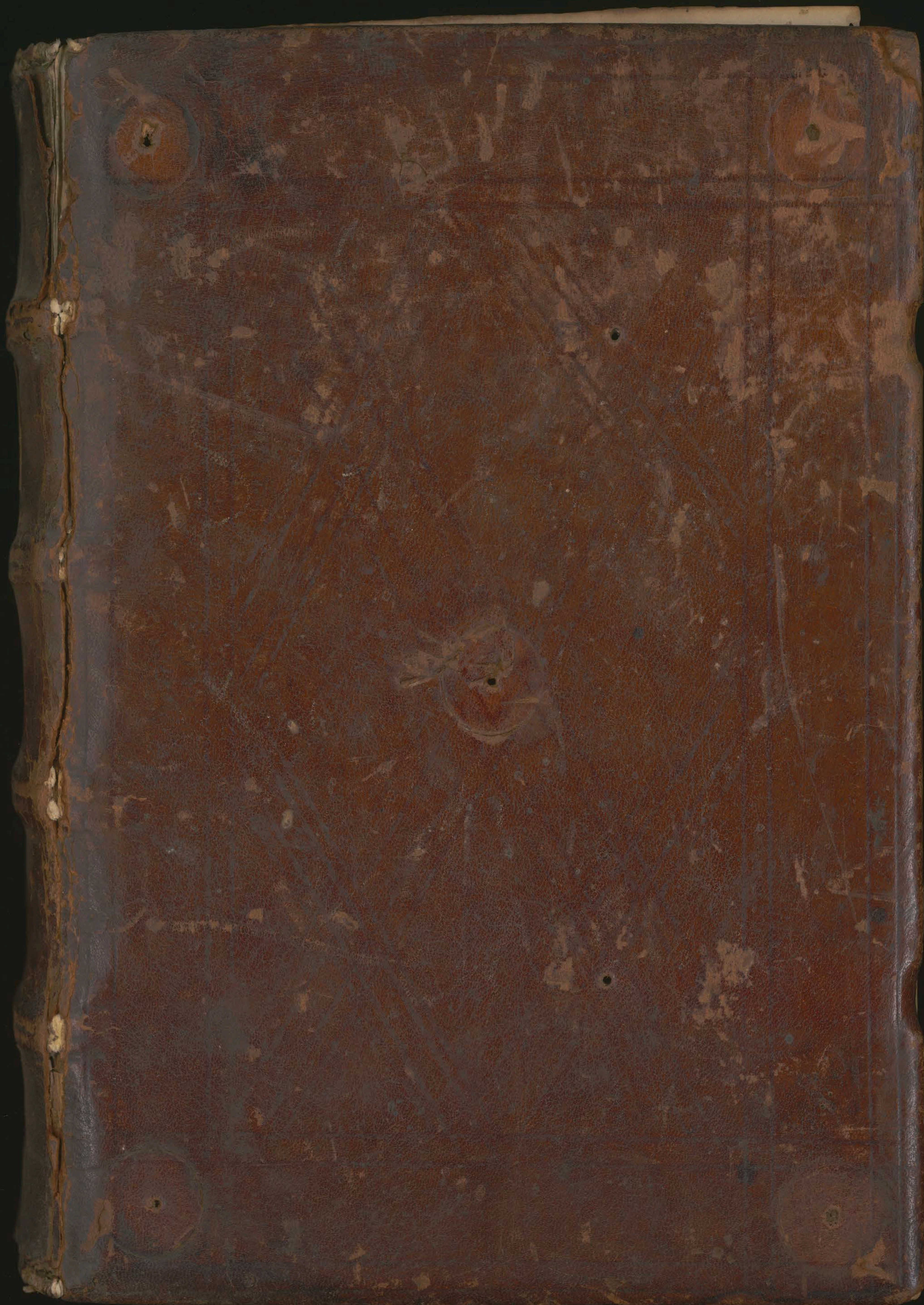

1

а·б·в·г·д·е·ж·ѕ·з·и·і·к·л·м·н·о·
п·р·с·т·у·ф·х·ѿ·ц·ч·ш·щ·ъ
ы·ѣ· ѧ ю ꙗ ѧ є·

azbuka

Excerpta super Apocalypsim Petri de Pictauia

Ista que sequuntur sunt excerpta
de reductorio sive repertorio
Moralium magistri Petri de Pict-
tania etc

Baal in singulari uel Balaim
in plurali interpretatur habens
vel devorans et signat mundum
Mundus enim sive mundi amatores
non querunt nisi habere et devorare de-
uorat enim mundus amans inquit in fat-
eas in inferno deuorari Babilon
Babilonia dicitur quedam regio in
Caldea ubi rex Nabuchodonosor re-
gnavit ubi etiam primus monarchiam
obtinuit caldeorum et signat peccatores
uel mundum vel infernum et sic Babilo-
nomus signat confusionem peccatoris uel
ipsum peccatorem In qua Nabuchodo-
nosor id est dyabolus dominatur In qua
sancti pueri id est virtutes in fornace con-
cupiscencie comburuntur et in qua
statua aurea id est amor mundi et divi-
ciarum a dyabolo erigitur et exaltatur
In qua Nabuchodonosor precepit ut
interficiantur omnes sapientes ut habetur
Daniel ij Et ideo est locus magne
stultitie est locus infamie Na ibi
Susanna fuit infamata sed tandem
liberata cuius tandem penitus subuersa
et subacta paulatim in se deficiens
monstrorum habitaculum est effecta Et ideo
est locus immunditie et stuporis
premissa omnia potest exponi de mundo
uel peccatore aut de inferno Baculus
Nota quod baculus viatori est necessarius
ut se sustentet et ut periculosa loca
facilius possit transire et ut canes
et cetera que eum impugnare vellet a se
repelleret et signat graciam divinam que hominem
se in temptacionibus sustentat et loca
viciorum transire et canes id est dyabolos
a se repellit David enim pugnaturus
contra Goliam habuit baculum id est ad-
iutorium gratie divine et nota quod quatuor
genera hominum solent portare baculum
scilicet senes et infirmi viatores et peregrini
pugnatores seu magnates pontifices
sive prelati Sic baculus sancte crucis

sine adiutorium gratie divine est necessarium
illis qui habent fragilem senectutem
ut sustententur Thobie baculum
senectutis nostre Item illis qui faci-
unt peregrinationem propter calamitates
Item illis qui habent bellum et gwerram
adversitatis ut innitantur Zach viij
virga et baculus in manu eius Item
illis qui presunt ut inito prelio vi-
deantur Iste enim baculus sancte cru-
cis memoria uel divine gracie et maxime de-
ceret hoc prelatos sicut signatur in
fabulis poetarum ubi Esculapius filius
solis pingitur cum baculo et cum ser-
pente in baculo involuto Ita ue pre-
lati qui solis id est dei filij sunt spirituales
baculum cum serpente id est cum cru-
cifixo tenere et in devocione et in memo-
ria semper habere Dicit von caluz plato
... iiij Regum iiij Accinge lumbos
tuos sicut vir et tolle baculum meum
in manu tua etc Basis Nota quod basis Basis
est fundamentum pes et sustentamentum
cuiuslibet rei et potest signare in moribus virtutem
constancie Et adverte quod sic patet ex scri-
ptura Exodi xxvj et deinceps et
iij Regum vij Omnia vasa tabernaculi
collocabantur super bases scilicet columpne
tabule altare mare eneum luces in
quo notum quod in tabernaculo seu in tem-
plo ecclesie nullum debet esse vas id est
nulla persona constancie status exi-
stat cum super potentes basibus collocetur
et cum super fide spe et penitencia sua
Sed non quod scribitur iiij Regum xxv scilicet
quod princeps milicie Nabuchodonosor
tulit columpnas rectitudinis ymaginaciones
continencie et bases fidei et constancie
et fortitudinis que Salomon id est Christus
posuit in templo nostrorum cordium Bea- Beatitudo
titudo Nota de beatitudine illud auctoritate
que scribitur Mathei xvj Beatus
es Simon Bariona ubi advertere quod si
ad beatitudinem volumus attingere ne-
cessaria sunt nobis tria primo quod
realiter existamus Simon inquit Item
quod humiliter audiamus Simon enim quod
interpretatur audiens uel obediens
Item quod semper vivamus Bariona ...
quod interpretatur filius columbe
Primum facit penitenciam Secundum

obediencia Symon tercium beniuolen
ciam bariona Qui ergo vult ad bti
tudinem dict primo esse pitalem psene
rencia et pstabilitatem Et ideo tal
debet esse ut columpna ypsius que
ita est firma q nulli oneri cedit q
est contra multos qui reueca sunt
similes columpnis de salice que statim
deficit et plantatur Sic isti in igna
perseuerant presistendo contra eos Seneca
dicit beneficio quod semel suscepisti
turpe est cui cedere Item Job Eris
stabilis et non timebis Secundo ne
cesse est q libenter audiam Symo
nis debemus enim esse sic delphi
nes qui diligunt audire melodiam
Sunt sunt quidem sicut draco qui
non delectatur audire vocem panthere
ymo fugit Sic fuit pilatus qui no
luit audire de veritate Eccia ti ii°
Si dilexeris audire sapiens eris Apo
k. i° Beatus qui legit et audit
verba prophecie huius et Luce xi°
Beati qui audiunt verbum dei
Tercio necesse est q simpliciter viuamus
Bariona enim q interpretatur filius
columbe quia nos debemus esse filii
in subiectione et simplicitate Math
x° Estote prudentes sicut serpentes
Columba enim est auis simplex
et pauida Et Eccia ti xxvi° Beatus
homo qui semper est pauidus Status
beatitudinis comparatur cuidam insule
que est in ybernia que est ubi ho
mines numquam moriuntur Est etiam
ibi alia insula ubi corpa numquam
corrumpuntur Sic vere celum est
talis insula eterna beata qui ibi sunt
non moriuntur nec morte nec in
firmitate nec corrumpuntur nec tri
bulantur Unde ps Benedicam
dominum in omni tempore quia semper
perpetue viuunt Et talis status non
est in mundo isto nec talis stabilitas
Sumus enim in hoc mundo similes
glaciei que nullam habet durabi
litatem vel firmitatem Eterna
faciliter frangitur et per calorem
resoluitur et in aquam et lutum
conuertitur et mutatur Sic vere homi
nes in hoc mundo sumus valde fragi

les quia per calorem modicum infirmitatis
vel plurimum aliamque aduersitatis
faciliter dissoluimur frangimur et tristes
samur Bellum bellare debemus
contra basiliscum monet bellum
et preualet contra ipsum Sic vere si cu
tha amare prime armati fuerimus
contra basiliscum i. contra carnem
venenosam statim inhitabimus
et vincemus Sed est hic contra multos
qui bello carnis non superant sed
vincuntur Similes elephanti q
in bello potius ad vocem suis
seu modicum procelle tulit terret
q virtutem bellandi amittit Sic
vere multi sunt qui in bello te
ptacionis vocem suis i. carnis
suggestionem talia timent q ab
ea superantur Unde in iiii° Regum
xx° viri bellatores nocte fugi
erunt Sumus quo sic illi de quibus
dicit apostolus Ebre xi° fortes fa
cti sunt in bello Nota quod de tribus
bellis primum bellum est bellum
consolationis et istud bellum debemus
pauere Sunt enim multi quos
dyabolus non potest vincere per tribu
laciones et ideo parat eis mundi
consolaciones scilicet diuicias et pre
ponit eos paruitatem delicias
luxuriam dignitates et eminencias
Et ideo dyabolus pugnat contra
tales sicut Cocodrillus contra Cetum
qui videns q cetum non potest
viribus superare effundit contra
eum fumum et aquam veneno
sam et ut sic eum inveniet
Sic vere hominem videns dyabolus
q non potest preualere contra
hominem effundit super ipsum
aquam venenosam i. mundi
prosperitatem et sic corrumpit eum
plurimum Eterna sicut videmus
multi sunt qui in statu paupertatis
tatis vel aduersitatis sunt boni
qui adueniente prosperitate vel di
gnitate efficiuntur mali luxu
riosi superbi Exemplum de Saul
et hoc fuit figuratum Regum xv°

vbi quartus angelus effudit phialam
suam in solem et datum est ei estu
afflare homines et igne estuaverunt
homines et blasphemaverunt nomen
dei Sic vero sepe accidit quod quamvis
homo sit sol i. vir perfectus et lucidus
et bonus / quando tamen angelus
scilicet sathane phialam venenatam in
dane prosperitatis super eum effundit
ipse efficitur raptor tirannus superbus
et homines scilicet subditos et virtuosos
estu i. igne tribulationis et rapi
narum affligit et ipsos per desperationem
compellit nomen dei blasphe
mare Sed contra istud bel
lum debet homo esse armatus
virtute temperancie quia videlicet temperate
debet mundi prosperitate vivere Secundum
bellum est tribulationis quod bellum
movet mundus impetum ergo mundi
tribulationum videlicet et infirmitatum debemus
cum paciencia sustinere Tales potis
sime tribulationes et iniurias infe
runt mali divites et maxime
mali iudices qui contra vicinos et
subditos et precipue contra pauperes
et bonos rapiendo iniuriando et
accusando falsa imponendo et diffa
mando belligerant atque pugnant
Sicut enim draco qui est inflati ca
loris est interdum bellum contra elephantem
quia cum elephans habeat multum
de sanguine frigido Ideo draco cupit
illum bibere ad calorem suum refrigeran
dum et ideo contra eum pugnat Sic
vere tamen quia dracones et tyran
ni sunt inflamati per cupiditatem
et crudelitatem Ideo sanguinem
elephantis i. substancias subditorum et
vicinorum desiderant bibere et attrahere
et ut sit ardorem suo avaricie va
leat mitigare Contra istud bellum
debemus esse armati virtute paciencie
quia scilicet debemus omnia fortiter tollerare
Tercium bellum est quod est potissime

timendum scilicet bellum infernalis demo
nacionis Et istud bellum fiet a deo
contra iniquos in generali iudicio et ideo
videtur quod tunc deus bellabit contra
iniquos sicut quedam fera quae Bo
hemia quae dicitur localiter ?? in lin
gwa bohemica de qua dicit auctor
de proprietate rerum Et quando avena fu
gatur tribus avenatoribus recolli
git aquam in gutture suo et pro
tus vehementiam eam calefacit quod
efficiatur quasi bulliens et tandem
contra venatores et canes convertitur
et ipsam aquam ferventissimam deo
cicit et eos innabilit exurit et af
fligit et ab eius persecutione resistere
sic compellunt Sic vero tamen fa
ciet dominus deus videt enim quod ve
natores et tyranni et superbi / quod etiam
canes i. impudici et luxuriosi in
saciabiles et avari ipsum cottidie per
diversa vicia persequuntur Ideo quamdiu
fugere et dissimulare videtur In iudicio
tamen ipse se convertet contra eos et aquam
ferventissimam pene infernalis contra eos
emittet / unde Ite maledicti in ignem
eternum Contra istud bellum armemur
nos bonis operibus ne tunc superati
bamus et Bene Nota scribitur
Marci viio Bene omnia fecit Nota
quod octo requiruntur ad hoc quod aliquis
dicatur integraliter esse bene Primo
ergo nos habeamus bene in locutione
peccata nostra confitendo deum laudando
et gratias referendo Unde ps Bene
psallite ei in vociferatione Quod
est contra multos qui omnibus hiis bonis
locutionibus videntur carere Similiter
pisibus et natalibus quae valet carere
vocere Quia vero mundi peccatores et ma
xime pistes et deliciosi voce divine
laudis orationis et confessionis videntur
penitus spoliati Quamvis multas alias
superfluas locutiones sunt multiplicat
habundantes figurati per illud filium quod
adductus est ad ihesum Sicut dicitur Marci ixo
Cui quamvis esset mutus spiritus tamen
malignus quando ipsum arripiebat fa

tebat ipsum spinnare Sic vero tales
quia in bonis locutionibus sunt muti
spinna malorum verborum scilicet detractionis
adulacionis iactancie et discordie
sunt imbuti Non sic karissimi sed ha
beamus bene in locutione Secundo
habeamus bene nos quantum ad boni pro
gressionem Quia scilicet debemus ambu
lare per virtutem obediencie ut signatur
de uno illorum de quibus dicitur Proverbiorum xxx
Tria sunt que bene gradiuntur scilicet
leo gallus et aries leo qui est rex ani
malium per quem intelliguntur boni supe
riores Gallus bene cantans per quem in
telliguntur veri predicatores Aries per
quem intelliguntur boni simplices et
inferiores Sed est hoc contra multos
qui bene videntur perdidisse virtutem
progressiuam in obediencia similes lima
ci qui est super omnia animalia tardi
motus Cuius eciam motus qui pungit
non ex hoc celerius progreditur ymo
penitus tunc arestatur Sic vero multi
sunt pigri et tardi ad bene ambu
landum et ad mandata dei et pla
torum obediendum Cum ymo si
a deo vel a prelato puniuntur vel pun
guntur per correctionem per effectum per certo
celerius ad execucionem bonorum operum
non mouentur quod peius est per
obstinacionem et inobedienciam penitus
indurantur Non sic karissimi Tercio ha
beamus nos bene quantum ad promptam
audicionem Quia si predicatores do
cumenta bonorum et monitores debemus
libenter audire Jeremie xlij° Bene
sit nobis cum audierimus etc. Quod
est contra multos de quibus per Nolu
erunt intelligere ut bene agerent Ideo de talibus
potest intelligi illud quod dicit Ysidorus in
libro Ethimologiarum quod in aliquibus partibus
Ethiopie omnia quadrupedia na
scuntur sine auribus eciam elephantes
Sic eciam pro certo multi sunt in Ethiopia
huius mundi qui auribus obediencie
videntur carere Quia scilicet nullum
bonum documentum volunt audire
vnde Exodi xj° Non audiet vos
pharao figurati sunt eciam tales

in illis iudeis Actuum vij° Qui conti
nuerunt aures suas ne audirent
stephanum Non sic karissimi Quarto
habeamus nos bene quantum ad claram
discrecionem seu visionem ut scilicet bene
et districte videamus et consideremus
illa que pertinent ad nostram salutem
Vt nobis dicatur illud Jeremie j°
Bene dixisti tu quia vigilabo su
per verbo meo ut faciam illud
Quod est contra multos qui bene non
vident ymo ad modum talpe videntur
oculis priuati quia nichil vident
nec considerant de pertinentibus ad sa
lutem Non sic karissimi Quinto dico
quod debemus bene adorare per deuocionem
quia scilicet fragrantas eterne felicita
tis debet semper ambabus naribus ado
rari de quo Luce vij° Si licet in
sabbato bene facere Sabbatum signat
requiem deuocionis Non sic karissimi
Sexto debemus bene operari per bonorum
actuum execucionem vnde scribitur
Thimo iij° Qui bene ministrauerint
gradum bonum sibi acquirent Sep
timo debemus bene gustare per compas
sionem scilicet miserias aliorum Proverbiorum
xj° Bene consurgit diluculo qui
querit bona scilicet aliorum Octauo
debemus bene sedere per prioratum Dici
tur membrum tunc dicitur esse bene
quando est in loco proprio nec nimis
alte nec nimis basse sed in loco
suo ordinato Sic illi dicuntur bene
qui consistunt in loco sibi congruo et
benefaciunt Nota quod ad faciendum
debemus esse velotes vnde Ecclesiastici
xiiij° Ante mortem bene fac amico
Ecce dicit ante mortem id est velociter
videmus quod pili et vellera animalium
pendent naturaliter inferius versus pedes
Sic vero vellus et indumentum diui
ciarum nostrarum et bonorum nostrorum
principalium debent inferius ad pedes hoc
est ad infirmos et indigentes et
pauperes et amicos pendere Ideo dicit
amico Et ideo dicit Elizeus vasa

vacua iussit implere sed hodie con-
tempnuntur vasa vacua et implet
divites Et tales sunt similes quibus-
dam thaurus aggressibus quorum
pili exteriores i. exteriores divi-
tie et possessio temporalium non sunt or-
dinati inferius et ad pedes i. ad
pauperes nutriendos immo vere ten-
dunt superius ad divites honoran-
dos et promovendos Cum enim in
brium leditur statim natura adiuvans
adiutorium sanguinis mittit ad
locum lesionis Sic homo quando
videt indigentiam pauperis celeriter
et libenter debet ei semper promptum
mittere i. necessarium subsidium
erogare Sed sic non faciunt
multi Secunda vere quidam sunt qui
nullam prorsus caritabilitatem volunt
facere alteri nisi cum magna vi-
olentia et precibus et labore quorum
beneficia non sunt grata Est enim
quedam arbor que emittit duplicem
liquorem unum quorum unus scilicet de arbore
emanat spontanee et iste est optimus
et dicitur in scriptura myrra electa
Et alio modo dicitur spata Item aliud
qui violenter per scissuras distillat
et iste illaudabiliter inditur Sic
vere inter duo genera beneficiorum illud
debet laudabilius iudicari quod
sponte et celerius erogatur Illud
vero illaudabilius quod per diversas
scissuras i. precum instancias extorquetur
Debet etiam homo benefaciendo at-
tendere amorem et caritatem secundum
eam auctoritatem preallegatam anime
tue Ceteris autem paribus magis tene-
mur beneficium facere parentibus et ami-
cis quam extraneis et remotis hoc
enim docet nos natura Cor enim magis
infundit de calore membris pro-
pinquis sicut sunt epar et renes
quam remotis sicut sunt manus
et pedes Fons etiam humiditatem
infundit aquam in propinquum rivulum

quam in remotum Sic certe homo magis
tenetur benefacere animabus propinquis quod
est contra multos qui proximis vicinis
et animabus non student benefacere sed
nocere Similes quibusdam porcis
qui omnes fetus suos devorare consue-
verunt Sic vere faciunt multi qui
amicos molestant depauperant
et consumunt Contra quos Apostolus
prima Thimotheum V° Si quis suorum et
maxime domesticorum curam non habet
fidem negavit et est infideli deterior
Debet etiam homo in benefaciendo
attendere vigorem et facultatem secundo
dicat in predicta auctoritate si in
vires tuas quia homo non debet dare
ultra quam facultates sue suppetunt
quod est contra prodigos qui superflue in
expendunt Similes quibusdam
arboribus que tantum in uno anno emit-
tunt de fructibus quod effectu steri-
les in secundo sicut contingit de oli-
vis Sic tales uno tempore tantum expendunt
quod postea sunt steriles per paupertatem
Sunt etiam quidam similes leoni qui
semper habet ungues clausos et cur-
vatos quando incedit timens ne cuspis
tiam leditur Sed quando accipere predam
tunc ipsos optime extendit Sic vere
sunt multi parci et tenaces quorum
manus semper sunt clause ad dandum
nisi forte quando accipiunt predam
et beneficia Nonus sit bonum et Benia- beniamin
min fuit minor filius Jacob quem
peperit sibi Rachel et interpretatur filius
dextere vel virtutis hic precibus filius
a Jacob diligebatur cuius etiam
Joseph in sacco Beniamin ciphum invenit
ut habetur Genesis xliiii° Et navis
etiam esset ultimus in ordine mense
maiorem tamen accepit porcionem Tal-
pro Beniamin est quilibet vir perfectus
Et maxime talis fuit Paulus qui
fuit de tribu Beniamin sicut ipse dicit
ad Phil iii° bibe Nota quod apes bibere
non bibunt nec comedunt nisi aquam
puram et claram Nam si apes aliquam

aqua stercora sua eiecerint ex ipsa
numquam bibunt amplius Sic ve-
rum apes i. viri sancti aquam puram
et claram doctrine gratie et scripture
bibere debent Nam aqua in qua
sunt feces et stercora i. stratum mida-
nam vanitatibus et erroribus et
stercorisata debent sancti viri fugere
et timere Unde prouerbiorum v° Bibe aquam
de cisterna tua Secundo hic est contra mul-
tos qui sunt similes equis qui aquam
turbidam diligunt et si clara fuerit
tum pedibus eam turbat Sic ve-
mundi sapientes plus diligunt aquam
turbidam mundane scientie quam
aquam claram doctrine scripture Isti bi-
bent potum eterne dampnacionis Unde
Ysaye xxxvi° Bibant urinam pedum
suorum Bethel In isto loco dormivit
Jacob quando vidit scalam In isto
loco luctatus fuit cum angelo In
isto loco edificavit altare domino
fundens oleum desuper Et interpretatur
Betel domus dei Iste est locus de
quo cantatur Terribilis est locus
iste etc. Dominus quod in domo dei
et maxime quando est dedicatio
domus dei dormire per contemplacionem
Scalam i. viam celestiam videre participa-
cionem angelorum invenire i. spiritualem
conversationem altare edificare per orationem
Oleum fundere per compassionem Secundo
consulit cum Gen. xxxv° Surge
et ascende in Bethel et habita ibi Est ergo
iste locus dignitatis et excellencie
firmitatis confidencie locus sublim-
itatis et maxime auctoritatis
Applica si vis in dedicatione alicuius
ecclesie quod scilicet homines in dedicatione
debent dormire angelos videre
et cum ipsis luctari etc. Secundo hic contra
multos Bethleem interpretatur domus
dei panis et significat paradisum ubi
est panis eterne felicitatis vel ecclesiam
ubi est panis gratie et sanitatis vel scri-
pturam ubi est panis instructionis et
vitatis Ista est domus panis in qua
dei filius a maria parietur et a pastoribus
inveniretur et regibus adoratur ab an-
gelis predicatur Ista est Bethleem
de cuius fonte et cisterna desidera-
bat bibere David ut dicitur Paralipomenon
xi° Anima vero verum David ma-
nu fortis i. quilibet vir perfectus sanctus
debet desiderare fontem i. gloriam
eternam vel fontem gratie et fontem
lectionis vel fontem fidei i. ut cre-
dat ibi Christum esse natum de virgine
inventum a pastoribus etc. Bis secundo
adverbium significat iteracionem et mul-
tiplicationem Nota quod in India est
una insula que dicitur trapo in
qua est bis annus in anno estas
ubi etiam arbores bis in anno fruc-
tificant Sic vero verum boni debent
bis fructificare bona opera immo
plures et sic plus habebunt esta-
tem gratie in presenti glorie in futuro
Unde Luce xviii° Ieiuno bis in
sabbatho Eciam cura de prima
confessione non potest esse plenarium re-
medium aptum immo oportet ut iterum
respondeat Sic homo durus et ob-
stinatus et in malis consuetudi-
nibus corruptus per unam correctionem
non potest bene imitari et converti immo
necesse est bis et plures ut cor-
rigatur et ideo Moyses bis per-
cussit petram ut habetur Numeri xx°
Et Christus bis expulit de templo
ementes et vendentes etc. Secundo
Nota quod iste numerus binarius primo
significat binarium duplicis caritatis
teste eciam Plinio ubi loquitur
de prodigiis quod quando sacrificia fa-
ciebant quedam reperta sunt in una
hostia bina corda Sic vero quicumque
deo offert bina corda i. duplicis
caritatis amorem hic tenet Se-
cundus binarius est bone societatis
Nam sicut dicit Plinius Illi qui se-
minant seu plantant palmas semper
consueverunt bina semina plantare
Illi eciam qui ligant boves semper
consueverunt binos et binos ligare
Ad denotandum quod illi qui sunt boves

Betel

Bethleem

Bis

Bini

p benignitatem et palma per vincte
honestatem semp deut bini pmi
tiam continentiam et caritatem esse
ligati Unde luce x° Et misit i°s
binos ante faciem suam precepit
eis donnus Noe ut de avibus
et de animalibus binos et binos
ducet in archam vt hetur Gen
vj° etc Bonitas Nota q in omi
accione nec non impedita sp illud
q bonum e et vtile eligitur Et
illud q malum e refutatur Sic
pz in corpe vbi natura de cibis
eligitur et retinet illud qd est
pruu et bonu Illud aut quod
est malum et corruptu reiciat et
emittit Sic habo illud quod
est vtile et bonu ad animam mit
cuda sz bona spualia det sibi
retinere Illa aut que sut impura
et mala sz vicia et pcta det su
gere et abiicere Unde Amos v°
Querite bonu et non malum Illud
etiam legimus in edificiis malis
reputatum esse bonu qd e magis
rectum Sic in edificio eterne Illa
vita vel ille actus magis repu
tandus est vtilis atqz bonus q
pvirtutem iusticie plus est rectus
Quod potissime ptinet ad pla
tos Nota ergo q homo omia q
ht circa se debent esse bona bona
vitam sz puniciam bona via
p rectitudinem Jeremie vij° Hec e
bona Bonam famam Ecclia ti
xl° Curam habe de bono no
mine etc Bonam conscientiam Thi
j° de bono corde et consciencia
bona r bonam efficaciam Mathei v°
videant opa vra bona et glorifi
Bonam conuersatiom j Petri ij°
conuersationem nra etc bona tpalia
Nota q bona tpalia bonis pfi
ciunt Nullis sufficiunt Malis
inficiunt in se deficiunt hnt ergo
in se defectiua Prima eim sua
principia intrinseca sunt corru
pta Ideo no possunt ee durabilia

Et ideo compant illi arbori fracte
et incise cui anectitur elephans q
elephantem cadere facit et sic ave
natore capitur de fragilitate illorum
bonorum Job xxj° Ducunt in bonis
dies suos etc Unde luce xij vbi
dicitur de illo diuite cui attulit
fructus vberimos sibi vide qualr
sunt decepti Secundo ista bona malos
inficiunt Quamuis eim mandragora
debite sumpta sit medicinalis sum
moderate tamen sumpta est inablit
uotiua hec eim virtutem congelati
uam constipatiua et mortificatiua
facit eim hominem immoderate dormire
et dum dormit congelat spiritus
et humores et virtutem mortificat
naturalem Sicut dt plato Sic ve
temporalia bona bn vtentibus psit
sed male vtentibus inficiunt Quia
hominem faciunt dormire delectari
congaudere et dum sic nos adiuuit
paulatim congelat ipm p indeuo
tionem et finaliter ipsum mortificat
p multorum criminum gnationem Tercio
dico q ista bona nullis sufficiunt
Cuius racionem assignat Augus dt eim
Quod cor humanum capax est dei qui
est infinitus Ideo nullum bonum
finitum pt illud reple Animam
ergo dei capace nichil vmq potest
replere Sunt eim de natura aceti
quod hz prouocare appetitum Sic etc
Quarto dico q ista bona bonis p
ficiunt Sicut eim humor terre arbori
pficit eam nutriendo Sic boni ad sup
fluitatem sed ad necessitatem temporalia
recipiunt Ad Ro viij° Scimus qm
di: dem omnia etc Quarte eim fit
q vim nocet alteri pficit Com semen
iusquiami animalibus est mors q
tamen passeribus est cibus Sic
ve tpalia bona animalibus i pcto
ribus et carnalibus ipis vti nesci
entibus est causa mortis eterne
Passeribus aut et auibus i viris
discretis et spualibus qui ipsis bn
vti sciunt est cibus et adiutorium Ecli
Ecclesiastici xiij° Bona est substancia

cui nō est pctm et nequissima parup
tas in ore impij Sed que est rō
q illud seme venenosum nō nos
passeribus dicit Aluicenna q pas
ser hz strictissimas venas Et ideo
fomes semis in ventre recepti non
potest ascendere p venas vsq ad
cor ad eū mortificandū Cuius tamē
contrariū est in alibus Sic vē illi
bōni qui hnt strictas venas cordis
sicut sunt viri iusti isto semie nō
leduntur Cuius racio est quia fomes
eius i amor et affectio istorum bonorum
tempaliū ad cor eorum nō attingit
iuxta illud Diuicie si affluant
nolite cor Cuius tamē contrarium
inuenitur in pctoribus et mundanis
hominibus qui hnt venas i. consciēcias
latas Vnde Ecclastici xxxix° Sic
omnia bonis in bonū et Sic imp
ijs et pctoribus in malū conuertuntur
Contempti ergo istis tempalibus appe
tamus bona eterna Vnde Math
xvij° Bonū est hic nos esse vbi
est locus sanissimus et securissimus
Compa ergo locum istum loco mōtis
olympi vbi ppt suam altitudinē
nec grando nec turbo nec aliq mala
impressio attingit hnt etiā ista
bona complementū in sterilitatis
Et ideo compa ipā insule fortunate
in quibus omnia bona sponte na
scuntur Dequibus in pso° Circa mū
Bos bona et Bos in malo signat etērna
litate siue carnem siue malū hoiem
Nam sicut bos animal magne car
nositatis magne tarditatis magne
penalitatis et laboris Iugum col
lum eius Iugo subicit receptū iugū
nō abicit bubulco obedit et ei se
subicit Item stimulis pungitur
retrocedendo pascitur scdm pli
niū Sic pctor est carnosus et
pinguis p voluptatem tardus
p pigricie tarditatem penalis et la
boriosus ad exercendam omnē in
iquitatem Et retrocedendo p obstina
tionem deo et platis contradicendo
In mundi pascuis et pssionis dpasci
bubulco i dyabolo subiciat Sti
mulis malarum consuetudinum
pungitur Sic de singulis dilatando
Talis fuit ille dequo luce xiiij°
Iuga iuga boum emi Et pcto
res hodie sunt multi signati
p illos boues dequibus habetur
in iij° Reg vij° vbi dr qd salomō
fecit mare eneum et subtus po
suit duodecim boues sufflos quorum
quidam respiciebant orientem Alij
occidentem Alij ad austrū Alij
ad aquilonem Isti boues sunt
homines cupidi et auari qui in ma
ri i amaritudine tribulacionum
sollicitudine sustinent et portant pe
nas acquirendas et sunt duode
cim quia sunt multi Et respiciunt
ad omnes ptes mundi qr discurrunt
ppter lucra p sequenda et inueniendū quē
in qualibet parte mundi Et sunt isti
pctores similes quibusdam bobus
Indiae qui hnt tria cornua et pe
des equinos Scdm Bedam in
libro de ymagine mundi Sic
vē multi sunt qui pedes affec
tionū hnt equinos p luxuriam
et hnt tria cornua p triplicem
supbiam Quia isti supbiunt de
diuicijs de nobilitate et pulchri
tudine Non sic bonū et brachium brachium
num In brachio viget hominis ma
xima fortitudo Et ideo in scriptura
communiter ponitur p virtute et po
tencia Est ergo vnum brachium
dominū xpc dei filius quo me
diante pater opatur quidquid
facit Vnde luce primo Fecit
potentiam in brachio suo Nota
ergo q brachium constat ex carne
et ossa et medulla et ex copali
substantia que est caro et ex ūdecitate
que est ossa Item brachiū substā
que est dura in signat eius car
nem at que est mollis signat
eius clemenciam Vnde ipse est
illud brachium dequo ammiratiue
dicit Ysa liij° Et brachium domini

cui reuelatum est scilicet quantum ad
incarnatonem quasi dicat paucis
Et nota quod brachium est primitiuum
redemptiuum et deffensiuum Est
primo primitiuum quia per illud pugnatores
homines primuntur Unde in psalmo
sub brachio virtutis tue deposuisti
aduersarios meos Secundo istud
brachium est redemptiuum quia sicut
debiles per istud redimuntur brachii
in cum sit extracto sanguine per cuti
totum corpus a periculis redi
mitur et liberatur Sic vere istius
brachii in minimo facta est corporis
id est generis humani redemptio Unde
in psalmo Redemisti in brachio tuo
populum tuum filios Jacob Et Tercio
brachium istud est defensiuum
quia per eum viles et debiles prope
deffenduntur brachium enim pro toto
corpore vberibus se exponit oppo
mat etiam in brachiis portat
filios et infantes Sic isto brachio
pro nobis in mortem extenso nos su
mus deffensi et ab ipso portati
et sustentati Unde Osee xi°
Portabam eos in brachiis meis
Nota etiam quod brachia sunt circa
corda Et ideo quidquid cor amat
brachia amplexantur et ad cor tra
here nituntur Sic vere nos tenti
sumus per Christum ad deum patrem
Secundum brachium est fluidum et sine
firmitate vigore Ut brachium de
ceptorum et adulatorum Sicut
enim quedam animalia que habent bra
chia sine ossibus sicut sunt po
lipi in mari quecumque amplexantur
hominem ipsum facilit submergunt
Talia brachia sunt adulatores
et amici carnales et impudice
mulieres ossibus fortitudinis ca
rentes Nam illos quos ample
xantur et diligunt suis malis
exemplis et amplexibus subm
ergunt Ideo istud brachium potest
dici carnea Tercio sunt inter
ora et per ista brachia intelligitur
caritatis amplexus Nam sicut in
Plinius et Ouidius tangit si pue

brachiis sepelicitur mira efficitur
scorpio Unde Ouidius tractoris
equoreis si demas brachia cancri
terra supponas tete de parte sepul
ta Scorpius exibit cauda qui mi
nabitur vnca Sic vere dico quod si quis
brachia id est virtutem huius caritatis
perdit et sub terra parauaricia sepelli
et Scorpio id est venenosus et pessimus
efficitur et in proditorem impiuo co
mutatur ad Cor xiii° Si caritate
non habuero nihil sum et Breuitas
Nota quod breuitas est commendabilis
et ista est breuitas mortis considerata
Sicut enim aues fluuiales breuem
habent caudam Econtra si habent lo
gam impediuntur in natando secundum
quod lxiii Sic vere caudam que seq
tur nos id est finem et mortem demus
in nostra ymaginatione habere breuem
et velociter affuturam Econtra illi qui
habent longam caudam qui diu spe
rant se viuere faciliter auaricie
spirituali id est aspectu bonorum operum re
tardantur in flumine huius mundi
Ideo de tali breuitate dicit Ecclesiastici
xi° breuis in volatibus apis Et
i Cor vii° Tempus est breue
est Secunda est breuitas con
stabilis et ista est breuitas vite
Sicut enim planeta quanto est terre
vicinior tanto circulus suus est bre
uior Sic patet de luna que est ceteris
propinquior Ideo breuissimum habet circu
lum quod vno mense peragit zodiacum
vbi saturnus per triginta annos moratur
Sic vere nos qui sumus in hoc mundo
breue vite circulum tamquam circu
culus vite humane est breuissimus
Unde Job xiiii homo natus de muliere
breui viuens tempore Et prosequere
illam auctoritatem et inuenies huma
ni generis multas miserias Tercia
breuitas est illaudabilis quando scilicet
homo ita breuis est spiritualiter quod non
se extendit per aliquod bonum opus
Nam sicut tibia vulpis dextra breuior
est quam sinistra Et ideo apparet ut
est ipsam continue claudicare Sic
affectiones bone que per dexteram tibiam
designantur in multis sunt ita
breues et pauce quod non possunt se extendere

Breuitas

longe ad bona affectanda nec ad ami
nicos diligendos Sed tantum ad ista
que sunt ipse scilicet ad bona mundi et
ad amicos Et ideo tales spiritualiter
clauderunt et obnubilat Item est
quedam brevitas prosperitatis et est ista
similis nebule que breviter finitur
Item est brevitas sublimatis unde
Ecclesiastici x° Omnis potentatus vi
ta brevis Item est brevitas fidel
litatis et inconstancia et laudis hu
mane Et ista est brevitas ypocritarum
qui sunt similes fictis stellis que de
nocte lucent Item est brevitas
illorum qui quadris bene quamvis bene inci
piant breviter tamen durat Nos sic
karissimi

Cadaver est quoddam
cadaver quod debemus
videre i. cadaver nostrum futurum
conditio scilicet conditionis corruptionis
et mortis Omnis debet consideracione
et diligencia providere sicut de Samsone
dicitur Judicum xiiii° Et ipse
declinavit ut videret cadaver leonis
Et dicitur ibi quod favum mellis invenit
in cadavere Anima renata Sampson
i. quilibet homo iustus debet quamvis
a tumultu secularium negociorum decli
nare ut possit de cogitare et leonum
i. tyrannorum cadavera qualiter scilicet
ab eorum vita pori distrepant respice
et videre Et profecto si fecerit favum
mellis i. dulcedinem devocionis ibidem
poterit reperire Constat enim quod con
sideratio mortis malorum et corruptio
corporum viventium est generatio devo
tionis et castigacio viciorum Teste
enim plinio Anima baselisci vivus
venenosus sit Cadaver tamen eius in
multis proficit Anima alicui ubi est
inmstas valutaces et araneas repellit
Sicut exemplificat de pergamenis
qui nobile templi appollini constru
xerunt et ibi cadaver baselisci po
suerunt et sic ab ingressu templi pro
dicta animalia perpetuo submoverunt
Sic vere quamvis caro omnes sit ve
nenosa et vita malorum periculosa
Cadaver tamen i. mors eorum consi
derata et in templo cordis recondita
est utilis atque bona Unde enim superbias
inmstas i. luxuriam et araneas i.
avariciam eicit et expellit Cadere
Nota quod est quidam casus qui fit per
humilitatem similem cadere
enim de sui natura ad consideracionem
mortis mediam et infernum et propter
utilitatis quasi a suo statu cadit
Sicut de delphine testatur de los
quod audito tonitru primo efficitur
quasi ebrius et cadit ad profunda
maris Sic nos deinde facere au
dito tonitruo septimo diem et ma
datis dimus inebriari per compunctionem
ad profundum maris deinde cadere
i. futurorum amaritudine considerare
de tali casu dicitur Thobie xii°
Cumque hec audissent turbati sunt
et ceciderunt in faciem suam Sed
enim quedam aves que loco sunt
tum tutissime in arboribus que
caderunt ad mare statim revivi
scunt et volant Sic sepe accidit
quod dum homo est in arbore emi
nenciarum et diviciarum si cadit per
humilitatem revivisit et volat
ad bonas affectiones Secundo cadit
homo per mortalitatem naturalem Nam
sicut cadit fructus de arbore humi
nite cadit in terram et putrescit
aut per maturitatem nimie senec
tutis aut per violenciam alicuius
accionis vel adversitatis unde
Ysaie pl° Vere fenum est populus
Exsiccatum est fenum et cecidit
flos Tercio cadit homo quantum
ad animam et hoc tripliciter quia
quamvis in purgatorio sicut elephas
qui cadit ex arbore fracta cui
innititur Anima barrit et gemit
auxilium aliorum (deinde) clamo
rem alii conveniunt et subveni
unt si possunt si autem non possunt
saltim compatiunt In hac causa
nos deinde animalibus per suffra
gia subvenire De hoc casu dicitur
Ysaie xxiiii° Animi se explicavit
de laqueo cadit in foveam laqueus
enim est mors que omnes illaqueat
post mortem venit fovea purgatorii

que mortis laqueo preuisto suffocat
Item quantum ad animam cadit
quis homo in inferno et iste est casus
fulguris qui quamvis luceat et
ardeat tamen tamen partes terrestres
admixtas necesse habet cadere et
se in terram profunde et numquam
sursum amplius evolare Sic
vere peccator qui more fulguris
in acie hominum inter fulget et ar-
det effulget quo ad prosperitatem
Ardet per cupiditatem Sed tamen
propter terrenitatem viciorum quam
habet permixtam ad inmotum necesse
habet cadere per mortem et per dampn-
nacionem eternam ad inferiora in-
troire et numquam redire Unde
Amos v° Cecidit et non addiciet
ut resurgat. Et Apoc. viij°
ubi cecidit stella magna de ce-
lo ardens quasi facula Et per eam
cadent in [illegible] eius peccatores
Item cadit homo quantum ad animam
in paradiso et iste est casus boni
Sicut enim lapis naturaliter cadit
ad centrum Sic anima beati naturaliter
ad deum Item sicut palaustia
qui est flos malegranati quando
cadit solet recolligi et in apo-
tecam reponi et medicine usi-
bus reservari Sic bona anima
quando de corpore cadit ab angelis
recolligitur et in apotecam paradi-
si reponitur et reservatur Unde
in ps° Impulsus eversus sum
ut caderem sed dominus suscepit
Calor me etc. Calor Nota quod calor in-
flamat Sic dileccio dei et caritas
animam inflamat et accendit
Est enim caritas similis uni lapi-
di qui dicitur eliotropia qui talis
est condicionis quod positus in aqua
ad radios solis facit eam stati(m)
bullire Sic vere caritas quando
in corde alicuius subintrat necesse
est ut pro bono desideria ebulliat
et calefiat Sed quod est contra multos
similes aliquibus fontibus quorum
non potest calefieri aqua penitus
unde dicitur quod in Caturcino est
quidam fons cuius aqua in illo

igne potest calefieri nec bulire Sic
vere multi sunt frigidi et tepi-
di p[ro]cedu[n]t et p[er]manent q[uod] in nullo
possunt calefieri per caritatem et deo
Et quod maxime patet in divitibus
odiosis prelatibus et avaris qui
nec deum nec proximum voluerunt
amare figuratur in David iij°
Regum j° de quo dicitur quod cum operie-
tur vestibus non calefiebat
Contra vero tales qui vestimentis
bonorum temporalium sunt cooperti
vix aut numquam possunt esse per
caritatem et amorem calefacti
sed eciam hic allegari contra hypocritas
qui vestibus bone conversacionis
operiuntur et tamen calore dileccionis
non inflamantur Unde Aggei
primo Cooperuistis vos et non
estis calefacti Non sic carissimi
dico secundo quod ardor penetrat
et sic signat fervorem contricionis
Calor enim solaris penetrat usque ad
inferiora terre et ibi lapides et
metalla generat et producit Sic fer-
vor contricionis debet penetrare cor-
dium et ibi virtutes et gracias generare
Est etiam contricio sicut calor sub-
intrans alembicum ubi dissolvit
rosas et exinde facit aquam rosa-
ceam distillare Sic vere quando
fervor contricionis subintrat alem-
bicum cordis dissolvit et annichi-
lat herbas viridis id est vicia et peccata
et aquam scilicet lacrimarum facit exinde
fluere et exire Sed hic est contra
multos qui non isto calore sed
calore malicie et avaricie sunt calidi
qui sunt similes Calcedonia qui
calefactus attrahit ad se paleas
Sic avarus calore avaricie estuans
paleas bonorum temporalium attrahere
sive acquirere non cessat Aliqui re-
plentur calore iracundie qui cor
humanum inflamat similes Casta-
nee que sine apertione cortices in
igne ponuntur propter calorem inclu-
sum corticem rumpit fumum emittit
exterius salit et exit Sic vere calor

et furor iracundie in homine motus facit hominem impacientem
et blasphemare et detrahere et
Est et alius calor qui decoriat
quod patet in pipere prius albo quod tamen
calore nigrescit Sic luxuriosi et
adulteri se decoriant depauperant
et deficiunt Nota bene Et
Caligo Nota quod est quedam caligo sta-
bilis et penitencialis Et ista est ca-
ligo contricionis Ista est illa cali-
go in qua dominus habitat Exodi
xixo veniam ad te in caligine nu-
bis Item est alia caligo humilitatis
qua boni abscondunt bona Est enim
humilitas quedam caligo spiritualis in
qua lex divina Moysi i. racioni
datur Unde Moyses acceptus le-
gem accessit ad caliginem Exodi
xxo Certa caligo humilitatis est
necessaria ad hoc quod homo cogno-
scat dei iusticiam Item est caligo
quedam fugienda scilicet obscuritas ab-
sconsionis et falsitatis qua scilicet mali
volunt abscondere mala et maxime
usurarii et luxuriosi Unde Job xxiiii
Oculus adulteri observat caliginem
Tales enim sunt similes hircis qui
in loco caliginoso consueverunt egere
fetores suos Certa scilicet tales volunt
facere in occulto fetida facta Item
est caligo eternalis Caligo enim luci
opponitur Sic enim ponitur in libro
haytonis de historia tartarorum
In georgiana est quedam provincia
dicta aunsen ubi credunt homines
in eterna caligine habitare qui scilicet infi-
do cinque vallis profundissime inter
montes ubi est horrenda caligo et
ubi nunquam homo est accessus Audiuntur
latratus tamen gemitus equorum
fertur ut ait quod iste sunt quidem exa-
homini peccatorum qui terre motu descen-
derunt ad yma nec per modum exierunt
sed in perpetua caligine remanserunt
Illud etiam inveni in quadam mappa
mundi antiqua in descriptione yberi-
me seu georgiane Tales enim videntur
esse mundi peccatores vel dampnati

inclusi in ymo inferni luce gracie et
visione sciencie privati Unde illa terra
decima dicitur Terra opaca mortis cali-
ginis Non sit bene Calix primus
calix est gracie et scripture inspiracio et ir-
rigacio de isto calice bibunt totem-
lanter i. viri spirituales et devoti qui
scilicet calice gracie et scripture solent ines-
lari Figuratur in ove paupertatis
pauperis hominis qui ovis cum filiis
eius ab eo nutrita crevit apud
eum de pane eius comedens et de
calice bibens et in sinu dormiens
Certa tenera anima devota et totem-
latina a paupere Christo passione cum
filiis i. cum sanctis eius a.s. enim
in eterna nutritur et ibi nutrita cre-
scit et augmentatur pane eukari-
stie cibatur et calice gracie et scripture
potatur De isto primo calice dicitur
in psalmo Calix meus inebrians Secun-
dus calix est temporalis tribulacio et de isto
bibunt militantes qui quasi Christi
milites secundum exemplum Christi passiones
pacienter sustinere Luce xxiio De
recepto calice gracias egit Christus enim
fecit probam quod bibit primus
Tercius calix est eternalis recreacio
et de isto bibunt triumphantes scilicet
sancti in patria inebriantur calice
consolacionis eterne psalmo Dominus
pars hereditatis mee et calicis mei
tu es qui restitues et Quartus calix
et potus est malus et iste est calix
mundane prosperitatis dicitur figuraliter
Apocalypsis xviio Et ipse vidit sedere
fornicatricem que dicebatur babilon
super bestiam rubeam mulierem que
induebatur purpura et bysso plena
etiam nominibus blasphemie et
ebria fuit sanguine multorum Ipsa cali-
cem aureum portabat ubi potum
abhominabilem bibebat et desidebat
Mulier Ista signat mundi prosperitatem
que ad modum mulieris mutabi-
lis est et vana Ista dicitur esse
induta purpura quod est regium vestimentum

quod continet peccatum superbie dicitur sedes
propter peccatum accidie / dicitur fornicaria
propter peccatum luxurie / dicitur plena nominibus
blasphemie propter peccatum castrimargie
Quod dicitur quod ebria fuit sanguine
propter peccatum iracundie / Dicitur habens
poculum i. calicem aureum propter
peccatum avaricie Et ista mulier dicitur
Babilon quod interpretatur confusio
propter deordinacionem omnimode deve
gnitie Ideo dicitur Ier. Calix aureus
Babilonis Camelus portandis
oneribus se inclinat Camelus enim grece
dicitur curvum latine Nota ergo quod came
lus ultra consuetam dietam non va
dit Nam si aliquis ultra consue
tam ducere voluit totum onus
reicit et deponit et signat super
biam et impacienciam Cum enim si omne
aliquid mandati a prelato imponitur
per inobedienciam a se repellit Item
camelus habet in ventre quatuor di
stinctiones Sic peccator in ventre ha
bet quatuor distinctiones peccatorum scilicet
ibi cogitacionis delectacionis consensus et opera
cionis Item camelus habet supra se magnum
gibbum et signat avarorum qui habent ma
gnum cumulum diviciarum Item came
lus est inimicus equi et est animal
ruminans Sic peccator est inimicus
predicatorum et ruminat per desperacionem
Item camelus habet asperos pilos Sic
quidam habent asperam conversacionem Item
et Avicenna Quod camelus inter
animalia solus calvescit Unde igitur
quod dicitur Levitici xiii° Cum in cal
vicio oriebatur quoque macula alba
vel ruffa et sic calvus reputabatur
leprosus Sic vere quod in spirituali vi
tium calvicio nascitur macula ruffa
i. ypocrisis vel alba i. vana gloria
ut puta quando quis manifestat de
elemosina gloriatur vel confessione
vel quando ad ostentacionem talia facit
talis pro eo debet reputari immundus et
leprosus Capilli enim sunt capitis
ornamentum et signat virtutes Et ideo

calvicium signat defectum virtutum et vi
tium Esse ergo sic calvum est ma
gnum vicium De talibus dicitur Ezech. xxix°
Facilius est turpe camelum per fora
men acus Et Non sunt ergo tribui [?]
cameli Campus enim secundum Ysidorum Campus
est locus inter civitates ad prolem
dum et ad propagandum aptus et signat
mundum Sicut enim agricole in campis
laborant et operantur Milites cer
tant et preliant Aucupes venantur
Item in campis pecora a feris et lupis
devorantur et innocentes a latronibus
occiduntur Item ad campos proiciuntur
cadavera et omnia vilia et corrupta
Item in campo edificaverunt gigantes
turrim Gen. xi° Sic vere iste mundus
est locus laboris certaminis et inhabi
lis in certe prosequens de singulis Iste
est locus de quo dicitur Luce vi° Ste
tit angelus Ihesus in loco campestri
et turba discipulorum cum eo Et iste
fuit ut Ihesus veniens per incarnacionem
stetit per passionem Et nos de isto cam
po liberavit et introducet ad civita
tem celestem Iste est campus de quo
dicitur Jeremie xxxix° Comprehen
derunt Sedechiam in loco solitudinis
Unde de Josyas bono rege legitur ii°
Paralipomenon xxxv° quod Pharao occidit
eum in campo Maggeddo Canaan Canaan
Nota quod Canaan fuit filius Cham
filii Noe qui patrem inebriatum deri
sit / dicitur etiam Canaan ipsa terra
quam ipse Canaan habitavit Et quia
habitatores eius fuerunt pessimi demo
nes filios et filias immolantes Ideo
populus ille de terra illa sublatus est
et filii Israel introducti Et sic terra
prius Canaan fuit iudea vel Israhel
nominata Signat autem mundum vel mun
danos Interpretatur enim negociator vel
possidens vel emulator Homines vere
mundi non querunt nisi lites et negocia
tractare terras et divicias possidere
et aliis emulari et invidere Et ideo
patriarche scilicet Abraham et Isaac terram

canaan dimiserunt et in egyptum pe
regrinatum iuerunt et vxorem ibi
accipe voluit Sicut dicit Gen
xxviiio Cma pcto sancti in medio
et eius negocijs noluit habitare mo
taliter nec vxorem i mundi psperi
tatem ibi accipere temporaliter ymo
in egypto qui interpretur tenebre
i in obscuritate tribulacionum peccati
corporalit Et sic cananei sacri
ficabant filios suos demonijs
Di mundum magis voluit filios
deputare vicijs quam deo et eius
obsequijs Et sicut mamma deficit
qui filij post attingere terminos terre
canaan Sic vere religiose et cler
mamma deuocionis deficit quando
terram canaan i mundum et mundi
negocia plus debito frequentant et
tangunt De ista terra fuit illa
cananea de qua luce xvo cuius
filia a demonio torquebatur necesse
ergo erat ut ihus illuc secederet
ut iam non demonijs sed sibi fi
lios et filias offerrent et Candor
Candor Nota licet basiliscus sit venenosus
tamen candido diademate decoratus
et coronatus Sic ypocrite licz sint
venenosi et maliciosi peccatores et
nunquam sunt in diademate candido i
ficta castitate et sanctitate coronati
Talis tamen candor signat prum
dorem lepre leuit xiiio dicitur
enim ibi quod candor in cute significabit
lepram in carne Cma candor
ficte castitatis designat lepram ypo
crisis puritatis Et talis fuit ille
de quo dicit xxiiio percuciet te deus
paries dealbate quia sez tales adeo
percucient finaliter Et Cane cantare
Nota quod cantus est emissio vocis
in diuersitate concordi et signat in bo
no officium oracionem laudem et gra
ciarum accionem et ista cum diligen
cia est frequentanda Nota ergo quod ista
est dra inter aues et potissime
vole libenter et delectabiliter solent
cantare Sic vere ista est dra inter
bestias peccatores et aues i probos bo
nos et iustos Cma iste bestie in
cantu spuali et leticie intellarentur
se delectant Aues vero i spuales
cantu salutis frequentant In figura
apoc xiiiio vbi dicitur quod ante sede
agni erat multitudo maxima illorum
qui cum cytharis suis cantabant
canticum nouum Et dicit ibi quod habebant
quatuor condiciones Sibi enim erant
empti de terra sine macula quod virgines
et mulieribus coinquinati non fuerunt
Et in ore eorum non erat inuentum
mendacium Et sequebatur quocumque
ibant Iste agnus est xpus ergo
quo spuales cantores debent reale
opulenciam abdicare Empti inquam
de terra Sicut enim fistula non potest
bene cane quamdiu est plena ymo
necesse est quod sit vacua quia alias
non bene sonat Sic vere homo
nunquam cantat bene spualiter nisi
ab amore temporalium vacuet Dicit
enim hic empti erant de terra i de a
more terrenorum exempti Similiter
enim tunc melius cantat quando
a terra extollimur Ideo dicebant
quidam cantores Quomodo cantabimus
canticum domini in terra aliena quasi
diceret non potest fieri nisi ab ista
terra exeamus Contra est contra multos
qui non sunt empti de terra sed ma
gis plantati in terra Auaricia
enim est similis lupo Cma lupus
est vorax Nam si respiciat hominem
aufert sibi vocem ita non potest cane
seu loqui Auaricia enim lupi cor
rumpit aerem Sic vere homo qui
lupina voracitate continuet scilicet
eos quos tenuerit cantum spualem
aufert Non sic ergo sed abiciamus
temporalia quod est contra peccatores qui tu
multa cantant Secundo dico
quod si volumus spualiter cantare de
bemus carnalem concupiscenciam prouacare
quod ostenditur cum dicitur hij sunt qui

tud mulieribus no sunt coniquinati
Sic em tympanum qd est pinguwe no
pt bene sonare n ymo necesse
est qd sit valde siccum Sic ve illi
qui sunt valde pingwes pcarna
litatem no possunt bn sonum dine
laudis et confessionis cantare Sm
mo necesse est qd sit homo siccus
pcastitatem et abomi carnalitat
pinguwedine exiccatus Cantus
em et laus psonarum mundanarum
et pdicatorum est deo inabilis grossi
et dyabolo continus Cantus em
galli albi timetur inabilis a leo
ne Gma reuca leo i dyabolus cantu
galli albi i homines casti et puri
umbrum timet et fugit Nam can
tante gallo conuersus est Petrus
dicitur em de eo Mat xxvi
Egressus foras fleuit amare Ecce
quo eum diabolus reliquit sicut introduc
hit decantu Dauid in cythara quo
spus tunc Saulem no vexabat 1o
Regum xvi Tercio dico qd si vo
lumus bene spualit cantare nos
debemq abdicare omne mendacium
Sic em raucedo vocis impedit can
tum Sic mendacium stultiloqui
decepcio et iactancia que sunt quasi
raucedines spuales no pmittunt
hominem spualit bn cantare No
ne em mendacem intra omnis mala
cogitacio Certa qd sicud quasi mul
tiplex est cantus sz nimis altus
nimis falsus nimis raucus et
et nimis blandus Cantus iactan
di est nimis altus Et tales similes
sunt cuculo qui alte et continue
canunt Vociferantes nichil dicunt nisi
descripsio kuku kuku Sic nec
iactatores loquntur nisi de se et suis
factis et suorum Ideo istis decipiente
dicitur Ysa xxiii Bene cane
frequenta canticum meretrix oblivio
ni tradita Item cantus falsus est le
ticia mundana que falsa est et
vana Et tales sunt similes ago

que est auis que continue vult in
fluminibus conuersari Et nunq cantus
est signum et periculum mortis sic dic
vere cantus et leticia mundialis quas
exercent homines qui in fluminibus diui
ciarum viuunt est signum qd mors eterna
eos subsequetur Unde Amos viii
Conuertam omnia festa vestra Item
cantus raucus est detractio et deri
sio Et tales sunt similes rane que
cum voce sua rauca continue vult
cantare quamdiu neminem videt
Sic detractor in absencia no in pn
cia semper murmurat et diffamat
Tales em cantant de alys nimis
rauce i nimis detractorie diffa
matorie seu male Sunt tales eciam
similes vlulis que sunt aues noc
turne quo clamando et deridendo
videntur cantare Item cantus bla
dus est adulacio et suggestio Et
tales similes sunt syrenis que
suo cantu trahunt nauigantes ad
naufragium Gma sz cantus adula
torum et lupinosorum et malorum
suggestionum et maxime hereticorum
est multis causa periculi sempiterni
Ideo de talibus dicit Amos v
Aufer a me tumultum cantuum tuorum
Cantica lire tue no audiam Nos ergo
sed abscidamus loquacitatem si volu
mus dicere canticum deo tercium Certo
dico qd necesse est qd simus humiles
et obedientes Unde dicit sequitur
agnum Sequi significat obedienciam hu
militatem et subiectionem Qui em bene
et delectabilit vult cantare Sequimini
dr Mat iiii Petrus et Andreas
relictis retibus et discordant em
a talibus qui no volunt tales imitari
quorum cantus deo no est gratus Canis
signat hominem virtuosum et hoc quadru
plici racione Primo propter fidelitatem
Gma scdm Plinium Canis pro ho
stibus se exponit occiso se associat
et homicidam suo latratu prodit et ma
nifestat Sic ve vir fidelis dominum suum
sz deum vel benefactorem debet diligere
et recognoscere et pro deo usque mori

Canis

et opponendo se contra adversarios fidei scilicet
dyabolum et hereticos vult dominus
et propter latratum predicationis et mor-
sum correctionis debet arcere impugnan-
tes eos dicitur Thobie vi° Canis autem
habebat pastor est et canis sequutus est
eum Item propter humilitatem Canis
enim si a domino percutitur non irascitur
si fugatur non indignatur Immo
si per unam viam exit per aliam redit
nec cessabit aplaudere quousque
pax eius reformatur Sic vere
vir humilis et paciens de despectu
et de depressione non debet indi-
gnari per obstinationem sed magis
cum humilitate graciam et pacem
perquirere Et si per unam viam repel-
litur debet aliam querere ut ad
graciam redeatur Et sic fecit mulier
chananea Et sicut canis est mage
memorie et quia beneficia sibi facta
recognoscit Sic debet beneficia homo
dei et hominum recognoscere per graciarum
actionem Unde Thobie xi° Canis
precurrit qui simul erat in via quasi
nuncius blandimento caude gaudebat
Item propter utilitatem lingua in
canis est medicinalis extrahit enim
morbum vulnerum Talis debet esse
locucione vir iustus Unde Luce
xvi° Sed et canes veniebant
et lingebant etc. Item propter sedulita-
tem Canis enim sedule custodit do-
mum domini sui a latronibus et super
alupis Sic iustus et maxime pre-
latus predicator et doctor debet do-
mum domini que est ecclesie per discretionem
custodire et morsu correctionis et la-
tratu predicationis contra inimicos eccle-
sie vigilare Sed proh dolor quidem
his condicionibus obmissis malorum
canum habent condiciones Quia sunt
voraces et insaciabiles per gulam
alii veniunt ad vomitum peccatorum
Sunt rabidi et frenetici per ebrietate
Item canis plus aplaudit vestito
quam nudo Sic faciunt adulatores
qui nudos id est pauperes confunderunt

vestitos autem id est divites et principibus
adulantur Sed nota quod canes a
domibus expelluntur et a bancis deli-
catis coherceuntur Sic fiet istis canibus
Unde Apocalipsi xxii° foris canes Non
sic bonum Sed habeamus condiciones
bonorum canum Ut supra Capitulum octavum
quod venatores et aucupes diversimode
capiunt bestias et aves quia aliquando
cum laqueo aliquando cum sagitta
aliquando cum visco Sic vero demo-
nes diversimode capiunt capiunt animas
peccatorum aliquando cum sagitta volante
in die que est superbia aliquando
cum laqueo constringente que est ava-
ricia aliquando cum visco tenente et
inficiente que est luxuria De hac
captione dicitur Proverbiorum v° iniquitates sue
capiunt impium et funibus peccatorum
suorum constringuntur Capitulus quod
sunt quidam capilli ornamentum
et quod per capillos radicantur arbores
et herbe adherent terre et in terra
radicantur / sicut patet de poruis repe
et aleis Sic vere virtutes et bone
affectiones anime sunt ornamentum
mentis Nam per istas cum terra
id est cum deo iungimur et cum ipso
radicamur et fundamur De
istis capillis dicitur Mathei x° Ca-
pilli capitis vestri etc. Deus enim
numerat et ponderat capillos id est virtu-
tes et merita singulorum figuraliter
legimus de Absolon cuius capilli
singulis annis appendebant Sed
circa tales capillos non vident
hic multi Dicit enim Solinus et Pli-
nius quod leones carentes pubis
et capillis supra collum Sunt quasi
degeneres et animositate et audacia
leonina carentes Et ut dicit Tulli-
us leones qui de pardis adulteris pro-
creantur quasi in signo criminis non or-
nantur Sic vere multi sunt qui
carent capillatura virtutum et bonorum
affectionum Et revera ista carent spiri-
tuali audacia et virtute et strenuitate

degnantur aliorum Quod utique difficile
apparet qui in vite sua i. in ecclesia
aparent i. adinvicem adulterine i. male
et simoniace generantur et promoventur
Quia ut communiter tales carent cri
nibus bonorum affectionum signati in
Sampsone Iudicum xvi° Quem quam
diu capillos suos habuit nec superari
nec excecari potuit Nam quam
primum capillos perdidit virtute et for
titudinem amisit et excecatus et
incarceratus fuit Sic vere est de
simoniacis etc. Sunt enim capilli primo
integumentum contra nuditatem secundo
ornamentum contra vilitatem tertio tu
tamentum contra fragilitatem Et
isti capilli sunt portandi Secundo
inveniuntur capilli ligandi et isti
signant cardinales affectiones Vi
demus enim quod mulieres ligant lavant
tegunt et pectinant capillos suos
Sic vere nos debemus affectiones
nostras que more capillorum de nostris
cordibus oriuntur ligare restringere
ornare et ponere pectinare et ab
luere Ligantur enim per districtionem quia
non sinunt eos effluere quantum vellent
Pectinantur per confessionem Abluuntur
per lacrimarum effusionem Sed audi quid
dicit Gregorius quod homines calidarum
regionum sicut Ethiopia multos
habent capillos nigros et reflexos se
cundum ut dicit corporis pravi coloris in
genii animi defectum Sic vero qui
sunt de regione calida huius mundi
scilicet avari luxuriosi et superbi multos
capillos i. vanas affectiones multa
desideria et ambitiones nosscuntur
habere et tales ut communiter dicuntur sunt pra
vi corporis pravitatem attenuationem
Nigri coloris per mala comissatorum
animi defectum precordialem constan
tie enervationem Isti ergo capilli sunt
ligandi Tertio inveniuntur capil
li tondendi, et hii signant huius mundi
temporalia Capilli enim sunt de super
fluitate et non de necessitate nature

Sunt enim corpori accidentales et ideo sine
lesione possunt auferri Nam quando
non auferuntur calores sudoris et
generantur vermes ibi Tales sunt mundi
divitie Sunt enim accidentales quia
extra naturam hominis Et ideo iste debent
a corde radicitus evelli et tonderi et paupe
ribus erogari Jeremie vii° Tonde
capillum tuum et proice Nam si isti
capilli debite tonderentur iterum solent
recrescere Quia divitie distribute
solent amplius habundare Exemplum de
Sampsone cui post tonsionem iterum
capilli renati sunt Ita quod pristinam
fortitudinem resumpsit Quia per vere
qui pro Christo temporalia tondet et lar
gitur maiorem fortitudinem i. plen(i)
tudinem divitiarum ut communiter con
sequitur et habetur ut dicitur et patet de Cho
bia qui in fine fuit ditior Sed
vere si ista per elemosinas non ton
det, tunc certum calores avaritie
sudores luxurie vermes invidie ge
nerantur Secundo sunt sic Magdale
na que pedes domini osculabatur et
ungebat et capillis suis tergebat
Luce vii° Pedes enim corporis Christi mi
stici sunt pauperes qui in inferiori
parte iacent qui ungendo pietatis
sunt ungendi et capillis bonorum
temporalium sunt tergendi Contra est contra
divites qui capillos suos non exten
dunt ad pauperes sed ad superiores
non ad elemosinas sed ad pompas
non ad mitigandam pauperum volnera
sed ad offerendum divitibus munera
Isti sunt similes quibusdam animalibus
silvestribus qui sunt in India quorum
capilli contra naturam omnium animalium sup
inus tendunt versus caput Non in
ferius versus pedes Sic etc. Non sit
brevius Caput Nota quod caput tenet Caput
locum eminentiorem Sic prelati in
ecclesia in statu eminentiori sunt Secundo
dictum est beato Petro Johannis 1° Tu vo
caberis cephas i. caput non capita quia
unum caput debet esse in corpore Secundo de

bto et quolibet alio bono plato p-
dici illud q scribitur 1o Reg xvo
Cum esses pvulus in oculis tuis caput
in tribu Israhel factus es ubi ad
ncere q caput generaliter het ali-
quas condiciones que possunt appli-
cari ad bonos superiores Caput enim
ossibus armatur medulla rigatur
sensibus ornatur primo ergo pla
tus debet componi ossibus firmi
tatis q ostenditur / cum dr / esses
Esse enim signat existenciam resistenciam
et infirmitatem hoc etiam ondit
cum dicitur pervulus i humilis
humilitas enim mr est constancie et
firmitatis Secundo q heat constanciam
bonitatem clemencie q ostenditur
cum in oculis in quibus est nullus
est honor Sicut enim caput plenum
est cerebro medulloso nec est aliquod
membrum in corpore quod tantam me
dulle plenitudinem heat sicut caput
Sic vere platus debet hre magis
de medulla pietatis mansuetudinis
et devocionis Unde ps Sicut unguen-
tum in capite Tercio quod heat pla
tus prudencie documentum Caput
enim dicitur a capiendo q capiat omnes
sensus / het enim oculos ad videndum
aures ad audiendum linguam ad
gustandum et loquendum nares ad
odorandum et se totum ad tangendum
Sic vere platus ista omnia debet habe-
re debet enim videre per discrecionem audire ex
causarum discussionem odorare per devocionem
Gustare per contemplacionem loqui per erudi-
cionem tangi per passionem et tangere
per correctionem Sed heu heu quam pauci
sunt hodie tales capitanei Non enim
sunt fortes ad resistendum fidei vel
ecclesie inimicis nec ad obviandum in
temptacionibus et peccatis nec ad perseve-
randum virtutibus et mandatis summi
creatoris Isti iam sunt sicut caput
verpis quod secundum Isidorum valde est debile
et inde percussum facilit frangitur
et fracto eius capite totum corpus eius
enervatur Sic vere heu multi sunt
superiores qui ita sunt debiles ad
resistendum et labiles q mediante
percussione temptacionis mediante
flatu vexacionis statim deficiunt et
franguntur Ita q corpus malis ceteris
alia membra i alii fideles ecclesie
peccatis et periculis exponuntur Ideo potest
hodie plangere ecclesia et dicere
illud Ino Reg Caput meum
doleo Isti figurantur in capite
holofernis quod abscisum fuit
de corpore et suspensum in muris
bethulie Quia vere tales mali
capitenei sunt hodie a corpore sua
rum ecclesiarum abscisi et divisi Non
enim sunt firmi ad perseverandum
sicut patet de illis qui curas regni
vel principum et eciam curiam ro-
manam circuunt sine causa et
dimittunt ecclesias desolatas Et ideo
bene dr q isti suspenduntur in mu
ro quia secundum tales semper sunt suspe-
nsi per superbiam elacionis et ambicionis
Sed ad dictum dico q modum non
heat clemencie plenitudinem Non
enim sunt medullosi sed sunt pii
deo et hominibus discordes sicut
patet Quia non vacant nisi ad pe-
tendas exacciones ad subditorum
vexaciones ad malas et inordi-
natas exacciones qui etiam in illo
videntur esse molles et pii sed
duri et crudeles cora et obstinati
et contra deum et homines indurati
Tales autem capitanei sunt similes
capiti vituli marini quod ita est
durum q vix potest ferula fer-
rea conquassari Sic vere sunt
indurati q non possunt ad aliquam
clemenciam inclinari nec ferula
ferrea divini timoris ad misericordiam
pauperibus incitari Non enim facilit

dant sua sed facilius recipiunt aliena de
quibus dicitur Ecclesiastici xxv° Non est caput
nequius super caput colubri Et bene
malus capitaneus dicitur caput
colubri Racio quia si coluber primo dum
scinditur pars coniuncta capiti vivet
pars autem remota scilicet cauda moritur
Sic hodie in ecclesia illi qui sunt
coniuncti scilicet familiares et affines
capiti superiori illi vivunt promovent
et exaltantur Alii autem qui sunt
remoti ad quos non habetur affectio
sunt sine vita id est sine promocione
et prosperitate dimittuntur ymmo quod
peius est multis quos affectionibus
sine causa affligantur De illis
potest dici illud Ysaie vii° Caput
sive Damascus Damascus interpretatur
bibens sanguinem Racio quia capitanei
huius mundi non cessant bibere sanguinem
nem alienum Sed tercio dico quod ca-
pitanei mali non habent prudencie
limpitudinem Caput enim valde pin-
gwe non potest habere sensus acutos Unde
equi qui habent nimium pingwe caput
facilius perdunt oculos Et quia ho-
die tales impingwant divicie deli-
ciis et adulatorum fallacijs iuxta
illud psalmi Inpingwasti in oleo caput
meum Ideo acutos sensus prudencie
et sapiencie videntur non habere Et si
sapientes sunt in temporalibus non tamen
in spiritualibus Racio igitur moderni
capitanei carent constancia
et discrecione carent clemencia
et compassione carent prudencia
et directione Ideo ipsi sunt hodie
sine gloria et honore Solebat enim
esse antiquitus corona aurea super caput
virum id est super collegium prelatorum Racio
quia antiquitus solebant assiduis ho-
norari et a mundi principibus revereri
Hoc autem est totum contrarium Racio non
assurgitur diligitur nec abercuncius me-

timetur nec assiduis personis reputantur
sed quod peius est ab omnibus spo-
liantur Et racio potest esse naturalis
Racio quia sicut videmus quod capita pisci-
um et animalium sunt graviter immundiora
et ad leviandum difficiliora Sic hodie
multi capitanei sunt ceteris immun-
diores et ad mundificandum et corrigen-
dum difficiliores Ideo deplangit
ecclesia Trenorum v° Defficit gladi-
um cordis nostri cecidit de capite
nostro ve nobis quia peccavimus Ideo sic
dicitur etc. Nota eciam quod sicut unius cor-
poris debet esse unum caput sic unius
corporis mistici id est ecclesie debet esse unus
papa Sed proh dolor iam unum plures
annos est contrarium Racio quia iam vivo
antipapa in diminucione mortuo alius
est electus Et si secundus morietur
tercius eligetur Et ideo ecclesia istis
temporibus sic divisa videtur esse
sicut serpens qui dicitur amphibena
Racio quia secundum Ysidorum duo capita videtur
habere Hoc autem pessimum scisma
et ceteris malis sic pessimos capita-
neos et precipue eos qui signati sunt
in statua Nabuchodonosor cuius caput
erat aureum pectus et brachia erant
argentea venter et femora erant erea
pedes autem pro parte erant ferrei et pro parte
ferrei Ita quod in ista statua quanto magis
a capite versus pedes procedebat tanto
amplius deteriorabatur Sic vere est nunc
quanto divinus ecclesia permanet et stat
tanto in ea capitanei sunt deteriores
quia sunt terrei per cupiditatem ferrei
per crudelitatem Non sic autem erat Rome
ubi erant duo magni apostoli scilicet
Petrus et Paulus nullus tamen corpo-
rale fecit scisma De quo scismate pauci
ad effectum curant Tamen omnes querunt
que sua sunt sed non que Ihesu Christi
Ita dicitur non sit Carcer Est quidem
carcer qui est constringendus et iste
est peccati in quo homo per malas consue-
tudines et per malas complacencias
alligatur Et in isto carcere servatur

Carcer

homo adnaº ut eciude in patibulum
infernum trahatur Figura de Sap
sone qui primo fuit tonsus p(er)gea
captus tandem excecatus et p(er)gea
incarceratus Anima primo capilli
virtutum auferuntur et p(er)imitur et
p(er) malum consensum capitur p(er)pet(r)i com
placentiam excecatur et p(er) malas
consuetudines incarceratur Sed de
isto carcere homo liberatur p(er) dei benig
nitatem Anima sicut zaphirus est lapis
qui s(ecundu)m dyas(coridem) et lapidarium vincula
carcerum dirumpit et liberat de carcere
vinctum Sic una dei liberat de car
cere p(e)cc(at)i hominem et educit Quod figura
tum est in petro qui dormiebat
in carcere herodis vinctus kathenis
duabus Tunc eum p(er)cusso latere eius
angelus excitavit et fractis vinculis
de carcere liberavit Actuum xijº Sic ve
licet homo sit in carcere p(e)cc(at)i vinctus
kathenis duabus s(cilicet) cathena p(er)ue
voluntatis intus et cathena male
consuetudinis extus Cum tamen an
gelus i(d est) gr(ati)a dei p(er)cutit latus p(ec)cator(is)
recordium tunc excitatur p(er) sui ipsius
consideracionem et exit de carcere p(e)cc(at)i
p(er) penitenciam et confessionem etc. Caritas
dicitur quasi cara unitas q(uia) s(cilicet) facit
hominem tale(m) deo car(um) q(uod) de utroque
fit unum et sicut caducite arboris
perdunt ista s(cilicet) medulla flos folium
et fructus Sic a caritate que nichil
aliud est quam amor dei et proximi
p(er)dit medulla compassionis flos
bone affectionis folium bone locucionis
fructus bone operacionis etc. Carna
litas idem est quod voluntas que
sed p(ro)ueniri corporali ronem Primo quia
mentem excecat Dicit enim plinius
q(uod) catulus quanto pinguiori lacte
nutritur tanto tardius de vide Sic
ve homo quanto lacte carnalitatis
et voluntatis habundancius nutritur
tanto a visu discrecionis consideracionis

et contemplacionis amplius impedit
Istud p(atet) in luxuriosis et carnalibus
qui videntur penitus excecati Non
enim cogitant de futuro nec de spi
ritualibus bonis s(cilicet) de morte iudicio
et inferno Anima sicut d(icitu)r i Cor(inthios)
ijº Alijs non peperit eis que dei sunt
Secundo dico q(uod) carnalitas h(abe)t me
tem inflam(m)are arbores que h(abe)nt
viscositatem humorem facilius inflamant(ur)
Sicut p(atet) in abiete et in pino Sic
vere illi qui h(abe)nt viscositatem car
nalitatis delitiarum et voluptatis
igne malor(um) desideriorum facilius con
sueverunt inflammari Caro enim pin
guis facilius ardet Ideo consulit
Apostolus Romanorum viijº Spiritu
ambulate et desideria carnis non
p(er)ficietis Tercio dico q(uod) carnalitas h(abe)t
enervare Sicut enim arbores que na
scuntur in paludibus sicut sunt
salices etc. facilius putrescunt Sunt
enim palys arboribus debiles et
firme Sic vere illi qui in paludibus
voluptatis et carnalitatis versantur
p(er) morte et p(ec)c(at)um facilius enervant(ur)
Unde Ro(manorum) viijº Ego aut(em) video car
nalis sum venundatus sub peccato
Et i Cor(inthios) xº Qui seminat in car
ne corrupcionem etc. Caro pabsane Caro
etiam est maceranda Carnes enim
nimis pingues p(ro)pter sua(m) viscositate(m)
sunt illaudabiles ut q(ui) h(abe)nt parum
h(abe)nt de carne Et hoc p(er)cipit natura
ne post pondus carnis impediant(ur)
in volando Sic vere quando caro
nostra nimis p(er) delicias impinguatur
tunc deterior efficitur Anima s(cilicet) semp(er)
ad modum equi pinguis s(e)p(ar)atim recal
latrare mollitur Et ideo aves no
biles i(d est) sp(iritu)ales viri carnalitatis
pondere non gravantur Luce xxiiijº
Palpate et videte quia sp(iritu)s car
nem et ossa non h(abe)t Dicatur autem
caro amicus quia s(cilicet) caret omni
bono Ista est enim tria dicam q(ue) sunt

arbo maledicta/ unde maledicta michi
terra in opere tuo spinas et tribulos
Spine enim et tribuli i. mala desideria
et delectaciones in terra generantur Et io
stultum est seminare in terra ista Caret
enim status firmitate Caro enim non
stat in eodem statu quia modo sana modo
infirma modo tristis modo leta modo
turpis modo pulchra modo viuens modo
mortua Similes tunc fonti petri
nece qui abincolis dicitur fons Iob
qui quater singulis annis mutat
colorem In quibusque enim mensibus
mutatur color eius Sit vere et
Sed hoc non accidit illi qui tanta
cura custodiunt carnem suam cum tamen
peccato necesse est quod breuiter putrescat
Pallas enim gigas filius evandri quo
dam latinorum regis plusquam
mille quadringentos sub terra stetit
incorruptus Cum tamen tempore he
nrici tercii imperatoris inuentum et ad
muros urbis quos altitudine supera
bat erectus est Et ibi diu incorrup
tus remansit / finaliter tamen vesta
mentis carnis ingressus mortali
corrupcione fuit dissolutus psalmo
defecit caro mea Caro etiam mea
est similis cuidam lumperi qui ser
uat ignem inextinguibilem quando
paratum Sic semper caro mea habet ignem
concupiscencie etc Semper enim spiritum
infestat prauas cogitaciones aut
molestant per mundi tribulaciones aut
rebellat per lites et discordias unde
j Cor vii° Nullam requiem
habuit caro mea Qualis etiam con
trouersia sit inter spiritum et carnem ostendit
Apostolus ad Gal v° Ubi enumerat
fructus spiritus et tandem enumerat
septedecim opera carnis que sunt sed
xvii machine vel sagitte quibus
caro aduersus spiritum preliatur Est etiam
caro mea quasi eculeus cuius incita
mentum transit in spinas deinde

carne nascuntur spine Sic de car
ne mea nascuntur spine delectacio
num et concupiscenciarum oriuntur etc Ca
stellum Nota per castellum intelligitur religio Castellum
vel status perfectorum Primo quia in castel
lo fuit christus hospitatus scilicet per fidem
et caritatem unde dicitur luce x°
de sancta anima Intrauit Ihesus in
quoddam castellum Item in castel
lo est fides predicata unde dicit
luce viii° Et christus ibat in ciui
tates et castella predicans Item
in castello fuit christus reuelatus
et ad veriora noticia deductus vnde
luce xxiiii° Manifestauit se duobus
discipulis in castello nomine Emaus
hec omnia debent inueniri in religi
osis et perfectis etc Debet autem castellum
sancte religionis situari in alto loco
eminencie perfectionis debet construi
lapidibus fortis constancie et perse
ueranciis durationis Muniri muris
dei mandatorum et turribus alte
contemplacionis Circumfodi vallibus
et foueis humilitatis et subiectionis
debent etiam esse ibi precipicia et saltus
i. timor mortis et casus future dap
nacionis Sunt ibi et machine et
vera scripta et sciencie et lectiones
Sunt ibi vigiles i. virtutes diligencie
prudencie et discrecionis Sunt ibi
milites i. virtus audacie et fortitudinis
contra vicia rebellionis Sunt ibi vic
tualia virtutum puteus fons et aque
virtutum deuocionis lacrimarum et com
passionis Talibus enim munimentis
castra anime vel religionis muniuntur
contra hostes demonum etc Cathedra Cathedra
Nota in scriptura inuenitur cathedra
eminencie In ista collocantur prelati
que non est aliud nisi iurisdictio
ecclesiastica et est locus magnus inter
si possideatur condigne Sic Iob
de se ipso dicebat Iob xxix° Pro
cedebam ad portas ciuitatis et pla
tea parabant cathedram michi

Aduerte tamen qd ista kathedia lz
de se sit licz bona utilis et sancta
quia tamen ab ambitiosis occupatur
sicut dicitur sicut dicitur Matth. xx
iiio amant primos recubitus in
cenis et primas kathedras et ecclesiasticas
etiam a superbis et elatis hominibus
venditantur sicut de illo superbo
principe cui dicitur Ezech. xxviiio
Eleuatum est cor tuum et dixisti deus
sum et non homo, et in kathedra
maris dei sedi in corde maris Cuius
quidem insuper abhominationis obtinetur
sicut Matth. xxio dicitur Quod ihesus
in templo kathedras vendentium
columbas subuertit Quia tamen
illorum kathedra et iurisdictio sub
uertitur, a quibus columba id est spiritus
sancti gratia venditur et non datur
Secundo dico qd est kathedra sa
piencie in qua collocantur magni
Ista etiam est bona kathedra dummodo
non auaris scientificis teneatur Unde
de Dauid dicitur i Reg. xxiiio Quod
Dauid sedebat in kathedra sapien
tissimus Tercia est kathedra pestil
lencie in qua collocantur tyranni
et ista kathedra et iurisdictio ma
lorum ypocritarum et balmorum Ecclesi
astici viio Noli querere a principe
ducatum nec a rege kathedram
honoris Quia scilicet pro ista illum
vocat beatum qui in consilio impiorum
non abiit et in via peccatorum non stetit
et in kathedra pestillencie non sedit
Cauda per caudam intelligitur perseuerancia
in bono Unde leuit. xxiiio amal
quod cauda carebat nequaquam ad sa
crificium aptum erat Nam homo qui
cauda perseuerancie caret adeo non ac
ceptatur Et est talis perseuerancia
similis caude castoris que dicitur
esse de natura piscis, ad modum enim
piscis est squamosa et ideo faciliter
putrescit nisi sepe in aqua tingatur
Et inde est quod castores solent manere
circa flumina ut faciliter caudas suas
tingant in aquis Sic reuera talis
est vtilis perseuerancia est enim de natura
piscis Quia nisi peccator per aquas deuoti
onis et passionis lacrimose contricionis
sepissime non rigetur perpetuum cito
putrescit et desicare compellat Et
ideo perseuerare volentem semper est
necesse deuotionis fluuium permanere
Unde peccatores super flumina et pec
caudam etiam iuxta mortis me
moria Sed aduerte qd hinc medi
caudati quidem carent ut diuites in
fecti cupiditate Et isti sunt similes
simie quod animal est plus vestitum
et ut communiter cauda carent Unde
Ecclesiastes iio Sordes eius in pedi
bus eius nec recordata est finis
sui Secundi sunt elati garrulita
te scilicet illi qui non possunt gaude
ludere cantare, et nichil de futuro
cogitare nec in bonis perseuerare
Similes sunt ranis que sunt
animalia clamosa que primo sunt
chabotii scilicet pisces cum cauda et
tunc carent voce et veniunt sibi
pedes et efficiuntur rane clamose
lutuose aquose et maculose Sic
vere sunt multi qui quamdiu
sunt pisces id est viri deuoti per contri
tionem et silencium sunt in contritione
cum cauda mortis memoria et per
seuerancie in eis durat qui non effi
ciuntur rane id est persone leues iactantes
laudentes a quo se deliciose et vo
luptuose statim caudam procul dubio
statim perdunt Tercii qui carent
ista cauda sunt homines infecti
malignitate scilicet ambitiosi et ypocri
te Isti enim sunt similes buffoni
bus que sunt animalia venenosa
et inflata et carencia cauda Ecce
vere tales malitiosi inflati et pre
sumptuosi perseuerancie seu fine mor
tis memorie ut communiter sunt
carentes et Carere Nota qd caue

Caue

eidem quod vitare fuge Caueamus
ergo a quatuor que sunt nobis nociva
Primo enim debet caueri furor seui-
cie Homo enim est animal naturaliter
mansuetum Et ideo contra naturam inquam
iniquam debet aliquid operari sed ex
predicatione procedentium tyrannorum
debet crudelitate retardari Et ad hoc
inducit natura piscium Pisces enim
secundum Ambrosium valde cauent a loco
effusionis sanguinis alterius piscis
et maxime delphini et a loco ubi
alius piscis sanguinis est occisus et aque
ablucionis carnis eius dicitur naturaliter
abhorrere Et in hoc docent nos cauere
ut abominemur effusionem sanguinis et
abominemur operacionem crudelitatis dei
timore Iuxta illud Deutronomii xii°
Hoc solum caue ne sanguinem co-
medas Nam aliorum occisio et depreda-
cio et exactio iniqua debet bonis ho-
minibus placere quod est contra crudeles
et tyrannos de quibus dicitur proverbiorum primo
Pedes eorum ad mala currunt et festi-
nant et effundunt sanguinem
Secundo quod debet caueri torpor desidie
Unde ut grues ordinant excubie
ita quod illa cui imminet onus vigilan-
di sumet cauet ne dormiat et
ut melius vigilet solet lapillum
portare ut saltem eius casu posset
sompnolenciam precauere Sic vere homo
debet summe cauere ne dormiat in
in peccato ne forte ad modum dormi-
entis obliviscatur dei sui Iuxta
illud Deutronomii vi° Caue ne obli-
viscaris domini Et ideo lapillum
id est [illegible] dei timoris vel lapil-
lum mortis et sepulture debet
semper per cogitationem portare Ista
autem potissime pertinet ad prelatos
quorum officium est vigilare Introdu-
citur de Argo qui habuit centum oculos
ut scilicet aliquibus oculis semper vigi-
laret et tamen fuit deceptus Tertio
dico caueri timorem superbie Apes

portantes mel summe timent a vento
et solent basse volare Sic vere qui
mel devotionis et gratie capiunt debent
a vento superbie cauere Istud significat
Exodi xix° ubi dicitur filiis Israel ca-
ue ne ascendatis in montem scilicet su-
perbie Cave superbia non solum est in di-
vitibus sed in pauperibus et precipue
in illis qui presumunt de sua sanctitate
et bonitate Similes illi pharisco
qui dicebat Luce xviii° Ieiuno bis
in sabbatho Similes illis pla-
netis qui quanto sunt soli et lune
propinquiores tanto sunt infortiores
Quarto dico quod debet caueri fetor
spurcicie Pisces enim secundum Ambrosium
nam non intrant sportulas immun-
das bene cauent Sic vere debet cauere
ne submittat in nullam societatem
ne committat in nullam iniquitatem
Insignia autem hanc precipiebat filiis
Israel ne contraherent amicicias cum
phariseis Exodi xxxiiii° Cauete
ne iungatis amicicias cum ciuibus terre
Cautus Cautela Nota cautus secundum
Papias dicitur a cato tas quod idem est
quod video es Cautus ergo est qui
ad periculum precauendum adhibet
remedia oportuna Nota ergo quod de-
bemus esse cauti ad vitia precauenda
Apes enim ut dicit Ambrosius in exame-
ron mirabiliter sunt caute in actibus
suis Nam ut dicit apium alie
futuras explorant pluvias alie
enim vigilant circa victum alie cel-
las faciunt et componunt In uno autem
est eorum maxima cautela Cum enim sen-
ciunt sunt extus venire contingit
dormiunt supine ne forte ale eorum
madescant et ne in [illegible] sit im-
pediantur in volando Sic vere ca-
utela spiritualis debet in nobis esse in
istis quatuor scilicet in providendo futura
tormenta Prima apes prevident
ymbres fugiendo celi sidera Secunda
apes faciunt sibi cellas ad habitandum
[illegible] [illegible] intemnonta Prima

Cautus
Cautela

apes cta victum vigilant (ucontep
nendo oblectamenta Tercia apes
rorem nocturnu i mundi prosperitate
fugiunt faciem etiam mentis ad
celum p contemplacionem vertunt et
alas intellectus et voluntatis libe
ras custodiunt et sic passeroz ad
celestia volant Secundo debemus
esse canti ad pericula precauendum
Et si quis est cautus tc ille qui
cauet nocua Et ideo inde in pre
cedenti pagina de cancere et apli
Cecus ca s'ius 2c Cecus cecitas Nota
q p cecum gnalit intelligit pctor
Cecus enim multas hz miserabiles
condiciones Cecus enim sine carcere
ligatur In iudicando decipitur cu
sz quando se credit ire ad oriente
vadit ad occidentem In eligendo
se ducat Tercia quia denarium cu
precium recipit pano dtamen vel
aureo ducat Sepe enim ubi est
periculum no timet et ubi no est peri
lum time terretur Cecus in iocunda
letus efficit timore continuo concuti
Sepe accidit q quando mundus est
tectum se reputat radio solis orto
non illuminat pu est ductorem sin
quem perit Ita q ipsum aliquocies
in medio pontis vel periculi relinqit
Tercia talis p omnia est pctor Iste
enim cecitate ignorancie tali obtene
biatur Et ideo quasi incarceratus
videt illa que ptinet ad salutem
Iste ergo cecitate pcti quasi carcere
male consuetudinis includitur De
liberat ire ad orientem i ad paradi
sum et tamen vadit variter ad oc
cidentem i ad infernum Iste etiam
in primo anno i mundi paradiso p[..]
re timetur Et a tamen et puero i
a carnali sensualitate ducit et
ad omnia circumstancia p malos
appetitus offendit et collidit ista
q pdiu pcta tarde comprobatur The
bie x°10 Thobias cepit tecum offe
dere pedibus radio etiam dum egre
non illustrans et spirituali gaudio
inquiad letatur Talis enim semp est
in securitate presumpcionis Tercia sz
mortis eterne periculum ubi est
magna dicatur time et inida vel
infortuna que timenda no sunt sz
metue Talis etiam cecus quandoqz
decipitur q credit se esse coopertum
Tercia sz pcta credit a nullo vide
Cum tamen et fama et vita ipius
ab omnibus videat Et breviter eos
ductorem et predicatorem percutiunt
blasphemando vel deridendo vel
detrahendo et tam voluntate ipi g
faciendo et ideo ab ipso in pontis
i morte extreme periculo dimittit
Et tales significantur in Tho a cum
stercoribus yrundinum sunt cecati
i avaricia vel stercoribus leticie
mundane Paulus vo in sua conm
pone sunt lume cecatus i magna
sciencia que inflat sine caritate Isti
ceci sunt signati in Sedechia rege
Isti qui excecatus ducti sunt in
Babiloniam Non sic lxxim 2c Cedrus
est arbor alta fertilis fructifera et
odorifera et signat platos Secundum
etiam Rabanum Cedrus est omni
arborum regina Cuius lignum libros
linitos imputribiles conseruat Sic
plati debent subditos regere et
liquore sue clemencie illos quos
regunt preseruare a putredine
mortis eterne De talibus cedris so
lebant fieri naves i plati etiam
Iuxta illa metaphoram ubi in
persona navis loquitur ecclie Ezech
xxvij° Cedrum de libano tulerunt
ut facerent tibi malum Nam de
talibus edificari debet navis ec
clesie militantis Et de talibus
etiam edificatum est templum
ecclie triumphantis figuratur in
Reg vij° ubi dicitur Salomo
thabulis cedrinis totum templum
intrinsecus vestiuit Sed videmus

in multis platis et psonis eccia
sticis oppositum Non enim ut
cedrus ad alta et celestia suble
vati sed ad terrena inclinati vn
isti videntur accepisse uxorem
cardui filiam secundum tenorem
illius parabole que ponitur iiij°
Reg xiiij° Carduus tenera tar
dus spinosus i. dyabolus uxo
rem suam i. avaricia dedit
talibus in uxorem secundum illud
Zach xj° Comedat ignis ce
dros tuos ignis i. avaricia
Celare — Non sic bonum Celare est unum
celare ypocritarum de quibus
Job xx° Celabit in gutture suo
malum Isti enim sunt hericij
qui celat et abscondit interiora
sua in sua pelle spinosa Ca
tales in spinosa comessacione
per primam se involunt Et quid
et quales sunt certus non appa
ret Unde de ipsis dicitur Amos
ix° Si celavit se et in profundo
maris ibi mandabo serpenti
et mordebit eos Profundum
maris est pena in qua quamvis
ypocrite celantur tamen a serpente
i. dyabolo mordebuntur Est
aliud celare fidelitatis quo scilicet ho
celat secreta Contra multos
est Sicut mel est mari quod nescit
aliquid celare ymo a se recepta
Celebrare — statim reicit evomit et expellit
Celebrare celebritas Nota triplex
est celebritas scilicet temporalis prospe
ritatis et hec celebratur in mundo
Cum scilicet cum videamus hominibus
cessatur ab operibus mutorum et
insistitur solatijs deceptorijs
ubi templa i. hospicia altaria
i. corpora ornantur et parantur
pannorum transitorijs de tali ergo
celebritate dicitur Gen xj° dixerunt
gigantes edificemus turrim cuius
altitudo pertingit usque ad celum

Celebremus nomen nostrum antequam
dividamur in universas terras Se
cunda celebritas est spiritualis io
cunditatis et hec in anno celebra
tur scilicet cum homo cessare ac
magis operibus Ubi templum
anime et altare consciencie debet
ornari gracijs et virtutibus de tali
celebritate dicitur Num j° Celebra
Juda festivitates tuas Et Num
xxviij° dies septimus est cele
brior Tercia celebritas est eterna
lis felicitatis et hec est beatorum
et hec est in patria ubi cessabit
ab operibus laborum et decora
iocunditatis omnium gaudiorum Tem
plum aut corporis ornabitur quatuor
dotibus Altare cum tribus In
ista celebritate Christus est sacer
dos dei patris tibi, Beata virgo e re
gina Apostoli sunt principes
Martires sunt milites Virgines
sunt domicelle Confessores sunt
prelati Angeli sunt cantores Ergo
quid nos cum utinam essemus
vituli vel cerofërarij de ista ce
lebritate dicitur ix° per Apocalipsim
xx° Certa est celebritas qui
dus in thalamum et Celum Nota — Celum
quod per celum intelliguntur viri iusti
et ecclesiastici de quibus potest dici
illud quod scribitur Zach viij°
Celi dabunt rorem suum Et
potest hic unum thema esse in domus
sione appostolorum qui in sua di
visione dederunt rorem sancte
clemencie toti mundo Nota ergo
primo quod viri ecclesiastici et prelati
intelliguntur per celum Celum
est cetera creatura influit lar
gius et est in eo et ex eo influe
ncie plenitudo Nam celi semper
influunt ad ista inferiora Ita quod
eorum motus et influencia est
causa omnis generacionis et corrup
cionis inferiorum Sic enim a celis
nobis pluvia derivatur per quam
omnia vegetantur et refrigerantur
Sic vere celi spirituales i. appostoli et
viri ecclesiastici et prelati semper dant

Secundus

in alios influere invisibiliter tam
quam rorem invisibiliter distendendo
et pro eis orando et bona exe(m)pla
eis dando, et visibiliter pluuia(m)
temporalium beneficiorum eis infu(n)
dendo et p(er) bonam doctrinam om(n)ia
mala in eis corrumpendo et om(n)ia
bona in eis generando, debent enim
esse apti et expositi sicut ce-
lum quod aperitur ad pietatis
opera faciendi unde dicitur supra
in themate celi dabunt rorem
suum, Sed heu verificatur hodie
Celus illud q(uod) dicit(ur) Gen viii° Clausi
sunt omnes fontes abyssi, prohibite
pluuie de celo Et illud q(uod) scribitur
Agger i° Prohibiti sunt celi
ne darent rorem suum Et(er)na
reuera bene iam sunt valde
pauci qui in alios influant
vel qui rorem pluuie uel doc-
trine uel elemosine eis influant
Et(er)na reuera tanta est hodie in
multis defectus pietatis et tan(ta)
sub crudelitatis siccitatis potius
duricia austeritatis q(uo)d nichil
p(otes)t ab eis distillare Isti ergo non
sunt sicut celi apti de quibus Ezech
i° Aperti sunt celi Sed sunt
celi clausi Ita q(uo)d recte p(otes)t dici
de eis quod dicitur de vetu(s) xxviii°
Sit celum q(uo)d sup(er) te est eneum
et terra quam calcas ferrea
Celum enim quod est supra nos
sunt superiores sc(ilicet) ecclesiastici viri
layco(rum) respectu et diuites re(spectu)
pauperum Iudices respectu subditorum
Sunt hodie facti enei i(d est) duri cru-
deles et iniqui nec pauperibus
tribuentes sed ipsos clamoribus
et iniuriis multipliciter ferientes
Ideo terra que calcatur i(d est) subditi
uel deprimuntur efficitur ferrea
Et(er)na sc(ilicet) ad modum ferri sunt
palidi et frigidi et in omnibus de-
solati et p(re) impatiencia(m) sunt
clamosi dolentes lugubres

et irati unde Iohannes xx ii°
de civitatibus fecerunt viros ge-
mere Non sic bene sed sic nobis
pietas et plenitudo influere
Unde ps Aperit celum nubibus
et parat terre pluuiam Secundo
in nobis ecclesiastici debent esse fir-
mitatis et p(er)manentie fortitudo
Celi enim habent naturam incorrupti-
bilem et durat stabiliter et indi-
stabiliter Et(er)na nam cum continue
moueantur nunquam tamen cadunt
uel deficiunt uel franguntur de
quo dicit(ur) sapientia Iob xxx
vii° Tu forsitan cum eo fabri-
catus es celos qui solidissime
quasi ere fundati sunt Sic
vere viri ecclesiastici debent esse
imputabiles p(er) virtutem co(n)stantie
et firmitatis et p(er)severantie
Et(er)na sc(ilicet) semper debent esse in
bono proposito stabiles et nunquam
p(ro)p(ter) peccatum deficientes uel cadentes
ut de eis dicatur illud ps(almi) verbo
dei celi firmati sunt Et prouerbiorum
iii° Stabiliuit celos prudentia
Sed reuera hodie verificatur
de multis ecclesiasticis illud ysaie
li° Celum sicut fumus liq-
uescet, et terra sicut vestimentum
atteretur Et(er)na reuera multi
sunt qui non sunt solidi sed
liquidi non stabiles sed debi-
les non p(er)manentes sed p(er) va-
na desideria liquescentes Om-
tales non sunt similes celo
sed aeri qui aliquando dicitur celum
qui mollis est nature Et(er)na
sc(ilicet) p(ro)p(ter) vanitatem et inconstantiam
valde sunt instabiles et ma-
nes unde tales evaporat sicut
fumus p(er) superbiam, liquescunt
sicut cera p(er) luxuriam, atteruntur
sicut terra p(er) auaritiam Non sic

sed sit in nob(is) firma stabilitas
Certe viri ecclesiastici debet esse
fideles et boni p(ro) confidencie cer-
tudinem. Debent enim esse viri
iusti et ecclesiastici de quibus ho(mo)
posset esse confidere. Celi enim
dicitur a celando, eo quod celum om(n)ia
continuat atque celat. Certe s(ecreta)
secreta nobis commissa et maxime
illa que tangunt verecundiam
secretorum maxime debemus in nob(is)
fideliter includere et tenere. Un(de)
Apoc(alypsis) vi c(apitulo) Celum recessit sic(ut)
liber involutus. In libro enim in-
voluto non faciliter legitur quod
est intus. Sic ab homine fideli
et prudenti non faciliter revelatur
quod scribitur in scrinio cordis
sui. Sed in multis videmus con-
trarium, qui secreta non celant sed
revelant, non abscondunt sed os-
tendunt, non operiunt sed aperiunt. Ta-
les maxime sunt detractores qui
nullum malum quod sciunt de aliis
possunt celare. Tales etiam sunt
iactatores qui et bona et mala
sua iactatoria manifestant. Tales
enim insuper sunt proditores qui se-
creta sibi infelicitate commissa
non timent proditorie narrare.
Et isti sunt sicut celum cristallinum
sed non habet diaffanitatem cri-
stallo enim quidquid imponitur exterius
videtur. Cristallum enim nescit ali-
quid celare. Sic isti non sunt sicut
liber involutus sed sicut liber ap(er)-
tus, ubi quilibet potest legere et videre.
Unde Apoc(alypsis) xi c(apitulo) Apertum est celum
et visa sunt archa testamenti
et audita sunt fulgura voces et
tonitrua. Quando enim tales apponunt
insipiencia et perdicione tunc ap-
paret archa sue conscientie p(er)fatiam

revelationis. Et tunc audiunt tot
tua diffamationum, tunc videntur
fulgura perturbationum et in vario-
rum, tunc audiuntur voces que-
rimarum et questionum. Sed sic
celum sed sit in nob(is) bonitas et
confidencie certitudo ut de fidelitate
talium dicitur istud Apoc(alypsis) xi c(apitulo)
hii habent potestatem claudendi celum.
Certo dico quod celum relucet
clarius. Et ideo in viris ecclesiasticis
debet esse honestas et apparentie
claritudo. Sicut enim celum non
est valde clarum, tunc magis
apparet intuentibus et videtur. Sic
vere nos debemus lumine gratie
honestatis sapientie et sanctitatis habere
ut sic a circumstantibus videamur
et ut in omnium oculis ut exemplar
et speculum ostendamur, ut sic
de nobis possint alii dicere illud
Actuum vii c(apitulo) Ecce video celos ap(er)-
tos. Et maior illud Math(ei) v c(apitulo) luceat
lux vestra et sequitur glorificent
patrem vestrum qui in celis est. Sed
rena multi tacent hodie de clari-
tate. Ita quod de multis potest dici
hodie illud Ier(emie) iiii c(apitulo) Aspexi
terram et ecce vacua erat et ce-
los et non erat lux in eis. Vidi
montes et ecce movebantur. In-
tuitus sum et non erat homo et
omne volatile celi recessit. Aspexi
et erat carmelus desertus. Ubi
adverte quod multi sunt qui tacent
hodie virtuali plenitudine. Certe
terra id est ecclesia vel religio vel anima
vacua erat honestatis plenitu-
dine. Certe in celis id est ecclesiasticis non
erat lux firmitatis fortitudine.
Certe montes id est viri eminentes
movebantur a cordis limpitudine.
Certe ibi non erat homo aliquis
ratione contemplationis vite celsitu-
dine. Certe omne volatile id est omnis

contemplatiuus recessit Et ideo bene
sequitur desperet et cete car
melus erat desertus Carmelus
mons fuit fertilissimus et signat
etiam vel religionem que ho
die in multis suis partibus est
deserta et desolata Sicut enim
videmus quod quandoque celi cor spissis
nubibus et turbinibus involi
vuntur quod nullam claritatem
habere videntur Tot etiam
siliqua a talibus celis nobis
mittuntur quod oculi inspicientium
non delectantur sed potius con
tristantur Sic nunc multi lumen
bone fame et honestatis peni
tus videntur amisisse De celis
dicitur Ysa° l° Induam celos tenebris
et saccum ponam operimentum
eorum Non sic bonum Sic etiam
sicut quando de celis corruscat et ful
minat Sic etiam Sic etiam quando
celum est ornatum pre celis lumina
ribus scilicet sole luna stellis Sic
viri sancti vel ecclesia est ornata
sole Christo luna beata virgine stellis
id est angelis Nam de hiis omnibus
apostoli in prima divisione predicant
Et quia omnia que sunt in hoc
mundo sunt fragilia et transitoria
levemus oculos nostros ad celos scilicet
ad celestia Nam que ibi sunt
illa non transeunt sed permanent
vel manent secundum illud Matthei
xxiv° Suspiciens in celum inge
muit Et sic accidit nobis sicut illi
domicelle que dicebatur cali
stone, que tamen secundum fabulas
propter fornicationem mutata fuit in
ursam et cottidie gemit et rugit
Unde Iupiter motus pietate mutavit
eam in stellam et posuit eam
in celo et dicitur ursa maior
Sic revera quod homo per fornicationes
peccatorum efficitur ursus id est vilis
deformis Et si tamen sit humilis
et penitens atque gemens sepe
accidit quod mutatur in stellam id est in
virum lucidum et perfectum et sanctum
Ita quod in celo finaliter collocatur
Nunc per spem per quam per spem venit
per voluntatem per quam per rem Quod
patet in Maria Magdalena etc. Cer Certitudo
titudo Nota quod certitudo est iudicial
et hec precipue debet spectare ad mini
stros regni mundi Quia antequam
procedant ad aliquid abmodicandum
vel ad aliquid iudicandum
semper debent esse certi et instructi
Leo enim certissime considerat quem
in eum lapidem mittit et si
quod inter multos eligit et infalli
biliter invadit et in ipsum plus quam
in aliud servit Sic vere iudex
tribunalis debet considerare et
inquirere de excessibus subditorum
et tamen certitudine habita debet
procedere ad vindictam ut dignoscitur
dicitur illud Sapientie v° Induet
pro thorace iustitiam et accipiet
pro galea iudicium certum Sed
est hoc in multis contrarium
etc. Cherub Cherubin Nota Cherub
quod cherub in singulari et cheru
bin in plurali interpretatur plenitudo
scientie Realiter autem signat
secundum ordinem prime ierarchie
angelorum qui cherubin appellantur
eo quod dono scientie precipue sunt ditati
Sed qualitercumque accipiatur potest
signare prelatos qui precipue debent
esse scientifici et districti Sic
enim dicit Avicenna omne animal
quod generat habet oculos preter talpam
Sic vere illi qui ex statu et
officio debent et habent alios generare
per gratiam et virtutem ut predicatores
et prelati Necesse est pro eo quod habeant
oculos clari intellectus scientie sapientie
et discretionis ut scilicet sciant quid
facere debeant in iudiciis et pro
motionibus Sed sunt multi ut tal
pa que semper subterra manet Ita

sunt in rebus terrenis pavaritiam
involuti Debet ergo esse platus
ille cherub Dequo Ezechiel x°
Duas facies habebat cherub Debet
enim platus habere duas facies
i. duplicem notitiam et discre
tionem scilicet in spiritualibus et in temp
oralibus ut scilicet de activa ad con
templationem et de contemplativa
veniat ad activam Unde Ambro
in suo pastorali Magna sub
limitatis magna debet discretione
firmari Quam tamen raro inveniuntur
scilicet quod platus sit bonus et inv[e]ctus
circumspectus Raro enim inveniuntur
scilicet quod animal cornutum in utraque ma
dibula habeat dentes Sic vere
raro inveniuntur cornuti i. plati
qui habeant dentes i. districtionem
superius et inferius i. in spirituali
bus et in temporalibus et tamen
Cessare — utrumque est valde necessarium
rc. Cessare Cessatio Nota quod
quedam cessatio est viciosa scilicet ces
sare a vitiis et peccatis / homo enim
libenter abstinet atque cessat are
bus per quas sibi iminet periculum
nimine Unde dicit plinius quod
si lupus hominem persequitur et
homo aliquas spinas in via coram
lupo fecit ut potest si palum in me
dio fixerit vel aliquod tale statim
lupus cessat enim persequi timens
illaqueari et impeditum incidere
Sic vere karissimi qui cognoscimus quod propter
illa que facimus nobis possit aliquod
periculum accidere statim debemus
cessare Et alia timore qua scilicet
cessatur a virtutibus Cervus enim
fugiens venatorem quoque in sibi
illo venatoris et intaratu ta[...]
ita delectatur quod currere cessat et
sic faciliter rapitur a beis Tigris
etiam inveniens speculum et ibidem
umbram propriam videns et credens
esse suos catulos cessat currere ibidem
ibique sistit et sic dat locum fugiendi
venatori et a recuperatione catulorum
impeditur Carissimi cursus spiritualis
est exercitium virtutum / quelibet enim
virtus est unus passus ad cur
rendum in celum Sed proch dolor ab illo
cursu cessat homines multis de causis
Aliquando propter procellam diabolice sug
gestionis aliquando propter speculum temporalis
possessionis aliquando propter lucrativum
aliene detractionis propter ista et
alia sepe homo a cursu bonorum
retardatur Sed nos debemus continua
re in cursu Et potissime ea sunt
a quibus non est cessandum scilicet oratio
predicatio elemosina seu compassio
De oratione dicitur Collossenses 4° Non
cessamus orantes pro vobis Depre
dicatione dicitur ysa. lviii° Clama
ne cesses rc. De compassione autem
et elemosina dicitur Ecclesiastici
xi° Mane semina semen tuum et
Cibus — vespere ne cesses manus rc. Cibus
Nota quod primus cibus est corporalis
et iste cibus secundus est cum so
brietate debet haberi sobrietate de
Prov. xxiii° Suffocat te lac
tepescit in cibos tuos Si enim
sumuntur cibus inmoderate variet
ex eo infirmitates ex eo generantur
scilicet febres apostemata et repleti
ones Hoc patet in multis gulosis Un
Ecclesiastici xxxi° Confundit te scilicet
diabolus in cibis scilicet inmoderate
sumptis Confundit enim diabolus
gulosum quo ad tria bona que sibi
infert scilicet bona nature bona gratie et
bona glorie / Talibus enim qui inmo
derate sumunt cibum accidit sicut lupo
qui famem diu sustinere tan
dem arctatus fame ad predam vadit
Ita quod solet cibis inhabilitur se replet
Et tunc volt ludere vel quiescere
et si sit a venatoribus sive inventus
evadere non potest et captus occiditur
Est etiam lupus maxime oblivio

dicit Gervasius Quod qui cibum
comedit si forte a cibo oculos di
vertit statim obliviscitur ipsum
cibum et currit ad aliud perquirendum
Ista omnia moraliter intellecta inve
niuntur in gulosis qui sunt magis
obliviosi eorum que ad salutem
pertinent ut patet in guloso epulone
Non sic karissimi Gula enim non respicit
unde veniat sed quo tendat Jero
nimus ad Tit. 1o Senes multi in urbe
consumpti sunt qui fecerunt sibi ci
bum inmoderatum et gulosum
superfluum et exquisitum Secundus
cibus est spiritualis scilicet cibus euka
ristie De quo Johannis 6o Caro
mea vere est cibus Et iste est su
mendus cum magna aviditate
Sicut enim cibus temporalis in cor
pore virtutem confirmat sanguinem
augmentat ingenium acuit vires
operandi tribuit sanitatem custodit
sompnum dulcem inducit Sic vere
cibus corporis Christi confirmat virtute
perfectionis augmentat sanguinem
compassionis vel memorie Christi
passionis acuit ingenium spiritualis
discretionis vires fortificat ad la
borem bone operationis inducit
etiam sompnum eterne requiei et con
solationis Sed advertite quod [illegible]
et idem cibus est uni sanus et
alteri nocivus sicut patet de carnibus
et vino que sanos nutriunt infir
mos occidunt Sic pro certo cibus
eukaristie quamvis sit unus et idem
dignis autem sumentibus proficit et
ideo dicit apostolus Probet autem seipsum
homo etc. Est enim eukaristia similis
amigdalo que hominibus est cibus
vulpibus autem est venenum Sic
etc. Odericus etiam ponit quod prope
mare Caspium nascuntur fructus
peponum in quodam medio animal
gignitur ad quantitatem cuniculi
ita una cum ipso pepone cibus
efficitur [illegible] Sic vere Christus
qui sub vili semine de pepone .i. de

virgine fuit natus sanctis fidelibus
in sacramento eukaristie factus
est cibus Pro quo pasti cibo illorum
qui ita etc. Advertamus tamen
tamen quod circa istum cibum male
se habent tria genera hominum Quidam
tamen volunt comedere minus sal
sum Et isti sunt presumptuosi
qui plus sapiunt quam oportet
Isti enim minus ponunt de sale
quod faciunt de corpore Christi presump
tuosas questiones et profundas
Secundi sunt qui comedunt
istum cibum nimis crudum
et isti sunt ypocrite Cibus enim
crudus generat humores superflu
os et inflationes et eructatio
nes Sic etc. Tercii sunt qui
comedunt istum cibum impu
rum ut sunt illi qui accedunt
sine confessione vel aliquo sunt
in proposito peccandi Dic de singulis
dilatando Tercius cibus est
spiritualis eternalis fruitionis scilicet
cibus glorie quo scilicet beati vivunt
Et iste est cum sedulitate que
rendus Nam istum cibum
debemus gustare per devotionem
Salmo enim dum gustavit aquam
dulcem numquam redit amplius
plus ad salsam Sic nos si
gustaverimus dulcem aquam
voluntatis eterne ad salsedinem
honorum temporalium per amorem
redire non debemus Unde pro quo
Gustate et videte etc. Istum
cibum videbat gustasse Jonathas
1o Regum 14o Nam cum intin
xisset virgam in favum mellis
illuminati sunt oculi eius Ka
rissimi si virga mea .i. mens mea
in isto cibo mellito per devotionem
fuit intincta extunc oculi mei
intellectus clarissime illustrabuntur
Istum cibum videtur gustasse
beatus Petrus qui dixit bonum
est nos hic esse Mathei 17o
Item istum cibum debemus petere

poronem dicit enim pulli corvorum
adhuc sunt pure penne nigri
apparent parentibus non nutriunt
sed ad deum clamant et compel
luntur ita quod tunc rore cele
sti pascuntur Unde psalmista Et
pullis corvorum et sic cenca
bum qui plumas nigras in vi
ta et peccata non habent tales ad
deum clamant sicut corones
patri celesti Sed pro certo bum
iste cibus non diligitur hodie
a tribus quibus personarum Ci
bum enim da delicatis fasti
diunt mulieres que demonium
conceperunt Item egrotantes quos
humores infecerunt Item co
medentes qui se nimis impleuerunt
Sic vero cibum voluptatis eterne
hodie vilipendunt mulieres
id est delicati qui conceperunt inter
de suo amorem huius seculi
transitum Item egrotantes id est
homines viciosi qui per peccata sunt
infecti et corrupti Item illi
auari qui crassis cibariis bono
rum temporalium sunt repleti
De quibus in psalmo Omnem escam
abhominata est anima mea
Et sequitur Et appropinqua
uit usque ad portam mortis Et
Cilicium Nota quod per cilicium quar
ta signatur puritatis asperitas
Est enim cilicium vestis vilis de
pilis caprarum et tali veste sole
bat se homines antiqui induere
quando eis aliquis aduersus casus
contingebat in signum humilitatis
et pure Et sic fecit Jacob ut
habetur Gen xxxvii° Cum audi
ta morte filii scissis vestibus
indutus est cilicio In quo nos
docemur quod quando casus alicuius
infortunium vel alicuius peccati nobis
accidit cilicium debemus induere
id est humilitatem et penitenciam exercere
Unde etiam de Judith legitur
Cum tunc timeret holofernem prin
cipem induit se cilicio et posuit
cinerem super caput suum et proster
nens se clamabat ad dominum Jughe
vis quatuor sunt considerandum
que spectant ad verum penitentem
Debet enim penitens primo habe
re carnis mortificationem Unde di
citur in themate premisso Induit se
cilicio Cilicium enim est vestis asp
era et pungitiua que corporum
ex pilis caprarum et signat carnis
mortificationem quam corpus id est fetor
peccati causat et introducit Sic
enim sal habet carnes urge
re a vermibus et putrefactione
preseruatur Sic pro certo tamen in sal
id est acredo pure carne meam
mortificat et salat ipsam quod
a vermibus malarum cogitationum
et a putrefactione malarum
delectationum liberet et custodit
Talibus ciliciis solebat in
diu altaria in exodo Sacris
enim ciliciis operiebat antiquitus
thabernaculum federis Ex quo do
nomen quod nos ecclesiastici qui su
mus altaria et thabernaculum
debemus esse sacris ciliciis
id est asperitate pure velati Ecce
utique est contra multos qui pro certo
hodie portant vestes molles
id est delicias corporalium voluptate
Isti pessime sunt ypocrite quia
exterius portant cilicium non inte
rius Alia sunt exterius pretendunt
asperitatem Interius autem carna
litatem Similes hericio qui
interius est mollis sed exterius spi
nosus Omnibus precipitur in le
ge Deutronomii xxii° Non indue
ris veste lana lino quod contexta
Non sic bum Secundo penitens
debet habere mortis consideratione
Unde dicitur in themate Et po
suit cinerem super caput suum Ca
put enim mentis nostre debemus
tenere in finalis resolucionis
aspergere id est ipsam continue considerando

Unde Ione iii° dr Cum rex audita
subuersione Niniue descendit
de solio suo Indutus est sacco
et sedit in cinere Unde eciam
dt plinius libro xxix° ca° x. 1°
Si aspis hominem momordit
statim homo utitur in sopore
Cinis aut mustelle combuste
si cum aqua sumatur paciete
excitat a sompno et liberat a ve
neno Sic uere tum a sompno
delectacionis quam morsus asp(is)
i· temptacio demonis introducit
Tercio Cinis combuste mustelle combuste
i· consideracio mortis et macera
cionis carnis ut inabilit excitat
tat et a veneno pcti liberat Un
ecclesiastici vii° In omnibus ope
ribus tuis memorare nouissima
et ineternum non peccabis Et nos
potissime tunc est vim quando
tueri i· dicte mortis memorie
aqua pietatis et misericordie
est admixta Quales sunt car
nales et diuites aquorum oculis
mundi delicie diuicie et emi
nencie memoriam mortis abstu
lerunt Sunt enim similes lignis
sethim que neque possunt cre
mari neque eciam memorari Isti
enim semper se victuros nec umquam
cogitant in cinerem se reuersuros
Unde Trenorum i° Sordes eius
in pedibus eius nec recordata
est finis sui habeamus quam mortis
consideracionem Sicut Iob dequo
ibidem xvii° Dixit i· mortis me
moria carnem suam Tercio di
co quod penitens debet habere meta hu
miliacionem Unde dr in themate
prosternes se Quando enim aper
hominem persequitur tutum reme
dium est Aut in arborem ascen
dere aut se ad terram prosternere
Tunc aper nocere non pt nocere Sic
contra tam eum persecucionem et temp
tacionem apri i· dyaboli duo tuta
remedia nobis dantur sicut ut a arbo
ribus peccatorum ascendamus et
eius presidenciam adheramus aut
ad terram per subiectionem et humilita
tem nos prosternamus Ille enim
spiritualiter ad terram prosternit qui
se ceteris inferiorem cogitat et dicit
et facit Sed pro dolo pauci sunt
hodie Multi enim se per superbiam
erigunt ut basiliscus qui se eri
git ab umbilico quando mordet
et tales sunt presumptuosi et
ambitiosi quibus in persona Da
tan et Abyron et sue congre
gacionis dicit Num xvi°
Multum sumitis filii leui
Sed dicit quod terra se aperuit
et absorbuit eos Non sic tamen
Sed habeamus mentis hu
militatem Quarto quod penitens
debeat uocis primacionem seu
clamorem Unde dicitur in the
mate Clamauit ad dominum
Clamat enim ad dominum qui do
minum adorat Qui deum lau
dat Qui deum cogitet Qui
deum honorat Si enim pulli
clamant ad matrem in nido
ut cibum recipiant Item pue
ri uerberati clamant ad matrem
ut ictus euadant Sic nos qui
in nido huius mundi tribulaci
onibus variis uerberamur et
multis indigencijs flagella
mur, deum ad dominum clamare
et ipsius misericordiam implorare
Unde ps Ad dominum cum
tribularer clamaui et Unde
elephans cadens ad terram
cum per se surgere nequit al
tissime barrit et clamat et
per talem clamare sociorum suorum
adiutorium inuocat Sic et
Sed multi sunt qui totum
faciunt ut iracundi furiosi et
blasphemi qui ad dominum non
clamant sed per desperantes immu

rant et maledicunt Non sit ba
ausini et Cingulum Nota quod
scriptura facit mentionem de quinque
bonis cingulis Primum cingulum
est in pectore et hoc cingulum
est sapiencia Ista enim stringit pec
tus i. uectos prauos affectus et
cogitatus ultra debitum dila
tetur Isto cingulo precinctus fuit
filius hominis Apoc. 1o precinc
tus erat zona aurea circa pectus
suum Pectus enim ubi est cor
signat cor Secundum cingulum
est in lectore i. circa ventrem
et signat abstinenciam que stringit
ventrem ne per gulositatem
nimia dilatetur De isto
cingulo dicitur Stat succincti lu
bos meris ... sobrii et positi
in domo Tercium cingulum est
in femore i. circa renes et signat
continenciam que stringit
renes ne per carnalitatem desideri
orum eneruetur Unde Ysa. .
Non dormitabat neque dormiet
nec soluetur cingulum renum eius
Ista est zona linea uel byssina
qua in antiqua lege precingi sa
cerdotes iubebantur Quartum
cingulum est gutturis i. circa collum
et signat obedienciam quasi stringit col
lum i. erectum vanitatis ne cin
gitur ne per superbiam eleuetur
De isto cingulo dicitur Iohannis
ultimo Petre cum esses iunior
et sequitur Cum autem senueris
cinget te alius et Quintum cin
gulum est honestatis et iusticie
quo homo strictus ut in
omnibus adornetur Unde Exo
di xxixo precipitur quod filii Aaron
instaturi sicut cingulum de bysso
retorta Ysa. xo Erit iusticia
et cingulum lumborum eius vtua
hys cingulis cingamur et Cinis Cinis

signat memoriam mortis Dicitur quod
pavo videns pulchritudinem
plumarum suarum dicitur superbire ymaginans
quod in altum erigere et leuare
Quando vero pedes suos tunc
turpes videt et deformes respicit
tunc pre tristicia plumas quas
erexerat deponit Sic vero et nos
si nos propter plumarum i. virtutum
graciarum et magnarum diuiciarum uel
temporalium amicorum aliquando sup
bimus Non restat nisi quod pedes
nostros cineres i. finalem resolu
cionem et incineracionem corporis
nostri respiciamus et consideremus
Tunc vero tunc omnem fastum
superbie deponemus Unde Ieronimus
facile contempnit omnia qui se
semper cogitat moriturum et
Cirta signat propinquitatem Et Cirta
Nota quod est unum circa viciosum i.
propinquitas viciosa Qua scilicet ho
minibus paradisum applicatur
vel qua homo malis hominibus
complantatur uel mundi negociis
implicatur Et ista vicinitas fit
sepe causa multorum peccatorum Fructus
enim qui sunt interius circa terram
facilius recipiunt corrupcionem et uo
ita facilius maturescunt cpella
eciam que in fundo sunt circa ciba
malum saporem contrahunt et
corrupcionem Et biuunt ex nimia
vicinitate terre veniunt et causant
multa mala Sic certa illi qui
terrena negocia uel circa terram nos
homines mouent multis viciis
inuoluunt Luna eciam que inter
stellas minor est terre magnam
trahit maculam Sic vero homo qui circa
terrena versatur sepe maculatur ...
Ben xiiio Cum Loth vidit regio
nem circa Iordanem que erat pa
radisus irrigabatur et habitauit ibi
et tunc per cito fuit ibi captiuatus
Sic et Sextum circa est virtuosum
et hoc est bona societas Ille enim

stelle que magis sunt stabiles circa
polum circiter articum situate
magis sunt stabiles Sunt etiam
magis alte Sic vere qui bonus
conversatur fit stabilior Unde
Prov. Cum sancto sanctus eris et
Certum circa est fructuosum
Et hoc fit quando homo est circa
deum situatus per graciam in presenti
Pulli enim pardicis semper voli-
tant circa matrem Et si ancipitrem
viderint ad matris alas refugiunt
ad cautelam Pulli enim galli-
ne circa matrem existentes cum
milvum viderint sunt multo
securiores Sic et deo sunt multi
qui habent circa dolorosum et ista
est vicinitas qua peccatores sunt
circa i. prope dyabolum qui finaliter
erunt circa cumptormenta Sicut
papilioni qui primo diu volat
circa ignem sed finaliter ab eo
comburitur Non sic boni Sed
sunt circa deum et virtutes et Cir-
culus Nota quod vita nostra est quasi

Circulus

quidam circulus quia non est nisi
quedam circulatio Redit enim de
statu ad statum / Dextra enim facta
sunt omnia et ad terram pertinet reu-
ertuntur Et Job 10 Nudus egres-
sus sum de utero matris mee et
Et iste et in isto circulo necesse
est nos et finiri Unde Job 14
Constituisti dies eius qui preteriri
Et iste est quasi circulus quem facit
leo rex animalium circa animalia
sibi subiecta que extra neque-
unt nec audent Et recipit leo
in illo circulo quantumcumque voluit
Ita rerum rex ipse deus circa ani-
malia sua i. circa homines constituit
circulum et limites vite presentis Et
preter nullus est qui transgredi
valeat aut presumat Infra enim
circuli huius ambitum vivere possumus

et non ultra Et ideo leo de tribu
Juda quando vult et quem vult
tollit et accipit de circulo huius
vite scilicet per mortem Aliquando
bonos aliquando malos Aliquando
iuvenes Aliquando senes Ali-
quando divites Aliquando pauperes
et sic de aliis Non ergo superbia-
mus in isto circulo sed expectemus
cum timore rugitum istius
leonis et Circuire Nota quod
quidam antiqui sancti providenter
circuiebant bonos cultus Quidam
enim circuibant nemora ut here-
mite Quidam maioribus obe-
diendo ut religiosi Quidam
semen doctrine seminando ut
apostoli Quidam actus militares
pro fide ut in storia extendo ut
machabei et vires Quidam
negocia reipublice gubernando
prudenter ut boni principes et
prelati Isti sunt boni circuitus
de quo circuitu dicitur Cant. 3o
Surgam et circuibo civitatem
Ubi adverte quod nos debemus
circuire considerando mentem
nostram et intima cum sapientia
et discretione Circuire enim
cordis nostri debemus circuire con-
siderando statum suum Et si
fuerit peccatorum ruinis dissipa-
tum mox per penitenciam debemus
reparare Aranea enim dili-
gentissime circuit telam ut eam
sic pro telam cordis nostri
semper circuire debemus et si ali-
quid ibi fractum invenimus
statim ad recuperationem spiritualem
laborare debemus Templum cel-
circuit Episcopus cum ipsum conse-
crare debet Est etiam in abbatiis
consuetudo quod ille qui preest offi-
cinis circuit cum candela ut in-
videat si latet aliquid quod non
doceat Sic nos cum candela

distractionis abiectionibus rethe
res interiora mea canere debemus
Et est iste bonus cantus et hu-
iuscemodi cantum faciebat paulus quando
dixit Michi michi conscius sum
etc. Sed non quod sunt alii cantus
qui sunt viciosi primus est detrac-
torum / detractores enim sicut lupi
qui de nocte circuit mare ut
pisces inveniat quos manduc-
cet Nam lupi secundum plinium
pisces comedendo delectantur
Sed si pisces non inveniunt
tunc illa vilia que de rethibus
suis piscatores eiciunt comedunt
Multociens enim ad devorandum
recia aminantur Sic proculdubio
detractores qui pisces id est bonos
et devotos viros semper intuunt
dente detractionis laniare mare
huius mundi non cessant circuire
scilicet explorando et investigando
condiciones et mores aliorum
hominum Rethe etiam scilicet vitam
bonorum dentibus devorat Et
si quod vile ibi est et defectuosum
invenit illud vicis suis detrac-
toribus in os recipiunt et man-
ducant Detractores enim et invi-
dia pascitur alienis malis
Sicut adulacio alienis bonis
Unde primo Thimo v^o Ociose
discurrunt circuientes domos
Non solum ociose sed etiam verbo-
se loquentes que non oporteret
Unde boni possunt dicere illud
psalmi Audivi vituperacionem multorum
commorancium in circuitu Nos sic
bonum Secundus cantus est exactorum
Exactores enim et raptores usu-
rarii et avari non cessant per-
ambulare circuire et discurrere
tam per se quam per suos quam
possunt homines extorquere vel

spoliare vel in suis contractibus
irretire Et tales sunt similes
verso qui circa stipitem cui alliga-
tus circuire non cessat Sed propter hoc de
cathena sua non solvitur Sed quan-
to magis circuit tanto magis
in cathena sua fortius multi-
plicatur involvitur Sic vere homines
circa stipitem diviciarum et pos-
sessionum suarum quibus tamquam cathe-
na avaricie sunt ligati non
cessant circuire currere laborare
de placito ad placitum ut magna
tamen de cathena avaricie libe-
rantur Sed quanto plus currunt
tanto amplius involvuntur De ta-
libus videtur loqui David in
psalmo In circuitu impii ambulant
Sunt enim etiam similes leoni
qui non cessat per silvam discur-
rere et circuire ut predam valeat invenire
Omnia tenencia isti circuit et inve-
stigant quomodo occasionem inveniant
rapiendi et extorquendi a subditis
Unde primo pet v^o Adversa-
rius vester sicut raptor vel exac-
tor tamquam leo etc. De quibus
potest dici illud Thimo xxi^o Cal-
dei obsederunt nos in circuitu etc.
Tercius cantus est deceptorum
Circueunt enim ambiciosi luxu-
riosi ypocrite et falsi rumpetes
ambiciosi enim laborant per va-
rias cautelas et induciones quomodo
possint superiores decipere et ad
aliquem statum apicem pervenire
luxuriosi ut aliquando delectacionem
et delacionem inveniunt multas
faciunt cantus Ypocrite et heretici
et falsi rumpetes in mendaciis
multis cantus faciunt ut hono-
rifice suscipiantur et hii pertinent
ad quos dicitur Math xxiii^o
Ve vobis ypocrite et pharisei
qui circuitis mare et aridam et isti

sunt similes hyene que secundum
plinium voce humanam fingit et
tabernacula pastorum circuit
ipsos quasi devote sibi specie vocis
humane ad exeundum exci
tat ut ipsos devoret et simulat
vocem enim hominis ita similem
voci hominis quod pecus in melodiis
admiscet Sic pro eo tales decep
tores non possunt cessare adu
latorias sive surreptorias seu
surrepticias fingere per tabernacula
nacula pastorum i. per domos
et hospitia hominum et maxime
principum et prelatorum circuire
Et sicut solent homines ad spe
cialem amorem inducere et spiritu
aliter devotiones dampnifica
re et decipere Non sic fratres mei
Sed faciamus bonos circuitus
Circumcisio — Circumcisio Adverte quod puer
unius diei debebat circumcidi
ut habetur Gen xvii Ubi
notandum quod ad hoc quod nos
spiritualiter simus circumcisi Necesse
est ut octo perveniat i. octo
virtutes et gratie spirituales
Prima est dies dominica
que a philosophis dicitur dies sol
Ista est splendor sapientie
Secunda est dies lune que a
lune stelle humide apparatur
Ista est liquor misericordie
Tertia est dies martis que
a marte planeta ferventissimo
denominatur que deus belli
Et ista est vigor patientie
Ista enim in preliis innatat
et bellis et litigiis premi
patur Quia teste Salomone
Melior est patiens viro forti
Quarta est dies mercurii
que a mercurio denominatur
que est stella mutabilis et vide
tur ei quibus coniungitur con
formatur Et ista est virtus

obedientie que omnibus quit
obedire et complacere Quinta
est dies Iovis que est stella
valde benivola Duos enim
et non solos dicit iuvare Ista
est caritas et amicitia que istas
amicas et inimicas bene facit
Sexta est dies veneris que
attribuitur veneri seu lucifere
stelle femine et nocturne Ista
est virtus benignitatis et cleme
ntie que per complexionem
femineam denotatur Septima
est dies sabbati que dicitur
a saturno que dicitur a sa
turando Ista est virtus ele
mosine et scientie quia scilicet
iste due virtutes bene homines
saturant Elemosina temporaliter
et scientia spiritualiter Octava
autem dies nulli attribuitur nec
aliquo nomine designatur
per quod datur intelligi quod
qui talem circumcisionem nomine
eterno beatitudinis octava etate
in eterna vita et exaltabitur
apud proximos suos Et Citha
ra Nota quod est quedam cythara
inanis gloriantium et signat
mundi letitiam De qua dicitur
Isaie v.o Cythara et lira tim
panum et tibia et vinum in con
viviis vestris et opus domini non
respicitis Sed ista cythara i.
ista letitia est vacua non
solida Et ideo cito frangitur — Cito
Prima mundi gloria et letitia
et quia vanus est finaliter
dissipatur Secunda cythara
est salubriter lamentantium
i. penitentium Et ista est pe
nitentia que continet lignum
sicut i. corpus maceratum
cordas tensas i. mandatorum
dei districtam operationem et observationem

appositionem manus i. bona opera
tionis. Dominus plectro formatum
i. confessionem. Ista ergo cythara scilicet
latine sancta confessio et humilis
oratio liberat a periculo et a morte.
Delphini enim in sono cythare
delectantur. Unde narrat tamen
plinius quam solinus de Arione
percantator regis Corinthiorum occa
sione pecunie quam habebat a na
utis in mare proiectus tamen
prius licentiam cytharizandi ob
servatione casus sui obtinuit.
Statim delphinorum affuit multi
tudo qui eum deuectum rece
perunt et ad portum in incolu
mem deuexerunt. Unde postea Co
rinthi ymaginem suam eream
in templo suo super delphinum
equitantis ad reputationem mira
culi erexerunt. Dicit Seneca istud
est verum quod delphinus i. dei fi
lius valde diligit sonum cythare
scilicet confessionis et orationis. Et
ideo si quis cum tali cythara
tetigerit peccata sua confessus et deu
feruent orauit iniquia anatl
infernalibus submergetur ymmo
deus statim aderit et eum libera
bit. Figura i Regum xvi c. ubi Da
uid canendo cythara Saul a de
mone liberabat. Exemplum de latro
ne cui dictum est hodie mecum
eris in paradiso. Et Cito signat
velocitatem. Nota ergo quod bona
et meritoria debemus cito et velociter
facere et a malo cito et velociter
resilire. Est enim quidam piscis
dictus mugil qui secundum Physiologum qui
perspicit laqueos et retia piscatoris
ita cito resilit ab eisdem quod vo
lasse magis creditur quam sal
tasse. Dic pro bono quod videmus
in hoc mundo quod laquei et retia

Cito

temptationum piscatoris diaboli se
pati statim debemus et citissime re
silire a malo et volare bonis operi
bus insistendo. Debemus ergo
nostris superioribus cito obedire.
Unde Luce vii Ecce ego mitto
me. Ecce enim est ad verbum
et signat promptitudinem voluntatis.
Cito enim debemus obedire et in bo
no proficere et fructificare. Dicit enim
plinius quod masculina palma citius
fructificat quam femella. Et in hoc
masculus a femella consistit. Sic
vere boni illi qui sunt masculi
i. viri virtuosi et religiosi citius debent
in bono fructificare. Et in hoc
debent distingui a femellis re
ligiosi a secularibus. Quod est con
tra multos qui similes sunt aliquibus
arboribus que non cito sed tarde
proferunt fructum. Sed sicut estiuale quod
in hyeme vel in autumpno profe
runt fructum. Sic multi in antiqua
senectute in hyeme mortis vo
lunt fructificare. Non sic bonum. Ex
simus veloces ad bonum et abstine
mus a tali virtute et nobilitate.
Quidam enim cito mouentur de bono
ad malum similes camaleoni
qui citissime mutat colorem. Simi
les etiam lune que sepissime mutat
figuram rotunditatem. Similes etiam hye
me que cito mutat se et nam
Ita ut fit masculus ita femella. Non
sic bonum civitas. Nota quod nomine civitas
pertinet unitas et concordia denotatur
unde nos debemus esse cives civitatis
i. simul iuncti in amore et uni
tate. Et sic perimitate pertinet status cuiuscumque
vel religionis vel communitatis cuius
libet desperi. Talem ergo civitatem
debemus inhabitare. Ita sit patriam
unitatem debemus diligere. Illa enim
que sunt eiusdem speciei habent pacem
inter se ut quidam. Nunquam enim leo
comedit leonem nec ursus ursum
et sic de aliis. Preterquam pisces ubi
semper maior comedit minorem quibus

Civitas

sint eiusdem spem ut dicit plinius
Sic nos qui sumus eiusdem spem
i. eiusdem ritus cultus et fidei
Numquam debemus pl[ur]ites et
discordias alter alterum ledere
impugnare vel infestare Sed immo
vere simul et pacifice commu[n]iter
debemus humiliter alter alterum
diligere et simul unare Et sic
erimus in civitate i. in civili
unitate Unde Jeremie xxix[o]
Querite pacem civitatis ad quam
transmigrare vos feci Veruntamen
multi sunt sicut pisces qui quamvis
sint eiusdem spem i. eiusdem
civitatis et patrie eiusdem tolle
genus eiusdem generis spem tamen in
vicem cottidie persequuntur alter ab altero
discordantes de quibus dicitur pro
xxix[o] Pestillentes dissipant
civitatem Non sic fratres Sed ha
beamus eorum tamen nomine mane
amus in unitate concordi etc. Et
Nota quod quelibet civitas habet
suos cives In civitate corporis sunt
cives motus carnales In mundo
sunt cives vi brutales In religione
et ecclesia sunt cives homines spiritua
les In celo sunt cives beati et an
geli immortales In inferno sunt
cives dampnati demones et im
pii et crudeles In anima sunt cives
potencie naturales Et si bona sunt
virtutes theologice et moralis Si
vero mala affectus superbi et tumales
Applica hoc ad illud quod scribit
Apok. xxi[o] Vidi civitatem sanctam
Clamare
et Clamare Cum tribulacio cla
memus ad dominum Elephans enim
cum cadit clamat et barrit ad
alios elephantes ut sibi subveniat
Sic in tribulacionibus constituti cla
mare non debemus ad dyabolum
ut sortilegos quod tamen faciunt multi
Est alius clamor quo in scriptura
et per doctores clamat ad nos Cuius
clamorem nos audientes non dis
simulare sed audire debemus et facere
facienda et omittere dimittenda
Aquila enim cum tribulat clamat quando
videt ad predam Cuius clamorem
audientes aves predales tanto
timore terrentur quod vix illa die
ad predandum amantur O quam sunt
raptores quos deus inclamat
et tamen nec terrentur nec a pre
dacione cessare volunt Ve
predaris quia predaberis etc. Man
dragora enim secundum plinium quando
debet eradicari solet clamare
Sic facere debent omnes pecca
tores qui per mortem debent de hac
vita eradicari ut saltem tunc
clamant proccem confessionis
Quod tamen multi non faciunt Si
miles latroni a sinistris qui non
clamavit sed deum imprecavit
Sed Non sic fratres Sed facia
mus sicut Jonas qui in ventre
ceti absorbtus clamavit ad dominum
Est alius clamor eyeneorum
qui atizamus et avaundi misere
generant Et huius clamor est
subvenendum Sed fit pro hoc dolor
contrarium Nam dicitur quod inter alpes
ytalie sunt multe horride ru
pes que precetibus viribus sunt
obesse Cum ergo per corapitates
illorum moncium quis transierit necesse
est quod non clamet Nam statim in
demotibus cadet que ipsum in
profundum submerget et necaret Sic
vere fit hodie si quis reclamando
vel loquendo de altibus rupibus
i. de tirannis et divitibus aliquid
dixerit statim ab eis calumpniis
et molestiis involuitur et captus
exaccionatur et multociens
usque ad necem perducitur De tali
clamore dicitur Jopue vi[o] Clama
bitis neque audietur vox vestra
neque ullus sermo egredietur ex ore
vestro O quam sunt clamores qui
a malo principe audiuntur etc. Clau
dere Nota de clausura quinque se
sunt Primo enim debemus claudere
oculos avarus aspectibus com

pestendo Aues enim que habent
acutum visum hnt ipm ut pmt
valde clausum et infossatum
Ille aut que visum hnt debi
lem hnt oculos valde aptos
Sicut pz in aquila que clau
sum hz eius oculus est parvus
et inclusus et profundus Et
in noctua que debilem hz visu
Et ideo oculum ht aptum valde
et magnum Sicut dicit Arestoteles
patet etiam de piscibus qui parum
vident qui carent palpebrarum
tecturis et aptos oculos semper
hnt Sic vere bonum illi qui sunt
clarius videntes scilicet disciti vi
et aquilini et contemplativi te
nent ut plurimum oculos suos cla
usos Oculos dico corporis ne
exterius vagentur et oculos in
tellectus i. mentis ne superflue
per sublimitate scientie meditentur
Sic econtra illi qui sunt sicut
noctua qui scilicet pro ignorantia carent
visuali et intellectuali clarita
te Tales dico peccatis hnt oclos
aptos ad aliena scilicet videnda
et investiganda et ad aliena
bona acquirenda et desideranda
Ut pz de luxuriosis qui hnt oclos
aptos ad respiciendum impudice
mulieres Item in avaris ad con
cupiscendas divitias alienas de
quibus Ecclesiastici Oculi stultorum
in finibus terre Oculi sapientis in
capite eius i. in christo qui est ca
put ecclesie Secundo aures a malis
auditoribus excludendo Sicut
enim aspis claudit et obdurat au
res suas ne audiat incantatorem
Sic nos debemus aures nostras aute
ne scilicet incantatores i. detractores
adulatores cytherisantes et ma
lorum suggestiones audiamus
Unde Ecclesiastici xxviii° Sepi au
res tuas spinis i. penis inferni
et noli audire linguam nequam

Tertio claudamus nasum ani
malibus odoracionibus Nasus enim
qui discernit inter odores signat
condicionem investigativam et ex
plorativam Quia scilicet multi sunt
qui non querunt nisi sentire et
investigare condiciones aliorum
Vir enim bonum possunt pessime
dequoquunque significati sicut
xxvi° dicitur / quod illi valde ma
gnum habebat nasum erat a
sacerdocio repellendi Talis
ergo nasus i. talis investigatio
odoris et fame aliene in nobis
est claudendus Narratur enim
in fabulis / quod leo precepit azino
ut a se oscularetur Azino contra
dicente Sed finaliter facto osculo
peciit leo ab eo utrum feteret
Qui rudit quod non ymo valde
fragrantem fugiret / leo aut dicit
mentitus es adulator pessime
tertius de contrario et tu unguli
bus excoriavit sibi caput Ca
dem vocavit lupum qui coac
tus dedit osculum sicut alter pe
tenti leoni si feteret Respondit
quod ita de quo leo indignatus
vlucavit omnem dicens tibi valde
et detractor tu dicis in iniuriam
Tandem vocata vulpes et da
to osculo rudit Domine mi
parcas michi quia proto nasus
ita clausus est et reumate ob
structus quod penitus nichil pos
sum sentire / leo aut ex dictis
istis noluit contra eam indig
nari Secundum est enim habere nasum
quam aptum i. in sentire defa
ma aliena Quia tam ex vero
quam ex falso dicto incurrit mul
te indignationes Sed ex taciturn
nitate nulla Ezech xxvi° Na
sum et aures precident Quarto
dico quod claudendus est gustus
a malis delectacionibus et a mo
tiborum appetitu Homo enim summe
debet esse sobrius Etiam in illis

que ptinent ad salutem et ad lo
quelam Vnde Gen xxix° Os
eius grandi lapide claudebat
Sed hoc e contra multos loq
tes et gulosos et potatores Cuto
debet claudi manus adulis
torcionibus / leo enim ambulat
pedibus et vnguibus clausis ne
forte tangendo lapides ledat
et destruet vngues suos Sic
peto tenim semp et quit demq
vngues torciones inre clausos
hre Cuma s' raro demq eos
apire vel extendere ad tangen
pditiam et crudelitatem Vn
ecclesiastici xl° Vi manus mitte
sunt claude Et sic pz q quiqz
sensus dumsmodo sunt claude
di Sed pcerto peccres ipos no
claudunt isto modo sed potius
modo contrario Na vena clau
dut aures ne audiat paupes cla
mantem Claudut oculos sicut
talpa ne videant morte appin
quantem Claudut nasum ne
sentiant infernu fetentem Clau
dunt os ne doceant simplice
cecitatem Claudunt manu ne
intrant fame peritem Sed h'
inter omes tales dice illud Je
mie xxxvj Ego clausus sum nec
intrare valeo domu domi Non
sic tenim Non sumq claus' malo
modo sed bono modo Scribitur
enim iiij° Reg iiij° Cum mulier
vidua clausisset portas domus
sue oleum eius multiplicatum
est et creuit Et Joh xx° Cum
fores essent clause venit Jhus ad
discipulos Ad denotand q tunc
oleum gre augmentatur intus
et xpus ad nos venit pringum q
ex porte sensum caute claudunt
Dicit enim diascorides q flores ca
pitis s' colligumtur sunt medici
nales s' auto dilatati fuerint nichil
valent Sic int ecci dos et marie
inter religiosos Illi qui se et suos
sensus tenet clausos et infra
claustris absconditos ut quicunq
sunt boni Illi vero qui p'mundum
vagantur et curias ducum et
principum adherent in bonis
opibus depauperantur Sicut
pz de monachis et monialibus
que extra claustra vagant
Sed sepissime luxuria inquinat
Sicut patet de dyna Gen
xxxiiij° Sed de sancta muli
ere et casta Judith dicit Judith
viij° q cum puellis
clausa morabatur Et Claudus Clau
claudicare in vita et in mori
bus est valde malum et est
valde magnus deffectus Et
sic gnalit omes peccores clau
di dicunt Cuma in multis
defectus lupus enim et vulpes
crura sinistra hnt dextris
longiora et sinistris dextra
breuiora Et ideo ista semp
claudicat in dextra pte Sic
peto peccores plus habundant
in affectu et desiderio tenor
que sunt deffectibilia Sed ap
te dextra claudicat Sicut
quia deficere in spualibus
comprobant Prouerb xxvj°
Claudus pedibus iniquitate
bibens et tales repellunt a ce
lesti dignitate Vnde deutero
n xv° dr Cum amad quod
erat claudum ymolari domino
non debebat Claudus etiam
in sacrificio ministrare minime
dignus erat vt dicit leuitici
xxj° Clauis est vna clauis Clau
potencie qua sz supiores hnt
iurisdictiom et fores celi aperiut
atqz claudunt inquantu sz ex
communicatos eiciunt et absolutos
inducunt Et inquantum ad sa
cramentum et statum et ad
beneficia ecclesiastica homines

recepit [a] deo bto petro et eius
successoribus dictum est Math xvi°
Tibi dabo claues regni celorum
Istam potestatem het etiam xpus
qua scz regnum celorum pt omnibus
aperire et amatis soluere et ligare
Unde scribitur Appok iii° Ipse
het clavem dauid aperit et ne
mo claudit claudit et nemo
aperit Etiam ista ptas sua se
extendit ad inferos / in quantum
ibi pt dampnatos claudere et illos
qui sunt in purgatorio liberare
designatus in illo angelo Appok
xx° Qui hz claues putei ab
yssi et catenam magnam et ap
prehendit draconem Secunda est cla
uis sciencie que scz docet quo sit
apertio vel ligatio facienda Nec
sufficit cuilibet plato prima sine secunda
Multi tamen hnt istam que male
utuntur ipsa Sic sunt mali
clerici qui sciunt bonum facere
et non faciunt nec alios facere
sinunt Contra quos luce xi° ve
vobis phariseis ypocrite qui tuli
stis clavem sciencie et illos qui intrat
prohibuistis intrare Ipsi vero non
introistis Prelati ergo boni istam
duplicem clauem hre tenent ut pos
sint et sciant exequi quod iubet
Et ideo papa Urbanus marinus et
in vexillo ecclesie sup campo rubeo
duplex clauis argentea pingit
Argentea ad denotandum quod plati
ecclesiastici rubei igne i. inflammati
caritate cristall ad modum ar
genti alloquencie duplici claue
potencie et sciencie potiantur
Et de quibus platis non de qualibet
clauis intelligatur illud ysa
xxii° Dabo clauem domus dauid
sup humerum eius et aperit et non
erit qui claudat Et claudet et
non erit qui aperiat Et ponere si vis
de iurisdictione bonorum que dicitur
clauis dauid qui fuit iustus

platus quia scz iuste debet clau
dere et reserare Et est contra
multos qui non videntur hre
clauem dauid i. iurisdictionem
istam Sed potius clauem abyssi
i. iurisdictionem impiam et crude
lem significati Unde Appok ix° sibi
dicitur quod stella magna cecidit de
celo et data est ei clauis putei
abyssi et aperuit puteum et a-
scendit fumus sicut fornacis et ob
scuratus est sol et aer de fumo
exierunt locuste sup terram quibus
data est potestas nocendi et ha
bebant aculeos scorpionum
Stella ista est malus inde
dignus platus vel princeps qui venalem
hz clauem abyssi in quantum
potestas sua iuridicta insatiabi
litati auaricie que p abyssum
intelligitur est concessa / de
puteo ergo abyssi i. de profundi
tate auaricie que prius erat cl
ausa aperitur exiit fumus fornacis
magne infamie Et procerto
magna infamia est que aerem
et solem i. bonas personas ta
git et eos contristat et obstinat
Exinde etiam exeunt locuste
i. voraces balliui et officiales
eorum Qui sic locuste deuorat
vniuersa qui aculeati ut scorpio
nes dicuntur pro eo quod fallaciter ut scor
pio adulantur et cum hoc pera
prima pungunt complantur Sed
talis clauigero dicitur Appok xx°
quod ipse vidit angelum descendentem
de celo qui habebat clauem putei
abyssi et cathenam magnam in
manu eius Malus enim platus
dicitur angelus qui scz caruit caret
Unde iste nichil het de carnali
compassione / dicitur descendere
de celo quia non residet in celo
sue contemplatione / Unde hic
clauem abyssi Quia ipse vtitur
mala et crudeli iurisdictione dicitur
hre catenam quia non delectatur

nisi in subditorum gravamine punitione
et exactione Tales ergo sunt mali
qui utuntur clave potentie inor
dinate et non scientie neque in
scientie Contra vero de bono
prelato dicitur Math. xvi° Tibi da
bo claves Ecce non dicit clavem
sed claves Una sine alia se
pe errat et consimiliter status
ecclesie et facit tensionem et iniqu
itatem Non sic tamen Clavis
signat dei timorem qui pene
trat corda mea Et iste signat
illos clavos quibus Salomon
in templi fuit usus iii° Regum
vi° Sed et clavos fecit aureos
Talis ergo debet esse clavus thaber
naculi mei effigiatus Iudicum
iiii° ubi dicitur quod Iohel zza
ram filiorum Israel inimici cum invi
tavit ad sompnum et eum dor
mientem clavo infixit in cerebrum
eius Una scilicet sagax mulier
id est discreta statim ut videt
quod dyabolus thabernaculum cordis
per mala suggestione ingreditur
ipsum in capite id est in cogitatione
et principio clavo divini timoris
et mandatorum dei considerationem
concludere debet et tenere Et
Clemencia Nota quod Seneca fecit
librum de clemencia ad Nero
nem qui fuit imperator Quia
superiores et prelati debent esse aliis
hominibus clementiores Nota ergo
quod cerebrum est unum membrorum de
membris principalioribus ha
bet enim duas pelles quibus
tegitur et vallatur una est que
dicitur pya mater Alia que dicitur
dura mater Verum illa que pya
mater dicitur magis cerebro con
iungitur Dura vero ab eo extimus
amplius elongatur Talis debet
esse prelatus vel princeps quia
secundum morem cerebri debet habere duas prin
cipales virtutes sibi contiguas et
vicinas Quarum una debet dici
pya mater scilicet clemencia que est
pya mater Quia parcit et iusti

ciam que est dura mater quia punit
[illegible] tamen debet habere pyam quam
duram Clemencia enim uti debet propria
voluntate alteram debet uti coacte
Unde ergo dicitur in Regum iii°
Audivimus quod reges Israel clementes
et benigniter ista est virtus que tam
quam superiori semper debet esse
promptior ad parcendum quam
ad puniendum Ad quod etiam
facit sicut quia ponit Seneca
libro de naturalibus questionibus
ubi ait quod Iupiter quando mitte
bat fulmina prosperitate significa
tiva vel bonum facientia nullius
consilium requirebat Quando
vero volebat fulmina adversa
et ledentia designantia omnes
deos ad consilium vocabat Ergo
etiam ipse notat quod rectores orbis
facilius debent benefacere quam nocere
Et ideo concludit Seneca libro
primo de clemencia dicens Dii
placabiles et equi non statim
delicta potentium fulminibus
prosequuntur Quanto equius
est hominem hominibus prepositum
miti animo exercere imperium
Nota quod clemencia est habenda
multiplici ratione Primo quia nobis
ostenditur exemplar Deus enim
qui est omnium regula et exemplar
est clementissimus Et ideo iste
a nobis prout est possibile imi
tandus Caput enim quod est in
corpore summum membrorum humectat
pallis in medulla Sic deus
cum sit superior atque summus
est per clemenciam summe medullo
sus Unde Ioel ii° Deus mi
sericors et clemens tu es
Secundo clemencia insigit nobis
naturaliter In est enim naturaliter ho
mini quod sit clemens Unde nar
rat Plinius libro viii° ca° xl
vi° Quidam cum rector Si
racusanus in Syria leonem in via
obvium habuisset et pandens duos
te quereret Leo se semper ei obicie
bat et lambendo eius vestigia

adulatum similem se prebebat
Ostendit ergo leo homini pedem suum
tumidum et vulneratum Et eo
cognoscens hominem naturaliter ce
pium et clementem ab eo reme
dium dummodo quo poterat recepit
Homo ergo hoc cognito surculum
delicatus pede extraxit patet
ergo quod ipsa animalia esse homines
clementes testantur Etiam ipsa
animalia docent que quadam
naturali pietate erga miseros con
descendunt Sicut exemplificat
Plinius de elephantibus ex
quibus locutus rex Indie quosdam
captivos ad stipites ligatos ob
iecit quos eciam provocavit ut
sevirent in ligatos Et tamen
eos in nullo offenderunt Sunt
enim elephantes naturaliter cle
mentes et in captivos sevire
noluerunt Tercia clementia
nos fortificat spiritualiter Ossa
enim minus sunt fortia quando
sunt vacua a medulla Medul
la autem plena sunt fortiora
Sic vere homo medullosus est
forcior ad vincendos suos hostes
Quarto dico quod clementia beatificat
eternaliter Et hoc ideo quia ipsa
est que dat et perpetuat vitam eternam
Unde dicit Seneca De non me
minisse hominem male mortuum
qui libenter fecit opera pietatis
Quia omnes qui ab eo receperunt
pro ipso ad deum intercedunt Ideo
dicitur Proverbiis xiiii Clementia
preparabit vitam sectatio malorum
Cogitacio — mortem etc Cogitacio Nota quod
aves quando dormiunt semper habent
caput erectum semper etiam rumi
nant nisi esset infirmus Sic vere
illi qui dicuntur aves abarca
i. viri ecclesiastici et ceteri christiani
qui circa aram et circa altaris
officia sunt locati Et qui sum
munt sacramentum altaris si
dormiunt et quiescunt caput

intentionis et cogitationis debent
ad deum levare et debent rumi
nare i. cogitare aliquid utile
et honestum formare ergo de
bent et cogitare quia si iste
levis priorum inceptus certa
sit nunc delongaminitas / quia
sit divini iudicii severitas / quia
sit infernorum tormentorum asperitas
Talia enim denique et similia co
gitare nisi forte propter mor
tale fuerimus infirmi Unde
Ps. Cogitavi vias meas
Cogitemus viam nativitatis
que fuit plena fragilitate vi
am vite presentis que est plena
penalitate viam mortis que
erit plena dolore et angustia
te Cogitacionem etiam de mor
dentium affectione Unde de
in premissa auctoritate Et con
verte pedes meos deinde cum
considerat et cogitat pedes
nostrarum affectionum Ursus enim
delectatur lambere pedes suos
Est igitur advertendum quod pedes
nostrarum affectionum primo sunt
abstringendi quod fit per correctionem
Tortuca enim fugit et facit
quidquid in pedibus sue affectio
nis invenit viciosum Lupus
enim vadens ad predam si pes
eius strepitum facit mordet
eum quasi puniens eum propter
quod eius strepitu posset sibi pe
riculum imminere Sicut dicit Plinius
Sic vere bonum si pes sue affectio
nis facit strepitum in corde
malarum cogitationum et malo
rum desideriorum nos pro eo debe
mus ipsum reprehendere et mordere
iuxta illud Mathei xviii° Si
pes tuus scandalisat te abscin
de eum etc Secundo dico quod
pedes sunt pinguendi quod fit
per confessionem Genesis xviii° La
ventur pedes vestri requiescite
sub arbore Tercio dico quod pedes
sunt calcandi quod fit per mortis

meditatione Calciamenta enim
que fiunt de pellibus animalium
mortuorum signant memoriam
mortis Quarto dico quod pedes
sunt a pulvere bonorum temporalium
excuciendi Quia omnia bona
temporalia sunt contempnenda
Mathei x° Excutite pulverem pe-
dum vestrorum etc Cognoscemus
dicitur Luce xxiiii° Cognoverunt
dominum in fractione panis Multi
sunt hodie contrarie condicionis
qui scilicet deum benefactorem non co-
gnoscunt Quamvis in beneficio
collato cottidie recognoscatur In
xlix° Quendam ipse cognoscens
non est cognitus ab eis Atheon
enim qui fuit dives dominus fuit
mutatus in cervum licet cogno-
scebat canes suos qui tamen
ab eis non cognoscebatur sed dur-
issime mordebatur Sic vero deus
qui cognoscit canes id est christianos
ipsis sua beneficia largiendo ab
ipsis hodie non cognoscitur sed
per diversa peccata et blasphemias
impugnatur De quibus Johannis
primo In propria venit et sui non
cognoverunt Item cognoscitur
amicos Sed breviter vero dissimi-
le Tanta est enim similitudo
inter gemmas veras et infectas
lapides et vitreos quod homo in
eligendo sepe decipitur Sic vero
inter amicos fictos et veros tan-
ta est similitudo per ypocrisim
et cautelam quod alter ab altero
non cognoscitur etc Colere id est
adorare Conveniens est quod a bonis
et sanctis hominibus velit deus
coli Balsamus enim secundum plu-
res expertum est nunquam ple-
ne fructificat nisi a christianis
colatur Sic vere deus fructum
gratie et glorie nunquam reddit
nisi illis cultoribus suis qui
christiani id est sancti et iusti cog-

sentiunt esse Lego ii° Machabeorum i° Det
vobis cor omnibus ut colatis eum
et faciatis eius voluntatem Sed
sunt multi qui colunt et hono-
rant divites et potentes pa-
dulatorie In primo xlix° Multi
colunt personam potentis Et
Danielis xiiii° Erat draco in
babilone et colebat eum babilo-
nii Advertendum etiam quod in mundo
inveniuntur plura genera hominum
qui non colunt nec adorant
verum deum Sed aliquid aliud
loco dei Quidam enim adorant
animalia sicut populus de regno
columbi adorat bovem Et isti
signant homines carnales qui
personas animales frequentant
scilicet luxuriosas mulieres De quibus
dicitur Sapiencie xv° Animalia
insensata colunt Alii colunt
ydola lapidea Et isti sunt
illi qui de lapidibus et me-
tallis faciunt deos suos sicut
sunt avari De quibus Jeremie
ii° dicentes ligno deus
meus es Et lapidi tu me
genuisti Alii colunt lignea
ydola Et isti sunt fatui no-
biles qui de lignis et de la-
nceis faciunt deos suos nil
aliud colentes et nichil aliud
reputantes Antiquitus enim populi
Scitie teste Justino libro ul-
timo solebant ydolis ensem co-
lere Et per similitudinem lanceas
adorare et honorare De qui-
bus dicitur Ezechielis xx°
Erimus sicut gentes et cola-
mus sicut ligna et lapides Co-
lumbini etiam qui colunt bo-
vem De quibus supra dictum est
dant ydolis fumum et sibi re-
tinent cibos Sic faciunt multi
christiani qui quod peius est
dant pro eo in elemosina Vo

Color sit bonum et color sicut enim yma
go pulchris coloribus et multis
et varijs picturatur ut pulchri
or et acceptior efficiatur Sic vero
homo multis coloribus virtutum
et morum pingitur Ut apud
deum et homines possit accep
tari Et ideo simia etiam sit sicut
qui multis coloribus est distinc
tus Similiter etiam sit lapis qui
dicitur pantheron quia multis et
varijs coloribus est depictus Qui
sicut dicitur in lapidario in ipso est
color niger rubeus pallidus
viridis purpureus roseus Sic
vero bonum sit in nobis color nigri
humilitatis rubor caritatis viror ho
nestatis Sic et pallor pene p
pudica paciencie roseitas verecundie
ut de nobis dicitur Ezech xvio
vestita es multis coloribus Sed sunt
quidam similes cuidam vermi colo
ratissimo de quo dicit Ysidorus Quot
est habet colores tot dolores Similes
etiam serpenti qui dicitur stitalis
qui tanta varietate colorum est
pictus quod ad sui consideracionem d
bitat bestias tusentes Sed ul
timo eas decipit et interficit Sic
Colubri faciunt ypocrite et Colubri dicuntur qui
coleus vimbiad i falsitate et
maliciosos qui diligunt falsita
tem Coluber ecce magis tecte co
medit ne mordit et sic signat
crudeles et tempestuosos Qua
si etiam colubri mordit et ledit
Sic crudeles iudices et tyranni
signati in virga Moysi qua primo
fuit ordinata ad nos regendos
Sic dicitur Exodi iiijo Cema itua
isti qui debent esse virga pasto
ralis ad regendum inferiores
sunt hodie facti colubri per crudeli
tatem et rapinam ad mordendum
et devorandum alios inferiores
Illud potissime potest dici de ma
ioribus principibus et prelatis qui
iurisdictiones prelatorum minorum
et vassallorum impediunt et mo
lestant et confundunt Et sic virga
comedit et colubri colubros reddit
Sapiencie xvio chorpibus colubrorum
exterminati sunt Nono sit bonum
Columba est avis simplex et
benivola et potest significare quemlibet
virum iustum et maxime religiosum
Primo enim columba est in vic
tu munda Sic perfecto vir perfectus
debet esse victu perfectus et mundus
et sobrius Columba enim non
comedit cadavera vel queque im
munda ymmo grana pura et munda
eligit sicut significavit dicit Gen
viijo Cum columba non inveniret
ubi requiesceret pes eius Quia
scilicet non potuit locum habere
super cadavera mortuorum reversa
est ad Noe in archam Sic vero
nos in rebus mundis et puris gestis
i in actibus virtuosis et in socie
tatibus honestis et in spiritualibus
bonis et attendancibus fedite
et amicys et amalis sociis et
a temporalibus delicijs abstineamus
Secundo vir iustus debet esse fe
cundus Columba enim in reli
gione calida sicut est Egiptus
omni mense fructificat Alie enim
aves semel in anno ut quiuit
pullificant Ista autem duodecies
aliquando Sic vero bonum quilibet vir per
fectus debet esse in bonis operibus
fructuosus Omni enim mense i
omni tempore fructum et pullos bo
norum operum dedit percatore Ad quod
perfecto duo principaliter suffragantur
i si homo sit in religione i in caliditate
fervoris Et si sit pennosus virtutum
multiplicitate Ideo dicebat David
in psalmo Quis dabit mihi pennas
ut columbe et Tercio vir perfectus debet
esse tantum gemebundus Columba non
pro cantu mundanarum leticiarum et hu
mane consolacionis habet debet gemi
tum tristis et gemebunde medita

conue ysa[ie] lix[o] Quasi columbe me
ditantes gemenimus Columba n[on]
semp[er] vadit meditando Et p[ost]q[uam]
quasi diu fuit meditata post
conclusione gemit Sic nos co
gitare debemus iu[xt]a p[re]t[er]ita p[re]sen
cia et futura in quibus inveniemus
finaliter materias gemendi Sed
ista sunt contra multos q[ui] non in
talibus meditantur Sicut p[re]cie[s]
q[ui] no[n] cogitant de aliquo nisi in
illis delectabilibus que mentes prin
cipaliter p[ro]movent Certo vir p[er]fectus
dat hic mentis elevacionem Colu
ba enim quadam instinctu naturali co
gnoscit accipitrem qui p[re]datur
in aere ab illo qui p[re]dat[ur] in terra
et ab utroque sibi providet de reme
dio oppositio Nam qui videt p[re]
dantem in aere columba descendit
ad terram Si aut[em] videt illum
qui in terra p[re]dat[ur] sursum ad aerem
evolat Sic ne spiritualis vir inter
rapinas accipitrum et inter tempta
tiones demonum dum dicat ita
si videt rapiente in aere i[d est] tep[tan]
tante de superbia vel inani gloria
tunc ad terram i[d est] ad memoriam mor
tis humiliter descendat Si v[er]o p[re]dante
in terra i[d est] tep[tan]te de avaricia vide
tur sursum ad celum p[er] contemplacio[n]em
et affectio[n]em evolat et ascendit vir
tus ut dicit Quis michi dabit pen
nas sicut columbe et volabo et requiescam ... no[n]
sursum nec deorsum q[ui]s effugere ut ha
beat ... i[d est] ... semp[er] ... columbe
et in foro spiritus astucia Sed sunt
multi obvii hiis appetitibus co
lumbe sicut columbam in malo Est
enim columba valde obliviosa Nam cum
ius pullos suos continue p[er]dat et
se et suos cottidie p[er]dere videat hac
tum facti dat oblivioni Et post hec
pullificare non cessat Sic quamvis
multi pullos divitiarum se et p[re]de
cessores suos videat in mundo p[er]de[re]
Et hec tum ad pullificand[um] ad divi
tias s[cilicet] cumulandas per avaricia[m] et
usuram laborare non cessat Non sic

kum Nam de talibus d[icitu]r Osee vii[o]
Effraym columba non habens cor ii
Columpna Nota octo genera colum
narum Et signat octo genera bonorum
prelatorum Prima columpna est
nubea i[d est] de nube Et isti sunt
qui portant vitam p[ro]pter fluc
tuacionem Isti sunt sicut columpna n[u]
bis in nubis que duxit filios Isra
hel in terram p[ro]missionis Sicut
dicit[ur] Exodi xiiii[o] de quo d[icitu]r
in p[sal]mo In columpna nubis loq[ue]
batur ad eos Et Hoc xx[o] In
columpna nubis ductor eorum fui
sti Secundi prelati sunt columpne ig
nee s[cilicet] p[er] animatam caritate Hii
sunt viri boni et caritativi de
quibus d[icitu]r Apoc[alypsis] x[o] pedes
angeli erant tamquam columpna
ignis Tercii sunt columpne lig
nee p[ro]pter voluntariam paupertatem
lignum enim in aquis positum sup[er]
natat Sic ... magis ... [pro]p[ri]e[t]
tatis positi supernatat p[er] volun
tariam voluntate paupertate sur
sum ad amorem celestium Ubi Exo
xxxvi[o] ... precepit sic colum
nas de lignis sethim Quarti sunt
columpne auree p[ro]pter honestate vi
te ... Ex[odi] xxvi[o] Columpne auree su[per]
bases argenteas Quinti sunt columpne
argentee p[er] eloquencie venustatem
Sic predicatores de quibus Exo xxx
viii[o] Columpnas atrii vestivit
argento Sexti sunt columpne mar
moree p[ro]pter constancie stabilitate qui
s[cilicet] p[er] ... et stabilitate sustinent
ecclesiam Unde de istis d[icitu]r Hester i[o]
Erant columpne marmoree Septi
mi sunt columpne ferree p[ro]pter iusticie
severitate Sic sunt qui ad modum
ferri omnia domant p[er] iusticiam duce
p[ro]cedunt de quibus Ieremie p[ri]mo
Dedi te in columpnam ferream
Octavi sunt columpne eree p[ro]pter
inconstancie debilitate et isti sunt
pusillanimes prelati qui more
eris faciliter et de modico clamant
et conqueruntur et cito desistunt

et frangunt Unde Iere(mie) lij° et
iiij° Regum xxv° Nabuchodonosor
fregit columpnas que erant ante
templum Columpna vero dyaconi qui
in isto regno significat tales imbecil
illes prelatos per diversa peccata lamat(?)
et frangit Non sic Romanorum Sed si
mus de bonis prelatis et Collige(re)
Collige
Nota quod apotecarii certo et competenti
tempore herbas colligunt
quibus tandem suas conficiunt me
dicinas Apes eciam colligunt flo
res quibus tandem conficiunt
sua mella Hericius eciam poma
colligit et postea retrocedendo de
fert ad cubile suum ut sic in hyeme
vivere possit Sic certe iusti do
nec durat optimum tempus me
riti colligunt et acquirunt libras(?)
divinarum spiritualium flores virtutum et
gratiarum fructus primorum et celesti
um opulenciarum quibus in hyeme
possint vivere cum scilicet per mortem
recordassunt(?) et venit tempus an
gustiarum Sed sunt quidam qui
colligunt colloquias amaras in
quibus de morte iiij° Regum iiij°
Et de ista mala collectione
qua scilicet impii non cessant super
flue colligere dicit Salomo supra(?)
Ecclesiastici xlvij Collegisti
quasi auri calcum auro et ut
plumbum complesti argentum inclina
sti femora tua mulieribus Non sic
Romanorum Sed colligamus fragmenta
quinque panum et duorum piscium Joh(annis)
vj° Collis in malo signat homines
Collis
elatos in dignitatibus mundanis Et
in talibus collibus habundant
hodie multa mala Est enim ibi
elacio pompositatis In collibus
enim ut communiter flat maior ventus
Unde Soph(onie) j° Contricio magna a
collibus Est eciam in talibus colli
bus decepcio mendacitatis Nam
ibi homines adulatoribus de
fraudantur Unde Osee iiij°
Super colles accenderunt thimiama

tha Item ibi timor et tribulacio
generatur In collibus enim facilius
fit terre motus Sic apud altos
homines accidunt multe tribu
laciones Unde Ysa(ie) liiij° Mon
tes commovebuntur et colles con
tremiscent Omnes montes et colles
conturbati sunt Item sterilitas
indevocionis ibi invenitur am
plior Unde Ysa(ie) xlj° Colles
quasi pulverem pones Item ibi
sterilitas virtutum horribilior in
venitur Ysa(ie) xlij° Desertos
faciam montes et excelsos et omne
germen eorum exsiccabo Item ibi
futurae eterne dampnacionis feri
talibus(?) sentitur Deus enim in sta
tera colles in statera ponderabit
Ysa(ie) xl° Iste librabit in po
dere montes et colles Fugiamus
ergo tales colles sicut fugit
Xpus herodem qui fuit unus
de istis collibus et remansit
in Egipto in quo non sunt
colles Etiam ad literam quia est
terra plana i. in planicie situ
tum et Combure Combustio Combure
Nota quod luxuria comburit et in
flammat ad voluptates Lu
xuria enim comburit Sicut
comburit calx que ignem
licet virtualem virtualiter inclusum
Et ideo modice aque suffu
sione totaliter comburitur capit
et dimiditur et sensibiliter fu
mat et ardet et quidquid tangit
urit et ledit Sic vero Romanorum ca
ro intra ignem luxurie licet na
liter inclusum Ita quod si aqua de
liciarum aspergitur faciliter
per concupiscenciam inflamantur
Et tunc firmamus per mala
desideria Apprimur per mala
colloquia alios comburimus per
mala exempla Caro enim intra
est sicut basiliscus qui flatu
suo omne viride comburit Nota
solum tangendo sed respiciendo
occidit et aves volantes de
icit et consumit Sic dicit plinius

Anima revera hominis quamvis homo
sit videns per honestam conversacionem
Quamvis sit avis volans per al-
tam contemplacionem Quamvis sit
longe distans per solitariam habitacionem
tamen a basilisco i. a tactu carnis pra-
vel eciam aviculis impudica
sepissime preoccupatas comburit
et a sacra contemplacione de-
trahitur Sed non est in venimus
tria que impediunt hominem combu-
stionem et eciam nocivam Est enim
quidem lapis qui dicitur amiantes
quo si vestis tacta fuit non po-
terit comburi secundum plinium Secundum
est lana de terra abraham di-
citur de libro mirabilibus orientis
Anima illius pertice per vestimen-
tum ex inde fiat preservat ho-
minem a combustione Tercium
est spina que dicitur lingua sancti
que incombustibilis est nature
Proprio hominum sic sunt loquendo
spiritualiter tria que a predicta mala
combustione nos preservant Primum
est lapis amiantes i. amaritudo
penitentie Secundum est vestimentum
seu lana de terra abraham i. de ter-
ra honeste apparencie Tercium dicun-
tur lignorum spinarum i. fortitudo
pacientie Ista enim tria prohibent
a mala combustione Secundum illud
Ecclesiastico Cum ambulaveris per ignem
Comede. non comburreris Et Comedere
videmus quod omnia mortalia et
caduca indigent comestione
et nutrimenti recepcione ut patet quod
arbores continue recipiunt nu-
trimentum a terra et ab aqua animalia
lia a fructibus et ab aere homines
enim et animalia morerentur arbo-
res et herbe siccarentur nisi co-
medendo et nutrimentum sumendo
sustentarentur Dicit enim plinius
de serpente quod feniculum comedit
contra visus obscuritatem Cervus
eciam comedit quandam herbam
que dicitur dyctamus ut virtute eius

sagittas de corpore eiciat Mustela
la comedit ruthiam ut contra
basiliscum prevaleat Et sic de mul-
tis aliis Comestio enim utilium
vitam conservat humorem resta-
urat corpus roborat animam
letificat appetitum quietat Co-
medamus ergo sacra lectionem et
predicacionem devocionem et sacram
eukaristiam ut humor gracie
repetitur vita glorie et fortitudo
constancie roboretur ut anima
per consolacionem letificet et appe-
titus desideriorum nostrorum in bo-
no firmatur Et sic de aliis
Et ideo dormienti preceptum est
Surge comede quia grandis
restat tibi via Advertendum tamen quod est
quidam lapis dictus Echites cum
in partibus positus non sunt ipsi
comedi nec aliqualiter deglutiri
Cum si amotus fuit cibum sine
difficultate aliqua transglutit
Secundum dyascorides Sic vere cibus
cibus glorie et paradisi si lapide
mortalis peccati apposueris a te
non poterit digne manducari
Si tunc istum lapidem per confes-
sionem et penitenciam amoveris
tunc ad comedendum cibum ist-
ius eukaristie qui est cibus
animarum vivificativus digne po-
teris accedere Sed nota quod
est quedam comestio mala scilicet
comestio avarorum et raptorum
qui comedunt bona aliorum
per fraudes et rapinas Iudicum
primo Leo comedit specio-
sa deserti Leo comedit in-
quam qui est insaciabilis Sic
avari Unde Ieronimus Eiusdem in-
usquisque carnes amici sui co-
medit Et bene dicit amici
sui Anima preterea tales avari non
parcunt suis consanguineis si-
miles illis hominibus de quibus
dicit Aristoteles i libro de mirabilibus

orientis. India est quoddam reg-
num dictum Dodim in lingwa illa. Ha-
bitat enim in India genus. Come-
dunt enim carnes crudas et comedunt
abhominandum. Comedit enim pater
illud filius patrem uxor maritum
et econverso. Nam cum aliquis
infirmatur statim filii vel amici
vadunt ad ydolum suum ut sci-
ant si de illa infirmitate mori
debet. Nam si eum mori debet
statim ipsum suffocant et eum
comedunt et ad eum comeden-
dum amicos in festivitate vo-
cant. Inquiunt enim, melius est
ut comedamus amicos nostros
quam quod vermes in sepulchro co-
medant eos. Si autem de infir-
mitate convalescere debet tunc
ipsum ad ydoli dictum vivere
permittunt sed tamen finaliter comedunt.
Proculdubio karissimi, quamvis materialiter
loquendo iste ritus sit nobis
horribilis et ignotus, loquendo
tamen allegorice nobis esse con-
stitit notorius. Constat enim
quod avari habent ydolum cui obedi-
unt in hoc mundo videlicet pecuniam. Ava-
ricia enim secundum apostolum ad
Gal. v° avaricia est ydolorum
servitus. Ideo isti ydolo obedientes
multa faciunt quod ab eo stimulantur
et comedit unus alterum. Et
impletur illud Ieremie xix°
Cibabo eos carnibus filiorum
Israhel et filiarum suarum. Hoc
etiam videmus de ballivis qui
ad manducandum ydolorum
suorum id est principum et dominorum
suorum faciunt multa mala. Reo-
sic karissimi est et alia comestio de-
tractorum qui in immundicias hominum
comedunt similes simiis que
scrutantur capillos hominis ut inve-
niant pediculum vel immundi-
ciam aliqualem quam cum invene-
runt statim comedunt. Sic vere
detractores in pediculis et in immun-
diciis hominum delectantur. Hii enim
viciis et criminibus aliorum et ideo
capillos eorum id est facta et condi-
ciones non cessant investigare et
scrutari ut aliquid in immundicie re-
periant. Mala enim aliorum sunt
cibus detractorum. Osee iiii° Peccata
populi mei comedunt et commu- (*margin:* Commu-
nicare id est fama distribuere. Nota quod (*margin:* nicare)
in Cimania sunt montes salis hu-
manis usibus pro quocumque volenti
tempore destinati et parati. Cum quod
ex una parte foduntur et diminu-
untur statim adveniente pluvia
et fossas implente reintegrantur
et aqua in sal est conversa et mon-
tes perpetuo perseverat. Sed non est
diu quod imperator dictos montes sibi
voluit attribuere et tributum ab acci-
pientibus sal accipere. Sed tunc in-
ventum est quod aqua in sal non con-
vertebatur nec fosse adimple-
bantur. Et sic montes diminu-
ebantur. Propter quod voluit quod sal
omnibus sicut prius communicaretur.
Sic certe sal sapientie et doctrine co-
mmunicatum solet crescere. Retentum
vero solet diminui et perire. Quia er-
go illud quod Sap. vii° hac
sine fictione didici et sine invi-
dia communico et honestatem illius
non abscondo. De bonis temporalibus
etiam patet. Communicata enim cum
plus perseverant. Unde proverbio-
rum xi° Alii dividunt propria
et ditiores fiunt. Nam apud
Macrobios Ethiopes teste Solino
in loco qui dicebatur Heliotra-
peza qui copiosis epulis erat re-
fertus cunctis esui valentibus expo-
situs. Que quidem epule propter hoc
sepe habundabant et sic divitius
indesinenter crescebant. Sic certe
fit apud eos qui libenter cibos

omnibus tribuunt copiose et qui
libenter communicant se et sua
Unde sicut dominus ipsa bona mul
tiplicantur et quanto plus sunt oc
culta in melius prosperantur Salomon
bene dicit Prov. 28. Qui dat pau
peri non indigebit Et ideo ma
communicare debemus scientes quod hic
et in futuro habundant rebus
et vincimus Luce 6o Date et
dabitur vobis Sed ista commu
nicatio fit et est contra avaros
qui non libenter communicant sua
sed libenter rapiunt aliena similes
lupo et wlpi et wlturi que sunt
animalia avara et non communica
tiva Non potest bene recte Comparare
id est assimilare Sunt multi mo
derni presumptuosi qui se anti
quis prophetis philosophis et bonis christi
anis et sanctis non solum com
parant sed etiam preferunt Talia
de se senciebat qui dicebat in
psalmo Compatus sum iumentis
et similis factus sum illis Con
tales presumptuosi similes sunt
mole regine Thebanorum de qua
dicunt fabule Unde compa
rando protulit se in pulchritudine
Junoni assirys infernalibus id est
rabiem est conversa et porca se
in mare precipitando est submer
sa Unde vere tales superbi
qui melioribus se comparant
aut preferunt rabidi et insensa
tare videntur Et sic mito
per videntur Unde Iob 28o
Nequid comparari potest homo deo
etiam si perfecte fuit sciencie qui
Compellere — dicat non et Compellere Pro
quod deus potestas inspirationes
vel per asperitas tribulationes com
pellit predestinatos ad bonum
faciendum et ad finaliter saluandum
a malos vero et reprobos repellit
a sua gratia usque ad infernum

Similis enim est soli cuius radii quas
fuerunt planetas stationarios dico
dum eos a se recedentes attrahit
et sic stare compellit Retrogra
dos vero dum eos retro se manen
tes compellit Secundum Alphagra
num Sic vero radii divine prudencie
quosdam occulta inspiratione
attrahunt a malo motu et sta
re et cessare compellunt quos
dam vero suis demeritis exigen
tibus se obiciunt et a ita eterna
repellunt et non aliquem com
pellant adeo patet in paulo qui
compulsus venit ad fidem Con
vero dei loquentis ad angelos potest
figurari in illo patrefamilias Luce
14o Unde hora cene misit
servum suum vocare invitatos
aliquos tamen repellendos in
vitatos docent alios vero non vo
catos compellendos intrare man
dant Unde de Loth pigrita
te et de Sodomis exire nole
te dicitur Gen. 19o Cum coge
bant eum angeli dicentes Sur
ge et de repulsione vero possunt
dicere dampnati illud Ps. 81
Deus repulisti nos et iratus
es Secunda est compulsio medi
quam permittit deus ut terrena
despiciamus Mundane enim
tribulationes et tyrannorum vexa
tiones sunt significate Luce 5o
ubi procella descendit in stagn
num et domino dormiente discipuli
compellebantur a fluctibus et pe
riculum periclitabantur propter quod ad su
scitandum dominum recurrerunt
et salutem ab eo impetrarunt De
filiis etiam Israel legitur quod ab egi
ptiis compellebantur de Egypto
exire Exodi 12o Unde eciam
sepe fit quod dum fluctus procellas
et pericula tribulationum insultus
quasi Egyptiorum id est quorumlibet iniquo
rum sentiunt ad deum clamare et

recurrere compellimur Et sic de excerptis primum Morale Sed hinc mona
de peccato vel de mundi amore exivimus Christo omnipotens deus vitam eternam
et salutem reportamus Talibus ergo qui in hiis libris tanta bona

sicut compulsus fuit dominus di
cere illud quod dixit Iepte duo
Israhel Israhelitis Iudicum xi°
venistis ad me necessitate com
pulsi Tercia est compulsio pla
torum et parentum et superiorum qua
compellimur ut bonis operibus
insistamus pulli enim aquile
compulsi per patres parentes nido
exeunt et victualia sibi que
runt Sicut ponit liber rerum
Sic multi a parentibus et prelatis
compelluntur ad bonum Et sic
paulus de se ipso a Iudeis phari
seis et amicis et gravatus ac
tuum xxviii° Coactus sum cesarem
appellare Si ergo bene a nostris sup
erioribus ad bonum faciendum
compellimur sine mora facere
tenemur Et sic fuit compulsus
Ioseph tollere crucem christi id est crucem
imitari quod est valde bonum
Sed contra hic sicut multi qui
potius baiulabant crucem latro
nis sinistris et tedentia

Sequitur registrum ad ista p-

Premissa sunt excerpta
de libro fratris petri
Berthorii ordinis sancti
Benedicti geniti et nati in pic
taviensi solo Liber autem iste ap
pellatus est Morale reportorium
Scripsit autem istum Reverendis
simo in christo patri domino petro
de pratis episcopo penestrino qui
fuit sancte Romane Ecclesie
vicecancellarius et cardinalis
apud quem predictus petrus fu
it domesticus et familiaris
per duodecim annos Est et alius
liber prius petri editus in quo
sunt materie multe preclare et
utiles quem appellavit reductorium

composuit et congregavit etc

Sequitur quoddam notabile valde bonum

Est quedam pena hominis
applicata in corpore Pena
amissionis amicorum
Pena predicationis rerum vel si sit
in inferno Tunc est pena caren
tie visionis pena vimis pena
remorsionis pena sensus ignis
vel afflictionis Vel pena car
ceris inevasibilis pena despera
tionis sine irrevocabilis pena
horroris demonum quorum socie
tas inevitabilis Ideo de ista
triplici penalitate dicitur Ezechielis
c. Unde Iohel 1° Vocate
cetum congregate senes et cla
mate etc etc etc

Sequitur aliud notabile

Dicit etiam quod predictus frater
petrus mitto istum librum
appellavit Reportorium mo
rale Circa de quolibet vocabulo
predicabili quod reperire potuit
in Biblia tota secundum ordinem
alphabeti fecit sermonem vel
expositionem exponendo dilatan
do distinguendo auctoritates di
videndo exempla naturalia figu
ras enigmata fabulas cronicas
de omnibus materiis nam volu
lorum cum efficacia et diligentia
perscrutando Ego vero premissa
extraxi tantum de B et de C vi
delicet premissa libri dicta et com
posita de A usque ad C id est usque
agnus vel agere sed usque ad fi
nem vel usque ad xvi° vidi Et de
qualibet harum litterarum aliquid
extraxi Sed de D E F G H
nichil vidi Apparet ergo michi quod
iste totus liber est maior quam
omnes tres biblie Et credo quod hunc
librum ad predicandum populo et pro moribus
informandis vix posset similis //

inveniri Jn premisso ergo sextino solum habeo de duabus litteris scilicet de B et C et tamen excerpta Nam in originali de B et C vix continentur in magnis quam quod sexternus Applicata ergo premissa excerpta ad sermones secundum vobula (?) repta prout videbitur expedire Et vere dicere possumus quod Beatus sint venter qui talem monachum portavit et genuit qui presentem librum composuit Cetera de compositore huius libri vide ad partem sinistram folio non precesso ut reverso sequitur premissis bonus pater et monachus in eterna pace Amen etc

Baal
Babilon
Baculus
Basis
Beatitudo
Bellum
Beneficium
Beniamin
Bibere
Cancer
Cadere
Calor
Caligo
Calix
Camelus
Campus
Canaan
Candor
Cantare
Canis
Capere
Capillus
Caput
Carcer
Bethel
Bethleem
Bis
Bini
Bonitas
Bona temporalia
Bos
Brachium

Breuitas
Cibus
Cilicium
Cingulum
Cinis
Circulus
Circuire
Circumcisio
Circa
Cythera
Cito
Ciuitas
Clamare
Claudere
Claudus
Clauus
Caritas
Carnalitas
Caro
Castellum
Cathedra
Caudor
Cauere
Cautela
Cedrus
Cecidus
Celare
Celebrare
Celum

Certitudo
Cherubyn
Cessatio
Clauis
Clementia
Cogitatio
Cognoscere
Colere
Color
Coluber

Columba
Columpna
Colligere
Collis
Comburere
Comedere
Communicare
Comparare
Compellere

Nota quod ista que sequuntur sunt excerpta de Reductorio Morali Magistri Petri Berthorii de Pictauia Et primo de deo in quo deus sit imitandus de quo dicitur ma ... etc

Deus est principium immortale et eternum Simplex inflexibile Impassibile incompositum incorruptum lumen intellectuale unus inaccessibilis fons bonitatis omnia mensurans omnia implens omnibus imperans et dominans Omnia continens et conseruans Et talis debet esse quilibet christianus prelatus et maxime prelatus Omnia pro certo talis est principium aliorum per honorem et dignitatem Et ideo ipse debet esse immortalis et eternus Inflexibilis et impassibilis per constantiam et patientiam firmitatem Simplex et incompositus per mentis invocationem et puritatem et verborum veritatem et securitatem Incorruptus per munditiam et castitatem lumen intellectuale per scientiam et sublimitatem Item debet esse unus uilis bonum operando Inaccessibilis non nimis familiariter se submittendo ne vilipendatur Item omnia mensurans iusticie et ... inita subditorum per debita considera

cionem perveniendo Omnia implens
secundum raciones vel etiam operibus debet
implere per bonorum documentorum
et exemplorum erudicionem Debet
insuper esse omnia continens
per caritatem et dilectionem et omnia
continens per iusticiam Et omnibus
imperans et dominans per potenciam
et iurisdiccionem Et sic talis po-
terit dici deus id est dei imita-
tor Unde apostolus Imitatores
dei estote Item deus est fons
bonitatis Bonitas autem sua
summe in hoc apparet quia benefi-
cia sua omnibus solet concedere
tam bonis quam malis bona
influere Solem enim suum facit
oriri super nos bonos et malos
Sic vere prelatus debet esse fons
totius bonitatis et se per libera-
lem pietatem in omnes influ-
ere omnibus prestare et nulli
nocere Item deus est iustus
verumtamen rigorem suum non statim
infert delinquentibus ymmo
multum dissimulat et expec-
tat ut homines spacium habeant
penitendi Non enim vult mor-
tem hominis peccatoris Sed ut con-
vertatur et vivat Sic debet facere
quilibet prelatus Non enim statim
debet ad punicionem prorumpere
sed sub dissimulacione multa
oportet tussire Et tamen contra
multos de quibus prius in medio spe-
des eorum ad malum currunt
et festinat ut effundat san-
guinem Ideo eciam sunt tres
persone Una tamen est et eadem
essencia Et etiam quelibet persona
est in alia, dato quod non sit
alia, totus enim in patre sit filius
et totus in verbo pater Sic vere mora-
liter loquendo, dato quod non sint
plures et distincte persone in ecclesia
tamen esse unum quantum ad fidei

unitatem Et alter in altero quan-
tum ad mutuam caritatem Vel dic
quod tres persone una essencia sunt
contente ad denotandum quod tres
clerici de uno beneficio et una pre-
benda debent esse contenti In
humanis autem est econtrario Quia
una essencia tres habet personas
In quantum scilicet hodie unus clericus
non est contentus uno persona-
tu et beneficio nisi habeat tres
vel plures Et angeli semper
pinguntur iuvenes et non bar-
bati vestiti et non ordinati pe-
dibus nudi et discalciati hume-
ris pennati seu alati Sic vere
per hoc vir spiritualis et angelicus iu-
venes sunt per morum novitatem
vestiti sunt per vite honestatem
tegentes omnem turpitudinem
Ornati sunt per morum et virtutum
venustatem discalciati sunt per
pedum id est per affectuum nuditatem
et liberam in domino voluntatem
Alati sunt per contemplacionis sub-
limitatem et per celestia ad ce-
lestia animi libertate Sed ma-
gis vero vir angelicus in moribus
semper iuvenescunt Ita nunquam
per malas consuetudines sene-
scunt Alati per contemplacionem
Nudi pedes per liberam affeccionem
Ut sic figurentur in illo angelo
Thobie qui de quo dicitur Quod
thobias invenit iuvenem sple-
didum stantem precinctum pa-
ratum ad ambulandum Sed nota
quod angeli viri et angeli picti
inter se differunt quia scilicet angeli
picti videntur habere alas nunquam
tamen volant etc / aperiunt ac si
cantarent et tamen nunquam
clamant Cimbala portant
que tamen saporem nunquam
dederant Cereos etiam deferunt
et tamen nunquam illuminant

nec illustrant Tales puti et ficti
angeli sunt ypocrite de quibus di
2 Cor. xi° Quia ipse angelus
sathane transfigurant se in an
gelum lucis Quia pro talibus angeli
videtur habere alas contemplaci
onis, et tamen nunquam exercet v
num volatum bone affectionis
Sepe sunt os in oracione et tamen deus
eos non exaudiet Turibulum
devocionis gerere vident et tamen
odor virtutum adeo nunquam
sentitur et sic de aliis Ange
Angelus lus in corpore assumpto aliquando
comedere videtur et tamen
cibus ille in corpus assumptum
non convertitur nec mutatur
ymo potentia ab ipso consumitur
et annichilatur Ita potest dici de
quibusdam qui vident cibum
ubi divinum audire comedere et
recipe Unde tamen se non solent
reficere vel mutare Quia ymmo
ipsum sic receptum solent
consumere et annichilare i. pro
nichilo habere et in nullam
sui utilitatem convertere Thobie
xii° videbatur quidem vobis
Dyas comedere et bibere etc Dyabolus
nota quod demones sunt spiritus
angelici adeo voluntarie pro
si et aversione in malicia
obstinati mente subtilissime
humane salutis invidi et absque
omni intervallo ad nocendum
hominibus semper prompti Secundum
eundem Damascenum ex dei per
missione in omnem quam
voluerint ymaginem se trans
formant Et sic temptaciones
varias immittere solent quibus
multos homines decipiunt et
defraudant Et ideo iusta a
deo vel a bonis angelis co
hercentur ledere propter voluntate
sua aut nocumento non co
tentantur ymmo quanto magis
nocuerint tanto plus non
te delectantur Sic dicit
Gregorius Moralium xxxiiii°
Tales demones videntur
esse hodie quidam obstinati
crudeles et impii et tyran
ni qui adeo sponte et volun
tarie videntur recedere et
innata sibi malicia saluti
et prosperitate hominum invidere
et sic de aliis Tales non saciant
tum malefaciunt ymmo quanto
plura mala faciunt semper plus
nocere desiderant quam benefacere
Mathei viii° Ubi
demones ab obsessis fugati
dixerant domino si eicis
nos mitte nos in porcos causa
sic quia non possunt plus nocere
hominibus i. maioribus acci
piunt tamen licenciam nocendi
porcis i. pauperibus et minoribus
etc Nota quod homo de omnibus
rebus prelatus solus inter ani
malia bipes Solus sursum
erectus Solus multos capil
los in capite habens Solus pul
sum venarum sentiens et preceteris
animalibus in sensu tactu vigens
Solus amicus non monens
et preceteris animantibus respectu
sui corporis os habens modicum
Et oculos magis claudens Et
solus in duabus palpebris pilos
habens Nobilissimum ergo animal
est homo Et ideo semper homines
loquendo spiritualiter intelligere
possumus quolibet bonum certa
vel prelatum qui statu et gradu aliis
est prelectus Iste debet esse sursum
erectus per celestium affectionum debet

esse racionalis p prudenciam et
et sagacitatem mortali mor
talem se cognoscens Iste etiam
debet esse bipes quia sunt duo debet
habere principalia fundamenta debet
habere optimum sensum tactus
i compassione et clementia
Item iste auris non debet moveri
scilicet ad illa que dicuntur Item pars plus
debite inclinando Cum ymmo au
res debet habere immobiles omnia
equanimiter audiendo Os debet
modicum habere scilicet parum loquen
do vel sobrie comedendo Oculos
certis magis debet claudere scilicet dis
simulando et ac si non videret
plura tuserendo Et in duabus
palpebris districcionis sive s
spirituali et temporali debet habere
pilos qui decerne nascuntur
i ipse fragilitatis noticiam
de morte cogitando homo etiam
solus inter animalia ridet solus
preter senectutem calvescit et ut
communiter solus canescit Et cum
cetera animalia frontem habeant
Iste tunc signum leticie et tristi
cie solus in fronte ostendere
consuevit Homo etiam solus cor
in sinistra habet pectus habet latum
naturaliter inclinum Et in longitu
et in longitum latum equalitate
possidet Nam ut dicit Solinus
Tanta est inter extremitates
brachium latitudo corporis quanta
est a planta pedis usque ad verticem
capitis ipsius latitudo Et ideo
grece microcosmus i minor mundus
dicitur Ideo quia ad mundi similitu
dinem mensuratus equaliter
comprobatur Debet ergo quilibet iustus
esse risibilis per spem et consola
cionem Calvescens i pilos divi
ciarum deponens per electorum
largicionem Canescens per prudenciam
et senilem districcionem Et fronte
i apparencia inter spiritualem tristiciam
pretendens In sinistra tamen ad iusticiam
semper cor et mente habens pro mortis
et inferni consideracionem Cum aperte
ce vir iustus semper debet cor suum
ad presentes et futuras miserias
et ad iusticiam flecte et secunda
bonum et terrena inter letus inter t
stis existere per sapienciam canescere
per elemosinam calvescere et
per spem et consolacionem ridere Iob
vo In vastitate et fame ridebit
Etiam debet habere pectus latum per
caritatem Minime debet esse per divi
ciarum contemptum et per voluntariam
paupertatem Equaliter debet esse me
suratus et quadratus per equatuor
species virtutum cardinalium modera
mentum et equitatem Sursum debet
esse erectus per contemplacionem celesti
um et Nota de anima potest dici id Anima
Illud Iero Anima mea multa
bona habes Anima scilicet in anima
multa bona sunt Unde Damasce
nus Anima est quedam substancia vivens simplex
incorporea invisibilis immortalis
racionalis intellectualis infigurabilis
organico corpore utens ipsum quod regens
et nutriens et totum in membris
suis se diffidens et ipsi corpori
augmentacionem sensum et genera
cionem tribuens libere et voluntarie
agens et libero arbitrio semper
fingens et in se dei ymaginem
repraesentans Item anima que quia corpori
est prelata ipsum quod portat vivificat
atque regit pessimum inter prelatum
et quelibet vir iustus qui debet habere
perfecciones et virtutes predictas debet enim
esse superba vivens sed vita gracie simplex
sine plica malicie et anima etiam
corpus non occupat neque gravat
et tamen ipsum vivificat atque portat
Talis debet esse vir spiritualis qui debet
occupacionem et gravamen ecclesie
ymmo suis bonis doctrinis et exemplis

ipam portat vegetat vivificat
et sustentat Item in anima est
multiplex virtus Sensitiva y
maginativa intellectualis et ro
nalis Sensitiva est illa que
apprehendit res corporales presentes
Imaginativa est illa que yma
ginatur res corporeis absentes
Sicut fit quando montes au
reos cogitamus pro eo quod mores
et aurum particulariter vidimus
et cognoscimus Intellectualis est
illa qua res materiales intelli
gimus Racionalis est illa qua inter
verum et falsum iudicamus et
qua vnum ab altero separamus Istas
quatuor virtutes apprehensivas debet
spiritualiter habere quibus homo pro
deus viz spiritum i. prudenciam
que cognoscit exteriora ymagina
tiva s. fidem que percipit ocul
tora Intellectum i. contemplacionem
que apprehendit remotiora et spi
ritualiora Racionem i. discrecionem
que discernit meliora et peiora
Nota eciam quod anima quamvis sit
de se purissima tamen propter conie
cionem cum carne multas inc
urrit passiones et sordes Sic per
bona persona quamvis pura et
munda existat Si tamen cum i
aliqua carnali persone associatus
fuit sordes viciorum contrahit
Eccia ti xiiio Qui tetigerit pi
cem inquinabitur ab ea Et qui co
municat superbo induet superbiam
Nam etiam quod anima vegetabilis
diligit se Sensitiva vero diligit
bene esse Sed racionalis diligit
optimum Et ideo non quiescit quo
usque in optimo se coniungit, Racionis
enim racionalis deus est ad quelibet
naliter movetur ut appetitus eius
in eo quiescat Et possunt ista
applicari ad quelibet virum iustum
Nota etiam quod anima racionalis vnum
sibi corpus appetat et miratur in ali
ud non anhelat Nunc etiam i

veniatur vna duo corpora in ha
bitare, in vno vno contempta sed
in ipso appetit latitare Et in vno
quando per mortem inde exire com
pellitur ad ultimum ibi con
tinue inclinatur nec ex toto habi
tatur quousque ipso corpore in
die Iudicii induatur Sic vero quilibet
vir professus et inclusus vno corpore
i. vno beneficio debet contentari i
ad plura in habitanda corpora
i. plura optinenda beneficia debet
affectio eius dilatari nec ex cor
pore in corpus i. de beneficio ad
beneficium de statu ad statum se
disterre Sed in corpore quod primo
desponsavit i. de statu vel be
neficio quod primo obtinuit in
sit canonicum aliud quod obs
tat debet continue hospitari Sic
illud xo Nolite transire de do
mo in domum Et Nota sensus
est actus virtutis sensitive ym
agine perquam apprehendit for
mas exteriorum rerum Et dividitur
sensus in communem et particula
rem Anima s. sensus communis habet
sedem in esse carnalis sive cel
lulis cerebri Sensus vero particularis
in membro deputati organici
Sunt ergo quinque sensus particulares
qui communi sensui famulantur
res exteriores apprehendendo et ad
sensum intus commune remitten
do Sensus vero communis in
membro de rebus acceptis et
apprehensis iudicando et discer
nendo habet autem iste sensus tres
cellulas quas in cerebro dic
tas sedes in quibus distincte
operatur s. primam et anteriorem
ubi utitur apprehensiva Secundam
et mediam ubi utitur medita
tiva et cognitiva Posteriorem
et ultimam ubi utitur memora
tiva Sic vero in corpore cuius est
sedes sensus s. commune Anima
s. platus cuius est sensus quem

pro eo quod ad ipsum pertinet de eo
nimium utilitate tractare. Sapie
vero equaliter est ei circa de omni
bus. Ambus vero officium est se
sub particularis ad quem pertinet
de particulari negocio cogitare
Tercia ti xxxviijo [illegible]
in arte sua sapiens. Ad istos
ergo scilicet particulares i. senatos
officium pertinet et deteriora nego
cia recipere et ea intus ad scienciam
communem i. prelatorum noticiam
reportare. Anima sic ipsa debet
apprehendere et audire et tandem
de ipsa discernere et meditare
et finaliter memorie commendare.
Anima vero ad prelatum pertinet
tres habet cellulas i. prudencie
gradus vel ymaginativa seu
fantastica qua ymaginet quod
est faciendum de futuris et ut
dum expletis. Racionale seu lo
gistica qua ordinet et indicet
de presentibus et propinquis. Me
morativa vero qua recordetur
de preteritis ut sic attendat. Unde
Seneca sic dicit. Si prudens
sunt animus tuus tribus temporibus
dispensa futura previde presencia
ordina preterita ordinare memo
rare. Sensus vero particulares sunt
quinque in corpore per quos omnia tem
poralia particularia ab anima cognoscuntur
Anima secundum Aristotelem omnis
cognicio nostra incipit a sensu
Isti autem sunt visus qui iudicat
de coloribus. Auditus qui iudi
cat de sonis et vocibus. Gustus
de saporibus. Olfactus de o
doribus. Tactus de caliditatibus
Sic vero ecclesia vel religio debet
habere visum i. homines contem
plativos i. bonos auditores et
iustos iudices. Gustum i. ho
mines spirituales et devotos. Odora
tum i. homines prudentes et discretos
Tactum i. homines laboriosos acti
vis laboribus expertos. Et isti
significabunt in Math. [illegible]
niquid filii Mathatie qui contra
hostes scilicet viriliter pugnaverunt
Visus est sensus subtilior et nobilior Visus
inter sensus et ideo remotiora potest per
cipere et de obiectis coloribus a lon
ge iudicare. Nota ergo quod aliqui bene
vident de die et male de nocte
sicut sunt aquile et viri contempla
tivi et spirituales qui clare vident
in lumine et diva spiritualium percip
iunt in nocte et obscuritate ne
gociorum secularium. Tamen s. saga
ces sunt in spiritualibus vigilari
in contemplacionibus. Unde isti
sunt quibus dicitur Math. [illegible]
videte vigilate et orate. Alii
vero sunt econtrario qui s. bene vi
dent in nocte negociorum temporalium
Male vero in die et claritate ne
gociorum spiritualium. Sicut sunt
cathi i. mundi sapientes qui
ad investigandum muribus i.
parvipibus semper vacant. Itaque
isti possunt dicere illud Ps.
Nox illuminacio mea in delicijs
meis. Aliqui vero sunt medio
cres. Anima vel mediocres se habent
ad utrumque. Anima nec ex toto vo
lunt dicere diem spiritualium nec
ex toto noctem temporalium sed ad utrumque
volunt participare et de quibus ali
quid cogitare. Sicut sunt sim
plices seculares qui nec vesp
tiliorum modicum habent de spiritua
lium lumine, et tamen vero ex toto sunt
in peccatis et tenebris caligine solo
[illegible] habent modicum lumen in
cordis est. Sic ergo visus discre
cionis in varijs varie variatur.
Nota etiam quod sex sunt que visum pro
bant et que visus discrecionem
et cognicionem impediunt. Primum de
rei absencia. Rei nimia propinq
uitas. Rei nimis longinqua

distancia rei nimis rara et propter nimiam
transparentiam Sicut est aer
transparens et ideo non videtur
Item rei nimis propter existenciam
rei insuper nimis mobilis ap
parencia Quando enim volat
aliquid movetur magna de eius
forma iudicatur Sic patet
in ligno longo vel giboso quod
videtur rotundum si volvatur
movetur Sic propter visum sine
misericordie sicut impedimentum Ca
procul dubio deus non dignatur
oculo misericordie videre illos
qui sunt absentes qui sunt ex
domo ecclesie sicut sunt infideles
Item illos qui sunt nimis propin-
qui per presumpcionem Sicut sunt illi
qui de se reputant propinquos
deo propter meritis presumentes Item
illos qui sunt nimis longe per
peccatum Et qui longe adeo rece
dunt per obstinacionem et desperacionem
Item illos qui sunt rari et trans
parentes per falsitatem et ypocrisim
et vanitatem Item illos qui sunt
nimis mobiles propter animi levitatem
et per inconstancie flexibilitatem
Item illos qui sunt nimis propin
per fidei modicitatem et per imperfectam
solucium qualitate Tales enim non
videt oculos [illegible] ut ipsos ad
salutem respiciat sue misericordie aspectu
Ex vero deliquid dominus tuam
et dominus non videt si tales ut

Auditus

est proximum Et In aure est os
petrosum durum tortuosum
et siccum cooperans ad auditum
Prima sed aer ibi melius constrin
gitur et sonus fortior generatur
Unde campane melius sonant
flante borea quam flante austro
propter aeris siccitatem Sic vero ad hoc
ut audiamus sonum verborum et predi
catorum dei et ecclesie sonum et vo
ces pauperum in illo cooperatur quod in
aure cordis os petrosum id est duri
ciam in [illegible]

etiam ex corde Sepe autem tamen
sonus Prima propter ille auditus
melius nobis sonat si borea
dum timoris nos afflat quam
si auster mundane prosperitatis
nos molliat Vel sic quod sonus
predicatorum melius sonat
in auribus dei quando borea
et frigore tribulacionum percutimur
Quam quando austro prosperitatis
mollimur Nota etiam quod auditus
quoque patitur ex vicio cerebri quoque
et vicio aurium Quandoque ex cor
rosione vermium Et quoque ex hor
rore sonorum Sicut in Egypto
superiori in loco ubi nil auditur
ex magno fragore homines sur
di fiebant Quapropter fidem de
hinc a regione illa propter re
cesserunt Ista omnia secundum
auditus vel instituit vel mole
stant Sic auditus noster turba
tur quoque avibus id est ab [illegible]
toribus quoque a fragore alicuius
infamie Et olofactus sensus

Olfact

est quo nos odores discerni
mus in quo in bonis odoribus
delectamur Malis vero horre
mus Et ideo nota quod sensus
olofactus sine vigor in quadru
pedibus solo enim odore discer
nunt inter herbas salutiferas
et nocivas Potissime autem
viget in simea que ante omnia
cibum odorare temptat In tanto
qui odores [illegible] invenit
In vulture qui cadaver etiam
ultra mare odoratur et sentit
Homo autem inter animalia valde
male odoratur quod forte fit propter
habundantiam cerebri Sic vero
odoratus discrecionis et de noc
nis que sunt bonum et malum
discernuntur magis viget ho
die in bestiis quam in hominibus
et in laicis quam in ecclesiasticis
in simplicibus quam in sapien

tibus Quia scilicet isti odore devo
cionis suavitatem tibi sentire
ristie presentiunt per eam eterne
glorie investigant et cadaver pas
sionis christi et passiones alio(rum)
martirum presentiunt iuxta illud
Cant. 1° primo in odore unguen
torum tuorum Et Gustus quintus sensus
Gustus (margin) tactus est lingwa proprium instru
mentum Nota ergo quod gustus
quandoque in corpore corrumpitur vel cau
satur interim quod dulcia amara et
insipida sentiuntur Quandoque quidem fit
ex organi infectione gustus et ex
alitiva corrupti humoris admi
xtione sicut fit in febricitantibus
quandoque fit ex sanguine menstrualis
fumosa spiratione ut patet in non
concipientibus in quibus appe
titus immutatur et gustus infici
tur ita quod carbones eis sapiunt et
bona tibi dissipiunt Quandoque ex
alitiva dulcis degustatione
ut patet in illis qui fructus dul
ces comedunt quibus non sapit
post modum bonum vinum Sic ve
gustus et complacentia bonorum
spiritualium inficitur et corrumpitur
multis modis videlicet ex febre et
ex calore cupiditatis et avaritie
Item ex sanguine carnalitatis
et luxurie Item ex potu prospe
ritatis et terrene affluentie Ista
enim omnia gustum mentis devo
cionis inficiunt et saporem in bo
nis spiritualibus invenire non
permittunt Quia propter tales qui
in gustum ubi dei primo et eu
karistie et aliorum bonorum
spiritualium non delectantur numquam
gustum eterne glorie recreabuntur
Luce xiiii° Nemo illorum virorum
qui invitati sunt gustabit cenam Tactus
Tactus (margin) secundum Avicennam est vis ordina
ta in nervis totius corporis ad com
prehendendum quod tangit Et
est tactus ille sensus quo nos co
gnoscimus calidum a frigido et
humidum a sicco leve a bas(so)
mole a duro leve a ponderoso
Et licet iste sensus istum proprium ha
beat ut alii sensus propria instrumenta
habent Tactus ad omnia membra
se diffundit et in toto corpore
diffusissimus existit Quin ymo
etiam alios omnes sensus comi
tatur et eis etiam cooperatur
Et licet iste sensus videatur gros
sior est tamen pro maiori parte
operibus utilior Quia scilicet tactus potest
esse sine aliis tactibus sensi
bus Alii autem esse nequeunt sine
ipso Nullus enim sensus proprie de suo
obiecto iudicat nisi rem sensi
bilem tetigerit et senciat Et
quod licet alii sensus propria organa
id est proprios status et personas si
bi vendicant scilicet visus discre
tionis in clericis auditus insti
tuta in prelatis odoratus conte
mplacionibus in religiosis Gu
stus clemencie in laicis Tactus
tamen iste scilicet compassionis cooperatione
et adversorum tolleracione debet
esse communis universis Iob xix°
Manus domini tetigit me Et
ideo talis tactus passivus id est
talis deceptio dolorum interiorum
et exteriorum licet sit aliis vir
tutibus minus nobilis est tamen
ad salutem magis utilius
Quia secundum dominus compassione
compunctione vel correctione
tetigerit ipsos per te salvos faciet
et curabit Sicut hec significatur per
cursum cito ubi christus per
tinus mitius sanavit Mathei
viii° Expuens tetigit linguam
eius et leprosum curabit
Luce v° Tetigit eum dicens
volo mundare Mortuum suscitat
Luce vii° Tetigit loculum et
adolescens tibi dico surge et
Quia peccato qui adeo compas
sione miserorum et compunctione

pctorum afflictione tormentorum
tangitur per confessionem loq
tur a lepra pcti curatur et a
morte perpetua liberatur Sed
adverte quod spiritualiter tactus ledit mul
tis modis Uno cum ex toto a
mittitur ut in membris pali
tici Uno incipitur ut quando
contingit propter opilationem
nervorum spiritum libere non transire
Et sic membra contingit ob
dormire et tactum amittere ut
patet in apoplexia Ubi patiens
etiam combustionem ignis non
sentit Uno ab exteriori lesione
ut quando digiti fragilitate aeris
taliter constringuntur quod tac
tum vel puncturam sentire non
videntur Uno etiam propter mi
xtionem vel corruptionem per cum
impeditur Quarto quando membrum
putridum vel corruptum nil sen
tire videtur quando tangitur
complicatur Sic vere sensu co
passionis et contritionis perit
pctor multis modis scilicet quando
propter paralisim avaricie que scilicet
contrahit manus ne dat ele
mosinas Uno propter apoplexiam
superbie que scilicet est morbus qui facit
cadere Uno propter coagulationem inde
votionis et pigricie que scilicet constrin
git digitos ne faciant bonum
Uno etiam propter corruptionem
luxurie et Uno propter abscisionem
desperationis et obstinate malicie
Tales cum sint animi pigri luxuri
osi obstinati sensum compassionis
non habentes et ideo tactum dulcie
correctionis vel predicationis vel
ignis inferni et dampnationis
non sentiunt neque vident etc.

Spus Spiritus est quedam substantia aerea
virtutem corporis excitans ad suas
peragendas actiones Et generaliter
spiritus secundum medicos in epate
a sanguine per fortem caloris e
bullitionem et ipsius in aeream sub
stantiam conversionem generatur

Est autem triplex spiritus in corpore
scilicet naturalis vitalis et animalis Na
turalis est ille primus qui in epa
te generatur et virtutem naturalem
regit et ei dominatur et per venas
ad totum corpus mittitur et
augmentatur Vitalis autem est ille
idem qui ad cor transiens amplius
depuratur et in vitalem spiritum mu
tatur et per arterias diffusus vitam
et pulsum operatur Animalis au
tem est ille idem qui ad cerebrum
missus ibi amplius depuratur
et in animalem spiritum commutatur
virtute cuius sensus et motus toti cor
pori ministratur Possunt tres species
spirituum possumus notare tres
species gratiarum scilicet gratiam prevenien
tem cooperantem et perficientem Gratia ni
gitur data seu preveniens est sic
spiritus naturalis Quia scilicet facilis
est ad habendum ac scilicet naturaliter
habetur quibus etiam perfecta
est aliis Quia ista non suf
ficit ad salutem faciliter enim
evaporat et in nichilum red
dit propterea exibit spiritus eius et
revertetur etc. Gratia vero gratum facien
tis seu cooperans est spiritus vi
talis que scilicet vitam anime tribuit
et pulsum bonorum affectuum in
ducit Ezech. 1° Spiritus vite
erat in rotis Gratia autem perficiens
sive consummans est spiritus animalis
quia scilicet ista est que sensum
discretionis perficit et motum
bonorum operum continuat et cu
stodit que spiritualia facit sape
et bonorum operum motum consummat
Sap. 7° Optavi et datus est
michi sensus invocavi et venit
in me spiritus sapientie et preposui
illam regnis et sedibus et di
vicias nichil esse dixi in compara
tione illius Quia pcto illi quod
spiritum sapientie gratie et perfectionis

pul

hunt respectu eius equipabile nil
Isti ergo spiritus et iste gratie virtutes
necessarias naturales ad bonum excitant
atque agant Secunda etiam in aliud
commutatur Tercia scilicet de gratia
gratis data fit gratia gratum
faciens effectum quasi tandem
in gratiam consummatam et perma
iorem devotionem dilectionis conv
ertitur et mutatur Quartum autem
nunquam fit istorum spirituum re
ceptaculum quia scilicet ex quo quis ad
gradum perfectionis et gratie consu
mmatis poterit attingere nunquam
det ad alios gradus nunquam perfectos
qui precesserunt introire Sepius
Spiritus vadens et non recedens
Et pulsus est effectus spiritualis
vitalis qui nil aliud est quam
motus arteriarum et cordis dila
tatione per quod ipsius dispo
sitio ex pulsu optime declaratur
Et ideo pulsus brachiorum a me
dicis tangitur ut cordis com
plexio cognoscatur Talis pul
sus signat opera vel effectus qui
procul dubio a corpore corde signato
exeunt Et secundum dilatationem
amoris et constrictionem timoris
pulsant exterius et procedunt Me
dicus autem tangit pulsum
in brachio Secundo sunt magis
congruum et honestum Est enim
locus publicus et expositus
qui sine verecundia potest tangi
verecundum enim esset secretiores
partes cordis tangere Et ideo or
dinatum fuit ut pulsus brachii
tangeretur Secundo scilicet sine verecundia
verecundia tangitur Et etiam
propter cordis propinquitatem cordis
dispositio melius declaretur
Medicus est confessor vel pla
tus Iste ergo qui in confessione
alias tangit vel examinat in
firmum peccatorem ut scilicet statum
spiritualem tectum et debitum re
medium apponat et non debet

tangere verecundas partes id est non debet
requirere de secretis peccatis
Sed solum debet tangere brachia
id est opera vel maxime manifesta Si
enim apud simplices de talibus
viciis inquireretur delinquendi
occasio prestaretur Quod etiam
de predicatore dicitur Quia scilicet tan
gere debet maxime publica non
occulta ne forte si privata de
licta et eorum conditiones doce
at simplicibus nec dum talia
expertis occasionem delinquendi
tribuat Iste Lyon Pollutum
nolite tangere Etiam de medi
co et plato potest dici quod cum
debet tangere ut quis in rebus
manifestis et membris
obiectis non de illis que se
nescientur ne forte revelacionem
aliquam occulti scandalum oriatur
Michee vi° Non queras ini
quitatem in domo impii etc.
Quatuor sunt elementa
et quatuor elementares quali
tates ex quibus constituitur
omne animatum corpus et in
ter que corpus humanum quod inter
alia corpora est nobilissimum
et nobilissime complexionibus
deputatum ut potentie anime ra
tionalis organum ipsius actibus
ordinatum sit Sicut ergo
homo exterior corporalis for
matur exterius Sic etiam
spiritualiter loquendo homo interior
et mortalis formatur interius
Sic quia homo moralis est
organum nobilissime forme
scilicet anime hoc est dicendum anime
quae amat mente meum
Et ideo necesse est quod nobilis
simo formetur dicto quod in com
positione et quod in aliis virtutibus

pulsus

De perfectionibus humanis

informet. Dico quod in corporalitate
eius spirituali et morali debent
concurrere quatuor elementa
et quatuor qualitates ab eis
dependentes. Quatuor enim
sunt elementa, ignis id est ardor
caritatis, aer id est nitor puritatis,
aqua que congelat et refrigerat
id est timor divine maiestatis, terra
que omnia sustentat et fundat
id est fundamentum humilitatis. Ab istis
autem quatuor spiritualibus elementis
oriuntur quatuor qualitates prin-
cipales id est quatuor virtutes cardi-
nales. Ab igne enim caritatis proce-
dit calor iusticie que scilicet est fer-
vida per rigorem. Ab aere puri-
tatis procedit humiditas sive et pru-
dencie. Ab aqua divini frigoris
et timoris procedit refrigerium
temperancie. A terra vero fundamenta-
lis humilitatis procedit siccitas
fortitudinis et constancie. Res
enim sicce magis sunt fortes
et durabiles quam humide. Istis
ergo quatuor spiritualibus qualitatibus
interior homo in se intus et con-
stat componitur et ad suscep-
susceptionem anime id est divine
gratie disponitur et formatur.
Et hoc signatur Ezechielis primo
in illo mirabili animali quod
habebat quatuor facies quatuor
pennas. Quatuor enim facies
sunt quatuor virtutes origina-
les scilicet caritas innocencia timor
et humilitas. Quatuor autem penne
sunt quatuor virtutes cardinales
scilicet iusticia prudencia temperancia
et fortitudo etc. Caliditas est
quedam elementalis qualitas
summe activa et diversorum effectu-
um in corporibus inductiva.
Nota ergo quod caliditas temperata est
causa conservacionis vivificacio-
nis sicut patet de calore naturali
quo mediante corpus vivifi-

Caliditas

catur cibus digeritur et sani-
tas custoditur. Calor vero
intemperatus et excedens totum
contrarium facit. Omnem ma-
teriam in qua agit usque ad ul-
timum dissolvit et finaliter de-
struit et consumit. Sic vere
calor et ardor tribulacionum
si sit temperatus proficit ad virtutes
gracie et digestionem seu com-
posicionem morum proficit et anime
sanitatem custodit. Si vero
ultra debitum solet mittere
per pusillanimitatem dissolvit
hominem devocionis consumit
et sic per desperacionem in miseria
morum subitam devastare.
Vel ista eadem possunt dici
de contricione temperata et ex-
cessiva. Vel dic quod calor tempera-
tus est caritas et contricio
que sanitatem anime custo-
dit. Calor autem excedens
est cupiditas et luxuria
et iracundie inflammacio
que omnia destruunt et con-
sumunt. Item elementa ca-
lore solvuntur. Item calor
temperatus acetosa et amara
convertit in dulcia ut patet
in fructibus maturatis. Ex-
cedens vero et intensus dul-
cia convertit in amara
ut est videre in humoribus
ubi sanguis dulcis in co-
leram convertitur et mag-
mate ubi per actionem calo-
ris partes subtiles evaporant
terrestres vero in salis substan-
ciam convertuntur. Sic facit mode-
rata contricio omnem peccatorem
convertit in dulcem hominem
bonum et iustum. Si vero
excesserit tunc per despera-
cionem ipsum absorbebit.

et ptes sibilātes i spem et deuo
tionem euaporari faciet ut
de dulci in amarā et de insto
in insipid commutabit Treno
1o Et ipsa repleta amaritudie
Frigiditas — et ffrigiditas est quedā elem
talis qualitas et actiua ppetas
motid hns circūferentia vsq3 ce
trum Nota est q frigiditas ht
nālit infrigidare aggrauare
mortificare discolare coartare
et ptes inuicē aggregare que
omia patet in homie mor
tuo vbi ppt dm in frigiditate
calorē nālem extinguentis
mors sequitur grauitas augetur
corpus infrigidatum facies de
scolatur et cor et pulmo a suis
dilatacōnibus coartatur e cq
tudibus frigus indeuocōis et
incōpassionis solet mēcem i
qua agit infrigidare aufendo
dī et pximi dileccōm et celestiu
affeccōm aggrauarj ad terrenam
inclinacōm et pmale cosue
tudinis depressionē mortifi
care p gīe priuacōm et culpe
inducōm et discoloare pinho
nestam conuisacōm pmfame
diuulgacōm Coartare pticipat
et auarice constriccōm Et aggre
gare p tiengra contumia acquisi
com Omia enim ista vicia solz
frigus indeuocōis inducē dd
solet mēcem ab amore dī et pxi
congelare Et sic videmus q frigus
constringit neruos sic mēbra ab op
acone impedit Sic ecī indeuo
neruos et fortitudine solz ita li
gare q oīe exciciu bono4 opm
facit quiescē et cessare Et ideo
bn dicit Prou xx° ppt fri
gus piger arare noluit vel dic
frigus signat priuacōm uel dei
timorem uel eciā mundi aduersitate

Cima pcto ista sunt que infri
gidant a feruore carnalis et mu
dane cupiditatis que aggrauant
aleuitate instabilis volūtatis
Cciue mortificat s pcto carnal
voluptatis Cciue discolorat a cā
dore amose vanitatis Cciue costrin
gunt s ab appetitu excionis pss
itatis Ideo dr pu xx° aqua
frigida aīe sicienti Nota q
frigiditas vino mo sepat aq3
a vino Sepe eni iudi q tempe
frigidissimo vinū miscebatur
cum aqua et in vase ponebatur
frigus vo excedens aquā cum
vino diuidebat ipam q3 ad fū
dum vasis deprimebat ubi vi
no no gelato aqua congregata
inuicē gelebat ffrigus enim
in aq3 agebat sz vinū vo qd
ē nā calidū agē no valebat
ffrigiditas mortificatis signat
diam qui semp assendit ai
mam pculpam mortificatē Ite
cū in vase hmoi iuncti vinū
et aquale i bom et mali sil
iuncti sunt Item frigiditas dya
bolus optime scit aquā a vio
i malos a bonis discernē ipos
q3 ad fūd i inferius ad inud
pauaritia deprime et p indeuo
com eciā congelaē vinū vero
i bonos no pt vincē nec nocē
vinū et oleum ne leseris apok
vi° Ista potissime fiet in die
iudicij qn exibunt angli et se
parabunt malos de medio et
Siccitas est quedam elementa — Siccitas
lis qualitas Cima mit cali
ditas mit frigiditas mi ducit
Nota ergo q siccitas e ipa mor
tis consideracōs ul eciā ipsa
abstinencie ul pnie desiccacōs
quas s calor solet excitare m
troducē et frigus dum timoris
aliqn quare Cima pcto talis
siccitas solz aquas fluxibilita
tes iuncte motus q3 carnales m
constantis et inflexibilis mete

Cnostre infra suos limites tene
et ne ppetua tiam aie submn
gat ipamqz retro pelle pelle
et artere Cerne vo Posui a
renā tm̄ mari pz hoc ad litt
in mari in cunq lateribus dey
arena posuit et sic p ipius sic
citatem hūiditatem aqueam
termiant Sic est nalis attte
nuatiua et cōsumptiua indua
tiua et asspatiua ceartatiua et
cōstrictiua retardatiua et motu
impeditiua talis est siccitatis
pnīe et abstinentie et paup
tatis Ista eni sunt q cōsum
munt et attenuant omē car
nalitate Indurat et solidat
omēz debilitatem / asspant et
vilificat sup fluā i cōmisa
cōis miesitate constringit
et artificant omem male lice
tie libertatem / retardat et mo
deficant oim cordis motuum
lenitatem Exo xvi° ffilij Isrl
ambulauit psiccū in medio
eius et Siccitas est in mult
ncta est ne° Crima s ista hu
miditate supfluam choarctat et
cōsumit / calorem remissū acuit
hominem qz leuem agilem et vi
gilem facit Sic vere paupitas
extraccua humoris voluptat
attenuatio abstinentie et asspitas
pnīe solet humorem dimelare p
elemosinas cōsume calorem cu
tute accende et acue et hoiez
vigile et circūspectū face sopimqz
Humiditas pigritie effugare Et humiditas
est elementalis passiua glutas
oim aiatoz corpium nutritiua au
gmentatiua et cōsuatiua et de
perditoz restauratiua Sic Crude
infirmitatibus et senibus Nam
graium tre cōmissū primo quadā
humiditatem pfunditur et pca
lorem dilatat et resolluit q̄s
sior qz pars illius inferius desce
dens in radicem mutatur et cō
uertitur / ps vo pinor sursum
ascendens in stipite foliū florem
et fructū finalit altrat que
etiam humorem atig attracto
nutrimentum et augmentat et i esse
debito cōsuantur P humiditate
mte deuoto cōpassio gra et dc
tiua Ista sunt eni que mete spu
alit nutriunt ipsam in mitis cre
scere faciunt / ipam in esse mali
et vtuose custodiunt Gn eni gra
nū boni ppositi in corde inseritur
tur humore gre sue deuoto
nis compassionis et lacmose
compunctionis sursū i melig
dilatatur / et c radix pseueri
cie sibi adiungit et in plataz
pfectionis conuertit Ita q sti
pes constantie et firmitatis so
lidus honestatis flos puritatis
et fructus bonitatis ipi grano
boni ppositi meditantibus dict
humoribus adiungit nutris
augent et in vtutibus cōser
nant Et sic de tali planta
vtutū et de tali humore dr
illud ps i Quod erit tamqz
lignum quod plantatū e se
cus decursus aquaz Et est
etia humiditas s proporcionati
finit actionum aie dominati
ua et suoz affectuū pfectiua
/ aia eni sine pfectione cebri
et humore non ymaginatur
Corpus sine humore nutritur
nec vegetatur Oculus sine
humore cristallino nec uid
nc cōtemplatur / lingwa sine
humore salivali no gustat
nec saporz qualitas in mutat
tur Sic vere sine humore gre
et deuotionis no pt aia ac
tones spuales pfice nec pdi
tionem ymaginari nec videri
nec celestia bona degustare
nec vtutes nutrire vel vege
tare nec spualiter diligere
nec fouere Ideo pt dici i°

p Corp xpi Gratia dei sunt id qd
sunt Et humor est substantia
liquida per digestionem in corpe
aliud generata et ad nutriend
membra nalit apta nata Est
ergo humor omn corporum aia
torum primum nutrimentum
pater et augmentum Sunt aut q or
nales humores qui quator ele
mentorum filii dicuntur Isti aut
quatuor humores generant i epa
te Quando enim calor in epate
remississimo agit tunc generat hu
morem indigestum i flegma
Cum eni ad sufficientiam operatur tunc
generatur sanguis humor perfectus
et digestus Quando vero ultra
debitum intenditur tunc ex adustione
sanguinis fit colera Cum aut ultra
procedit tunc generatur melancolia et
sic fit quasi paruitate caloris
decoqui flegma in sanguinem
Sanguis in coleram Colera in
malencoliam convertit Inqua
tamen recipiant nec iterum ad suam
originem revertuntur Vnde impos
sibile est quod malencolia de co
lera colera in sanguinem San
guis in flegmatis substantiam redu
catur Ex istis ergo quatuor humoribus
componitur corpus et inequalis
homines ista ratio continere
dinoscuntur Sic vero ad composi
tionem hominis perfecti quatuor humo
res i quatuor spirituales virtutes
concurrunt s flegma i quedam
indigestio affabilis conditionis
Unde etiam boni sanctissimi sunt
quique quantum ad apparentiam con
versando aliis famulant indige
sti i ridentes hilares atque le
ti exemplo David in Regum vi o
Qui nudatus ludebat coram archa
Item sanguis i dulcedo compassio
nis i clementia Unde s qualiscu
que sit extrinsecus affabilitatis indi
gestio interius tamen debet esse gratia com
passio et devotio Item colera

i zelus iusticie i contra malos et
vicia indignatio Item melancolia i
tristicia spiritualis timor et turbatio
Unde etiam oportet istud pertinere quod semper
sit in iusticia et timore et quod prepa
ret animam suam ad temptationem
Nota etiam quod licet sanguis sit de
se humor bonus et digestus et dul
cis Istud tamen verum est quod in qua
invenitur sanguis purus Unde
s semper invenitur aliis malis
humoribus permixtus et secundum
magis et minus ab aliorum commix
tione in suis conditionibus com
mutatur Sic vero in homine un
quam est invenire sanguinem
bone conditionis simpliciter purum
sed aliis humoribus i aliis ma
lis conditionibus commixtum nullus
est ita sanctus et perfectus propter
vitam humanam qui multos defectus
habeat Et qui bonis affectibus cor
dis sui se aliquid male affectio
nis adiungat Et Sanguis e
humor calidus et humidus i ex
de ul in epate generatus In veis
et arteriis per totum corpus dif
fusus et ad membrorum nutri
mentum et vitam ordinatus et ideo
sm Isid Sanguis dicitur a sangui
re quod est confirmare eo quod vi
tam in animalibus confirmat
Cum igitur sanguis inveniatur
in corpore et arteriis in venis
Ille tamen sanguis qui in arteriis
in venis reperitur calidior sub
tilior et rubicundior et dulcior
comperitur Sic vero cum arterie
que a corde procedunt i religiosi
et clerici qui cordi i spiritualiter
deo nutriti et deputati sunt vene
etiam que ab epate ubi est nutri
tiva virtus nascuntur i seculares
et activi qui circa nutrimenta
bonorum temporalium occupant continue
rat sanguinem suum et devotio
pietatis et bone affectionis vel
sanguinem i memoriam dominice pas
sionis Arterie tamen i religiosi
clerici et viri contemplativi

Sanguis

deunt talem sanguinem habere feruencio-
rem puriorem et dulciorem Quia
quamuis dolor christi passionis dul-
cor gratie deuocionis et compassio-
nis omnibus esse debeat communis
tamen in religiosis et clericis ferue-
ciorem et dulciorem preciosius esse spe-
ctat Quod eciam de sanguine christi
in sanguine sacramento potest
intelligi Quia s. contemplatiui
precarius deuote ipsum debent recipe-
re et feruencius custodire Ezechielis xliiij
Stabunt in conspectu meo ut of-
ferant sanguinem et adipem et sa-
cerdotes et leuite Sed aduerte
quod omnino vel quanto plus habet de pin-
guedine tanto minus habet de san-
guine Et vere quanto plus quis
habet de pinguedine diuiciarum
et sciencie et dignitatis secula-
rium ut communiter minus habet de san-
guine compassionis et deuocionis
gratie et pietatis quod patet de diuite
epulone Nota eciam quod sanguis
facilius corrumpitur maxime circa
ossa quando animal est sanguineum
Sic vere sanguis deuocionis et
pietatis facilius corrumpitur propter nimi-
am dileccionem circa ossa i. circa col-
laterales propinquos et affines Quando
s. illos plus debito diligunt Cum quo
eciam homo visus est sanguinem
sudare Quod potest intelligi de san-
guine temporalis substancie que exterius per e-
lemosinas est sudanda et a cor-
dis interioribus affectionibus expellenda
Exemplo christi de quo dicitur Luce xx-
ijo factus est sudor eius sicut gut-
te sanguinis decurrentis in terram
Et unde dicit in terram et inferius
meta i. ad pauperes et non sursum
in celum i. ad diuites bonorum
temporalium est stillandus Nota eciam
quod aliqua animalia habent sanguinem
venenosissimum Sicut est thaurus Cuius
sanguis propter excellentissimam caliditatis
et siccitatis strictissime coagulatur
Et ideo haustus eius se interficit
No[ta] be[ne] potantem Sed de quolibet ipso le-
gitur quod haustu thaurini sanguinis

se peremit Per thaurum cornutum in-
tellige elatos predones Per sanguinem
eorum intellige infectiua eorum opera
Vel dic quod thaurus est mala mu-
lier ornata et cornibus crinibus cor-
nuta Cuius sanguis affectionis
locucionis et specialis conuersacionis
et confabulacionis coagulat atque
ligat vel dic quod thaurus est mundus
vel diabolus Cuius sanguis est de-
licie vel diuicie vel sue mundia-
les Quia omnia periculosis sunt sed
i. incaute et sine deuocione de-
liberacionis et discrecionis bibuntur
et diliguntur morte dampnatorum
vitiorum et tamen tormentorum
in suis potacionibus operantur
Item sanguis in parte dextra
est calidior quam in sinistra
Et inde est quod mulier portans
masculum in pectore primo mouet
pedem dextrum Sic vere calidus
sanguis compassionis debet
esse promptiores ad dextros i.
ad pauperes bonos et deuotos
Sanguis sepe est corporis sa-
nitatis effectiuus et eciam quorumdam
doloris egritudinis curatiuus Sicut
patet de sanguine columbe et de san-
guine simee qui leonem sanat
Ista plus expone de sanguine christi
vel de memoria passionis christi
vel eciam potest dici de humore gratie
et deuocionis quibus homo est sapi-
dus et sanus et digne sanatur
Item fflegma est humor semi-
coctus accione caloris imperfecta
et frigida et humida materia ge-
neratus Quando enim humor non ple-
ne digeritur in fflegma conuertitur
Quando vero perfecte decoctus fuerit
et digestus tunc exemplum
sanguinis efficitur et causatur
Nota ergo quod homo qui est fleg-
maticus cognoscitur et signis
est enim corpore pinguis motu
tardus sensu hebes mente
obliuiosus carne mollis et

fluidus / colore liuidus / facie tu
midus / sputis plenus / sopno
multus et degrauis pluuitis
et nubibus sopniaus ꝑ flegma
igitur semicoctum intelligitur
mores incompositi et indigenti
et sic ꝑ flegmaticu intellige peccator
cuius humores i affectiones et
mores non sunt bene digesti
seu decocti Isaie primo Et ex co
xi sed non argentum etcetera paul
dubio iste corpore pinguis ꝑ car
nalem in plenam / motu tardus
ꝑpigriam segnis ebes pignora
ciam / mente obliuiosus ꝑ bruticon
migtam dissipienciam facie timidus
ꝑpusillanimitatem superbiam / sputo pleg
ꝑ malorum verborum spinnatem eloqu
ciam ꝑ ui appetitus ꝑ bonorum et
norum modicam statim et compla
cet ad sompnum multi ꝑ torporem
et accidiam Et Colera est humor
subtilis calidus et siccus rubeus
et amarus ex excessu caloris in
corpore generatus Nota ergo quod colera
nalis nec timos non excedens
multas habet nobiles condiciones
est enim humor substanciatiua
digestionis confirmatiua fetus
expulsiua longitudinis temporis
causatiua et statue in altitudine ele
uatiua et animositatis et auda
cie generatiua Talis est zelus in
sacie vel correctionis ardor vel
eciam contricionis feruor Quelibet
enim talis spiritualis colera subtiliat
peccatorum digerit . s . mores ꝑ con
sideracionem et inuitacionem Expellit
. s . culparum feces ꝑ confessionem
corpus i congeriem morum plon
gat ꝑseueranciae duracionem et mal
tat ꝑfeccionem et conteplacionem met
quoque audaciam excitat ad aggredi
endum omnem bonam operacionem
Et Melancolia est humor spis
sus ex fece et turbulencia sangui
nis generatus dictus a nigro quod
est nigrum et colon quod est humor
declinat enim ad nigredinem et ideo
colera nigra a medicis nuncupatur

Nota ergo quod ꝑ melancoliam que est
humor terrestris et ponderosus sub
quem tristiciam generat et timorem
pessime intellige i e spiritualem tristicia
et timorem mortis et tristitiam
mentis et maxime desperationem miseriam
et dolorem et maxime illum
statum quo humor corporis et ne
ꝑ morte obstinabitur et ingre
ꝑ ter eterna talis memoria future
securitatis est saluti multum nociua etcetera

Nota quod ista que secuntur
sunt excerpta de secundo
libro Reductorii moral
qui intitulatur de corpore
et membris humanis

Dicit ergo quod aliqua sunt
membra ꝑparatoria alia
purgatoria alia defe
soria ꝑparatoria sunt illa que
ꝑparant cibos corpori sicut dentes
stomachus et similia Prepa
toria sunt illa que intinencio
potum et sensum ꝑ corpus defe
runt sicut vene que depor
tant sanguinem ab epate arte
rie que portant ꝑ corpus spiri
tum a corde Nerui etiam qui portant
sensum motum a cerebro et a ca
pite Purgatoria sunt illa que
purgant corpus a superfluitatibus
sicut sunt foramina anum cista
fellis et meatus corporis Defe
soria vero sunt illa que membra
principaliora defendunt a no
cumentis sicut sunt pectus quod defen
dit cor brachia corpus et sic
de aliis In ecclesia sunt quasi quatuor genera
membrorum . i . ꝑsonarum . s . prelati
qui corrigendo et regendo sub
ditos ꝑparant predicatores qui cibum
doctrine ad alios portant Curati
et confessores qui vicia aliorum
purgant et emendant Milites vero
atque principes qui corpus ecclesie de
fendunt et iuuant Veniunt ergo
pessimus concludere quod membra
vniuersa indiget auxilio singulorum

Melan
colia

et singula vnius[que] corporis xvi°:-
Pro se inuicem sunt sollicita me
Caput bra et Caput habet septem foramina
est enim sicut caminus totius corporis
et ideo multarum fumositatum
de toto corde ascendentium est in
se receptiuum et ideo natura fecit caput
porosum et tam manifestum
quam occultis foraminibus multi
plenum vt sic per oculos poros fu
mositatum superfluitates euacuet
et per nimiam congressionem manifeste
ne caput ledent purgaretur
Per caput ergo intelligitur quilibet superior
vel prelatus princeps rector et per
similias per fumositates vero intel
liguntur affectus petitiones et que
rimonie subditorum de toto enim
corpore id est de toto collegio vel fami
lia solet tales fumum ad caput asce
dere et ipsum huiusmodi tolerare
re Necesse est ergo ut istud caput
sit per discretionem et prudentiam
perforatum ut sic superflua et mania
dimittat transire, vtilia vero retine
at et discernat prelatus vero non
sufficeret si omnes fumos membrorum
id est omnes appetitus et querimonias sub
ditorum in se retineret Et necesse est
multa preter mittere et in se de ne
cessariis curare Bene ergo consulit
sapiens dicens Ecclesiastici vij° Cunc
tis sermonibus qui dicuntur non
accomodes cor tuum Et moraliter
caute Caput est mens et intentio
viri iusti quod scilicet reget alia membra
et alias actiones Tenia scilicet a capite
id est ab intentione denominatur opera
quo ad mores Istud igitur caput debet
esse in alto loco vel in celo preter omnem
placorum et affectionum locari Cum
autem ad hoc caput fumositates mem
brorum id est affectiones carnales asce
dunt, ipsum quasi infirmant per peccata alter
ledunt Necesse est ibi fieri multas
aptuas ut per confessionem possit lo
co et tempore vacuari hoc autem caput
debet esse vnum quia intentio nostra
debet intendere ad vnum deum quia
actiones sunt multe Unde Osee
1° Congregabuntur filij Israel
et Iuda pariter et ponent sibimet
caput vnum Nam si istud caput
intentionis corruptum fuerit vel tur
batum vel per peccati malitiam de
pravatum Tunc tota membra
actuum sanctitate gratie et meriti spo
liantur Et Cerebrum est corpus
album sine sanguine de spiritu
et medulla habens multum in tribus
cellulis distinctum duabus pel
liculis vestitum in altiori loco cor
poris collocatum et duris carnici
ossibus circumseptum Nota quod
quia cerebrum est album ut cuiuslibet
coloris esset facile susceptiuum
multum habet de spiritu ut faciliter
esset motiuum multum habet de me
dulla ut calor cum eo conti
nuo motu perarum temperaretur
Item sine sanguine ut non infi
ceretur et ne omne quod apprehenderet
rubeum videretur humidum erat
ut cito preceptionem formarum
sensibilium in imitaretur et ut
rerum apprehensio sibi faciliter im
meraretur Est etiam in tribus cellulis
seu inventiculis distinctum In pri
cipio est imaginatio in secundo
ratio tertio est memoria seu
retentio Prima pars est multum hu
mida et medullosa ut ima
ginatio faciliter imprimatur Secunda
pars est multum plena spiritibus
ut spiritu cooperante ratio inter for
mas discernat et diiudicet
melius et meditetur Tertia vero
respectu aliarum frigida est et sic
ta vel quod apprehensum fuerit
melius retineatur et diu magis
memorie commendetur Talibus debent
esse voluntas et mens capitis
id est prelati vel cuiuslibet viri iusti
Ista enim debet esse alba per innocen
tiam puritatem et faciliter reci
piat colores virtutum et perfectionum
debet esse plena spiritu sancto et faci
liter moueatur motu bonorum operum
debet habere medulla pietatis

ut tempore a calore et feruore sena
rum phrenitorum vel tranquelie
inflammationum debet etiam esse
sine sanguine carnalis affectionis
ne sua imaginatio inficiatur
rubedine carnalium imagina
tionum. Tercia pertinet ad prelatum
pertinet quod in iudicio sit sine sed
ruine carnalis affectionis et
quod semper sit albe puritatis et innocen
tis intentionis. Etiam debet esse
humida mollis et tenera ut cito i
ei fiat impressio alienarum suppli
cationum. Tercia debet esse prompte
et benigne exaudicionis. Et ideo
apostoli qui dicti sunt Cephas
id est caput et Simon id est audiens
dicitur Math. xvj^o Beatus es Simon
Bariona quia caro et sanguis
non revelavit tibi. Item cerebrum cel
lule significat tres partes prudentie
quia iste debent se extendere ad
futura presentia et preterita. Iuxta
verbum Senece dicentis: Si
prudens sit animus tuus tribus
temporibus dispensetur: futura
inquirendo prevideat, presentia ordina,
preterita recordare. Item cerebrum
habet duas pelliculas quibus
involvitur quibus tegitur
et defenditur. Quarum superior
dicitur pia mater inferior vero dura
pia mater. Exterior enim que
est apte superiori que magis
est dura, Interior vero que est
in media contecta cerebro ma
gis est tenera atque pia. Talis
debet esse prelatus qui debet circa
se habere duam matrem et piam
matrem. Dura mater est iusticia pia
mater est clementia. Iusticia est
mater quia diligit. Dura quia
corrigit. Pietas est mater quia
fovet, pia quia indulget. Istas
duas matres habeat necesse prelati
ut per piam matrem foveat et
indulgeat per duram peniteat
et deterreat. Unde tamen advertendum est quod pia mater est prior ce

rebro ad denotandum quod prelatus ma
gis debet esse misericors quam seve
rus. Iste sunt due mulieres que
venerunt ad Salomonem quarum
una petebat occidi puerum et di
vidi altera petebat onde sibi
presentari quia hec erat dura mater et al
tera pia mater. Sed prelato Salomoni
obediunt patribus pie matris dicentis
Date illi infantem vivum et re
pellit dure matris dictum. Sic facere debet
prelatus etc. Item cerebrum sequitur
motum lune. Crescente
luna medulla cerebri crescit et
luna diminuta diminuitur in
ea substantia et virtute. Sic vere cerebrum
id est sapientia cordis nostri secundum lunam
debet regi id est divine gratie influentiam
quia homo non debet inniti prudencie
sue scientie sed ipsam secundum
lunam id est secundum voluntatem dei or
dinare. Prov. iij^o Ne sis sa
piens apud temet ipsum time
deum et recede a malo. Item
cerebrum omnibus membris sensum
tribuit. Et tamen quod mirabile
est in se cerebrum nichil sentit
Talis est malus predicator et
doctor quia scilicet talis verbis et
exemplis suis solet in aliis
sensum districtionis et compassio
nis inducere. Ipse vero tamen ma
lus sit nil boni vult sapere nec
sentire. Contra tales Eccl. x^o Non est
sensus non est amaritudo scilicet
peccati. Item quod omnia que nimis
habent magnum cerebrum multi sunt
somnolenti. Humiditas enim resoluta
nervos opilat vias sensuum
claudit et spiritum recludit. Et
vigiliam impedit et sopnum
inducit. Illi ergo qui magnum
habent cerebrum id est qui magno studio
seculari vel magnis divitiis
dotati sunt ut communiter magni
sunt somnolenti pigri et tepidi
et similiter in peccatis dormiunt et
quiescunt. Talibus potest dici

phanus primo Romanorum tu sopore op-
pressus exurge in porta demum tu-
um Item nota quod sicut cerebrum frigi-
dum et humidum cito canescunt
Et quod cerebrum calidum et sic-
cum cito calvescunt Canicies si-
gnificat sapientiam iuxta illud Sap-
ientie 4o Cani sunt sensus hominis
Calvicies vero signat elemosinam
Ista est enim que capillos divitiarum
abicit et resecat et inde caput
mentis spoliat et denudat Quia
ille qui cerebrum contrarie habet per timo-
rem dei frigidum per devotionem hu-
midum cito per sapientiam efficitur canus
Quia sicut dicitur Ecclesiastici 1o Ini-
tium sapientie timor domini Ille vero
qui est per caritatem calidus per caritatem
et per carnis afflictionem siccus cito
per contemptum temporalium fit calvus
per elemosinarum distributionem capil-
lis propriis id est exterioribus divitiis
cito nudus Quia licet timor
dei inducit sapientiam Caritas vero
divitiarum timorem tollit Illi qui
cerebrum habent humidum difficulter
calvi sunt Et inde est quod in poste-
riori parte capitis magnam calvi-
tiem generatur pro eo quia ibi humor
superfluus generatur Sic vero illi qui
in cerebro cordis et voluntatis per
compunctionem et devotionem sunt humidi
raro aut numquam a capillatura di-
vitiarum non consueverunt cadere qui
humore devotionis et compunctionis
solliciti sunt humectare Mathei 10

De oculis

Capillus de capite vestro et cetera Oculus
dicitur quasi occultus Oculi enim
sub palpebrarum tegminibus occul-
tantur ne aliquibus incidenti-
bus iniuriis offendantur Adverte
igitur quod oculi ceteris membris sunt
meliores Quia scilicet nobilioribus parti-
bus videlicet tribus humoribus et sep-
tem tunicis componuntur Sic pre-
lati qui sunt in statu nobiliori
et altiori debent habere tres humores
id est tres virtutes theologicas scilicet spem
fidem et caritatem et septem tu-
nicas id est septenarium virtutum mora-
lium seu donorum spiritus sancti Et sic
ex decem partibus constare debent
per decalogi custodiam et imple-
tionem Nota quod aliquando
inveniuntur capris vel capra que habent
unum oculum unius coloris et ali-
um alterius Sic nunc sunt multi
qui oculos mentis non habent
semper uniformes per fidelitatem
vel per voluntatis eandem infir-
mitatem et ydemptitatem Qui-
mo unum habent unius coloris
alterum alterius Quia scilicet oculus
id est intentio que apparet exte-
rius videtur Illa vero que la-
tet intus est altera Quia scilicet
falsi homines unum fingunt
exterius et aliud intendunt in-
terius Et ideo tales equi et
capre dicuntur Quia scilicet more
equorum superbiunt interius tamen
more caprarum humiles et sim-
plices esse fingunt Nota sunt
quedam animalia quibus eruti o-
culi renascuntur Sicut sunt
pulli hirundinum et aliorum
serpentum ex pone Adverte-
re quod oculus habet unum vicium
Quia scilicet cum omnia videat se
ipsum non videt Sic vere
homo cum conditiones hominum
videt cognoscit iudicat et re-
prehendit Tamen et defectus
proprios non cogitat nec advertit
Ideo Mathei 7o dicitur Vides fe-
stucam in oculo fratris et cetera Pu-
pilla est punctus oculi ubi
vis videndi in qua semper
ymagines videntur que
pupille id est parvule appellantur
et dicitur pupilla eo quod pura
sit ut puella Habent enim
ista tria se quemadmodum circulum
quo distincta nigredine alie
partes oculi sibi circa distinguntur
Et omnia que sunt in oculo
sive sint humores sive tunice sunt

uerem pupille famulant(ur) Et ideo
ipsa sicut regina in medio sedet
et principatur Super omnia autem
pulla pupilla est passibilis
Et ideo diligentissime custodit(ur)
faciliter enim leditur sed non faci-
liter reparat(ur) Talis pupilla videtur
esse conscientia et spiritualiter sibi cordis
nostri que sicut regina in me-
dio cordis collocatur Et tres te-
humores i. tres theologice v(ir)-
tutes quam septem tunice i. sep-
tem morales virtutes quam eciam
duo venti i. duo caritatis precepta
conscientie sicut domine famu-
lantur et ad eius compositionem
medelam virtualiter operantur
Ista ergo pupilla dicitur quasi pecto
pura et munda sicut puella
ista esse iubet et propter hoc oculo
mandatur Deus debet tangi et a
tactis segregari ne forte ipsam
aliquo vicio maculari In ista
ergo est precipue vis videndi quia
scilicet conscientia precipue videt et cogit
tat illa que pertinent ad salutem
Et in ista eciam apparet ymago
anima scilicet dei unde ymaginis quia
per animam deo assimilatur in con
scientia et in illa superiori porcione
anime precipue recipitur Et ista
super omnia est passibilis Anima
pecto nullum est ita modicum pec
catum quod conscientiam ledit Et
quod lesionem suam principalem
commendacionem sine lesione in me
diocritate senciat et deleat Et
propter super omnia a lesione pecti
est servanda Et ideo ut servetur
tur devocius committenda deo
illud psalmi Custodi me domine
ut pupillam oculi Cilia palpe
bre Nota quod cilia sunt oculo
rum tegimina que a palpando
palpebre et a celando cilia

incorporantur Ista enim sunt dicta
anima de oculi munimentum et ad
corporis interiorum ornamentum
famulant enim oculum ipsi cla-
udendo et claudendo et amouendo
tibi exterioribus defendendo eum
quod intendendo et eciam eius officiale
motu ipso deprimendo Tenca in
oculi subtus grosso acie fiale
lederetur et spiritus visibilis dis
gregaretur visus eciam absonda
retur nisi palpebris sepissime
clauderetur Unde propter natura fecit
cilia que sunt venosa et le
nia et ad motum abilia Et
inde est quod animalia carentia pal
pebris sunt obscurum visus sicut
patet in leporibus et in piscibus
Palpebre hinc designat v(ir)
tutem discrecionis que scilicet duplex
dicitur esse scilicet superior et inferi
or Superior est discrecio circa
spiritualia Inferior vero circa temporalia
Iste enim duo palpebre i. iste
duplex discrecio oculum mentis
debet claudere et non indiscrete
aliquid videat vel cupiat ipsum
sub suo tegimine cohibere et ne
forte exterius aliquid nocivum
i. aliqua mala complacencia se
introducat precavere Aer enim gros
sus i. mundi negocia et delecta
bilia oculum mentis per malos affec
tus faciliter ledunt nisi palpe
bre discrecionis ipsa palparet
et incideret et vera sunt nocu
na vel utilia iudicarent Unde
ergo dicitur Proverbiorum iiii Oculi
tui recta videant et palpebre
precedent gressus tuos Debilis
est enim oculus mentis nostre et
valde passibilis per varios ap
petitus Et ideo spiritus tyre et
virtutes de ipso per varios affectus
faciliter dissipantur et sapiencia
ritatis impedit nisi discrecionis

palpebris includatur Vnde dice
bat Dauid in psalmo Si dedero
sompnum oculis meis et cili
is qui talis distraccionis palpe
bras non habent et qui oculos
mentis ad mundi delectabilia sem
tenet lumine gracie et veritudine
semper caret / et ignorancie te
nebris capiti degent Ysaie xx
xiii Qui claudit oculos suos
ne videat malum ipse habitabit
in excelsis Nota eciam quod natura
liter omnia volatilia claudunt
oculum palpebra inferiori quadrupedia
vero superiori palpebra
volatilia que sursum volant
signant viros contemplati
uos Quadrupedia vero que
vultum cordis semper gerunt in
ferius et ad terrena significant
peccatores Et pone ut supra Et
Nota eciam quod omne animal habens
palpebras claudit eas quando
dormit preter leonem et leporem
Sic vero omnis homo quando
dormit in delicijs et quiescit
solet oculos mentis claudere
et illa que ad salutem pertinent
non videt nec cogitare possunt
Verumptamen istud fallit in leoni
bus id est in veris sapientibus con
stantibus et perfectis et in lepori
bus id est in viris timidis humilibus
et deuotis Tales si dormiunt
id est si in mundi prosperitatibus letantur
et quiescunt solent oculos
mentis apertos habere Et non obstan
te prosperitatis sompno semper de
hijs que ad salutem pertinent
cogitant dicentes illud Can
ticorum v Ego dormio et
cor meum vigilat Et Superci
lia sunt ille partes pilose que
sunt supercilia Cutilia vero
sunt ille partes vel spacia per
illis vacua que inter cilia sunt
posita Sunt autem supercilia
facta ad corporis decorem et ho
nestatem nec non ad aliquam
necessitatem Sudorem enim desu
per fluentem solent ab oculis
repellere et sic oculos aliqua
liter adiuuare Vnde ut co
muniter videmus supercilia habent
quandam vim occultam passio
nes anime indicantem Vnde
ut communiter videmus in supercil
lijs apparet signum superbie
iracundie audacie vel timoris
Nudo supercilia recta quasi
lune pretendunt molliciem
femineam depressam inuidia
significant amositatem lo
nga vero et pilis rara signi
ficant timiditatem Pilosa
vero et visum obumbrancia
significant iracundiam et com
plexionis caliditatem Carnosa
vero significant fleumatis paucita
tem pilis vero significat sani
tatis corrupcionem Sicut in le
prosis Per supercilia possimus
intelligere exteriorem conuersa
cionem que reuocat hominem ad ho
nestatem data est et decora
Illa est enim que pilis id est vir
tutibus induitur Et per quas
plurimis anime passiones com
ponuntur Teste enim Gregorio
Per hec que foris apparent
quod intus latet apparet Et po
ne Et Frons a forammibus
oculorum est dicta Et est os
semicirculare infra quod nerui
in cerebro descendentes
ad sensum perficiendum Sicut
in quandam turri refugio
continentur Frons eciam est
sedes verecundie et honoris
Habet enim proximitatem cum ymagi

De supercilijs

vtute et ideo tristicia vel leticia
decencia vel indecencia racionis
iudicio ad fronte subito deferunt
Totus ead animalis vtuositas
in fronte dr relucere ffrons int
alia membra nuditat hz decere
ne, satis euit de esse Cum g co
est Qma carnositas et pingwe
de impedict intllectu et vtutu
ymaginaria que est in fronte
Per frontem g quod est membr
durr et forte frigora paciens
et sudores, intelligo varios
constantes fortes et pacientes
qui s in corpe ecce tenet locu
fronte ad resistendum fidei et fi
rmitat adversarijs Quales
fuerunt appli et martires qui
tyrannos no timuerunt Sz fro
tose se p vtutem pacie opposue
runt Quod bene fuit figurata
tum Exodi xxviij° Vbi sup
frontem pontificis lamina aurea
ponebant Et in q dm nome
scribebatur Qma eciam pt ipe
pontifex pcipue ordinabat Vnum
etiam signum puo baptisato et co
firmato fit signu crucis de prima
te in fronte pui sigt vtute pacie
De timporibus
Sumq g paciente et Timpora
sunt quedam ossa cartilaginosa
iuxte oculos sita Que quia sunt via
arteriar spus vitalis a corde ad
cebr differendu, et continuo pulsu
fatiendu et ibi in magna qntitate
se colliguntur Ideo loca sunt vlde
passibilia et ad lesione facilia Et
si leduntur ad sanandum diffi
cilia vel forte impossibilia Percusso
enim que cadit sup ossa timpor
est mortalis Et si contingat in
eis vulnq alias puliciatur Qz ac
cidit quia humor timpor cito
capit ppt ossium tenuitatem Per tim
pora possum intellige vtutem
fidei Ista est enim que vsatur circa
oclos intllectu Ista pulsu bonoru

opum facit et cebro mentis mediator
de i. corpo spm vitalem gre et de
uocionis mittit Tristis enim ex fide
vivit, lesio g e et pulsus timpor
est mortal Qma pcto qui pfess
in fide ledit quasi intio moritur
Qma nir ad sanitate salut rediti
immo pobstinacom in malicia p
severans ut quit et impossibile
est ut q saucietur Iereme xlvj°
ffrustra multiplicabis medicina
sanitas no erit t Vel ista put
dici de relios et clericis qui oclos
corpis eclesie s deo et statu ista
tu et gradu sunt ppinqui Quor
pcto sauma de facili restauratur
Tales enim quado aliqua vito vul
nerant vix aut vnq ve penitet
vet ad salutis viam ut quit dicu
tuntur Et Auris dicit ibhan
De auribus
riendo Nota q aures homis por
te sunt in medio capitis ut audiat
vndiq que dicunt et ut eorum
pte sonor diranis comphendant
Talis debet esse iudex vel cofessor
qui alior facta det discerne et
audie Iste enim no det esse psona
abscondita, cuiq difficilis est ac
cessus, immo iste det in medio ee
expositus vniusis indigentibus vel
in medio capitis et omnibus eqna
lit vel eqnaliter auditonis de
bitum exhibe pterq curribz pcipi
te qui inditatis tiram auditum
multa impediunt s. venti elacois
deposicio psumpconis surditatis
obstinacois sonitus male sug
gestionis, et ictus fortis teptaconis
De naribus
Et Nasus Nota q nares dicunt
quasi gnari Qma s ad discernend
int redoles vident valit esse edocti
et ideo illi ignari dicuntur q q
sine nare i. sine discrecone debita
no vtunt Sunt g nares seu na
sus illa membra p que eciam spm
et anhelitum attrahimq et retra
himq et p que superflua ois et cebri
vacuamus Habet enim intus duo

foramina vnum prius quod tendit ad
concauitatem pallati quo superflui
tas oris purgatur. Et alterum quod
tendit sursum ad cerebrum ut illic
aer deferatur, et ut inde spiritus ani
malis ad sensum odoratus perficien
dum inferius a cerebro attrahatur
Confert ergo nasus ad multa homini
necessarius Est etiam totius faciei
ornamentum Dempto naso abscisso
tota facies deturpatur Per nasum
ergo intellige et utilitatem prudencie
et discrecionis qua scilicet bona a mal(is)
discernunt et qua mentes nostre
graues id est sapientes efficiuntur
Iste ergo nasus duo intus habet fora
mina id est duplicem consideracionem
scilicet consideracionem proprie fragilitatis
que vadit ad pallatum id est ad cor
pus et consideracionem anime spiritualis
nobilitatis que tendit ad cerebrum
id est ad animam Isto enim duplici
foramine domus feces et superflui
tates viciorum expellere et tam
cerebrum quam pallatum id est tam animam
quam corpus per confessionem purgare
Dicitur etiam quod sicut nares que
aerem recipiunt de corpore per se non
indicant sed totum ad cerebrum
et ad cor transmittunt Sunt in
dices in ipso sensu confessionis non de
bent statim per se de recepto aere
id est de receptis negociis iudicare
ymo cerebri et cordis id est maiorum
sensatorum et racionabilium debent con
silium querere et coram iudice totum
negocium deferre et sic poterunt
veraciter iudicare Unde Exodi xviii
dicitur Cum iudices et decani
maiora tunc iudicabant Quidquid
autem grauius erat ad Moysen refe
rebant Pluribus modis tota facies
anime veluti pulchro naso deco
ratur Et Bene sunt ille partes
faciei que ab oculis faciei pre
sunt ad barbam que a gene(ris)
viale propter rotundam peminenciam
sunt nuncupate Est ergo gena illa

pars faciei in qua apparet summa cor
poris pulchritudo maxime quando
candore cum rubedine permixto
que scilicet carnose facte sunt ante
et inter mentum et oculorum sensibus
inseruiunt et ut frigiditatem ossi
um temperarent Candore etiam
et rubicundine ut totam faciem ad
ornarent Per genas sponse Christi
intellige virgines per castitatem can
didas et per martirum rubicundas
Unde Canticorum [illegible] Genas meas dedi ve
llantibus Et Barba faciei viri esse (Barba)
ornamentum Est etiam cont[illegible]
ta hinamento Est etiam calore
naturalis significatiua virilis complexio
ostensiua inter masculum et feminam
distinctiua Et ut dicitur homo
non est fortis nec sapiens quo
usque non habeat barbam Per barbam
intellige fortitudinem virtuosam et
istam faciei considerationis ornat
que viros a feminis id est bonos a malis
secernit Sunt autem tria genera
hominum que carent ista barba id est vir
tute feminae castrati et pueri
Expone quo viris Contingit etiam
quod aliqui valde callide complexionis
Ita quod aliqui sunt barbati ali
quando etiam inueniuntur vel fri
gidi ita quod quasi penitus carent
barba Viri sunt religiosi cle
rici feminae sunt seculares et layci
Sepe ergo accidit quod feminae sunt
barbatiores quam viri Quia multi
seculares sunt virtuosiores et pru
denciores quam clerici Tales autem
clerici sunt signati in hiis Da
nid quos Rex Amon id est dyabolus
debarbauit Regum x° Et Man
dibula dicitur a mandendo vel
amanducando Sunt enim man
dibule ex pluribus duobus ossibus
composite, dentibus infixis in
uicem et neruis et lacertis inuicem
conuexis Quod fuit necesse
propter motus continuitatem et propter

operacionis et clausure frequenciam
Sunt enim sicut due mole ad con
terendum et molendum cibus sic
molentes mouentes et nutri
mentum toto corpori ministrantes com
cantes Mandibule in corpore
ecclesie typum gerunt doctorum
et predicatorum Isti enim officium huc
cibum doctrine terendi et parandi
et cordi fidelium spiritualiter nutri
endi Et ideo iste debent esse fortes
per constanciam et nervus caritatis con
nexe per mutuam amiciciam Dicit ergo
quod iste due mandibule significant
iuniores qui invicem debent esse
concepi et amici Videmus enim
quod magis sunt abinvicem
divisi et divisi In mandibulis
autem sunt quedam partes carnose
que gingive nuncupantur Cuius
dentes gignuntur et firmantur radi
cantur Cum autem iste gingive ex
corruptione humorum oris fetorem
inducunt Sic pro aliquando
predicatores fetore luxurie corrup
tum et sic omnibus fetent et mul
tos inficiunt De labiis Labia a lambendo
dicta sunt Quod autem est superius
labium dicitur Quod autem inferius la
brum vocatur Sunt labia membra
mollia subtilia et carnosa circa
dentes posita et ad impedimentum
aerem ne dentes ledant invicem
se claudencia et ad intrandum aerem
nimium apta flexibilia autem sunt
et mobilia et tam ad gustandum
quam ad verba proferendum valent
optima Labia ecclesie sunt predica
tores sunt predicatores Isti debent
esse mobiles et tenui per benignitatem
flexibiles et mobiles per sedulitatem
rubicundi et colorati per verecundiam
et honestatem Gustantes per de
vocionis suavitatem verba formantes
per honeste locucionis utilitatem se in
vicem claudentes per districtam custo
diam et humilitatem et se invicem
committentes per amiciciam et cari
tatem Vel sic per labia que a lam

bendo dicuntur intelligo adulatores
qui lambunt leniunt et applaudunt
sicut circa dentes Ista etiam labia ali
quando sunt rubicunda et signant
bonam complexionem Aliquando sunt
livida et signant malum corporis
disposicionem Aliquando sunt tremu
la et signant iram et metum vel racionem
Et pone quod aliqui predicatores sunt
rubicundi Alii lividi Alii tremu
li Rubicundi per caritatem lividi per pe
nitenciam tremuli per iram et luxuriam
De mento Mentum dicitur quasi mandibula
rum fundamentum Constituitur enim
mentum ex duobus ossibus mandibu
larum inferiorum Quod ideo mo
bile factum fuit ut os facilius aperiretur et
clauderetur Est ergo in mento maxima
fortitudo et faciei maxima pulchri
tudo Tangi enim per mentum bruta
animalia faciliter se non permittunt
Unde si mentum frangit totam
feritatem et fortitudinem suam per
dunt Sicut de David dicitur primo Re
gum xvii Quod confregit David
mentum ursi et leonis et eruit
eis ovem Per mentum quod est ulti
ma pars faciei intelligo virtutem
perseverancie Ista est enim finis et
complementum faciei confirmacionis
honeste et vultus mentis nostre
Ista est que claudit os anime
sic clausa et complementum tocius
boni operis est ab ipsa Unde enim
quilibet debet studere quod in perseverando
sit fortis Nam si tale mentum
perseverancie rumpitur tota mentis
fortitudo pro nichilo reputatur Dy
abolus istam perdimus frangit deo
omnibus subiacemus Nos ergo tle
mentum nostrum non permittamus ad
monibus per temptacionem palpari
immo si de rependenda perseverancia
nos temptant demum tunc eum
indignari Quartum est contra mul
tos qui non sunt sicut quadrupe
des immo sicut pueri qui tangi
in mento non indignant Sed

delectantur quia in humana natura
et maxime in pueris tactus inter
signum est amicitie et plausus.
Sic vere multi sunt qui incitati
sue perseverantie tamquam promittunt
et blanda diaboli temptatione
et palpatione fortitudinem suam
perdunt. Similes amase timus
metum Joab sub specie amicitie
tetigit et sic eum sibi loquendo oc
cidit ut dicitur ij Regum xx°. Os
De ore
dicitur quasi hostium quia per os sicut
per hostium cibos et spiritum introduci
mus superfluitates eicimus. Os
ergo in corpore sunt necessaria propter cor
poris nutrimentum. Nullum enim
membrum in corpore nutritur
nisi primus cibus in orificio tene
atur. Hec enim os masticare et ru
minare et ad tandem ad stoma
chum transmittere et inde ad mem
bra particularia diminare et eum
ipsis incorporare. Tale os debet
predicator esse et doctor. Iste in
cibum doctrine masticat et ru
minat et sic membris id est audi
toribus ipsum mittit et donat
et in eos refundat et conducat
veritatem. Sicut os ante alia
membra saporem cibi recipit
sic bona doctori per devotionem
aliquando ante alia sapere debet
et sibi priusquam auditoribus
fructum faciat. Unde Apocalipsis
x° Volumine erat in ore meo
tamquam mel dulce. Et psalmus Quam
dulcia faucibus meis etc. Nota
etiam quod videmus os cibos re
ceptos si non sunt boni sani
et sapidi solet reicere. Alias si
ipsos comedat periculosum potest esse.
Sic auditor debet verba reicere
si non sunt utilia et ea vera memorie
non committere. Ne forte
retenta possunt periculum generare
ut sic homo dicat inepto sermo
ne audito illud Apocalipsis iii° Incipi
am te evomere ex ore meo. Et
item os est nuntius mentis et

cordis. Dicit ergo fidelis est nuntius
unquam debet mentiri id est cor metem
ire nec aliquid dicere nisi quod
cor cuius est nuntius sibi dicat
exemplo illorum de quibus dicitur Apo
calypsis xiiij° In ore eorum non est
inventum mendacium. De den
tibus. Dentes secundum grecos dicuntur
quasi edentes dividentes seu
incidentes. Vel dicuntur dentes
quasi dementes. Demunt enim
semper aliquam cibi partem diminuit
in ore viri. Sciendum quod sunt xxxij
dentes qui incisores canini et
molares dividuntur. Incisores
enim sunt primi qui sunt dentes
anteriores lati et scindentes qui
ad incisionem et ad primam labii
cibi receptionem sunt apti. Canini
sunt secundi qui sunt acutiores
qui bini et bini ab utraque parte oris
late sunt communiti et tertius for
tiores ad scindendum et perfo
randum. Tercii plus acuti mo
lares sunt in tertio gradu qui
sunt dentes fortiores latiores
ad molendum. Unde quidam dicunt
sunt duriores. Primi habent unam
radicem. Secundi habent duas.
Tercii habent tres. Et in istis talis
ordo quia quod a primis dentibus non
potest scindi ad caninos secundos
dentes transmittitur et tandem ad
molares ut conteratur penitus.
Nota ergo quod os corporis est clau
strum per modum de notitie id est corpore
civitatis demos principium et prelato
rum ubi procul dubio multi ci
rum ubi id est multi simplices domi
stica id est multi simplices dumisi
modo comprimuntur. In isto ore
sunt dentes id est familiares mali
dum rapaces atque mordaces qui
sicut dentes dicuntur. Edunt enim
per gulositatem mandunt predicat
toriam mordacitate demunt f
aliis quidquid habent per rapinam
et crudelitatem. Unde per certo
principes et prelati sunt hodie
generatio que pro dentibus gladios
De dentibus

sunt sicut dicitur Proverbiorum xxx° de dentibus in psalmo filii hominum dentes
eorum [illegible] ergo dentium
familiarium tres sunt ordines
Prima primi sunt maiores scilicet
primi balivi qui non faciunt nisi
invadere et mandere et spoliari
et inquirere si aliquid potest exigi
vel haberi et isti non sunt nisi prima
radicem Prima scilicet tales pilis sunt
et infirmi possunt amoveri
Secundi sunt canini scilicet medi-
tes mediocres qui vere canini
dicuntur propter insaciabilem
avaricie appetitum qui scilicet duas
habent radices quia sunt in sta-
tu suo firmiores Et ideo isti ad
rapinam sunt acutiores et peio-
res Tercij sunt molares id est proprie
qui consiliarij et nigri quasi amo-
lando dicuntur pro eo quod omnia
ex molliuntur Et maxime cum
tribus radicibus amplexantur
Et quia firmi sunt in statu suo
et quia eis non creditur non fa-
cile mutantur funiculus enim
triplex difficile rumpitur Ecclesiastes
iiij° Horum ergo maiores quos non
possunt videre tangere vel deci-
pere mittunt ad caninos medi-
ces, et hij quos superare nequi-
mittunt ad molares Et sic mali
prelati vel principes sunt signati
in illa bestia Danielis vij° que erat
similis urso et habet tres ordines
dentium Tales enim ursi id est prin-
cipes vel primi deliciosi et avari
tribus ordinibus dentium fami-
liarium suorum nichil aliud facere
nunt nisi extorqueant et emen-
dis recipiant Vel dic quod os
dyaboli est temptacio cuius tres
habet distinctiones dentium scilicet sug-
gestionum iniquarum scilicet decepcio co-
cupia solet temptari, et quod per
unam frangere non potest ad aliam
solet remittere Iob xvj° Infre-
muit contra me dentibus suis
Nota etiam quod dentium numerus dis-
cernit qualitatem sensum sexuum Vi-
ri enim plures habent et femine pau-
ciores Per dentes ergo intelliguntur
virtutes quibus ausus diabolus
devorat Isti ergo in viris et virtuosis
sunt multe In feminis vero et de-
fectuosis valde pauce Et minus fere
hoc quod dicitur in hystoria Theoso-
lima Et ponit Vincencius libro
iiij capitulo xliiij° Subanno quo Ie-
rusalem per Saladinum capta est scilicet m°
c° lxxxvij° pueri qui nati
sunt non nisi xx^{ti} vel xxij den-
tes habent, cum triginta vel triginta
duos habuerunt In quo potest notari
quod dentes id est bona opera verba vel vir-
tutes sine eruat eius denomina-
tione non habemus Nota etiam
quod dentes anteriores cadunt et mu-
tantur Posteriores vero et maxil-
las manent Quod accidit quia
primi dentes radicaliter debilitati
posteriores vero bene Sicut supra
dictum est Sic vero in ecclesia status
dei Illi qui sunt anteriores pri-
ores et maiores scilicet in ecclesia sunt
debiliores in moribus et ad caden-
dum priores Posteriores autem
id est simplices qui statu et gradu
in ecclesia sunt extremi Sunt in fi-
de et moribus ut communiter magis
fixi Unde illud predictum est De
vero xxxiiij° dentes igitur non
sunt moti Nota etiam quod dentes
sunt dum albi acuti radicati in
carne nascentes et in acarnibus co-
ncionibus alicui labijs clausi
nervis colligati et sibi invicem
coaptati et corpori nutriendo ne-
cessarij et voce formande inhabiles
optimi Dentes sunt viri religio-
si quibus mediantibus corpus mi-
ducit id est sibi peccatores per caritatem
incorporat Iuxta illud Iohannis
iiij° Ego cibum habeo manducare
quem vos nescitis Debet esse
albi per castitatem acuti per sentenciam

dini per constantie stabilitatem et radicati per fidei firmitatem / De carne nati non carnaliter viue per vite spiritualis stabilitatem Cervicem capitatem per concordem firmitatem / nec minus ligari per caritatem labiis velari per humilitatem Corpus celeste inuicte per decentie vitatem et per clementiam pietatem facte vocem per diuine laudis alacritatem Sed vere in multis est contrarium Sunt enim quasi dentes stupidi qui bona degustare fastidiunt etc.

De lingua

Lingua dicitur a lingendo vel a legendo Est enim instrumentum gustus et locutionis / et ideo decet cibos lingere et verba legere. Est enim lingua naturaliter mollis carnosa venosa oblonga plana et rubicunda tenuis mobilis et acuta / loco tamen concavo et humido sita et sicut in carcere posita labiis et dentibus circumsepta / vocis informativa / saporum distinctiva anime interpretativa / et per humorem saliue totius oris humectiva. Lingua ergo in suo corpore mystico est predicator vel doctor. Talis ergo debet esse mollis et carnosus per benignitatem porrosus [illegible] et penetrabilis per pietatem / neruosus et sensibilis per sagacitatem Oblongus et aliquantulum tardus per deliberativam maturitatem planus et simplex per mundam veritatem Rubicundus et sanguineus per verecundie honestatem Tenuis et subtilis per spiritualem paupertatem Mobilis et volubilis per diligentem sedulitatem Acutus et more gladii formatus et locutionis severitatem In loco loco humido situs per deuotionis et gratie suavitatem / Dentium et claustris ligatus et incarceratus per dei mandatorum tutelaritatem Anima [illegible] habeat multas gratias et virtutes / nec enim incarceratur dum timoris vinculis disciplinae et mandatorum dei et prelatorum ligetur nec per magnam gloriam dilatetur et ne extus ad mundi delectabilia plus debito prelabatur Psalmus Dixi custodiam vias meas etc. Econtra autem lingua aliquorum animalium est medicinalis et aliquorum venenosa Medicinalis est lingua canis quando accidit vel ex complexionis bonitate / vel ex alia occulta proprietate / venenosa etiam est lingua serpentis draconis et rabidi canis Canis enim rabidus semper habet linguam extra os et semper stillat venenum ita quod inficit aquam ubi cadit quod homo inde bibens efficitur rabiosus Sic vere lingua et locutio in aliquibus est bona in aliquibus est mala Ex lingua enim procedit sanitas et venenum vite et mortis Sunt enim sunt qui habent linguam medicinalem et bonam Sicut sunt viri iusti et boni Cum et verbis alios per bonam doctrinam et eruditionem sanat Proverbiorum Lingua sapientum sanitas est et potissime tales debent canes id est prelati et predicatores esse qui gregibus domini sunt custodes Quidam autem ista lingua habent venenosam scilicet serpentinam et rabidi [illegible] Anima scilicet lingua et locutio talium per suas malas exortationes audientes inuenenat et ad aduersa vicia consortia consumit et mortificat Contra ipsi Psalmus Prohibe linguam tuam a malo / lingua enim talium semper solet per multiloquia extra et aperire verborum malorum opera vomere et acuta per detractionem et punctionem esse Psalmus Acuerunt linguas suas sicut serpentes

Et isti non advertunt illud ps. Di-
sperdat dominus universa labia do-
losa. Nota etiam quod lingua serpe-
ntis vivi est venenosa. Cum vero
serpens mortuus fuerit lingua
separata et siccata venenum prodit
et contra venenum positam sudare
consueverunt et ideo talis lin-
gua reputatur utilis et preciosa
licet primitus fuerit venenosa. Ta-
les serpentes significant homines
peccatores qui dum vivunt in pec-
cato linguam et locucionem habent
multipliciter venenosam qua
auditores inficiunt et corrumpunt
1 Cor. xv° Corrumpunt bonos
mores colloquia prava. Sed ve-
ro quando tales spiritualiter moriuntur
et quando per penitentiam mortificantur
iuxta illud Col. iii° Mortui
estis et cetera. Tunc
talis efficitur lingua virtuosa quia
contra peccatum solet sudare et cla-
mare et venenum culpe homini
prodere et monstrare iuxta illud
Proverbiorum lingua sapientium sani-
tas. Nota etiam quod homo eiciens
sputum seu salivam sanguineam
fetentem et saniosam signum
est quod pulmonem habet corruptum
et ulceratum. Sic vero quando ho-
mo ore verba infecta inhonesta
detractoria emittere consuevit
signum est quod pulmo sive affectio-
nis interioris dulcedo viciis est cor-
ruptus. Unde Math. xii° Ex
habundancia cordis os loquitur.
Nota etiam quod saliva et sputo intus
retentis et non evacuatis est ali-
quando causa mortis sicut
patet in ptisicis qui ulcerato pul-
mone sputo saliva seu flegmate
a cerebro defluente cum ipsum
expellere nequeunt suffocantur.
Sic quando sputum et saliva peccati
a cerebro i. a cogitatione et imagi-
natione descendit ad pulmonem

affectionis ipsam quod ultra post
sensum nisi per confessionem evacua-
re necesse est per mortem eternam
hominem suffocare. Et Vox De voce
est aer tenuissimus ictus plectro
lingue et multis instrumentis
naturalibus formatus. Nota ergo
quod pulmo est primum vocis susce-
ptibile. Et ideo nullum animal
carens pulmone et lingua
habet vocem. Unde musca locu-
sta et similia non habent vocem
licet sonum faciant non cum ore
sed cum alis scilicet scindendo aerem
cum alis contra corpus. Cuius
signum est quia talia animalia
solum talem faciunt volando et
non quiescendo. Pulmo qui
deservit cordi significat sanctam lin-
guam nec devotam eloquentiam ista
que duo sunt in voce i. in pre-
dicatione et bona erudicione ne-
cessaria. Nam prece illi quod tacent
eis inquam articulati vocife-
rant. Dato quod vocem instantem
sonos multos faciunt et multa
inutilia verba proferunt. Ps. In om-
nem terram exivit sonus eorum.
Nota etiam quod rane plus voci-
ferant de nocte quam de die.
Sic vero mali plus gaudent
cantant vociferant et exultant
in nocte et obscuritate viciorum
et de rebus malis et viciosis
quam de die i. quam de rebus
spiritualibus et honestis. Prov. ii°
Qui dimittunt iter rectum
et ambulant per vias tenebrosas
Qui letantur cum male fecerint
et exultant in rebus pessimis.
Nota etiam quod aves parvi corporis
magis vociferant quam aves
magne. Aves etiam masculi
vociferant non femelle. Quod
maxime verum est in coturnices
et gallos ubi masculi non femel-
le cantant. Sic vero illi qui se
per humilitatem parvi masculi

p[ro] vitam solent p[ro] orationem confes
sione p[ro]dicationem et gratiarum
actionem melius est tamen quam
illi qui sunt femine p[ro] mollicie
deliciarum vel sunt magis pal
litudinem ennunciarum Constat
enim quod pueri simplices et paup
eres predicant voces humiliatique
deo emittunt quam illi qui sunt
prelati vel magni clerici Gallus
etiam post victoriam cantat Sic
vere quando victoriam contra tem
ptationes acquirunt vel sanc
titatem bonorum temporalium vel eter
norum accipiunt procul dubio
vociferationem orationis et gratiarum
actionis deum mittere Item
Nota quod vox est acutior mu
lieribus et feminis quod in senibus
aut in viris Iuvenes enim sene
propter debilitatem movent paucum
aerem et ideo acutiorem so
num faciunt Viri vero et senes
multum aerem movent propter forti
tudinem nervorum et arteriarum
et ideo grossiorem sonum emittunt
Sic vere illi qui sunt femine
i. molles et deliciosi pueri
et imbecilles ignorantes et
deliciosi fectuosi solent ut co
muniter acutius et altius loqui
et vociferari et paucum aerem
i. paucum sanctam in vocifican
do et loquendo movent Illi
De Gutture — aut qui sunt virtuosi et Gut
tur est extremitas canalium
pulmonis et est guttur melius
longum totaliter cartilaginosum
sunt in duabus extremitatibus
latum et in medio magis strictum
tum tribus canalibus composi
tum et ad triplex officium de
stinatum / guttur enim habet aerem
in corpus trahere vocem proferre
et attrahere cibum et cibum Gut
tur corporis ecclesie est prelatus
vel predicator vel religiosus de
quo in psalmo Exultationes in
gutture eorum etc. Talis enim debet

esse concavus p[ro] humilitatem
longus p[ro] perseverantie lon
ganimitatem Cartilaginosus
et durus p[ro] patientie firmitate
in extremis s. quantum ad alios
latus p[ro] caritatem et libera
litatem In medio vero quantum
ad se strictus p[ro] abstinentie
p[ro]prietatem et ad triplex offi
cium deputatus Prima quia iste
habet corpus cibo doctrine vel ele
mosine pascere aerem devotionis
attrahere et in alios refundere
et vocem divine laudis promere
et divisos sonos divise doctrine
divine aliis eructare Psalmus
primo veritatem meditabitur
guttur meum et Collum est me
brum per quod caput sustentatur De Co[llo]
Cuius pars anterior iugula posteri
or vero tempus i. cerebri via ap
pellatur Est aut collum me
brum rectum et rotundum erectum
osseum et nervosum Est etiam
ut esset volubile et mobile Col
lum moraliter loquendo significat
virtutem spei que recte est collum
anime virtuose Ista enim de me
dia inter corpus et caput i.
inter mentem et deum sursum
erigitur celestia contemplando
et affectando Colloquium eius
Clue sensus sunt sapite Item
rotundat mentem in deum circula
riter reducendo perficiens iustifi
tat s. ad inter se dico sperando
p[ro] constantia fortificatur patient
tibus perdo sustinendo p[ro] dilige
tiam nervositatem p[ro] bona opera
se movendo Prima procul dubio
spes mea debet esse mobilis p[ro] bo
norum operum diligentiam et fortis
p[ro] constantiam et patientiam Colla eo
rum collo cuius moralatur fortitudo

Ut sic tamen dicatur illud Cant.
iiii° Sicut turris dauid collum
tuum. Nota etiam quod generaliter omne
animal quod habet tybias longas
habet collum longum. Patet hoc
de camelo inter animalia deserti
inter volatilia. Et ciconie et
conuenit illi que collum habent
longum, habent etiam tybias lon-
gas exceptis auibus natali-
bus sicut est cygnus et anseri-
bus que quamuis habeant colla lon-
ga tybias habent breues. Tybie
que sunt fines corporis signant per-
seuerantiam in bono. Colla vero
que sursum eriguntur signant
spem et affectionem. Tamen procul
dubio istud est generale. Tunc
illi qui habent collum longum et
extensum vsque ad interiora vela-
minis paradisi habent collum spei et
affectionis longas etiam habent tybi-
as perseuerantie in bono. Certum secundum
est quod illi qui in gratia lon-
gius perseuerant collum spei altius
eleuant. Unde illud Cant. vii°
Collum tuum sicut turris eburne-
a. Istud tamen fallit in auibus
natalibus id est in personis delicatis.
Tamen sic tales collum habent longum
spei et inanis fidei. Tamen sed
ipsi sperant habere sine operibus ce-
lestia cum tamen habeant valde
breues tybias perseuerantie in bo-
nis operibus. De quibus dicitur Job viii°
Spes infrustrabitur. Vel dic
quod guttur est vita, collum vero doc-
trina. Tamen sic in collo est vox.
Guttur ergo et collum debent in vita
coaptari. Tamen sic vita tua doc-
trina debent inuicem conformari
et vnum alteri assimilari. Cum tamen con-
trarium est in natalibus sic in ypo-
critis qui sic more cygni sunt albi
et interius nigri. Tamen in istis

anima colla id est vita doctrine non cor-
respondet. Tamen dato quod habeat magnum
collum sic vocis et eloquentie ipsi
tamen guttur breue. Tamen isti
sunt magna facere dicere et pau-
ca facere. Math. xxiii° Dicunt
enim et non faciunt. Item nota
animalia pulmone carentia carent
et collo, patet in natalibus id est piscibus
qui non habent pulmonem. Et patet quod
non spirant. Et ideo in ipsis non
est collum a corpore distinctum. Pul-
mo qui aerem attrahit et cor re-
frigerat deuotionem signat. Collum
autem quod per vox exit signat gratiam
deuotionis. Cum ergo caret pulmone
deuotionis indignus est gratia
predicationis. Et humera sunt De humeris
membra que inmediate collo
et capiti seruiunt et dicuntur in ho-
minibus, armi vero in animalibus,
scapule vero dicuntur quedam lata
ossa que in eis armis vel hu-
meris sunt inserta. Et sunt humeri
necessarij ad cordis et meliorum vi-
talium defensionem, ad brachiorum
et pectorum colligationem, ad colli et
capitis supportationem et ad quo-
rumcumque onerum sustentationem. Sunt
enim humeri ossea membra et ner-
uosa et ideo fortia ad portandum
oneribus optima. Per humeros
intelligo ecclesie milites sed per caput
et collum id est per prelatos qui more
capitis habent regere et religiosos
seu clericos qui ad instar colli vo-
cem et cantum diuine laudis dicere
et promere altiorem in ecclesia te-
nentur locum. Ista enim membra vita-
lia id est spirituales viros et claustrales
tenentur defendere. Colligationem
inter pectus et brachia id est amicitiam
et concordiam inter regulares et secula-
res tenentur facere. Collum et capit

plat(os) et religiosos tenent supp
tare et eis desserre, et onera qua
rumcu(m)q(ue) tribulacionu(m) et laborum
p(ro) eo et circa tenet(ur) vilit(er) tollerare
Ysa(ie) ix° Factus est principatus eius
sup(er) humer(um) eius Sed videmus
de multis militibus oppositum
qui sunt milites pilati plectentes
coronam de spinis etc. Vel si in
p(er) humeros intelligi(tur) a(n)i(m)e v(ir)tu
tes obediencie pacie(n)cie fortitudinis
Eccl(es)i(astic)i vi° Subice humerum
et porta Sed est hoc con(tra) mo(der)ne
dictes et delicatos de quibus
Ieremie ix° Dederunt humeru(m)
recedentes etc. Brachia dicu(n)t(ur)

Unde bra
chijs

a bari g(rec)e quod est forte latine
eo q(uod) in brachijs est maxima
fortitudo Constant enim brachia
ex duobus fortibus ossibus in
vicem continuatis et iunctis
et cu(m) fortissimis nervis humero
desup(er) colligatis Et sunt brachia
flexibilia ad motu(m) ut(ique) voluntatis
arbitriu(m) abilia Nervosa etiam
sunt et paru(m) carnosa, ossea etia(m)
atq(ue) fortia Fortitudo corp(or)is ad
multa valet s(cilicet) ad portandu(m) ad le
vandum ad erigendum ad co(n)sti
tuendu(m) ad repellendu(m) ad pandu(m)
Per brachia p(ot)est intelligi v(ir)tus bo(n)i
operandi / Duo sunt a(n)i(m)e brachia
i(d est) duplex fortitudo v(idelicet) una qua
mala sustinet alia qua bona
p(er)ficiuntur Et quelibet istarum
duo h(abe)t ossa i(d est) duas principales
v(ir)tutes ex quibus constat P(ri)m(um)
est spes p(re)miorum Sec(un)d(u)m est timor
tormentorum Ista enim sunt duo
ossa que iuvat fortitudinem
adv(er)sa vilit(er) sustinendo, et bona
vilit(er) p(er)agendo, debent e(ss)e flexi
bilia deo et p(re)latis obediendo (et)
demu(m) eisdem constringe(re) p(er) motus
p(er) amplexum dilectionis ad de

fendendu(m) multorum innocencia(m)
et sic de alijs Ut sic a(n)i(m)a possit
dice(re) illud p(s)a(lmi) Posuisti ut arcu(m)
ereum brachia etc. Sed advert(endum)
q(uod) sunt quedam a(n)i(m)alia q(ue) h(ab)e(n)t
brachia sine ossibus Sic sunt
polipi et sepie et s(imi)lia Sic v(er)o
in eccl(es)ia multi sunt qui in bra
chijs ossa non videntur habere
Sicut sunt mali p(ri)ncipes et ma
li p(re)lati Eccl(es)ia tales nichil
fortitudinis operantur, ymo videtur
h(ab)ere brachia carnea Eccl(es)ia s(ed)
non nisi carnalit(er) co(n)misantur
Ysa(ie) li° Eum eis est brachiu(m)
carneum Nota etiam q(uod) brachia
q(uonia)m cordi sunt vicina et ab
eo venas et sanguinem et etia(m)
arterias et pulsum recipientia
solent intimas cordis disposic(i)o(n)es
ostendere Et ipam etiam tangen
tibus et medicis declarare (et) bra
chia sunt op(er)a Cor v(er)o signat
mentem et voluntatem Igitur
p(er) brachia disposicio cordis ostend(itur)
Eccl(es)ia constat q(uod) p(er) exteriora op(er)a
qualis sit voluntas declaratur
A corde enim dimatur pulsus
ad brachia Et a voluntate de
scendit v(ir)tus ad op(er)a Et ideo
pulsum brachiorum i(d est) motum
exteriorum op(er)um bene attendit si
in corde sit sanitas vel infir
mitas cito cognoscit Sapie(ntie)
xiii° Operibus attendentes co
gnoverunt quis esset artifex
Item no(ta) brachia q(ua)ndo corp(us)
infirmum est p(ro) corrupto sangui
ne extrahendo solet incisura
recipe(re) et ipsa in pacia sustine(re)
Si n(on) ab p(ar)te sinistra leditur vel
patitur solet media vena bra
chia peci(tur) ut sic possit sinistre
p(ar)tis corpi subvenire Eccl(es)ia at
si dextra patitur brachiu(m) sini
strum p(ro) ipsius remedio vulnera(tur)

et suo sanguine vaccuat inest for
te sunt materia venenosa Exemina
tiue ad partem oppositam non tra
hitur Sed pallam partem que
est passio extrahitur ne forte
proprium corpus vel aliud membrum
nobile involueraret Corpus misti
cum est ecclesia in quo proculdubio
brachium dextrum est ipse Christus
mediante quo pars operatur Bra
chium autem sinistrum est genus
humanum quod proculdubio a prin
cipio fuit infirmum Et ideo pro ipso
sanando necesse fuit brachium
dextrum id est Christum dei filium vulnera
ri in suo sanguine vacuari Igitur
si ipsum brachium Christum in perso
na ecclesie vel pauperum infirmari
contingat vel sinistrum quandam
penam facti sinistri sanari non debemus
tacere sanguinem meum effundere
pro ipso vel pro ecclesia martirium si
necesse fuit sustinendo vel san
guinem meum substantie temporalis pro ipso
in persona pauperum vacuare scilicet
elemosinas conferendo vt sit cui
libet dicat pauper illud Ysaie
xxxiii° Esto brachium nostrum in
mane et salus nostra in tempore
tribulationis Adverte etiam quod dicitur
in questione qua de iudicato et quod
tatio brachiorum est in actibus inf
irmitatibus signum mortis Sic vere
quando homo peccator iactancia deside
dat publicat et ostentat opera
sua et maxime quando de infirmi
tatibus ut potest quando gloriatur
in operibus vicioris signum est mortis
quia tales raro ad viam gratie
redeunt, ymmo tales quasi qui
mortem meruit Isti sunt de quibus
dicitur Thren. iiii° peccata sua sicut Sodo
ma predicaverunt nec absconderunt

De ma nibus

Manus dicitur quasi munus
quia filius maximum munus
corporis est ipsa manus Et est dex
tra que dicitur adiuvando Et sinistra
que dicitur assumendo dextra vero
dat socio signum pacis sinistra
vero cum facit tenere res fieri
permittit et sinit Et sic dextra
adiuvando et sinistra assumendo sunt
Et ipse non sunt Palma dicitur
manus extenta Pugnus vero
dicitur manus clausa et dicitur
a pugno vel a pugillo et pal
ma et arunt palme quia ipse
sunt extenti Communiter ma
nus dicitur corporis minimus
videtur quod per manum minus
sitentia designatur Ista enim quia
est dextra pacem aliis faciendo
do, quoniam sinistra bonum fieri
sinendo et non impediendo Cum
pugnus se claudendo et re
trahendo Cum palma se ex
tendo et retrahendo Cum pal
ma se extendo et per elemosinam
et beneficium pauperibus dilatando
Proverbiorum xxxi° Palmas suas
extendit ad pauperem Item ma
nus suas aperuit inopi Nota
etiam quod interior pars manus
dicitur vola et est concava et pal
ma que hoc proprium habet quod
numquam pilescit sed perpetuo ma
net nuda pilis, est etiam sine
sensibilis, quia secundum Plinium
scorpio cum alias partes corporis
pungat et ledat numquam tamen
potest ledere volam manus Ma
nus dei est ecclesia qua mediante
ipse Christus salvandos in
statu gratie manu tenet Iuxta
illud Sap. iii° Iustorum anime
in manu dei sunt Nunc etiam
manus ex diversis et similibus
ossibus in digitis et personis co
stat In ista ergo manu viri religi
osi et devoti optinent locum vole

2

s. quia ipsi sunt plani per unitatem
concam persimilitatem sine pilis
per spiritualem paupertatem et temporalium
raritatem et sine lesione scor-
pionis i. demonis et quandam
sanctitatem Quia tales debent
pilos divitiarum nunquam aggre-
gare sed ipsas continue erogan-
do debent depilare et spiritu paupe-
res esse et sic scorpionibus infer-
nalis potuit lesiones declinare
Debite etiam quod tria genera personarum
huiusmodi manibus penitencie
operantur videlicet primi sunt peccatores
et iniqui qui de sinistra faciunt
dexteram Quia sic fortes sunt
ad temporalia non ad spiritualia Item
simplices non religiosi qui so-
lum sunt potentes in dextera
et non in sinistra Quia sunt solum
in spiritualibus et nichil in temporalibus
Item perfecti prelati viri qui sic ha-
bent dexteram in utraque parte fortes
et in spiritualibus et in temporalibus sapi-
entes de quibus potest dici illud
Iudic. xx^o Erant vii fortissimi
ita sinistra ut dextra prelantes
Nota etiam quod manus i. opera huius-
modi patiuntur Patitur enim
contractionem avaricie et tenacitatis
que impedit ne manus ad ele-
mosinas extendatur Item adre-
fectionem corporis et desidie qua ma-
nus a bonorum operum retardatur
Ubi generatur postulacio i. infla-
macio scilicet manus glorie qua homo
in suis operibus laudatur Ubi ac-
cidit scissio scismatis et discordie
Ubi contingit corrosio unguium
aliene detractionis et invidie
Ubi venit pruritus aliene adu-
lacionis et fallacie quia ipsum opus
adulatorie commendat Ubi generatur
tremor dubietatis et diffidencie
Ubi etiam arogra et dolor articu-
lorum s. vicium impaciencie Et

de talibus potest dici illud Job xx-
xi^o Manibus meis adhesit
macula et Condigitus vero quia
digiti dicuntur a decem vel a de-
cencia eo quod decem sunt in numero
Et eo quod corpori decenciam summam
prestant Sunt igitur quinque digiti
in utraque manu quorum quilibet
tribus ossibus est distinctus Pri-
mus dicitur pollex eo quod pre ceteris
pollet virtute Secundus index
vocatur eo quod quidquid ostendimus
indicamus Tercius vero medius
eo quod in medio situatur Quartus
anularis eo quod in eo sepius in eo
anulus deportatur Quintus auri-
cularis eo quod cum ipso auris scal-
patur intus et tangatur Sunt
autem digiti mobiles et flexi-
biles ut sic sint apti ad acci-
piendum vel retinendum Sunt
etiam graciles et distincti in un-
guibus et suis extremitatibus
armati Per digitos in manibus
intelligo bonos in religione
In istis autem debet esse pollex
i. aliquis qui virtutibus polleat
Index i. aliquis qui predicando
aliis bona et mala indicent
Medius i. aliquis qui concor-
dia et pacem inter discordes
facientes mediatores se prebeant
Anularis i. aliquis qui anulo
fidei se subarrent ut splendeant
Auricularis i. aliquis qui aures
aliorum scalpant et submittant
atque emendent Marc. vii^o
misit digitos in auriculas
Et ista debent esse in numero dece
eo quod mandatorum dei sunt fac-
tores Sunt tamen in speciali quinque eo
quod quinque sensuum sunt vigiles
et custodes Et quilibet constat ex
tribus ossibus quia debent esse
trium votorum religionis pro-
fessores ut sic de eis possit dici

Dig...

De un-
guibus

illud Can[ticorum] v° Digiti mei pleni
sunt mirra probatissima. Dicunt
etiam esse armati unguibus
per districtam abstinentiam et sevita
tem. Et Nota etiam quod digitti sic
sunt primum quia ante cibos sunt
grossiores quam post cibum. Unde
cuilibet mos est quod propter sui considera
rationem vix ante prandium de di
gitto extrahitur, faciliter post pra
dium amovetur. Talis debet esse vir
iustus. Etiam scilicet ex pondo divino
rum bursitorum et satietate divi
tiarum debet gratilior et humilior
fieri et a timore superbie si quid
cum de eo sumat relevari. Etiam
in° Quanto maior es humilia
te in omnibus. Vel per prandium
intelligere preceptionem eukaristie uel
etiam ubi dicitur. Et Adverte etiam
quod aves fluviales et natatiles inter
digittos habent pilos et pelles. Ita
vere delitiarum fluminibus assweti
semper in digittos id est inter opera sua
aliquid de terreno vel de pelle
id est de carnali affectione vel inten
tione habent. Iste ergo aves signant
religiosos proprietarios qui inter digit
tos id est operationes religiosas reti
nent cordium proprietates. Vel eis De
De unguibus — ungula uel unguis. Nota quod un
guis est extremitas per digitti qui
ex cordis sinuositatibus ad extre
mitates digittorum ascendentibus
generatur et ideo in unguibus ipsius
cordis dispositio multotiens declara
tur. Sunt autem ungues natura
ad digittorum munimenta et ad
manuum ornamentum et habent
ungues tamen lucidatem poli
tam, planitiem et specularem lu
ciditatem. Per ungues intelliguntur
opera que scilicet a cordis sinuositate
et affectione generantur et ad ipsas
manus et digittos destinantur.

Quare ipse cordis et volu
tatis dispositiones in ipsis un
guibus id est in operibus demon
strantur. Deinde ergo unguibus
debet apparere lucidatas bonorum
exemplorum, ut sic sint in
ornamentum morum et muni
mentum digittorum id est cordium
et animorum, ut de tali viro
possit dici illud psalmi placebit
deo vitulum novellum cornua
producentem et ungulas. Nota
etiam quod aves curvorum ungu
ium curvum etiam habent rostrum.
Sic et illi qui curvos habent
ungues id est opera defectuosa
habent ut communiter curva rostra
id est verba excusatoria falsa et
cavillosa. Generale est enim quod
illi qui libenter male faciunt
etiam libenter se excusant
faciliter et mendaciter multa
dicunt vel dicit quod inter rostra
et ungues est similitudo
id est inter verba et opera quia secundum si
militudinem operum reperitur
similitudo verborum. De latere
Nota quod latera dicuntur quia lata
sunt enim partes corporis in quibus
intus latent coste. Interius
enim latera costis fulciuntur
que etiam coste dicuntur. Eo
quod ipsis omnia interiora custodi
untur et sustentantur. Sunt
coste xiiii. vii scilicet ab utraque par
tem parte que ad septem ossi
bus cartilagineis in scutella
pectoris colligantur et ibi ad
defensionem cordis et interiorum
invicem adiuvant. Ista latera
spiritualiter loquendo seu coste
iste que sunt septem et sep
tem possunt signare duo mor
talia latera sive partes spirituales
anime virtuose scilicet septem dona ex
una parte et septem virtutes ex

Di[gitti] ...
De unguibus
latus

altera. Iste enim sunt xiiii costae
que debent convenire in pectore
viri iusti ut cor et mens pacis
custodiantur et viciorum lesio-
nibus preserventur. Sic dicitur
de tali latere Proverbiorum iii° Ne
paveas repentino terrore et po-
tencias impiorum, Dominus erit in late-
re tuo et custodiet te ne capiaris.
Nota etiam quod omnes mundi cor-
ree semper sunt ad latus sinistrum
convertentes eum ad partem sinistram
incedunt et a latere dextro re-
cedunt. Sic vere illi omnes qui
per mundana gaudia currisant
et qui in mundi prosperis gaudent
tripudiant et exultant solent
a dextra paradisi celestis glorie
recedere et ad sinistram infer-
nalis miserie attendere solent
virtutes dimittere et ad vicia
se transferre. Tales enim mundi habent
dexteram prosperitatis. Et ideo dignum
est ut vadant ad latus sinistrum
adversitatis. Omnia ipse dicitur Extra-
vagantia ... suo pessimo sangui-
Dorsum nare latus. Et Dorsum dicitur
a dnicia. Dicitur etiam tergum
a teres quod est rotundum. Tergi
tamen proprie est quadrupedum. Et
potest etiam dici a tenendo. Et sic ter-
gum est tamen animalium quam cap-
tivorum quia super ossa corporis tem-
oneribus et ictibus affliguntur.
Est ergo dorsum pars corporis du-
rior et fortior et solidior et ossi-
bus durioribus compactior. Pel-
lis quoque cutis est grossior et fortior
ut sic esset aptum quoque oneris suste-
namentum. Per dorsum enim
potest intelligi mentis fortitudo que
debet esse dura et constans per
pacienciam solida et confirmata. O-
nera enim mandatorum et statu-
torum ictus et verbera tribulationum
debet dorsum spiritualis paciencie
sustinere. Pro Superiori dorsum
mentum fabricaverunt peccatores. Nota
etiam quod Caladrius vertit dorsum
homini morituro. Sic multi impii
et crudeles avertunt se a cala-
mitatibus et miseriis infirmorum
et mortuorum eis presuffragia exhibere
nunquam subveniendo. Et pec-
tus. Nota quod pectus est membrum pectus
inter mamillas positum tamquam
quod mamillarum fundamentum
et precordiis et pulmonis recep-
taculum. Est latum et continuum
fortibus etiam ossibus compositum.
Mamillas etiam exterius sua os-
sitas cooperiuntur. A corde in pul-
monem sua concavitas ambu-
latur. Interpre ergo contra locum
pectoris tenent viri constantes
qui se habent cor. A corde enim
procedit cogitatio dilectio iracun-
dia tristicia et audacia. Sic
debent habere cogitationem medita-
tionem dilectionem inflammati-
vam iracundiam contra peccatum
dedignativam tristiciam laborio-
sam et audaciam bonorum
operum aggressivam. Isti debent
esse mamillati pre eminentia
pulmone pleni pro devotione
et constanciam. Et sic figuretur
sicut in illis septem angelis
Apocalipsis xv° qui erant accincti
circa pectora zona aurea. Aurum
quod est preciosum et facile dila-
tabile est vita eterna. Item
nota quod reptilia que serpentina
dicuntur sicut vermes et colubri su-
pra pectus suum incedunt. Et al-
ia incedunt pectore tamen tangunt.
Sic vere peccatores pectus affecti-
onis sue semper habent circa terrena
id est circa temporalia et terrena que pa-
que tangunt et corpore et corde
id est opere et amore. Nota etiam
quod pectus quando penituit de
aliquo peccato solet ab homine

parti / pro eo quod inde venit venit
cogitatio et consensus manuali-
ter castigatur, pectus enim percutitur
sonus auditur et manus in per-
cussione apponitur Sic vero quando
homo cogitat se deliquisse pec-
tus i. consensus debet percuti per
contricionem Sonus debet fieri per con-
fessionem manus apponi per
satisfactionem Unde dicit de quibus-
dam penitentibus Luce xxiii
percucientes pectora revertebant
Nota etiam nullum animal habet
mamillas in pectore preter hominem
et elephantem Alia enim animalia
ipsas habent vel in ventre sicut
patet de camelis et porcis Et
etiam in lateribus / Mamilla
que lactat beneficenciam vel ex-
hortationem designat Legitur dicto
quod homo et elephans i. vi ro-
nales et iusti mamillas bene-
ficiorum suarum habent in pectore non
in ventre Anima ipsi beneficiant
aliis ex pectorali et vera dilectio-
ne non ex venerali et carnali affec-
tione Econtrario autem canes et porci
i. peccatores avari et insatiabiles
luxuriosi et immundi non habent eas
in pectore sed in ventre Anima
si non ex pectore diligunt sed ex
carne Phil. iii de quibus Dominum non
serviunt sed suo ventri Anima isti
beneficiendo vel lactando aliis scilicet
attendunt carnis affectionem vel
proprii lucri acquisitionem / Item
Adverte quod pectus est membrum
valde nobile Et ideo quecumque
lesura est in pectore est valde
periculosa Est enim vicinum cordi
et ideo plus nocet in corpore mo-
dica puctura quam multo maior
in brachio vel in crure / pectus
est vir ecclesiasticus vel religiosus
et prelatus qui in gradu et sta-
tu cordis i. dei est propinquius
et vicinius Leditur in isto est
periculosa et indecens Quamque
lesio peccati Modicum enim pec-
catum magis videtur ledere
vel ponderare in ecclesiastico
quam enim in laicomaius in bra-
chio i. in seculari vel in layco
Unde circumstantia aggravat ordo
locus peccati scientia tempus etc.
Mamilla dicitur a malon quod est rotundum eo quod ma- Mamilla
milla naliter est rotunda
Dicitur etiam papilla a pal-
pando eo quod a pueris sugitur
et palpatur Sunt autem
mamille quedam membra
glandulosa in pectore sita
sanguinem a corde recipi-
entia Sed ipsum in lac con-
vertentia pro pueris nutriendis
Dico quod mamilla est vir-
tus et unsericordie vel cari-
tas virtus viri iusti qui san-
guinem temporalis substancie quam
a deo i. a corde suo recipit
in lac elemosinarum convertit
Quos pueros i. indigentes
lactat et nutrit Can. iv
Saciemini ab uberibus etc. vel
mamille signant predicato-
res vel doctores quos ecclesia
in suo pectore portat pro pu-
eris et simplicibus spiritualiter
educandis Adverte quod mulier
pregnans si masculum con-
cepit dextra mamilla ma-
ior et durior erit Econtra si fe-
minam concepit ma-
milla sinistra maior et du-
rior erit, et hoc primum accidit
quando fetus primum incipit se mo-
vere fetus motor et conceptus
et cogitatio Mamilla vo

est extus vbium et locutio vera
si fetus fuerit masculus i si maior
conceptus et meus fuit bona
tunc proculdubio mamilla dex
tra i locucio erit honesta Si
vero in utero cordis fetum fe
mineum i malum conceptum
et malum propositum habueris
tunc pecto mamilla sinistra
i mala verba et in honesta
hebimus Extima ex bono concep
tu sequitur bona pa / et ex ma
lo sequuntur mala Et humidi
tas enim cordis os loquitur Et

pul mo — Pulmo est membrum molle
carne spongiosa et aerea cre
atum vocis et spiritus instrumen
tum Est enim in continuo mo
tu / aerem enim frigidum co
tinue ad refrigerium cordis
mittit Et ipsum aerem factum
calidum non cordis fumosi
tatibus expellit Pulmo et
vocem format / cordi perse
fuit ipsum refrigerando ae
rem suo motu refrigerat
et depurat Dilatat et in
novat Spiritum vitalem mirabiliter
Et sunt Amotu nunquam cessat
et se constringit continue et di
latat et cordis subain latitu
dinem dat / dicit ergo quod pulmo
est bona voluntas que cor
di i deo fuit Pulmo igitur
bone voluntatis voce oracionis
solet formare Amotu bonorum
operum nunquam cessare quando per
timorem se constringe et quandoque
per amorem ad proximos dilatare
Aerem dune gracie solet recipere
et ipsum cordi et affectui mi
strare ut sic possit animam a
suffocacione peccati reformare
Humorem superfluos sum vicorum
dat per confessionem emittere
Vt sic possit cordis mundiciam
conservare sive purare Et
Cor dicitur anima eo quod omnis
solliciptitudo et causa sciencie
in eo manet Et ideo pul
monem est medium ut eius ira ac
cenditur humiditate pulmo
nis temperetur Est autem cor
in medio ut per ipsum vita to
to corpori vndique instituitur
et ut spiritus vitalis sic acce
tur ad membra eciam sufficienter
deferatur Et est membrum
concavum carneum mobile
rotundum durum oblongum
callidum et acutum Cor
in corpore signat prelatum
in ecclesia Iste enim est qui
sollicitudinem et curam
regendi corporis ecclesie debet
habere qui in medio equitatis
et iusticie debet sedere et nunquam
ad vnam partem plus quam
ad aliam per personarum accep
cionem aliqualiter se habere
Sed eciam si discordes fuerint
debet inter eos mediare et vitam
gracie et sciencie ad omnes cui
quamque diffundere et omnes
subditos exemplis et scriptis
vegetare Ioh xx o Stetit
Ihesus in medio et dixit vi
concavus per humilitatem durus
et solidus per constanciam sta
bilitatem Carneus per beni
gnitatem Rotundus et mo
bilis per diligencie solubilitatem
Oblongus per deliberacionem
maturitatem Acutus per insti
ciam et serenitatem fervens
et calidus per continuam caliditatem
Cogitans et intelligens per pru
denciam sagacitatem per

xyo Cor homis dispositu' ma
gnam debet etiam talis semp
habere scam pulmone i. bonos
et spuales viros aeris spitus a
ttractivos quorum sz humilitate
et benignitate consilijs et p'
videntia possit inflama sui vi
goris tpari si ipm ultra debi
tum contingeret inflammari Nota
q' cor naliter vgit ad sinistra
ps enim activa ipius cordis
ad sinistra huam corpis se de
flectitur Et ideo in hac pte
corpis et sp'us vitalis magis
viget Et ideo in sinistra pte
pulsus fortissimus invenitur
Et inde est q' medicus in sinistro
brachio temptat pulsum et de
cordis dispone in sinistra plus
quam in dextra se informat
Cor est amor seu venus et cordi
alis affectus Iste ergo affectus pri
ncipalit' debet pendere et verge
ad sinistram adusitatis Cera
uenus amor magis se ondit
in adusitatis sinistra quam
in psperitate dextra Exemplum ste
Proverb. xyo / Omni tpe diligit
qui amicus est Et frater in an
gustijs comprobatur Et ideo qui
vult pbare dispoitom cordis af
fectionis dilectionis tangat pul
sum in sinistra no in dextra
tangat et probet hominem in ad
usitate et non in psperitate Cera
pter hoc est pbatio in sinistra
adusitat et certius cognoscit
que sit cordis affecto et amor
Exemplum sedm Senecam Amicu
psperitas invenit psperitas pbat
Ps. pbasti cor meum et visita
sti nocte i. adusitate Item nota
q' cor declinat ad sinistram vel
ptem illam que nalit' est fri
gidior abeuns calore foveatur
et eius nalis frigiditas tempe[re]t[ur]
Cor est compassio et affectio
viri iusti qui pectore ad sinistra
i. ad illos qui sunt in sinistra
paupertatis et adusitatis velociter
in sinistra pte et iniquitatis
debet tendere et se ad eos inse
cordit' inclinare ut sit calo
re sue dilectionis ipsos tpalit'
et spualit' possit confovere et fri
giditatem indevotionis in pec
catoribus et frigiditatem paup
tatis et indigentibus tempare
tatem et indigentibus tempac
Ps. Conturbatum est cor meum in
me s. p compassione Item adu
q' cor habet duas concavitates
seu duos ventulos dextrum
vz et sinistram Sed in dex
tro ventriculo cordis plus est
de sanguine quam de spitu
In sinistro aut plus est de spi
ritu quam de sanguine In sini
stro enim ventre principalit
generatur spus vitalis Et ex
inde ad membra tota parte
rias divatur Sic ne cor mys
ticum habet ventriculos i. duos af
fectus et amores In quibus
sicut in quadam concavitate ista
diligitur continet vz unum
dextrum et aliud sinistrum Dex
trum aut signat illud amorem
qui est in psperitate Cera s. in
septima p dextram designatur psperi
tatis Sinister vero ventriculus
cordis signat illum amorem
quem habemus in adusitate Cera
p sinistram adusitatis denot[atur]
que impotencior pte corporis
esse comprobatur Certe istud est
verum q' ventriculo dextro i. amor
qui tpe psperitate sive ad homines
gerimus plus habet de sanguine s.

de spu i magis est spualis qua
carnalis Secunda si iste amor qsit
licitu ppriu quam alienu mag
consumit corpus qua animam
Sed ue cradimiso ventricul sini
ster i amor qui in adusitate
sua i ad alios hemino magis
hz de spu quam de sanguine
i magis est spualis qua carna
lis et magis est diuinus qua hua
nus Secunda iste non querit ppriu
comodu sed potius alienu dicens
illud ij Cor xijo Non quero
que vra sunt sed vos Nota
q latitudo cordis quedam hz ossa
cartilaginea que sedes cordis a
medicis appellatur Hec eciam q
pmitoria ambus simulia q cordis
anicula dr Habet eciam cordis pa
niculum in quo inuoluitur q cordis
capsula nuncupatur Sic ve in
latitudine mentis nre debent ee
spualit ista tria Secunda mentis nra
debet hre sedem osseam i consta
tie fortitudine Auricas carneas i
obediencie pmptitudine seu cru
delitate latitudinem capsulam
pelleam i caritatis continentis
latitudine Item nota q in omni
animali pars acuta cordis tendit
ad inferius versus pedes pt qz
in piscibus in quibus cordis
acumine tendit supius adu sus
caput Animalia sunt vi insci
amati p grani Pisces vero sunt
pctores et delitiosi Dic ergo q
insti hnt acumine i clausura
cordis aptos terre et eternoz
latitudinem et capacitatem supius
apte bonoz eternoz Econ
aut pisces i mali cor hnt cla
usum apte celestia Tren jo
Subuersum est cor meum i me
Item aduerte q pmu membru
quod natura formar e cor deinde
cadit mebrum et Sic ve nos
ante omia debemus cor nrm i me
tem et consciam formare et ipam
virtutibus adornare et tandem
cerebro i de sciencijs cogitare
Item no q cor semp est in motu
Aut enim constringitur aut di
latatur Sic cor affectionis nostre
ad aliquod bonu moueri debet
Aut enim debet ad deum et ad
proximu p amore dilatari ij Cor
vjo Os nrm pz ad vos O Co
rinthij cor vrm dilatatu est
Aut eciam p timorem debet ad seipm
constringi et humiliari Eccle
vijo Depme cor tuu et sustine
Item nota q natura sup omia
diligit tamquam magis neccm
vite Et inde est q in morte ho
mis pedes et extremitates po
moriuntur cor vo vltimo Natura
enim videns se debilitata et no
posse seruare totu corpus dim
ittit ptes sibi mins necessarias
vite et se retrahit ad cor et ce
brum et eos post custodit ptes
magis nobiles et pcipuas Et
sic cor vltimo moritur Sicut
apparet exemplo hominis tenet
villam et castru Hic primo
dimittit villa et se retrahit
ad castrum custodiendu Ita vo
quando homo impugnat temp
tationibus vel tribulacionibus
et videt q simul no pt tenere
et conseruare exteriora et interiora
membra i tpalia et spualia
bona debet ipsis extremitates
bonoz tpaliu dimittere ad custo
diam cordis et mentis intende
Et castrum aie sue dimisse
exterioribus custodire Ibi enim
est sedes spualis vite Et ideo
ppa custodienda relinquende
sunt extremitates i tota suba
tpalis Ideo bn dictu est illud

Prov. 4° Omni custodia serva
cor tuum quia ab ipso vita procedit
Cum tales sint Job 2° et dicit
Si bona suscepimus de manu
domini etc. Nota quod omnia animalia
cor in medio habent preter homines
cuius cor declinat ad sinistram
Dicit vero tamen omnia animalia i.
omnes res animati equalem ha-
bentes debeant cor habere in me-
dio equitatis et virtutis i. in libe-
ramento iustitie. Quod tamen deficit
in homine i. in illis qui magis
ratione videntur vigere scilicet in sa-
pientibus huius mundi. Cor enim
talium non est in medio propter ac-
sine iustitie virtuose, immo decli-
nat ad sinistram et ad obliqui-
tatem viciorum multo amplius
quam corda animalium i. simpli-
cium laicorum. Quia sic videmus
clericos et etiam sapientes et pe-
ritos habere hodie cor magis de-
clive i. perversum et iniquum
quam quadrupedes sunt. Et
secularis. Ps. Cor autem eorum
non erat rectum cum eo nec fideles
habiti sunt in testamento eius. Un-
de Baruch vi° Bestie meliores
sunt illis etc. Anhelitus est mo-
tus cordis et pulmonis propter at-
tractionem frigidi aeris ad cor
refrigerandum et propter expulsionem
a corde aeris fumidi generati. An-
helitus igitur est caloris cordis
per attractionem reparativus et ipsius
per expulsionem fumositatum pur-
gativus. Anhelitus iste signat
orationem quam pro peccatis
attrahimus et per bona emittimus
per attractionem enim gratie cor et de-
sideria refrigerantur, per ipsius at-
que in bonis operibus emissionem
corporalis superfluitatibus expiantur.
Item nota quod in anhelitu multo

Anhelitus

plus attrahimus de aere quam
emittimus. Unde eo quia magna
pars attracti aeris convertitur
in spiritum nutrimentum. Dicitur quod
attrahimus signat beneficia que
a Deo ab hominibus impenduntur.
Igitur plus de aere recipitur
quam emittitur. Quia a Deo
plura beneficia et bona homines
a Deo recipiunt quam sibi red-
dunt aut impendunt. Ideo potest
enim humana fragilitas retribue-
re quanta cottidie etiam nate est
a domino recipere. Ideo dicebat Da-
vid in ps. Quid retribuam domino
pro omnibus que retribuit mihi.
Dicit Impossibile est quod satisfa-
ciam et condigne. Item nota
quod anhelitus impeditur multis
modis. Scilicet ventositate omnia
oppilante, ex calore excessivo
pulmonis dominanti, ex debili-
tate virtutis debite nervos mo-
vere et universali corrup-
tione organa inficiente et an-
helitum corrumpente sicut patet in le-
prosis quorum anhelitus infini-
tate corruptus aerem corrumpit
et circumstantes corrumpit atque ledit
et inficit. Anhelitus signat lo-
cutionem que scilicet ex corde procedit. Ista
tamen quandoque impeditur aut ex
vetustate superbie ex natura
scilicet homo non dignatur loqui
Ecclesiastici xx° Est tacens qui est
sapiens ad loquendum. Et aliquando ex
calore avaritie quando scilicet quod dicta
est loquitur. Ecclesiastici iiii° Et aliquando
etiam ex debilitate ignorantie.
Ecclesiastici xx° Est tacens non habens
sensum loquele. Et aliquando ex corru-
ptione et lepra luxurie anhe-
litum sermonis solet corrumpere
et ille sermo corruptus auditores
solet inficere. 1 Cor. xv° Cor-
rumpunt bonos mores etc. Job
xix° Anhelitum meum exhorruit

uxor mea et inde auctoritatem
et audaciam loquendi solet au
ferre Sicut patet de illis qui luxu
riosi sunt quia non audent contra
luxuriam predicare nec aliquem
corrigere seu contristare Et Stoma
De Stomacho chus grece dicitur os latine est
enim et hostium ventris Quia
stomachus cibos recipit et partem
impuram ad intestina mittit ali
am vero partem in humores conver
tit quibus originaliter corpus
nutrit Cum ipsos per quasdam ve
nas ad membra dividat et ducit
Talis est prelatus vel predicator
Isti enim sunt os quo corpus ec
clesie nutritur per doctrinam et sunt
hostium quia per quod in ecclesiam intra
tur per promotionem vel per fidem Isti
enim sunt qui cibos sacre et doc
trine ab ore Christi per studium reci
piunt ipsos quasi digerunt et masti
cant et discernunt grossa a subti
libus inania ab utilibus pura
ab impuris dimittunt et inuti
lia per intestina oblivionis et re
pulsionis emittunt Pura autem
et utilia retinent quia in bonos
humores bone doctrine convertunt
Et sic membra id est fideles spiritualiter
nutriunt Osee xi° Ego nutricius
effraim et Ieremie xv° Ego sum hosti
um Vel dic quod stomachus est pius
homo qui cibos bonorum temporalium
recipit quibus pauperes per elemo
Epar sinas nutrit Et Epar Nota quod
Epar dicitur a pascendo eo quod in
epate generatur sanguis qui pa
scit totum corpus Est autem
epar idem quod iecur membrum
calidum et sanguineum con
cavum et lubricosum in dextro
latere collocatum stomacho sup
positum et eius adiutorio de
putatum pcitur quod amore tangi
intelligo cor vel mentem que debet

esse fervens et calida per devotionem
rubeus et sanguinea per Christi
passionis recordationem Concava
et rotunda per humilitatem et con
sideracionem Tenera et lubricosa
per benignitatem et compassionem
In dextro latere collocata vite
eterne per spem et collocatione
Stomacho id est prelato supposita
per obedientiam et subiectionem
et eius operibus accommodata per ob
sequium et subventionem Et a ti
mo Magnatorum humilia campt
tum Item nota quod homo inter
animalia respectu sui corporis
maximum habet iecur et est sedes
voluptatis Signat autem carnis
delectationem Istis igitur in ho
minibus id est in viris ratione ute
tibus Sicut sunt clerici et eccle
siastici maiores inveniuntur
quam in quadrupedibus id est
quam in simplicibus et laicis
Quia procul dubio illi qui sunt
hodie scientiis mundialibus ra
cionabiliores sunt voluptatibus
pleniores Ieremie iiii° Sapien
tes sunt et mala faciunt etc
Item Nota In epate est una ve
na que dividit in dextra Sic
vere in scriptura est una virtus co
munis scilicet iusticia que in decem
venulas id est in decem mandata di
vidit Et nota quod frigiditas epatis
ex cordis calore temperatur Est enim
cor superius epar vero inferius
et ideo epar temperatur a corde scilicet
a superiori Sic nec calor et cali
ditas est caritas cordis id est superioris
et prelatorum temperat frigiditatem
et imperfectionem epatis id est inferiorum
et ma subditorum Contingit per indu
ctionem in frigidari Nec est eos
prelatorum calere fervere et superiores
vegetari virtutibus Ieremie xvi°

De felle

Pascet unusquisque cor. qui sub ma
nu sua sunt et de felle Nota quod
fel est membrum super epar in qua
cistula recollectum humor enim
colericus ad illam cistulam aggre
gatur et ibi stat in loco proprio
acceptatum. Est est fel membrum
calidum et siccum quod ad tria
principaliter necessarium Primo quod
fel in puritatem sanguinis habet
recipere et ipsum sanguinem a colera
depurare Secundo quod per unum
foramen coleram ad stomachum
scilicet mittere et ibi calore suo dige
stionem adiuvare Tercio quod per a
lius foramen coleram suam ad in
testina habet digestivam et virtutem expul
sivam possit in eis confortare
Et sic dico quod fel est sanguinis
depuratum et suo calore digestio
nis iuvativum et suo acumine
et mordacitate intestinorum pun
ctivum et ad expulsionem superfluorum
excitativum fel quod est amarum
signat amaram contricionem que
semper debet comitari cepati i. de
lectacioni sive affeccioni carnali procul
dubio ista in anima est necessaria
ad multa quia per ipsam sanguis
affeccionis purgatur digestio et
compedes membrorum ciborum mix
te i. appetitus cordis iuvatur et
expulsio cordis superfluorum i. vicio
rum per confessionem confortatur
Item nota quod omne animal habet fel
excepto tamen animal habet fel in
ius occultum sicut est camelus
et columba et similia Sic vere
nullus est aliquod animal i. aliqua per
sona quin habet fel i. quin habeat iracun
diam valem/ verumtamen aliqui sunt
qui istud fel habent occultum valde
sic sunt columbe i. viri iusti qui
sciunt cohibere impetum ire sue et
ipsam abscondere et celare vel
ut dicit contra ypocritas et ma
liciosos qui quamvis publice non
ostendant fel iracundie odium
et malicie/ ipsum tamen intestinis
et in abditis cordis sui abscon
ditum habent Contra illud Levitici
xix Non oderis fratrem tuum
in corde tuo et splen Nota De splene
quod splen est membrum in sini
stra parte stomachi suppositum
nigro colore receptivum/ sang
uinis a colera purgativum et sua
frigiditate et siccitate appetitum
in stomacho excitativum Et splen
aliquos risus est in homine
causativum Nam ut ait Sp
lene ridemus felle irascimur
corde sapimus cerebro sentimus
iecore amamus Nota igitur
quod si splen est magnum corpus
marcescit et si splen marce
scit corpus impinguescit Ergo
mediocritas splenis ad puri
tatem tendens bonitatem com
plexionis designat Dic ve
ri splen quod ridere facit i. mun
di prosperitas ultra debitum pin
guescit et crescit/ tunc vere
homo in virtutibus deficit et
marcescit Econtra autem ubi mundi
prosperitas minuitur/ tunc virtutum
pinguedo in homine generatur
Melior est ergo prosperitas quan
titas parata/ quam si nimium
fuit augmentata/ Bene ergo
dicitur Proverbiorum xxx Neque pa
upertates nec divitias dederis
michi domine sed tribue tantum
victui meo necessaria Et sic dici
quod cum pace faciunt sibi minui
de vena splenis ut levius erat
Sic vere illi qui ad eum volunt
expedite per bona opera currere
debent de vena mundane prosperi
tatis sibi detrahere et minuere
de sanguine bonorum temporalium

De visce
ribus

quod superfluum detrahe et pauperibus
erogare et viscera Nota viscera dicuntur
quasi vitalia sequentes Subtiliter enim
enim viscera seu intestina membris
vitalibus et sunt sicut culcitra et sic
quedam intima instrumenta / possunt et
dici viscera quia invicem se invisant
et quod se invicem teneant Et sunt
viscera intima prestantibus recipiendo
et pinguedine et superfluitatibus purgando
et exonerando Sunt autem ipsa
viscera longa rotunda gibbosa
tenera et lubricosa invicem colliga
ta et duabus telis seu duobus panni
culis circumsepta Talia viscera predicti
presbiteri et confessores qui in
ecclesia viscerum locum tenent Isti
enim sentiunt fetores et peccata totius
corporis ecclesie recipiunt confessiones
audiendo et ipsos expellunt et
eiciunt absolvendo et membra
i. fideles a superfluitatibus suis exo
nerando per penitenciam imponendo O
see iiii° Peccata populi comedunt
Isti ergo debent esse teneri et flexi
biles per compassionem debent esse gib
bosi et circumvoluti per exercitiones habi
tus ruditatem et humilitatem debent
esse longi per perseverancie diuturnita
tem / debent invicem colligari per con
cordie unitatem / debent esse dua
bus tunicis involuti per amorem
dei et proximi duplicitate Ideo
ecclesia petit in psalmo Spiritum rectum
innova in visceribus et Nota
quod intestina quelibet ut communiter duo
habet orificia scilicet unum quo recipit
aliud quo emittit Excepto i°
quod dicitur orbus quod scilicet ad modum
sacci est factum nec habet orifi
cium nisi unum / potest enim recipere
sed non emittere Sic vere tamen intra
viscera ecclesie debent omnes id quod
adeo vel a proximo recipiunt per gratiarum
actionem emittere et refundere
quod tamen deficit in quibusdam

qui bone habent omni foramine i.
unam capacitatem ad accipiendum
nullam tamen ad frangendum vel
gracias agendum Optime enim
volunt adeo vel a proximo bona
sua recipere michil autem volunt
vero perdere nec aliquid pau
peribus emittere Sed sic saccus
insaciabili (?) omnia retinet Contra
illud Ecclesiastici iiii° Non sit por
recta manus tua ad accipiendum
et ad dandum collecta Item advertendum
quod inter viscera est unum intestinum
quod dicitur duodenum Eo quod duo
decim digitos habeat ad mensuram
illius hominis cuius existit Est
aliud quod ieiunum aliud quod di
citur orbum seu saccum eo quod ad modum
sacci retinet intromissa Dicit
vero in visceribus predictis met
aphorice intelligi debent esse tria prin
cipalia intestina i. tres speciales
virtutes scilicet fides spes et caritas
Fides enim est intestinum eius
quod duodecim articulos continet
in se ipsa Spes autem est intesti
num ieiunum quia spes in presenti
ieiunat et ad futuros cibos an
helat Caritas vero est intestinum
quod dicitur orbum Ista enim que
admodum orbi et circuli omnia
concludit et circumcludit et more
sacci omnia continet et custodit
et tam amicos quam inimicos in
fra sui ambitum involvit ipsos
quos semel accepit vel di
lexit ulterius non dimittit Canticorum
iii° Tenui eum nec dimittam
eum Nota quod animalia ampli et
directi intestini sunt gulosa
Cibus enim statim eicitur in
digestus Et ideo talia animalia
multum appetunt et continue
cibum querunt Sic vere gulo
si i. fatui homines suis nobiles (?)
faciunt quorum intestina affectum

sunt ita lata quod nichil sibi retinet
de diuitiis, ymo cuncta indiscrete
eiciunt et expendunt. Ideo tales
semper solent esurire et penuriam
sustinere et rapinam et crude
litatem aliorum temporalium appetere et
vorare. Ecclesiastici xiiij° Oculus rapiunt
non satiatur et semper in egestate sunt.
De renibus. Nota quod renes dicuntur a re
nando quia lumbi ob libidinis
lasciuiam appellantur. Renes in
corpore sunt membra necessaria
ad sanguinem aquosum et se separa
te extrahendum et ad ipsum ab
urinali humore purificandum
et ad ipsam urinam ad vesicam
mittendum et expellendum. In re
nibus etiam via generatiua dicitur
vigere et ibi semen habet originem
sumere. Sunt enim supra modum
renes calidi et humidi, et ideo
frigiditatis dorsi spondilium sunt
temperatiui. Isti renes signant bonos
affectus caritatis flammeos et igneos
et isti debent superflua per confessi
onem emittere, bona opera generare
et producere. Et ideo debent esse ro
tundi pingues et carnosi et diu
sis virtutibus humidare. Psalmus Scru
tans corda et renes deus. Et
videmus quod milites ante omnia
renes suos perungunt et stringunt
et inde fortiores sunt. Sic renes
affectus debemus per temperantiam tangere
et stringere et eos a variis appeti
bus cohibere. Exodi xxix° Renes
vitulos accingetis. Nota quod reni
culi inuoluta sunt pinguedine
et tamen in se sunt macilenti mac
Sic multi sunt qui in religio
ne vel in ecclesia sunt in medio
pinguedinis gratie doctrine et tamen
sunt virtutibus macriores. De ve
sica. Nota vesica est panniculus
neruosus rotundus in modum sacci
factus ad recipiendum et educendum
superfluitatem urine autem dispo
situs et patulus aperte inferius
vndique clausus. Aperte superius
vno foramine perforatus. Quod
membrum in corpore videtur signi
ficare virtutem confessionis
in anima. Confessio enim est idem
quod vesica spiritualis quia superflu
itates vitiorum per consideracionem
in profundo cordis aggregat
et tandem per locucionem ipsa eua
cuat atque fugat. In libro ex(?)mo
Euacuam qui erant pueri. Nota
quod humiditas inquinata exit a
vesica animalium mortuorum. Sic
vesica etiam quamquam generat lap
qui vias impedit urinales
Sic procul dubio illi qui sunt
mortui per peccatum de vesica cor
dis sui inquinata solent emi
ttere superfluitate vitiorum per con
fessionem. Sicut de vesica ar
tice sue noluit eicere superflu
itatem diuiciarum per elemosina
rum largitionem, lapis enim
obstinationis in ipsorum cordibus
generatur quo omnis spiritualis
euacuatio impeditur. Audiunt
enim Ecclesiastici xxv° Noli appa
re in conspectu domini dei tui va
cuus. Nota quod vesicula in ani
malibus est quedam pellicula in
gutture constituta ubi auis
granum recipit et recolligit et
ipsa ibi tam futuram esuriem
seruat et reponit. Talis ve
sicula in anima videtur esse ca
ritas que est sicut quedam bursa
anime vbi scilicet omnia grana meri
torum seruantur et vbi virtutes
congeries congregatur et con
tinuam dampnationis esuries
tibus et gratie meritorum pania
reseruatur. Vesica animalis
quando vento est repleta vi
detur esse grossa et magna

De renibus

ab

De vesica

Sed quando mediante foramine ibi
infigitur totus ille tumor minuitur
et decrescit Sic vero divites super-
bi vento vane prosperitatis apparent
pleni sed quando per mortem perforantur
quasi in nichilum rediguntur pro-
videt impius super exaltatum etc.
Urina Nota quod urina est colamen-
tum seu purgamentum sanitatis
et aliorum humorum actione nature
generativa Et dicitur urina ab
urinth quod est manifestatio eo
quod per urinam interior dispositio
demonstratur vel dicitur urina
a virendo eo quod virtutem habet
vitivam corrosivam desiccati-
vam scabiei et pruriginis
curativam et humorum et ulcerum
mundativam nervo cum felle ac-
cipitris mixta oculorum clarifica-
tiva et tele oculi consumptiva
Dic quod prima est quando urina que
per contritionem oculos intellectus sol-
licitudine per afflictionem et satisfac-
tionem omnia vitiorum ulcera extir-
pare Nota quod urina solet mai-
ores conditiones corporis ostendere
et secundum quod diversorum existit colo-
rum solet diversa et varia in cor-
pore designare Urina enim
colores designat mortificationem
sicut est niger color vel vi-
ridis urina indigestionem sicut
est albus vel lacteus urina
digestionem perfectam ut citrinus
vel ruffus urina in excessu
et incensione ut rubicundus
et huiusmodi Sic vero urina
et egestio operum nostrorum secundum
quod est colorata et circumstan-
tionata diversimode potest diver-
sa et varia designare Si enim
ipsa opera sunt nigra et ple-
na infamia mortificationem men-
tis et gratie privationem designat
Si sunt alba et lactea i. adula-
toria et ypocrisis candore splendi-
indigestionem morum signat Si
sunt excessiva et subrubea et car-
nalia et sanguinea incensionem
caloris et ardentis affectionis de-
notat Si autem sunt citrina splen-
dentia et aurea sanitatem corporis
et anime demonstrant etc. Venter
Nota quod venter dicitur a veniendo
eo quod per ventrem cibus veniat ad
totum corpus Et est venter locus
ubi cibi digeruntur Alius locus
ubi cibi egeruntur Uterus autem
est venter mulierum in quo puer
concipitur Est ergo venter pars
corporis anterius posita et in cor-
poris medio collocata Et sic ad
discernendum cibos membris
superioribus etiam inferioribus esset
equaliter adaptata divisis partibus
et intestinis composita ad digeren-
dum et coquendum cibos pro toto cor-
pore ordinata Etiam pro membris
que in se continet multas pas-
siones incurrere consuevit Per
ventrem corporis ecclesie possunt
intelligi prelati Cum in de omnibus
membris temporaliter et spiritualiter
intendi sollicitam curam gerit
et ideo iste in medio ecclesie
debet consistere ut superioribus et
inferioribus mediocribus et mino-
ribus secundum cuiuslibet exigentiam
possit debite providere Iste enim
venter qui peccatis melior i. bene
niger debet esse et cibos decoque-
re debet coquere temporalibus ut per-
tractando valeat cunctos enutrire
feces i. peccata totius corporis ecclesie
debet per confessiones audiendo
recipere et de ipsis se et alios
liberare passiones et tribula-
tiones debet pro subditis sustinere
Vel dic quod per ventrem qui nu-
trit corpus intelliguntur agri-
cole qui nutriunt totum mundum
Et ideo quamquam isti sint viles debiles

atque rudes sunt tamen in corpore
certe nati et utiles Unde i Cor
xij° Multo magis que videntur
membra infirmiora corporis esse
necessaria Nota quod ventris condicio
variatur secundum tempus Quia in
hyeme et vere ventres calidis-
simi sunt et longissimi sompni
et hoc accidit quia propter frigus
circumstantis calor repercutitur ad
interiora propter quod virtutis fortius o-
peratur et inde est quod appetitus
et digestio amplius roborantur et sic
maior cibus et amplior requiritur
et in estate calor naturalis a plan
deus suo simili exterius effunditur
et sic venter frigidus remanet
digestio impeditur et sic minor
cibus naturalis affectatur Sic ve
in hyeme tribulacionum calor ca
ritatis debet esse maior Estas autem
prosperitatis caritatem facit evanescere
De umbilico — Et umbilicus Nota quod umbi
licus dicitur quasi umbi locus um
bus enim est locus medius in
clipeo et naturaliter umbilicus dicitur
quemadmodum ubi in corporibus ven
tris medio collocatur Et consti
tuitur umbilicus ex neruis venis
et arteriis Et per ipsum fetus sugit
de sanguinem cruorem Cum vero
fetus ad ventre egreditur um
bilicus rumpitur et ab obstetri
cibus quatuor digitis alligatur
secundum vero Commentum super Ezech
xvj° pueris quando nati sunt
primo solet umbilicus precidi de
inde ad diluendum sanguinem
lavari aqua Tandem ad stringendum
et indurandum humida corpora sale
siccari Et tandem ne membra
defluant pannis et cingulis alli
gari Per umbilicum intelligo car
nis voluptatem que insita est
in medio corporis et carnibus ute-
ra est enim quasi puer in peccato

nudaverit prosperitatis potius sang
ne viciorum in bibitur et nutri
tur Et ideo talis puer in peccato
natus in peccatum et per peccatum
perducitur Necesse est quod umbi
licus carnalis voluptatis absco
per bone conversacionis propositum pre
datur Deinde quod aqua confessio
nis mundetur Tandem quod sale
discrecionis a superfluitatibus et vicio
ribus siccetur Et postea ne vitam
per viciam defluat ligamentis man
datorum dei alligetur Quod etiam
quasi omnia in pueris nomine na
to qui baptismo lavatur et aqua
et pannis lintheis involutum
fieri videntur Quod tamen peccatores
et obstinati non faciunt immo um
bilicum carnalitatis custodire non
pretendunt Contra quos loquitur
Ezech xvj° dicens sub specie
fornicarie mulieris Quando ortus
tui non est precisus umbilicus tuus
et in aqua non es lota in salu
tem nec sale salita nec pannis
involuta Et Matrix Nota — De Matrice
quod matrix est membrum singula
re in muliere quedam vesica so
u pellicula in quam seminalis
humor recipitur et in qua fetus
substancia generatur In quo etiam
vase sanguis menstrualis sic
quedam residencia humorum corporis
descendit quo ipse puer in utero
nutritur Cumque sanguinis fluxus
quamdiu duravit in mulie
tem diu potens concipiendi in ea
presenat Nota quod matrix
habet tres cellulas scilicet dextram
mediam et sinistram Quando autem
semen in dextra parte recipitur
tunc masculus generatur Si
vero in sinistram cadit femina
producitur Et si in medio locum
submittatur hermofroditus qui
utrumque sexum habet tunc perhibetur
procreatur Adulte igitur quod in matre

ecclesie aliqui sunt ex concepti in
dextra i. in oratione spiritualium
et eternorum et isti sunt masculi
i. boni et contemplatiui Judicum
xiii° Nascetur tibi puer ma
sculus Aliqui vero sunt concepti
in sinistra i. in amore mundanorum
vitiorum et isti sunt femine i. peccatores
et mundani Aliqui vero sunt in me
dio qui sunt more hermofroditi vtrum
que sexum volunt habere Sicut patet
de quibusdam religiosis qui cum elege
runt spiritualia frequenter se applicant
ad terrena Et Nates Nota quod na
tes dicuntur amicendo eo quod natibus
innitimur dum sedemus Et etiam
natum dura et neruosa ut mole
corporis melius sustineret Per Nates
intelliguntur peccata que sunt corporis mo
ralis fundamentum et solitum susten
tamentum Vel per nates quibus ve
nda corporis sunt propinqua et que
a pueris in lecto iacentibus ma
culantur intelligo carnales delici
as et carnalem voluptatem que
secum portat maculationem
in mundicie nec non emissione
fetorum fetentis infamie Quod
bene figuratur in seruis Dauid
quibus abscidit Amon de honestatis
et precise vestes eorum usque ad nates
Glossa. servi dauid qui non possunt fines dauid
i. fideles christi magis dehonesta
re quam vestes virtutum eis prescin
dere Ita quod nates vilis carnalita
tis in se immunde fetiditatis faciunt
apparere Et Genua dicuntur a ge
nis eo quod sunt in creatione priori
genua genis conficiunt sub timore
concauitate oculorum formant
Vnde et quidam ait Genua corpo
rum certa gena Et inde est quod cum
homo ad genua prouoluitur faciliter
lacrimatur Nota enim voluit eos
deuoto animo memorari vbi in
tenebris sedebat antequam in lucem
peruenerunt/ Per genua que sunt
naturaliter flexibilia et per quorum

De Natibus

De Genibus

plicationem homo ad terram deuoluitur
potest intelligi humilitas et timor
Ista enim sunt duo genua que
mentem humiliant et inclinant
ad terram i. ad considerationem sue
proprie fragilitatis deprimunt et in
clinant et ad faciendum reuerentiam
deo et maioribus ipsum flec
tunt detrahunt atque domant
Hester iiii° Et flectebat genua
et adorabat Ideo homo quando
flectit ista genua frequenter debet
lacrimari Glossa. sunt humilitas et
timor dei vicine sunt et fonte
lacrimarum et oculorum Nota etiam
quod genua corporis sunt membra
super quibus nutrix solet puerum
sustinere et ipsum blandiendo ob
lectare Nutrix est dyabolus
vel mundus cuius sunt duo ge
nua sunt mundi prosperitas et carnis
voluptas Super istis igitur collocat
et portat quasi carnaliculos suos
et eis blanditur et delectat in
concedens eis delectabilia huius
mundi Ideo Job iii° plangebat
talibus genibus se fuisse suscep
tum dicens Cur conceptus geni
bus Cur lactatus vberibus Et
Crura a currendo dicuntur eo quod
nos currimus cum eis Tybie
etiam dicuntur eo quod in longitudine
et concauitate instrumento musi
co quod tybia dicitur similantur Sunt
igitur crura membra fortia et
ossibus fortissimis exposita
composita et sicut columpne
fortissime ad sustinendam molem
totius corporis ordinata Sunt se
mota et pedes sunt media fle
xibilia Etiam sunt mollia et
medullis intus rigata Apte
non superiori solum in homine sunt
carnosa et superiora i. illa parte car
nosa munita Sumus in Egipto
in ventris sit homo qui suris
in tendinibus non habebat Per

De pedibus

De tibiis

etiam possunt intelligi predicatores
et doctores qui morum tibiarum
doctrine modulos citharizant. Isti
enim sunt columpne fidei et cor-
poris ecclesie fundamenta, que fortibus
etiam ossibus constantie debent
esse compositi et medullis gratie
et devotionis irrigati. Et ideo per
istos crurium incrinatur per ipsos fi-
nis ad cursum bonorum operum
De pedibus — eruditi. Et pedes. Nota quod pedes
sunt extrema corporis que totius
corporis portant onus. Et constat
ex xl minor ossibus que nervis
et ligaminibus colligantur ut corpus
ipsos fortius sustentent et ut por-
tando corpus facilius moveant.
Per pedes intelliguntur affectus. Anima si-
quidem movetur ad diversa desideria
per affectus. Unde Augustinus: pes meus
affectus meus eo feror quocumque
feror. Igitur isti pedes affectuum
debent esse per constantiam ossei per fir-
mitatem et clementiam carnei. Nota
quod omne animal quando sedet vel dor-
mit solet flectere quatuor pedes pre-
ter elephantem qui propter pondus
corporis non potest flectere quatuor
simul sed duos posteriores repli-
cat sicut homo. Sic vere omnis
homo qui vult per contemplationem
dormire quiescere et sedere debet
pedes affectionum suarum flectere re-
stringere et plicare. Cum tamen non facia-
unt multi in religione. Anima
more elephantis nolunt pedes
id est affectus suos ex toto flectere. Sed
partim ad mundum extendere et partim
ad mundo retrahere et partim ad tempora-
lia stare et partim per contemplatio-
nem sedere. Sed advertere quod pes dex-
ter est devotionis memorie quam
sinister. Et inde est quod aliqua ani-
malia nobilia primo movent pedem
dextrum sicut est leo camelus
dromedarius. Unde est quod mulier

in utero habens masculum subito exci-
tata pedem dextrum movet et
proponit. Contrarium autem est de mu-
liere que portat famellam in ven-
tre. Anima ista solet semper pedem
sinistrum ante alium ponere sive mo-
vere. De lupo autem et de vulpe
dicitur quod primo pedem sinistrum mo-
vet. Et hoc quia pedes et tibias
sinistras habent longiores. Et ideo
semper claudicant cum currunt. Dic-
itur quod motus pedis dextri signi-
ficat bonum opus. Motus vero pedis si-
nistri significat malum opus. Cum
quando quis movet pedem sinistrum
id est exercet bona opera perfecto sig-
num est quod tunc pregnans est masculo
id est bono proposito. Et econtra. Si vero mo-
tum sinistrum exercet malorum
operum signum est quod in corde
suo femina mali et vani propositi
fetum portat. Nota quod sunt
animalia que pede utuntur loco
manus sicut sunt psittacus et simia
simiant quadrupedes. Psitta-
cus autem et pellicanus inter aves.
Sic vere multi sunt qui cum non
habeant manus id est operationes loco
manuum habent pedes id est bonas opera-
tiones et affectiones. Anima pro eo
ubi potestas operandi deficit bona
affectio loco eius sufficit. Quod
non solum bonum verum in bonis
sed etiam in malis. Apud deum
enim sive bona sive mala volun-
tas perfecto reputatur. Advertere
etiam quod omne animal quadrupes
habens multas scissuras pedis generat
filios cecos sicut leo canis et
vulpis etc. Nullum enim animal
habens scissuras in pede habet cornua.
Sic vere illi omnes quorum pedes
et affectus divisi sunt ad diversa
et varia bona mundi generant
filios cecos id est mala opera faciunt
et tenebrosa vel filios cecos id est
filios ignorantes. Ita tales sunt

et exemplis illos quos gubernant sibi subditos et imitatores fecerunt ignorantes et cecos Math. xv° Ceci sunt et duces cecorum cecorum Et ideo tales debent carere honoribus dignitatum ps. Cornua eorum confringentur &c. Ossa

Ossa sunt duriores et fortiores corporis partes animalis ad corporis et carnis sustentacionem ac membrorum interiorum defensionem Nota ergo quod ossa sunt exterius dura intus sunt mollia medulla repleta Et hoc ne continuitate frangantur et ut propriam medullam nutriant Concaua eciam sunt ossa non solida ut leuiora efficiantur Ne forte si essent compacta nimio pondere grauarent Sic ne prelati et iudices exterius debent esse duri per apparentem seueritatem Interius tamen in mente debent esse molles et medulla pleni per pietatem et benignitatem et hoc ne forte frangantur per odium vindictam vel crudelitatem / bonis eciam temporalibus debent esse vacui per ipsorum contemptum et contrarii per humilitatem Nota eciam quod tamen sunt genera que habent valde debilia scilicet femine ossium respectu virorum pisces aues sic sunt tamen genera personarum debilia ossa habentia i. debilem constanciam pisces et aues sunt molles carnales et luxuriosi femine que naliter sunt auare sunt auari cupidi et ambiciosi Aues uero que alte volant sunt superbi elati et presumptuosi ps. Quasi leo contriuit omnia ossa mea Aduerte eciam quod carnes que sunt propinque ossibus sunt ceteris dulciores Et hoc propter dulcedinem medulle infra ossa posite tamen fumi exalantes faciunt dulce carnes Sic ne illi qui frequentant viros bonos et medullosos sunt ceteris meliores De medulla enim sue gracie et consciencie aliquid eis insinuatur Et ideo virtutis in eis generatur per ii Rg. xv° dulcedo amicicie sanitas ossium Nota eciam quod animalia quanto plus in ossibus habent de medulla tanto sunt ad libidinem magis prona Et inde est quod elephantinus ossa medulla dicitur carere castissimum animal fertur esse Sic procul dubio illi qui ma habent magnam copiam medulle diuiciarum libencius exercent actum luxurie et immundiciarum Et ideo elephantes i. viri iusti et abstinentes qui carent medulla diuiciarum abstinent a luxurie corruptela Unde Ecclesiastici Cum abstulicet sunt additi et pitam Medulla Ro quod medulla est quedam substancia virtuosa in medio ossium collocata et dicitur medulla a madefactione Eo quod totum corpus madefaciat et humectat Medulla est diuina gracia que est alba per innocencie puritatem pinguis per glutinosam caritatem Mollis et tenera per pietatem Item Nota quod medulla maxime et animalium siluestrium est maxime medicinalis Solet enim scissuras labiorum conglutinare dolorem aurium sedare diuiciam gladium emollire vesicas pedum sanare dolorem mamillarum et gutturis mitigare in estibus et in tristiciis humorem perditum restaurare Talis medulla est gracia et caritas Ista est que remediat labiis tollenda omne scissma et ineptam locucionem auribus prodo verbi dei pronta audicione Cordis glandibus omnem duriciam et abstinenciam pedibus i. affectionibus tollende vesicas i. omnem superbiam inflammacionem tristiciis i. pauperibus et conspirate reparando in eis humorem i. spem et consolacionem Unde illud Thi. iiii° Pietas ad omnia valet

Sed ossa leonis tacent medulla
Sic tyranni et crudeles qui sunt
ossa dura licet tacent hinguine
medulla pietatis et gratie De

Cartilago

Cartilago est quedam substantia
inter carnem et ossa media te
nax flexibilis et plicatilis pos
sita in extremitatibus ut leniorem
moueatur posita et ad flecten
dum uel mouendum sine sui rup
tione naturaliter coaptata Sic patet
in auribus et in naribus que
sunt membra cartilaginea
Sic enim quod in corpore ecclesie
cartilaginee sunt uiri obedientes
iuxta voluntatem dei et pla
citum ad omnia se flectentes et
sine ruptione in parte faciliter
se mouentes Sap. xixº ad
quod quis volebat committebatur
Item nota quod cartilago est nature
insensibilis caret enim sensu et
motu quando est de se Cartilago
etiam si scissa fuit non restituitur
Sic uero cartilago diaboli
sunt peccatores qui ad omne malum
sunt flexibiles non habent sensum
compassionis nec motum bone
operationis / Primo si per peccatum sci
dantur ab unitate ecclesie diuidan
tur nunquam amplius per penitentiam
volunt restituere sed in statu
peccati perpetuo remanent Unde de
duricia obstinationis talium dicitur
Job xlº Sibi de dura loquitur Car
tilago ossium sunt lamina ferri

De Neruis

Et Neruis Nota quod nerui sunt
corporis membra gracilia longa ro
tunda mollia et flexibilia et a ce
rebro et nucha dorsi oriencia
spiritum animalem continentia et sen
sum et motum omnibus membris
ad ministrantia Et alia membra
que de se sunt inflexibilia sua
flexibilitate mouentia Nerui
corporis ecclesie sunt viri iusti et ma
xime boni religiosi predicatores
et prelati qui cerebro et nucha
i. a Christo et beata virgine et apostolis
et ab ecclesia originaliter procedentes
per diuersas partes ecclesie sunt diffusi
ut sic dicat ecclesia illud Job xº
pelle et carne vestisti me ossi
bus et neruis compegisti me
Ideo tales debent spiritum animalem
i. spiritualem gratiam continue sensum
deuotionis prebere et motum opera
tionis sue doctrine et exempli
exhiberet et sic flexibilitate sue
bone voluntatis possunt duros
obstinatos et inflexibiles ad fle
xibilem bonorum operum imitare
Igitur isti debent esse graciles per
humilitatem / longi per longanimita
tem / rotundi per caritatem / molles
per pietatem / flexibiles per obedi
entie flexibilitatem Et sic cor
pori ecclesie possunt fore inestimabile
utilitate Nota etiam quod nerui
quando exeunt a cerebro sunt
molles et leues Sed quanto
longius processerint tanto amplius
plus indurantur Sic uere quoniam
nerui i. inferiores iudices et
prelati / primo a cerebro et a capite
i. a papa uel rege mittuntur
ipsi procul dubio dulces et mol
les et benigni et suaues esse
nituntur Et potissime quamdiu ipsi
capiti i. suis capitaneis proxi
mantur / timent enim si delin
quent quod clamores ad suos do
minos contra eos perueniunt Sed
quanto quando isti nerui elongantur
ab ipso capite i. quando tales sunt
in magna distantia per crude
litatem indurantur et sic sti
dius dominatur Isaie xlviii
Scio enim quod durus es tu et
neruus ferreus ceruix tua et
frons tua ferrea vel dic si
cius quod nerui i. quidam confessores
solum in xlma quadragesima sunt
proximi capiti uel cerebro i. ferie
sexte magne in illis diebus
ultimis qui sunt quasi capit
xlme sunt molles graciles et

et boni et devoti apparuit Sed illis diebus elapsis statim incipiunt esse duri et iniqui recidivantes ad peccata pristina Nota sc(?) re Vena Nota quod vena dicitur quasi vena re(?) vel quia vie naturalitatis sanguinis Unde et dici possunt a veniendo eo quod sanguis veniat per ipsas ad universas partes corporis diffundendus ideo vene originaliter ab epate sicut nervi a cerebro et arterie a corde Vene ideo ab epate oriuntur et inde nutrimentum quatuor humorum sugunt per corpus ipsum deferunt et secundum exigentiam membrorum unicuique ipsum distribuunt et premio nature ingenio sibi invicem se coniungunt et proprio exequendo officio per omnes partes corporis se diffundunt et sanguine suo omnia membra imbuunt et infundunt Per istas venas possunt in corpore ecclesie intelligi viri qui possunt dici vene venie pro eo quod aliis venias gratie largiuntur vel a via veniendi quia pastores veniunt aliis consolationes et Bona(?) procul dubio isti sunt qui ab epate i. a deo sanguine bonorum pro alimento habuerunt ipsum tamen soli sibi non retinent, immo omnibus membris indigentibus i. personis pauperibus distribuunt Actuum iiii° distribuebant sicut unicuique opus erat sibi quod mutuo in esse subserviunt et se sunt diligunt atque fovent Nota quod in venis quasi continetur humor corruptus qui est infirmantium inductivus et aliorum etiam corruptivus Sic patet in leprosis in quorum venis sanguis est corruptus qui etiam alios inficit et corrumpit Sic vere in vena i. in corde multorum corruptus sanguis male affectionis latitat qui lepram peccati inducit et circumstantes per

mala verba et exempla fedat Item nota quod vena incisa iterum reiungitur et recrescit Sic vere vena cordis nostri si per peccatum lesa vel incisa fuerit iterum se debet per penitentiam coniungere et rursum ad integritatem gratie venire Job xiiii° lignum habet spem quia si precisum fuerit rursus virescit etc. Caro Nota quod caro dicitur a carne i. a putredine eo quod omnis caro putrefactioni sit subdita Caro enim et potissime quando corrupte sanguinem admiscetur de facili putredini submittitur Sunt autem tres species carnium in corpore secundum scilicet glandulosa que est in mamillis Caro nervosa est in musculis Et caro viscosa et cartilaginosa que est in membris Nota quod caro quantum de se est pars corporis valde mollis Et ideo impatiens est operis et laboris Unde illa animalia que habent pedes valde carnosos non possunt diu laborare vel peditare Sic patet de homine et camelo quorum pedes carnosi sunt Et ideo indigent corio vel calciamento Sic et vere illi qui nimis sunt carnosi i. carnales et deliciosi non possunt labores et tribulationes sustinere Mathei xxvi° Caro autem infirma Et ideo … vz corio mortuorum animalium i. exemplis et doctrinis precedentium sanctorum muniri ut sic possint pedes suorum carnalium affectuum securius protegere(?) Et ita dicere potest homo talis illud Psalmi Caro mea requiescet in spe Item advertite quod carnes per sensibilium bona prebent corporibus nutrimentum Et ideo aves nobiles carne et sanguine cum solent vesci Sic vere sanguis et caro Christi in sacramento corporis

timidamine incitamentum Cogitans
ergo Caro mea vere est cibus
Et ideo nobiles anime i. homines
spirituales et virtuosi solent tales
cibos carnis et sanguinis come
dere et inde spiritualiter se nutrire
Unde ibidem dicitur Qui mandu
cat carnem meam et bibit me
um etc Pinguedo Nota quod pin
guedo est quedam substantia mollis al
ba et carnea de congelato san
guine generata Sanguis enim
veniens ad loca naturaliter frigida
in pinguedine congelatur Unde
animal quanto amplius imping
uatur tanto magis sanguine
pauperatur Sicut patet in hominibus
valde crassis in quibus est naturaliter
paucus sanguis Per pinguedi
nem potest intelligi voluptas Ista
enim ex congelatione interioris
ius generatur Quando sanguis
interioris affectus per corporis ac
cidiam gelatur Cum a peccatis
dubio mens impinguatur per car
nalitatem Quando affectus con
gelatur infrigidatur per indevo
tionis tepiditatem Et ideo illi qui
habundant in pinguedine car
nalis affectionis infectionis ut co
muniter deficiunt a sanguine bone
et spiritualis affectionis Iudicum iii^o
Oblatus est ei Aglaon pinguis
simus tremens Item nota quod omne
animal quanto minoris est motus
tanto maioris est pinguedinis
Et econverso quanto maioris est motus
tanto in ipso est minor pingue
do eius Et inde est quod renicula
dextere minoris est pinguedinis
quam sinistre pro eo quod in dextra
parte est motivus et calor magis
fortis Sic vere qui in motu
laborum et tribulationum persistunt
tunc calore caritatis amplius
resolvuntur et deliciarum pingue
dine non saturantur Isaie xxx^o ut
tonnabit tibi caelis et pinguedo

carnes eius marcescent Et econtra
Illi qui quiete prosperitatis letan
tur pinguedine carnalitatis cumu
lantur Psalmus In pinguatus
est dilectus et recalcitravit Sic
accidit quod homines pinguissimi
quando infirmantur tarde sanantur
et propter defectum motus et ca
loris diuturnis egritudine detinentur
et facilius suffocantur Mulier
etiam quando nimis humidat
in pinguedine vix concipit
nisi pinguedo eius marce
scat Sic vere illi qui in pin
guedine diviciarum humidant qui
per peccatum infirmi sunt non facile
per penitentiam convalescunt et fetum
boni propositi non concipiunt vel
accipiunt Talis enim divicia
rum pinguedo solet calorem
caritatis extinguere motum boni
operis tollere et vias interiorum affe
ctuum opilare et sic contricione
penitentie retardans et conceptum
boni propositi impedire Unde
dicitur de absimato dicitur Iob xv^o
Cucurrit adversus deum collo
erecto et pingui cervice armatus
est operuit faciem eius crassi
tudo etc Cutis Nota quod cutis Cutis
dicitur a cutingite quod est inci
dere latine eo quod exterior pars
corporis potest dividi et incidi Et
ista dicitur pellis que pellit
exteriores iniurias et detractores
dicitur corium quia a carnibus innat
ineptias Est ergo cutis seu pel
lis exterior corporis superficies car
nem et ossa protegens et omnia
interiora muniens atque tegens
Dicitur ergo quod cutis anime est patientia
que frigoribus et tribulationibus
exponitur et ab ipso omnes interio
res affectiones anime defenduntur
Et sic de cute patientie et duracio
nis dicitur illud seu intelligi
tur Ezech xxxvii^o Super ex
tendam in vobis cutem et dabo
vobis spiritum et vivetis vel dic quod

p cuttem pt intelligi corporalis co
nuersatio Anima sicut in corporibus
animalibus sola cutis est vtilis
sicut in corporis sola conuersatio
exterior apparet bona Ipsa enim
est que omnia fetida et immunda
operit et ne vicia corporis videantur
cuncta circumvelat et concludit Ista
quod ista sola cutis pulchra est et
munda Tempe aut est et fedium
quod quod abscondit et subsistit
Ezech xxxvij Extenta est sup
ea cutis et spiritum non habebant Ite
Nota quod inter omnia animalia homo magis
tenuem habet cutem Et ideo facilius
leditur frigore vel calore Et ideo
necesse est quod homo habeat vestimenta
corporis et tunsura non munita Sic ne
homo cutis parro valde habet te
nuem et debilem ymo statim do
let et leditur nichil enim potest
lucem pt tolleare Si aliquantulum
porrigetur dicitur illud Job vij
Cutis mea aruit et contracta est
Et ideo necesse est quod vestibus et calcia
mentis i. sanctorum mortuorum doctrinis
et exemplis induatur ut quod sci
gorea tribulacionum cutis sue pa
cie muniatur Job xvjo Saccum
consui super cutem meam Nota
etiam quod secundum in calorem cutis va
riatur color vnguium et pilorum
Omnia si cutis alba sunt et cetera
alba erunt Et econuerso Cutis
est conuersatio vngula est operatio pi
lus est affectio Ista ergo tria quoniam inter
sunt eiusdem coloris scilicet conuersatio
affectio operatio Si enim cutis conuer
sacionis alba sunt Necesse est quod
opus et affectio sunt similia et
econuerso Si conuersatio maculata sunt
et infamis signum est quod operatio
et affectio impura est et deformis
Item aduerte quod cutis multas in
currit passiones scilicet scissione cor
rugationem pruriginem excori
ationem lepram et infectionem
Sic ne in cute conuersationis hu
mane eueniunt infirmitates diu

sorum peccatorum Ibi enim apparet
scissio ire et discordie corrugatio
malicie et inuidie postulacio
timorose superbie prurigo auari
cie Excoriacio inhoneste inso
lencie pauor et liuor tristicie
lepra et infectio luxurie et de
sideriis ideo diuersarum pellium
erant Abacuc iijo Pro iniquitate
vidi tentoria ethiopie tur
bantur pelles terre madian et
Pilus Nota quod pilus appellan
tur fumus enim calidus a corde
et a corpore procedens per poros cor
poris egreditur et exteriori frigidi
tas aere in pilos conuertit et
mutat Cum fumus quanto pin
guior fuit et humidior tanto
pilus laxior et longior efficitur
Quanto vero fumus i. siccior et ca
lidior fuit tanto etiam plus
breuior et crispior inuenitur
Et inde est quod habitantes in frigi
da regione pilos habent laxos mol
les et longos sicut est Tracia
habitantes vero in regione calida
pilos habent breues asperos atque
sicut est ethiopia Dicit ergo quod
per pilos intelliguntur diuicie seu
substancia temporalis Ista ergo sunt
que sequuntur condiciones fumi
cordis i. interioris affectionis
Si enim per compassionem et pie
tatem fumus fuit pinguis
Tunc pili diuiciarum erunt in
seruis extensi scilicet per elemosinam
ad pauperes et egenos Si aut
iste fumus affectionis sit pauai
ciam calidus Tunc pilus tempora
lis substancie erit circa hominem re
plicatus et crispus et nimia custodia
retortus Math iijo Ipse Iohannes
habebat vestimenta de pilis ca
melorum Nota quod pili in senec
tute sunt duriores Etiam pili qui
to antiquiori cute procedunt tanto
duriores et grossiores sunt pili
exteriores sunt opera Sic peccato autem

aliqua isti duo procedere signant
affectiones Anima peccato adiuncta culte
crevit pili i. adiuncta affectione
anima crevit opera et etiam ego
Anima sic dicitur Math. Bonus ho
de thesauro cordis sui profert bo-
num Malus autem similiter mala. De ca
pillus dicitur capitis pilus fumus
enim grossus de capite egrediens
et extius in capillos convertitur
et sistit Et quanto fumus plus
habundaverit tanto capillorum
cesaries erit maior et quamdiu
talis fumus humidat possunt ca
pilli nasci et crescere Quando
vero defecerit tunc necesse est calvi
ciem effici et caput aridum et
nudum esse sicut patet in senibus
et consumptis Nota ergo quod si cal
vicies iuventute accidit possunt
capilli iterato renasci Si vero post
iuventutem contingit nunquam am
plius renascuntur Calvicies
seu casus capillorum significat casum
capillorum virtutum qui fit per peccatum
Anima peccato ut contingit si in
iuventute efficiatur quasi calvus
virtutes amittendo et vicia in
currendo post iterum capillorum et
virtutum crinibus per penitentiam ordi
nari Si vero post iuventutem
in senectute contingit calvicies
ante dicta tunc vix poterit
redire et per penitentiam revenire
vicia enim senum incorrigibilia
sunt Et ideo qui in senectute
capillos virtutum perdiderunt
vix iterum boni fiunt Anima sic
dicitur Proverbiorum xxij proverbio Ado
lescens iuxta viam suam etiam cum
senuerit non recedet ab ea Item
nota quod capilli sunt capitis or
namentum tegumentum et nutri
mentum qui licet a parte anteriori
quamquam cadant propter caliditatem
et humoris paucitatem a parte
tamen posteriori nequaquam

De capillo capitis

defluunt ut quamvis ante cessant
et hoc propter caliditatem densitatem et
propter humoris humidam quantita
tem et viscositatem Pars autem ante
rior est iuventus Posterior vero
senectus Anima peccato dato quod
capilli virtutum quamquam cadant
a parte anteriori i. in iuventute
nunquam debent deficere in parte
posteriori senectutis et dato quod
iuventus inveniatur quasi
capillis nuda Senectus tamen
debet esse virtutum crinibus plena
Et propter hoc in posteriori non plena
virtutibus prioribus data enim
proprie anterior iuventus rara
est et infirma et humore
devotionis et gratie magis ra
cua et sicca post tamen posterior
senectus semper debet esse fortis
et densa et humore devoti
onis munita Unde psalmus
Senectus mea in misericordia uberi et

Incipit liber tercius re
ductorij moralis qui
est de etatibus Notandum quod
magister de proprietatibus rerum
facit quatuor capitula de homine
malo et bono et de domino bono
et malo que omnia quae moralizare
videtur et auctoritatibus
confirmare propter quod in hoc proposito
intendo parum addere Condicio
nes ergo mali hominis sunt iste
Anima peccato iste solet esse vo
rax et ebriosus Anima [illegible] bona
rum et solet servare et sibi
domini sui solet [illegible]
trahere et in cibis et in potibus
expendere Item est remissus
et ociosus quia nunquam quasi
aliquid diligenter facit sed potius
ludere et dormire Item est
piger et sompnolentus et si
per ipsi domino contrarius et
[illegible] Anima si potest
sumptuosus Anima
dominum suum impeditat et super ipsum
se erigit et exaltat Sic per
[illegible] talis est servus malus

operibus expedi . i . similiter malus eco-
nomus et piger. Quoniam tales
vacantes et ebriosi sunt, dum
et domino suo et ipsius paupe-
ribus bona ecclesiastica subtrahunt
et inde vivunt satis laute in-
trant atque pascunt. Luce xij.
Si dixerit servus ille moram
faciat dominus meus et cepit
bibere etc. et inebriari veniet
dominus servi illius hora qua igno-
rat et partem eius ponet cum
infidelibus. Sunt etiam remissi
et otiosi et sompnolenti quoniam
isti sunt intelligentes in omni
tempore et magis volunt quie-
scere et dormire quam in la-
boribus laborare. Mat. xx. dicitur
Quid hic statis tota die otiosi.
Ideo dicit Ecclesiastici xxxiiio. Mit-
te servum in operationem ne vacet
quia multam malitiam docuit otiositas.
Sunt insuper rebelles et contuma-
ces quoniam procul dubio superbe con-
tra dominum solent erigi et mandata
eius contrariando adversus illud
extolli. Unde Miphiboseth di-
xit David ijo Regum xixo.
Servus meus contempsit me.
De quo dicitur Job xxxixo. Num-
quid volet rinoceros servire
tibi quasi diceret quod tales servi
sunt similes rinoceranti qui
numquam iugo subicitur et ad do-
mesticam servitutem nullo ar-
ticulo submittetur. Et ista etiam
possunt dici ad literam de malis
subditis qui nolunt laborare
sed solum in gremiis ancil-
larum et mulierum quiescere
sicut rinoceros in gremio puel-
le libenter requiescit. Item ma-
lus servus magis lucrum proprium
quam lucrum domini sui solet que-
rere bona sibi commissa incau-
te expendit quandoque a domino
suo sibi importune fieri petit

necnon gratias et beneficia sibi col-
lata numquam recolit ex gratia
et debito sibi facto. Inde domino so-
let contentiones facere et omnibus
colloqui et malitias machi-
nari. Talis est presbiter et
maxime mali subditi in ec-
clesia vel in religione. Tales
enim in bonis que faciunt pre-
dicando sive privatim agendo
non querunt nisi proprium lucrum
et pone per ordinem. Et nota
quod boni servi conditiones consistunt
in duobus. Nam bonus servus
solet esse cautus ad et artifi-
ciosus ad lucrum domini sui pro-
curandum et acquirendum. Fi-
delis ad ordinem domino suo
de datis et acceptis reddendum.
Animosus ad domum suam
custodiendam et circa eam vigi-
landam. Timorosus ad adven-
tum domini sui ante quem dor-
mire audeat expectando obe-
diens et affectuosus semper
intendens ad domini beneplaci-
tum faciendum. Expone
ista de bono christiano. Et nota
quod malus dominus multas habet
malas conditiones per quas
etiam contrarium possunt cognosci
bonorum dominorum mores et con-
versationes. Malus enim dominus
ut ponit hic magister subditos
non iuvat, ymmo per rapinas
et exactiones ipsos opprimit spo-
liat atque gravat. Iustitiam non
servat, ymmo potius pro favore
vel odio ipsam violat a subditis
vectigalia recipit et tamen
eos ab invasore non defendit
malos suis nequitiis consen-
tientes diligit dissentientes
vero cruciat et flagellat, aliquando
tamquam propria vendicat, et quod
quid habent subditi suum pu-
tat. Adorari ab omnibus affectat

et magis timeri quam amari desiderat, leges et statuta antiquorum
destruit et sua stabilit et con
firmat In huius creationibus super
supponit cautelam et sub specie
iusticie crudelitatem suam palli
at et occultat Et ne ista omnia
possunt ad literam dici de mal
principibus et prelatis episcopis et
tyrannis qui non querunt nisi
subditos spoliare de quibus sicut
in figura dicitur egiptum in manu
dominorum crudelium Cum igitur dominus
sit nomen potestatis equitatis vel
liberalitatis et nobilitatis nomen
honoris potestatis et dignitatis non
pacis et servitutis Non debent
suo nomine dignare etc Nota
quod septem sunt quibus homo servatur
et in esse debito custoditur vz aer
cibus potus exercitium quies vi
gilia et sompnus Sic ne spiritualiter
loquendo vita gratie septem hiis spiritualiter
conservatur vz aere puritatis et
innocentie cibo devotionis et
eucharistie potu scripture doctri
ne et sapientie Exercitio laboris et
diligentie quiete tranquillitatis
mentis et conscientie vigilia et ime
ditationis et providentie sompno
contemplationis spiritualis theorice et
eminentie Hiis enim septem vita gratie
custoditur et ne per peccatum pereat
preservatur Nota quod sunt aliqui
cibi nutritivi aliqui medicativi
aliqui statim et aliqui nocivi
aliqui venenosi et ne totaliter
corruptivi Necesse est ergo ut homo
istorum ciborum cognoscat conditiones
ne loco boni cibi venenosum vel
pestiferum sumat cibum Si non quidem
amen sue vult medici debet omnia
discernere qualis cibus qualis de
trima quale consilium est quod sibi
prebetur ne forte loco medicine

nequitie potum sumat Et ma sicut
dicitur Ecclesiastici xxxvii Omnem
escam manducat venter et est
cibus melior Exemplo filiorum
prophetarum iiii Regum iiii° Cum enim
debeant herbas utiles invenisse
pro cibo et tamen colloquintidas in
venerunt amariores absinthio etc
sic quando credit homo invenire
herbam bonam i. personam bonam
bonum negocium bonum consilium
et confessorem qui tamen in fine
ipsum pro mittit nocivum et ama
rum Sicut dicebat Ecclesiastes
vii° Inveni mulierem morte a
mariorem herbe crude et fructus
recentes non sunt boni cibi etc De exercitio
Exercitium est unum de conservantibus
vitam sicut enim sit mentale
exercitium sicut est gaudium amor
tristicia et leticia Sicut sit ex
ercitium corporale sicut est ire laborare
equitare vigilare et similia dum
tamen sit moderatum valeat Nota
ergo quod exercitium debet fieri ante pran
dium et lubricitate superfluitates
et resolute per exercitium evacuet
ne cibus superveniens corrumpat
Sic re ante cibum sumamus cibum
eucharistie vel cibum spiritualis
doctrine Necesse est quod exercitium labo
ris sive penitentie subeamus quo su
perfluitates vitiorum dissolvamus
et consumamus ut sic cibus iste
incorruptionis loco non ponamus
Sed ut sibi in conscientia locum me
dissimum faciamus Nota quod tria
sunt membra in corpore humano
que nunquam habent quietem et q
a motu perpetuo non quiescunt sicut ce
rebrum cor et pulmo Sic nec in corpore
ecclesie tria sunt membra i. tria
genera hominum et personarum que a mo
tu bonorum operum nunquam debent
cessare sicut cerebrum quod significat prelatos
qui cetera membra regunt Cor
quod significat bonos mundanos qui de bonis

corporalibus totum corpus cetere vivi
ficant et nutriunt. Pulmo quod
signat religiosos et clericos qui stu
dendo et orando ipsum cor id est ipsos
mundanos a calore concupiscentie
statu spirituali refrigerant et persu
adunt. Prelati enim semper deberent
moveri alios debite regendo acti
vi semper deberent moveri opera pietatis
et misericordie exercendo. Religio
si vero et clerici semper deberent moveri
studendo et predicando obedien
do et contemplando etc.

7 Incipit liber quartus Reductorii
Moralis qui est de infirmi
tatibus humanis. Petri
Bertorii Pictaviensis. Et primo de ca
pite. Et caput patitur multas
infirmitates et ideo multa similiter
patiuntur prelati qui sunt capita aliorum
patiuntur. Nota ergo quod caput pati
tur quandoque squamositatem
quandoque capillorum fluxum et mu
ditatem quandoque pediculorum abun
dantiam et fetorem in vanositatem
quandoque cattarrum id est fluxum immo
deratum humorum. Sic vere prelatus
ut quando patitur squamositatem
male conversationis quando
scilicet squame malorum exemplorum
inde fluunt et cadunt. Item fluxum
capillorum id est defectum virtutum et pos
sessionum. Vermes etiam ire invidie tristitie de
sperationis. Vel vermes id est peccatores quo
rum quidam faciunt pruritum adulationis
quidam vero corrosionem detractionis et
accusationis. Video enim sicut video quod tales
vermes non sunt in capite nudo et
capillis vacuo et sic signum est quod
isti vermes magis capillos quam caput
sequuntur. Sic vere adulatores et de
tractores non sunt nec amant caput
id est capitaneos et prelatos propter se sed
propter capillos divitiarum honorum
et commodorum quibus habundant. Et
istud patet quia si homo capillos di
vitiarum perdiderit pro certo tales vermes

id est adulatores et detractores et malos
famulos et amicos circa se am
plius non habebit. Ecclesiastici sexto si
habueris comitem tecum si non ha
bueris relinquet te. Patiuntur etiam
ista capita sepe cattarrum id est flu
xum dilapidationis scilicet bonorum
temporalium que sepe vel propter cogna
tos vel propter principes exactores
vendunt et alienant, et iste do
lor nunc viget in multis prelatis
et frenesis seu furor de illam
similitudinem quia fit mentis de
tractatione primo. Est ergo frenesis
secundum Constantinum calidum apostema
in quibusdam cerebri pelliculis gignitur
tum et exeuntibus id est pelliculis
cerebrum obvolventibus frenesis
incipit. Nota quod freneticus co
gnoscitur per hec signa, hec enim
mentis insaniem vigiliarum
instantiam oculorum mobilita
tem. Item in ipso est capitis
mentum commotio / manuum pre
ceps dentium stridor et collisio. Ex
alto volunt surgere nunc solent
plangere nunc cantare / secum custo
diente et meditante libenter so
lent ledere et mordere maledicere
raro solent silere sed quasi con
tinuo alte clamare. Isti ergo peri
culosissime egrotant et tamen
ignorant se aliqualiter egrotare.
Talis freneticus est peccator et
maxime superbus qui in cerebro
scilicet sui apostemate seu tumo
re superbie est repletus. Tales
enim solent mente id est rationis
usum perdere et tam tenen pre
lia cogitare. Solent etiam propria
les sollicitudines vigilare et
per mentem mediam insanire et pestilen
tiam pomposistat / oculos extendere
et per diversa desideria cupiditat
ipsi et ad mundi delectabilia converti — Amentia

facilit et moue Prov. xxvi°
Vituli enim septem principes
isti etiam cupiunt intencionibus
solent monere per inconstantiam
manus suas i. opera solent vndi
per porrigere et dilatare per attactum
dentibus etiam quibus solent frede
et collidere per crudelitatem et ira
cundiam in pauperes Prov. xxx Gene
ratio que pro dentibus suis colte
isti sunt aliquando delicati i. deli
cate et pace solent non inmanere vnde
per manere spem et letitiam solent
tamen per desperationem et tristitiam plo
rare Prov. xiiii° Risus dolore
miscebitur Custodientes se i. pre
latos mediatores i. predicatores
et correctores solent detrahendo
mordere et de eorum correctionibus
per complacentiam non habere Prov.
xv° Non amat pestilens eum
qui se corripit corripit Semper
volunt loqui et raro silere Et
cum sint in mortis periculo ipsum
tamen dolorem non aduertunt et cre
dunt se sanari infirmari Et ideo
talis peccatori vicia sua ignorantis dicitur
illud Apocalypsis iii° dicis quod diues
sum et nullius egeo et nescis quia
tu es miser et miserabilis pauper
et cecus et nudus Et tali fre
nesis sunt remedia celeriter adhi
benda Alioquin cito perit primo
crinis debet abradi cum tepido ace
to ablui Sit debili peccatore cito
curandum Cum vero medicina pa
ciencia secundum Augustinum peccata sunt hor
renda et magna post quam inco
suetudine venerint vel nulla
vel parua esse videntur Et Amen
tia dicitur ab a quod est sine et mens
quasi sine mente et dicitur quod ma
nia sine secundum Constantinum est
infectio anterioris cellule cerebri
cum priuatione ymaginationis Sic

melancolia est infectio medie
cellule cum priuatione rationis
Horum remedium est quod ligetur
ut cappa et aliena cessant lesio
ne Et sunt eis super omnia re
colendi et instrumentis musicis
letificandi Que omnia bene sig
nantur in Saul qui se per acceptorum
demonis alienabat a mente
et tamen per cantum cythare Dauid
reducebat ad mentem Reg. I xvi
Cythara est predicatio Dauid predica
tor et Litargia est quedam infir
mitas que sompnum et obliuionem inducit
Et fit quando flegma ex calore
febrili sursum ad cerebrum rapitur
et in posteriori cellula in aposte
ma congregatur Et fit ex super
fluo humore cerebrum occupante
ille filsus sompnus qui litar
gia dicitur generatur Talis autem
infirmus vix vocatus videt
et si videt loquitur aliter supinus
iacet et si ad horam super latus
uertitur proprio impetu supinatur
iterum Talis autem licet sint valde
calidus in extremitatibus inue
niuntur medicinis non tenem in loco
lucido debet constitui loquentium
et disputantium debet adesse gar
rulitas et pili capitis et barbe
dent radi et cera et dentes suf
fumigari cornu caprarum com
busti per istum litargicum intelligere
malum diuitem cuius cerebrum
mentis infectum amore temporalium
igitur qui si per predicationem porrigitur
ad latus penitentie statim supi
nat per recidiuationem Sed iste per
nat per combustionem cornu caprarum
i. per dampnationem hominum peccatorum
debet moueri et Caducus morbus
est ille quo patiens cadere
compellitur que epilentia quoque
seu appoplexia seu etiam sacra
passio nominatur Eo quod sacras
pectoris occupat partes scilicet caput
et sensus dicitur Herculeus

Amentia

Litargia

Caducus

Eo quod infirmitas sit fortissima/
Dicitur etiam epilencia ab epi
quod est supra et lempsis quod est lesio
quasi superiorum lesio Ista ergo passio
hominem subito facit cadere Ca
put facit tremere os et faciem
tum stridere dentium et spumatio
ne turpiter obtorquere Per istam
infirmitatem intelligo peccatum superbie
que sicut sacra passio dicitur quia
sacerdotes vices multotiens occupat
dicitur herculea quia de viris
etiam fortissimis et constantissimis
triumphat Et epilencia id est lesio
superiorum quia sicut multos superiores
et potentes prostravit / immo etiam
supremos angelos de celo ad istum
taliquostum acem inclinavit
Eciam in x° Decret. Dicitur superbia
eum destruxit domum et celos
deus eiecit Psalmus Tu humiliasti
sicut vulneratum superbum Tre
mor accidit in capite vel in mem
bris Sunt autem in hoc morbo
duo motus oppositi quorum unus
sursum alter deorsum movet
Natura enim facit superiorem que
dum a suo regimine destituitur
nititur regere et in dispositione
debita continere et sursum pro
sciens elevare Morbus vero
qui nichil aliud est nisi defectus
virtutis regitive in nervis spondi
lium vel ossium ipsius colli et aliorum
membrorum hic ergo morbus ipsius
membra inferius deprimit et sic
ex contrarietate duorum motuum tremor
accidit atque provenit Et sic dicit
Strabus super Genesim Istud fuit
signum quod deus posuit ut tremens
fieret et ne occideretur sicut tremor
capitis Sed in hoc est notandum
quod homo sit more Cayn im
pius et peccator / Non tamen per dei ti
morem metuat et tremet ne
inebitur per dampnacionem occidi
Sed potius in te gratia et pacienter re
servari unde ergo dicit Thobias Cum ma
gno tremore confitemini deo
Et sit quando membra a virtu

te destituuntur tremula et instabilia
fiunt Sic nere quando in homine
deficit virtus gratie divine et ma
xime virtus fortitudinis et spei
tunc tremulus per desperationem
efficitur Ita quod semper titubat et
movetur Et ubi debet esse fir
mus vacilla fluitat et tremit
Psalmus Trepidaverunt timore ubi
non erat timor Sunt ergo in
homine duo motus scilicet rationis
qui sursum erigit / et motus
sensualitatis qui deprimit deor
sum Deprimit in Psalmus Tremor
et timor venerunt super me etc
Spasmus est nervorum molestia
contrarietate motum voluntarium
auferens aut retardans Et hoc
fit quando membrorum aliquod abdor
mit aut spasmatur Ita quod ad
voluntatem hominis non regitur aut
movetur Et accidit talis infirmitas
quandoque ex repletione quandoque ex ina
nitione quandoque ex nimia frigiditate
sicut in labiis et in manibus
cum infrigidantur quod nix format
verba et vix digitos complicant
et recnant Talis infirmitas
videtur esse pigritia quam maxime
ista est que nervos affectuum
contrahit et motum bonorum operum
cis tollit intantum quod membra corporis
videntur penitus obdormire et
nullum motum boni operis exercent
Et provenit talis infirmitas
ex repletione divitiarum vel ex vir
tutis exinanitione et ex frigiditate
indevotionis congelatione Et
ista triplici causa talem pigritiam
sunt inducere Exodi x Tribus
diebus nemo vidit fratrem suum
nec movit se de loco suo scilicet quod
Ista tres dies id est iste tres cause
auferunt visum discretionis et
motum bone operationis Sed non quod
digiti sive frigore spasmati cauen
dum est ne subito forti calori
apponantur quia ex subita re
percussione frigiditatis ad extre

mitatibus extremitates nervorum
non mediatim generant paulatim
ergo et non subito. Sed membrum
tale fieri ut lesione contingat
nervorum ex repercussione frigoris
generari. Iste vult allegari cum
fervorem subitum novissimorum quia
ultima fiunt peiora prioribus.
Anima qui prius in peccatis erant
frigidi post ea fiunt frigidiores.
Et paralisis quandoque est generalis et
amplius mediam partem corporis
infirmantis. Aliquando particula
ris occupans solum unum membrum
ut pote manum brachium pedem
vel lingwam. Et ut communiter iste
morbus provenit ex superfluo cibo
et potu. Anima similiter per multitudinem
humorum qui ibi generantur nervi
solent opilari et sic membrum
sensu et motu privatur. Ita quod illud
membrum quasi mortuum reputatur.
Talis paralisis est peccatum avari
tie quod facit hominem sine sensu
et motu bonorum operum et compas
sionis. Cui ergo nunquam dat ele
mosinam palisim habet in manu
et qui delicatus temporalibus semper
loquitur et de sponsitate mu
lierum habet palisim in lingwa et
sic de aliis. Universalis autem pa
lisis et maxime quae senibus acci
dit vix aut difficiliter curatur.
Universalis autem palisis est peccatum ra
pine quando scilicet quis cum
suis familiaribus consweuit vi
vere de rapinis pauperum. Isti que
sunt multi et unus aliud non re
tardat / immo unus alium con
fortat et amat. Raro hoc peccatum
curatur. Mathei [illegible] dissolutus
palisi sibi s. tuis domum ut [illegible]
Oculus potuit loqui verbum de oculorum
vero sunt infirmitates membra cum
sint tenera et mollia et fragilia
et cito ad lesionem inclinata sunt
[illegible] passiva et facilia. Per illum
per intelligi anima quae videt et in
telligit universa. Vel oculus est religio
sus vel prelatus / patitur ergo iste
oculi id est prelati lesionem ex diversis
causis et occasionibus. Patitur
aliquando oculus per percussionem
volucionis per invidiam. Aliquando
pulverem terrenorum per avariciam.
Aliquando de fumo superbie. Aliquando
vento inanis glorie. Aliquando
aere mundane prosperitatis. Aliquando
solis claritate id est profunditate divine
maiestatis quam vult perscrutari.
Item patitur iste oculus quando
vino percusse doctrine inebriatur
Aliquando vene luxurie maculatur.
Item cibo forti et molesti pa
titur vel ab alio obscuritatem ocu
lis inducente. Anima ab [illegible]
dire acre dum perturbatur. Ista ocu
ledunt oculum mentis vel pre
latum vel religiosum et lumine
discretionis impediunt et oculus
Et vel dic ista membra sunt
adiutorio corporis ordinata et
tales principes qui huius vitiis
sunt ut communiter semper lesi. Et
Item nota quod patientibus de oculo
apostema utile est capiti alte
dormire / lucis claritatem fugere
et aquam calidam et claram
potare. Sic ut patienti aliquod
vicium mortale in oculo cordis
sui proficit si alte dormiat capi
tis intentione et erectione ad deum
per spem et contemplationem. Si clari
tatem mundane glorie vitet et fu
giat. Si vocem multiloquium fu
giat et silentium custodiat et si aquas
claras divine scripture et doctrine bibat
et hauriat. Surditas est passio Surditas
auditus et privatio vero quod aliquis in
[illegible] vires manet ubi ibi [illegible]
pacti humoribus generant. Et tunc
pruritus et titillacionem sentit et quidam
quasi [illegible] patiens [illegible] delectatur.
Sic ut multi sunt in auditu suo vincti
id est mordaces detractores vel adula
tores admittunt in eorum locutione
cuius pruritum et delectationem sentiunt

eo quod eos libenter audiunt ij Cronico
Quos acervabat sibi magistros pruri-
entes auribus. Hec autem surditas
si a iuventute sunt incurabilis est
etiam si per tricennium perseveraverint in-
curatur. Super omnia autem ad sur-
ditatem ammovendam valet bal-
samum auribus instillatum. Sic ne-
surditas obstinacionis si fuerit
antiqua efficitur i. in vicio hominis
ut ad sanitatem reduci. Signa-
culum enim divinum est quando
ille qui est a iuventute ab auditu
verbi dei et obediencie dei et pre-
lati penitus absurditus et in vi-
cijs induratus audiat et obe-
diat sicut decet sicut de Christo dicitur
Marci vij° Surdos fecit audire
et mutos loqui. Inter omnia autem
que talibus surdis possunt ad sa-
lutem proficere summe proficit bal-
samum divine misericordie cor-
dibus instillare et eis de dei
misericordia predicare. Vel balsa-
mum significat liquorem dulcis ammo-
nicionis que precordia cordis surditatem et
obstinatam mollit et ipsas aperit
ad bonum ut Isaie xxxv° Aures
fetor oris surdorum patebunt. Item fetor oris
accidit ex multis causis. Vel quandoque
ex gingivarum corrupcione quandoque
ex oris laceracione et pustulacione.
Quandoque ex toracis hitudine et spua-
lium mala disposicione. Quandoque ex
humorum stomachi putrefactione.
Quandoque ex totius infectione corporis
Sicut patet in leprosis quorum an-he-
litus est fetidus et infectus. Et quandoque
ex fetidorum comestione ut patet in co-
medentibus alea et similia. No-
go quod per os intelligitur immundi-
cia iuxta illud Apocalypsis In ore eorum
ore non est inventum mendacium.
Per fetorem ergo oris potest intelligi
infamie difformitas verborum
et locucionum. Os enim dicitur fetere
qui fetida verba et turpia et infama
profitetur eructuare. Fetor ergo illud
verborum ex diversis provenit causis vel
quando gingiva mentis per heresim
corrumpitur. Quando ob pla-
racionem detraccionem blasphemie.
Quando pectus per invidiam infici-
tur i. quando cor per malas cogita-
tiones ad male loquendum dispo-
nitur. Et quando stomachus
affectionum per luxuriam est pu-
trefactus. Et quando totus homo
est per infamiam corruptus. Et
quando rebus fetentibus i.
malis operibus videlicet usuris ad-
ulterijs et rapinis est cibatus.
Ex hijs enim omnibus fetor oris
et inhonestas verborum sequitur
et mala improba locucio generatur.
Unde Isaie xxxiiij° De cadaveri-
bus eorum ascendunt fetores
et locucionis impedimenta. No-
quod locucio multiplicatur impedi-
tur. Et hoc quando lingua nervos
calore corrumpente vel frigore
constringente paralisatur. Quandoque
humore relaxatur. Quandoque apo-
stemate generatur. Et quandoque pu-
stulis ulceratur. Ista enim omnia
faciunt hominem mutum vel sal-
tem in loquendo multipliciter
impediunt. Est tamen adverten-
dum quod sicut qui naturaliter est surdus
est similiter et mutus. Ita qui
audiendo verba fidei non didi-
cit ipsa necessario formare per consequens ea
ignorabit. Sic ne lingua
ecclesie i. prelatus vel predicator
qui alios debet instruere et doce-
re potest fieri mutus et a docen-
dum impeditur multis modis.
Primo propter calorem avaricie.
propter frigus pigricie. propter apo-
stema superbie. Et propter relapsa-
cionem et humectacionem luxu-
rie. propter pustulas et ulceracio-
invidie. Tercio propter surditatem
ignorancie. Qui enim ad audien-
dum et discendum in iuventute fuit
surdus, necesse est quod ad loquendum

predicandum et docendum pro ca
fiat mutus Mar vijo Et
dicunt ei surdum et mutum
Tercia breviter aliqui sunt qui
loqui ad alios non possunt propter
paralisim pigricie Aliqui non au
dent quia patiuntur relaxacionem
luxurie Alij non dignantur
quia patiuntur apostema superbie
Alij nolunt quia paciuntur ulce
ra invidie Alij hostant quia pa
ciuntur surditatem ignorancie
propter affectus suos sicut homo
non audiens et Cordiaca
sincopis nichil aliud est quam
tremor cordis est Sincopis
autem est inproporcionalis motus cordis
Et ista infirmitate homo quasi
mortuus efficitur Ita quod mul
tociens videtur Et accidit au
tem subito dolore et timore cor
constringente Aliquando ex ga
udio in corde spiritus dissoluente
Aliquando ex nimio sudore
Aliquando ex nimia replecione
Aliquando ex nimia inanitione
Per istam infirmitatem
intelligo peccatum desperacionis quod
incipit in tanta gravitate / Expone
contra istam sincopam et cor
diacam valent multa scilicet mar
garite os de corde cervi lignum
aloes et ambra Sic ut contra
desperacionem et aliud quodcumque
peccatum sicut primo evacuacione
confessionis vz margaritha
i. beata virgo et devocio ad ipsam
os inconstancie et fortitudinis
quod in corde cervi i. xpi reperi
tur / lignum aloes i. memoria
passionis xpi et ambra de
semine balene i. semine influencia
Ubi dei et febris est calor
in naturalibus a corde exiens per to
tum corpus arterijs mediantibus
se diffundens Nota quod quando in fe
bribus acutis si accidit con
stipacio ventris magnum est

periculum fluxus non sanguinis
enaribus bonum est signum et flu
xus ventris confert multum ad
remedium Sic vere in pectore fe
bricitante et concupiscencia infla
mato periculum dampnacionis
est quando venit sine consciencie
obstinacionem sumitur Ita quod per
confessionem emittere corruptores
mores viciorum non potest fluxus
venis et solucio confessionis pestis
et mortis et dampnacionis peri
culum tollit Et Stomacho De stomacho
varie accidunt passiones scilicet fa
stidium quod dicitur quasi fa
cus tedium Item bolismus i. in
satiabilis et caninus appetitus
Item singultus i. sanus vio
lencie concussionis per stomachum
intellige divites hominum
Isti paciuntur fastidium ubi dei Isti
sunt tedium de omni bono Isti etc
paciuntur bolismum insatiabilis
avaricie et gule Isti eciam pa
ciuntur singultum impaciencie
Tercia tales ut frequenter sunt
impacientes Si de aliquo vicio
corriguntur et quociens sunt
medicina est amara medicina
predicatoribus in homine occidendo
necesse est aliqua dulcedine
ut potest cum melle et lacte
sit condita dulcia enim vo
mites diligunt que sibi mor
nes diligunt et sic cum
pant et recipiunt et sic cum
amaritudine se occidunt Sic
vero quando predicator vult vinces
peccatorum in auditoribus occidere
semper cum amara medicina pe
nitencie sive timoris dei et sue
iusticie debet miscere pacem et dul
cedine spei et nunc divine
Tercia scilicet dum nunc dulcedo
recipitur et diligitur prime
amaritudo melius et libencius
incorporatur et efficacius operatur
Fluxus ventris involuntarius Fluxus ventris

et extissim sunt tres s. dynaria lu
teria dissinteria Dynaria est sim
plex fluxus ventris tibi vel indige
sti emissione et absque sanguine
excrestione que provenit et liq
uiditate humoris vel ex aliqua diffu
distemperancia dissolutivam caloris
Lienteria vero est fluxus ventris cum
indigesti cibi et potus emissione
qui s. cibus ita crudus emittitur
sic recipitur quam fit ex villorum
stomachi et abrasione cibi reten
ne non volente Dissinteria vero
est fluxus ventris aliquando cum
sanguinis emissione aliquando
cum ipsorum intestinorum putrefac
tione excitatione contingens Per istos
tres fluxus intelligi possunt tres di
micias sive bonorum temporalium dila
pidaciones et inanes consump
tiones Nam aliqui dilapidant
prelati aliqui cives aliqui prin
cipes ut exponere possunt satis ex

Idropicis

Ydropisis est tumor et inflatura
membrorum ex errore virtutis dige
stive contingens Nota ergo quod yd
ropicus est tumidus mollis
gravis ponderosus et sitibundus
ita quod venter talium more tympani
resonat percussus Sic vero quando
in epate id est in mente quatuor hu
mores id est quatuor affectiones dissi
pantur et distemperantur et de
ordinantur tunc virtus digestiva
s. discrecio deficit Et sic multi
plex superfluitas viciorum ibidem
gignitur Et ita fit ibi inflatura
superbie sitis insaciabilis avaric
cie mollicies luxurie et ponde
rositas accidie etc Hictericia est de

Hictericia

fedacio cutis absque inequalitate
Hictericia ergo est exterioris cutis
infectio habens infirmitatem intus
male condicionis comitantem quia
tales solent habere calorem in epate
sitim in ore dolorem in fronte

tantum in aure Sic et illi qui hic
tericia male conversacionis sunt feda
ti ut quamvis calore luxurie inflamman
tur siti avaricie fatigantur do
lore invidie insolite stimulantur

Gutta

et timitu timore desperacionis et tri
sticie pectoris perturbantur Job xvi
Sonitus terroris semper in aure illius
pro etc Emorroide sunt quedam vene
in posteriori parte corporis constitute
ad quas quandoque natura mittit super
fluitates que quandoque aperiuntur et per
ipsas corpus a dictis superfluita
tibus liberat et a multis infirm
itatibus preservat In istis vero venis
duo contingere solent videlicet nimia re
tencio et excessiva evacuacio Per
iste quoque vene michi significare
possunt divites huius mundi
huius mundi qui sunt quasi vena
quia semper sibi laborant pro divitiis
acquirendis Ecce vero Sene quidem nega
bonum enim Et hiis autem divitiis
quidam nimis retinent Et hii sunt
tenaces Alii sunt nimis emitten
tes Et hii sunt dilapidatores
Et est utrumque viciosum Et inde
multas infirmitates incurrunt
Nota ergo quod lapis in renibus quandoque
gignitur ex potu aque limpide
et arenose Lapis autem iste sepis
sime accidit pueris propter viscosi
tatem humorum mulieribus raro
aut nunquam accidit talis lapidis
Et hec causa necessarii habent largos
meatus quia in menstruis purgant
humores superfluos et corruptos
Sic vero lapis obstinacionis et
duricie quam ex aqua limosa pravi
tatis et mundane sapiencie aliquando
gignuntur in pueris id est in viciosis
et carnalibus plurimum in aliis
generatur Mulieres autem id est sim
plices qui confessionis meatus largos
habent ita quod superflua viciorum liberius
et sepe per confessiones emittunt
et purgant obstinacionis lapidem

non inveniunt sed per confessionem et
penitentiam gaudemus spiritualiter secundum
quod habetur Luce xix° Non relinquent
lapidem super lapidem qui destruetur
Gutta Gutta est infirmitas in membro
rum iuncturis contingens et ibidem
dolorem inferens et inducens
Dividitur autem gutta in tres species
scilicet arteticam que habet fieri in digi
tis atque manibus Sciaticam
que habet fieri in coxis / atque pedo
gram que habet fieri in talis atque
pedibus Nota ergo de podagra
hec est que gignitur in suavium
unctionibus scilicet cum pacem et securi
tatem et ampliorem sanitatibus corporalibus
non emendant Dicitur etiam podagra
pigritie corporis et desidie illius ac
cidit qui laute et delicate et quie
te voluit vivere et manere atque
per carnis et luxurie immunditiis
Item vel Apostema secundum Con
stantinum est superfluorum humorum
in aliquo collectio putrefaction
faciens et tumorem Et sic talis
humor sicut in furno pasta posita
ab igne desiccatur et superficie
crustulam quandam recipit sub
qua latet Nota ergo quod aliqua sunt
apostemata corrosiva ex materia
violenta sicut est Noli me tangere
quod est apostema in facie ca
ter lupus herisipilo Ita sunt enim
apostemata que carnes et nervos
corrodunt nervorum membrorum
quibus enim insident depopulant et co
sumunt Et non quod in membro
radicata sunt vix aut numquam possunt tolli
Dicitur etiam in corpore ecclesie in diversis
membris secularibus quod quasi
apostemata id est homines tumidi
et superbi qui quasi pariditate
et rapina ita sunt corrosivi quod
membris cui insident et latus
et priant et tollent vel cadit qua
miserie abiectis vastantur et consumuntur
et carnis et nervis id est bonis temporalibus
exterioribus denudantur Isti ergo dicuntur
noli me tangere Quia per eos ipsi
nullo modo volunt tangi corrigi vel
reprehendi Quoniam ymo ad modum
illius infirmitatis ex tactu corrigi
omne solent amplius reiterari
Prelati enim et predicatores istos
sepe intactos et impunitos di
mittunt Eo quod ex talibus reite
rantur et amplius quam ante ca ma
li sunt Iudith xiiij° Caput eg
li sunt ... Iudith xiiij° Caput eius
non tanget macula Ecce bene
figuraverunt isti in illis prelatis et
predicatoribus Regum dicitur Numeri
xvj° Recedite a tabernaculis ho
minum impiorum et nolite tangere
que ad eos pertinent Et dicitur ibidem
quod istiquam tangendi sunt prohibiti
quod terra pontem sunt absorbti Ad
vera denotandum quod tales nunquam quam inde
ignis sunt ut tangantur in puni
tu ut puniant terra id est ab inferno
sorbeantur finaliter et devorant
Item isti dicuntur cancer Quia
sicut illa infirmitas que dicitur cancer
plurimos habet pedes brachia seu
partes Ita quod paulatim serpit et
per corporis latitudinem se diffundit
Sic tales raptores paulatim
solent crescere et per officia et
tenentur et partes omnes rodere
et acquirere seu acquirere quo
usque totam patriam poterint
usurpare Isti etiam dicuntur lupus:
quia publice solent rapere dicuntur
etiam herisipila id est sacer ignis
participium Quia omnia solet
affligere et comburere Et quia
more ignis non potest eis sufficere
Proverbiorum xxx° Ignis numquam dicit
sufficit Tales ergo cognoscuntur
facti fuerint et incrassati ad plenum
sa vix aut numquam poterunt credi
tari nec a sua malitia mutari
Item ultimo Quibus corporis non exte
riorum et Pustule sunt ille
vesicule parvule que variole nun
cupantur / de corruptione id est in ...

sanguinis quo puer fuit perfusus
in utero matris nutrimentum. Dicuntur
tales pustule vtile expulsiva
ipsius nature. Nota ergo quod in
tali fine debet caueri ne appareat pu
stulas puerorum. Si enim aliquo tempore
rumpantur in tutto remanet de
formes et perpetue cicatrices. Sic uel
prelatus uel correctore. Unde de
bet caueri ne puerorum i. defectus
et vicia subditorum mediante appar
eat et reuelet. Nam dato quod infir
mitas peccati seu pustula recedet
cicatrix tamen perpetue remanet
Si ipsas mediante aliis appareat.
Apok ix° puteum abyssi et exi
uit fumus. Glosa qui puteus
viciorum aperitur fumus infamie se
quitur. Et Scabies fit ex corruptis
humoribus intercutaneis quas
natura mittit ad exteriora et mundi
ficat interiora. Et solet scabies quandoque
fieri ex vicio splenis que in ex ant
iqua per inueterata sanari. Et
signat scabies peccatum carnis quam aliqui
sequuntur magna infamia. Et illa
peccata per quam pudor perdit quod raro
sanantur. Ut patet in mulieribus
publicis. Unde Jeremie xxx° In
sanabilis est dolor tuus pessima
plaga tua. Et Impetigo est quedam
cutis inmunditia proueniens ex cole
rica et ignea materia procedens
et pruritum et spigmine inducens.
Ista etiam spigo dicitur. Glosa primo delectabiliter
sipit et diffundit. Delectabilis
est ista spigo quando sanatur. Si per gratiam
in fine dolor et contritio inducatur.
Ista passio per significatur pruritum
et appetitum luxurie qui inducit
et perficit coleram i. ardor carnalis
concupiscentie. Ista ergo impedigo dicitur quia
mentem semper solet impetere et
inuadere. Serpigo nominatur quia
per membra corporis solet serpere

et destruit. Et ista quando stalpit(?)
et perficitur solet delectatione facere
et inducere. In fine tamen affec
tionem remorsus et displicentie
solet in conscientia causare et in
inferno afflictione perpetuam generare.
Glosa sic dicit. Augustinus Abhomi
nacionum est quod delectat sem
piternum autem est quod cruciabit.
Lepra est vniuersalis membrorum cor
ruptio. Nota ergo quod leprarum
sunt quatuor genera secundum quod qua
tuor humores diuersimode corrumpuntur
scilicet elephancia que generatur ex cor
ruptione melancolie. Eleuancia(?) enim
est animalis melancolicum. Item
Allopicia que fit ex corrupto
sanguine et dicitur ab allo
pes quod est wlpes. Glosa tales
leprosi more wlpis pilos deponunt.
Item tyria seu serpentina que
fit ex corrupto flegmate sic dicta
eo quod talis paciens more serpentis
pellem deponit et perdit. Item
leonina que fit ex colera rubea
corrupta sic dicta eo quod more
leonis animam denotat et sunt.
Item iste quatuor species lepre
signant quatuor genera peccatorum
scilicet auariciam luxuriam maliciam
et superbiam. Et corpora singula
singulis. Isti quadrupli figu
ri possunt per quatuor leprosos de
quibus legitur in Regum vii°
Ubi dicitur quod quatuor viri leprosi
famelici confugierunt de porta
Samarie ad castra Syrie. Ubi
scilicet intrauit thabernacula inve
nerunt copiam bonorum et biberunt
et comederunt aurum et argentum
et vestes tulerunt et abscon
derunt. Samaria quod interpretatur domus
custodiens signat etiam uel gratiam
in qua et per quam domus custodit.
Syria vero interpretatur humectata

signat mundum qui s. perambulatione
peccatorum totus est madidus et hu
mectus Sic ergo fit quod quatuor le
prosi i. quatuor genera peccatorum homi
spiritualiter leprosorum s. avari luxuriosi
maliciosi et superbi Samariam
i. divinam gratiam et ecclesiam dese
runt et contempnunt et ad castra
Syrie i. ad status mundi prosperos
confugiunt et accedunt ubi sepe
bonorum temporalium copiam inveni
unt ad comedendum et bibendum
et ad aurum et argentum abscondendum
et thezaurizandum interdum
Luce iiii° In diebus Elizei erant
multi leprosi in Israel etc. Item no
tandum quod homo ex multis causis fit
leprosus aliquando ex alterius le
prosi cohabitatione et frequentatione
quia est morbus contagiosus
Aliquando ex mulierum aliquando
statim commixtione carnali cognita
Aliquando leprosum procreat generatione
et traditione ratione seminis corrup
ti aliquando ex corrupti lactis
educatione vel sanguinis men
strualis conceptione generatur ali
quando lepra ex causis exterioribus s. ex
corrupto aere et corruptis cibis
nimis calidis Ut potu commi
xti alei vel piperis vel excessi
potatione vinticulose carnibus et etiam
ex morsu alicuius serpentis Sic
ue dico spiritualiter loquendo quod ho
mo anima multis modis fit leprosus
Primo enim inficit leprosorum coha
bitatio i. aliorum malorum societas
Et Cum sancto sanctus eris etc.
ipsos inficit malarum mulierum
contactus et carnalitas Item parentum
leprosorum i. malorum prelatorum
vita et iniquitas Corrupti lactis
i. corrupte doctrine heresis et pra
vitas et sanguinis menstrualis
i. carnalis immundicie fetiditas
feditas Item malis cibis i. mal

temporalibus s. more alei et piperis pro
vocantibus calefacientibus et car
nibus vinticulosis potibus i.
deliciis carnalibus et quasi rep
tilibus i. demonum temptacio
nibus mordentium ac pungentium
Sed nota quod ad curationem le
pre vel saltem palliationem summe
dicitur valere serpens rufus cum
ventre albo cauda et capite
abscissis si coctus sepius in por
cis sumatur vel si vino nigro
putrefactus fuit sepe patientibus
apponitur Sicut dicit Platearius
multos enim morbos vali
tor talis serpens bene coctus ut aut
Sicut exemplificat de quodam
leproso cuius uxor dedit lecto cum
gruelle serpentem cum aliis
comedere ut eum interficeret qui
comedit et multo sudore e
misso pristinum recuperavit Dicit
quod serpens signat corpus vi
num vero designat sanguinem
ihesu christi cuius esus et potus in
sacramento altaris peccatum tollit
lavat gratie tribuit et a morte
eterna custodit Joh vi° Qui
manducat carnem meam
etc. Morphea est macula in Morphea
cute veniens ex nutrimenti
corruptione et est morphea
in cute sicut est lepra in carne
In carne est enim quedam infec
tio que est in sola cute alba
seu nigra quorum quedam
incurabilis quedam non curabilis
est Si enim illa macula acu
puncta sanguinem emittit cura
bilis indicatur Si non puncta
sanguinem non emisit tunc
incurabilis reputatur Per talem
cutis maculam intelligo vicia
exterioris conversationis que quasi
inveniunt ita quod in corde nulla
tenus pretenduntur Certe multi
sunt qui ex quadam morum levi
tate exterius maculati et multi

videntur, qui tamen esse nituntur
in corde sine lepra peccatorum mor
talium demonstrantur. Sed breviter
hoc est verum quod morphea a ma
cula peccati insolencie vel defectus
sive sit mortalis sive venialis
tunc curabilis et sanabilis est
quando punctata per corruptionem
et tribulationem et recalcitrationem
emittit sanguinem peccati per confes
sionem. Si vero per correctiones et
tribulationes puncti sunt lacrimas
doloris et confessionis non emittit
de talis hominis cecitate spiritualis
procul dubio nulla erit spes. Item immo
insanabilis est dolor eius. Tria
sunt precipua venena ipsorum corporis
i. anime peccatrici. Primum venenum est
morsibus reptilium vel ferarum
et humore talium verba suggestio
nis et morsus demonum et hominum
malignorum et adulatorum lux
uriorum et deceptorum hereticorum
et detractorum. Istorum enim sug
gestiones temptationes et verba
ipse anime sunt venena. Primo ve
nenum aspidum sibilantium ca[…]
Secundum venenum est succus her
barum arborum sicut taxi et simi
le i. liquor carnalium deliciarum.
Anima peccato anima per delicias inve
nenatur et morte luxurie da
pnatur. Tercium venenum est quod
ex venis lapidum vel terrarum
sicut argentum vivum et arsenicum
i. vene terrestrium deliciarum que in
ficiunt animam atque necant. Item nota
quod venenum masculinum acutius est et
fortius quam femineum. Tamen fe
minei serpentes plures habent den
tes et ideo deteriores creduntur.
Sic vero masculorum venenum i.
malitia hominum maior est acutior
et fortior et subtilior quam femina
rum. Verum tamen quod femine plures habent
dentes mordaces loquacitatis quam
viri. Ideo deteriores ut in pluri
bus reputantur quam viri. Item

nota quod venenum reguli quod etiam
mediante hasta inficit contin
gentem sicut exemplificat
Avicenna de quodam milite
qui in hasta vel lancea tetigit
unum talem serpentem qui statim
cecidit mortuus cum animali
suo. Per regulum seu basiliscum
cuius est tanta venositas quod solo
visu sibilo vel flatu inficit uni
versa in tantum quod aves volantes
detrahit et quidquid videt in
mobile facit et terram cavernam
suam omnia desiccat et destruit
et consumit. Intelligo personam
luxuriosam cuius aspectu sibilo
et afflatu alii sunt venena
inquinatum. Pro aspectibus gestibus
cantibus sibilis et suggestio
nibus luxuriosos etiam aves i.
personas spirituales religiosos et
predicatores solet avolatu contem
plationis et predicationis detrahere
inconstantes immobiles stupen
tes et bonorum operum motu caren
tes facere et quidquid quod est virorum
i. virtutum et gratie desiccare. Sicut
patet in luxuriosis personis quia mu
lieribus quam hominibus pulchri
tudine delectati efficiuntur insen
sales stupidi et immoti. Ecce primo
efficiuntur immobiles sicut lapis. Per
hastam autem intelligo vetulam
Anima sicut hasta ex ligno arido
et ferro acuto. Sic tales lene
sunt vetule et aride sicut li
gnum verbis, tamen lingue sunt sim
dentes et acute sicut ferrum.
Sapientia per Eccl. dicit Dominus iram
in lancea etc. Anima peccato vene
num luxurie quod reguli i. per
luxuriosam permanet tante est
insolencie et mordacitatis quod etiam
mediante hasta i. mediante
vetula aliquam personem se impie
contingunt solent consensus
inficere et malas incontinentias
nec inflammare et inducere tu
ceno i. amaritudinem cum corpore necare

Item nota quod venenum canis rabidi
est periculosissimum. Efficit enim ex colera
nigra dominante in ipsius corrupta
et in fumos evaporante et sursum
ad cerebrum inficiente et rabiem indu-
cente. Immo si ille canis alterum
momorderit, ipsum etiam inficit
et in rabiem convertit, quod et tercium
in quartum et quartus in quintum
et sic deinceps facit. Periculosi
ergo sunt tales latrones. Venenum
quorum non statim solet occidere, immo
etiam post annum solet se ondere
et hominem morsu inficere et ali-
quando eadem hora maliciam
suam declinare. Canes ergo ra-
bidi linguam extrahunt, ex-
trahunt os, aperiunt et continuo
salivam venenosam emittunt atque
ubi cadit saliva ipsorum inficiunt.
Cognoscunt alii canes ipsum in cogno-
scunt, timent et fugiunt et con-
tra eos latratus faciunt et emittunt.
Iste canis significat detractorem qui
habet apertam linguam et extensam
et promptam ad loquendum et detracta-
tem etiam suam ubi saliva sua ca-
dit solet inficere et sic istud ve-
nenum ab ore emissum multos so-
let inficere et turbare. Ideo bene
dicitur Ecclesiastici xxviii^o Susur-
ro et bilinguis maledictus, multos
enim turbavit pacem habentes. Lingua
tercia sub verbis multos commovit.
Constat enim quod vivus detrac-
tor et diffamator multos ho-
mines facit rabidos et discordes
et iracundos et furibundos etc.
Medicus qui est ad curam infir-
mitatum et egritudinum ordina-
tus debet esse prudens, diligens
atque doctus et in omnibus circum-
spectus. Nichil plus impedit sa-
lutem hominum infirmorum quam
ignorancia medicorum. Oportet ergo
medicum ut nichil obmittat
de contingentibus, et ut salu-
briter operetur cognoscere com-
plexiones hominum, compositio-
nes et commixtiones membrorum
quam humorum dispositiones
temporum, conditiones sexus et e-
tatum. Alia enim medicina
danda est in hyeme, alia in
estate, alia in sene quam in iuv-
ene, alia in morbi principio,
alia in incremento. Ergo oportet
quod cognoscat causas, acciden-
cia, pericula et signa morborum,
naturam et efficaciam medici-
narum, ut sic contra morbos
simplices medicinas preparet
simplices et contra composi-
tos et compositas apponat
medicinas. Iste debet scire
quomodo sunt debilia conforta-
da, districta dissolvenda, la-
xa constringenda, sana conser-
vanda et noxia expellenda.
Talis medicus debet esse
prelatus, predicator et confessor,
ut sciat ut obstinatos possit
per contritionem dissolvere, disso-
lutos vero, leves et laxos
possit per penitenciam restringere,
debiles aut tristes et pau-
peres et desperatos possit per
spem et consolationem confor-
tare, repletos vero i. divites
et pettos possit per elemosinam
et confessionem evacuari. Ezechiel
xxxiiii^o. Quod perierat
requiram et quod abiectum
fuerat reducam, quod confrac-
tum fuerat alligabo, quod
infirmum erat consolidabo,
quod pingue et forte cu-
stodiam et servabo. Ista pos-
sunt esse verba boni medici i.
boni pastoris et boni prelati etc.

Incipit liber Reductorii
quintus qui tractat de
celo et mundo etc.

Mundus est universitas creatu
rarum conglobata in medio
spere secundum Martianum dici-
tur enim mundus celum cum omnibus
suis contentis et hic mundus di-
as partes scilicet primam que est incorrupti-
bilis et immutabilis que incipit
a spera lune in sursum Secundam
est corruptibilis et variabilis que in-
cipit a spera ignis usque deorsum
ad centrum terre Prima pars
habet celum cum stellis solem et lu-
nam cum ceteris planetis Secunda
habet aerem ignem aquam terram cum
avibus animalibus herbis et lapi-
dibus In prima semper viget lux
et claritas In secunda semper reperitur
obscuritas Et ut breviter conclu-
datur prime parti influentia
secunde gubernatio Per mundum
intelligo eciam ecclesiam in qua sunt omnes
creature i. omnes christiani boni et
mali qui ibi sunt per unitatem
fidei conglobati Sed ista habet
duas partes scilicet superiorem habet ecclesia
triumphans que est immutabilis
et perpetua sine malo Et inferiorem
habet ecclesia militans que multum
est mutabilis et variabilis et de-
pressa et variis impressionibus
i. tribulacionibus nebulis et nubi-
bus i. diversis ignoranciis et erro-
ribus est repleta et obscurata
Sed pars superior habet claritatem
et semper omnis spie virtutem In
ista prima parte est celum i. deus
qui omnia ambit quantum ad
essenciam infinitam Sunt ibi
stelle i. angeli fixe et immu-
tabiles Est ibi sol i. christus Est ibi
luna i. beata virgo Sunt ibi pla-
nete i. sancti et sancte In secun-
da parte i. in ecclesia militante
est ignis i. ardor caritatis Est
aer i. splendor honestatis Est
ibi aqua i. dulcor pietatis Est

ibi terra i. depressio humilitatis
Sunt ibi aves i. viri contempla-
tivi Sunt ibi animalia i. viri re-
sertes et activi Sunt ibi lapides
i. peccatores insensibiles duri et ri-
gidi et obstinati Sunt ibi ar-
bores i. fragiles et imperfecti
qui flantibus temptacionum pel-
luntur et sepe videntur gratie
recipiant atque perdunt Certa
septies in die cadit iustus et
resurgit Proverbiorum xxiiii° Item
nota secundum Augustinum in gloza
Mat. xxiiii° Mundus iste
licet sit eternus quo ad essen-
tiam et substantiam Iste tamen
qualitas et species exterior est
mutabilis et variabilis Et
finaliter quando deus mundum
iudicabit ad formam veniet
meliorem Ysaias xxx
Et lux lune sicut lux solis
septempliciter Talis enim homo
quia licet sit eternus dum vivit nunc
mutatur tamen quantum ad mores
et etiam quantum ad corporis etatem
Sed ista mutacio debet esse in
melius quia sol eius i. intel-
lectus suus i. voluntas que
fluit et refluit debet semper
maiori lumine esse decoratus
Unde Apoc. i° Oculi eius
sicut sol etc. Nota quod licet
inferior pars mundi scilicet terra
et aqua sunt ignobiliores sunt
tamen fecundiores Unde quamvis
lucem careant non tamen fructu ca-
in productione sensibilium et ve-
getabilium lapidum et metal-
lorum sunt aliis pleniores
Sic etiam in ecclesia sunt due
partes scilicet superior prelati et clerici Et
inferior i. subditi et layci Et
licet superiores precellant clari-
tate scientie et discretione i. emi-
nentia prelationis inferiores tamen
precellunt fecunditate et bonis operibus

Nota

Cima hodie layci plus habet
et fecundantur in fructibus
bone conuersacionis et in floribus
bone operacionis quam clerici vel
religiosi / et quanto plus in eis
claritas scripture deficit / tanto
fecunditas virtutum plus proficit
Cima multi sunt qui propter sciencias
sunt deteriores Unde Ieronimus
ad o dr Stultus factus est omnis
Nota astia et Celi sunt septem scilicet
empireum Cristallinum / Fir
mamentum olimpus i. regio
planetarum Igneum Superior
pars aeris contracta igni Infe
rior eius pars contracta terre
nt celum est unum immobile
scilicet empireum omnia autem alia
sunt mobilia et ab ipso primo
immobili contenta Sic et deus
quia status immobilis dat cuncta
moueri secundum Boecium de consola
cione Non mouetur enim loca
liter Cima replet omnem locum
Ieremie xxiii° Celum et terram
ego impleo et Nota forma
liter quia incorruptibilis Mala
chi iii° Ego dominus qui non
muter et ipse omnia animalia
et essencialiter et virtualiter tenet
et ipse aurillo etiam in ipso sunt
omnia Colloce i° Omnes etiam
alij celi i. omnes creature preter
eum et nec sunt mobiles et
corruptibiles quod est deus et
angeli Job i° Ecce inter sanctos
eius nemo est immutabilis et
ab ipso recipiunt lumen sapiencie et
omnem aliam influenciam et
valorem per ipsum enim mouemur
et sumus Actuum xvii° vel de
celo superiori i. de plato vel per fide
Cima licet aliqui sunt mobiles
et inconstantes ipse tamen deus stabi
lis et firmus permanere enim vo

esto firmus in via dei Item no
quod omnia que sunt sub firmamento
mouent secundum motum eius scilicet pla
nete et orbes et etiam ignis aer
et aqua licet dissimode et mo
tui firmamenti obediunt ipsum
quia die ac nocte secuntur ab oriente
in occidente et tamen et plus
mouentur secundum motum orbis qui
secundum motum primum Et quanto
inferior est et prior tanto mo
tui firmamenti ordinatius se
conformat secundum Rabanum Sic
vere firmamento i. deo vel pre
lato Deus omnes subditi i. omnes
inferiores obediunt et secundum mo
tum voluntate sue se regere
et moueri / motumque i. superiora
voluntate motui firmamenti
i. plato dei subiecte et per ipsum
per obedienciam curre et quanto
quis prior et sanctior tanto
uo ad mouendum et regendum se secundum
voluntatem plati sui vel dei est
pronior Ezechielis i° Quanto maior
es humilia te in omnibus Item
Nota quod quanto aliquod corpus appro
pinquat celo tanto magis est mobi
lis Et econuerso / quanto remocius
tanto minus se suo motui conformat
mat / patet quia magnus magis est
ordinatus quam aer Et aer quam
aqua Terra autem propter maiorem
elongacionem a firmamento
constancia immobilis est et fixa
Sic ne quanto quis est prior
celo i. deo per graciam et virtutes
Tanto mouetur ordinacius et
econuerso per obedienciam Et econuerso
quanto plus a deo remouetur per peccatum
tanto minus obedit eius volun
tati et minus mouetur ad bona
opera Et ideo multi sunt ho
mines terra fixi et immobiles per pi
gricie et inobediencie immobi
litatem et grauitatem possunt

Sextus

dant tiranni super stabilitate Item Nota quod celum movetur velocissime Et ideo ne motus eius velocitas mundi machinam dissiparet voluit enim natura motu planetarum contrario retardare Motus enim planetarum proprius est contrarius motui firmamenti ut sit eius impetus motu contrario moderetur secundum Rabanum dicit sunt multi qui motu firmamenti moventur citissime ad vindictam et ad iustitie executionem quando inveniunt aliquem delinquentem non considerantes fragilitatem peccatoris Et ideo ad refrenandum impetum sui rigoris dat eis natura i. deus planetas i. subditos qui habent motus contrarios qui eis contrariantur per appellationes vel sic sunt consiliarii per bona consilia ut sic iracundia temperetur Et Celum cristallinum est aque natura secundum Bedam in modum cristalli ibi divino opere est congelata et sunt ad temperamentum velocitatis talis motus firmamenti videlicet etiam operantur planete propter contrarios motus suos / firmamentum enim per cristallinum refrigeratur et per planetas retardatur secundum Bedam et platonem Per cristallinum quod est nature lucide et specularis intelligo plenos sapientia spirituali qui claritates continent vitae Est ergo necessarium firmamento i. principi vel prelato quod habeat secum celum cristallinum i. socios prudentes vel viros sapientes et consiliarios bonos ut sic per eorum

consilium et prudentiam et maturitatem careat crudelitas et immodice temperetur ad quod etiam sibi prestat motus contrarius planetarum i. rebellio subditorum Utile est enim huiusmodi rebelliones quasi subditorum sentire ut semper in quodam timore vivere(?) cogitat Item Nota quod celum cristallinum habet aquas in se ipsas liquatas et congelatas Sic misericors semper portat secum aquas lacrimarum devotionis et compassionis Unde Job xxvi° qui ligat aquas in nubibus suis Qui tegis aquis superiora eius(?) Et per cristallinum lucem recipit ab empireo et tribuit firmamento Sic vere iustus vel prelatus a deo sapientie et gratie lucem recipit quam in alios post diffundit Celum empireum est primum celum et dicitur secundum Isidorum a pir quod est ignis non propter ardorem sed propter splendorem et est quietum et immobile speciem maximam quantitate Quia omnia corporalia continet quantitate uniforme et qualitate quia caret stellis secundum Allexandrum Necessarium fuit istud celum propter complementum universi Quia sicut corpus infimum scilicet terra est immobile et oppositum supremum vero i. empireum immobile est et clarum et sic iste duo immobilitate natura volunt universi Sic dicit Basilius in exameron talis est deus maxime fixus homo qui splendore rutilat super omnes Iste est spiritus qui sine principio et sine fine immobilis

quinta nec corrumpit nec altera
tur in suis dispositionibus nec mutatur
Malach. iii° Ego dominus et non
mutor. Maxime est quantitatis
quia omnes continet creaturas
et quia habet essentiam infinitam
unde Jeremias Celum et terram
ego impleo. Hic est uniformis
quia equalis est ei una deitas
Sapientie vii° Et ideo inter ipsum
et terram i. inter deum et beatam
virginem omnia continet et dimi
nuit. modo variant. Ista autem duo
in immobilitate perpetua confirmantur
Non fuit enim aliquis qui va
cillaret in fide preter ipsum et virginem
gloriosam maxime in passione
Et hic est regio planetarum secundum
Marcianum et est locus separatus
ab inferioribus ubi est dies perpe
tuus et ubi nox diurno non suc
cedit Et hoc ideo quia umbra
terre que noctis est causa ad tam
altum in ethere non accedit Et secundum
Aristotelem ii° metheororum Ether nil
aliud est quam quintum elementum
quod totum aliud est ab aliorum
elementorum natura. Quinta ether neque grave
neque leve neque rarum neque densum
neque corruptionem recipit aliqua
lem Talis debet esse vir ecclesiasticus
et maxime prelatus vel religiosus
Quinta debet esse separatus quo ad
vitam et ad mores ab inferioribus
elementis i. a secularibus et terrenis
et hic maxime quantum ad clarita
tem et lucem sapientie et gratie que
in ipso perpetuo debet permanere Umbra
enim terre i. terrenorum affectiones
non debent ad istos accedere Et ideo
nox ignorancie vel peccati in tali
bus nunquam debet esse Apocalypsis xxii°
Nox enim non erit ibi Isti non debent
esse graves per pigriciam nec leves per
insolenciam nec rari per paucitatem

nec densi per ruditatem sed per incor
ruptibiles perseverando longani
mitatem nec dicant Domine
non sum sicut ceteri hominum. Lucifer
unus id est planeta lucifer
benivolus femininus nocturnus su
comitatur solem vel precedendo
et tunc dicitur lucifer a subse
quendo tunc dicitur vesper. hic ceteris
splendentius fulget Ideo dicitur
iubar propter radiositatem suam et
solis ortum in medietate annun
ciat et precedit Talis est beata
virgo que fuit femina per pietatem
benivola per benignitatem nocturna
et occulta per humilitatem summe
radians per honestatem solem
i. Christum semper comitatus per in
carnationem precedit ipsum preter
deus per maternitatem Christum sequens
per virginitatem Etiam quia per ipsam
remansit in mundo / aurora ra
rissime videtur quia ut quasi
semper est sub solis radiis ubi
occultatur Sic nec prelatus vel
religiosus non debet se nimis
ostendere et coram aliis publi
care Sed vel studio vel oratione
se a mundanis strepitibus destruxit
Domini et Mercurius signat eos
qui raro apparent in sermocinatione
Dimio ut potissimum in predicationibus
et tales sunt precipue anachorete
se subradiis solis i. sub deli
tys vel radiis solis i. pecunie
quas ut frequenter inhiant et ibi
se occupant et occultant Sol
est corpus lucidum et leve ab
le ad motum et ideo quia de le
vissime nature et velocissimi so
tillius. De divinis nominibus
Sic vere quanto quis est levior
per voluntariam paupertatem et magis
habet de divinis sarcinas tanto
ad motum obediencie vel bone opa
rationis est abilior Et ideo sol i.
vir perfectus et religiosus velocissi

est pfectus linguarum psona dicit
Sol Paulus ad ro domine quod
me misit facere etc. Sol habet virtu
tem pfectiuam quia nichil p
uenit ad pfectionem uel comple
mentum inter uegetabilia et
sensibilia nisi psolem virtu
tem etiam habet fecundatiuam et augm
tatiuam quia nichil fructifi
cat uel augmentatur ubi ra
dius solis non attingit Talis
est xpus qui per graciam suam
quam premittit ipse fundit
p boni operis inchoationem
augmentat per eius pfectum in
mentum et psecucionem pficit
in finale complementum et pse
uerancia et pfectiom Unde in
Corp vmo Quemadmodum
cepit ita faciet Non potest enim ho
in bono pficere nisi radius di
uine gracie pximum tangat cor
pus in peccatoribus quia tali ra
dio non tanguntur Et ideo fru
ctum bonorum operum nunquam por
tat Item Rota qua se recipit
mutaciones Ipse enim in ma
ne rubet, in tercia lucet In me
ridie feruet In vespere pallet
Et ideo secundum Bedam Sol quatuor
habuisse equos fingitur a poetis
Unus dicebatur erices i. ru
beus Alius altheus i. splen
dens Tercius lampas i. ardens
Quartus philogeus i. amans
terram Sic unus iustus et pfectus
debet imitari de bono in melius
Prima quoque debet inueni ru
beus per caritatem Clarus per ho
nestatem Feruens per zeli austeri
tatem Pallidus per maturitatem
Et ideo iste dei habet quatuor
equos quibus vehitur ad celum
i. quatuor virtutes cardinales
Unus est rubeus qui sanguinem
causat Et est fortitudo Alius

est lampas illuminans Et est pru
dencia Alius feruens Et est ar
dens iusticia Alius pallidus
Et est matura temperancia Quatu
imo Cuius ascendet super currus
te et radii te sal Item Rotam
duo sunt in nobis in sole oc
culta s. magnitudo et motus
Nam cum sit omnes maior
tera et maxime quantitatis
hoc tamen nostris sensibus
non apparet Cum etiam velo
cissime moueat tamen propter sua
maxima claritate a nobis
hec est velocitas non videtur
Sic ideo ipse sunt nobis ab
scondite incognita et visa s. ma
gnitudo sue essencie et motus
sue occulte prudencie Nam cum
habeat essenciam infinitam Illa
tamen infinitas a nobis non
potest plenarie comprehendi Iob
xxxvio Magnus enim dominus
est et vincens sciam nostram
Tanta est etiam claritas sue sa
piencie quod motus sue pruden
cie non percipitur i. quod radii suorum
oculorum iudiciorum a nobis penitus
non videntur Unde Ecclesiastes viiio
Omnium operum dei nullam inuenire
re potest racionem Et quanto plus labo
rauit tanto minus inueniet etc.
Luna dicitur quia luminum vna i.
principalis quod soli in magni
tudine et pulchritudine est si
milis Et secundum Ambrosium in
exameron Luna est decor
noctis / mater roris / humoris
ministra / denuntiatrix maris / temporum men
sura Emulatrix solis / imitatrix
aeris / lumen a sole mutuans
ipsum quasi modo specularis ad nos
diffundens Talis est persona

bta virgo quia est uelut luminare
rium celi i. omnium sanctorum ecclesie
est principalior et soli i. xpo
filio suo similior quantum ad
perfectionem Hec est enim decor
noctis i. huius tribulentie mentis
uel noctis i. peccatorum et penitentie
tum est species atque decor Cant
vjo pulchra ut luna electa
ut sol Hec est etiam rotus gratie
et humoris i. deuotionis in
terra Ista dominatur mari i. de
monibus corporis fluctus reprimendo
Eccli xxiiijo In fluctibus maris
ambulaui / tempus suum mensu
rate tempora sua debite ordi
nando et in bonis usibus
exponendo uel expendendo
Solem i. xpm emulatur et am
at ac i. constantiam demonstrat
lo in bono mutat lumen et
et gratiarum plenitudinem a sole
xpo recepit et tandem ad nos
peccatores effundit Nam hec
et viuentes et in purgatorio
lugentes luce sue gratie conso
latur Eccli xxiiijo Penetrabo
omnes partes Item nota quod luna
non fit cornuta nisi quando rece
dit a sole uel ad solem accedit
Sic nec homo non fit superbus
et cornutus nisi quando a deo rece
dit per peccatum Quando etiam homo
accedit ad solem i. ad deum per
gratias et virtutes Timet similiter
exemplum quomodo superbit et fit
cornutus Sicut ille phariseus
Luce xviijo Non sum sicut ceteri
homines Quia non homo non tunc
superbit quando de rebus vitiosis
ymmo etiam de rebus virtuosis et e
... armis inficit sicut
dicit Gregorius Valde timen

est viam quod ex uictoria nascitur victo
rium Item nota quod luna ex sui cor
poris opacitate semper habet quandam
opacitatem seu obscuritatem et
hec maxime quando appropinquat
Ideo dicit quod hoc contrahit ex
umbra terre cui est vicina Cu
ius signum est quia quando
superiores partes agit tunc illos cla
et sine macula videtur Sic
uero ualit nos videmus ob
scuritate et nigredine ignoran
tie et multorum maculas peccatorum
et maxime quando appropinqua
mus ad terram i. quando ter
renas diuitias per auaritiam appli
camur Quia tunc homo
ex umbra terre i. ex terrena affec
tione multas contrahit maculas
peccatorum Cometa est stella Cometa
flammis cornuta secundum Bedam
et significat mutationem aut pestile
ntiam bella et ventos breui spa
tio fuit s. octo diebus uel parum
plus uel minus Et semper in septen
trione apparet et in occidente
numquam Talis est gloria mundi
et prosperitas Quia nec flammis
et ardoribus auaritie conditur
et ideo illis qui eam habent significat
bella et pestilentiam tribulationis
eterne / breui etiam durat tempore
quia tunc in uita hac ex in sep
tentrione i. in mundo isto ubi
viget frigus tribulationum tunc
Item nota quod Cometa dato quod non
sit planeta uidetur tamen mo
ueri motu planetarum aliquando
tunc autem immobilis esse uidetur
in parte septentrionali apparet
et numquam emittit radios versus
occidentem breuissimo finitur
ut est predictum Talis est ypocrita
qui non est planeta i. uir in
sanctitate licet motus i. opera consimilia

sicat et licet aliquotiens per gratiam stare videatur. Iste in septentrione i. in frigore penitentie perseveat sed nec radios sue considerationis iniquus emittit versus occidentem i. versus mortem quia isti iniqui cogitant de morte. Et ideo parum durant in sua fictione quia cito iniquos infestat iniquitas palliata. Sapientie iiii° adulterine plantationes non dabunt radices altas. Et Polus est stella altissima et minima videtur licet sit magna et immobilis in superiori parte celi circa quam totum celum movetur. Et est duplex scilicet polus articus et polus antarticus. Articus est nobis semper apparens antarticus in nigra. Et inter istos duos polos transit axis linea intellectualis circa quam totum celum movetur sicut circulus circa centrum. Axis est cuilibet homo duo poli scilicet spes et timor vel consideratio nativitatis et mortis vel fides et caritas circa que anima debet semper uti et cursum bonorum operum exercere et per obedientiam circuire. Arturus septentrio secundum theophilum Boetes idem est. Et est illa constellatio que dicitur currus quia in modum currus ordinatur. In ista sunt septem pulchre stelle quatuor ab his discernuntur et situs ordine distinguuntur. Constellatio ista nunquam occidit. Et hoc quia circa polum articum est sita circa quem currunt incessanter. Ut dicit Greg. et Isidorus habet

Polus

constellatio est circa quam septem stellas i. septem sacramenta continet que circa polum deum immobilem et eternum sistitur per fidem et devotionem et ideo non occidet nec deficiet nec cessabit per quamcumque tribulationem. Arturus enim continue volvitur sed nunquam mergitur. Sic et ecclesia volvi et tribulari potest mergi autem et deficere nunquam patet Matth. xvi° Et porte inferi non prevalebunt adversus eam. Stelle a stando dicte sunt quia videntur et moventur. Sydera dicuntur a considerando quia stellas solent mathematici considerare et est lux aggregata in suo orbe et quanto maior est aggregatio lucis in stella tanto maioris est quantitatis pulchritudinis et qualitatis secundum Alfraganum. Unde stelle a beo vocantur lucis vehicula. Nota quod quando stelle ad invicem coniuncte maioris sunt pulchritudinis luminis etiam maioris ex ipsis ne considerate invicem pulchriores videntur que per se non sunt ita pulchre. Una cum supplet defectum alterius quando sunt invicem coniugate. Sic ubi quando illi de una cognatione vel patria vel religione studio vel collegio sunt invicem adunati et coniuncti per concordie unitatem tunc videntur esse pulchriores et per omnia fortiores. Cras tunc parte una supplet defectum alterius. Pulchre est

enim delectabile videre corum
aduentu concordante Quod
tamen non ita esse si quilibet posset
considerare cum Tercia multi
sunt ita impositi quod sub bonitate
tate cuiuscumque virorum Omnis enim
virtus fortior est se ipsa dispersa
secundum philosophum Item nota quod stella
quanto a nobis est remotior tanto
videtur esse maior patet quia sol
vel luna maiores videntur in
ortu vel occasu quam in meri-
die quando nobis viciniores sunt
et propinquiores Sic quod quando
stella id est vir perfectus est a nobis re-
mota scilicet per minimam familiaritatem
vel quia super nos habet aliquam po-
testatem Tunc videtur nobis esse
quasi magnus homo et insignis
Sed ubi si contingat quod veniat
super nos in meridie id est super caput
nostrum id est quod prelatus et superior noster
efficiatur tunc statim ipsum minoris
perfectionis esse reputamus et per-
iurium et odium ipsum quasi
naturaliter contempnimus Sicut dice-
bant de Saul Regum xxx° de David
quis est filius Isai ut serviamus
ei etc. Canicula est stella forti-
ssima que tunc nascitur quando sol
est in leone que acrem calefacit
et humores movet et tunc periculo-
sum est recipere de medicinam
laxativam Canicula significat viru-
lentiam et amaros quorum sunt diffi-
ciles ad sanandum lux semper est ap-
ta illuminare dato quod non semper illuminat
tam propter indispositionem subiecti et
per eius oppacitatem opus quandoque im-
peditur Sic vere deus semper
est aptus illuminare per graciam corda
nostra non tamen semper illuminat et hoc non
ex defectu suo Sed quia corda nostra
sunt indisposita per peccatum et prima-
las consuetudines in peccato Unde
Actus vij° Dura cervice et incircumcisis
cordibus vos semper restitistis
Item nota quod lux est purissima
nature Et ideo licet super feces
luceat feces tamen non contrahit
neque sordes Sic vere nos deremus
esse puri per innocenciam vel castita-
tem ita quod licet per loca sordida
transeamus id est societatem malarum
infectarum personarum frequentemus
tamen maculam maculas alliciemus
alicuius peccati vel infamie vel etiam
unius contrarie etc. Et ideo de
hoc dicitur Sapiencie vij° Speculum
sine macula Item nota quod lux
est una in se luminaria autem ut sol
et stelle non sunt nisi vasa eius
receptiva et conservativa et aliis
administrativa secundum Basilium
lumine vero est de fluxu a substan-
ciis Sic vere lux divine gracie vel
sapiencie est una et simplex luminaria
tamen isti angeli sancti
istam lucem continent et ipsam nobis
occulte per suas inspirationes vel
suffragia administrant Tob. xxx
vij° Indicata in per quam viam
spargitur lux De hac luce Christus
Ioh. viij° Ego sum via veritas et

Incipiunt excerpta libri Ser-
mi reductorii moralis qui
tractat de materia et for-
ma et aliis elementis et impres-
sionibus Petri Berchorii
Materia habet quandam potentiam
inquietam Tercia habet appetitum
ad infinitas formas Unde si fit
sub una statim appetit esse sub alia
Et hec est causa corruptionis et
destructionis rerum inferiorum Tercia
si materia esset contenta forma sua
nec aliam appeteret nunquam mixta
corrumperetur Unde etc. corpora
celestia tamen hoc nunquam corrumpuntur
Sic leves et instabiles Tercia hi
appetunt omnes formas et omnes status
officia et dignitates volunt recipere

Unde si sit sub una forma et talia
religione vel statu vel ecclesiastica
dignitate non sunt contenti ymo
volunt esse substancia et depbnda
ad decanatum et de statu ad sta
tum de officio ad officium se conuer
tunt Et hec est causa sine dubio
quare per diuersa vicia corrumpuntur
et quare eciam mixtum in quo sit
si religio vel eciam sua multa pa
titur detrimenta Forma si more
corporum celestium i. viorum misticorum
contenti essent gloria sua et se
dent in loco suo corrupto peccatorum
in eis non veniret ad collegium cor
tribulacionum propter eos non sentiret
Sed quia quilibet mittit ad maio
rem ideo corpus mixtum celeste in
viciis et dissensionibus dissipa
tur eciam auctato integritate solui
tur Talibus ergo monicio dicitur
Isaie xlvii° In multitudine vie
tue laborasti non dixisti quiescere
et sic primum est mixtum subici et su
scipere regimen et non subicere vel su
scipi Sic isti debent aliis per obe
dienciam subici et ab eis suscipere
regimen et doctrinam Ecclesiastici vi° Sub
ice humerum tuum et porta eam
Item nota quod materia prima est in tali
potencialitate quod omnis forma pote
rit in ipsa introduci et ideo dicta
fuit abyssus i. aqua quia aqua est re
ceptibilis omnis caloris Sic materia
omnis forme Sic peccato tincta est capa
citas involuntate multorum quod omnes
dignitates et officia et prebendas ac
ceptarent Sicut abyssus profunda
recepit insaciabiliter in se multas
aquas etc.

Forma est qua differt
aliquid ab aliquo quia po
sita rebus ponit quia destruc
ta nichil de rei substancia recipitur
Et est forma secundum Aristotelem le... simi
liter ...que pulchritudinem significat
et essenciam ... Unde in physi
cis dicit Aristoteles ... quod forma cum materia
est causa homini accidencium Est
autem duplex scilicet accidentalis et sub
stancialis Sed accidentalis
indiget forma substanciali que est
causa forme accidentalis Et sic
dicitur vii° methaphysice forma
accidentalis non perficit neque
facit eas i. nulla forma est
incorruptibilis nisi celestis et
spiritualis Nunc ideo corrupti
bilis qui replet omnis materie
appetitum Forma ista caritas est
subiecta materia i. voluntas et anima
informantium Et hec est quia
differt unum alio Forma secundum
Aug. in Caritas est realis gra
cia qua filii regni a filiis eterne
distinguuntur hec est ergo que ra
i. anime pulchritudinem com
paracionis significat differencie et di
stinccionis essencia virtutis et
perfeccionis tenet et instruat Et
ideo destructa forma nichil est
gracie vel rei substancia de esse re
pitur Forma secundum apostolum i
Cor. xiii° Caritatem autem
non habeam nichil sum Et ideo
forma et materia i. caritas et
gracia in voluntate est causa
omnium accidencium i. omnium bonorum
Est autem duplex forma i. duplex
dileccio et caritas scilicet accidentalis
et hec amor et affeccio naturalis
Item substancialis et hec est gracia
et caritas gratuita Et sic forma
accidentalis indiget forma
substanciali Sic caritas gratuita in
diget eciam affeccione naturali
alias posset dici ad Gala
iiii° Emulantur vos non bene
Et Elementum dicitur res una
et simplex non quia in se partes
habeat specie differentes Forma quelibet
pars ignis est ignis non sic de
mixto ut est metallum Forma
alia pars terra alia aer et hu
mor sic debet esse dequalitate ra
na quia debet esse omnia pos
sibilitatem Simplex compositum

unde ps apte carnis a carno no
det differre Sed p caritate et amo
rem det alter alteri coniungere et
se vicis alii conformare Unde sa
pie v° io Sum quidem ho mortal
similis aliis hominibus (Ignis Cum
Ignis ignis sit nobilissimum elementum
est enim mobilis quia movet et
alia amillo movet habet etiam ignis
virtutem innabilem diffusivam Om
nibus enim rebus occulte latet
ignis sed manifeste Unde duo
sollicita corpa invicem colliguntur
et exemplum solet ignis excudi
qui tamen ibi credebatur nequaquam
claudicari hoc pz de igne cari
tatis sed de igne divini amoris
vel de igne iracundie qui in multis
est in quibus esse non creditur
tamen si est inde tangatur bonus
homo et exit ignis amoris et p
iusticia et fide sicut magnus ta
gatum malus homo et exit ignis
malicie et iniquitatis Sic pz de
Flama domibus (Et flamma illuminat te
nebrosa abdita pandit vera et vie
offendicula ambulantibus ostendit
Sic verbum dei tenebrosa corda
p ignorantiam illuminat et illustrat
puritate abdita i. absconditates
demonum insidias hominibus ma
nifestat et vie i. purit vite off
dicula i. peccatorum nocumenta ostendit
et declarat (Item nota q flamma
sedm Marciam cartuose et affrac
tuose movetur et aere repellit
et ideo sedm poetica figmenta
vulcanus ignis iactam picetus
claudus fuit Dic ergo q flamma
est avarus qui semp claudicat p
falsitate et iniqua in actibus con
tractus processibus directe vadit
Et iste ad dextram et a sinistram rapit
et accipit alienum tam bonos q
malos et tam amicos quam inimicos
decipiens et devolvens et et

fumus ut ait Grego domos dein
grat et infisat et in pietibus fulig
nat atque intrit / loca angulosa
quit in quibus inflatione vestigia
reliquid Talis est femina pulcra
et mala mulier / que domos co
sciarum denigrat / et in pietibus
i. in maiestate viri ecclesiastici quos
tangit fuligine infamie de turpit
/ loca angulosa ut frequenter quit
ad sua colloquia turpia facta
da ubi vestigia malarum cogitationum
reliquid et sic fumus alte ascen
dendo evanescit Sic tales Adu
te etiam q Josephus libro anti
quitatum q in lege antiqua de
fumo qui ascendebat de turibulo
sacerdotis sacrificantis Si directe
ascendebat erat signum q sacrificium
erat acceptum et oratio exaudita
Si anfractuose surgebat tunc
signum erat de contrario Sic vere
quando meus homis directe sur
git ad deum signum est q adeo ac
ceptatur Si vero circumquaque ad
mundana circuitur / tunc ve signum
est q adeo reprobatur / vel dic q fumus
est oro que deum directe tendit ad
deum acceptat et impetrat Am
fractuose vero vacillans et cor ad
vanas cogitationes deflectens ad
nihil reportat (Ideo dr Appoc viii
ascendit fumus aromatum de manu
angeli Et sicut aliud vadit quo
eum fumus impellit Sic iustus
enim fumus impellit Sic iustus
metallit tendit ubi flatus sps
sancti enim ducit Ps9 Spiritus
tuus bonus deducet me in terram
rectam et Carbo Nota q carbo Carbo
est ignis in terrestri materia incorporatus
tus et con nam pparam inferentis
detentus et alligatus / unum aut est
valde notabile et miserabile in
carbone extincta / quia extinctus fuit
vix unquam perfecto computatur sed
dato q nulla habeant soliditate
firmitate / ymo facile frangitur
virtute enim ignis tota eius ha
biditas est consumpta Et ideo
sabbato humore putrefactionis

nciatia est sublata Et inde est q
caput columpne intra infigende
combuitur ut sit uel aqua non possit
putrefieri uel corrumpi Sub lapi-
dibus etiam qui sunt in fundo e
carum carbones ponuntur ut locus
ille p carbonum indicium perpetuo co
gnoscatur Ista possunt allegari
de bonis in quibus ignis interior
caritatis uel ignis exterior aduer-
sitatis totum humorem carnalita-
tis et eos p primam et paupta-
tem desiccauit Et tales sunt
durabiles et columpne ecclesie
et Item nota quod carbo ignitus
si sub cinere fuit inuolutus in se
ignem custodit Si discoopertus
fuit et frigido aeri expositus
in fauillarum multitudinem redigi-
tur et in se subito euanescit Sic si
homo igne caritatis accensus sub
cinere i. submortis memoria se
inuoluatur infra humilitatis offi-
cium se reponat tunc amoris dei
ignem in seipso potest conseruare
Sed si aeri frigido i. rebus et ne-
gocijs mundanis que frigus inde-
uocionis causant tunc ignis cari-
tatis paulatim deficit et ipse homo
actuali perfectione tota euanescit
Pos Carbones succensi sunt ubera
Scintilla — rr Scintilla Nota quod scintilla
est modica particula cineris accensa
et resoluta a materia ignita Nota
eciam quod ligna uiridia succensa maio-
res et fortiores scintillas emittunt
quam sicca licet pauciores Sic ex
ex lignis viridibus i. peccatoribus quando
accenduntur caritate scintille i. vi-
ferueuciores et meliores emanent
licet raro / unde ad Romanos v° o
quia ubi habundauit delictum super-
habundauit et gracia ut patet de mag-
dalena luce vii° dimissa sunt
ei peccata multa quia dilexit multum
Fauilla — Fauilla est cinis tenuis atque mol-
lis et leuis subalbidus et siccus in super-
ficie carbonis igniti adherens ful-
gore eius hebetans et ardorem eius
diminuens Sic venialia peccata sunt

mollia ad dissoluendum sunt mollia
ad committendum Quia de facili
delentur Sunt tamen subalbida
p contemplacionem et sicca ingrati-
siccitate indeuocionis inducunt
Si tamen carboni ardenti i. ho-
mini in caritatem et graciam inflam-
mato adhereant cinis venialia
cum gracia possunt esse / calorem eius
non minuunt caritatis et splen-
dorem ebetant honestatis exem-
plicata Et Cinis est despecti
coloris et amari saporis / vir-
tutem habet mundificatiuam et vestium
ablutiuam et dealbatiuam et ma-
cularum abstersiuam corrosiuam
et desiccatiuam Et si calidus fuit
ignem significat Si autem frigidus
fuit ipsum destruit et extin-
guit Sic pena est despecta p
extrinsecam commiseratione amari sa-
poris p interiorem contricionem ma-
culas peccatorum dissipat vestes
consciencie mundat fumum
superbie abstergit carnem adul-
teria carnalium cogitacionum
corrodit et fluctuare facit et molli-
ciem deliciarum desiccat Et si
cinis fuit calidus i. si pena
in calore et instatu caritatis
fiat tunc ignem spiritus sancti
in seipso custodit Si autem fri-
gidus fuit per absenciam caritatis
tunc iste ignis abstinguitur
Et aer mittitur in suis quali-
tatibus p solis et stellarum ap- Venta
propinquacionem Nam p appropinqua-
cionem solis calescit p remocionem
frigescit Sic consciencia calescit
cum caritate quando sol i. christus
p graciam appropinquat Sed tunc
frigescit p indeuocionem quando
p peccatum ab ea elongatur vnde
ecci v° / Solis aucto calescit aut
calesfiat Item nota quod in aere
generantur illem generatur duplices
impressiones ignee que stelle
a vulgo esse dicuntur de nocte

cadentes que nichil aliud sunt
quam vapor calidus et siccus frigoris
violentia inflamatus tamen materiam
non videmus sed ignis
nobis tantum appaet qui propter
remotionem stella esse videtur
Et ita statim consumpta materia
desistit Sed a simplicibus stella
una creditur cecidisse Sic in aere
i. in ecclesia sunt multe stelle non
fixe sed ficte et ypocrite qui propter
splendorem honeste apparentie stellas
esse credunt i. viri iusti et boni
et tamen non sunt nisi vapor
ad modicum parens Sed isti cito
cadunt Unde Job xviii o/ lux
impii extinguetur nec splendebit
flamma ignis eius Sed
plures tamen homines istos credunt
esse stellas Math xxiiii o/ stelle
cadent de celo Item nota quod in
montibus naturaliter est aer frigidior
et variabilior In vallibus
vero est quietior et calidior Montes
sunt prelati clerici religiosi
divites qui preceteris eminent
dignitate Valles sunt pauperes
et subditi Aer autem est conscientia
prelati Ergo est aer conscientie frigidior
per indevotionem inquietior
per turbationem Sed in subditis est
de modo contrario Et hinc ut frequenter
fit viri pauperes cum in medio
sermonis flectuntur genua et sunt devoti
Divites non faciunt sed durique et sunt
indevoti et dissoluti Sapientie v o
Spiritus diffundetur sicut mollis
aer et Ventus secundum Alexandrum in
suo ortu est debilis et occultus
Sed cum paulatim super terram terram
insurgit multi venti applicantur ei conjunguntur
et aggregantur Et sic magis
ac maior efficitur/ intantum quod
quandoque domos et arbores ruit et
subvertit Et maxime ventus austri
Talis est temptatio quia in principio
suo debilis est quia s. a dyabolo
suggeritur Sed quando super terram
voluptatis et conscientie aliquantulum
invalescit tunc multi vi[...]
pares i. multe affectiones cogitationes
ymaginationes et contemplantie
aggrediuntur ex quibus ventus
temptationis intantum fortis efficitur
quod et domos dei i. religiosos et
edificia mundi i. laycos destruit
et subvertit Et potissime hoc fit
cum se auster i. mulier admiscet
ut patet in negatione petri ubi se
admiscuit ancilla hostiaria Item
nota quod ventus secundum Bedam generatur
sic dicit enim quod aer cum sit nimis
mobilis ingreditur cavernosa et
exit Cum autem una pars incipit
intrare et alia exire fit conflictus
Sed galia que est regio ventorum
et regio cavernosa Sic quando una
pars aeris i. viri bellicosi qui est
pars exire incipit intrare in terram
et cavernam i. collectionem vel beneficium
vel prebendam et alius contra
s. qui ibi est incipit exire ad
se defendendum et sunt ventos
et sic mutuo se colliduntur Unde
Zach ii o/ Neque introeunti et
exeunti erat pax pre tribulatione
Sed ex tali ventorum collisione
sequitur turbo Turbo autem
nichil aliud est quam diversorum
ventorum sibi in aere obviantium
colluctatio et mutua impulsio
que quamdiu durat aerem solet
valde turbare pulverem et paleas
elevare et dispergere et quandoque domos
et arbores eradicare et evellere
Turbo autem prout dicit Seneca
diu non solet manere sed uno
ventorum alio vincente solus alius
sibi cedere et suo imperium locum
dare Sic proculdubio de mundi
di dissentionibus et precipue de beneficiorum
acceptione fit Quia iste semper
ex elatione status precipue cordium et animorum
superbia et ambitione
solent fieri Et sic talis turbo solet
multa tollere paleas plures terrestria
edificia diruere Et ita ibi
depauperant amici et cognati
exterminant pauperes et subditi
Et tales possunt dicere illud

Ventus

Iob 30 In turbine contrivit me sed bo
num esset talibus si eis accideret
quod accidit Helie 4 Regum 2 quod
cum in turbine et igneo curru
igneos elevatus est in celum sed
timendum est ne eis accidat illud
Sapientie 5 Tamquam turbo venti
dividet eos Et Subsolanus
ventus est orientalis qui sub
sole nascitur Et subsolanus co
gnomine intitulatur Nascitur
enim sub zona torrida in qua
sol semper incedit Habet autem
duos collaterales scilicet vulturnum
ab aquilone et eurum a meri
die Sunt igitur isti tres venti
calidi et sicci Subsolanus
ventus est superbia que sub sole
id est sursum in oriente pa
radisi in luciferum fuit orta et ce
teris ab oriente id est a prelatis et
aliis superioribus solet flare quam
procul dubio duo habet vicia colla
teralia scilicet vulturnum id est ment
ellationem que scilicet in aquilone
id est indevocionis frigore conge
latur Et eurum currentem
id est ambicionem que per promociones
vult currere et presidencia sibi
Favonius
ardet Et Favonius est ventus
ab occidente veniens qui fri
gidus et humidus reperitur et dicitur
a fovendo eo quod per suam humidi
tatem germina foveat et nutriat
Et iste in vespere incipit talis si
secundum Constantinum Talis est
delectatio et temptatio luxurie
que ab occidente id est a carne mor
tali et accidia venit Istam
enim frigiditate indevocionis
et humiditate carnalis infectio
nis habet etiam germina carnalium
affectionum nutrit et fovet Iste
etiam ventus flat recte contra oc
cidentem et contra cursum sol
ris germina tales contra mandata
cepi incipit operantur Similes
gallo super campanile qui semper
vertit faciem contra ventum
unde veniat ventus alius con
trariat Sic licet aliqui predica
tionem audiant unde veniat
spiritus sanctus tamen ei per opera
se opponunt Et sic Favonius
in mane fit frigidus et in
vespere fit calidus Sic tales
in mane innocentie per inde
votionem frigescunt Et in vespere
autem senectutis per avariciam
mardescunt Et Boreas
Boreas
est ventus cardinalis duos
habens collaterales scilicet aquilo
nem et chorum Isti enim venti
frigidi sunt et sicci Et hoc
quia a locis frigidis et siccis
oriuntur Et ideo isti venti sua
frigiditate corpus constringunt
nervos ledunt et membra
obrigescere faciunt et a motu
a sensu impediunt Sic vere
ventus et flatus male doctri
ne malorum per verba alorum
frigidis et gelidis a scilicet ap
sonis malis abstinant et in
devotis et in malis congela
tis veniens solet multa mala
facere corpus enim ledit ner
vos sensus et devotionis con
trahit et manus operacionis
a motu bonorum operum impedit
Et Aquilo dicitur quasi ligans
aquas quia secundum Constantinum
tussim causat et pectoris de
siccationem Et iste venit a cau
tibus supremis Et ideo frigi
dissimus dicitur in tantum quod sua
frigiditate flores et vineas
ledit germina excurit et ner
vos contrahit et ab opere
racione impedit Sic ne pecc

luxurie et mala mulier que est
sicca per indevotionem et per inutilem
passionem peccati i. viros plenos sa
nctos i. plenos scientiis et bo
nis operibus et impudicitia per lasciviam
et aspectum et tactum constringit
et contrahit Sicut enim nemo
a montibus i. in inscrutabilibus sup
bis demonibus in sua frigidi
tate etiam flores i. incipientes
et etiam perfectos ledit et gemma
bonorum operum corrumpit et consumit
Auster Et auster secundum Ysidorum ethimolo
antartico oritur et hic naturaliter
est frigidus et siccus Sed quia
per calidam transit torridam zonam
et per incendia ubi multi sunt va
pores et aque ideo ibi humiditatem
contrahit et calorem Et sic apud
nos calidus et humidus reperitur
Et hoc secundum ypocratem membra
dissolvit quia poros aperit et
corpora gravat et auditum facit
gravem et causat in mari tempe
statem Et quia per multa loca
immunda transit ideo egrotandi
est bonus Sicut patet in febri co
tinua Sic procul dubio multi sunt
hodie calidi per avariciam humidi
per luxuriam ideo mala fama
eorum auditum inficit aliorum
et a bonis operibus impediens
causat in corpore infirmitatem tempe
statem et extorcionem et rapinam
huiusmodi mundi Quia per loca immun
da i. peccata luxurie transeunt
ideo infirmis peccatoribus sunt nocivi
Nubes Et Nubes triplici causa monentur
scilicet propter ipsius aeris levitatem propter
ventorum impulsum et propter ca
lorem igneum in ventre nubis
inclusum Sic anima triplici
causa monetur ad bonum operandum
scilicet propter aeris i. spiritus puritatem propter
ventorum tribulacionum impulsum et
velocitatem propter caloris caritatis et
interioris divine inspirationis ardorem
et virtuositatem ideo dicitur
ps. 110 spiritualia monentur

tia et quartam quo 10o potest sustine
Quamvis enim tamen prima move
at ad bonum movere humana s
bone voluntatis dispositione mundana
tribulacio et interioris caritatis opera
tio Quarta tamen potentius ce
teris monet scilicet divine miseracionis
vocatio et attractio Unde Iere
Dominus locutus est Et quis po
test impedire figura de secto
que tercio tactu moti sunt secundum in
currunt Gen. 19o Vel potest di
ci quod homo tripliciter monetur ad
peccatum hoc est quando defuncta
te bono proposito agitatur scilicet propter
levitatem aeream superbie propter
impulsionem venti temptacio
nis luxurie et propter incurvacionem
ignis avaricie Quarta autem quod
principalius est propter radios so
lares i. propter repulsionem divine
reprobacionis et sic occultem
scientie Eccl. 10 Nemo potest corri
gere quem deus despexit Item
nota quod nubes quando ex vicini
tate cloacarum vel paludium
vapores corruptos similes et
incorruptos sibi incorporat ex
est pestilencia in aere inducta
Nubes etiam tamen aqua guttas
irrigat et tamen irrigando se con
sumit et annichilat Sic peccato
quando aliquis etiam astutus i. scientia
conscientia recepit vapores et sug
gestiones vaporum corruptorum
i. personarum malarum et luxurio
sarum scilicet quando sectatur colloquia
et familiaritates mulierum et
per peccatum luxurie corrumpit exte
malo suo exemplo pestilencia
in aere ecclesie vel patrie generatur
Apoc. 9o Ascendit fumus
de puteo et obtenebratus est aer
et fiunt gutte sanguinis i. nubes et
doctrinas tamen ecclesie irriget
minime tamen et consumuntur in
quantum bene docent et male opa
rantur etiam verba crue sibi

in testimonium damnationis Tren. secundo xiiiio Tu enim dotuisti eos
adversum te et erudisti in caput
tuum dicit enim et non faciunt Matth.
xxiiio Item nota quod nubes per commi
xtionem et corruptionem solent quandoque toni
truum facere et per mutuam in aere
colluctationem solent ignem in ae
re generare Sic et ex corruptione pacis
et colluctatione principum et
contrariis consiliis oritur quandoque tonitruum
discordie et generatur ignis cru
delitatis et rapine Item nota quod
nubes que semel terram irrigave
rit destruit et submergit Sed
si paulatim ceciderit in pluviam
resoluta tunc ipsam irrigat et
fecundat Hoc pertinet dici de predi
catoribus qui non debent totam
aquam doctrine sue simul effundere
quia solent attediando magis
nocere quam proficere Sed pau
latim et prudenter debent stillare
ut sit sine populi displicentia possent
eos virtutibus fecundare Item
nota quod nubes sursum in aere
suspensa videtur celo esse propinqua
et vicina et tamen secundum veri
tatem multo plus terre quam celo est
propinqua Sic hoc de ypocritis qui
sursum in aere religionis ma
nentes alta i. arcius remoti
sive elongati celo i. celestibus
propinqui videntur et creduntur
qui tamen secundum veritatem terre terram
et longe a celo per avaritiam collocantur
Et sicut nubes quandoque promittit
pluviam et reddit ventum Sic confi
tentes hic pluviam gratie quam tamen
non habent nisi ventum vanitatis
et inanis glorie etc. Iris est reper
cussio radii solaris in nube
resoluta sicut splendor refulgens
in aqua quippe in ipsa ut
in speculo multorum colorum
ymagines resultant Nota ergo
quod iris de die et non de nocte vi
detur et semper soli est oppositus

et domus tales sunt falsi amici
et ypocrite qui de die videntur quoniam in
prosperitate se hominibus associant et
ad convivia et delicias sequuntur
Sed in nocte tribulationis paupertatis
et adversitatis minime apparent quia
videlicet hominem tribulatum relinquunt
Tales etiam ut frequenter tenuit et sunt
rebellionibus suis contra solem
i. Christum et veritatem et placitum et suum
sermonem et superiorem vel dicit quod iris
est deus qui in mare cordis nostri in
nocte peccati et obscuritatis non appa
ret sed in die gratie et puritatis Item
nota quod iris est nubes aquosa
per omnes suas partes solis radiis pe
netrata Iris etiam plena facie re
spicit solem et ab eo respicitur
et alta usque ad celos attenditur
duobus cornibus terram tangit
et una sola sua superficie et superfi
cie tangit celum Quadam autem
et insignia est speciosus et circularis
et in colore singularis singularis
Nam iuxta dicta sanctorum Beda refulgent
colores quatuor elementorum Iste iris
est beata virgo que fuit nubes aqu
osa per puritatem et omnes partes sua affe
ctiones et operationes radiis divine
gratie penetrata hec semper solem in
stie vel Christum respexit per caritatem
et devotionem Et ideo Christus re
spexit eam per primam et gratiam consola
tionem Luce i° Respexit humilitatem
ancille etc. Soli etiam iste iris oppo
nitur Nam cum Christus sit sol iusti
tie et ipsa regina mire Ideo merito
opponitur in quantum per primam virginem
Christus iustitia interpretatur Hic et
terram tangit Nam beata virgo nos
terrenos peccatores amplectitur per suam
gratiam descendendo cum cantibus
i. cum fecunda caritate et fulgida
puritate Sed tamen hoc etiam vertice
tangit celum quia ipsum deum
cum vertice sue benigne orationis
tangit et exorat ut sit ea media
inter celum et terram i. deus et patrem

Iris

mortem migant ffnit specta pobe
dienda in bonorum opum velocitatem
pspicua proemistatis claritate so
diat ergo singularis et ma omes
colores ceterorum aliarum i. omes pfecto
nes ipsorum quatuor elementorum
celeste scilicet ignis angelorum aeris
patriarcharum aque martirum et ter
confessorum in ea pfectissime reluce
ruit Nam ibi rubor caritatis quo
ad ignem Ibi candor castitatis quo
ad aerem Ibi viror fertilitatis quo
ad terram Ibi ceruleitas paciencie
et humilitas quo ad aquam Ergo
potest dici illud Ezech xvi Sump
sisti vestimenta tua multicoloria
Fogemus hanc virgine etc Ros est
Ros impressio aeris qui ex virtute celesti
gignitur et ad terram insensibiliter
descendens herbas et plantas viri
dat atque nutrit et quod aer
diurnus combusserat ros nocturnus
refrigerat et remollit Et licet ad ar
dorem solis de herbarum superficie quo
ad apparenciam evaporet tunc ibi
virtutem suam manifestissime re
linquit Hic ergo terram inebriat
et fecundat medullam in granis
amplificat ostreas in mari et
chochileas margaritis pregnat
corvorum pullos dum sunt iuve
nes reflat et impinguat Aciem
eciam ultra modum psum incorporatam
tempet et condensat Hic eciam vi
m venenosorum reprimit et retardat
Etiam parum de nocte producunt
mel in aliquibus floribus generat
et causat Per rorem potest intelligi re
platis qui procul dubio virtute celesti
et inspiratione spiritus sancti in aere
religionis vel ecclesie gignitur et in
ducitur et ibidem ad utilitatem ho
minum eligitur et carpitur Zach
viii Celi dabunt rorem suum Vel
expone hoc de beata virgine gloriosa
Item nota ros de celo veniens et
herbas tangens usque ad terram
penitus non descendit Sed quasi
originem suam petens sursum herbarum
summitatibus se suspendit Sic ve

ristus qui de celo descendit per voca
cionem unicam dei et toto ad terram
i. ad terrenorum amore descendit Sed
originem sue creacionis memo
ratus debet se sursum per contempla
cionem suspendere et semper ad
celestia anhelare Collocen iiio
Que sursum sunt sapite Ros
quando congelatus fit ut dicit Beda
committitur in pruinam et propter ma
ximam frigiditatem fit [illegible]
albescit et herbas super aquas
cadit exurit et marcescere facit
et ad calorem modicum evane
scit Sic ros i. religiosus quando
congelatur per indevocionem acedie et peccata
tamen color ipsius est albus per in
devocionem et per ypocrisim herbas tamen
super quas cadit ipsos quibus dat mala
exempla sua et consilia marce
scere dimittit quia facit ipsos exurit
per peccatum et tamen ad modicum calorem
tribulacionis totaliter evanescit Item
nota quod sicut ros in loco corrupto
genitus fit corruptus et florum et
herbarum destructivus Sic vere ho
mo qui per ypocrisim vel peccatum corrumpitur
alios etiam quos tangit et as
sociat et maxime flores i. per
sonas iuvenes sed solet corrumpere
et per verba mala exempla inficere
et maculare Vel potest dici quod ros
corruptus est mundi prosperitas que
possessores suos per delectaciones inficit
et rubiginem avaricie in eis generat
et inducit Et iste ros quo tinctus
est Nabuchodonosor qui in be
stiam est mutatus Danielis iiiio
Pluvia est impressio aeris ex va Pluvia
pore frigido et humido et in nube
congregato per calorem intus reso
luto Et fit pluvia hoc modo Sunt
enim et vapores humidi ex aqua
et terra et calores supremis admi
xti in mediam aeris elevantur et
ibi propter loci frigiditatem in corpus
nubis condensantur Unde calore
radiorum solarium et motu firma

menti in specie ignis humiditate
hinc di dissolvendo guttatim dissi
lliuntur in pluviam et in ymbres
Nota ergo quod pluviam raro fit in oc
cidentalibus partibus Ista possunt
dici de multis qui in oriente i.
in divitijs et in statu prosperitatis
et iuventutis raro habent plu
viam devotionis et dine consola
tionis Item nota quod pluvia quandoque
est nociva Nam sicut dicitur in
libro de natura rerum in Egipto
circa civitatem Tyber si in estate
habundaverit pluvia tota regio in
firmitatibus humoribus habundat sic
vere quando pluvia divitiarum et
beneficiorum in Egipto huius mundi ad
venit statim homines i. falsos a
micos generabit et ita se aggerit
Unde Ypo. divites divitie adducunt
amicos plurimos a paupere autem
et hij quos habebat recesserunt
Item nota quod pluvia quanto celo est
propinquior et terra remotior fuit
tanto dulcius et cum subtilioribus guttis
descendit quanto autem terre est vicinior
et a celo remotior tanto impetuosius
descendit et cum guttis grossioribus
consistit Hoc vere potest dici de his
hominibus et presertim de illis qui sepe
et raro communicant sacramentum altaris
Nam talis quanto magis est celestis
et bonus tanto mitissimus et benig
nissimus alios alloquitur et consolatur
Illi vero qui terrenis passionibus propinqui
et a celo et a deo per peccatum remoti im
petuose et impie omnia faciunt atque
dicunt Unde de rotis ambulantibus
super terram dicitur Ezech. 10 ubi erat im
petus spiritus illuc gradiebantur Et
 Grando fit sepius de die quam
de nocte et in estate quam non in
hyeme Sic vere tribulatio accidit
iustis in die et in estate vite presentis
in nocte non mortis et in hyeme fu
ture vite cum non sentiebunt quidem
sunt sed sempiterna requie letabun
tur prestante domino Ihesu Christo qui cum deo patre et spiritu sancto vivit et regnat deus omnes
 lateria Nix Nota quod inter in
vem et pluviam hoc differt quia

nix tardius dissolvitur quam pluvia
et pluvia citius sic peccator pluvia
que citius in me dissolvitur penite
tem signat tribulationem Nix vero ad
versitatem eternam que secundum feruentis
reputatur atque generat Unde Job dicit
Job Qui timet pruinam irruet super
eum Item nota quod secundum Bedam
in alto mari raro vel nunquam consue
vit cadere nix Cuius ratio est quia ma
ris exaltationes et vapores eius ut
aveniunt sibi flantibus dissipantur ut
antequam in nive valeant conden
sari in nebulam vel in pluviam
resolluantur Altum mare divi
tes et superbos qui sunt alti per
superbiam et avari per amaritudinem
Nix autem est dei gratia que
peccatorum dei timoris secundum portatur
frigus Ista nix in alto mari non cadit quia
iste nix in mundi divites nunquam celestis gratie
non tegimentur Cuius ratio est quia ma
datio quod habeat aliquas multas exalta
tiones honorum affectionum possessionum
et contentionum scilicet de prima faciendam
vel huius sed et tamen antequam in nive
prime et gratie valeant congelari
aventes temptationis vel vanitatis
mundane differunt et dissipantur
vel in pluviam delitiarum vel in ne
bulam malarum cogitationum tota
evaporant Sepe enim cogitant
divites de salute sed nunquam perfi
ciunt quod intendunt De Nebula ex
resolutione nubium generatur Nota
quod nebula a radijs solis attracta si
directe sursum maneat in nubes
convertitur et pluvia sequitur assiduam
si autem a radijs solis repercussa fuit
tunc in serpanum redit et evanescit
et sic serenitatem aeris designat et fa
cit Sic vere mundi prosperitas que
instar nebule est fragilis atque vana
si ascendit atque habundavit signum
est pluvie et tribulationis eterne Si
tamen non sit a sole iustitie i. a deo de
structa fuit et tribulationibus reper
cussa signum est serenitatis et glorie
sempiterne Unde Ambrosius
dicit Quod nos continuis successibus
temporalium eterne dampnationis est
indicium De Fulmine Nota fulmine
secundum Thomam de Ictus celestis iaculi inmo

paut / licet ergo fulme sit clarum et
rubicundum tamen est periculosissimum
quia intuentes excecat tangentes
penetrat / loco vel monasterio non parcit
maxime supra campanilia et loca al
ta cadere sepius consuevit / et cum
aliquod corpus tangit ex inde fetor
pessimus exit / et est quartum genus
fulguris secundum plinium / quod vinum
intra dolia et pecunia intra saccos
lique facit et consumit vasis et
saccis integris / fulmen id est mulier
delicata inquinata lasciva et rubicunda
ornata que clara et rubicunda
per eius pulchritudinem corporalem
intuentes tamen excecat per peccatum
Iudith 16 Sandalia eius rapuerunt
oculos eius et tangentes
aut etiam per temptationem interna
enim ut Ecclesiastici 9 colloquium eius quasi ignis
exardescit Etiam nec loco parcit
maxime campanilia id est magnos viros
et predicatores decipit et decipit
Ista vina et pecunias exhaurit
et solum saccos et dolia relinquit
et fatua. Quintum Scriptura tollit
Item adulte quod genus ignem in
pressione nobis cum libidine
triplex scilicet chorustatio fulgur et ful
men que multum inter se differunt
et qualitate Prima chorus
catio non maculat neque ledit sed
aerem illuminat et illustrat neque ad
terram descendit sed in aere evanescit
Fulgur est grossior quam usque ad terram
descendit et herbas molles pe
netrat et comburit Sed fulmen
est vapor igneus grossus compactus
et solidus impetuose cadens et
dissipans quidquid tangit cui re
sistere nichil corporale potest Corusca
tione et fulgure prestantius
tute Et ideo secundum Christophorum fulguratio
est idem quod ferire Et in hyeme
vel estate vix aut nunquam cadere
consuevit Prima in hyeme
non est calor qui vapores infla
mat et in estate non est vapor
qui a caloribus valleat inflammari
Sed in autumpni principio et in
fine veris ubi est sufficiens
vapor inflammatus et calor infla
mandus tunc crebrius descen
dere consuevit Iste igitur secundum
iustitiam dei triplex differentia potest esse Prima est cho
rustatio et hec signat tribulationes
mundi Sed hec iustos et patientes
non molestat nec eos ad terram posi
mit per desperationem sed evanescit quia
cito transit et ideo est sustinenda
Fulgur autem est pena purgatorij
hec descendit ad ymum quia subito cinerem
efficit Sed hec pena est maior quam
prima Fulmen autem cui nichil cor
porale resistere potest est pene infer
nalis Secundum aptat ergo singula singulis
Et dic illud quod dixit Nathan prophe
ta ad David Trium tibi optio datur
sed unum eligit scilicet pestilentiam que
cito transit Sic nos inter ista tria eli
gamus potius in isto mundo pati
chorustationes id est tribulationes
quam fulgura purgatorij vel ful
mina infernalium tormentorum
In estate autem et in hyeme forti
id est in illis qui fortiter ardent per ardo
rem vel fortiter algent per timorem
non gravatur istud fulmen Item
nota quod dicit Seneca in libro de na
turalibus questionibus Et non
est mirum si nubes habeant diversas
partes et si in aliqua sui parte sint
humide et pluvias stillantes in
alia vero parte sicce ignem et fulgura
facientes Pone exemplum
de ligno viridi quod ex una parte
stillat et ex alia ardet hoc quoniam
sic verum est de multis qui videntur
ipse hec conditiones variare pro
parte enim sunt humidi et car
nales / pro parte sicci et spirituales
Ideo fit ut simul quidam ardeant
per caritatem et pluunt per carna
litatem Istud patet de multis qui
bene volunt subesse et concedere
et exteriora sollicite gubernare et
sic videntur viri esse et sic
molles et delicati aqua car
nalitatis madent Sed procul dubio
tamen sepe fit quod isti in alia parte
ardent per caritate et reducti
ad constantiam ignem divini amoris

flāmescunt p bonorū operum claritate
Nō bn̄ Item nota ex libro de natura rerum
hominem quem tangit fulgur
non semp occidit Alia uo anima
lia semp hnt honorē ut aut na
homi tribuente tn adeo q i mltis
fauet natura homi plusqm
animalibus ceteris vulnera hois
occisi ad pn̄tiam occisoris dent
sanguinem emittere secdm aristotelē
in problemmatibus Gladius
etiā quo homo occisus e di
citam inquā amplius ceteris
esse Homo etiā submersus fm
Solinum vir supinus femina
prona compti sunt fluctuare Et
etiam tali modo dicunt demo
tris ptō pn̄care Et qd omnino
mirabilius est defecto cottidie tot
tidie comperitur Sic corpus ubi
sit in aqua nesciatur scutum
inlitum de ģnē uali in aqua
proiectū undiqz currit quousqz
supra locum ubi est mortuus
veniat ibi sistit Ista omnia pnt
aplicari q homo deb honorē
homi impendere si uidet nam
in hys consimilibus honorare
Et maxime qnādo desideriat
q homo intellectu sit angelus
dotat Et q ascilio dei multū
adamatur Et hoc est contra
homicidas qui homines faciliter
occidunt etc Item nota q thoru
scatio et fulmen eisdem sunt
nature et materie et no diffe
runt fm Senecam ibidem nisi
quia remissum et intensum
unde dt q thoruscatio est ignis
futurum fulmine si tantū viris
viriū / fulguratio absqz nube
pcedit etiā fulgur sed no hz
tantū viriū ppt raritate ma
terie que euapoīat antequam
cadit / sicut talis dicat dema
nit venalia et mortalia ab
eadem enim nube i. abeadē
mete pnt pcedere Anima tamē
ma non est subiecta eadē Deo so
lent duplicitem hic Thoruscat
enim venalia si inveniatur
fulmen pctū mortalis committit
Si no in sua pctate pmane
at desistit facile et euaporat
et mortis eterne periculum no op
atur Est tamen thoruscatio
quedā fluminis et tonitrui p
ambula significatiua et co
minacio Anima procul dubio sepe
sit q peccidentia et aptrefacta
venalia periculum imminaut
mortalium Anima aliquādo ve
nalium thoruscatio est tonitrui
fortis temptationis et fulmini
mortis inductio et designatio
Item nota q dt liber rerum
Ille asilimo no pcutitur q tho
ruscationem primo uidit uel to
nitrum audit Sic uel illi ful
mine mortis eterne no feriuntur
qui thoruscationem et cominationem
ipius dei primo bene vident
Et qui tonitruum ipius bn̄
pcipiunt Anima pcto si ista
bene videntur et attenduntur
ictus eorum praueniuntur nec i. aut
aut sentiuntur iuxta illud ȝe
mie Omnis qui vidit te resi
liet ate Et Tonitrus descendit
cum aqua quā pluuium Est uti
lis fm Aristotelem Si tamen de
scendit cum fulmine tunc multi
plicat est nociuus Anima tunc
motu suo vina in dolijs co
cutit atqz turbat Mulieres
pregnantes quandoqz abor Thoruscatio
tire facit pullum etiam in
ouo inficit Altas turres
impetit atqz ferit Tonitruum
iste est opus cuius aduentu
est dupx .s. p incarnationē
et secundo p aduentū ad iudi
ciū Deo pcerto primum aduentu
suus fuit cum aqua benig
nitate Ille enim aduentus fuit
cunctis hominibus utilis et dulc

Ps. / fulgura in pluviam fecit deus pro-
pter descensus ad iudicium eius ful-
mine erit et sine pluvia nunc et cle-
mentie. Secundo ad litteram ignis conflagra-
tionum ante iudicium apparebit quod erit
signum summe dei iustitie et rigoris.
Ideo dicitur Isaie lxvi° Ecce dominus
in igne veniet et quasi turbo qua-
driga eius reddere in indignatione
furorem suum et increpationem suam et
in flamma ignis. Secundo dominus in igne
iudicabit. Et ideo dicitur Tonitrua a
terrendo. Timet enim summe tonitruet
vina in dolio id est ebriosos et gulosos.
Item mulieres pregnantes id est avaros
plenos fetu concupiscentie abortire faciet
pullum id est religiosum malum rowo
proprietatis et deliciarum mandere inter-
ficiet. Altas eciam feres id est superbos hu-
miliabit usque ad terram. Unde Proverbiorum
xx° Sicut rugitus leonis ita et terror
regis. Qui offendit eum peccat in
animam suam. Item Amos iii° Leo
rugiet et quis non timebit. Et
Osee xi° Leo rugiet et formidabunt
filii maris id est mali. Item nota quod va-
por frigidus et siccus si fit sub ter-
ra facit terre motum. Si fit in aere
facit flatum. Si fit in nube facit
tonitrua. Tales sunt ambiciosi infra
terram enim id est in loco subiectionis
positi generant terre motum dissensio-
nis / in aere autem id est in loco liberta-
tis positi excitant flatum adulacionis
in nube vero id est in alta dignitate
sublimati faciunt tonitrua populorum
et comminacionum et tribulacionum. Et
signatur Exodi xix° ubi dicitur Exten-
dit Moyses virgam in celum et fac-
Corruscatio ta sunt tonitrua magna. Et Cho-
ruscatio secundum Anaxagoram sic
efficitur quia etheris aliqua pars
ad inferiora descendit et in nubibus
se includit. Secundo cum nubes ca-
lide sint multum humide. Ideo iste
ibi extinguitur et per aera evaporat
et eius extinctio et apparicio est cho-
ruscatio que terret inventes. Secundum
Aristotelem autem est vapor igneus qui
de nube exiendo extinguitur et
apparendo per aera se diffundit. Et
ignis apparens est choruscatio

et sonus et stridor extinctionis to-
nitrui nuncupatur. Intelligitur igitur
et choruscatio est ignis secundum predic-
ta ostensimus quia quasi in ictu ocu-
li exit et in se ipsum redeuntes originem
suam non relinquit et est extensa
substantia apparitione aspectu intu-
encium rapidissimus et ab oriente
et occidente subito sicut diffusissimus
futuri tonitrui demonstrativus. Si
pluviam secum ferat utilis est. Si au-
tem sine pluvia veniat illi quos tangit
nocibilis est nocivum. Dic ergo quod cho-
ruscatio splendens et lucens est mun-
dana prosperitas que pecto subito appa-
ret et subito dispare et oculos mentis
per mala complacencia ledit vel
turbat / tranquillum eciam convertit et to-
mitrz future dampnationis precedit
et ipsum futurum et ventum ostendit
/ vere enim si pluvia pietatis pupam
comitata fuerit non ledit sed proficit
Si vero fulmine crudelitatis cum as-
sociat tunc ex toto non nocet et abs
rapinas et exactiones coluntur.
Ps. Apparuerunt coruscationes
tue orbi terre vidit et commota est
terra etc.

Incipit liber septimus Reduc-
torii moralis de avibus et vo-
latilibus Petri Berthorii de
Pictavia ordinis sancti Bene-
dicti etc.

Avis habet duos pedes et duas
alas et dicitur avis quod est sine
et via quasi sine via. Secundo
ut communiter non sinat in aere rectam
viam. Dic homo in via actionis superbie
et presumptionis rectitudinem tenere
non debet. Et debet duplici caritate
volare de bonis eternis cogitare et
cogitando ambulare et de bonis
temporalibus ordinare. Vel dic quod avis
habet quatuor membra id est quatuor
affectiones que ipsam portant
duas alas quibus volat ad
considerandum futura. Et ista sunt
timor suppliciorum et spes celestium
premiorum. Item duos pedes quibus
monetur in presenti. Et ista sunt dolor
de presentibus malis et gaudium de pre-
sentibus bonis. Istis enim quatuor consti-
tuentibus fertur anima tam presentibus

quam fecitus Item Eccli xxxvii° Ex
corde qualitas partes oriuntur Item aves
quedam vivunt carne et sanguine sed
que sunt curvi rostri et acuti un-
guis quia comedunt omnia animalia
que possunt invenire Sic usurarii
et raptores carne et sanguine pauperum
et eorum substantiis vivuntur Eccli
iii° pascua divitum sunt pauperes
Et tales rostra habent curva id est verba
deceptoria et inhonesta curva un-
gues eius Glosa quia quod rapiunt
non restituunt Tales etiam aves cor-
[illegible] societate non diligunt
Glosa usurarii et raptores societa-
tem non amant Volunt enim consiles
esse ut ad eos non ad alios fiat
recursus Item nota quod aves preda-
les raro potant aquam nisi for-
te quando infirmantur Humor enim
sanguinis animalium innocentium est
eis pro potu Sic vero usurarii et rap-
tores qui de sanguine pauperum sibi
potum acquirunt bibere aquam
sacre scripture per auditum et predica-
tionem dedignantur nisi forte raro
quando infirmantur quia tunc mor-
aliquam emendam faciunt Item ad-
verte quod aves quanto plures habent
pennas tanto in altum levius
et facilius extollunt Sic quanto
aliquis est melius indutus plu-
ribus divitiarum tanto in altum per
superbiam precius se extollit Glosa
divicie superflue causa sunt superbie
et vanitatis Secundum enim Augustinum
impossibile est ut dives sit et su-
perbus non sit Item nota quod aves quedam
residunt in arboribus et nidi-
ficant quando autem volunt ad terram
timor est eis de laqueo et periculo
mortis Iste aves significant bo-
nos religiosos qui in arbore re-
ligionis et contemplationis per-
manentes sunt securi Sed si vo-
lant ad terram et visitant paupe-
rentes et amicos inter frequenter
apparent inter homines terrestres
et mundiales et maxime mu-
lieres timor est de periculo scandali
et mortis periculis et future patrie
hic de periculis Item sancte
aves solent cantare sed bruta

incipiunt dormire Sic aves spirituales
id est boni et contemplativi dulcedine
dei saciati incipiunt cantare laudes
pro gratiarum actiones Sed porci et bruta
id est divites mundani non cantant post
beneficia dei immo dormiunt in pec-
catis figura de Holoferne qui saciatus
obdormivit et occisus est Iudith
xiii° Et Ezechiel octavo Johel
unde primo Glosa ve illi qui se
saciati epulis et divitiis non cu-
rant deo gratias agere sed magis
in deliciis obdormire morte per-
petua occidunt Item nota quod duo
sunt genera avium Nam quedam
sunt hominum societate et habita-
cula diligunt sicut sunt ille que
aggregatim volant Alie sunt
aves que consortia hominum fugi-
unt sicut sunt aves fluviales et
montose Sic vero duo sunt genera
hominum Nam boni aggregatim
volant ad ecclesias et audiendas
missas et predicationes et potis-
sime diebus festivis Sed ille
aves que sunt silvestres per ava-
ritiam et fluxiales per luxuriam
et ebrietatem notorie per superbiam
fugiunt et detestantur predicationes
et missas et correctiones unde
Proverbiorum xxix° detestantur impii
eos qui rectam sequuntur viam Item
nota quod aves licet conveniunt simul
tamen se adiuvant et ad pullos
parandos congruitate temporis
eligunt et observant in quo se
ad amorem et coitum invicem
se invitant Nam in vere ad ge-
nerandum conveniunt sed in hyeme
ab huius mundi actibus se separant
et distinguunt Sic coniuges de-
bent abstinentiam servare et ad
opus generationis tempus debitum
servare et expectare Glosa in hy-
eme id est tempore penitentie sicut in xl et
ieiuniis et festis huius mundi
non debet actibus occupari unde
Ec' xxxi° Donec tempus veniat
non vindemiabunt Item nota
quod certa sunt genera avium quia quedam
carnes et sanguinem comedunt
quedam per ... et seminibus

vtuntur Quedam vero inter eas non gra
vis modo carnibus saciant Dic
ue in mundo tam sunt qua vidua
rum Nam quedam vestiunt car
nibus ut sunt ille que occulte et
continue luxuriant et nunquam
ue confitentur vt peccant Quedam
sunt que sermonibus et operibus vacz
sicut sicut bone vidue et co
tinentes que virtutibus et docc
nis et predicatoribus se intimant
que caste non peccaunt proto modo
Ceterae sunt que interim se depa
scunt Tercia s. non peccant ma
nifestent Et iste claudicant ad pa
trinamque Dillata hoc quia multe
sunt que se simulant esse bonas
viduas sed non sunt Item nota est
quedam auis que dicatur limi que ad
aquila pullos suos tamquam dege
neres piciat derelicto ipsos in suos
recipit et adoptat Ista amicula
signat xpm animibus ab aquila
i. a dyabolo vel amicis derelictis
solet subvenire et in veritate pro
uidere et ipsos tam corporaliter
quam spiritualiter adiuuare Psalmus
Tibi derelictus est pauper orphano tu
eris adiutor Item nota quod aues
fluuiales habent caudam breuem ne
impediantur in natando Econtra
aues hi rapaces habent caudam longam
qua ad volandum se dirigunt et ad
predam Sic illi qui in fluuio de
vocionis et paupertatis resident caudam
quecumque finis corporis i. mortem repu
tant esse breuem et velocem Et
in natando ab omnibus operibus forsitan
retardarent Sic caude longitudinem
perpendentur Sed econtra aues rapaces
s. vsurarii et raptores et alii cru
deles qui alte volant per superbie
vanitatem tales habentes sunt longa
caudam i. mortem suam longe credunt
esse abesse quia s. non se cito mo
ri estimant propter quod multa mala
committunt Vel dic quod illi qui versantur
in fluminibus scripture habent caudam
breuem i. penam continuam et familiam
Sed aues rapaces et tyranni et rap
tores et etiam mali abbates habent

longam caudam i. familiam et continuam
et multos annos etc Item nota quod grauis
quando volat pedes ad posteriora pro
tendit Collum autem et caput ad yma
deprimit Tales autem erigit ad volatum
Sic si vis ad paradisum volare per
contemplationem des pedes tuos i. affectus
extende ad posteriora i. ad mortem
pingue ipsius meditationis Caput
vero intencionis deprime ad yma i.
ad considerandas penas inferni
Tales autem i. timorem et spem erige
ad deum alas timoris ad iusticie
timorem et consideratione alia spei
ad dei misericordie imploratione
et sic poteris sursum ad celestia
volare vide de talibus dicitur Ysaie etc
Si qui sperant in domino mutabunt
fortitudinem assument pennas ut
aquile volabunt Item nota quod omnis
auis que in aquarum profundo ci
bum suum querit necesse debet habere
longum collum Sic predicator et
auditor qui in profundo fluminis sa
cre scripture vult cibum sapientie querere
et docere debet habere longum collum
i. deliberationem bonam et maturam
Nam quidquid homo debet dicere et ma
xime in predicatione debet examina
ri ne forte contingat aliquid fa
tuum coram aliis narrare Eccli. Ex po
ribus tuis facito stateram et ori tuo
facito hostia Item nota quod omnis auis
que habet longum collum habet longa
crura Et econtra que habet collum cur
tum cruribus sustentatur Exceptis
tamen fluminalibus que crura habent breuia
et collum longum sicut patet in ansere
et in cigno Per collum intellige
celestia suspiria Per crura vero
quibus corpus sustentatur intellige
opera Cum igitur habet collum longum
i. desiderat habere celestia habeat longa
crura i. longa opera habeat et perse
ueranciam in bono Sed fallit hoc
in fluminalibus i. in deliciis qui lon
gum desiderium habent collum Crus
vero bonorum operum habent valde curtum
dicunt enim et non faciunt vel dic quod
collum quod est medium inter corpus
et caput signat principes et platos

qui sunt medii inter populum et deum
unde Crema non in corpore que medium tenet locum sunt subditi ceteris.
Sicut ergo sunt corpora talia sunt cetera
membra qualia superiores tales inferiores.
Qualis dominus talis servus
vel famulus etc. Item nota quod aves
que multa ovant et maxime
cito moriuntur sicut sunt galline
dicit sunt multi indiscrete
incipientes deo servire qui volunt
se in multis primo quasi in omnibus
operibus exercere cito moriuntur
scilicet cessando et quiescendo ab
huius dei servicio. Vel dicit quod in hoc
seculo multum ovant id est qui in presenti
seculo multa opera diviciarum habent
tales pro multa peccata moriuntur et multi
ad mortem eternam perveniunt. Item
nota quod sunt quedam aves que cum
sollicitudine diligunt et eciam pullos
ipsos secundum hospitare non permittunt
immo statim quando volare
possunt a se ipsos abiciunt. Isti sunt
boni religiosi qui sollicitudine
religionis diligunt et a consorcio
hominum se iungunt. Propter Ecce elongavi
fugiens et mansi etc. Isti
eciam pecto et pullos suos id est affectum
proprium et carnalium amorum
debent abicere et a se et abscisse
per religionis observanciam elongare.

Aquila — Et Aquila nota quod aquila volitando
super solet pullos suos ad
volandum provocare et eos ad exercendum
tali modo educere quod si sit exire
noluerint solet eis cibum subtrahere
et facere ieiunare. Quos
adhuc exire prestantes solet eos
verberare et unguibus pungere ut
exeant. Dicit ideo facit deus pullis
id est fidelibus suis cum primo predicatorum
exhibicionem et predicacionem
ipsos provocat ad volatum bonorum
operum. Propter Sicut aquila provocat
ad volandum pullos suos
Vero ipsum secundum predicacionem
nolunt debet adhuc in modo
amoris mundi sederint solet
eos facere esurire temporalia abstrahendo
quod si non sufficiat

solet unguibus infirmitatibus et tribulacionibus
pungere. Crema sicut
et Gregorius. Mala que nos hic
premunt ad deum ire compellunt.
Vel dicit quod aquila est prelatus pulli
sunt subditi quos primo bonis
exemplis et exhortacionibus debet
provocare quod si non proficit debet eis
cibum id est beneficia et officia subtrahere.
Et si non sufficit debet
penas corporales vel excommunicaciones
exhibere ut salventur.
Item nota quod aquila in nido
suo reponit duos lapides propter
nomen ethites ut pulli eorum
per eos salventur et serventur ab
bestiis venenosis. Dicit ideo prelatus
in nido ecclesie vel religionis servare
et servare debet duplicem
virtutem scilicet caritatem et castitatem.
Est enim unus istorum lapidum
masculus et alius femina. Dicit
istarum virtutum una est masculus
et est fortior scilicet caritas. Alia femina
et ignobilior scilicet castitas.
Una sine alia nichil valet.
Item nota quod aquila pullis suis
egrotantibus vel recenter natis
ad recipiendum cibum et digerendum
sunt impotentes. Et ideo in obsequium
trahit sanguinem de preda
sua et in ore pullorum evomit
et sic eos reficit cibo leni quo
usque possint comedere grossiora.
Sic predicator de preda facere
debet sanguinem id est sanum
intellectum accipere et per devocionem
ex ore suo per predicacionem evomere
et infirmos subditos enutrire
quousque devomat ad maiora.
Unde ad Ebreos v° Facti estis
quibus lacte opus est non cibo
solido. Item nota quod aquilam
timent quasi omnes aves unde
herodius illa die qua aquilam
audierit vel viderit vix vel

vmgna ad predam vadit q forsitan
accidit ex timore Sic uere nos
xpm deumq timere Et ideo qn
timiq voce ypmis in scriptura au
dimq aut eius inscitiam uel po
tenciam videmq in magna debemq
ad pdam malorum opum volare
sed abstineri dicentes illud
ie'. Ero 2mg no timebit te o
rex gencium Item nota q aqla
stans sup rupe n' no cessat solem
respicere uel pde insidiari ul
vngwes ppos intueri Sic uel
vir pfectus et platus et pdi
cator stans in rupe dignitatis
uel austeritate religionis semp
det solem iustitie respicere p 2
templatone aut 2templatione
pde i' animarum cogitare aut vn
gwes i' defectu ppos considera
re vngwes enim qui cetu
no i' de carnalitate nostra na
scuntur signant vicorum tenitatem
uel dic q aquila est malq p
latus qui sedens in rupe dig
tatis alicuiq vtz abbatie vel
epatus no vtit oculos mentis
nisi ad solem i' ad claritatem
glorie mundialis vt ut habeat
magnam familiam et multos e
quos uel vtit ad pdam lucri tpa
lis ul' ad pedes consanguineitatis
carnalis Et accipit est auis (…cipit)
regia tam cum rostro quam
vngwibus animosa vnde et
maiores se aues capit Et
hec auis non quit de preda
sua nisi cor hec auis signat
xpm qui est rex regum et
qui omnes vincit Iste ab ho
mine no quit nisi cor i' cor
dialem 2missione et cordia
lem 2tritione psalmus xx
mo pebe in fili cor tuum
Item nota q differentia est

inter gallinam et accipitrem gallina
accipiter dum vivit multum appre
ciatur et carus a domino suo repu
tatur Eo q pdam accipit dum
vivit mortuus aut vilipenditur
et pcitur in lutum Gallina a 2
traria parum apreciatur mortua
no' a mensa honorabiliter por
tatur Sic accipitres i' divites
et potentes sunt modo cari et
paupes econtra sed hec post mor
tem 2mutabuntur vt pz de lazaro
et divite epulone Item no q
accipiter 2uat fumum et innitatoria
corporis a locis fumosis debent esse remo
ta ne oculi corporis obcetentur ex fumi
amaritudine et infectione tam
plume quam corpa denigrentur
Sic fumus carnalis delectationis
religiosos inficit et denigrat Et
ideo dicitur a locis fumosis i' a suspec
tis familiaritatibus et psonis et locis
infamatiuis removeri ne forte
vicorum ingredimine polluantur ffigura
Gen xix° vbi dictum est loth q
de loco pessimo sodomorum qui
igne et sulphure perire debat sz
get et in monte s' religionis se
salvaret Et alauda est sume (alauda)
leticie Et ideo alaudando dicta
fuit Ista in tempore sereno 2 cantat
in magna tum in tpe pluvioso et
non in terra dicitur cantare sed
sursum in aere Ista pnt allegari
de illis qui in serenitate pspitatis
et sanitatis deum laudant Sed
tali tpe pluvioso cum sedent
in tra i' tpe tribulationis no lau
dant sed murmurant ul' blas
phemant Et alcion dicitur ab ales (alcion)
et occeanus quasi ales occeani est
enim auis que cum nidum alia z
avium in pfundo yemis parit
in medio maris et ibi conficit
nidum suum ita fortiter q vix aut
vmquam possit gladio dissipari
et ubi mare est magis tempestuosum

ibi solet medium sui facere et ipsis
fluctibus ova sua ponere Sed sta-
tim cum in medio incipit cubare
in toto mari fit maxima serenitas
Item quod septem diebus quibus ova
fovet et septem aliis quibus pul-
los eductos nutrit nulla penitus
fit turbacio in mari et ideo nau-
te istos quatuor dies perpetue se-
renitatis observant et ipsos alcio-
nibus vocant Ista possunt expo-
ni de Christo qui veniens in mundum
pacem fecit et in pace natus est
Nam sicut ista aliis denarii edu-
cit pullos sic Christus apostolos suos
vocavit de mari Mathei iiii° Ambu-
lans Ihesus iuxta mare galilee
et prosequitur vos si nos ista pertinent
exponi moraliter de corde quod dum
tacet Christo fluctibus malarum cogi-
tationum agitur statim aut cum
alcion id est Christus ubi peccatum cuba-
verit fluctibus temptationum cessan-
tibus serenitas conscientie generatur Vel
sic dic quod alcion est bonus prin-
ceps vel prelatus cuius presencia in
mari id est in collegio vel in patria
Anser vel in societate facit pacem et
Anser nota quod anseres nec sine
aqua nec sine herba bene susti-
nentur sic nec nec homo sine
herba conscientie et fidei et salutis
doctrine nec sine aqua contritionis
et devocionis potest spiritualiter bene
vivere homini cum masculo tres fere
vel ante et est hec quod cum im-
pudicos et luxuriosos quibus non
potest sufficere infinitas mulierum
Item nota quod anser assiduis cla-
moribus vigilias noctis testatur
Et ideo dicitur anser a senciendo nullum
enim animal ita sentit odorem
hominis sicut anser Unde dum
galli vellent capere capitolium
urbis Romane ascensum eorum
per clamorem anserum est deprehen-
sus Sic nec prelatus vel predica-
tor circa suum officium debet vigilare
hominum ecclesiasticorum id est demonum de
quibus dicitur Mathei xiii°
Inimicus homo hoc fecit debent

insidias et insultus perspicere nec a
periculis ante capiantur pretium
debent sub predicationibus et cla-
moribus dormientes excitare
et eis imminentia pericula ut pre-
caveat declarare Ideo prelato
et predicatori dicitur Ysa. lviii Clama
clama ne cesses et Anser aut co-
Anser totum ubi est aut totum
ore depascit aut totum posterio-
ribus fedat Sic luxuriosi totam
patriam et familiam suam ubi-
ubi sunt non cessant de operibus
fedare et maculare Si mulier
oppressores et tyrannos quocumque
venerunt nichil bonum faciunt
immo omnia destruunt ore et fe-
tore id est malis verbis et verbis pes-
simis Nota quod pullus anseris ser-
vertice mortifere Sic nec vertice
que urunt id est male mulieres vre-
tes igne concupiscentie Vel vertice
id est mundi divitie que mentem
sollicitant et urunt sicut pullos
id est simplicibus et maxime re-
ligiosis mors et interitus sem-
piternus et Apodes sunt aves
que usum pedum non habentes
quasi continue volant Unde
quandocumque navis ad remotissi-
mas partes vehatur semper tamen
inveniuntur apodes comitantes
hiis nulla est quies nisi in nido
aut iacent aut pendent aut
volant et nidificant in scopulis
de quibus facili motu et impul-
su possunt cadere et sic dum cadunt
recipiunt in aere et volant Si
aut semel in terram ceciderint
surgere nequaquam possunt Iste
aves significant bonos religiosos
et contemplativos qui nequaquam
debent in terra cubare nec secu-
laribus negotiis delectare Sed in
scopulis id est in statu paupertatis
et religionis mollicie et prosperitatis
carentibus ibi debent quiescere ut
sic possint faciliter in aere id est
in bonis spiritualibus proficere et se sustinere

et volat ab exto suspendum elegit
anima mea Nam tales si tetide
rint ad terram quasi plus non va
lent qui si ad negocia celestia
se ex toto dederunt timendum
est de eis s. m. i. ps. Et non erit ut
addicat qui repugnat et Ardea
dicitur ab ardvo volatu ita enim et
alte volat quando sentit pluuiam
quod nubes transcendit Nota quod ar
dea accipit se sequenti piste prut
dum pirat eam que intentum acci
pit eam ire permittit Sic ne qui
accipit i. iudex uel prelatus pro se
quitur ardua i. usurarium vel in
crimosum clericum et concubinarium
ut enim corrigat et peniteat sta
tim ei solet pistem pro eum i. do
na et munera petere et sic solum
euade abire p. xviij. Dom
homines dilatat vestia eius et ante
Ansola nes — principes spacium ei facit Et an
salanes que etiam dicunt aves
paradisi et sunt ad quantitatem anserum
que ita sunt diuersis coloribus colo
rate quod nullus color credit in eis
deesse Et iste ita habent vocem
pyam et dulcem quod excitant
hominem ad deuotionem et dicuntur
aves paradisi Eo quod nesciat unde
veniant aut quo vadant Eorum
enim ortus aut generatio non videtur
sed certis temporibus aggregate veni
unt et certis temporibus recedunt
Talis fenix sunt xpianus cuius
generatio spiritualis ad diuinitatem fuit
hominibus penitus ignota habet hic
omnes virtutum colores hic certo
tempore venit per natiuitatem et in
carnationem et certo tempore est passus
et resurrexit Et per sequens ad
uite etiam de ista quando enim
rapitur tunc voce mutata gemit
contestatur et multum dolet se
esse captam nec letatur donec
dimittitur Sic facere debet
homo si aliquando capit per peccatum
mortale mox debet gemere et dole
re donec sibi non relaxetur Et donec
pro satis non fecit Et de bubo Nota bubo
quod diues auarus similis est bu
boni que est honesta plumis et
accipit alijs auibus impugnatur
et ab eis deplumatur Et frequens
eius vlulatus est presagium mortis
stercore et alijs in mundicijs ve
stitur et ideo alias aues anti
pes deprehendunt lucem odit et ca
uernas inhabitat Et si aliquis
eum vult capere in supinum se
vertit et rostro et pedibus se defen
dit Sic diuites et auari accipit
balums et principibus impugnatur
Et hoc quia sunt honesti plu
mis i. diuicijs magnis sunt
induti propter quas ab omnibus im
petuntur et deplumatur auarus
enim est principium bursa Iste
stercoribus et inmundicijs vestitur
i. bonis temporalibus Ideo aucu
pes i. diaboli eum istis capiunt
alios qui isti sunt occasio quare
isti multa mala faciunt Isti lucem
fugiunt veritatis Contractus enim
suos faciunt non in luce et ap
pacitia veritatis sed in abditis
et tenebris et sub velamento mul
tiplicis falsitatis Ioh. iijo Omnis
qui male agit odit lucem Et si
aliquis vult eos capere corrigendo
tunc se resupinant supinat vsq
telum i. se excusando et sola
sua esse tota celestia i. iusta
et illicita asserendo Et sic a prelatis
et correctoribus vix capiunt qui
cum rostro vsurarum et vnguibus fu
torum opum ab omnibus se deffendunt
Unde certe vero sunt impij quia
ita securi sunt ac si iustorum facta
haberent Et non quod bubo de brevo
habeat caput eius ita
acuta erit caput eius eig ita
est pandeo sunt quod postioribus prte
primo sanguinem mirre exhibet
bubo etiam ecclesias frequentat
ut non deo sumat sed ut oleum lampadis

Ardea

Septime

bibat sub eciam stercoribus etiam ma
culat et deturpat Sic ne sunt qui
de ovo i. de mundo exeunt uccanda
posteriori i. corpus premittunt Capu-
to i. intentionem et cor sunt quantum
possunt intus retinent Et ma
si quamvis corporaliter de mundo exeunt
ibi tamen cordialiter remanent
et detinentur Et isti non intrant
religionem ut deo serviant sed propter
olera vane glorie qua sui se impli
cavent et tales sepe religionem
suorum stercoribus peccatorum et scandalo
rum maculant et inquinant etc
Capri mulgus — Caprimulgus est avis se maior
merula que de nocte videt et de
die nichil videt que dicitur Capri
mulgus quasi mulgens capras Ista
avis de nocte stabula pastorum
ingreditur et ad ubera caprarum
evolat et sic lac sugit et inde
se satiat Sed vide quid sequitur
[illegible] ista avis que cum sugit
moritur et capra excitatur hoc
dicitur potest de adulatoribus [illegible]
sic caprimulgus principes aut
et prelati et huiusmodi divites sunt
capre cornuti divitiis et dignita
tibus et sepe contingit quod adu-
lator et tam ille qui eum libenter
audit ambo adeo puniuntur et
[illegible] que tales de die intant
Bistar da — nichil vident etc Bistarda est
avis magna eo quod bistardat se
quando vult volare nunquam enim subi
to surgit alta immo bis vel ter
saltum facit in terra antequam sub
levetur Unde quicumque contingit quod
taliter se retardat quod ab aucupe
sagittatur et ista avis comedit
carnes et ideo est tarda Sic ne
sunt multi qui magna volumine di
mitte terram i. terrena nec adhuc
[illegible] volare immo solet bis vel
ter iter boni propositi retardare
Et sic sepe fit quod dum nimis et
diu deliberat et tarde facit
solet eos dyabolus temptationibus
sagittare et avolatu bonorum operum

impedire Unde quod consulit Eccle
siasticus Ne tardes fili converti ad
dominum Sed quare eis hoc accidit
quia comedunt carnes i. quia sunt
gulosi et luxuriosi et in inde etc
Columba Nota quod columba fi — Col
nem habet ardentem et propterea ideo de
nido exit et pullum suum citius
deserit Sic ne quia stercora
bonorum propter aliud sunt ardentia
per avaritiam et ardore cupiditatis
inflammantia Unde est quod predicator
vel prelatus debet sibi subditos
suos de nido suo exire i. de cor
de et affectione penitus abdicare
Exemplo Christi qui docebat dicens
cuidam Vade et vende omnia que
habes et da pauperibus etc Item no
quod columba in Egipto misertur
vel in Siria ut depincta ad [illegible]
[illegible] litteras portat Naturaliter
enim diligit locum ubi pennis
sunt [illegible] licet
longinquis deserat tamen ibi
reddit libertati si fuit restituta
Unde tali columbe solent alli
gari sub ala littere que dimissa
statim ad loca nativitatis [illegible]
se transferre Sed quando in via
ab hostibus cognoscitur aliquis
propter litteras sagittatur et sic sepe
propter litteras occiditur que aliunde non
timet nisi forte ita alte evo
lat ut ad loca hostium non de
scendat Sic ne columba i.
predicator propter litteras i. propter predi
cationem veritatis multa obprobria
et oblocutiones pati oportet
Nisi si placet talia non patetur
Sed beati eritis cum vos oderint
homines et dixerint etc Ciconia — Cico
est avis talis nature et multa
comedit venenosa Sed propter
hoc non moritur quia virtute ca
loris omnia digerunt Unde
ei cibus efficitur quod mors aliis

invenitur et pedes ciconiarum tanto
magis rubent quanto plus senec-
sunt Sic homo qui habet fervo-
rem caritatis licet comedat ve-
nenosa i. licet admisceret indi-
negotia de se periculosa vel etiam
videat mala malorum exempla
omnia tamen digerit dimendit
et distinguit et modo debito
virtute caloris caritatis omnia or-
dinat et disponit Sic quod sit
propter hoc non moritur spiritualiter licet
exemplum simplices alii mo-
riantur Chatherina xvi° et si mor-
tiferum quid biberit non nocebit homo
etiam perfectus et caritativus quanto
plus senescit tanto os suum
i. verba et latitudo pedes i. amor
et affectio per caritatem incendium
plus rubescunt Est enim mi-
rabile de Ciconia quod dominus
loci et in cuius domo solet se
certificare solet unam de suis
pluinis et unum de suis pullis
quasi pro omni tributo et solacio
dimittere In quo humana grati-
tudo docetur quod cuilibet benefac-
tori debet receptum beneficium
operibus compensare prout modo
honorat dominum de tua substantia et
Cinomia Cinomia est musca canina
que respectu aliarum muscarum
est magis corpulenta vel lata ventosa
primo volatu maxime tamen est
adherente et tenacitatis Canina
in vilibus pellibus animalium et
maxime canum adheret et pel-
lem laccerat et corrodit et san-
guinem attrahit atque sugit
Unde etiam antiquorum canum
canina qui propter nimiam assue-
factionem nesciunt expellere cine-
res rodit et ibi stabile generat
et fetorem Per istas muscas
intelligo malas mulieres per
canes impudentissimos luxu-
riosos qui nesciunt saturari

per pellem intelligo exteriorem co-
nversationem femine ergo cinomie
musce canine per impietate
veneris lari per appetitum insa-
tiabilitatem sunt magis corporis
plus humanum et carnalitatis esse
violatum primo per inherentiam et te-
pediatem maxime sunt ad-
herere per inoportunam sanctitatem
Canina nec luxuriosus si se permi-
serit animalibus mulieribus musce
ut eas per modum effugare
dum in ipsa invenitur sanguinem
sub temporalio Ecclesiastici ix° Si ha-
bueris comedet te etiam si non ha-
bueris relinquet te Iste pellem
bone conversationis lacerat et
corrumpunt Iste sanguinem divi-
tiarum attrahunt et bibunt et
aves veterum monstrorum i. luxu-
riosorum venatorum talibus laceriat
et verba salutis sue congrua
non audiunt nec attendunt Et
breviter talem fetorem generant
in eis iste musce quod fetor sine
infamie medicus seminato et
Cornix diutissime vivit et Cornix
licet in senectute eius pluma
exterior dealbetur tamen raro
interior quanto plus vivit tanto
amplius denigratur pascitur
cadaveribus et tuetur predalibus
avibus adversatur Radium Solarium
videt et accipit resistit et aquile
licet ipsam tangere non audeat
Sic nec sunt multi quanto di-
utius vivunt tanto sunt nigri-
ores et peiores cadaveribus
et venenosis vescuntur quod nihil
boni loquuntur tota die Iste
aves predales i. predatores et
prelatos deduunt et detractionibus
impiis persequuntur Immo aqui-
lam regem prelatorum i. Christum
suis malis operibus et blasphe-
miis persequuntur Tales sunt
ut frequenter quam raro laudant

Corvus ubique dei Et Corvus libenter pecuniam
furatur et abscondit pugnat cum suo
asino et tauro et amicus est vulpis
et pro vulpe pugnat contra aliam Et hoc
forte quia vulpes sua fraudulentia
aves et alia animalia occidens corvo
dat aliquam partem prede Intellige per
asinum pauperes mercatores per tau-
rum pauperes agricolas per vulpes cau-
sidicos per corvos qui aves pecuniam
furantur malos officiales et iudices
a quibus vulpes i. causidici fallaces
diliguntur propter suas sustentandas ma-
licias Et sic sola vulpes propter dolum
diligitur Et alii omnes animalia inde
paciuntur Item nota quod corvus cada-
ver inveniens principaliter petit oculos
quos primo extrahit et comedit tunc
cerebrum postea alia membra devorat
et consumit Corvus est dyabolus qui
ante omnia oculum fidei vult extinguere
et tunc cerebrum a quo emanat sensus
i. virtutem discrecionis mentis destruere
et sic secure per alia membra i. alias
virtutes anime dissipare Unde pri-
mo oculum qui subsannat patrem suum
et despicit partum matris sue effodiant
corvi de torrentibus et comedant eum
filii aquile Corvus vulpes diligit
et tenetur Hec eadem corvus secundum
fulgencium xxti quatuor vocum
imitatores Et sic corvus dicitur
cum vulpes cum mortua fuit carnes
eius devorare propter pessimam amici-
ciam non obmittit Tales sunt
adulatores qui vulpes i. potentes
et divites videntur diligere et eos
in prosperitate multis vocum mutacio-
nibus nituntur commendare Sed cum
mortui fuerint non obstante priori
favore devorat eos detractores
multimode infamantes vel fere
laudantes Isti adulatores sunt apo-
stoli antichristi qui eciam loquuntur variis
linguis sed non magnalia dei Item
nota quod corvus pullos suos non pro-
videt quousque similes sibi videt
eos tunc eos tamquam suos reco-
gnoscit et ipsos allicit et nutrit
Sic mundus illos qui non habent insi-
gnem peccatorum abicit et contempnit
Sed illos quos sic inquinatos invene-
rit tamquam suos recolligit et ex-

tollit iuxta illud Ecclesiastici xiii Omne
animal diligit sibi simile Item nota
quod corvus diutissime vivit Cornix ma-
xime secundum Ovidium mille annis Unde
que est publicum Cum una sepes spi-
narum durat tribus annis Canis du-
rat quantum tres sepes Equus quantum
tres canes Homo quantum tres equos
Cornix quantum tres homines
Cervus quantum tres corvi
Corvus eciam nidum perpetuo
non mutat Sic vere virum in-
decet perseverando diutissime vi-
vere et in qua avita gratia desi-
stere nec statum nec officium
nec beneficium suum mutare
nisi evidens racio hoc expostulat
Unde quisque in ea vocacione
qua vocatus est perma-
neat Sed est contra ambiciosos et
instabiles qui nunquam aliquo
beneficio sunt contenti etc. Cygnus Cygnus
dicitur a canendo et est avis tocius
rubeum caput pedes autem nigros
Sic multi in principio rubent
caritate sed in fine peccatis et vi-
ciis denigrantur Figura de statua
Danielis que in capite aurea
erat in pedibus vero testea et ficta
significans illos qui sunt me-
liores in principio quam in fine
vite sue Et tales sunt Iudas Item
nota quod cygnus quando coierit
cum femina sua hoc habet proprium quod
cibum non comedit donec prius
fuit balneatus Sic peccatores antequam
cibum sacramenti altaris reci-
piant altarisque confessione debent
se si in peccatis carnalibus sunt
maculati ante omnia balneari
et sic poterunt panem celestis eucha-
ristie sumere h. Corpus christi debet
ante se ipsum homo etc Item
nota quod cygnus percussus in ca-
pite statim moritur percussus vero
in aliis partibus multos ictus su-
stinet Sic vere periculosum est
homini peccata addere loco propter peccata
ipocrisis in capite vite hominis
vel in principio iuventutis
alie enim partes vite non sunt ita

periculose. Decima mors eterna ex ista
sequitur. Unde cum caput est et
cetera membra. Decimo Cuculus nota — *Cuculus*
quod cuculi etiam tempus habent quo ve
niunt ad nos de quo quia parvi in
hyrundines sunt volatus solent se in
humeris milvorum ponere et
ipsos solent per longa spacia tran
sportare. Sic nos debemus ad nos si
mus debiles et imbecilles ad vo
landum in celum propter opera virtuosa
Unde est quod in humeris milvorum
superiorum et seniorum et priorum
viorum deinde nos prelatorum po
nere et nos eis et eorum tuicioni
committere et sic eorum viribus
et suffragiis meritis et beneficiis
poterimus ad celi gratiam transvolare
Deutero. xxxii. Expandit alas
suas et sumpsit eos atque portavit
in humeris suis. Item nota quod
cuculus volens fatigari in custo
dire ovorum ponit ova sua in
nido curruce dicte curructa pre
ter a sui linguam et de omnibus
dicte curruce totum demisit nescien
te si unus excedet curruca cogno
scit fraudem suam. Dicit quod sit quod
curruca ova fovet tamquam
sua. Cum tamen feta fuerint
exclusa pulli ad augmentum
deducti solent cibos aliorum ra
pere et se palys impingware nu
trix vero videns eum maiore
tis in eo gaudet et alios respe
ctu ipsius contempnit et saltim
pepercisse invaluit finaliter tamen
cuculus ad propriam mentem redit et
suam nutricem deserit deserit et
si omnium subsecuta fuit in carn
laroratus insurgit. Sic predo mul
ti asina multe i. abiecta sunt
honorati et in ecclesia dignitatibus impe
trati et exaltati finaliter de ista
sua nutrice non curant sed eam
oppressam calamitatibus deserunt
ubique serviunt in nullo volunt
Ecclesiastici immo ipsam impugnant et male
ficis et operibus contra eam insur
gunt ipse et dna lo ipse inter
sue in omnibus obediunt et ad

ipsum se convertunt. Et ideo de talibus
predicat illud Ysaie 1o Filios enutri
vi et exaltavi ipsi autem spreverunt
me. Ista potissime patent de ma
lis prelatis qui abiecti multi
et exaltati ipsam percas opprim
unt in tribulationibus precipue
ecclesiam ipsam desolatam dimittunt
Baruch iiiio Exacerbastis enim
qui fecit vos et contristastis
nutricem vestram. Item nota
quod cuculus a sono nomen accepit
eo quod voce importuna semper
nominat semetipsum et non semel
immo continue nomen suum recitat
alta voce. Tales sunt iactatores
et vani gulosi qui alta voce
predicant laudes suas et nomen
et famam suam semper habent in ore
et vix aut nunquam volunt loqui
nisi de seipsis et de suis operibus
ab eo quod factis et sepe licet opera
eorum sint indigna tamen ea extu
lit laudat et approbat contra quod
Proverbiorum xxvii. Laudet te os alie
num et non os tuum. Item adverte
quod Plinius libro xiio dicit unum
mirabile de cuculo. Prima ubicumque
cum homo primum audiat si pedem
dexterum circumscribat et locum seu ve
stigium pedis ipsius effodiat et
dextra alique locum aspergat ibi pu
lices non gignuntur. Sic vere si vo
cem domini audierit et affectum
suorum pedes circumscripserit et or
dinaverit tamquam i. puerile ac
tunc per memoriam effodierit et
ex inde domum conspexerit per humilita
tem et timorem aspexerit expul
sis omnem pulicem i. omnem
malam cogitationem exinde fuga
bit. Decimo Diomedie sunt aves — *Diomedie*
que pennas albas habent et oculos
scintillantes sic dicte secundum fabulas
Grecorum quod socii militis Diomedis
greci a troyano prelio redeuntes
dum naufragium paterentur in
naves hominum mox sunt mutati

que sunt in mari sitis in insula modo
media frequentare et aves iste in alt
rupibus in mari vel circa mare ubi
difficilis est accessus domus ubi si
nihil et mortem timeant autem ad
tum autem duplicem faciunt unum
a parte orientis per quem ingrediuntur
ad pastum et ut lupi facilius
intret et aliud ad occidentem ut re
uertentibus a pastu pateat aditus
domus sue et quod valde est
mirabile Iste aves omni die mag
se submergunt et pennis adun
madidis ad domum redeunt et do
mus lustrantes se ipsas excutiunt
et aquas pennarum circumspergentes
totam domum irrigant et aspergunt
Et sic omnium quasi ritu ipsam
consecrant et expiant et tunc
pennis expositis inde partare
ligione descendunt Iste aves
etiam inter nos et ignotos discer
nunt incolas enim suos non no
cent immo ad eos solent accedere
et blandiri advenas non solent
occidere et mordere Iste aves possunt
signare bonos prelatos qui scilicet inter
bonos incolas ecclesie et alienos
id est inter iustos et impios debent
discernere et eis applaudere et eos
promovere Illos non fugare punire
et corrigere vel possunt hoc dici de christo
et angelis qui in die iudicii
optime discernent inter incolas et
advenas id est inter bonos et malos
Nam suos ut agnos statuet a dex
tris Edos autem a sinistris vel possunt
allegari de acceptoribus personarum
qui suos familiares et cognatos
licet malos iuvat et aliis licet bo
nis nocet et persequitur Isti ergo
de hominibus in aves marinas mu
tantur sequitur scilicet acceptores
in mare inferni demergentur
In hoc autem quod aves quadam religio
sitate domos suas aspergunt insi
nuatur ut domos nostras consciencie
confessione lacrimosa aspergamus
vel ad literam ut christicola more
aqua benedicta omni die dominica
aspergamus quod est contra multos qui
interdum hoc faciunt Et ffalco
ffalco quando ad ardeam volare

dimittit non dat ei preda sua statim
ascendi immo dat postea immo debet
permitti aliquantulum elongari ut
in persequendo predam aliquid dimi
nuetur ut sit sibi cum impetus
aliquantulum tepetur alias tanto
impetu predam caperet quod se ipsum
in accipiendo interficeret Sic
facit deus suis fidelibus a longe
non a prope ostendit eam eis non
per speciem et non per speciem in patria
Item nunc videmus nunc per
speculum Si enim istam predam
de prope viderent et quid sit proprie
cogitarent tanto impetu ad eam
currerent quod morti se et suppli
cio submitterent Sicut patuit in
martiribus qui ipsam aliquantulum
clarius viderunt et ideo pat
tempore passionis ipsius mortem contemp
serunt Item nota quod falcones
breves sunt debiles et pectus
robustum et non solum ad pre
dam quam vident ante se immo
etiam ad illam que est post tergum
dicitur solliciti vigilare et oculos
suos in tanta circumvolutione solent
vertere et movere Sic et nos
debemus habere breves id est carnem debilem
pectus autem id est spiritum valde fortem
Cum autem infirmor fortior sum
sicut ad predam autem non solum
anteriorem immo posteriorem
id est non solum ad bona temporalia
que sunt ante nos immo etiam
ad bona paradisi que sunt futura
respicere debemus et non solum ad
unum locum tantum immo ad omnia
circa nos debemus cogitare a proposi
timo habebant oculos ante et retro
Et maxime pertinet ad prelatos
quia quamvis necesse habeant va
care ad predam que est ante se
id est ad regimen temporalium ad illa
tamen que sunt post tergum id est ad bona
eterna debent convertere mentem
suam Item nota quod falcones
aves maiores invadere non per
timescunt licet aliquando ab eis
occiduntur visum habent clarum
Campanas habent in pedibus

philomena

oculi eius velantur ne ad quelibet
aue visum euolat et in ptica alte
et honorabilit situatur, pedes eius
laqueolis stringuntur. Sic bonus p
latus vel iudex debet corrigere quas
cumque maiores psonas et pcce
cutione iusticie non timere Ecc
10 vsque ad mortem certa pro iusticia, clac
debet videre p sapientiam somnium
campanarum debet hre p eloquentiam
sensus eius debet opari p discre
tionem ne ad pdam delectabilium
huius mundi currat vel minus in
petuose ad vindictam et primatum
pambitionis efferatur ut discernat
ubi et quando debet corrigere et licet
in eminentie ptica situetur pedes
i affectus eius sunt laqueolis
i censura domini vel timore iusticie
laqueati ne psuperbiam efferatur
unde Eccli xxxii o rectorem te po
suerunt noli extolli Item nota
quod ad accipiendam ardeam sunt
duo falcones necessarii unus q
eam ad terram psternat alius
qui ipsam psaltam detineat et
occidat Sic duo temptatores ca
piunt hominem s dyabolus qui fugie
rendo ad pctm impellit et caro
vel mala mulier que pamphilus
p blandas et malas concupias
ne resurgat detinet et occidit

Philome na

Et Philomena dicitur a filos quod
est amor et mene quod est defectio
Ipsa sepe deficit p amorem mo
dulandi Ista enim delectatur in suo
is modulatione quia sepe ante
diem modulari incipit Etiam
ppter cantum rarissime comedit et
si comedit hoc facit tamen magna
festinatione Ista pot aptari
ad bonos religiosos et Item no
q philomena non cantat in hye
me sed solum in estate vel vere
Tempore etiam cetus pdit cantum
Sic multi sunt qui nunquam cantant
deum laudando in tpe hyemis
i tribulationis, et tamen non satiant
intur Item quando homo supine
se habuit et maxime pdicator
omnia modulamina statim pdit nec
Tales enim ppter carnis libi

et libros vendunt pdicationis au
daciam pdunt ut sicut erat dum ca
sti fuerunt magni pdicatores Sic
post lapsum in luxuriam fiunt
magni detractores et mulierum iu
uencularum et viduarum maxime
deceptores Hoc pbatione non indi
get quia de pluribus est vel fuit ma
nifestum Testatur etiam plinius libro
x° q filii cesaris habebant etiam
philomenas greco et sermone latino
edoctas et ad visum angli statim
tamen incipientes Sic pdicator debet
esse variis linguis eruditus ppter
diuturne varietatem subditorum p quibus
est redditurus racionem Item aduerte
q philomena quanto maiorem sentit
turbam et quanto maiorem audit hominum
strepitum tanto altius et libentius
cantat Sic q philomena significat
pdicatorem qui plus debet cantare in
hac quanto sentit maiorem et quanto
sperat amplius comodum mai
malibus tenere Et Fulica est avis ffulica
mire coloris nigri amica Ista avis
in petris maris cauda sola coste
re nidum suum Pullos etiam ab aquila
derelictos solet in nido proprio recipere
et tanquam proprios enutrire Signo
hominibus rationabilibus exemplum dabitur
quanta debeant exules peregrinos
et pauperes mouere qui a brutis
animalibus vident exemplo tam nobili se
doceri Sic faciebat Iob xxxi. Foris
foris non mansit peregrinus hostium
meum viatori patuit Et Ista bona
frangere esurienti panem Et semper est
contra alius in mundo non hoc compa
rem dilectissime vince plurimus co
ram diutissime similis victum dili
laudabile paulum similis victum dili
ereus mures et grana comedens
pura primo sicut dicit de hac bi
uens et nichil aliud preter thure
comedens et ideo moratur in arabia
ubi thus crescit Sollicitudine auiat
etiam et senectus defectum ne sueta
pit fructiva aromatica virgulta et
thuris et eius morte conglobata
facit nidum suum, et eius ex feruore
solis flante fauonio inflammat ipso
se ignem nutrit et ibi incineratur
et tamen post tres dies existo tunc

vinis generatur qui alios restringit et in
politica reformatur. Ista ergo avis
ex coitu non generatur per feminam nulla
lige hominem perfectum et potissime
religiosos religiosorum qui debet
esse coloratus pectore honestate
vel unite deginis virtutum et de
thure orationis et devotionis. Iste
vel esse vincens ut si affectus suos
ordinet ad unum dici amorem.
Iste etiam vel dilige sollicitudinem
i. mundi negotiis remotam habere vo
luntatem. Iste etiam qui sentit se
esse defectuosum i. debile ad pe
nitentiam vel collige condolentiam
crucis et passionis per memoriam.
Gallus Expone et Gallus est avis leta
et audax et gerit in se lapidem
preciosum qui allectorius senalectum
nominatur. Et si fuit albus alec
ne mirabiliter timet et hoc forte
virtute dicti lapidis preciosi. Preterea
de ipsius tante virtutis est quod qui
ea in ore tenuerit apantus et
leonibus tutus erit. Et si caro ipsius
serpentium morsibus applicatur vene
num demit. Et ad hoc valet cerebrum
ipsius si impotum firmatur. Ossa etiam
eius avo liquescenti apposita ipsum
diminuunt. Unde ob gallinacium
dicatur esse venum. Etiam inextre
lecta voce cantat et uxores suas
multum diligit. Sic vere bonus
homo si fuit albus per castitatem
audax leta per spiritualem iocundi
tatem pinguis per devotionis unc
tionem. Et si habet lapidem humilitatis
et caritatis profecto talem hominem leo
i. dyabolus multum timet. Leena ne
dyabolus metuit et vincet vir per castita
tem sicut pugil adversarium qui
tenet lanceam in manu. Sic dyabolus
hominem qui per castitatem carnis que
est gladius dyaboli in manu reti
net discipline. Ista omnia possunt
exponi de Christo et ecce nota quod gallus
a castratione est dictus. Nam inter
omnes aves ei soli testiculi adim
untur et tunc dicitur gallus gallinacius
i. capo et propter abscisionem testi
culorum totus in complexione muta
tur. Nam castratus perdit audaciam amittit
cantum et vocem deponit. Alis

non se percutit nec ad plurimum se attol
git. Gallus se associatus nec as
scendat nec resistit nec propter ipsis
adversarius se exponit pullis se
associat et finaliter pedes si alli
gantur et demisso capite versus
terram portatur ad forum et inde
geritur ad coquinam. Eius etiam
tallaria vel ebetant vel cadunt.
Sic est prelatus tepidus qui ob
defectum testiculorum virtualis caritatis
perdit castitatem, rubee veritatis di
mittit cantum predicationis et di
vine laudis. Alis non se percu
tit per penitentiam nec se attingit
per continentiam et licet gallus i
subditus caritatis tamen resistit spiri
tualiter nec scandit per bona opera
spiritualiter nec adversarius protegit
aut deffensat nec pro eis prelia
aut pugnat nec cantando per
exhortationes ipsos ad benefaciendum
excitat aut invitat, sed pul
los i. suprima nepotulos et con
sanguineos tantum cubat per mundum
affectum et ita illos ac si esset
sui ipsius occupat. Et ideo sua
pedes affectus ipsorum dicuntur
frangi in quantum si ita sit male
et pessime ordinati et amore
indebito depravati. Unde Iudei
Christo rogaverunt Pilatum ut fran
gerentur corpore crura. Tandem ergo tales
pedes i. affectus peccatorum venialis
astringuntur et ad forum peccatorum
in taberna hominum mundi deportantur
et sua generatione moriuntur ad coquinam
inferni demisso capite superbie
sic deveniunt ubi perpetue deco
quuntur. Unde Isaac inferno appor
tari te faciat dominus Deus sicut
apportatur gallus gallandag iste.
Nota quod decrepitus gallus in senec
tute sua ova ponit parva et rotun
da que si ab aliquo vermo vene
noso diebus canicularibus foveantur
exit serpens venenosissimus basi
liscus vocatur. Gallus avis lu
xuriosa est caro mea. Ova eius
que ponit sunt prava colloquia
cogitationes et affectus vermis
venenosus est diabolus basiliscus

est petri lapidis qui visu inficiat
et occidit / dicis tamen clares sunt
deliciae quando ergo caro omnium ma
le cogitationibus in modo concipere
ponit tunc unus venenosus
dyabolus ipsum per delectationem fovet
et nutrit / et sic tamquam pullus
pravi propositi producit testa contritio
frangitur et basiliscus pravi
operis et petri lapidis generat
clamque aspectu anime penitus ve
nenatur Ysaie lix° Qui comede
derit de ovis eorum morietur et
quod confectum est erumpet in regu
lum et Galline quando de uno
ovo producit gemellos unus pul
lorum efficitur monstruosus Quia
natura non potest in uno ovo forma
re congrue duos pullos talle
ga simpliciter de intentione quia si quis
homo in uno loco i. in uno actu
habet duos pullos i. duas inten
tiones necesse est quod sit una
monstruosa i. non bona sed defe
ctuosa secundo dicitur Eccli ii° Ve
duplici corde Nemo etiam duobus
dominis servire potest quia nemo
habet duo corda et Item nota quod
gallina ova ponit sed cottidie
ea perdit / et tamen propter hoc pro
in hoc loco non dimittit Sic ne
hypocrite ova ponit et semper ea
perdunt per vanam gloriam et tamen
noluit resistere ymmo cottidie
reiterant sua facta Gallina
cum etiam interim gaudet de ovis
suis quod ipsa inquinat vult revelare
ymmo cantando et clamando scilicet
quasi revelare Tales sunt multi
qui sua mala facta proclamant
et iactant se de eis de quibus
dicitur Ysaie quarto peccatum suum
sicut Sodoma praedicaverunt Item
nota quod Gallina et gallus retro
pellendo paleam granum quaerunt
Sic si illud qui est granum frumenti
i. Christum vel granum gratie et gloriae
volumus invenire necesse est
paleam honorum temporalium et vicium

contemnere repellere et horrere et gratie
in eo paleas comburere etiam servare
Item advertere quod gallina in parte dextra
ventris gerit ova ex quibus producuntur
pulli masculi et ista sunt oblonga
In parte vero sinistra gerit ova ex quibus
producuntur pulli feminei et ista sunt
...ra et rotunda Sic enim dicitur in libro
de natura rerum Sic ergo qui filii dex
tre i. boni et predestinati faciunt
pullos masculos i. bona opera et for
tia filii vero sinistre i. mali faciunt
semper mala et hec semper potissime
... sunt boni oblongi per lon
gam perseverantiam Illi autem sunt
rotundi per mobilem inconstantiam Item
nota quod ova vera vel recentia mise
...da sunt ... autem sunt quia
... ... non excedunt ...
aut in aqua semper natantia nichil
valent ad fructificandum sed illa que
fundum petunt Sic vero ad producti
onem pullorum i. operum sunt optimi
qui in decem preceptorum mandatis sunt
constituti Sic et illi qui sursum
in superficie superbia remanent ad pro
creandum pullos bonorum operum
non sunt apti sed solum illi qui
sunt in fundo ad fundum per humilitatem
descendunt Ysaie xl° Vade descende
sede in pulvere Item nota quod ova
que sub gallina sunt debent sepe
ad solem vertii et videri Nam
si nichil apparuit apparuit postquam
dies sterilia videntur Et ideo
debent alia substitui Et illa demo
veri Sic prelatus ova i. pullos
qui sunt in modo ... vel religio
nis debet districte conspicere et inspi
cere Cum boni profectus in eis vidit de
beat eos expellere et alios loco eorum offi
cio eorum si est necesse substituere ... .
maxime vero est deplorandum ...
... quod plerumque ... nisi
in quatuor diebus i. nisi quatuor
... ... hoc est nisi ... ...
... ad fructificandum per bona opera
... videntur debet eos expellere
et non recipere / sed ... expulit
... et vendentes de templo
... ut ... deturpatur status reli
gionis et ... de religione spe
luncam latronum Ova enim que
fructificare debent non portant

ad forum nec volunt pronos et plateas
sed latent in nido sub custodia i. pla-
tione Sic ne illi qui professi sunt non
decet apparere in vicis et plateis et
in tumultu hominum sed debet latere
in nido disciplinae et approbationis et
sub alis gallinae i. sic informatione
sui superioris Et hinc est quod multi
sunt qui post confessionem sunt disco-
li et inobedientes quia non sunt bene
probati Et si hoc dicit dominus
quomodo intrasti Iude puer male
male intramus quia male sumus
probati / probandi enim debent omnia
onera religionis sue et probare si-
cut professi et ad omnes labores sunt
voluntarii pro capitula [illegible] Et
ideo dolendum est quod in multis mo-
nasteriis [illegible] scolaribus [illegible] et
teneris animalibus custos deputatur per eos
dis vero et religionem intrare vole-
ntibus nullus custos nec specialis in-
formator assignatur Et sic ceci
cecos ducunt et omnes in foveam
in cadunt Nam sicut in Eccl. iiii
Cadit unus et habet qui sublevet
illum cadit unus et nullum adiutorem
Cum ergo corpus in hunc mundum non
veniunt passivis sed parvulis teneri
mentes debent etiam isti probandi in
sua probatione esse sicut ova gallinarum
in Egypto que quando in stercore in-
volvunt et in stabulis sepeliunt et
finaliter in magnos pullos con-
vertuntur Sic pueri qui eleguntur ad stercora
ve et regulares probationis et in are-
na abstinentiae et paupertatis po-
nuntur postea crescunt in magnos
viros et exemplares / sed hoc malum
contingit propter [illegible] prelatos et

Grus Grus nota quod grues ordinate vo-
lant regem vel precessorem eligunt
et unum qui vigilet aliis dormientibus
ordinat Et illa que ducit alias
[illegible] volatus regit tam
vocis instigatione et clamore quam
suo proprio precessu Et si illa rau-
cescit alia statim in simili officio
substituitur et incedit et grus illa
que vigilavit inter consortes aliorum
caput frequenter elevat et si quid no-
civum viderit alias clamando exci-
tat et premunit Semper unus grues
et stat et in altera lapidem gerit
pede altera suspenso ut si casu

aliquo dormiendo per casum lapillus ce-
ciderit excitetur Item in seculari grege esse
prelatus precessor et vigil et si alii dor-
miunt ad ipsum pertinet in sua regi-
mine vigilare / [illegible] iiii Cu-
ius vigila [illegible] debet alios et subiec-
tos ad rectitudinem tenere et [illegible]
clamore predicationis invitare et
precessu proprio [illegible] exemplo-
rum Gen xxx [illegible] precedet di-
[illegible] Iste igitur sup-
[illegible] sui custodia debet sollicite
vigilare et alios qui in delictis
vel peccatis dormiunt debet predicationis
clamoribus excitare et contra
insidias hereticorum et demonum
diligentissime premunire Apostolus
[illegible] Estote vigilantes et confir-
mate cetera et ne in peccatis obdor-
miat [illegible] sui et aliorum providen-
[illegible] grue i. recta ratione
debet ad terram tangere quia ad temporalia
gubernanda Sed aliud grus
i. voluntate et affectum debet
temporalibus elevare et lapillum dure
[illegible] memo-
riam et inferni partem vel Christum
qui est petra unde fluxit aqua
et sanguinis et sic aperte semper
se valeat premunire Ephes v Sur-
ge qui dormis et Item nota
quod grues alta tantum volantes
presagiunt tempestatem Sursum
aut plus se erigentes signant
serenitatem Sic tales illi qui [illegible]
terram et temporalia volant et se oc-
cupant per avaritiam tempestatem
eterne mortis sibi presagiunt et de-
monstrant Illi vero qui sursum
per affectionem et contemplationem vo-
litant eternam serenitatem sibi pre-
nosticant Item nota quod grues inter
se pugnant fortiter quod quando in
pugna sunt aucupes faciliter
possunt capi Sic iracundi verbis
et iniuriis solent pugnare inter
se ita impetuose quod per iram et odium
diabolus eos faciliter capit Item
nota quod grues maris transitus an-
gustiam captant et ne insufflati ventis
impediantur solent arenam devo-
rare et lapillos ad terra [illegible]
[illegible] in pedibus portant ut
ventus non possit eas nocere et ita

facilit agitare quando ad terram applicare
voluerint pedes sarcina lapillorum
liberat de nauta porderint qui ta
si dictorum lapidum sepius sunt con
pluti arenas tamen quas deglutie
rant non plus evome nisi ad locum
ubi manere decrevit intraverit Sic et
Sabing karissimi nos omnes mare huius
seculi transfretare debemus Et ideo precor
ne ventus vanitatis et turbo pro
speritatis per superbiam nos precipitat in pro
fundum, arena asperam penitencie
vel mortis memorie et lapillos i
gravitatem timoris domini debemus
glutire et accipe et ipse nos qui dum
in mundo navigabimus onerare ut
quod prius evome quam sedes salutis
securitatis paradisi per mortem poterimus
introire ubi tute possemus per pe
tue habitare. Arena sicut dicitur Ecclesiastici xx
ii° arena et salem et massam
ferri facilius est portare quam virum
stultum i. dyabolum quam d. Ghelay
est omnis penitentie timoris et
mortis memorie sustine quam in
inferno vio stulto dyabolo sustine
perhibiate. Vel potest dici quod grus i.
religiosus qui transacto mare huius
mundi ad terram religionis applicat
det lapillos bonorum operum in pedi
bus affectionum suarum pone ut sic pos
sit liberius pertransire et arenam
penitentie glutire et eam non evomere
quousque veniat ad locum paradisi
et securitatis. Item nota quod grues
in montibus orientis arenas aure
as deglutiunt quas tamen in partibus
transmarinis evomunt unde ceptum
est quod lapis quem grus evomit
igne mediante transit ad aurum.
Dic quod grus iste est Gabriel qui
de montibus paradisi lapillum dei filium
ad dictas transmarinas partes huius
mundi attulit et eum in uterum virginis
evomit dicendo Ave gratia plena
etc. ubi igne spiritus sancti de tot
tum ipsum virgo in aurum i. in ho
minem transformavit. Dei enim filius
de lapide factus est nobis aurum
quando ille qui prius nobis erat
in utilis factus est utilis, et quando
ille qui durus erat et lapideus
rigorem factus est mollis et pla

cabilis pannocem. Sed de ipso canit eccla
tam vo Caput eius aurum optimum.
Garulus qui forte idem est quod gracly — *Garulus*
est avis dicta agariculus. Ista enim
garriendo quasi alias aves de
ridendo in ramum de ramo saltat
et sic aliquando utitur in terno
ita quod in ramo arboris bifur
cato aliquando se suspendit. Sic
ne contingit derisoribus qui non
cessant verba derisoria dicere
notes et actus aliorum mere ut
ipsos tamen valeant deridere. Ymo
tales iusto dei iudicio ubi in turbine
desperationis sepe se suspendunt
occidunt vel submergunt dicentes
illud Job vii° Desperavi nequaquam
ultra vivam iam etc. Harpia vel harpia — *Harpia*
quod harpie sunt aves in parta ma
re Ioniam que fere sunt insaciabiles
Ungwes enim habent ad rapiendum
paratos facie autem habent humana,
Sed nichil penitus habent humane
pietatis et virtutis. Unde primum — *Homines*
quem in deserto invenerit occidere
fertur, et tamen aquam inveniens
et ipsum vultum suum videns et eum
hominem sibi similem occidisse co
gnoscit et in mestitiam tristitiam erat et
quasi vite sue tempore lamentatur
et quamvis ista dici possit de homi
cidis et quod decrevit penitere, Syma
chus dicit quando homo peccatum me
ctit debet ad aquam confessionis c
rere et ibi quanta sit sua gravitas
cogitare et agnoscere Et ideo prima
ductus multum debet lamentari Jeremie
vi° luctum unigeniti fac tibi pla
nctum amarum etc. Et sicut dicit de
in libro Nature rerum quod Herodius — *Herodius*
id est quod grifaltus qui est quedam
species falconis magnitudine fortis quam
tam capiat. Intantum enim animosa
est ad quod grues dimittatur
non prius cesset quousque una
post aliam ad terram ruat vel de
cidat et ideo numquam tamen qui de
iectas capiat et occidat. Sic capit
dici de Symacho qui aquilam i. co
templativos religiosos grues et
simplices activos solet et habitum
dulce contemplationis detrahe

Et non solum vnum ymo omnes si potest
solet ad terram i ad amorem terre
psternere et eos ibi tam insaciabi
li pcto auaricie et gule committere
que ipsos intra expectans para[tus]
deuorare Job xxxmo Insidiat[ur]
in vijs quasi latro et quos inca
utos viderit interficiet Item no[ta]
q herodius diu vomit vltra
mare aues secum plumas ad
ducit Et dicitur nocte qn videt
vna vna ponit subpedibus con
stringens alia non incrastinum come
dit Et cum qua denocte sub
se teneat vnam abire pmitt[it]
Tales sunt tyranni et potissime
illi qui plura quoque et dependentes
paupes suos violent[er] trahunt
et alios sub se seruituti man
cipant alios non prapina occi
dunt et spoliant Melius
foret nichilum homini fuisse etc.

Ibis

Ibis Nota q ibes sunt aues citra
mare morantes in aquam tamen
aquam ingredientes sed cadauera
sicca que cum ibis nimis fue
runt constipate rostro psecreta
nature indigestabiles cibos trahunt
et sic periculum euadere consue
uerunt Differt tamen ibis a ci
conia vnde dicit plinius Ca
bis ht rostrum acutum Ciconia
nos longum et acutum Sic vere pctor
aquam deuocionis et confessionis
et predicacionis et missarum solep
nia in aquam volt intrare sed in
littore mundi et tabernaculorum et
spectaculorum cadauera sicca id
est pcta et in munda vba et indi
tpalia que a xpo et a sanctis sunt
sicca et contempta consueuit de
lectabiliter manducare cum quia
propter tales corruptos cibos pectore
venter constipatur quare cruciatur Et
ideo inuit tales cum rostro i cum
ore ipsos psecreta nature i secrete lo
quendi sacerdoti p confessionem
extrahunt ut sic periculum mortis
possunt euadere Et licet p m
multi faciunt Ecclam tamen peccatores
non omnes faciunt sed sic constipati mo
riuntur morte tpali et eterna
Item nota q ibes sunt in plumi
bre ouum parit Sed si quis
de ouis eorum comedit morietur

Sic ypocrite ore bene docendo multa
bona pariunt et emittunt verum
si quis oua eorum comedit i si quis
opa eorum imitatus sunt paulatim
p pctum morietur Cum a sic iste
verba sunt bona oua illa i opa
venenosa Isa lix° Qui co
mederit de ouis eorum morietur
et q confectum est erumpet in
regulam Et Aduerte igitur quibus
tres sunt serpentibus inimice con
et serpentibus oua eorum comedunt
et deuorant Et ideo egipti cum
manifestis spectum ibides inuocant
et statim assunt et conpatores
iuuant Vnde et moyses vo
lens ducere exercitum con ethi
opes et volens puenire eundo
p desertum timens serpentes mul
titudine ibidem fecit precire
exercitum qui serpentes et oua co
mederunt et iter tutum prepara
uit q bene aua puisum sunt
Cum alias omnes terre ille a s
pentibus perirent Sagax enim
natura nichil sine remedio
delinquit Dic ergo q ibides sunt
doctores et predicatores que na
natura dedit ad extirpandos s
pentes i malos et impios her
reticos et hereses et scisma dispo
suit et quos vetus moyses i
xpus ad expugnandos ethio
pes reges incredulos et tyrannos
ante se pire fecit quibus dixit
spiritualiter in celum Euntes in
mundum vniuersum predicate euan
omni creature Et nos nisi deus
ex sua pietate prouidisset non in
isset totus mundus fuisset serpentibus
i hereticis repletus Dilata istam
materiam quo boni predicatores sunt
reptilibus et tinicibus et animalibus
viles et potes istum pagra
phum applicare in diuisione
apostolorum vel in die assensionis
vel alicuius doctoris Et Ciconia
Nota q Ciconia ht sub ala dextra
sanguinem oculis insanatum et me
dicinalem sed fimus est eius mul
tum ardens et corrosiuus et ocu
lorum excecatiuus Et ideo oculus
eius est nociuus Et ideo Ciconia

simul secundo ciecat et pullos excere
docet Et satis est hoc mirabile quod
sanguis eius est oculis illuminatiuus
et illuminat et ideo ciecat fferrum
ideo qui est oculorum excecatiuus
ciecat et non illuminat In hoc doce
mur quod si quis homo habet in se
duo contraria ut malum et bonum
pe secundum sunt adulterium / sed tamen
hoc sunt statim penitens verus
quando venit ad eum propheta na
tan et beatus petrus xpm ne
gans / sed postea deflens Infor
mamur ideo quod similis est abitie
dus quia in malis factis non
est imitandus sed in bonis tamen
vnde ps. Noli emulari in ma
lignantibus i. noli homines
quos male videris facere imi
tari Item nota quod si quis ce
cauerit oculos hirundinum / pul
lorum eorum reuertuntur oculi eorum
Nam irundo querit celidoniam
herbam asperam et amaram cuius
succo illinit oculos pullorum
Et sic visum recipiunt recalto
Sic vero pctor per natus hirundie
que cecus efficitur et per maga et
pctam Si celidoniam i. amaram penitentiam
inuenit sicut visum recipiat
qui pullos suos i. subditos
cecos esse permittere non debet Sed
pctor velut multi per mala vita
videntes excecant Item nota
quod aues que carnes comedunt
non exuant nec pullificant bis
in anno / excepta hirundo que
bis pullificat que est auis mul
tum agilis et penuriosa. Sicut
sunt multi qui volunt semel
pullificare i. semel tantum
benefacere vtz semel in anno
confiteri semel in anno predi
cationem audire et sic de ceteris
Sed cetere hirundines que sunt
agiles i. viri spirituales non semel
sed bis i. sepe debent bona opera
iterare exemplo vo Nisi abun
dauerit iusticia etc. Item nota
quod est vnum genus hirundinum
quod timent omnes aues
et maxime predaces ut

aquile et accipitres et est hoc forte
morsum eius venenosum vnde tales
aues quandam ipsum vident non audent
irruere super predam Sed nota quod omnis
irundo habet caudam bifurcatam per istam
irundinem intellige mortem quam omnes
aues i. omnes homines timere valent
Et quare quia habet caudam bifurcatam
Mors enim et bonos et malos tangit
cum bifurcata variabiliter necat ergo
prime cum aquile et accipitres i. vsura
rii et raptores debent timere
et mortis memoria pre oculis habere quod
si fecerint super predam i. super subditos
et pauperes iniqua irruerent per predam
et rapinam vnde Eccli vijo In omnibus
opibus tuis memorare nouissima
et in eternum non peccabis Et sic irundo
est auis parua agilis et velocis vo
latus Sic mors est ita parua quod non
potest videri Ita velox est velox quod
sine previsione subito se diffun
dit vt de ea dicit Ieremias vino de
cetera spolia detrahe festina et vel
dum non sparabit Et ideo si volu
mus bene mori innitemur primum
dum in bene Ista enim non i. terra
sedendo sed pacim volando dicitur
cibum sumere Iusticia luxuria iniqua
frequentare nec ibi modum facere immo
in ventre eius inveniuntur duo
lapides preciosi qui celidonii vocantur
quorum vnus est albus et alius ru
beus / et sunt magne virtutis maxime
si de ventre pulli extrahuntur antequam
terram tangant vt dicitur in lapidario
macrobii Sic nos non debemus
in terra i. in mundo cibum delectabilem
huius mundi sumere sed sursum in aere
i. in contemplatione celestium cibum
deuotionis et gratie manducare Ioh
vo Ego cibum habeo manducare quem
vos nescitis Terrena edificia i.
mundi dignitates que faciliter cadunt
et pereunt in quibus nichil ualet fre
quentare vel appetere sed solum in edificiis
inmensis i. in firmis habitaculis celi debemus
modum collocare / debet eciam tunc in
ventre mentis nostre inueniri duos la
pides preciosos vtz lapis albus femineus
i. castitas et lapis masculinus rubeus
i. caritas qui lapides apud nos ad eumsa
lem preciosissimi reputantur Si tamen
pullus operis nostri non tangat terram
i. si se non implicauerit terrenis

Nam castitas et caritas et maxime re
ligiosorum multum a[illegible] diligunt quando
terrenis negotiis contra debitum non
implicantur. Item nota quod duo sunt
genera yrundinum quedam que in ho
minum habitacionibus commorantur societa
tem hominum diligentes. Alie que in
cavernis et rupium foraminibus con
seruantur. Utreque tamen habent candidam cor
poris similitudinem et utreque de terra
edificant argillosa. Per ista duo genera
yrundinum intelligo contemplativos
et activos. Nam activi circa domos
hominum i. circa mundi negocia con
seruantur. Religiosi autem et contempla
tivi in rupibus contemplacionis in fora
minibus memorie passionis Christi
nititur commisari. Utraque autem spes
nitia argillosa et in morte que
tia dicitur ex terrenitate argillosa
dignitas mensurabile habet tenacita
tem per memoriam continue commemo
rare et ibi pullos bonorum operum
operari et utraque tandem habet similitudinem
quia similis utrorumque que per caudam
designatur est duplex. Et nota tamen quod ac
tivus quam de contemplativis ali
qui vadunt ad vitam aliqui ad mor
tem. Omnes procedent qui bona fecerunt
in resurrectionem vite qui vero mala
egerunt in resurrectionem iudicii etc.
Kyrcho seu flegonis est quedam avis
que vocibus diversis vociferat quasi
omni die nomen vocem mutat. Iste
etiam aves circa parentes valde sunt
pie. Nam senio defectos in nidis
suis eos reponunt et ibi eos nutriunt
et pascunt. Tales sunt viri boni et per
fecti qui scilicet continue innovant voces
suas ad dei gloriam et laudem per [illegible]
Cantate domino canticum novum etc.
Nunc enim debent vociferare predicando
nunc peccata propria confitendo nunc deum
laudando nunc [illegible] gratias agendo
nunc si necesse est corrigendo nunc
consulendo. Electi [illegible] loquebantur
variis linguis et tales boni et
frequenter recipiunt parentes in domos
suas et ibidem eos pascunt et
nutriunt. Hoc autem facere debent
filii suis parentibus defectuosis exem
plo Ioseph qui patrem suum et fratres
ad se recepit in Egyptum ut nutri
rent etc. Gen. xlv°. Et non
solum deputitis esse corporalibus immo
et spiritualibus etc. Calcrus est quedam
avis ut dicitur in libro de natura rerum
in cuius morte dolent et vociferant
dolorosissime omnes alie aves. Sic
ut et nos denique in die mortis et
tempore dolorosissime lacrimas emitte
re de Christi xxx°. Filii super mortuum
lacrimas produc et quasi dira passus
inceperis plorare. Sic potes applicare
magna scientia scripta etc. Kalandri
us est avis albissima non habens
aliquam nigredinem nec maculam
et est talis nature quod si egrotantem
rectis oculis inspexerit signum est
quod a morbo sine periculo liberatus conva
lescet. Si autem ei quasi indignans
terga verterit tunc absque dubio morietur.
Homo kalandrius est iste Christus
qui albedinem innocentie sine
peccati nigredine retinuit nec macu
lam. Facies eius sunt bona spiritua
lia. Dorsum autem et posteriora sunt
bona temporalia. Si ergo homo egrotaverit
morbo et egritudine peccatorum tunc
vere kalandrius i. Christus vertit
ad eum faciem gracie correctionis et tri
bulacionis mundi adversitatem et
ab eo avertit dorsum i. bona mundi
et prosperitatem temporalem. Tunc procerto
signum est quod ab infirmitate peccati
per graciam convalescet. Sed si econtra
peccatori ondet dorsum i. bonorum
habundanciam terrenorum et faciem suam
i. graciam scilicet correctionis et tribulacio
nis ab eo avertit tunc procul dubio talis
morietur. Et sic infirmus de quo me
dicus desperat, voluntati sue
de[illegible] aliis [illegible]. Propterea
dimisi eos secundum desideria cordis
eorum ibunt etc. Ut sic dicam. Tenue
vero tergum et non faciem on
dam eis in die perdicionis eorum
vel dic cum kalandrion ad sa
nandum infirmum adducatur si sanari
debeat ipsum attente respicit et
infirmitatem eius ad se recipit et
infirmo sanato avis infirma re
cedit. Illa autem infirmitatem in
aere a sole comburit et dispergit.
Talis proprie est Christus qui infir
mitates humani generis in se recti
pit et eo sanato scilicet in morti
et infirmitati tradidit. Unde
Ysa. liii°: Vere languores nostros
ipse recepit et portavit etc. Kara
de dicitur in glossa super Levit. xi°:
est avis triplicis condicionis.
Nam in aere volat ut avis in

terra habitat ut bestia Et in aqua natat
ut piscis Sic prelati instabiles et ma
xime ypocrite nunc volant in aere
per contemplatorem subtilitatem in apparentia
hominum Nunc peditant in mundo per
avariciam nunc in aquis deliciarum
se involvunt per vicia et peccata carnis
eorum quos dicitur Eccli 20 Esto fir
mus in via dei Et ideo dicitur
levitici xi Et larus est animal
immundum etc Locusta unum solum
intestinum habet et ideo quia est quasi
tota in ventre semper esurit et est
quasi insatiabilis Et si quid inde in
venit semper comedit et corrodit et
floribus amigdali impinguatur Sic
gulosi unum solum appetitum habent scilicet
delicias carnales Et ideo qui toti
sunt in ventre id est in amore deli
ciarum ventris Juxta illud philipp
iii Hunc insatiabilem appetitum
quamdiu viriditatem et florem amigda
lorum inveniunt id est cibos delicatos
semper comedunt et corrodunt
Juxta illud xii Venit impiorum in
satiabilis Eccli xii Florebit
amigdalus et impinguabitur
locusta Item nota quod locuste sunt in
Ambrosium Comedere folia olive ab
infirmitate sanatur Sic homo
faciendo opera misericordie per olivam designa
ta apud deum sanabitur Eccli iii Ele
mosina extinguit peccatum Item nota
quod locusta in mane non volitat sed
in meridie quando estu sunt calefacta
Sicut dicitur in glossa super Johannem
Sic multi sunt qui in matutino
iuventutis et paupertatis non volant
per superbiam ymmo quamvis tales sunt hu
miles et innocentes quamdiu sunt
sine officiis Sed tamen in meridie
in processu vite existente estu tem
poralium et beneficiorum et honorum secu
larium incipiunt volare per superbiam
et desideria inhonesta et contingit
hoc potissime quibusdam religionem
intrare volentibus qui tunc non vo
lant quia non ostendunt se humiles
et devoti Sed crescente tempore
scilicet post professionem veniunt ad officia
et ad regna predia et convivia
fiunt valde rebelles et suorum super
iorum maximi contradictores Prelati
superimpinguati et dilatati et rebelles

Nam vere quando tales impinguaverunt
per delicias et dilatantur per officia et di
gnitates sunt magni recalcitratores
etc Item nota quod locustarum tria sunt
genera scilicet quedam que etiam nihil in de
serto comedantur Et sunt animalia co
mestibilia immora comedentibus et ista ag
gregatim volant Juxta illud prover xxx
Et ideo locusta cum non habeat regem per tur
mas suas progreditur quia hoc de aliis
esse falsum Et istis vescebatur beatus Johannes
in deserto sole aliquantulum induratis
Secundum multi dicunt quod locusta est
quedam herba subdulcis Alie sunt pisces
volatiles de quibus supra dictum est Alie
sunt pisces aquatiles de quibus vide
in libro de piscibus et aqua tamen
hoc modicum addite Locusta maris
tempore yemis loquitur et vere pru
riescit Sed in plenilunio magis
habet testam fragilem Sanguine caret
cornua habet quibus contra socios suos
et socias pugnat Et ideo quod satis
mirandum est Os ipsius et dentes
non sunt in parte anteriori sed in
medio ventris in stomacho in me
dio Item quando timet aliquem pi
scem vel aliquid aliud quod vexat
eum vel aliquid aliud quod vexat
solet cornua ad latera porrigere
retrocedendo natare Istas locustas
nec fratres Johannes non comedit
Quia non sunt comestibiles Iste
triplices locuste signant tria genera
peccatorum Sed solum a Johanne co
meditur a predicatore committitur
Expone Nam primi sunt qui peccant
ignorantia vel fragilitate et hii
se committunt Exemplum de petro
et paulo Secundi sunt qui peccant
ex proposito sicut illi qui peccant in spiritum
sanctum Item dicit aliquid de illis
pecatis Tercii sunt sodomite Qui
raro ymmo quasi numquam convertuntur
Quia tales plus erga se sunt in
viros quam in mulieres habent Nec
dicat nisi vidis expedire etc
Lucadij sunt aves habitantes in lucadij
hircinio germanie saltu que dicuntur
lucadij quia lucem habentes habent
eius pennas tamquam lucerne Ita
quod qui istas habent auspicis in nocte
tenebris diriguntur Tales sunt
sancti et boni predicatores et doc
tores quia vere hernie carent id est con
fessores sunt aliis per lucerna ad ipsos

in tenebris hui(us) vite illuminandos et
exemplariter et s(an)c(t)a dirigendos ...
vo vos est huc inde. Isti g(ab)o in sul
tu i(d est) qui in altitudine contemplac(i)o(n)is
vel sublimitate p(re)lationis apparuerit
Vnde hunc civitas homib(us) p(ro)h(ibe)nt
Sic enim dicitur ibid(em) lucerna in me
Milvus dio non ponitur Milvus est avis
rapax audax et inimica sed ma
ioribus timorosa Nam aves silvestres
aves invadere non audiat domesti
cas invadere non formidat Cadaveri
bus insidiatur et eisdem vescatur Sic
milvus i(d est) ep(iscop)us et malus p(re)latus ad
magna utilitate op(er)i i(d est) timidus ad dura
et incongruentia patrus Nam aves
silvestres i(d est) principes et raptores
non est ausus invadere p(er) correctione
et ex communicatione et censuram
eccl(esi)e, sed tantum domesticas i(d est) pau
pes et subditos et maxime pullos
simplices et innocentes clericos et
alios curatos eccl(es)iar(um) rectores istos
invadit p(er) extorsiones et vexa
ciones et p(er) consuetas contiones
eos excommunicando et devorando
Isti enim sunt qui sup(er) cadavera in
sident et ma sup(er) carnis delicias
sendas et corruptas tales insident
et quiescunt O quot nunc sunt tales
qui vispereci qui nati sepe ventre
.... ecc(lesi)e ... non solum
tuppat ut milvi sed sicut ut
Mergulus vippere et Mergulus est avis q(ue)
in aquis totaliter se in mergit p(ro)
pus cibariis acquirendis Et contra
s(e)cus tempestate pellago affutura
cum clamore solet ad situs sup(er) za
blum se tuffere In hyeme autem in
pinguatur Sed in estate p(ro)pter vola
tus libertate pinguedine et carni
bus pauperatur Mergulus est pecc(at)or
qui in aquis maris i(d est) in mundi
deliciis ubi est amaritudo pecc(at)i
involuntur et multiciens inmer
gitur et undique moratur et huius
per bonorum temporalium requirendo
quibus misera sensualitas recreat
Sed qui cognoscit tempestate
eterne dampnationis p(ro) huiusmodi
deliciis grandis debet exire de
amaritudine pecc(at)i p(er) contricionem
per clamare p(er) confessionem debet se

ad litus pen(itenti)e sup(er) zablum humilitatis
pone p(ro) satisfaciendo vel sit iste qui
in estate prosperitatis fuerat pingue
dine spoliatus in hyeme tribula
cionis et pen(itenti)e sit in ea plenarie
restitutus figura de Moyse qui oc
cisum egiptum sub zablo sepeliunt
Sic pecc(at)or occisum p(ro) correctionem
vel de bono cordis ... p(er) confessionem
et ipsum sub zablo pen(itenti)e et hu
militatis abscondere p(er) satisfactione
Sed sunt proh dolor multi qui
se pecc(at)is in mergunt sed tempesta
te eterna eis imminente p(re)videre
nolunt Monedula nota q(uod) mo
nedula dicitur quasi moneta di
ligens Ista enim teste Isidoro aurum
furatur et furatum abscondit vel
dicatur monedula p(ro)pter modula
mina que ad distat ab hominibus
Ista avis signat avaros qui dili
gunt aurum et argentum p(er) fraudes
et malicia et p(er) iniuria multum
modulamina deprimit et sub
trahunt ipsum quod occultat et ob
servant et in magna aliquid p(ro) ...
p(ro) vivis nec p(ro) defunctis expendere
volunt Et est avis ista nigra
et turpis coloris Certa tales ho
mines deo et hominibus p(ro)pter tenacita
tem displicent Vnde ... ...
plus cavere q(ua)m monedule
mittenda est Item ista avis doce(tur)
loqui vero tamen in ortu solis me
lius et tenacius addiscit Sic homo
in mane iuventutis debet scolas
et studia frequentare Vnde dicit
p(ro)ph(et)a ... 1o adolescentia si
... Merula dum est in silva
cum aliis avibus loquitur sicut avis
quando vero in cavea ponitur et
homines audit similiter loquitur
sic homo sicut religiosi qui
dum sunt in silva religionis cum
aliis sanctis viris ipsi locuntur
more avium i(d est) more virorum
spiritualium ... deum laudando epi
stolas dicendo et cantando vicia
confitendo et redarguendo
et in libris legendo quando
autem accidit quod isti ponuntur
in cavea in domo alicuius

principis vel epi vel plati tunc ve
quia audiunt ibi homines mole lingua
no loqui s adulando et detrahen
do Ideo ipsum totum spuale obli
nisentur et sic alij homines a
dulant Visa est merula aliqn
hec nove notas concordantie nun
ptalis Ita bene dices q anullo
potetur nuncsic reprehendi Tales
vt frequenter sunt religiosi in curys
principum qui noue notas i no
uas adulationes adinveniunt
et dicit hic esse omnibus sateli mirabi
le Nam olim dimissis curys prin
cipum multi milites et clientes
et nobiles intrabant religiones
Jam vero fit modo contrario Et ima religio
si dimissa religione et abiecto
statu regulari curys principum
cum magno sepe piculo animarum
adherent Deinde pro ibi tunc cu
rys et in eorum vanitatibus passes
i religiosi mdisfiralunt i habita
bunt Et Nocticorax dicitur quasi
corvus noctis Et est idem q Noctua
Noctua aut dicitur quasi nocte tuens
Est enim avis que de nocte clamitat
et est eius sonus odibilis et horri
bilis auibus diuersis Hec cum columbis
et monedulis pugnat et eorum ova
frangit et comedit Et talis in in
sula creta nunquam reperitur Tales sunt
murmuratores qui rostro suo i ver
bis detractorys ova columbe i
bona opa bonorum virorum comedunt
et destruunt et annichilant quantum
possunt Et ideo corvo et sonum
talium i verba eorum detractoria aliis
auibus i probis hominibus debent esse odi
osa Has aves insula Cretensis
non hic et si aliunde apportentur
moriuntur ibi Crete interpretatur
consummata vocatio per quam intelligitur
status religionis et curie principum
vbi debent vigere i morari illi
qui sunt consummati i boni ho
nesti et pfecti Et licet alibi tales
noctue invenantur sint principi
pes vtique et in religionibus tales
esse non debent et si ibi appar
ent i si ibi admanenendum
p aliquos recommendentur debent
statim mori i repelli et sicut

mortui abici et non audiri Sed proh
dolor videmus totum de contrario pro
et status principum religionum sunt
valde inordinati Et Risus est avis Risus
similis hirundini in colore sed inon
hoitate et corpe Risus non vult habere
aliud aut socium in capiendo Causa
est ne si haberet socium in volatu impe
diret pg modum in pastu et ideo dicitur
risus quia solus intus capit predam
hec avis inter aves predales sola singu
lariter comedit aves Sic sunt aliqui
qui soli lucra habere volunt et etiam
illis in suo qui sunt sui non
premunt Vel etiam cupidosi et in
cestuosi intelliguntur p Risum Sic sunt
aliqui mali presbiteri et mali co
fessores qui suas filias spuales cor
rumpunt et incestuant et si vero
non premunt multorum alterius
ad Onocrotulus est avis Et dicitur Onocrotulus
Onocrotulus est enim genus aquatilis
avis solitudinis et rostro suo in
aqua vel luto horrende strident
dicitur aut Onocrotulus quia horrende
crotitat Habet enim horrendum sonum
et hec maxime anguillis insi
diantur et dum in littore quie
scunt rostrum suum rursus erigentes
ab aquila vel accipitre rostri sui
suo acumine se defendunt Et habet
Onocrotulus duos ventres primus
tamen venter presica sibi reputa
tales sunt impudici homines
et precipue illi qui anguillis
i pulchris mulieribus inordina
to amore insidiantur Sic sunt
gamerati et lecatores cia
curias ducum et principum
commorantes Hii os suum semper
mittunt in lutum vel in aquam Ca
locutiones eorum pmaiori pte de luto
luxurie vel de aqua amoris illi
citi sunt et committuntur Et isti habent
duos ventres primus venter est
visus quo decorum similacra mulie
rum volunt stare et videre Et in isto
ventre quod conspiciunt reponunt
Secundus venter est cor In hoc
ventre sitam mulieris presentiam recepta
digerunt et disponunt vnum ad
aliud iam quasi rationaliter et

illaqueatus Ecce quam pulchra mu
lier O quam felix est vir huius mu
lieris O si possem eam adire et
cum ea colloqui vellem propter eam
esse ad unum tempus in inferno si in
consentiret Bone vultus eius est
velut sicut angeli Ecce quam bene
corporis compositum habet et multa
talia Ecce secundum quod venit Sed
adhuc quod duo sunt genera talium
onocrotalorum Prima in deserto re
ligionis et in magna mundane
sensibilitatis Tales impudica
verificatores inveniuntur Unde
Sophonias 2 Onocrotalus et ericius
et hiricius in liminibus eius mo
rabuntur Et isti rostro superius
elevato / Sed quando accipit
i. prelatus vel predicator vult eos
corrigere elevant os i. verba sua
detractoria Ita quod sepe predica
tores non audent eos corrigere
propter acutum rostri i. propter verba
diffamatoria et comminatoria
Sunt etiam onocrotali multum
gulosi Prima peto tales magni
sunt vorateres et bene vivunt tales
si possunt Semper temant ut pos
sint lautius deliciosius plura
Tales sunt de quibus scribitur Prov.
non letantur cum male fecerint
Et Oriolus est avis croci
coloris que nidum suum in ramis
arborum pendentem mira sub
tilitate construit ac si in celo
in aere pendere crederetur Tales
sunt boni religiosi et viri con
templativi qui sunt coloris
aurei propter caritatem contemplatione co
nversationis qui faciunt sibi nidos
sursum in ramis crucis pro
devotione ubique ex toto pendere
videntur Ita quod omnem spem
et fiduciam et affectionem in deo
habent Job xix Elegit su
spendium anima mea et par
dix paucas habet plumas et
multam carnem Et ideo ae
ra non multum elevat

Et si elevata fuerit statim et
cito ad terram devertitur Sic vero
multi sunt qui paucas habent
plumas s. virtutum Sed mul
tam habent carnalem affectionem
Et ideo aera i. ab amore tempo
ralium non se levant ut ad aera
i. ad bona spiritualia deferantur
ut puta semel in pascate
statim ad terram redeunt
dimittentes spiritualia propter ea propter
pardix ipsum et campanellam
timet Sic mali homines
tales timent predicatores qui per
ipsum et campanellam
significant i. verbum dei et so
num eius fugiunt abiciunt
et abhorrent Et ideo tales
meritus in circa predicatores
ingenia ad ecclesiam et de domo
sua recedit nec ad eius
sermonem vadit ne audiat
quo dicat se devians levare vel
dicit quod campanelle sonum fugiens par
dix incidit in rethe Prima talibus fu
giens sonum predicationis incidit in
rethe avaricie ubi a diabolo primo
capitur et occiditur et plumis bo
norum temporalium vel amorum spoliatur
et tandem in veru inferni assatur
et a baratro diaboli devoratur Item
pardix est avis libidinosa ad
tantum quod languens in vite applicat
pre desiderio estuat masculus etiam
aliquando super masculum salit et
femina inter ardore libidinis stens
et devota comites pectoribus par
dices sedent masculi etiam femina
libidine volunt ut femine vacent
ad pullos Et ideo quia frangunt
ova ca[u]te a femina absconduntur
Et ideo vocantur pardices quod par
dunt ova ut libidini vacent Ta
les enim sunt mali homines et
luxuriosi qui quando etiam de
bent ob[...] luxuriantes propter
libidinis ardorem posterioribus [...]
positis opera inaudibilia perficiunt
et committunt turpiter et
bestialiter peccant et multa ma
la faciunt De quibus Apoc. vero

Cum in occulto ab eis sint impe
dite et sicut pardices una post
aliam in rethe intrant et hoc ma
xime fit propter libidinis ardorem
Sic tales quasi per seriem intra
bunt in rethe inferni et nunquam
inde exituri De quibus dicit Ie
ronimus Declinabat que prima
erat sepelivit et recte Et iste col
ligit pullos quos divites libenter tra
dunt pardices magna cum confor
mitate huius ad pardices in spiritualibus
Et Pellicanus secundum glosam super psalmum
est avis nimis amans filios suos
Sed cum filii eius incipiunt crescere pa
rentes in faciem percutiunt propter quod
ipsos parens repercutit et occidit quos
mortuos inter triduum deflet et
se in costa percutit, emittens et san
guinem calidum super pullos fundens
ipsos ad vitam restituit Pellica
nus est deus pulli eius sunt
genus humanum pellicanus ergo
pullos suos diligit Diligis omnia que sunt Sap.
xi° Sed pullus istorum scilicet homo
percussit quando Adam se opposuit
preceptum contra deum in faciem sibi dicens
Mulier quam mihi dedisti etc. Gen.
iii° Nam peccatum meum retorsit et
sic eum quasi iaculo in facie repercussit
Sed pie pellicanus eum repercutiens
occidit quia morti subiecit dupli
ci paradiso videlicet relegavit Sed
vere pellicanus dei filius qui
per tres dies lugit pullos suos scilicet
tempore legis nature, toto tempore legis scripture
humano generi condoluit Dolens super
te fili mi Absolon ii° Regum xviii°
Et ideo in tercia die id est in tempore
legis nove tempore passionis se repercus
sit quando sue condicione aliqu[illegible]
[illegible] lateris sui permisit lancea
perforari et sanguine suo pullos perfu
dit [illegible] quando potuit passio(nis)
sanctos patres peccato originali mor
tuos ab inferni carcere et morte li
beravit Vel dic secundum [illegible]
[illegible] libro de mirabilibus orien
talium regionum quod est quedam
serpens in deserto qui inimicatur
pellicano et ideo nidum suum
intrat dum est ad pascua et
pullos eius inveniens et occi
dit Et rediens pellicanus

et eos mortuos inveniens per triduum
deflet et ut est dictum virtute san
guinis sui ipsos ad vitam suscitat
et renovat Sed et isto sanguine e
misso multum infirmatur et debili
tatur et aliqui pulli naturali in
stinctu [illegible] servientes interim
debilitate parentis [illegible] alii autem degeneres
nullam eius penitus curam gerunt et
ideo [illegible] sanata et ad prosperitatem venien
tes parentes se refovet et secundum modo
recipit, degeneres autem deicit et ex
pellit Sic [illegible] serpens antiquus
dyabolus pullos pellicani id est ipsos fi
lios et creaturas dei scilicet Adam
ad totam posteritatem [illegible] interfecit Sed
pro eo verus pellicanus christus sic
[illegible] amoris [illegible] suscita
vit Sed [illegible] multi sunt
pessimi [illegible] beneficij im
memores et de christo qui pro nobis mor
tuo [illegible] illud Amos
vi° Nichil paciebantur super contricione
Ioseph et ideo christus [illegible]
dimittet in die iudicij Ite
maledicti in ignem eternum Item nota
quod pellicanus sive porphirion est
avis que cibum non comedit in aqua
nisi prius intingatur unde pede
suo utitur loco manus quia primo
cibum in aqua intingit et
post ad os suum applicat et manducat
Pellicanus est predicator manus eius
sunt opera os eius sunt verba aqua
est scriptura sacra, Sed ergo predicator
quicquid comedit id est quidquid opus
sibi incorporat per imitationem vel aliis
comedere tradit per predicationem in aqua
id est in sacra scriptura intingere id est secundum
sacre scripture dictamina omnia
ordinare et manum debet ad os
applicare ut quod verbo docet ope
re [illegible] predicando [illegible]
Primo manu ipsius complendum
palpet et tangit unde [illegible]
[illegible] ore locutus est et ore [illegible]
[illegible] et
[illegible] Passer passer
est avis clamorosa pullos suos
et in plurimis [illegible] ve
nenosis et [illegible] ipsos
[illegible] et [illegible]
pandis rostro et [illegible] Sic ava
ri et maxime usurarij in plurimis
et malicijs pullos id est filios suos reponunt

et eos infidiis et arcneis et scribus
venenosis id est diviciis male acquisitis
se et suos intrat et impugnat pro
inde rapinando id est pro hereditatibus et
possessionibus et vineis pauperum
acquirendis totis viribus se opponunt
et rostro eloquencie et cornibus collationis
[illegible] potentie et dominationis
eos decipiunt et infestant figura
de Achab et Iezabel et vinea Naboth
iiio Regum xxio. Item passer
mustellam timet et eius presenciam cla
mando prodit. Sic vere clerici usurarii
et avari predicatorem timent et ideo
raro ad predicatorem veniunt ut patet
ad sensum immo presentia predicationis
clamore detractionis et derisionis
produnt dicentes Non sumus sub
portati a predicatione istius predica
toris. Item passer fenum et plumas
in nido suo ponit. Et sic fovet
pullos stercora de nido eicit. Sic
quilibet in sua domo debet reponere
et habere virtuosos familiares et
stercora id est viciosos scilicet lusores et alios
non servare sed eicere. Sed contra
multos qui servant adulteros et
adulteras et alios scelestos in

Pavo

domo sua. Item pavo habet carnem
tamen duriciam que nec facile
coquitur licet de facili putrescit.
Sic vere avari qui sicut pavo ha
bet caput erectum et debile ad dei
serviendum non possunt coqui digeri vel
converti [illegible] predicationis tribulationis
vel amoris vel correctionis immo tota
induratur per avariciam nec putredinem
sentiunt eternam scilicet sic carnes sine
putredine non aduntur. Iob xlo.
Cor eius indurabitur quasi lapis. Ecce
nota quod pavo qui ascendit altius
magis solito pluviam signat. Sic
homo quando per superbiam se elevat plus
debito pluviam eterne miserie sibi
presignat et designat. Quia qui se
alte dispicit, de imo suo [illegible] quia
ruinam. Nota etiam quod unus pavo
quinque uxoribus sufficit. Et inde est
quod pavones plus habundant de fe
linis quam plures sunt quam si bini
et bini essent et singuli per se soli.
Et potest allegari de libidine male
mulieres cum non sufficiunt quinque viri
tamen tamen quinque pavonissis sufficiat

Pegasus

unus pavo. Item Pegasus est quoddam
inmabile monstrum quod corpus habet equi
alas aquile longe maiores caput
cornibus ornatum. Et est ita inmabile
quod cuncta animalia terreat hominibus
aut et animalibus est infestus pocius
currit quam volat et aere tollitur
virtute pennarum more ventus im
pellit ventus. Sic sunt multi in
mundo tyranni et principes et do
mini qui habent corpus equi plus
luxuriam. Unde Ieremie vo vel vi
equi amatores in feminas. Item
habent aquile alas per superbiam. Apoc.
xiio. Date sunt ei alie aquile due
et volavit. Item habet caput cor
nutum per potenciam et minaciam iiio Regum
xxiio. Fecit Sedechias porta
cornua ferrea. Multo ergo isti propter
detestabilem vitam suam debent esse
odibiles qui sunt omnibus infesti
et nocivi. Ieronimus i Tessalonicenses ii. Deum non
timent et omnibus hominibus adver
santur. Item pica est avis valde
garrula que adventum hominibus
qui docet. Hec inter ceteras condi
tiones suas una habet laudabilem.
Cum de prompitate loci vel
orti in quo nidificat curat et in
sidias latitancium manifestat
multis clamoribus. Ita ut sepe propter
eius clamorem anocendi proposito
revocentur. Talis debet esse predica
tor qui more humano id est more pru
dentis et racionabilis persone debet
adiscere et scire loqui sacras scrip
turas. Iste ergo loci vel orti predicatore
vel ecclesie debet utilitatibus providere
et clamoribus predicationis
dei insidias dyaboli revelare
ut sic possit ipsos anocendi pro
posito repellere et valere. Ezechielis xxxiiio
Fili hominis speculatorem dedi te
domui Israel. Et Ysaie xlviiio.
Clama ne cesses. Item reperio quod
pica cum se laqueo depressam
senserit corpus non movet sed
solum rostrum nec forte motu
corporis se amplius implicaret.
Solo enim rostro nititur laqueum
dissolvere et se liberare. Sic homo
cum se sentit a dyabolo illaqueatum
solo rostro confessionis coram
sacerdote debet se accusare et
peccata dolere. Multi etiam corpus

mouent Sicut sunt illi qui pecca
sua in thabernas et conuenticulis
suis solent enarrare et sic se inde
Psitacus — tur plus implicare Et psitacus
est illa auis que gallice dicitur pa
pegaudus et sic Ysidorus dicit sola
india psitacum mittit Est autem
auis speciosissima viridis coloris per
totum corpus preter quod torque rubea
seu aurea circa collum et habet lin
guam latissimam Et ideo uerba ar
ticulata proferre dicitur et ad modum
hominis loqui docetur et naturaliter ho
mines salutat Aue dicit Aue uel che
re Ista est enim vox naturalis eius
Sed unum est de eo quod habet durissimum
et quando vult homo eum docere loqui
necesse est quod caput eius cum virga
ferrea verberetur Sic dicit Solinus
Sic uere multi sunt qui licet
sint speciosissimi et pulcherrimi
ad bene loquendum docendum et vel
etiam ad bene faciendum difficulter
instruuntur Quia sicut dicitur Eccles. i° o
peruersi difficile corriguntur Caput
enim mentis sue ita habent obstina
tum et durum quod nil boni volun
tate nisi compulsi Et ideo breuiter
dico quod tales sunt ferula ferrea
feriendi id est aliqua castigatione casti
gandi et semper puniendi Psalmus
Reges eos in virga ferrea etc. Sic
enim per violenciam bonum facere doce
tur qui voluntate nil boni page
digitauit Hebreorum v° Didicit ex
hiis que passus est per obedienciam
Item aduerte quod psitacus se in speculo
videre multum delectat Est etiam
auis luxuriosa et in aspectu vir
ginis gaudet vinum libenter bibit
et eo etiam inebriatur et libenter dome
sticos osculatur potest etiam magnam
curam in pectinatione plumarum
Sicut in libro dicitur de natura rerum Sic
uere multi sunt tales presbiteri et delica
ti qui omni die specula inspiciunt
plumas id est crines ornant et retor
quent nec curant nisi vinum lauti
bibere virgines impudicas aspicere
et eas atemptare Osculatur dome
sticas mulieribus in occursu dare
et eas salutare vino voluptati
et luxurie se inebriare Contra illos
Ephesiorum v° Nolite inebriari vino in quo
est luxuria etc. Struccio Rota quod Struco
nos oua sua in zabulo contempnit et ob
liuiscitur Sed pullum virtute solis et
aliene nature recolligit atque nutrit
Sic personarum acceptor illos qui sunt
in zabulon paupertatis et ignobilitatis
contempnit Illos uero qui in virtute sol
et diuiciarum excedunt eos aptat
et honorat Vel dicitur quod illos qui ad
zablon penitencie et religionis sunt impositi
mundus contempnit atque fugit Sed spiritus
de hiis dei cum uult diligit atque nutrit
etiam propterea videmus quod quando aliquis
religiosus iacet in zabulo id est manet
in tenuitate et non est promotus ut
ad officia uel aliquam dignitatem
nullus de eo curat Tunc amici
eius abliuiscuntur Sed postquam
egreditur de zabulo subiectionis
et conuictus et fit in officio ut puta
celerarius plebanus prior prepositus
et abbas multi eum recognoscunt
et amicos se appellant Vide in
salua Illi ut dicentes ad apostolos Si
de mundo fuissetis mundus utique di
ligeret id est quod suum est Sed quia de
mundo non estis Ideo odit vos mun
dus Item nota quod licet struccio habeat
plumas sicut auis et rostrum tamen corpus
et pedes quadrupedi similantur Ra
dius pedes camelus dicunt equo dicunt
similari Item propter pennas suas in
aere nunquam volat Sic ypocrite in
plumis apparencie in rostris elloqu
ie auibus nobilibus id est viris spiritualibus
similantur Job xxxix° Penna struc
tionis similis est penne herodij
et accipitris Sed pedes corporis id est mai
or affectus et rostrum Tamen corpus id est cor
poris infectio voluptate quadru
pedibus comparatur Est etiam struccio tante
stoliditatis quod cum caput abscondit
putat totum corpus eius absconditum esse
Sic uere ypocrite licet ipsi scelere non
videantur credunt quod a nullo videantur
Item nota quod struccio dicitur habere duo
ossa unum in pectore quo utitur loco
scuti et aliud sub alis quo quidem
prouocatur ad iram utitur loco calcaris
Item quod primo osse solet se defendere
alio uero solet se ad pugnam stimulare
Sic uere debemus nos semper habere duo ossa
id est duplicem virtutem Os in pectore
id est amorem dei et os sub alis id est timorem dei

Et his ossibus deniq nos deffende
Et timore et quodam calcari deniq
nos stimulare Item nota q struccio
seu assida ad vno oculo celu aspicit
et ad alio terra cernit Sic nos deniq
hre duplice oclm Distinctionis s
cpale et spualem vnu qui ptinet
ad contemplatiua aliud qui ptine
at ad actiua vita Vno enim deniq
celu respice ad ea comprehendu
Altero uero terra i terrena debite gub
nando et de eis se delaqueando ptra
nendo Unde Job xxx° iiii° Regem
in decore suo videbunt et oculi eius
cernent terra delonge et Turtur
Turtur est auis simplex que amisso com
pare vlterius copulam no facit sed so
litaria incedit homines hominu q ta
sorea ubique fugit Super cadauera
no residet sed granis mundis i
mundo pastu vtitur Et si ad arbores
ppt cibos descendit statim iterum pri
stina loca querit et alijs auibus hec
pcantu gemitus hre consueuit Dic
to q anima ame est cui sponsus eius de
sponsata in baptismo Osee ii°
Sponsabo te mihi in fide Istu aut
sponsu pdit qui mortaliter peccat et io
ad pristinam reuertens debet gemere per co
ntritionem Et sic homo penitens et gemens
no debet se alteri copulare s. mundo et
dyabolo Et si ppt cibu in ortus descen
dit q cadaueribus vero penitens ins
de no debet i no debet recadinare s. sic
admundi negocia ppt necessitate se
extendit statim absentet his solita
ria loca petat i det se deuine affectio
nibus sola licet alie male faciant
Non alij garrulant et letant et
videant Propalestis esse debet et ge
me Preg labicadum ingemmutu mo
re Et tunc talis debet esse patiens
Est enim auis nullum ledens sed eciam
omnes patient se hnis Cum talis
homo penitens debet esse patiens
et magis velle ledi quam ledere et
Wallellus Wallellus est auis columbina et
cristato capite, collo q viridi et cetera
varietate distincto Hec auis cum
hominem alonge mo suo appro
pinquare vidit egressa ad clamore
occurrit Sic q fatua auis dudum cla
more suo audito suo hominem se
fugare credit ipso clamore indi
cio indiciu pdit Sic dr in libro
de natura rerum Tales sunt quidam mulieres
cristate et viridi colore distincte
i. tam in corpore quam in capite ad
ornate et cristate que dum vident
aliquem hominem que amat ad se ap
propinquare et volentes ei dare ma
iorem occasionem et sedendi ad se et
tangendi et amplexandi et oscu
landi clamat Dimitte me rece
de a me et sepe ex hoc solet am
plius tales viros ad se prouocare
et animare ii° Regum i° Nos tunc
cum te locuturus est Et per eo pl
inuenitur de Vespertilio quamuis
ppt alas et ppt volatum auis esse
credatur, tamen bestia sex racionibus
comprobatur primo quia no ouat tn
mo more bestiarum pullos concipit
et pariat q tamen inter volucres
no habetur Secundo quia dentes habet
Tercio q cauda caret Quarto q
lac et mamillas habet Quinto q cu
pteria currit quatuor pedibus
graditur Sexto murem in corpore
simulat Sic ecce dr in libro de
natura rerum Sic vere heu multi
sunt et precipue ypocrite qui qua
uis habeant nomen et formam spe
cie s. viri spuales et deuoti
et iusti, tamen sunt bestie et
homines bestiales Et hec ideo q
isti no pariunt ova sed animalia i
no faciunt opera spiritualia sed car
nalia Unde Romanos viii° c°
enim secundum carnem sunt que car
nis sunt faciunt Item isti hnt
dentes i verba detractoria Cau
da carent i mortis memoria, lac
et mamillas hnt i verba decep pupa
toria et fallacia et dulcia Contra
illud Prouerbiorum Ne lactes quecumque
verbis tuis Item isti in terra incede
dibus i cum quatuor affectionibus
pauiculta gradiunt et per inho
nestam conuersacionem muribus si
militantur Judith xiii° Egressi
mures de cauernis suis
Item nota q vespertilio bimos
parit pullos ipsos q pedibus
amplectat quando eos de loco
ad locum portat Sic mali p
lati et quidam curati pullos i
nepotes vltra modum carnaliter
amplexantes ipsos inter pedes
affectionis sue continue portant

Item nota quod invidia sunt vespilio
nes meliores columbis habites &
tes sicut homines que si homines
in faciem percutiunt nasum aut na
res sibi precidunt Sic faciunt et
homicide qui secundum Solinum sunt
ordinant quod sic tales crudeliter per
cutiant homines turpiter mutilant
atque ledunt vel dic quod isti sunt
demones qui hominibus auferunt
nasum devotionis et aures obe
dientie et auditus Item nota quod
unguium vespilionis habent mi
rillas ancillare nec minus re
stant Sic unguines carnalis vo
luptatis vel temporalis prosperitatis atte
nuant et minuunt mamillas
clementie et pietatis vel virtutis
et doctrine Videmus ad oculum
quod illi qui sunt his ungui
bus dotati sicut sunt qui prosperant
in multas prebendis et habent multa
beneficia quod in eos eius est diminu
ta doctrina Unde nunquam homines
docent et nunquam predicant et nunquam
student Ulule idem est quod bubo
que de nocte ululat Nota quod cor
ulule vel bubonis suppositum
parti sinistre mulieris dormientis
omnia secreta sua eam narrare fa
cit secundum plinium libro x° Sic
anima cui cor bubonis id est malicia
dyaboli est supposita ad sinistram
partem iniquitatis omnia secreta
dicit in thabernis et conventiculis
malorum et tales ut frequenter in con
fessionibus sacramentalibus sunt mu
ti Et Upupa est avis spurc *upupa*
issima semper in fimo residens
vel sepulchris Unde et de ster
coribus hominum nidum facit et eis
vescitur et nutritur et quamvis
sit spurcissima pluma tamen atque
crista est multum decora et qui
sanguine eius se inunxerit
demones in sompnis se suffocan
tes videbit Tales sunt luxuriosi
qui sepulchra frequentant id est
mulieres de quibus nimium tales
sunt sepulti Item nota mulieres
dominare sunt eis stercora com
edunt atque fimum dum atque luxu
rie faciunt et exercent que sicut
stercora fetent Ideo tales sunt

spurcissimi Et licet ita sit quod tales
vigent exterius pulchritudine secundum cor li
Sanguinis talium est peccatum quo si quis
inunctus fuit hic secundum fauendo compla
cendo vel etiam imitando peccato in
sompnus id est peccati sompnum mortis
videbit demones suffocantes se
in inferno Tobie Venient super eum
horribiles et sequitur devorabit
eos ignis qui non succenditur Et
Vultur Nota quod vultur secundum aliquos *Vultur*
sine concubitu nascitur et hoc habe
mus quod eos in volutum in pelle
leonis vel lupi libeat se prestare
leonibus et lupis Sic bene vultur
est christus qui est conceptus sine con
cubitu et concubitu peccati cuius de pudi
citia et carnem [?] quod eos si quis leo
vel lupus in se portaverit in vo
lutum paulatim et affectum peccato
talis virtute istius esse iam non est
lupus crudelis virtute ubi dicitur homo
mutatur in agnum Sed magis sic
cumque erit a leone et lupo dyabolo
inferni Item nota quod cinis vul
turis serpentes fugat et commixtus
sanguinis leonis lepram curat
Sic vere cinis id est memoria mortis
et sanguinis christi serpentes id est temp
tationis que in nobis serpunt
et etiam lepram luxurie et peccatum cu
rant et spiritualiter sanant Ebre
orum 9 Omnia fere in sanguine
mundantur et sine sanguine non
fit remissio peccatorum Item nota quod
Vultur secundum plinium est parens
filiis impia et crudelis Unde
si videat pullos proprios impin
guari eos rostro verberat ut
fiant volucibus macillentes Sic
principes et prelati subditis suis
sunt crudeles Unde si videant
pauperes subditos vel potentes sac
erdotes et agricolas impinguari
divitiis statim invident et cum
rostro potentie per prechas id est et ne
prechas seu impositiones falsas
ipsos faciunt macillentes Item
nota quod vultur licet aliquando ascendat
alte tamen visa in terra preda vel cada
vere subito descendit ad predam
Sic multi sunt qui de alta
contemplatione predicatione reli
gione et scientia ad terrena carnalia
descenderunt Et spiritualiter ad mulieres

amoenum / et tunc fit q licet cito de
scendat vultur vix tn reascendit
Sic tales faciliter descendunt ad
male faciendum Sed tn difficulimus
reascendit Item nota q nidos
vulturis nemo attingit p eo q in al
tissimis rupibus nidificat Unde
etiam sm Aug lem dr q vultur
ppt volatum altissimum fila dica
tur dei Sic nos denique alte p
contemplacionem ascendere etita alte
nidum spei nre in deo et in cele
stibus ponere q nemo demon
spiritualis inimicus dei ad nos per con
templacionem attingere Job c xxxix
In preruptis solitudinibus commorat
in inaccessis rupibus Item no q
vultur indifferenter ad omnia cadavera
volat et ideo faciliter capit Sic
peccato qui sine discrecione indiffer
enter ad omnia caduca ad omnia
mundi delectabilia et peccata p de
sideria volant faciliter se ibi ill
aqueant Item nota q vultur iuxta
nidum suum non venatur i. domestica
na patris amicam ne se contra nidum
suum odium excitat vicinorum Hoc
et lupus facit In hoc docet hu
manam virtutis et proximis fauorabi
liter commorari Sed hoc est contra multos
Item no q vultur ppt pondus cor
poris non pt faciliter sibi acquirere
cibum Ideo reliquias cibi aliis non
dat sed ipse et pullis in nido re
ponit Certi a p certo illud q diffi
cilius acquirit diligencius debet
conservari Vel pt hic dici de virtu
osis qui omnia non solent expen
dere sed pro futuro tempore reponere et
servare Prov Sapiens autem servat
in posterum Sic etiam debent quidam
fatui predicatores qui non omnia que
studuerunt uno sermone eructuare
debent Nam sermones nimis p
lixi faciunt homines eructuare
tediosos Cum autem hec efficiuntur tedio
sos nil retinent in memoria et in
vita se non emendant Qui enim
cum suo profectu sermones audire vo
lunt oportet eos esse mansue
tos et non tediosos Unde Jacob

lo ppt quod suscipite insitum verbum
in mansuetudine et sequitur quod
possit salvare animas vestras Cum
audimus sumitur que prius ap
intur est Sed est hoc contra
multos qui nolunt considerare co
diciones et status hominum Nec adu
tunt et tempora locum et sepe predicant
que nec soli intelligunt et sic se
confundunt et perceptam audientes

Incipit liber Octavus Reduc
torii moralis Petri de pic
tavia De fluminibus et aq
uis Capitulum primum

Primo dicatur quod
equa nisi p violenciam
motus decagnata Est autem
aqua specularis quia rerum obiecta
rum radios recipit et passiones
reflexionis huius earum ymagines re
presentat et facies intuentium ma
nifestat Talis est consciencia Qua
qualem cuique ymaginem impres
seris i. qualecumque peccatum feceris
ipsum p remorsum sciencie ipse
tibi reddebit nisi p penitenciam dele
Prov xx In Resplendet vulta
respicientium in aquis Et sicut
aqua mota et turbata non quie
scit amotu quousque eius superfi
cies adequetur Sic nec consciencia
quiescit ad dolorem et remorsum
quousque pacificetur et p penitenciam sede
tetur Ysa xxvii Sic mare
fervens quod quiescere non valet Et
sicut in aqua turbata ymagines
non apparent vel si apparent videntur
monstruose Sic in consciencia tur
bata desideriis et cogitacionibus
vel etiam viciis et criminibus ymagi
nes i. virtutum pulchritudines non
apparent quousque p gratiam fuerit
decagnata Verum sicut in aqua
decagnata ymagines que p
motum fuerat dissipata recu
perantur Sic virtutes et opera
que fuerant p peccatum mortificata
cum ipsa consciencia adequata fuit
p penitenciam et peccata ibi pergratia reu
viscunt Ezech xxxvi o Et tu
revertere ad antiquitatem tuam
Item no q aqua de sui natura est susceptiva

colore et sic esset diffensus ad omnes
sapores et colores terre omnium assimilans
Sed tinsiens per meatus terre aliquos
que tinxit in colore et sapore reca
pit mutationem Et ideo nunc dulcis
nunc clara nunc turbida, nunc sub
tilis nunc grossa demonstratur Apparet ta
lis debet esse omnis persona publica
quia non debet esse determinata ad ali
quem certum colorem seu saporem i. ad ali
quorum affectionem et delectationem specialem
personarum acceptionem Immo debet esse in
diuis ad omnes ut sic gratia sit ei com
munis omnibus Sapientie vijo Cum non
est personarum acceptio apud deum Secun
dum qualitatem terre per quam tinsit i.
secundum bonitatem uel maliciam personarum
quibus preest debet eius qualitas com
mutari Cum uero terra falsa per peccatum debet
esse falsus per correctionem, dulcis per de
uotionem debet esse dulcis per confessionem com
passionem calidus per iram et tribulationem
debet esse calidus per seueram punicionem
Cum grossis et rudibus debet grossus
et simplex et cum subtilibus subtilis
ut sic secundum omnium exigentiam in diuer
sis se conformat In Corinthios
Omnibus omnia factus sum ut omnes
lucrifacerem Item nota quod aqua in ni
chilum desiccat nisi termino alico
sistetur Sic peccator per desperationem
deueniret in nichilum nisi ad aliquid boni
consilii uel dei gratiam retinetur Cum
dei gratia ea est quae numquam non deseret
Job x Homo Circumdedit illud ter
minis meis Item aduerte quod aqua que
sursum gignitur scilicet pluuialis ceteris
aquis est melior et ad terram fecun
dandam utilior Macrobius quia cum de co
intu cadit Cum commixta suo
motu aquam et vaporem subtiliat
et depurat Et terram magis pene
trat et fecundat Aqua ista est
gratia predicatio uel doctrina que per
sursum gignitur in celestibus descendens
a patre luminum que est potius aquis
melior ad terram anime bonis operibus
fecundanda et maxime si cum
contritus domini timoris sit recepta
et ffons dicitur ascendens uel ascen
dens aqua Nota quod fons
et aqua semper sapit naturam

fundi Cum purus est et petrosus aqua
sapit est et dulcis Si fetidus et limo
sus est aque sapor tenens et impinguescit
Sic opus sapit naturam intentionis super
aquam iacet et fundat Cum si fe
fundus intentionis fuit purus opera
erunt pura et bona et e contrario Si
fuit corrupta opera erunt mala Item
nota quod est quidam fons in Epiro
secundum Solinum in quo faces accense
extinguuntur et extincte reaccen
duntur Et talis est fons Christus uel
predicator, in Christo enim et in sua pre
dicatione Iudei qui erant ardentes
per fidem sunt extincti per incredulitatem Sed gen
tiles prius extincti per peccatum et infide
litatem accensi sunt per fidem et caritatem
Joh. ix Ego in iudicium veni ut
qui non vident et qui vident
ceci fiant Item nota quod fons aquarum
laudabilis per aquas transit est melio
ratiuus de purationis et apertu
rae constrictionis et prestat ibi de
terrenam mortiuus Sic bonus pre
latus et visitator aquarum i. populi
laicus i. certiam uel religionem in qua
fluit predicatione meliorat et de
purat et correctione peccatis sanat et
aperites i. deuotos reficit et educat
Talis effectus est omnibus obtemperantibus
sibi causa salutis Item nota quod est
quidam fons in affrica qui canoras
facit voces et est fons ante ponis qui
medetur pluribus oculorum Talis est
penitentia que facit vocem canoram per con
fessionem Sanat oculos scilicet in meliores
abstensione Et sic fons se vetat illi
Sic penitentia bonus et malis eque ius
Zach. xiijo Erit fons patens domini
Jacob Et sic in fonte aquila a
caligine et senio renouatur Sic
anima in fonte penitentie renouatur Item
nota quod teste Ouidio Salmacis fons
est cuius aqua est mirabilis Cum si quis
de ea bibit uel in ea balneatus fuerit
effeminat et medietate virium perdere
comprobatur et in molliciem femineam ener
uatur Et ideo fictum est a poetis quod qui
ibi balneatus fuit in feminam mutatur
Ista possunt dici possunt de prosperitate Iste
enim sunt que possessores suos effe
minant et eneruant et uirtute vi
rilis probitatis et constancie priuant
Et sic effeminatur loquendo spiritualiter
in feminas eos mutat de quibus Je
remie libro Deuoratum est robur et fu

sit qnai mulieres Item nota q ouidius
dt i methaz libro vltio q e quida
fons qui in medio die alg3 et est
frigidus ortu vo die et occasu calg
bescit Iste fons signat infernum q
i nunc est ardens nunc gelat ppe
nazam diuisitate Iob xxiiij ad ca
lore nimiu transibunt ab aquis ni
nium Vel talis fons ptt significare eos
qui in ortu iuuentutis p deuotoz
sunt feruidi in occasu tn et in fine
tepescunt a religione et ad tosticu
et fiunt p ptudz feruidi De quib3 apo
pocl ij Memor esto vn excideris
et fac opa pma Et talis fuit btus
Petrus Item nota q teste Isidoro
libro xiij In insula que sicilie dicit
que est iuxta tirquina fons est quid
qui potatores suos sensu et ebetac
Talis est fons delitiarum carnaliu et
amor mulierum et ebrietatis Quia qui
ex isto fonte vltra debitu potatus fuerit
sensu et animo ebes erit Qua sicut
dicit petrus Ravenna vbi regnat eb
rietas racio exulat consilia deprauat
intellectu obtundit Item no sicut
dt Soling q in sardinia fontes sunt
qui oculos si in eis lauentur sanat
tamen tn est de furtis ut ait lx
si quis suspectus fuerit de furto dic
to iuramento sibi oculos lauit si
innocens sit clarius videbit si no
furtum commisit cecus erit Et sic ut
ait detegitur furtum cecitate et
deprehensus furtum fatetur Ista pnt
allegari specialiter contra furtum cecum
furtum Ecce enim ista duo crimina
videntur horre que ad eorum deten
tione tam insigne miraculum videtur
creasse Deus aut ista duo crimina
fugienda pre ceteris viciis canedaee
bene etiam innuere scriptura Zacha
vo v vbi de volumine volante magno
non refert aliud ibi scriptura ii ista
omnis fur sicut ibi scribitur iudica
bitur et omnis iurans similiter iu
dicabitur Dic q talis fons e fons
contritio illa prima qui ergo in fonte
pnie se lauat professionem inititur
si peta sua confitendo fiat et tn
se dixisse mentitur In hic fonte
procul dubio non sanatur sed pocius
excecatur et oculis mentis eius plus
quam antea viciis obscurat Item
aduite q sm q dt Solinus de
sicilia q in alsina est fons qui alias quietus
et tranquillus est si vero eum tibie insonuerit
exultabundus ad cantus eleuat
et quasi mire vocis dulcedine vlt
marginis intumescit Talis fons deb
esse quilibet homo iustus dato enim q alius
non moueatur ad deuotionem vel sursum
ad deum non eleuent p affectum et deuotionem
quando tn audit et videt tybia et
melodia vbi dei vel ecclesie modula
tom eciam ecclesiastici officii et diuini
domini et potissime illis diebus quib3
passio domini commemoratur ipse in hoc
debet delectari et deuote auscul
tando magis amari Item no secundum
Solinum ibid q in silicia in margio
argentino fons est qui de se no
aquam sed limum emittit et terra
euomit Talis fons e iniuriosus
ira Ista enim multum bonum liquorem
solet emittere sed limum et fetores con
tinue eructuare et corpus in inuidias
distillare Item dicit Solinus dt in
Arabia fonte esse de quo si oues
auide biberint aurei sunt Expone
illud de fonte temptationis diabolice
quo si quis p consensum bibit ca
lorem innocencie et castitatis
amittet et p dimissa vita niger
erit Vel dic q iste fons e mors
Non enim aliquis est ita candidus
aut formosus quin si ibidem bibit
niger horridus et fumosus erit
Iere iiijo denigrata e super facies
eorum super carbones et
Puteus Nota q aqua putei
si sit profunda non sine difficultate ex
trahitur Sic in malicia et tena
citate sunt mali diuites qui intimi
sunt auari q more putei vix et
cum magno labore pt aliquid ex eis
extrahi et sicut Qua nec p pre
dicatorem nec p pauperum clamorem
valet aliquid erogare Unde Can
mo Tenui eum nec dimittam
Flumen Nota q dum flumen
in ripa sua nec inundat mul
tum est vtilis Sed cum limites
suos transit tunc est nociuus Qua
si terre planiciem dissipat et destruit
et terrae cadens possessiones disrumpit
/ diuitie pnt esse vel dici flumina
quia defluunt atque fluunt Iste

quando non excedunt sed infra limites
debiti ordinis continent tunc proficiunt
si debite eis utentibus Sed quando
in aliquo est tunc in aqua dominare
quod non per eas gentes per debitam care
visum et gubernatur ymo simpliciter
et excreverint suos fines tunc nocent cir
cumstantibus pauperibus si egentes
tamen per eas aquas divitum pauperum
uxores terras dissipat et possessiones
alienas et possessiones
vastat Job xxiiii° flumina subvertit
fundamenta uxorum id est pauperum
Idem Job xii° Si continuerit aquas
omnia siccabuntur et si emiserit
eos subvertent terram Item nota quod flumina
quanto sunt a civitatibus remotiora tanto
puriora sunt et clariora et ad pisces
nutriendos semper meliora
Ita a fecibus civitatum quando ter
flumina contrahunt corruptelam
Sic quando religio a mundi civitate
remotior et hic per addiciam temporalium
et delitiarum tanto purior est pro ca
stitate et sinceritate et similiter
ad pisces id est animas et monachos nu
triendos per pietatem et devotionem tanto
magis apto Ita flumina per civitates
id est religiosi qui per medias civitates
situantur per habundantiam temporalium et ne
gotia magna hinc hinc et sor
des civitatis contrahunt et quibus aqua
fluminis id est gratia et virtutes quasi id est religio
sui ipse et sepe corrumpuntur et pisces
id est religiosi qui sunt illi per diversa
vitia corrumpuntur et moriuntur figura
Apocalypse viii° ubi in aquis et flumina
cecidit stella ardens sicut facula que
dicitur absinthium et animae tertie sunt
aque et mortua est piscium multitu
do id est religiosorum figura etiam Exo vii°
ubi aque fluminis versae in sanguinem
mortui sunt pisces eius Item nota
quod ut dicit Seneca libro de naturalibus questionibus
quod terra continue emittit flumina nec potest
hoc sentitur et mare ipsa continue
recipit … ymo hoc augmentat
Sic vere boni continue fundunt aliis stu
… elemosinarum et beneficiorum nec
minuere quando plus aliis effundunt
tanto ad effundendum potiores sunt
Mali vero econtrario ad modum maris
omnia beneficia volunt ab aliis
recipere et tamen quanto plura hunt

et recipiunt tanto magis solent hinc
dare et tanto magis quod hunc solet
sufficere et parum eis apparere Et quod
omnia flumina intrant mare et tamen non
redundat Istud patet de ambitiosis
qui nunquam saciantur recipere beneficia
ecclesiastica et ut quidam semper sunt pau
peres et egeni dicentes quod dicit Deus nostra
ut habundemus qua aliis recipe
et pauperes possideremus sic dicit
Psalmus … Alii dant propria et ditiores
fiunt Alii recipiunt aliena et semper
in egestate sunt Bene consulitur
Ecclesiastici iiii° Non sit porrecta manus
tua ad accipiendum sed ad dandum col
lecta Item narrat Orosius de histo
id est de Danubio flumine Germanie quod cum
in occidentalibus partibus primus oriatur
tendens tamen contra Orientem lx in
se magnos fluvios recipit nec tamen
nomen mutat et finaliter per septem
hostia ponticum mare intrat Sic
debet esse de illis ad quos flumina ma
gna flumina divitiarum et beneficiorum
recipiunt etiam in scola Et etiam ali
qui qui habent plura et reditus qua
flumine danubii flumina Item debent
intrare mare ponticum per septem hostia
id est debent pauperes reficere in amari
tudine constitutos per septem opera mise(ricordiae)
Sed videmus in multis contrarium
Item nota quod teste Seneca ubi dicit
quod Theofrastus ponit quod maior ve
norum est quasi causa fluminum
et aquarum Ita ut ait hoc mons
humus aliquando sunt sed aliquis sed
gallorum gens … obsessa
ad illum medium fugiens silvas cecidit
et tunc aquarum copia appropinquant
tamen si ille humor quem arbores
ad suum alimentum trahebant extus
distillant Sic procul dubio hoc
sepe fit quod in monte Hermino id est
in … in ecclesia de sterilitas et
paupertas et hoc fit quia ibi inter
alios sunt aliqui magne arbores
id est aliqui divites et eminentes qui
totum humorem divitiarum pie
et ecclesie ad se trahunt et se ad ali
mentum et in status suos sui co
nvertunt et sic per quos alii ut sunt
sitienti fiunt et ipsi tota … sterilitas
depauperant et consumunt et se solos
augmentant et extollunt Patet hoc de
quibusdam qui totum bladum omnis
patrie congregant De aliis qui

vineas et hereditates totius vicini-
tatis sibi accumulat Prelatus qui
omnia beneficia permutat Et sic isti
soli in principatu et alii in siccitate
paupertatis permanent Tamen quod proprie
gallorum gentis que ab auctoribus
ferocissima esse dicitur id est dei mores
et angli serenitate iusticie armati
Istas magnas arbores quorum fructi-
bus et remediis tollunt Et
sic honor sive sapor temporalis diffunditur
ad alios et ut saltem tunc debi-
torum alii principes fiant Tamen
sic dicitur Ozee ... iruina impleve-
rit laudatio tamen sic dicit
Job xx° Divitias quas devoravit
evomet et de ventre eius extrahet
eos deus Item nota quod Seneca in
naturalibus questionibus ponit et allegat
Ovidium quod Sicones id est Siculi habent
flumen in Scicia cuius tanta est
virtus quod omnia que tangit lapidea
facit atque dura et ideo si quis ex
eo biberit viscera lapidea possidebit
Unde ait Ovidius flumen habent Sicones
quod potatum saxea reddit viscera et
tactis inducit marmora rebus Et inde
est ut ait idem Seneca quod res mersas
loco picere lapidee extrahunt Tamen
etiam ut ait in Italia quibusdam locis est
in quibus si virga vel frondes immersas
post paucos dies lapides extrahis Sic
vere talia flumina videntur esse ista
que torrente fluunt temporalia bona id est de-
mere divicie et eminencie temporales
Ista enim sunt aque que potatores
suos id est possessores et dilectores suos
inficiunt et viscera cordium suorum constrin-
gunt per devocionem et obstinacione indu-
rant Unde Job xl° Cor eius in-
durabitur quasi lapides Item advertendum
quod Ovidius dicit in libro Methamorphoseos
... fluvii athematis aq-
... sunt aque Si quis enim
in fine linacionis istis aquis ligna
apposuit vel ... ipsa immisit mox
accenduntur et ardebunt Sic vere
in flumine infernali illi qui sunt
lignum aridum sine fructu si peccatores
in fine limacionis vite sue quorum per mor-
tem sunt diminuta accenduntur et
ardebunt et in aquis ipsis inferni perpetue

comburentur Sapientie xix° Ignis in aqua
valebat supra virtutem Et ideo dicitur
Apocalipsis xix° quod mali missi sunt in
stagnum ignis Item dicit idem Ovidius
ibidem quod Sybaris et Cratis fluvii sunt
ytalie qui capillos faciunt similes auro
vel electro Sic vere qui in fluminibus
lacrimarum devocionis et lectionis bal-
neant capilli exterioris conversacionis
sunt aurei presplendencia honestatis
Item nota quod Rodanus est fluvius
unus de tribus maximis Europe
secundum Solinum Reliqui Rodanus Hister
et Danubius Est ergo Rodanus flu-
vius valde impetuosus trahens secum
... corrosivum Et ideo dicitur Roda-
nus quasi rodens amnis de alpibus autem
precipitatur et per lacum ... tran-
siens cum aquis lacualibus non miscetur
Tandem mare Mediterraneum ipso mari
turbulencior ingreditur nisi ut ait
Solinus et Seneca quod flatu ventis
excitatur Rodanus etiam ad similitudinem
... et fluctibus agitatur Ista
possunt aplicari contra illos qui de alpi-
bus id est de altis motibus et de altis parenti-
bus et nobilibus oriuntur Isti enim
per superbiam in ... terras aliorum
proximas corrodunt ... et per
que transeunt id est societati illorum qui se
frequentant se miscere dedignant
Et certum similitudinem est id est tempore pacis
... et turbat et
superbe tumultibus efferunt Job
xxviii° Flumen subruit fundamenta
ipsorum Item nota per dictum Solinus ... paris
fluvius est nobilissimus Tamen magis
etiam usque ad Indiam pertendens Allexan-
dri magni iter terminavit Sic etiam
are in ripa eius ponte quo declinat
idem Allexander ibidem construxit Ista
ergo in principio est dulcissimus et haustu
saluberrimus Sed ubi Calipidis
termines attingit quidam amarus fluvius
qui dicitur Exampeus sibi admiscetur
Cuius amaritudine dulcedo in ama-
ritudine commutatur Et sic sit quod ille
qui prius dulcissimus fuit in fine vi-
tuperatur Cigno fluvio cum ducenti
milites Allexandri transnatasse
ab ypotamus sunt omnes absorbti Ista
possunt aplicari contra milites quorum sunt
a principio discordare qui in iuven-
tute sunt boni et dulces hoc

nō obstante q̄ tenuit p̄mordium q̄
tamen in senectute in amaritudinē
continuatur Dato enim q̄ aliquis
dulcis potabilis et bonis cenādo
tam excurrens fluuius i· amara inn
lier vel quētumque mala societas vel
malus consiliarius vel mala doc
trina in tales influunt ipsos paulu
lus variat et corrumpit Tob. v
Occupet enim caligo et in voluet
amaritudine Vel dic q̄ iste flu
vius vita ipius vel mundi prosperitas
que in principio est dulcis eā bibē
tibus Sed finaliter post quam tristicia
tamus p̄ morte ibi sunt ypota
mi i· demones qui milites
allegorici i· tales huius mundi cū
totis impetus devorabunt qui sici
entes per malicia in arenis divi
ciarum potum et delectatione querunt
Item nota q̄ sic dicit Solinus Pheri
scientes fluuius est nente que e
silicie provincia in regno sunt pisces
egregii saporis qui vllā penitus
habent ossa sed cartilagines tene
rimas Talis debet esse fluuius
religionis cuius pisces i· habitato
res debent ossibus i· duricia et obsti
natione carere Sed cartilaginis
flexibilis obediencie huius que
hominem facit ad mactatum sup
ioris placabilem Item nota q̄ scribit
Solinus ca° de India q̄ gandes
est fluuius qui cetera latinum solg
inter fluuios currit versus oriente
cuius minor latitudo octo milia pas
sus est Maior vero latitudo eius
viginti miliaria passuum profunditas
eius tanta est q̄ in loco in quo
est ymdia sic centus pedes habet pro
funditatis Dicit et Orosius iste
fluuius quamuis sit maximus a Ciro
tamen rege pro eo q̄ de militib;
suis submersit in se CCC os
xl.ta alveos divisit et fecit eū
vadosum exercitu suo misit Ista
posset applicari q̄ nil est homini
vel humane monstre impossibile
et audiamus tale et tantum
fluuium tamque profundum et latum

p̄ humana industriam vadibile factum
esse Vel per istud flu. intellige
divites huius mundi tam orientem
et tam varietate divicias et se ei
viciis apponentes temporales cant
phisei et Iudei Unde Iob dicit
absorbebit dum erecto collo Unde di
to q̄ sunt profundissimi sensuum
subtilitate et latissimi diuiciarum
et potencie diffusa facultate Di
cuntur medi in thelonius rex Ciri
i· Cirus quando volet sibi ut et
dividit et ad in thelonium trahit
magnus enim fluuius fuit allegorice
dici qui tamen divisus in ptes
tamen s. de regno eius facta sunt
plurima regna vii Math. xii
Omne regnum in se divisum etc
Iste fluuius dicitur etiam Phison etc
Item nota q̄ sicut dicit Solinus Ydaspes
fluuius est clarus piscibus tantum dul
cedinis et saporis q̄ reges p
sidis de eo potum sumere solebant
ipius et quando ad loca peregrina va
dunt pro potu aquas ipius secum
ferunt Talis fluuius est sacra scri
ptura et verbum dei Ista est dulcis
sima contemplatiuis ipsius Quam dul
cia faucibus meis eloquia tua
Et ideo reges persidis i· viri religio
si et clerici qui se ad homines ali
enos ad demum regem debent Non
debent alios potus i· alias scias
querere Sed in peregrinacione huius
vite se reficere et fovere Sed est
tamen multos qui propter sacram scrip
turam et propter verbum dei extimatione
ma nec volunt de dominus ecclesie
cam tamen quoque plures pecuniarum
et dominiorum acquirendis tenent
quasi propter mundi et Nilus est Nilus
fluuius qui per ethiopiam et Egiptum
transfluit quamvis remotis partibus
oritur q̄ ortus eius penitus igno
ratur Nata quoque q̄ sicut dicit Plinius
et Seneca Nilus omni anno p̄mus
mensibus in Egipto redundat et
super terram Egipti undique se dila
tat et eam in estate p̄ in ... ipsis
irrigat et humectat et pro quia
pedes admirig super agros hominum
se profundit et sic terras quas

tangit fecundat eundem quoniam vero non tetigerit germen fructum non producit Tunc
eciam sicut de Venetia civitates et oppida
sicut parvule insule videntur Ita quod deo
ad locum pervenissent paphicas
navigantur Et quanto quis de aquis
magis videt plus letatur quia quanto
aqua amplior fuit tanto maior fe
cunditas expectatur Per istud flumen
intellige tribulaciones huius mundi
et ideo quos iste fluvius non attigit
quia quos tribulacio non vexavit vir
tutibus non fecundantur Nam ergo
et sapientes qui vident huius mundi
inundacione tribulacionum non solent
contristari ymo quanto plus de aquis tribu
lacionum vident tanto plus in deo
debent iocundari et ampliore copia
glorie prestolari Quia secundum apostolum
omnis quisque propriam mercedem acci
piet secundum suum laborem vel sicut in ex
ponere de flumine terre vel septile putem
Iordanus ut videtur et Iordanus flumen Iudee
magis habundans solito tempore messis
est trace et forte hoc fit ex ymbrium
inundacione et nivium resolucione
Et istud flumen qui venire de Egipto
et deserto ad terram promissionis necesse
habet transmeare Iste fluvius Iudeos
et gentilium regionem scilicet Arabiam et Indiam
dicitur separare De isto Iosue 3o legitur
quod coram filiis Israhel de Egipto
venientibus se aperuit et eis auditum
ad archa introitum promissionis dedit
In isto flumine Naaman leprosus a lepra
fuit mundatus 4o Regum 5o Iste fluvius
sanctitati Helie prohibuit Ad contac
tum palii Helie se divisit 4o Regum
2o Iste fluvius ferrum quod in fundo
erat aque mediante ligno sublevat
et prophete qui perdiderat restauravit
4o Regum 6o Iste fluvius a contactum
carnis Christi vim regenerativam accepit
Item in isto flumine Iohanne baptiza
te Christum celi aperti sunt et spiritus sanctus
ibidem revelatus est sicut Mathei et Luce
3o Talis fluvius est penitencia que me
diantibus duobus scilicet confessione et
contricione fluit Est Iordanis in tempore
rivulus mediorum quia in isto rivo pe
nitencie debet se ipsum homo mediare
quale penitenciam penitenciam meruerit propter
Et sic secundum debitam exigenciam debet
peniteri Iste fluvius penitencie fideles
mundos id est penitentes bonos habens

delibus dividit In isto flumine Naaman mun
datur quia peccator per penitenciam expiatur
et ad execucione septem operum misericordie
debet lavari In isto flumine ferrum ena
tavit quia peccator qui ad modum ferri
est frigidus per indevocionem durus per in
passionem ponderosus per obstinenciam
de profundi vitiorum votum per ne ligno crucis
restituitur ipsi Christo suffragante
In isto flumine Iohannes se celum aperuit
quia illis qui in penitencia lavantur
celestia misteria revelantur Et cum
penitenciam agite appropinquabit regnum celorum Mathei 3o quia
ergo volet de deserto infidelitatis et de
Egipto huius mundi ad terram promisso
nis vite eterne Ubi omnia promissa
implebuntur pervenire debet per Ior
danem id est per penitenciam transire Unde Iosue
1o Surge et transi Iordanem istum
id est penitenciam Et devocionem 4o Iorda
nem vobis transibit et possidebitis
terram egregiam delata ista non de
penitencia quia nulli non per Iordanem
sed per delicias volunt venire ad regnum
celestia Et porro in isto flumine mul
ta mirabilia fiunt Sic in penitenciam
magna mirabilia contingunt quia
dei filii fiunt diaboli filii Et ideo
Christus filius dei eciam in isto flumine
voluit baptizari et quia multi
volunt venire ad terram promissionis
eterne per flumen Fison Iste enim fluvius
defert arenulas aureas et gemmas
preciosas et eciam secum herbas et arbores
aromaticas mittit Et interpretatur phi
son oris mutacio huius sunt delicati
scilicet qui in omne habitu et cibo mutacionem
et preciosis se rebus ornant et volunt
venire in celum non sic intratur
ad astra sed per Iordanem penitencie et cetera
et vel tangens Nota quod dicitur quod fluvius
rapidissimus exiens de paradiso et
est fluvius gignens lapides preciosos
eciam aromatica ligna mittit de isto
flumine scribitur Ecclesiastici 24o Ego sicut
fluvius dorix exivit de paradiso ta
lis pomma fuit in nativitate sua
preclarissima virgo Maria que exivit
de paradiso id est de stirpe et sancta
nutrimenta nata est multum rapi
dissima quia velocissime et rapta

et purgata ab omni peccato quia nunquam
peccavit et precipue a peccato originali velo-
cissime et citissime et quasi in momento
oculi purgata Et sic sanctificata nata et purga
sanctificata quam nata et iste est fluvius qui
gignit lapides preciosos Certum est enim
pulchre dilatacionis. Vnde omnes quos
ut nunc gignere dignatur per adoptionem
sunt preciosi Sed preciosissimus velut
topasion est xpistus qui non ex ea per ad-
optionem sed vere spiritu sancto conceptus
est et ex ea incarnatus est quem sibi
et nobis genuit ad salutem Hic terra
gignit et nutrit fluvius iste in se qui
in ea ligna aromatica virtutum scilicet vite
active contemplative Christo ergo talis
et terra ab omni populo debet venerari Sic
ergo ad ligna aromatica ad gemmas
preciosas libentissime homines accedunt
ut sibi retineantur Sic nos accedamus
ad hanc mundi dominam ei debita
obsequia exhibentes ut et eius ad-
iutoria ab omnibus peccatis velociter
eruamur. 2° Abana et Farfar
fluvii sunt qui irrigant regionem
Syrie et herbam eius fecundant et
maxime Damascenam civitatem
Syria quod interpretatur alta et sub-
limis celsa vel humida signat quod
artem pravitatis quam humectat per lu-
[illegible] et qui est sublimis per super-
biam In isto enim civitas Da-
masci que interpretatur sanguinis bibens
vel signat statum divitum qui ipso
sanguine pauperum bibendo delectantur
Num. xxiii° Occisorum sanguinem
bibebant In ista regione sunt duo
fluvii qui ipsam preter fluunt civi-
tatem Primus dicitur Farfar qui interpretatur
talpa vel fodiens vel dissipans quod
signat statum legalem causidicorum
per quem ad modum terre et hereditates
pauperum fodiunt Alius dicitur Aba-
na qui interpretatur pater eorum et signat
statum mediocrem qui isti pres di-
vitum interpoatur Certa scilicet plus adco-
fidunt quam in deo Isti ergo duo flu-
vii Damascum irrigant Certa
pristas statis reget in rebus et cor-
poribus totus mundus et fructibus
temporalium irrigantur Divitum regio-
nes Certa hodie vivis dives
velit audire statum nisi aliquem istarum

ut fructum temporalium accipiat et tamen
finaliter isti in mare inferni desce-
dunt et potatores suos nisi bene
caveant et similiter Et ideo tres fratres
iiii° Regum v° Naaman de Syria
venit ad Heliseum ut sanaretur
a lepra Certum precepit ei ut se in Jor-
danis flumine septies septies bal-
nearetur Cum valde indignatus
dixit Nonne Abana et Farfar
fluvii Damasci meliores sunt et
nolebat et tamen nunquam sanatus fuisset
nisi in Jordanis flumine fuisset lotus
Naaman interpretatur decorus significat cle-
ricos modo beneficiatos et licet sic fi-
unt decori tamen precipue sunt per dominum
mammona ut quidam lepra hii apparent
coram Helia ut sanent quod horas
canonicas et officia coram deo quoque
expleant sed ille precepit ut in Jor-
danis flumine vel scilicet septies se
balnearetur sed per eos isti non curant
unio dicunt quia Abana et Farfar
etc Sed tamen tales a lepra non mundabuntur
nisi in Jordanis flumine se laverint
2° Lacus Nota quod in regione tracie lacus
media est lacus qui die ter est
amarus et totus est dulcis Car-
tenudis interpretatur cognitus contricia
et signat penitentem qui de peccatore
suorum contricia cogitare dies vita
sue In hoc ergo die peccator debet
esse lacus primus qui in die vite
sue est amarus scilicet amaritudine
contricionis in corde prudens in con-
fessione labiis in operatione Sed iste
lacus quociens est dulcis quia per cordis
amaritudinem acquiritur dulcedo
reconciliationis deo per confessionem
et per satisfactionem reconciliatur pri-
mo Et sic bene dicitur Ingiter vo-
ssentes amari obdulcati sunt
Et pater secundum multitudinem dolorum
meorum etc Item nota quod Arethu-
sa est lacus per cuius
medium fluvius tigris transit Et hic
est valde mirum quia nec aque nec
pisces fluminis aque lacus se com-
miscent Et eciam aque lacus et eius
pisces magna flumina se permisceant
Sic ergo quod fluvius in medio lacus
est religio mundi qui per eos se et
pisces suos et religiosos in se

lacus

Arethusa

contentos dei a mundi [illegible]
finare et et sine ipse mundi laciosque
sibi primitatem in contemplatione quam
mala insterat de solliate prude
nota illud in xvi° Recedite a tha
bernaculis virorum impiorum et nolite
tangere que ad illos pertinent ne invol
uamini cum eis Item nota quod dio
therisa secundum Solinum est lacus quem omnia
sustinet talis lacus est peter qui
mundo et bonis mundi acquirendis
non fatigatur omnia quia sustinet
Item nota quod secundum Senecam libro iii°
de naturalibus questionibus aliqui
sunt lacus in quos quaedam respicit
nolitur Aves etiam que super voli
tant moriuntur ut dicit [illegible] secundum
Ysidorum lacus est in Italia in quo aves
super volantes necabat. Et augu
stus Cesar ... desiderans plures exala
tiones aque retinentes fieri intelli
gens plures delectare ... fecit
lacum talis enim est dicit ... Sene
ca talis est lacus ex quo distillat
aqua et potest esse quod lacus inficit aquam
Aqua enim [illegible] et exalatio
que inficit personam Per istos lacus
possunt intelligi mulieres et malas
que lacus dicitur propter in mundicia
luxurie et propter profunditate malitie
Iste enim sunt aliis venenose et pericu
lose, tot enim malas exalationes tot
nutus tot gestus aspectus et locu
tiones exire ipsi ponunt quod alios
qui in eos aspiciunt per desideria ta
lia inficiunt Ecclesiastici ix° Pro
pter speciem mulieris aliena propter
speciem mulieris multi perierunt et
quod plus est Ipse aves id est ipsi viri con
templativi et spirituales talibus laci
bus incaute appropinquantes et ince
cas volitantes quando per luxuriam
pereunt et in lacum luxurie se im
mergunt et a volatu contemplationis
et predicationis deficiunt atque cadunt
Proverbiorum xxiii° Fovea profunda os
mulieris aliene cui iratus est dominus
incidit in eam Tales fuerunt aves
Samson et David et Salomon
qui dulcedinibus sunt decepti et in
lacum luxurie deciderunt Trenorum iii°
lapsa est vita mea in lacum posuerunt
lapidem super me id est qui in
lacum luxurie labitur lapis et peccati

male consuetudinis ei supponitur de
quo non faciliter liberatur Item nota
ibidem secundum Senecam quod sunt quedam
aque fallaces quia secundum aspectum quidem in
veniuntur lucide et gustu et conspicue
et tamen affectu sunt venenose et mor
bide, unde dicitur etiam non ultra [illegible]
tatem archadie est aqua que stip
alimitalis appellatur que ad venas fal
lit cum nec facie nec odore suspecta
est que tamen celeritatem corrumpit
nec remedio latus est quia per tin
haustu durat et admodum gipsi
statim alligandaque viscera in vitro
congelatur Ista possunt aplicari
ypocritas et hereticos et falsos homines
Isti enim in facie et colore com
parationis et odore fame opinionis
videntur esse potabiles atque boni
Sed procul dubio ipsi sunt dampna
biles, illos enim aquibus frequentant
et associantur solent dictis et ex
emplis suggestionibus et inductio
nibus malis suis corrumpere, et ipsos
sine remedio vita gratie spoliare
Ideo dicit xpus Mathei vii°
dicens attendite a falsis prophetis
Item nota quod Seneca ibidem dicit
quod intercessabili est tempore est quedam
aqua noxia quia et fere et pluvie
devitant que ut arbusta alit ymmo
etiam herbas necat Ista est enim tante
penetrabilitatis et tanta inest ei
virtus quecumque mollie quod perforando
et eos potest exire Ista possunt ex
poni de mala mulie quia per istos fe
plures status id est viri seculares et regulares
prelatos et etiam boni activi et se
culares deuil fugere et eam totis viribus
precavere Ista est enim que her
bas id est virtute honestatis dissipat
et arbusta id est virtutum plantulas
non edificat sed quasi vel quasi duras
matias id est quecumque dura et fir
ma corde emollit ad luxuriam
et humectat et tandem non potest
esse celatum ne occultum quin per
infamiam publice se propallet et
perferendo et eos exit et penetrat
et se hominibus manifestat quoniam
omnibus hominibus exemplum in David
et peccata ei dictum est secundum Regum
xii° Tu enim fecisti verbum

ht abscondite ego aut factia ht mon
spitu plis Nota q Olitorius lacus
est ytalie teste ysido lio viijo cuius
talis est virtutis q quicuq bibit
vinu vlterius no amabit de quo
memoras Ovidius ait Clitorio
quicuq sitim de fonte leuauit vi
na fugit Talis lacus seu fons vi
detur esse gra dei Nam quicuq
gratiam dei gustauit dulcedinem
superiorum Extimeuit viuit in quo est
luxuriam i dulcedinem delicia
rum illud ysidori potabit Tolhius mo
tem qui biberit ex hac aqua quam
ego dabo sitiet inetum Item nota
fm Ovidium qui ait q e palus
in grecia que tonitra dr peo q
ibi tonna i pallas dea sepius tolli
ul tollebat In qua si quis noue
viaby in mergitur mox pennis
assumptis in volucres quitatur
Iste lacus est mundi prosperitas mi
ra noueadrig qui non attingit
ad decalogum madatorum Camp
fectionis fragilitas p ulodubio lq
qui in nouenario imperfectionis se
in lacu mundane prosperitatis mer
gunt in aues i in viros vanos
et superbos vel dic de religiosis
qui dum in ingruit ad cuiusdam spi
ritum pq ea fiunt apostote et in
obedientes et volant tunc in licitu
pretium mundum et fiunt in tabe
et thabellones et caupones et mi
taru amaris deceptores etc Similiter
fm Ysidorum locus est in flumine profundus
aquirgite dictus eo q aquas influ
entes recipiat et iterum eas emittat
et euomat vnde ppt eius profundi
tatem motu turbatur et reflexo tur
batur Sic purgatorium est locus
in medio fluus huius mundi vel
in medio maris s terra centrum
pe infernum ibi aque influentes
i anime penitentes p mortem de tolli
bus huius mundi defluentes ppt
aliqua peccatorum pondera recipiunt
et puniuntur Sed tu secundum po
sitatem iterum evomuntur ad pa
radisi gaudia remittuntur Vnde

tales anime pro dicit illud ps i deus
redemit animam meam de manu
inferni cum acceperit me Et illud
deauit in o flumus tre stude vi
derunt te aque et doluerunt mo
tes gurgites aquarum etc Mare

Nota q licet mare omnia flumina re
cipiat dulcia tu in quia efficiunt
efficitur dulce ymo continue est
amarum Sic sunt multi qui quamuis
omnia flumina bonorum doctorum huius
torum lectionum et instructionum adeo
no aplacato recipiat sicut tu male co
uertet amaritudinem in quia mu
tauit pz hoc in obstinatis qui no
emendantur instructionibus Et potest
de multis religiosis quibus etiam
ad mensam multe dulces lectiones
leguntur et tu in quam amaritudine
in obedientiae et proprietatis et inso
lentie dimitte recesunt Item nota
q mali fm Ysidorum sunt multa pi
rula Est enim ibi vnum periculum q
dr silla q m aliud est nisi emi
nens saxorum vbi collidunt fluctus
et strepitum faciunt Atque collisiones
naues vix a naufragio salue fi
unt Est etiam ibi aliud periculum
q dr caribdis q est mare vora
ginosum q naues atrahit et ad
ducit et deglutit Aqua enim
accipit et iterum evomit et cetera
Est etiam ibi aliud periculum q dicitur
sirtes q est inequalitas in mari
vadoso profundi quia arena in cu
mulos congregata et ab inferiori
proventum continue mota et agi
tata et commodum aque mota na
ues impedit transnatare Est insup
ibi aliud periculum q dr birbalasim
q est terra bictuminosa et glutinosa
in qua sic fortiter heret nauis q
currenti pulsibus no mouetur
Hec sunt quatuor pericula nobilia
maris Primum q est silla intelli
go eminentia dignitatum in qua
omnes fluctus maris ambitiosorum
mundanorum desideria reflectunt
et pacis acquirendi cum eis cotin
ue reluctantur Et ideo tunc ibi
periculo de cadentium affectum affectionis
naualia impingitur mortis
eterne periculum reputatur

Mare

Vas insuper vehementer conterens naves
et scyllas per caribdim intelligo amorem
mundi qui semper aquam attrahit. Ita
amor mundi non est nisi propter attrac-
tionem proprie utilitatis et divitiarum lucri
Aquam etiam divitiarum evomit
ut capiat quia peccator peccatoribus fene-
rabatur ut rapiat temporalia. Per
fictum avaritia designatur que
in mari mundi i. temporale fundi
facit. Item. s. uno loco s. in
pauperibus nichil ponit de arca
divitiarum sed satis de aqua tri-
bulationis in aliis. s. divitibus
ponit magnos cumulos divitiarum
et parum de aqua tribulationis
et sic navis animae impingens
per amorem et istam dilectionem are-
nam de facili subvertitur et impe-
ratur. De hoc in equalitate dic-
it apostolus I ad Cor. xi Alius quidem e-
surit et alius ebrius est. Per scyllam
periculum intelligo luxuriam que
ita ligat fortiter et astringit huma-
nam voluntatem et animae ibi per im-
moderatum affectum impingente
ex toto detinet et arestat. Unde
Eccl. vii Circuivit eum cum multi-
tudine... eius. Item nota quod in mari
preter quam ista dicta pericula sunt alia
multa pericula sicut est de rupibus
adamantinis et de sirenis et de aliis
monstris. Ibi etiam sunt venti et
flatus. Ibi scopuli durissimi. Unde
de quo dicitur Eccl. xliii qui navigant
mare enarrant pericula eius
et pericula. Sic in mundo isto venti
tribulationum fluctus temptationum.
Ibi sunt adamantes peccatores indu-
rati. Ibi sunt monstra crudelia
raptorum principum crudelia
[illegible] et tantis periculis subiacet quod na-
vis animae non evadit nisi ratio s.
gubernator sit prudens et districtus.
Pro ea concludi potest quod in mari huius
mundi propter diversorum periculorum mul-
titudinem difficile est quis navem
animae sue ad portum salutis ducere
nisi domino deo disponente. Et spu-
Spuma ma maris licet in principio sit
fragilis et ad dissolvendum levis
sed tamen fervore et calore solis
cocta mutatur in spongiam in principio
consumitur. Sic peccatum in principio
cogitationis vel temptationis fragile
est ad evacuandum sed ad usque ad calorem
consensus processerit et ibi per longam mo-
ram decoctum fuerit tunc dico quod illam ma-
lam consuetudinem i. obstinationem
qua homo induratur ita faciliter
non dimittit. Eo quod difficile est consue-
ta relinquere. Etiam consuetudo
alterat naturam. Unde dicitur Iob xli
Cor eius indurabitur quasi lapis
et sic de aliis etc.

Incipit liber nonus Reductorii
moralis de piscibus et mon-
stris marinis per depictionem

Pisces dicuntur a pascendo eo quod
in aquis herbas et alia que
ibi inveniuntur depascunt. Et
secundum Ambrosium in Exameron tanta
est inter pisces et aquam [illegible]
quod preter aquam non possunt vivere [illegible]
[illegible] et non alibi possunt depositi
in antiquis se transferre vivere et ma-
nere. Ad hoc facit scriptura Iacobi
Ubi dicitur deficiunt pisces et mo-
riuntur [illegible]. Sic vere tanta est
in anima quam aqua et devotionis
[illegible] quod extra hanc dei aquas vita
nil esse [illegible] nequeat conservare
[illegible] nullam alibi sufficientem spiri-
tualem potest invenire. Sed in aquis
istis s. doctrine et [illegible] invenit ali-
[illegible] quo intrat et ibi reperi-
[illegible] et natando p[illegible] bonorum operum
de parte posteriori i. amorem mun-
danorum ad partem anteriorem bonorum
s. eternorum per desiderium se transferre.
Philippus in [illegible] [illegible] retro sunt
obliviscens ad ea vero que ante
sunt extendens me ipsum ad desti-
natum et prosequor bravium. Nota
quod pisces [illegible] quo ad locum
in quo [illegible]. Nam quidam versantur
in quo tantum quidam intra et [illegible]
mixtim qui mathiphibia i. dubia
[illegible] et sunt ypotomi i.
equi fluminis vel cocodrilli [illegible]
[illegible] et [illegible] qui et in terris cum be-
stiis et in aquis cum piscibus
consueverunt quam habitare. Alii
etiam in aquis dulcibus alii in
[illegible] alii inter in uno loco [illegible]
[illegible] in alio versantur. Et sunt [illegible]
pisces qui nominibus animalium
[illegible] propter rapacitatem

tudine ut est canis et lupus Sic ve
cominq piscium i homini qui idem nascunt
in aquis dimciaze et luxurie cum
derivatiua auaricie et quidam in motto
qz vel quidam in aquis denotionis
habitant quidam in tra pnie et
macerationis quidem etiam mo
rantur in aqua dulci in scia
theologica quidam in mari i in
scia mundiali quidam ptim in vna
ptim in alia occupantur Inter
istos ergo sunt multi qui propter
crudelitate et com plurium cum
que commitit nam aliqui sortiri
untur ut canes pangitia et lu
pi propter scientia nomen Vel dic
quod quidam sunt qui quos in aqua
quos in tra volunt morari s. illi
qui omnia volunt temptare sed
in nullo stabiles esse quidam nunc
in mari religionis nunc in tra
temporalium negotiorum nunc in celo
cum angelis Viuunt in tra cum be
stijs occupatum Isti vero sunt qui
turbantur erga plurima quamuis
sit vnum necessarium luce x° Nota
quod omnes pisces fouent et diligunt
pullos suos exceptis ranis Sic
deent plati cunctos subditos suos
fouere et diligere et apptatalere
mane nisi fuerint vane deuagis
s. deuotionis existentes et adhe
rant auaricie et peccatis sed v
tentes capita piscium salita sa
le congrua sunt vsui medicine
cum a sanat morsum canis ra
bidi et scorpionis carnes adul
terina eradicant vlceribus fumo
sis conferunt contra venena et mal
Sic plati qui sunt capita pisci
um aliorum sale discretionis sapie
et pnie et maceratonis fuerint
saliti sale spirituali conuenit me
dicine cum a decorpe cuiusque vel
religionis carnes adulterina
i carnem putredinem vel luxuriosos
eradicant morsus canis rabi
di i detractorum latrancium sanant
et vlceribus famosis i peccatis
infecte pectore sanie peccatorum
astringunt et contra venena malorum

consiliariorum ad inimal et psunt Ideo
dicitur Math ix° Vos in vobis
sal et pacem habete inter vos Nota
quod pisces in odoribus delectantur et
reuniuntur et sepe per eum defraudantur
Vnde etiam pisces libenter vadunt
et se capiunt in vasis nouis quia
in alijs propter odorem prius vasis vasa
pro piscibus capiendis sunt ipsi pdica
tores Vnde de paulo dicitur act
ix° Vasis electionis est mihi iste
Cum si fuit odorifera per bonam
famam i. per primam innota tunc
inde pisces i. peccatores per commissionem
facilius capiuntur et amari i. pecti
amaritudine extrahuntur ij Cor
ij° Cristi bonus odor sumus Prou
xxvij° Vnguentis et varijs
odoribus delectatur cor Sic ama
bonis amici consilijs dulcorat
Nota ergo quod pisces qui alios p
dantur habent plures dentes fortes
acutos et minutos Vnde dicitur
est piscis qui profunditudine den
cium et spicis vestitur et mittam
pisces et prouidiori parte comedunt
carnes et sunt gulosi et auidi
Sic quod isti pisces sunt detractores
qui s. alios quamquam fortes bonos
et clausos per detractorem devorant
atque consumunt et ideo tres ordines
habent dencium sic bestia danielis
vij° i. triam quam malorum verborum
s. detractionum quam devorant car
nes proprie blasphemia contra carnes
dei detractancia contra carnes suas et
ipsas et Nota quod pisces in mari
natantes squamas habent duras
et spinas infra carnes suas Sed
pisces aut que dulces squamas
habent teneres et molles Sic homines
qui in mundi amaritudine et ne
gotiorum fluctibus conuersant squa
mas habent duras i. verba contencio
soria obstinata et punigitiua et
infra carnes suas habent spinas
duras i. remorsus consciencie Vnde
Isa Non est pax impijs dicit
dominus Sed pisces i. homines
qui in aqua dulcis religionis
conuersantur habent squamas i. opa
verba mollia et mansueta Sic

etiam quod pisces marini sunt qui
versantur circa terras principium
et dominorum et hii ut communiter sunt
verbis et locucionibus mundi aspri
et blasphemi / pisces plus labo
rant de nocte quam de die Illi
scilicet qui in ore animalium rapacium
sunt crudeles et plus ante me
diam quam post cena ante
solem aliquantulum dormiunt
et ideo tunc magis vident et
tunc facilius capiuntur Sic
pisces id est homines sunt qui plus
laborant de nocte id est in operibus
nocturnis et malis quam de die
id est in operibus spiritualibus et divinis
Et ideo tales ab inferni piscatoribus
facilius porcia capiuntur Nota
quod pisces famelle sunt mascu
lis longiores et maiores in qua re
in posteriori parte Sic ut famel
le animali et simplices sunt ma
sculis maiores longiores et ma
iores id est bonis operibus ditiores
et candidiores In piscibus quia
nimis sunt molles et fragilis
nature inde sunt spine quibus
sustentaretur flexibilis caro Sic
fragilibus et simplicibus necesse
habere spinas timoris domini
/ per timorem enim domini declinat
omnis homo a malo Proverbiorum xvo
Alii qui sunt pisces ita passi
biles necesse quod non possunt pati ex
cessum caloris vel frigoris et
maxime isti pisces qui habent
lapidem in capite sic stante a
scendendo vel tamen cum a lapi
de in congelato ex frigore deficere
tali periclitantur Tales pisces
sunt illi qui in corde habent lapi
dem obstinacionis vel timoris
prime scilicet retrogradi peccatores medi
ante frigore tribulacionis et tempta
cionis per desperacionem moriuntur et
per devocionem penitus congelantur
Pisces habent multos dentes et
minutos ut cibum cito incidat
et facile deglutiant sine mora
ne aqua alimonie paulatim consu
matur si in ore diucius teneatur
Sic etiam homo debet habere dentes plu
res id est affectus et desideria quibus
cibum id est verbum dei vel bonum consilium
cito incidat discernendo et consilia
ciat adimplendo cum a si in ore
cogitacionis diucius teneatur
de eo liberando alimonie temp
tacionis et dyabolice suggestionis
paulatim consumetur Iacobi xx
viiio Statim ut manum tenent
devorant illud pisces ut dicit
Ieronimus habe memoriam certitudinem quod
in eo probat in piscina bethleem
ipse vidit quod pisces qui panem
accipere ast ab astantibus sollicit
erant / Sic homines etiam piscina
civitates cathernatim incedebant
et primi pastus memores a malum
expectabant In hoc carissimi
cogitatur humana districtio ne
oberret / Debet etiam recordari et
cogitare qui sunt illi qui pi
ciunt eis panem id est qui sunt
sui benefactores ut eisdem regra
cientur Nota etiam quod aquatica
sunt brevioris vite quam terre
gressibilia Racio quia sunt nimis
flexibilia et mollia, et quia ex
sunt sanguine carencia prima
riori parte Sic ut bestie habent
in eadem gente illi qui in aquis
id est deliciis consumantur cum a
ut communiter tales moriuntur faci
liter per peccatum Unde Thimotheus v°
Que vidua vivens in deliciis
mortua est Quod potissime
accidit quia sanguine carent
id est quia non habent memoriam
mortis et sanguinis Christi
Nota quod quamvis pisces non sic
naliter acuti visus videntur
tamen melius in parte dextra
quam sinistra Sic ut homo
quamvis sit cecus in seculis et
ignarus semper tamen videt
melius illa que sunt ad dex
tra id est spiritualia et eterna quam
que sunt ad sinistra scilicet corpo
realia Unde dicit ipse dicit

alijs illud Gen xiij° Si tu ad
sinistram ieris ego ad dextram
ibo vel dic quod iste est religiosus qui
oculo mentis suo melius videt illos
qui dicuntur esse in dextra i.
in affectu bonorum spiritualium quam
illos qui ambulant ad sinistram
terrenorum quod potissime fiet
in iudicio quando dicet hiis qui
ad dexteram eius erunt venite
benedicti etc Nota quod pisces in
hoc sunt dissimiles animalibus
qui non delectantur in tactu leni
mente manum vel aplausum pi
sces sunt vel iusti qui non de
lectantur in aplausu adulato
rum nec in verbis commendacio
deceptorum Cum talibus enim
pisces i. devoti fingunt in qui
bus tamen bestie i. peccatores de
lectantur et obdormiunt quia
se palpari et blandicijs supp
ponere volunt dicentes illud Ysaie
xxx° loquimini nobis placen
tiam etc Nota quod omnes pisces
quasi se comedunt in vicem
excepto quodam qui Mugiles
dicitur qui raro et hoc ideo quia
carnes non comedit pisces si
gnificant mundanos quia sic mu
tuo per litigia devorant et in
festant Mugiles non signat re
ligiosos et maxime predicatores
quia isti carnes non debent
comedere nec carnes predicat
tonem vorare et proximis non de
bet alterum mollestare Nota
quod pluvia impinguat pisces
Ieremiae multi sunt pisces
quos pluvia excecat non
quod multa sed quia frigida
pluvia est paupertas quia ma
li impinguantur et si mi
nima fieret per abstinentiam
et maliciam excecantur
quia secundum Senecam fortu
na quos nimium fovet stultos
facit hoc tamen non est ratione

istius pluvie quia paupertas de se bo
na est Sed racione frigoris indevo
cionis que solet communiter in talibus
habundare Pectron xx viij° Pecunia et
te domus egestate et frigore nullus
piscis nidificat quia si ab aqua et
labore recipit nutrimentum et pullos
suos committit post pristim vel phi
sicam qui est piscis ex alga nidum
faciens et ibi pullos faciens et nu
triens Sic vere nullus religiosus de
bet nidum proprij status facere sed a
que divine sese et pullos i. parvos
et devotos personas committere et de
nido divitiarum i. temporalium non curare
Cum tamen corpus quod faciunt qui etiam
in ipso mari religiosos de alga et
herba maris i. de ipsis bonis religio
nis et ecclesie nidum proprietatis sibi
constituunt ubi se et pullos i. parvos
et nepotulos nutriunt atque ponunt
sicut de quibusdam sic meditantibus
inveniuntur qui tamen nam aliorum
pistrinum i. aliorum predecessorum
suorum nidificavit domicilia acquirere
ut sic non pisces proprie non dicantur
sed aves Mathei viij° Vulpes habent
foveas et aves nidos etc Pisces
si biberint oleum moriuntur Sic
illi qui oleum adulacionis vel de
lectacionum bibunt libenter morti vicini
fiunt Ps Oleum autem peccatoris
non impinguet caput meum etc
Allec allecia sunt pisces marini Allec
parvi et sapidi qui optimi sunt tam
recentes quam sicci et hij eciam tantum
scilicet ab augusto usque ad finem decembris De
cembris in mari apparent ubi in
maxima copia piscibus hominum domino
munere capiendos se exhibent
Alijs autem temporibus ita in secretis ma
ris absconduntur quod vix aliqui
inveniuntur Sic quod allecia i. religi
osi tam recentes quam sicci i. tam
vivi quam mortui debent esse boni
et hij religiosi dum sunt in profun
do maris i. in claustro et conventibus
ibi a oculis secularium absconduntur et
tuti sunt Cum vero ad publicum
veniunt et in mundi negocijs se ex
ponunt tunc piscatoribus i. demo
nibus prede fiunt Ideo consulit Ysaie
xxvj° Vade populus meus intra in cubicula

et abscondo Nota q alleccia ubicu
supra mare lumen viderit gregati
tim ibi conveniunt et hac astucia
ad retia deducuntur dicunt Sic vere
multi sunt qui in lumine mundane
prosperitatis et aspectu pulchre mulieris
totaliter delectantur q dum ad aspectum
ipsius conveniunt et dum ad eius pul
chritudine accedunt retibus ma
larum complacenciarum se involvunt
et sic ad ignem capiuntur et per diversa
vicia occidunt et sic unde speraverunt
leticiam miseriam et periculum
consequuntur Esaie lix° Expectavimus
Anguilla lucem et ecce tenebre Anguilla
dicitur ab anguis similitudine Est
enim piscis lubricosus et difficilis ad
excoriandum decisus etiam et in frusta
concisus solet aliqualiter palpitare
et ex limo generatur et vivit Sic ve
sunt quidam peccatores et maxime ob
stinati qui per exhortacione teneri
non possunt etiam difficulter excoriantur
Unde peccato difficile est q tales pel
le sue male consuetudinis per con
fessionem spolientur hii etiam si scinduntur
et si etiam in aliquo magno peccato
comprehenduntur palpitando tamen
contrarium semper volunt allegare Nota
q anguilla mortua sola inter pisces
non fluitat nec super aquam sicut alii
pisces qui mortui supernatant Et ta
les sunt obstinati qui mortui per peccatum
mortale per penitenciam nolunt resurgere sed
in stagno delictorum infimi semper
esse Exo xv° Descenderunt in profun
dum quasi lapis Vel possunt dici
dampnati qui mortui iacent usque
in inferno Item anguilla in magna
yeme non in parva aqua sed potius in
profunda Time enim quod moriatur
Sic et nos in yeme temptacionis non
debemus esse contenti in modica aqua
gracie et devocionis vel lacrimarum
sed potius recurrere ad profundum eius
alias gelu obstinacionis et indevo
cionis nos possit gelare et vita gracie
spoliare Sic fecit maria Magda
lena que multum est lacrimata re
Abides cumbens pedes domini Abides est
animal marinum quod primo est aquosum
et nutrimentum eius est in aqua deinde
mutatur eius forma et condicio in vi
tulum et votatur a stoicis et efficitur
animal terrestre et in terra habitans non
aqua Et hoc est mirum q mutata for
ma et dispositione membrorum
etiam condicio mutatur Tales per al

dubio sunt apostate qui scilicet in principio
sunt animalia marina et in mari reli
gionis et devocionis natantia aqua
divine gratie nutrita Sed postea pro
cessu temporis ipsi de pisce mutantur in be
stiam Unde scilicet mare religionis
dimittentes ad terram id est mundanas pro
speritates vel ad mundum se per apostasiam
convertunt et mutant sibi formam
id est non cognoscuntur habitum condi
cione scilicet in moribus secularibus se con
formantes et etiam nomine Vt scilicet alii
esse credantur Psalmus Mutaverunt gloriam
suam in similitudine vituli come
dentis fenum Unde fecerunt e pisce isti
sunt ferrei terrei id est temporalia vivencia
Anfora est piscis modicus Et iste
sine coitu ex limo aque nascitur cito
tamen dissolvitur et parum durat Di
cunt tamen naute q si piscis iste
salvatur dum tamen remaneat caput
et oculi eius renascentes itum longo
tempore durabit Talis piscis est
Christus Iste enim non ex coitu feminae
sed divina operacione fuit natus parum
duravit in mundo Solum enim xxxiii
annis cum medio Post quos morti
horribili fuit traditus In ipso tamen
remanserunt caput et oculi id est divi
nitas et anima que mori nequiverunt
Et ideo renatus est resurgendo
diu postea durabit perpetue permanendo
Ro vi° Christus resurgens ex mortuis
iam non moritur etc Allec est
piscis marinus et habet cutem fortis
simam ita spissam et duram ne ipsi
milites utantur pro galea faciunt
sibi pileum de cute piscis huius
et sub galeis ferreis ponunt eam
enim occulta virtute ictibus resistit Et
si acciderit percussio gladii in illo
dolorem non inducit Piscis iste
significat prophetas et sanctos et bonos christia
nos et prelatos Isti enim cutem id est animi
et corporis substantiam durissimam habuerunt
in quibus pro christo tribulationibus resti
terunt Nos ergo si milites christi
erimus de constancia sanctorum et per eorum
imitacionem pacie galeam faciamus
Unde apostolus Galeam salutis assumite
Aries est piscis marinus specu
latorius vel in umbra magnarum
navium gaudet in solo stancium
Et si que natandi voluntas invenit
et expectet crecto q et aqua capit
piscancium turbas speculatur et capti
vus natatus arripiat et subiugat

Talis arics sunt officiales qui s. sb
ombra magnarum navium i. ma
giorum donorum sub colamento sumo
et officii ipsorum in aqua denunciaciones
natantes spoliant et per calumpnias
subiungunt Vel dic quod iste est dyaboli
qui naturalibus ut esse in aquis mun
dane prosperitatis delucantibus insidiant
et eos per diversa vitia subiungere nitit
ur si precaveant ne labant Per eg
[illegible] ut rapiat pauperem
Et aureum vellus est piscis qui
lanam in similitudine auri portat
cuius colorem nullus adhuc stillo po
tuit imitari Istud vellus signat
exteriorem conversacionem que vel virgi
nis marie vel sanctorum est que perfecto
ita fuit aurea sancta preciosa et alta
quod nullus est qui possit eam imita
ri vel ad eius similitudinem
suum vellus i. suam conversacionem
tingere vel se eius similitudini
conformare Etiam plinius refert est
inventus similis illi qui dicitur acci
pender est piscis aput antiquos
valde notabilis qui in hoc mirabilis
reputatur cum a cum nam omnium aliorum
piscium squame crescunt ad caput et ad
os ex adverso tendunt et ordinantur
Squames istius in corpore piscis [illegible]
Ergo malos religiosos vel clericos in
corpore ecclesie quia dyabolo adherent per
ma sicut squame et qui in cor
pore dyaboli nitescunt concordes con
iuncti sunt cum bonos Isti per cul du
bio hodie omnes tendunt et erigunt
sursum cum caput os et oculos i.
suos superiores qui sunt eorum os et
caput et oculi de eis murmurando
et de eis rebellione contradicendo
Per efficiant cum deum semper eo
Arimus est piscis sextalis qui
lapidem portat intus qui un
gulas in lateribus habet pinnes et cum
est ad modum panni serici pulchri
uni est coloris Talis est iustus qui
lapidem unum christum per devocionem
continet et gracijs exterius et virtutum
coloribus per conversacionem honestam
splendet Et Efforus est piscis ita
modicus quod propter exiguitatem homo
capi non potest Sicut humiles qui
semetipsos contempnunt hos tempta
tionis dyabolice non ledunt Constat
stat enim quod qui humiliter recognos

scit suam humilitatem sic recurrit
ad divinam protectionem et bonitatem
adeo quod talis admiratur et nunquam
haurilis inscitatur Per humilitatem
enim et liberaverit me Et Unde de
beato anthonio legitur in vitis patrum
cum videret mundum plenum laqueis
dixit O deus quis evadit istos Et
respondit vox de celo humilitas Et
Balena est maxima beluarum et
dicitur a balin grece quod est emittere latine
eo scilicet quod aquas more fluvius de ore
suo ejicit et emittit quibus naves
commercinas quasque submergit Unde
dicit Basilius magnus cum ipse
vidit balenas incedentes per mare
et tantos fluctus emittentes quod
ante eas torrens fluere maximus
videbatur Et est balena femina
Cetus autem masculus Et tales in
dicuntur esse tyranni quia pecto isti
fluctus tribulacionum iactanciarum
et comminacionum non cessant emittere
cum quibus naves i. mercatores
et circumstantes minores solent
submergere et ad profundum miserie
et paupertatis deicere Et dicitur balena
lena cum quadam fistula spirare
et dormiendo stertere Sic tales
spirant ad sentencias et in delicijs
dormiunt atque cubant Nota quod
balena senescit arena maris
insule dorso ipsius aggregatur
credunt naute in tempestate repositis
se missis anchoris de sua falsa
quiete quiescunt et ibi gravi vi
tus ignes accendunt Cum hos dum
bestia sentit subito ad profundum
descendit et sic quos primus
portavit submergit Talis ba
lena mundi huius gloria in qua
stare quiescitur vel talis balena
est usurarius qui prius an
cumchitum omnis submergit i. vel
hereditatem tollit Et glosa apud
nis Barbara est animal maxi in
in aqua cuius orificium est fortius
omni alio animali Sunt enim ca
pide que mordet cutte hic dur
sima Et ideo oportet quod in aqua
sepissime in mergatur cum a
cutte eius alias sol indurat
quod se flectere non valet et quod ppt

Barbara

q̄ lenitate ad voluntate suam aqua
se nō p̄fundaret Sed necessario
supius nataret Sic nos reli-
giosi clerici et p̄lati qui more
istius p̄fati a malis terra et aquam
denique habitare et t̄palia spiritualia
ministrare non debemus ibi stare
ibi diu nisi ad aquam deuocionis
et ad mare religionis et contem
placionis redeamus Quia alioquin
si nimis nos extra circa t̄palia
occupamus cunctis voluntatis
nec calore temptacionis p̄ a de
uocione desiccabitur et p̄ obsti
nacione induabitur q̄ ad bona
spiritualia nos flectere nequimus
Quia p̄terea cum circa t̄palia ni-
mis intendit de spiritualibus minus
curat etc Cocodrillus nil pisces

Cocodril lus

nominatur p̄ eo q̄ in aqua venit
et p̄batur Nota q̄ cocodrillus caret
sine corde ab aqua diu viuit Sic
hic multi sunt qui sine corde
i sine fide vel sine distinctione
viuunt Quia ea in illa rebus que
faciunt cor non apponunt Sic sunt
illi qui exteriore obediunt vel de-
ligunt vel seruiunt et certa homi-
nes faciunt etc Ortos est animal

Ortos

marinum duas firmas habens
in pedibus facientes tres digit
tos cum vngulis et fortissime
adheret cui comprimens hec adheret
Tales sunt luxuriosi qui adherent
aliis per amorem Pedes autem i af
fectus eorum duas habet firmas
i duas malas intenciones s.
decipiendi et dehonestandi tres
vero digitos i tria perpetua damp
na s perdicione anime forme et
substancie Vel p̄t dici contra
illos qui opinionibus suis vltra
modum adherent et qui obstinato
proposito suo credere nō possunt Ce-

Celion

lion est animal marinum q̄ nunquam
pascitur exceptis incrementis sua
cum humilitate que de corpore suo excit
tabat Et inde est quod istud animal
semper est ieiunum et nō tamen est
validum et robustum Et istud

p̄t dici de abstinentibus et ieiunan
tibus qui quamuis de propria humili
tate s. de lacrimis accipiant p̄bula
tamen Iuxta illud p̄s fuerunt
michi lacrime mee Et quamuis a
cibis carnalibus multum abstineat
et ieiunant sunt tamen spiritualiter va
lidi et robusti etc Cancer mari
ni pisces sunt qui crudelitate et
morsu sunt horribiles habentes bra
chia clauorum modo formatos et vena
tur alios pisces sicut canes in terra
animal venantur nō tamen latrant
sed loco latratus afflatum horri
bilem habent Tales sunt iniqui
officiales et iudices qui s. cum
morsu detractionis et cum flatu
adulacionis cum clamis rapine
et exactionis alios p̄sequuntur
Et ideo cancer maris i canes ma-
ri p̄nt dici merito p̄pter cru
delitatem Deus ne canes multi etc
Cancer Nota q̄ Cancer dicti sunt
quia sunt conche cum caudibus
et sicut cancer pisces testas habent
nō directe ante faciem suam sed
lateraliter incedentes Ostreari
sunt nimis carnes carum cum
aptas inveniunt deuoratas sangui
ne carentes et locis mollibus
vnientes Ovidius autem libro
methamorphoseos vltimo ponit quod
cancri s. demptis brachiis et in
sepelientur in scorpionas mutantur
et de carnibus eorum scorpiones
creantur Vnde Concava litto
ri demas brachia cancri Cetera
supponas terre de parte sepulta scor
pio exibit cauda que minabitur
vnca Carissimi cancer signat
peccatores et maxime illos qui
in officiis et dignitatibus alios
ante cellunt Tales enim nunquam
directe sed retrograde nunquam
veraciter sed dolose ingrediuntur
sed inique in suis actibus in
cedere et ingrediuntur ad partem
auiciorem sed ad bona eterna
sed letaliter ad bona t̄palia

se tusserunt Cemne vero effecti sunt re-
trorsum et non ante sed occidente
sunt tamen qui dorsa habent dura et
bessa habent brachia. Sicut cocodrilli
et hii ita fortia habent brachia quod ho-
mines apprehensos subiugant. Isti
sunt tyranni qui in dorso i. in exte-
riori apparencia sunt obstinati. Coco-
drilli solent homines apprehendere
et in mari et in paupertatis ar-
titudine subiugere et rapinis
et iniuriis molestare Ezech. xix°
leo factus est et didicit capere pre-
dam homines devorare et Carpo seu
carpea piscis est fluvialis et sta-
gneus squamas habens aureas et
latus eius mirabilis est condicio
senciens enim se pregnantem
prius masculo suo dicit quod lacte-
um semen in ore eius mittit
virtute cuius carpea statim parit
hoc dicit de adulteris qui semen
lacteum dulcium verborum infundit
in auribus auditorum Et sic
facit cum pre dictis et tencla-
re quodque intus latitabat. Pro-
verbiorum xvi° Vir iniquus lac-
tat amicum suum et ducit eum
per viam non bonam Carpo senciens
retia piscatoris quatuor mo-
dis nititur evadere s. foramen in re-
tibus querens Item herbam in ore
tenet Item saltat super vel caput
figit in terram Sic nos facia-
mus si volumus temptacio-
nes evadere queramus foramen
i. fugiamus temptaciones et oc-
casiones vel teneamus in ore
herbam i. oremus vel saltemus
supra per meditacionem celesti-
um et infigamus caput
mentis nostre per mortis
meditacionem et penarum infer-
nalium recordacionem Conchi-
le dicitur illa concha seu
ille piscis marinus qui de ro-
re celi concipit atque parit mar-
garitas et inest ei sensibile unde
partus suos maculari timet et ideo

ne radiis solis capite eius feriretur
in profundum maris in temporis dieb.
fervoribus se abscondit Sic vero ho-
mo quando percipit se margaritam aliquam
boni propositi vel operis concepisse
debet timere ne radia solis i. in-
anis glorie et invidie appellacionis
ipsum maculet et in deo in profun-
dum humilitatis dei se abscondere
et occasiones peccandi vitare et se
a temptacionibus abscondere ps. Ecce
elongavi fugiens etc. Corvus pi- Corvus
scis est marinus qui a voce dicitur
corvus Cuius pectoris voce semper
gemit et maxime dum pullifi-
cat Et ideo voce propria proditus capitur
Sic vero multi sunt religiosi et fere
in qui quicquid faciunt semper gemunt
et murmurant Cetus nota quod Cetus
cetus et balena sunt idem Sed
cetus est masculus balena est
femina Et ideo cetus piscis magis
quoque ingentem latitudinem habens
cum intus augmentatur quod ma-
gnitudine montis ad celum ascenderet
Iste ultra modum in cantu et
in fistulis delectatur Et taliter
solet capi piscatores in navibus
iuxta eum conveniunt et non in-
sequente alliciat tamen dum tu-
bis et fistulis citharisant quod
ipsum attonitum et sopitum red-
dunt Quod videntes instrumen-
tum ferreum in ipsum infigunt
et statim fugiunt et recedunt
Cetus vero evigilans et vulnera-
tum se senciens fundum maris
petit et fricans se dorso
ad terram ut ferrum excuciat ipsum
magis ac magis infigit et sic
perforata pinguedine aqua sal-
sa intus ingreditur et sic be-
stia moritur Et super aquam fluc-
tuans invenitur et ad terram cum gau-
diis trahitur et multi ex eo
in victualibus fecundantur Sic vero
multi sunt qui gradibus scien-
cia et moribus et dignitatibus

magni in fistule tamen in litoris et
solaciis delectant et maxime in cā
tibus et coreis mulierum Et cū dyaᵉ
videns eos sopitos et delectatos solū
statim gladium temptacionis infigere
et sic facit eos in profundis maris
i. ad exterminacione creacionis opis
desterius descendere et tamen quasi
depicto non curantes iam in publicū
et superficie sine verecundia appare
Sic ergo capiunt et ad litus inferni
deducuntur Ideo bene consulit Eccī 9°
Cum saltatrice ne assiduus sis nec
audias illam ne forte peras in effi
tacia ipsius Nota quod dentes ceti
in iuventute sunt nigri In senectute
vero albi dentes Per dentes vero intelli
guntur verba que in ore debent esse
ordinata Et sic quod quamvis dentes
i. sermones in iuventute sunt
quasi nigri et informes et mali ra
tione in solencie immediate in senec
tute tamen debent esse mundi honesti
et albi racione maturitatis et pru
dencie senilis Sed est hoc contra
multos qui semper habent dentes ni
gros i. semper inveniuntur talis in iu
ventute quam in senectute Nota
quod pugna est inter cetum et leuia
tan qui est piscis venenosus et
maximus et tunc pisces alii ad
caudam ceti se ponunt ut cum pisce
illum venenosum vicerit per eius
victoriam liberentur Cum si alena
than victus fuit moritur Sed
cum leuiathan cetum vincere non
potest fauces appriens fumum venenosum
sum emittit ut cetum cum suis se
quacibus venenatur Sed contra
Cetus fumum odoriferum de ore e
mittit ipse emittens et dictum malū
odorem repellens liberat se et suos
Dic quod leuiathan est detractor qui
contra cetum et contra bonos non cessat
fumum i. fetorem infamacionis emitte
videns quod neginum alios prevales
Deginum non decet cetus i. iustus emitte
sed contra odorem bone fame emit
tere Et sic potest bona fama tota
mala fama effugere Cum nulla
pro malis non sunt facienda etc. De
Delphing delphing Nota quod delphini sunt

belue marine agilissime que in dor
sunt estate contra navium piscium spinas
Nota tamen in aqua sed in superficie
in aere ossa habet et non pennulas bran
los habent in superiori parte in capitis ce
capitis Omnes vero in parte inferiori ha
bent cum est quod predam suam non bene
capit et ideo quando predam volunt
capere solent os et dorsum ad celum
oculos vero ad terram vertere et se totū
in vertere Isti delphini sunt mag
affectus et pietatis pro morte enim
sociorum i. eorum oportunitate de
plorare Unde quando vident socium
mortuum ipsum in maris profundis
solent portare et ne comedatur ab ali
is sepellire Unde cum rex tarie
delphinum cepisset et circa litus li
gasset affuit delphinum in margine
mari maxima multitudo Cum
plangentibus rex motus solui cum
precepit In hoc ergo docet humana
na affectum pietatis et amoris ad
homines mortuos et miseros habentes
eorum paupertate dolore et pulsa
cione et subvencione eorum apud
reges et iudices implorare et
mortuos sic condecet sepellire
exemplo Thobie de quo dicit
Tho 2° Cum ipse erabat tu
lacrimis et sepelliebat mortuos
Item Delphing captus plorabat et la
crimabatur Nam delphini proce
habent gemitum similem humano gemitui
Sic ut homo quando se videt adiu
per pectus captum dolet gemere et plorare
et pro comminacione dolere Ezechiel xx
vii° Plorabunt in amaritudine
anime Nota quod delphing habet ad ani
quandam amicitiam naturalem ut comparauit
sit hominem vivo obviam ei ve
nit et iuxta navem discurrit ad
quod facit illud etiam Cum enim quidam
nauta vellet Orionem quendam ci
tharistam submergere a nautis obti
nuit quod cithara prius tangeret et
caneret Quo facto ad cantum delphi
num greges convenerunt Ille vero
cum in mare fuisset proiectus ab uno
delphino est susceptus et ad litus
prouectus Et sic quem homines submerge
re voluit Ariono vero qui apud
regem corinthiorum fuit maximus

cum in Siluia petuniam magnam aggre
gasset timens nautas siculos se eis
noluit committere ne forte propter suam
petuniam ab eis necaretur Corinthi
os ergo nautas compatriotas elegit
qui ipsum in mare proicientes cre
debant esse suffocatum Sed per
delphinum est ad littus deductus
Cum tamen a rege non crederetur et hunc
modum nautis postea venientibus cum
ab eis quereretur si vidissent arionem
dixerunt enim in siluia florentem
dimisisse Quo statim appa
rente nautarum mendacium apparuit et
delphinum miraculum probatum est Quod
etiam probat templum cum imagine
erea et descriptione quod in tanti facti
memoria populus fabricauit Et hoc
potest allegari contra crudelitatem huma
nam preferendam pietatem bestiarum Et dici
tur delphinum viuere ad xl annos
Dicitur enim quod caudis amputatis ali
quibus delphinis in mare sunt
dimissi Cum tot post tempora ibidem
sunt inventi Nota quod delphini per
uadunt per mare sicut greges et
habent duos custodes antiquos et di
gunt se miro modo Unde pro nobis specialiter
aliquos grandiores committunt ut custodes
Sic vere nos qui sumus in principio
huius mundi in specie religionis uel
ecclesie constituti debemus antiquos
delphines id est prudentes et bonos su
periores inter nos pro custodia habere et eos
imitari et maxime illi qui vadunt
ad predicandum per mundum necesse est
quod habeant prudentes secum si volunt
pericula maris et corporis deuitare
Unde Eccl. iiii° Melius est esse du
os quam unum Nota quod delphini
agrestes dicuntur simones Quia simo
nem interpretatur audiens Eo quod audita sim
phonia in mari simul congregantur
Sic nos ad melodiam verbi dei debemus
conuenire Quia beati qui audiunt
verbum dei etc. Soli etiam delphini
inter pisces mammas habent et lacte fe
tus suos nutriunt Sic predicatores
debent subditos suos nutrire lacte
verbi dei etc. Echinus est piscis paruus
et semipedalis qui habet spinas pro pe
dibus sicut cancer alas vel habet sub
ventre que pedibus assimulantur
et in ore loco dentium habet aculeos
valde fortes Hic ergo piscis mirabilis

est virtutis Nam si alicui parti magne na
uis adheret ipsam acsi velud anchora
stare facit, ita quod nec impulsu modico
moueatur. Et mirum est mirabile quod
incredibile creditur nisi omnium maiorum
ingeniorum in hoc sententia conueniret Ita
in hoc conuenerunt Ambrosius Basilius
Isidorus Aristoteles et Plinius Dicit enim
Plinius libro xxxii° capitulo i° de mirabi
libus huius piscis dicitur Gaium indi
gnatum fuisse quod piscis semipedalis
dicatur sola adherere per remibus Huius
potentie est piscis qui dicitur Echeneis
uel alias remora appellatur Piscis
iste significat aliquam creaturam et presertim
malam mulierum nobis passionem inor
dinatam adherentem sicut sunt bona
mundi potestates et dignitates Talia enim
quamuis sunt modici valoris tamen quando
inordinate diliguntur faciunt hominem
a motu bonorum operum quiescere et
statui sed spiritus non obedientie nec ad por
tum paradisi peruenire hoc patet de mul
tis. Iste etiam piscis potest significare ad
herentiam male societatis Item nota quod
echinus piscis qui habet mirabilem
virtutem Quia omnia que tangit
retinet et accepto motu retardat Et
tamen si falsus fuerit et aurum in pro
fundissimum puteum ceciderit Iste
ad motus et applicatus ipsum auru
secum extrahit atque rapit Talis
piscis videtur esse vicium torporis
et negligentie Quia peccato ista est
que cuncta negotia facit tardari
hoc solum habet quod aurum et mu
nera attrahit et recipit et quamuis
in omnibus sit lenta ad aurum
tamen ad hauriendum et acquirendum
sollicite se extendit Non est enim
ita negligens homo circa vtilia
negotia qui bene sit capax circa
et munera et diligens in auaricia
etc. Effimera est piscis qui sine Effimera
coitu nascitur et cum per tres horas
vixerit tunc moritur Et potest dici
de inconstantibus qui in vita gratie
non perseuerant, immo eadem die de
per conuersionem et confessionem nascuntur
eadem etiam per vicia moriuntur Depo
vo Sic nos nati continue debemus
esse etc. Estauris piscis qui solet Estaurus
ut dicit ruminare et cingemosse

Si enim piscatoris intrauerit sportulam
non fronte erumpit sed conuertit
retro cauda et frequenti cauda ictu
sportule fores laxare et sic exire et
si forte alius escam intrantem
exeundum videt per caudam eius den-
tibus arripit et ipsum ad exeundum
viribus conatur Iste piscis videtur
significare viros prudentes qui facta sua
solent ruminare et matura delibera-
cione premissa de eis cogitare et
isti similiter illud posse ut possint exire
de sportula peccati uel aliquod infortunium
illos sciant vel capitis statim liberat
et saluat figura charitatis proximo. Ubi
sicut videns capitis appetat laborantes
inmergando statim illis assunt et vetera
contricione cessare Et Exocetus piscis est
marinus qui in fluvio danubii intrat
eo quod vix una quadriga ipsum potest portare
quiete Ipsum piscem strenuo intrantes
fluuii excitat ad ludendum quibus se
ludendo per flumina vagantur aqua mo-
uentur et sic decipiendum et capiuntur
Sic ue spe sepe fit hodie ludus et solaci-
um vanitatis causa est quia non solum unus
sed plures simul ad ea capiunt et unus
per aliud decipitur et dimisse viciis illa-
queatur Vide in decollacione Iohannis
baptiste Ubi plures per ludum saltatoris
sunt decepti et ideo tales ludi sunt

Ezothinus fugiendi et Exochinus est piscis in
archadia qui non viuere sine sompno
cum contemplacionis non potest viuere
uita gratie et ideo oportet aquam mundi
prosperitatis dimittere mundanorum tumul-
tum relinquere ad siccum religionis uel
penitencie se transferre ut sic in bonis cete-
ris possint quiescere et dormire exemplo
sancti Thome qui mundum dimisit uel
contemplacionem dominicam ad sterilita-
tem deserti transiuit Vel potest hec dici
de malis qui penitencie sompno potest esse nolunt
et ideo mare penitencie et religionis et aquam
deuocionis dimittunt et ad siccum i. ad
mundum ut quiescant in viciis se deflec-
tunt postquam deuenerunt in sicco et Equus

Equus marinus
marinus monstrum est sic dictum eo quod
prima parte equus est sed postrema
soluitur in se piscem Tales sunt multi
qui in principio i. in iuventute fuerunt
i. spirituales et fortes et firmi sed in ca-
uda i. in senectute sunt pisces fra-
giles carnales debiles atque vani
Istud videmus de multis qui de inue-

ntute sunt angeli et postea sathanizant
Ffoca idem est quod bonus marinus et est
fortissimum animal iracundum et anxius
et non solum contra extraneos viros et
contra illos de suo genere pugnat specialiter
specialiter habet etiam pugnam ad feminam
quando aduersa eam inficiat Iterum facta
non aliquibus a loco et alia super ducit nec
cessat esse et subducere feminas quo
usque contingat eum propria morte mori
vel a femina interim Istud potest dici de
heremitis qui semper nouas feminas sibi
volunt habere uero quidam ad animam
et ad famam intrinsece et occidunt
occisos et diffamant alias super ducunt
tunt Vel etiam dici de quibusdam mali
plebanis qui semper habent pugnam
cum vxoribus i. cum propria ecclesia et
rectoribus earundem ecclesiarum Nota etiam
quod foca in qua solet locum mutare
sed ubi ipsum natura capit semper con-
sistere et manere Tales debemus esse
qui in loco uno i. in statu ad quem
sumus vocati manere debemus non ad
aliam religionem etiam uel prebenda-
nos transferre debemus Unde ecclesiastici
x. locum tuum ne dimiseris Cuius
contrarium faciunt ambiciosi qui
nullo loco uel statu sunt contenti
sed se semper transferunt per manere et
aliud ad ascendendum Et ffascon
est quidam piscis in cuius ore aqua
dulcis fit Cuius causa pisces ali-
os eius intrant et sic ab eo devo-
rant Sic in ore heretici peccatorum
dulcescit aqua i. mundana sa-
piencia propter eorum eloquenciam
Et ideo simplices qui propter aquam
eius inficiuntur committere eius
suam tandem ab eis devorantur
quidem s. plus constat solam de-
uocionem quam valeat tota causa
Can. iii Vox enim tua dulcis
Vel dic quod fascon est mala mulier
que dulcia facit verba sua et
ideo a fatuis diligitur et finaliter
tam in anima quam in corpore simul
et sub ea ab ea devoratur Can.
vii Nouissima eius amara quasi
absinthium Et ffistis est piscis qui
contra morem omnium piscium solus qualis
facit nidum Et est piscis canti-
bus excepto ne ubi est varius

enim mutat Sic sunt multi qui fa
ciunt eis modum et aliquo mendacio re
semper enim in mendacijs morantur
et sunt vorabiles et variabiles et
inconstantes quia magna in co
lore mendacij sunt sed de vno
mendacio in aliud commutatur et
Galgala est monstrum mar[inum] morem
omnium senciens fetum de ventre ex
trahit et iuxta ipsum ad vitam ma
turum videlicet foris dimittit De
vero insufficiens ad vitam fuit ipsum
fouendum iterum in matrice reponit
Sic vere illi qui ponunt ad religionem
vel sacerdocium si fuerint digni sunt
suscipiendi Si autem non debent
ad scolas [illegible] ad matricem reponi vel
Galiena est piscis sic dictus a co
lore albo qui per totum est tractatus
Greci enim glaucum album dicunt
hic in estate raro apparet nisi in
nubilo Talis est tristis vir cadi
dus et innocens atque purus qui
in estate comprimiorum et solacia
non apparet nec gaudet in pub
lico videri sed solum in nubilo
ad i[ll]ud stat mestis et tristibus com
paciendo et Gramam est monstrum
in aquis fluvialibus cum magna
ita pullos fouendos valde est
sollicitus / facit enim eos quasi ho
more domus femina non sua de
tabulo non [illegible] Sed per agrum
vagatur et de catulis nil curat
Sic pro dolor videmus ad oculum quod mo
dernis multi viri plus curant
de familia de hospitalitate ffere
nos et maxime nobiles quia sunt
pulchre pro hospitalitate nil curant
Sed ad divagandum et currizandum
et ad alias vanitates sunt intenti
parte et apte et Gladius marinus
est monstrum marinum et nomine hec
ate hic enim rostrum acutum ut gla
dius quo naues perforat et sub
mergit et est similis scorpioni
Dicit ergo quod gladius est diabolus
cuius os i. temptacio et suggestio
naues i. iustos quos per amare i.
per amaritudinem penie et per flatum
spiritus sicut videt ad peccatum prius
perforare solet sepe perforare et sub
mergere per malam operacionem et per trahere
ad profundum inferni Vel dic quod
iste piscis est mors que tironum
penare hominum mundi [illegible] et perforat

mergit et sepellit vniuersos sic ho
Gladius ad fortes illius gladius
ad equos gladius ad tres gladius
ad thauros Crima s. iste gladius
i. mors perforat omnes Prima s. for
tes nequeunt se ab ipso deffendere
Equi i. veloces non possunt ab
ipso fugere Tauri i. sublimes
spiritus insultum nequeunt euadere
thauri i. auari et diuites non
possunt se redimere et Granus Grang
est piscis magnus qui cum nauigat
omnium aliorum vnum habet oculum
super caput quo semper intendere
tamen cum insidias aduersariorum caru
sum oculis mentis mee contullaci
attencio vel cordis consideracio
et iste debet esse vnus i. simplex et
ad vnum finem s. ad salutem anime
semper tendens Crima sic dicit Math
vero Lucerna cordis tui est oculus
tuus et Sed procul dubio iste oculus
semper debet esse sursum ad deum et
ad bona celestia affectanda et con
templanda vacare necnon ad pre
uidendas malicias aduersariorum
Crima sic dicit prouerbiorum xx^o aurem
audientem et oculum videntem deus
fecit Sed est hoc contra multos vi
dicit quod iste piscis signat superbos
et ambiciosos qui semper oculum
mentis adhibent ad honores et di
gnitates mundi elevatum et Ypotamus Ypotamus
equus est fluvialis quem flumen gi
gnit et est animal fortissimum ca
bellis instruitur capitibus tamen
rethi ferreis quasi [illegible] compacto et
quasi superat elephantes quantitate
dorsum hirsutum et in loco vbi
habitat hominum multitudinem magnam
perdit Sed in hoc prudit natura
saluti mortalium et istud animal ra
rissime inuenitur De nocte segetes
alliena depascit / De die non magis
latet / et hominum mirabilis astu
cia ac dolo vel de nocte vadit ad sa
getes depascendas retrogradiens
pergit ut venatorem retroversis ve
stigiis deludat / et ut venator ipsum

reuertentem et non cuiuis existimetur
enim nimia sagacitate sunt repletus
spinas vel arundines recauit masas
sunt et tamdiu desuper volitatur
quousque vena incidatur que desuper volue
retur et sic defluente sanguine
maceratur. Tales pro sunt usurarii
et auari diuinatores heretici de isto
falsorum vero respicere. Isti enim
aliorum segetes et possessiones vastant
per usuras et rapinas omnia corrodunt
tes et insatiabilem habent artem vena
toris. Prelatorum correctionem captiu
ram et punitionem euadere. Solet
enim per fallacias et caute vsus
actus et contractus suos retro
uertere et subesse alicuius cause
sottime omnia opera mala sua
excusare et sic venator prelatus
recedit. Quin eos ad viam per teme
rem de quibus sit eos hinc consequend
ire. Isti ut quidem numquam sequi
tanquam intendunt ymo semper preten
dunt aliud sed numquam agunt de
quibus potest dici illud Mathei xvi°
Vade retro sathanas non sapis ea
que dei sunt. Sed notandum est quod
sic malicia peccatoris super spinas pun
gentes compunctionis vel super arun
dines [illegible] et passionis diligen
tissime volitari ut vena cordis
per confessionem appareat ut sit sani
tas anime repetenda. Et hirundo maris

Hirundo

est piscis volatilis hirundini similis
habens alas ut hirundo quibus
subito in aere fertur et quasi per
iactum lapidis volitans iterum
in aquam recidit cadit et mergitur.
Anima quidam piscis ita insulam
maioritatem sunt in copia pi
sces isti significant bonos actiuos
qui in mari in mundi fluctu
ibus et fluctuosis negociis habita
tes in quo tamen non semper moi
runt ymo cum aliis caritatis
et spei aliquando sursum ad celum
eleuant in celestia relictis temporali
bus contemplantur et mare ne
gociorum mundi loco et tempore
iterum reuertentes. Et potissime
pertinet ad prelatos qui figurati
in Moyse et Aaron ascendunt modo ad

ad dominum quique descendunt in valle
et populum et sic possunt dici pi
sces per actiuam volucres non per her
bitam contemplatiuam. Et hyaleas
est piscis marinus et orientalis et
est insatiabilis nec non ad plurima
alios pisces inuenit et impugnat.
Isti insatiabilem nocet. Si enim fuit
pluuia cecatur oculus fame et
inedia moritur. Hyalees signi
ficantes et alios malos auditores
verbi dei quos pluuia diuine sermonis
excecat que tamen fideles impin
guat et saluat. Deutero. xxxii°
Concrescat in pluuia doctrina mea.
Ista ergo malis est nociua que tamen
bonis est amabilis. Vel pluuia signi
ficat miracula quibus Christi incredulis
visis aliquando conuertebantur. Aliqui
visis miraculis obstinabantur. Unde post
resuscitationem Lazari multi credide
runt, nonnulli. Alii non collegerunt
consilium contra Ihesum et sic. Amplius
Sirion est piscis marinus ita
vocatus quod quidam quod ei appropinquat
tit et habet in ore pedes duobus
posterioribus adheret lapidibus duob
us anterioribus utitur loco manuum.
Iste ergo piscis habens in medio ven
tris os quo loquitur et quod comedit
signat leccatorem gulam et comessati
onem. Isti ergo pisces signant gulo
sos quorum os in ventre. Unde esse medi
tum depascendo ventre continue
meditatur et deuoti delicias
semper lacrimantur. Philipp. iii° Quo
rum deus venter est. Isti habent quatuor
pedes quia eorum affectus semper sunt
de bonis prandiis per quibus certum
longe vadunt pedibus suis et
sunt desuper vicinati vocati ad
gustandum et mebandum se bonis vi
nis et potibus. Et Gylion est
maximus in quorum natura quasi
crasse videtur. Anima enim natura
omnibus animalibus tamen primus qui
magnus epar in lateris dextro
splen vero in sinistro posuit
Gilione est contrarium. Anima
habet in parte dextra epar non ponit
in parte sinistra. Nota ergo quod
ubi est sedes sanguinis significat
amorem splen vero quod est sedes

melancolie signa tristiciam et timore(m)
Et sic p(re)cto multi sunt sic kylion
cantra s(cilicet) epar sui maioris est i(n)ud
dame p(ro)speritatis sinistra Splen vero sin
timoris est medie felicitatis dextra
cuma vel isti amdut p(ro)speritate mu(n)d
dana timent vero et fugiunt felicita
tem eternam Quod patet de multis
qui hic perpetue vellent vivere etiam
quam accipere celestem gloriam intro
ire primo in presentibus solent letari
ubi vero de futuris agitur contristari
Diligunt enim bona terrena et fugi
unt bona spiritualia Eccl(esiaste)s x° Cor sa
pientis in dextra illius Stulti
vero in dextra sinistra illius et c(etera)
Karabo est monstrum marinum ma
gnum in mari pugnat aut(em) king
gius monstra inter se fortissime
velut aletes Unde visi sunt aliq(uando)
congregati in mare et ad mortem bella
committere Tales sunt superbi crudeles
et iracundi Qui in pace nequiunt
vivere Quia sic dicit Ysa(ias) lvii
Non est pax impiis dicit dominus
primo et verbis et factis solent movi
tum dimicari et bella et litigia ant
et velut aletes suscitare Ysa(ias) i o
Facti sunt principes eius velut et c(etera)
Lepus marinus dicitur quidam piscis qui
ad similitudinem leporis habet caput
et est piscis venenosus lutosus
et declinans ad nigredinem Et tantum
est venenosus piscis ille quod tactu eius
omne animal moritur Tales sunt
multi qui diversis viciis sunt infecti
Et sunt aliorum multorum contactu sue
conversacionis infectivi Et ideo non
est bonum eorum consorcia frequentare
Unde Eccl(esiasticu)s xiii° Qui tetigit picem
et inquinabitur ab ea et c(etera) Nota quod lu
cius est piscis fluvialis cum magnis
dentibus et ore lato et appellatur
lupus aquaticus Et si diu vivit
in longitudinem maximam crescit
Et est ita rapax quod inter cibos non
distinguit Et inde fit quod non solum
pisces ymmo eciam ranas et buffo
nes comedit et consumit Et legi
tur lucius generatim devorat omnes
pisces est tamen quidam piscis qui
dicitur p(er)tica qui p(er) longum dorsum asp(er)
est et spinosus circa partes vel
pinnas lucii efficitur preda Et ma
xime si ipsam accipiat non faciliter
devorat et sufflat Dic ergo quod
lucius est dyabolus qui omnes devorat

et temptat Et iste si accidia i(d est) assiduitate
incipiat nichil facit Et non tamen nocet ea
s(ed) mediantibus istis non multum proficit
Sed p(ost)ea si caput i(d est) si capitalitates et
maiores occupavit cito totum residuum
occupabit circa mediantibus istis su
perioribus multos peccare trahit ad peccatum
Ideo dicit Zach(arias) xiii° Percute
pastorem et dispergentur oves gregis
et c(etera) Lupus marinus est piscis qui lu Lupus
po terrestri assimilatur Et est piscis
candidus et sapidus qui bis in anno
dicitur parere Et cum magnus fuit si
rethe se circumdatum senserit cau
da arenam fodit et se in fovea absco
dit Et sic se salvat Sic iusti per
castitatem candidi per benignitatem sapi
di sunt bis in anno quia pariunt ..
tum s(ed) non semel sed sepius fetus bo
norum operum pariunt Et sub arena humili(tatis)
mediante cauda i(d est) mortis memoria
se reponunt et sic rethe dyaboli fugi
unt et evadunt Unde Eccl(esiasticu)s vii
Discedite a me quia mitis sum et c(etera)
Meragus est piscis non multum repu Meragus
tatur in partibus ubi capitur salsus tamen
et ad longinquas partes delatus dulcis
fit et sapidus Sic istos pisces qui in
suis valent recentes quam sicci sapi
unt quidam qui primi in iuventute
inventi sunt in siccitate tamen
senectutis boni fiunt Potest eciam
dici de quibusdam qui in loco ubi na
ti sunt s(cilicet) in patria p(ro)pria nichil valent
vel viles quod sunt vel cone putidi vel ex
alia causa reputantur qui tamen in
alienis partibus et remotis p(ro)ficiunt
ad maiora et boni et utiles estima
tur Luce iiii° Non est p(ro)pheta sine
honore nisi in patria sua Et ideo uti
lis est multis patriam dimittere ma
xime cum dicat Seneca quod omne
solum patria est viro forti et c(etera) Chilus Chilus
est piscis qui alio nomine appellatur
lucerna hec aut(em) lingwam ignitam que
per os excerpta tenebris noctibus relu
cet circa per nomen lucerne accepit
Dic quod tales sunt doctores et predica
tores quorum lingwa loquendo dicatur
ignea ad alias inflammandum Eccl(esiasticu)s xlviii°
Surrexit Helias quasi ignis et ver
bum eius ardebat et facula et c(etera) Chi Chilaga
lago est piscis qui dum super aquam
saltat vel volat signat futuram tem
pestatem Sic ne bonum malorum saltus
et volatus et luxus et leticia signa
sunt tempestatis eterne Mala enim

ante tempestatem future dampnationis
saltant in mundi prosperis et ideo futurum
suum periculum non attendunt Prover-
biorum xviii Ante ruinam exaltatur cor Et Job
xxi Tenent tympanum et cytharam
et gaudent ad sonitum organi ducunt
in bonis dies suos Mollis est piscis
Mollis qui propter teneritudinem sic vocatur dicitur
autem piscis iste aciem oculorum ebetare
et qui ipso multum vescitur fuit olet Tales
sunt delicie et voluptates que ipsis
carnales intellectum ebetant et si ultra
modum utentes olere piscem faciunt in
quantum ipsos in carnali concupiscentia formari
procurat et nigritum odorem scilicet sue fame
et infamiam committat quod patet
de multis qui propter carnales mulieres
Monachus infamantur Monachus marinus
est monstrum in mari britannico quod
in parte prima corporis propriam figuram
mentitur humanam hoc excepto quod na-
sum non habet ab ore distinctum sicut ceteri
singuli pars vero extrema similis est pisci
Hoc ergo propter tanto monachus dicitur quia
caput eius in quadam nigra corona ad
instar monachi nomen induti effigia-
tum et tonsura et hoc potest dici de multis
in principio scilicet in iuventute sunt reli-
giosi et monachi id est boni et devoti et
in tanda senectutis sunt pisces id est car-
nales et mali Monachus marinus
monstrum est quod super aquam solet salta-
re et ludere Et cum videt homines
in littore se suis lusibus delectantes
solet amplius ludere et saltare Et si
homo appropinquat ad eum et ipse se
datur facultas hominem rapit et trahit
in profundum et comedit Vere sic fa-
ciunt multi monachi vagi et instabiles
multa scandala in mundo committentes
et ad interitum inferni multos pertra-
hentes Vel potest dici quod iste monachus
signat dyabolum Solet enim dyabolus
in temptatione ludere id est multos falsos
applausus et delectationes suggerere et
multas vias ad peccandum inducere
Et si ibi homo appropinquat per consensum
et operationem adducit eum sine morte
Mugilus ad profundum inferni Mugilus est
piscis qui mugilus dicitur ab agilitate
Si hunc piscem grandem homo
viderit visum suum obstupefacit et
obfuscabit et ipsum videntem ad luxuriam
incitabit Sic vere mala mulier solet
contemplatores suos ad luxuriam indu-
cere et visum eorum obstupefacere et
incitat introitum ad sectos luminis

obfuscare Malum est ergo tales respicere
et bonum est a suis visibus abstinere
Hoc patet de David qui visa muliere
peccata plura fecit Mugilus cum
senserit insidias piscatoris circa
rethe retrocedit et retrocedit et quasi
volasse creditur Sic nos recedamus
ab occasionibus peccati Murena
est piscis tortuosus et mollis com-
plicans se in circulos Nota quod mure-
na habet vitam in cauda quia ibi per-
cussa vel extra abscisa statim moritur
Sic si caudam id est mortis memori-
am perdideris diu in statu gratie mane-
re non valebis exemplum Levitici xxii
unde aves sine cauda in sacrificium
offerre non valebant Vel dic quod cau-
da est perfectio vel perseverancia
aufertur vita gratie perditur etc
Nota quod innocentie est quoddam
genus conchilium quod maximum lacrimas
emittit purpureas Color autem purpu-
reus est bonus vena candida Reli-
quum corporis sterile est Carissimi ve-
na candida est et signat puritatem
et innocentem constantiam Color vero
iste purpureus signat verecundiam
Istud ergo verum est quod purpureitas
et rubor verecundie a bona constantia
perdit etiam per istam verecundiam
sciencie puritate quod bene patet
exemplo quo quis constantiam et innocen-
tiam perdit et ipsa verecundia pari-
tit unde anime peccatrici dicitur Jeremie
iii frons meretricis facta est tibi
Nota etiam quod innocentes solum san-
guinem purpureum semel emittunt
etiam in ipsa emissione vita finitur
Sic vere Christus semel pro peccatis
nostris mortuus est et Murena
enim ad terram et formica scilicet
ova ponit qui per terram ducendus
dicens formicam aperit et pullos ge-
nitos secum ad aquam ducit quia
quandiu diu visu carent sed quia
pulli aquatici et per ea visum
aperit Sic quod mundus qui in terra
filios suos parit et eos ad mare de-
fert usurarios qui filios suos
ad habitandum mundi parit et ipsos
mala opera secum ad mare infernale
ducit Exodi xv Effraim ducet
ad interfectorem filios suos Vel di-
cit de prelatis qui de subditis
suos de terra id est de amare tremunt

Amstella tolle et ad mare p(ro)me dulce et ayn
stela maris d(icitu)r fetus vinos detinet
educe. Ipos tunc fetus q(ua)ndo videt
insidiantiu(m) periculum solet itere in ve(n)
trem recipe(re) quousq(ue) ad resistendum
ipos viderit fortes habens s(er)pentis
ille de gale. Ergo expone sic ibi ex
posuisti re. Horca est monstru(m) mari
Horca nu(m) ymago nulla respectione exprim(i)
p(otes)t nisi q(uo)d est q(ue)dam mollities carnis
in mense magnitudinis hec belene
balenas g(r)aui odio p(er)sequu(n)t(ur) et dentib(us)
irrupunt feceta scarcere invadunt
et fetantes et grandas et fetus corp(or)e
ille nec ipo pond(er)e presse ad inflexi
mabiles et ad repugnandum inertes
nullum refugium noverunt nisi in altu(m)
mare refugere et se toto oceano de
fende(re) cum hiis malitiose belue ob
meantes intuit(?) in quatuor ocean(um) aut
in vada concludere dicunt scriptores illu
dere. Isti possunt ystorialit(er) allegari
q(uod) n(on) est dare aliquid ita magnum n(e)c
ita felice aut diuitem q(ua)n(do) aliq(uan)do ali
q(ua)le minim(um) anima rep(er)i ne inutile
esse placuit sine pari. Cetus enim
balneare maxi(mus) in oceano in mari
minimum inuenit atq(ue) conspectu vi(n)
cuadit addendu(m). Et fortes solent
inuenire minores fortiores. Unde Ecc(lesiast)e
v° Excelsis excelsior alius est vel
p(otes)t dici q(uod) natura nans deq(ue) cetis
maximis i(d est) h(ominu)m mundi regib(us) dom(ina)
tibus et tyrannis orcha belua cau
delem s(cilicet) morte minimum ocarunt cuiq(ue)
parbilis ymago est dissimilis ob
hec et impotentia et in mo anima sic
dicit Tob(ie) v(erbo) Non est p(otes)tas sup(er)
Ostrea t(er)ra q(ue) compa(re)tur ei. Ostrea
est deque conchilium. Nota q(uo)d in(?) pi
sces testa inclusi nullum h(abe)nt san(guinem)
unde ostree nullu(m) h(abe)nt oculu(m). Sic
ne illi qui in testa dure abstinen
tiam inclusi sunt ut oculi(s) ... discreptionis sensu etiam devotionis
et compassionis p(ri)vant(ur) et mori
bus que ad salute(m) p(er)tinet abeunt.
Vel p(er) hiis p(er) testa intellige exterio
res subire t(em)p(or)alis velamentu(m) et divi
tiare inde et in reprobum vestimentu(m)
q(uod) qui h(abe)nt sunt insensibiles et ad
bonum inhabiles et inertes. Pecte(n)
Pecten pectines sunt pisces de q(ui)b(us) ...

qui p(ro)ximam cognoscere vilisitant et sa
liunt et ma etiam ex mare volitant. Isti
g(o) tam in hyeme q(ua)m in estate p(ro)fun
dioribus se abscondunt et ad mare
estus et frigora refugiunt. Tales p(re)ten
tur esse superbi. Cum ia s(cilicet) isti solet di
sturne volare et saltare et se nimi(s)
de superbus delectare. Isti g(o) nolunt
estus aut frigora sustinere sed in
t(em)p(or)e et refrigerio vivere et manere. Plyna
seu plinna est piscis de q(ua) Plyna
Catharinu(m) Corpus rotu(n)d(um) h(abe)t ubi et
sem(in)a socialit(er) ambulat h(abe)t ad
limam se appiens p(ri)mi piscibus q(ua)si
mortuam se exponit qui p(ro)tinus ex
ultantes conchulas eius intrat
et p(ost)q(uam) q(uam) se plena piscibus se
serit subito se claudit et appre
hensu(m) quod q(uo)d intraverat retinet
et consumunt et convivio suo dim(ittit)
dit et exponit. Ista p(otes)t expon(i)
de bono coniugali. Constat enim
q(uod) coniuges specialit(er) d(ebe)nt vive(re)
et id q(uo)d unius agunt dec(et) alteri
concludere et distribue(re) et q(uan)tare
Et ... de bonis religiosis dec(et)
esse ver(um). Exo(di) Denud(?) cum p(re)da
amalech et socijs suis equaliter
distribuit p(ar)tibus et remane(n)
tibus ad s(ar)cinas dispensavit
sicut dicit i° Reg(um) xxx° et
dec(re)t(um) in° Erant illis omnia com(m)u
nia etc. Vel p(otes)t de malis mulieri
bus videmus q(uod) se fimorabiles
ondunt ut fatuos attrahit et
sp(irit)ua(lite)r occidunt. Exo(?) Dalide que
sampsone decepit et p(ro)didit et be
nit hec vera est. Et si q(ui)s ad
tales deceptrices intrant tunc
voluit non exibit. P(ro)v(erbiorum) ii° Os
qui ingrediunt(ur) ad ea(m) non revertu(n)t(ur).
Et Porcus marinus est piscis p(er)
magna p(ar)te porco similis et h(abe)t
spinas in dorso quare punctura
valde cruciat h(abe)t etiam carnes pi(n)
gues et sangui(n)e absoluta h(abe)t
etiam more porci in fundo maris
fodiendo in arena cibum querit
h(abe)t vere carnes et delicias porce
sunt similes sunt eni(m) spinosi
et in sue conversationibus p(ri)mi
tiuos p(ro)pt(er) caritate h(abe)nt sanguine(m)
in mundi p(ro)spe(ri)tate et i(n)tra
v(e)l i(n) bonis t(em)p(or)alis quer(un)t cibum

diuicias per auariciam et cupiditatem
et hoc in profundo maris petit pro commodo
Purpure — vtilitatem et Purpureus sunt
conche que colorem purpureum et ro
seum salinaciis emittunt Et sunt lon
ga in magnitudine digitali acuta
Iste eciam infra annum totam magnitudi
nem suam complent Et si amplius
vixerint nichil ad colorem emitten
dum vltius valent Et ideo teste
eius frangunt ne plus debito vi
uant Iste conche possunt mistice
significare predicatores et doctores
qui de ore solent saliua veprorum
liquorem sapiencie et doctrine quo peccator
per verecundia purpuratur Et quoniam
sicut per honestam apparenciam colorat
Sed procul dubio ad hoc est necessarium
ne nimis vescuntur in diuiciis et
deliciis et honoribus huius mundi
Sicut enim videmus ad oculum
quando aliquis in temporalibus augmentatur
in soluendo et purpurando et do
cendi impeditur Et ideo deus
apostolis et sanctis predicatoribus tempo
ralis sibi per tribulaciones fregit
Et eos ab huius mundi incremento
impediuit et sic ipsos ad predicandum
Pauo — officium abiles fecit Et Pauo
piscis est a pauone [illegible] sic dic
tus quia est similis colore cuius est
Tales sunt sancti qui christo pauoni
volucri celesti sunt in moribus
conformati Iuxta illud Math. v°
Estote perfecti sicut pater vester celestis per
fectus est In collo suum corpus id est in
spe sursum erecta In dorso eciam
corpus id est in pacientia aduersitatum obiecta
coloratis preuiter et perfecti apparent
quibus ipse circa deo se hoc inuit Ge
n xiiii° Summpsisti Pessimi tu
Pollippus — tua multicoloria Et Pollippus
idem est quod multipes Et est piscis
qui habet multos pedes sed secundum quosdam
habet Philosophos et pessimos Et in
cista de scopulis et lapidibus forciter
adheret Ita quod eum vix amoue
nisi cum aliquis fetidus odor
suis naribus applicatur Tales
sunt mundi diuites cum isti
peto pedes affectum et desideriorum
multiplices habent quibus lapidibus
et scopulis id est rebus sensibilibus
nimis adherent Et plane esse
quod isti ab ista abusione nequa
quam possunt separari ut patet de diuite
opulento Et ideo deus piscator odo
rem fetidum id est mortem eorum nari
bus applicabit Et sic istos ab istis
scopulis separabit Item nota quod polli
pus cum sit piscis callidissimus et
extra aquam diu viuens solet se
quandoque mortuum fingere Si forte op
portunitatem capta possit euadere
Vnde audiui quod semel in quadam vil
la prouincie pollippus qui videbatur
mortuus fuit ignoratus emptus Cum
vxor in pelluim in pelluim cum aqua
posuit ad coquendum cum aliquan
tulum dimisisset et rediens non reperi
ret eum in pelui que vndique eum
quereret nec inueniens sursum
respexit et super trabem domus
pollippum videt Qui senciens ca
lorem aque per cathenam qua pel
uis pendebat sursum ascendebat
Parte — Vnde ipsum ad coquendum retra
xit Tales sunt in religione fal
si et ficti qui fingunt se mortu
os id est simplices et humiles et de
uotos licet si quando videt oppor
tunitatem bene faciunt super trabes
dignitatum ascende et calefacti
auaricia prurientes suas ad al
ta officia et bursula parare
Et sic verificatur illud Eccl. xix°
Et qui nequiter se humiliat et in
teriora eius sunt plena dolo
Pister est piscis indici nominatus
specierum et est in illa parte occeani
que galliam respicit Et est piscis
tante altitudinis ut extollat se
super fluctus ingentes columpne
Salmo — similitudine piscat Cum autem ven
tus et veluti diluuium aquarum
et eructat multitudine et euo
mat Ita ut stupefaciat fluctua
tos Istud mundi applicatur ad sanctum
augustinum et alios excellentes
doctores Isti enim celestis columpne
fortissime fuerunt in tantum quod tabu
la in mari fluctuancium nauium id est
alta misteria philosophie et mundi
sapiencium precellerunt Et ideo fluc
tus doctrine et scripture tantos ad ex
tranquandum eciam emiserunt
quod fluctuantes philosophos paganos
et hereticos in stupore animi con
uerterunt Vnde ps. mirabiles
elaciones maris mira
bilis in altis dominus Et sic
maris piscis est huius caput

sunt habent autem alas et sub oculis quedam
cornua quibus turbat aquas ut non
videntes pisces rapiat ipsosque mones
quasi pisces ad eminentes allicit
et decedentes prius ipsos rapit Ra-
na clamosa advocatos malos de-
signat Isti enim caput intencionis
habent simulacrum penitentie exaccionis
alas habent supplicie et clamoris et
sub oculis spiritualie tante malicie et
cavillacionis habent cornua proterve
et dure obstinacionis Isti enim aquas
negociorum quas habent pertractandas ta-
liter turbant et involvunt et li-
tigant quod alii pisces id est simplices nil
ibi vident et sic ipsos capiunt et
Scate defraudant etc. Scate secundum rays
pisces sunt lati et quasi rotundi
in longitudine et latitudine sunt
equales et habent oculos horribiles
Os habent non in loco ubi sunt caput
et oculi sed inferius circa ventrem
Caudam habent longam et gracilem
more colubri sed aculeis plenam
Dicitur quod talis piscis est curia que est
lata in caritate longa in presencia
arta in iusticia et equitate In utraque
[illegible] ista curia in homine
est multiplicatur palata Oculos
habet id est iudices habet horribiles per crude-
litatem Caput id est prelatos habet sine ore
id est sine pastu doctrine per tenacitatem circa
si isti non videntur os quo corpus
[illegible] id est clericia et procuratore
Os autem eius quod superius tenere debebat
id est predicatores sunt infra ventrem per gu-
lam et carnalitatem Cauda id est balivi
et officiales pleni sunt aculeis
per exacciones et rapacitatem [illegible]
Salmo [illegible] erant in laudis etc. Salmo
piscis est qui a barbaris lassus dicitur
et est levius asaliandis Iste enim
in arto positus solet caudam in
aurem ponere ut evadat altissime
saltare quod non facit ex corporis le-
vitate sed magis ex fortitudine et
virtute Iste enim contra flumen tre-
et descendere delectatur Nota quod
quod salmo in antiquitate omnibus
piscibus solebat preferri habet enim
carnes sapidas atque dulces vel
[illegible] super omnes [illegible] isti sunt qui
[illegible] societate inducunt Salmo
est talis qui pre omnibus fert
in dulcedine atque sapore Pos-
tremum magna dilectio etc. Et

potissime hoc erit in gloria ubi os
perfectissime saciabit Ps. Satia-
bor cum apparuerit gloria tua Vel
dicitur quod carnes salmonis signant
delicias huius mundi que pro certo
non habentibus sunt dulces habenti-
bus vero sunt cito fastidiose Gre-
gorius [illegible] Omnes delicie mun-
di cum non habentur sunt in desi-
derio cum autem habentur sunt in
fastidio Item nota quod salmo ne-
que venit in stangnis vult enim
esse in loco ubi ad aquas et fluvia-
les eidem liber est egressus Et
sicut dicit quidam iste parum
valet tam in colore quam in sapo-
re nisi per salsedine aque gusta-
verit Talis est mystus homo
qui sine aqua fletus id est devoci-
onis [illegible] et gratie spiritualis non venit
et [illegible] de aquis malis id est de amari-
tudine mundi et tribulacionis
non gustaverit parum proculdubio
proficit aut valebit Tales qui
non sunt [illegible] nec dentibus
multum cogitant Unde Eccl. 34
Vir in multis expertus cogi-
tabit multa Qui autem non est
expertus qualia scit Seneca dicit
Miserum te puto quia numquam
fuisti miser transisti et non impe-
tisti ad [illegible] sunt qui
nimia [illegible] [illegible] etc.
Sturio a barbaris dicitur storaye
autem piscis in lacubus et magnis
fluminibus habitans et magnis flu-
vialibus [illegible] venientes Et iste
piscis respectu corporis modicum
habet ventrem et valde modica in-
testina Nichil enim aut parum
cibi admittit in corpore Solam
aquam [illegible] sufficit
ei pro cibo et inde est quod iste
ore caret Illa enim pars capitis
clausa est quia os comparare so-
let [illegible] habet sub gut-
ture clausum cum volunt ap-
tum [illegible]
[illegible] sicut piscis
in aqua Ista [illegible] sicut esse
in religiosis qui [illegible] isti debent
per taciturnitatem [illegible] Sit
digitus tuus super os tuum
ne capiaris in verbis [illegible] debent
[illegible] cibis [illegible]
parcitate [illegible] vero [illegible]

eburneus districtus zaphiris Item
dene dilige aquam fluis i sacre
scripture stam et utate Prov. Et
ponit cibos deut hic semitate acris
et dulce gre tugimilitate Sed hec
est con multos Nota q sturio hic
epar magnum et dulcissimum hic pe
ctem proxim Sic ne iusti dene hic
pare de ventre i de carnis volup
tate Multi vero de apate ubi
est sanguinis latus i de agritudine
et pietate etc Sed hoc v multi
contrarium est etc

Salpa

Salpa vel sali
ga est piscis abiectus et vilis
Hic con nam manducari sui ma
culum probet nigra etc ut de
cogni nisi fuste vel ferula verbe
retur Tales sunt multi qui per
certo ita sunt in pctis vilitatibus
involuti q in malo tam fortiter
indurati q igne spiritus sancti divine
caritatis amore decogni neque
unt vel commoti nisi primus per for
tes tribulaciones verberati fuerunt
et attriti dicit enim Eccl. 3o Per
verbera xixo Servus verbis non pt
erudiri Item Eccl. xxxiiio Iu
gum et lorum curvant collum dure
Sic servum apponens assidue
etc Scorpio maris dr ex eo q ma
nu tangentem ledit Sunt tales qd
subditi pertinaces qui eos qui illos
manu tenent i platos et suos supe
riores quando eos volunt palpare
et visitare et corrigere solent ledere
et appellacionibus impetere infama
re et infestare Anima se dicat
Prov. xvo Non amat pestilens
qui se corripit Dicat in libro
de natura rerum etc si decem cancri
in uno manipulo in uno loco
maris ponerentur omnes scorpiones
maris tunc circum ibidem congregati
conspiraverunt conspirare et alte
alterum in sua malicia etc
ne Prov. congregati sunt et
convenerunt in unum et Isa.
xxxiiio Ibi congregati sunt
milvi alter ad alterum Non sic
carissimi sed obediamus nostris
superioribus etc

Sepia

Sepia piscis e
et sic dr pro tanto q medusa se
pibus tegitur hic aut atra
mentum nigrum q ei pro sanguine

est et hic multos pedes molles et
sine ossibus Isti ergo pisces cum se cap
tivari timuerint solent attramentum sim
nigrum in aqua effundere Et sic aq
ua turbata et turbida solet se abs
condere et ne inveniantur a piscatoribus
se celare Dicatur etiam sub quadam
q illud attramentum habent in lo
co tam quam in pori lumine effi
pes indici fuerat Lazarus enim
frunes reputant et sic visus
decipit Sic ne faciunt mali
subditi cum se applat capitulis
et primendos incitant attramentum
infamare con ipsos pravitates et ca
lites et appellaciones nequam
ita turbant q ipsi volunt ab
scondi et imperiti pro tristitie cor
attramentum sue malicie et
nequicie prelatos bonos et honesta
ste volunt facere carnales
appellant eos crudeles ut se
carnales reddant eos hominibus
exosos et tales fuerunt phi q
xpm appellaverunt samaritanum et
demonium hre et plura talia
Item nota q sepia inter alios
pedes duos hz longos quibus
cibum ad os transmittit et quibus
in fluctibus velud quibusdam
anchoris se stabilit ad quod fugit
Sic vero cum nos habemus multos
pedes i multa desideria inter
ceteros tamen duo debent esse ma
gni s. affectus et amor dei et
proximi qui se longi presentia esse
dei Et ut eisdem cibum gre ac
quirere possimus Et nota etiam
q ad odorem vestis sepie libenter
conveniunt Et ideo in vas impositum
piscatore sepia vesta ignis lu
xurie est mala mulier [illegible]
pisces inducit omnes i homines
de omni statu prelati sacerdotes mo
nachi layci et milites et ceteri
libenter conveniunt ad eius odorem
et infamiam et sic ipsa media
te in demonum retibus se involu
unt dicentes illud Cant. 1o
In odorem unguentorum tuorum cur
rimus s. ad perdicionem etc Se
larius est piscis qui alio nomine
lorbotta qui pes solaris dicat
quia libenter in corpore ad sole
mane pascitur Hic vero an
guilla est similis et cparat

duritissimus et precipue sibilitates p(er)
istum piscem potest intelligi illi qui solum
in s(an)c(t)e xp(istu)s p(ro)p(ter) affectum et desiderium
se exponunt Et ideo ex parte interioris
voluntatis dulce et benivole semp(er)
gerunt Dinng gotles Squatyna
seu squatus est ille piscis magnus
cuius cutis aspera limam quadam du-
rissima polimitur Ista aut(em) cutis vo-
catur gallice pellis rustici Et iste
piscis totus est ita durus q(uod) vix ali-
quo ferro vel talibus armis potest scin-
di Tales sunt detractores et obstina-
ti in curia vel religione qui bonos
secant et rodunt quorum cutis i(d est) conu-
sacio exterior est aspera et ad polime-
torum bonorum i(d est) ad exemplum eorum et ad
correctione(m) et ad consimiliorum sup(er)fluitat(em)
illorum valde apta Contra quos dicit
Greg(orius) Utilitati bonorum hi militant
vita reproborum Isti ergo ita indurati
sunt q(uod) nulla scissura correctionis
nec etiam terribilis excommunicacionis
Scolopendre possunt corrigi Scolopendre sunt
pisces qui etiam centipedes vocantur
Hii pisces hamo devorato omnia inte-
riora evomunt donec etiam reiciant ipsum
hamum et tunc p(os)t hamum quecumque
eiecerant iterato resumunt Sic debent
facere iusti et fideles quia sentiunt
se cibos cum hamo comedisse i(d est) divi-
tias vel religionem vel dignitatem
et officium cum peccato acquisisse totum
restituunt reiciunt et dimittunt Sic n(on)
certe cibis tribus neque est malus sed
hamus Sic predicta non sunt mala
sed vitia Eccl(esiastic)i xxxix° Bona est sub-
stantia cui non est peccatum in conscientia Et spon-
Spongia gia est piscis marinus rare et poro-
se et bibule est nature Et ideo aquam
attrahit et eam sibi incorporat atque
imbibit Quamquam tamen plena fuit
nisi pressa fuit non evomit neque e-
mittit Et sic pressa spongia in-
anis erit et vacua Talis avarus
est etiam rarus p(er) inconstantiam debi-
litate porrosus p(er) malorum affectuum
multiplicitatem bibulus p(er) bonorum
terrenorum cupiditatem Isti enim aquam
bonorum mundi que sunt fluxibilia
sicut aque non cessant attrahere et in
abditis et archis aggregare Et si
tamen pleni divites fuerunt nolunt
evomere nec restituere sed p(er) parcitatem
omnia retinere Sed deus videns q(uod)
isti nolunt de avaricia acquisita aliquam
elemosinam elargire solet eos

p(er) tribulacionem et mortem premere Et sic
quidquid biberant et acquisierant di-
mittere compelluntur et ipsi nudi et
vacui de isto seculo exeunt Job xx°
Divitias quas devoravit evomet
et de ventre eius extrahet eas deus
Si ipsis morientibus etc Spalus Spalus
est piscis sic dictus eo q(uod) spalo i(d est)
lancee in[illegible] similatur Sicut
Solea piscis est p(ro) eo q(uod) solee sotula-
ris aliquantulum conformatur Frequenter
more possumus q(uod) illorum quibus
nos assimilamus et quorum nos mo-
ribus conformamus nomen et famam
acquirimus q(uod) tam in bono sanctificato
verum est quam in malo ii° Reg(um) xxv°
v° Stulte vocatus est nomen eius
Nabal etc Stella maris est piscis Stella
in mari occeano situs ad simili-
tudinem stelle carne intus habens
mollem Callidus vero exterius valde
duram Et iste piscis igneus est habet
colorem Ita q(uod) omnia in mari con-
tacta inflamat Adunit omne ali-
ud quod comedit in ventre dimissimum
quasi panis bis coctus invenitur
Ista stella signat malas mulieres
que zone superflui ornatu lucent
et rutilant sicut stelle Et iste habent
virtutem igneam Cuius q(uod) tangunt
p(er) amorem flamme faciunt et incendunt
et p(er) ardorem libidinis igne malorum
desideriorum comburunt Contra p(ro)certo
et tactus et visus et aspectus et va-
et facta inflammat ad libidinem
cor humanum Eccli ix° Propter speciem
mulieris multi perierunt Et sic habentur
secundum q(uod) illa que iste piscis
incedit indurant Contra p(ro)certo q(uo)-
cumque male mulieri p(er) amorem incor-
porati fuerunt in obstinacionem et ma-
lis dulcem commutant Et ideo
p(er) ambas occo comparantur Contra s(ecundu)m
libri p(er) dux maz et in finem perni-
ciem deducunt Et istud patet
de luxuriosis qui peccatis obstinati
et indurati videntur q(uod) s(ic) Et hoc
patet q(uod) etiam in senectute nolunt
penitere Et dato q(uod) perdant famam
anime et substanciam nesciunt eum
deserere et dolere Et certa e(st) mon-
stre maris are nomine habens hec eius
serratam estam qui sanatas ocl(?)

nauibus eas occulte sectatur et sic aquis
submittit sepe nauigantes submer-
git. Habet etiam alas in manibus et pennu-
las latissimas et videns nauem
vellificantem in mari aliquando in
contrarium erectis alis vellificare
contendit quod cum stadiis aliquando
xl^ta fecerit devicta labore alas deponit
et ad se retrahens lassa subsistit
prauum vero fluctus in profundum ad lo-
cum suum reptare consueuerunt. Nauis
quam ventus spiritus sancti ducit a portu
et quam gubernaculum prudencie
regit est ecclesia. Serra vero id est per pennu-
las exaltacionis et rapine et
cum alis presumpcionis et elacionis
et superbie est tyrannus. Sepe quod
fit quod serra id est crudelis princeps
imperator et tyrannus invidet na-
vi ecclesie per mare huius seculi velli-
ficanti quia displicet sibi quod tot et tan-
tis vtitur libertatibus. In contrarium
intendit vellificare et ecclesie libertatibus
obviare et sic solet alas superbie
erigere pennulas crudelitatis erige-
re et se isti naui opponere et eam
cursu sui regiminis impedire. Sed
pro certo ecclesie est nauem ecclesie preualere
Teste enim scriptura Eccli xlvi^o Pu-
gnare contra deum non est facile
Certa etiam sic dicitur Luce xxii^o
Pro petro legitur rogasse ut non de-
ficiat fides sua. Et certa ipsa na-
vicula Petri fluctuasse legitur non
perisse et ideo necesse est finaliter quod
talis tyrannus alas superbie depo-
nat et quod lassus et fatigatus ad
profundum inferni descendat et hoc
patet de herode et nerone et dyo-
cletiano et multis aliis qui pe-
rierunt et sancta dei ecclesia semper perse-
uerat. Et ideo de tali aduersario ecclesie
potest dici istud Ysa. xiiii^o Detracta est
ad inferos superbia tua. Nos simus
ergo tyranni sed obedientes etc. Syre-
Syrene — ne sunt quedam monstra marina
que faciem mulierem brachia et ma-
millas habent et sunt prope mar-
in reliquo corpore aquilis sunt si-
miles cum alis et vnguibus ad
lamandum aptis. In fine vero corporis
habent squamosas per istud tempus
nubibus natando in fluctibus sequi-
cantant et mirabili voce suauitate na-
uta quamplurimum sopiendo. Et

ideo eis lagenam vacuam solet proicere
ut dum circa illam luserint possint se
ab eis elongare. Tale monstrum est ma-
la mulier etc. Tenchia est piscis
lacualis et mittitur in lacu et ali-
quando pelle nigra quandoque non auri
colorato. Et est piscis ceteris vi-
scosior circa quasi anguilla dul-
cis est cibus sed dure digestionis
et dicitur iste comere cum Kuffone. Ta-
lis est peccator qui luteus per
auariciam viscosus per luxuriam
niger per infamiam male digestio-
nis et conuersacionis per obstinatam ma-
liciam et cum Kuffone dyabolo
coheret per malam amiciciam et ab
ipso concipit per peccatum et nequiciam
Per quam concepit dolorem et peperit
iniquitatem. Terebrum est piscis
in mari qui in ore habet fistulam
quasi tubam ista quod marina tibicina
da nuncupatur propter quod populus maris
tibicen ipsum vocat. Ipse igitur an-
tiquitus inter duos marinos fuit com-
putatus et pictus cum tuba ac
argentibus [illegible]. Tales
debent esse prelati et predicatores
Certa pro certo isti debent habere in ore
tubam predicacionis et per mare hu-
ius seculi predicacionis tibicinam cane-
re figurati in angelis habentibus
tubas Apocalipsis ix^o Isti eciam in an-
tiquitate et excellencia in isto
mari debent esse. De quo dicitur dis-
cessis etc. Et istis dicitur Ysa. Osee
viii^o In gutture tuo sit tuba etc.
Vel dic quod tales sunt ioculato-
res qui cum instrumentis musicis
vel cum verbis exclamatoriis solent
in curiis diuitum tibicinare et
facta eorum commendare et sic solent
eos diuites et fatui nobiles pro
deos adornare et consolatores
reputare etc. Premicus piscis
est qui aliter dicitur Aristoteles de quo
dicitur [illegible] est plenus
Iste vero sic capitur in rethe in
rethe enim circulus ligneus ag-
super eminens ponitur ubi nola
seu campanula suspenditur cuius
sonum audientes isti pisces in
magna quantitate solent illic con-
uenire et piscatores ad naulo piscatores
enim id est dyabolus volens eos cape-
re in rethe viciorum in voluptate ponit
sonum alicuius campanule id est

male mulieres temptatas vel aliquam
adulatas Et fit hoc sepissime in
thabernis ubi tali modo multos com-
prehendit ad ebrietates et forni-
catores inducit et trahit. Yppa
marinus piscis est piscis est qui ha-
bet unum cornu in capite super
oculos eorum acutum habet quod mor-
tiferum et venenosissimum est cum-
que [illegible] inducat veneno inficit
Cuius caventes piscatores capto
pisce amputant ei caput et ca-
put est valde esibile usibus ce-
dit humanis Ista piscis signat
quosdam qui habent cornu presump-
cionis vel alicuius oppinionis acumi-
natum et infatuatum Et istud potest di-
ci de multis in omni homine et
et sexu qui in omnibus boni in-
veniuntur hoc excepto quod sunt
capitiosi quia bona consilia non
admittunt Sed dum talis capitio-
sitas aufertur fierent per ea sunt
boni Et Vigiales pisces dicti
sunt eo quod tantum in ortu stellarum
que vigilie nominantur apparent Reliquo
vero tempore absconduntur Isti pisces fi-
gurant amicos et cognatos et
huius [illegible] putes [illegible] quando iste
stelle circa nos incipiunt lucere, i.
quando prosperitas incipit fulgere
tunc procul dubio amici incipiunt
circa nos apparere et famulos exhi-
bere Cum autem ista stella i. mundi
prosperitas aliquo casu disparuerit
Tunc et isti cessant esse amici
Certe verus est amicus semper in esse
et non comparebit in die tribulacionis
Vnguwie est piscis marinus
de genere concharum qui alio modo dicitur
dactilus qui propter humorem unguinis
similitudinem sic vocatur Iste quo-
que quandam lucem innatam habere videtur
cuius splendor tria in ora
manducantium comprobat Immo
[illegible] eius sive in manibus sive
in veste sive in ore [illegible] relucet
Et ubicumque facta vel humor
eius fuit nocte resplendet
Tales videntur esse viri sanctifici
qui et perfecti qui sicut lumine clare
clare et honeste vite splendore
[illegible] sapiencie et doctrinis in
tenebris huius mundi lucent

et alios dirigunt et informant Quia
vos estis lux mundi Et Zedro- Zedrosi
si sunt belue marine in Arabia
quorum tante sunt magnitudinis quod ossa
corporum quadraginta cubitorum inveniuntur
Et ideo de istis ossibus pacis et secte
domus et alia edificia Rome con-
struuntur Talis est Christus qui maxi-
mus fuit in gloria et virtute Ossa
eius sunt apostoli et precipue funda-
tores religionum cum more ossium
sunt fortes figurati in ossibus Elizei
de quibus iiii Regum xiii c. Ad con-
tactum revixit homo mortuus Quia
quos isti predicando et regulas re-
vivendo elegerunt apud eos [illegible]
gere fecerunt Et Zydiach est mon- Zydiach
strum marinum quod habet caput equinum
totum corpus ut draco Cauda eius
est longa gracilis et serpentina
Corpus eius diversis coloribus cola-
tum pennulas habet ut piscis quibus
natat Sic plerique inveniuntur qui sunt
monstruosi [illegible] hec describit
qui qui sunt vestium imitatores et in
eisdem vestibus novitates excogita-
tes [illegible] ut dicit Basilius
in exameron [illegible] est belua et
marina excedens hominum estimacionem
tanta est ut [illegible]
in isto monstro [illegible] videatur Ista
enim belua nulli terre nec piscibus
maris nec bestiis terre nec volatili-
bus celi assimulatur Sed in sola
et in singulari ipsa belua gloriatur
ut inhumanum spectaculum cunctis mi-
rantibus videatur Et ut [illegible]
laus et pena creatoris in omnibus
extollatur Si enim magis caput vide-
ris monstruosum omnino valde velud
abissum fugias Si oculos horri-
biles [illegible] corpus [illegible] et te
nichil simile vidisse fateberis Ta-
les possunt dici qui in nullo vo-
lunt aliis conformari unde gloriantur
soli et singulares videri et in nullo
alios imitari Istud de quibusdam
patet qui sunt monstruosi propter
[illegible] quia ut inter volucres
celi i. superbos nec inter bestias terre
i. avaros nec inter pisces maris
i. luxuriosos volunt here similes
et pares Et ideo mores eorum sunt
ita monstruosi quod multo omnibus sunt
horribiles ad videndum Vel potest istud
dici de singularibus in religione
qui vitam communem volunt tene-

ymo hic vita singlarem et alys dis
similem et glatitur ypocrisim k
alys appare / pt etiam allegari de
fratribus iuvenibus qui in habitu et
gestu ultra omnes se transformant
et nulli volunt assimulari etc. Zy-
Zytron tron i. miles maris monstrum est
marinum nigerus et fortissimum in
pte enim prima forma militis
armati pfert hic caput quasi ta
dissi cassside galeatum ex tutte ru
gasa et duri et valde firma A col
lo enim dependet scutum latum ma
gnum tonicarum atque durum ut pu
gnandi more possit monstrum con
iectum defendi venam quidem et nervi
fortissimi et de collo et spondilibus
eius ptendunt in renes et qui
suspendit dorsum scutum et e for
me triangularis ipsum scutum ita
forte et solidum quod vix pt in tum
iaculo pforatur Brachia hic fortis
sima chaum bisulcatum cum quibus du
rissime percutit fortissime c vite
ita quod vix pt in tum Et istud monstrum
humanas discordias dz imitari sunt
se enim bella et turbationem maris
tantum commovet impugnando Etiam
loco etiamus tempestas quedam ex
urge videatur In mari cum sci
tamus dicitur hoc monstrum respirare
Istud pt allegari quod milicia a deo
est inventa Et pz quod Abraam in na
tivitate psignata Et ideo milites
nostri debent in domino gladii et mi
liciam iuste et licite exercere et mili
tatores atque sancte et utilit operari
Due enim a natura exempla status
sui Et ideo non ad destruendum sed ad
deffendendum arma debent exercere
Sed hoc est contra modernos mi
lites qui sub armis non deffendunt
etiam sed spoliant Dicit ut nec
lius sus etc.

Incipiunt Excerpta super Appokalippsim etc.

Sequencia sunt excerpta
de quadam glosa cuiusdam
expositoris super appoka
lippsim Cum expositor pro commenda
tione huius libri in prohemio in
ducit illud quod scribitur Gen xx
viii Vidit Jacob in sompnis
scalam stantem super terram et
cacumine eius tangens celum et
angelos dei descendentes et ascen
dentes In quo prohemio idem expo
sitor comparando beatum Johannem beato
Jacob sic Sicut dicit Jacob
tus dei inter patriarchas Sic Jo
hannes inter apostolos Item Jacob
sit sapienter laban et tandem
fugit et filios eius secum duxit
Sic beatus Johannes mundum decepit
et enim fugiens filias eius vide
peccatores secum ad celum dux
Mundus enim persequitur et insequi
tur mundum Auxiliante demoni
bus adversus enim potuit vinde
cantur De eo victu servati cu
stodire etc Sic nec laban adversus
Jacob Item Jacob iram fratris sui
Ezau fugiens de terra sua venit
in Mezopothamiam ubi post multos
labores Rachelis amplexus pote
ruit Sic beatus Johannes pro
iram Domiciani de terra sua
pathmos exulavit ubi post mul
tas angustias et labores meru
it celestia sublimia et eterna
contemplari Idem in prohemio
De paciencia vel pena ut ne
homo possit timere Ne scalam
pacie vel pene ascendere valde
Ideo dicitur domino immensus sca
le quasi patibus trahere ad se et
iuvare ascendentes per scalam
Idem Non debet ergo aliquis timere
laborem ascensionis sed porri
gere manus domino qui scalem
mittit et innuit ut enim dicit
Johannes xii Ego si ex
altatus fuero omnia ad me ipsum
traham De tribulacionibus Tri
bulaciones sunt quasi inevi
tabiles quod fiant Unde dicit
Xviii Necesse est ut scandala
veniant Item sunt utiles quod
muniunt Unde Exo xiiii Erat
enim aqua quasi murus a dextris
teram eorum et leva Item quia
sunt via eundi ad celum Act
xiiii Per multas tribulationes
etc Item quia faciunt accelerare
pro multiplicate sunt etc Item
quia sunt precium quo emitur regnum
celorum dicit ut Beati qui persecu
tione patiuntur etc Cenda
tribulationum utilitatem agno
verunt illi qui dixerunt in
pro deletati sumus pro diebus quibus

De gratia triplex
vidimusque mala et
est gratia scilicet operans De qua apostolus
1 Cor. xv° Gratia dei sum id quod
sum quo ad primam Et gratia in me
sua vacua non fuit quo ad secundam
Sed gratia eius semper in me manet
quo ad terciam De primo genito
Super illo tercii in prohemio Et primo
genitus mortuorum dicit quod primus surrexit
primus inter mortuos ad immorta
litatem resurgens primus non
tempore sed quantitate et dignitate
Nam et si quidam alii primi suscitati
fuerint a morte tamen non surrexerunt
quia iterum obierunt Sed Christus re
surgens ex mortuis iam non mori
tur ad Romanos vi° Similiter creden
mus de illis qui cum domino resur
rexerunt quia vera fuit eorum re
surrectio nec iterum obierunt in cor
pore et anima Sed cum ascenderunt
De crucifixoribus Christi Similiter illo
verbo in prohemio Omnes qui eum
pupugerunt id est crucifixerunt Et quia
duplices fuerunt Christi crucifixores quidam
iam parando ut iudei quidam im
parando ut pilatus quidam iudei faciendo
gentiles quidam per causam ut omnes
peccatores Unde Iohannis xix° Vide
bunt in quem transfixerunt Qui vi
debunt eum ut dicit glossa vel magis
sentient De contemplatione que
requirit aptitudinem temporis et loci Super
illo verbo ex prohemio Fui in insula
que appellatur pathmos Ecce locus
absolutus, sequentia remotus In die
dominica Ecce tempus Habet dies ergo
aptitudinem contemplationi quia tunc cessa
re debet homo ab opere exteriori et va
care orationi et contemplationi Et propter
hoc instituta sunt festa Christo Sed
[illegible] qualitas eius vero notanda pacifica
Abraham vidit angelos in meridie Ge
nesis xviii° Loth in perditione Sodome
in vespere Genesis xix° Audivit
post meridiem audivit vocem domini
Genesis iii° Salomon sapientiam de nocte
suscepit iii° Regum iii° Tanquam
tempus sapientiam [illegible] Confessio
domini [illegible] Iohannes omnino
erat inventum contemplationi spiritu
dicit In dominica die qui sub nullo
[illegible] ex [illegible] De predicatoribus
et doctoribus In prohemio dicit
vidi septem candelabra aurea ubi
dicit expositor Si habes vocem in ore

et non in ore candelabrum habes sed non
aureum Dicit quod predicator esse cande
labrum per predicationem verbi Sed aure
um debet per fulgorem exempli Unde
Mathei v° Vos estis lux mundi, quo
ad primum Vos estis sal terre quoad
secundum Et in medio septem candelabrorum
similem filio hominis id est angelum Christi
personam gerentem Inter ista candela
bra est Christus regnum ducens et move
mentibus lucere non invenit enim in
medio doctorum De castitate in prohemio Pag. ix°
Et precinctum ad mamillas zona aurea
id est castitate exaltate Et non quod Daniel
x° precinctum vidit ad renes quia
vetus testamentum carnalia opera pre
mendo restrinxit Nove vero etiam cogi
tationes Unde Mathei v° Nisi ha
bundaverit iustitia vestra, et talis fu
it castitas prudentium virginum que
acceptis lampadibus sumpserunt oleum
secum caritatis Non solum in lampa
dibus id est in operibus Sed etiam in vasis
id est in cordibus Mathei xxv° De pre Pag. x°
dicatoribus in prohemio dicit Et
de ore eius gladius acutus Os
Christi est predicator qui debet habere in ore
gladium acutum ex utraque parte Contra
mundum esse et se mundo debet [illegible]
Sicut paulus qui dicebat ad
Galathas vi° Michi mundus crucifixus
est et ego mundo De hac ore dici
tur Ieremie xv° Si separaveris preciosum
a vili id est mundum [illegible] quasi os me
um eris De humilitate Et cum Pag. xi°
vidissem eum cecidi Iohannes quod
cecidit et post visionem quia sus
pectus [illegible] magnitudine ce
cidit quasi mortuus Et sunt quod [illegible]
quid fecisset Iohannes si vidisset glo
riam divinitatis qui solam similitudinem
glorificate humanitatis non potuit susti
nere Unde Gregorius Post visum gloriam
cecidit quia mens humana quanto
perfectius celestia bona cognoscit tan
to amplius sibi ipsi vilescit Et quan
to magis dei contemplationi propinquior
contemplatur tanto magis in se propria
humiliat Et satis bene ostenditur
Hester xv° ubi legitur quod videns
Hester regem Assueri in solio resi
dentem [illegible] cecidit quia omnis [illegible]
vir sanctus quanto altius ad contempla
tionem divinitatis se erexit tanto apertius
se se [illegible] in suis cadit

terna in comparatione dei cuius mag
nitudo quam parva sit facile conspi
cuum est quod Abraham visa domino
pulverem et cinerem se esse cognovit
pag lxv° Gen xviij° etc De mortuis mundo
Tamquam mortuus mundo i. mortuus
voluptati et superfluitati omnibus a
vanitati Amor enim celestium facit
hominem ad terrena mortuum Canticorum viij°
fortis est ut mors dilectio tua Tunc
autem scitur quod homo est mortuus
mundo et vivus deo Quando sen
sus non movet membra nec sensus
eius Tunc ipse nec videt nec loquitur
nec cogitat ea que mundi sunt
Sed quia deus semper humiles consola
tione sequitur et posuit dexteram
suam i. spiritum confortantem et suum
auxilium super me i. super vices meas
Et dixit michi Noli timere Ego
pati prius tribulationem et mortem
pag lxv°i De revelatione duplici / Apoca
lipsis interpretatur revelatio Revela
tionum duo sunt genera Nam prima
est carnalis Alia spiritualis Carnalis
est quam revelat caro discipulis suis
Spiritualis est quando revelat spiritus
discipulis suis deus ut dicitur Math. xvj°
Beatus es Simon Bariona
et revelat autem caro discipulis suis
Multa vero cibos exquisitos appe
tere Sapores novos excogitare vi
na condire diversa fercula parare
vestium mollitiem querere labores
fugere quietem amare tristiciam
vitare leticiam diligere Et huiusmodi
Sed hec Apocalipsis Ihesu Christi non est
terrena non est salutis Sed est bestialis
i. ventris De qua dicitur Offere pro
omnis nequitie corpus in Galathas
Tunc interpretatur revelatio Christi
aut quoque revelat intellectum quoque
affectum Intellectum revelat in
telligentiam veritatis Affectum dul
cedine bonitatis In primum re
velat quid credendum In secundo
quid desiderandum De prima dicit
David Revela oculos meos et con
siderabo mirabilia etc Et de se
cunda Cor ij° revelata facie gloriam
domini speculantes Hec autem reve
latio quam fit nunc et a se ipse ecce
lucidius cognoscitur veritas et dulcius
sentitur bonitas Et hec revelatio

appellatur locutio dei Exodi xxxiij°
loquebatur Moysi dominus facie
ad faciem etc De cognitione dei
Duo sunt que ducunt animam in
cognitionem Unum est creatura con
sideranda Aliud est supernum lumen infusum Con
siderans enim anima in creaturis com
tatem ordinem et speciem venit in
aliquam cognitionem trinitatis increate
Sapie xiij° A magnitudine speciei et
creature cognoscibiliter poterit videri
creator Ro j° Invisibilia dei
per invisibilibus a creatura mundi
i. ab homine per ea que facta sunt
intellecta conspiciuntur Sempiterna
quoque virtus i. filius et divinitas
i. spiritus sanctus Sed hec cognitio
non est omnino clara Sed quando de
super infundit lux anime per gratiam
elevatur et ducit in deum tunc
clare videt anima Unde ps
In lumine tuo videbimus lumen
Hec revelatio omnem animam li
berat a deceptionibus demonum
De temptationibus dyaboli Nota
quod anima intenta contemplationi
sepe decipit Nam et ipsius qui
in deserto contemplationi intende
bat dicit non fuit deceptus tamen fuit
temptatus Unde ps Scuto cir
cumdabit te veritas eius non ti
mebis tangitur in ore [illegible] demo
nes infestat frequenter animas inten
tas contemplationi Aliquando sepe
liberat lumine veritatis infusum Ti
mor nocturnus est horror quem
dyabolus immittit Ne homo in
cipiat bonum Sicut horrorem
solet dari aliquibus relinquere in suo re
cessu dicit enim Gregorius Quod revela
tione dyaboli primo recipit quandam
leticiam sed in fine horrorem In
revelatione dei fit econtrario Nam
licet virgo turbata in angelica sa
lutatione fuit Sed post ea con
solata Sagitta volans est vana
gloria ut dicit beatus Bernardus
Leviter penetrat et volat intus
Sed graviter vulnerat Hec sepe in
festat et decipit contemplatores
Ysaie j° Vinum tuum mixtum est
aqua Alia littera Caupones tui mi
scent vinum aqua Vinum est
revelatio dei que letificat cor Aqua
est vana gloria que inflat il
lam ergo miscent quod de revelatio

sibi sola manet gaudent Regnum p
ambulans in tenebris est solliciti
pue circa rei familiaris cura cogit
taciones orationibus et meditationibus
sepe dyabolus immittit ut sit retra
hat a contemplatione et subtrahat
eius refectionem eius unde Mat. xv°
Cum Christus ad Ihesus loqueretur in domo
venit mulier quedam que dixit ei Ecce mater
tua et fratres tui et quartum
quod est mansus et demonium
mediante in illusio angeli sub spe
boni ut aliquem suggerit vigilare
ieiunare plorare orare diu / quando
videt novicium devotum et debilita
tum / et deficiente subtrahat ad
devotione et obsequio vel faciat
incipere de bono quod incipit In
bonum Luce xix° Zacheo qui
super sicomorum statura ascendebat Zache
festinans descende ffestus statua
est devotio indiscreta sicut quod in
aliquo non vicium vult nimis as
cendere dixit ei Christus Noli nimis
ascendere Sed cito descende ad
id quod petebat quod certum volo non
solum esse sed diu manere / De
devotione quadrupliti scribitur
ca° primo Audivi vocem magnam
post me Nota quod quatuor sunt
que faciunt adeo fugere primum
confidentia innocentie hic fugiunt
adveniente Secundum est dilacio mor
tis hic ad occidentem tercium
dilacio prosperitatis hic a meridiem
quartum timor adversitatis hic ad
aquilonem Ideo clamat dominus Ezech
ii° quasi veniente ab oriente quod
iuvenis cito moritur veniente ab
occidente quod senex diu vivere
non potest veniente a meridie quia
prosperitas cito transit veniente ab aqui
lone contra adversitas mundi non
potest nocere nisi volenti Et magna
dicitur vox quod magnum vocat ad
magna vocat De videndis
que habet debet homo videre Et
videns scribe in libro Sic scribitur
ca° 1 Multa debet homo videre su
pra sua supplicia inferni Gau
dia paradisi beneficia Christi Necessita
tes proximi et cor ad scribati in libro
proximi sui Circa peccata debet ho
videre quod brevis est ibi delectatio
et pena eterna Item quod sordis
sit Ieremie ii° Cum vilis facta
es Item quod sunt dampnosa quod

diminuunt bona nature / privat bonis
gratie / et auferunt bona glorie Circa
supplicia inferni debet videre diversita
tem acerbitatem eternitatem de primo
ps. Ignis sulphur et de secundo Mat.
xiii° Ibi erit fletus et stridor
dentium / De tercio Ysaie in fine Ignis
eorum non extinguetur Ite
maledicti in ignem eternum Cir
ca gaudia paradisi debet videre puri
tatem plenitudinem et longitudinem
de primo ps. Sicut xiiii° Gaudio cuius non
miscetur extraneus De secundo Iohannis
xvi° Iterum videbo vos et gaudi
um vestrum nemo tollet Circa benefi
cia Christi debet videre magnitudinem multi
tudinem et gratitudinem De primo Luce
i° Fecit mihi magna qui po
tens est De secundo Quid retribuam domino
/ De tercio Mat. x° Gratis accepistis
gratis date Et Circa necessitates
proximi debet videre quod vellet sibi fie
ri esse in illo statu et quanta sit
fragilitas hominis / De primo Mat.
vii° Omnia quecumque vultis ut faciant vo
bis / De 2° Iob v° Visitans speciem
tuam et non peccabis Et Eccl
xxxi° Intellige ex te ipso que sunt
proximi tui Item quod vides in speculo
in mundo in proximo debet in corde
tuo et mitte in ecclesiis pro ut inde
ascendis scribe / et tandem mitte / quod
prius studendum / post ea cordi com
mendandum / deinde predicandum /
De misericordia dei multiplici / Pag. xvi°
Qui tenet vii stellas in dextera
sua Sic scribitur ca° ii° Septem
facta est misericordia Ihesu Christi
primo omnia peccantes consuevit
effugientes revocat Negligentes
increpat Torpentes excitat
lapsos erigit Ignaros instruit
devios reducit Redeuntes susci
pit Susceptos custodit Hec sunt
septem stelle opera Christi et cuius
prelati et predicatoris De laboribus / Pag. xviii°
Christi / Ambulat in medio septem
candelabrorum Sic scribitur ca°
ii° Nota quod Christus dicitur iacere
in medio iumentorum Luce ii°
pendere in medio latronum Ioh.
xix° Ambulare in medio cande
labrorum ut habetur hic Stare in
medio discipulorum Ioh. xx° Se
dere in medio doctorum Luce ii° Se
... in medio doctorum Luce ii°
ambulare in medio candelabrorum
ut habetur i° predicatorum Semper enim est

est epistola ad homines quales sunt
homines adipm De paciencia et eius
Pag. xx° partibus Scio opera tua et pacienciam
tuam Sic scribitur ca° ii° Nota quod
triplex est pars paciencie Prima est operis
malum pro malo non reddere Secunda oris
maledicta non maledicere Tercia
in corde non murmurare de flagel
lis illatis Unde Job i° In omnibus his
similiam none silu et iam que
Pag. xxi° in De tribulacione Defecisti et sustinui
sti propter nomen meum et non defe
cisti Sic scribitur ca° ii° Nota quod
defecit in principio degnis
eb iiii° Venit super te plaga et
defecisti Tetigit te deus et contur
batus es Timide in medio Re
bus Gal iii° Sic stulti estis
ut cum spiritu ceperitis nunc carne
consummemini Mar viii° Si di
misero eos ieiunos deficient in vi
a Item in fugiente me i vite sue
decursibus ps Defecit in paupertate
te i in senectute virtus mea Item
defecerunt dies eorum in vanitate
et sic multi prelatorum cum debe
rent desistere ascendendo de bo
no in melius Deficiunt descendendo
de alto in imum Similes statue Na
buchodonosor Daniel ii° Cuius caput
erat aureum pectus argenteum Ve
nter ferre pedum quedam pars ferrea
quedam fictilis De casu peccatoris
Pag. xxii° Memor esto itaque unde excideris
Sic scribitur ca° ii° Debet enim peccator
frequenter memorare unde excidit
peccando et ubi et quod unde de
celo ubi erat spe et cogitacione
et voto ubi quod intravit terra miseri
cogitat fremens quod quod per possibile
vel aliud peccatum Ysa° xiiii° Quomodo
cecidisti lucifer qui mane oriebaris
Pag. xxiii° De partibus penitencie Et age penitenciam
Sic scribitur ca° ii° Tres partes que
sunt quasi tres diete penitencium
et revertencium ad deum scilicet dolor
cordis confessio oris satisfactio
operis Unde Exo v° Deus hebreorum
vocavit nos ut eamus viam trium
dierum in solitudine Et Gen xl°
Tres dies adhuc sunt post quos re
cordabitur pharao ministerii et re
stituet te in gradum pristinum pro
pter quod vera penitencia restituit ablata Et
bene dicit age penitenciam non
solum suscipe Multi enim susceperunt

et iniunctam faciunt vel minime boni
misseres sed mali redditores
sunt qui suscipiunt et faciunt sed
non dignam tamen non secundum
quantitatem peccatorum nec secundum vi
res suas degnibus Math iii° Facite
dignos fructus penitencie De morte subita
Venio tibi cito et movebo candela
brum tuum Sic scribitur ca° ii°
Venio inquit in morte vel in iudi
cio i propter te puniendum ma
iori celeriter Cito hoc dicit
ut celeritas et improvisio adventus
timorem et sollicitudinem incu
tiat Prima Tess v° Cum enim di
xerint pax et securitas et cetera Et
movebo candelabrum de loco suo
i te abscindam vel ablatum tibi
et alium in loco tuo collocabo hoc
dicere potes in deposicione alicuius
defuncto quia iam mors in eum
venit et quod status suus iam
permutatus Nam dum viveret
erat quasi candelabrum Iam vero
est extinctus et fetet quasi canis
Fugemus ergo deum et cetera Et faciam
pro isto defuncto quod scribitur Eccli
xx° Perde pecuniam propter fratrem
et amicum et non abscondas iam
sub lapide in perdicionem Et tal
liam Quidam fuit dives laycus
et nescivit ubi abscondit thesa
urum suum Amovit lapidem de pa
riete et reposuit pecuniam et
post hec fuit et venit alius
et recepit pecuniam scripsit hic
non fuit Iste nec pro defuncto
post luchil fecit de suis pecuniis
Sic faciunt multi et cetera De fide
Esto fidelis i serva fidem Sic scri
bitur ca° ii° Nota debemus esse
fideles deo sicut uxor viro suo Cuius
fides est ut nulli alteri viro adhereat
Unde Osee ii° Sponsabo te mihi
in fide Item debemus esse fideles
sicut servus domino suo Cuius fides
est ut res suas colligat bene cu
stodiat et bene distribuat De qua
fide dicitur Luce xii° Quis putas
est fidelis et cetera Item debemus esse
fideles sicut amicus amico Cuius
fides est ut omni tempore adhereat ei
et non relinquat cum tempore necessitatis
Unde Eccli vi° Amicus fidelis
fortis protectio Qui invenit illum
invenit thezaurum De auditu
Qui habet aures audiat quid spiritus
dicat ecclesiis Sic scribitur ca° ii°

audit demus quod dicat deus ne
quod dicat dyab(o)l(us) Gen(esis) iii^o Neq(ua)
quam moriemini. Sed eritis sicut
dii scientes bonum et malum Contra
illos qui semper student scire et inq(ui)rere
Item iii^o quod dicit mundus pu-
tatis ii^o Insidiemur sanguini ab-
scondamus tendiculas contra insontem
Item iiii^o quod dicat caro Sap(ientie) ii^o
Venite fruamur bonis etc. Et Ysa(ie)
xxii^o Comedamus et bibamus etc.
De morte Qui vicerit non ledetur
a morte secunda Dicitur scribitur ca^o ii^o
Nota quod prima mors est anime in peccatis
secunda in penis Item prima mors
corporis est qua dissolvit anima a corpore
Secunda qua separabit in inferno
Et ita duplex est mors anime una
in culpa alia in gehenna Similiter
duplex est mors corporis Una est in
dissolutione Secunda in eterna dampnatione
Assimilatur autem prima mors
anime prime morti corporis in multis
Sicut enim corpus distemperatur
postea temperatur infirmatur Deinde
moritur postea effertur postea sepelitur
Deinde lapide operitur Ita
anima primo distemperatur per malam
cogitationem postea infirmatur per m(a)-
lignam delectationem / postea moritur
per consensum / postea effertur per operis
audaciam / postea sepelitur per con-
suetudinem / ultimo operitur per ob-
stinationem Anima namque que non vult
ledi a morte / secunda caveat ab ista
lesione prime mortis etc. De
doctrina Nicolaitarum Hoc et ca-
tenentes doctrinam Nicolaitarum
Dicit scribitur ca^o ii^o Nicolaus iste
fuit unus de septem dyaconibus de quibus
legitur Act(uum) vi^o Cum
a fide et doctrina Christi recessit eo quod
argueretur super hoc quod uxorem suam
nimium zelabat que erat valde pul-
chra Sicut dicit Clemens Et ut
se excusaret ab hac stulticia Re-
dit Non est mihi cure quid ipse
faciat Cui vult utatur ea Et
ob hoc predicavit communes esse
uxores et omnes mulieres et licitum
plures habere Horum doctrinam sunt
multi viri qui superbo ac superfluo
vestitu ornant uxores suas Sic
enim docet eas fornicari Et alii que
nutant Cui enim cervicem liberaliter
considerabit et ardentius desiderabit
et sepius sollicitavit et facilius
decepimus et decepit Sic decepti
sunt deneques (?) psaltery respicientes
Susannam Daniel xiii^o Et David
Bersabee ii^o Reg(um) xi^o Tren(orum) i^o
Omnis (?) meus depredatus est animam
Huiusmodi doctrine sunt male, nec est
de scola domini Ad Hebr(eos) xiii^o Doctrinis
variis et peregrinis nolite
abduci etc. De sp(irit)u sancto et eius dul-
cedine Vincenti dabo manna absconditum
Dicit scribitur ca^o ii^o Hoc dupliciter
potest intelligi Vel de dulcedine interna
que datur sanctis in hac vita
vel dulcedine interna que
datur sanctis in hac vita Et utra-
que tanta est ut omnis qui sentit
dicat Quid est hoc Et utraque abs-
condita est Quia parum et pauci
datur sentire de ipsa post Gustate
et videte quoniam suavis est dominus
etc. i. qui totam spem suam figit
in eo Anima tali dat sentire sua-
vitas dei Que quotiescumque non
sentiat induitur anima et inito
dicat Manna i. quid est hoc In
sapiencia xii^o O quam suavis est et
bonus spiritus tuus domine etc. Na(m)
sunt quidem qui inveniunt dulce-
dinem domini et suavitatem in omni-
bus s(cilicet) in ieiuniis et disciplinis
in oratione tamen tantum in cele-
bratione tamen in predicatione
Sed perfecta anima invenit eum
dulcem et suavem in omnibus s(cilicet) in
ieiuniis et disciplinis In infir-
mitate et paupertate secundum illud
Eccl(esiastici) xxiiii^o Ch(ristus) omnibus regnum
quesivi Admodum apis que fere
ex omni flore extrahit mel Ps(almus)
Circumdederunt me sicut apes et exar-
serunt sicut ignis in spinis Anima
quanto plus anima sentit de deo tan-
to plus ardet in eo Eccl(esiastici) xxiiii^o
Qui edunt me adhuc esu-
rient Item manna nimium erat
ad modum seminis coriandri Et
dulcedo interius que hic conceditur
sanctis modica est respectu dulce-
dinis eterne Item erat quasi pilo-
sum Anima dulcedo mentis sepe
provenit ex tribulatione ut patet in Ste-
phano Cui lapides torrentes dul-
ces fuerunt Et Deutero(nomii) xxxii^o ut su-
geret mel de petra Item manna cal-
ori (?) colens erat et frigide natura Et
sole veniente statim liquescebat
Sic huiusmodi suavitas mentis fiat

albedo et pulchritudo vii Can vii° Tua
pulchra os bruna in delicijs Itē fri
gidam facit aīa gratia voc. mundi
cam retrahit Item vemente sole
liquescat aīa q' suauitas vehemens
letitia vel dulcedine mundi deficiat
vn Bernardus Delicata est diuina co
Item de manna dicitur Exo xvi°
Egrediebatur populus et colligebat
quod sufficiebat per singulos dies
Sic qui volt habere suauitatem
hic debet egredi de mundo ad celum
de carne ad spiritum et de se ad deum
Et tunc proueniet mannam Iohel
iii° Stillabunt montes dulcedinem
et colles fluent lac et mel Tres
montes sunt spūs, celū et deus
Et in his debet homo colligere manna
contemplando singula corporibus bona
Et debet colligere per singulos dies
aīa qualibet die debet vacare orōni
debet aut colligere quantum sufficiat Eo
enim quod paru colligunt qui paru
orant et paru meditantur locus at
ibi inuenitur manna est solitudo
i. in asperitate pnie Item mane re
mebat Et mane frequenter in orone
dat deuoto vii Per Mane asta
bo tibi Et De pacia et gradibus
Noui opera tua et patientiam tuam
Sic scribitur ca° ii° Sunt quatuor
decim gradus patie per quos ascen
ditur ad patiam xpi primus est ma
lo no resistere Math v° Ego autem
dico vobis non resistere malo Se
malum pro malo no reddere Ad Ro
xii° Nulli malum pro malo reddē
tes Tercius est no male rnde
Prou xxvi° No respondeas stulto
iuxta stultitiam suam Quartus
inimicum diligere Quintus est male
dicenti benedicere et facere de hijs dic
bus Math v° Benefacite hijs et
diligite inimicos vestros Sextus est fla
gellanti no murmurare In Corin
xo Neque sicut quidam murmurau
erunt Septimus est libenter flagel
la et quelibet aduersa sustinere Flagel
est de flagellis gaudere Et Octauus
Ii Nobilis de his Corin xii° libenter
gloriabor in infirmitatibus et
Iacobi i° Omne gaudium et Nonus
est tribulationem dulce reputare
De vtrum xxvi° In vndationes
maris quasi lac sugent Et Decimus
est de tribulationibus gratias agere
Vndecimus est ad alia sustinenda
se parare Ps Ego autem in flagella
paratus sum Et Math v° Si quis
percusserit te Et Duodecimus est in

flagellis dolorem no sentire Pro
xxiii° Verberauerunt me et no dolui
traxerunt me et no sensi Et
dolor bonus fuit homines qui
qui istos gradus tarissime ascen
dunt Canticum ego primus
Et De formatoribus
Et paucas quam primus multi
bat que se dicit prophetam se duc
seruos meos et fornicari cum
hubus Sic scribitur ca° ii° Qu
adruplex est fornicacio prima est
Math v° Qui viderit mulierem
est in corpe Cor vi° Con
mittitur in corpus Sed pect
in amore rerum Quarta
ti ydolorum Ephes v° Auarus
cultus est ydolorum De tribulacione
In tribulacione maxima erit Sic
bitur ca° ii° In hoc mundo tribu
lacio magna In purgatorio maior
In inferno maxima Et hoc propter
penarum diuersitatem acerbitatem
et eternitatem Vel tribulatio magna
erit in morte maior in iudicio
maxima in inferno propter torcionem
De Disciplina triplici Et reg
eos in virga ferrea Sic scribitur
ii° Nota quod triplex est virga aurea
lignea et ferrea Lignea est pu
disciplina Prouerbiorum xxii° Stulticia
Stulticia colligata est in corde
pueri virga discipline effugabit
eam Et hester xv° Tulit vir
virgam auream et posuit super
collum eius et osculatus est Virga
lignea est pena purgatorij qua
per quam percusserit frangitur
comburitur Et dicit Angelus
qua potest intelligi illud Isa
ii° Et erit tu sicut virge
Virga ferrea est pena infernalis
in qua nunquam deficiet Reget
eos in virga ferrea i. in sententia
et iusticia inflexibili Exemplum
tis Et dabo illi potestatem Sic
scribitur ca° ii° Nota prelatus debet
assimilari xpo qui est forma et
exemplar omnium prelatorum scilicet in
tempore In natiuitate in vita et
in morte Xristus conceptus fuit
de spiritu sancto Et prelatus debet
eligi per spiritum sanctum Item xpus
natus fuit de virgine scilicet virgo
fuit ante partum Sic prelatus
debet eligi Abcitra Ecclesia
et concipit et parturit Romana

vigo aute [illegible] ut nec
post corrumpitur [illegible] ul[illegible] pte ut affec
tione carnali [illegible] ino [illegible] num
est dessput spus est etc Modo ecca
fere oms plati nascunt de carne
quia polluuntur ex affectu carnali
et dignitates sunt carnales
et quod inordinata corrupit totu
prendo platum vnde elevat [illegible]
cetis facta est meretrix civitas fide
lis Item xpus conceptus fuit et
natus plenus virtutibus Ita pre
latus debet eligi virtutibus plenus
[illegible] xxx Non [illegible] domus
sup terram firma [illegible] vtrius
simplices vivid [illegible] omnis
virtutes Item xpus fuit innocens
in vita vnde prelatus Ego non
invenio in eo causam Et tamen
pona dicit plati etc Item xpus
Item xpus pro subditis mortuus
dicit plati debent esse pati [illegible]
ro [illegible] pastor etc De [illegible]
uel de bta virgine Dabo illi
qui custodierit mandata mea
stellam matutinam dicit apl[illegible]
stella dr a stella in claritate
deo ista stella matutina [illegible]
[illegible] [illegible] radiis illu
minas nocte Sic xpus in virtutibus
[illegible] sibi [illegible] sua pma
[illegible] in nativitate pma [illegible] humili
tas Dequa ad philipp ii o [illegible]
[illegible] semetipsum forma etc
vel de luce [illegible] respexit hu
militatem ancille sue Secunda
virtus eius est caritas [illegible] xv Ma
iorem caritatem nemo habet etc Sic
bta virgo plena caritate Tercia e
largitas [illegible] vi Deque pani
bus etc Et ipsa in [illegible] pe
titione sua largissime [illegible]
Quarta est pacia Quinta est castitas
Sexta est obedia et [illegible]
lata ut [illegible] Et potes hic thema
assumere in natitate virginis [illegible]
[illegible] fuit nata ut stella matutina
etc De ypocritis Nomen habes quia vi
uas et mortuus es Sic [illegible]
ta iii [illegible] Iste xpus [illegible]
hoc dictum est Sic et multi ali
habent nomen sed non rem Multi
[illegible] nominant boni et non sunt
boni Multi dicuntur xpiani Sed

sunt antixpiani De quibus [illegible]
[illegible] Iam xpi sunt sed fuerunt
antixpo Item multi dicuntur magri
et domini et non sunt facientes con
tra illud preceptum domini Exo xx
Non accipiamus accipias nomen
dei tui in vanum i xpi quod est ma
gister et dominus ut dr [illegible] xiii
Vos vocatis me magr et domine
etc Magistri enim est docere ve
ritatem Domini est facere iusticiam
defendere bonos et punire malos
Sed qui hoc non facit in vanum
habet nomen Sic multi dicuntur Epi
et non sunt Sicut ydola non sunt
dii [illegible] homines tales epos fa
ciunt et non deus etc De vigilia
Esto vigilans hoc dictum Sardis [illegible] — pag [illegible] vii
[illegible] prelatus debet vigilare
quatuor de causis Prima quia
est custos civitatis que est eccia
que nunc est vallata ab adversariis
ut [illegible] [illegible] [illegible]
xxx Venient in te dies et cir
cumdabunt te etc Item quia est
custos gregis in medio luporum
Tercio quia est custos infirmorum
cum [illegible] pse resistere non pnt nec
aliquid [illegible] facere Quarto quia
est custos tezaurorum i animarum in
medio furum Sic dicit de sin
gulis dilatando prout scis Item
sunt alie quatuor vigilie [illegible]
[illegible] quibus debet vigilare Prima
est contra carnem Dequa Eccl xxxi
vigilia honestatis tabefaciet car
nem Secunda contra dyabolum Dequa
i Pet v Sobrii estote Tercia
contra deceptores et hereticos Dequa
luce xii Attendite a falsis prophis
etc Quarta admonicionis [illegible]
[illegible] Eccl xxxviii Et vigilia
sua mundabit fornacem Debet enim
homo vigilare ut peta recognoscat
Item ut [illegible] corrigat Item
ut ad bona agenda se conuertat et
ibidem perseveret etc De Negligencia — pag [illegible] viii
platorum Et confirma cetera que
moritura erant Sic dr Eppo Sar
dis ca iii Multi hodie mori
untur et pereunt per negligenciam p
latorum et non curant vnde [illegible]
[illegible] iustus et non est qui reco
gitet [illegible] Cadit asina et est
qui sublevet [illegible] ut anima et non
est qui curet etc De plenitudine
[illegible] Non invenio opera tua plena

Sic est, redargutus Epus Sardis
ut scribitur ca° iii°. Opera non invenio
plena quando fiunt sine caritate
Ro. xiii°. plenitudo legis est
dilectio. Item plena inquantum ea ob-
mittebat multa que debebat facere
Item plena tempora que debebat non
dicebat horas suas Sic faciunt
multi qui debitum non persolvunt
Item plena et consummata cum a
imperfecta relinquebat, incipiebat
enim et non consummabat Sic faci-
unt multi Item plena bona inten-
tione Idea erant vacua retributione
Luce xvi° Thesaurus bona et effi-
ciebat enim propter homines Sic quo cor-
tum plenus caritate Os veritate
opus humilitate Oculus castitate
pes gravitate Manus munde et
tunc implebis illud mandatum domini
Non apparebis vacuus in conspectu
domini dei tui Exo xxiii°. Istud
potest applicari in dedicatione
ecclesie cum tali plenitudine
homines debent visitare ecclesias et

pag xlv — Et de adventu domini inspirato
Si ergo non vigilaveris veniam ad te tan-
quam fur Sic scribitur Epo Sardis
ca° iii°. Tanquam qui venit ad
spoliandum et occidendum Et sic
isto quando nunquam cavet sibi homines
sine extremo [illegible] pro electi
appropinquat dies iudicii ecce magis
penitus caverent sibi homines apud
ripas terre quia in Ubique enim in-
tingit fures et latrones in terra
et ferlones spoliant et occidunt
Unde Osee vii°. fur ingressus
est spolians Et i Tess v°. Cum
dixerint pax et securitas tunc repente

pag xlvi — eis superveniet interitus Et de virginibus
ambulabunt mecum in albis quia
digni sunt Hoc dictum de virginibus et
continentibus in Sardis ca° iii°.
Ubi describitur status virginum de quibus
in ps° Elegit dominus in Syon
virgines Unde innocentie speculum Et
virgines sunt speculum Ecce in
his conspiciendo possumus vide-
re maculas defectuum nostrorum Unde in
lege sacerdotes oblatum cum vale-
bant lavare se videbant maculas
suas in speculis mulierum debent
enim nigri et prelati confundi valde
cum videant tenellas puellas
multa pati pro Christo Greg. Quid
dicturi sumus nos barbati Cum
teneras puellas videamus per sertu-
ram ad celum et nos inutiles fa-
cimus Item specula suis formas
ante portas designati recipiunt

Et puelle generantes prima tibi cu-
ris proponat defensi sustinuit
maximum novelle plantationis
hic et illic defensati inclinat
Puer xxvi° Ecclesiastes me-
riam et. Item speculum ato [illegible]
nec per receptionem reparari Sic et
le vii Sequitur Considerent loqu-
tum dei omnia possit non pro
corrupta facere virginem de
cum vnerit persistitur albis
sumentis i stolis Sic dictum
Eppo Sardis ca° iii°. Nota
la anime correcta et corpus [illegible]
visione immediata delectatione
consummata apprehensione secunda
la aut corporis et quatuor dotes
scilicet claritate agilitate subtilitate et
impassibilitate Et hec sunt septem
le de quibus supra dictum Et
qui tenebat vii stellas in dextra
sua i vii dotes Tres anime et qua-
tuor corporis etc. De libro vite
delebo nomen eius de libro vite
Sic dictum est Eppo Sardis ca°
In isto libro duplicat iusti sunt
primo uno modo per prescientiam alio
modo per presentem iusticiam Secun-
dum primum modum nullus potest dele-
ri et de novo scribi potest et de novo
deleri Secundum aliud modum et
de novo scribi potest et de novo de-
iusticia iudicat deus non pro-
cum iniusta non prestat causam
quare aliquis aput deum [illegible]
sit vita ut sit secundum iusticiam
iudicas videret deleri et penitus
Et in incerta prestantia in libro
fuit Et tunc aliquis videtur
deleri a sibi cum malus esse [illegible]
pro delebant de libro viventium
Gloza Liber vite est notitia
quam predestinavit quos prescivit
conformes fieri ymaginis filii sui
Non sit accipiendum tanquam
hoc libro aliquis scribat deus que
ea deleat Sed sic accipiendum est
de libro viventium deleantur secundum spem
eorum qui scriptos se putant cum non
stat in illis non illos esse scriptos
tunc apte sciant mali se non esse
predestinatos ad vitam gloria in
existentes sibi promittebant in
Exo xxxii°. Et peccat de libro
nomen eius de libro meo Est au-
tem quintuplex liber Primus est ipse deus
qui est liber glorie eternus appellatur

fuit sine respirante sine legetem b[illegible]
[illegible] Aug[ustinus] hominis [illegible] libris [illegible]
quem semel vidit [illegible] toto adiacesse est
de isto libro dicitur Luce x[illegible] Gaudete
quia nomina vestra scripta sunt etc. Huius libri
dicitur liber vite cuius omnes viri et nullus
mortuus ibi scriptus est [illegible] In libro
[illegible] hic liber est gre [illegible] est
[illegible] de quo [illegible] [illegible] Ieremias [illegible]
[illegible] Cardinali aut [illegible]
[illegible] in hoc libro [illegible] humilitate
[illegible] lege in [illegible] Caritate et [illegible]
mansuetudine [illegible] liber est [illegible] Et iste liber est
[illegible] In quo sunt [illegible] quot sunt
[illegible] liber docet nos sua ma
[illegible] potentiam patris / pulchritudine
sapientiam filii Communicatione boni
spiritus sancti Sua unitate ma
[illegible] unitatem factoris [illegible] liber
est scriptus de quo Ezechielis [illegible] Vidi et
ecce manus missa ad me In qua [illegible]
involutus liber et expandit illum
coram me qui erat scriptus intus et foris
Et scripte erant in eo lamentationes et
[illegible] et carmine In manu libri mittitur
[illegible] ad faciendum auditur Involutus
dicitur esse propter obscuritatem [illegible]
[illegible] propter hystoriam [illegible] propter spiritualem
intelligentiam In eo scripte sunt
lamentationes penitentium / carmine in
nocentium / [illegible] desperantium / [illegible] lamentationes
[illegible] carmine [illegible] in
[illegible] Iste liber docet [illegible]
credendum quod faciendum quid [illegible]
quid fugiendum quid appetendum
[illegible] liber est [illegible] In quo [illegible]
de lege multa prima [illegible] et qua
[illegible] sunt condita [illegible] et [illegible]
[illegible] / 3o a quo et cuius redemptus
[illegible] a quo et qualiter iudicandus
[illegible] quia sit pena reproborum et
gloria beatorum etc. [illegible] coronam Ut
nemo accipiat coronam tuam Sic
scribitur [illegible] Et dicitur hoc [illegible]
[illegible] Nota quadruplex
est corona / quam deus dat amicis
suis prima est spinea que est peni
tentie de qua [illegible] xxvio [illegible]
tentes coronam de spinis et [illegible]
est lapidea [illegible] est patientie de
qua [illegible] Posuisti in capite eius
Tercia est aurea que est sapientie
de qua [illegible] corona aurea super
caput eius etc. Quarta est stel
lea que est triumphantium [illegible]
[illegible] Signum magnum appar
uit in celo etc. Omnes iste qua
tuor corone dicuntur esse in capite

[illegible] sua intentio [illegible] et [illegible]
[illegible] Et de platis [illegible] illum pag. [illegible]
columpnam in templo [illegible] Sic [illegible]
[illegible] i. platum in ecclesia [illegible]
[illegible] fortem in adversis [illegible]
in conversatione erectum in contempla
cione Stabilem in temptatione [illegible]
[illegible] in intentione qua eterna
[illegible] alios supportante in co
passionem Tales columpne sunt
apostoli de quibus in libro [illegible]
est terra et ego confirmavi [illegible]
fecit Salomon columpnas de ere [illegible]
et fortes et pondus templi fortiter
sustinentes Ut dicitur in [illegible] Sed
[illegible] sunt columpne de festucis que
[illegible] frangunt Et magis indiget
portari quam portare de quibus in
ps[almo] Posuisti firmamentum [illegible]
[illegible] i. tales poni [illegible] de [illegible] pag. [illegible]
tatione dei Et [illegible] super illum no
men [illegible] dei mei Sic [illegible]
[illegible] Multi honorari volunt ut deus
Sed nolunt operari ut deus Deus
semper est in celo et in hoc est [illegible]
imitandus [illegible] ibi [illegible]
Sed sunt multi qui sunt semper
[illegible] deus [illegible] est [illegible] Et
in hoc est [illegible] imitandus [illegible]
[illegible] sunt semper [illegible] Deus est
iustus et misericors Et in hoc est [illegible]
imitandus Sed multi sunt [illegible]
et [illegible] Deus est pater pauperum
et audit eos [illegible] illius [illegible]
relictus est pauper [illegible] Et in hoc
est maxime a prelatis et a principi
bus imitandus Sed isti pauperum
causas nolunt audire eo quod non [illegible]
quod det [illegible] Omnes diligunt
munera sequuntur retributiones et
[illegible] Omnes [illegible] student
[illegible] usque ad sacerdotem [illegible]
faciunt dolum et [illegible] pag. [illegible]
Et [illegible] super eum nomen meum [illegible]
[illegible] Sic [illegible] Nota quod
septem nominibus nominatur filius
dei in novo testamento [illegible]
omnia debent hic prelati [illegible]
[illegible] primum est [illegible] de quo
[illegible] de qua natus est Ihesus
qui vocatur Christus i. unctus / [illegible]
sunt [illegible] rex [illegible] sacerdos Sic
prelati debent esse uncti et mansue
ti et misericordes [illegible] Estote
misericordes Et si tales essent deus
defenderet eos sicut filios suos [illegible]
[illegible] tangere christos meos etc. [illegible]

est nazarenus Math. ii° dictum est per prophe-
tam quoniam nazarenus vocabitur i. floridus
Et vere floridus fuit dominus Cuius flo-
ruit candorem lilii in nativitate Item
livorem viole in flagellatione Item
ruborem rose in passione Similiter
prelati debent habere spiritualiter candorem
lilii per castitatem livorem viole per
humilitatem ruborem rose per carita-
tem Tertium nomen est emanuel
Math. i° Ecce virgo concipiet et pa-
riet etc. quod nomen interpretatur nobiscum
deus Et hoc nomen debent habere pre-
lati ut semper sint cum subditis quia
pastores cum grege Moyses ut acci-
peret legem populo quadraginta diebus
fuit absens et interim formatus est
vitulus conflatilis Et tamen bonos vi-
carios constituerat et dimiserat
eis pro se scilicet hur et aaron Exo. xx
xii° Unde quid fiat de populo
cum prelatus nunquam aut raro presens
est Sed si attenderent quanta sit
eis reddenda ratio de populo
sibi commisso aut non reciperent pre-
lacionem aut starent cum grege Iii
Reg. xx Custodi virum istum quod si
lapsus fuerit de manu tua erit
anima tua pro anima sua Quartum nomen
est filius altissimi Luce i° Et
filius altissimi vocabitur Istud nomen
debent habere prelati per compassionem
et misericordiam Unde Eccli. iiii°
Esto pupillis misericors ut pater
et eris filius altissimi Quintum
nomen est magister et Sextum nomen
est dominus dominus Ioh. xiii° Vos
vocatis me magister et domine et bene dicitis
sum Debent habere prelati doctrinam
populi ut magistri et defendendo ut
domini Septimum nomen est Ihesus Math.
i° Et vocabis nomen eius ihesum Et hoc
nomen debent habere prelati ut sue et po-
puli saluti diligenter operam dent
i° Thimo. iiii° Attende tibi et doc-
trine insta in illis Sic enim te
salvum facies et eos qui te audiunt Si
hoc nomen haberent prelati omnes hono-
rarent illos quia dicit Phil. ii°
In nomine ihesu omne genu flectatur Et
hec septem nomina prelatorum sunt
septem cornua et septem oculi agni
designata in Apoc. v° Vidi agnum
stantem habentem cornua septem
et oculos septem Istud potest predicari
in commissione domini et in nomina-
tione distribuendo ista nomina non solum
prelatis sed septem statibus hominum
erit pulcher sermo Si sermo no-
ad status applicare Primum nomen pre-
latis Secundum virginibus Tertium prin-
cipibus Quartum coniugatis et viduis
Quintum magistris et doctoribus Sextum
dominis et baronibus Septimum reli-
giosis Et sic patet etc. De caritate
Suadeo tibi aurum ignitum Sic dictum
est Epo Laodicie Et scribitur Apoc. iii°
Aurum ignitum est caritas que sic ar-
det in dei et proximi dilectione ut
extingui non possit ut dicit Cant.
viii° Aque multe non potuerunt
extinguere caritatem Et dicitur caritas au-
rum quia sicut aurum superat omnia
metalla in valore Sic caritas omnes
virtutes Unde i Cor. xiii° Maior
autem horum caritas De hoc igne caritatis
Luce xii° Ignem veni mittere in
terram etc. Et Levit. vi° Ignis in
altari semper i. in corde semper ardebit
quem nutriet sacerdos subiciens
ligna mane per singulos dies ligna
gratia i. storie exempla Septuaginta
testimonia dei beneficia Quia
in ligna etc. De vestimentis
Et vestimentis albis induaris Sic
dictum est Epo Laodicie Et scribitur
Apoc. iii° i. operibus virtutum Eccle-
siastes ix° Omni tempore vestimenta
sint tua candida Et nota quod vestis
bona primo debet esse alba per inno-
centiam Item longa per perseverantiam
Gen. xxxvii° De Ioseph Item varia
per virtutum varietatem Ezech. xvi°
Vestivi te discoloribus Item con-
texta per varietatem non dissoluta per scis-
sionem Ioh. xix° Erat tunica in-
consutilis etc. Item odorifera per bonam
opinionem Gen. xxvii° Ut sensit
vestimentorum fragrantiam Item
calida per caritatem Iob xxxvii° Nonne
vestimenta tua calida Item du-
plex per cordis et corporis mundiciam Pro-
verbiorum ultimo Omnes domestici eius
vestiti sunt duplicibus Hec induere debet quilibet christia-
nus Collo. iii° Expoliantes vos etc.
Hoc potest predicari ad principes
vel in kathedra sancti petri
illo verbo quod dixit angelus Sy-
moni indue te vestimentis tuis

Nam tales digni sunt sedere in cathedra
qui talibus vestimentis induuntur. Et illos
[illegible] aromatibus etc. Et dicere
potuerit Ego quos amo castigo et ar-
guo. Sic dictum est Epo laodicie. Et ist-
ud 3° ca° in° ubi videtur qualis debet
esse correctio. Nam aliquis debet esse ca-
stigatus. Non dicit castigo aliquos verbis
verberibus. Non dicit arguo. Sed quia hec debent pre-
cedere. Non premittit hic verbum
[illegible] quia debet
[illegible] non crudelis sed cum amore
procedit. Unde Proverbiorum 3° Disciplinam
domini fili mi ne abiicias nec deficias
cum ab ipso corripieris. Quem enim diligit
dominus corripit et quasi pater in filio
complacet sibi. Et usque autem flagellat
flagellat et corripit hominem in hac
vita. Quem habent in his operibus [illegible]
ubi inclinat Paulus se manifestat
in [illegible] purgat Maria prout habetur
de victoria hostium. Qui vicerit dabo
ei sedere in throno meo. Sic dictum
est Epo laodicie ca° 3° Qui vicit
mundum per paupertatem carnem per virgini-
tatem diabolum per humilitatem. Ideo
nullus debet sedere in throno me-
ritorius nisi prius vicit mundum contem-
plando carnem subiciendo et diabolum
resistendo. Unde Apostolus 2 Thimo 2°
Non coronabitur quis in corona placationis
nisi prius legitime certaverit. Sed hec
[illegible] dicitur corona placationis
nisi vitia mundi per cupiditatem carnis
per voluptatem dyaboli per ambitionem
Sed ve talibus qui se coronat et
coronatur dampnacio eterno. Quis
[illegible] que oportet fieri cito. Sic
dictum est Johanni et scribitur ca° 1°
Dicit ergo fieri cito [illegible] sine mo-
[illegible] Johel 1° et 2° quia pro-
pe est dies domini. Et dicit [illegible]
ta que fierit. Nam erit [illegible]
iudicio que timore mouet [illegible]
[illegible] ad iudicium. De quo dicitur
1 Cor 15° Canet enim tuba et
1 Thess 4° Ipse dominus in ius-
su et in voce archangeli et tuba dei.
De hac voce dicit Ieronimus Sine
bella sine concordiam sine aliquid
[illegible] erit [illegible] re-
[illegible] qui non fecerunt quod facere debue-
runt. Tercio erit sine prolongatione
[illegible] 25° Ite maledicti etc. De-
[illegible] ad eam prouenit et sedebat

similis erat aspectui yaspidis et sardis
lapidum. Sic scribitur ca° 4° Duplici
lapidi assimilatur Christus ad demonstran-
dum duplicem naturam in Christo scilicet divinam et
humanam. Ex quarum contemplatione est
vita eterna. Dicit de Johannis 17°
Hec est autem vita et divina in yaspi-
de designat. Iaspis quidem videmus habet
colorem viriditatis autem inter omnes colores
magis delectat et confortat intellectum
Sardius autem rubeum habet colorem. Sic Christi
humanitas rubricata fuit sanguine
passionis. Unde Ysaie 63° Quare ergo
rubrum est vestimentum tuum etc. In hac
ergo visione consistit totius hominis beati-
tudo. Sequitur et yris erat in circuitu
sedis similis visioni smaragdine. S-
maragdus viridis est et rubeus et si-
gnat presentiam civitatis. Yris arcus
celestis duos principales habet colores
[illegible] unus igneus est alter ceru-
leus. Igneus martirium ceruleus bap-
tismum designat. Circumcingit yris sma-
ragdo similis circuit sedem Christi significat
quod nemo ad Christi visionem perveniet nisi
per martirium vel baptismum [illegible] presentiam
caritatis. Istud potest predicare super
illo evangelio die dominica ubi dicitur
[illegible] de Christo. Et potest
predicare super illo evangelio Ego si exal-
tatus fuero etc. Nam Christus in cruce
exaltatus ut sardius in celo ut yaspis
multos ad se trahit et trahet bapti-
smo martirio et caritate et de pla- [illegible]
tis et sedibus eorum. Et sedes erat
in celo. Sic scribitur ca° 4° scribitur
3° Regum 10° quod ad thronum Salomo-
nis ascendebatur sex gradibus. Ita
sex habet [illegible] qui vult ad placationem
ascendere. Primus est innocentia
quia nulli nocet et [illegible]
at. Nam Augustinus [illegible] sic diffinit
Innocentia est que nec facit iniuriam
nec relinquit iniuriam. Secundus
est mundicia. Unde Ysaie 52 munda-
mini qui fertis vasa domini. Hinc est
quod Aaron et filii eius portabant femo-
ralibus lineis et camisia candida
induti. Exodi 28°. Tercius est sollicitu-
do spiritualis. Unde Ecclesiastici 39°
[illegible] in sollicitudine et hec sol-
licitudo [illegible] excludit temporalem.
Nam nemo militans deo etc. Certum
est [illegible] ut quia [illegible]
mittit [illegible]
in executione officii [illegible] talis debet [illegible]
[illegible] eligere adiutores in quibus
sit [illegible] Exodi 18° Quartus est sapientia

intelligencia spiritualis De qua dicitur Sap
xiii° Vani sunt omnes homines in qui
bus non est sciencia dei Sed scribitur de
quibusdam Baruch iii° Viam autem sciencie
non intellexerunt Satis hoc patet de multis
Sextus gradus est zelus amoris sine
quo nemo animas debet recipere in prelaturam
Unde dominus petro ter interrogavit de
amore suo Joh xxi° et post ea commi
sit ei custodiam ovium suarum Sed he
u hodie hoc est quod minus requiritur in pre
latis et ideo periit amor caritatis
ysa lvii° periit iustus et non est qui
recogitet Unde Cadit asina et est
qui sublevet etc Et pro asina tamen
mortuus est christus non pro asina hec
sedes dicitur posita in celo Ut ondatur
quod qui sedet in ea celestis debet esse
per conversacionem et de ordine con
pag lv° stare Et quartum animal simile aquile
volantis volitantis Sic scribitur ca° iiii°
Ezechiel in sua visione primo posuit
hominem secundo leonem tercio bovem li
vitulum quarto aquilam Nam christus pro
natus fuit ut homo post ea predicavit
terribiliter ut leo deinde immolatus fuit
ut vitulus Tandem ascendit in
celum ut aquila Et secundum hanc
visionem suam evangelia ordinantur
Nam primus Matheus secundo Marcus
et vel ideo quia predicator debet esse
quadruplicatus Nam predicatores debent esse
ut homo consolando ad initium di
lectionis provocando debet rugire ut leo
comminando penam et timorem incu
tiendo Item debet mugire ut bos
compaciendo peccatoribus et ad penitenciam
provocando Item debet exaltari ut
aquila corda hominum ad eterna desideria
sublevando et spem glorie promittendo
Isti sunt quatuor fabri qui fabricant
ecclesie arma quibus serviunt et hostes ex
pugnant De quibus Zach i° Ondit
mihi dominus quatuor fabros et dixi
Quid isti venerunt facere Item ut
equi rufi varii albi et nigri quos mi
sit dominus ut perambularent terram
Zach i° Isti ista sunt quatuor [illegible]
ne que fuerunt vehiculum in ecclesia
Exo xxv° Isti sunt quatuor vectes et qua
tuor circuli aurei quibus portatur
archa et mensa domini Exo xxv° Erat
go ista animalia quatuor in circuitu sedis
Nunc autem sedent torpendo et dor
miendo delectantur et delicias afflue
do Doctores ecclesie Vel sic doctores
debent esse homines per mansuetudi
nem leones per audaciam vituli
pag lvi° per paciam(?) aquile per contemplacionem De

circuitum(?) specione(?) plena oculis
Sic scribitur ca° iiii° Oculos habent
quia semper cogitant de morte que cer
ta est et incerta Certa quo ad [illegible]
incerta quo ad horam Retro habent
quia semper cogitant de vita prete
rita / de vita preterita qua [illegible]
tor et mane fiet expensa et [illegible]
vii° Memorare novissima tua et [illegible]
xv° Cogitat annos eternos [illegible]
nemus(?) et quot vadis et item
habent oculos quia frequenter consi
qualia sunt bona et mala fu
Retro habent oculos quia sepe cogi
tant qualia sunt mala et bona
preterita Sed quia vera sunt futura
preterita vero vana Et ideo futura
mala timenda sunt Et futura bona
appetenda / preterita vero mala
plorenda sunt nec bona amanda
De operibus misericordie Et quatuor animalia
habent alas senas Sic scribitur
ca° iiii° Sex ale sunt sex opera
misericordie quibus volare [illegible]
Benigne illa [illegible]
Esurivi etc Vel sex ale sunt [illegible]
nue spiritualis De quibus in [illegible]
fractis(?) Consule castiga et dola
remitte fer ora Hec autem ale
cum dolor sunt nullius [illegible]
putate et de laude dei et [illegible]
non habent Sic scribitur ca° iiii°
quod est a laude dei non cessabant
requiem enim requies sed est [illegible]
dicitur Nec labor laudantium [illegible]
Sed laudis continuitas monstratur
Hec autem laus placet deo cum [illegible]
prosperitate interrumpitur Sed multi
similes philomene que non can
tant nisi in estate et locuste que non
cantant nisi in estate Sic multi non
laudant nisi in prosperitate De quibus
in ps° Confitebitur tibi cum benefeceris
ei Talis autem similes sunt pueris
est amicula pura que videtur [illegible]
tantum nisi in magna pena Sic
isti nisi in magna infirmitate
De quibus Ysa xxvi° Domine in an
gustia requisierunt te Non sic
sed laudemus semper de nimie [illegible]
et de visione Johannis / quia
vidit ihesum diversimode vidit agnum
stantem Sic scribitur ca° v° [illegible]
ca° i° Vidi eum ambulantem [illegible]
stante Sed diversitas in imagine
ondit diversitate status vel affectus
in re imaginaria non statum [illegible]
go vidit Johannes dominum ambu
lantem significat quod dominus [illegible]

et designat vitam singularem Item quod
sancte signat quod domus suas inhitat
Item ambulat illius vel socius ps.
Si ambulem in medio umbre mortis
Sedet ut dominus ps. Sede a dextris
meis Stat ut debilis Mat. xxo Steterunt
illius et Denunciatione Christi Et cecidit
derunt coram magno Sic scribitur
xxo vo Ubi ostenditur quid sancti de
bent deo pro redemptione generis humani
imitationem que ostenditur in iiior
Primum est humiliatio Certa Christus
se humiliavit formam servi Et Sic
et sancti humiliavit se propter Christum
Et notatur ibi Ceciderunt Secunda
est carnis mortificatio pro eis Christus
enim mortuus est et ipsi propter se ipsos
mortificant Et notatur habentes
singuli cytharas Tertium est latitudo
amoris Christus enim ex magno amore
mortuus est pro fratribus Et similiter sancti
propter amorem ipsius Et notatur
cum dicitur Phialas Quartum est
oratio pro se inuicem Christus enim orauit
inimicis Et sancti similiter Et notatur
ibi plenas adornamentorum Dicitur
ergo Cum dentes coram agno non tenet
ut hely 1o Reg. iiiio Cum autem coram
agno cadit videt agnum et videtur
ab agno habentes singuli cytharas
Carnis mortificationem ubi tot
sit corde quot homine membra
et homines debent tangi quod omnia
membra que peccauit Dicit primum
ii Re vi o Dicitur cherubinis de ne
bra et Et phialas aureas i. cor
da lata et lucida per castitatem plenas
adoramentorum et comparatur
oratio odori Odor enim tamquam per se
diffundit et omnibus se communicat Sic
oratio sanctorum se extendit ad omnes Item
sicut odor ascendit Sic deuotio
et oratio Et De Natiuitate Cantaui
et cantabant canticum nouum propter
nouam natiuitatem Nam est ma
tiuitas quadruplex Prima quidem
sine patre et matre ut Adam Secunda
ex patre sine matre ut Eva Tertia
ex patre et matre ut Cayn et omnium aliorum
Quarta et noua de matre sine patre
Ubi fiunt tres nouitates Deus homo
mater virgo Cor fidele unde Jeremie
xxxio Nouum faciet deus super
terram et Dicitur a mundo exiit
ut vincat Sic scribitur ca° vio Cum
non exire de mundo nichil secum fe
rent nec de suo aliquid in mundo

relinquat Certa exeunt de mundo sed de
mittunt in eo cor i. affectum suum Certa
licet corpore sint in claustro tamen corde et co
gitatione sunt in mundo Et tales figu
rantur per uxorem loth que retrospiciens
mutata est in statuam salis Gen. xix°
Statua figuram hominis habet sed non veri
tatem Sic multi in claustro figuram
habent religiosorum sed non veritatem de qua Fecit
Jo. ca° xx Si vos Ueniunt simul ardentes
Et Dauid in loco i. mortuo in
venire Dauid in loco i. mortuo in
claustro non inuenit nisi pelle caprae
i. habitum mortalem sine monacho Si
militer Petrus et Johannes in sepulcro
non inuenerunt nisi linteamina Johannis
et pro Item alii sunt qui exierunt de
mundo sed non totaliter Certa licet corde
et corpore exeunt de mundo quo ad diuitias
ad hunc cor eorum occupatur deliciis in
di quas in mundo habebat Et penitet
tet eos quasi exiuisse de mundo Et
tales signantur per Judeos qui in de
serto suspirabant ad ollas carnium In
fra ego Certa dabit vobis carnes
secundum Et alii exeuntes de mundo
portant secum multa de mundo Certa
honores ipsius quos ambiunt in reli
gione alii delicias alii mores mundi
nos ubique Certa cuiusdam secularis
modum loquendi modum incedendi
et alios modos seculares gestus Et tales
signantur per Rachel que furata est ydo
la laban et abscondit sub stramine
ta cameli i. sub habitu claustrali Certa
timendum est quod dicat tibi Jacob
apud quemcumque inueneris deos tuos
necetur coram fratribus nostris et Decan
tamus qualem Christum putabant ante
Judicium Sol factus est niger sicut
saccus cilicinus Sic scribitur ca° vi° Sicut
sacus cilicio cooperatur Sic homines Christum car
nali reputabant Christum fuisse indu
ctum solo facto in mortalitate et pe
cilicio obuolutum i. reputabant eum
hominem peccatorem Ipse autem homo fuit
non peccator Sed similis peccatori in pe
nalitatibus Certa ergo tunc erit
terre motus i. tremor communis ma
gna cum festo Et luna i. ecclesia a sole
Christo illuminata est reputatione malorum
tota i. totaliter quia sit in communione status
suum ut sanguis inutilis et peccatrix
Sequitur Et sic ficus emittit grossos
suos i. inutiles fructus qui non firmiter
adherent ramis arboris cum a magno
vento mouentur Per hoc ostendit quod ma
gna erit persecutio antichristi quod minores
multi cadunt a fide facile Dicit
grossi in magno vento de facili cadunt
Nec autem tantum malo procedet auari
cia prelatorum cum si essent bonum

pag. sermo

pag lxiiii° tota certa esset bona et desiderata de
habente signum dei vivi Sic scribitur
ca° vii° Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum dei
vivi Primo videtur quomodo martini fuit
iste signum Solucio Sex fuit signum
dei vivi, quia ibi moriente homine
vixit deus Cuius signum fuit clamor
validus quem moriendo emisit super
humanum nam certa in morte ita de
bilitatur spiritus et arctatur meatus
quod vix homo tunc per loqui Et alia que
tunc fuit scilicet i. obscuratio solis
motus terre scissio petrarum apertio
sepulchrorum huius dei fuit verum signum
dei vivi Unde centurio dixit vere
filius dei erat iste Et de bonis et
pag lxv° sanctis hominibus Nolite nocere neque ar
boribus Sic scribitur ca° vii° De
mones semper nocere bonis qui sunt
fructifere arbores facientes fructum
bonorum operum habentes folia verborum
in medicina et fructum operum in
sanctitatem fidelitatem in christo per hu
militatem Extendentes ramos per cari
tatem Operientes caritate proximorum
dantes umbram per bona opera et per con
silium et consolationem Tales sunt ut
arbores paradisi Que semper fructifi
cant semper florent semper frondent
Hec sunt arbores quas noluit re
gnare super ligna silvarum i. in hoc
mundo insfructuosorum de quibus Iudi
cum ix° Ubi iverunt ligna con
silium Olyva dixit Numquid possum
deserere pinguedinem meam qua
et dii utuntur et homines et venire
ut inter ligna promovear Dixit fi
cus Numquid possum deserere dulce
dinem meam fructusque suavissimos
et ire ut inter ligna promovear Vi
nea dixit Numquid possum deserere
vinum meum quod letificat deum et ho
mines et inter ligna promovear
Olyve sunt activi misericordes Fi
cus sunt contemplativi claustra
les Vites sunt scilicet predicatores et
doctores qui inebriant et letificant
animas sitientes hoc dicere potest in
die omnium sanctorum qui sunt tales arbo
res ut quod in eorum hodierno
pag lxvi° beatificantur De cruce christi et eius
virtute Quousque signemus servos
dei nostri in frontibus eorum Sic scribitur
ca° vii° Non solum in frontibus sed etiam
in mentibus ubi esse est locus eru
bescentes ut non erubescamus non
christi Sic signatis non possunt
nocere demones Et eorum ipso vidi

angelus et signatur o cadit om
les qui non habent signum sangui
agni in possessus oditur fuit
aut qui habent signum sanguinis
in utroque poste et in superliminari
lesserunt Duo postes sunt corp
super liminare Et to in corpore em
signum crucis et sanguinis
passionis i. per actus mortificationis
in anima per compassione et recor
tionem in oratione per fidem et de
et corde numero De hoc ca° vii°
dicit unus est nabis innumera
bilibus. Ille aut nomit eorum nu
merat multitudinem stellarum
Ecc° i° Arenam maris et guttas
pluvie et dies seculi quis dinu
merabit et Salmista numquam audi
vi adeo habemus de donis dei
benedictio et claritas Sic scri
ca° vii° Benedictio et claritas
narum decimo quatuor dicit dat
electis Ja° i° Omne datum optimum
et datum boni dicitur bonum fortune
datum nichilus lumini nature
nichil optimum bonum gratie Donum
bonum glorie Ultimum aut dat
lum bonus et electus et Deabo
in quodam libro tragedie scrip
in titulatus liber de miraculis scri
digitur Cum quidam inspiret hunc m
mo vidit Neronem balneantem
et milites circumstantes quos fundebant
aurum calidum in balneum ipsius
Nero aut videns hunc ad locum
ad se venientem ait Venite ad no
bile venale genus hominum quod
anime mei accedite huc ut meum
in hoc vase vos balneetis Ha
enim sim est locus in eo quo vo
reserari reservari et Deganuo
ubi est cum coedetur mensus est
mille cubitos et transduxit me
aqua usque ad talos Rursus me
est quod est mille cubitos et trans
me usque ad genua Rursus me
est mille Et transduxit usque ad
renes Et rursus est mille Tor
rentem quem potui pertransire quia
intumuerat aque profunde et Sic
ca° vii° Eiusdem primi millenarii
signant tria gaudia electorum in
que finita sunt et aliquatenus
sensibus possunt comprehendi
venit de bellissimo ubi videtur de
iustitia impleri De quo iusticia
est de eis gaudium Ut per lectu
iustus cum videbit vindictam Et
ultimo introducitur ut videat
nova videre qui predicati sunt in
S in venit aliud de pulchritudine
creaturarum De quo Ecc° et
videbis et applaudes et curabitur

et Tercium de celo de iocunditate et grata
societate de quo Ysa[ie] lxv° Exultabo
in ierusalem et gaudebo in populo meo et
Sed gaudium millenarium qui non pt
comprehendi est gaudium dei de inenarrabili
visione maiestatis divine Ad talem de
ut dicit Ysa[ie] lxvi° Ad omnes nobis dicit
de christo quatuor gaudiis Luce vi°
mensuram bonam quo ad primum con
fertam quo ad secundum coagitatam quo ad tertium
supereffluentem quo ad
quartum / De lacrimis Absterget deus omnem
lacrimam Sic scribitur ca° vii° Valde
sunt hic lacrime electorum Nam alius
plangit quia male fecit Alius quia bo
num fecit Alius quia flagella correctio
nis diu sustinuit Item alius quia caelum
interim prolongatur Alius quia diu peregri
natur a patria vel a patria Item alius quia
videt fratres perire Talibus fit fletus
[illegible] et gemitus in hac vita Et
tibi utique absterget ad plenum vii ca
[illegible] qui lugent et Que commutatio
significatur Ioh. ii° in commutatione
aque in vinum Sunt autem lacrimarum
quatuor proprietates secundum quas quatuor
bone sunt Nam sunt humide
ut a sordibus cor abluunt Sunt
calide ut frigidum cor calefaciant
Sunt amare ut dulcorem carnalium
voluptatum temperant Et vino [illegible]
minenti valde rigant animam
lavant Ignem eternalem extin
guunt Et non fecit tota aqua
huius mundi Omnes has lacrimas
absterget ipse deus propria manu
gaude Unde o felix lacrima quia
propriis manibus conditoris absterget
Et si non esset alia causa lacrimandi
nisi hic solum bonum esset fle
re Qui autem non vult flere ad horam
flebit sine fine Unde in vitis pa
trum [illegible] dixit discipulo suo
ploremus hic frater alioquin veniemus
ad locum ubi lacrime comburunt
corpora ploravit unde Luce vi° Ve
qui ridetis et / De Ierico et
eius muris / quid significant et
quare sunt illis septem tube Sic
scribitur ca° viii° Officium predi
catoris septem tubis designatur
Nam per [illegible] vii inimici
nec [illegible] signatur per Ierico
debent destrui Iosue vi° Prima
est amor divitiarum Secunda amor
deliciarum Tercia ambicio honoris
quarta amor inordinatus parentum
Quinta oblivio dei Sexta ignis

carnalis sui Septima inmemoria futuri
iudicii Hii sunt vii funes quibus samp
son fuit ligatus Sed recedente spiritu
in eo disrupit eos sicut filum stuppe quod
solvitur ardore ignis Iudic. xvi°
Hoc est officium sacerdotum ut in sept.
in aliis destruant muros Ierico id est
de corde nostro / Habens thuribulum pag. lxx iiii°
aureum in manu sua Sic scribitur ca°
viii° Thuribulum aptum est Supra
clausum infra Sic cor nostrum aptum
debet esse in celestia clausum vero ad
terrena Item thuribulum habet multa fo
ramina Sic nos in corde nostro et in
memoria debemus habere foramina vul
nera christi Item in thuribulo thus cre
matur Tertia de corde nostro debent
offerri orationes Thus etiam [illegible]
[illegible] etiam in corde nostro vel [illegible]
debet esse Et dicitur aureum quia hec omnia
facienda sunt cum caritate pace
designatur et in quo esse debent
esse carbones i. ignea desideria de
quibus ascendere debet fumus devo
tionis / Et de predicatoribus propa pag. lxx iiii°
verunt se ut tuba vocem Sic scri
bitur ca° xviii° Tubis [illegible] pa
rere se debent sancti ad predicandum
primo ut que dicturi sunt in predicatione
prius ostendant in opere iuxta illud
Act. i° Cepit Ihesus facere et docere
Et etiam xviii° antequam loquaris
disce et Iudicum iiii° Clangebant
instrumenta in predicatione principie Tercio
ut primus predicent provideant et
cogitent scilicet qui quibus et quid sin
gulis personis predicare oportet Gregorius
in pastorali Nam aliter et aliud pau
peribus et aliud nobilibus divitibus aliud
servis aliud prelatis et sic de aliis
Item tuba non sonat nisi manu tene
atur Nec predicatio valet nisi opere
impleatur Item tuba arctior est et
post ampliatur Sic vita predicatoris
debet esse arctior quam populi Sed heu modo
sit econtrario xxxiii° Super
cathedra moysi et / De prescriptione pag. lxxv
ecclesie et consolatione / Et primum augu
i. primum [illegible] predicationis Nota quod
[illegible] contra ecclesiam primo suscitavit
iudeos contra quos misit deus apostolos
Secundo tyrannos contra quos misit deus
martires Tercio hereticos contra quos
misit dominus doctores quarto falsos
[illegible] seu scismaticos contra quos
misit deus pauperes predicatores cuto

p tercio

mittent antixpm contra quos mittet
dominus helyam et enoch Sexto est
ypocrisim dominorum scientia cognita
est ipse dominus qui solus potest refra
nare maliciam ypocr(itarum) Et tunc erit pax
et de tribus statibus / Et missa est
in terram s. hoc totum ignis grando
et sanguis Et tercia pars terre
combusta est et tercia arborum et om
nem viride combustum est Dic secundo
ca° viij° per terram signatur status
subditorum qui terrentur a dominis
et omnes suo labore sustentant hec
tres sunt partes s. innocentes penite
tes et patriarches Et hec tercia pars
comburitur Unde Innocencius xij° de
gratia et hec tercia pars sua candi
dem parvos significant prelati qui
super alios sunt elati et elevati
et sunt folia arborum in medietate
et fructus operum in sacietate quia stant
immobiles licet ventorum et tribu
lacionum turbinibus agitantur Et
harum tres sunt partes / quidam vacant
oracioni leccioni et contemplacioni
Quidam magis accioni et visita
cioni Tercii magis litibus et causis
in terrene negociacionum Et hec est
pars combusta et comburenda combu
sta igne avaricie comburenda
igne vehemens per eum vero viride
designatur omnes illi qui gaudent
de virore huius mundi Et hii com
busti sunt i(d est) cito comburentur igne in
mi hec est fenum quod hodie viret
et cras in clibanum i(d est) in infernum
mittitur Totum ergo fenum comburitur
eterna omnes qui de mundi flore glo
riantur et semper floridi esse volunt
viciniores sunt eterne combustioni vm
super illud Jacobi 1° Gaudete fra
tres cum in tribulaciones in varias temp
de gloria Ne indignemini male si flo
reat in mundo et vos pati Nam con
[illegible] religionis est in templis
exaltari sed potius deprimi Mali
nil sunt in celo vos nil in mundo
deo spe illius boni ad quod tenden
tis quod vobis in via contingit ga
udere debet Dilata istam materiam
in predicacione Eterna est utilis
ad predicandum Nam potest eam

applicare ad illud Et cum in
fiat cena magna vel de divite
epulone super illo verbo Sepultus
est s. flexibus in inferno Sepul
tus / et tercia pars navium inter
ibit ca° viij° Naves sunt prelati
alios gubernantes harum tres sunt
partes Nam quidam doctrinam ca
tholice predicacionis applicaverunt
et receperunt Alii applicaverunt
sed non receperunt Tercii appli
cuerunt nec receperunt sed
persecuti fuerunt Et hec pars
merito peccati et meritu vehementi
lis sunt [illegible] Domicianus
Dioclecianus et alii multi [illegible]
solum nomina manserunt in
[illegible] de heresis Et cecidit
de celo i(d est) de ecclesia vel de fide ka
tholica stella magna i(d est) magna
quilibet heresiarcha Nocte lucens
i(d est) in latibulis absconditus [illegible]
Nigra per multitudinem seque
tum ardens igne invidie con
tra doctores ecclesie Et cecidit in ter
ciam partem fluminum scripturarum
pars est vetus testamentum secunda
novi Tercia exposiciones sanctorum
In hanc cadunt quia ipsam cor
rumpunt Et in fontes aquarum
qui sunt ipsi quatuor Ewangelii
quae male exponendo depravat
Et nomen stelle absinthium [illegible]
amaritudine prave intelligencie
induunt Hii sunt filii [illegible] qui
vitare deum et de ypocri
latorum clericorum Religiosorum et
laycorum Et percussa est tercia pars
solis Dic secundo ca° viij° per solem
intelliguntur prelati ecclesie Nam sicut
sol totum mundum illuminat sic prelati
totam ecclesiam debent illuminare quia
vero Vos estis lux mundi Item
sol non variatur per elementa sic
prelati stabiles debent esse ut nec
maledictione nec [illegible] mo
veantur harum tercia pars percutit
ypocrisim sed non accidit [illegible]
fide informe retinet sed ma
lecount errore tres sunt partes
Nam sol corpus habet magnum

in quo notatur fides prelatorum Et hec est
prima pars Item sol habet corporis luci-
dum in qua notatur fides prelatorum
Et hec est secunda pars Item sol habet cor-
pus calidum saltem in effectu in quo notatur
caritas prelatorum Et hec est tercia pars que
fere in omnibus prelatis perversa est Nam et
veritatem et fidem relinquat fervorem
caritatis perdiderunt Item prelatorum
quidam ardent quidam lucent hii sunt
prima pars Alii ardent sed non lucent
hii sunt 2a pars Tercii lucent sed non
ardent hii sunt 3a pars solis et
perversa est a serpente igneo Et non
invenitur qui recipiunt medicinam
sicut illud Exodi xxi Qui videbit a ser-
pente percussus q. d. difficile est eius
curatio Et precipue cum alius difficilius cu-
ratur Hec est pars prelatorum perversa
tamen lucet exterius simulata sanctitate
lucet Nulla tamen caritate ardent
Et hanc perversit dominus Mathei xxiii
Ve vobis pharisei et scribe et ypo-
crite etc. Et 2a pars lune perversa est
sicut gaudio ypocrisi et simulatione
Per lunam clerici designantur Nam sicut luna
recipit lumen a sole Sic a prelatis cleri-
ci informantur Secundo quales sunt prelati
tales sunt clerici unde Ecclesiastici x qualis
rector civitatis tales habitatores in ea
horum tres sunt partes Nam alii sunt scolares
disciplinati qui frequentant scolas
Alii sunt corales qui frequentant chorum
alii sunt curiales qui sequuntur curias prin-
cipum et hec 3a pars est que tota perversa
et utinam non mortua De his enim dicitur
Mathei xi Ecce qui mollibus vestiuntur
etc. Et stellarum 3a pars hic agitur de
statu religiosorum qui per stellas de-
signantur vel significantur Stelle enim
parve videntur et tamen magne sunt Sic
religiosi parvi debent videri et tamen
mundo et tamen maiores coram deo Item
stelle noctem illuminant Et religiosi etiam
Item stelle stant fixe in celo nisi pau-
ce que moventur sub celo Sic reli-
giosi fixi stant in clausura nisi pauci sunt
officiales qui impetrant negocia ceno-
bii horum tres sunt partes nam tria que
vovent omnes scilicet obedienciam continenciam
et paupertatem Prima et 2a pars non
sunt ita adhuc perverse a parte Sed tercia
pars scilicet paupertas iam omnino et a parte fere
ubique perversa est Ita ut de aliquibus
dicatur que sua sunt querunt etc. Et hec
est signum quod refrigescit caritas vel
iste tres partes stellarum i religiosorum

sunt prelati officiales et claustrales Sed
hec tercia pars perversa est per magnam par-
tem vel ius simulacionis Nam multi simulant
sanctitatem ut fiant officiales et prelati Et
hec 3a pars dicitur non lucet et noctis similiter
multa Sic agit de ypocrisi laycorum
Circa nam dicit et noctem intelligimus
Nam sicut dies a sole habet lumen et stel-
lis recipit lumen Sic layci a prelatis
et clericis et religiosis horum tres sunt
partes prima illi qui aliis dominantur
et illi sunt ut maiores principes
Secunda illi qui in omnibus serviunt ut
rustici et laborantes Tercii sunt me-
dium statum habentes qui superioribus
serviunt et ultimis dominantur Et quo-
libet istorum perversa sit In statu tercia
quam secundum Pessima mercie perversa
est tercia omnes illa opprimunt et
spoliant et nullus eam defendit Unde
conqueritur dominus Ysaie iii evangelizate
... vel prima pars est status
virginalis 2a vidualis 3a coniugalis
Et in quolibet statu sunt perverse ypocrisi
etc. De ve / ve ve ve habitantibus in terra
Sic scribitur Apocalypsis viii / habitantibus in terra
in mente corpore / diligentibus terram
sine terrena ... homini promi-
sit tamen superiore potentate Negociacione
... libertate eterna
... bonum
et malum Genesis iii Et ipse inser-
tavit in terra corona scilicet in incredi-
nectate Et futuris utilitate in
ignorancie veritate / dicitur ergo ve propter
primum / ve propter secundum / ve propter tercium
propter istas omnes causas dicitur Ieremie 3a
O O O fugite de terra aquilonis
Ieremie ii / etc. et dicit prima ve
est dicens dominum vel ve generali ve
iudeo / ve sacerdoti pagano vel ve con-
iugatis / ve viduis / ve fatuis virginibus
vel ve laycis / ve clericis / ve religio-
sis vel propter peccatum oris / ve propter cordis
et operis Item ve propter peccatum in preterito
ve propter peccatum in futuro ve propter peccatum
in presenti Item ve facientibus
ve consencientibus ve negligentibus
Item ve in mundo ve in purgatorio
ve in inferno etc. De incipientibus
et proficientibus et perfectis Ne ledatis
omnes arborem i perfectos Sic scribitur
Apocalypsis viio Nota quod incipientium maior
numerus Non enim omnes qui inci-
piunt perseverant Nam deficiunt Et le-
duntur tamquam novelle plantaciones
plantaciones / Secundo dicitur Ne ledatis
viridem arborem i perfectos qui proferunt ...
fructum bonorum operum Et isti non faci-
le leduntur ... Secundi
sunt regimine etc perfecti iam conati

Pag. lxxx (?) — margin notes: "Lª ypocr." ; "Pag. lxxx°" ; "Pag. lxxxi°"

vt regine et hec tocius mundi (?) Erit pfecie
p ccclxxxij° tes qui sunt plurimos et de die iudicij
et tribulatione bonorum timebunt homines
mortem et fugiet mors ab illis Sic
scribitur ca° ix° b David ihesus quantus
dolor erit videre hec qui tunc in tem
pore occidentur Nec audebit ali
quis loqui et inimici tui florebunt
diviciis et honoribus et affluent
diviciis et occulte principibus suggerent
et manifeste ut torqueant cunctos elec
tos Iustus in tali tribulatione multa sicut fu
ient Videmus quod potest sustinere
Mathatyas per machabeorum ppt
quandam modicam tribulationem qua videt
in istis non valens amplius sustinere
Inquit primo Machabeorum ij° Ve michi
ut quid natus sum videre contricionem
populi mei et contricionem civitatis scte
p ccclxxxiij° et De demonibus Quare dicitur
minor et solutus et minor angeli Sic
scribitur ca° ix° prestare demones vincu
lum dicuntur minor ppt quatuor
suggestiones quas faciunt ad cor
rumpendas iiij° or affectiones vt anima
sit temptata timet que non decet.
timeat que non oportet Gaudeat
vane / doleat vanum vel ppt quadru
plicem modum temptandi Est enim quod
temptatio gravis et occulta tenendo
gravis et aperta tenendo levis et occul
ta tenendo levis et aperta Sic dicitur
psalmus sup i° ps i a sagitta volante
in die Ecce 2a a negocio perambu
lante in tenebris 3a a demonio meridiano et de
monio meridiano Et Ecce 4a et de
p ccclxxxiiij° persecucione tempore antichristi Tenuisse
debat sup equos i. predicatores an
tichristi Sic scribitur ca° ix° habebant lo
ricas igneas et iacinctinas et sul
phureas Triplex erit persecutio
bonorum tempore antichristi primo furor
ire feruentis in principibus Et ideo notat
p loricas et suffitat diuicia abstina
tionis et plurimos (?) plurimas tenuere
ppt iracundie fervorem quod erit
in eis 2a simulacio scilicet in predica
toribus Et ideo notatur p loricas iacincti
nas Nam iacinctus habet colorem
similem celo 3a a feces doctrinam ma
iorum prelatorum Et ideo notatur p loricas sul
p ccclxxxv° phureas ppt fetorem doctrine prave
que erit in prelatis et doctoribus tempore
antichristi Et De ydolis vt adorent
demonia i. ydola per ipsum Sic scribitur
ca° ix° Quasi in fine ydola aurea
dicitur quod ppt avariciam credent
aut argentea ppt apparenciam et si
mulacionem eris dicuntur erea ppt in
pacienciam quod dicunt lapidea ppt
duriciam alij lignea ppt docilitatem
peccandi Et sunt lignea simulacrus

malia Sic occasiones et desperationibus
in(?) hiis missis Et posuit pedem suum dex
terum sup mare Sic scribitur ca° x° posuit
pedem suum dextrum i. predicatores fortes
sup mare i. sup impios et infideles
plenos amaritudine peccatorum Iudeos
ad maiores peccatores misit firmiores
predicatores vt gratia petrum et paulum
ad romanos qui sunt peccatores ibi et
crudelibus sunt Et quia Rome magis
fiebat cultus ydolorum ut gentilium et aliis ydo
lorum Sinistrum autem pedem sup terram
i. minores predicatores misit ad minus ma
los peccatores Item principaliter significatur
gentilitas que erat amaritudinem infi
delitatis et ydolatrie p terram signi
ficatur iudea et antiquitas iudeorum
que frequenter sunt arata p legem
predicacionis et tamen modicum fructum
reddiderunt Sup utrosque posuit pe
dem suum ut inde terra et ci
vitas scilicet claraque (?) et est ponendi
rebellibus dicitur obedientibus quasi sub
pedes et De clamoribus xpi Et cla
mavit angelus i. xpc voce mag
na Sic scribitur ca° x° / Legitur atque
quater clamasse primo i. predicacione
Ioh vij° Clamavit ihesus in templo
docens Iste clamor est contra
non libenter audientes predicacionem
Secundo clamavit in cruce matth 27°
Clamavit ihesus et Et hic clamor
tam non penitentes et qui non ascen
dunt iter penitencie Tercius
clamor erit in iudicio de quo
Ysa 42° vociferabit et clamabit sup
inimicos suos Et post xxv° dic
tur intrantes lecionis ita et terremo
tus Et qui vocat eum peccator
in mandis suam Et iste clamor
est contra non timentes iudicium (?) 4° fecit ut
iudicium et tercius Quartus fuit
cum lazarum suscitavit Ioh xj°
Hec cum dixisset clamavit et iste
clamor est contra obstinatos De tempore
Et tempus non erit Sic scribitur x°
Sed tamen in pdo erit tempus
eorum in seculo solum tempus durans
modis accipitur Uno modo prout est
mensura motus primi mobilis
Sic non erit quia stabit fir
mamentum Sol et luna et ceteri
planete et stelle in loco in quo
creata fuerunt i. principio Secundo mo
do tempus prout est mora motus
rerum instabilium Sic erit tempus
quo ad malos in inferno ubi
trans bunt ab aquis nivium ad

primum celorum ut dicitur tertium primum igitur
celum intelligitur de statu maiorum in
inferno secundo nos dicitur hic intelligi de sta-
tu bonorum in celo ubi omnia erat in
statu suo unum bonos unum° terra
vanitati subiecta est id est muta-
bilitati sed ipsa liberabitur a corruptionis
servitute in libertate glorie filiorum
dei etc. De vanitate triplici Et ipsa
amplius et nota quod triplex est va-
nitas prima est mortalitatis et hec est in
homine secunda est mutabilitatis et hec
est in hiis que facta sunt ab hoc
et quia homo omnium creatura est et omnes habet
in se secundo dicitur in psalmo universa va-
nitas omnis homo vivens secundo
dicit apostolus ad Ro. et tertio tempus apostolus
intelligitur id est rerum vicissitudo sive
vanitas et successio gaudiorum
tribulationum quod dicit angelus fidelibus
qui tunc erunt Estote patientes
modicum tempus quia finita habet va-
ria persecutione nichil amplius
tribulationis et anxietatis patiemini etc.
De libro qui est vita Christi accipe
librum apertum de manu angeli stantis
super mare et super terram id est qui superat
omnes passiones amaritudines et
mundi cupiditates Sic scribitur x
c° liber est vita Christi in quo sunt
tot littere quot virtutes humilitas enim
eius est una littera patientia caritas
paupertas mansuetudo benigni-
tas et sic de aliis easdem litteras con-
tinet scribit in se Sed peccam in hoc
libro scripserunt homines alias lit-
teras satis legibiles sanguine ru-
bricatas id est vulnera ad exemplar
huius libri debet quilibet scribere
librum suum secundo qui non scit indica-
bitur de isto Unde auge imago
et superscriptio etc. De predicatione di-
recta et datum est michi ab an-
gelo Surge et metire templum
et altare et adoratores in eo Sic
scribitur x° c° id est predica sensi-
bilibus eorum capacitate maioribus
maiora et per templum significat
ecclesia per altare significat penitentes
et religiosi qui die et nocte vi-
gilijs ieiuniis et disciplinis et
aliis spiritualibus exercitiis macerant
et mortificant carnem suam in sa-
crificium deo Per adorantes in te-
mplo signantur seculares sub tribus
orationi et contemplationi vacant
et hiis omnibus est predicandum

iuxta eorum statum et qualitatem con-
ditionem 1° Sapientiam loquimur inter
perfectos etc. De gaudiis celestibus per x c°
considerandis Surge et metire
ut supra Surge id est mentem ad ce-
lestia erige et metire templum dei
id est contemplare gaudia celi et appre-
ciabis Sic exploratores qui post
explorationem ut alios incitarent
ad amorem terre attulerunt inde pre-
tium fructuum et magnitudinem botri
m° hic vinum inter letitia divine
visionis Per ficum dulcedo dilectionis
per malogranatum societas habitatoris
eterna subtilitate quia in sentencia
sunt grana concordit ordinata
Sic sancti in celo Item altare
metire id est Christum verum deum et verum
hominem crede Et adoratores in
eo metire id est numerum et multitudinem
attende fidelium eterna non ex una
gente tamen congregata est ecclesia sed
ex omni gente sine personarum accep-
tione facta sunt ad quem nobis
est assurgendum etc. De christianis qui per x c°
habent coronam victorie ad quos
pertinet officium predicationis Et da-
bo duobus testibus meis etc. hoc
dicitur ad Helyam et Enoch x° c°
isti ponuntur sub numero binario
culia Christi et eorum predicatores
de duobus testamentis accipere
debent quod predicant Item quod de Christo
duo predicare debent scilicet quod pertinet
ad humanitatem et divinitatem Item
quia predicando magnificare debent
et altissimum condempnando demo-
nem quia prima bonorum ad consolacionem
et supplicia malorum ad terrorem
predicare debent Item quia manda-
ta caritatis habent et predicare debent
ste quod docere debent declinare a ma-
lo et facere bonum Et ideo dominus
misit binos discipulos ante
faciem suam Luce x° Et propter omnium
premissorum dualitatem portant
Christi duo cornua in corona Sed
dicit quis metuit Christi cornuti
volunt cornibus [illegible] Et tales
Christi non sunt dei testes ut Eno-
ch et Elyas Sed principum et re-
gum negotia explentes et eo-
rum adulatores hoc dico salva
dignitate eorum et salva reverentia
eorundem etc. De predicatorum per x c°
statu Sermo sanctus Enoch

et helyas Sic scribit ca° xi° Iste est habitus penitentium et ita decet predicare penitentiam Non solum verbo sed etiam exemplo Et ideo quod etiam in sua senectute contentetur ad id iuventutis sue Item en dicitur de precone primi adventus scilicet Johanne baptista Math iii° Et erat Johannes vestitus etc Hic ostenditur quales debent esse habitu predicatores moderni i. cum precedant uti predicationem Johannis baptiste et istorum duorum Non decet enim medium libertatis dissipare Unde de Ysaie qui fuit magnus predicator eximius et propheta unde dicit Ieronimus ex eiusdem Vade et solve saccum de lumbis tuis et calciamenta tolle de pedibus tuis et fecit sic Ergo qui preciosis et mollibus vtuntur non sunt precones adventus domini sed potius antichristi Sed non sufficit exterior habitus sine interiori de quibus Math vii° Attendite a falsis prophetis etc Deo de eorum habitu interiori Isti sunt due olyve et duo candelabra Olyve propter opera misericordie Due propter duplicem effectum unum interiorem qui est compassio cordis Exteriorem qui est subventio operis Zach iiii° Isti sunt duo filii olei Candalabra propter lumine doctrine duo vero propter lumen exempli et verbi

pr Evo

Et de antichristo bestia que ascendit de abysso Sic scribitur ca° xi° bestia i. antichristus propter feritatem et malum et in persecutores que ascendit de abysso i. pertenebrosas exaltabitur ad regnum Item que ascendit de abysso i. qui de vilitate gentis sublimabitur in regem per hoc notatur quod de fornicatione vili nascetur Item que ascendet de abysso i. quo qui nascetur de vili tribu scilicet de Dan qui fuit de concubina bala ancilla Rachel ut dicitur Gen xxx° Item autem antichristus debeat nasci de Dan probatur Gen xlix° Fiat Dan coluber in via i. antichristus veneno corrumpet eos quos christus ad latitudinem vite provocat Item que ascendit de abysso i. qui de absconsa et occulta malitia exibit in principio enim bonus videbitur deinde tyrannus et ponte ponent eum in regem de hoc dicit Danielis vii° Post hoc aspiciebam et ecce bestia quarta post regnum Romanorum terribilis et mirabilis et fortis nimis pferreos habat dentes i. pri

cipes feroces et sequitur Et conculcabit et conculcavit
reliqua Et ecce aliud parvulum cornu
est in medio eorum i. antichristus cum
tempore regni Romanorum nascetur et
erit dissensio regum Rom imperii temporalis
vel ecclesiastici ut dicit Tess ii° et de
sepultura Enoch et Helye / Et corpora
eorum sinent poni in monumentis
Sic scribit de helya et Enoch ca° xi°
Quare permittet dominus tam crudeliter
tractari suos suos Solum ut per
fiat evidentior eorum resurrectio
eterna si sepulta essent non plane
teneretur eorum resurrectio Sed tamen quoniam
enim terra illa calida sit quo
tuerunt iacere propter tamen corpa illorum
sine magno fetore Solito non
tabescent corpora illorum que solidaverunt
erunt propter frequentem usum ligni
vite quo ipsi vescuntur ...
utuntur et quo ipsi fuerunt translati
in paradisum Si enim ibi diu iacere
posset putrescere vel forte hec
virtute divina et de angelis ecclesiae
ecclesia / Et decima pars civitatis cecidit
dit ecclesia militantis facta est ad
similitudinem ecclesie triumphantis
quod dictum est Moysi Exo xxv°
Inspice et fac hoc secundum exemplar
quod tibi in monte monstratum est
Unde sicut in ecclesia triumphante
sunt nove ordines angelorum Ita
in ecclesia militante sunt novem
ordines hominum Et sic quilibet ordo
angelorum aliqui ceciderunt tot quot
possent facere decimum ordinem Ita
de nove ordinibus hominum tot salvabuntur
quod poterunt integrum numerum
angelorum reparare Et ideo mihi
significat Luce xv° per decimam
dragmam et drachma Math qui ergo
de illo nove ordinum sunt decima
decima pars civitatis que cadet
in infernum Sicut antichristus dicit
eorum de quo dicitur in ps Cadent
enim domini sunt pauperes / De
mundo tripliciter factum est regnum
huius mundi Sic scribit ca° xi° Dicitur
quod mundus tribus modis accipitur
Uno° mundus est tamquam creator
et conservator scilicet trinitas
de quo dicitur Col ii° In mundo erat
et mundus per ipsum etc Secundo° mundus
mundus est universitas fidelium
deus redemptor est de quo dicitur
Johannis iii° Sic deus dilexit

Tercio modo mundus est cuius dyabolus
et princeps et rector est per vniversitatem malo-
rum qui mundum istum plus debito
diligunt de quo Iohannis xii° prin-
ceps eicietur foras. Primus mundus
machina est dyaboli sed dei, secundus si-
militer est dei et nunquam dyaboli
per dominationem licet divina dispen-
satione exponatur in parte ad ex-
citationem mundi huius regimen omne per-
tinet dei, qui omnino extirminabit
potestatem dyaboli et apponet potestatem dei.
Tercius mundus est dyaboli quo
ad vocationem et seductionem et prave
voluntatis sue effectum. Sed tamen
dei est quo ad prime creationis
effectum et ordinationem quia eius di-
vinitate fit ne malum quod ab ipso
non est ortum iniquia dimittat sub
se inordinatum etc. De adventu
domini secundo / Et ecce venit cito Sic
scribitur capitulo xxii° Multi sunt qui
credunt quod ira dei cito debet
venire quia revera si crederent
aliter viverent et alibi edificarent
et thezaurizarent sicut thezau-
ros sibi se mansuros in perpetuum
sperarent Sed quia hic diu ma-
nere speravit ideo hic edificant
et thezaurisant Contra quos dicit
dominus Mathei vi° Nolite theza-
urisare etc. Et Iob xxvii° Dives cum
dormierit [illegible] nichil secum
affert aperit oculos et nichil inveniet
quia nichil premisit unde sequitur
ibi apprehendit quasi aqua inopia
Psalmus dormierunt sompnum suum et
nichil invenerunt Quare quia nil
posuerunt in manu pauperis qui
portasset eis in celum Unde Ecclesiastes
xi° Mitte panem super transeuntes
aquas id est pauperes peregrinos quia
post multa tempora invenies illud
Et Luce xvi° / Facite vobis amicos
de mammona iniquitatis ut cum de-
feceritis etc. Et revera cito erit dies
hec Iohel 1° [illegible] etc. dies quia
prope est dies domini etc.

Sequitur secunda pars de sacra scriptura etc.

Tertium apertum est templum dei in
celo Sic scribitur capitulo xi°
Nomine celi intelligitur scrip-
tura huius luminaria luminare maius
est novum testamentum luminare minus
est vetus testamentum Stelle sunt
sanctorum expositiones vel simplices
sententie Quatuor celi sunt [illegible]
[illegible] auster [illegible] sunt
quatuor modi exponendi scilicet hysto-
rialis allegoricus tropologicus
et anagogicus In hoc celo fuit
clausum templum quam diu in
secreto latuit sub figuris Sed aper-
tum est quando veritate veniente
in medium recessit umbra figu-
rarum Sic evanescunt tenebre
aurora ascendente De hoc celo
dicitur in psalmo Extendens celum
sicut pellem id est scripturam dilatans
per multiplicem expositionem De pagina II°
[illegible] Et visa est archa testamenti
[illegible] et urna aurea plena man-
na celesti Sic in ipso sunt tabule
testamenti quia ipse nobis eru-
ditio et forma vivendi Item vir-
ga quia nos corrigit et dirigit
Item manna quia consolatur
cum tribulamur Unde II Cor.
I° dicit deus totius consolatio-
nis Ideo consolabatur viduam
flentem Noli flere Luce vii°
De articulis fidei / In capite pagina III°
eius corona stellarum xii Sic
scribitur capitulo xii° quia in mente
cuiuslibet hominis debet esse luminositas
fidei duodecim articulorum quia
per duodecim lapides designantur
quos Iosue accepit in alveo Ior-
danis id est in baptismo nos accepi-
mus Iosue iiii° De gaudiis celi pagina IIII°
Item in capite eius corona etc.
id est in mente cuiuslibet spes duode-
cim gaudiorum Primum est de ple-
na cognitione quia scient tunc
omnia iuxta illud I Cor. xiii°
Nunc cognosco ex parte tunc autem
cognoscam etc. Secundum est ple-
na dilectio quia tunc plene
diliget unusquisque deum et pro-
ximum suum secundum gradum suum
iuxta illud Ysa. 3° Dixit dominus
cuius ignis in Syon et caminus
in Ierusalem Tercium est de stabili
apprehensione de qua Cantica iii°
Tenui et ne dimittam illam Quar-
tum est de corporis claritate Mathei
xiii° fulgebunt iusti sicut sol
Quintum de corporis agilitate Sapientie
iii° Et tamquam scintille etc. Sextum

est de corporis subtilitate Sicut radi
us penetrat vitrum et cristallum etc
Sic etc Septimum de corporis impas
sibilitate unde hic Et luna sub
pedibus eius Octavum est de pacis
tranquillitate de qua Ysaie xxxii
Sedebit populus meus in multitudine
pacis Nonum est de magna et no
bili societate unde infra xiiii^o Vi
di agnum stantem supra monte
syon et cum eo etc Decimum est de
loci amenitate quia est locus
spaciosus luminosus sanus et magnus
unde infra xxi^o Civitas illa non
eget sole etc Undecimum est de sta
tus immutabilitate Jac. i^o Apud
quem non est transmutatio etc Duodecimum est
de securitate ps. Lauda ierusalem do
minum Et sequitur Quoniam confortavit
seras portarum etc Sed si volumus
ad illum locum venire simus amicti
sole veritatis et lunam falsitatis
calcemus etc De predicatoribus
Et luna sub pedibus eius Sic scri
bitur c^o xii^o Predicatores di
cuntur pedes ecclesie quia portant
et sustentant fideles De quibus
Cant. vii^o Quam pulchri gressus
tui Sed quomodo lavit pedes discipulorum
Joh. xiii^o Sub pedibus huius dicit
esse lunam i. mundi contemptus
De apostolis quod sunt et habent
stellas sub pedibus et lunam in ca
pite Et tales sunt qui relinquentes
statum predicationis et religionis
sequuntur curias principum De quibus
in ps^o Commixti sunt inter gen
tes et didicerunt etc De supplan
tatione Trahebat tertiam partem
stellarum et misit eas in terram
Sic scribitur ca^o xii^o Nota quod
sunt qui semper volunt trahi et
regi et nunquam trahere et regere
ut simplices stulti qui nunquam volunt
alios regere suo sensu Sed semper
volunt ab aliquibus regi et isti sunt
bene securi Alii volunt aliquando
regere et trahere et aliquando trahi ut
sapientes et boni [illegible] qui ali
quando regunt alios suo sensu et
aliquando etiam volunt regi ab alieno
sensu Tertii [illegible] semper perdunt
Talis fuit ille qui dicebat de e
quo meus [illegible] facere etc [illegible]
Ecce due partes stellarum Alii sunt
qui semper volunt trahere et rege

re omnia disponere et nunquam regi
ab aliis Et sunt illi qui semper [illegible]
nit sensum suum omnibus aliis pre
ferunt Tertia pars quam traxit cauda
dyaboli in infernum Et talis erat
petrus ad horam Et ideo dominus dixit
ei Si non lavero te i. si non [illegible]
non habebis partem etc Vel exponitur
hoc aliquid de angelis Et primo quod
dicatur tertia pars celi cum eis de
ceciderit Ad hoc dicendum est quod
duo sunt genera angelorum Quidam mi
nistrant quidam assistunt Unde Da
niel vii^o Milia milium ministrabant
ei Et decies centena milia assi
stebant ei Ministrantes dicuntur prima
pars stellarum Item boni assisten
tes dicuntur secunda pars Alii autem
qui nec assistere voluerunt deo nec mi
nistrare nobis propter deum sed luci
fero consentire dicuntur tertia pars
Et hos dicitur traxisse lucifer cau
da sua quia ei consenserunt Luci
fer enim appetiit equalitatem dei
et angelis reclamavit voluntatem
suam Et illi in eodem instanti ei con
senserunt unde simul peccaverunt eo
dem Sed quia ille fuit auctor
sibi appetiit dei similitudinem
et aliis reclamavit voluntatem
suam ideo dicitur traxisse illos
etc De deceptione dyaboli Tra
hebat tertiam partem cauda ubi sic
cauda dyaboli est suggestio que
tegit turpitudinem peccati [illegible]
[illegible] et sic multi
capiuntur Unde Eccli. xxix^o
Repromissio nequissima multos
perdidit Et sic quosdam trahit vio
lenter quosdam fraudulenter Sunt
tamen qui nullo istorum modo
trahuntur Sed ipsi secum tra
hunt peccata post se temptationes
[illegible] De quibus Ysa. v^o Ve
qui trahitis iniquitatem in fu
niculis etc De operibus hominibus
bonis dyabolus insidiatur Et dra
co autem mulieri stabat que erat
paritura Sic scribitur ca^o xii^o Per
fectum opus mittitur dyabolus ma
xime impedire vellet enim dyabolus
quod omne nostre semper essent pecca
tis et nunquam perficerent unde
Exo. i^o Dicit pharao obstetricibus
quando tempus advenerit pariendi

Si masculus fuerit int[er]fecite Sed cum
non p[ro]pt[er] impotencie p[er]ic[u]l[u]s boni operis
mitur occidere p[ro]pt[er] inanem gloriam
quam frequenter in fine op[er]is ad
misset Jdeo dicit Exo[di] p[ri]mo / C[apitulo] 4 pa
rentes Moysi videntes puerum
elegantem absconderunt ip[su]m t[ri]bus
mensibus ne [se] occideretur Tres me
sus tres defectus sunt qui deduc[u]nt oc
cidi in operibus n[ost]ris ne videniant
plen[e] P[ri]mus est q[uonia]m opa nostra
non sunt pura Jsa[ias] lxiiij[o] Vni
[uersa] iusticie n[ost]re quasi menstruate
Unde Greg[orius] Sepe sordet in iudice
oculos meritis q[uo]d fulget ante oculos
facientis Secundus defectus est q[uonia]m
et si essent pura sine admixtione
pecc[at]i tamen non sunt plena caritate
Tercius defectus est q[uonia]m et si ess[ent]
pura et plena t[ame]n no[n] sunt multa
Jdeo Job dicebat ix[o] Verebar omnia
opera mea Et certe si hec tria
concurrent in operibus n[ost]ris s[ic] q[uod] esset
pura plena et multa t[ame]n[n] ad
huc non debemus extolli q[uonia]m
no[n] sunt n[ost]ra v[ir]tute Sed dei op[er]at
in nobis Unde Jsa[ias] xxvj[o] Omnia
opera n[ost]ra op[er]atus es in nobis do
mine Et ap[osto]lus j[a] Coz iiij[o] Quid
habes q[uo]d non accepisti et De re
ligione quare templatur sollicitu
di[n]em fugit in solitudine ubi h[abe]t
locum pastum a deo et ibi pastu
enim Sic scribit ca[pitul]o p[ri]mo Religio
dicitur solitudo ubi mundo co[n]
tempto soli deo et sibi vacant re
ligiosi Unde Jsa[ias] li[o] Consola
bitur dominus Syon et ponet des[er]
tum eius quasi delicias et solitu
dinem eius quasi ortu[m] domi[ni]
Sequitur Ubi h[abe]t locum pastum a d[e]o
ad comedendu[m] non cibum qui pe
rit sed eternu[m] et in eternu[m] ...
Verbum dei et ipsum deum ut c[ar]
tibus concedit[ur] in lectione ut ...
in contemplacione Et hunc locum
pastum p[ar]at deus suis Ps[almus] Para[sti]
in dulcedine tua etc. Et secundo
ut ibi pastam eam s[upra] pabulo doct[ri]
ne pane eukaristie et pane ...
ne De quibus Luce xj[o] Amice
accomoda michi tres panes Sed
multi no[n] credunt q[uod] tanta sit
refectio anime in claustro q[ui]a
no[n] senserunt Et ideo no[n] credunt
iuxta illud Ps[almus] Nunquid poterit
deus parare mensam in deserto

i[d est] doctrinam in claustro Unde cu[m] dixisse[n]t
ad querent a do[mi]no ubi h[ab]itas re
spondit veni et vide q[uasi] d[iceret] Non lin
gua sed experiencia potest cognosci lo
cus mee habitacionis Unde Ecc[lesiast]i
xxxiiij[o] Qui non est expertus
pauca cognoscit Unde talis beatus Ber
nardus Multi vident cruces qui
non senciunt n[ost]ras consolaciones Sed
proch dolor recesserunt iam consola
ciones a claustris q[uonia]m claustra
versa sunt in plaustra De angelis pag[ina] ...
factum est p[re]lium in celo Sic scribit[ur]
ca[pitul]o xij[o] in celo i[d est] p[ro] celo q[uo]d dya
bolus vult auferre Vel demones
voluit auferre hominibus ex invidia
q[uonia]m modo p[er] superbiam ceciderunt
Michael et angeli eius p[ro]eliabant[ur]
cum dracone i[d est] lucifero Mycha
el nominatur solus q[ui]a est p[ro]
p[os]itus ecclesie Unde ei p[ri]mi[ti]ve in
tinuabit custodia eius Alij aute[m]
angeli qui singuli singulis ho
minibus sunt deputati / sub illo
sunt sicut ep[iscop]i sub papa et ideo
dicuntur eius Fuit aut[em] Michael
p[re]positus synagoge Unde angelus
dixit Danieli Nemo adiutor
meus fuit in omnibus hiis nisi
michael princeps v[este]r Daniel x[o]
Sed ex quo synagoga crucifixit
dominum / translatus est michael pre
positus ad custodiam ecclesie / Et
etiam hoc exponi de bello quod
fuit in celo empireo q[uonia]m lucifer
et sui propter superbiam ceciderunt
Michael et sui humiliando ste
terunt dicit q[uo]d factum est p[re]lium
in celo i[d est] divisio voluntatis at
consensu ad iram in celo empi
reo etc. De predicatoribus De terre pag[ina] ...
et mari Sic scribitur ca[pitul]o x[o]
p[ro]p[ter] terram que stabilis est signat[ur]
obstinati P[er] mare illi qui de alio
pecc[at]o in aliud fluunt Unde Jsa[ias]
lvij[o] Impij quasi mare fervens
hiis dicitur ve nisi penitean[t] p[ro]p[ter]
ea xp[istu]s ambulavit in terra
et in mari ut omnes ad se voca
ret ne possint evadere eternu[m]
ve / De duabus alijs quid signi pag[ina] ...
ficent / Et date sunt mulieri
due ale Sic scribitur ca[pitul]o xij[o]
Due ale possunt dici paciencia
et sapiencia que dant[ur] contra dupli
cem impugnacionem quibus impu
gnantur adversarijs Una im
pugnacio est p[er] verba Contra

haut datur pacientia Alia impu-
gnatio est per verba Contra
haut datur sapia hoc potest ap-
plicare ad ewangelium in quo a-
gitur de muliere chananea vel
due ale sunt duo precepta carita-
pag. lxiii tis etc. De beata virgine Ma-
ria / Draco ex ore suo misit aq(uam)
post mulierem et terra aperuit
os suum et adiuvit eam / Sic scri-
bitur ca° xii° Tunc ex ore suo
mittit aquam quando suscitat
tribulaciones et temptaciones
Sed terra i. beata virgo maria
de qua in ps° Terra nostra de-
dit fructum suum adiuvat mu-
lierem i. quemlibet timidum et fra-
gilem adiuvat orando exem-
plum paciencie ostendendo filium
dei adiutorem fortissimum pre-
bendo unde Eccli xxiiii° In celestibus
altissimi aperuit os suum pro hiis
pag. lxiiii° qui sunt in terra De pugna
dyaboli contra ecclesiam / Et
stetit draco super arenam maris
Sic scribitur ca° xii° Super
arenam i. super steriles et incom-
pactos et divisos super se tenues
eos et instabiles Et ecce quod dya-
bolus semper pugnat contra
eum sanctis et quiescit in re-
probis qui sunt quasi castrum
et habitaculum eius unde Job
xl° Sub umbra dormit in se-
creto calami in locis humidis
quod Iohannes appellat arenam
maris vocat Job umbram ca-
lami et loca humencia per um-
bram proprie designant ypocrite
qui habent figuram sanctitatis
sed non veritatem per calamum
qui est intus vacuus et extra
nitidus et de facili movetur a
quolibet vento significantur
leves et instabiles per loca humen-
cia voluptuosi qui malis hu-
moribus i. moribus habun-
pag. lxv° dant De septem persecutoribus
ecclie Et vidi bestiam de ma-
ri ascendentem habentem capi-
ta septem Sic scribitur ca° xiii°
Septem capita bestie sunt sep-
tem principes tocius iniquitatis
principia in septem etatibus
primus mundi Quorum primus fuit Cayn
in prima etate a quo incepit ec-
clesia malignancium Sic ecclesia
katholica incepit ab abel Ca-
yn enim interpretatur possessio

Abel vero interpretatur nichil hic ec-
malorum ecclesia surgit et funda-
tur super divicias / Bonorum vero ecclesia
in humilitate surgit et super pauper-
tatem fundatur unde et ecclesia
malignancium terminabitur in an-
tichristo divite et potente qui est
ultimum caput ecclesie maligna-
rum Secundum caput fuit
Nemproth qui cepit primo domina-
ri in orbe terrarum in secunda
etate unde de ipso dicitur Ge-
nes. x° Porro Chus genuit Ne-
mproth ipse cepit esse potens
in terra et erat robustissimus
venator fuit autem principium re-
gni eius Babilon Tercium caput
fuit Ismahel a quo fuerunt Ys-
mahelite i. sarraceni Manus eius
contra omnes et manus o-
mnium contra ipsum ut dicitur Gen.
xvi° Et hoc fuit in tercia etate
Quartum caput in quarta e-
tate pharao in terra Egipti ut
legitur Exo i° 2° et 3° In quinta
etate fuit quintum caput Nabu-
chodonosor qui populum Israel cap-
tivum duxit in Babilonem ut le-
gitur iiii° Reg. xxv° In sexta
etate fuit rex qui populum Israel
multiplicater afflixit in Egipto
ut legitur Exo / Sextum caput
herodes qui dum querens pu-
eros occidit ut legitur Math. Mag. ii°
ii° In fine sexte etatis que
nunc est erit cum septima quia
in septima etate erit septimum
caput Antichristus Sub quo erit
magna persecucio et universalis et
tota ecclesia qualis numquam fuit
Et De machmetho et antichristo
Vidi et ecce quarta bestia Sic
scribitur ca° vii° Ista quarta
bestia est gens sarracenorum a
machometo decepta Cuius fero-
citas sine malicia quantum
valuit testatur desolacio ecclesie
syrie scilicet palestine Egipti
mauritanie et insularum mul-
tarum maris In quibus aboli-
to Christi nomine ipsius machometi
detestanda tradicio quasi magni
prophete predicatur Heu quanta
mala faciet antichristus cum iste
in suo mendacio tot mala fecit
Sicut enim Moyses legislator
mendacii precessit antichristum
De miraculis antichristi Et
Et

illi scilicet bestie draco virtutem suam Sicut
scribitur ca° xiij° Dedit illi scilicet antixpo
virtutem suam scilicet ad miracula faciendum
Nota quod dyabolus non habet potestatem
nisi in naturalibus et non in eis que sunt
supra naturam Unde videtur quod non
posset facere miracula ergo non pos
set dare potestatem alijs faciendi
illa Solucio Fenera illa non erunt
miracula licet nominent nomine mi
raculi Sed erunt mirabilia pret
cursum nature facta Ipse enim anti
xpus ut credatur esse xpus in lege
promissus Simulabit se esse mortuum
Et post tres dies partem magicam
ferretur in aera ministerio demonum
Et sic putabitur resurrexisse Sed
tandem patebit falsitas simulacionis
quando a xpo occidetur Et nota
differenciam inter mirum et mirabile
et miraculum Mirum enim et mi
rabile et miraculum sunt intra
naturam Sed miraculum supra na
turam vel mirum dicat admiracionem
in vidente mirabile in visibili mi
raculum in utraque de antixpo et
eius crudelitate et potestate Sic scri
bitur Danielis vij° Inque devorabit
terram et conteret et perturbabit et in
troibit in terram gloriosam et mul
ti corruent Et de antixpo et ava
ricia / Faciebant adorare bestiam
Sic scribitur ca° xiij° Sicut enim
adoraverunt apostoli xpm Sic etiam
antixpm adorabunt sui apostoli
Sicut enim cupiditas excecavit
Judam ut venderet quem tot mira
cula fecisse videt et putavit post
ea incantatorem et magum Sic ita
excecabit istos avaricia ut credant
antixpm deum vel certe si non
credent tamen servient ei cum
magna reverencia sicut deo propter
cupiditatem Tanta enim est la
bes et pestis avaricie ut de faci
li faciat declinare a fide Ethi
vj° Radix omnium malorum est cu
piditas Quam quidem appetentes
a fide de dyabolo tamen potest ph
zare ut daret spiritum prophetizandi
Sic scribitur ca° xiij° Sicut dis
cipuli fuerunt discipulis xpi ut pos
sent loqui varijs linguis Sic
antixpus in specie ignis dabit
signantibus suis diversitatem
linguarum et faciet virtute demonum
Sed quomodo dabit hoc antixpus vel
dyabolus qui etiam non potest dare
scienciam Solus enim dat deus
scienciam ut dicit Augustinus in
ps Qui dat homini scienciam
Et eccli j° Omnis sapiencia a deo est
Preterea solus deus scit futura
Cum are solus potest dare spiritum
prophetizandi et futura preinducendi
Solucio demones sunt velocissi
mi et quasi in instanti possunt
longa terrarum spacia pertransire Unde
quod sit hodie in Ierusalem statim
possunt nunciare Rome ubi res
illa adhuc est quasi futura Ver
gratia Si multus sanguis funde
tur in fontem Unde Secana ori
tur ita ut totus fiet rubeus Sta
tim possit dicere Parisius Cras e
rit Secana rubeus vel sangui
neus / Et ita dum fiet dicet quod
ille per quem dixisset hoc pre
dixisset futura hoc modo demo
nes revelant futura vel divina
ndo ex coniecturis preteritorum et
sic faciet antixpus et dyabolus
in eum / De agro per quem intel
ligitur xpus / Et vidi et ecce — pausa ca xiiij°
agnus stabat Sic scribitur
ca° xiiij° Stat xpus ut ad
iutor ut speculator ut pugil
Karma semper est innare pactus
In agno monstratur humani
tas passa In statu vero oste
ditur divinitas illesa / Pati
quidem humanitati convenit Sed
stare divinitati Unde quia si
mul deus et homo fuit pati
simul et stare potuit / Dicitur
etiam agnus propter innocenciam
ostendendam quam habuit cum
sine originali peccato et actuali
fuit / Unde j Petri j° Agnus
immaculatus et incontaminatus
Immaculatus quia non contraxit
originale Quod probat mira vir
ginitas Incontaminatus quia
non commisit Quod probat divinitas
prius / De hoc agno dicitur Exo
xij° Erit agnus absque macu
la Et sequitur Comedetis ex eo
non crudum non coctum aqua

sed assum igni caput cum pedibus
et intestinis vora(bi)s Crudum comen
te qui enim habuisse originale pec
catum credit Coctum aqua maledi
cat qui p(er) primam eum peccasse
confirmat Nos nasci(tu)r crudi et
infirmi P(ro)p(ter) ea coquimur igne
concupis(centi)e Ipse aut(em) sanctus con
ceptus sanctus natus et sanctus
crevit Scriptu(m) quod nec crudum q(ui)
dem de eo nec coctum aqua debet
comedi Sed assum igni cum a
passus est ex caritate debet ac
ci(pi) Caput aut(em) cum intestinis
et pedes vorare est divinitatem
cum humanitate credere et infirmi
tates eius p(er)fidem et imitacionem
sibi incorporare etc. De mortifi
catione membrorum Et vocem q(ua)m
audivi erat sicut cytharedorum
in cytharis suis Sic scribit(ur)
ca(pitul)o xiiij° Cythara duo habet
lignum et cordas in ligno exten
sas per lignum duriciem significat
penitencia Corde in ligno ex
tense sunt corda penitencium
vel corporis singula membra
que singula debent habere
suam mortificacionem iuxta i.
Roma. vj° Sicut exhibuistis
membra etc. In cythara enim
ad hoc ut verbum canitet op
portet omnes cordas tangere no(n)
simul sed successive Ita in pe
nitencia ad hoc ut deo placeat
oportet singula pecc(at)a tangere
in satisfactione ut per que pec
cavit homo p(er) hec peniteat Sa
pie(ncie) xj° In hoc dicit q(uo)d dicit
in cytharis suis notat illos
qui semper cytharisant in cy
tharis alienis i(d est) qui peniten
ciam predicant alijs et ipsi
nullam vel modicam faciunt
In hoc eciam notantur p(re)lati
et abbates qui iemnaliter con
ventu vel malo procuratore come
dunt in cameris habundanter
isti cantant in cytharis alienis
quia religionem tenent no(n) in se
sed in suis subditis etc. De statibus
electorum Et cum eo c(entum) xl
iiij m(ilia) Sic scribitur ca(pitul)o
xiiij° In isto numero significantur sta
tus electorum Nam c(entum) cum sit
n(umer)us penitencium signat statum
incipiencium Quatuor signat iam
statum proficiencium quod notatur
in quatuor virtutibus secundum regulas
evangelij Et sic erant et in co
no proficientes p(er)fecti Et q(uo)d transit de
leva in dexteram signatur status con
templancium seu p(er)fectorum quarum
mente conversantur in celo Per
mille signatur status p(er)severan
cium et hij omnes stant ad agnum
De Novo cantico quare fiat Et
cantabant canticum novum Sic
scribitur ca(pitul)o xiiij° Novum dicit(ur)
quia nunquam veterescit Tunc
enim erit gaudium plenum et in
tegritas quod non poterit am
plius amitti Nunc aut(em) fragi
le bonum est corporis fragilitas
et integritas Et ideo gaudium
imperfectum Sed quia multi hic
cantant in suis cytharis p(ro)fa
nore huius mundi ut ypocrite
et virgines fatue Ideo sequitur
ante sedem et ante quatuor a
nimalia i(d est) in p(re)sencia et approba
tione angelorum In quibus
sedet deus etc. Sequitur hij enim
sunt i(d est) separati a carnis concupi(scencia)
et quadam prerogativa sicut
et fructibus melior fructus etc.
De mendacijs Et in ore eorum
non est inventum mendacium
Sic scribitur ca(pitul)o xiiij° Sunt
autem ut dicit Augus(tinus) in libro
de mendacio octo genera men
daciorum Primum est in doctrina
religionis ad quod nulla
causa quis debet adduci Se
cundum est tale q(uo)d nulli p(ro)sit
sed obsit Tercium est tale q(uo)d ita
prodest uni ut absit alteri Quar
tum est q(uo)d fit sola mentiendi fallen
di q(ue) libidine Quintum q(uo)d fit
placendi cupiditate Sextum q(uo)d
alicui obest et prodest alicui ut
si quis alicuius pecuniam vellet
tollere sciens ubi sit et nescire
se mentiatur Septimum est q(uo)d
nulli obest et prodest alicui
ut si quis vellet hominem ad
mortem quesitum prodere men
tiatur talem se non vidisse
scire Octavum est q(uo)d nulli obe(st)

pag. xx°
pag. xxj°

et alicui prodest ut corporali abmin
dicta aliquem tueri et eloquaci
tate dme macula sunt et Sic scri
bitur ca° xiiii° Loquacitas lingue
est pessima macula de qua Jaco
iii° lingwa constituitur in membris
nostris que maculat totum corpus
nostrum hec macula provenit et
nascitur ex gulositate Sic legitur
Exo. 10 c° 4 de fluvio Egypti ascen
derunt rane loquacitatis et de
predicatoribus Et vidi alterum
angelum Sic scribitur ca° xiiii°
Nota quod quinque sunt necessaria
omni predicatori designata per quinque
lapides quos David i. christus possit
in pera pastorali i. in predicacionibus
occidendum Golyam i. dyabolum
i° Reg. xvii° primum est auctori
tas unde dicitur angelus missus
ad vos Ec° cuius predicabit inst et
Secundum est humilitas per hoc quod
dicitur alterum i. eius vitam Ter
cium est vita unde hoc dicitur
volantem i. aterrenus se removen
tem Quartum est doctrina unde
hic per medium celi Glosa i. per doc
trinam quam verbis et exemplis
sanctorum traxerunt sicut equum aure
Quintum est finis sine intencio un
hic dicitur celi quia propter celestia
debet esse predicatio unde dicitur
de christo ascendit in celum et dicit
aut multi quod ista scala nos por
tant sed licas vere iiii° Reg. ii°
de ascensu predicatorum in
montes Et super omnem terram
Sic scribitur ca° xiiii° dicitur super
supra terram predicator debet esse
excede vita merito sicut predicatio
nis officio unde Isa° xl° Super
montem excelsum ascen et hoc
est cumulus terre i. cumulus
avaricie terrenarum delicarum
carnalium et dignitatum secula
rium primus mons est Gelboe
i. alicuius arene Secundus mons
est Seyr i. hyspidus Tercius
mons Ebal i. secularium dignita
tum In hoc monte dicuntur ma
ledictiones Deutro. xxvii° circa
fere omnes maledicunt prelatis
Super hunc triplicem montem

debet ascendere predicator sed omnia
conculcando Ideo dicit Paulus
Thy. iiii° Opus fac ewangeli
ste per hos montes ascendendo christus
ipius fecit in sua prima predica
cione Math. v° videns Jhesus tur
bas et de calice dei Et hic bi pag. xxviii°
bet de vino ire dei quod mixtum
est mero Sic scribitur ca° xiiii°
Calix domini est iusticia cuius
qua unicuique mensuratur secundum
premium et meritum Merum autem
est gaudium pravum quod est pu
rum sine mixtione tristicie vel
doloris perfectum nos signat dolor
eterne dampnacionis que est sine
omni consolacione Per mixtum vero
presens vita designatur ubi mixta
sunt merum celi et fex inferni per
spem et timorem ubi etiam mixta
sunt pariter consolatio et tribula
tio Prover. xiiii° Risus dolore mi
scebitur Sicut aqua miscetur
vino ne bibenti noceat vinum
purum Sic gaudiis presentibus
miscet deus tribulaciones et in
firmitates ne presencia gaudia bi
bentes nimis inebriemur et
nostrum obliviscentes Unde de
hoc calice dicitur in ps° Calix
in manu domini vini meri ple
nus Sic ergo deus amicos
potat in celo vino mero fece
potat inimicos in inferno mix
to potat omnes in mundo
et qui presentem tribulacionem
recipit in paciencia per prima
transiet de mixto ad merum
Qui autem murmurat in fla
gellis aut non vult bibere me
transibit de mixto ad feces Et pag. xxx°
morte et de mortuis Scribe
Beati mortui qui in domino mo
riuntur Apoc. xiiii° Nota
quod ex mortuis statim quidam evo
lant sine purgatorio ut pueri
baptizati martires et peniten
tes perfecta penitencia Unde
sursum christo baptizato celi aperti
sunt et Stephano lapidato et
Johanni in pathmos insula
Hy morientes in terra promis
sionis sunt Abraham alii vero
non statim evolant sed vadunt

in purgatorium ut imperfecti qui non
fecerunt penitenciam de peccatis suis
vel addiderunt venialia que secum
portaverunt Illi vero moriuntur
in Egipto tamen Jacob et Joseph
quorum ossa deportata fuerunt de
terra Egipti in terram promissionis
in signum quod hii qui sunt in pur
gatorio peracta penitencia deferun
tur ministerio angelorum in pa
triam Nullus tamen eorum qui
mortui sunt in deserto deporta
tus legitur in terram promissionis
in signum quod nullus eorum qui mo
riuntur in mortali deserti agra
ibunt umquam in paradisum cuius
figuram tenet promissionis De
periculis huius mundi Beati mor
tui qui in domino moriuntur
Sic scribitur capitulo xiiii° Omnes
beati qui a periculis sunt liberi
quorum infinitus est numerus Sed
ad presens illa octo ponemus que
ponit apostolus ii Cor xi° pericula
fluminum sunt pericula diuicia
rum ubi perit humilitas Cuius
verius diuitum est superbia
Unde Ysaias viii° Regnavit sy
ria super Effraym i superbia su
per divicias pericula latronum
sunt pericula deliciarum que fura
tur bonum cordis virtutem Unde
Osee iiii° fornicacio vinum et
ebrietas auferunt cor pericula
ex genere sunt ex genus nobilitate
ubi perit fraternitas Cuius ex quo
aliquis ex una parte habet aliquid
nobilitatis omnes ex genere suo
non recognoscit et despicit pe
ricula egentibus sunt pericula ex
amore parentum fratrum sororum
et aliorum qui nobiscum sunt
geniti Que pericula destruunt
civitatem unde dicitur Abdias ii°
Ve qui edificant Syon in sang
uinibus pericula in civitate sunt
pericula conspiracionum et dissensio
num ubi perit pax et caritas
Unde psalmus Vidi iniquitatem et
Pericula in solitudine sunt pe
ricula singularitatis ubi perit co
munitas et auxilium propter quod dicitur
Eccl iiii° Ve soli cum ceciderit
et Pericula maris sunt pe
ricula seculi ubi perit caritas Sic
dicit Beatus Bernardus propter quod
dicit apostolus Nolite conformari
huic seculo pericula in falsis fra
tribus sunt pericula male fra
ternitatis Unde Seneca Nec ignis
solitus candidos et innocenti sermo
vel amicus suam ingerit rubigi
nem Seneca xxi° Cum tangit pix
Et De baptismo et caractere Et vi
di tamquam mare vitreum mixtum
tum igne Sic scribitur capitulo xv°
Tria sunt in baptismo Primum
est peccatorum remissio sive mun
dacio Et hoc intelligitur per mare
Nam sicut in mari rubeo sub
mersi sunt pharaoniste Sic in
baptismo mergitur et destruitur
peccata Secunda est caracteris
impressio quod potest notari
Est enim caracter quedam dispo
sicio anime mediante quo anima
est prona gracie divine Tercium
est gracie collacio quod notatur
per ignis mixtionem Et notandum
sunt tres baptismi scilicet flaminis san
guinis et fluminis Et hic ultimus
solus habet hec tria Nam duo
priores caracterem non imprimunt etc
De timore Quis non timebit
te deus Sic scribitur capitulo xv°
Nota quod sunt octo genera timoris
Primus est timor generalis qui est
fuga disconvenientis Unde de eo
dicitur Gen ix° Terror ac tremor
vester sit super cuncta animalia
terre Hoc timore timuit Christus mor
tem Math xxvi° Cepit Jhesus pa
vere et tedere Secundus timor
est humanus quo timent anima
humana carnis qui dicit esse
infra timeas ne nec malis et qua
do exercet Et est peccatum hoc timore
timuerunt obstitrices propter quod
mentite sunt Exo i° Tercius
timor est mundanus quo mundus
timetur amissio rerum munda
narum Et est viciosius sicut hu
manus Et hoc timore mundano
dicitur in psalmo Illic trepidaverunt
etc Et hic timor fuit in Judeis qui
ideo Christum occiderunt quia gentem
et regnum amittere timuerunt etc
Quartus est timor servilis quo
tantum timetur pena quia timo
re pene cessatur a peccatis Unde
Augustinus Qui timet servilis
regnat in eo peccandi voluntas

et sequetur opus si spacietur impunitas
sit aspitu seducto est. Et de hoc dicit
Johannis in° perfecta caritas foras
emittit timor est initialis quo propter
tum timore pene propter amore iustitie
declinatur a malo. De hoc dicit ly. Ecci
1° Initium sapientie timor domini. Sex-
tus est timor separationis quo timetur
timore separandi a patrie declinatur
a peccato licet nulla pena timeatur.
De quo Ecci xv° Qui timet deum
faciet bona. Septimus est timor
offensionis quo licet nec pena nec
separatio timeatur, tamen ne pater
offendatur statim declinatur a malo.
De quo ps. Beatus vir qui timet
dominum etc. Octauus est timor
reuerentie quo sola reuerentia ti-
metur maiestatis. hunc solus Christus in
patria. De quo ps. Timor domini
est sanctus etc. hic timor facit ho-
minem respicere tantum ad conspecta
maiestatis diuina etc. De iudiciis
dei. Vnoma iudicia dei manife-
sta sunt. Sic scribitur ca° xv°
Nota quod iudicium dei est duplex
singulare et vniuersale. Iudicium
singulare dicit quod sine meritis hunc
elegit et illum reprobat verbi gratia
Jacob et Ezau. Item nota quomodo
facit vnum diuitem et alium pau-
perem vel vnum semper infirmum
et alium semper sanum vel vnum
turpem et alium pulchrum. Ex tali
ratione facit hoc deus. Omnia
licet ignota sint nobis. Vnde
Job v° Nichil in terra fit sine
causa. Et plato Nichil est cuius or-
tum causa legittima non precesserit.
Sed omnia iudicia manife-
sta sunt in suo actu in quem eu-
enit. Ideo omnibus patet quid
sit. Sed occulta sunt eorum cause
et quia excedunt humanum intellectum
quare ita fiat. Vnde Gregorius
dicit ex Job sciebat se primi
sed causam primitionis igno-
rabat. Et de hiis iudiciis dicit
apostolus dicit ad Romanos xj° O
altitudo diuitiarum etc. Et ps. Iudicia
tua sunt abyssus multa quo
ad cause cognitionem que penitus
est nobis. Vnde Cicero dicit que
sunt manifesta quo ad eventus

euidenciam, quia in omnibus no-
tum est quod ita est. Iudicium autem
vniuersale est quo iudicabit deus
in futuro separando malos a bonis.
De antichristo et eius persecutione. Ecce iiij°
Et vidi de ore pseudo prophete exi-
tres spiritus immundos in modum
ranarum. Sic scribitur ca° xvj°
Hic notantur tria genera hominum per
que antichristus persequetur ecclesiam
scilicet principes seculi per quos affliget
simplices. Sapientes mundi per quos
seducet multos. Hec duo genera
hominum de consilio suo. Tercium minores
satellites per quos fiet execucio ma-
licie etc. Vnde dicitur de rana que
modo que in paludibus manet
et garrulant sine ratione etc. De pa- xxxv°
effusione fialarum. Ite et effundi-
te vij fialas ire dei. Sic scribitur
ca° xvj°. Quid significet in
tercius hominibus iram dei futuram
predicandos apperte intimate. Et sequitur
Abiit primus et effundit fialam
suam in terram i. predicauit con-
gulam quo dicit propter sitim et fa-
mam continuam, De phebus hunc
gule habes metrum. Quelaute mi-
nus ardent studiose. Secundus
effudit fialam in mare i. in se-
cundo predicauit contra luxu-
riam que maris nomine designa-
tur propter fetorem propter feruorem
propter amaritudinem et propter a-
quarum multitudinem, dicitur quod de
singulis. De spe speciebus huius pecca-
ti sunt quinque scilicet fornicacio adulte-
rium stuprum incestus scilicet cum
cognatis luxuria contra naturam.
Et sanctus Jacobus fugiens tamquam
mortem hoc dicit quia sicut a mor-
te nullus expeditur nisi innatus
se. Ita et a peccato luxurie vix
liberatur. Nam istud peccatum facit
contemptum predicationem et omnem
admonitionem. Vnde Ecci xx j°
eludet luxuriosus et displicebit
ei etc. Et sequitur. Tercius ef-
fudit fialam super flumina et su-
fontes aquarum i. tercio loco contra
iracundiam propter motum impe-
tuositatem. Nam flumina frangunt
obstacula. Sic motus ire virtutes

dicitur autem motus iracundie fons
dum stat in corde Effluit autem
in flumine cum exit verbum vel
factum Dic hic de gradibus ire
Sequitur et quartus angelus
effudit fialam suam in solem i.
quarto loco predicavit contra
superbiam et gloriam inanem
que per solem designatur propter
sublimitatem et claritatem qua
tales appetunt in hoc mundo
Non in celo hoc est autem unum et
summum malum quod ex super-
bia provenit quia omne bonum quod
invenit perdit Et quod non invenit
ut non inveniat impedit Unde q-
dam dixit Allexandro qui valde
superbus erat / Deus presto erat
tibi sapientiam dare Sed non
habes ubi recipias eam quia ma. p.
in pede per superbiam Est eciam
primum superborum quod tempore
prosperitatis sunt ambiciosi Et
tempore adversitatis iracundi etc.
Et quintus angelus effudit fia-
lam suam super sedem bestie i. pre-
dicavit contra peccatum invidie
que est sedes dyaboli propter unde
Ysaie xiiii° Sedebo in monte te-
stamenti in lateribus aquilonis sunt
invidi et frigidi nichil de igne
vel calore caritatis habentes Ex hac
quasi ex radice corrupta nasci-
tur multa mala Isti manducant
linguas suas per invicem detra-
hendo Sequitur Sextus ange-
lus effudit fialam suam in flu-
men illud magnum Eufraten enim
interpretatur pulverulentus sive
crescens que volt super terram
in pulveribus divitiarum Unde
Eccli x° Avaro nichil est scele-
stius / Dic de avaricia ut scis
Sequitur Septimus angelus
effudit phialam suam super aere-
m i. predicavit contra avariciam
acidiam quam acidiam quasi
omnis criatura reprehendendam
ostendit / Dic de formica et de
sole et De prudencia exem-
plo formice / Volens Salomo
ne homo sit piger sed ut pro-
videat sibi misit eum ad for-
micam erudiendum prover. vi° Va-
de inquit ad formicam o pig-
Considera vias eius et disce

pag ccxxvi°

sapientiam Que cum non habeat ducem
nec preceptorem nec principem
parat estate cibum sibi et congre-
gat in messe quod comedat Et sunt
quedam in hac auctoritate que satis
possunt confundere pigriciam hominum
primum est parvitas formice quam
Salomon ponit homini quod satis
erubescibile est Unde Seneca
Pudeat ab exiguis animalibus
trahere mores Secundum est
quod dicit Considera vias eius
non viam sed vias i. discursus
quas facit pro grano uno collige-
do pro quo pluries vadit longe de
domo sua Unde possunt satis
confundi quidam qui gravantur
semel in septimana venire ad
ecclesiam ad acquirendum vitam
anime Tercium quod dicit for-
mica non habere ducem cuius
sequatur exemplum nec precep-
torem cum verbo erudiat nec
principem qui verbo remuneret
bene facientem vel puniat negli-
gentem homo tamen habet hec omnia
et adhuc pigrescit miser Quar-
tum est quod formica primum gra-
num eligit quo pascatur / homo
miser pascitur spiritualia pec-
catorum Quintum est quod formi-
ca omnis portat aliquando ma-
ius se et homo modicam penitentiam
non potest portare etc. De stultis ho-
minibus exemplo porcorum / Nota
quod illi tunc habent sapientia sic
scribitur eccl° xvii° Nota quod illi
qui habent sapiencia fiunt cauti
ex consideracione aliorum Sed
stulti nunquam volunt esse ca-
uti Nam quantumcunque videant
alios mori vel dampnari nunquam
se emendant Sicut multi porci qui
vident socios de augia sursum
duci ad macellum nichilominus
remanent ad augiam inter furfur
etc. De mercatione / Quando
mercies eorum nemo emit amplius
Dic scribitur eccl° xviii°
Sunt quidem mercatores spiritua-
les Sed mali per quod celum dant
pro terra ut avari Eterna bona
pro dignitatibus ut ambiciosi Iusticiam
pro pecunia ut advocati Gloriam
pro humana laude ut ypocrite
Sacramenta pro denariis ut

alia spualia pro tpalibus ut simo
niaci de quibus dicitur Ezech xxvii°
Negociatores qui in multitudine cun
ctarum diuiciarum argento ferro
stagno plumbo imple nundinas
Argentum dic sapienciam secularem
ferrum potenciam temporalem stan
num dic sanctitatis simulacionem
plumbum uero carnalem delecta
cionem Tales in morte spaliter
dolent de duobus scilicet de amissione
rei amate et cum tanto labore
acquisite Et de pena pro amore
illo illicite inflicta Johannis xx°
Auferte ista hinc De negotiatione
ypocritarum / Mercatores autem et Sic
scribitur ca° xviii° Habent ypo
crite multas merces quas ven
dunt in taulis Vendunt enim au
rum diuine sapientiae Item arge
ntum spualis eloquencie lapide
preciosum scilicet carbunculum i. emi
nenciam conuersacionis sancte Item
margaritas i. candorem vite apl̄i
ce Byssum i. sanctorum institu
cionem Item purpuram i. mar
tirii amorem Item sericum i. vir
ginitatis splendorem Item coccum
i. caritatem Item lignum cypressi
i. constanciam indeficientem qua
hoc lignum est imputribile Item
ebur castimonie elongatam Item
semen paciencie Item marmor
dulcedinem humilitatis Item cyna
momum palorem penitencie Item
thus deuocionis Item vinum com
puncionis Item oleum compassio
nis Item oues simplicitatis
et innocentie Item poma desyde
rii i. odorem bone fame Hec omnia
ypocrite vendunt pro vana gloria
Sed in die iudicii propter crimina tan
to maior erit confusio quanto si
bi nunc sanctiores esse uidentur.
De penis inferni Et omnis artifex
et omnis ars non inuenietur amplius
plus Sic scribitur ca° xviii°
Nullum officium nullus artificium
erit in inferno unde possit homo
acquirere victum vel aliquid ap
denium mercari Unde Eccl ix° Quod
cumque potest manus tua instanter
operare Quia nec opus nec sa
piencia nec racio nec sciencia
erunt apud inferos quo tu pro
peras argentum est quod pecu
niam stercorum scientiae sue in

inferno Et satis probabile est pro
babile est Cum enim sit aliqua
infirmitas que hominem adhuc
viuentem facit amittere scienciam
Multo forcius videtur quod pena
inferni que excedit omnem infir
mitatem hoc faciet Habebunt
tamen recordacionem multorum
ex quibus aggrauabitur eorum
pena Ut dicit Greg de pena
inferni dicit enim quod lucebit
ad aliquid et ad aliquid non lucebit
uero lucebit / lucebit enim ad
hoc ut videri possint reprobi unde
doleant Sed non lucebit ad
hoc ut videant de quo gaudeant
De dyabolo et eius locucione pte lio
Et tamen in sciencia iudicat Sic
scribitur ca° xix° Sic scri
bitur Exo xiiii° Dominus pu
gnabit pro nobis et vos tacebi
tis quasi dicat dyabolo loquente
non respondebitis Et tunc dominus
pugnabit pro uobis / Dyabolus
loquitur cum peccatum suggerit
homo respondet quando conse
tit et tunc vincitur homo Sed
tacet quando eius suggestioni
non consentit Et tunc dyabolus
vincitur Quod facit deus unde
in eodem dicunt Egipcii Fugia
mus Israhelem quia dominus
pugnat pro eis contra nos Et
De prelatis / Oculi autem eius pte lio
sicut flamma ignis Sic scribi
tur ca° xix° Oculi ecclesie sunt
prelati qui debent toti ecclesie
prouidere sicut oculi prouident
corpori De quibus dicit Cant
vii° Oculi tui sicut piscine
in Esebon iuxta filie multi
tudinis Quatuor hic dicit que
exiguntur in prelatis primo ut
sicut oculi per discrecionem piscine
compassionem in Esebon per
caritatis feruorem Quia Esebon
interpretatur ignis in eis porta
per exemplum et predicacione
Sed heu hodie oculi ecclesie sunt
lippientes pleni sordibus di
uiciarum et fame deliciarum
De victoria multiplici Et in capi pte lio
te eius dyademata multa Sic
scribitur ca° xix° In capite eius
sunt multa dyademata i. multe

victorie quibus ipse dat vincere
suis fidelibus. s[cilicet] dyabolum car-
nem et mundum Exemplum de
david qui alio modo vicit golia
qui resistendo alio modo saul
quia fugiendo alio mo[do] abso-
lonem. Quia aliquando fugit
aliquando resistit. Quia dya-
bolus est vincendus p[er] resistentia[m]
a[d] mundus p[er] fugam caro utroq[ue]
modo. s[cilicet] p[er] abstinencia[m] disc[r]eta[m]
Nam contra dyabolum pug-
nandum est humilitate con-
tra mundum et contra carne[m]
pxlmo caritate et de xpo et omni
potentia / Hic in vestimento
et in femore suo scriptum Rex
regum et domin[us] dominanciu[m]
Sic scribitur ca[pitul]o xix[o] In ve-
stimento i[d est] in sanctis novi
testamenti qui p[er] gratiam domi-
ni sunt baptismi vestis Iuxta il-
lud ad Gal[athas] iii[o] Quicumq[ue]
baptisati estis xpm induisti[s]
Et in femore suo i[d est] in antiquis
patribus a quibus duxit secu[n]d[um]
carnem originem habet scri-
ptum titulum fidei Rex regu[m]
et domin[us] dominanciu[m] quia
tam hii quam illi xpm cre-
dunt esse regem et dominum
universorum hoc applicare po-
tes ad Ewangelium et de re-
gulo Nam interpretatur solu[m]
xpm / omnes alii possunt dici
reguli respectu xpi et de na-
pxlvo tivitate xpi temporali et de vir-
gine / Et vidi alterum ange-
lum descendentem de celo Sic
scribitur ca[pitul]o xx[o] descenden-
tem de celo i[d est] carnem assume[n]-
do / et se humiliante m[aiestatis] vt
de solio maiestatis indueret
saccum nostre mortalitatis
hic descensus fuit figuratus
Iudicum vi[o] per descensum
roris in vellus Gedeonis arca
sicca manente vellus i[d est] b[ea]ta
virgo que repleta fuit gracia
dei Synagoga sicca manen-
te pars descendit sicut pluvia in vellus et cetera aliquando
te sup[er] aliquam p[ar]tem iudee
ceciderint Sicut sup[er] pastores
quibus xpi natiuitas fuit nu[n]-
ciata et de dyabolo / Et appre-
hendet xpus draconem et ser-
pentem antiquum Sic scribi-
tur ca[pitul]o xx[o] / dicit dyabolus
draco p[ro]pter nocendi violen-
ciam Serpens vero p[ro]pter no-
cendi astuciam Antiquus p[ro]pter
consuetudinem longam Sa-
thanas i[d est] adu[er]sarius quia s[em]p[er]
adversatur omni bono liga[t]
semper impediat quia no[n] p[ro]-
sequitur et ligavit eum i[d est]
priori potestate privavit imp[er]-
i[d est] p[er] mille annos i[d est] toto spa-
cio nu[m]eris electorum impletur
Sive usq[ue] ad tempus antixpi
de publicanis et peccatoribus
Et seducet gentes que sunt
gog et magog Sic scribitur
ca[pitul]o xx[o] / p[er] gog intelligunt[ur]
illi p[er] quos dyabolus late-
ter [sic] compatitur in p[er]secucione
ecclesie Per magog illi p[er]
apte persequitur ecclesiam
Et hoc extrahitur ex nomi[num]
interpretatione Gog enim in[ter]-
pretatur tectum quia quasi
tecto peccant peccatores publica[ni]
hoc potes applicare sup[er] illo
ewangelio Erant appropinquantes
ad ihm et et de istis tamen gen-
tibus beatus Augustinus li[bro]
xx[o] de civitate dei ca[pitul]o xi[o]
sic dicit / gentes iste quas sic
appellavit Gog Non sic acci-
piende tamquam sint aliqui in
aliqua parte terrarum barbari
situati Quos quidem su-
spicantur getas et massagetas
p[ro]pter litteras horum nomi[num] primas
Sive aliquos alios alienigenas
alienigenas Sed interpreta-
cionum nominum gog tectum
et magog de tecto intelligimus
gentes toto orbe terrarum diffu-
sas Gog enim tectum domus

dyaboli est ymago de tecto publico
est qui procedit de domo De orna
tu anime sicut sponsam ornatam
viro suo Sic scribitur ca° xxi°
civitatis ornatus hominis et ma
xime eius ad dedicacionem
significatur hester xv° Ubi le
gitur quod hester induta gloria
sua volens ingredi ad assuere
assumpsit duas ancillas cum
una quasi defluencia in humum
vestimenta sustentabatur altera
vero se innitebatur quasi pre
delicijs teneram supportabat he
ster interpretatur abscondita Et
significat hominem sine anima
qui in absconditis facie sponsi
sui placere cupit una famu
la que vestes colligit est hu
militas que pulverem vane glo
rie excutit altera famula que
supportat eam est caritas que
omnia sustinet et omnia suffert
unde dicitur prima Cor xiii°
hijs virtutibus dicitur se orna
re quilibet eius ad dedicacionem
ad ecclesiam Sed proch dolor
iam fit oppositum Nam pro hu
militate fit superbia Ita pro ca
ritate lites odium et ebrietates
Cum hijs virtutibus est xpus
in domo cordis suscipiendus
zacheus fecit Cui dictum est
hodie in domo tua oportet
me manere De portis Ab ori
ente tres porte Sic scribitur
ca° xxi° Duodecim porte civi
tatis sunt duodecim porte
predicacionis Sicut enim per
portam intratur civitatem Sic
per predicacionem intratur in ci
vitatem celestem Per orien
tem significatur predicacio moni
toria Cuius tres porte sunt
tres species admonicionis scilicet am
monicio ad pugnandum quo
ad incipientes Ad progredien
dum quo ad proficientes Ad
perseverandum quo ad per
fectos Per aquilonem significatur
predicacio comminatoria Cuius porte tres
sunt comminacionis species Comminacio
incerte mortis Comminacio districti
iudicij Comminacio eterni supplicij
Item per austrum significatur predi
cacio consolatoria Cuius tres partes
sunt tres promissiones quibus sa
lvi sunt penitentes Prima est pro
missio venie promerende Secunda
est gracie recipiende Tercia glorie
adipiscende Item per occasum intel
ligitur predicacio redarguitoria
Cuius tres porte significant tres re
darguciones Prima est de pec
cato cordis Secunda de peccato
oris Tercia de peccato operis Item
prima de concupiscencia carnis
Secunda de concupiscencia oculorum
Tercia de superbia vite Item prima
de peccato in deum Secunda de peccato
in proximum Tercia de peccato in
semetipsum Et propter hoc dicitur
Apocalypsis viii° Ve ve ve habitantibus
in terra Vel per orientem intelligun
tur infantes et pueri per aquilonem
senes per austrum
iuvenes per occasum etas decre
pita Et hijs ... etatibus vi
ti per tres portas scilicet per fidem ...
vitatis ingrediuntur civitatem
celestem De virtutibus longitu
do scilicet civitatis tanta est quanta
latitudo Sic scribitur ca° xxi°
Tanta est longitudo scilicet fides quan
ta est latitudo id est caritas Sed
contra prima Cor xiii° Nunc manent
fides spes et caritas tria hec
Maior autem horum caritas
Solucio Equales sunt omnes
virtutes quo ad unum merendi Ra
cio enim est una vis sive racio
merendi gracia dei Caritas autem
quo ad dignitatem est lacior quia
ipsa est forma virtutum et pri
mo participat racionem merendi
et ab ipsa habent quod sunt meri
torie Sicut dicitur prima Cor xiii°
Si linguis hominum et Devin... pag ho
nitate Quartum fundamentum
id est fundamenti ornamentum Sma
ragdus Sic scribitur ca° xxi°
Smaragdus est lapis cuius omnes

herbas et arbores viriditate sua superat Et virtutes eius reddit gratiosum intuentibus Acere vi[t]um virescere facit / ymaginem sicut speculum reddit Et signat viriditatem que virorem animus integre servat et omnes alias virtutes quodam modo superat Ecclesia virginitate servare maius est angelicum quam humanum Graciosa etiam est angelis et deo et hominibus et in se portat ymaginem xpi Ecclesia sequitur agnum quocumque ierit et De

pag lv° Paciencia / Quintum fundamentum Sardonix Sic scribitur ca° xxi° Sardonix ex duobus nominibus sotietate est vocatus ut dicit ysyd[orus] habet enim candorem ut lux et ruborem ut ut sardius Et est tricolor primus candidus / in medio rubeus in summo et in signando nichil cere aufert Hic lapidis signat sanctorum paciencia per quam primo i. in mundo sunt viles et despecti unde Job xii° deridetur insti simplicitas Sed in medio i. intus in corde sive in consciencia sunt candidi per innocenciam Supremis rubei per ardorem martiry propter xpistum Et hic nichil de cera aufert Ecclesia suis persecutoribus plene remittit ex corde nullum rancorem retinens Iuxta illud Ecclesiastici xxviii° Relinque proximo tuo nocenti te et tunc deprecanti tibi peccata solventur Et De

pag lvi° mendacio / fortis tamen sequitur Et omnis qui amat et facit mendacium qui libenter facit mendacium ut sunt multi principes qui libenter audiunt adulatores mendaces Ille autem facit mendacium qui invenit vel inventum alys libenter dicit ut hystriones et detractores et

Incipit registrum ad certa puncta prescripta super

Apokalipsim de quibus in ceteris materys et certis quas ad sermones applicabis Et primo de A

Sequitur de B

Sequitur de C

Sequitur de D

O

Sequitur de O

P

Sequitur de P

R

Sequitur de R

S

Sequitur de S

Sequitur de T

Sequitur de V

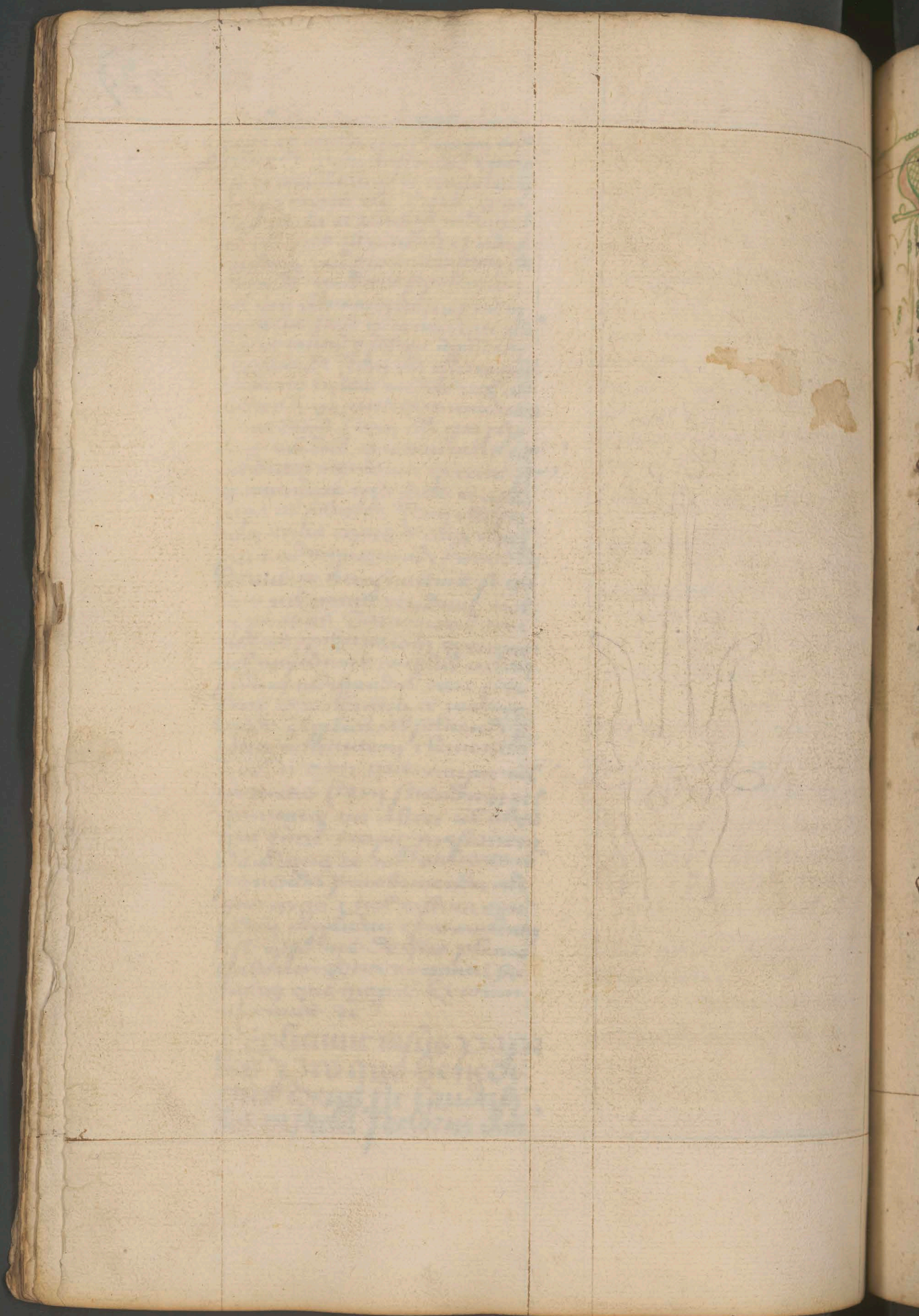
Sequitur de X

Explicit registrum pre scriptorum excerptorum super appokalipsim cum ceteris prescriptis finitum infra octauam Sancti Stanislai sollemnis diebus rogacionis pasche Sub anno domini Mo CCCCo quadragesimo tercio etc

Sequendus est de eo qui incendit uel frangit ecclesiam uel locum religiosum aut cimiterium qui ante denunciacionem potest absolui a suo Epo Post denunciacionem vero non nisi a papa Et idem in quolibet incendiario intelligitur si excommunicatur et denunciatur Tercius est quando solus papa aliquem nominatim excommunicat / quem solus papa absoluat / et sic eciam solus absoluit participantes in crimine propter quod excommunicatus est Item presbiter scienter incipias benediccens qui et si licet non est excommunicatus tamen mittendus est ad sedem apostolicam et beneficio officio suspendendus Item falsificans litteras papales et scienter falsis litteris papalibus utens Item insecutor Cardinalium qui incurrit multas et graues penas de ego de p. felicis libro vjo Item illi illi inititur ad sedem apostolicam qui occasione sentencie excommunicacionis suspensionis uel interdicti late dant licenciam grauandi illos qui tulerunt eam uel suas in personis uel bonis vt de sentencia excommunicacionis Cauemus libro vjo Item corpus aliquius alicuius defuncti incidentes uel coquentes possibus transferendis sunt excommunicati et a sede apostolica absoluendi Item inquisitores hereticorum odio uel gracia amore uel lucro contra iusticiam uel conscienciam abmittentes contra quempiam procedere uel inpar heresim aliam imponentes hoc impediat officium suum sunt excommunicati ipso facto a solo papa specialiter absoluendi Item religiosi qui sine licencia proprii sacerdotis sollempnizarent matrimonia aut ministrarent sacramenta eukaristie aut extreme vnccionis sunt excommunicati ipso facto et a solo papa absoluendi Item similiter excommunicati religiosi qui excommunicatos a canone aut a superiori uel in casibus a iure non expressis aut a sinis pstatuta prouincialia aut Synodalia

punctuatis aliquem absolvent a
pena et a culpa sunt a papa tm
absoluendi Item insecutor eporum
est excommunicatus et absoluendus
a papa in extra cle de sen. exco
Item clerici et religiosi inducen
tes aliquos ad vouendum et adiu
randum vel promittendum de
eligendo apud eos sepulturam
vel iam electam ulterius non im
mutent sunt excommunicati ipso
facto et tantum per sedem applicam
absoluendi Item illi qui scienter
celebrare in loco interdicto vel ad
audiendum vocaunt excommunicatos
et interdictos Item illi qui prohi
bent talibus excommunicatis vel
interdictis nominati exeant sunt
excommunicati ipso facto et a solo
papa absoluendi Item illi fer
runt arma equos et alia neces
saria ad impugnandum eaucos de
ferunt et transmittunt se ga
leas vel naues vendunt vel
in piraticis Saracenorum na
uibus gubernacionem exercent
vel impediunt consilium vel au
xilium in defendendo terre sancte
sunt excommunicati et tantum
a sede applica absoluendi per
extra vagantem clementis
que ii quinti que incipit mul
ta reuetis Item sciendum est
quicumque tm alteri vel alijs
qui faciat recapit pensionem
de aliqua re vel vtilitate co
sequenda pro obtinenda ali
qua gracia vel iusticia aput
sedem applicam excommunicatus
est ipso iure de quo plenius
habetur extra vagante Po
infacy que incipit Excommu
nicamus etc

Explicuint casus papa
les Pro quo benedi
ctus deus sit laudabi
lis in secla seclorum Amen

Medice cura te ipsum
Luce quarto. Sicut
ait Gregorius in
prima parte sui pastoralis c. i⁰
Nemo est qui cordium vulnera cura-
tiora nesciat esse vulneribus
viscerum. Nimirum videtur medi-
cum spiritualem multo subtiliorem
debere fore medico corporali
cum sicut ibi cavet multa pericula
opus est ut plurimum vim pigme-
torum spiritualium considerans et
prius se ceteros curare properat cum
quamvis medicinae regulas cognoscat
theologus si artis spiritualis imperitus
et in se ignorantiae confossus
vulneribus alios mederi properat
et audire non immerito merebitur
Medice cura te ipsum. Ma-
gna quippe stultitia est ut ait
idem Gregorius alios mederi quis
properat qui et vulnus in facie
vulnus portat. Et maxime
plane dementia est. Unde ait idem
in Pastorali c. i⁰ Sunt hii qui
nequaquam spiritualia precepta cog-
noverunt cordis se medicos profiteri
non metuunt, dum qui vim pig-
mentorum nesciunt videri medi-
cos carnis erubescunt. Recte
igitur cuilibet talium dicitur: Medice cu-
ra te ipsum. Et quos medicos car-
nium appellare convenit ad plus
melius quam curatores animarum.
Ipsos utique rectores ecclesiarum
ille thezaurus creditus est pro quo
ne periret deus pater filio suo
non pepercit. Ro. 8. Ad Ro. viii
Cuius eciam ille vulneratus qui
incidit in latrones fovendus curan-
dus que est a samaritanis relictus
est Luce x et in manus eorum
dicitur: Curam illius habe. Et
rursus dicit per prophetam Regum
iii⁰ Custodi virum istum qui si
lapsus fuerit erit anima tua pro anima
illius

Porro Dominus per Ezechielem com-
minatur cuilibet curatori dicens Sangui-
nem eius de manu tua requiram
Ez. iii dicitur quia vita et mors subdi-
torum posita sunt in manibus prelatorum.
Unde illud dicitur Iudith viii Ex vo-
bis pendet anima illorum. Sit itaque sua
conmittet quisque curatorum et pensset
sui periculum regiminis et artem doc-
trinae qua discat spiritualis curacionis
ut eius et in se ignorantiae curare
possit vulnera et in subditorum
cordibus sanare sciat pestifera
delictorum contagia. Nec sic quod absit prius
curandi regulas sciat ad sanandum
commissos sibi subditos festinet
iuste sibi obviam audiat ab eodem
Medice cura te ipsum. Recte namque
tali ignaro prelato dicitur. Ut prius
in se sufficientem curandi artem
spiritualium morborum habeat quam
complacens sanandis vulneribus
subditorum adhibeat. Verum ut ait
Gregorius in Registro Verecundum est
et dici pudet quia sacerdotes qui
ducatum accipiunt quod omnium re-
ligiose vite non noverunt. Litterae
tamen in aliquibus catholicis in-
terius ignorantia tollatur. Co-
stat in plerisque quod melius est nescire
quam errare in quibus etiam viri religiosi
in libris et verbis divinis. Melior est
fidelis ignorantia quam temeraria
scientia. Nec tamen in misteriis
sacramentis disponendis quomodo
damnabilis est in quibus id verbum
est apostoli primo Cor. xiiii Si quis
autem ignorat ignorabitur. Dominus
namque ignorantia a quo scire ordi-
quaeque agendum est. Injustitia con-
turbat negotiorum naturam scien-
tiam [illegible]. Nam scire et facere
[illegible] non esse intelligens sed circa
[illegible] super [illegible]
[illegible] esse quod dominus re-
quirit fuit prudentem quo consti-
tuit super familiam suam. Matthei xxiiii
Prudentem dixerim ut sciat quo
ordine, quo tempore, quo modo
quo fine quidquid gerendum sit

Ecclesiastici si cecus ceco ducatum prebeat
nonne ambo in foveam cadunt Mat.
xv. Non enim potest cecus cecum ducere
Luce vi. Sic nec per indiscretos prelatos
subditum discrete per viam perducere
salutis. Et quia his periculosis temporibus
et si in pluribus ecclesie sancte m-
inistris magis quam in administran-
dis sacramentis ecclesiasticis que sunt
instrumenta spiritualis curationis
plerosque non tamen curasse quam va-
riasse circa eadem cognovimus. Adeo
ut vera sit illa prefati Damasceni
sententia que eos medicorum scola
consuetudinem variare videntes, si-
cut aut compositas ad infirmum venire
inique in assignatione vel exhibitione
curarum convenire. Hec ille. Et hac
quoque vim sit in eis heu quibus vestris
fidelibus subiecta cedit cotidiana
experiencia luce clarius manifestat.
Perfecto si quid circa aliquod sacramen-
torum administrandum sit in ecclesia
Dei vix totius diocesis clerus in
modo vite et canonice tenendo con-
veniunt aut concordant. Quod inde
hac ecclesia hic addit. Sic iste ille
minuit. Ille proponit postponenda,
iste postponit preponenda. Ille be-
nedicendum persuadet, iste negandum
asseverat. Ille contingit libentius,
iste tangi devotum et devocius contingit
corrigentes tamquam ignavum. Sic
quoque prelati mutua disceptatione colli-
dentes non sine quorundam scandalo alios
subditorum in confusionibus laboriosum
perpetuant et detinent. Proinde
nos Stanislaus Dei et apostolice se-
dis providentia episcopus Poznanien-
sis ecclesie officii pastoralis cogitatio-
nibus tot fluctuacionibus confusis
viam cupientes ostendere et more
parentum circa modum administrandi
rite ecclesiastica sacramenta et celebrandis
sacris missarum solemniis et
censuris ecclesiasticis canonice ob-
servandis per venerabilem virum
magistrum Nicolaum de Blone
doctorem decretorum capellanum nostrum
devotum fideliter collectum et ple-
na discussione masticatum de fratrum
nostrorum capituli Poznaniensis consi-
lio et assensu prehabita deliberatione

approbantes omnibus et singulis rectoribus
ecclesiarum pro libro habendum et tenendum
ad unguem superaddimus et mandamus vo-
lentes sicut in eo in administrandis sa-
cramentis celebrandis officiis censuris-
que observandis omnes et singulos di-
rigi et qualitercumque statuentes quod quos
si quispiam per archidiaconum
nostrum aut per alios nostros
synodales per visitationes repertus
fuerit, qui sicut dicti libri statuta modum for-
mam et dispositionem se non gessserit in eisdem
obviantibus, aut qui non habuerit pro-
prium, penam synodalem incurrisse
se noverit in tunc per finalem sententiam
consuevit in tunc sunt contra alios [illegible]
petrabitus et debitum tunc [illegible]
summendus etc.

De sacramentis in generali

Quoniam natura humana
post lapsum considerata subobli-
gatione peccati maiorum eget gratia
Dei per quam ab illa infectione peccati
purgaretur et ad statum originalis
iustitie reducetur. Iuxta illud Roman.
v. Peccaverunt et egent gratia Dei, et
ex v. talibus. Talis gratia aut divinitus
infectionem purgans in nobis con-
fecit que utique necessaria sunt
ad salutem, sicut fides spes caritas et
fidei sacramenta. Hec autem circa sunt signi-
huiusmodi de sacramentis li. primo. Unde ista
sibi cohererent, ut per animam
habere non possent sine similitudine salutis consor-
tium ut non fides multum habet si per
opera negligit. Iuxta illud Iacobi
ii. Fides sine operibus mortua
est nec bonum aliquod opus sufficit
sine qua impossibile est placere Deo
Hebr. xi. Et rursus fides operans
hominem sanctificare non sufficit
si eam fidem quam in sacramentis dignissimi
sanctificationem recipere contemnunt. Hec
Hugo. Hinc est ergo quod utique sacerdotes
ecclesiarum precipue multum nobis est
necessaria cum ipsa sunt occasio et
auxilium nimium apertissimo resurgendi
et in ipsis tota medicina nostri
vulneris consistit sicut alter in opere
suo theologice veritatis li. vi. ca. v.
Non quod in eis gratia subiectualiter
contineatur vel causaliter per ea effi-
ciatur, cum Deus sola mediante habeat collocari

et a solo deo infundi. Sed quia in illis et per illa graciam curacionis a Christo medico Christo oportet quod hauriat, ideo ergo non alligavit potenciam suam deus sacramentis quin et per aliam viam graciam conferre valeat secundum Magistrum in quarto libro dis. prima. Propter quod sanantes et iustificantes peccatorem iustificat ipsum auctor sacramenta effective per graciam in eis tamquam vasis contentam etc.

Diffinicio sacramenti hic sequitur

Licet autem sacramentum multis modis diffiniatur tamen secundum quendam doctorum concordiam sic diffinitur secundum Augustinum in libro de doctrina christiana. Sacramentum est invisibilis gracie visibilis forma ita ut eius similitudinem gerat et causa existat. Ex qua diffinicione habetur differencia sacramentorum veteris et nove legis. Illa enim quod figurabant non efficiebant quod significabant, hec vero efficiunt graciam quam tamen illa efficiebant etc.

De septem sacramentis nove legis

Sacramenta nove legis sunt septem videlicet baptismus, confirmacio, eukaristia, extrema unctio, penitencia, ordo et matrimonium. Ista autem sunt tamquam sufficiencia pro septem ordinata in remedium contra multitudinem. Sed etiam hoc considerandum est quod quedam data sunt in remedium unius persone, quedam in remedium totius ecclesie. Illa que sunt in remedium unius persone sunt duplicia: quedam enim data sunt in remedium ad intrandum in ecclesiam ut est baptismus, quedam ad egressum de ecclesia ut est extrema unctio, quedam ad progressum in ecclesia et hec sunt duplicia vel quantum ad operacionem virtutis veluti ut animalis non superveniat, et quantum ad hunc operacionis est confirmacio ut homines adiuvant, et quantum ad hoc est eukaristia. Illa ad recuperandum virtutes si ipsum in processu spirituali aliquo ledi contingeret et sic est penitencia. Illa autem in remedium totius ecclesie hoc potest esse duobus modis aut per se in regimine et multitudine spirituali et sic est ordo, vel quantum ad multiplicacionem naturalem fidelium et sic est matrimonium. Quidam etiam capiunt numerum sacramentorum secundum adaptacionem ad virtutes ut fidei vide baptismus qui sacramentum fidei dicitur. Spei extrema unctio per quam sperant quodammodo ad futuram gloriam. Caritati eukaristia, prudencie ordo, iusticie penitencia, temperancie matrimonium, et fortitudini confirmacio. Adaptant etiam diversis generibus culparum et viciorum et penarum ut baptismus sit contra culpam originalem, penitencia contra actualem mortalem, extrema unctio contra venialem, ordo contra ignoranciam, matrimonium contra concupiscenciam, confirmacio contra infirmitatem, eukaristia contra maliciam quia est sacramentum caritatis que per se opponitur malicie. Hec sanctus Thomas super quarto sentenciarum distinctione ii q. i.

De institucione sacramentorum

Secundo considerandum est quod solus deus instituit sacramenta. Sed quedam instituit ante adventum suum ut matrimonium et penitenciam. Sed hec duo confirmavit in novo testamento. Sed primam predicavit et in operibus incipit [illegible] quod Christus fratribus instituisset penitenciam. Iacobi v ubi dicit: Confitemini alterutrum peccata vestra. Non est verisimile quod per illa verba vellet non intendebat sacramentum aliquod instituere sed promulgare, cum non fuisset auctoritas instituendi aliquod sacramentum apud Iacobum. Item extrema unctio instituta esse a Christo ubi dicit quod apostoli ungebant oleo egrotos multos et sanabant. Confirmatur autem quod non fecerunt auctoritate propria sed auctoritate Christi illam Bonaventura (?) unctionem instituentes. Ex quo dicitur quod Iacobus eam instituerit per illa verba Iacobi v: Infirmatur quis ex vobis adducat presbiteros. Non est credendum sed eam esse de prima, sed bene per illa verba eam promulgavit et docuit faciendam. Item ordo institutus est a Christo ubi dicitur Math. xxvi: Hoc facite in meam commemoracionem, et Iohannis xx: Quorum remiseritis peccata. Hec enim duo pertinent ad ordinem sacerdotalem, scilicet potestas respectu corporis Christi veri et potestas respectu corporis Christi mistici. Hec Scotus. Item confirmacio instituta est per hoc quod Christus manus pueris imposuit. Item baptismus institutus est per Christum cum ipse se baptisari fecit a Iohanne, formam autem dedit dicens: Euntes in mundum predicate omnibus baptisantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Item eukaristia instituitur in cena ultima postquam apostolos communicavit etc.

Tercio considerandum est secundum Thomam super quarto sentenciarum dist. i q. iiii articulo tercio efficacia sacramentorum est ex operibus

Sacramenta quod institutione divina tanquam
a principali causa agente et passione
Christi sicut a causa primaria meritoria
et fide ecclesie sicut a continuatione mi-
sterium principali agenti. Et hoc est quod
dicit glossa super illud Romanorum. Similiter ex
percussi lateris ade quod a latere Christi profluxe-
runt sacramenta per que salvata
est ecclesia

Item quarto considerandum est quod quedam
sunt sacramenta necessaria quedam volun-
taria. Sed necessaria sacramenta necessitatis
sunt ista Baptismus Confirmatio penitencia
solemnia unctionis Corpus Christi et ideo
dicuntur sacramenta necessitatis quia sine istis homo
salvari non potest. Si quis contemptu ob-
mittitur et hic dicit Sacramentum
baptismi in necessitate aqua cuiusque potest
recipi dummodo in forma ecclesie consti-
tuatur de tinctura calo ut in fine
et de consecratione dist. iiij aqua. Similiter
confiteri possum cuique in necessitate ut
illud Confitemini alterutrum non sit
heretico vel excommunicato. Sacramenta vero
voluntaria sunt illa que obmittere
non est peccatum quae dum facta dignitatem
ubi .i. q. v. Secundum ut sunt ordines
quia a dignioribus conferuntur. Ideo
vel quia non sunt digni ad ordines assu-
mendi sunt. Item minorum sine huius-
modi sacramentis bene possumus salvari.
xxx. q. iiij. Si vult ad sacerdotium hic vero
in glossa pa et venerius de ...

1915

De sacramento baptismi
Nisi quis renatus fuerit

ex aqua et spiritu non potest intrare in
regnum dei Johannis iij c. Sicut dicit
Hugo de sancto victore de baptismo et est dist. iij c. placuit
per Augustinum Corpus non sanctam pecca-
torum sed peccatorum anima corruptibilem
et carnem facit. Peccavit quidem anima
primi et peccatum corrumpit carnem
postea tanto quod non posset predicare
se in ista anima voluit predicatum
sumere de qualibet anima sibi si quidem quicquid
infunderetur sibi anima corrupta in corpus
corruptione quod nascatur peccatum in ipsa
anima. Hoc autem est peccatum originale
quidquid multo imputatur. Quidem aliquando
dicit retributionem in nascendo anime cum
igitur ab hoc peccato non potuit liberari
liberari nisi per baptismum. Ipsa
anima quodammodo renascitur
spiritualiter quae nata sunt filia ire

sit filia adoptionis. Ideo salvator
noster in medio et proclamans
necessitatem huius sacramenti baptismi
dicit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua
et glossa scilicet exterius abluente et inte-
rius mundante spiritu sancto non potest intrare
in regnum dei. Ex quo patet necessitas
huius sacramenti. Et quia baptismus est
ianua omnium sacramentorum. Ideo de ipso
primo videndum est. Circa autem ipsum
consideranda circa ipsum sacramentum
videbitur de ipsius substantialibus
Secundo de ipsius accidentalibus. Tertio
de ipsius cautelis. Quarta ab aliquo
consideratur circa quolibet sacramentum
in ipsum tertii substantialibus diffinitur
aut sic baptismus est ablutio
corporis exterius facta sub forma
verborum prescripta. Circa quod veniunt de
substantia baptismi. Primum est materia
de sufficit generaliter ut baptismus
mundat illud facit quod facit caritas
melius tamen si fiat specialis intenti-
tio ut videlicet baptisandus vel tamen
quod baptizandus mundetur in actu
a peccato. Similiter requiritur intentio
illius qui baptisatur si est adultus
anima invitus non recipit sacramentum
ut in c. maiores de baptismo
et eius effectu ita si. Secundum est
de ipsius baptisandi quia in adu-
ltis requiritur fides propria sed in parvulis
aliena quia parvuli in fide ecclesie bap-
tisantur. Tertium est expressio forme
verbis a Christo instituta que est hec
Ego te baptizo in nomine patris
et filii et spiritus sancti. Circa quam
prolationem videtur baptisandus ne
aliquid dictionem obmittat aut eam
addat aliquid vel mutat vel ne eam
transponat dictiones vel commutet
aliqualiter nomina personarum. Unde
si diceretur In nomine genitoris ge-
niti et procedentis ab utroque non est
baptismus. Similiter si dicat patris omnipotentis
potentis sapientis et benigni non
est baptismus. Item non debet obmitti
illud pronomen in principio positum
scilicet ego te baptiso quia licet non est
de forma quantum ad necessitatem sacramenti
sed tamen quantum ad consuetudinem ecclesie. Quicumque
peccaret obmittens quamvis ibi esset
baptismus ita notatur in c. de
baptismo et eius effectu. Ubi ... ca

quod immergens puerum dicens
In nomine patris et filii et spiritus sancti et non premi
tens ego te baptizo non esset puer bap
tisatus Greci autem et Ruteni dicunt
quod expressio ministri scilicet ego non est de ne
cessitate forme quia per eum bap
tismus efficaciam non habet sed per ipsum
recipiens esse de necessitate forme
quia actus ad suscipientem terminatur
Ideo differunt a nobis in forma Sed
Et quia ad eam forma quod persona ministri
non exprimit ad removendum errorem
in primitiva ecclesia qui efficaciam bap
tismi attribuebant ut i Cor. i
Sed quod consignat actum sub certa persona
ad ostensionem vero vel ostensionem quando
Baptisavit similiter quidam ipsi
dicentes baptisavit Johannes Sed persona baptista
in isto casu ut dicatur Nam autem
in mutatione debita forme sic
ut oporteat rebaptisare non esset
determinatum Sed certum est quod in ea forma
melior esset hec sanctissima ut habetur De consecratione dis.
iiij. q. ya. a[illegible] Et licet in primi
tiva ecclesia apostoli et alii sancti
baptisabant in nomine Jesu Christi
et postmodum significandum quia
quodammodo secundum Ambrosium tota trini
tas in hoc nomine intelligitur Et
propter reverentiam statim ut illud non
celebre et virtuosum redderetur cessavit
et in hac causa iam non licet sic ba
ptisare secundum theologos Si tamen esset
quis baptisatus in nomine Christi
faciendum esset eum eo statim in aliis
dubiis sequis non est simpliciter
determinatus per ecclesiam talem baptismum
non valere ita quod talis baptisandus
hiis verbis Si baptisatus es non te
rebaptiso Si non es baptisatus
ego te baptiso In nomine patris
et cetera Et idem faciendum esset cum baptisat
Ruthenum vel Grecum quia non constat
illorum formam non simpliciter non va
lere propter quod ecclesia facit et tolle
rat eam nec expresse reprobat Secundum
quod requiritur ad efficaciam baptis
mi est materia debita scilicet ablucio per
elementum aque in toto vel per
vel in aliqua parte cum verborum
forma exprimitur ita quod non unus
verba proferat et alter pueri[illegible]
immergat Ista autem immersio
est fienda tercia nisi necessitas ma
gna aliud facere suaderet vel nisi
baptisandus esset adultus

quod per sacerdotes in magis non posset tunc
enim sufficit una aspersio aque in capite
quod hodie etiam in pluribus fiunt eciam
in pueris propter pericula que acci
dere possent circa totalem immersionem
parvuli Unde quamvis peccaret qui semel
semel eum immergeret contra ecclesie con
suetudinem faceret Sciendum autem est
quod secundum Johannem Parisiensem super
quartum dis. i q. iii aqua baptismi
non oportet in necessitate esse sanctificatam
dominus contactu sue mundissime car
nis vim regenerativam contulit aquis
Sed tamen aqua debet esse simplex sic quod
non mutetur species aque cum admixtio fiat
corruptio Unde potest fieri baptismus
in lixivio vel in aqua maris vel sal
suta vel in aqua compressa mixta de
luto Et dico mixta compressa id est liquida
quod ibi appareat vera aqua sed quod aqua
imbibita spisso luto non potest esse con
veniens materia istius sacramenti Et
racio est secundum doctores sub verbis supra quia
locio est mutata propria vel quia sunt
vel potest fundatura istius sacramenti aqua
in materie remota Unde aqua imbi
bita pasto vel spongee vel imbibita
spisso luto et si tangat carnem
non tamen est conveniens materia ad baptismum
quia sic talis contactus non est locio
Et similiter in glacie et nive eo quod
non est aqua fluida locione conveniens
nec similiter multa mixta cum luto
Similiter aqua rosacea vel expressa
de floribus vel herbis nimis spissum
in quo plus est de pinguedine
quam de aqua Similiter vinum et sal
ina hominis aut eciam urina non sunt
convenientes materia baptismi eo quod ibi
aqua mutata est in alteram speciem
Ubi autem non est tanta transmutatio
aque sicut de brodio carnis medone
cervisia et huius liquoribus contra dubitat quidam
doctores non esse materiam sacramenti
Ego autem omnino reprobo in istis
liquoribus fieri hoc sacramentum propter
defectum significationis Aqua enim
baptismi sicut illa aqua que fluxit
a latere Christi que fuit vera aqua
elementalis miraculose facta
propter statum baptismi sic eciam
et sanguinis unum tamen aqua elementalis

In baptismo esse salubrem materiam [illegible] sacramenti [illegible] consecracionem secundum [illegible]. Racio autem institucionis est a parte convenientie, quia aqua est frigida fluida lucida necessaria et communis, et hec omnes proprietates conveniunt illi sacramento in quo debet fieri baptismus, qui est ad reprimendum fervorem concupiscentie, ad flectendum rigorem inobedientie, ad illuminandum cecitatem fidei, ad introducendum viam salutis. Item alia racio est: per baptismum ab hiis malis liberamur, scilicet ab inmundicia, ignorancie et concupiscencia, unde ex proprietatibus aque, scilicet puritas per quam mundamur, perspicuitatem per quam illuminamur, et frigiditate per quam abscisi concupiscentie temperamur. Sic est baptismus in aqua non in [illegible] aliquorum liquorum consecratur, et ne propter defectum [illegible] salutis hominis incurrerent, et ne inveniatur apud omnes communis materia baptismi. Preterea

De baptismo

Et triplex est baptismus, scilicet fluminis, qui fit in aqua communi, et talis liberat a pena et a culpa et graciam infundit in habitu et caracterem imprimit. Alius flaminis, qui tunc fit quando quis desiderat baptizari sed non habet per quem baptizaretur et sic moritur antequam baptizetur; talis in fide salvatur [illegible] est in decretali Explicatur de presbitero non baptizato. Et idem patet per Augustinum in libro de civitate dei, et libro 3o de unico baptismo, et per beatum Ambrosium in libro de obitu Valentiniani, et hic delet culpam et graciam habet in usum quo meritum consistit. Tercius est baptismus sanguinis, qui fit in martirio pro Christi nomine suscepto, ut in innocentibus. Et quidam eciam dicunt de latrone [illegible], sed non videtur verum cum ille non possit dici martir cum pena sua quia non pro veritate aut iusticia

aut fide Christi sed pro suis sceleribus passus est, sicut socius eius dicens: Nos quidem digna factis recipimus. Videtur ergo potius quod baptizatus flaminis propter confessionem fidei quam habuit ad Christum dicens: Domine memento mei. Et iste baptismus a temptatione liberat et confortat [illegible], quia martires stantes [illegible] in celum [illegible], sicut patet de Stephano dicente: Video celos apertos, Actuum vii. Item in hoc sacramento est quoddam sacramentum tantum, ut est ablucio exterior in corpore; quoddam res tantum, ut gracia; quoddam res et sacramentum, ut caracter. Qui ficte baptizantur cum proposito peccandi mortaliter [illegible], vel qui errat in articulis fidei, vel qui dicit sacramenta non valere, tamen recipiunt sacramentum. Et cum postea desiderat baptizari et non habet per quem recipit rem [illegible] salvatur. Qui vero recipiunt rem et sacramentum, ut parvuli morientes et adulti mundati, et recipiunt exteriorem ablucionem in corpore et impressionem caracteris in anima. Est autem caracter distinctio a caractere eterno impressa anime racionali secundum imaginem, configurans trinitatem creatam, id est hominem, trinitati creanti, id est deo, et distinguens a non consignatis secundum statum fidei. Et hic est dicere quod caracter est quedam qualitas seu signum consignativum corporis, distinctivum ab infidelibus, assimilativum fidelibus et dispositivum ad graciam. Et talis caracter est indelebilis, potencie intellective in qua principaliter consistit ymago. Et quia [illegible] habet [illegible] sicut appetitiva habet [illegible] bonum vel malum. Et ideo est secundum Thomam dist. iiij q. iij [illegible] impressio caracteris est

per sanctificacionem anime racionalis ut saciatur reputatur aliquid adali-
ut sacramentum ad quod hoc non magis
est sacramentum actiue quam crisma vel oleum
sed hec alteraque sua valent secundum predictos opi-
niones nisi character amittat sicut
nec crisma vel oleum sanctificatum
perdit diuinus non corrumpunt [illegible]
tur aut mutantur. Nullus autem potest bis
baptisari quia duo diuina constituunt ba-
ptismum irreiterabilem et hec re-
spicit plenam remissionem omnis pene
quam culpe que fit in baptismo
datur. satisfacio semper est diminuenda
hec Scotus dist. iiij q. ija

Consequenter de accidentibus

ipsius baptismi restat videre. Omne
autem est de solempnitate bap-
tismi que non sunt de essencia ut sal
oleum crisma cereus et similia. Sal-
via et flatus et vestis baptismalis
et alia signata. hec tamen parentibus non
mittunt sed ornant. Inungitur
autem baptisandus in quatuor locis scilicet
in fronte ut fidem publice predi-
cet et hoc fit in confirmacione. pec-
tore. In vertice ut agenda sub
eius cognoscat. Inter scapulas
ut iugum christi suauius portet.
In pectore ut deum dulcius diligat.
et de istis omnibus melius infra
videbitur in fine istius sacramenti.

Secuntur cautele

Nunc de cautelis circa istud sacramentum
adhibendum est videndum. Et primo
caueat sacerdos in priuatis domibus
baptisare infantem vel adultum
nisi pueri essent regis vel princi-
pis quibus in hoc defertur. Et hoc
eciam intelligitur propter causam necessitatis
aliorum in necessitate baptisari potest ubi-
cumque vt si puer esset in mortis
articulo vel differentes haberent inimi-
cias capitales prout hec causa notatur
in Clementina una de baptismo et eius
2a effectu. Secunda cautela ne quem
coactum baptiset ut iudeum aut pa-
ganum et hoc reclamat vel protestatur
aliquo signo expressiue suum dissensum sed pe-
nitus non recipit sacramentum nec cogitur
legem christianam seruare. Si autem
metu mortis vult baptisari nec re-
mouet positiue expressis verbis vel signis
vdatum. Et hiis si non reclamat sed
mentis dissentit et sacramentum non
recipit nec cogitur seruare legem 3a
christianam. Item tercio caveat ne
baptiset amentem vel fatuum seu
furiosum. Unde tamen in eis dicit Thomas
amentes a natiuitate sua recipiunt
sacramentum sicut et pueri. Sed illi
qui manent amentes ante communionem [illegible]
tate post quam fuerunt vsum racionis
et lucida interualla. Et habuerint
tunc propositum suscipiendi baptismum
suscipiunt sacramentum et non econtra
si actu contradicunt quando baptisantur
in amencia aliter non. Et sic intelli-
gendum est quod dicitur in concilio
de amentibus. Sed qui tamen desperauerunt
baptisati esse nescientes. Item 4a
quarto caveat ne iudeum vel pa-
ganum statim baptiset nisi prius
de fide informatus et confessus dies iiij
iudeos. Et hoc ne etiam in talibus
decipiatur et hoc esse vnum nisi ne-
cessitas aliqua aliter inuenitur. Item 5a
quinto caveat quando sunt plures
plures baptisandi ne dicat ego ba-
ptiso vos. quia contra peccatur secundum
Thomam ad baptismum esse. Sed
ideo tamen plures baptisat unumquemlibet
seorsum dicat ego te baptizo. Hec
sanctus Thomas. Si tamen magna necessitas
instaret quod si apportarentur duo vel
tres pueri simul debiles et infirmi
quasi agonisantes. Et videtur mihi
quod posset dicere ego vos baptiso
et ne propter dilacionem vltimam mo- 6a
rerentur. Item sexto caveat ne
mutet formam verbaliquam inter po-
sicionem magnam aliquam disti-
nguat actum hec cum aliud ali-
terare secundum peccatum et [illegible]
dist. iiij q. ij. Addicit et interpositus
ut intermittit non valet ut si dicat
[illegible] plus et aliud falsa aliquid

Impedimentum sacramenti occurrit ut ma-
lidatur sibi infinita suspectiva a(u)t sole-
ita quod dicit misereatur vide nec mandat de-
mencie suffocatum et tunc velut p(ro)-
sequitur et filii et spiritus sancti. Talis
talis non viciat baptismum. Similiter
de tussi si acciderit que plantas
aut etiam de silencio longo inter
verba idem ibi intelligendum est secundum
Thomam in quarto dis(tinctione) iii. Item sep-
timo caveat sacerdos ne in mortali
peccato existens baptizet cum solemp-
nitate more solito pueros quia pec-
cat mortaliter secundum Thomam et Petrum
de Tarentasio in quarto dis(tinctione) v articulo
iii. Quando puer baptizatur
nullus in hoc casu baptizans
non minus confertur per bonum quam
per malum ministrum quia bonitas
ministri non est de necessitate baptismi
sed de congruentia nec peccat bapti-
smum suscipiens a malo sacerdote
tollerato ab ecclesia. Secus autem de
precisso ab ecclesia ut ab heretico scismati-
co et excommunicato a quibus licet
nullo modo recipiendum esse nisi in casu
necessitatis. Tunc enim etiam a non
baptizato et a iudeo vel pagano
posset recipi quandocumque malo dum-
modo in forma ecclesie teneat cum
intentione videlicet faciendi quod
quod facit ecclesia. Verum tamen licet ecclesia
baptismus a malo sacerdote tolle-
rato sub ecclesia non viciatur quantum
ad sacramentales effectus tamen a bono
sacerdote melius est recipere si ha-
beri potest quia secundum Thomam cum effectui
principali per aliquid plus addi-
tur meritis baptizantis et hic per
quod dampnabile et periculosum est
sacerdoti morari in peccato mortali
per unam horam cum semper debeat
esse paratus ad ministrandum sacramenta.
Sed circa hoc nota quod licet in casu
necessitatis iudeus vel paganus
possit baptizare non tamen possit levare
de fonte secundum Thomam. Ratio quia in
primo casu baptizando possit tene-
bitur dei cum sit eius vicarius.
Sed in secundo non quia non esse inca-
pacitatem ecclesie nec tale aliquid spirituale
cognitionem contrahit cum sit corporis

spiritualis vite hoc Thomas in quarto
dis(tinctione) xlii q(uestione) i. Item octavo attendendum
ut habeat ad baptismum actualem
intentionem baptizandi et maxime
quando profert verba essentialia. Tamen
sufficit non habet eam sed cum prius
habuit eundo ad baptizandum
sufficit. Ex quo patet quod aut ebrios
vel furiosus non possit baptizare
et dico de ebrioso carente usu
rationis quia talem intentionem non
nec actualem nec habitualem.
Cuius ratio est iuxta illud
Accedit verbum ad elementum et
fit sacramentum. Nam secundum Bona-
venturam in quarto dis(tinctione) v q(uestione) i. Effectui
principali ad hoc quod verba ordinata
ad effectum assignatum necessarium
est intervenire intentionem ministri quod
intendit illo actu et verbo talem hunc
effectum vel saltem quod ecclesia facere
vel saltem quod Christus instituit dispo-
suit. Alioquin nullus et elementum
ut distincta non faciunt sacramentum
hoc autem per verba ad habendum est
quod ad omnium sacramentorum dispensationem
necessarium est habere actualem inten-
tionem actu vel habitu complicite
vel implicite secundum Thomam in quarto
dis(tinctione) v q(uestione) ii articulo i. Item nono qo
caveat quod non pueros antequam
nascatur de utero matris baptizet.
Et hoc si puer secundum omnes probatur
esse in utero matris quia sic eius non per
aquam contingere inmediatam nec per
lavari ibi existens. Si autem appa-
reret principalis pars puta caput
tunc simpliciter baptizari possit quia
iam aquam aspergi possit. Si autem apparet
pars minus principalis sic magis vel
pars illa etiam esset baptizanda
quia illa pars est toti ad levandum
omnes sanguis ut in capite et post-
modum posset baptizari si nascitur
vivus sub conditione. Talis tamen puer
si nascitur mortuus sepeliretur
in cimiterio secundum Dac(?) sub dis(tinctione) iiii
q(uestione) iii. Et idem tenet Iohannes
Parisiensis dis(tinctione) vi. Similiter etiam esse
de illo circa quem diminuta est
forma necessaria competentie inspecti

sepeliatur in cimiterio extra
Talis enim sepelitur ... supplet
credimus quod summus sacerdos supplet
sic peccatum. de conse. dist. iiii. quod parvulos
hic. Item domus caueat ne incurrat
infirma et moriente in qua puer
viuit dimidiat quia sic homicidium
committit quisquis hoc facit non
sunt autem facienda mala ut veniant
bona Rom. iii. ideo caueat dimittat
pro infantem in ea quod ipsa patiatur
pre infantem ut supra. Si vero mater
sit mortua esset iam peccatum tunc pre
et ideo tamen fratre dimidiare et puerum
inde corporalem baptisare aliter non
Item sacerdos caueat ne angustiam
non sit quibus dimidiata an sic vnus
homo uel duo vel an habeat duas
animas uel vnam baptisare sequentem
Item si sunt duo colla duo capita
et duo pectora per quibus erunt duo
corda et sic baptisandi sunt ut
duo et baptisentur ambo per se seorsum
Si autem non sunt esse tamen sic sunt duo
aut primo baptisandus est vnus
et post alter sub condicione dicens Si
tu es baptisatus non te rebaptizo
Si non es baptisatus ego te
baptizo in nomine patris et filii et
spiritus sancti. Et ideo monstrum dicitur fuisse
in francia habens duo capita quorum
vnum posset velle deo et quo alterum
posset nolle vnum enim volunt
comedere et sobrie viuere alterum lascivire
et epulari et cum vnum pro
suo aliud vix reliquum clamabat
se ... ita refert sub deo dist.
q. i. c. iiii. Item sacerdos caueat ne
crismate antiquo baptiset quia
puniuntur sacerdotes hoc facientes de cons. dist.
iiii. Si quis de illo et de sequenti capitulo
li. vi. ubi dicit glossa finalis sancta
... crisma vero crisma non debet
esse vsui ut de illo et quibus crisma
et deponentur sacerdotes qui de illo
antiquo crismate vngunt baptisandum
nisi in mortis articulo. Unde ad
annum nouum crisma non potest consecrari
et vetus cremari de conse. dist. iiii
libus. Si autem diligens sacerdos in
omnia ne puer decedat sine baptismo
Unde si iam incipit tamen ...

Si videt puerum morientem sine baptismo
potest eum baptisare de cons. dist. iiii. nullus
... in glossa penultima

Restat nunc ponere practicam
manualem circa huius sacramenti dispen-
sacionem. Est autem primo sciendum quod ca-
thecismus et exorcismus debent pre-
cedere baptismum qui solempniter
confertur. Exorcismus vero dicitur illa
conjuracio ordinum per quas expelluntur
demones et adiurantur ut recedat a
puero de qua dicit thomas quod valde
conveniens est ipsum premitti ante
baptismum et prius homo debet liberari
a potestate diaboli quam offerri deo per bap-
tismum. Unde hic sequitur ea que po-
nuntur in baptismo sed recedit ab eo
sathanas totus ipso circa corporis
debilitat potestatem demonis ne tam
possit in homine sicut ante et ne
baptismum et alia bona in ipso impe-
diat. Et potestas perdita totaliter
tollitur in baptismo sicut pharao prius
est flagellatus plagis decem in egipto
et postea totaliter in mari
submersus et per hoc signa baptismi sub
... Et sic bene dicitur quod exorcismi
sunt instituti propter energuminos id est
laborantes per infectionem demonis scilicet
... de cons. dist. iiii. ... thomas
dist. v. q. vi. art. i. et ii. et iii.

Est autem cathecismus
sive instructio infantis ante bapti-
smum illis que sunt gracia et diuina
fidei rudimenta ad que credenda
omnes ex caritate tenentur sicut est
de trinitate incarnacione passi-
one et iudicio et prudencie de
bonis operibus dist. ... autem de insani
... Unde prius ipsi in
... baptismum ... ut possint cathechisari
adulto requiritur ut postea cathecisantur
et ... religionem ... katecumini
Cathecisatur autem ad hoc adultus
qui ad fidem in vocatur ... vocatur
... imbuatur voluntatem ... a
... est quod ... baptisatur ... vivens
vel paganus adultus non potuit
sed ... ad ... respondere
... sacerdoti ... ad ... et mala et
... femina

Postquam igitur puer
debeat baptizari sacerdos non per-
mittat nisi unum virum et unam feminam
in patrinos prout determinatum est de cog-
natione spirituali capitulo li. vi et de conse-
cratione di. iiii non plures. Aliubi tamen consu-
etudo obtinet quod si puer masculus
debeat baptizari tunc duo viri in
patrinos et una mulier admittuntur.
Si vero femina tunc due mulieres
et unus vir in patrinos admittitur
et ista satis tollerabilis ad hone-
statem quandam et urbanitatem
pertineat. Deinde ante foras ecclesie
statuat patrinos ut si puer masculus
est teneat eum vir, si femina teneat
eam mulier. Et iste due stent
iuxta se alii vero sint foris in
ecclesia vel extra qui conduxerunt puerum
ad ecclesiam et puerum omnia attendentes
dummodo non tangant puerum nec
pro ipso respondeant. Statuat autem
sacerdos puerum ad sinistram suam solus
aut stet ab oriente. Quo facto
sufflet in faciem eius et dicat
illud opportunissimum: Exi immunde spiritus
et da honorem deo vivo et vero
etc. que continentur in agenda. Item
statim dicat: Recede ab eo diabole.
Flatus autem ille seu consufflatio dia-
boli accidentalem per terrorem
[illegible] fiat spiritus maligni ex-
pulsionem et boni introductionem.
Post hec faciat crucem in fronte dicens
Signum sancte crucis domini nostri
Ihesu Christi in frontem tuam pono.
Similiter in pectore aliam crucem fa-
ciat dicens Signum salvatoris
domini nostri Ihesu Christi in pectus tuum
pono. Et similiter cum sub una
oratione faciat unam crucem in
fronte et aliam in pectore dicens
Accipe signaculum sancte crucis tam
in fronte quam in corde etc. Et hec
signatio significat statum [illegible]
in oratione predicta cum dicitur Divine
fidem celestium preceptorum. Pro quo
notatur quod ideo hic in pectore signatur
ut preceptis dei suscipiendis apertum
efficiatur.

Et in fronte ut leta facie dei cultum
accipiens confiteatur. Deinde sequitur oratio Preces
nostras quesumus domine etc. Et hunc electum
tuum crucis dominice cuius eum impressio-
ne signamus in virtute custodi. Et
fiat crux signacio super totum puerum.
Deinde sequitur alia Omnipotens.
Licet quod primo querat sacerdos de no-
mine infantis dicens Quomodo vocatur.
Et postquam illi dixerint N. ille
statim prosequatur orationem sic dicens
Omnipotens sempiterne deus pater
domini nostri Ihesu Christi respicere digne-
ris super hunc famulum tuum N. Non est
autem opus ut semper ad venerit
ad locum proprii nominis in aliqua oratione
quod requirat patrinos dicens Quomodo vocatur.
Et hoc propter incongruitatem quibusdam contingit
et imperfectate locucionis. Nam quandoque
requirit dici proprium nomen in accusativo casu
et patrini respondent in nominativo quod est
magna absurditas sicut hic patet cum
dicitur respicere digneris super hunc famulum
tuum N. Et si patrini responderent
interrogati Quomodo vocatur N. magna
esset incongruitas. Dicat ergo solus sacer-
dos [illegible] nomen usque ad finem
cum congruenciam orationis puer [illegible]
[illegible] ut congruens quotiens
occurrit nominis [illegible] requirat
patrinos sed solus nominet [illegible]
[illegible] ab absurditate predictam. [illegible]
[illegible] ut quod [illegible]
et substantia [illegible]
[illegible] pervalescat universa
maligni spiritus illusio.
Signatur puer in fronte et
pectore et oculis in naribus et ore
signo crucis tamquam virtute victoris domini
et exaltatus [illegible]. Unde abakuk
Cornua in manibus eius ibi abscondita
est fortitudo eius. Hoc signo [illegible]
[illegible] virtute crucis
[illegible] complentur [illegible] figu-
menta [illegible]. Sicut ad [illegible]
[illegible] egiptorum [illegible] hebreorum
signantur postibus domorum suorum sanguine
agni paschalis in tempore dominice passionis

Alada

Salvatus est populus egiptiorum qui hoc signo
fuerit in suis liminibus insignitus sicut pressus est
sicut apud Ezechielem viris abiminenti
liberanda esse primitus sicut than quo signum
animas exprimit in frontibus gementium atque
dolentium signaverunt etc.

Deinde antequam sal ponatur in os
pueri recepto sale simplici et mundo benedi-
cat ipsum presbyter specialiter per illam orationem Exorcizo
te creatura salis In nomine dei patris
omnipotentis et in caritate domini nostri ihesu
christi et in spiritu sancti virtute faciendo signa
crucis ad invocationem cuius libri passiones
sancte trinitatis et compleat usque ad
finem nec credat quis posse sufficere
sal illud ad exorcizandum pueris quod
benedicitur die dominico ad benedicendum
aquam cum illud speciale officium habeat dispo-
situm ab isto. Et ideo sacerdos caveat
ne cum illo sale cum quo aquam die dominico
exorcizavit ad baptizandum utatur sed
ipso die dominico vel alio tempore benedicitur
sal per benedicenda aqua et in alio pro
exorcizandis pueris ad baptismum
Sed autem contingit secundum predictum
et sal benedixerit recipiat sal et ut
ponat in os pueri dicens Accipe
salem sapientie ut sit tibi domine propitia-
tus in vitam eternam. Amen. Ponat
enim sal in os pueri pulcre et modeste
non cum vehementia sicut quidam
solent ponere ita quod puer cogitur
flere propter duram impressionem salis quod est
abhominabile. Verumdicta namque
est maxima urbanitas et honestas
in sacramentorum collatione propter devo-
tionem populi excitandam. Et quamquam
sacramentis a populo impendendam
et exhibendam designat autem salis
immissio gratiam et sapientiam et a
peccatis putredine preservatione.
Consequenter presignat circumstantes salutis
que haurit in agenda et videat
eas sacerdos convertat dicat Et quidem
spatulas suas circumstantes super feminas
et spatulas super masculos. Et singulos
singulis ad caput educant sub super
utrasque illas presignat super utrosque
in differenter.

Deinde sequitur evangelium

Secundum Matheum. Oblati sunt ihesu pue-
ri ut sacerdos dictum deponat in
vocatione simul patrum et proprie faciat
Sulgendus autem ponat magnitudo
tibi que imposito designet quod prelucidit
a malo compulso viam ne videat
et fiunt hoc in benedictiones et etiam
signationes superius premisse legat
dicit premittendo Dominus vobiscum.
Deinde sumpta faciat oratio pro nostre
et dicto ipsis patribus deinde dicat
illam orationem Nec te lateat sathanas
quo facto recipiat mundas pulveres
terre et misceat et sputo et faciens
inde lutum in manu sinistra recepto
tunc duobus digitis pollice et indice
dextre manus tangat aures pueri
utrasque dicens Effeta quod est adaperi-
re et cum subiungit in odorem suavi-
tatis tangat nares. Caveat autem
ne faciat lutum grossum et ad sensum
sui abhominabile sicut quidam fac-
ere consueverunt emittentes pro sputo
flegma quoque spumosum et aliquando inductus
cerevisiam a tabernis designat autem
sputi et saline tactus sensuum spiritua-
lium apertionem vel signat impedimentum
remotionem ipsius diaboli responsum fidei
dicendi vel audiendi etc.

Post hoc sacerdos inducat
puerum in ecclesiam dicens Domino
custodiat introitum tuum et dans
per hoc ei potestatem intrandi ecclesiam
et annuncians eum consortio fidelium
quo adherere possit oratione ad fidelibus
quo in ecclesia sit adultus etiam inspirata
usque cum sit exorcizatus sed non esset
adultus sciat in progressio possit audire
totam missam nisi usque ad finem
tamen sit et cathecizatus. Tunc sa-
cerdos coram fonte accedens quod aperit his
nominando puerum dicat N abre-
nuncias tu sathane et illi videlicet
abrenuncio. Item dicit Et omnibus pompis
eius. Et illi abrenuncio. Hoc autem fit
ut ipso abrenunciet errores et sic
appropinquet ad veritatem. Unde illud
apostoli Deponite veterem hominem cum
persona conversationem abnegantes

Ampietatem et secularia desideria. Tandem querit utrum credat in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre et ille respondet credo etc. et sic de singulis articulis fidei distincte specificando et interrogando. Et licet xii sint articuli fidei in simbolo de quibus omnibus deberet querere et interrogare sigillatim, tamen sufficit si plures articulos simul coniungat et deinde simul querat et ita sufficit. Si totum simbolum sub verbis vel certa parte interrogando. Interrogacio autem ista debet esse vulgari vel latino quamvis communiter patrini latine respondeant pro baptisando parvulo. Licet tamen sciendum quod si adultus baptisatur licet patrini ipsum teneant, tamen ipse debet respondere et non patrini ad interrogationes fidei et ad renunciationem supradictam inquantum habeat usum liberi arbitrii. Hoc autem simbolum editur baptisanti tanquam nove vite auditoribus, per quam professionem incipit in eo mori vetus homo et exsurgere novus homo qui secundum deum creatus est in iusticia et sanctitate veritatis. Tandem sacerdos accepto oleo sancto ad hoc dispensato quod vocatur oleum cathecuminorum revelans pectus eius et scapulas suas et denudans eas ungit primo in pectore et demum in scapulis dicens Ego te linio oleo salutis in Christo Ihesu domino nostro et tandem subiungat pax tecum et ille respondet et cum spiritu tuo. Ista autem olei inunctio signat hominis inpedicionem in pugna quam suscepit adversus diabolum secundum Thomam vel secundum Petrum de Tarentasio signat legem dei amatorem. Pectus hoc quod fit in pectore ubi est locus cordis. Pectus hoc autem quod fit inter scapulas signat devotam subiectionem. Ungitur in pectore ne ei hostis immunda persuadeat desideria. Inter scapulas ubi est vigor portandi onus ut fortitudinem accipiat ad portandum dei et eius pondus. Ungitur etiam in pectore ut vigeat in corde eius sapientia. Ungitur etiam in humeris dextro ut operationibus bonorum operum indeficienter suadeatur patientia. Nota quod notavit aliquis sinistra [illegible] quod faciat dextre [illegible] Christi vel crucem vel in humeris [illegible] portandi [illegible] huius per hanc unctionem ipse athleta dei dicatur ut sciat se esse ad certamen vocatum

Et per totum vite sue cursum contra antiquum hostem publicis ac privatis congressionibus esse pugnaturos. Vel secundum Rabanum in libro de institutione clericorum pectus unguitur ut nullas reliquias habentis inimici in eo resideat. Sed fidei cuiuslibet mentis sue confortetur. Item inter scapulas ut undique muniatur et ad bona opera facienda per dei graciam roboretur. Deinde omnibus hiis rite peractis querit sacerdos a patrinis tenentibus infantem vel si sit adultus ab ipso adulto dicens N. vis baptisari et ille respondet volo. Tandem sacerdos querit vis baptisari et ille respondet volo. Hec autem fiunt propter hoc ut constet de voluntate et proposito baptisandi. Et ne coacti baptisari videantur. Et tunc sacerdos recepto eo puero ad unam manum sinistram denudato eo si est in estate. Si vero in yeme tunc denudato ipsius capite patente et manifeste usque ad scapulas tenendo ipsum super fontem si est infans. Si vero adultus fuerit solum inclinato suo capite in fontem dicat distincte et expresse habendo intentionem ipsum baptisandi hiis verbis. Et ego te baptizo in nomine patris et cetera. Et cum faciat manu dextra primam aque in capite pueri perfusionem. Statim quod prosequatur dicens et filii faciendo secundam perfusionem sicut primus supra caput pueri. Et demum subiungat et spiritus sancti faciendo tertiam perfusionem seu affusionem quandocumque ablutionem. Et [illegible] in mersionem recipientis [illegible] a [illegible] cessat ipsius alius et novum hominem induit et renatus per sepulturam [illegible]. Unde autem Apostolus [illegible] baptisati consepulti sunt [illegible] in libro de sacramentis dicit quod trina mersio quam [illegible] baptismum et trina immersio in baptismo [illegible] tem lapsum pecca qui sibi abluuntur scilicet cogitacionis locucionis et operis trina confessio. Ista autem forma observanda est etiam a secularibus baptisantibus in necessitate et per curatos sepius predicanda. Nam reperi in parochia mea quosdam multa superstitiosa et vana hiis verbis addi et [illegible] mirabiliter [illegible] Quidam cum solum proferunt ista verba sine affusione aque credentes sufficere

Salem verborum prolacionem. Quidam autem
false proferunt cum hiis verbis tanquam
quedam verba formam verborum imitantes
dicentes sic. Ego te baptiso in nomine dei
patris etc. Quidam autem dicunt in nomine
dei omnipotentis amen. Que omnes forme
cum non sunt nec aliquid operantur.
Sed hic queritur cum sunt ista verba cum
dicat patrinus in vulgari abrenuncias
sathane s. abrenuncio vel credis in deum
et ipse videt credo. Videtur contradiccio sed
quod fuit mentitus videtur quod ille qui videt
si enim sunt opposita patrini mentitur quia
non habet intencionem ut baptiset. Si autem
proprius dicitur intelleccionis mentitur
patrinus ad puerum nullius sit valoris
temporis quod post opus quod dicit mater vera
lavat. Aliquando dicitur esse quod patrinus
in persona sui loquitur. Cum autem videt
credo tunc esse ac si diceret. Eciam fidem
thesus per quam hic salvari potest. Et cum
similiter videat volo baptisari sensus
est volo in fide mea quam ego teneo
baptisari. Sunt ergo verba pueri propter
incompetitatem verborum pueri. Veritas tunc
prolatus patrini ad puerum refertur. Unde
est bona vel ventura et quod videtur
in persona parvuli credo non est falsum
unus nec contra consuetudinem ecclesie, sicut Augustinus
frequenter accipitur per re sicut dicimus
Pascha resurreccio domini. Et videntes fu-
mum dicit sic videre ignem. Unde sensus
est credo et sacramentum fidei recipio
vel recipere propono vel ad credendum
me obligo dicit eciam iste doctor quod
patrini tenentur pueros docere in hiis que
sunt de fide vel de bonis moribus
si non habent alios doctores. Unde autem
propterea habent alios doctores vel parentes
katholicos et visitent ecclesias ibi
pueri doceantur et sic patrini excusantur.
Notandum eciam quod qui vult esse verus
patrinus non solum debet videre verba solum
sed eciam tangere puerum. Unde tactio
non est de necessitate sed tantum compa-
ternitatis sed tenacio seu levacio. Propter eciam
compaternitatis contrahitur per provocatorem
quantum ad dimicationem sed non quantum ad
vinculum compaternitatis spiritualis. Unde solus
primus est verus compater secundus non
tenetur de penitencia c. si quis de. Deinde
sacerdos accepto sacro crismate ungit puerum

in vertice in summitate capitis dicens orationem
que sequitur Deus omnipotens pater domini nostri
Ihesu Christi qui te regeneravit ex aqua
et spiritu sancto. Circa quod cavendum est sacerdoti
ne pueros ungat crismate in fronte sicut
plures tamen fecisse cognovi et eos dictum
prohibui facere. Nam solus episcopus
debet ungere in fronte in confirmacione. Unde
prohibitum est inferioribus sacerdotibus
ne unquam ungant aliqua unctione
frontem hominum de hoc expresse habetur in glosa
de con. di. v. baptisatus. Et de eo li. vj
Ubi dicitur post baptismum sacerdos ungat
crismate in vertice non in fronte quia
hoc est solius episcopi de confirmacione
quod prohibitum autem ne sacerdotes in-
feriores ungant in fronte habetur
in pluribus locis vel de con. di. v. c.
novissime. Errorem autem causam illos
quos sic vidi errare dedisse compertum
libros viciatos in rubricis hiis precii
Nam fere omnes agende et libelli bap-
tismales in hac loco sic habent. Hic faciat
sacerdos crucem cum crismate in fronte. Colli-
gant igitur tales doctores libros
suos ne ipsi a aliud corrigatur et agant
priorem de errore predicto. Adeantque au-
ctoritate ordinaria per quam eis
super huiusmodi errore commisso dispensetur.
Efficit eciam ista unctio in capite ut caritas
que per spiritum sanctum datur abundat
semper in cordibus nostris sicut illud Canti-
corum oleum de capite tuo non de-
ficiat. Unde et Apostolus Caritas dei diffu-
sa est in cordibus nostris per spiritum sanctum
qui datus est nobis. Vel fit hoc in vertice
ut cognoscat se unctum esse ad regnum
regum et sacerdotale id est ut Apostolus Petrus
vocat genus et domini regni sit scilicet cohors
Tunc eciam statim tegitur veste candida mi-
tra in capite ut intelligat se diadema
regni et sacerdotalis sic debitum esse
potitum. Sed dices adhuc iam spiritus sanctus
datus est baptisato in ipsa aqua baptis-
mi. Respondeo quod sic sed tunc ibi
Nam ibi datur ad expulsionem peccatorum venia
Unde eciam per illam aspersionem aque in
baptismo omnia peccata prius perpetrata
sunt. Sed hic datur in ista unctione ad esse
tandum in cordibus vero dei et proximi dilectionem

Consequenter baptisato datur vestis candi-
da que debet ita disponi ut cooperiat totum
caput et omnia loca unctionum scilicet scap-
ularum et pectoris secundum Hugwitionem que dicitur
vestis sue figuram representat acceptam nouitatis
et resurrectionis innocentie et spiritus si-
ue immortalitatis. Hec enim vestis nigra
ad nuptias regis intrare quere ...
est. Unde sacerdos imponendo eam dicit
Accipe vestem sanctam candidam et imma-
culatam id est vite innocentiam quam tecum
in resurrectione quam perferas ante tribunal
Christi ut habeas vitam eternam. Immo potest
in isti pomoralis ... pro aliis prius
baptisandis ut ipsum dicitur de conse. di. iiij
Si quis voluerit vestem crismalem lineam
et sicut alium baptisatum mittere non
est absurdum. Hec ibi. Deinde sacerdos
tradat puero in manus lampadem sive
cereum lumine accensum et ardentem
que signat fidem et amoris karitate
lumine ... sicut fides sed mancipium ardens
sicut fides informata caritate formata
In manibus autem accipitur sicut opus com-
ditionis et cum tamen omnes cum christo ...
ad nuptias venienti. Et ideo dicit sac-
erdos accipe lampadem ardentem et
irreprehensibilem et custodi bap-
tismum ut tu dum ad nuptias venire
posses et occurre una cum sanctis et
electis dei in aula celesti et habeas
vitam eternam et vivas in secula seculorum
Amen.

De sacramento confirmationis

Confirma hoc deus quod
operatus es in nobis Psalmo lxvij

Post sacramentum baptismi sequitur
aliud quod maius esse quantum ad ministrorum
dignitatem. Hoc autem a solis ponti-
ficibus id est episcopis tantum tradi sicut et a solis
apostolis tradebatur ut dicitur de conse. di. v
Manus quoque impositio ... cum unctio per
ea sequitur confirmatio. Hic pater dimi-
ttitur. Hic que dona datur. Datur
autem illa hic gratia que contra singula vicia
et si vero semper quoque cum pugna.

Est ergo gratia illa quasi armatura
quedam in hac certamine per quam christianus
vicia repugnamus. Quem enim submer-
sit egypcios atque ... filios
israel alii hostes per christum oppugnabunt.
Sic submersis diabolo in baptismo qui
prius nos insequebatur. Multa nobis
per huius vite certamen vicia resistunt
contra que vicia gratia in hoc sacramento
data quasi armatura quedam et mi-
nistratione quadam munimur. Unde post
baptismi susceptionem in quo collata
gratia quantum ad innocentie et venie
vite resurrectionem tamen per ...
certa sibi dat sacramentum adeo per quod
in illa gratia confirmatur. Unde propheta
verba: Confirma hoc deus super sacramentum
confirmationis quod operatus es in nobis
scilicet per gratiam baptismalis renova-
tionis. Ista ergo duo sacramenta sunt
connexa ut ab invicem nisi morte
preveniente ambo atque possunt separ-
ari. Et unum sine altero preparari. Pe-
rita dicit Malachias. Confirmatur
episcopis cum verba ponuntur de conse. di. v.
De his vero diffinitur autem ipsum sa-
cramentum secundum doctores super quarto sententiarum
di. vij q. i. Confirmatio est unctio de
homine viatoris aliqua libere consentiente
vel libero arbitrio in utroque facta
in fronte in figura crucis ab episcopo
confirmante sanctificato. Et hoc cum sacris ver-
bis simul cum intentione debita in-
ungente et verba certa proferente
signans efficaciter confirmationem
divina unctione ac per gratiam robo-
rantem ad confitendum cum constantia
fidei. Vide Cuturi quod sciendum quod secundum Pe-
trum de Tarentasio super iiij di. vij et
archidiaconum de conse. di. v Novissime quo-
dam dicitur de suba(?) huius sacramenti duo requiruntur
sacramentum in se scilicet materia confirmationis id est oleum
cum balsamo ab episcopo sanctificatum ut de
conse. di. iiij presbiteri nec per se nec cum
oleo confirmari hoc sacramentum nisi ad quem
sanctum Thomam super iiij di. vij q. i
ar. iij. Illa sancta que sibi invisi-
bilem unitatem ... sanctificatam requirunt

Et sequitur. Sed sacramentum ut baptismus quod non determinat sibi ministrum nisi quantum ad sui solempnitatem. Et quia hoc sacramentum determinat sibi ministrum, ideo requirit maiorem sanctificationem ab eo qui est minister vel huius sacramenti, scilicet ab episcopo. Qualis autem materia est ostendit ibidem articulo 2 dicens: quia hoc sacramentum initium sumpsit ab adventu spiritus sancti in discipulos qui apparuit in linguis igneis, sed ignis inest multum convenienter accipi potest loco eius pro materia in confirmatione quod oleum comburit et nutrit ignem. Significatur autem linguis convenientibus accipi potest ab doctore (?) quia propter baptismum potest adorari quia lingue odor vel bone notitie confessionem lingue odor vel bone notitie significatur in oleo. Item dicit sic diffinimus in eodem loco. Secundo sicut visibilis apparitio spiritus sancti fuit in igne figurato figura lingue, ita materia confirmationis est in oleo balsamato, ut oleum pertineat ad confirmandum quod oportet habere nitidam, et balsamum ad famam quod oportet diffundere verbis et factis in confessione fidei. Hec sanctus Thomas. Dicit Scotus quod licet institutionem huius sacramenti non sit visibilis talis materia nec apostoli per eum tamen non in qualibet ecclesia hodie utitur tali materia, eo quod tamen Christus non alligat suam potentiam sacramentis, potuit et sine tali materia conferre per aliud modum gratiam huius sacramenti. Item sicut dicit sanctus Thomas potuit ad apostolis dispensare in primitiva ecclesia ut per aliud modum conferret hoc sacramentum, maxime cum tunc ostendit aliqua signa sensibilia, ut puta descensus spiritus sancti desuper et donum linguarum que omnia accipiebat confirmata per apostolos. Unde non fuit tibi necessaria materia huius sacramenti in signo tam occulto, cum eius magis illud visibile et evidentius illud ostendebat. Ita dicit hic idem doctor quod hec materia ab ipsis apostolis sit instituta, licet non legatur. Secundo dico quod est de forma huius sacramenti est forma verborum que est hec: Consigno te signo crucis et confirmo te crismate salutis in nomine patris et filii et spiritus sancti. Require circa diaconum de consecratione distinctione v capitulo iii novissime. Item dicit quod Hugo fuisse contemnisse quod forma predicta nec alia est de forma huius sacramenti, imo credit quod sacramentum olei et sacramentum confirmationis possit conferri sine aliquibus verbis, — vel alia ut — eo vero modo debita fiat unctio cum debito balsamo consecrato. Item etiam notat Scotus dicens illud ibi quod hec dicit sub dubio. Ergo aut istud dictum tamquam unus sacramentum non recipio nec ad multos, eo quod non iure nec ratione subsistit et omnibus theologis insolitus adversatur. Tertio dico quod est de forma huius sacramenti: requirit oportet ministrari esse dignitatis pontificalis et interius debita. In tantum autem requiritur ministerium pontificis in collatione huius sacramenti, ut si per aliud simplicem sacerdotem fieret etiam de commissione episcopi non valeret, licet sicut quosdam papa possit hoc soli sacerdoti committere ut possit hoc sacramentum conferre, et hoc tenet glossa in capitulo quanto de consuetudine. Hoc etiam tenet ibidem Hostiensis. Hoc etiam Archidiaconus pro vero pervenit. Hoc etiam approbat beatus Thomas assignans rationem dicens super quarto distinctione vii questione vi articulo ..., ubi beatus Thomas assignat rationem quod licet papa qui est episcopus summus non habet plenitudinem potestatis super relationem ad corpus Christi verum habet respectu administrationem, ideo promovet ad illas perfectiones que non respiciunt ad corpus Domini verum, sed solum misticum, potest committere papa sacerdoti qui habet actum suum summum super corpus Christi verum. Non autem potest hoc committere diacono vel alteri ministro sicut nec absolvere in foro penitentie. Item sanctus Thomas. Licet simplex sacerdos de mandato pape non possit conferri ordines sacerdotii quia ille ordo habet actum super corpus Domini verum, et super materiam autem potest ei concedere sacerdoti hic confirmet quia confirmatio perficit eum in actu corporis mistici, non autem habet relationem aliquam ad corpus verum. Et hoc dictum totum approbat Scotus. Scholis bona regula videtur premissis considerationem secundum esse maiori parte doctorum predictorum.

Cum in confirmacione dono celesti hoc
approbantes confirmant in eo et contra eadem
Tertium est de forma huius sacramenti competenti
suscipientis. Locus suscipientis qui
est frons vnctus cum fit ad signum id quod
confertur in sacramento Unde et in confirmacione
confertur audacia confessionis cuius oppo
situm in timore vel erubescencia princi
paliter et evidencius manifestatur
Ideo fit vnctio frontis Hec est racio Ri
chardi de quarto distinctione v novissime Alia ra
cio secundum petrum super quarto distinctione vii q iii Ter
ciam habitur in fronte signatur iuxta
illud Ezechielis iii Ecce dedi faciem
tuam duriorem frontibus eorum Unde
in tribus sacramentis fit christi vnctio
confirmatis [illegible] quando fit vnctio
in baptismo ut dictum est fit in vertice
ad significandum fidei suscepcionem quia
vertex est locus racionis In confirma
cione in fronte ad significandum auda
ciam confessionis cuius impedimentum
est timor et verecundia qui palore vel
rubore rubescere frontis ostenditur
ex propinquitate cellule ymaginative
In ordine vero in manibus ad suum
statum consecrandi divinum corpus
hec potius Aliam racionem ponit
Canon dicens Spiritus sanctus in baptismo
tribuit plenitudinem ad innocenciam
in confirmacione augmentum prestat ad
graciam In baptismo regeneramur ad
vitam post baptismum confirmamur ad
pugnam In baptismo abluimur
post baptismum roboramur regeneratos
per se salvat confirmatos armat et
instituit ad agones Unde huius et plura
de quarto distinctione v Spiritus sanctus hiis omnibus
consonat Rabanus de institucione clericorum
li i c xxx dicit Signatur baptisatus
cum crismate in capitis summitate per
sacerdotem per pontificem vero in fron
te vel in fronte vnctione sed in summitate
capitis in forma baptismo capitis
significatur super eum spiritus sancti descen
sio ad habitacionem deo consecrandam
In secunda quoque scilicet in confirmacione vnctio
spiritus sancti septiformis gracia ad
plenitudinem sanctitatis et scien
cie virtutis venit in hominem declarari

Recetur

hentur verba ista de quarto distinctione v novissime
Datur ergo hec gracia non solum contra sicut
in aliis sacramentis scilicet gracia emundans
a peccato sed eciam specialis per quam quis
deputatur ad officium sacrum et ydoneus
efficitur ad publice confitendum Christi no
mina veritatis Unde hic debet
pensare homines et istud sacramentum
non omittere nam omisso ipsius aug
mentum gracie sibi subtrahit et amittitur

Consequenter videndum

est de accidentalibus huius sacramenti que
sunt Primo ad istud sacramentum est con
ferendum aliquibus episcopo ut dicit Bonaventura
de quarto distinctione v ut episcopus hoc autem propter
huius sacramenti gracia venerabilius
est quod alicui confert vel quod episcopis
competat non propter maiestatem functionis
sed propter perfectionem quod confert
quod est in teneris confirmando que ante
perfectionem commode competit non propter
vel quod aliquis venit de loginquo
non valentes spectare ad crastinum
Unde melius est ut eum confirmet
quod si episcopo retardante dimittatur Secundo
quod istud sacramentum a ieiunis hominibus
recipiendum propter reverenciam et ho
nestatem ipsius sacramenti ut dicit
magister Bonaventura de quarto distinctione v tamen
ut eciam in necessitate eciam post prandium
potest suscipi Tercio quod in suscepcione
huius sacramenti debet alter confirmatum
tenere confirmandum ad signum quod ille qui
accedit ad sacramentum non habet robur
standi per se nec pugnandi pro se
nisi adiutus ab alio licet autem
de racione sacramenti confirmacionis debet esse
qui debet illud tenere sed si non confirmatus
non propter hoc est iteratum sacramentum licet
tenens peccat ut de quarto distinctione iiii in
baptisato quarto eciam de quarto distinctione v
novissime Quarto requiritur quod locus
vnctionis ligetur primo quo inunctus
est crismate et postmodum eciam sanguinem
recipiat debet homo se subiugare disciplina
in custodiendo crisma ne sed capite
lavat vsque ad vii dies propter septem
dona spiritus quo eum recepit hoc habet

hodie non fiunt

tum bonum tum etiam [illegible] propter reverentiam
sacramenti et honorem precipuum. Consue-
tudo autem [illegible] usque ad tertium diem
ligatura illa portetur et tunc locus
confirmatus per sacerdotem et locus frontis
sale et aqua benedicta lavetur et aqua
in sacrarium vel fornacem effundatur

De cautelis huius sacramenti

Primo caveat episcopus ne aliquem
bis confirmet quia confirmatio sicut
ipsum sacramentum est iterabile [illegible]
imprimit caracterem indelebilem
sicut et baptismus et ordo quia magnam
iniuriam faceret sacramento qui illud
iteraret quia per hoc prima confirmatio
iudicaretur nichil valuisse. Secundo
caveat similiter confirmandus ne bis
scienter confirmari se permittat nam
talis iniungenda est penitentia in monasterio
et ibi sub arta regula deo famulari
ut [illegible] de consecratione distinctione v dampnabilis.
Tertio caveat ne vir teneat in
confirmatione maritum vel uxorem
propter contrahendam cognationem spiritualem
que impedit matrimonium ad con-
iugalem actum [illegible] ab
sponsa ad mortem alterius et sic
separari debeat [illegible] licet non
absolvantur vinculo matrimonii
usque ad mortem. Similiter caveat
ne quis filium proprium teneat quia
tamen contrahitur cognatio spiritualis inter
coniuges nec tamen matrimonium dirimitur
sed bene puniuntur coniuges. Similiter
caveat ne soror fratrem aut cognatus
teneat quia sufficit inter tales vin-
culum cognationis carnalis. Si tamen
fiat nichil impedit sed honestius
est abstinere ab hoc. Nam [illegible] est
audivi si fratrem sororem vocaverit
in hoc casu [illegible] spiritualem
quam illa illum [illegible] alii [illegible] cog-
nati

et sic et patrinos [illegible] patrini
[illegible] tenere confirmandos nec
potest et alios. Quarto caveat confirmandus
quod non accedat ad ipsum sacramentum
nisi confessus si est conscius alicuius mortalis
peccati ne ponat obicem gratie. [illegible]
[illegible] est in hoc sacramento [illegible]
est [illegible] sacramenta suscepit unum sacra-
mentum non [illegible] sacramenta [illegible]

De sacramento eukaristie
accipite et comedite etc.

Anima suscitata a peccatis per baptismum
et confirmata in gratia per confirma-
tionem ne laborantes in via peregrina-
tionis vite in certamine spirituali deficiant
opus habent refectione cibo spirituali. Ideo
dicit salvator Christus. Si dimisero eos
ieiunos deficient in via. Ideo post
duo sacramenta sequitur tertium venerabile eu-
karistie que est cibus animarum [illegible]
et esca [illegible] viatoribus preparatus est
viaticum appellatur sine quo vitalis
gratie defectio est. Unde [illegible] illud
Johannis vi. Nisi manducaveritis
[illegible] obmittatur sed [illegible]
magistro fidelibus hortatur salvator
in nobis ipsis dicens Accipite et
comedite. Et notandum ordo ut per
baptismum et confirmationem [illegible] hoc venerabile
sacramentum ab adultis. Agnus siquidem
quia [illegible] in mari rubro
[illegible] per mare predicto filii Israel novum
pascha in azimo pane fecerunt
in deserto. Sic nos [illegible]
in baptismo [illegible] in deserto
huius mundi pascha novum de azimis
sinceritatis et veritatis huius sacratissimi
panis facimus. Circa hoc [illegible]
sacramentum excellentissimum tria consideranda
sunt. Primo quid [illegible] ipsum
Secundo declaranda. Tertio cautele. Primo
sciendum quod circa hoc sacramentum sunt

de sua sui gratia. Secundum est ordo sacramentalis
nullus enim preter hoc sacramentum conficit nisi sacerdos.
Unde laicus sanctissimus nec angelus bonus
preter hoc conficere quia sacramentum hoc eius pertinet
super actum consecrationis huius sacramenti nisi
ordinatus in sacerdotem. Non enim meritis
sanctitatis sed auctoritate officii et ministerii sacer-
dotalis hoc conficitur sacramentum. Unde tamen(?)
non in meritis consecrant sed in verbis
conficitur sacerdotis. Ex quo patet error illorum
qui dicunt quod si laici proferrent verba ca-
nonis super panem triticeum conficerent
sacramentum. Quod omnino falsum est. Necnon quo-
modo(?) illa questio que refertur de
quibusdam pastoribus laicalibus qui adi-
scentes verba consecrationis vel certa a sacerdote
tempore consecrationis ipsi etiam venientes(?)
ad greges suos super panem protulerunt
eadem et statim apparuerat quasi puer
pulcherrimus. Ibi enim non fuit vera caro
Christi sicut est in hoc sacramento per sacerdotem
confecto sed ibi fuit miraculose per-
missione divina quedam figura et species
corporis divinitus formata. Licet ille pu-
er esset Christus verus deus et homo huma-
nus sicut est in sacramento isto per sacerdotem
confecto. Ubi realiter est Christus cum divi-
nitate et humanitate et anima sua. Sed
non est in celo nec tamen(?) illa caro illius pue-
ri adoranda fuit sicut corpus nec similiter(?)
proprium(?) sed quoddam miraculose
opus divinum venerandum. Sic alia
miracula divina. Sic dicitur de sanguine
illo qui dicitur exivisse de ymagine lignea
passionis Christi cum quidam Iudei in
cellario confodissent vel contumeliose(?)
Christi subito emanavit quidam humor
sanguineus in maxima quantitate
quo viso Iudei illi fuerunt conversi.
Ille enim humor non fuit sanguis Christi
verus sicut est in hoc sacramento nec dignus
tali veneratione sicut in calice sed tan-
tum sic venerandus tamquam miraculosum
opus dei. Et dicitur quod talis humor sanguineus
collectus in loco cellarii perditi sunt predic-
andi(?) preces(?)

Ad tertium dissolvitur error quo quondam
errant fideles qui putantes esse verum
Christi sanguinem adorabant adoratione
latrie et sic ydolatrabant. Unde dato
quod fuisset verus sanguis Christi sub
calice collectus adhuc non esset ve-
nerandus quando ipse qui est in calice
per sacerdotem consecratus. Sed hunc(?)
est quod ille divinus est adunitate quam(?)
tam cito effluxit vel terra de Christo non
potuit dici filius dei amplius u-
nitus(?) vermis et vermiculus(?). Sed ad
quod est in calice est coniunctus divinitati quod
est ipse verus est deus hic est verus filius
dei cum ibi ratione concomitantie sunt
etiam vera caro Christi et anima eius et
divinitas. [illegible] Si
manducatur ... quod remanserat(?)
sanguis subito post resurrectionem domini nec
etiam de carne preputii sicut Rome pre-
servatur. Item in Hollandia(?) et Coronice(?) quod
sit habuisset duo preputia. Magne
igitur sunt dignitatis sacerdotes quod hoc pus
quod nullus nisi ... hoc facere potest sed pro
dolor dignitatem suam indigne attendunt
nullus pene hoc reputantes. Septimum(?)
Secundum est quod de esse huius sacramenti est
materia debita scilicet panis triticeus. Et
hoc quod duo grana tritici sic comparavit
Iohannes xij. Tunc etiam quod ipse se
credidit sic confessus. Item vinum vitis
est materia debita sicut ... vitis
comparavit Iohannes xv. Sed an
duo scilicet panis et vinum ita sunt requirenda
in consecratione ut sine vino ... altero
dicat consecrari aut celebranti sufficit.
Dicitur in Gelasii(?) Sacerdos corpus Christi
sine sanguine minime sumere(?) aut
cum integra sumat sacramenta aut ab
integris arceatur quia divisio unius
eiusdemque misterii sine grandi sacrile-
gio non potest provenire. De consecratione dist. ij.
Unde Non puto hoc quibus quod hoc sit
quod sacerdos de integro sacramentum non
possit consecrare hostiam preter sine calice
consecratum ex forma consecrationis

parvis et talibus non sequeretur peccatum
aliquid sed alterum totum effectum separatum
[illegible] sed hic dico quod hic sacerdos
[illegible] sine gravi peccato. Addenda etiam
est vino modica aqua que significat
[illegible] populi ad Christum in hoc sacramento.
Et licet sine aqua in solo vino possit
confici, non tamen sine gravi peccato.
E converso vero in sola aqua sine vino
nichil conficitur et gravius est
peccatum quam primum vel oblationem quam
facit populus que celebrationis et
elevationis quorum omnium reus est
celebrans. Quartum quod est de substantia
huius sacramenti est debita forma
verborum que est hec super hostiam
Hoc est enim corpus meum. Et super
sanguinem Hic est enim calix sanguinis
mei novi et eterni testamenti
misterium fidei qui pro vobis et pro
multis effundetur in remissionem
peccatorum. Circa quod sciendum quod
licet illa quinque verba posita in ma-
nibus formis non sint de substantia forme
simpliciter necessaria quod debet apponi
[illegible] qui [illegible]
[illegible] supplet et graviter
peccat et obmittens eam quamvis
conficiat. Attente et maturitate
et hoc omnes peruenit ad usum facti
et non est de substantia forme. Sed si quis
queritur ista locutio est vera cum sacerdos
dicit Hoc est enim corpus meum, hoc enim
videtur falsum si ex persona sacerdotis
illa verba dicantur cum sacerdos
intendit ibi conficere corpus Christi
sed Christi. Ad hoc dicitur frequenter
ista verba sacerdos non profert ex per-
sona sua sed Christi demonstrat et
hoc pronomen hoc verum corpus Christi
in ordine ad totam compositionem
huius forme Hoc est enim corpus meum
quod prolato solo isto pronomine hoc
est [illegible] sit corpus Christi sed prolata

tota forma corpus Christi in instanti quo in prolatione
istorum verborum fit transsubstantiatio ad quam
ordinantur precedentia. Et propter istud illius
sacramenti est quod sanctus Thomas super
quarto distinctione viii q. ii articulo i Forma
huius sacramenti differt a formis aliorum
sacramentorum in duobus. Primo quod forma
aliorum importat usum materie sive
aut ipsam operatam consecrationem
[illegible]. Unde minister seu sacerdos in
proferendo istam sacramentum non habet
aliud actum nisi prolationem verborum ex
persona Christi. Secundo quia forme aliorum
sacramentorum proferuntur ex persona ministri
et forma aut ipsam ex persona Christi
loquentis. Intelligendum autem quod quodlibet
verbum positum in hac forma est sciendum
et hec forma est sufficientissima.
Primo quantum ad operativam potentiam
quia cum factio non habeat suam comple-
tionem ideo convenienter ponitur istud pronomen
hoc demonstrans panem qui est trans-
substantiatus in corpus Christi et est
idem cum corpore Christi. Secundo est suffi-
ciens quantum ad modum operandi quia
hic [illegible] adque est sine omni mu-
tatione aperte [illegible] ideo bene ponitur
hoc est designans manentiam et non
ponitur verbum fiendi scilicet designans
mutationem. Tertio est sufficiens
ex parte operis quia hoc corpus
non Christi primum designat corpus Christi
ministerium quod est [illegible]
forte [illegible] sufficienter
[illegible] ideo includitur
[illegible] corpus quia [illegible] corpus
Christi [illegible]
[illegible] ergo
sit conversio [illegible] signum et
signatum includitur corpus quia
[illegible]. Quarto est sufficiens ex parte
[illegible] quia corpus Christi non [illegible]
sed est [illegible] corpus Christi [illegible]
[illegible] non possit facere [illegible]
[illegible] est [illegible]

Secundo pono quod licet mala intentio est
sufficiens ex parte efficientis principalis non
tamen iste effectus scilicet corpus Christi est tante
nobilitatis quod non fit in sacramento nisi a deo
immediate nec minister habet aliquam
actionem spiritualem in isto sacramento sicut in
aliis. Tertio convenienter factum est quod ista
forma verborum non profertur in persona
alicuius sed dei absolute sicut verbum
hominis prolata ita dicit per hominem.
Quartum est quod de ista hic sufficiens
est intentio consecrantis sicut intendat
in speciali vel generali hoc facere
quod facit ecclesia et quod fecit Christus et
statuit faciendum. Licet autem intentio
sit semper necessaria de substantia
non tamen attentio. Unde si mens
rapiatur ad alia ex infirmitate
vel negligentia vel malitia non
ideo minus est consecratum quam si fu-
isset attentus. Peccat tamen ille qui
se non recolligit quanto attentius
posset ad consecrationem nec dicitur attentus
esse ad hoc licet consideret quid faciat
et maxime quando plures hostias
consecrat pro communicantibus. Nam
debet habere respectum specialem ad illas
hostias omnes que sunt coram eo.
Alias enim si haberet generalem ad
omnes hostias que sunt in altari
staret quod etiam que sunt in
pixide residue consecrarentur secundum
quosdam. Licet tamen hoc non appareat
quia ex quo non intendit super
alias quantumcumque consecrare generaliter
intendat super eas non consecrabit
nisi illas. Similiter dico quod si aliqua
hostia non consecrata iaceret sub palla
abscondita in tempore consecrationis forte per
oblivionem etiam dimissa ex quo
sacerdos dicta non intendit non est
consecrata

Sexto dico si habet intentionem ad omnes
que sunt ante eum licet eum illa ab-
scondita consecraret. Unde dicit Iohannes
Calderinus in supplementis suis de offi-
cio. Si sacerdos etc. Si sacerdos cre-
dens ponere decem hostias ponit
undecim ex intentione sua est tamen
consecrare quicquid habet ante se omnes
sunt consecrate. Et ideo dicendum est quod
sufficit sacerdoti habere intentionem deter-
minatam faciendi quod facit ecclesia
super totam materiam sibi ordinatam
sine specificatione numeri sicut magister
Franciscus de Briga in quodlibet
questionem disputata. Idem dico de
vino perfuso super altare per negligentiam
tempore infusionis in calice quia
illud non consecratur cum sacerdos non
intendit super illud. Et secundum
maxime requiritur intentio super illa
que sunt coram sacerdote posita
in tali loco tamen et non alibi. Septimo
solvitur dubium de hereticis vel scismaticis
utrum conficiant hoc sacramentum patet cum ex parte
conficientis per hanc intentionem certe in
credendo facere quod Christus fecit et instituit
faciendum et quod ecclesia facit. Licet etiam
non intendat in speciali ex quo ipse est
in heresi vel scismate ipse certus est
et credit magis facere proprium ...
quod est nec obstat etc. Sexta questione
i ubi dicitur non est corpus Christi quod scis-
maticus conficit. Illud enim intelligitur
quod non est corpus Christi quantum ad conficientem
in scismate vel heresi quia sibi non
proficit sed officit. Licet exclamus tamen
quantum ad veritatem sacramenti est verum
corporis Christi. Similiter in Gaudemus
ibidem dicitur ex scismaticis ...
per quod conficere non potest intelligitur

quantum ad ipsum

efficaciam sacramenti quia non operatur effectum
salutis in illos sic conficiente propter scisma
vel heresim sed tamen est verum corpus christi
Unde patet illos indiscrete facere qui sacra
menta per hereticos aut grecos confecta
in forma ecclesie blasfemant et despi
ciunt cum ibi sit verum corpus christi Et
salubris tamen tales faciunt ut illuc non
intrarent nec aspicerent in ipsorum [illegible]
et ut venientes illuc derideant
Concludendo igitur dico quod ad hoc sacramentum
conficiendum sufficit triplex condicio
ex parte conficientis Primo quod sit sacerdos
rite ordinatus Secundo quod possit proferre
verba consecracionis Tercio quod possit habere
intencionem debitam faciendi quod facit
ecclesia propter defectum prime condicionis
Nullus laicus quantumcumque sanctus aut
eciam sacerdos gentilis ut tartharus (?)
non conficiunt quia non sunt rite in
forma ecclesie ordinati propter defectum
secunde condicionis similiter non potest conficere
propter defectum tercie carens usu racionis
et ebriosus videlicet [illegible] non potest
conficere cum non habeat intencionem
debitam Et de prima condicione est hec
racio quia solus sacerdos potest et quilibet
potest cum prius competere iste condicio
licet sit periurus (?) et intrusus nec obstat
si instetur de degradato quod non sit sacerdos
quod tamen non esse verum quia caracterem sacerdotalem
talem sibi semel in ordinibus
susceptis collatum nulla potest delere
quibus enim talis degradatus perdat privi
legium clericale et eciam ecclesie [illegible]
tamen si celebraret conficeret quia auctoritas
[illegible] non est
sibi ablata quantum ad veritatem sacramenti
sed solum quantum ad execucionem licitam
qua tamen quo ad se et ad alias
et ad totam ecclesiam Ex quo (?) quod scis
matici excommunicati heretici et degradati
non conficiunt intelligendum est quod non
conficiunt rite et ordinate nec
legitime

quantum ad efficaciam sacramenti ut sic sit eis
utilis illa consecracio ad salutem Sed tamen
conficiunt ad veritatem sacramenti Et hec tamquam
[illegible] tenendum est de istis obmissis opinionibus
multorum Et si quis contra hec obiciat
argumentum sumptum in scripto libro quarti distinctione xiij ubi
dicitur hereticos non posse conficere Salva pace
magistri dico quod hoc non tenet tamen propter sui
reverenciam ut eius dictum pocius va
leat quomodo potest intelligendum est quod non
possunt heretici conficere rite et sic peccato
seu ordinate sed de facto bene possunt nec
moveat aliquem quod magister ibi ponit
per quem dicat ideo non posse predictos
conficere quia non dicunt in ista consecracione de te
offero sed offerimus hec sacrificia Nemo (?)
autem nisi sint membra ecclesie potest dicere
cum aliis offerimus quia ex persona ecclesie
Unde cum heretici et scismatici non
sint membra ecclesie non possunt dicere offerimus
ergo nec conficere Ad hoc dico oblacio
non pertinet ad racionem consecracionis Unde
non necessario requiritur quod offeratur sicut
solvit doctor sub eadem distinctione xiij questione ij et
[illegible] articulo primo tercio et quarto

De credendis circa hoc sacramentum

Ante omnia credendum quod in hoc sacramento
idem christus qui de virgine natus et pro
nobis passus est continetur Et sicut
ibi vere est christus eciam ibi est sub specie quantitate
sed non quantitative hoc est dicere quod non utitur
illa quantitate occupando locum sed eciam
non utitur claritate sua illuminando aerem
Secundo credendum est quod corpus christi potest esse
simul in pluribus locis quantumcumque pluribus
panibus transsubstanciantur in ipsum
Unde in celo est localiter et in verbo divino
personaliter et in altari sacramentaliter Similiter
non est impossibile esse eius est in celo in uno lo
loco sicut esse personale non est in loco
sicut esse sacramentale potest esse in diversis
locis et in quam multa in ipsum transsub
stanciantur possunt Unde videtur Petrus
de Tarantasia secundum quod est unum individuum
in se sic non potest nisi in uno loco sicut
nec angelus nec aliud corpus sed secundum

quod in specie multa individua distincta
potest sic potest esse in diversis locis distinctis quam
in celo non super gradus simul
Tercio credendum est quod secundum Thomam
cum corpus Christi apparet in specie carnis
vel pueri ibi apparet verum corpus Christi sed
cum ille species sint ipsius corporis Christi non est
omnino quam determinatum a doctoribus tum scilicet
quod ille dimensiones panis ma-
nent et quas alia accidentia sensi-
bilia superadduntur divina virtute que
speciem carnis ostendunt Sicut accidencia
que prius erant ostendebant speciem panis
Unde tunc apparet sub forma carnis
vel pueri non tamen sumi sed pro reliquiis re-
servantur Quarto credendum est quod facta
~~consecratione utriusque non remanet in~~
hostia ibi accidentia manent sine
subiecto post consecrationem utriusque Quod
remanet tamen ibi modus agendi et pa-
tiendi in corpore Christi quod prius habuerunt
Quinto credendum est quod facta consecratione
utriusque non remanet in hostia substantia
consecrata substantia panis nec in vino
substantia vini sed statim fit corpus Christi in
hostia et sanguinem Christi in calice
Et racio secundum beatum Thomam est oppositum
huius dicere repugnat verbis Christi
Non enim dicit hoc sit hic est corpus
meum Item si remanet ibi substantia
panis tolleretur veneracio debita quia
ut continetur in hostia Sed quia ut
continetur in hostia debetur cultus la-
trie Sed si ibi manet substantia panis
non debetur tunc cultum exhiberi propter
ydolatriam adorando creaturam
Et licet multi doctores hunc tenuerint
dicunt sine tamen est pro catholica con-
clusione sub Alexandro papa et cum
ariano b Sexto credendum est quod fra-
ctio que fit in hostia non fit in corpore
Christi sed tantum in speciebus hostie Non
ibi accidencia manencia sine subiecto
dicuntur frangi Et locus secundum Petrum de
xij 2o sentenciarum d. i quod alias fractio b
quedam divisio

dimensio vero est passio quantitatis est
quantitas Dimensio vero aliquid est quantum
per modum quantitatis ut est species aliquid quantum
sed non per modum quantitatis sicut corpus Christi
Tercio dicendum est quod fractio sine divisio
fit in speciebus et non in corpore Septimo
credendum quod corpus Christi in sacramento
ipse non videtur nec sanguis corporalibus
oculis quia forma sua non est ibi illud
visum aliud creditur Item alia
racio naturalis quia nullum corpus potest
videri nisi habeat accidencia corporalia
vel nisi sit coloratum formaliter in pro-
pria parte Sed color albus non est
in hostia formaliter ergo non
potest videri ipse nec tamen errat laici
dicentes se videre corpus Christi
Sed nec illi errauerunt qui dicebant
se videre angelos in assumpto corpore
quos tamen non videbant in quantum
erant spiritus et est simile de homine
armato quem dicas te videre cum
tamen nec facies nec aliquid membrorum
nudum eius videas Immo ut
dicit Ewardus d. x q. xix Nulla
creaturam visuali cognicione nec
angelus potest cognoscere ibi esse corpus
Christi licet bene visione gloriosa et
intellectuali potest cognoscere scilicet
tamen glorificatum illud videre non potest
corporaliter secundum Thomam Non glori-
ficati videre corpus Christi in
sacramento visione intellectuali
non corporali Octavo quod in
hostia sunt sapor et calor variate
in calice continue credenda pro
cum hostia virtute verborum corpus
Christi racio est quia illud verum contine-
tur in hostia de quo verba faciunt men-
tionem sed hoc solum est de corpore Christi
quia ibi dicitur hoc est enim corpus meum
nichil autem dicitur nec de deitate
nec de sanguine Nono ibidem ...

non principaliter sed ex concomitantia quadam
naturali quia corpus vivum et anima unum
non est sine sanguine. Unde dicitur anima est in
sanguine. Tertio ibi est anima Christi ex
concomitantia immediata quia impossibile
est animam informare et perficere nisi corpus
sit dispositum, sed sine sanguine non
est ibi corpus bene dispositum nec
organisatum. Ideo ex consequenti
ibi est anima cum sit ibi corpus dis-
positum per sanguinem et hoc est due
mediatione sanguinis. Quarto ibi
est deitas ex quadam concomitantia
remota quia corpus et deitas sunt
disparata, cum ex quo corpus nature
formata virginis fuit verus homo
et deus, etiam hic est verus deus
et homo. Similiter dicitur de calice quod
ibi primo est sanguis, quia de illo
verba faciunt mentionem. Secundo ex
concomitantia immediata est ibi corpus
Christi. Tertio ex concomitantia mediata
est ibi anima Christi. Quarto deitas.
Nono quod in hoc sacramento aliquid est res
sacramentum sacramentum et non res sacramenti
sunt species visibiles, sunt species sensibiles
panis et vini et species sunt create.
Unde adorator videns hostiam
non debet ferre intentionem suam
principaliter ad illud quod videt, sed ad
illud quod credit, scilicet ad Christum. Secundo
invenitur ibi sacramentum et res sacramenti
et hoc est verum corpus Christi et san-
guinis eius. Ista autem dicuntur
sacramentum et res sacramenti respectu
ad misterium vel sacerdotem [illegible]-
ta forma verborum. Non dicitur sacramentum
quia facit rei signum quod significat spiritua-
lem refectionem anime. Secundo res quia
hoc ipsum facit per gratiam quam tribuit.
Tertio ibi est aliquid quod est res sacramenti
et non sacramentum, scilicet est gratia data
digne suscipienti et hec gratia

est res significata nec aliud significat.
Certo est ibi quod non est sacramentum nec res
sacramenti et sunt illa omnia que sunt
concomitantia hoc sacramentum sicut sunt
accidentia propria sine toto et illa potius
dicuntur forme accidentales vel species.
Decimo credendum est quod licet sacerdos
debeat sub utraque specie sumere hoc sacramentum
ad celebrantem tamen pro populo sufficit sola species
panis tantum et racio quia sicut
dicit [illegible] in compendio in
hoc sacramento non solum attenditur effi-
cacia sed etiam significancia. Significatur
enim per istas duas species scilicet corporis
et sanguinis seorsum sumptas per sacerdo-
tem ipse celebrationis quod sanguis Christi
in cruce fuit divisus a corpore
suo ut dicit Glosa super Matthaeum. Sed
cum sacerdos tantum et non plures populus
huiusmodi sanctificationem ex ordine suo
exprimere tenetur ipse et non populus sub
utraque specie debet sumere eo quod tenet ipse
gerit vices Christi, populus autem non.
Et ideo populo non est opus de significancia
sed de efficacia. Et quia efficacia est
equalis sub utraque specie ideo populo dicitur
sub altera specie in qua toti pertinet ad venien-
tia et cautela apposita autem tamen
sumitur sub utraque specie. Et primo sciendum
secundum Thomam in tertia parte q. lxxvi
articulo vi et viii. Et ita utrumque
sacramenti duo possunt considerari. Primo
ex parte ipsius sacramenti. Aliud ex parte
sumentium. Ex parte ipsius sacramenti con-
venit ut utrumque sumatur scilicet corpus et sanguis
quia in utroque consistit perfectio sacramenti
et ideo quia ad sacerdotem pertinet hoc
sacramentum consecrare et perficere nullo
modo corpus Christi sine sanguine. Ex parte autem
sumencium summa reverentia et cautela
ne aliquid accidat [illegible] iniuriam
tanti misterii quod precipue posset accidere
in sanguine sumpto. Quicquid si in-
caute sumeretur.

de facili possit effundi. Et quia existente multitudine populi Christiani in qua continentur senes et iuvenes quorum quidem multi non sunt tante discretionis ut cautelam debitam circa usum huius sacramenti adhibeant. Ideo sancte ordinatum est ut populo sub altera specie tantum detur. Hec idem tenet Thomas super illud Iohannis Nisi manducaveritis dicens. Non est de necessitate salutis perceptio sanguinis sicut corporis Christi cum corpus totum sub altera specie sumitur. Hec idem sequitur littera ibidem dicens. Non est intelligendum quod sub utraque specie hoc sacramentum sit fidelibus sit exhibendum sed tantum hoc modo a sacerdotibus esse sumendum.

Sequitur de cautelis huius sacramenti ut sequitur

Et quia duplex status utitur hoc sacramento secularis et spiritualis. Ideo cuilibet hic ponit cautelas. Ponam igitur omnes simul tam spirituales quam seculares cum singulis eorum competentes utrique. Et primo quidem cavendum est generaliter omnibus ne in peccato mortali sumant hoc sacramentum. Nam sic peccaret graviter secundum illud I Cor. xi. Qui autem manducat indigne iudicium sibi manducat. Sunt autem quidam qui sufficienter se preparant secundum veritatem qui se apponunt deo liberaliter corde suo per veram examinationem conscientie et contritionem sive confessionem pure et hii consequuntur gratiam et manducant digne. Alii sunt qui se preparant sufficienter non secundum veritatem sed secundum probabilitatem ita quod estimant se carere peccato qui cum hic faciunt examinationem sue conscientie inveniunt se reos hii sunt parati quod si scirent peccatum de se vellent confiteri. Cum hoc apponunt adhuc omnimodam diligentiam. Et hii quamvis gratiam non recipiant non tamen incurrunt offensam quia nec sumunt digne nec indigne quamvis sint indigni. Tertii sunt qui licet [illegible] se preparant primo contemptorie et hii peccant mortaliter indigne sumentes.

Unde indigne accedunt triplices homines. Primi qui cum conscientia mortalis peccati et sine proposito penitendi accedunt. Secundi qui aliter quam ecclesia statuit accedunt vel contra etiam ut heretici vel scismatici. Tertii sunt qui sine reverentia accedunt sicut faciunt multi tendentes se ad altare et nimis cum in altari prostrati vel ut quidam sacerdotes preparantes se ad celebrandum distracte accedunt et festinant ita quod quicquid obliviscuntur aliud faciunt. Et licet quis non possit habere certitudinem sit in minimis apto peccato hoc providere per quatuor signa. Primum est cum quis verba dei devote audit. Qui ex deo est verba dei audit Iohannis viii. Secundum est cum quis ad bonum operandum promptissime invenit quia probatio dilectionis est exhibitio operis ut Gregorius. Tertium est cum quis paratus est abscindere a peccato in futurum. Quartum est cum quis de preteritis dolet. Cum signis per huiusmodi signa facta diligenti discussione sue conscientie quamvis forte non sufficiat ad communicandum accedat mortali aliquo peccato mortali in eo remanente quod eius cognitionem subterfugiat non peccat immo magis ex vi sacramenti peccati remissionem consequitur quia ipsum sacramentum venialia delet et mortalia oblita.

Secunda cautela est

communis omnibus requiritur si pollutio in corpore accidat eodem die non solum enim requiritur munditia mentis quod sit sine peccato sed etiam corporalis. Pro quo sciendum quod pollutio potest contingere ex sola dispositione nature et non precedente cogitatione et tunc non est signum alicuius peccati sed potest licite sed potest ex [illegible] mittere si simul

Cum ymaginacionem contingat
in mundicia vel corporalem talis
et si non necessitas imminiat vel de-
vocio opposita non impedit precipue
cum sine ymaginacione accidit (tamen
si quis propter reverenciam tunc abstineat
laudandus est maxime cum talis
dispositio nature non est peccatum. Secundo
modo potest contingere ex precedenti co-
gitacione et tunc si non fuit cogi-
tacio ad cogitacionem et necessitas ur-
get potest accedere et eciam celebrare. Si
autem non urget necessitas accedendo
non peccat mortaliter sed venialiter
maxime cum cogitacio fuit cum delec-
tacione licet sine consensu. Dicit
autem beatus Thomas quod potest contingere
ex ipsa evigilacione pollucio oritur
que si placeat propter delectacionem
consumpcionis est peccatum veniale. Si
autem deliberante consensu et pre-
cipue ad complacenciam futuram et male
stigaat aut placitum non facit dictam po-
llucionem esse peccatum quia non est causa
causa sed in se peccatum est. Si autem pla-
ceat ut alleviacio nature peccatum esse
non creditur. Tercio modo contingit
ex cibo et potu et tunc idem est iudicium
sicut de illa pollucione que contingit ex y-
maginacione corporis vana sed non contingit
ita faciliter peccare in susceptione
ibi sicut in ymaginacione turpi. Unde
dicit Canon vi dist. testamentum crapulatus
gule in sumendis alimentis rapitur
atque ideo humores receptacula sua
virilia membra excitant ita cum
operacione aliquid reatum i. veniale
peccatum et hoc non prohibet sumpcionem
eukaristie sed accessionem nisi sit ne-
cessitas. Unde ibidem sequitur non
tamen usque ad prohibicionem sacri misterii
percipiendi vel missarum solempnia
celebrandi nisi forte si aut dies
festus exigit nec misterium exhibere
valeat pro eo quod alius sacerdos deest

Ipsa necessitas compellit. Et ibidem: Et non
sicut Archidiaconus c. testamentum dist. vi et q. 4 licet
pollucio ex crapula in sompnis est ve-
niale tamen ipsa crapula precedens est
mortale. Ex quo patet si ex pollucio ex
crapula que est veniale prohibet
nichilominus sacerdotem propter casum cautelis
accessione et tamen laicum non prohibet
assumpcionem plus enim et maior requiritur
mundicia in sacerdote quam in suscipiente.
Unde Archidiaconus ibi super c. dicit efficax
argumentum quod unum est audire divina
quam celebrare. Ergo sicut Thomas peccat in
mortali videndo corpus Christi in missa
non peccat licet debeat tunc similiter.
Quarto contingit ex illusione dyabolica
sicut de illa Gregorius dist. vi q. i c. 4
talis illusio sit aliquem tangens men-
tem sicut cum dormiens non fecit quod
debuit vel se signando vel aliquid
tale et sic est peccatum aliquando non est
peccatum quia tunc causam ex istorum
fecit naturalis in Vitispatrum de quo-
dam viro qui quociens celebrare
volebat perturbabat dyabolus pollucio-
nibus et patres percipientes dederunt
ei consilium quod audacter celebraret.
Quandoque tamen non accidat ex quadam
consequencia semper impedit sus-
cepcionem sacramenti propter duo. Primo
quia semper ibi accidit feditas cor-
poralis cum qua nulla propter reverenciam
sacramenti debet accedere. Unde accedentes
lavant manus nisi forte esset talis
immundicia que esset perpetua et diu-
turna vel lepra vel fluxus san-
guinis vel seminis. Secundo quia ibi sequitur
pollucionem evagacio mentis precipue
ex turpi cogitacione que eciam sine
culpa quandoque evenit. Tamen esse sicut
secundum Thomam quod in omnibus istis propter
necessitatem vel solempnitatem
diei vel ubi est tantum unus sacerdos
preponenda est talis consequencia
et committendo se deo cum dolore cordis.

Premissa tamen confessione si habet presbiterum alias
cum bono proposito confitendi accedat
in nomine domini. Dicit etiam parisiensis
ubi supra quod quamdiu durant reliquie
sue temptacionis immundicie et non
sponte in talibus est abstinendum
propter reverentiam sacramenti. Si tamen
velit habere devocionem vel forte non habebit
postea tempus competens ad hoc
admittatur ne secundum Gregorium pena cor-
poralis ei vertatur in culpam dicit
Gregorius. Si velit eo tempore accedere non
est iudicanda quia passio sua non
est culpa. Si tamen abstineat laudanda
est. Ut dictum est. Idemque vero valde igitur
esset arguendi sacerdotes idiote
ignorantes huiusmodi personas diversas pe-
nitentes / quod aut cellam tempore men-
sium ingrediuntur / aut ad sacramentum
altaris accedunt. Et audivi de quodam
quod pro una levi pollutione cuidam
pauperi femine et devote multum / dedit
multa psalteria propria computanda
puto tamen quod peccaverit in hac parte de
symonia sibi impendendo per eandem facien-
da sed tamen mentita est iniquitas
sibi illam aut defectorem accessit
qui cum ea melius et mitius egit
et sic ita ille pauper fuit frustratus
in sua spe symoniaca

Sequitur tercia cautela

Tercia cautela est ut nullus eo die
quo communicat debitum petat a co-
niuge vel econverso uxor a marito
secundum Thomam in tercia parte q. lxxx
nec etiam nocte precedenti aut se-
quenti / quod si fiat causa prolis ge-
nerande vel causa reddendi debi-
tum / iudicandum est sicut de pollutione
nocturnali que accidit sine peccato propter
immundiciam corporalem et mentis
distractionem. Unde in concilio Elibe-
ritano dicitur de conse. di. ii. Omnis homo qui
aut illa ante sacram communionem
a propria uxore abstinere debet tribus aut

quatuor aut quinque diebus vel septem
[illegible] abstinere quatenus ipse et ut non
cogat coactus aut reddere quod quilibet
que est xxxiii q. v. Si dicat tamen
glo. quod hoc non est preceptum sed notatur
xxxiii q. iiii vir cum propria. Johannes
etiam Andree in novella de consecratione
ecclesie vel altaris talo
verbo semel in si de [illegible] super glo. in
accipit eukaristiam non debet exigere
tenetur tamen reddere de hoc habetur
expressa xxxiii q. iiii Reddamus
tum enim tamen ut dicit Gregorius suo sub
homines iudicio relinquendum et
eorum conscientia est requirenda
cum conveniunt ad confessionem. Et qui
voluptate durante coniugi misceri
prohibet dicitur ab hoc sacramento xxxiii q.
iiii vir cum propria. Albertus tamen dicit
quod etiam post factam communionem licet
illa die debitum exigere / licet actum
de mera tamen difficultate putat tamen
quod reddens illo die debitum non
peccat mortaliter sed venialiter. Hec
dicit. Tamen Hostiensis in quadam summa
simpliciter prohibet dicens. Et mulier
uxori debitum reddit non peccat
nes agni edere xxxiii q. iiii sanc-
tificationem sub quod non peccat
tanta reverentia est. Ideo consilium
est ut tunc abstineat licet non
sit preceptum necessitatis. Et non
dico quod propter hoc solum peccat mortaliter
quia percipit corpus Christi in glo.
supra dicto c. Beatus dicitur [illegible]
[illegible] de [illegible] agni
de corpore Christi propter reverentiam sacramenti
vel cum causa libidinis commiscetur
uxori alias cum tenetur reddere debitum
de re. di. xxxiii q. v. c. Non video
quare communicet. Cum tamen immorali
abstinendum sit a corpore Christi de con-
se. di. ii. Omnis homo. Et quibusdam
Dogma Beghardorum dicentium
[illegible] quo [illegible]
spiritualia esse [illegible]
sacramentalis est [illegible] et sepius

sentit se contrarium propter quod supradictis
ita multa/ existentes sine peccato
mortali sunt ydonei ad manducandum
sacramentaliter/ sicut patet de quibusdam
actualiter communicantibus/ verumtamen
est. Item apparet quod hiis quantum
uxor dicit quod hec reverencia
sacramenti non debet movere ad abstinendum
immo magis ad sacramentaliter
percipiendum. Similiter dicit quod virgines
et vidue devote negocia secularia
abdicantes si se [illegible] et
in profectibus [illegible]
periculose ad hoc sacramento abstinent
Unde eis consulendum est ut cottidie
vel aliis frequenter aliquotiens in septimana
hoc [illegible] percipiant sacramentum communiter
ardorem capiunt/ et [illegible]
[illegible]. Non dico [illegible]
sub quo [illegible] in gradu actualiter devotus
laudabiliter abstinet ab hoc sacramento
nec est consilium sancte et sectorum patrum
si suscepcionem sacramenti desistat actualem
devocionem. Sed per continuas orationes de
passionibus et meditaciones devotas
anima ipse devocionem ut quottidie perfi-
ciat auxilio dei et deinde est super
eukaristie fervorem et gratie [illegible]
fidelis complementum.

Quarta cautela nequis

quantumcumque contritus de peccatis suis
sine confessione sacerdoti facta ad commu-
nionem accedat. Nam si accedendo
peccat graviter et hoc qui habet copiam sa-
cerdotis. Accedat tamen volens celebrare
non habens copiam sacerdotis si immineat
scandalum populi vel iam incepit ca-
nonem vel quasi forte [illegible]
[illegible] et ipse presens communicando
velit confiteri [illegible] et celebrare
missam. Si tamen [illegible] confite-
ri [illegible] potest non peccat communicando
licet autem in peccato existens non
debeat sine confessione communicare tamen potest
videre corpus christi sine peccato si tamen ab-
stineat propter humilitatem [illegible]

Gaudium Thomam in quarto dicit [illegible] dicit
quod albertus quod peccator potest videre corpus
christi sed non meretur aspectu sed eo viso
[illegible] peccatis quod non sit dignus
aspectu

Quinta cautela nequis

Non ieiunus accedat ad communionem
propter reverenciam sacramenti. Unde quidam [illegible]
de [illegible] liquido et hoc propter honorem
tanti sacramenti ut dicit Augustinus [illegible] libro
de responsionibus ad Januarium ut com-
municet et quod dominus post cenam communicavit
apostolos/ quia illud fecit propter impressionem
memorie discipulorum [illegible]
Si tamen immineat necessitas mortis tunc
potest communicare etiam post cibum vel potum
sicut si quis vulneratus [illegible]
hora postrema tendit ad mortem
talis potest expediri statim non decedat
sine viatico. Unde non licet alicui
medicinam ante communionem recipere
nec etiam potare aquam. Si tamen lavando
os aliquid aque vel si reliquias
tibi remanentes in dentibus tuis
glutierit non impeditur communicare
quia non sumit per modum cibi vel
potus sed per modum salive quod vitari
non potest. Si quis etiam post mediam
noctem aliquid per modum cibi vel
potus receperit impeditur a communione
illo die. Sed si ante mediam noctem
sive dormiat post hoc sive non/ [illegible]
ad [illegible] non videtur impedi-
tus. Sed causa necessaria melius
est differre communionem et propter pertur-
bationem mentis que provenit ex indi-
gestione et in sompnolentia [illegible]
[illegible] ad communionem accedat
[illegible] in tertia parte [illegible]

Sexta cautela est ut omnes

christiani habentes annos discrecionis
se [illegible] semel in anno
circa pascha nisi obmittat commu-
nicare nisi de consilio sui sacerdotis et
hoc propter aliquam rationabilem causam

Ad tempus abstineat vere dicit per acte omnibus vero sed si possit sepius communicare commendabile est et maxime ad festa christi beate virginis apostolorum et patronum ecclesie in quibus maior devocio excitatur propter solempnitatem dierum unde antiqua consuetudo iure approbata habet quod fideles in natali domini pascha penthecoste deberent communicare de conse dist ii seculares
persone tamen contemplative et satis devote singulis mensibus possunt communicare ymmo secundum Augustinum de ecclesiasticis dogmatibus singulis diebus dummodo
si non sint in proposito peccandi amplius
Singulis autem diebus non laudat
neque vituperat communicantes non
laudat quia difficile est preparare se
tales se ad hoc singulis diebus propter
multa impedimenta neque vituperat quia possunt aliqui eciam
singulis diebus ad hoc digni inveniri
Contra hoc tamen sciendum secundum thomam
super quarto dist xii Et si quis experimentaliter cognoscit ex cotidiana
sumpcione ferviorem amoris ad
deum augeri et reverentiam sacramenti
non minui talis possit cotidie
sumere sive communicare Si autem
sentiat reverentiam minui et fervorem non multum augeri debet
interdum abstinere ut cum maiori
reverentia et devocione postmodum
accedat Unde quilibet ad hoc unicuique
relinquendum est suo iudicio
ut dicit augustinus libro primo De
civitate dei nec te moveat in contrarium
illud dictum ambrosii libro de sacramentis
quod eciam ponitur de conse dist ii Si quociens
tamen quod allegant hussite
heretici dantes presumpcionem cotidie
communicandi secularibus ut ibi dicitur
qui semper peccat debet semper medicinam accipere hoc enim est intelligendum quantum ad preparacionem animi
et conscientie ubi dicit ibidem glossa debet
semper accipere id est semper prestare meabilem deo et dignum ad recipiendum
Sic eciam intelligendum est illud augustini
quod ponitur de conse dist ii in dist sexta ubi dicit
accipe cotidie quod cotidie tibi prosit
sic vive ut cotidie merearis accipere
ubi glossa exponit accipe cotidie id est
prepara te cotidie habilem ad recipiendum
Debemus quod semper se habere
prestans ad recipiendum hoc sacramentum
semper dicat communicare et si non sacramentaliter tamen spiritualiter per fidem et devocionem
et caritatem Juxta illud Augustini
Ut quid paras ventrem et dentem
crede et manducasti de conse dist ii ut quid etc
Ex quo patet ex hoc quod periculose errant illi
qui dicunt sufficiat quod ego ante communionem paschalem vel diebus quadragesime credam me habilem
ad communionem non curantes cotidie spiritualiter preparare ymmo credunt
se tunc dignos ad communionem cum sint
in tempore quibus includuntur si cotidie digni existentes acciperent
spiritualiter et valet quod semel in
anno sacramentaliter se dampnat
Unde Ciprianus super epistolam ad hebreos
sermone quodam medium predictorum
omnes tangens dicit Quos magis
acceptamus vel approbamus an eos qui
semel in anno an eos qui sepius
an illos qui raro recipiunt et
Dicit Neque illos qui semel neque
qui sepius neque qui raro sed eos
qui cum munda conscientia qui cum
mundo corde cum vita irreprehensibili semper accedat Qui vero tales
non sunt neque semel accedat quia
iudicium sibi accipiunt et dampnacionem
et supplicia sed Ciprianus Ad hoc facit illud
de conse dist ii Accipe cotidie Ubi
dicitur qui non meretur cotidie accipere
non meretur post annum accipere etc

Augustinus Cotidie illud

Primus

Augustinus tractatus illud Math. Panem nostrum cotidianum

Septimo caveat communicans

ne post communionem cibis utatur
liberaliter aut potibus que possent
nauseam vel vomitum provocare sed caveat
sicut in pascha ubi tale vomitum
post communionem insurgat omnis infirmitatem
et aliis cibis insurgit. Ex quibus
sequitur frequenter vomitus talibus
hui optimo causis die sacre communionis
sive vomitum ex ipsorum culpa contraxerit
penitentiam dignam sibi puniendi et
ne sacerdotes clericis congruam penitentiam
pro tali peccato iniungat. Audiat primam
dum confessor et ponat amice ad
habitum. Sic enim dicit Beda in suo
penitentiali et ponit verba de
con. dis. ii. Si quis per ebrietatem vel vo-
racitatem eukaristiam evomerit
xl diebus peniteat. Clerici vel mo-
nachi xx episcopus xc. Si autem pro
infirmitatis causa evenerit vii die-
bus peniteat et hoc quod dicitur de
summo cui iniungitur penitentia pro summo
provomitu intelligendum est quod hoc
fit ad cautelam quia tunc esset
infirmus non debuit sumere et ita
fuit in culpa. Unde et sacerdos sit
cautus hic ut si videt eum
ad vomitum pronum tunc ostendat sibi
corpus Christi et suadeat sibi pro e-
ius credendi et confitendi de ipso et suffi-
ciat sibi cum devocione sacramentali etc.
nichilominus ipse communicavit spiritualiter
et si non sacramentaliter sicut ipse et peccato mortali

Sequuntur Cautele speciales necessarie sacerdotibus

Primo sacerdos caveat ne communicet
alienum parochianum absque licencia sui
plebani quia taliter peccat mittendo
falcem in messem alienam. Religiosi
in hoc facientes excommunicantur ipso facto
et prelatum propriam absolucionem ut dicitur in
c. Religiosi in privilegiis in Clementinis
Et non quod plebanus communicans alienum
parochianum non incurrit hanc penam

Sequitur ut dicit Iohannes An. in glossa dicti
capituli et Stephanus Polonus concordat
Si idem religiosus prelatus et sic prohi-
bitur facere dubitat. Sed Iohannes An.
incidit illam penam. Videtur tamen dicere
quod sic in c. primo de decimis in pa-
glossa in Clementinis et in c. primo et
de rebus ecclesie non alienandis in glossa
unum vel in fine penam consimilem
non extendit ad religiosos qui pos-
sunt ecclesias seculares ut clericus secularis
Secundo caveat ne peccatorem oc-
cultum absque hoc faciendo vel publice peccatorem
communione ablatam aut prohibeat
Sicut quidam indiscreti fecisse inveniuntur
sicut dicit Hugo. Non prohibeat dispen-
sator id est sacerdos pinguedines terre id est peccatores
mensam domini manducare sed ex-
actor monstret timere. Ideo quo de con. dis. ii
non prohibeat. Pro quo sciendum secundum sanctum
Thomam in quarto. Unde magister dis. ix. Si peccatum
est occultum ut putas solum per confessionem
scitum et ille in occulto petit debet ei de-
negare et monere eum in occulto ne pe-
tat in publico. Si autem nichilominus
petit debet ei dare porcellam Christus qui
traditori dedit corpus suum id est quarto id est sensum
quo facit de con. dis. ii. sicut Iudas. Si vero
peccatum est manifestum tunc sive in occulto
sive manifeste petat debet ei denegari.
Si autem occulte petat non est de-
negandi eukaristia. Unde dicendo
de Basilio in Rosariis decretorum
in dicto capitulo non prohibet dicit quod hic
est ne pro dat peccatorem sufficiens esse
donatur quod facit si eum prohibet. Unde
sicut dicto videtur sacerdos in hoc reus
esse dampnacionis sic communicaret
quia dat medicinam per quam moritur
egrotus et dat gladium furioso quo
se occideret. Unus videtur clericus
sacerdos pro in lucro pessimum
confitendum inmundo illum peccato corpus
Christi respondendo quod Christus dicitur non
dimittit aliquem monere in crimine et
nichil ostendit

Iste autem sacerdos non dat medicinam mor-
tiferam illi peccatori sed ipse peccator solus
capit violenter a quo non potest prohiberi per
sacerdotem. Non enim dat sibi gladium sacerdos
sed ipse solus violenter rapit. Tamen sac-
erdos resistere non potest eo quo sibi inest pro-
hibitum. Nec peccat corpus Christi in
hoc casu in tantum sed ille peccator hoc faciat.
Sacerdos autem amplius hoc faciat cum
dolore maximo quia monet eum in
secreto deum timere ne hoc faciat. Extra
de bap. Greg. legitur quod si peccanti
peccatori occulto eukaristiam dans
publice dicit: Judicet deus inter me
et te quod dicit. Invitus hoc facio coram
deo. Eligat. Quarto peccator occultus secundum
consilium Innocencii supradicti ut po-
tius se gerat suspectum de peccato absti-
nendo a communione quam peccato simulat
indigne. Tercio caveat ne sacerdos
det aliam hostiam non consecratam loco
consecrate quia secundum thomam o faciendo verecundiam
ne dicat si facto aliqua et hoc ideo quia
manducantibus adorat hostiam et ydo-
latrat secundum thomam in suo scripto quod
quarto iiij per cec eciam solus sumat in missa
ipse quamque peccatum sibi sacrans hosti-
am non consecratam. Sicut de quodam
audivi qui se senciens convinci pro
fornicacione publicatam postquam cum
illa nocte concubuisset concubinam timens
ne offenderet divinam maiestatem
in missa eadem die proprie celebranda
ad quam in confessis pudore sacerdotis
aliorum confessus nec deo illud facere
ausus fuit hostiam non consecratam loco con-
secrate elevavit populo adorandam
quam solus post ea sumpsit quod scripto
se asseruit coram concubina sua
tam per eam dictam conscientia sacrilegi
atque ita indignus accedere fuisset
reprehensus. Hoc autem maximum
esse peccatum manifestum illo quo quis in
mortali peccato communicat sed de
de celebracione misse de hostia vide

Et tales illudit deo et hominibus quia facie-
bat populum ydolatrare. Faciat ergo talis
sacerdos nupciarum consilium huius li. dicitur
in si vult glo. nobis dicitur quod talis dicitur
sit tonsus quamvis non confessus pro
tempore urgente licite deo celebrare
et in tali casu non fingat se consecrare
sed devote in corde deum consecret
et hoc esse dignum nota.
Sexto caveat sacerdos ne det corpus
histrionibus et aliis qui homines
provocant ad luxuriam vel lasciviam
seu ad dissolucionem quia hoc nec divine
maiestati nec ecclesiastice discipline
competit de quo dicitur iij pro dilectione
et hoc intelligere de illis histrionibus
qui veniunt nobis impudicis vel facies
illiciti et adhibent ludum negociis.
Sicut illi qui induunt larvas
vel faciunt se cervos vel equos
inducentes saltos et qui faciunt
gibbos in dedecus se scissis in
cherentes populum ad vocacionem aliquam
in per illis dari communio qui licite
ornate medio coram hominibus
faciunt iocosam collacionem nobis bo-
nestatem et non scandalosis. Item
ioculatores causa recreacionis audien-
tur et mouere et in diebus dormire
in pa glo. Item et talibus licite potest
dari aliquid precium secundum thomam
2a 2e q. c. lx viij. Septimo amen-
tibus et fatuis naturaliter non de-
detur. Si autem non omnino sunt debiles
in mente sed aliquo modo sunt
debiles et habent devocionem ad sacra-
mentum non debet eis denegari sed concedi qui
habent discrecionem ut in secundum dicitur.
Octavo caveat sacerdos ne habeat
hostiam evaporatam vel corrup-
tam unde notant doctores quod
sacerdos potest unam ebdomadam
non debet servare hostiam ne putrescat
de specie sacramentis formetis per glo.

Similiter ne sit vini acetosi quia
in talibus nichil conficitur si tamen hostia
modicum est totaliter evaporata sicut
est ad corrupcionem similiter vinum
incipit acetescere potest quidem confici sed
peccat conficiens propter reverenciam sacra-
Similiter ne conficiat in vino agre-
sto sed non pura acrato quod modicum est
vinum sed est in via generacionis sed tamen
mixto tamen bene conficitur quod hic complexa
... vini tamen non est conficiendum
de multo recenti propter impuritatem
ipsius secundum thomam in quarto dist. xj
videat etiam ut apponat tantum aque
quod totaliter possit converti in vinum
Sexto caveat sacerdos ne tam sit
debilis ita quod non posset perficere
missam audeat celebrare sicut
quidam patientibus terciana vel
quartana vel quos invenit di-
misit febris qui vel sepius defi-
ciunt in celebrando ita quod vere
ad domum ab altari reportantur lan-
guentes verum tamen licet sit debilis
non potest celebrare tamen per se ipsum com-
municare si non habet alium sacerdotem
qui ipsum communicaret sed tamen de-
bet stolam extra qui cotidie inpa
glo In hoc tamen casu si sacerdos inci-
piens missam debilitatur in tantum
quod non posset perficere ante consecracionem
corporis christi hic accideret non oportet
per alium suppleri sed si post consecracionem
corporis christi ante consecracionem sanguinis
vel etiam consecrato sanguine debet
celebratio misse suppleri per alium ut
vij q. j Nichil Et idem thomas
in iij parte q. lxxxiij Si autem
sacerdos post consecracionem corporis christi
sed ante consecracionem sanguinis percipiat
aut vinum aut aquam deesse in
calice tunc debet statim apponere et
consecrare Si vero post omnia con-
secracionis

verba percipit quod aquam deesse nichilominus
debet procedere quia appositio aque non est
de necessitate sacramenti nichilominus
aut aquam iam consecratam vino misceri
Si autem post ipsam consecracionem percipit
quod vinum non fuit positum si hoc
percipit ante sumptionem corporis
christi debet deposita aqua si ibi
fuit aquam cum vino ponere et re-
sumere a verbis consecracionis sanguinis
Si vero hoc percipit post sumptionem
corporis christi debet apponere aliam
hostiam iterum cum sanguine con-
secrandam et in fine sumere hostiam
iterum consecratam et sanguinem non
obstante si prius etiam sumpsit aquam
que erat in calice quia preceptum de per-
fectione sacramenti maioris est ponderis
quam preceptum quod hoc sacramentum ieiu-
nis sumatur secundum beatum thomam
Innocencius tamen videtur quod solum debet ponere
vinum in calice et aquam sine ho-
stia nova et repetere verba con-
secracionis consecracionis talis tamen
ab illo loco Guilhelmus si timet
prorogacionem misse sufficit dicere
verba specialia consecracionis
calicis nec oportet repetere
ordines sequentes et hoc totum intelli-
gitur ipso sacerdote gustavit tamen sed non
transglutivit Quid autem faciat
si iam habet aquam in ore et
tunc sentiat quod est aqua tantum
dicit Innocencius quod non debet eam emittere
propter corpus christi quod esset in ea custo-
dienda est ne viliter tractetur
Et quia timendum ne generaret
scandalum hiis qui viderent et
ypse dicit quod si eam deglutit non
est ieiunus nec debet postea consecrare
vij q. j Nichil Hostiensis vero dicit quod
debet eam conservare et ponere in
sacrario et secundum hoc debet se fingere transglutire

Et hoc ideo quia alias tamquam non ieiunus posset conficere. Ego tamen teneo cum sancto thoma quod post sumptionem istius aque possit in hoc casu consecrari corpus christi et sanguis ne sacrificium remaneat imperfectum quod esset gravius peccatum. Item si perceperit hostiam corruptam post sumptionem debet aliam recipere et illam consecrare secundum thomam in 3a parte q. lxxxiij. Similiter si recordatur obmisisse se aliqua verba de veritate forme resumat formam et cetera per ordinem. Si autem essent verba non de veritate forme procedat ante se nec turbet ordinem divini officii secundum thomam in tertia parte q. lxxxiij.

Septimo caveat sacerdos ne aliquid de corpore vel sanguine christi cadat vel in altari vel in veste ornatus sui cadens aut stillas permittat quare puniretur. Verum si cadat aliquid super thabulam ligneam lingwa lambatur et tabula radatur. Si autem non est tabula ~~et sacerdos xl diebus peniteat~~ locus radatur et comburatur et cinis in sacrario condatur et sacerdos xl diebus peniteat. Si vero super lapidem altaris ceciderit sorbeat sacerdos stillam et tribus diebus peniteat. Si vero super linteum altaris vel super tabulam si pervenit stilla ad aliud linteum iiii diebus peniteat. Si vero pervenit ad tercium ix diebus peniteat et abluat tribus vicibus linthiamine. Si usque quartum xx diebus peniteat et abluat tribus vicibus linthiamina que stilla tetigerit calice supposito et aqua ablutionis iuxta altare condatur de consecratione distinctione ij. Si per negligentiam possit etiam sumi a sacerdote nisi timetur abhominatio caveat quod est illa pars linteaminis vel corporalis abscidere et comburere cinerem autem poni in sacrario secundum thomam in quarto distinctione xiii hec omnia de consecratione distinctione ij in

calicem

Octavo caveat ne aliquid cadat in calicem et maxime in estate ut est vermis aranee musca sive quasi pulvis et similia quod si contingit ante consecrationem talia debet ablui et de novo vinum infundi cum aqua. Si vero post consecrationem debet caute et diligenter lavari et comburi et ablutio in sacrarium mitti. quod si venenum ibi deprehenderit nullomodo sumere debet nec altari dare nec calicem proicere in mortem vitatur sed debet diligenter in vasculo conservari et ne sacrificium maneat imperfectum debet vinum deponi et sacerdos de novo magis consecrationem calicis et sacramentum perficiatur. nichil enim abhominabilius debet fidelium sacrificio huius sacramenti secundum glossam c. si per negligentiam de consecratione distinctione ij. ibi. hugo

Nono caveat ne corpus christi ponat in cante ita quod a muribus comedatur quod xl diebus debet peniteri de consecratione distinctione ij. c. qui non bene. Sed diceres cum ibi mus non comedit corpus quare ergo iste sacerdos punitur. Respondeo quod licet multi doctores non contendunt ibi verum corpus christi sed solum species sacramenti eo quod ut dicunt quidam quod cito sumitur a mure vel ab alio animali desinit esse sacramentum non est tamen inconveniens si dicatur quod mus sumat corpus christi cum scelleratissimi homines sumant secundum glossam de consecratione distinctione ij. qui non bene per hoc dici quod licet homo malus sumat sacramentum et sacramentaliter et non spiritualiter mus tamen nec bestia nec sacramentaliter nec spiritualiter recipit quia non utitur eo ut sacramento, eo quod non credit ibi esse deum et hominem sed sumit per modum alterius cibi et ita sumit bene accidentia et species sacramentales sed non sacramentum. primo dicunt doctores ut notatur in glossa c. non iste de consecratione distinctione ij. quod eciam bonis hominibus quamdiu sumuntur species tamdiu est ibi corpus christi et quando glutitur statim desinit esse sacramentum et corpus christi desinit esse sub sumente

Ita scripsit hugo cardinalis. Sed hugo
de sancto victore ut recitat archidiaconus in
predicto c. tali. Verum iste dicit quod quamdiu ma-
nent ibi species sensibiles corpus christi integra-
liter ibi species sensibiles integre
unde si intrant ventrem sensibiles
manet quamdiu sub ibi sunt ipse species pre-
cipue in pixide. Et vide secundum petrum
de tarantasia quod non vadit in corpus
ut aliud cibarium sed tamen ubi in-
trant tunc ibi corpus sacramentaliter
quamdiu illa durant secundum petrum et hec
via tenet theologis. Et eciam glosa
de consecratione dist. ii tanta. Sed obiicitur contra istam
quia nec species ille aliis cibis miscentur
nec in stomachum descendunt sed statim
dum tempus habet nec per secessum emit-
titur. Licet cum aliquibus corporis refici-
atur non tamen incorporantur nec in sto-
machum descendunt nec per secessum
emittuntur. Item dicunt eciam doctores quod
ericatur qui tunc non in secessum nec
in stomachum descendit. Et bonaventura
lombardus sic; ibidem dicunt ubi
dicit post quod in stomachum descendunt
. Nam aliqui quod evomuerunt. Unde dicit
Augustinus non iste est panis qui va-
dit in ventrem et ponit archidiaconus
in tali. Quorum per ebrietatem de consecratione
dist. ii quia hec ex tanto dicit quod non iste
est panis qui vadit in corpus
id est qui non intrat corpus sed cibus
malis ut ipsum mutat intra tamen
sed ibi est subiective sacramentaliter et per tan-
tum permanet sacerdos quamdiu permanet sub-
sistencia (?) accidentibus illud totum
tale sacramentum etc.

De sacramento penitentie

Penitenciam agite
appropinquabit regn-
um celorum. Mathei
quarto et post dist. xv ... Item re-
statuto in baptismo innocenciam
homo fragilis lesam violatam et
incontaminatam continuo sinac

non potest quin semper cadat. Dico divina
pietas contra casum humanum preparavit
ratione innocencie perdite prudit
per quam homo a deo separatus elongatus appropin-
quat. Hinc est quod salvator veniens
in mundum quasi bonus medicus
egrotis consulens dicit primam
artem. Agite. Inquit secundum doctorem
super mattheum tanquam medicinam
ad sanandum morbum quia armaturam
ad vincendum bellum quia clavem ad re-
serandum celum. Tria igitur consequitur
actor per penitentiam sanacionem vulnerum
cordis armacionem insidiarum hostis
et apertionem regni celestis unde sequitur
appropinquabit regnum celorum. Diffinitur
autem sic secundum magistrum sententiarum in
quarto libro dist. xiiii. Penitentia Diffinicio
est virtus qua commissa mala penitentie
plangimus cum emendacionis
proposito. Ambrosius eciam sic diffinit
Penitencia est dolor cordis et a-
maritudo anime pro malis que
quis commisit. Alibi eciam idem Ambrosius
Penitencia est mala preterita plangere
et plangenda iterum non committere.
Circa quod sciendum est duplex est
penitentia scilicet interior cum est dolor
pro peccato et hec est de iure nature.
Alia exterior que fit arbitrio
hominis scilicet imposita per sacerdotem
penitentia non est sacramentum ipse sed secunda
scilicet penitentia exterior imposita. Est
autem materia istius sacramenti actus
ministri scilicet sacerdotis quo exercet
circa peccatorem absolvendo ipsum
forma vero istius sacramenti licet non
sit a christo instituta tamen secundum
doctores est hec. Misereatur tui omni-
potens deus scilicet illa dominus te absolvat
vel misereatur tui omnipotens deus
et dimittat tibi peccata tua et perducat
te in vitam eternam. Et talis est
forma essencialis. Et ego auctoritate
qua fungor in hac absolucione

Capitis tui. In nomine patris et filii et spiritus
sancti. Ita ponit Albertus in scripto quarto sententiarum
distinctione xvij. dicit autem hic Thomas
in tercia parte q. lxxxiiij articulo iij quod de
substantia forme est ego te absolvo.
Sed hoc quod premittitur dico non de substantia
forme sed tamen ne effectus sacramenti
impediatur ex parte penitentis. Fit autem
manuum impositio super caput peccatoris
sed illa non est de essentia secundum Thomam
quia hoc sacramentum non ordinatur ad ali
quam excellenciam gracie consequendam
sed magis ad remissionem omnium peccatorum.
Unde magis in hoc sacramento competit
signatio crucis quam manuum impositio
in signum quod per sanguinem crucis Christi
dimittuntur peccata non est tamen de necessitate
sacramenti. Hoc autem quod dicit sacerdos ego
te absolvo tamen valet id est sacramentum
absolucionis tibi committo. Sicut enim
non requiritur ab aliquo baptisando
Credis in deum et vidit credo quod tamen
valet id est sacramentum fidei suscipere volo
secundum Petrum [illegible] distinctione xiiij q. iij. Plures
tamen doctores absolvunt sic. Dominus noster
Ihesus Christus et auctoritate beatorum
apostolorum Petri et Pauli et auctoritate michi
in hac parte concessa seu commissa
ab omnibus peccatis tuis deo et michi
confessis ego te absolvo in nomine
patris et filii et spiritus sancti. Et ista forma michi
magis placet tamen. Et quia certa
forma non est ab ecclesia precepta
in hoc sacramento eligat sibi quis
quam vult [illegible]. Unde ex hac
parte patet quod cum hoc sacramentum
non habeat formam certam a Christo insti
tutam vel per ecclesiam [illegible]
[illegible] preceptam [illegible]
[illegible] quod illi qui absol
dum [illegible] Ihesus Christus [illegible] passionis
sunt dampnandi [illegible] tamquam [illegible]
[illegible] videtur quod [illegible] eorum
absolutio nec opus sunt [illegible]
te confessiones talibus [illegible]
predicta forma absolucionis

per doctores inventa et approbata suscipienda
forma in nullo contra determinationem eccle
sie veniunt predicti nec eos inducendi ad vo
per illam formam sic prius formatam
eadem usi fuerunt. Notandum secundum tres
sunt species penitencie quedam enim est sollempnis
quedam publica quedam privata
seu secreta. Sollempnis est que impo
nitur ab episcopo in capite ieiunii pro crimine
publico et manifesto sicut pro homicidio
vel incendio sacrilegio et non potest
iterari nec [illegible] nec imponitur
clericis nisi deposito et agens talem
penitenciam non potest de cetero promoveri.
Forma autem imponendi eam patet
l. dist. In capite. Ubi dicitur quod omnes
penitentes qui publicam suscipiunt
penitenciam veniant se in capite ieiunii mane
ante fores ecclesie coram episcopo suo
sacco induti nudis pedibus vultibus
in terram dimissis et ibi debent adesse
decani archipresbiteri parochiarum
et presbiteri penitentium qui debent
[illegible] talibus penitentes postea hoc eos
in ecclesiam introducat. Et cum omni
clero septem psalmos penitentiales
in terram prostratus cum lacrimis pro eorum ab
solucione decantet postea surgens
ab oratione manus eis imponat aquam
benedictam in eos spargat cinerem
prius mittat deinde ciliciis capita
eorum cooperiat postea hoc [illegible]
de ecclesia eos expellat cum responsorio
In sudore vultus tui. Iste in modo
iam non servatur apud nos sed tamen solet
esse in cena domini et ibi expeditur. Secun
dum autem Wilhelmum quia ingressus
ecclesie qui imponitur sollempniter pe
nitentibus pendet arbitrio sacerdo
tum postea quam introducuntur clericis in eccle
sia per episcopum feria quinta magna solent
[illegible] ecclesiam [illegible] usque ad oc
tavam pasche [illegible] carebunt
[illegible] ut de glo. l. dist. in ca
pite et [illegible] usque ad
[illegible] diem [illegible] non comedebant
aliquis usque ad mortem [illegible] tamen
unde secundum arbitrium episcopi xi. q. iij. de
vino xxxiij. q. ij.

monet xxvi q. vi Si quis de corpo-
re pe di. v Si quis vero sub penitentia
pt a scdo vel tercio anno vadit ingressus
eccle ut xxi q. ij de viro Penitentia
publica est que fit in publico vo-
cum ad predicta solempnitate ut cum
in ingressu quadragesime penitentes cum ba-
culo cubitali et cum scapulari et
huiusmodi et hanc potest imponere quilibet
presbiter parrochiano suo committit autem publice
ut peccatum publicum publice sanat
penitentiam medicina Sicut
si quis in fornicatione esset publice
deprehensus vel per illud maxima
confusione est dignus propter aliorum
scandalum et ut sit aliis in exemplo
et in cumulo penitendi et non dif-
fundi publice agit penitentiam non oportet
autem pro quolibet manifesto peccato ma-
nifestam agere penitentiam secundum Albertum
sed solum quod scandalisat alios et
hec est quando illos qui iniunguntur sub
parrochianis publicam penitentiam
ante fores ecclesie vel in circuitu
cimiterii ambulare cum processione
die festivo vel iacere ad fores ecclesie
in missam cum in hostium etiam
plani peccato sicut prima potacione
vel pallio peccato quod non scandalisat
totam parrochiam et ipsi secludi
dicuntur viam confitendi alii de solis
similibus peccatis ne similia confirmi
dant Penitentia autem privata
est per quam quis imponit pro peccato
occulto ut sequitur tamen

Tandem ordinante
procedamus circa huius-
modi penitentias tam publicas
quam privatas ea consideratio oportet
circa ipsas sacramentum Et cum enim pe-
nitentia tres partes contineat scilicet contritionem
confessionem et satisfactionem primo
igitur de contritione videndum est
Contritio est dolor propter

voluntarie assumptus cum proposito confitendi
et satisfaciendi Quod dolor est
duplex Unus est voluntatis qui
nihil aliud nisi peccati displicentia
et iste est de necessitate et essentia
contritionis Alius est dolor sensibilis
qui apparet in lacrimis et suspiriis et
iste non est de essentia contritionis
scilicet de perfectione gratia non est in nostra
potestate eum habere quando volumus potest ac
tanta fieri contritio quod non solum culpam
sed etiam penam dimittitur potest enim
tam intendi caritas et contritio et tanta
esse dolor sensibilis quod contritus inde
procedens meretur ab omni pena ab-
solutionem Sciendum tamen est quod aliqui
putant solum indiscrete esse contritionem
cum habent displicentiam quandam
de peccatis vel cum habent propositum dolendi
de eis si velis paruipensi dicuntur
hec enim non est contritio sed attritio
Sed cum homo habet perfectam displicentiam
de peccatis et habet non solum propositum
abstinendi sed verum dolorem cordis
propriis tunc habet contritionem secundum thomam
in quarto di. xvii Debet autem peccator
de quolibet peccato mortali dolere et contritionem
habere specialem de quolibet De oblitis
tamen sufficit contritio generalis tamen cona-
tus ad recordandum et dolendum et tamen
de dolere de oblivione peccatorum
que per negligentiam sua processit non
intelligitur quod omnis debeat habere
tres dolorem specialem de quolibet
peccato mortali illum videlicet dolorem
qui est gratia informatus sed sufficit
quod de his habeat ita particularem confe-
ssionis cum quis recogitat peccata
et dolet Ut homo faciat peccator quod
pro maiori peccato plus dolet quia
magis eo deum offendit et maiorem
confessionis penam propter provenit
nec debet contritio saltem in habitu
cessare in peccatore etiam post confessionem
sed manere ut de penitentia in quarta
distinctione xvii

Sequitur de confessione

Diffinitur autem secundum Augustinum Confes-
sio est per quam morbus latens spe
venie aperitur. Vel secundum Raymundum
Confessio est legitima coram deo et sacer-
dote peccatorum declaratio. Tenentur
autem omnes utriusque sexus annos [illegible] ad eam
faciendam semel in anno ut dicitur extra
de pe. et re. omnis utriusque [illegible] esset
contritio si quis contempneret confiteri
dampnaretur. Unde [illegible]
dicere Sufficiat soli deo confiteri non
dicit Canon de pe. dist. i. taciturnitas. Ubi
est taciturnitas confessionis non est
[illegible] est speranda venia [illegible]
etiam ostenditur exemplo Christi qui Laz-
arum suscitavit sed eum discipulis
tradidit ad solvendum Johannis xi
et xii [illegible] Item decem
leprosos ad sacerdotes misit qui in
via eundo mundati sunt [illegible]
ut dicitur Luce xvii per quod significatur
quod licet peccator eundo ad confessionem
ratione contritionis quam habet consequatur
remissionem peccatorum tamen tenetur venire
et confiteri coram sacerdote. Et si dicas
quare debet peccator ire ad sacerdotem ex quo
iam remissa sunt ei peccata in contritione
Respondeo secundum Hostiensem in summa de
pe. et re. § Tu dic quod peccator duplici
vinculo ad satisfaciendum astringitur
uno quo ligatur ad deum et istud in
contritione dimittitur Alio quo ad ecclesiam
et hoc per confessionem et satisfactionem re-
mittitur et per absolutionem sacerdotis
relaxatur [illegible] a
nobis § i de pe. dist. i multiplex et
c. [illegible] con-
siderat Licet igitur peccatum dimittatur
quo ad reatum per contritionem manet
tamen obligatio ad penam temporalem
per sacerdotem infligendam Et probatur
hoc ratione archidiaconi de pe. dist.
[illegible] quia sic [illegible]

ostenderunt et confitentur defectus suos
[illegible] quo possunt ut
dicit glosa super illo versu Confessio et
magnificentia Ita [illegible]
defectus suos [illegible] Et confiteri
verbo vocali in quo [illegible]
Et etiam debet confiteri homini eo quod
quod verbum dominus humiliatus est [illegible]
[illegible] dolendis [illegible]
obligavit nos ut humiliemus verbum
nostrum loquendo contra nos
sed non solum deo sed homini quod fit in
confessione vocali Preterea [illegible]
die peccamus contra deum et proximum
debemus confiteri non solum deo sicut
in veteri testamento fuit sed coram
homine ~~[illegible] culpe suppleat~~
~~confessio~~ loco dei constituto. Nec
per hoc quod in contritione homo re-
atus culpe suppleatur est confessio
[illegible] secundum Hugonem cardina-
lem adhuc necessaria est ad humili-
tatem et instructionem [illegible]
Item ad hoc ut ecclesie satisfaciat
que lesa est ex peccato Valet etiam
secundum Johannem propter fidem qua
peccator habet credens auctoritatem cla-
vium in ecclesia Similiter valet
propter obedientiam quam exhibet
ministris dei Valet propter [illegible]
et [illegible] recuperationem ad
que restituitur per sacerdotem de
pe. dist. i multiplex et c. nonnulli
Unde ergo legis in scriptura quod
sola contritio sufficiat ad remissionem
peccatorum intelligas in neces-
sitate quando confessio haberi non potest
[illegible] non illud
Jacobi Confitemini alterutrum
peccata vestra quia necessitas legem
non habet [illegible] voluntas pro facto
reputatur Sufficiat enim tunc soli
deo confiteri in corde si tamen ibi
esset aliquis laicus bonum esset
sibi confiteri propter hoc ut [illegible]
[illegible]

Pro anima ipsius esset observandum
hoc sub. dicit Et si quo casu sacerdos
in confessione non sit ad aliud non
ut scandalizetur fama et laicus non
invellatur autem scandali in
isto foro sequitur quod nullus proprius
est ad accusandum se coram laico quia
forte aut habet melius est dimittere
si posset peccator equalem socium
quam coram se habere vel cogitare
de eadem. Et sic eque potuit
Dicit etiam quod licet simplicibus
laicis sit utilis talis confessio
coram laico in necessitate tamen
non consulit discretis qui sciunt quod
est instituta confessio. Hanc est
quod dicit Johannes Andree in c. suo Omnis
utriusque sexus de pe. et re. li. vi Hostiensis
glo. Et licet laico in necessitate
possumus confiteri tamen ipse non
potest absolvere quia ipse non habet
claves de pe. dis. vi Quem
penitet Et notatur de offi. ordi.
pastoralis Ubi Hugo dicit Et
licet in necessitate audit non tamen ad hoc
vera sit absolucio sed quo ad signum
penitencie declarando ex vano
merito(?) cont. Item archidiaconus xx
v dis. Quadrue(?) dicit quosdam
dixisse quod nullus etiam in neces
sitate tenetur confiteri laico
absente presbitero maxime mortalia
Et de illud Jacobi Confitemini
alterutrum etc. de venialibus intel
ligitur quod illud de laicis confiteri
in necessitate vel loquitur de
confessione generali que fit in celebratione
vel loquitur de sacerdotibus tantum
Hugo vero dicit quod laico tenetur
quis confiteri peccata sua cum non
potest habere sacerdotem Sic [illegible]
dicere penitentibus qui in articulo
necessitatis peccata sua non confitetur
mentalis(?) si sacerdotem habere non potest

cruciamus(?) laicus peccatum non habeas
solvendi dicit aut glo. supra eodem
q. ij Omnis Et si laicus in necessitate
audiat peccata alicuius mulieris non
potest postea cum ea contrahere si tamen con
traxit forte tenet matrimonium
Videtur aut habere hujusmodi sacerdoti presbi
teri cum tamen officium omnibus et audire
peccata Tu dicas tamen quod talis laicus
potest contrahere cum tali muliere quam audivit
in necessitate quia per hoc sacramentum
nulla compaternitas contrahitur
ut tamen de hujus de consanguinitate spirituali
li. vi Item sciendum quod confessio
debet habere xvi condiciones que habentur
in versibus Simplex sit humilis
confessio pura fidelis Atque fre
quens nuda discreta libens
verecunda Integra secreta lacri
mabilis accelerata Fortis et
accusans sit parere parata Circum
stancias ... antequam nota sint peccata sacer
doti adhuc tamen debent narrari in
confessione quia non sufficit quod
sic sacerdos cognoscit ea ut homo
tamen in publico sed etiam ut deus
in secreto ... de pe. dis. j. Ista
in glo. Tenetur etiam peccator non
solum mortalia sed etiam venialia
confiteri licet non ita necessitate
absoluta tenetur ad confessionem
venialium sicut mortalium hoc quo
non possumus vitam eternam
consequi sine remissione venia
lium tenemur ad eorum confessionem
ut dicit Thomas in 4o di. xvij

Et quia experiencia docente
multos videmus in peccata hujus
sacramenti errare Ideo utile videtur
ponere modum et formam circa audien
das confessiones Circa quod videndum (Nota bene)
est de pluribus et primo de dispo
sicione persone Secundo sacerdos debeat (primo +)
inquirere a confitente Tertio qui

Tertio qui casus sunt in quibus potest ab-
solvere. De primo itaque sciendum quod audi-
ens confessionem debet sedere in loco com-
muni suspicione carente ubi ab omnibus
possit videri sed a nullo tamen audiri. Pro-
pter quod in caminata sua vel in lecto
proprio non audiat vel in sacristia qui
corrupti sunt multa mala cum filia-
bus spiritualibus commisisse. Non
debet etiam confessor inspicere vultum
confitentis ne ductus verecundia confitens
nunquam audeat confiteri vel ne aliquid
occultet vel alleviet. Maxime
tamen a mulieribus caveat quia secundum
sapientem species mulierum multos [illegible]
[illegible]. Nec debet sedere ex opposito ex opp-
osito sed ad latus. Nec etiam proferre
verba iocosa ne alicui prebeat ad
risum provocare sicut etiam turpissimum
est de aliquibus sed ubi blandus
et benignus confessor. Nec tamen ita
sit quod faciunt maledicentes con-
fitenti et dicentes diabolus [illegible]
[illegible] tam huius peccatis. Nec
debet sacerdos movere capite vel spuere
despiciens vel ne videatur detes-
tari [illegible] peccata confitentis.
Ubi sunt ergo illi qui pede tundunt
confitentes vel faciunt quasdam
vociferationes superfluas de quibus
Rō
perditur confessio peccatorum. Cum ergo in-
cipit peccator confiteri attendat
verba sua confessor et postea ad finem
etiam attendat nisi tam fiunt con-
fessor penitentem de aliquo requi-
sitis vel nisi confessor habuit
necesse de aliqua circumstantia
peccati requirere. Si vero confitens
coram sacerdote pre nimia verecundia
obmutescit tunc sacerdos audacter
verbis informet et dicat sibi cor et
audaciam huius verbis ut Hugo dicit
fili carissime de habundantia

divine gratie habemus hic magnum donum
et salutis remedium quod per veram confe-
ssionem possumus consequi indulgen-
tiam peccatorum. Non ergo verearis
pusillanimitate dicere verum [illegible]
coram me qui sum peccator ut tu.
Non enim te audio ut homo sed ut deus.
Et si forte confitens hesitat mo-
dum confitendi confessor debet ei mo-
dum dicens carissime fili isto
modo debes confiteri: Confiteor
omnipotenti deo patri etc. quod ego peccator
peccavi in multiplicibus peccatis
et primo in mortalibus peccatis transgre-
diendo precepta divina non diligendo
deum et proximum. Et tunc videat con-
fessor dicere peccata sua secundum quod disposita
sunt in mente sua. Si autem igno-
rat que sunt peccata mortalia dicat
sibi: Ecce fili ista sunt mortalia: super-
bia avaricia luxuria gula ira
invidia accidia et cetera. Et si commi-
sisti aliquid istorum. Cum vero de hiis
expeditus fuerit descendat ad opera
pietatis si ea neglexerit implere.
Similiter de novem alienis peccatis
ut statim patebit. Secundo videndum
est qualiter sacerdos quando debet a confi-
tente interrogare sciendum est quod si discretus
confitens non debet ab eo aliquid querere
sed si est rudis tunc querat ab eo
confessor primo de mortalibus peccatis
in generali non in specie. Verbi gratia
sic dicens: Ecce fili hec sunt capitalia
vel istis peccatis: superbia avaricia
luxuria gula ira invidia accidia.
Si ergo contigit te aliquod peccare
in superbia si aliquem superbivisti de
vestibus de pulcritudine corporis
de sapientia de divitiis hoc recogites
et hoc doleas. Item si aliquod excessisti
modum bibendi vel comedendi
vel horam debitam edendi et proximum
vel appetitum voluntatis in iniuste
proximum vel invidisti sibi bona
temporalia aut spiritualia et etiam fuisti

(A)ccidiosus et piger in divino officio vel in
sermone quod fecit plebanus attendebas diligen-
ter in missa sed dormiebas vel fabulabaris
inutilibus intendisti. (I)stis modis confe-
ssor dicat in generali. (E)t ut melius co-
gnoscatur modus querendi in generali sic
queratur. Fili carissime fecisti furtum
si dicat sic dicas ubi quid quo tempore an
ductus necessitate a quo quotiens vel
quantum fecisti homini illi in loco illo hoc
cum esset suspectum negociandum (S)imiliter
queras de luxuria fuisti aliquando pollu-
tus in corpore tuo (S)i dicat sic queras
an nocte an die (S)i dicat nocte et
in sompno non queras ulterius sed si dicit
in sompno quere quare modo tu quo
et quo et quod spectet eius responsi-
onem nec deliniet aliquid sicut
quidam quidam indiscreti faciunt dicen-
tes fecisti cum bove aut cum pecore
aliquo descendendo ad sodomitica
peccata de quibus penitens ignorat
et in hoc gravissime peccat confessor
nec dicat frater wilhelmus (A)udio
quod tu habitas cum illa muliere et hoc
cum est ponere testem et iudicem
et non dicam confessionem quia peccata
dicam audiui (C)um tamen si videt probabi-
liter quod ille forte oblitus est aliquod
peccatum quod confessori constat eum commi-
sisse potest sibi ad memoriam reducere
dicens accidit tibi aliquando inebri-
ari isto fornicari isto anno et dixit
sic queratur (P)rimo de persona cum qua
peccavit an ei sibi attinebat et
in quo gradu consanguinitatis vel affi-
nitatis sancte et hoc potest aliam personam
vel aliud accusare sed se liberare
et mundare veritatis cum alio modo con-
fiteri non potest sine expressione illius
circumstancie multum aggravante circa
hoc peccatum luxurie et peccatum ne-
quid curiose inquiratur de ipso. Unde
consulo quod confessor circa hoc dicat
fili (E)go quidem verecundor et eru-
besco de talibus magis inpudice

(H)oc convictus quod ex curiositate faciam
cum alienaui de eo fuissem supportatus
oportet tamen quod de necessitate peccatum
querere et officio medici debentis
sanare occultum morbum infirmi
(I)tem aduertat confessor confitentis
qualitatem tam status aut condicionis
dicatur (V)erum si est princeps baro
miles nobilis vel quamcumque dominus
temporalis queratur ab eo utrum
oppressit pauperes subditos vel gra-
vavit eos laboribus vel iusticiam
facere neglexit vel aliquas pen-
siones imposuit iniustas (S)i
vero prelatus spiritualis non est opus
ab eo querere de negligencia bonorum
subditorum quia (P)ossunt ipsi hoc
facere solus dicat eo quod habeat sufficien-
tem cognicionem et sciam ad quid
adhuc (S)i tamen non confitetur in quo
est dicat et ortetur eum ad ipsa monita
dicens honorabilis pater et fili hac
parte velitis attendere dignitatem
officii vestri est de remedium peccatorum
vestrorum vobis iniungo ut habeatis
diligentiam de curis vobis
commissis (S)i autem est mechanicus
queratur ab eo utrum in suo
opere debitum equitatis modum
servavit et si est mercator an
aliquem defraudavit in pondere
vel mensura vel rem valoris
carius vendidit vel ad usuras
pecuniam mutuavit vel ad presta-
tarius vendidit vel dampnum
rei vendite non dixit emptori
(S)icut tamen aequum aliquo defectu
vel ipsam sic viciatam non commi-
ori precio vendidit (A)ut diebus
festiuis forisavit in quantum tamen
vale quod tamen non valuisset ultra
in quantum solus se emisset ex tanto
(S)i tabernator queratur ab eo utrum
aliquando vinum miscuit deduci
gravius s. apponendo aliquot

Choros tritici aliquot siliginis et ali-
quot ordei et vendendo mechilomque
tamquam pro totali tritica Vel si
diebus festivis ita eam laborasti
vel laboravit tu hic am vel pos bin
potuisset expedire Vel mensuram
minorem dedit in domo quam opti-
domum bibentibus commisit
Item a iudicibus quevisque consuli-
bus contra aliquem ex gratia odio timore
vel amore vel precio vel procurato commode
iniustam processerunt vel sentenciam tulerunt
ex qua quibus dampnificatus est in rebus
vel corpore Vel si ad penam fuerunt ni-
mis proni contra simplices sentenciando
penam statim pronis levi verbo
in iudicio Item a patribus fami-
lias qui habent servos vel filios querat
contra angariaverunt familiam diebus
festivis vel eorum detinuerunt merce-
dem aut eorum mala dissimulave-
runt Similiter a servis an fideliter
servierunt et non subtraxerunt bona
dominorum suorum Item si est virgo
querat ab ea de custodia virgini-
tatis de pudicicia verborum de hone-
state conversacionis quia et cum quo
solet conversari Si vidua querat
de oracione ieiuniis et de operibus
pietatis an libenter serviunt pa-
uperibus vel eos visitavit vel
spalia pro suo posse impendit et
exhibet Et an resolute vivit
seu delicate quia isti morbi vi-
duarum sunt secundum apostolum Item si co-
niugata querat an servavit cum viro
suo castitatem diebus festivis
ieiuniis vigiliarum vel impregnacionis
tempore vel tempore partus an eciam aliter
quam modus est nature Similiter
de marito an exegit debitum festivis
diebus vel tempore menstrui vel impre-
gnacionis vel eciam tempore partus an
eciam aliter quam modus est nature
uxorem cognovit Et secundum hac
procedat tu de suo libito Circa in vicium

Luxurie cavendum quod circa quodlibet
aliud se gerat ut circumstancias ne-
cessarias pro an valeat et omnes
inquirendo de quibus faciendum est
Et secundum Thomam Circumstanciarum alium
quedam sunt trahentes in aliud genus
peccati ut cogit coire cum maritata
seu coniugata et habet hoc tenetur confiteri
Quedam vero sunt aggravantes in
eadem specie et eas sunt quedam non ag-
gravantes sicut scilicet et huiusmodi casus
et habet non tenetur confiteri que sunt
quasi venialia que non sunt ag-
gravantes nobiliter Et habet oportet
confiteri ut fuerat in sacro loco
fornicari die festo Vel si regnat
ordo locus peccati scilicet tempus luxuria
pusilla in actus tempore genus et status
altus Condicio unius etas et scan-
dala socius Item querat sacerdos
a confitente de alienis peccatis que
sunt novem videlicet Iussio consilium
consensus palpo recursus Par-
ticipans mutus non obstans non
manifestans Iussio est si precipit
facere malum licet solus non intersit
Vel consilium ad hoc sive enim consilio
non fuisset factum Vel consensit fa-
cientibus malum vel ipsis adu-
latus fuerit laudando eorum factum
Vel malefactores ad eum habuerit
recursum vel ipsis participavit
in maleficiis vel tacuit non in-
crepando eos vel non defendo
superiori Vel non resistebat cum
posset Vel tenetur ex officio vel
non manifestavit eorum maleficium

Sequuntur casus in quibus quis potest absolvere

Et primo casus ad solum papam
pertinentes Primus est de eo
qui percusserit clericum vel monachum
si est lesio enormis cum effusione
sanguinis atroci per in digitis

sinadiuce

Secundus casus de eo qui incendit vel fra-
git ecclesiam et tunc antequam denunciatur
potest absolui per episcopum sed postquam denunciatus
tunc a solo papa de sen. excom. conquesti
et idem de quolibet mandatario post-
quam publice excommunicatus denunciatus
est de sen. excom. Tercius qui papam ali-
quem nominatum excommunicat hic solus
papa absoluit de sen. excom. si quis suadente
Quartus falsarius litterarum pape vel
eis vtens sciente de falsariis Quintus
qui insequitur cardinales de penis
de S felicis li. vj. Sextus qui conmutat
iudicem spiritualem in bonis in persona
vel quamcumque dat licenciam quando
pape hoc contra penas excommunicationis tulit de sen.
excom. quamsancte Septimus seques
corpus defuncti incidit et coquit
possibus transferendis de hoc in quadam
extrauaganti Bonifacij pape viij
qui incipit detestande. Octauus
si inquisitores hereticorum odio vel gracia
amore vel lucro contra iusticiam
et consciencia obmiserunt et qui
piam procedere vt de hereticis multorum
insti in cle. Nonus si religiosus
absque licencia proprii sacerdotis solem-
pniset matrimonia aut ministrat
sacramenta eukaristie et extreme vnctionis
Similiter excommunicati sunt religi-
osi qui excommunicatos a canone
absoluunt in casibus non concessis
vel contra statuta prouincialia
vel sinodalia vel a pena vel a culpa
[illegible] Decimus si quis insequitur
episcopum de penis si quis li. vi te
Vndecimus si qui religiosi inducunt
ad vouendum iurandum vel promit-
tendum eligere apud eos sepul-
turam vel iam electam non im-
mutant de penis cupientes
in cle. Duodecimus de hijs qui
cogunt celebrare in loco interdicto
vel ad audiendum excommunicatos vocant
vel interdictos vel prohibeant ne
moniti exeant de sen. excom. quibus re-
Tredecimus qui saracenis arma
ad expugnandum christianos deferunt
consilium et auxilium dant in dispendium
terre sancte de iudeis ita quorundam

Sequuntur casus Episcopi.

Casus vero episcopales qui notantur per
Iohannem andree in glo. in cle. si
quis de sen. excom. li. vj sunt isti
Et primo absoluere excommunicatos a
canone maiori vt de sen. excom.
nuper. Secundo imponere penas bla-
sphematoribus dei et sanctorum de clari
[illegible] c. ij. Tercio absoluere sor-
tilegos de sort. c. ij. Quarto commu-
tare quorumlibet votorum de voto et voti
red. c. ij. exceptum tamen votum terre sancte
Quinto absoluere generale ablatorum incer-
torum vel certorum si quis non extant hij qui-
bus facienda est restitucio de vsuris
cum sit. Sexto penam imponere mulierum
clandestine contractorum vel contra interdictum
ecclesie vt de cland. desp. c. contra interdictum
ecclesie de cl. et vlt. Solent etiam
reseruari episcopo omnium publicorum enor-
mium oppressores puerorum compressores
vel oppressi. Item homicidij vel
falsi testimonij falsi instrumenti
Item periurus incestus corruptores
[illegible] sanctimonialium vel conscientiis tunc
[illegible] et hec sciatis Vt tunc
sint intelligas quatuor sunt casus
de iure expresse [illegible] determinat
Benedictus xij. Primus est clericus
qui incurrit irregularitatem non
potest absoluere clericum ab homicidio
sed non ab irregularitate vel non potest
absoluere clericum a peccato qui celeb-
rauit in ecclesia interdicta sed non potest
absoluere ab irregularitate quam contraxit
Secundus de incendiarijs intellige
antequam sint publicati. Tercius
vbi est inducenda solempnis
penitencia vbi quis incurrit
maiorem excommunicationem Item aut

ipsa declaravit quoque esse casus episcopales
de consuetudine approbata (Omnes homicide
voluntarii. Item sacrilegi. Item violatores
ecclesie et libertatis. Item violatores
to4 ecclesie immunitatis. Item privilegiorum contemptores ut xxii q. i. Et
magis sua bulla in qua predicta
declarantur in curia. Item esse remo
ta pro certa proterva Vienensis ut in
cle[mentinis] de sepul[turis] ubi vult istos casus
puniri a episcopo cum sunt alios puniri de
iure (videbitur) expedire. Sed ut
omnis tollatur ambiguitas
ponam casus qui de iure quod
de consuetudine ad episcopum pertinere
et sunt isti homicidium sacrilegium
in rebus sacris vel ecclesiarum oppressio contra
ad moniales. Item iniecientes manus
in religiosos vel sacerdotes. Item
vulnerans fratrem vel matrem
Item deflorans virginem vi oppressam. Item baptisans proprium filium
sine necessitate vel tenens ad
confirmationem. Item frangens
voti simplicis. Item contrahens
post votum castitatis. Item intrans
religionem in vita uxoris post
copulam carnalem vel suscipiens
sacrum ordinem. Item habens
pravitatem tenens quo ad peccatum
tantum simpliciter. Symoniacus
quo ad peccatum tantum quia irregularitas
huiusmodi pertinet ad papam. Item
celebrans excommunicatus solempniter
in ecclesia quo ad peccatum tantum
sed quo ad irregularitatem ad papam
Item prelatus promotus ad sacros
ordines. Item ordinatus
ab alieno episcopo sine licentia proprii
Item lugentes in ecclesia contra
Item coiens cum iudea vel pagana

Item concipiens a non suo viro quem pre
tendendo suum filium instituit heredem
eum in preiudicium aliorum. Item procurans
abortum vel sterilitatem vel in pena
alis. Item contrahens post
sponsalia matrimonium cum aliquo
interposito contractu. Item scienter ce
lebrans in ecclesia interdicta quo ad
excommunicationem peccatum sed quo ad irregularitatem
ad papam. Item sortilegus incantator
ingromanticus divinator.
Item sepeliens scienter manifestos
excommunicatos nominatos vel excommunicationi
vel usurarios. Item clandestine matrimonium
contrahens. Item blasphemus
dei et sanctorum. Item incendiarius
Item periurus. Item sodomita
adulter. Item fornicans cum filia
quam baptisavit vel confirmavit
vel ad confirmationem tenuit ut audivit
in confessionem. Item celebrans
in altari non consecrato. Item celebrans
obmittens sacris indumentis
vel aliquod indumentorum
ut stolam vel manipulum. Item
celebrans non ieiunus. Horum
autem omnium penitentie casus ponantur
inferius particulatim. Alii autem
casus preter istos sunt de iure
et aucte[ritate] plebanorum.

Nunc sequitur de satisfactione que est ultima pars penitentie. Et

Est autem satisfactio secundum bernardum
super quarto di[stinctione] xv q. i ... non
est iniurie illate recompensatio
in sanctie equitate et intelligere
equalitate proportionis non quantitatis
Omnibus [...] l. v. [...]

Diffinitur duobus modis. Satisfacere est deo de-
bitum honorem impendere sz vone
culpe commisse. Et iste diffinitio est
de satisfactione prout est medicina
preteritorum peccatorum et preservativa futurorum
Secundo prout est preservativa a culpa sic diff-
finitur secundum Augustinum. Satisfactio
est causas abscindere peccatorum et earum
suggestionibus aditum non indulgere
Circa quod sciendum quod licet secundum
Bonaventuram ubi supra satisfactio
proprie sit reparacio ad hono-
rem divinum et ad satisfaciendum
satisfactione. Attamen sine
caritate impossibile est deo placere
et opera alterius placere deo
nec satisfacere secundum tali quod
est possibile. Deo est sciendum
est secundum doctores quod omnia
primum opera de mortali reple-
dunt sine mortali peccato quando
illo deo contingit debitis pe-
nitentiam non satisfacit de mortali
peccato et si solvit penam de-
bitam non tamen meretur gratiam
ut dicit doctor sub dicto ubi q. 2
primus articulus. Sed si quis
vite hoc compagines per mortem
in mortali peccato tenetur iterum facere
nova confessione de illo
mortali peragere de novo illa
penitentia ut an re-
vivificet et valere meritum
illa sit peracta in mortali
peccato quod non per confessionem
fidelem licet non in genere et aucto-
ribus sunt doctores dicti
alii est Thomas primo facere
dicit quod nam illi quod ut
vivificantur ut valent ad
satisfaciendum illorum peccatorum penitentia

quantum tamen meretur ad vitam eternam
vite eterne. Dicit tamen quod satis-
factionibus illis que relin-
quuntur post se effectum penitentie
acti tempus non est quod itera-
rentur. Ut tamen non relinquitur
post se debilitationem corporis
absolutionem diminutionem
de ibi vel quod non relinquunt
hoc est eo quod iterentur.
Thomas quod quicumque mit
confitens de mortali non debet
ultra reiterare ut clero
suo dicitur. Sed qui ordinem
in peccatis confessionibus tenere
reputeret orationes et suffragia
tenetur. Et ista opinio
Thome quam approbant doctores
doctores tamen sub dubio
inquisitionem faciunt de redditione
qui ... semel penitet
et recipit satisfactionem cum
vita ab alio sibi impo-
sitam etiam non credere
constringit propter perfectionem et
reddituram tamen tenetur
vel si ad unam illa satis-
factionem admplendam et si
tamen implevit in caritate im-
plevit est quod non tenetur iterum
ut peccator sed gratiam meretur.
Sed si adimpleat cum volun-
tate contra caritatem solvit
quidem penam sed non meretur
tamen gratiam quando non est satis-
factio ... nisi vigore
placantis unde sequitur
Sed si hoc inveniat partem
satisfactionis complevit in
peccato mortali et postea iterum re-
mittit de peccato novo non est
iterandum de penitentia penam
pro primo peccato debitam satis

Explicit

Licet ex caritate. Sed in de novis pec-
catis que fuerunt causa quare ista sa-
tisfactio fuit mortua et hac declara-
tionem concipiunt Iohannes Parisiensis
ibidem et [illegible] dicti [illegible]
satis pulcram dicens. Item
ex quo contra passibus sufficit
satisfactio non voluntaria ergo
sufficit ad punitionem peccati multo
magis satisfactio voluntaria
ergo sufficit. Exemplificatur
ut si aliquis offendit
offensam regis correspon-
deat [illegible] secundum [illegible]
ab [illegible] / si in [illegible] absol-
dantur manum patris patitur non tamen
sufficit regi quia tamen iustitia non ergo
ulteriorem penam exigere ab eo et tamen
non recipit eum in gratiam vel amici-
tiam. Multo ergo magis sufficit
propter punitionem culpe si aliquis sibi
debitam penam infligeret licet non
sit in gratia nec amicitia illius
iudicis offensi. Ex quo sequitur
quod si talis post novum peccatum dam-
pnaretur antequam complevisset
totam penam sibi impositam puni-
retur in inferno tempore pena
correspondente illi que non fuit
hic soluta post tempus aliquod
non puniretur amplius pro ea
sed [illegible] de veniali quod mori-
entes in veniali simul cum mortali
non puniuntur eternaliter pro veniali
sed temporaliter pro mortali vero
eternaliter. Hec [illegible]. Sunt autem
tria opera satisfactionis seu satis-
factoria scilicet elemosina ieiunium
et oratio. Per ieiunium intelliguntur
omnia carnis affligentia ut
sunt maceraciones flagellationes
peregrinationes. Per ele-
mosinam intelliguntur cuncta opera mise-

ricordie. Per orationem vero spiritualia opera. Per
ieiunium homo renovatur a concupiscen-
tia carnis. Per elemosinam a con-
cupiscentia oculorum. Per orationem
a superbia vite. Per ieiunium
homo ordinatur ad seipsum. Per elemosinam
ad proximum. Per orationem ad deum. Per
ieiunium fit satisfactio de bonis cor-
poralibus. Per elemosinam de tempora-
libus. Per orationem de spiritualibus. Licet
autem ista singula [illegible] singulis
peccatis appropriantur propter convenienciam
tamen quodlibet illorum pro quolibet
peccato satisfacere potest secundum Thomam
[illegible] sub q. 1 ar. 10 [illegible]
[illegible] quod talis correspondencia non
est de [illegible] nec [illegible] in
temporibus spiritualibus sed [illegible] pauper-
[illegible] pauperi nec [illegible]
[illegible] aliquid predictorum
sed insufficiens ad omnia potest esse
pauper qui [illegible] labore et
quo [illegible] laborat [illegible]
et si [illegible] impotens [illegible]
ad laborem. Nec [illegible] vacare
potest lassatus a [illegible] nec [illegible]
[illegible] ingeniis [illegible] ut
[illegible] laborem subeat in remi-
ssionem peccatorum intendens illum
ad finem hunc referre. Salva
quoniam [illegible] sibi [illegible]
aliquam aliam satisfactionem solvere.
Et hoc dicto [illegible] quod homo potest
libenter sustinens defectus temporales
et labores [illegible] in [illegible]
vel tribulationes satisfacere de
peccatis [illegible] de quibus [illegible]
[illegible] satisfaciendo
pro penitentia non potest nec sufficit.
Ita dicit Thomas ubi supra q. [illegible]
ar. 10 et hic [illegible]
[illegible] pauperibus [illegible]
(tuosos

Ut si fuerit ante desperent de peccatis
videntes se impotentes ad pera-
gendam penitentiam eis remittatur in-
similiter dicendum qui lapsus est
peccato carnis si adeo delectatur
est quod non vellet renunciare nec
maceraciones carnis subire
vel presumpto est si sibi imponeretur
abstinencia et ita novum peccatum
peccaret. Inducendus est ergo
ad oracionem vel ad elemosinam et
imponendum est ei quod libenter
accipit et quod credit persone convenire
nis adimplere. Primo si nullatenus vellet
accipere penitentiam et sic desperatus
desperatio et firmum propositum absti-
nendi non est remittendus
tamen sed absolvendus ne
cadat in desperacionem. Sed in tu-
tandum est ei penitentia que est peccatis
illius imponenda et in se vel in
equivalenti studeat adimplere
aliquoque solvet ad plenum impe-
ratorum. Hec summa confessorum
de penitentia Math. xii et ys. xlii
ubi dicit: Calamum quassa-
tum non confringet et linum fu-
migans non extinguet. Calamum
dicit quassatum est peccator quassatus
est temptationibus et peccatis
et linum fumigans est lignum
minus humidum tamen habens aliquid
de igne caritatis hec extinguuntur
cum per duriciam sacerdotis aliquando
verbis difficile obligatur. Sed
tamen non extinguuntur si predicatur
sibi quod oportet eum vel hic vel
alibi penam solvere faciat tamen
penitentiam quantum debet hic pro peccatis
reddi vel acriori alibi absque
exigetur. Hec Scotus dicit
circa pe di. xv et Thomas ibidem
q. iii quod aliquis pro altero potest satisfacere
se in caritate quia ille cui inmi-

est penitentia tamen exple comode non
potest et hoc quantum ad solucionem debiti
quantum autem ad excisionem causarum
peccatorum preservandum et pungitiva pena
est medicina propriis omnibus non potest
facere pro altero. Et in tercio quod unus
debet permitti satisfacere pro alio nisi appa-
reat defectus vel corporalis vel
spiritualis propter quem non sit potens ad
portandum omnis pene debitum
est enim hominibus qui satisfactionem pro
se aliis imponunt quod si ipsi negli-
gentes fuerint ambo puniuntur
unus pro peccato proprio alius pro obmissa
satisfactione ad quam se obligavit.

Restat nunc de penitentiis

iniungendis secundum canones tangere
circa quod principaliter videndum est
quod licet pene sint arbitrarie ut
dicitur infra tamen in publicis peccatis
servande sunt tamen tangente presentes
hec sicut dicit Thomas respectus
ad circumstantias omnes adequate
et qualitate persone dignitate officium
paupertate debilitate. Et tamen non
ignoremus penas canonicas cum
temporibus sciverit imponendas. Secundum canones pro
sunt aliqua de peccatis. Et primo quod pro quo-
libet mortali peccato pena septem
annorum est imponenda. Vide xxx
iii q. v hec ipsa et c. sequenti et
xxvii q. v convenit... et est
ratio quia sicut per gratiam septiformem
gratiam spiritus sancti amisimus
Decet autem per vii annos acquirere
hoc tamen verum prima in publicis
et quantum peccato per se dicitur circumstantiis
Secundo si presbiter fuit publicus
fornicator debet annis penitere
inclusus sacco indutus et diebus
mensibus cotidiis a pesse in
vespera pane et aqua vtatur

Exceptis diebus d(omi)nicis et festiuis quinq(ue)
annis expletis p(er) eu(m) Sextus ad
p(ri)stinu(m) statu(m) reuocat(ur) decr(etum) multu(m)
grauit lxxxvj di(stinctio) p(re)sbit(er) q(ui) no(n) sopi(si)
xpt' tediu(m) exper(t) qui in hec sut re
missi et peccatis peccatis ad penas
promi Octauus p(res)b(ite)r cognoscens filia(m)
q(ua)m baptisauit vel (con)fessione(m) audi(uit)
xij annis peniteat Septimus xv annis
Alii vero si e(st) soluta religionem
i(n)tranda e(st) rebus suis paup(er)i
bus erogat(is) xxx q. i. Si quis
sacerdos etc vbi s(cilicet) vij dicit
glo(ssa) in c(apitulo) Si quis cu(m) matre
sacerdos peccat cognoscendo
filia(m) sp(irit)ualem q(ua)m alium re(con)ci(liauit)
quia p(ro) hac i(m)ponit(ur) p(e)n(iten)cia xij
annor(um) p(ro) illa vt lxxxvj
di(stinctio) p(re)sbit(er) Tercio si quis cor
nam peccat si cl(er)icus deponi
t(ur) et ad religione(m) retrudit(ur)
Si laicus excommunicat(ur) donec
peniteat p(e)n(iten)cia aut sua est
vij annor(um) et idem p(ro)hac est h(ic)
xxx iij q. ij hec ip(s)i et c(apitulo) se
quenti Tercio sacerdos qui vult
esse clandestinis ministrij(s) q(ui)b(us) hec
esse sine bannis t(r)ibus annis
suspendit(ur) i(n) clandestina desp(on)
satione et in inhibita (con)tra volu(n)t(atem)
Quarto si quis votum suu(m) (?)
violauit vt est (?) p(re)misit
instincto no(n) dua(rum) (?) [illegible]
vel certa aliquibus sortibus et
postea dimisit t(r)ibus annis
peniteat xx vij di(stinctio) Si vir
Quinto si quis excommunicatus
celebrat et a postea et [illegible]
inibus absoluit(ur) xj q. iij de
illis Sexto qui aliu(m) in (?) teste
[illegible] ad morte(m) vij annis
peniteat si vita(m) p(er)dit s(ed) aut
membru(m) p(er) tres annos p(e)n(it)eat
et de causa (con)tinuacio

Septimus qui filia(m) sua(m) tem(por)a
carnalem cognoscit p(er) vij annos
peniteat xxx q. iij di(stinctio) i. de (con)iuge
Octauus qui desponsata(m) alteri
duxit ea(m) dimittat et xl dieb(us)
in pane et aqua peniteat p(er) vij
annos de sponsa duoru(m) c(apitulo) postq(uam)
Nonus qui cognoscit duas co
matres vel duas sorores vij a(n)
nis peniteat l di(stinctio) xxx q. iiij
qui s(e) p(re)ter Decimus homicida
voluntarius si(ne) spe restitucionis
deponit(ur) et vij annis peniteat
l di(stinctio) Miror sed si est casualis
p(er) vij annos peniteat l di(stinctio) si quis
Hec omnia intelligas si potuit
euadere homicidium et non casu
tam qui se et suas res liberan
do fugit qui capi non poterat
occidit p(ro)pria(m) agere non tenet(ur)
nisi voluit qui tamen hec facit
penitere te inevitabil(iter) p(er) duos
annos peniteat l di(stinctio) de his hac
si e(st) euitabilis in nullo imp
utatur l di(stinctio) q(uo)d q(uo)d (?) quo
ad penam sed quo ad cautela(m)
et innocenciam sua(m) ostendi
dam bonu(m) penitere de homi
c(idio) xxxiiij q. ij in lecto Si
quis tamen in stulticia vel infir
mitate vel furiositate occidit
no(n) imputat(ur) xv c xliij (con)tenditur
Qui aut(em) causa disciplinae
in tempore scolaris [illegible]
occidit imputat(ur) di(stinctio) l (?)
et deponit(ur) si e(st) sacerdos de
homicidio p(re)sbiteri Undecimus
invenit(ur) [illegible] etc annis
peniteat s(ecundu)m formam [illegible]
que ponitur ex(tra) de [illegible]
[illegible]
no(n) [illegible]
[illegible]
[illegible] audientes

Et non communicet nisi completo
termino oblaciones eius voluntarie
non accipiantur nisi post septe-
nnium. Et per hos decem annos
carnes non comedat nec potum
bibat exceptis diebus festivis
et dominicis a festo pasche ad pen-
thecosten. Et non vadat ali-
cubi nisi pedester. Sexta feria quarta
tertia ieiunet sed non separetur
ab uxore. Ut supra. [illegible] ad volun-
[illegible]. Parricida vero omnibus
diebus quibus peniteat non de-
bet potum nec carnibus nisi in pas-
cha et natali domini in pane et
aqua et sale. Vigiliis et ieiuni-
is et elemosinis penitenciam agat.
Arma non sumat. Uxorem non du-
cat. Balneis non potatur communi-
cacionem non querat. In ecclesia post
hostium stet. Non communicet in vita
nisi in morte tantum. Et
hec de materia. Et intellige quod ma-
ior est penitencia uxoricidii quam
matricidii, non quod maius peccatum sit
occidere uxorem quam matrem, sed
quia penitenciones sunt homicide occid-
entes uxores quam matres. De eo vero
[illegible] tantum penitencia iniungetur.
Tradentes iugulandos voluntarie
pueros suos. Dicit Stephanus quod talis
in monasterium intrare, si non
habet alios pueros. Si autem habet
pueros et uxorem, communis eius
imponi penitenciam scilicet vii annorum.
Si autem per negligenciam suffoc-
averit aut ita quod pueros dispo-
nuit eum in lecto suo, sanus
et inveniunt mortuum, tribus
annis peniteat, quorum primus
sit in aqua et pane, omnibus diebus
feriis, vii quartis et sabbatinis
aliis duobus residuis quarta et
sabbato sed sexta in pane
et aqua. De hiis qui filios
occiderunt c. i et ii. Quarto de-
cimo. Pro minus [illegible] quadraginta diebus
peniteat in pane et aqua.

Per vii annos xv q. i. Si mater [?]. De
unusquisque [illegible] mensura [illegible]
xl diebus in pane et aqua. De con-
[illegible] empto et veri [illegible]
Decimus sextus qui [illegible] vel mo-
nialem cognovit x annis pe-
niteat et ipsa similiter. xxvii q. i.
De filia et [illegible] Decimus
septimus presbyter celebrans missam
et non communicans anno peniteat. De
cetero in vi de celebracione misse cessa-
bit. De consecracione dis. i. Relatum. Decimus
octavus. Si [illegible] mortuo laicus
in palla altaris involvitur, x
annis peniteat. De consecracione dis. i. Res.
Decimus nonus. Sacrilegus
violans ecclesiam vii annis peniteat.
xii q. ii. De viro. Et per anno an-
[illegible] ad anno [illegible] forces [illegible]
[illegible] anno de ecclesia et per hos tres
annos carnes non comedat nec
potum bibat nisi in pascha et
natali domini nec communionem attingat.
Quarto anno comedabit sed iii quinque
et vi usque ad septimum annum feri-
is quarta et sexta et carnibus
et a potu abstineat. Vicesimus.
Parentes fingentes pro se alios filios
[illegible] separentur a coniuge et
filii similiter si sunt in culpa. Vi-
cesimus primus. Ille qui duxit illam
ad [illegible] quam prius polluit
per adulterium, v annis peniteat.
xxxi q. i. Si quam vidua. Vi-
cesimus secundus. Blasphemans
deum per scripturas [illegible] penitenciam
sub forma que [illegible]
[illegible]. Vicesimus tercius.
Sacerdos indicans
confessionem alicuius verbo vel signo
deponi iussit [illegible] [illegible].
Vicesimus quartus. Per iurus si
liber est xl diebus per vii alios
peniteat in pane et aqua. Si
servus tribus annis. xxii q. v.

Qui compulsus xxv Tricesimus qui-
tus qui periurat in manibus
episcopi tribus annis peniteat ut supra
Qui vero in manu presbiteri vel consecrata
cruce uno anno peniteat Qui vero co-
actus nesciens esse tamen contra-
rium in tribus quadragesimis
peniteat hoc tribus annis quolibet
xl dies peniteat in pane et aqua
et vii sequentes annos similiter
contra sui xxii q v Si quis Trice-
simus sextus discrepans a consu-
etudine orandi metropolita-
ne ecclesie contra canonicos vii
annis mensibus a communione separetur
si contemptu hoc fecerat xx ii dis-
tinctione Tricesimus vii Sortilegus
xl diebus dis sortile c i contra
Qui autem aspicit astrolabium du-
obus annis peniteat ut de eo
notatur ibidem Tricesimus octauus
Interfector presbiteri xii annis peniteat
ut de homicidio c iii Tricesimus ix
Incendens domum dampnum
totum restituat tribus annis pe-
niteat ut de iniuriis et dampno
dato c Si quis domum Tricesi[mus]
Communicans heretico nesciens
uno anno peniteat Sciens autem quinque
annis Permittens autem hereticum
cantare missam ignorante xl
diebus Si autem in subversione
fidei tamquam hereticus dampnatur
nisi decem annis peniteat secundum formam
xxiiii q i Si quis dixerit Tricesi-
mus qui ignorante cognoscit
duas sorores vel matrem vel filiam
vel neptem vii annis peniteat si
sciens pretus tacebit coniugio xx-
iiii q i Si quis Tricesimus 2 9
Quadriviis tociens plusquam vii
annis peniteat et idem processitur
xxxiii q ii

Hoc ipsum et c sequenti Tricesimus
tercius Vicarius ecclesie nisi dila-
pidans uno anno peniteat xvi q
vii Filius Tricesimus quartus qui
nos inuitat sacerdos patrem suum propter
uno anno peniteat et ad pacem redeat
xvi q iii Qui sciente Tricesimus
quintus quintus Sciens baptizatus
vel confirmatus vii annis peniteat
quarta et sexta in pane et aqua
et cogitur fieri irregularis de con-
se dis v dictum est Sunt plures
alii casus qui apud nos non
occurrunt Et ideo nichil de illis
posui Hic autem intelligendum
sit penitentia publica pro publico
peccato Licet quod sciendum quod
ista penitentia sit taxata a canonibus
pro manifestis peccatis ita quod nullo
licet aliam pro ea imponere vel va-
riare tamen secundum quod in hiis de-
sac unde et leo papa pleni-
tudinis opere constituenda sunt
tuo iudicio sine quod pro spectoribus
dies constitutum est de contrariis
xxvi q vii ope Item dicit
Hostiensis de pe dist i presumitur
et idem dicit de occultis peccatis
que penitenciam ad simplices sacer-
dotes et vicarios incumbit tax-
andam penitentiam per canones non
tenetur alium sine causa ita quod non
procedat per eam peccator
hoc intelligere illud quod committitur
dicitur sed male intelligitur quod
penitentie sit arbitrarie de pe et
remissione qui de forti c hic glo-
ii ubi dicit quod penitentie tempus arbi-
trarium est quod contra intelligit glo ii ubi
vult id quod ideo tempus taxatum est
arbitrarium sacerdoti confessum

Idem dicitur Extra de elemo. exco. latores
et dist. xi notanter Et sine causa
non quicunque sacerdote
multari pena taxata
quod et causa pt bid. madian per
simplicem sacerdotem qui dispen
sat pt contra canones taxantes
certam penam ut dendi ac si in
glo. sup membro adulteri sunt ibi
notant doctores Pro isto sicud
dicitur quod hodie multi sussent
occasione erroris de isto dicto quod
dicitur penitentie sunt arbitrarie
et sm debitum sacerdotis impo
nende Adeo ad meliorem ysti
dicti intelligenciam advertendum
quod sicut dicit Beatus thomas sr quarto
dist. xviii q iii arlo iiii Si quis
preter motum principalem agentis
in sua potestate posuisset non con se
quitur affectum suum Dionisius Et
supplicatus ab offitio divino quia te
tur et sic culpam meret Sicud
Si minister medici aliud adhibeat
egroti medicinam quam precipit
medicus quantum tunc offenderit
medicum et etiam egrotum Et quia
pene satisfactorie sunt
medicine spirituales infligende ergo
sicut medicine in arte determinate
non omnibus ordinate competunt
Sed variande sunt sm arbitrium
medici non propriam voluntate
sequentis sed sicut medicine Ita
pena satisfactorie determinate
in canone non competunt omnibus
variande sunt secundum arbitrium
sacerdotis divino instinctu regula
tum Hec thomas Unde ergo quamquam
in dictis sm canones tamen in magne
non penas non pensatis ubi
tis circumstantiis quia in magno
populo est sapiens et et co
sicientem Et arbitrii penam

aliter quam spiritus sanctus sed dictavit
Ita confitenti imponendam Unde dicit
sanctus thomas dist. xx q ii arlo ii Et quia
tamen sic habeat sacerdos vel dictat
in officia sacrorum vel ... peccator re
maneat reus ad quantitatem eius pene
Et ideo si eam hic non explet exigetur
ab eo in purgatorio Sacerdos enim
discretus ut dicit idem imponens pe
nam minorem etiam de industria plus
prodest ad pena agendi impeditur
quia divinus tutus qui in eo
incipit et paulatim confortatur
excitabitur eum per ea ipsa sponte
ad plura opera inire quam sacerdos
imposuisset Sed vera hic sacerdos
sit cautus ut hoc tamen faciat qui
presumatur de confitente qui hoc
faciat Videat Ergo sacerdos
et caute prospiciat quod ubicunque
a iure expressa non obmittat ad
imponendum nisi necessitas vel causa
rationabilis aliud suadeat Ubi
autem non est pena a iure posita
et expressa ibi arbitrio suo eam
statuat sm quod viderit expedire
Eam et causa pt eam agravare
vel mitigare ut dicit glo. de pe dist.
i mensuram Et facit ... de pe
dist. v Bz forte queres
quid si una arbitrium est
minorem penam imponit quam deberet
nunquid ille est securus confitens
vel an residuum exigetur ab eo in
purgatorio Ad hoc videtur sm glo. in
tertia de pe dist. i mensuram
Et si confitens ordinarius eius inde
sive sacerdos prochialis et facit
animo dispensandi sufficit illa
pena pro modica ad delendum peccata
Si autem per errorem est imposita
et cum ab isto penitente celebratur
percatus sufficit illa minor
pena ad peccatum delendum divina

[P]enitens qui enim recipit in maiore
sit fuit recipere paratus si sibi apponetur
de pe. di. i. c. Nec penitet. pre. sicut
[S]i autem credebat eum imperitum in cul-
pa est confitens quia prudentem
non quesivit. Item hic est contra illos
qui impetrant licentiam alibi con-
fitendi a suis plebanis et confitentur
imperitis sacerdotibus vel mona-
chis ad hoc non electis nec approbatis
et ideo se decipiunt. Unde dicit Augustinus
libro de penitentia. Qui vult con-
fiteri peccata ut inveniat gratiam querat
sacerdotem scientem ligare et solvere
ne negligens circa se fuit negligatur
ab illo qui eum misericorditer mo-
net et petit ne ambo in foveam
cadant quam stulti evitare noluerunt.
Et infra dicit. Qui ergo confiteri vult
omnia confiteatur sacerdoti meliori
quem potest invenire. Audiat ergo unus-
quisque confessor consulit tibi iuxta
suum placitum penitentiam imponens quod
sibi dicitur per beatum Ieronimum. Et ponitur
in c. xxvi q. i. Nos observamus
statera dolosa non appendamus
quod volumus dicentes hoc grave
hoc leve est. Sed observamus divinam
stateram de scripturis sanctis tamquam
de thesauris divinis et in illa
quid sit gravius appendamus. Hec
[I]eronimus. Ecce quibus verbis ut
vides ille qui imponunt et econ-
verso et alii quia imposita sunt
in iniqua statera dolose et contra
rationem. Hic est quod dicit Ieronimus de pe.
di. v. falsas penitentias esse dicimus
que non secundum auctoritatem sanctorum patrum
pro qualitate criminum imponuntur.
Ubi dicit glossa quod si certa pena statuitur
si minor imponitur falsa est penitentia
nisi certa causa temperatur ut xxvi
q. vii. Tempora. Ubi dicit Leo
papa quod tempora penitentie habita
moderatione constituenda sunt

sacerdotis iudicio prout conversorum pen-
tentium animos perspexerit esse devotos.
Hic est quod concludunt doctores finaliter
quod nisi certa causa necessaria pre-
commode quo dictum est arbitrio pre-
dicti sacerdotis consideratis circumstantiis perso-
narum temporum et locorum etatis qualitatis
omnium et aliorum prout dicitur de pe. dis.
v. c. di. v. consideret.
[C]ircumstantie autem illorum notantur
in versu illo. Quis quid ubi quibus
auxiliis cur quomodo quando. Item hic est dicen-
dum quod licet pro aliquo crimine taxatur
penitentia in canone septennis si tamen
confessor videt personam pauperem
debilem vel nimis senem vel
nimis iuvenem vel nullam nobi-
lem. Vel videt locum inique morari
sicut castrum vel curiam principis
non esse aptam ad peragendum penitentiam
sic a iure expressam vel videt
tempus non esse conveniens propter
nimios labores tunc misericorditer
confessor in huiusmodi casibus potest
moderari in toto vel in parte prout
notat glossa. Vide xxvi q. vii.
vis. Et hic intellige quod videt
contritionem sufficientem pro peccato.
[S]ed si dicas tamen Ieronimus in o-
melia dicit et ponitur in decretis ca. si.
[S]i is qui sub prelatus est divino
debito culpas imprimere dimittit
non mediocriter perfecto offenditur
qui debita celestibus regibus ac
divinis sua presumptione resolvunt.
[S]imilia v. glossa xxvi q. vii. hic
sic ponitur quod non potest sacerdos totum
dimittere peccata sine aliqua penitentia. Dic-
itur de pe. di. i. Mensuram
et c. si peccatum. x. c. dis. adaug.
et xxvi q. vii tempora et ar-
lo xv q. vii. Sed que tamen dicebant
quod illa ... loquuntur de illo qui
non est contritus

sufficient vl de illo qui pt agere
unam comode talibus eni sacer
dos in to no pt dimitte et q i inter
prtaret remittens quia pt se one
rare pctis alienis etc

Et quia ut dicit thomas
restituo male ablatorum licet no
sit satisfacio nec pars eius e tn
preambulu ad satisfaccionem qz no
est nisi cessare ab offensa ideo
aliq de ipa subiugam Sciendu
igitur qd vl ho deo nec satisface
nec reconciliari pt qui rem detinet
alienam Modo aute omna quacumq
alicui recapit et detinet si vult
dique penite pus dz omna illa
restitue si pt si aut no pt suffiat
volutas restituendi cu tota po
restitucione qutu possibilitas
sui condicionem utriusque ad arbitriu
bonorum Unde no qd si quis bau
stitis famam alicui inventione
infamandi cu tenet ad restitu
tionem fame dcdo se sibi dixisse
si falsum dixit Si aut verum dixit
sed no sivauit modum servare
correctionis dicat qd h' intendit
dixit intendens eius bonum
Item ablacone virginitatis restitu
at ad arbitrium bonorum ut si est
pena in civitate illam solvat
Similiter ablacionem membri vel
privationem vite alicuius fiat resti
tutio secundum consuetudinem vl statu
ta comitatus vl terre tenetur
eciam satisfacere et uxori in esse facti
qz absolvit primus prem et ux
ori maritu qui eos nutriebat
et in illud dampnum inde provenies
debes refundere in extremo sentencia
statutum ut qz ut dr de hoc sub
dis xv q iij Si quo vero omna
vi pt aliquis repensare excepto
dolore simplici bna cumq
homicide qd solvet per passionem
voluntariam ut si occidetur pro
miciadio Unde dt ipe qd opportet
puniri e in illis comitatibus
ubi est statuta lex talionis eiusq
causa homicidii nec fuat ut
ut lex mosaica sed ut euangelii
de qua mt xxvi Omnis qui
gladio occidit gladio peribit Et
si aliquis impedit alium de preben
da consequenda si facit animo ledendi
ipsum tenetur ad restitutionem no quantu
valebat prebenda qz nondum ea
fuit assecutus sed pensatis cir
cumstanciis utriusque ad arbitrium
bonorum Nam si scilicet qz indignus
erat ille qui impediebat vl
ut de meliori provideretur iuste
facit nec tenetur restituere Non
solum aut qui accipit sed eciam
qui fovet accipienti ad resti
tutionem tenetur Sic et illi qui non e
alienis pctis consenciunt naquis
iubet facere tenetur ad restitutionem
tenens Similiter qui consulit
facere ita qd sine eius consilio no
fuisset factum qz totu restituat
alias restituat quem nocuit per se
Similiter adulator laudans rap
torem qz sicveniunt tenentur in solidum
Similiter receptator raptoris vl
latronum tenetur in solidum Similiter
participans in crimine furti vel
rapine tenetur in solidum in toto sed
principalis sed participans in re
furta vl rapta tenetur totum re
stituere qd scienter emit vl rece
pit Similiter qui videt furtum
fieri et tacet cum ex officio
tenetur revelare tenetur ad restitutionem
alias no Similiter qui no prohibet
cum tenetur ex officio Similiter qui scit
rem ubi iacet et no vult
manifestare

Si tamen principalis satis fecit alias non tenetur secundum Raymundum Et thomas 2e 2e q. lxx Circa autem spoliati ignorantur tunc distribuatur res in pios usus per ecclesias vel pauperibus eiusdem loci ubi rapina facta est Et hoc si non apparent heredes sui sed si apparent illis debet fieri restitutio Si autem sit absens tunc debet sibi restitutio debet ei transmitti si commode fieri potest alioquin debet in loco tuto deponi et conservari pro eo secundum thomam ubi supra etc.

Nunc sequitur videre de cautelis penitentium

Septimo caveat confitens ne confessionem dividat reputans [illegible] partem peccatorum confitens uni sacerdoti et alia coram alio sed integraliter omnia confiteatur uni Et potest dici quod talis prima alias illa confessio esset simulata et ficta et nichil in ea dimittitur iuxta illud Largitas dei pietas veniam non dimidiabit Aut totum nichil peccando dabit Si tamen quis confitens coram uno sacerdote non recordabatur alicuius peccati quod postea reducens ad memoriam vadit et confitetur coram alio non est divisio confessionis nec oportet quod reiteretur confessionem prius factam sed dicat quod in alia confitetur quod hoc fuit oblitus Item dicit thomas in 4o b. di xvij Multi enim indiscrete dicunt alios quod nunc isti nunc illi confitentur quod fieri non debet omnino Item si confitentes se facient hoc eo proposito ut multiplicentur intercessores et oratores adiuvantes aut ut se coram pluribus confitentes eadem peccata maiorem ruborem habeant commendabiles sunt Utile namque esset sic confiteri pluribus propter maiorem verecundiam habendam que est magna pars satisfactionis et posset esse tam frequens confessio quod etiam tota pena tolleretur Item ut dicit [illegible] dis. xviij q. iij articulo iij per absolutionem sacerdotis non solum culpa dimittitur sed etiam de illa pena que in purgatorio debetur aliquid remittitur ut minus in purgatorio puniatur Absolutus autem sacerdotem [illegible] quod si aliquis absolutionem [illegible] et sic virtute passionis christi sine preiudicio [illegible] singulorum [illegible] nalis dimittitur Et sequitur nec est inconveniens si per frequentem confessionem etiam tota pena tollatur nec parum omnino manet impunitum pro quo pena [illegible] satisfecit Hec thomas Utile etiam est sic confiteri pluribus quia quilibet confessor tenetur orare pro suis confessis et eorum meminisse in missa [illegible] quando vendum reprehendendi sunt confitentes qui nunc isti ista peccata alii eadem de novo commissa confitentur verecundantes [illegible] confessorem pro eo quod una peccata eadem prius confessa commiserunt vel indignati sunt ne hoc faciat quia confessor novit eorum fragilitatem Unde debet imputare Octavo caveat confitens ne dicat plus quam res se habet vel minus quia talis secundum thomam si non est peccator mentiendo fit peccator xxij q. ij [illegible]

Et hoc multum ag[illegible]

illos qui causa humilitatis
de se plura fingunt vel causa
verecundie nimis diligunt se
aliquid obmittat confitens
Tercio caveat confitens
ne aliquid obmittat
sicut illud dubitet esse peccatum
mortale sed diligit confiteri
inquirendo an sit mor-
tale alias peccat et mortalis
obmittendo in tali dubita-
cione confitens Quia iterando
sit confessio
Quarto caveatur
obmittat iterare
confessione si con-
fessus est sacerdoti
qui eum absolvere non potuit
vel si potuit sed noluit discre-
te vel si confessio non fuit
integra et quia tacuit aliquod
mortale vel si neglexit aut
oblitus est satisfactionem sibi
iniunctam implere Similiter si
confessus est sine contricione
propositum habendo in
illo peccato perseverandi Sed non
in casibus tenetur reiterare
z in peccato Sed an venialia
tenetur confiteri Quarta peccata
alias in [illegible] dicendum quod
sit quod directe non tenetur nec
in generali nec in specialiter
bene indirecte scilicet sicut

confiteri sine quo satisfacere non potest
debitis modis satisfactionis
venialia tenetur necessitate peccata dum
ipsa contritio non sufficit ut stat
sine satisfactio ei sit imponen-
da vel si ipse frequenter lapsus
venialibus passus est ex aliqua
occasione ita quod occasio per
satisfactionem precidat et simi-
liter de aliis peccatis [illegible] confi-
tendum sit alieno
Quinto caveat confitens ne
confiteatur alieno sacerdoti
non proprio quia alienus non potest
eum absolvere vel ligare de pe-
ccatis [illegible] omnes [illegible]
unt [illegible] eum omnes sacerdo-
tes claves ligandi et solvendi
acceperunt in ordinacione sua
non [illegible] est ligata illa
potestas ad quos sibi subditos
et ita illa potestas eis concessa
est ligata quantum ad execucionem
ita quod non possunt eam exer-
cere nisi detur eis potestas minis-
terio [illegible] ordinarie vel delegate
ab episcopo vel a sede apostolica [illegible]
[illegible] omnes potestates
[illegible] sacerdotis quadruplicatur
[illegible] ille qui prest [illegible]
et plebanus qui [illegible] potestatem
[illegible] inferiori [illegible] qui preest
superiori et sic [illegible]
[illegible] sive dicit qui

est immediatus in Joh[ann]e Fun
de officio archid[iaconi] c. in ut quis p[ost]
modo principaliss[im]o et sit papa s[ecundu]m
p[ro]prius sacerdos om[n]ium x[risti]an
orum de p[eniten]tiis et re[missionibus] ad honorem
Tercio q[ua]n[do] h[abe]t iurisdictionem dele
gatam ab aliquo c[on]tra ut a
legato ut de officio legati c. i. Quarto
h[abe]t iurisdictionem ex concessione
sione ut p[er]missione ut est
sic p[ro]prii sunt illi quos ep[iscop]i et
abbates exempti eligunt in
confessores ut de pe[nitentiis] et re[missionibus] ...
predicatione Sit etiam in mortis
articulo q[ui]libet est p[ro]prius illius qui
audit si p[ro]prium h[abe]re non p[otes]t xxvi
q. vi Si presbiter et sequitur et
desertis sinc[er]e hoc modo p[ro]b[atu]r
p[ro]prius vagabundorum homi[num] est
q[ui]libet ad q[ue]m devenit Similiter
p[ro]prius sacerdos peregrinorum est ad q[ue]m
tunc devenerit secundum Jo[hannem]
Ray[mundum] et Jnno[centium] et Hostie[nsem] h[abe]tur in su[m]ma fr[atris]
Jo[hannis] Henrici [?] Joh[ann]is aliquando de
pe[nitentiis] et re[missionibus] omnis Sciendum au
tem p[re]dicta quod ep[iscop]us p[otes]t committe[re]
audientiam [con]fessionum fratribus
predicatoribus ut minoribus
p[resbyte]ris clericis et abbatibus sed
illi non h[abe]nt autem maiorem
iurisdictionem plebanum nisi eis spe[ci]
aliter committ[atur] ut no[tatur] de sepulturis
Dudum unde confessus talibus
tenetur iterum confiteri p[ro]prio sacerdoti
ut quidam erronee putabant

quorum auctor fuit Joh[annes]
de polliaco quia reprobavit Joh[annes]
xxii c. quia [con]tra [con]gregationi
imponit [?] Extravagantes clericorum Sed
etiam circa p[re]dicta quod q[ui]libet p[otes]t
confiteri alteri quam suo p[ro]prio sac[er]
doti in pluribus casibus p[rim]o
si subditus scit p[ro]prium p[res]b[yte]rum
hereticum aut sollicitatorem ad
malum aut fragilem ad peccandum
ut ad revelandum in p[ri]ncipio
et generaliter ubi cum qui [con]fitens
p[ro]babiliter timet sibi ut suo sa[cer]
doti periculum tunc enim debet
r[e]c[ur]re[re] ad superiorem et petere licentiam
alteri confitendi h[abe]tur Hostien[sis]
in su[m]ma de p[eniten]tiis et re[missionibus] Hostien[sis] autem
enumerat octo casus primus est
quando p[ro]prius sacerdos est omnino
indiscretus de pe[nitentiis] di[stinctio] vi placuit
s[ecundu]m in hoc debet subditus petere
licentiam a p[ro]prio sacerdote quod si
non vult dare petat ab ep[iscop]o
S[ecundu]s quando parrochianus transtulit
domicilium ad aliam parroch[ia]m
Tercio quando quis est va
gabundus Quarto ad quem
domicilium quo se conferat
ut dum quieverit est autem
limitatus ad unum locum quar
to quando quis delinquit in a
liena parrochia ut commisit
rapinam tunc enim ibi puniet[ur]
de rap[toribus] c. i. et hoc si est pub
licum ita quod per eo esset excom[municatus]

a prelato illius loci alias si esset
occultum potest absolui a proprio sacerdote
ne vbicumque commisit furtum
vel rapinam Sexto racione scien
cie vt cum clerici accedunt de le
gatis prelatorum ad sedem Septi
mo racione necessitatis vt quia infirmatur
ad mortem vel debet intrare be
llum vel mare Octauo si ponat
spem de ratihabicione proprij sa
cerdotis sed hoc vltimum tam
quam non tenetur In talibus
autem casibus vbi quis confitetur
alieno debet ei iniungere vt se
representet representet proprio sacerdoti
et sacerdos proprius tenetur sibi credere
nisi dicat se esse absolutum
ab aliqua excommunicatione quia
tunc non tenetur ei credere sine literis ab
solucionis Ego tamen consulo et in
Ricardi in quarto distinccione xvij q. i
articulo iij eciam sine causa tam
quam vernacula vel laicana non
querat quis alium sacerdotem
preter proprium sicut multi consueuerunt
vel facere Dubitantes tamen
de vita proprij sacerdotis et
dicentes quid confiterer illi
ebriato quererit alienum non
propter statutum ecclesie si alter
discretior non potest haberi vel
prelatus non vult dare licenci
am subdito confitendi propter
se dicat Ricardus quod in tali casu
propter bonum obediencie magis
facit subditus confitendo alteri
proprio sacerdoti minus bono
dum tamen scit sit sufficiens
quam confitendo alteri meliori et
dito de minus bono non de mi
nus discreto quia aliter semper quere
rendus esset esset magis discretus
si potest haberi nec excusat confessio
indiscreto prelato confitentis sicut
male indicat quia non tenetur
cecus ceci sequi ne ambo in
foueam cadant Et nota quod
in casu quo quis veniens
ad alienam prouinciam petens a
udire confessionem sine periculo
sed sine parochiali proprio licencia
dicens se habere licenciam a proprio
sacerdote nunquam tenetur ei credere
ille sacerdos quem petit pe
nitenciali confessione audire quod
sit prout nota Iohannes an in glossa
ei de priuilegiis in clementina pro
allegauit supra dixi et placuit
quia non est presumendus in
memor sue salutis prima quia
vim secundum dicta glossa Signifi
casti potest autem quis licen
ciam dare quamuis pro licen
ciam si non tum sit ordine
sacerdos aut vicarius curatus
generalis vt Iohannes an in quinta
glossa ibidem

Secundum tamen de confessore

Nemo faciat confessio
ne sine proprium sacerdotem si
ne casum episcopi non dum ex
pedit tamen in quo ipse non potest
dispensare aliquo audeat
absoluere ad cautelam sicut
quidam stulti consueuerunt facere
non confessores sed confessores
et deceptores proprie appellandi

quia tamen non possunt absolvere
in casibus episcopalibus dicunt pro-
pter peccatum cave ego te absolvo
ab isto peccato ad cautelam ut
possis istis diebus communi-
care ne de te scandalum oriatur
si non communicas isto festo
pasche seu ante post ista festa
accedens auctoritatem episcopi con-
fitearis de isto peccato. Non sic
immo non sit sed ne decipias
te et ipsum sit et facias et dicas
bone fili ego non habeo in isto
casu auctoritatem. Et ideo accedas
statim ad episcopum vel eius auc-
toritatem habentem nec te primus
parares sacramento eucharistie
nisi fueris absolutus. Si vero
non posses accedere episcopum ante
ista festa festa nullo modo (?)
Et si aliqui de te suspicabuntur
dicentes iste quare non communicat
istis festis. Vel si ante quererent
vicini primus quare non communicaveris
[illegible] isto festo dicas quia hoc
feci de consilio presbiteri mei
vel confessoris vel quia habeo gra-
ves inimicicias cum hostibus
quibusdam quos nondum evasi
Et verum dicat quia habet inimicicias
cum diabolo cum quo [illegible] et vult de-
struere et ipsum expugnare de cor-
de suo nec in hoc mentitur
nec eciam dicat in hoc se habere inimici-
cias cum quibusdam hominibus
sed cum quibusdam hostibus nisi ha-
beret inimicicias cum hominibus
[illegible] ante in hoc casu

episcopi subditus sibi confitetur
talis in vero casum episcopale
vel alios audacter absolvat
ab illis et iniungat penitencias
sicut de aliis sua. Casum re-
servatum remittat ad episcopum
Non sicut quidam faciunt qui
postquam audiunt in confessione
casum episcopalem statim dicunt con-
fitenti vade non habeo tecum
quid facere nisi accedas ad
episcopum. Et illos exponunt pro-
hdolor magno periculo quia
sepius accidit quod illi fuerunt
obliti de peccatis confessionibus
vel non si sacerdos mittat con-
fitentem excommunicatum anime
vel hominem vel si dicat sacerdos
confitentis bone pater episcopus semel
pacis clericum ordinatum ex-
tra vel sum in excommunicatione
maiori tunc eum statim con-
fessor ulterius non audiat con-
fessionem nec absolvat ab
aliquo minimo peccato donec
ille fecerit per superiorem a sentencia
excommunicacionis absolutus et si de-
derit plures absolutionem
[illegible]

De celacione confessionis

Cavendum caveat confessor
ne aliquo modo revelet
prodat confessionem signo nutu
vel facto sed omnino debet
celare exterius sicut deus
tegit interius per hoc eum

ut dicit Thomas in 4to dis-
tinctione homines magis attendunt
et simplicitas confitentis ei
ante oculos innuit et hic
aliquando faciet professionem
ut quia fuit aliquis hereticus
similiter fuit incendiarius non
propter hoc debet revelare eos
sed potius debet monere tales
ut desistant et prelato dicere
quod vigilet super gregem suum
sine omni revelatione ven-
clatione confessionis. Si et
sacerdos compelletur per episcopum ad
dicendum tales bene potest dicere
reverende pater ego nichil scio
intelligendo ut homo, quia
scit ut deus. Non solum autem
caveat revelare illa que ca-
dunt sub confessione sacramenta-
li ut peccata sed etiam alia gesta
vel facta per que posset quis de-
prehendi peccator immo etiam illa
que omnino non pertinent ad
confessionem. Et ideo dico si aliquis
dicunt alicui non per modum
confessionis, quia forte non sit
absolutio nec pene iniunctio
sed tamen fuit sub specie confessionis
tamen in tali casu licet non cla-
udatur tale dictum sigillo con-
fessionis secundum Thomam in com-
pendio tamen talia sunt omnino
servanda ex honestate ac si
in confessione suscepta fuisset
secundum Thomam in 4to dis. 21. Si
autem sacerdos scit peccatum

preter confessionem potest illud
sed non debet dicere quod scit in con-
fessione et in ea forma debet
abstinere ab hoc quantum potest propter
[illegible] consuetudinem [illegible]
confitendorum que scit extra
confessionem et sepius hoc faci-
ens assuescit eo hoc postea re-
velare etiam ea que sunt in con-
fessione sibi dicta. Non licet
linguam [illegible] den-
tibus tenere penam deposi-
tionis et retrusionis in mona-
sterium ad agendum penitentiam
perpetue et non omnibus. Dicit
vel sacerdos quid ergo [illegible]
esse tecum qui habes [illegible]
peccato tibi confesso requirere doc-
torem super consilio dando
non dicas sic ecce quedam
est mihi confessa de civi-
tate vel villa de hoc quid
consulitis etc. ea facere sed potius
remittat eam ut illa sola
consulat vel querat auctorem
superiorem quasi forte vetet di-
cens sic ecce quedam casus
accidit sub hac forma vel per
venit coram tali casus quid
consulitis super eo. Et licet con-
fessio de licentia confitentis possit
revelari ut dicit Thomas ubi
sed hoc tamen fiat sine scandalo
et abstineat ab hoc sacerdos
quantum magis potest ubi scan-
dalum timetur. Ille etiam tem-
peratur de licentia consulere
tenetur illud simul et alias
sicut 2 confessor prius licet in-
dicet ei licentia penitentis

q ille ab solutt salute et
libere faciat ac si esset publi
ce factum Caveat tamen confessor
ne sit revelando de licentia con
fitentis dicat variando dictum
est nichil hoc in confessione
quia in nullo casu debet nec
potest hoc facere quantumcumque faceret
de licentia confitentis quia
ista sola verba inducunt peccatum
mortale quia inducunt ad reve
lationem illud vel cogniti
co modo quo non licet revelare
secundum Scotum dicit autem Sub
ti dat in quarto di. xxi q. ii
[illegible] revelationem peccati in con
fessione debeti tenetur homo
de lege nature ne illud
non faciat aliis quod sibi nollet
quia tenetur famam alterius
sicut propriam conservare Similiter
fidelitatem debet servare quia
pene vult sibi servari Item
de lege positiva que est de con
fessione a qua nullus debet
[illegible] aliud etiam causa de
occasione facte confitendi
circa caveat confessor
ne audiat confessionem
mulieris illam ad quam aspe
xerit sollicitat [illegible]
vel ad placitam suam [illegible]
licet secundum dominum archid.
[illegible] xx q. vi c. omnes
super glosa Tales sacerdotes
possit tali mulieri in

iungere penitentiam cum sit eius
[illegible] secundum Hugonem
tamen melius facit si eam de
legat alteri presbitero vel [illegible]
eo plus [illegible]
dic pacat quod est magis
[illegible] di. 1 q.
penitet secundum Hugonem
qui etiam notat in q. vi
2 ultimo dicendum tamen est
de hoc ergo non video aliud
nisi quod clerici quibus simul
non debent penitentias iniunge
re sed eam potius inducant ut
ab aliis accipiant penitentiam
certe glo. [illegible] xx q.
placuit Et hoc totum
est propter honestatem secundum
Bartholomeum Brixiensem a propter
ordinem secundum Hugonem
quod ad dominum [illegible] rigore si
presbiter det penitentiam cuiuslibet
sive pro delicto ad eo commisso
valebit penitentia secundum arch.
[illegible] qui ita notat in q. vi
2 velle ubi hoc dominum sen
tit Laurentius polonus
dicit ad glo. in xxx q. vi
omnis quod presbiter omnia
[illegible] sicut [illegible] ut ipse
[illegible] non audit peccatum sue
[illegible] quia dicet ipsa ci
libere confiteretur si adul
terium commisit Ergo in
omnibus istis melius
quod [illegible] remittat
ad alios superiores et

Nono caveat confessor
ne confitens deinde
audiat confessiones aliorum
[illegible] eciam peccat / na
cum quibus malum operatur
communicaverit quod enim
dicat communicare vel dis-
[illegible] multi dicunt [illegible]
vel sacerdos / ubi dicit aug
usque sacerdos cui omnis
offerunt peccatum antequam
statuit omnis languor
in nullo sit iudicandus
quae in alio est iu
dicat propterea ubi dicit
glo quod peccat sacerdos
in omnibus in [illegible]
[illegible] et unum est [illegible]
[illegible] Item in [illegible] dicit
ad glo [illegible] si in [illegible]
[illegible] peccat
[illegible] primam [illegible] ipse
sacerdos / et statim [illegible]
poterit hic glo [illegible]
go [illegible] simplices sicut et
[illegible] legis auctoritas.
[illegible] multi sancti plurimi
confitentes peccatores
iudicabant aliorum confes-
siones et peccata sicut sa
ul ad [illegible] esset reproba-
tus [illegible] iudicab
at ademus iudicium
[illegible] pluribus exp
ectabat Item david

tam esset adulter et ho
micida interrogatus a propheta
natan iudicium dedit qui
ovem pauperis rapuit dicens
iudicium est mortis vir qui hoc
fecit [illegible] Item salomon ad ma
iorem multitudinem deos genti
lium coleret [illegible] plebs
israhelitica ademus iudicium
conficiebat sic ad achab qui
coleret baal cum [illegible] iudi-
cabat [illegible] Non te de-
cipiat quisque ista legens / quia
[illegible] etiam peccat / licet
absolutio confessoris teneat ap
ud deum [illegible] confessio
nis tamen [illegible]
[illegible] facit si [illegible]
absolvis quia et tibi [illegible]
gratiam merentis et confitenti
gratiam venie adaugeres
Decimo caveat sacerdos ne
audiat aliud sacerdotem sine
licencia speciali vel generali quam
episcopus solet apparere tacite
vel expresse et hoc est contra
multos plebanos quorum [illegible]
quisque audit aliud et [illegible]
in casibus fornicacionis qui
sunt episcopales et multociens
clamavi / et ad hoc clamo
[illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] se decipiunt [illegible]
Undecimo caveat confessor
ne confitentem qui non
vult vel non potest [illegible] omnis

prius remittat aliquid parum
vitat etiam ne corrigat in
mandatis agnoscente de peccato
ille de quo confessus est am-
plius non faciendo neque contem-
plando hoc enim confessor exp-
licare et si quando aliquis confi-
teatur ei dicat Nam confitentibus rei-
terantibus et abutentibus
vel in committendis criminibus
similibus tunc mandatum re-
cepit sit unde penitens
de cetero se numquam simile commis-
surum et confessor prebet glosa
ubi hoc non fieret in qualibet
peccato mortali Ego tamen quam per
quosdam scolares apud se
annuentibus quingentis con-
fessione mandata super simili
ne de cetero non facienda quod
quantum periculi sit quilibet advertere
potest Item quando venit ad te
homo qui non vult ferre o-
mnes prius dictas sibi impositas
tenorem et quod quidem de pe-
titione quod si confiteret sed se
dicat abstinere non posse in-
terponendo eius confessionem
audiat et consulat ei quo-
modo esset vera pena talis sed dispo-
nat secundum actus ad propositum
abstinendi a peccato Quomodo
Sed autem licet propositum ab-
stinendi a peccato habeat non tamen
vult subire prius omnes

prius tam magnum sicut re-
quirunt sua peccata dicendum
est ei Nunc fili tu debuisti
pro istis peccatis penitentiam agere tan-
tam vel tantam Sed quia
tamen non vis sufferre scias
quod ante corrigam in purgatorio
et in inferno de quo habeo
cautionem ego te absolvam
Iudex enim tamen inclinus est
de cuncta facere tandem quod de iusti-
tia Si vero est aliquis suspectus
de aliquo pessimo quod non faciat
quod ei precipitur ut puta non resti-
tuat talem rem de qua confitetur
quod carebit fructu confessionis
et iste est optimus modus
et securus // De penitentiis in fine mortis
Habitis cautelis modis
et dispositionibus peni-
tentium in bona sanitate vi-
dendum est de penitentibus in
fine et de cautelis observandis
circa eos Igitur sciendum quod
sacerdos circa eos qui morituri sunt
non remittat Sed quia querat sem-
per consilium anselmi dicens
Nunc fili habes in proposito
abstinendi a peccato et semper vi-
vere et de eis satisfaciendi et
ille dicat quod non sit idem quia
letatur quamvis fide vana de eo
et ille videat caritatem
quibus quam in bello clarat
alii mortem vitaverat eam

Item fateris non ita bene
vixisse sicut debuisses, respondeat
etiam. Item habes
peccata voluntatem tua e-
mendandi si habueris tempus
vivendi, respondeat etiam. Item
credis quod propter te mortuus
est dominus Jesus Christus filius dei vivi,
respondeat etiam. Item credis
non posse salvari nisi per
mortem eius, respondeat etiam.
Item credis resurrectionem in
corpore, respondeat etiam. Deinde
hortatur infirmum dicens
age ergo dum anima tua in te est
in morte habe totam con-
fidenciam et in morte Christi
totam fiduciam constitue
huic morti te totum com-
mitte, hac morte totum te-
gere et in ea involve. Et si dominus
voluerit te iudicare in eterna
peccata tua, dic: domine mor-
tem domini nostri Jesu Christi ob-
icio inter me et iudicium
tuum, aliter tecum non conten-
tendo. Si dixerit dominus
quod meruisti dampnacionem,
dic: attende crucem domini
nostri Jesu Christi et nullam me-
ritam tuam, quod meritum
offero pro merito meo quod ego
habere debuissem nec ...
quod habeo ...

hactenus audiat eum confessi-
onem eius cum confessione fuerit
non est ei imponendum quantas
penitencias sed innotescenda ... quam
abundancius quam postquam convaluerit
illam penitenciam observare debebit.
Dicat ergo ei confessor: Bone
fili, tu pro istis peccatis tuis
debes pati sed super vinces, sed quia ergo
iam non potes satisfacere pro eis quo
tempus vite debeas, saltem quantum
potes roga tuos amicos ad facien-
das pro te oraciones et elemosinas.
Si autem convalueris accedas iterum
ad me et ego iniungam tibi pe-
nitenciam salutarem. Et nota quod
innotescenda est penitencia taliter
decedendi articulo in fine et ab
infirmis. Et propter duo, scilicet ut scia-
nt amici quam compensacionem
facere debeant. Et ut iste sciat quo-
modo penitere debeat si supervixerit.
Et ideo ponit verba quedam sunt
tres ammonendi dicens: talia pec-
cata qualia tu perpetrasti tot anno-
rum penitenciam requirunt, sed te interim
... forte evaserit expectando
... tibi congrua penitencia in-
ponenda. Et autem dominus noster
... tue tum dare voluit per
auctoritatem Petri et Pauli principis
cui date sunt claves regni celorum
absolvo te a peccatis predictis et
beneficia et ... elemosinarum
et ieiunia ceteraque opera pietatis
que pro te fient tibi proficiant ad

redemptionem anime medico
t cuius practicam habe
at sacerdos certa predicta sic
procedat veniens ad infirmum
premissis illis interrogacioni
bus supra positis audita con-
fessione non iniungendo sed in
notificando penitenciam eo modo quo
supra dictum est sic eum absolvat
Misereatur tui omnipotens deus
et dimittat tibi peccata tua et
perducat te ad vitam eternam
Dominus noster Jhesus Christus te ab-
solvat ab omnibus peccatis
tuis que confessus es cogitacione
locucione opere et omissione
et auctoritate ipsius domini nostri
Jhesu Christi qua fungor in hac
parte ego te absolvo ab omni
bus sentenciis et excommuni
cacionibus minoris vel maioris
ab homine vel a canone vel a iure
latis et ab omnibus peccatis
tuis et cetera contritis et
confessis aut oblitis et resti
tuo te in gremium sancte matris
ecclesie et participacionem sacra-
mentorum In nomine patris et filii
et spiritus sancti Si vero sacerdos habet bu
llam papalem a pena et
a culpa in articulo mortis tunc
secundum formam bulle absolva-
t sic Et primo tamen dicto isto ca[illegible]
quod in omnibus supradictis premit
tat sacerdos satisfaccionem
omnibus quibus vel quibus
alicui aliquid recepit per
furtum vel aliter iniuste

Et hoc faciat ipse si supervixerit
infra certum tempus sibi assignatum
vel per suos heredes quos tunc ob-
ligat Et tunc demum absolvat
sic premittendo sic prius Miser-
eatur tui omnipotens deus et cetera
Et auctoritate domini nostri Jhesu
Christi et sanctorum apostolorum Petri et
Pauli et auctoritate domini nostri
summi pape michi commissa in hac
parte in rigore que tibi sit concessa
Ego te absolvo ab omnibus
omnibus et excommunicacionibus ma-
ioris et minoris ab homine vel
a canone in te latis concedo
tibi omnium peccatorum tuorum de
quibus contritus es et con-
fessus plenam remissionem in
nomine patris et filii et spiritus sancti
Circa predicta sciendum quod quamvis
sacerdos simplex in mortis arti-
culo habet plenam auctoritatem absol-
vendi dicitur ab omnibus
excommunicacionibus et peccatis servata
tamen forma ecclesie videlicet
quod [illegible] quibus sit excommunicatus
a iure vel ab homine dum-
modo sint in forma ecclesie abso-
lutus sepeliatur in cimiterio
nisi [illegible] speciales alii sepultu-
ram denegassent et in [illegible]
[illegible] ut [illegible]
et excommunicandus [illegible] ut
sic [illegible] forma [illegible]
[illegible] forma [illegible]
hoc primo si est excommunicatus
pertinacia premittat [illegible]
et parere [illegible] Si autem

est excommunicatus pro debito primi-
tus quod contracto contraxerit satis-
faciat creditori sive sint usu-
re sive rapine sive spolia sive
quodcumque aliud debitum quod
si contingit eum decedere prius
ponet heredes suos vel alios
habentes in bonis fideiussores
fideiussores suos qui pro eo satisfa-
ciant ad effectum et hoc expli-
cite? debent facere et
promittere antequam absolvatur di-
cendum est tamen ei quod si super-
vixerit et infra tempus sibi de-
terminatum postquam convaluerit
non satisfaciat recidat in
eandem sententiam excommunica-
tionis ut in c. eos qui de sen-
tentia excommunicationis li. vi. Si autem esset pauper
qui non posset ponere fideiussores
saltem promittat quod quam primum
ad pinguiorem fortu-
nam venerit velit satisfacere
et sufficit ut de solutionibus
[illegible] una ante premissa
faciat sacerdos coram testibus
et tunc potest eum sepelire
in cimiterio vel in ecclesia
eo modo quo dictum est
supra [illegible] decretalis
de sepulturis c. ult. et sic
dicit [illegible] xx° [illegible] cu-
rato pro christiano nemo
excommunicatus pro incendio
[illegible] vel [illegible]
homicidio incendio vio-
lenta manuum iniectione

in personas ecclesiasticas ecclesia-
rum violacione vel in casu sunt de-
agendi in extremis positus
sine secundum formam ecclesie ab-
solutus non debet ei cimite-
rium et alia ecclesiastica suf-
fragia denegari Sed eius
heredes et ipsi qui ad quos bo-
na pervenerunt prius pro eo
satisfaciant censura sunt eccle-
siastica compellendi hec ibi
Et quia multi dubitabant
utrum tales absoluti in agone
postea deberent absolvi per iudi-
cem superiorem a quo fuerunt
excommunicati et ideo sciendum
quod si predicti infirmi convalescant
et fuerunt cum eis in ingressu
non debent amplius querere
ulteriorem absolucionem ab alio
quo iudice a quo sunt excom-
municati sed contenti erant abso-
lucione simplicis sacerdotis per
quem sunt in agone absoluti
probatur enim ad quid valet illa
forma certa eos observata
illa enim absolucio certa
erit facta dum tenebantur
in agone licet non decesserint
est valida in tantum ac si
per illum iudicem per quem fuerunt
excommunicati fuisset facta quia
in tali casu quilibet sacerdos
est papa [illegible]
[illegible] venerit et deinceps
non dubites et eo ti-

eos qui li. vi. ° Statuit ante-
sacerdos quod qui absolvit usu-
rarium vel raptorem inten-
dario sacrilegium homici-
dam percussorem clerici vel simi-
lem in actione sive forma
supradicta puta non recepta
ab eo promissione vel cautione
fideiussoria sufficienti respe-
ctu illius solvit illis quos neg-
otium tangit tenetur eum quod
quo non satisfecit forme statu-
te ab ecclesia et illis subtrahat
persona contra quam restabat
eis actio sat. Clem. eos qui
de sepulturis in fine Sed puto
illum absolutum fuisse quo
ad ecclesiam quia ecclesia eum
non habebit pro absoluto nisi ali-
us sacerdos satisfaciat pro eo

De cognitione peccati mortalis

Expeditis modis con-
gruis quibus sacerdos con-
fessores circa audiendas
confessiones regere debent vi-
le videtur dicere confessoribus
dare occasionem aliquam cognos-
cendi et si non certitudina-
liter coniecturaliter inter peccata
mortalia et venialia pro quo
primo sciendum est peccatum
mortale sic diffinitur est
commissio sive obmissio vo-
luntaria recte racioni con-
traria racione cuius aliquis
non perditur gratia unde quidam
non plus accipe nisi quod

peccatum mortale est commissio
inordinata per delectationem ad
creaturam super deum vel quod
licet non deo veniale autem
sit per delectationem in creatura
citra deum vel secundo sub deo
Et dicitur mortale quia magis
morte dignum quia infert
mortem culpe et aufert vitam
gratie veniale autem quia ve-
nia dignum et committitur
veniale cum impotentia inad-
vertentia aut ignorantia
Et non nullo errore peccat
cum nullo proposito sive malitia
a quo dicitur venia dignum
Ponamus igitur aliquas regulas
denotativas peccatorum mortalium
Prima est quandocumque homo pre-
fert creaturam creatori ut
puta cum magis intendit
sibi plus credendo quam deo
plus confitendo quam deo
aut ei maiorem honorem
exhibendo quam deo similiter
et plus placendo ma-
ndatis eius prima obedi-
endo aut ei subiciendo ad
displicentiam pro quod deo sustine-
re timore pro divina manda-
ti transgressione cum in eo
sufficientia sua ponendo hic
supponitur peccatum mortale
Ex hiis colligitur hoc notabile
dictum Alexandri quod amor vel
affectio ad creaturam sine

adsit sine adulterium vel ce-
sit in homine vel est tam
magnus quod in eo consist-
unt plurima sunt i. quod
aliquis nec actu nec ha-
bitu ordinat illam creatu-
ram nec eius dilectionem
aut etiam se ipsum in deum
sed velit cum tanta creatu-
ra contentari et non cu-
rat deum offendere nec p-
recepta eius transgredi propter
illam creaturam vel non
curat debilitudine quo
posset habere maneret etiam tale
creatura omnia ista sunt
mortalia quia includ-
unt contemptum dei hoc
est formalem hoc est
contra illos amasios qui
amant suas amasias
[illegible] dicunt si talem
possem ita inperpetuum in-
[illegible] non curarem si deus
in paradiso suo resideret et me
hic [illegible] dimitteret cum
muliere [illegible] in se-
culo sine fine qui non ...
sti quod sicut est deus
sperantibus in se non
[illegible] sperauit in se dili-
gentibus se. Si tamen
diligit aliquis creaturam
plus quam debet sed non propter

hoc nollet deum offendere aut
eius amiciciam perdere nec trans-
gredi eius precepta aut eum
propter hoc deserere tunc non opor-
tet quod sit mortale. Secunda
regula quod aliquid committitur
contra dilectionem dei vel proximi
notabiliter tunc est mortale
Illud autem est contra dilectionem
dei per violationem amicicie inter
deum et hominem et quod sit
aliquid contra ipsius prohibitionem
vel quod sibi displiceat. Illud
vero sit contra dilectionem pro-
ximi quod homo facit proximo
et plus illud nollet sibi fieri
iuxta illud non facias aliis
Tercia regula quod aliquis
committit contra preceptum dei
vel ecclesie vel legis nature vel
superioris [illegible] si sunt prece-
pta de necessitate salutis vel
facit contra votum publicum
vel contra mandatum licitum
tale est mortale. Quarta re-
gula quod aliquis facit contra con-
scienciam vere vel false dictantem
aliquid esse mortale si con-
sciencia non sit sufficienter instructa
Quinta regula quod quis con-
sentit cogitacioni vel animo
peccandi in eo delectatur
semper est mortale. Si vero autem
non consentit nec delectatur

nis est mortale. Deinde iam
ponamus peccatum de singu-
laribus mortalibus. Et primo
de superbia que tunc sit peccatum
mortale secundum primam regulam.
Quando quis subtrahit se a sub-
iectione et obedientia domini
et totam vitam suam or-
dinat ad suam laudem et
vanam gloriam. Item cum
non curat ex quo modo curat
hoc fuerit ad laudem dei sed
potius suam, vel dum homo
plus diligit creaturam quam deum
vel creaturis plus vult com-
placere quam deo. Similiter
est mortale peccatum secundum regu-
lam cum quis propter peccatum superbiam propria
superbia perficienda contrahat de-
bita, cum crudelitate pauperes spoliat
vel suis inimicis pompose fa-
ciendis. Similiter cum quis
non curat scandalizare proximum
sicut mulieres ornantes se
que prebent occasionem tem-
tationis ad concupiscendum,
eas vel ad quas presumptio
est, vel si excedit precepta dei et
ecclesie, vel aliquis vel precepta legis
nature, ut si homo alteri quod
sibi displicet, tunc est mor-
tale peccatum secundum regulam. Quando
vero quis appeterat suam
laudem et vanam gloriam
aliis modis, tunc est veni-

ale. Item avaritia est mo-
rtale peccatum secundum regulam
quando aliquis appetit quod di-
vitias non curando an per
scandalum, mendacia, usuras,
periuria, per ludos illicitos
vel emptiones aut vendi-
tiones et cetera illicitas vel
detinendo debita alicui vel
mercedem famulorum, peccat
mortaliter. Similiter secundum primam
regulam est peccatum mortale
si tota spes in omnibus constituta
est circa peccatum secundum regulam
mortale, quando propter acquiren-
dis negligentur precepta salutis,
ut forzando die dominico vel
festino. Item propter secundam regulam
sit mortale quando diuturnitatem
de contractu an sit licitus et
ad operatione. Quando vero appetunt
divitie plus quam sunt necesse
et ad homo vellet eas acqui-
rere malo et iniusto modo,
veniale est secundum Augustinum
in libro de purgatorio. Vel quando no-
llet offendere deum nec in
eis considerare, tunc tantum est
veniale. Item gula est pecca-
tum mortale secundum primam regulam
quando quis tantam delecta-
tionem in comessatione vel po-
tatione habet quod propter ipsam
non curat deum offendere
ut missas legere negligere
vel ieiunia frangere. Item

quando homo gravat seipsum
potu intantum quod usum rationis a-
mittit obliviscendo ubi sit et reddit
sicut bestia / vel cum aliquis sci-
enter se inebriat tunc est semper peccatum
per secundam regulam. Et est unum si
sit sollicitudine preditus quia si ne-
scit et bibit potissime cum sit sessio
vel calationes annexe ad [illegible]
honore est veniale. Item per quartam
regulam est mortale si quis tenet
abstinentiam sibi dictantem quod illum
potum bibere inordinate est destructio
capitis vel quia hoc est sibi preceptum
tali die / vel quia inde scandalum oritur
est peccatum mortale / hoc attendat pres-
biter visitans tabernas quorum pre-
sentatione scandalizantur laici / Et ille
peccat mortaliter nihilominus seipsum Si autem
quis comedit vel bibit quod dilata-
tione vel ultra mensuram prout sibi
alias solet Sed tamen nollet per hoc ipse
sibi acquirere aliquod impedimentum
sanitatis vel salutis licet eveniat a-
dolor capitis vel alia infirmitas est
peccatum veniale / Item [illegible] pro-
cedit usque ad actum Sed primum ita quod
vult malum proximo notabiliter
nocere in rebus corporis vel honore
est peccatum mortale per secundam regu-
lam Si autem quod tamen ratione sibi-
ta vult malum proximo non tamen de-
liberatus / Quod tamen deliberatus non
fecerit non est mortale Item in-
vidia est tristitia de bono proximi
si procedit quod odio personali est peccatum
mortale per secundam regulam vel
si gaudet de malo proximi et tristatur
de bono / et tamen quod hoc notabilem utili-
tatem habet semper est mortale Sed si
gaudet de malo suo ne sit sibi no-
civum ut peccata gaudet de suo inimi-
ci depressione ut per hoc sit sibi ad
nocendum minus potens hoc non
est mortale Similiter detrahens
infamans quod invidia est mortale
Item luxuria est omnis coitus con-
tra thorum matrimonialem seu
concupiscentia delectata cum de-
lectatione in [illegible] vel consensum
in illum actum et omnes actus [illegible]

in hoc impendat ut sunt oscula et
alia que retinendantur homo fuerit
totaliter omnibus sunt peccata mortalia
Similiter dicendum est de amicitia viri
et mulieris quando ipse ducuntur sed quod
est peccatum mortale eodem modo videlicet dum
unus alteri complacet in actibus
prescriptis secularibus tactibus motibus
inordinatis dans sibi potestatem in se
talia peccandi vel huiusmodi amicitia pateat
ad hoc dum alter vellet peccare et illis
tali stante proposito non sunt in via sa-
lutis / Item accidia est tedium de bo-
no divino et rebus spiritualibus vel
tarditas vel pigritia audiendum de
deo ad eum et est mortale Unde per
quod destruatur caritatem vel compassio
[illegible] instanti [illegible] offendit est peccatum
accidie Et si est studiosa applicatio
ad aliud implementum etiam quod homo non
curat expellere aliquas huiusmodi cogita-
tiones vel dimittere occupationes est
peccatum mortale Et nota etiam predicta
aliud est mortale aliud criminale a-
liud veniale Unde inter criminalia et
mortalia est differentia sicut inter genus
et speciem Nam omne criminale est
mortale sed non econverso / Multa enim
sunt mortalia que non sunt crimina-
lia et capitalia inducunt decapita-
tionem sine depositione sive quolibet
vel inclusionem intra claustrum [illegible]
quaedam non omne peccatum vocatur
crimen ut vicesimo quinto distinctione
Unde Primum est criminale
peccatum heresis ut extra de [illegible] Secundum
[illegible] xx q. [illegible] xxxii q.
vii [illegible] et sic adulterium et eadem
questione [illegible] Tertium est
[illegible] Quartum
crimen lese maiestatis [illegible] xxx q. [illegible]
qui [illegible] Et quis in [illegible] q. v [illegible]
[illegible] crimen [illegible]
ii q. i [illegible] xvii q. quarta Et
quibus in articulis [illegible] Sextum
incestus iii q. iiii Consanguineum
xxxv q. ii [illegible] incestus [illegible]
q. viii hoc [illegible] Septimum
[illegible] prima q. [illegible] prima
[illegible] Et qui [illegible]
Octavum adulterium xxxii q.
vii Nonum in omnibus [illegible] q. iii
Nonum falsum testimonium xxx
ii q. iiii Nam per [illegible] iii q. prima

Homicidis et de falsariis etc. Dicun-
tur autem ista criminalia que sunt indi-
cta accusatione et condempnatione
dignissima l. xxxv di. c. Clericum
est crimen Simoniace heresis cum
cuncta crimina ex merito transcendit
Ut de simonia Quanto etc. Tanta
i q. vij c. ultimo Undecimum est usura
de ma. xiiii q. iiii Plerique. Alia autem peccata
non vocantur criminalia quia non sunt
capitalia licet mortalia sint, sunt
enim dispensabilia sine derogatione
status ecclesie l. q. vij dispensati-
ones. Et c. Si illa [illegible]
v de [illegible] sup. et [illegible] Item
peccata mortalia sunt omnia contra
decem precepta commissa que enumerat
Apostolus ad Romanos primo ut ydola-
tria fornicatio avaritia invidia co-
tentio dolus susurratio detractio co-
tumelia superbia elatio inventio
malorum inobedientia qui talia a-
gunt digni sunt morte. Et ad Ga-
lathas quinto enumerat alia dicens Ma-
nifesta sunt opera carnis que sunt
fornicatio immunditia impudicitia
luxuria avaritia veneficia inimi-
citie contentiones emulationes ire
dissensiones secte invidie homici-
dia ebrietates comessationes et
similia qui talia agunt regnum
dei non possidebunt. Ista autem dici-
tur alia omnia mortalia. Sed peccata
venialia enumerat Augustinus xxv di. [illegible]
Illa quotiens aliquis vel potu
accipit quam necesse est plus loqui-
tur quam oportet plus tacet quam expedit
quotiens pauperem importune
apparentem petentem vel se [illegible]
ieiunantibus prandere voluit aut somp-
no deditus tardius ad ecclesiam
surgit aut uxorem excepta spe fi-
liorum desiderio cognoverit quotiens
incarceratos tardius requisierit
vel infirmos non visitaverit si discor-
des concordare voluerit vel non valuerit

si fuit plus blandiri vel adulatus
alicui quam expedit plus si plus
uxorem vel filium vel servum quam
oportuit si pauperibus esurientibus
nimis delicatum cibum ministra-
verit vel preparaverit si in ecclesia aut ex-
tra ecclesiam ociosis fabulis vel iocosis
verbis assistit si quod iuravit quis in-
cante quod prestare implere non potest
vel cum [illegible] facilitate vel temeritate
male dicit. Hec omnia Augustinus. Pro
tanta diversitate peccatorum multum
esse utile cum hoc sacramentum pe-
nitentie cognoscere particulariter [illegible]
tum sine quarum cognitione non po-
test bene expedire istud sacramentum [illegible]
dat penam lector ne gravetur tedio pro-
lixitatis nec [illegible] quem [illegible] ef-
fectus et rectus zelus salutis anima-
rum non sine gravi labore licet in facie
id est inordinate [illegible]

Confirmabit quod in vobis in-
duxit [illegible]
super eum ungentes eum
oleo in nomine domini. Iaco-
bi v c. Crimina ut dicit glosa de apostola
[illegible] in capitulo quia frante [illegible]
[illegible] peccatum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Et [illegible] q. i c. ii [illegible]
[illegible] vindicta Et glo-
sa ordinaria super hoc themate [illegible]
[illegible] peccata [illegible] morte [illegible]
[illegible] est quod salvator [illegible] de
remediis contra peccata [illegible]
[illegible] ut de prima [illegible]
[illegible] est de remediis contra pec-
catum in [illegible] [illegible] vnc-
tione [illegible] quia peccata veni-
alia dimittuntur. Et [illegible] infirmi-
tas corporalis medium allevatur.
Unde sequitur in themate oratio fi-
dei salvabit infirmum et allevabit
eum dominus. Glosa [illegible]
ab infirmitate [illegible] et si in peccatis
sit [illegible] id est si eum conti-
git mori sibi dimittantur [illegible] et

hoc bene et expresse ostendunt
est in apostolis quibus dicitur Marci
vi° c° Ungebant
oleo multos infirmos et sanabant
quod utique fuit virtute istius sacramenti
et non alia simplici unctione
Nam apostoli tunc ungentes confe
rebant istud sacramentum a Christo
eis preceptum Unde dicit Beda super
Marcum ubi supra quod quod apostoli
sic ungebant patet quod unctio quae
quae est infirmorum fuit instituta
a Christo quod est contra multos
dicentes quod Jacobus apostolus in
premissis verbis instituisset hoc sacra
mentum quod est falsum cum nullus
aliquod sacramentum instituere
potuit sed bene potuit publicare
institutum Et hoc fecit Jacobus
in premissis verbis in themate di
cens Infirmatur quis in vobis
inducat presbyteros ecclesie et orent super
eum Unde dicit Thomas in quarto
de xxx in q i articulo primo Quaedam
sacramenta per se Christus instituit
quae fuit difficultatis ad creden
dum illa per se promulgavit alia
autem reservavit apostolis promulgan
da sicut poenitentiae unctionis et con
firmationis Unde per istam rationem habe
tur a Jacobo fuit istud sacra
mentum promulgatum sed non institutum
Diffinitur autem sic secundum Scotum
ubi supra Est unctio infirmi homi
nis penitentis facta in pluribus determinatis
corporis partibus cum oleo consecrato ab e
piscopo iniuncto a sacerdote cum ver
borum intentione debita proferente ex
institutione divina efficaciter signi
ficativa sanationis finalis venialium ex
qua diffinitione satis evidenter
patet istud sacramentum constare

ex qua materia et sub qua forma debet
hoc perficiendum est videndum Et primo
sciendum quod materia huius sacramenti est
oleum olivae ab episcopo consecratum et
non oleum baptismi sicut in confirmatione
Cuius ratio est quia qui dicit quae de vita
non cessat quod habeat ad ... bene sanie quam
per baptismum designatur Sed sufficit hic
bene consecratum nec potest hoc sacramentum
conferre nisi sacerdos et si alius con
ferret nihil faceret Unde in diffinitione dicitur
a sacerdote iniuncta Secundo sciendum quod de
forma huius sacramenti Forma autem
huius sacramenti est septuplex ad sep
tem unctiones principales Circa quod
sciendum quod in quibusdam ecclesiis dicitur
ista forma in collatione huius sacramenti
Ungo tuos oculos oleo sanctificato
In nomine patris et filii et spiritus sancti Simi
liter ungo aures tuas et similiter ungo
tuas nares oleo sanctificato et cetera
sequitur labia manus pedes Sed in rei ve
ritate ista non sunt verae formae huius
sacramenti sed bene sunt dispositio ad
formam Forma autem huius sacramenti
vere est haec Per istam sacram unctionem
et suam piissimam misericordiam indul
geat tibi dominus quicquid deliquisti per
visum Similiter reiterando super aures
nares labia manus et pedes Licet autem
in isto sacramento sint multae unctiones
ultima tamen unctio scilicet in pedibus est forma
respectu omnium precedentium et agit in vir
tute omnium Et ideo in ultima gratia
infunditur quae effectum sacramenti perficit
Unde secundum Thomam in quarto de xxx in
Si enim aliquae partes essent in parte et post
sic deficiat sicut contingit in pestilen
tia quod factum est non dicitur iterari Sed unctio
nes quae restant per alium sacerdotem

debeo complere. Sunt quia presbiteri
tanti ut de certo corrigant libros
suos et agendas suas in quibus
continetur forma istius sacramenti
per illam sanctam unctionem oculos vel narices
tuas. Istud enim sacramentum con
fertur per modum suffragii secundum
sanctum Thomam. Ideo datur per
solam orationem et per unam aptationem ma
di. Unde dicit Jacobus in suo
themate: Inducat presbiteros ecclesie
pro eo. Et ista verba unga tuos
oculos non sunt de substantia forme
nec de substantia sacramenti sed de bene
esse secundum Petrum de Tarranta
sio de xxiii in iiii quarto q. i in arti
culo secundo. Et in quibus autem con
ferendum sit hoc sacramentum. Respon
deo quod solum datum est infirmis
infirmis et numquam sanis. Immo
dico quod si datur sanis nichil effi
cit in eis. Et hoc patet per diffini
tionem prius datam in qua dicitur
quod hoc sacramentum est infirmi [illegible]
Nec debet hoc sacramentum dari om
ni homini infirmo. Unde qui probabiliter
imminet [illegible] viatoris ab hac
vita ad [illegible]. Unde non debet dari
in parva infirmitate vel levi dolore
capitis. Unde nec etiam debet dari
hoc sacramentum infirmis qui patiuntur
[illegible] violentie [illegible]
et vel [illegible] secundum
doctores subtiles in iiii dist. [illegible]
iiii. Et quia hoc solum [illegible]
dubium de quo non audivi
[illegible] dubitabam [illegible]
[illegible] et [illegible] baccalariis
sacre theologie an in [illegible]
vel [illegible] sit da
dum hoc sacramentum. Patet
enim quod non dico quod probabiliter
quod si omnis [illegible]

infirmitate incidit in infirmitatem longam
quo quasi desperatur de vita sua penitus
ei sit dandum et alias [illegible]
decedenti non esset dandum [illegible]
suspendendo [illegible] [illegible]
quia illi non dicuntur infirmi vel mor
tui quia defectus nature sed quod [illegible]
tunc secundum Petrum [illegible] non debet dari
pueris [illegible] et amentibus qui pro
non perceperunt hoc sacramentum. Si
quis tamen [illegible] deficit subito et
[illegible] hora mortis potest dari ei hoc
sacramentum. Si tamen adulti usum
rationis [illegible] et hoc sacramentum
postulantibus. Si tamen aliquis vir
non postulat gravatus infirmitate
[illegible] de quo tamen constat quod in
vita sua [illegible] [illegible] [illegible]
sacramenta [illegible] [illegible]
vel utilia. Etiam si amittat lo
quelam [illegible] in nomine Christi.
Nec debet etiam ungi qui [illegible]
in eadem infirmitate nisi eadem infir
mitas ultra annum protrahatur ita
quod [illegible] anno in eadem in
firmitate [illegible]
[illegible] ne [illegible] sacramentum
[illegible] Item [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
quod non habet effectum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Iudeis vero propter unum motivum quod non est de unitate. Sed autem non ungitur quia est principium immediatum vite et renes cum actionibus nec genitalia propter immundiciam et reverenciam sacramenti nec lingua propter abhominacionem. Item secundum Thomam mutilati inunguntur quia proximi partes circa pedes que inungi deberent. Cum tamen non habent membra tamen habent potentiam que illis membris deberent saltem in radice et ideo in eis partes proxime per eas que ad illas pertinet. Effectus secundum unccionis est secundum Thomam reliquiarum sanacio spiritualis que datur contra quandam debilitatem vel ineptitudinem relictam ex qua in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali et cum quam debilitatem homo roboratur per hoc sacramentum et quia hoc robur sacramenti gratiam facit et cum non compatitur peccatum ideo ex consequenti si invenit peccatum aliquod veniale vel mortale ablatum quo ad culpam tollit dummodo non ponatur obex ex parte recipientis. Secundarium autem effectus est sanitate corporalis. Sed dices quare non semper homo infirmatus surgit de infirmitate sed sepius moritur. Respondeo quod cum in isto sacramento sanitas est effectus secundarius et ideo non datur nisi secundum quod expedit ad sanitatem spiritualem quia tamen semper eam inducit deus modo non sit impedimentum ex parte recipientis. Unde patet quod unctus in quantum si non surgit ab infirmitate ille per illam unctionem. Secundum est quod sanitas corporalis est sibi nociva. Et deus videt eum peccaturum si sit sanus quam infirmus. Tercium signum est quia infirmus non bene dispositus est in consciencia etc. quod ipse quod impedit ne sanitas con-

sibi restituatur alias magnum fallit. Sicut autem sacramento unccionis contrarium est sacramentum. Sed res sacramenti est sanitas corporis et anime. Res autem et sacramentum est unccio spiritualis interior et mentis devocio vel solacium. Potest autem sacerdos hoc sacramentum conferre cum uno clerico qui sibi respondeat ad oraciones et psalmos quibus ibi dicuntur. Si tamen caret clerico potest solus quod predictorum secundum Guillelmum et Hostiensem. Quando autem unguntur sacerdotes non indiget clerico quia audit ad psalmos et oraciones sed ipsemet solus respondeat dicens. Cum dicitur letania sancta maria ora pro me sancte petre ora pro me. Similiter cum dicitur consequenter clemente patrem respondeat libera me domine. Nec unguntur sacerdotes manus in palmis interioribus quia ibi uncte sunt in ordinibus per episcopum sed exterius unguntur in superficie de hoc tamen non est magna vis qualiter fiat sed tamen illud est securius.

Practica huius sacramenti est facilis nam primitus sacerdos primo veniens ad domum infirmi septem psalmos penitenciales cum letania et domini quibus ab infirmo si postulat facit unctionem. Clericus dicat oraciones positas in libello ad hoc tempore. Sacerdos unguit cum forma supradicta. Et iam tergit cum stuppa carpi vel lini loca uncta et proiciat in ignem. Deinde lavat manus aqua et sale et similiter proiciat in ignem. Septimo alligat loca uncta in duo panniculo usque ad tercium diem qui tercia die comburantur. Ultimo relinquit secundum passionis Christi cum utilitate istud sacramentum quod accepit secundum et alia de utilitate sanationis anime et corporis etc. Sequitur de sacramento ordinis

Regale sacerdocium genus electum populus acquisicionis 1 Petri 2o. Et Christus propius descendendo declarat ad litteram quare genus non solum a servitute diabolica redemit et libertati ac dignitati restituit iuxta illud Ro. [illegible] cum filii et iure ille si libere qua libertate liberavit nos Christus Ad Galatas 4o. Et Ioh. 8o Si filius vos liberaverit vere liberi eritis multo tamen meliori modo statum sacerdotalem in illa libertate quam tulit et dignificavit ista utique solum ut sacerdotes sint liberi modo tamen ut aut fideles in communione unius fidei participacione sacramentorum. Sed eciam sunt quasi duces et prelati reges et dispensatores et rectores divinorum ministeriorum. Unde et dicuntur sacerdotes quasi sacri duces vel sacra dantes vel sacri sanctificatores seu consecratores. Quod utique magnum est et quoddam quasi statum sublimem vult Petrus nescius cuius tempore alius quam excellentissimus prefuimus in congregacione fidelium. Sed regibus dicit regale sacerdocium. Ne autem putarentur tamen sacerdotes nobiles esse et reges addidit genus electum sed spiritualiter sanctificatum a domino Ihesu Christo [illegible] sanctitatis et reputacionis [illegible] et estimentur ut tamen [illegible] populus acquisicionis vel spiritualiter acquisitus et deo applicatus. Non enim solum sacerdotes sunt populus dei et oves pascue eius iure creacionis ut omnis christianus sed iure specialissimo et peculiari quo [illegible]

visibiles eius annunciet. Ut dicitur prima Petri 2o. Quamvis non supra hominem solum sed eciam supra seipsum quodammodo dedit potestatem dando eis in potestate consecrandi et conficiendi corpus suum et sanguinem. [illegible] ut videlicet dicamus prima est de substancialibus secunda de accidentalibus tercia de cautelis. Quantum ad primum sciendum quod ordo sic diffinitur per magistrum Sentenciarum libro 4o distinccione 24a. Est signaculum quoddam ecclesie per quod spiritualis potestas traditur ordinato. Ista eciam diffinit Hugo de Sancto Victore. Ordo autem sacerdotalis in doctorem subtilem sic diffinitur. Est institucio in gradu ecclesie simpliciter eminente disponens hominem ad conficiendum eucaristie sacramentum facta ab episcopo per certa verba cum intencione debita proferente. Et in ista ordinacione quoddam est sacramentum tamen ut visibilis potestas que traditur. Quoddam res tamen ut gracia que confertur. Quoddam sacramentum et res ut character qui imprimitur in singulis ordinibus ut statim patebit.

Sunt autem septem de substancia huius sacramenti. Primum est potestas ordinantis quia oportet ut sit episcopus. Secundum est materia [illegible] in sacerdotibus et [illegible] illorum que sunt tangenda. Tercium est forma verborum. Quartum est sexus virilis quia femina ordinata non potest recipere caracterem ordinis similiter nec [illegible] ordinandi. Quintum est [illegible] quia tamen in sacerdotis debet esse eminencia graduum et sacerdotis status sublimioris et ita non est apta ad suscipiendum hac

sacramentum Unde est intencio
debita ut quis intendat corpus
ecclesiasticum suscipere Secundo quod
ordinatus sit prius baptizatus
alias non suscipit hoc sacramentum
quia fundamentum omnium aliorum sa
cramentorum et ianua est ipse ba
ptismus ubi ergo fundamentum
non est nichil superedificari potest Deposi
tus non baptizatus ministrante
[illegible] nomine Tertio quod confirmatus
non perficitur de necessitate sed
de congruo
Pro ultimo sciendum quod septem
sunt ordines primus hostiariatus
cui custodire loca consecrationis
sacramentorum ab indignis scilicet ab in
fidelibus et excommunicatis Secundus
est lectoratus cui est legere prophe
cias ad instruendum illos qui
volunt credere Et isti secundum Thomam
prophetie quasi prima rudimenta
ab lege committuntur Tercius est ex
orcistatus cuius est arcere demo
nes per adiurationem ne dominentur
in corpore nondum baptizato Quartus
est acolitorum quorum est
portare cereum scilicet urceolum cum
aqua et vino scilicet lumine accendere
Sed [illegible] alios duos
ordines scilicet psalmistatus et can
toratus Thomas in scriptis (Thomas)
de [illegible] in 4o d. 24 articulo 1o
Non sunt ordines nec [illegible]
nominanda ordinum sed officia
tamen inter ordines large capitis
computantur Et isti vocantur
minores ordines quos possunt ab
bates benedicti conferre in alia

fine usque ad lectoratum ut dicit lex [illegible]
De [illegible] in [illegible] glossa dicit
[illegible] facere posse hostiarium et lectorem
et hoc licet abbati in suo monasterio Sed
exorcistam [illegible] facere non
licet et isti duo psalmum [illegible] sunt
ut dicitur ibidem [illegible] non apparet Hec sunt
summa Hugwicionis et Laurencii quorum
sequitur [illegible] ibidem Item secundum Raymundum
et Gaufredum in summis eorum de [illegible]
qui recitant [illegible] et potest
tales ordinare supradictos Non solum
in quatuor temporibus sed etiam diebus domini
cis in suo monasterio tamen illa faciat
[illegible] statum aut prelatum [illegible] ab
bas non solum ex ordine sed etiam ex ordine
et prelatione benedictionis Sed licet Abbas
non consecratus manum non potest ponere
ordinandis ut in dicto c. [illegible]
Et c. non apparet et c. Cum contingat
de etate et qualitate [illegible] manum bene
dictionis non imponit de supplenda ne
gligentia plurimorum c. primo scilicet tempore
de [illegible] Et sic non potest conferre ordi
nem nisi sit benedictus De hoc tamen
determinatum est de privilegiis c. Abba
tes li. 6o Et ipso [illegible] primus po
test cantorem per absque scientia
Episcopi sola missione presbiteri officium
suscipere cantandi dicentes sic presbitero
Vide ut quod ore cantas corde credas Et
quod corde credis operibus approbes [illegible]
teneatur [illegible] Non licet [illegible]
[illegible] dicitur in eo officium [illegible]
suscipere suscepti officii [illegible]
[illegible] applicat hostie in fine benedicat
ab Episcopo qui terminavit Episcopa
tum circa principium Raymundus [illegible]
[illegible] sic intelligendum de sacerdotibus

ma(n)um tenebit q(uo)d solus hoc p(otes)t ut
tu(n)c nec alios ordines posset q(ui)s co(n)ferre
ep(iscop)i sine eius licencia vide p(er) v(?) de
p(otes)tate q(uo)d Armach(anus) Ricardus et petrus de
Palude dicunt h(oc) posse que(m)libet
sacerdote(m) et habent vestimenta similia Ricardus
in dicto 4(?) p(ro)p(osi)c(i)o(n)e ultra aut(em) imp(ri)mat(ur)
caracter p(er) q(uem)q(ue) modi ordine dicit
idem Ricardus q(uod) nemo scit et io(hannes)
p(ro)curatus tenet t(ame)n contradicit ca(n)o
nem quia ut dicit Vincencius hec ver(ba)
do est de p(ro)n(?)cipalibus sicut dicit ordo
sit(?) de large Et istam similem tenent
Theologi qui dicunt p(ri)ma(m) tam ca(n)
to(ri)am et (com)p(re)hensivam non esse or
dines Credit t(ame)n Ricardus ubi sup(ra)
q(uod) p(ro)curatus predictus incidit cano
nem nec sup(ra) ca(n)o(n)e(m) et iudice(m) secula(rem)
h(ab)ere p(otes)tatem dicit eni(m) esse ubi(?) non
mittatur ordo et consecratio lectoratus
ut acolitatus non est repetendus ho
sic t(ame)n in c(apitul)o cum co(n)tingat de certi
te et qualitate dicit q(uod) est repe
tendus hec de iste)

unde sunt sacri ordines
qui dicunt inchoatus primus
est subdiacona(tus) ad que(m)
p(er)tinet oblac(i)o(n)es offerre ab offerenti
bus et eas diacono no(n) offerre secundum
lege(m) episcopum Secundus est diacona(tus)
tus ad que(m) p(er)tinet ordinate ho
stias in altari Similiter lege(m) Gerson(?)
Tercius est p(res)biteratus ad que(m) conse
crare p(er)tinet corpus et sanguinem
et hic est actus principalis aliis
aut(em) conceptus sunt salue et ligare p(er)
q(ue)m actum p(ar)at corpus cristi
misticum scilicet fideles cristianum ut sint
apti ad corpus cristi verum De epi
scopatu aut(em) an sit ordo est dubi
tas int(er) theologos et iuristas

Nam theologi dicunt eu(m) non esse ordi
nem sed p(ro)p(ri)e modi co(n)tinet tenet q(uod) sit or
do De quo Gerson an in concilio
notavit publice cu(m) (con)firmavit et hoc
idem tenet doctor Subtilis s(cilicet) in quarto
s(enten)ciarum d(istinctione) xxiii q(uestione) 1(?) articulo s(ecundo) Singu
lis aut(em) ordinibus caracter imp(ri)mit(ur) Hostia
rio tunc q(uan)do datur ei clavis tunc h(ostiarius)
vocatur et dicitur sic ei Sic agite ta(m)
q(ua)m racione(m) reddituri p(ro) rebus q(ue) clavibus
recluduntur Lectoribus imp(ri)mit(ur) ca
racter cu(m) eis (per) ep(iscop)um porrigitur
liber cum forma verborum Similiter ex
orciste cum datur liber exorcismo
rum forma verborum Acolitis cum dat(ur)
candelabrum Subdiacono cum dat(ur)
calix vacuus cum aliis vasis quorum
usus est in consecracione Vocatur ergo
Diacono et p(res)bitero q(ua)n(do) ep(iscop)us im
ponit manus capiti et et hic impone(ndo)
confert gr(ati)e plenitudinem Thomas
in 4(?) d(istinctione) xxiiii q(uestione) v articulo 4(?) q(uod)
subdiacono imp(ri)mit(ur) caracter in tradi
cione calicis t(ame)n etc Cum actus prin
cipalis est circa vasa tunc et non circa co(n)
tenta in vasis Sed non p(otes)t tangere corp(us)
cristi veritate magna q(uia) actus dia
coni nec est sup(er) vasa t(ame)n nec sup(er)
co(n)tenta in vasis et est ille actus est se
cundus q(uia) est sup(er) corpus contentum
in vasis tunc quando est dispensare
corpus cristi in patena et sanguinem
in calice et ideo p(ro)p(ter) eius ad actum
non patine co(n)p(ri)mi p(er) diaconum vasorum
nec sine t(ame)n sed co(m)p(ri)mit(ur) p(er) actum in
hoc scilicet quod datur sibi liber Ev
angeliorum et in hac diaconus imp(ri)m(itur)
sibi caracter Secundum Thomam dicit
aut(em) Thomas et ceteri q(uod) caracter iste
alius inferiore est de essencia sacra
menti quia dicit Recipite hoc et illud
Imposicio aut(em) manus non est de sub(stancia)
huius sacramenti ut de sacramento

circumstantiis est ultio sacramenti. Et licet qualitate et ordine prestandere sunt tales. Et notavit Jo. xx in iiii. Si tamen de presbiteris vero in Clo mg. Nam est eam

... caracteres in essentia distinguntur
... in fine veniunt et ad ultimum perfi
... ordo caracterum quantum sacramentum perficit
... p. xx iii q. ii articulo primo. Et ideo
... dicitur. Nec est credendum quod ca
racter unius ordinis presupponat
caracterem alterius ordinis. Nam
ut dicit thomas ubi supra. Quoniam in pri
mitiva ecclesia aliqui ordinabantur
in presbiteros qui prius inferiores
ordines non susceperant. Ecclesia tamen nunc in
iungit, si quis ad maiores per
in inferioribus officiis se non exer
cuerit. Et ideo hoc de congruitate
et non de necessitate. Et non secundum
Thomam in scripto de x. xx iiii q.
ii articulo ii. Quia episcopus primo
parat ordinatos per ea que pertinent
ad ea que pertinent divinis officiis
mancipatur. Per manus impositionem
qua datur gratie plenitudo per
quam ad magna sunt idonei.
Et ideo solis diaconibus et presbi
teris fit manus impositio. Certo
modo ad aliquod sacramentum
tangendum quod est solis sacer
dotibus qui propriis manibus
tangunt corpus Christi. Unde calix
et patena ungitur.

Nunc videndum est de ac
cidentibus huius sacra
menti. Est autem sciendum
quod illa dicuntur accidentalia sa
cramenti que requiruntur de congru
itate et non de necessitate sacramenti
Quorum primum quod est primum ut non
ordinetur quis ad sacrum ordinem
nisi habeat etatem legitimam.
Etas autem pro subdiacono est de
cem et octo annorum. Pro presbitero
viginti quinque. Ut ponitur in
Cle. de etate et qualitate et

lem. Et notavit Jo. xx in iiii. Si tamen de
presbiteris vero in Clo mg. Nam est cau
tum in decretali ... in iustitia longa tempora
in ordinibus suscipiendis sicut pueri ubi
habeant legittimam etatem. Laycus in carnis
pro se cum ... in missa in sacerdotio
constitutus in festo pasche. Si tamen quis
in minore etate recepit sacramentum tamen
si peccat et debet suspendi ab executione
ipsius et ordinator a collatione ordinum
et tamen hic potest compelli ut sibi provideat
de aliquo beneficio de tempore ordinis. Et
non est hoc enim quod si quis est in perfectis
annis discretionis recipiat sacramentum
ordinis licet secundum Thomam sit perfecte hanc
statem sacramenti institutum ita ut iam
sit quod necessitate precepti non tamen est de necessita
te sacramenti. Unde secundum doctores sicut confitetur
puer ante discretionis tenet confirmationem
tamen quod in sacramenti. Dicit enim Thomas
quod in illis sacramentis ubi actus suscipi
entis requiritur ibi usus rationis est de
necessitate sacramenti sicut in penitentia et matri
monio. Sed in quibus actus suscipientis
non requiritur usus et rationis non est de
necessitate sacramenti sicut est in ordine
sacro ubi solum spiritualis potestas datur. Et
ideo usus rationis non requiritur. Et licet
Unde licet layci et mentis non sani ... de
hoc ordinem sacramenti possint suscipere
quantum quod in sacramenti peccat tamen gra
viter episcopus ipsum conferens tali ordinem sa
crum. Nam dicit Thomas quod tenetur
ordinandus scire quod pertinet ad eius
officium si magis et minus. Unde sacer
dos religiosus quo recipit potesta
tem quod super corpus Christi non conficit
ordinem. Et ideo sufficit quod solum
sciat illa que requiruntur ad consecrationem

corpus Christi. Sciendum autem ut ple-
banus tenetur plus scire quam sermones
super corpus Christi, ita sciat quod e-
cclesia [illegible] ea scire que spectant
ad populum; ad episcopum vero pertinet scire
etiam difficiles questiones sacramen-
torum. Quod ergo dicitur quod de substantia
sacri ordinis sunt eloquia di-
vina, ut dicitur xxiii di. [illegible]
Omnes, exponendum est non
de substantia ordinis sed de substantia execu-
cionis, quia sic clericus exequi non potest
eundem ordinem nisi sciat id
quod ad illum ordinem spectat
exequendum. Item licet sacra tempora
sunt deputata ad conferendum
ordines, tamen hoc non est de substantia
ordinis [illegible] et hoc expressum
est de tempore ordinationum, Cum va-
[illegible] tamen valde est ut non
aliquis nisi predictis sacris temporibus
conferatur, scilicet quatuor temporibus sin-
gulis, Sabbato Sitientes et sa-
bbato Pasche conferuntur sacri
ordines; et sabbato post [illegible]
per quod significatur quod qui ordi-
natur ad sacros ordines memo-
rabiliter transit de labore secularis
negocii ad requiem, scilicet ad va-
candum spiritualibus, ut de [illegible]
[illegible] confirmari. Unde con-
ceditur conferri sacri ordines in
die dominico in mane, ita tamen quod
ordinandus et ordinator con-
tinuat ieiunium precedentis sa-
bbati, quia tunc mane domini-
ce diei trahitur ad sabbatum
propter continuacionem ieiunii. Et
hoc non faciat episcopus sine neccessi-
tate, ut si forte infirmetur sa-
bbato vel difficile [illegible]

Et intellige de uno et eodem ordine
non diviso. Nam nullos debemus [illegible]
sacros ordines sacros vel minores cum
sacrorum ordine in eisdem quatuor temporibus.
Pena autem ordinatoris contra dicta tempora
est suspensio ab execucione illius ordinis
quem suscepit, ut de tempore ordinationum
c. ii. Et tamen cum eis dispensari [illegible]
[illegible] imposita eis pena, ut in c. Consul-
tationi et ibidem dicitur. Ordinator non
perdit auctoritatem ordinandi.

Sequuntur cautele circa ordinandos.
Et primo caveat episcopus ne or-
dinet alienum clericum vel laicum,
ut de tempore ordinationum c. Nullus lib. vi.
Quod si fecerit per annum a collatione ordinum
est suspensus. Et clericus sic alienus absque
cuius licentia promotus a vicinis episcopis ordina-
tus, ut in c. Eos de tempore ordinationum lib. vi.
Clerici non sine proprii episcopi licentia ordinati
ab execucione suspenduntur. Tamen episcopus po-
test cum eis dispensare, ut [illegible] de tempore ordina-
tionum [illegible]. Secundo ca-
veat episcopus ne ordinet ad sacros ordines
aliquem sine titulo, alias solvet ei providere
[illegible] de beneficio. Tertio caveat ne
ordinet per simoniam, ut de simonia per to-
tum; nec solum episcopus sed etiam notarius
non debet formatas vendere, de symonia c.
Quarto caveat ordinandus ne recipiat
aliquem ordinem ab episcopo qui est sy-
moniacus in ordine suscepto, sive sit
occultum sive manifestum, quia non reci-
pit execucionem et indiget dispensa-
cione, i q. i. [illegible] symoniacus [illegible]
[illegible] i q. [illegible] Et si est sy-
moniacus per aliam causam [illegible]
ordines [illegible]
episcopus non est suspensus ad alios sed
ad se tantum. Quinto caveat ordinandus

ne hec ordinacio ius
sit in mortali peccato [illegible]
[illegible] patet de pl[illegible]
[illegible] c. [illegible]
[illegible] xx iii [illegible]
[illegible] ordinem suscepto
[illegible] fecit con[illegible]
[illegible] de vi[illegible] x ii
[illegible] quod in [illegible] est [illegible]
[illegible]
[illegible] aliquem actu [illegible]
[illegible] mortali [illegible]
[illegible] quod [illegible]
ordinem [illegible] in peccato mortali
[illegible] alio tempore [illegible]
est [illegible] et hoc [illegible]
[illegible] ubi [illegible]
ut ibidem dicitur non [illegible]
[illegible] ad aliquem actum [illegible]
ordinis [illegible] ordinem
[illegible] quod iste sit
in peccato mortali, quia tamen
dispensari posset quia [illegible]
[illegible] sit ad [illegible]
[illegible]
[illegible] clericus ne or-
[illegible] sine [illegible] ne
[illegible] tamen ordinem
[illegible]
[illegible]
[illegible] nec [illegible]
[illegible] est dignus et non
[illegible] obest [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] dispensari [illegible]
[illegible]
[illegible] eciam [illegible]
dignus [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]

per eundem [illegible] l. de penitentia
libri [illegible] eciam confessio publica [illegible]
sua eciam sive naturalia impedimenta iu-
ris vel facti ut ibidem dicitur. Si autem
subsistant talia que eciam post penitenciam
impediunt execucionem ut homicidium. Si
mania non habebit execucionem. Verum
eciam suscipiet aliquem ordinem supe-
riorem omisso inferiori quia hoc est
per saltum promoveri, et talis debet dispo-
ni [illegible] si hoc non faciat ex malicia, sed
ignorancia vel ex negligencia de hoc
l. viii^a [illegible] alium [illegible] dispensacio-
ne tamen [illegible] patet ad premissum
ordinem promoveri. Sed in suscepto pro-
non ministrabit. Datur autem gracia gra-
tum faciens in hoc sacramento que
necessaria est non solum ad digne susci-
piendum sacramentum sed eciam ad
digne ministrandum secundum
Albertum et [illegible] in libro de [illegible] xxiiii^o

Propter fornicacionem vitan-
dam unusquisque suam habeat
uxorem suam prima ad
Chorinthios vii [illegible] ii^o q.
ii^a c. Hiis ita licet matrimonium
in statu innocencie sit in-
stitutum in officium nature hoc est
ut in propagacionem et multiplicacionem
prolis et ad dei cultum tamen in
natura lapsa iniciata est ex ori-
ginali peccato adeo ut salutem propriam
in messem non videatur mittere ali-
ena, quoniam [illegible] quacumque
feminam cum qua fornicacionis ex-
pleat [illegible] ideo magnus doctor
gencium predicator et tutor prudens
de remediis dicit ut propter fornicacionem

vitandam unusquisque habeat uxo-
rem suam, per quod dampnat pec-
catum fornicationis et quendam sta-
tum matrimonii coniugalis. Ex qui-
bus verbis Apostolus suadet primo vi-
tare fornicationem non esse peccatum quia
[illegible] fornicationem [illegible] consulit reme-
dium adhibitum quia habeat uxorem
suam. Per primum dampnatur error
illorum qui dicunt simplicem forni-
cationem non esse peccatum allegantes
sanctos patres scilicet Abraham, Jacob,
David et alios qui habebant con-
cubinas, nec tamen eis illa fornica-
tio imputata est ad peccatum. Quibus
respondetur secundum Calixtum in quar-
to sententiarum di. xxxiii q. iii [illegible]
quelibet fornicatio extra matrimonium
que tollit debitatem ordinatam
[illegible] ad prolem, quam non
[illegible] concubitu intendit est peccatum.
Et ideo secundum ipsum sine dubio sim-
plex fornicatio est peccatum morta-
le etiam si lex scripta non esset,
quod est multum notabile. Ubi
[illegible] quod legimus aliquos sanctos
habuisse concubinas, illud fu-
it pro speciali dispensatione spiritus
sancti ad finem aliquid. Hoc enim
quod filii Jacob ex liberis et an-
cillis fuerunt heredes, significat quod
[illegible] in baptismo nascuntur filii
et heredes per [illegible] et malos
ministros. Que causa omnia alia in
predictis patribus ad misterium
pertinet. Ut habetur late in xxx d.

xxxii q. iii c. [illegible] et [illegible] De qua
[illegible] placet sufficienter informari
videat [illegible] supra [illegible] pre-
[illegible] si non [illegible] Secun-
dum dampnatur [illegible] bigamia
cum dicitur habeat uxorem suam
et unam tamen non plures simul.
[illegible] Salvator repetentes illud Ge-
nesis ii erunt duo in carne una [illegible]
[illegible] dicit itaque iam non sunt
duo sed una caro.

Circa istud sacramentum
primo videndum de
substantialibus, secundo
de accidentalibus, tertio de cau-
telis. Circa primum ad primum sciendum
quod quedam antecedentia matrimonium
scilicet sponsalia et ideo de ipsis pri-
mo videndum est, secundo quid
sit matrimonium, tertio que requi-
runtur ad matrimonium, quarto que
impediunt ipsum. Circa ad primum
sponsalia secundum [illegible] secundum [illegible]
de Patabellis super rubrica de
sponsalibus sic diffinit. Sunt
futurarum nuptiarum [illegible] futuri ma-
trimonii promissio et hec diffi-
nitio traditur ex canone xxx
q. v [illegible] dicitur autem a spon-
deo des quia ut dicit Gaspar
de Caldariis quod olim sponsus
et sponsa intrabant cautiones
quibus spondebant se in futurum ma-
trimonium consentire et fideiusso-
res dabant quibus ad se firma-
tionis obligabant. Unde etiam
sponsalia dicuntur matrimonii [illegible]

qui intelligi si sunt sponsalia de pre
ti. Et sunt sponsalia quatuor modis
Primo in nuda promissione ut cum
dicit promitto te ducere in uxorem
Secundo datis arris sponsalitatis
ut pecunie vel alicuius rei. Tercio a
nuli subarratione. Quarto iura
mento interveniente ut cum alter alteri
iurat dicens Iuro quod te ducam in
uxorem. Contingit ergo aliquem
aliquo istorum quatuor modorum
promittit ducere et propterea non curat
ducere in alio stat nisi legitimum
impedimentum interveniat. Secundo
tamen quod si sponsi invicem sibi displi
cent et dissentiunt si sponsalia
non fuerint iurata possunt se mutuo
absolvere ut notant doctores in
c. Preterea de sponsalibus ubi in
ter ceteros Jacobus de albenga
notat quod Ecclesia videt quod sponsi
sibi invicem displicent debent
dissimulare hoc est non compellere
sponsos ad perficiendum matrimo
nium propter mala quod possunt inde
provenire scilicet uxoricidium vel mutua
adulteria contrahendum. Et hoc
placet Casper. Si autem alter tantum
dissentit dicit Gotfredus quod si quando
alter consentit dissentiens per censuram
compellitur donec in eodem statu
permaneat. Si sese cum alio contra
xerit per verba de presenti cessabit. Idem
vult Innocentius in c. sicut de spon
salibus. Sed an autem sponsalia iurata
possunt mutuo pari dissensu dissol
vi licet doctores antiqui dubi
tabant de hoc Apostolus tamen ergo
providente istum casum. Unde
Innocentius in c. Preterea de sponsalibus

possunt distinguendo an iuramentum
dirigatur in deum an in hominem
Primo casu nullus potest absolvere nisi
deus. Si vero autem dirigatur in deum
secundum Jo. an cum is qui iuravit ma
gis intendit placere deo quam hominibus
sive sit in faciendo aliquid utile
vel sive in abstinendo ab aliquo
illicito. Exemplum primi Iuravi abbati
intrare monasterium ibi enim tamen
deum respexit non abbatem. Ergo ab
bas non potest me absolvere a iuramento
to committi iuramentum coram homine
Ad hominem autem tunc dirigitur si iu
ravi tibi scribere librum. Ab hoc
enim tu potes me absolvere quia
solum respexit hac apud. Licet et
tamen iuramentum respiciat deum prin
cipaliter quod per religionem promittitur
tamen quia concernit commodum eius
cui iuratur potest ab eo dimitti de
iuramento c. 1o de quo etiam te
net Casper dicens Et sponsa
lia etiam iurata mutuo dissensu
tollantur quia sublata obligatione
sublatum est iuramentum sicut
dicitur de statuto Juddo ut no
tatur de pluribus dilectus scilicet
tercia quod sancte lege vi et quod
vacatur p p p q ulteriore c. fa
In Glosa penultima ubi dicitur
Et patris sicut pro fratre spon
salia filiorum sic et iuramenta
dimittere. Concludo ergo et dico
cum Stephano de zarabellis
Et si aliquis iurat sponse cum
contemptione per sponsam cum
absolvere statutis si contemptio
esse dei sed ab priuatem utrum
sponsi et duces et sponsa
sanpracina tamen dicit Stephanus

quia hoc casu potest cum sponsa ab-
solvere quia licet in matrimonii contemplatione
dei tamen quo quia tamen adhuc quemit spo-
sam ipsa potest committere peccata Ecc-
generaliter observatur Nam ecclesia se
non intromittit de sponsalibus
de futuro nec ad instantiam alterius
partis Verum ambobus ergo dissentien-
tibus etiam si iurassent mutuo se
possunt absolvere Et nota quod etatis
sed tempus qualificandi autem est
septennium Unde desponsatio que
fit in quinto vel sexto anno nulla
Vide tamen de desponsatione impuberta-
tis nec ex talibus sponsalibus
inducitur publice honestatis iusti-
tia Est autem publica honestas
Secundum franc. in c. Iuvenis de
sponsalibus impedimentum quod
nec ex sanguinitate nec ex af-
finitate procedit sed ex quadam
honestate que in matrimonio con-
sideranda est Ut ille p qui impu-
bes contraxit sponsalia cum
aliqua ipsa mortua non ducat
aliquam consanguineam ipsius in-
fra quartum gradum ut in c. Ad
audientiam de spon. c. j° li° vi°
Racio autem istius constitucionis est
quia experiencia docuit quod ri-
xas et inimicicias inter consangui-
neos oriri quando unus desponsatam
alicuius de consanguinitate sponse
perdidit here Similiter cum quis
consanguinea sponse sue cum qua
non dum perfecit matrimonium
volt ducere non est honestum cum
propter hoc quod due consanguinee
videntur uni mulieri copulari
quod honestas prohibet Secundum

Cuius racio est quod si quis desponsat
puellam ante septem annos si tamen
interim moritur ipse potest cas-
sinus ducere Similiter si moritur
puella ante septennium vir ducet
eius sororem aut matrem Unde hoc
totum habes de desponsatione im-
puberum Que autem octo
casus in quibus dissolvuntur spon-
salia Primo si alter sponsorum
post sponsalia transeat ad religionem
quod etiam potest facere contracto matrimo-
nio ante copulam carnalem tunc
enim mulier potest alteri nubere quasi post
mortem viri quia religio est quedam
mors similis Secundum glosam in
iiij d. c. x xvij q. ij Secundo si
sponsus se absentat per longum
tempus sponsa potest cum alio con-
trahere Tercio si alter eorum in-
cidat lepram vel paralisim Quarto
si supervenit affinitas vel quia
sponsus cognovit consanguineam
sponse Quinto si mutuo se absol-
vunt Sexto si alter eorum fuerit in
medio tempore fornicatus quia reddi-
tur alteri suspectus de fide perga-
servanda Septimo si sponsus cum
alia contraxit per verba de presenti vel
etiam de futuro cum copula car-
nali si tamen traxit cum prima
sine iuramento cum secunda vero cum
iuramento debet adherere prime et peniteat
de periurio puto Octavo quando impu-
beres qui contraxit sponsalia venit
ad etatem adultam et petit ab-
solvi a vinculo sponsalium et dari
licentiam nubendi Et in omnibus autem
casibus istis debent sponsalia
auctoritate ecclesie dissolvi preterquam in

pmo pximo q̄rto et s͞exto in t͞pi
q̄ni libꝫ solvit̄ t͞po in͞e Addit
etiam nomine censum hostiēs scꝫ si
sima est q̄ in͞e eos est canonicum
impedimentum etc.

Consequenter de matrimonio
sciendum est q̄ matrimoni
um sic diffinit̄ Est viri
et mulieris coniunctio indi
vidua vite consuetu
dinem retinens Ista diffinitio tra
ditur xxvij q ij c. j° Ibi ponitur
q̄ dicit viri vel mulieris excludit
viri cum viro vel mulieris cum muliere
vel vagi viri cum muliere in lucrativas
q̄z tales coniunctiones non causant
matrimonium s͞ꝫ peccatum Dicitur etiam
ibi coniunctio scꝫ animorum et ma
trimonialis Dicitur etiam individuam
vite consuetudinem retinens q̄ non
tm̄ est dicere q̄ potentia eorum absque
aliquo consensu pr̄ continentia pro
fiteri vel orationi vacare nec se aliis
complacere s͞ꝫ sibi invicem servare fide
et debiti redditum mutua communi
cabunt eis de necessariis providere
et subvenire invicem Et hoc intelli
gendum est tantum de matrimonio
copula carnali consumato q̄z non
consumatum ante copulam pt̄ separari p
ingressum religionis ut de spon
sa conversa Intelligitur etiam hec
de matrimonio fidelium q̄z matrimo
nium infidelium pt̄ separari alio tr̄s
eunte ad fidem Ratio autem beati
Thome in iiij di xxx vij q j Causa
te coniunctio matrimonii est inseparabi
bilis usque ad mortem inter homines
et non in alia animalia est hec q̄
in aliquorum animalium filii post se
bi victum statim querere vel saltem
ad eorum sustentationem unum sufficit

sicut est de vacca equa asina et si
milibus Et ideo ibi non est certa
coniunctio certi masculi ad certam
feminam nec est necessaria diuturna co
niunctio eo q̄ femina in eis sufficit
ad educandum fetum sine ma
sculo In aliis autem quorum filii
indiget utroque scꝫ tam maris
quam maris sustentatione sed ad
parvum tempus inveniuntur aliqua
determinata coniunctio ad tempus su
stentationis et educationis sicut
in avibus Unde passeres turtures
et columbe sunt determinatas fe
minas quia sunt educere pullos
pul
los et alterum eorum non sufficere querē
ndo victu ut et se nutrire coniuncti
debeant Non sic autem est in ho
minibus ubi filius indiget cura
parentum ad magnum tempus Ergo
matrimoniales coniunctiones solos
homines dicuntur indivisibiles per
tota vita alterum coniugium quia
cum filium generari educari nutrivi et
doceri et sibi de necessariis vite
a parentibus providere eo q̄ in nota
Apostolum Oportet parentes thezaurisa
re filiis ij.a Cor xij° Ista autem
requirunt magnum tempus Et
ideo ad hoc dicit lira sup Math
xix c. Quod matrimonium non solum
de iure divina s͞ꝫ etiam de iure na
turali q̄z hoc na dictat q̄ vir et mu
lier cohabitant sibi per totam vitam ad
educandum et promovendum plem
usque ad perfectum statum virtutis
Dicitur autem matrimonium potius
quam patrimonium q̄z maior sunt
onera mulieris in matrimonio q̄
viri Et dicitur a matre quasi

matris munim quia munia
et dat amorem et dat infidelibus
esse unitos. Et quia etiam finis
principalis est bonum plus in
tum generatione inter mas et fe
minam. Et ideo deo ipsa deuota
fuit ad unionem institutum a
deo in statu innocentie ut dicit
de verbo Sal. primo li. vio. Et
hoc pulla vera hoc nunc os ex
ossibus meis que verba Adam
expressit illustratus diuinitus
Gen. iio in fine. Et xxvii q. iia
lege diuina. Et per hoc reprobatur illa opinio
que dicit quod matrimonium sit institu
tum a deo illis verbis Crescite et
multiplicamini quod videtur inconveni
ens, tum etiam illa verba prius dixerat
deus non solum ad homines sed etiam
ad bestias videlicet Gen. io. Et licet
matrimonium sit institutum etiam
tempore Moysi et tempore Cristi hoc
tamen fuit diuersis respectibus. Nam ut
dicit Thomas de Ar(?) iiio in iiiio d. xxvi
quod ordinatur ad generationem prolis
que esset necessaria etiam ante peccatum etiam
ante peccatum sit institutum a deo in sta
tu innocentie ad hoc deus quod deus
formauit mulierem in adiutorium.
Et hoc modo dicitur in officium
fuisse institutum. Secundum quod est in
remedium peccati fuit institutum
post peccatum tempore legis nature. Secundum
autem determinationem personarum habu
it institutionem in lege Moysi ubi
non de certis temporibus tribu
bus copulabantur. Quartum secundum quod
representat coniunctionem Cristi et ecclesie
sic habuit institutionem in noua le
ge. Et secundum hoc dicitur sacramen
tum noue legis. Et ideo tribus hec

quod due principales sunt cause scilicet ad
institutionem matrimonii scilicet educatio
prolis ad cultum diuinum. Et vitatio
de fornicationis. Alie autem sunt mi
nus cause minus principales scilicet pulchritu
do, potentia diuitie, confirmatio pa
cis. Et propter istas causas si contra
hatur uxor dummodo seruatis
verbis de presenti tenet matrimonium.
Sciendum autem quod quo ut dicit
vio ethicorum. In actu carnali
peccatur homo magno scilicet usu ra
tionis quia ut dicit philosophus libro actu
fustum(?) intellectum sapientis. Et ut
dicit Aug. x vio li. de trinitate
ipsa voluptas carnalis qua maior
in voluptatibus corporis nequit in
venire momento ipso temporis quo ad
eius peruenitur extremum pene omnis
acies et quasi vigilia rationis
obruitur. Vnde nullus autem secundum
rectam rationem debet se obligare
ad aliquid in quo tantum malum patitur
nisi sit aliud bonum recompensans
istud bonum dampnum. Vnde in istis
tribus ponuntur bona recompensancia
illum actum scilicet bonum fidei prolis
et sacramenti. Fides hic sumpta
est fidelitas siue iustitia ad alterum
ad quem obligat se ut illo non que
rat aliam nec commisceat. Similiter
bonum prolis obligat quod ad cul
tum diuinum ut religiose et deuote
et sancte educatur. Bonum autem sa
cramenti est illa indissolubilitas
consequens contractum matrimonii.
Et dicitur sacramentum pro eo quod talis
indissolubilitas inter virum et mulierem
signat indissolubilitatem coniunctionis
Cristi et ecclesie et hoc est bonum ubi
secundum magistrum. Et ex his patet quod
perfectio prima et formalis prima autem
duo bona scilicet fides et proles sunt

bona matri facta matrimonij Et quia hijs
pn q go qno ut dcm est sacramentum
est bonum gracia finis ipsum actu videtur
gractus iste matrimonialis no solum
est bonus si etia factus est quam facta
tm h3 secundum inseparabilitatem quinctionis
secundum quia pt quinctam viri sti et
lectio Ista etia dicit thomas dis
xxx vi in quarto q iiij Et quibus
omnibus infertur secundum bona
ventura ibidem ij. ppalli q iij
Et qui tuit causa vitande fornj
cationis in vxore ne sponsa fornj
cetur si reddendo debitum nullo
modo peccat si magis inclinatur quia cogitatio py
iusticie hic est fidei ad quam tenetur
et io omno a culpa excusatur Si
vo tuit causa vitande fornicationis
in seipso ne seipsum ipse solus fornj
cetur in hoc semp peccat venialiter
et hoc si non pulsatur a carne Vera
quo tuit no volt procreare prolem
nec pt eandem tuit ne compellitur
ab vxore ad reddendum debitum
aliqua superfluitas est ibi et ideo
peccat venialiter Primo dici pt 2m
...de Racen in qrto dl xxx i iiij
inpapali q ij articulo 1o Et quia
delectationem in coniuge sistendo ex int
finos matrimonij eo scilicet alias
inlia aliud no faceret est veniale pc
tatum Si tamen etia sit causa explende
libidinis Si aut quaerit delectationem
in ea no aliter coniuge si autem alia
in lite quacumque tunc est mortale pe
ccatum Hoc est contra Augustinum
Augustinum xxx i q i Et ino vbi dicitur
ipsum matrimonij no passe impleri
sine peccato saltem veniali quia etiam
sit esse in thoro tamen sit bonum matri
monij sicut fuisset in statu innocentie
Secundum Franck in Rubrica de spon
sac idem innuit Et . An in novel
la sup c Ulum a de spon eqco lio vj

sup no sacramentis vbi dicit Et dat
gratia p ipsud sacramentum Et no sicut
palia sacramenta Confertur aut in
hoc sacramento gratia adiuvans ad ali
a opa que in matrimonio requiruntur
Petrus secundum Thomam in qrto dl xx
vi q iiij qui a volitione dimitti dat
facultas aliquid faciendi dantur
etiam auxilia sine quibus no potest
convenient vti illa facultate Et in ma
trimonio datur dimittj facultas
vtendi uxore et p que datur gratia
qua idem convenientes fieri possit hoc
sanctus Thomas Et p hoc representatur
Et vo pa q i Et in de qnid dicit etia
dat Ricardus idem quod effectus ipsius sacra
menti sunt due gratie in animabus
contrahentium et hoc nisi sit obex
mortalis peccati no enim sufficit ad gratiam
percipiendam quod contrahens no sit
fictus respectu sacramenti i. quod non
fiete corpore intendit si etia oportet
quod prius peniteat quia illud sacramentum
no dat primam gratiam Est ergo unus
et totalis effectus ipsius sacramenti
sci gratiam secundum Ricardum amorem Hoc dicit
Ricardus Pro quo dicto est talentum Vincentij
de sacra unctione
Ultimo est sciendum de illis que requi
runt ad matrimonium Et sit primum po
requiritur etas perfecta debita con
trahentium Nam vir esse capax de
cim anorum et femina xij. Unde sicut
sponsalia infra septennium anni non
tenent ita etia matrimonium no tenet
infra xiiij quatuordecim ergo fiat mat
rimonium p vba de presenti infra xiiij a
nnos masculorum no est aliud nisi
sponsalia de futuro usque ad predictum
terminum anni temporis et ista prius rapi
possunt qui sponsi Ut aliter vero veniet
ad etatem xiiij annorum nisi ma
licia suppleat etatem secundum sic con
sensu mutuo contrahentium perfectum

p v̄a de p̄nti Consensus aut̄ secundum
bonam ventur[am] in c̄to dic̄ [illegible] vi[ri]
debet esse in mutuā corporum p̄sta
tem verba aut̄ de p̄nti ex parte
viri sunt ista Ego te accipiam
in meam vxorem verba aut̄ mulieris
sunt ista Ego te accipio in meum
virum Et sunt ista v̄a naturalia ex
sequitur expressum que expressio conve
niencius fit p̄ v̄a de p̄nti veruntamen
iste consensus bene erit p̄t p̄ alia
v̄a expressum int̄ laicos vsitata que
istis equipollent ut dicendo Consen
cio in te tamquam in vxorem Similiter
si p̄ma fit interrogatio int̄ aliquos de
trahendo aliquo Si alter eorum
dicat volo te esse dictō in vxorem
vel volo in te consentire Et respon
deat et ego te volo habere in virum vel
volo q̄ tu sis vxor mea Et illa
et ego te p̄ vir In omnibus talibus
contrahitur matrimonium Secus si diceret
volo te accipere in vxorem vel volo
in te consentire tamquam in vxorem
non est Similiter si dicat vir pro
mitto q̄ te non dimittam p̄ meliori
vel peiori et Indicandum est
pro matrimonio Item si p̄ datam
fidem dicitur aliqui bibamus no
mine matrimonii vel osculentur nos
Respondetur q̄ non est matrimonium
nisi vellent p̄ hoc tradere sponsalibus
et contrahere de p̄nti Sed quia
illud dictum nomine matrimonii si
gnat futurum matrimonium Secus si diceret
bibamus p̄ matrimonio contracto esset
matrimonium Franciscus ibidem Quia
illa v̄a nomine matrimonii sunt co
fessio vi matrimonii et ideo est matri
monium In omnibus autem istis vbi
sunt v̄ba dubia recurrendum est
ad intentionem contrahencium et ad
communem verborum vulgarium intel
legenciam int̄ eosdem q̄ p̄ illa v̄ba

p̄ponit interrogati mutuo in polo
nia sic vuolae placet tibi habe
re katherinam in vxorem et illa re
spondente placet similiter inte
rrogati respondeant similiter contra
hitur verum matrimonium etc.
Ex hoc de sponsalibus Nam p̄ illa
v̄ba comes de polonia intendit
contrahere matrimonium ideo si sic v̄
tum comm̄ intelligitur debent
esse contrahentibus illa v̄a facere
eundem intellectum Cum dicit
doctores in c. Ex hoc de spon.
q̄ in talibus recurrendum est
ad intellectum vicinorum et hoc p̄
bat Franciscus ibidem dicit hoc Hoste
q̄ si vnus alterius non intelligit
verum vel linguam ipse tamen intello
gat scilicet ille consensum nutu
vel signo sufficit non enim refert
an nutu vel lingua intelligatur
arg. de translatione int̄ corpo
ralia XL i[ii] de ele. Item ceterum vn
si sponsus dat anulum di
cendo in theutunico v̄a de
p̄nti et sponsa polonia recipit
ambobus dicatur consentire prout
in dicto c. Ex hoc dicit tamen
Franciscus de zarabellis in c. quod
per de spon Item si vir dicat p̄
mitto q̄ ducam te in vxorem
et de cetero tenebo te vt vxorem
ipse talia contrahitur cum secunda
p̄ v̄a de p̄nti adhaerebit secunda
prout illa v̄ba ducam te que sunt
de futuro p̄ que etiam v̄a resol
guntur sequencia cum dixit tene
bo te ut vxorem Et dicit Franciscus
Quia hec v̄ba ducam non sonant
tantum actu sed etiam futurum ut si vir
p̄mitto q̄ eris secundum tua legem
vxor et hec sunt v̄a ma
liciosa Illa aut̄ v̄ba p̄mitto q̄
tenebo te p̄ vxorem habent sensum
ac si diceret vir habeo te iam

matrimonium vel accipio te in
meam et promitto quod de cetero te-
nebo pro uxore Si autem dicat
promitto quod nunquam habebo aliam
nisi te / licet istam non teneatur
simpliciter accipere sed sub nullam pro-
missionem recepta sua vult unde tamen
si vellet ducere aliam non posset quia de
communi usu loquendi sensus est te
accipiam te et non aliam superducendo
volueris unde Item si contrahens
dicat aliam nisi quod me cogno-
scas nisi tamen quamvis post verbum set vir
tamen cognoscit Et ideo de lege
quod presumptum est matrimonium Sed
tamen Gasper dicit quod non quia non
posserunt promissa et alias quo
tacens habetur pro contradicente
in hoc casu non agitur de obli-
gatione primus ut notatur per
Sumpcione Rome Item est casus alius
contractus matrimonii scilicet sub
condicione vel sub modo Sub
condicione sic contraho tecum
si patri meo placuerit vel si mi-
nas te habere in bonis centum marcas
et de consimilibus / et tales contr-
actus suspendunt matrimonium usque
ad eventum condicionis et non prius
tale matrimonium tenebit nisi im-
pleatur illa condicio Sed tamen interim
consensus de presenti vel copula
carnalis fuit subsequuta tene-
bit matrimonium / quia per illos videtur
recessisse a condicione Ut de con-
dicionibus appositis de illis etc.
super eodem Et hoc intelligendum
est de condicione honesta quales
sunt ille due supposite verum
si esset condicio contra substantiam matrimonii
ut contraho tecum nisi non prolem
tollas vel donec inveni aliam
inveniam vel si te exponas pro
questu pro precio omnis talis nulla

agitur Item si quis dicat contraho te-
cum si te virginem invenero / et post cum sit
tamen nec invenitur virgo Dicit Hostiensis
Innocencius et Hostiensis iudicialiter pro
matrimonio et hoc in foro iudicii tamen
in foro anime non sic iudicabitur / quia
dignum est ut mulier quo mentita est se
esse virginem remaneat decepta Ceterum
vir subveniatur qui facte vult vitare
bigamiam Sed sub modo contrahi-
tur / Do tibi tunicam vel cingulum
vel anulum ut contrahas mecum
aliquo tenore quod donum talis
contractus statim tenet / sed si non
teneatur per tenorem Datur tamen doctores
tres quod licet possit contrahi matrimonium
sub condicione non tamen sub modo ac-
tus tenendum matrimonium
ex causa contractum tenet sive
causa sit vera sive falsa ut contra-
ho tecum quia pulchra es vel quia divi-
tes nisi causa esset falsa quod con-
tinet in se aliquod impedimentum
ut contraho tecum quia libera es
et sic non esset libera non teneret
matrimonium quia similis condicio im-
pedit matrimonium Sciendum etiam
quod si quis contrahat cum aliqua
sub condicione deinde ante eventum
condicionis contrahit cum alia per
verba de presenti tenet cum secunda etiam
si sit consanguinea prime secundum de vi.
pe. non aut in mediis

Nunc videndum est de
impedimentis matrimo-
nii Sunt autem duodecim
impedimenta que
impediunt matrimonium contrahi-
endum et dirimunt iam contractum
Ut Innocencius in c. Provenit de
sponsa. Primum est Error. xxix
q. i. c. Si quis Sunt sic dicit

neque furiosus neque furiosa contrahere
possunt matrimonium. Quod si contraxerint fuerit
scilicet sanitatem non receperint separantur sed post tar-
furiosum. Et ratio quia tales non possunt
consentire. Si tamen habeant lucida in-
tervalla tunc bene possunt ut dicit glo-
ssa ibidem de consanguinea
Secundum si est frigidus utraque te-
stantibus coeuntibus vel impotens coire
xxxiii q. i [illegible]
Tertium affinitas ut si quis sponsam
de presenti consanguinei sui accepe-
rit in uxorem vel etiam eam cogno-
vit impeditur contrahendi et di-
rimit contractum ita quod primo te-
netur si uxor nondum ad abstine-
ntiam propter publice honestatis iusti-
tiam ut de eo qui cognovit con-
sanguineam uxoris sue c. discre-
tionem
Quartum error in persona ut quando quis
putans contrahere cum Katherina
contrahit cum Margaretha
Quintum error in conditione similiter ut
si quando quis contrahit cum aliqua
putans eam liberam cum tamen est ancilla
ut de coniugio servorum c. ii. Sed
quid dicis de Jacob qui decep-
tus est in persona sed qui putans
Rachelem cum qua contraxit sed
invenit Liam sed tamen tenuit ma-
trimonium. Respondeo [illegible]
xxix q. i c. i. Et illud ma-
trimonium non tenuit ex precedenti con-
sensu sed ex subsequenti quod per co-
pulam carnalem in eam consentit
de novo. Error tamen qualitatis
non excludit consensum matrimonii
ut si putat bonum qui tamen est ma-
lus vel si putat virginem que ta-
men invenitur corrupta. Similiter
error fortune ut si putat sponsa
divitem que tamen est pauper in omnibus
istis casibus non dirimitur
matrimonium

Sextum votum sollempne vel sa-
cri ordinis vel professionis. Unde
si quis professione facta in religi-
one vel in sacro ordine positus
duxerit dirimitur matrimonium ut qui
clerici vel coniugati de voto c.
li. vi. Alia autem vota simplicia
licet impediunt contrahendum
non tamen dirimunt iam contractum
Ut si quis vovet simpliciter non
ducere uxorem et postea ducit tene-
t matrimonium sed ille peccavit mortaliter
sic contrahens et non debet petere
debitum ab uxore sed tamen tenetur
reddere quod petitur ut notatur de
[illegible] in c. Rursus qui clerici vel
coniugati de quibus ibi dicitur
videre materiam. Quod tamen si quis habens
votum simplex [illegible] a sacerdote
an possit contrahere, dicunt
aliqui quod sic. Sed antequam
[illegible] an tale matrimonium
tenebit. Dico non quod ab eo
peccatis quia daret occasionem
mortaliter peccandi
Septimum si machinatus est in
mortem prioris coniugis vel ea-
dem promisit de eo quod duxit
in matrimonium quod pollint(?) per
adulterium c. Significasti et c.
de eo an in c. laudabilem de
conversione infidelium. Et quando
machinatio est ab utroque sive
amborum vel [illegible] in mortem ma-
riti tunc sufficit ad dirimendum
matrimonium sine adulterio. Quando
vero machinatio est ab altero tan-
tum non sufficit sine adulterio
ut de divortiis c. i. Est et
istud bene imprimendum [illegible]
quod [illegible] iste iste punctus
intelligitur
Octavum si est aliquis cultus
ut Sarracenus vel Judeus xx-
viii q. i [illegible]

coactus est contrahere Vt de sponsa
sa. Cum locum. Et intellige de
vi vel metu qui in constantem virum
cadit. Vt dicit glo(sa) ibidem que
causa dicit. Cum minor metus conti
git feminam quam virum quod singu
lariter nota
Decimum sacerdos ut qui clericus vel
vovens c° s° Et de voto c° s°
vj Undecimum Si est alteri nupta
de spon. duorum c° ij°
Duodecimum publice honestatis
iusticia de sponsa c° Juvenis
et c° ad audienciam Sunt et alia
duo impedimenta que impedi
unt si non committunt set tempus fe
riarum Vt de feriis Capellanos
et interdictum Ecclesie ut de sponsalibus
impuberum ad dissolvendum de
ambobus istis dantur versus
Hec sunt in summa certi subtrahe
forma Error condicio votum
cognacio crimen Cultus dispa
ritas vis ordo ligamen hone
stas Et si sis affinis vel si coire
nequibis Hec facienda vetant
connubia facta retractant Et de
ultimis duobus datur versus
Ecclesie vetitum nec non tempus
feriarum Impediunt fieri per
mittunt facta teneri. tempus feriarum tollere satis facti

Prima caveat vir
non volens amicam
extorquere carnali
copulacione fingat se
eam ducere velle non
habens intencionem et post
ea eam ducendi Vera talis
si eam non ducat grave peccat Et
licet in foro penali non inducatur.

pro matrimonio tamen in foro Judicii indi
cabitur pro matrimonio Et licet
mulier que simplici animo sibi con
sentit a peccato excusatur tamen talis
deceptor si vult veram penitenciam
agere necesse habet eam sine fraude du
cere quantum in eo est vel dare sibi vi
rum convenientem vel aliter satisfacere Et
ad hoc tenetur secundum Thomam Et
hoc si vir est equalis condicionis
cum illa Verum si vir esset melioris
condicionis puta nobilis et mulier
rustica vel ribalda potest probabiliter
presumi quod non fuit decepta set se de
cepi finxit et tunc in tali casu si
ille non animo ducendi cohabitavit
cum ea non tenetur eam ducere nec
ei satisfacere ut dicunt doctores
Secundo caveat ne quis sponsam
suam contractis sponsalibus antequam
solempnitates ecclesie fiant scilicet
antequam ecclesie copulentur audeat
cognoscere Vera talis peccat secundum
Willhelmum Et hoc intellige in illis
partibus ubi prime nupcie benedi
cuntur Unde cum isti non sunt virgines
nec alter ipsorum per illam occultam
commixtionem si accipiunt postea bene
dictionem quam soli virgines vel
alter ipsorum recipere consueverunt
peccant cum secunde nupcie non
sunt benedicte Et tamen non est con
suetudo in aliquibus partibus bene
dicendi primas nupcias sicut est
in polonia Credo tamen quod sponsus
cognoscens sponsam animo con
summandi matrimonium antequam in facie
ecclesie copulentur nec peccat nisi
venialiter Et Thomas in scripto
Summe de xxviij
Tercio caveat ne cum vir ne con
trahat cum illa per verba de presenti cum

qualiter contraxit per verba de futuro
et copula carnali consumauit quia
nec vero aliquo censetur matrimonium
quod per modum de facto est sub
sequtum vt de sponsalibus habetur q
Quarto caueant ne contrahant
pro filijs aut filiabus sponsalia
vel matrimonium cum adiectione pene na
talis adiectio pene non valet de
iure vt dicit in c. Gemma de sposa
libus quia matrimonia debent esse libera Et
hoc est contra nostrates qui in stipulat
stipulant penas compleant nisi
filij eorum voluptatem Dicit tamen
Francis de Zarabellis ibi an
Dominicus Abbas in dicto c. Gemma et
Hostiensis de v v v q ij c. prima quod bene
potest stipulari arre vel pignora
dari inter contrahentes sed non pene ra
tio quia pena solum promittitur arre
vero dantur facilius agitur simul
ad promittendum quam ad dandum
Item arre sunt in modica quantitate
pene vero in magna et ideo timore
magne quantitatis posset quis com
pelli ad matrimonium Dominicus tamen dicit quod
si sunt extra omnis qui non co
trahentes personas in sua potestate
ibi possunt stipulare penas inter se et
perdunt eas vel acquirunt si sponsi
eorum non stant in promissionibus
vel parentes vel alias qui habent
sponsos in sua potestate non habent locum
De pignoribus eciam tene
as quod si datur pignus loco arre
tunc teneas Si autem pro pena tunc
non tene Item si datur pro comuni
onem non tenet Si autem pro tradi
cionem tenet hoc autem dicitur
secundum Raymundum et alterum
quod data pignoris tenet si tradi
tur secus si constituitur tamen quia quando

quando traditur cedit loco arre si
quando constituitur cedit loco pene
Quinto caueant contrahentes
ne in cognacione spirituali vel le
gali contrahant nam prohibentur
contrahere consanguinei vsque
ad quartum gradum inclusiue i
collateralibus Item ascendentibus
autem spirituali prohibentur scilicet bapti
satus et leuans baptisatum et
filij leuantis Item baptisatus
et compater leuantis prohibentur cognita
Item leuans et parentes leuati
Et eodem modo dico de baptisato
et baptisante Similiter inter confir
matum et confirmatorem Item ali
is autem sacramentis non contrahitur
spiritualis cognacio sed in prima quia
prima non est sacramentum collatum
per modum generacionis secundum
communiter sequitur per ipsum non contra
hitur spiritualis cognacio alias
cum filius presbiteri non posset
inuenire vxorem in tota parochia
secundum Hostiensem in quarto de v v
ij q i articulo ij licet inter sacerdotem
et confitentem contrahitur secundum
non tamen dirimit quia ad aliud
eorum cognacio tamen catholicus
licet impediat contrahendum
dirimit contractum Vt de cogna
cione spirituali per catholicam summum
libro iiij Item cognacio legalis
impedit contrahere ad matrimonium
Est autem cognacio legalis illa
quando quis adoptatur in fili
um aliquem qui tamen coram
iudice Et dico coram iudi
ce quia alias facta in priuato nichil
valet secundum Hostiensem de cognacione
legali c. Vnico Et quia ista
cognacio apud nos habetur non

Viget et de ipsa supersedeo Sexto
caueat vir ne dimittat vxorem
suam propter quamcumque causam nisi prop-
ter fornicacionem vt dicitur in Glo-
sa c. quicumque sunt de diuorcijs Et in-
tellige tam de fornicacione carna-
li quam eciam spirituali sicut est ydola-
tria uel heresis Similiter si mortem
viri machinetur In istis tamen
casibus non ducet aliam quamdiu
viuit ista quam dimisit Vt xxxij
q vij Omnes causaciones Pa-
tet licet quo ad thorum sit di-
missio et diuorcium non tamen quo ad
vinculum quod est indissolubile et
perpetuum Ex hoc patet quod mulier a viro
non separatur propter furtum uel propter alia cri-
mina vel aliud impedimentum Vt
dicitur c. Sane sit de diuorcijs
Nec eciam propter aliquo defectu corporali
sicut pro cecitate surditate fetore
oris Et intellige eciam quod quantum-
cumque essent notoria crimina fornica-
cionis in vxore non potest vir sine
Judicio Ecclesie propria auctoritate
eam dimittere licet possit bene debi-
tum sibi imputato denegato Ex-
tra de eo c. porro et c. Significa-
sti de adulterijs In hoc tamen
casu quod alter fornicatur spiritualiter
scilicet labitur in heresim non potest ille qui
remanet in fide aliam ducere
viuente illa heretica Secundus sit ali-
quis hereticus infidelis vel paganus
conuertitur cuius vxor non vult con-
uerti vel non vult cohabitare sine
contumelia creatoris quod ille
potest contrahere et si viuente vxore
Vt de diuorcijs capitulo quanto
Septimo caueat ne vir vxorem
in adulterio deprehensam interficia-
at Quamuis licet secundum leges ciui-

les non puniatur talis occisor aliqua
pena tamen secundum canones diuinitus
punietur xxxiij q ij Inter hec vero
expresse prohibetur talis vxoricidium
Debet enim pocius eam corrigere
et sibi reconciliari cum deo ipsam
suscipere propriis penitencia Ergo
mulieres adultere [illegible] virum Vt
dicit Bonauentura in quarto de xxxij
ij q i Et thomas q iij quarti eciam
addit quod occidens vxorem propter a-
dulterium uel adulterum ex statuto cum
contrahere non debet Et maxime si
occidit eam vt contrahat cum ala
scilicet si non eo animo fecit licet
non debeat contrahere cum aliqua
si tamen contraxerit tenet
Octauo caueat ne laicus aliquo
sacro ordine contrahat matrimonium
quod tale matrimonium non tenet Vt de voto
c. vna lex vero Similiter [illegible] caue-
at ne contrahens per verba de presenti cum
aliqua sacro ordines accipiat quod
talis debet restitui vxori Et si
potest esse scandala vitare debet restitu-
tionem et tamen clericalem et non potest
contrahere post mortem vxoris et si
contraxerit non tenet matrimonium
secundum Innocencium Nec eciam post mor-
tem vxoris potest in suscepto ordi-
ne ministrare Vt in extravaganti
Johannis xxij Antiquorum incipit
Antiquorum Talis autem restitutus
vxori tenebit reddere debitum
si non potest petere
Nono caueat coniuges ne post bene-
dictionem acceptam prima nocte
commisceantur vt xxx q v in de sponsis
Alibi eciam quod biduo uel triduo
debent continere Vt xxx q v
Aliter Sed hoc est consilium non
preceptum Et ideo ne quis obligetur
sub precepto sponsi et ad illa pono

Hic p aui sacmcto q2 multi faciunt in
desp'tu consang de tlib9 cingitibus
p modum p'cepti quod fieri no debz
sed p modum q'silij tm
Decima caueat vir vel femina ne se
ne parentum consilio vel consensu
iniliant quia dicit Ambro in li9
de patriarchis Non est virginalis
pudoris elige maritum Vn et Eua
v'sicul9 dicit, q2 alit no est letum
coniugii nisi a parentibq tradatur
Et Anlpaden in q'stione tmq9 seme
legit dixisse Spon salud mere pr
meus eidem subijt mariti eligere
no est meu Ar cima h'ue xxx
ij q ij q Cum dicatur Sed tn seccit
tenet iuriom q2 hoc solum est
de honestate no de nccitate ma
x'ie si hn annos lectimos s3 vir x
iiij et femina xij sicut tn leges
q femina p q b x v inuitis putibq
nubit et vere est
Vndecio caueat sacerdos ne clan=
destine aliquos copulet hec est
no p'missis bannis in ecclia nay
talis sacerdos suspendit p triēni
um vt notur de clandestina de
spon sacione e Cum inhibicio
Duodecimo caueat sacerdos ne
deducat sedas impares q2 irregu
laritatē incurrit pt tn p Epm sr
ca dispensari vt in extrauaganti
Jo3hes xxij que incipit Comuē
nacoin-
Terdecimo caueat vir ne semper
exigat vel reddat debitum vxori
cum sit affirmatiuum no obligat in
p loco et tempe Sicut Jo3hes pani
em q2 obligat semp, s3 no ad pp
nec p semp. sic eciā pt esse debite
circu'stanciata sm doc. subtilē
in q'rto de xxx iiij Vt qui timet
aliquod periculum sequi ex actione
vel reddicione no d3 exigi nec red
di ex equo p3 q mulieri pugnanti
in qua timetur p'babilr aborsus
vel detrimento fetus no d3 reddi vel
ab ea exigi debitum Et vero sm
doctorem subtilem in q'rto de xxx
iiij Similr si mulier vinculo obli
gatur a d'no reddendum in here
tasu, q2 no tenet' audire sem
in p'to pugnante vel no esse ea
aborsus Similr si reddicio debi
ti vergit in detrimentum pl'e semie
no tenet' redde q2 tenet' porius
diligere incolumitatē ipi' istud
sacramentum detrimentum vitaē in
coniuge Similr no tenet' satis
face voluntati in certis tpe me
strui ne p'les nascat' leprosa
qua alio passi peccante sanaret
cum q2 · eius contrarius inducit per
petuam sterilitatē in mulie sm
Ange. pl'e cum excessiuē semis
cu sanguine vel si coniuge nasci
fetum sit leprosis scabiosis
conantis, et inledum caduci cor
pore obsessione demonum terri
bilis vnde tempore apperio
in lege moysi cuiu acced9 ad me
struatam morte moriebat', tpe
mortis no infligebat' nisi p mor
tali Et si dicas tn leges viro
tenet' mulr redde debitu liq
no tenet' secum cohabitacio vbi
tn certissimum est q p'les nascit'
leprosa q9 sim' inmestruata
Vnde sm doctorē subtilem vbi s
Cum in mestruo pt cōperari
tempus conceptionis vt nasceretur
p'les sana, in lepra vero no sum
melius est q nascat' leprosa
vel aliquo alio q omnino nulla
q2 melius est sic esse q no esse
Vt dicit Salamius vbi sup
q ij articulo ij Sed est s'iuenis
inmatabilis vel diuortium per vir

ad ecclesiam accedere, quia alias oportet
vigilias prius abstinere. Dicit etiam
quod mulier inpregnata potest reddere debi-
tum viro petenti, sed tamen caute
faciat ut sufficiat; non tamen ita con-
fitetur sed caute quod possit esse
occasio sibi inficiendi in aliquas
pessimas corruptiones sic ad
illud proximus accedit. Si autem petit
ignorante quod mulier aliquam occa-
sionem pretendere vel infirmitatem
allegare ne debitum reddat vi
periculum viri timeatur. Dicit etiam
Thomas quod attendens ad pignatam
non semper peccat mortaliter nisi ti-
meat abortus. Dicit tamen ipse quod si
vir ipse consuetum medium a natura
institutum quoad ad seminum congregat
debitum a coniuge a parte posteriori
vel ad latus non semper est peccatum
mortale sed quandoque potest esse sine pec-
cato hac enim dispositione corporales cor-
poris aliud modo non patitur. Si
vero autem proprium vas ... est peccatum
mortale quia hec est agere contra
naturam coniugis et semper est peccatum
mortale et etiam sodomiticum
hec sanctus Thomas. Sequitur
tractatus secundus de celebratione misse

De sanctitate in
mea commemo-
ratione Luce
xxii de con-
se. dist. ii Celebra-

tur quia secundum Thomam in 3a
parte sue Summe q. lxxxiii articulo
in misterio nostre salutis totum
complectitur in sacramento con-
tinetur. Ideo ceteris sacramentis
perfectius agitur cum maiori solemp-
nitate. Sunt quidem solempnitates
in misse officio consistit ubi recol-
litur singularis memoria dominice passi-
onis iuxta quod ipse dicit ad
passionem fieri precepit dicens Hec
facite in mea commemoratione. Glossa
in memoriam mortis mee. Item quia
singule partes misse mentaliter sal-
vatorem commendant amore mi-
serationis designat eius sancta gesta
et opera ipse que operatus est ope-
rando salutem in medio terre et
precipue misteria misterium sue pa-
ssionis resurrectionis et ascen-
sionis et de singulis partibus
huius sacramenti officii literaliter
intendamus etc.

Circa quod primo viden-
dum est quod missa dicitur
primo a mittendo quia
ibi angeli mittuntur
ut dicit Gregorius de con. dist. ii
Quid sit sanguis. Item ratione filii
dei qui ibi mittitur a deo patre.
Item ratione nostri quia mittimus vota
nostra ad deum per sacerdotem ut
nobis deus mittat benedictionem
et gratiam. Item ratione assiste-
ntium secundum consuetudinem quia ut dicit
Thomas antiquitus admittebantur
usque ad offertorium et ab offerto-
rio foras mittebantur cathecu-
mini autem non intelligentes non
dum habiti sancti. Sed autem multa
nomina extiterat officium misse seu
sacramentum. Dicitur enim missa
ipse ratione singularis effectus
...sacra alii et quod ...
et ... gratia quod bona gratia.
Dicitur hostia ab hostibus vincen-
dis quia per eam hostes nostri vincuntur.
Immolatio dicitur ratione ...
... alii et malos quia

quia in mensa i(d est) in manibus altaris sig-
nificatur Communio dicitur quia commu(n)is
est omnibus fidelibus Sinaxis illud quod est
de uno pane et de uno calice par-
ticipamus Dicitur viaticum quia datur
in hac via pugnantibus vite ad susten-
tacionem. Dicitur sacrificium quasi
sacrum factum. Sacrum quia per misteria con-
secratur in psalmo Immola deo sa-
crificium laudis Dicitur etiam
actio secundum leonem papam quia
hic quasi in quodam iudicio agi-
tur. Nam locus est causa, iudex
deus, actor dyabolus, reus populus,
consciencia testis, sacerdos defen-
sor. Sicut dicit Aug(ustinus) de conse-
cratione Omne sacerdos quem electe
te tam propicium esse voluisti
Secundo videndum est quis insti-
tuit missam Respondeo quod petrus
Jacobus et Basilius Cesari-
ensis episcopus De petro dicitur
in cronicis quod primus antiochie
primam missam celebravit sub
tribus oracionibus Ut dicit Hu-
go de sancto victore li(bro) v. de
sacr(amentis) c(apitulo) viii. De Jacobo et Ba-
silio legitur de conse(cratione) d(istinctione) ii.
Dicit autem ... de fide in deo c. Ja-
cobus quod Jacobus instituit di-
ci secretum Basilius autem alia
addidit
Item quo sciendum quod missa quon-
dam non cum tanto apparatu nec
cum tanta solempnitate dicebatur
Primo enim ab apostolis dicebantur
illa verba tantum in celebracione mis-
se que dominus dixit Hoc est corpus
meum. Sed postea apostoli addiderunt
dominicam oracionem et adhuc ecclesia con-
suetudinem apostolorum representat sin-
gulis annis sexto die veneris
excepto quod eo die non consecratur

Postea tres apostoli vel eorum successores
instituerunt ut epistola antequam legeretur
ante sacrificium. Primo ergo legebatur
epistola secundo ewangelium tercio dominica
oracio quod dicebant verba domini
et tunc offertorium incohabatur
a lectore, quod mos sabbato festo
Penthecostes adhuc servatur Post-
ea vero sancti patres et apostoli varie
illas solempnitates que nunc
sunt in missa addiderunt Ut
Alexander Gelasius Grego-
rius Celestinus Damasusque Ca-
nonem autem dicit Gregorius com-
positum fuisse a quodam scola-
stico. Apostoli tamen ibi multa addita
sunt sicut in sua patebit in suis
locis de quolibet eorum specialiter
Tercio videndum est de preparacione
sacerdotis Et quia sacerdos est qui
pugil qui dimicaturus est cum dya-
bolo pro delictis populi in missa, so
armet se Primo oracionibus, se-
cundo vestibus sacris, tercio ceremoniis
debitis Primo igitur dicit Anima
dilecta Benedictus sit Inclina
Concede Deprecor ... Et hec
contra ad illos qui dicunt Roma-
num officium quod leo papa insti-
tuit Dicuntur autem isti quinque psalmi
secundum quinarium propter transgressionem
quinque sensuum Et cum in quo-
libet istorum fit commemoracio de hiis
que spectant ad istud sacramentum
vel ad remissionem petere Primo
dicitur de oblacionibus Altaria tua domine
virtutum Secundo de gratia dei ibi O-
stende nobis domine misericordiam tuam etc.
Tercio de adoracione ibi Venite
et adoremus eundem etc. Quarto
de oblacione ibi Calicem salutaris
accipiam etc. Quinto de finali

redempcione ibi Crucia apud domi-
nica et Secundo sacerdos armat se
petendo pedes pugnando malos
per quod signatur cogitacionum malorum
mundacio. Tercio lavat manus. Iuxta
illud Ysaie lavamini mundi esto-
te. Quarto induitur sacris. Circa
quod sciendum quod aliter induitur
episcopus quam simplex. Nam episcopus
quod designat tamen Christi delecti
Primo induit sandalia vel so-
tulares quod designat acceas
pupillorum. Ipse enim est hic pu-
gnat cum dyabolo. Unde accipit
spiritualia arma. Alba pro lorica
accipitur. Cingulo pro arcu. Sub-
cingulo pro faretra. Et dicitur sub-
cingulum quo stola ligatur. Stola
circumdat collum quasi hastam
contra hostem vibrat vel exponit
manipulo proclamat. Casula
quasi clipeus contegitur. Libro pro
gladio utitur. Mitra quasi ga-
lea caput protegit. Sed simplex
sacerdos primo habet calceos sine
quibus nullus debet celebrare etiam
si habet ex voto professionis incedere
discalceatus, tamen Bernardus de
Parma. Et hec signat humanita-
tem Christi quam Galfes habita
calciamentum applanavit. Unde in si-
gnum desponsacionis Christi et
ecclesie incedimus calceati. Et de-
inde sacerdos ponit humerale
quod signat velamen Christi quod
habuit cum sibi dicebatur velato
Prophetiza nobis Christe. Alba signat
vestimentum quod Herodes illusit
Christum Luce xxiii. Cingulum
signat flagellum quo cesus est cir-
ca columpnam. Stola vero manipulus

funem quo alligatus fuit. Iudeus
enim comprehenderat et ligaverat
eum. Stola scilicet ligamine quo fuit
alligatus ad columpnam. Casula
scilicet purpureum vestimentum. Ista
spiritualiter scilicet virtutes in sacerdote.
Nam humerale signat fidem
quam apostolus appellat galeam Ephe-
sios vi. Alba spem que totum
contegit. Romanos viii Spe salvi
facti sumus. Cingulus iusticiam
Ysaie xi Erit iusticia cingulum
lumborum eius. Manipulus scilicet forti-
tudinem contra impetus dyaboli.
Stola abstinenciam humeris scilicet pacienci-
am et temperanciam. Casula que
totum operit scilicet caritatem que operit
multitudinem peccatorum. Ergo sa-
cerdos simplex sex indumenta
quia habet sex officia quia habet cathe-
cisare, baptisare, predicare, ligare,
absolvere et consecrare. Episcopus
vero habet novem scilicet caligas, sandalia,
succinctorium, mitram, dalmaticam,
tunicam, cirothecas, anulum et ba-
culum, quia episcopus habet plura officia
ultra sacerdotem scilicet virgines conse-
crare, ecclesias dedicare, clericos
ordinare, synodum celebrare, crisma
conficere, vestes et vasa consecrare
et confirmare. Consecracionem autem
vestimentorum predicte Stephanus
papa instituit anno domini du-
centesimo quinquagesimo septimo.
Quarto videndum est de accessu
sacerdotis. Sacerdos namque indutus
sacris accedit supplicando dicens
Psalmum Iudica me deus. Quo facto
statim recognoscit se indignum
et peccatorem confitendo generaliter
peccata dicens Confiteor deo patri
post quam confessionem consequitur

venia et indulgencia venialium et
mortalium peccatorum. Quia autem illa con-
fessio esse honestius debeat ne scanda-
lizet audientes, unde nec debent in
speciali aliqua peccata dici sed aliqui
indiscreti faciunt dicentes publice
detractione sed solum in generali dicen-
do quod peccavi cogitacionibus verbis
et operibus et aliis multis malis / con-
fiteor vobis fratres. Primo hanc con-
fessionem instituit Damasenus papa
Hispanus anno domini tricentesimo
quinquagesimo vicesimo. Deinde
sacerdos accedens altare dicit Au-
fer a nobis domine signando se in
facie / per quod petit omnia impedi-
menta a se removeri. Quando osculatur
reliquias in medio altaris dicens
Oramus te domine per merita omnium sanctorum
tuorum / et eorum quorum hic reliquie
recondite sunt ut eorum intercessione
nobis indulgere digneris universa
delicta nostra, per quod petit sanctorum
suffragium quia ex se sit indignus.
Deinde osculatur librum dicens
Dignus es domine accipere librum
et aperire signacula eius quoniam occi-
sus es pro nobis et redemisti
nos deo in sanguine tuo. Osculum
istud quod facit in medio altaris
significat iudaicum populum. Secundo
ad gentilem populum quem per Christum
redemit. Unde quia Christus utrumque
populum veniens in medium dedit pacem
ideo utrumque osculatur. Quando autem prius
sacerdos accedit ad dextrum cornu
altaris significat quod prius Iudeis pre-
dicavit, deinde gentilibus.
Visis quibusdam videndum est de sex
officiis quod hic sunt per totum. Primum
prima vocatur preparatio et durat ad epi-
stolam. Secunda misterium et durat
ad offertorium. Tercia oblacio et
durat ad prefacionem. Quarta consecra-
cio et durat usque ad Oremus
preceptis etc. Quinta sacramenti percep-
cio et durat usque ad communionem. Sexta gracia-
rum actio et durat usque ad finem. Et quia
populus de primo veniebat ad mensam de
vacatione, ideo prima missa incipitur
ab introitu.
Pro quo sciendum quod olim missa
a lectionibus inchoabatur sicut ad-
huc fit in Sabbatho Pasche et Pen-
tecostes. Unde Celestinus primus
natione Romanus anno domini
cccc° xxviii° instituit ut ab introitu
missa inciperetur. Quem Gregorius primus
anno quingentesimo nono talem
introitum composuit. Et signat
desiderium patrum priorum qui incar-
nationem Christi desiderabant clama-
ntes Rorate celi. Emitte domine agnum.
Et iterum Utinam dirumperes celos.
Introitus autem designatur desiderium
mundi patrum quod dum ipsi desiderando
clamabant / Ideo autem ut quamvis
introitus sumitur de psalmis quia
olim cantabantur in principio misse
ccccc psalmi. Sed quia tedio-
sum erat populo, Papa Pelagius
statuit quod solum aliquid de psal-
mis sumeretur sicut introitus sunt.
Aliqui tamen sancti habent speciales
introitus in suis festis propter conve-
nienciam eorum. Dicitur etiam gloria patri
quia hic solus filius sit incarnatus
hic tota trinitas appellata est in incarna-
cione quod Damasenus papa insti-
tuit. Obmittitur autem in missa de
functorum quia illi non sunt in statu glorie
hic pene similiter in dominica passionis
dominus quia non tacetur gloria sed con-
fessio in persona filii dei sed resurgit
autem introitus ideo quod tam pre-
dicentes quam sequentes sancti
cecini sunt ... Unde et quia

preambulant et qui sequebantur clamabant osanna. Sciendum autem quod sacerdos primo debet egredi de sacristia quando introitus missae cantatur. Significat autem ille egressus Christi egressum de utero virginis gloriose de quo processit tamquam sponsus de thalamo suo. Secundo populus debet venire ad mentis humilitatem quod designat kyrieleison quod etiam contra spiritualia cantatur novies in signum et est graecum sic translatum: Domine miserere. Sit autem in graeco ut innuatur Christi titulus fuisse scriptus graece hebraice et latine. Unde osanna sabaoth hebraica sunt, reliqua omnia latina. Vel ut omnis lingua confiteatur Christi passionem. Dicit autem novies ut ad novem ordines angelorum contemplatione passionis perveniat. Explicatur autem ad laudem Trinitatis. Sequitur post introitum et melica cum signum sicut adventum Christi in carnem kyrieleison vel in metrum quod fiat per hoc quod dicitur miserere nobis. Tertio debet populus pervenire ad mentis elevationem quod designat cantus angelorum sic gloria in excelsis deo. Et recte sequitur post illa duo ad designandum quod hoc fuit adventus Christi in carnem et metrum debet gaudere gaudio spirituali et illud vocaliter exprimit. Et primo incipitur a sacerdote secundo a choro completur per quod designatur quod unus angelus in nativitate domini istum hymnum incepit post quem chorus multi alii exercitus prosecuti sunt ut dicitur Luce ii°. Et quia iste hymnus dictus est ad laudem Christi in nativitate qui est mediator dei et hominum ideo in medio altaris dicitur. Vel quia in media nocte natus est. Et quia etiam iste hymnus natum Christi in medium dictus est ideo sacerdos versa facie in orientem ipsum incipit. Et quia illud canticum est leticie ideo in adventu non cantatur quia sancti patres non in re sed in spe habuerunt Christum. Spes autem quae differtur affligit animum. Proverbiorum xiii°. Similiter in quadragesima et septuagesima ubi recolitur lapsus primi hominis flebilis. Vel per novem septimanas tacetur propter novem ordines angelorum consortium perditum. Item in die Innocentum non cantatur quia non fuerunt in gloriam sed in limbum usque Christi ascensum. Qualiter iste hymnus dicitur quod sic deus laudandus dicitur excepto sabbato pasche et cena domini propter speciales rationes. Sed in cena tamen domini non dicitur nisi ab episcopo. Sed sabbato pasche ab omnibus quia illa missa quodammodo est diei sequentis scilicet resurrectionis Christi. Unde in nocte debet cantari. Hec autem sic dicta sunt de ii parte.

Deinde sacerdos vertit se ad populum dicens Dominus vobiscum quod tamen in quod dominus tribuat petentibus affectum et voluntatem bonam. Sed episcopus dicit pax vobis qui est vicarius Christi et est sensus: Pax vobis hoc est sit in pectore et in studiis et unitate. Et chorus respondet Et cum spiritu tuo, id est deus qui est in corde tuo sit etiam in corde meo. Et est istud verbum Booz qui sic salutavit messores Ruth c. ii°. Sed istud verbum et cum spiritu tuo sumptum est ab apostolo ad Thymotheum ultimo.

Sciendum tamen quod sacerdos vertit se in missa quinquies ad designandum quod Christus post resurrectionem suam ipsa die resurrectionis quinquies apparuit: primo Magdalene, secundo mulieribus, tertio Petro, quarto duobus discipulis euntibus in Emaus, quinto omnibus discipulis absente Thoma. Et quia populus debet venire ad orandum cum merito impetrandi ideo statim sequitur collecta. Unde dicit sacerdos oremus signans

Illud quod Christus dixit apostolis orate ne intretis in temptationem per quod etiam reddit se indignum. Unde quidam contractus ad fideles dicit: Oremus carissimi mecum orate ut quod petimus facilius impetremus. Et tunc dicitur collecta sub eo quod designat quod Christus stans exemplum orandi. Et dicitur collecta quia fit super populum collectum vel quia in ea colliguntur populi desideria. Et fit in dextera parte altaris per quam designantur bona eterna spiritualia que primo sunt petenda. Iuxta illud: Primum querite regnum dei etc. Fit etiam versus orientem secundum Damascenum libro iiii capitulo 1. Ut paradisum nostram affectam inquiramus qui est in partibus orientis. Secundo ut Christum crucifixum qui versus orientem stans in cruce respiciebat attendamus. Tertio ut Christum iudicem venturum inde significemus. Numquam autem dicitur una oratio vel solempnitatis et aliquando due vel tres usque ad septenarium et non ultra. Secundum similitudinem quod dominus septem petitionibus docuit orare et etiam quod ultra videtur in tedium. De conse. dis. i. Cum omnis. Quando autem imponuntur plures primo imponuntur due postea tres vel primo una postea due ita quod maior numerus servatur et ita semper finitur in numero impari. Et diriguntur omnes orationes Patri et filio et non spiritui sancto quia sit donum a dono non petitur donum secundum Wilhelmum de Parisius. De modo concludendi collectas dantur versus:

Per dominum dicas cum patrem presbyter oras. Cum Christi memoras per eundem dicere debes. Cum Christo loqueris per eundem dicere queas. Qui tecum si sit collecte finis in illo. Si spiritus alicuius eundem dicere debes. Hoc est ubicunque ad deum patrem dirigitur oratio et non fit mentio de filio dicatur Per dominum. Si autem mentio de spiritu sancto dicatur: Qui tecum vivit in unitate spiritus sancti deus per omnia secula seculorum, i. per omnia que preterita et futura sunt. Nullus autem debet facere novas collectas que non sunt ab ecclesia probate quod hoc prohibuit consilium Affricanum. [illegible] Augustinus. Secundum etiam quod si imponitur collecta defunctorum in missa maiore illa debet esse penultima et non ultima quia finis debet ad suo principio convenire. Nullo autem modo in missa defunctorum collecta pro vivis potest imponi sed quod mortui vivorum mala non possunt. Item collectas dici precepit Symmachus natione Sardus. Summa [illegible] quanto etc.

Expedita prima parte misse que est ad populi preparationem, dicendum est de secunda que est ad populi instructionem. Et incipit ab epistola in qua datur populus in divinis mandatis. Et licet sit pro pluribus sermonalem(?) informationem de qua in epistola, penitentialem operationem de qua in graduali, salutarem lamentationem de qua in tractu, spiritualem exultationem de qua in alleluia, principalem instructionem de qua in ewangelio, specialem fidei instructionem de qua in simbolo. Primum autem inter epistola sit officium precursoris qui predicabat ante faciem domini. Et quia predixit penitentiam agere et ideo sequitur graduale. Secundum quia post primum sequitur gaudium quia ipse dixit appropinquabit vobis regnum celorum. Secundum(?) sequitur(?)

alla qui est cantus gaudij / Et quia q[uam]
post eius doctrina statim secuta e[st]
doctrina xpi Ideo statim sequitur
ewa[n]g[eliu]m que est doctrina xpi / post
que secuta est fides discipulorum
Ideo sequit[ur] simbolum Ewa[n]g[eliu]m
aut ep[isto]le non sunt de libris quo-
niam quia in illis promittu[n]t[ur] temporalia In
ep[isto]lis vero pauli eterna Et hac
racione lectiones quando[que] terminant[ur]
in gravem accentum / sed lectio ep[isto]le
in acutum quia sursum tendit Gra-
duale secundum Hon[orium] dicit[ur] a gra-
dibus in quibus cantabat[ur] Et sig[nificat]
conversionem fidelium penitenciam Et
interponit[ur] versus ad signandum quod nullus
veram penitenciam facit nisi plene con-
versus est ad deum Et obmittit[ur]
grad[u]ale in festis Paschalibus
loco eius dicit[ur] Hec dies respon-
sorium quia dies illi statum fu-
ture felicem insinuant scilicet statu-
tum post resurrectionem ubi non erit
pena sed gaudium Alla vox leti-
cie significat gaudium penitencium
quod habent de promisso premio Et ta-
men etiam in adventu / quia licet sancti
patres habuerunt spem de incarna-
cione xpi / tamen quia de hac certi-
tant et eo exultabat Sed in Sep-
tuagesima obmittit[ur] quia casus primi hominis
defletur loco eius tamen tractus
cum prolixitate vocis signans pro-
lixitatem miserie presentis incolatus
Et hec Innocencius [illegible] in [illegible]
it sicut et toletanus Addit[ur] etiam
aliquando prosa post alla que est vox
exultationis ad signandum gaudi-
um corporis et anime Et est insti-
tuta a Nicolao papa / post enim

cantabat[ur] quidam neuma lon-
gum post alla loco cuius Nico-
laus papa in festivitatibus principalibus
prosam instituit Ewa[n]g[eliu]m quod
legitur in sinistra parte altaris de-
signat[ur] quia per ipsum peccatores sunt
vocati Et dicit[ur] versus aquilonem
ad cautelam maiorem et inimi-
cum honore equali eum per aquilo-
nem stant[em] Nam per aquilo-
nem dyabolus sic designat[ur] contra
quem est ewangelium Et dicit[ur]
in loco alto scilicet in pulpito quod
non fit in ep[isto]la quia alta locucione di-
gnantibus ewangelium quia celum
Et propter hoc etiam terminat[ur] in altum
Premittit[ur] aut[em] Et Dominus
vobiscum salutacio populi ut plus
per quod disponit populum ad
audiendum devote Et chorus
respondet Et cum spiritu tuo / sic
certum est dominus ad dicendum verbum
dei ita vobiscum ad audiendum
Designat se in principio et in fine
sicut in libris faciunt signum crucis
quasi dicat crucifixum predicare
intendendo Item in pectore ac si di-
cat in crucifixum credo deinde
in facie ac si dicat crucifixum
predicare non erubesco Similiter populus
faciat ne dyabolus auferat men-
tes eorum ab audiencia verbi dei
in principio Et in fine ne tollat
de cordibus eorum Et etiam populus
stare et non sedere in signum quod sint
parati pugnare pro ewangelio et capud
elevare in signum reverencie Et hoc
statuit Anastasius papa Clemens
dum [illegible] legitur etiam hoc
de tempore dis. [illegible] Item
arma et baculos a se ponere

insignum quod in ista doctrina evangelica
pati sint non armis set pacientia se
defendere Juxta illud Si te quis
percusserit ad unam maxillam prebe
ei alteram Scilicet aut thurificatur
tur altare per quod designatur adora
cione oracionis Juxta illud
Dirigatur oracio mea sicut incensum Datur
autem osculum libri tunc sacerdoti
scilicet post evangelium vel alteri ad designan
dum quod ipsis debent esse mani
festa divina secreta ceteris autem in pa
rabolis Luce viii°. Post hec ca
nitur Simbolum nicenum quod
Marcus Romanus papa Silvestri successor
instituit Anno domini ccc xx
v i ix°. Et dicitur a sin quod est
cum et bolos morsus quasi compo
sicionem per morsellos plures id est articu
los est enim collectum ex diversis
locis sacre scripture in qua est to
ta fides Compositum autem et ple
nius ad cautelam contra hereticos ne
sit difficile querere articulos fi
dei in scriptura sacra Et triplex
est Primum apostolorum scilicet Credo quod di
citur communiter in prima et in comple
torio Secundum Athanasii scilicet Qui
cumque vult salvus esse Et tercium
Nicenum quod in Nicena Si
nodo fuit institutum Istud autem
potius cantatur quam aliud quia
conditum est tempore veritatis [?] et
contra hereticos insurgentes
et clarius est determinata fidei
quam in simbolo apostolorum et de eo
potius cantatur istud quam illud
unde licet eadem est veritas fidei
utrobique magis tamen clare quam in
alio Cantatur etiam alte et expresse
ut omnes audiant et sciant

Consequenter videndum est
de tercia parte misse que
est oblacio que continet
in se sex partes Prima
est salutacio per quam assidentes
excitantur per affectum [?] Secunda
est oblacionis prolacio ibi Susci
pe sancta trinitas Tercia est alta
ris thurificacio Quarta est cordis
humiliacio Quinta sequens oracio se
creta Sexta manuum ablucio
Circa quod sciendum quod sacer
dos post simbolum dicit Dominus
vobiscum ad sciendum quod quisque
ad oblacionem se accendat et nulla
oblacio potest esse accepta sine deo
et ideo dicit Dominus vobiscum Et
quia tam populus quam sacerdos de
bent esse attenti circa oblacionem
hostie salutaris Unde tunc quasi
excitando populum sacerdos dicit
Oremus nec tamen sequitur vox
alta sed sub silencio dicit offer
torium per quod notatur sua [?]
maxime voluntatem ad deum
Significat etiam istud silencium
tempus ante passionem quando Judei
conspiraverunt contra eum ut si
quis confiteretur extra synagogam fieret
Cantatur tamen chorus valde leta
bunde ad designandum hilaritatem
offerendam quia hilarem datorem
diligit deus Et quia ut legitur
de David quod altare cum canticis
circuibat Faciunt autem fideles
oblaciones secundum consuetudinem appro
batam in aliquibus festivitatibus
De conse. dis. i. Omnis christianus
ut dictum est ad hoc Non apparebis

vacuo in competenti modo. Licet autem calix sit preparatus tantum ad quantitatem vel tamen offerat non est preceptum simile illud. Juxta illud exodi xxv. De auro que ultroneus offert accipietis.

Sequitur etiam post oblationem intentio. Et ergo sciendum quod sacerdos volens parare oblationem deo petat primo manus. Et primo ex hostia accipit panem et tantum asimum modicum et purum et tantum calix accipit vinum purum et sapidum et ut mixtum cum modica aqua que possit absorberi a vino. Quo facto dicit fiat hec commixtio vini et aque pariter in nomine patris et filii et spiritus sancti. Deinde accipit sacerdos calicem tenendo una manu altaris in medio et reliqua sustentando pedem calicis et alte sublevando dicit Suscipe sancta trinitas hanc oblationem. Que oratio de se indicat pro quo tunc ecclesia orat. Deinde dicta autem ista oratione calicem deponit decenter et patenam desuper tollit et panem ad pedem calicis collocare vult et se et calicem secundum modum magis convenientem. Calix significat crucis dignitatem patena largitatem que dignitatem super patena calicis contegit. Significant patena sub corporali absconditur quia discipuli relicto christo omnes fugerunt. Calix enim corporali cooperitur quod significat sepulturam christi. Est autem corporale esse de lino mundo et candido. Unde Hugo et Concilium Cabilonense ut etiam habetur in Burchardo libro iii. hoc instituit. Silvester papa

Anno domini ccc. xv. Ut non debet in eo aliqua gemma intra preciosior aut vilior misceri. Unde dicitur et Silvestro de deo quad refert Theologie de conse. dis. ii. Consulto quod ille gravius peccat et offendit qui mittit corporale in confessionem sacrae aliter quod stat tergendum super calicem. Nec etiam corporale debet lavari permitti nisi per sacerdotem prius lavarent in vase ad hoc speciali deputato in quo nihil per modum est lavandum. Ut dicit de conse. dis. i. Nemo. Significat autem hoc corporale secundum Theologie vi. b. Corpus quod autem super ponitur calici significat quod christi passione ecclesia non desinit imitari. Corporale enim multo labore candidatur et etiam multo labore christo conformatur. Item significat sindonem in qua christus fuit involutus. Et ideo fit corporale de lino quia sicut linum multis tensionibus ad candorem deducitur ita etiam per illud significata que per corpus christi intelliguntur multis passionibus et pressuris ad candorem vite eterne perducitur. Ita etiam corpus christi per illud significatum per multas tribulationes venit in gloriam ut dicitur. Colo. c. Consulto de conse. dis. prima. Et quod tunc ut dictum est calix etiam per hoc significat christi sepulturam hec etiam tunc fit significatio admonendo quod tunc maria magdalena venit ungere eum hec est iiia pars huius partis.

Sequitur quarta pars de silentio ubi sacerdos dicit inclinato capite In spiritu humilitatis et est oratio danielis in c. Ubi sacerdos profunde inclinatur huius manus an

Vectus Et eciam hoc osculat(ur) altare
in signum crucis q(uia) p(er) passione(m) cruci(s)
et reconciliati sumus deo et in eius
amiciciam admissi Ad Ephesios
eis dicit tu(n)c no(n) osculant(ur) hic altare
Deinde sequit(ur) oro Vobis sacerdotes
Et sacerdos tunc v(er)tit se ad p(o)p(u)l(u)m
eos salutando et dicendo hec v(er)ba
Orate p(ro) me p(ec)c(at)ore p(er) que v(er)ba sacer-
dos implorat auxiliu(m) ecclesie ad instanciam
p(ro)p(ter) altitudine(m) sac(ra)me(n)ti Et debet
ista v(er)ba sonorose et expresse dici Et
tunc v(er)tit se sacerdos ad alteram p(ar)-
tem dicens Domine exaudi orac(i)one(m)
meam q(uia) tunc orat secreti orone
Et in hac multi errant suppresse di-
centes / et eciam ho(mine)s nolentes se h(abe)-
re ad p(o)p(u)l(u)m nec ad alteram p(ar)te(m) alta-
ris quod no(n) est sine pecc(at)o Ista
aut(em) conv(er)sio ad p(o)p(u)l(u)m cum silencio
fiat occulta apparicionem xpi qua
apparuit petro q(uia) lic(et) certu(m) sit
q(uod) in die resurrecc(i)onis apparuit
Ut d(icitu)r Luce ultimo tamen modus est
ubi ergo sit sub silencio
Item q(ua)rto sequit(ur) secreta q(uia) secrete
dicitur venerat(ur) mental(is) conv(er)sio
ad deum ut sit sacrificiu(m) deo gra-
tum Collecte aut(em) tot dici deben-
te quot fuerunt collecte in p(r)incipio
et eodem ordine pa(n)i et co(n)clu-
de Et tamen in fine dicit(ur) expresse per
omnia secula seculor(um) ad signu(m)
q(uia) lic(et) orat ut singular(is) p(er)sona
tamen ex quo p(ro) toto p(o)p(u)lo orat ideo
occulte fini no(n) d(icitu)r Vel ad d(omi)n(u)m
d(omi)n(u)m q(uia) sacerdos hic postulat
auxiliu(m) ipsi Cui expresse cleri(cu)s
respondet amen ad signu(m) q(uod) p(ro)
lazari resuscitacione(m) cristus pu-
blice predicaverit +

Est autem vi(ca)r(ius) de q(ui)nta p(ar)-
te que dicit(ur) sequ(en)do ora-
vel p(re)facio q(ue) h(abe)t quatuor p(ar)tes
In p(r)ima p(o)p(u)l(u)s salutat(ur) cum dicit(ur)
Dominus vobiscum In secunda eo assi-
gnat(ur) ibi ut dignum In tercia
laus divina a p(o)p(u)lo decantatur
cum dicit(ur) Sanctus In quarta ipse
canon inchoat(ur) ibi Te igit(ur) etc.
Circa ad p(r)imum sacerdos saluta-
do p(o)p(u)lum p(ri)mo excitat eu(m) ad atte(n)-
cionem dicens Dominus vobiscum
S(ecund)o ad mentis erectionem ibi Sur-
sum corda Tercio ad gr(aci)ar(um) accionis
ibi Gracias agamus etc. Excitatur
aut(em) ad attencionem p(ro)p(ter) reverenciam
sacramenti in quo quasi supremus similiter
ipse sonus humilitatis et sacerdos
dicit Dominus vobiscum Deinde dicit
Sursum corda ad signu(m) q(uod) circa
sacramentu(m) debemus h(abe)re altitudinem
contemplacionis et ea que sursu(m)
sunt appetere ut dicit(ur) Rememora-
bit Et ideo quia istud sacrificium
no(n) p(otes)t esse p(er)fectu(m) sine illo qui sur-
sum est a quo bona cuncta procedunt
ut dicit Gregor(ius) Et a quo omne
bonum p(ro)cedit ut dicitur Jacobi p(rim)o
Et ad signu(m) q(uod) sacramentu(m) hoc
sacrificium no(n) p(ot)est nisi habentibus cor-
da sursum ad quod statim videtur
unissent habemus ad dominum Et q(uia)
sensus h(abe)mus sc(ilicet) corda nostra levata
ad deum ad dominum Et sic tercium h(ab)e(n)t innu-
merant(ur) habentes corda depressa q(uo)s
arguit p(ro)pheta dicens Filii ho-
minum usque quo gravi corda ut quid
excitat(ur) p(o)p(u)lus ad gr(aci)ar(um) accionis
ibi Gracias agamus domino deo nostro

Ubi videt congruenciam laude quia enim
indecore a fidelibus laudari Malachie
primo Si ego dominus sum ubi honor
meus et quia deus tu es solus celo-
rum et quia verum est ideo vult prefa-
ciendi Et quia tam immaculatas quam
penitentes vere licet laudare deum
ideo dicitur Dignum et iustum est et
certe dignum racione sue maiestatis
Iuxta illud apocalypsis v Benediccio
claritas sapiencia et graciarum accio honor
virtus et fortitudo deo nostro Dign-
um propter tanta beneficia nobis im-
pensa dignum semper laudare cari-
tate qua quo ipso filio suo pepercit
Secundo statim racio assignatur qua
a sacerdote cum dicitur Vere dignum
et iustum est et licet magis propter fructus
que reputat illud gaudium cantu
cum in die palmarum Benedictus qui
venit in nomine domini Ipse autem ex-
cantatur propterea dicitur manus levari
ad sciendum quia tunc sacerdos vult orare
pro celestibus Et propter ista verba vera sacerdos
applicat primo deum digne esse lau-
dandum Racione secundo invitat ad
angelorum cum dicit Et quod maie-
statem tuam laudant angeli quasi
dicat secundum Ambrosium Dignum est quia
modo nos gracia fecisti Et iustum quia
misericordia nos redemisti. Equum
quia clementer nos visitasti Salutare quia
perenne nos salutare visitasti. Nos
tibi semper id est omni tempore et ubique
id est in omni loco et si non actualiter tamen
habitualiter non pausando ut obtinent mor-
talis peccati Unde non cessat orare qui
non cessat benefacere secundum Augustinum
Circa quod sciendum quia tunc decem
sunt prefaciones Pelagius enim papa
statuit novem secundum Urbanum Anno
domini ccc xl iiii addidit decimam
de beata virgine [illegible] autem
fecit [illegible] natione [illegible] Anno
domini ccc lxxx iiii Prima

de nativitate Secunda de Epiph-
ania Tercia de Quadragesima Quarta de re-
surrectione Quinta de Ascensione
Sexta de Penthecoste Septima de
sancta Trinitate Octava de sancta
cruce Nona de apostolis Decima
de beata virgine Et licet de confes-
soribus Et inveniuntur quoque plures
prefaciones non inventa de dedica-
cione autem esse superfluum et arro-
[illegible] in [illegible] aliis in [illegible]
[illegible] ipse de qua [illegible]
modo non constat de ea Unde illi [illegible]
tentes eas [illegible] prestant cum enim
[illegible] collectam [illegible] non [illegible]
[illegible] et [illegible] magis tamen so-
lempniorum prefacionum pro sua libita
mutare Deinde sequitur Sanctus
sanctus sanctus quod Sixtus primus
Anno domini c xx [illegible] instituit
quod sacerdos orat ut laus [illegible]
[illegible] laudibus et vocibus an-
gelorum associentur quia angeli
semper cantant Sanctus Sacer autem ca-
nit ad honorem sancte trinitatis
Osanna [illegible] dicitur ad sciendum
duplicem stolam sed gaudium cor-
poris et anime Ecce [illegible] id est obsecro
salva salva etc Sequitur Oblata

Sequitur secunda pars ablu-
cio manuum In princi-
pio sacerdos manus
ad sciendum quod de tactu
mortalibus Sed in hoc loco abluit
quia [illegible] sunt posse de tactu
venialibus Et [illegible] psalmum [illegible]
[illegible] prosequitur Et licet aliqui
dicant tunc versiculum lavabo in-
ter innocentes manus meas tamen
non communiter obmittitur propter conti-
nuacionem sequentis canonis qui in-
cipit Te igitur etc cum quo plures
sunt sancti sensus cum est Te igitur
clementissime id est tu qui es sanctus
dominus deus sabaoth deprecor quod

tamen tangere fieri non posset cum ipsa
aliquibus collis puta canabo inter-
cindentes etc que faciunt nobilem
distinctionem illorum cum principa-
lem et ideo tamen admittitur quod omn[...]

Sequitur tertia pars prin-
cipalis misse Ca-
non. Circa quam evi-
dentia faciendum quod
Canon grece interpre-
tatur latine regula vel regulatio
facta est. Dicitur autem quod Sixtus
papa quinquagesimus primus a beato petro
Canonem principaliter ordinavit. Licet
autem a pluribus sit aliquod additum
in eo tamen ab uno est compositus. Dicitur
autem quod Clemens a sancto petro
septuagesimo primo papa clerum etiam
instituit canonem ante consecrationem.
Et dicitur Canon quasi ex regulis
sanctorum patrum editus et compositus.
Dicitur submissio secundum Innocen-
tium primo ad finem quod verbis
tante efficacie [illegible] a Iudeis.
Secundo propter maiorem mentis
intensionem in deum quod talis sacer-
dos intrat thalamum cordis
et hostio sensuum clauso deum
orat. Tertio propter periculi vitatio-
nem usu cottidiano verba sacra vi-
lescant. Quarto propter maiestatem tacen-
tium quod que in publico fiunt citius
vilescunt. hec Bernardus de Platea.
Incipit autem ab illa littera T que littera
valde exprimit signum crucis ad signandum
quod hoc sacrificium fit in memoriam
passionis christi in cruce. Et fit ibi
circa Canonem ymago crucifixi
ut melius imprimatur memoria passi-
onis christo celebranti. Accedens autem
sacerdos primo benedicat se et deo
compositis manibus osculatur passio[nem]

crucifixi inclinando se humiliter desi-
gnans humilem inclinationem quam fecit
christus ante suam passionem in agonia
factus est sudor eius sicut gutte san-
guinis decurrentis in terram. Luce xxii.
Deinde autem osculatur altare ad signandum
quod per hoc sacramentum accipimus [illegible]
dilectionem [illegible] ad designandum
fidelem administrationem quod [illegible] non
dicere infideles ut iudeos. Deinde
incipit dicens Te igitur. Circa quod
notandum quod illa coniunctio igitur est il-
lativa precedencium etc. Unde est quod dic-
tus est Vere dignum et iustum. Te vere infert
igitur clementissime qui es sanctus.
Dicitur autem clementissime quia in miseria
sumus constituti. Et hec verba dicens sa-
cerdos inclinat se designans per illam
humilitatem seu humiliationem ante passionem.
Additur etiam per Ihesum christum filium tuum
dominum nostrum quod fit ideo
quia ipse docuit in suo nomine omnia
esse petenda. Iuxta illud Si quid pe-
tieritis in nomine meo patrem meum da-
bit vobis. Describitur autem quadrupliciter.
Primo ut salvator quia Ihesus quod primo
vocabitis nomen eius Ihesum. Quod inter-
pretatur salvator. Secundo ut rex quia
christus quod interpretatur unctus. propter quod unxit
te deus deus tuus. Tertio ut prius naturalis
unctus quia filium. Quarto nobis platus
quia dominum nostrum. Supplicamus id est humiliter
rogamus secundum Bertrandum de Clamentinis
Rogamus scilicet pro illis que nobis de facto
ut accepimus pro illis que nobis ad sa-
lutem nostram necessaria sunt. Uti accepta
habeas vel ut accipias seu grata habeas.
Et aliqui hic osculantur altare in-
nuentes se compati christo sicut est de
essentia et de pedibus in fine illa do-
cti non licet id valet ut uti tamen vi-
detur magis expressiva. Hec dona dicitur
dona que dantur a superioribus etc.
Hec sacrificia fit. Ut dicit Sixtus papa in [...]

Ideo dicitur dona. Hec munera di-
citur munera quia dantur seu offeruntur ab
inferioribus. Hec enim sacrificium fit
ministerio sacerdotum et offertur deo pa-
tri. Hec sancta sacrificia illibata dicun-
tur quia sunt pro peccatis nostris. Dicuntur autem illi-
bata vel incorrupta non quod illa accide-
ncia non possint corrumpi sed contenta
sub eis scilicet corpus christi et sanguis
non corrumpitur. Juxta illud Non
dabis sanctum tuum videre corruptionem.
Fiunt autem iste tres cruces in verbis
istis Hec dona   hec munera hec
sancta sacrificia illibata.
Ideo quoque sciendum quod sacerdos
ideo petitur facit signo crucis tantum
istud sacramentum magis quam alia quod
quia istud sacramentum magis est me-
moriale passionis christi que ad cru-
cem est consummata. Fiunt autem hic primo
tres cruces sub forma ymaginativa ad si-
gnificandum triplicem christi tradicionem
quarum prima fuit gratis et ex dilectio-
ne a deo patre quia ipse filio suo non
pepercit sed pro nobis tradidit illum.
Secunda fuit a Juda que fuit ex a-
uaricia et cupiditate eo quod pecuniam
pro eo accepit quam appellat petrus merce-
dem iniquitatis. Tercia fuit a Judeis
que fuit ex invidia quia sciebat pila-
tus quod per invidiam tradidissent eum. Quia
igitur deus pater dedit eum nobis
in donum ideo prima cruce dicitur Hec do-
na. Et quia Judas pro munere tradi-
dit ideo secunda dicitur Hec munera.
Quia Judei ad mortem tradiderunt
ut crucifigeretur in sacrificium illiba-
tum ideo tertia cruce dicitur Hec sancta
sacrificia illibata. Vel aliter secundum
Guilhelmum carnotensem tres cruces
fiunt in reverencia trinitatis qui est unus
deus in personis trina potentia fit con-
versio panis et vini. Vel secundum
Bertrandum de [illegible] fuit triplex
crucifixionis. Prima fuit in

voluntate et affectu quo elegerunt
principes consilium Math. xxvii. Se-
cunda in testificatione crucifixionis. Tercia
in vocibus clamantium crucifige hunc
Luc. xxiii. Est etiam sensus. Hec vero
quantum ad triplicem effectum. Nam quia
cristus datus est liberaliter ideo dicitur
dona. Quia vero datus est utiliter ideo dicitur
munera. Et quia datus est ut nos sancti-
ficaret mentaliter ideo dicitur sacrificia
illibata vel immaculata. Et quare dicit
pluraliter dona munera et non donum munus
cum hic non sint plura sacramenta
sed unum tantum. Respondeo quod licet corpus
et sanguis cristi sint ipse composita
distincte tamen dicitur unum integritate
sicut comestio in eadem mensa quamvis
quod fercula sint divisa aut potus
divisi in ciphis tamen dicitur una co-
mestio et hec unitate integritatis
quia cibus et potus simul integrant
refectionem et sic unum effectum scilicet
unitatem. Est isto modo istud sa-
cramentum dicitur unum. Secundo
quod dicitur dona munera pluraliter refertur
ad illas species panis et vini que
plures sunt composita per se et non adhuc
sunt corpus et sanguis cristi v-
nde. Et orationem super calicem
quamvis sint ibi plura materialiter non
tamen formaliter ipse una oratio quia
intendunt scilicet refectionem spiritualem

Sequitur In primis que
tibi offerimus. Ubi
ponit optatio coram
pro quibus offertur.

Ostendit autem primo cui offertur
hoc sacrificium quia deo patri
unde dicit In primis vel principaliter
tibi. Secundo quibus offertur quia
sacerdotes qui pro tota ecclesia. Ideo
dicit offerimus non offero. Tertio pro

Patet quod malicia sacerdotis non viti
at effectum consecrationis quia non assistit
ex bonitate vel malicia sua sed ex
officio quod gerit ex persona ecclesie Secundo
ex quo offeruntur primo quia generaliter pro
tota ecclesia Unde dicit pro ecclesia tua sancta
katholica id est universali toto orbe
terrarum diffusa et fidei sacramentis uni
ta non pro sinagoga iudeorum in uno lo
co certa et dispersa ubique per diversa loca
Secundo ostendit quid petitur Unde dicit
quam scilicet ecclesiam pacificare digne
ris scilicet ut pacem habeat ab hereticis
et scismaticis Adunare etiam com
adunare id est in unitate colligere que
dispersa in terris per fideles et paganos vel
secundum Wilhelmum Mamberg
adunare hic ponitur per invicem discor
dantibus ut maneant in karitate
Additur etiam custodire digneris
scilicet a viciis et demonibus et regere
scilicet in prosperitatibus Deinde orat pro
personis singularibus Et primo pro
capitibus ecclesie scilicet papa que verba ad
dit clemens et post ea pelagius papa
confirmavit Unde idem dicit Se
parat ab universo orbe separatos esse
qui quoque dissensione inter sacra mi
steria apostolici pontificis Et secundum
consuetudinem memoriam non frequen
tat Deinde pro episcopo nostro dicit Et anti
stite nostro cum sit unus antistes Quibus
addit de seculari principe Unde dicit
Et principe nostro hoc enim est consi
lium apostoli ad Thimotheum ii c. Obse
cratur primum fieri orationes etiam
pro regibus et omnibus qui in
sublimi statu sunt constituti
Ut quietam vitam sub eis agamus
Quando autem misse celebrantur fieri
ad personam illius episcopi in cuius
diocesi celebratur Rome autem non
dicitur et antistite nostro quia ipse papa
est episcopus Similiter dicendum est

de principe illo in cuius regno vel duca
tu celebratur Et inde descendit ad
generaliter fidelibus Unde dicit Et om
nibus orthodoxis id est veris catholicis
non scismaticis vel hereticis Unde ortho
doxus dicitur ab orthos quod est rectum
et doxa gloria vel doctrina quasi recta gloria
vel doctrina qui ergo recte deum glorifi
cant et rectam doctrinam fidei sequuntur
orthodoxi vocantur Atque catholice et
apostolice fidei id est per apostolos fundate
et predicate fidei cultoribus

Memento etiam domine fa
mulorum famularumque
tuarum Ubi tertio in spe
ciali descendit ad me
moriam certarum personarum Unde licet
deus noscat omnia nec opus est ei
demonstrare personam aliquam pro qua o
rat presbiter quod omnia nuda sunt ocu
lis eius Hebreorum iiii° Sed ab hominibus
dicitur Memoria quibus gratiam suam
non infundit Similiter dicitur recorda
ri illorum quibus gratiam suam cre
dens largitur Et est modus lo
quendi quo communiter dicitur Oblitus
deus est oblitus mei Secundum ergo hec
duo primo supplicatur pro quibusdam
Secundo pro omnibus circumstantibus Unde
dicit memento domine famulorum fa
mularumque tuarum non dicit servorum
quia servus peccati designat Jo. viii
Omnis qui facit peccatum servus est peccati Ali
quando sunt in peccatis ab hominibus sunt
adeo Juxta illud Deus peccatores
non exaudit Jo. ix Sed famulus dicitur
a famine quia est in favore domini et gratia
et sunt peccatores conversi et penitentes
pro peccatis et illos deus novit Unde pre
tat presbiter memoriam talium Et primo
secundum quod sacerdos debet facere me
moriam eorum ut scilicet pro illis
qui sunt maiori karitate diligendi

Et quia ordinata karitas incipit a
seipso primo fiat memoriam sui ipsius
cogitando in mente vel quomodo
ut deus sui misereatur dimittat peccata
et graciam tribuat. Deinde erit pro
patre et matre parentibus fratribus sorori-
bus. Tercio pro benefactoribus. Quarto
pro amicis et persequentibus. Quinto pro
infidelibus ut convertantur ad fidem
Et hic quidam faciunt eius dispositionem
in mente satis pulcram faciente eorum
memoria ad similitudinem ordinis
casuum Generum primus est nominativus in quo
sui recordatur. Secundus genitivus et sunt
genitores i. parentes. Tercius dativus et sunt
datores vel benefactores. Quartus
accusativus et sunt accusatores inimici.
Quintus vocativus et sunt vocandi ad
fidem. Sextus ablativus et sunt mortui
qui a nobis ablati sunt et de isto in se-
cunda materia. Sed queret quis primus
quam mortuis oramus. Respondeo quod
cum sunt in maiori periculo quia sunt
dampnati. Mortui autem sunt in pur-
gatorio de quibus non timetur. Et de
ista memoria dicitur cito expedire propter
dilatacionem mentis et cogitacionis. Vero
sic quidem faciunt detractantes in illa
memoria ita quod quidam populares
tenentur amissa tedio vite et hoc
est scandalosum et penitus fugiendum.

Sequitur. Et omni constan-
tia i. audienciam misse
quorum tibi fides cogni-
ta est et nota devocio
i. illis dignetur esse propicius quos vi-
des inter ecclesie tecte et te devote
diligere. Et ergo hic patet quod valde
utile est interesse misse quia pro talibus
per sacerdotem oratur hic. Unde statutum
est ut omnes fideles audiant missam
diebus dominicis et festivis de consecratione distinctione
prima. Omnes fideles. Et de missis
et sicut doctores hoc esse preceptum ubi
videtur patet. Sequitur. Pro quibus tibi
offerimus vel qui tibi offerunt i. non so-
lum illis dignetur misereri pro quibus
offerimus hoc sacrificium laudis sed
eciam illis qui sibi offerunt pro se suis
quod omnibus videlicet consanguineis et affini-
bus familiaribus et amicis pro redem-
pcione animarum suarum quod non pro pecuni-
ario lucro sed pro spe salutis et incolumita-
tis sue i. pro salute et incolumitate spe-
randa. Et quia bona hominis tripli-
cia sunt ideo primo sacerdos orat pro eternis
unde pro spe salutis. Secundo pro corporalibus
ideo dicit et incolumitatibus i. corporali
sanitate. Tercio pro spiritualibus ideo ad-
dit pro redempcione animarum suarum.
Sequitur tibi quod reddant vota sua eterno
deo vivo et vero. Votum dicit illa que
voluntarie promittuntur. Dicuntur autem
vota nostra quia sunt a nobis ex libita
te arbitrii sine coactione. Dicuntur
eciam dei quia per graciam eius quam dat
illis qui vovent ut possint ea per-
ficere. Sed eciam predicta nondum quod hic per
sacerdos primo orat pro se quibus cum pro
propria re et se obmittit. Ad quod
dicendum quod ibi orat ut persona pu-
blica ideo publicum bonum sed. Come-
pulit pro bono suo cum orat ut
persona sive intrando memoriam
singularem et privatarum personarum et
ideo se preponit omnibus

Communicantes et memoriam ve-
nerantes commemoracionem illorum
qui salute indigent hic
tam ponit illos qui ad salutem ad-
iuvant ut sancti sunt. Et primo po-
nit eos in generali secundo in speciali

Dicit ergo communicantes. Et hec componuntur sint hinc quod ipsa communicantes id est participantes
tes cum sanctis in hoc quod deum vide-
mus, licet dicitur quia nos per fidem christi
adherimus, tamen quo quo idem obiectum
habemus cum illis scilicet unum deum ergo par-
ticipamus cum illis. Et memoriam
venerantes id est venerandam recolentes. In
primis gloriose semper virginis marie
genitricis dei et domini nostri ihesu christi.
Sed et beatorum apostolorum et martiri-
orum tuorum petri et pauli. Ubi ponit
duodecim apostolos et duodecim marti-
res. Confessores autem non ponit. Cuius
ratio est quia tempore quo composita est canon
non dum celebrabatur memoria confes-
sorum ita solempniter. Vel ideo ponuntur
martires quia imitati sunt christum in
confessione passione et maximum o-
stenderunt pro christo morientes quod non
fecerunt confessores. Hoc autem sacrifi-
cium est maximum amoris. Ponuntur et
aliqui martires nunquam natales quod
factum est divina dispensatione. Narratur
ut dicitur dum sancti patres delevissent
istos et alios scribere vellent, crastino
invenerunt istos deletos cum aliis hic
scriptos. Unde bonum est etiam aliquibus
sanctis nunquam reputatis reverenciam im-
pendere et suffragia eorum postulare quia
certum est ecclesia quibusdam sanctis da-
tum est patrocinium specialiter in specialibus
bus negociis sicut antonius contra
ignem et ceteris. Ponitur autem omnibus
sanctis beata virgo quia ipsa est salu-
tis nostre precipua administra et ipsa in
celo tenet primum locum post dei fili-
um. Deinde ponuntur apostoli qui cristia-
nis tradiderunt ritum et formam
huius sacrificii. Deinde martires qui
pro illo qui est in hoc sacramento scilicet
pro christo abstulerunt se hic sacra vincere

Petimus autem hic eorum suffragium
per hoc quod quamdiu sumus in hac vita ne-
cessarium habemus eorum suffragia postulare cum
ipsi sint in gloria propinqui deo. Unde possunt
nobis impetrare gloriam post elevationem. Unde
petimus eorum consorcium per hoc designan-
tes quod post resurrectionem magis consorcia
sanctorum et non indigebimus suffragio
eorum. Dignum autem orationes nostras ad sanctos
ut per eos impleantur que postulamus sed
ut eorum precibus nostre orationes sortiantur
effectum. Sed in quibusdam libris ponitur
hic signum crucis tamen dicitur in minori
algorismo secundum hoc fundamentum cum
non petamus hic nisi in signo crucis
sed presertim sanctorum. Quos autem sancti
vident orationes nostras dicit hic Hugo
de sancto victore quod non cognoscunt eas cog-
nitione naturali vel beata sed cognitione reve-
lationis per quam cognoscunt orationes
nostras sive vocales sive mentales. Et sit
etiam additio in quibusdam festivita-
tibus quia ibi petimus divinam per trium-
phet in Natali Epiphania Pascha
Ascensione et Pentecoste in quibus
specialia dona ecclesia nobis facta celebrantur
que nobis dari tunc postulamus. Fi-
nem autem hic non addit Amen quia
angeli tunc dicunt Amen. Unde sequitur

Hanc igitur oblationem
hoc addidit leo papa secun-
dum quod dicunt in libro quadra-
gesimo tercio. Ubi quasi
comprehendendo omnia supra dicta summa-
rie concluditur. Petit ergo quatuor.
Primo petit acceptationem oblationis.
Unde dicit hanc igitur oblationem servi-
tutis nostre. Et vide quia hic presbiter a-
pellat se servum. Supremus autem alios non

familias Ratas qui a quibus debet se
reputare peccatorem et non alios Dicit
autem hec oblacio similitudinem et similiter
compleri ista ablacione Significatur illud
compli est pro magno Sic et cuncte
familie tue i. qui tibi famulantur et sic
micat Ut placatus accipias licet enim
deus sic semper placatus i. unitus quantum
est in ipso Dicitur sed tamen sepe offenditur
a peccatoribus et inde scimus quod sunt in peccato
Sequitur dies que nostros Ubi petit federus
pacis Unde dicit dies que nostros in tua
pace disponas et loquitur non solum
de pace temporis sed eciam pectoris que est
cessacio a peccatis Atque ab eterna dampna
cione nos eripi Ubi petit evasionem
eterne dampnacionis pene Et e
lectorum tuorum iubeas grege nume
rari Ubi petit admissionem cum electis Per cri
stum dominum nostrum Et istam particulam
scilicet hanc igitur quam pro sint ecclesie autem
apponere istis particule certis diebus
ut in resurrectione et Penthecostes / ex
quo tunc peccatorum remissionem que sit
per resurrectionem christi et spiritum sanctum missio
nem et tunc sit addicio Item alias
et in cena domini quod per hoc sacrificium
tunc institutum dat remissionem Signatur
illud qui inclinat hinc pane et
hec autem ita dicendo sacerdos profunde
se inclinat Sicut quod legalis sacerdotis
fumo thymiamatis obumbratur
ne videretur Vel quia christus oravit pro
fundissime se inclinando ante horam
passionis

Nam ablacionem hec est se
cunda pars canonis in
qua ponitur sacrificii con
secracio et hec tria dicta
Prima namque votum consecrandi pe
titur Secundo ipsa consecracio perficitur
Tercio predicte sacracionis consecratio com
memoracio exprimitur ibi unde et memores

Circa primum primo ponit sacrificii obla
cionem Quam oblacionem benedictam Ubi quasi
simul benedicta scilicet ut sacrificii transsubstan
ciacione tibi ut nobis Dicit ergo quam
oblacionem i. terrenam materiam ad corpus
filii tui destinatam Quam ... materiam
Corporalem ... tu deus que morbus i. tota cogi
tacione cognicione tota mente et toto
intellectu digneris facere benedictam
i. per quam homines benedicuntur Adscrip
tam i. per quam homines ascribuntur in
celo Ratam i. per quam in visceribus
christi esse censeantur Racionabilem
per quam a bestiali sensu exuamur Ac
ceptabilem Ut qui nobis in nobis met ipsis
displicemus per hanc acceptabiles uni
co filio eius simus Ista exponit Sen
gez de conse dis ii Utrum sub figura
Sed Simodus exponit referendo ad Christum
Benedictam i. inmunem a peccato Ascriptam
i. in scripturis promissam et prefigura
tam Ratam i. non sicut hostiam lege
in peccatoribus Acceptabilem contra
illam de qua Ysaias dicit Obla
ciones hostiam non accipiam Quomodo
enim refertur hec ad materiam oblacionis
Unde Illa enim tradicio sunt maledicta
ut istam fac benedictam Illa sunt despecta
de libro viventium ut digneris deus
facere ascriptam Illa sunt irrita i. ini
qua et detestabilia ideo deus fac
istam ratam Item illa sunt irraciona
bilia ut fac istam racionabilem i.
racione plenam ut fiat racionabile
opus servitute abscessio Illa reddidit
in mala per hominis ipsius quod reprobatus
est Ergo tu deus fac hanc acceptabi
lem per quam nos reddas tibi accep
tos Sunt autem hic quinque signa crucis
facta communes super panem et calicem
simul tercia autem super pane quarta super
calice per se Et sunt quinque loca vulnerum

Emit. Vel secundum Innocentium tres sunt triginta denarios pro quibus vendita est e-secus. Dicitur autem venditionem et vendit-tem [illegible] de patre et filium [illegible]tensem. Sequitur tercia que Christus fecit circa hoc sacramentum. Nam primo accepit et benedixit dedit quoque ecce tercia. Item dixit comedite hoc est corpus meum et item bibite quia hic omnes. Sequitur ut nobis corpus et sanguis fiat dilectissimi filii tui domini nostri Jhesu Christi. Ubi petit transsubstanciacionem in corpus Christi pro hoc verum tamen dicit fiat. Alludit illi verbo creatoris Genesis primo ubi dixit fiat lux et sequitur et factum est ita. Et non dicit sacerdos factum corporis Christi quia non est nisi minister cuius commissionis [illegible] non in ipsa persona sua in cuius dicit fiat. Dicit autem dilectissimi filii tui quia nullus potest esse dilectus deo quantumcumque sanctus sicut Christus tamen tanquam dilectores propter ipsum [illegible] peccata [illegible]. Sequitur autem due cruces una super pane et alia super calicem ad significandum quod hoc sacramentum valet ad salutem corporis et anime

Sequitur Qui pridie. Hec verba addidit Allexander papa quintus a domini c x x i et hic perficitur consecracio. Circa quod primo recitatur quod ipse Christus in cena fecit unde dicit Qui pridie i. una die antequam Christus in cena fecit quam passus est vel una die precedenti scilicet die cene precedenti ante passionem. Accepit panem et in hoc loco tercius digitus pro corporale accipit sacerdos hostiam tenentem et benedicit submisse non ostendendo populo vel ministro ne videat aliquid ante consecracionem. Unde dicit Accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas et elevatis oculis ad te deum patrem suum omnipotentem. Hic elevet sacerdos oculos suos super celum. In quo Christus significavit quia oculos mentis debemus elevare in celum unde veniat auxilium nobis. Ut dicitur in psalmo. Omne bonum de sursum descendit Jacobi 1°. Sequitur gratias agens non ipse sed pro nobis et pro nostra redempcione. Benedixit et ibi fit crux super hostiam quod significat quod Christus passus est eciam in natura humana scilicet in corpore et anima. Anima dixit Tristis est anima mea usque ad mortem. Et ideo ipse benedicit hostiam et postea calicem. Et non intelligas quod ipse benedixisset signum crucis fecisset super panem cum virtus crucis nulla fuit ante eius passionem. Sed benedixit i. verba consecracionis scilicet illa hoc est corpus meum super panem protulit quorum virtute facta est statim benedicta transsubstanciacio panis in corpus Christi. Unde panem benedixit i. virtutem benedictionis verbis propriis prolatis dedit ut transsubstanciaretur panis in corpus Christi. Deinde Sequitur ac fregit dedit que discipulis suis dicens accipite et comedite. Ubi sciendum quod licet hic dicatur quod Christus fregit et tunc consecravit tamen non ita intelligendum est quod Christus prius fregisset et tunc consecrasset sed quod Christus prius benedixit

et conversione fregit. Unde sic co-
stat legitur accepit panem et bene-
dixit sc. dicens hoc est corpus me-
um et tunc fregit dedit que discipu-
lis suis dicens Accipite et come-
dite hoc est corpus meum prius ergo
protulit illa verba ut eis virtutem conficien-
di daret tribueret deinde protulit
eadem verba ut formam apostolos conficien-
di doceret. Ista dicit Wilhelmus. Communiter
tamen dicitur quod semel Christus protulit
ista verba tunc in quando dare voluit
apostolis. Unde dando eis tunc
benedixit per illa verba hoc est corpus
meum. Ista dicit Magister super Matheum
et ita per illa verba semel prolata simul
confecit et formam conficiendi do-
cuit ut dicit Hugo de Paternon.
de sensibus est benedixit fregit et
dedit discipulis suis dicens. i. dum
benedixit fregit dedit que discipulis
suis tunc dixit hoc est corpus
meum et iste est verus intellectus

Hoc est enim corpus
meum. Ista est forma
consecrationis vene-
rabilis sacramenti
eucaristie quam di-
cens presbiter habeat
intentionem consecrandi corpus
Christi. Non admittat autem illam co-
maz enim quia licet non sit de substancia
sacramenti est tamen de essencia per
apostoli. Unde graviter peccaret admittens.
Aliqui vero dicentes ista verba tenent
hostiam in manibus ita quod videatur pre-
a circumstantibus quod est contra peritum
quia tunc presbiter adoraret per simplices ante

quam consecratur quod esset periculum ydola-
trie et ideo teneat eam valde depresse
in altari ne videatur. Ista autem eleva-
tio hostie sanctissime corporis Christi
ut ostendatur omnibus oblata esse
ad salutem. Juxta illud Ego si ex-
altatus fuero etc. Secundo ut tunc
plus cognoscatur esse veritatem sacra-
menti que non prius facta est nisi mo-
do ut iam sciat videatur adorare deum
presentem. Exposicio autem istius forme
verborum reperitur in tractatu de sa-
cramento circa sacramentum eucaristie
Ubi sufficienter expedita est
Sequitur simili modo ubi ponitur
forma consecrationis sanguinis Christi
Ubi sciendum quod sacerdos volens
proferre verba ista debet ipsum accipere am-
babus manibus. Cum autem dicit Be-
nedixit debet facere crucem super calicem
tenendo calicem in manu sinistra
ne tactu vel impetu. Crux super ca-
licem fit propter passionem Christi in anima
Et facta cruce debet tenere calicem sicut
prius. Et hoc facto proferat verba conse-
crationis habendo intentionem consecran-
di sanguinem Christi et si presbiter habeat actu-
alem tanto melius. Debet autem profer-
re verba ista sine appreciatione magna
non sicut quidam faciunt sacerdotes facti
vel sacerdotes anhelitum pessimum
in hostiam vel in calicem ita quod
astantes scandalizantur. Unde dicit
Simili modo postquam cenatum accipiens
et hunc preclarum calicem. Et ponitur
hic continens pro contento vinum cum
aqua mixtum in calice ad transsub-
stanciandum in sanguinem. Unde
dicitur hunc calicem quidem est

vinie qui fuit tunc in ipse similiter qu
tum ad materiam calicis quantum vero ad
contentum ipsius sanguinem id est in
vino vine qui fuit tunc Et ideo dicit
hunc Addit autem preclarum quia ipsum sa
crificium inter omnia est preclarissimum
ut Calix meus quam preclarus est etc
Sequitur in sanctas ac venerabiles manus
suas / quo tempore accipit sacerdos ca
licem in manus Sequitur Item tibi
gratias agens quod refertur ad illud
quod est dictum Simili modo fecit scilicet
prius agendo gratias deo patri Sequitur
benedixit dedit que discipulis suis
dicens Accipite et bibite ex hoc omnes

Hic est enim calix mei
novi et eterni testa
menti misterium
fidei qui pro vobis
et pro multis effun
detur in remissio
nem peccatorum Et
hoc totum est de forma consecra
cionis Et ex parte sit hic est ca
lix sanguinis mei i. hic est sanguis
in calice meo contento novi id est
veteri et eterni i. perpetui testamenti
misterium fidei i. huius secretam
et absconditam intelligenciam
tenendo per fidem / quia aliud vi
detur aliud sub visis sumitur cre
ditur Eterni pro vobis et pro multis
effundetur in remissionem peccatorum
Dicit nominatim pro multis et non dicit pro
omnibus quia licet pro omnibus effusus est
quantum ad sufficienciam ita quod suffi
ciens est salvare omnes non tamen quantum

ad efficaciam quia non omnes sunt
salvati per ipsum Dicit autem pro vobis
scilicet de Iudeis quia apostoli Iudei erant
et pro multis scilicet gentibus in remis
sione peccatorum i. pro remissione peccatorum
His dictis elevat sacerdos cali
cem ut populus adoret sciens tamen
videat ibi esse sanguinem Christi Ali
qui autem elevat totum calicem
aliqui discoopertum Et non est vis na
coopertus designat occultum et dif
ficile misterium huius sacramenti Dis
coopertus autem significat separacionem sanguinis
Christi a suo corpore tempore passionis Et
ob hanc eciam causam separatim con
secratur corpus Christi et sanguinis
Ut sicut confirmat Bon[aventura] Quarta sup
chap. v. d. vi co. Hoc quociens cumque
feceritis in mei memoriam facietis hec
clausula tam ad consecracionem corporis
quam eciam sanguinis respicit com
plementum et propter utrumque est dicenda
Quamquam eciam quod tempore elevacionis
debet fieri a populo devota inclinacio ut
dicitur in co. Sane de celebracione mis
sarum Et potest dici ista verba a populo
Ut dicit ibidem glosa Salve lux mundi
Verbum patris hostia vera viva cara
deitatis integra verus homo Potest
eciam dici ista Cum transsubstancient hec
ista in corpus et sanguinem tuum
domine ad honorem et laudem nominis
tui ad remissionem peccatorum et ad sa
lutem anime nostre Postea est tradi primo
Unde et memores nos domine
servi tui sed et plebs tua sancta tam con
secrate rei comestionem quia
enim Christus dixit hec facite in
meam commemoracionem ideo et presbiter dicit

Unde et memores domine nos servi
tui hoc dicunt ministri causa humili
tatis vocantes se servos hic quia hec
plebs tua sancta .i. per baptismum sancti
ficata eiusdem christi filii tui do
mini nostri tam beate passionis Et hic
sacerdos extendit manus in mo
dum crucis ut sic per illam exten
sionem manuum suarum extensi
onem christi in cruce representat Contra
quod tamen faciunt illi qui vix ma
nus movent verecundantes in hoc lo
co Quia o miser sic et ego ut qui ve
reris tanti domini et dei tui figu
ram representare et dispositionem quam te
redemit et non vereris tantas illici
tas choreas et forsitan ampliores
in licito extendere manus pedes b
rachia atque totum corpus et represen
tare figuram dyaboli Sequitur
Necnon ab inferis resurrectionis ubi
sacerdos contrahit ad se brachia
Sed nec ab inferis resurrectionem Sequitur
Et mirabilis glorie ascensionis ubi
sacerdos erigit aliquantulum manus usque ad
humeros insignum quod christus elevan
tibus manibus sursum ferebatur in celum Et ab
hoc loco sacerdos iungit digitos scilicet pollices
et indices usque post manus ne disiungan
tur nisi quando opus est tangere sacramentum
ne digiti aliquid tangant post
tactum corporis christi Sequitur
Offerimus preclare maiestatis tue ubi
ponitur commemoratio oblationis Et dicit
autem preclare maiestatis .i. pre aliis om
nibus clare quia licet corpora sanctorum
erunt preclara tamen deus deus est precla
rior in maiestate quia est splendidus

sine macula Sequitur de tuis
donis quod dicit tam spiritualium ac
datis tam temporalium in presenti Et quod
offerimus subdit hostiam puram quia
christus conceptus est sine originali
peccato de virgine sancta sine morta
li immaculatam sine veniali pa
nem sanctum vite eterne .i. panem viato
ribus presentis vite pro vita eterna conse
quenda spiritualem Et calicem salutis
perpetue quia ipse est reficiens et in
ebrians in patria secundum Hugonem de Prato
Fuit autem hic quinque crucis ad signum
quod christus in quinque sensibus patiebatur
vel etiam plagas vel vulnera duas
manuum duas pedum et unam lateris
secundum Guillelmum Dauranten Fiunt autem
tres communes super utrumque scilicet super
corpus et sanguinem duas autem
post quamlibet singulariter Secundum autem Hu
gonem de Prato fiunt quinque effusiones
sanguinis christi scilicet in circumcisione in
sudore in flagellatione in crucifixi
one et lateris apertione

Supra que propitio vultu
ponitur tertia pars canonis
in qua ponitur effectus
sacramenti qui est tres bon
Et sunt tres particule in quarum prima
petitur donorum acceptio Secunda divine
misericordie imploratio ubi Supplices
Tertia gratia collatio gratie ubi Memento etiam
domine Dicit ergo Supplices te roga
mus ubi sacerdos cancellat manus
in modum crucis inclinando caput ita
quod aliquantulum ad ministrum pertrahit

possent Et est sensus Supplices te
rogamus ut supra ista dona propicio ac
sereno vultu respicere digneris propicio id est
accipiendo ac tamquam tibi grata te
placita ac sereno id est misericordi Contra
illud Illuminet vultum suum super nos
et misereatur nostri Respicere digneris
et accepta habere digneris Unde sequitur
Et accepta habere sicut accepta habere
dignatus es munera pueri tui iusti A
bel Respexit dominus ad abel et ad mu
nera eius et ita fuerunt deo accep
ta et sacrificium patriarche De isto
Abel legitur historia Genesis iiii ubi dicitur
nostri Habrahe qui filium suum voluit
ymmolare Genesis xxii quod reputatum
est ei ad iusticiam Sequitur Et quod
tibi obtulit summus sacerdos tuus
Melchisedech De isto dicit Beda de
Patrum quod fuit primogenitus noe qui
vixit temporibus Abrahe et iste obtulit
panem et vinum in sacrificium gracias
agens deo pro victoria Abrahe con
cessa super quinque Regibus per que omnia
designantur tres sacramenti grata
deo acceptabilitas Nam sicut Abel
obtulit grata primogenita sic christus
oblatus est primogenitus in multis
fratribus Et sicut Abraham uni
cum filium obtulit sic christus unicus
dei patris oblatus est Et sic Mel
chisedech obtulit panem et vinum
sic christus in pane et vino sacrame
tum tradidit De quo dicitur Tu es
sacerdos in eternum secundum ordinem
Melchisedech Vocat autem abel pu
erum non a puericia quia fuit vir
triginta annorum sed a puritate in
nocencie Abraham autem dicitur
patriarcha id est princeps fidei catholice quia

primus deum credidit plus mercenarie
prognovit lucem vo. vidit et gavisus est
Sanctum sacrificium immaculatam hosti
am hec addidit leo papa Supplices id est
humiles te rogamus omnipotens deus ubi
sacerdos humiliter inclinatus cancellatis
manibus positis super altare que can
cellacio sicut et prima fit propter crucem
et passionem petit offerri Omnis autem
supponitur per quam sicut passio christi
supra qua testificando cristi designatur
Sequitur Iube hec perferri per manus an
geli sancti tui Quod exponit Alexander
in quarto Summe de x ita non quod an
gelus ista conferat cum platonem non
habeat sed ordinem sacerdotis et ipsi deo
presentat Contra illud Apok. viii Ascen
dit fumus aromatum in conspectu domini
et vita id est supplicaciones fidelium de
manu angeli que sunt orationes sa
cerdotum Exponitur ergo Iube hec perferri
per manus id est per ministerium angelorum in sub
lime altare id est in ecclesiam triumphantem
vel in plenam participationem deitatis quod
est sublime altare Unde sequitur In
conspectu divine maiestatis tue vel
iube perferri hec id est eciam militantem
in sublime altare id est in triumphantem
et hec fit per manus angeli id est filii tui
Sequitur Et presta Ut quotquot quot
fideles ex hac altaris participacione
Et osculatur sacerdos primo contingit
manus secundo osculatur altare in
dextra parte per quod representat osculum
Iude quod dedit christo cum surgeret
ab oratione et fit hoc in desperatione
temporis inde Sequitur sacrosanctum fi
lii tui corpus et hic facit crucem
super hostiam Sequitur et sanguinem

et hic facit aliam super sanguinem Secundo super
scilicet cum benedictione celesti et gratia
repleamur. Hic signat se super faciem Corpus
super hostiam designat vincula quibus
quibus alligatus fuit corpus Christi Calicem
super calicem scilicet flagella quibus cedebatur
et sanguis de corpore Corpus super faciem
enim scilicet sputa in faciem Christi vel ultima crux
scilicet tres cruces quibus ter clamavit vel cruces
quia cum vice in cruce dixit Primum Pater
dimitte illis Secundum in manus tuas Tertium
ut quid dereliquisti me.

Memento etiam domine famu
lorum famularumque tuarum
ubi petit collationem
collationem glorie pro mor
tuis post ea vivis Unde

dicit memento domine famulorum famularumque tuarum. Ubi sciendum quod qui
iam mortui sunt quidam in celo quidam in inferno
quidam in purgatorio tamen quia nobis non
constat de singulis in speciali eo
quod estimamus eos in purgatorio omnibus
tamen pro omnibus Unde dicimus memento
domine famulorum famularumque tuarum
qui nos precesserunt cum signo
fidei id est cum caractere baptismali vel
qui ostenderunt aliquod signum
fidei puta habuerunt contritionem
vel devotionem decedentes nam de talibus
adhuc est spes Et dormiunt in somno pacis id est sine peccato mortali secundum
[illegible] de [illegible] Et sic hic facit
memoriam sicut super primo pro parenti
bus mortuis secundo pro benefactori
bus et omnibus fidelibus non dicit
proprie nomina eorum quos [illegible] et hoc dic
to de illis de quibus certum est quod non
[illegible] decesserunt quia pro illis
nominatim non est orandum immo
nec generaliter nisi sub conditione [illegible]

sunt susceptibiles suffragii Sequitur
secunda memoria Ipsis et omnibus
in Christo quiescentibus locum refrigerii
lucis et pacis ut indulgeas deprecamur.
Et non dicit ipsis domine quia premitti
[illegible] commemoratio dicit Unde illud quod
sequitur scilicet indulgeas refertur ad domine
[illegible] illorum simpliciter Et illud
regnum celorum locum refrigerii re
spectu purgatorii quod est locus ardoris
maximi et caloris Unde secundum Augustinum
ibi est pena maior quam aliqua potest
excogitari in mundo Dicit enim locum
lucis quia purgatorium est locus absque
Dicit etiam locum pacis quia purgatori
um est locus inquietudinis quia
numquam habent pacem vel quietem Non
sicut quidam fingunt dicentes eos fe
ria secunda quiescere aliqui autem
die dominica que omnia sunt frivola
et inania ac sacris scripturis contraria

Nobis quoque peccatoribus
ubi petit collationem glorie
vivis prius autem petivit
collationem glorie eorum in me

moria [illegible] Et primo petit gloriam
Secundo glorie societatem Cum sanctis Apostolis
et martiribus ponit mediatorem per quem
hec [illegible] postulat dicens per Christum
[illegible] [illegible] sacerdos dicens
ista verba elevata voce mediocri tun
dit pectus suum per quod [illegible] rumpit
silentium sensus per quod contritum
et passionem latronis penitentis in
cruce qui [illegible] aliud dixit Nos
quidem [illegible] digna factis recipimus
Unde sacerdos dicit Nobis quoque
famulis tuis de [illegible] tuare
[illegible] sicut ille latro

speravit. Percussio autem pectoris fuit illa
tunsione pectoris illorum qui advenerant
ad spectaculum passionis Christi. Percucien-
tes pectora sua revertebantur in Jerusalem. Ecce
altera autem vocis fuit clamore centurionis
dicentis: Vere filius dei erat iste. Sequitur:
Et partem aliquam societatis donare dig-
neris. Licet autem deus sit simplex
et non habeat partes, tamen dicit partem aliquam
propter hoc quia quilibet ipse habet intime
tum suum habebit divine faciei visi-
one, ita quod unus alio perfectius vi-
debit. Vel quia licet sancti videbunt de-
um totum, non tamen totaliter, non secundum
omnes modos quibus est visibilis
cum sit infinitus et comprehendi non
possit. Ergo quasi partem dabit nobis.
Totaliter enim non est comprehensibilis
deus nisi a filio suo qui est in sinu
suo ut dicitur. Ecce primo. Sequitur: Cum
Johanne, Stephano, Andrea, Mathia. Johanne
baptista qui preferetur Stephano, non
mirum quia et apostolis preferetur. Adiun-
gitur autem Stephano quia isti duo fue-
runt primi martires novi testamenti.
Supponas tamen dicitur quod hic repetit Johannes
evangelista propter privilegium virginitatis quia vir-
gines sequuntur agnum quocumque
ierit. Ante vel consecracionem propter pri-
vilegium apostolatus. Et tradidit beatus quod in-
telligitur de baptista qui propter ex-
cellenciam singularis sanctitatis non debet ex-
cludi a kanone. Alii ponuntur
duo apostoli scilicet Mathias, Barnabas, qui
ideo post consecracionem et non ante po-
nuntur quia post ascensionem Christi fuerunt
electi. Item ponitur Ignatius de quo
legitur quod cum esset devotus Christo
et Christi virgini post eius mortem in-
ventum est. Nam eius [illegible]

scriptum in corde suo in omnibus partibus.
Ponuntur autem quinque martires post mortem
Christi propter quinque vulnera Christi. Item propter
dona septem spiritus sancti ponuntur septem
virgines ibidem que sequuntur. Sequitur: Non
estimator meriti sed quia non secundum
exigenciam meritorum nostrorum sed magis
premianda quam quisque meruit. Conclu-
ditur per Christum dominum nostrum. Et non
dicitur Amen quia secundum doctores illud
respondent angeli. Et eciam quia sit con-
tinuacio ad sequencia. Unde statim se-
quitur in eius virtute. Hec petimus
cum dicitur: Per quem scilicet Christum hec sacra-
mentum [illegible] quo ad plura.
Et primo quo ad esse nature. Unde
dicit creas. Secundo quo ad esse sacramen-
ti unde dicit sanctificas. Tercio quo ad
esse virtutis vivificas. Quarto ad
effectum gracie que est vita anime
unde dicit benedicis. Quinto quo
ad augmentum gracie eius et usum
quintum ad operacionem ideo dicit Et pre-
stas nobis. Est ergo sensus per quem
scilicet Christum tu deus pater omnia bona
creando materiam, vivificas [illegible]
sanctificando creaturas benedicendo
multiplicando graciam et prestas quantum
ad usum. Omnia enim creata sunt
per Christum. Ecce primo. Omnia sanctificantur
quia de plenitudine eius accepimus
universi. Omnia benedicuntur quia ipse
est benedictus fructus ventris huius
primo. Et aliqui dicunt per que hec
omnia scilicet panem vinum et aquam creas
secundum causas primordiales sanctificas
secundum causas sacramentales vivificas
ut transeant in corpus Christi et
sanguinem vinum. Benedicis ut nos

per ipsa benedicam. Et hoc pronomine
hec non ponitur pro aliquibus in quo secun
da est consuetudo ecclesie. Sequitur
et prestas nobis. Ubi sacerdos tenens
uel corporale et calicem ad denotandum
quod xpus emisit spiritum velum templi
scissum est et aperta sunt nobis in ab
scondita in lege misteria. Accepta
ergo hostia dicit Et prestas nobis per
ipsum scilicet tamquam mediatorem. Et
hic unam crucem prolatam ob calicem pro
tendendo ultra calicem. Deinde dicit
et cum ipso. Et hic facit minorem
crucem scilicet a labio calicis ad aliud la
bium calicis. Post hoc dicit Et in ipso
Et hic facit adhuc minorem crucem
intra calicem. Deinde subdit Est
tibi deo patri omnipotenti. Ubi fa
cit item magnam crucem super primum
labium calicis incipiendo ab extremo
labio usque septimum. Deinde subiungit
in unitate spiritus sancti omnis honor
et gloria. Et hic facit unam crucem in pe
de calicis. Est autem sensus vere per
ipsum tamquam mediatorem cum ipso
tamquam coequali et in ipso tamquam
in consubstantiali. Vel hic sunt
tres persone sancte trinitatis. Unde
pater albertus ideo dicatur per ipsum
filio equalitas ideo dicitur cum ipso
Signa vero tria crucis prius facta per illa
verba sanctificas et que sunt excepto
calice sunt Alioquin tres crucifixio
nes scilicet horam tercie crucifixionis lin
guarum Iudeorum clamancium crucifige
et horam sextam manibus gentilium et
dicit Galleus horam nonam emisit spiritum

Et quia post meridiem circa horam
xpus crucifixus est manibus gentili
um cum milites crucifigerent eum Ideo
item sacerdos facit tres cruces super ca
licem discoopertum super tribus verbis
per ipsum cum ipso et in ipso designans
illam crucifixionem que facta est post
tres horas imposuit in terciam et
sextam Quoniam ibi vera fuit divisio
anime et corporis Ideo item facit duas
ut dictum est. Vel secundum Guillhelmum
[illegible] tres cruces per illa verba per
ipsum etc. sunt secundum centurionem
qui credidit unum deum in trinitate
Due vero alie sunt duo sacramenta que
profluxerunt de latere xpi scilicet aqua
generationis baptismi et sanguinis re
demptionis generis humani Vel sunt
quinque cruciatus xpi ante mortem tres
scilicet alapas sputa flagella in morte
crucifixionem et post mortem lateris
apertionem etc tria. Quinta vero fit
separationem anime a corpore. Quinta desce
sum ad limbum. Sequitur per omnia
secula seculorum quod debet dici alta
voce. Et antequam dicatur ponatur
reuerenter hostia ante calicem in suo
loco et tunc statim debet cooperiri calix
Nunc secrete dicitur per omnia secula et
hec alta voce ad signandum quod xpus
voce magna clamans emisit spiritum
Et respondetur ad signandum cla
morem mulierum lamentancium
dominum Unde et tunc chorus
respondet lamentabiliter. Sequitur
oratio Oremus preceptis salutaribus

Itemque preceptis salutari
bus moniti Hic ponitur
sacramenti preceptum ecclesia quia
permittitur inter patrem
sanctam generales ut pater noster quam speciales
ut alie orationes Dicit ergo Oremus
preceptis salutaribus moniti Circa quod
sciendum quod hec oratio prius non dicebatur in
missa Sed Gregorius eam fecit dici quia
non fuit dignum eam admittere in hoc
officio quam fecit noster salvator Circa
autem non presbyterum sed per se eam cla
mat in missa apud nos vero sacerdos
et cum magna reverentia Unde Gre
non presumimus subito propter quod in eam
permittit prefationem dicens Oremus
non simpliciter non nostra auctoritate vel
temeritate sed preceptis salutaribus
moniti / preceptis scilicet domini et monitis
scilicet magistri nostra que sunt salutaria vel ad
salutem disponentia formati vel inst
ructi intus et exterius / et non dicit in
formati eo quod informacio sit exterior
doctrina Ad intendendum ergo quod nos
sumus a deo instructi interius [illegible]
et exterius in operatione id audemus
dicere etc. Quoniam habemus preceptum et
monicionem de ista oratione dicenda et
quoniam ista oratio est composita per illum
qui errare non potest ideo audemus dicere
Dicitur autem alte quia christus palam
predicavit Ut secundum Johannem Beleth
quod scripta est de Gregorio [illegible] est per
dicendum simpliciter [illegible] et [illegible]
creature Dicit autem Amen sacerdos
solus in fine sub silencio cum voce

quia in aliis orationibus amen est con
clusione affirmantis Ubi hic tamen
ut sicut condita est oratio sed ne
hoc videatur presumptuose asser
ideo dicit sub silencio ad evitandam
ostentationem presumptionem Sequitur oratio Li
bera nos quesumus domine Ubi ponitur
petitionum explicatio Quia enim in
oratione tam mala petimus a nobis re
moveri ideo explicatur hic que sint
Unde dicit libera nos quesumus ab omnibus
malis preteritis presentibus et futuris et
quia non sumus digni hec per
se promereri nisi nobis dantur hic o
ratione beate virginis et apostolorum petri
et pauli atque andree et aliorum [illegible]
eos hic in auxilium imploramus
et totus ordo quoniam enim patrem
quelibet a malis / multo est implo
rare beatam virginem que est mater veri
Salomonis pacifici scilicet christi cum
Apostolis tribus sequentibus qui fuerunt te
stes passionis scilicet petrus paulus et an
dreas Et ponitur iste tres pre ceteris spe
cialem mencionem tacitam Nam
petrus propter privilegium prerogative dig
nitatis Paulus propter privilegium predi
cationis et immensi laboris An
dreas propter nimium affectum tocius
presentie crucifixionis Dicitur
autem oratio sub silencio que designat
christi quietem triduanam in sepulchro
ubi tunc siluit a predicatione Cum
autem sacerdos dicit Da pacem
in diebus nostris / Accipit patenam

calicis et osculatur faciendo signum
crucis per quod significatur quod Christus
reconciliavit deo per passionem suam.
Deinde sacerdos in fine discoop-
erit calicem et hostiam tenens accipit
et eam super calicem frangit primo
per medium et tunc dicit Per dominum
nostrum Jhesum Christum filium tuum Post
partam medietatem quae erat in dextra
manu super patenam frangit illam
quae est in sinistra manu per medium
dicens Qui tecum vivit et regnat
et coniungendo illam particulam quae
est in sinistra ad illam quae est in
patena in medio hoc dicit In uni-
tate spiritus sancti deus Illam vero
particulam ultimam quam habet in dextra
manu tenens super calicem dicit Per
omnia secula seculorum Et tandem
certo modicum calicem cum illa pa-
tena subiugat Pax domini sacerdos
dicit magna super calicem a labiis
ad labium. deinde subdit sit semper
faciens morem crucem, etiam addit
vobiscum faciendo etiam infra ca-
licem Et quia alta voce ista fiunt
Ideo sacerdos quod per hoc significatur gau-
dium quod habuerunt Apostoli de re-
surrectione Christi Et quia gavisi sunt
viso domino Unde populus clamat
dicens amen et cum spiritu tuo Sa-
cerdos autem de fractione eius predic-
tam. Sed quod sacerdos quod per calicem
passio Christi designatur et eterne bea-
titudinis fructus Unde post Calicis
meus inebrians quam preclarus est
Per patene latitudinem significatur bonorum
operum perfectio Sacerdos vero volens ho-
stiam frangere primo eam super patenam col-
locat Et deinde illam tollens super
calicem frangit Unde et nemo pas-
sionibus Christi meritorie se valet
exponere ut ad eterne fructionis bea-
titudinem admitti nisi prius in bonorum
operum perfectione sint solidati Unde
Apostolus ad Ephesios vi Accipite
armaturam dei ut possitis resistere in
die malo et in omnibus perfecti stare P-
atena quae hostie supponitur et super
calicem frangitur Et corpus quod altari
elevatur quae fuerit per patenam se
supposuit passioni Super calicem
vero frangitur ne minime aliqua
lis spargantur Frangitur autem in me-
moriam eius quia Christus fregit et
dedit discipulis suis Et frangitur
autem primo in duas partes ad signandum
duplicem perfectionem status scilicet vite
glorie et spiritualis unusquisque Subdividitur
autem una medietas in duas partes
quarum una fit pro illis qui sunt
in purgatorio, alia pro illis qui sunt
in mundo Pars autem illa quae per
primam fractionem remanet in manu
dextera sine parte super patenam de-
signat illos qui iam sunt in gloria
et iam tenet particulam illam cer-
titudine cui nulla incertitudo ad-
misceri potest et ideo dextere comparantur
Illi autem qui adhuc sunt in hac
miseria per sinistram figurantur ubi sunt
mixta obliqua Subdividitur autem
illa quae est in sinistra et quae in

dextra quia illi qui sunt in celo sta
tum uniformem iam tenent et bea
titudine iam fruuntur. Illi autem qui
sunt in miserio purgatorii quidam in mi
seria [illegible] nudi. Ideo autem illa que est
in sinistra per subdivisionem additur
ad illam que est in patena. Quia
secundum Augustinum deus habet duas manus
dextram qua miseretur et sinistram
qua punit. Illi ergo qui sunt in purga
torio in quantum illic purgantur respondent
soli punicioni. Et ideo particula que in
sinistra tenetur illos signat. Illos
vero qui adhuc sunt in presenti vita
in qua est status merendi conse
qui possunt utrumque et ideo ipsi per aliam
particulam que tenetur in dextra
manu designantur. Quia vero aliquando
dabis illi qui sunt in purgatorio con
iungentur illis qui sunt in celo ideo
illa particula sinistre manus coniungitur
illi que est in patena. Et quia illi
qui sunt in hac vita egent merito pa
ssionis Christi que ex effusione san
guinis eius processerunt ideo particula
que in dextra manu remansit que
significat illos qui sunt in mundo mitti
tur in sanguinem Christi in calice.
Item sacerdos dicens hec verba
tenet hostiam super os calicis per quod
significatur quod viventes in corpore indigent
misericordia dei et merito passio
nis Christi. Sacerdos autem volens
dicere Per omnia secula seculorum eri
git se ad signandum quod vult petere eius
stercius perpetuam domini nobiscum.
Unde subdit Pax domini sit semper
nobiscum ad signandum quod dominus per re
surrectionem pacem reddit. Et sciendum

quod dicendo Per omnia secula seculorum
elevat modicum calicem ad signandum
ipso ut plus pacem consideramus
hoc intelligat et dicat amor particula
autem quam tenet super calicem tunc
significat quod viventes ad quos pertinet merito
merito passionis et effusionis san
guinis Christi. Item per hoc quod
sacerdos alte dicit Pax domini
representat personam Christi qui post resur
rectionem dixit apostolis Pax vobis
id est pacem do vobis pectoris
in via et pacem eternitatis. Est ergo
sensus Pax domini id est pax pectoris
que est a viciis sit semper in presenti
vobiscum et in futuro eternitatis.
Ille autem tres cruces super sanguinem
Christi sunt triduum sepulture vel
tres mulieres que fuerunt ad monu
mentum Christi. Deinde sacerdos
mittens corpus Christi in sanguinem
dicit Fiat hec commixtio corporis
et sanguinis domini nostri Ihesu Christi
michi et omnibus sumentibus salus
mentis et corporis et ad capescen
dam vitam eternam preparatio salutaris.
Que commixtio significat quod anima fuit
unita corpori Christi in resurrectione
et bene hic fit Pax domini quia
per quem Christus pacificavit omnia que
in celo et que in terra sunt. Primo v
nivit anima corpori hec omnia vel
longum. Deinde sequitur Agnus dei.
Sciendum quod antequam dicatur Agnus
dei fit modicum silencium dicendo
illam orationem Fiat hec commixtio
ad signandum illud manifestum silencium

applicare quod fuit post resurrectionem
Christi antequam scirent apostoli nec essent
confirmati postquam apparuit discipulis
secundum Hug. de Paris. Dicitur autem
Christus agnus quia agnovit patrem
sibi obediendo Item mitem in cruce
pendendo vel dicitur ab agno grece
quod est pium latine quia pie se
pro nobis obtulit Canitur autem
tribus vicibus propter tres causas tacto
nos secundum Innoc. scilicet propter obedien
tiam patris propter noticiam matris et propter
redempcionem humani generis Vel secundum
Petrum Raven. dicitur ter propter
tres partes corporis Christi mistici scilicet in
celo in terra et dormientium Dicitur
autem primo miserere nobis bis ultimo
autem dona nobis pacem secundum Hugonem
ideo quia prima duo petunt amocionem
pene et culpe. Ideo tertium autem scilicet tertia
petimus assecucionem omnis boni
vel quia ipse redemit nos a mi
seria pene et culpe et dedit pleni
tudinem gratie Illud tamen dona nobis
pacem additum est propter persecutionem
tirannorum Post hec sequitur oratio
Domine Ihesu Christe qui dixisti ap
ostolis tuis pacem meam do vobis
Ubi postquam sacerdos venerit ibi C
circa quod pacificale admittat et oscu
latur patenam in sinistra manu ad
significandum quod per hoc sacramentum volt
uniri corpus in caritate Postquam
vero complevit eam osculatur reli
quias vel crucem si habet si non habet oscu
latur altare in dextra parte quod fit
ad significandum antiquum ritum ubi post
singulis diebus communicabant Sed
cum hec postea competenter fieri non
possent tamen in diebus dominicis communica
bant Sed tamen nec sic possent sine periculo
ordinatum fuit ut in tribus tamen sollem
nitatibus communicarent scilicet in natali
Pascha et pentecoste Reliquis autem
diebus osculum pacis reciperent et pa
nem benedictum Sed cum fieri non posset
in vel ubi non potest fieri panis be
nedicti ordinatum fuit ut pro eo fieret
osculatum in fine super populum dedo In
clinata capita vita Sed sciendum quod pax
non datur in missa defunctorum sed
dicitur dona eis requiem quia mortui
non indigent pace temporali quia non
sunt in perturbatione mundi huius sed
quieti sunt in deo Vel quia non sunt in
pace sed in penis secundum Hug. de Pa
ris ideo dicimus dona eis requiem
Aliqui autem dicunt in officio mor
tuorum dona eis requiem sempiternam
et locum indulgencie quod tamen diss
onat quia ibi non est locus indul
gencie eo quod illi qui sunt in purga
torio sunt extra locum militantis
ecclesie ubi solum locus est merendi
indulgencias Unde illi in pur
gatorio nullo eos merentur nec
per alios vivientes nisi dicamus quod
vivi merentur eis per modum suffra
gii quod utique est satis improprie
Si tamen illud dicatur intelligitur sic dona
eis locum indulgencie id est locum
in quo indulcentur culpis et penis
eos recolligans scilicet in malo et tunc
bene potest sustineri Item dicendum est
illa tres orationes scilicet Domine Ihesu Christe
fili dei vivi qui ex voluntate patris
et dirigitur ad filium Alia domine

sancte pater omnipotens eterne deus da
michi hoc corpus et post hoc dicat do
mine non sum dignus etc. Deinde sumpto
corpore christi et sanguine abluat cali
cem prima ablucione et sumat, secundo
abluat manus et sumat, quod tamen in
die natiuitatis domini nullo modo facere debet
quia tunc nullas debet sumere ablucionis sed com
municantibus subdere debet vel reservare
in vase mundo scilicet in ampula si non ha
bet calicem.

Postea post misse sequitur ad
gratiarum actiones que dicitur
communio. Communio que fit
in memoriam cene quod populus
singulis diebus communicabant secundum
Johannem Beleth vel ut per eam co
mmunicemus deo et sanctis. Dicitur etiam
complenda quia per eam completur
missa sed tamen complenda dicitur po
cius collecta post communionem. Sciat autem
debent fieri complende quot sunt
orationes ante epistolam et sic gratiam
subsequentem nobis veniam etc. Deinde
in dextra parte continetur liber
per quod significatur quod adhuc in fine secu
li Judei convertentur ad dextram fidei
qui modo sunt in sinistra. Juxta
illud Romanorum: Reliquie
Israel salve fiant. Deinde sacerdos
a nobis partis convertit se ad populum
dicens Dominus vobiscum. Ubi sciendum
quod sacerdos salutat populum septies
in missa. Primo ante primam collectam.
Secundo ante evangelium. Tertio post credo. Quar
to in principio prefationis. Quinto post
communionem. Sexto super. Septimo
hic in fine misse ad sensum quod tunc
est dominus nobiscum quando habemus septi
formem gratiam spiritus sancti. Deinde

sacerdos reversus se ad populum dicens
cantat Ite missa est et hoc tempore
sine omnis sensus secundum magistrum Hu
guccionem et Johannem Beleth. Ite ad
hostiam quia missa est consummata. Vel
Ite missa est id est hostia consummata est.
Vel hostia vel oblatio missa est igitur
sequimini et ite ad eam. Ite autem
regressus de missa ad patriam secundum Jo.
Beleth significat regressum populi Israel de
captivitate Babilonica cum gratiarum
actione. Ideo dicitur Deo gratias.
Dicitur autem Ite missa est semper quando
cumque dicitur Te deum laudamus
vel Gloria in excelsis. Quando autem hec
non dicuntur tunc dicitur Benedicamus.
Et sumptum est ab apostolo vel de Danielis
iij c. ubi dicitur canticum Be
nedicamus domino. Et est sensus benedicamus
domino gratias vel laudes deo. Et
est similiter cum Ite missa est. Et
ideo non vertit se sacerdos ad populum
dicendo Benedicamus domino secundum
quod numquam debemus cessare referre
gratias deo. Respondent autem simul populus
Deo gratias. Dicit Berengarius nisi
tantum dicendum Benedicamus
deum et non dominum quia benedictio
nostra non fit ad utilitatem dei sed nostram.
Nos tamen dicimus quod utrumque potest dici.
Creatura invicem benedicit creaturam
bene aptando. Creatura autem crea
torem dupliciter scilicet laudando et bene
dictionem ei attribuendo. Creator autem
augendo et hoc dupliciter vel in mente
vel in mundo sicut enim ex causa que
hec apparent. Et Hugo de Victore
dat tres regulas primo qui celebramus

spiritus sanctus in celo dicimus ite mis-
sa est quasi provocantes populum ite
festinate illuc ubi sunt illi qui
vivunt in mundo dicimus Be-
nedicamus domino quia nescimus an
sumus in gracia vel timentes dicimus ne effectus
misse in nobis evanescat. Et ad
celebrantes pro mortuis dicimus Re-
quiescant quia hoc eis competit.
Finita expedicione benedicit sacerdos
populum dicens Celesti benediccione
benedicat nos et vos. Ubi benediccio ista fit
ipse stans ad altare dextrum dicit
vertendo se ad populum contra dextrum partem altaris
Pater et consequenter ad
populum in medio altaris et filius
et ultimo vertendo Et spiritus sanctus
Amen. Per quod signatur missio spiritus
sancti in discipulos. Licet autem spiritus
sanctus eis tantum datus est tamen quia
tota trinitas hanc missionem operata
est ideo dicit pater et filius et spiritus
sanctus. Post hec omnia sacerdos
flectendo humiliter coram altari dicit
Placeat tibi sancta trinitas etc. Et hoc
incipit cum pectore cum precibus et
oracionibus consuetis. Contra hoc
multi sacerdotes peccant qui non
flectentes dicunt istam oracionem
Placeat tibi etc. cum tamen flecti con-
gruat pro tali eo quod gracias acciones
refert sancte trinitati pro beneficiis
in missa exhibitis. Et quod dampnosum
est quandoque obmittitur hanc oracionem
in quo graviter peccant. Unde legitur
quod obsessus demonio quidam
adductus fuisset ad sacerdotem cum
ille volens eicere a diabolo et
de ipsius vita sentire quesivit de
super quam de aliis dicens quid
tibi videtur de quodam sacerdote olim
fuit in ecclesia et dixit demon ideo sa-
cerdos quesivit de sacerdote suo dicens
Et quid tibi videtur de Bartholomeo
socio meo. Dixit demon bonus esset si
non subtraheret. Ille vero fuit admiratus
quod diceret eum furem cum tamen sciret eum
satis honestum. Interrogavit igitur
quid ipse subtraheret. Dixit demon
subtrahit deo illam oracionem post mis-
sam Placeat tibi etc. quod nobis
multum placet et deo magis non dis-
placet. Et vere quando fuerat ita com-
perta sicut ille dixit. Ideo caveat
sacerdos ne aliquid obmittat quod
est de consuetudine circa ea misse
observandum.

Sequuntur cautele circa
missam observande.
Et primo generales tam
clericis quam laycis. Secundo
speciales dumtaxat clericis necessarie.
Prima igitur cautela generalis est
ut ad missam conveniat homo cum
devocione et quiete ut dicitur de consecracione
distinctione decet laicos vel. Secundo ut au-
dientes missam quociens audiunt
a presbitero dici nomen domini nostri Ihesu
Christi flectant genua et caput inclinent
reverenter ut dicitur ibidem. Tercio ut
nulli prophana et mutuo confabulaciones faciant
collo quia prophanum ut ibidem dicitur.
Quarto caveat ne aliquis ante
finem misse exeat sine magna
necessitate. Ubi si quis de sermone
quod si fecit excommunicetur. magne

sicut hoc facit contempnendo sacerdotem tamquam nichil scientem / sicut solent facere quidam layci dicendo / quid audiemus istum baldum ad ego plus scio de scriptura quam ipse Contra quos est canon xxxviii dis. Sedulo etc. Et in ea nota de clericis ubi illud prohibentur Et quod clerici possint excommunicari libros expresse de conse. dis. v. Omnes fideles ubi sic dicitur Omnes fideles qui conveniunt in solempnitate sacra ad ecclesiam ad scripturas apostolorum et evangelium audiant / qui autem non perseveraverint in oratione usque dum missa peragatur nec communionem perceperint velut inquietudines ecclesie commoventes convenit communione privari Et iste est Canon apostolorum Et ibidem in Concilio Carthaginensi dicitur Sacerdote in ecclesia verbum dei faciente qui egressus fuerit de auditorio excommunicetur Et in concilio agatensi ibidem habetur expressius die dominico secularibus totas audire speciali ordine precipimus ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non presumat quod si fecit ab episcopo publice confundatur Ubi dicit glossa hoc dicit propter tum Unde contra populum facit ut qui diebus dominicis non audiit Hoc est etiam contra illos qui veniunt ad missam non audiunt quid ibi legitur aut predicatur sed clamant clamorem sicut Judei synagogam cum tamen dicatur in prophetia Stantes erant pedes nostri in atriis tuis Et de talibus potest dici illud prophetie

In circuitu impii ambulant Contra quos est expresse Canon Anastasii pape de conse dis. i. Apostolicam ubi dicitur quod dum legitur evangelium non sedentes sed stantes et cetera debemus audire Si ergo sessio prohibetur multo magis discursus et cetera hoc est libros in c. Et ideo ibidem Ubi ergo dicit esse standum ad evangelium et preparandum et in hunc clamandum ad post toto corde neque aliquid carnalis hominis et secularis cogitandum. Si si prohibetur carnalis cogitatio quanto plus carnalis loquela et confabulatio Caveant laici ne vacui die festo veniant de conse dis. i. Omnis homo Omnia scriptum est Non apparebis in conspectu dei vacuus hoc est consilium secundum glossam Dicit tamen glossa ibidem Nisi sacerdos est pauper potest omnia subtrahere parrochianis nisi sint Ut de Symo c. Cum sit Sexto caveant quilibet ne audiendo missam in manibus prope altare appropinquent Ut de vi et ho. cle. c. i. Et ista essent intimanda populo ut reverentiam erga sacramenta ecclesiastica habeant

Et primo caveat sacerdos ne in vestibus et ornamentis sordidis celebret sed ornamenta pocius munda melius dispositionem videt et munda facultatem honorare ecclesie melius quam perdit comparare Unde dicit Stephanus Episcopus familiari amico Hylario Ornamenta ecclesie quibus domini

ministratur et sacrata debent esse
et honesta Contra illos qui de
bonis ecclesie comparant eis bona ad
pecuniam mensas et ornatum pro mis
sa comedia frequenter nec debent in
calicibus qui in aureis vel argenteis ca
licibus celebrare permittitur in Canon
scienter hic calicem propter paupertatem
de conse. dist. i. calix
Secundo caveat ne plures missas
una die celebret preter diem nativi
tatis christi ubi tres celebrantur Et
sine necessitate magna Et hoc in iste
casibus scilicet ut si post missam celebra
tam de die acciderit funus tunc in
prima missa non sumendo aquam
ablucionis potest celebrare requiem
Item si acciderit hospes magnus ut
princeps vel magnus dominus qui non
audivit missam Item si acciderit
sponsi qui voluerint audire missam
Item si aliquis habet plures ecclesias
propter paupertatem vini commendatas
Item si supervenerint peregrini Extra de hiis
habes c. i. de celebratione missarum
et c. Consuluit Dicit tamen Franciscus
de Zabarellis ibidem quod hoc est fugi
endum nisi necessitas illud suadeat
Tercio caveat celebrans ne sine
lumine et candela celebret Ut de ce
lebratione missarum litteras Cum ma
opus est tamen lucis esse Ut
ibidem dicitur in c. Plane
Quarto caveat ne plus ponat de
aqua quam de vino ut dicit Host. in
c. Perniciosus de celebratione mi
ssarum tamen credendum quod debere
cristi maior quantitas convertitur sanguis
quam aque cum valeat sit conversus san
guinis quam aque Ut dicitur in c. Cum
quadam ibidem
Quinto caveat ille qui est solus in
aliqua ecclesia ne propter missam pecu
liarem vel privatam seu ex devotione
celebrandam obmittat missam de
die Ut dicitur in c. Cum de celebra
tione missarum
Sexto caveat ne dicat missam ad
aliquam peticionem propter hoc principaliter
Ut habeat bonas sagittas Ut sibi
in hastiludio bene succedat Cum
ista secundum Hostiensem reprehenduntur in c.
quia de cele. missarum Multo for
cius ergo caveat ne legat missam
Ut aliquos deus perdat quia tales
merentur perire et esse deponendi Extra
Hostiensem est in c. quod ubi supra
Septimo caveat ne nimis mane
celebret scilicet ante diem quia secundum
[illegible] istud sacramentum pertinet ad
diem gratie sicut dicit Apostolus
Ad Romanos xiii Nox precessit Con
tra illos qui tamen volunt orare ante
diem et tamen in audita dicitur cantare Ex
cipitur tamen nativitas Christi in qua
canitur missa in media nocte propter
significationis statum eorum quod ante legem
qui fuit in tenebris Ut dicit glo.
de cele. missarum Veterum episcopus
concessio videtur secundum Hostiensem cum quis
sit in via proponit matutinum quam alias
Ut de pri. c. Ubi lo. vel
Octavo caveat ne legat missam
quis nisi post matutinum primam et

etiam hora qua quo hora tercia dicitur cristus passus et crucifixus linguis Judeorum videtur quod tunc est hora conveniens celebrandi secundum doctores modernos/

Oportet semper orare Luce xviii Sic dicit Henricus de Urimaria de perfectione interioris hominis li. o. v c. l Congrui visi hominis corda quod perfecto ad integram et indisruptam orationis perseverantiam tendit et qui tu humane fragilitati conceditur ad continuam tranquillitatem mentis uniri debet et ad eius perpetuam puritatem propter quam possidendam et circa laborem corporis et contractionem spiritus indefesse quinimmo et iugiter [illegible] et sicut ad orationis perfectionem omnino tendit scientia virtutum sit nec tempore virtutis absque orationis iugitate et perseverancia potest compleri [illegible] salvator noster amonet nos ut per hanc perseveranciam [illegible] teneamus dicit Oportet semper orare Non est autem intelligendum quod homo sic continue orare debeat ut nec dormiat nec comedat vel non laboret sed quod instantibus temporibus oret Unde dicit Beda super Lucam super hoc themate notandum quod hoc dicto semper non imputat continuitatem temporis quia apparet interrupi tempore dormicionis vel aliarum necessitatum sed importat

instanciam orationis temporibus et hore ad hoc congruis Unde dicit Beda super locum istum Dicendum est semper orare et non deficere qui canonicas horas rogat non desistit Preterea quo facit illud quod in collacionibus patrum legitur de abbate lucio qui iactantes quosdam monachos quod sine intermissione orarent et nullum opus aliud facerent corripiens dixit quando manducatis vel bibitis quis pro vobis orat quo audito illi obmutuerunt ille vero consequenter subiunxit Ego quidem vobiscum operans manibus meis sine intermissione oro sedeo enim faciens palmulas et facio ex eis sportas et dicens miserere mei deus et illas sportas vendens pro sedecim nummis duos pono ante hostium domus ut qui recipit oret pro me tempore quo ego manduco vel dormio atque ita impletur a me quod sine intermissione oro Ad quem sensum iste [illegible] laboriosus sicut [illegible] laicalem oppositum et manuali labore insudante qui ut dicit [illegible] non valens continue pre occupacionibus orationi vacare labore manuali et corporali et de labore suo bona temporalia possessiones oblaciones et elemosinas reddit et proventus pro sanis [illegible]

psolvit hec utique intencione vt eo
sufficiente vel desistente a magistro ore
persone spirituales deinde quatenus vt sic
semper in ore videatur Cum quidem
status spiritualis semper orare dicatur
cum horis septem tam nocte quam
die competenter distincte septem vi
cibus horas canonicas persolvit quia
racione quod canonica dicitur septem
horarum canonicarum officium pensu
finaliter appellant Ut in c. i de
cele. missarum Ex quo patet totum
clerum in sacris constitutum obligari
ad horas canonicas singulis di
ebus dicendas Circa quarum co
siderationem ut facilius memorie co
mendentur que sequitur ponuntur ali
qua dubia per questiunculas brevi
ssimas cum solucionibus eorundem
Et primo queritur an omnis clericus in sa
cris tam beneficiatus quam non bene
ficiati ad horas canonicas teneantur
Et dicendum secundum Jo. an in c. i de cele.
missarum et in glo. viii de cele. mis
sarum quod sic Item nota Archidiaconus
xci dis. Eleutherius ubi ipse dat
huius dicti racionem dicens quod ordini
sacro officium est annexum unde et
diacono dicitur in ordinatione sua
Vide attende si feristi ad ecclesiam
tardus modo sis velox si sompno
lentus modo sis vigilans Et si dicatur
forte non habet beneficium de quo sustinetur
Respondeo quod imputet sibi et episcopo
qui eum sine titulo ordinavit
Item dicit Archidiaconus v c. ii dis. in
c. Si quis psallitur Et licet quis

sponte ordinem suscipiens se huic
necessitati supponit non tamen ita tenetur
in esse ecclesiasticis officiis sicut ille
qui est ad hec deputatus secundum Hu
gwicionem qui eciam credit quod qui non esset
aliena ecclesie clericus cogi debet divinis
officiis interesse et hoc si commode po
test fieri esse/
Secundo queritur quid si clericus bene
ficiatus nescit legere Respondeo non ex
cusatur quia debet scire legere alias priva
bitur beneficio cum tales debent
habere competentem scienciam ut dicitur
in c. Cum in cunctis de electione co
petens aut sciencia secundum Archidiaconus
xxxvi dis. Clericos ut sciat
canones primales psalterium ome
lias et huiusmodi xxxviii de Nos
salmum requiritur quod psalliter sciat in
libro legere psalterium sed eciam debet corde
tenere pro maiori parte sive psalterium
Unde tamen dicit Hostiensis quod licet clericus
cantans cum aliis non omnino intel
ligat que leguntur vel cantantur non
tamen peccat mortaliter dummodo cor suum
ad deum levat Guilhaldus tamen
est clericus si ista omnia ignorat que
ad eius officium spectant secundum hoste
de qualitate et etate
Tercio queritur quid si aliquis puer
maior septennis ex dispensatione
optinet officium non curatum et nes
cit horas legere Respondeo pro eum
eo episcopus dispensare ex causa neces
saria vel utili vt aliquis alius
orationes loco horarum dicat Racio in
agistri Stanislai de Znoyma

dami mei in quadam peticione sua
quia ex quo dispensat episcopus in principali
pali scilicet in beneficio dispensare potest
accessoriis scilicet officio
Quarto queritur quid si quis est infirmus
mus Respondeo secundum summam conte
de cele. missarum c. l. Si est talis infirmitas
mitas que impediat a dicendo et au
diendo horas excusatur infirmus nec
tenetur propterea aliquid dicere nec pro
isto peniteat quia necessitas legem non habet
de obseruacione ieiuniorum Consili
um securius est audire secundum hostiensem Si
est aliqua infirmitas que solum
impediret dicere sed non audire tunc enim
debet procurare aliquem alium coram ipso
audire legentem si enim litteras potest vel
si est infirmitas leuis sicut vetus
quartana in qua eciam sua negocia
peragit tunc omnes horas legere
tenetur
Sexto queritur quid de illo qui cum
sit liberum in via eundo Respondeo
quod si casu hoc accidit excusatur pro
illa vice ab horis sed nichilominus
dicat ea puta dicendo vel pater noster ne
vacet ocio Racio huius dicti quare ei
non imputatur est quia per eum non stat
ergo sibi non debet imputari Regula generalis
lis vt Quod quisque c. l.
Sexto queritur an clericus beneficiatus
in scolis de licencia episcopi stans vel
peregrinans ad curiam excusatur ab
horis dicendis Respondeo licet quidam
dam dicant quod tales excusantur si per
alios loco sui in ecclesiis constitutos
compleant et hoc si est clericus bene
ficiatus in minoribus constitutus
patet tractat Clericus de. c. l. De clem

taxatus allegando decretalem abbate et
opera de Campsona de cele. missarum
c. l. Sed dicitur andacter quod talis clericus
cus fuerit non beneficiatus in mino
ribus nec propter studium nec propter la
borem peregrinacionis ab horis canonicis
excusatur nec archiepiscopus nec episcopus
possit super hoc dispensare aut in
aliud commutare aut abbas propter
studium cum monacho Ita scribit glossa
clericus in de. c. Clementina et Bonifacii
in Summa ti. de officiis clericorum
Item innocencius et sequentibus glossa et hiis
omnibus firmiter sustinetur quod dicitur
tum quod obmittens horas ex volun
tate aut negligencia peccat mor
taliter et tenetur eas resumere vel
dispensacione malis generis satisfa
ccionis rependere Racio quia ex quo
talis tenetur soluere et non soluit nunc
est ut soluat Verum si fecit in habi
tudo negligenciarum potest dispensari
secum ut aliomodo satisfaciat vt dicit
glossa an in c. Dolentes et Summa
in c. primo de cele. missarum Et ibidem
dicit hostiensis quod si est tanta consuetudo
horarum negligencia quod quasi impo
ssibile est eas reddere commutatur
in aliam penam
Septimo queritur an ille qui ex
occupacione licita operis ut quia scripsit
sit in labore vel audiuit confessiones
vel aliud facit neglexit aliquam
horam peccat mortaliter Respondeo
non quia talis per ignorantiam probabi
lem excusatur de clericis excommunicatis
ministrantibus Apostolice

Octavo queritur an tantum aliquis committat peccata mortalia quot horas vnius diei obmiserit vel neglexerit Respondeo quod licet totum officium vnius diei sit quoddam totum integrum compositum ex pluribus et vno precepto precipitur et ideo sequitur transgrediens omnes horas simul vna die non peccat nisi vno peccato mortali Secundum Scotum Si quis negligit vnam horam ut primam vel terciam et alias complet peccat mortaliter Sed non ita grauiter sicut obmittens vel negligens omnes horas Vnde in hoc casu vnum mortale est alio grauius Est ergo veritas quod per negligenciam horarum vnius diei integre incurrit quis mortale grauius quam per negligenciam vnius hore canonice illius diei Racio quia maior contemptus diuine laudis est in toto quam in parte

Nono queritur an attencio mentis in hore sit necessaria Respondeo secundum Thomam secunda secunde q. lxxxiii quod triplex est attencio vna qua attenditur ad verba ne quis in eis erret Secunda qua attenditur ad sensum verborum Tercia qua attenditur ad finem oracionis scilicet ad deum et ad rem pro qua oratur que quidem maxime est necessaria et hanc eciam ydiote possunt habere Vnde quod euagacio mentis sit in oracione ex proposito peccatum est mortale et impedit oracionis fructum Vnde precipitur clericis vt officium diuinum quod eis deus dederit studiose celebrent pariter eciam deuote de cele. missarum Dolentes Hec autem tunc contingit quando hore cantantur sincopantur vel quando vel prophana vana et inhonesta colloquia intermiscentur Vt dicitur in Clementina Grauis de celebratione missarum Glosa oracionis in Cle. Euagacio tamen que fit preter intencionem oracionis fructum non tollit Vnde dicit Basilius quod cum homo ex fragilitate nequit orare attente deus illud ignoscit Vnde dicit glosa verbo in Cle. grauis in prima allegata quod intellectus satis est quod labiis suis format deo in diuinis horis licet cor diuertat ad alia secundum Thomam et hostiensem de cele. missarum in c. Dolentes qui tenent quod talis non peccat mortaliter in quo sic cogitando aliquid spirituale vel temporale quod de sui natura non sit malum sic ille qui in vesperis cogitat de sermone faciendo post vesperas presertim si esset fatigatus de quo per Thomam quarto Sentenciarum de xv ... quibus omnibus infertur quod si subest necessitas que dilacionem non capit potest licite tunc alia negocia expedire Secundo infertur quod si quis studiose incipit horas legere et tamen in medio errat sed in fine se recolligit non tamen non frustratur apud deum Racio quia non semper requiritur quod attencio maneat actualis sed virtualis Nam et propheta dauid de se dixit Cor meum dereliquit me psalmo xxxix Racio eciam est quod maneat per virtutem quod sit quando cum bona intencione quis accedit ad orandum licet in processu mentis ad alia rapiatur semper enim vis prime in-

tentoriis moneret nisi esset tanta congrega
tio quod attendere omnis posset Et tunc
notandum est quod dicit Cassianus li. vi
de oratione divina ut quid a deo postu
las cum te ipsum non audias Et Cassi
anus dicit quod iniquie orat etiam quis
quis stratis genibus se divagacione dis
trahitur hec in Glosa mag. in c.
Si quis dum delinquens devagacione sa
natur Ex quo patet quod hic solum ne
gligencia attendenda et crassa dampnatur
Et Clementina c. in c. Dolentes
Decimo queritur de illo qui non inte
finit principio hore aliamque ut quia
neglexit sed non malicióse quia forte
prius in mensa non audivit etc. videre
batur in eo quia non dicit illud principium
repetere Respondeo quod oportet accipere
incipere nisi magnam partem obmitte
ter quia tunc debet adimplere repe
tendo secundum Clementinam Et similiter di
co de fine hore si aliquis eum venire
facit citare tunc enim residuum sup
pletur per alios et omnes sunt unum
corpus in domino
Undecimo queritur an si obmissus
vel neglectus est unus psalmus debet fieri
repeticio Respondeo secundum Clementinam
quod non est tanta obmissio unius
psalmi quod debet repeti si scanda
lum in populo immineret Unde melius
est obmittere et non repetere propter scan
dalum populi quia multi dicunt Ecce
clerici nesciunt aut suffusi sunt aut i
gnari nescientes quid cantandum
sit Ex quo dicto arguendi sunt
illi cantilatores et non cantores
chori qui ipsi vim accentuum aut tho
ni natalem vel creatam faciunt
silencium Et unum remaneat quia
parum dicendi sunt cantatores divi
norum quam cantores verum ubi hec
sine scandalo fieret ut si adesset
populus sit repeticio psalmi secund
us an. in c. Dolentes
Duodecimo queritur an degradatus
ab ordine suspensus et excommunicatus
et quilibet criminosus teneatur ad horas
canonicas Respondeo quod sic quidem
tollerantur ab ecclesia patet quia non
debet esse melioris condicionis malus
quam bonus si ergo bonus obligatur
multo magis malus Unde licet si
amiserat honorem non tamen onus
nec ex malitia commodum reportet
tamen in hora non debet dicere dominus vobi
scum
Tercidecimo dicitur queritur utrum quis
habens plura beneficia in pluribus ecclesiis
debet dicere plures horas Respondeo non
sed simplices Nec obstat illud
Gregorii Cum crescunt dona ratio
nes etiam crescunt donorum Illud
etiam sit propter impossibilitatem facti et
quod nemo obligatur verum tamen ergo
tales qui divites sunt et plures oc
cupant et sublevant aliis pomp
isque vicia ut in aliis bonis operi
bus recompensant et debet dicere illi
ante horas in quo maiorem habet
dignitatem vel officium ut si est decanus
in una in alia canonicus dicere illius
ante horas ubi habet decanatum vn
quia laudes dat vero unus habet ideo
simplices non duplices tenetur dicere
Si vero ante divisi sunt eiusdem

Dignitatis nec equalia beneficia licet in
diversis hinc sicut ab utroque absens
eligat quod officium voluit. Et si habet u-
nam parochialem in una diocesi in
alia prebendam dicit Raymundus secundum com[m]u-
nem parochialis ecclesie. Cum autem venerit
ad aliam in qua habet prebendam dicatur
secundum consuetudinem illius ecclesie
pro quo facit illud Ambrosii Ad quamcumque
ecclesiam veneris eiusdem morem ser-
va xij di. Illa. Ex quo infertur ut in-
Guillelmus Lauduniensis in c° dignitatis
de celebratione missarum in cle. Quod autem
ne comedentes carnes feria quarta vel
sabbato in loco ubi non est consuetudo
presente licet in propria sua comedatur de
consuetudine. Raymundus qui dicit se confor-
mare hiis cum quibus conversatur vel [illegible]
de c° i et de statu regularium c°.
Quod de monacho querit utrum monachus et eius
prelatus dicere secularem teneret cum
consuetudine illius ecclesie vel secundum
officium monachale. Respondeo Io. an. in nove-
lla dignitatis de cele. miss. in no licite quod
non teneret secundum officium monachale
sed secundum clericale. Hec dicit plane [illegible]
xvi q. i c. in° Goffredus de statu mo-
nachorum in summa c. n°.
Consequenter querit que sit competens
hora per quamlibet canonica regularis dicenda.
Respondeo quod septem sunt hore canoni-
ce scilicet matutinum prima tertia sexta
nona vespere et completorium in c°. i
de cele. miss. et x c. de presbiteri. Et sic
iste hore instituite in memoriam pas-
sionis Christi que fuit per certa in me-
dia nocte unde illa hora dicitur quibus dicitur
matutinum ut ei conveniat illud me-
dia nocte surgebam ad confitendum tibi.
Thomas tamen dicit quod sufficiat matutinum
dicere post tres partes noctis vel ante auroram et
hoc hodie approbatur quasi per omnes doctores.
Quod est tamen contra illos qui consumpta
tota nocte in potatione gula et ebrietate
non nisi clara die dicunt matutinum. Ideo
congruit illud dictum prophetie ubi eras ubi
me laudarent astra matutina. Contra
quos est decretalis de cele. miss. dolen-
tes ubi dicit quod illos comessationes
superfluas et confabulationes illicitas
ut de aliis taceam fere medietatem noctis
expendat et sompno residuum relin-
quentes vix ad diurnum concentum avi-
um excitantur transcurrentes undique sincopa [illegible]
tinua matutinum. Prima vero cantatur mane
in ortu solis in memoriam resurrectionis
Christi qui tunc dicitur surrexisse quod ad
notatum innuere que orto sole vene-
runt ad monumentum prima et visus
est in littore post resurrectionem. Prima hora
conduxit paterfamilias vinee operarios.
Tertia et secundum laudes hominis quod dat in
in pueritia. Tertia cantatur in memoriam
sue crucifixionis quia tunc ore blasphema-
cione et acu sententia Iudeorum fuit cruci-
fixus. Tunc etiam spiritum sanctum misit a-
postolis et secundum laudem hominis in ado-
lescentia. Sexta in memoriam corpo-
ralis passionis quia tunc est crucifixus
in corpore. Tunc enim tenebre facte sunt a
sexta hora usque ad nonam. Sexta hora
descendit cum apostolis in ascensione
et secundum laudem hominis in iuventute.
Nona cantatur quia emisit spiritum et
latus eius fuit perforatum. Unde pro-
fluxerunt duo sacramenta scilicet sanguinis
in redemptionem et aqua in ablutionem
et secundum laudem hominis in virilitate. Ve-
spere dicuntur in memoriam depositionis
Christi de cruce et secundum laudem hominis in
senectute. Completorium cantatur in mo-

memoriam sepulture cristi et sicut laude
horis in decapitur vel In matutino depu
natur tempore cristus Cum surrexit primam
canit ordo fidelis Tercia cum canitur tunc
est clamata passio Tenebre sunt sexta
prandii clamata facte Emissa nona
divinus spiritus hora vespere clauditur esse
sacra membra sepulta cristo bissena
custodia ponitur hora Omnibus autem horis
competentibus et distinctis hore canonice
in ecclesiis kathedralibus vel collegiate
regulariter sunt complende preter tamen in horis
canonicis dicendis ex causa racionabili
tempus preveniri Et dico nonnisi ex causa
racionabili ut quia plebanus habet visitare infir-
mos et providere sacramenta vel quia habet
audire confessiones et cum hoc appetit liber-
tas laboris corporales de die extra preter semel
omnes horas usque ad nonam inclusive dicere
etiam ante diem Similiter qui habet legere predica-
re vel legere in aliqua facultate publice sco-
laribus potest eas sic ante diem omnes com-
plere Si enim vero faciat causa lascivie ut sit
expeditus in horis ante diem in die
liberius vacet ocio et vanitatibus similiter
non potest hoc facere sine peccato secundum Thomam
in quadam glosa Sunt etiam alii qui
ante medium noctis omnes horas audiunt
et hii similiter peccant cum tunc adhuc non
sint digesti Sicut in vitas patrum legitur
quod quidam pater cum ambularet palam ma-
ne angeli sibi portaverunt vas non maturius
Cum vero mane tarde portabat predictas
quod vas comparata quod tunc portabatur ma-
turius et vehementes Sed quare in quadra-
gesima vespere dicuntur ante prandium fe-
rialibus diebus cum missa Dicendum secundum
Thomam de consecracione dis. i. Solent Quia ie-
iunium quadragesime maiorem celebramus
ad imitacionem christi et quia ipse ieiunavit
quadraginta diebus et quadraginta no-
ctibus nichil comedendo Debemus nos toto
illo tempore ieiunare nulla die vel hora
comedentes sicut ipse non comedit quod
facere non possumus propter defectum nature sal-
tem tota die ieiunando volumus eum
imitari Et quia instante et urgente
famis inedia non possumus expectare
ut finiatur dies comparatione saltem
quod hore diurnales finiantur vel hore
que in die sunt celebrande videlicet
quare est officium vespertinum com-
pletorium enim quod sequitur licet de-
putatur huic diei quasi complens
ipsam non tamen decantatur in hac die
sed post finem ipsius in principio sequentis
diei que secundum computacionem cano-
nicam a vespertino tempore incipit
sequentis diei Thomas de lxx in de
apostolis Et ideo statutum est ecce quod
in quadragesima vespere post missam
nonalem statim celebrantur sine in-
tervallo quod non fit in aliis tem-
poribus que non ad tantam discrecionem
finiantur Hec Thomas

Consequenter queritur de modo
dicendi horas cano-
nicas Est autem modus
dicendi eas secundum formam et disposi-
tionem ecclesie kathedralis si in ea
habeatur specialis rubrica alioquin recurritur
ad metropolitanam ecclesiam cuius
rubrica ab omnibus est servanda ut
dicitur in Concilio Coloniensi xiij de
de horis Ecclesia deficiente recurrit ad
Romane ecclesie consuetudinem Hec
est contra multos Romipetas qui in
partibus nostris volunt dicere horas cano-
nicas more ecclesie Romane cum tamen
habeant specialem modum formam et ru-
bricam in eorum kathedralibus aut in
eorum metropolitanis ecclesiis Et tamen
incidunt penam decem canonicam scilicet suspen-
sionis a divinis per sex menses Sed
licet ecclesia Romana sequenda est in
sacramentis non tamen in divinis officiis
ut notatur Jo. Ant. de celebratione missae c. primo
Monachi tamen orabunt secundum rubricam
sui ordinis ut ibidem dicitur [illegible]

quitur ubi hore canonice sunt dicende
hoc in kathedralibus et collegiatis et
aliis dicende sunt in ecclesia In mo
nasteriis in parochialibus clericis si fieri
potest congrue. Juxta illud ps. In ecclesiis
benedicite dno Unde tenentur in
parochialibus debent curati compatiens confe
ssionibus et praedicationes sacramentorum
tam ad sanos quam infirmos ideo sin
fficiat eis dicere privatim vel in ecclesiis
vel in domibus dummodo in locis hone
stis sit et quietis Non sic quidam
discoli consueverunt dicendo horas
pelle. scrophas aut vaccas ad pa
stua et in pellendo vel capere volucrum
vel per clamores minantes scrophare
aut vaccare Quidam etiam expedi
unt in lecto apodiati et quod deterius
est iacentes supini in dorso posito
libello super pectus suum continuantes
dicunt horas Alii vero de domo in
domum discurrentes per villam vel oppid
clamitant in plateis famose et male
ipsi faciunt horas orationes videantur Alii
vero ante fores ecclesie stantes aut
in cimiteriis currentes garriunt salu
tantes personas ad ecclesiam descende
ntes unde fit quod quicunque dicunt dnus
vobiscum et respondent bonum ma
ne grossa dna quia orationes quam oratione
dicende sunt Nam hore cum magna
reverencia et cum attencione dicende
sunt que aut reverencia in loco illo
est aut ad tantis strepitibus Unde ysi
dorus Isidorus in libro de summo bono
Quid prodest strepitus labiorum ubi cor
est mutum Sicut enim vox sine modu
latione sed vox porcorum sic oratio sine
devocione est mutus bonum Et quod de
illa est non ullam curam me ipsa scribi
da et abhominanda opera ubi ait cum
tamen loqui videntur cum deo in oracione
loquitur Certe miror si non audivi
quedam precantem voce alta dicere
vesperas beate virginis sedendo in cliuam

et purganda alium quod est neglectis contu
pudare horam et culpe attendere per commissis
per sensatus et ea corrigat tam inepta
corrupta sua ne deus unde placari debuit
acrius provocatur Unde tamen quod dicitur est de
attencione in oratione incipit magistrum
summa dicit libro Thomas ii.a 2e Et libro
in orationibus privatis dicit esse magna
attencio et devocio orantes quam aut sen
tit abesse devocio dimittenda est non
sic tamen est in horis canonicis in quibus non
requiritur devocio cum necessitate debiti vel precepti
ecclesiastici Et ex consilio unde sine sit
devocio sine non nihilominus hore sunt dicende
de a persolvende alioquin expectando devo
cionem que non est in potestate nostra vad oracionis
intencio tamen omnis requiritur vel actualis vel habi
tualis ut videlicet deum intendat honorare pro
salute sua et aliorum Et per hoc patet ad quosdam sace
rdotes curatos in peccato mortali quibus seu
scitur devocio et gratia dei tamen dicere tenetur
qui licet non procedit ipse tamen ex digno o
rat in persona tocius ecclesie ex condicione prova
suis In melior casu oportet facit accensus
que se consumit et aliis lucet et canali
quod aliis aqua tribuit et in se putre
fit et tamen sed licet magis quam alios mdat
scandalum [illegible] Pro isto facit quod scri
bit Jo. an. in dicte di. dum Quan glo
magna ubi querit an orationes malorum
prosint aliis pro quibus orant et dicitur quod
sic nisi faciunt malum eligentem per hoc etiam
facit quod scribit Raymunde in a vii
In quibus facit etiam exposito Glo. xi
ix de q. 1 ubi dicitur quod si ego etiam signa
malus eligitur apostolo et consecrandis cae
malis nocet suis due alias presertim
eque per malum sine per bonum operatur enim
sicut petrus ut 1 q 1 Et sicut Raymunde
ad hoc ut q 1 a mite et vim q 1 clu
datur Unde illud dicitur Grego in pasto
rali quod dicit Cum is qui displicet
ad intercedendum mittitur irati animus ad de
teriora provocatur xl ix de q 1 Sic intellige

secundum Archidiaconum. Ad x distinctionem provocatur sed contra eum qui mittit indignum. Et hoc videtur intelligi Hugo Laurentius et Iacobus maxime qui faciunt ordinari indignum aut promoveri ad ordines vel beneficium. Hiis enim modis aliquis mittitur ad intercedendum pro populo. Item queritur an hore canonice legende sunt alta voce ut ab aliis audiantur vel submissa voce ita ut solo deo audiantur. Respondeo secundum Iohannem in dicta glosa magna. Licet deus cognoscat cordis secretum non tamen frustra vox adiungitur. Unde dicit Pelagius papa quod oratio que fit per ministros ecclesie sed presbiteros qualis est in hora canonica ideo sit vocaliter et expresse quia clerici orant in persona totius populi. Unde ut populo innotescat quod pro eis orant sacerdotes unde sit expresse vocaliter. Oratio tamen privata que fit pro aliis pro necessitate non est vocalis. Adiungitur tamen vox primo ad excitandam interiorem devotionem verbis enim et signis nos metipsos excitamus magis ad sanctum desiderium. Augustinus. Unde dicit Augustinus ad Probam que sunt [illegible] ad [illegible] per consilia ut refert Isidorus libro v° virorum illustrium. Secundo ad reddendum debitum ut scilicet serviat orans deo [illegible] se totum in corde et corpore de conse. di. v. Nunquid. Tertio quia quandam redundantia ab anima in corpus ex vehementi affectione. Unde psalmista psalmo xv° letatum est cor et exultavit lingua mea. Item queritur an clerici seculari teneantur dicere septem psalmos. Videtur secundum Paulum [illegible] [illegible] quod in tractatu suo de hora canonica quod sic [illegible] inter [illegible] propria est [illegible] quo clerici dicuntur a clericis quod est [illegible] in [illegible] et in [illegible] dum sunt vacati venabile videtur ut dicant aliquid ratione sui officii. Hoc tamen dependet de consuetudine an singulis diebus an tantum festivis diebus dicant. Est tamen consimile ut illi qui non studeant in

in scolis aut studiis singulis diebus dicant septem psalmos iuxta illud Ambrosii. Cum semper pecces debes habere semper medicinam de conse. di. ii in fine. Item queritur an sacerdotes teneantur ad horas beate virginis. Videtur quod non. Respondeo ubi semper quod sic licet non de iure tamen de optima consuetudine que iam putanda est ut dicit Augustinus ad Casulanum presbiterum xi di. In hiis rebus. Unde in hoc casu non valet excusatio illorum qui dicunt horas de beata virgine non precipiuntur per aliquam constitutionem autenticam ecclesie vel nec per aliquam sacram scripturam sed sunt de beneplacito. Omnibus videndum est quod multa sunt in ecclesia dei que non sunt de constitutione ecclesie vel precepto scripture sed solo consuetudinis antique usu que permittere nullomodo licet sine periculo salutis sicut signo crucis quo fideles signantur. Verba prolixa orationis super panem et calicem benedicendo [illegible] [illegible] illorum quos habitus [illegible] que omnia ut dicit Augustinus xi di. Ecclesiasticorum observata sunt tenentur a presbiteris magis silentio quam publicato scripto ut dicit Paulus de [illegible] et [illegible] venialis [illegible] in cle. [illegible] de cele. missarum. Cum ubi est consuetudo prelati et maioris ecclesie dicant horas beate virginis ex obmittentibus eas peccant mortaliter nisi subsit causa rationabilis. Sed an autem iste hore dicantur in festis beate virginis ex quo tunc totum officium est de beata virgine. Dicendum est quod ibi recurrendum est ad consuetudinem ecclesie. Nam in quibusdam ecclesiis dicuntur non obstante officii solemnitate. In quibusdam non et statur consuetudini ecclesie cathedralis que est mater omnium inferiorum quia non licet discedere xi di. Non decet.

Item quer' an omnes sacerdotes tene'
ad vigilias mortuorum Videtur secundum
Guillelmum quod curati tenent' ad vigilias
ordinarias iuxta consuetudinem ecclesie
cathedralis ubi est consuetudo Quod
maiores prelati dicunt horas singulis
diebus quadragesime adventus vel
aliorum (dicunt etiam ipsi curati dicere
vigilias) sunt sine etiam ecclesias parro-
chiales in studiis Contra aliquos curati-
nalis non tenent secundum ipsum curati
in studiis existentes ut alii bene
curati extra ordinarie provocant'
que dicunt' spaliter pro anima cuiuslibet)
defuncti ad quas dicendas soli illi
astringunt' qui presentes sunt etiam circa
similiter in illis qui fuit in anniversa-
riis defunctorum ¶ Item quer' an
an aliquis dicendo horas de festis vel
de martiribus quando dicenda essent feria peccat
mortaliter (Guillelmus non refert per
quos primos laudes dicat / tamen dicit
quod ecclesie maioris est sequenda nam in
consuetudine ecclesie maioris institutum
est ut unusquisque sequatur inde sumat regulas
magisterii vel honore consecrationis
accipit xii di. de hiis et ibi Unde
dicit sanctissimus illa hora quam non ac-
cipit quidem aliud quod deus neglectu ea
quod debuit obtulerit Quia istud vicium
suplicat' de consuetudine de conse. di. v
Indie ubi dicit Augustinus Quod illi qui
in diebus quotidianis tres horas la-
tinas loquitur non ex regula secura parte
sed ex fastidio ex negligentia probant'
hoc facere hec ibi ¶ Item quer' de
illis qui dicunt novas historias
non approbatas per episcopum Videtur quod pec-
cant mortaliter Racio secundum Bernardum
super Cantica sermone xxvi Omnia
quecumque sine voluntate superioris fit
vane glorie deputabitur' non mereri Epi-
scopus tamen potest inducere consuetudinem nova[m]

in ecclesia sua quo ad officia celebranda
xii di. Nonne et de conse. di. iii c. si
et extra de consuetudine in glosa x c. i. de Clementinis
super non vigilie quod sit intelligere secundum Ca-
stide ibidem Quia episcopi possunt in hiis que
etiam solempnitatem tamen ecclesie consistunt
que consuetudine non propter maiorem sunt
introducta non tamen possunt et statuere Unde dicit
Jacobus de Alberga Statutum tamen ab
Episcopis vel sedibus prioribus non immutare
hec ibidem ¶ Item quid de illis qui ob
mittunt dicere suffragia secura Videtur si
hoc faciunt contra consuetudinem ecclesie
cathedralis ut dictum est supra secundum
dominum Paulum Geliner quia contemptores
laudabilis consuetudinis sicut et legis
puniuntur' xi di. In hiis / et hoc si fa-
ciunt ex negligentia affectata / quia non
curant vel ut cum peterent horas et va-
cent pacienter vel otio etc. et de aliis
Quod quid dicimus de illo qui pius curavit
completorium quam vesperas utrum tenetur
reddire vel non Videtur quod secundum dominum
Paulum ut supra non tenebitur si cum com-
plebit vesperas quas in calice obmisit
et peccabit de negligentia ¶ Item
queritur An dicere possunt ante horas et
post sit preceptum Videtur quod post horas dicere
precipit' in Concilio Agathensi
de conse. di. v ubi sic dicit' Illud sancte
placuit alias non ut omnibus diebus et
post matutinas et vesperas oratio dominica
proferat' hec ibi Sed non habeas dicere pre-
ter licet non appareat esse preceptum sepe
appareat tamen licitum dignum et honestum
Item pius in peccatoribus est enim pro
quo peccaminosis nullum vite fundatur' ex
ordinem de consolacionem per sic lib. iii Racio
naliter ergo est ut pius cum illa precedat
quam auctor salutis dictavit et insti-
tuit quod illa quas sancti patres preces de la-
crime ¶ Item expedit pius per sic ca

que sunt magis necia Magis autem necessaria et utilia ad salutem quam que sunt
minus necia Magis autem necia et utilia
sunt que ponuntur in dominica oratione quam
in aliis cum ibi summa tocius salutis
et perfectionis consistat Primum autem ibi
sanctificatur nomen domini in nobis et adveniat
regnum celorum quod primo esse querendum
docuit ut habetur Math. vi Item con
sonum est ut illa oratio premittatur que dis
ponit hominem et aptum reddit habitudinem
ad effectum orationis consequendum cum qui est
oratio dominica in qua primo petimus dimitti
nobis debita nostra et a malo liberari
quibus non dimissis impeditur orationis effectus
frustratur Nisi enim nobis dimittantur
et a malo culpe liberemur nullatenus
aliquid impetrare possumus cum dicatur Psalmista
lx° Deus peccatores non exaudit Et
post peccatorem dixit deus quare tu enar
ras iusticias meas et assumis testa
mentum meum per os tuum Congruit etiam
Ave maria in principio horarum quia dignum
est ut illam salutemus in principio nostri
operis per quam salus nostra adnunciata est
Dicit enim Bernardus quod deus nichil nobis vult
salutis quod per manum marie non transfiet
Aliqui tamen incipiunt incipiunt horas per
illud versiculum Sancti spiritus assit nobis gratia
si non est vis Ego incipio ab ave ma
ria ista ratione quia nec gratiam spiritus me
posse obtinere puto sine marie suffragio
ideo ad eam recurro quam impetrare non
nisi peccam melius non dubito Nota
Sequuntur cautele circa missa horas observande et cetera
Sequuntur cautele circa horas
observande Et primo ponuntur
septem impedimenta quibus
frustratur effectus horarum
de quibus habetur in cle. Gravi de cele.
mis. Caveat ergo quilibet ne legat sin
copando vel sincopando sicut aliqui faciunt
dicentes Kyrie domine adesto nobis
a quatuor vel quinque illo loco intermisso

de Clementina dicit Cistercii verba de ma-
nola qui profert dum sancta presbiter gestit
loco sancta dei non deputat et Cade ad
ecclesie venendo ante finem officii sine
causa recedendo Ruris in horis porta
do secum canes venaticos sine tonsura
vel veste competenti horis interessendo
Et hoc contra campanatios tripaton
tornatos manicados ministrantes et
celebrantibus presbiteris qui sunt peccat
verbi gratia

Secundo caveat cantans horas cantus
ne lascivos vel dissolutos cantus ibi
proferat sicut quidam theatrales in scola
stud cantare cantilenas sub fictis mo
dulationibus specialiter consonantiarum dis
cantisant Contra quos est Apostolus
ad Ephesios v° Cantantes et psal
lentes in cordibus vestris domino Dicit
Iedoricus et ponitur xcii dist. Cantantes
audiant hoc adolescentuli Audiant
hii quibus in ecclesia psallendi est offi
cium deo non voce sed corde cantandum
nec in tragedorum modum guttur et
fauces medicamine liniendi sunt
ut in ecclesia theatrales moduli au
diantur et cantica Et Gregorius dat hanc
rationem dicens xcii dist. In sancta
Romana ecclesia sit ut in sacro ministe
rio dum blanda vox queritur congrua
vita negligatur et cantor ministerium dei
moribus stimulat cum vocibus populum de
lectat hoc est prohibetur de cele. mis
ubi et cantilenis prohibetur ab ecclesie
nec pro quo facit xxx iii de consecratione
de conse. dist. v Non oportet
et xxviii de c n° hoc puncto est de
hoc optime per Salicetum xxii in ex
travaganti que incipit Docta sa
crorum patrum decrevit auctoritas in
qua replicat cantum cantilenarum in
triplice et motetis vulgaribus infra
solempnia missarum et precipit suspen
di clericos ab officiis per octo dies per

mittat in diebus celebribus et festis
in missa et in diuinis officiis decpcius (?)
fieri consonancias que melodiam
sepius infra octave capiunt et quinte et
quarte super ecclesiasticum officium et
cantum simplicem / ita tamen quod ipsius in
tegritas permaneat illibata Hec ibi
Tercio caueat ne incongrue verba tan
in horis quam in aliis diuinis officiis
sive cantando siue dicendo sub
misse proferat hoc enim multum scan
dalizat audientes / Et licet hic diu
dicatur qualiter sit canendum temporibus in
Cantus et plane Secundum Cathedra
lium magistri modum Clerus cognit
Cassiodorus super illud psalmi psalli
te sapienter dicens Nemo sapienter
quidque facit quod non intelligit Segnem (?)
autem non intelligentie est incogni
tas Unde tradit Stephanus ser
monibus super Clerici magistro de statu
monachorum quod ignorancia grammatice
que magna in cognicione consistit
repellat quem a Canonicatu ecclesie
de sic kathedralis Extra de xx iiii
de / Cum de etate et qualitate c
finali de consanguinitate et affini
tate c. 1o et de rescriptis Statutum
li. vi et q primo et c Si corpe
li. vi vbi de hoc per Hostiensem Et
Quarto caueat orans ne nimis clare
resonat vnde et idem vm placet gl
dicitur Ecclesiastici Ne iteres verbum in ora
cione tua quod quidam faciunt quindecies di
centes pater noster pater noster pater noster usque
quinquagies septuagies aut septies et no
dies septies tamen septuagesies sep
ties que iteracio procedit communiter
ex indeuocione ac mentis distractione
quod dum alia cogitat in vno non lim
quam tamdiu sequitur donec cogita
ta perficiat Et hii paciens imitan
dum qui orat Nam dicit Seneca quod

turbat mentem audientis quod sepe dicitur
si vna et eadem vice / immo quodam modo
in hoc deum blasphemare videtur sicut philosophus quia
videtur semel deum non audire vel non intel
ligere nisi sepius ei resonatur cum tamen dicitur
Scit enim pater vester quibus indigetis Matth
vi. Ultimo videat quilibet tam laicus quam
clericus vtrum orando stet aut sedeat genua
aut flectat devote manus levando pectus
tundendo supplicando sursum inspicien
do. Isti enim sunt modi orandi in scrip
turis sacris approbati. Nam de stando
dicitur in persona Stantes cum orabitis
Et Marci xi Cum stabitis ad orandum
Sic martha stetit et ait ad christum Domine
Non est tibi cure Luce x. Sic leprosus
genu flexit et impetrauit curacionem
Marci i. Et ydropicus stans ante christum
obtinuit sanitatem luce xiiii. De se
dendo Matth xxvi vbi christus dixit
apostolis Sedete hic et sequimini et orate
ne intretis in temptacionem. Item Marci
viii. De quiete dicitur Matth vi Cum
oraveris intra cubiculum tuum et clauso ho
stio ora. Cubiculum autem est locus quietis
et pacis. De flexione dicitur de ydropico
qui procidens adorauit xvii luce v. Et
utique flexe est. Sic paulus orabat sic
de se dicit flecto genua mea ad deum
pro vobis Ad ephes. iii. Et idem de Ste
phano qui positis genibus orabat Actu
um vii. De elevacione manuum Exo
di xvii vbi moyses elevatis mani
bus orabat. Et dauid Elevacio ma
nuum mearum sacrificium vespertinum ps.
cxl. De tunsione pectoris dicitur luce
xviii vbi publicanus percuciens pectus
suum orabat. De suspiracione dicitur Jo
xi vbi christus infremuit spiritu et tur
bavit semetipsum volens lazarum suscita
re. De sursum suspiciendo dicitur Jo xi. vbi
christus suspiciens in celum dixit Pater gracias ago
tibi quia audisti me. Incipit tercia pars
huius tractatus de censuris ecclesiasticis
et de excommunicacione suspensione et interdic
to necnon de irregularitate et eius dispensacionibus

Si quis ecclesiam non
audierit sit tibi sicut
ethnicus et publica-
nus Math. xviij
c. xxiiij q. i Omnis
Xpianus ut ait doctor
Catholicus in iiii. Summe
de xix q. i articulo v. In ecclesia est duplex
forum unum secretissimum in quo idem est accu-
sator et reus, et ad istud pertinet clavis sci-
entie. Aliud est forum publicum in quo ecclesia
habet auctoritatem corrigendi publica de-
licta et talis auctoritas cognoscendi in
causa et sententiandi publice vel potestas dicta
clavis communiter dicitur clavis ordinis. Ecclesia
iurisdictionis ad quam communis clavis iuris-
dictionis pertinere videtur dari nobis salva-
toris super premissum. Si quis ecclesiam non
audierit sit tibi sicut ethnicus id est excommu-
catus et gentilis et publicanus id est ut pu-
blicanus peccator vitetur. Per ecclesiam autem
hic intelligitur prelatus ecclesie ut exponit Beda
et Hilarius cuius scilicet prelati lata est sententia
sicut statim subdit salvator dicens Amen
dico vobis quecumque ligaveritis super terram
etc. Secundum Hilarium talis sententia iudicio divino
approbabitur et confirmabitur. Istam autem
iurisdictionem publicam tam Xpus quam a-
postoli exercuerunt. Nam dominus mulierem de-
prehensam in adulterio privatim absolvit
dicens Nemo te condempnavit nec ego
te dominus condempno Io. viij. Sic autem
tunc absolvit eam ita potuisset condem-
nasse eam. De petro quoque legitur quod pu-
blice Ananiam et Zaphiram ad mortem
condempnavit ut dicitur Actuum v c. De
paulo etiam legitur quod corinthium fornicatorem
publice excommunicat ut dicitur i Cor. v.
Item i ad Thimotheum i Ymeneum et Al-
exandrum tradidit sathane propter blasphemiam
Ideo ecclesia precipit quod sentencie natura proferri
bus ii Cor. v et ii Thessalonicenses iii
et ii Thes. iii. Conficit vitare allegando
et cetera. Item i Thimo. i scribens
etc. Si angelus de celo vobis aliud evan-
gelizaverit preter quod evangelizavimus vobis ana-
thema sit. Ergo anathema tenetur
etiam angelum quanto magis contra homines
Denique Solitos Excommunicare
publice excommunicantium et vitare
cepit que anima augment hereticorum
duorum officiarium qui contra detrahentes
dicunt eam non habere auctoritatem ex-
communicandi suspendendi et interdicen-
di et per consequens dogmatizant non esse
timendas censuras ecclesie. Quibus Gelasius
dicit Causa xi q. iii Nemo contem-
nat vincula ecclesie. Sed non est homo
qui ligat sed Xpistus qui dedit hanc
potestatem hominibus. Circa igitur proces-
sum huius materie breviter de verbis
predictis est considerandum. Primo quidem
de excommunicatione secundo de suspen-
sione tercio et ultimo de interdicto.
Est autem excommunicatio a qualibet licita
communione et legitimo actu separatio xi q. iii
Evidenter. Alibi autem vocatur eterne mor-
tis dampnatio xi q. iii Nemo ep.
Contineat autem corporis et anime detrimentum
ii q. i de manifesta. Item dicitur de
ecclesia et tradidit diabolo xi q. iii Audi-
e. Et breviter excommunicatio que dicitur
alio nomine Anathema non est nisi
a deo separatio xxiiij q. iii Certum
est et hoc est magna pena. Nam
cum quis excommunicatur statim membrum
dei esse desinit et incipit esse mem-
brum diaboli iii q. iii Excellentissimus.
Maior est ut ab ecclesia expellitur et capi-
dini demonum devoretur xi q. iii ab-
sit. Sunt autem due species excommunicationis.
Prima est que separat a sacramentis ecclesie
et participatione fidelium et omnibus officiis
ecclesie et hec dicitur maior seu anathe-
ma. Alia est que solum separat a sacra-
mentis ut est quando mortale peccatum
et hec dicitur minor de utraque habetur
iii q. iiii Engeltrudam. Prima non
absolvunt simplices sacerdotes sed
a sede tantum in casibus ipsis a iure

p̄missis. Unde sciend̄ q̄ quatuor sūt
gn̄a excōmunicatorum. Ut colligit̄ xi q. iii.
in c. Ad mensam. Primo quidam quibus p̄cī-
pit et recedit deus ab eo. Secundo quidam qui
de consilio sacerdotis abstinet ab
eucaristia. Tercio quidam quibus est et ex-
communicatus maiori excommunicatione ut quia
cōmiserit cū excommunicato in loquendo
uel commisit sacrilegium uel est crimi-
nosus. Quarto quidam quibus est excommunicatus
maiori et tunc ipse dicit̄ excommunicatus
et est vitandus secundum saltem de dec.
qui ita notauit in predicto canone Ad
mensam et Ricardus de pogio ibidem.
Circa istam materiam videndum est de quatuor.
Primo quidam sunt casus in quibus quis
ipso facto incidit sentenciam excommunicationis.
Secundo in quibus casibus participes excom-
municato incidit eandem sentenciam excommunica-
tionis et in quibus permittitur quis
participare licite excommunicato. Quarto
de forma sentencie siue excommunicationis
et impendende absolutionis.
De primo sciendum q̄ quadraginta sunt casus
in quibus ipso facto quis incidit sentenciam
excommunicationis quos breuiter enumerat Jo-
hannes in c. Eos qui de sen. exco. li. vi.
in glo. iii. et eodem titulo Clē. i. in glo.
Et sciendum primo quidam quibus incidit heretici
sunt dapnati ut in q. iii. c. i. et ii. in
vi. uel nouam fingit de hereticis ad abo-
lendum et excommunicamus. Et similiter cre-
dentes hereticis uel eos receptantes aut eis
fauentes de hereticis sicut a iii. c.
Secundus casus quibus asserit Romanam
ecclesiam non esse caput omnium ec-
clesiarum cum capiti obediendum de reg.
iuris predicas. Unde hodie diffinitum
fuit et declaratum quod Romani facti et
tamen est subesse Romano pontifici
omni humane creature est de necessitate
salutis ut in extrauaganti que in-

incipit unam sanctam.
Tercius casus quibus rectores ciuitatis faciunt
exactiones in libertatis in clericos et ammo-
niti non desistunt de immunitate clericorum
Non minus.
Quartus casus est in quibus non eligi a
duabus partibus cardinalium gerit se pro papa
de electione licet.
Quintus in quibus magister uel scolaris tractat
cum aliquo ciue Bononie de conductione
hospicii uel compositione inquilinis nisi tempus
sit elapsum ut de locato et conducto
ex rescripto.
Sextus in monachis canonicis regularibus sa-
cerdotes, decani, prepositi, plebani, canto-
res et alii clerici personatum habentes aut qui-
cumque presbiteri audiunt leges uel phisicam
ne clerici uel monachi. Non magno opere.
Sectimus si habet curam parochialem
et non sunt presbiteri ne cle. ul mo.
Statutum li. vi.
Septimus in quibus participat excommunicato
in crimine ipso quod excommunicatur dando
ei consilium auxilium uel fauorem de
sen. exco. Si concubine.
Octauus statuentes statuta contra liber-
tatem ecclesie tam consules qui eorum scrip-
tores de sen. exco. Nouit et c. Gravi.
Nonus qui utuntur ordinationibus a se
sinacis factis de sisinatis c. i.
Decimus quidam loquitur secrete uel
mittit sepe uel mittit alieno car-
dinali quidam sunt tecluse occasione elec-
tionis ipso ut de elec. ubi periculum li.
vi. Et idem de dictis rectoribus officiali-
bus ciuitatis qui impediunt ipsa elec-
tione non seruauerit ipsam constitucionem.
Undecimus est de hiis qui cogunt ali-
quos qui eum pro quo rogabantur eli-
gere noluerant de elec. sciant c. in vi.
libro sexto.
Duodecimus de rectoribus ad regimine ur-
bis Romane electis et de fautoribus qui
fecerunt contra constitucionem supra sc. sciant

ut de elec. fundamenta li. vi°.
Tredecimus de hiis vocatis ad dirimendas mo-
nasteriales in electionibus nisi abstineant ab hiis
per que possit in eis discordia oriri vel nutriri
ut de elect. cum in dignitatibus.
Quartusdecimus de hiis qui prestant
confirmatores dati in [illegible] sic de hiis
que non licet de officiis delegatis [illegible]
libro sexto.
Quindecimus de hiis qui absolucionem ab ali-
qua excommunicatione vel revocatione eius
aut etiam suspensionis vel interdicti extorquent
per vim vel per metum. Nam licet absolucio non
valet et incurrit nova excommunicatione ut de
hiis qui vi metu ve fiunt c. finali.
Sedecimus qui fingit fraudulenter aliquem
casum per quem aliquis in dubio vadat ad
aliquam [illegible] pro testimonio ut de [illegible]
dictis [illegible].
Decimusseptimus de hiis qui prelatos vel
capitula seu alias personas ecclesiasticas com-
pellunt ad submittendum laycis vel aliena-
dum bona immobilia ecclesiarum et simi-
liter layci qui usurpant sibi [illegible]
nisi moniti desistent de restitucione et non
alienatione hec constituisse li. vi°.
Decimusoctavus quicumque a personis ecclesiasticis
per se vel per aliud suo nomine vel alieno
de personis non rebus quas non causa nego-
tiationis deferunt vel deferri faciunt
seu transmittunt exigunt aliquod peda-
gium seu guidagium de censibus quinquam
[illegible] libro sexto.
Decimusnonus de hiis qui impediunt
iudicium delegati vel cuiuscumque iudicis
ecclesiastici de immunitate ecclesie Clementi.
Vicesimus de hiis qui inhibent sub-
ditis suis ne personis ecclesiasticis vendant
aliquod bladum vel similia de im-
munitate ecclesie c. fi. li. vi°.
Vicesimusprimus de religiosis qui temere ad
[illegible] sue religionis dimittit vel qui ac-
cedit ad studium [illegible] sine licentia prelati vel
conventus vel qui [illegible] legit [illegible]

qui dimiserunt habitum [illegible] vel mo-
nachi ut periculoso li. vi°. Et sic [illegible]
[illegible] in [illegible] super regula [illegible]
li. vi° [illegible] Vicesimussecundus de lata [illegible]
dispensasse de monacho quod habitum [illegible]
habitum monachalem [illegible] habitum [illegible]
li. quod sit apostata quia hodie videtur
[illegible] de vi. et ho. cle. Clericus qui
in principio [illegible] religiose
[illegible] sunt [illegible] causa [illegible]
[illegible] allegat.
Vicesimustercius [illegible] hereticos seu
fautores credentes receptatores vel
defensatores eorum [illegible] tradunt ecclesia-
stice sepulture de hereticis [illegible]
li. vi° [illegible] dein absolui nisi
prius [illegible] sepultura propriis manibus
[illegible] Idem de illis laycis qui
publice vel privatim de fide katholi-
ca disputat ut dicitur ibidem [illegible]
[illegible] quod [illegible] canon
[illegible] et non late sentencie [illegible]
[illegible]endum.
Vicesimusquintus [illegible] vel [illegible] seu
[illegible] vel quicumque officialis [illegible] cogno-
scit de crimine heresis aut captivos li-
berat vel diocesanorum vel inquisitorum
officium impedit de hereticis [illegible]
[illegible] li. vi°.
Vicesimussextus qui per assistencia aliquem
christianum [illegible] [illegible]
[illegible] quidam infideles qui [illegible]
falsis opinionibus quibus fuerunt [illegible]
faciles [illegible] ad [illegible]
[illegible] christianum non [illegible] nisi
[illegible] essent [illegible]
per [illegible] li. vi°.
Vicesimusseptimus [illegible] qui manifeste
usurariis ad [illegible] domos
locant vel alio titulo [illegible]
usurarie li. vi°.
Vicesimusoctavus de hiis qui [illegible]

repressalias contra personas ecclesiasticas
speciales sive generales vt de immunitate
ecclesie li. vj. c. i. Et si pignoraciones
libro vi° dicuntur autem repressalie quando
vnus ciuis de vna terra spoliatur
ab alio ciue de alia terra ita quod
si debitum non soluitur ei tunc datur
potestas isti spoliato quod satisfaciat
sibi contra quemlibet de terra illa vnde
est ille debitor vel spoliator ¶
Vicesimus septimus Qui domino vel rectori
temporalis non facit ecclesiis ea que
statuunt contra inferentes tardi
vel illud seu aliquid de similia cont
vel ipse de penis scilicet li. vj. ¶
Vicesimus octavus quicumque dat
licenciam occidendi vel capiendi seu
alias in personis et rebus sive
vel suorum grauandi eos qui eo
rum reges duces barones
vel quosvis alios tulerint excommunica
cionis suspensionis vel interdicti sen
tencias sive illos quorum occasione
nes sunt prolate vel eos qui eas
obseruant aut eos qui talibus excomm
unicatis communicare noluerint nisi licenciam
ipsam integre reuocauerit et si
qua sunt ablata restituat sive pro
illis satisfaciat Similiter et qui dan
licenciam vel similiter vel alter sive
licenciam firmatam hoc fecerint
excommunicacionem incurrit in qua si per
manserit per duos menses non nisi
per papam absolutionem de sen. excom.
quibus ¶ Vicesimus nonus qui
quis ab excommunicacione absolutus
fuit in mortis articulo vel alio
impedimento nisi cessante articulo
vel impedimento non repetat se con
tanus presentat et a quo absolutus

reincidit ipso facto in eandem sententiam de
sen. excom. li. vj. ¶ Tricesimus
qui aliquem absolutum a sede apostolica
vel a legato et iniungit eis vt se pre
sentent ordinariis vel aliis sufficien
ti penam et passis iniuriam seu eis qui
obligati sunt satisfaciant si hoc non
fecerint cum primum potuerint reincidunt
in eandem sententiam vt in de. c. eos ¶
Tricesimus primus de illis qui in cimi
teriis sepeliunt corpora interdictorum vsu
rarios manifestos scienter sepeliunt
a qua excommunicacione non sunt absoluti
nisi prius ad arbitrium diocesani
satisfecerint eis quibus premissa sunt
iniuria irrogata de sepulturis eodem
libro ¶ Tricesimus secundus de religi
osis qui decimas ecclesie debitas sibi
appropriant vel vsurpant sive qui non
permittunt solui ecclesiis decimas quibus
debentur contra tenorem Clem. Religi
osi de decimis ¶ Tricesimus ter
cius de monachis seu canonicis re
gularibus qui non habent administra
ciones et transferunt se ad curias principum
sine licencia prelatorum vt dampnum
aliquod inferat prelatis suis aut
monasteriis vt de statu monachorum
Clem. ne in agro ¶ Tricesimus quartus
de monachis intra septa monasterii
arma tenent sine licencia vt in eodem
c. ne in agro ¶ Tricesimus quintus
de clericis qui impediunt visitatores
monialium vel canonicorum nisi mo
niti desistant vt de statu monachorum
Attendentes in Cle. ¶ Tricesimus sex
tus de quibusdam mulieribus que di
cuntur beguine similiter et religiosi qui
eas in illo fovent de religiosis domi
bus cum de quibusdam in Cle. ¶ Trice
simus septimus de illis qui scienter

contrahunt matrimonia in gradu con-
sanguinitatis vel affinitatis prohibite
vel cum monialibus vel contrahentes
qui sunt religiosi vel anomales sive
etiam clerici in sacris ut de consanguini-
tate et affinitate eodem in cle(mentinis) ¶
Tricesimus octavus de inquisitoribus
hereticorum qui pretextu inquisitionis
officii quibuscumque modis illicite pecu-
niam extorquent vel etiam bona ecclesie
sciunt ob delictum clericorum applicantur fis-
co et eodem de hereticis volentes ¶
Tricesimus nonus potestates capita-
nei rectores et consules iudices et
consiliarii et alii officiales qui sta-
tuta scribunt faciunt vel dictant per que
quis compellatur solvere usuras vel so-
lutas non repetere et qui secundum ea iu-
dicant et qui huiusmodi sine hec potestatis in
statuta ipsi delinquerint excommunicati
sunt ut de usuris ex gravi in cle(mentinis)
Quadragesimus de religiosis medi-
cantibus qui domos ad habitandum de
novo recipiunt vel receptas mutant
seu alienant de penis cupientes ¶
Quadragesimus primus de reli-
giosis qui sic dicunt aliqua verba ut re-
trahant audientes a solutione decima-
rum de decimis c(apitulo) cupientes ¶ Qua-
dragesimus secundus de religiosis qui
confitentibus sibi non faciunt conscientiam
de decimis solvendis qui suppressi sua
a predicationis officio decimas sic commode
possunt solvendi(?) eis conscientiam et si
interim predicant excommunicati sunt ut
dicitur ibidem ¶ Quadragesimus
tertius de religiosis quibuscumque qui
non sinunt eundem quod sinat in ar-
ticulo de sen(tentia) exco(mmunicationis) c(apitulo) 1o in cle(mentinis) ¶
Quadragesimus quartus de fratribus

minoribus qui tempore interdicti recipi-
unt ad divina sacras(?) et faciunt de
terram(?) ordine qui glosantur dicunt
ut de sen(tentia) exco(mmunicationis) cum ex eo ¶
Quadragesimus quintus apponenti-
bus seu impugnantibus litteras sedis Romane
ecclesie etiam ante concilium franc(?) quod
cum talis est per extravagantem Bene-
dicti XI qui incipit ecclesiam(?) nonnulli
Quadragesimus sextus verberans
clericum diabolo instigante putans quod
ira aut animo vindicandi vel
defendendi se in eo ipso facto excommunicatus
est xvii q(uestio) iiii si quis suadente
de sen(tentia) exco(mmunicationis) si vero illorum et dicitur nonne
instigante diabolo et ex ira quod sicut
si iocose aliquis clericum in ludo ho-
nesto offendit non animo iniurian-
di nec ex proposito non incurrit exco-
municationem de sen(tentia) exco(mmunicationis) cum vo-
luntate dicitur est aut animo
vindicandi vel propulsandi se in eo
quod sciens si de mandato superioris
capiat clericum incorrigibilem vel ad
iudicium cum pertrahat talis enim nul-
lam sententiam incurrit ut de sen(tentia) exco(mmunicationis)
ut fame(?) Nam talis est potius ab
clerico coactus est violenter ut dicit
glosa ibidem sponte(?) dicit potius consan-
guinei(?) clerici consanguinei et
alii in suis expressi quibus permittitur
contra clericum qui si etiam clericum
animo iniuriando verberant et de contra-
rio actu cogitat excommunicati sunt secundum
Hostiensem non enim potius dici ex ira com-
motus clericus cum dolens non assit et
spernus nec malevolencia sufficit enim
ex contractum habent in hiis ¶
Quadragesimus septimus de illis

clericis

laicos qui collectas clericis et ecclesiis impo
nebant ab ipsis fructuum proventuum vel ba
norum dimidiam decimam seu vicesimam
extorquentes de immunitate ecclesiarum
clericis. Quadragesimus octa
vus de prelatis et principibus et aliis quicum
que dignitate ... laicis vel collectas
quascumque persolverint vel habetur clericis
hodie vero solum locum habet in exigenti
bus laicis qui soli incidunt excommunica
tionem non autem locum habet in solventibus
vel recipientibus a sponte solventibus
ut de immunitate ecclesiarum clericis
in vi. Quadragesimus nonus
percutiens aliquem qui novitius religio
nem est ingressus licet non dum
sit professus incidit excommunicationem de
sen. exco. li. vi. Quinquagesi
mus de illo qui licet non mandaverit
percutere clericum aliquibus tamen nomine suo
vel familiaris eius vel consanguinei
percussit clericum et ille ratum habuit percussionem
excommunicationem incurrit habetur expresse de sen.
exco. li. vi. Alios casus quere supra
in c. de sacramento penitentie. Et
Et quia dictum est in regula quadra
gesima septima quod non omnes percutientes
clericum incidit canonem late sententie
ideo videndum est quod quamvis decem
casus sunt in quibus percutiens clericum
non incidit excommunicationem. Primus quando
ignoravit quod esset clericus puta quia
tonsuram non habebat de sen. exco. Si vero.
Secundus si non defert habitum nec tonsuram
nec aliquid de clericatu ostendit si
ter non ammonitus non se corrigat
de sen. exco. contingit. Tertius in cle
rico qui contempto habitu fert arma
et ter ammonitus non se correxit de sen
exco. ... et ... si non
nominatus sit et se immiscet ...

de sen. exco. Cum non ab homine. Quartus in
clerico exercente secularia negocia et ter a
monitus non fuerit ut dictum est de vi. et
ho. cle. c. finali. Quintus in clerico conjuga
to li. vi. Sextus in clericis ...
maccellariis goliardis qui si per annum exer
cuerint artem suam vel si minori tempore ammoniti
non desistunt de vi. et ho. cle. li. vi. Sep
timus in illis qui non contra ... se percu
tiunt ut de sen. exco. c. i. Octavus in
magistro qui in hoc facit leviter causa
discipline de sen. exco. cum voluntate et
finali. Nonus in eo qui vim vi in continenti
repellit temperate de sen. exco. Si vero. De
cimus cum quis invenit clericum turpiter agen
tem cum uxore matre sorore vel filia
sua ut in dicto capitulo Si vero. Et vere ille
undecimus erat explicito autem de mandato
... causa correctionis ut in dicto c.
cum voluntate et capitulo ex tenore et
si non fiat causa correctionis tamen ...
qui percipiens incurrit excommunicationem de sen.
exco. Universitatis ... sibi ... pre
clericum capere et incarcerare ... per laicum
de sen. exco. Si laicus li. vi. Si percussio
non ... fieri per laicum aliquos ambo incur
rent excommunicationem ut in dicto c. Univer
sitatis nisi clericus adeo esset incorrigibilis
quod aliter capi et corrigi possit de sen. ex
co. ut famae. Duodecimus in terra domi
na ... quem percutit et aliqua de qua
... de ... ut de sen. exco.
veniens. ... ratione ...
quidam ... percutit clericum aut
... ad ... causa ... facit
aut dominus aut parentes sine ... si si
militer ... hec omnia intellige
sint in minoribus ordinibus ut in dicto c.
cum voluntate et si ... Si clericus
sit depositus sine degradatione ut de ...

licum non ab homine et de penis degrada
tio in fine li° vj° Et hoc intellige si talis
clericus depositus est incorrigibilis nec vult
vivere sub regula clericali ut notatur in
capitulo Contingit j° de sen. exco. et no
vellator super regula delictum li° vj° et in
xvij q. iiij Si quis deinceps et xxiij
q. v De communicatis alias autem si est corri
gibilis non licet eum private licet esset
excommunicatus ut in Cum iniquitas potest esse racio
quia ad hunc licet excommunicatus sit dummodo
est corrigibilis et non dum degradatus
retinet privilegium canonis Si quis
suadente quod est concessum in favorem
ordinis et non persone ut in decretali
Contingit Unum tamen nota quod textus
credit quod vocatus hereticus clericus non
incidit canonem et hoc ipsum notatur
de sen. exco. Si vere Quod tamen intelli
gendum est de heretico deposito per sententiam
quod est sententia Goffredi Innocentii
et Hostiensis de ce. Archidiaconus xvij q. iiij
Si quis deinceps Et Laurencius Iohannes dicunt posse
capelle private capere et occidere clericum sceleratum
est incorrigibilis et aliter corrigi non potest
recepta tamen licencia ab ecclesia alias non licet
xxiij q. Si quis xxiij q. v de le
gibus et c. Excommunicaciones Clemens
tres dicunt quod clericus transfert se ad
actum professionis ordini contrarium ut
puta erat in moribus est secularis est in
les ut Bigamus l. xxx de Conf. sponsus

Secundo scilicet de effectu excom
municacionis sciendum est quod
excommunicatus maiori excom
municacione non potest eligere neque eligi neque
ecclesiasticum beneficium acquirere nec de beneficiis
suis aliquid percipere ut de appellacionibus
Pastoralis in fine et hoc quod est in mediis
parentibus absolucionis de excessibus prelatorum

Cura dum in statum Item nemo sibi
participare loquendo orando salu
tando comedendo bibendo xi q. iii
capitulo Item non potest constitui procurator
nec constituere procuratorem ad agendum
nec aliquam ferre sententiam Item si im
petrat aliud rescriptum propter super
articulo excommunicacionis non valet de
rescriptis Ceterum li° vj° Item si qui
aliquid sacramentum cum solempnitate
ac si ingredit fuerit irregularis et super
de cle. exco. ministrante capitulo nec po
test eo dispensare nisi per papam Item
tam ab officio quam a beneficio et in
pensatus Item excommunicatus per annum et non
stat in excommunicacione deponitur a
beneficio ut in glosa Cum vim cali
cum bone xj q. iij Rursus ubi
dicit Archidiaconus quod etiam solus lapsus
anni absque sine monicionibus a
beneficiis sufficit ut plerique non au
deant super beneficiis et ita videtur
loqui super textu Rursus Sunt omnes
qui hoc notant in decretali capitulo Cu
bone omnibus cum beneficiis tam
habere ante excommunicacionem quam postea ac
quisitis debet spoliari per Innocentium Hostiensem
post annum super amissione beneficiorum
non audiatur voluntarius super eis ut
dicit talem Rursus vel super annum
in excommunicacione ut in decretali perman
serit et post eam Innocentius et Hostiensis Hunc ait
dicitur in excommunicacione eandem intellige
in suspensionem augmentum predictum c. Cum
bone Ubi sic notant Innocentius
Et certe intellige de illo qui excommunicatus
pro contumacia ut quia citatus super crimine
non comparuit et eum haberet pro confesso
alias propter confessio et privatur beneficiis post
annum Tercium autem est si quis excommunicatus

ꝑ suspicionem heresis vel ꝑ contumaciam
in ma fidei nam tales ꝑ carum vt
hereticus condempnatur vt de heretic
cum contumacia li. vi. Item effectus
excommunicatoris est quia licet sit iniu
sta ex ordine vel causa tamen ligat xi
q iii c i. vt de officiis delegatis
cum contingat de sen exco super tabulas
et c. Sacre ubi de hoc Sed dicitur
Nemo iudicium solie debet conse
mari iudicio dei xi q iii Nemo vera
iii q i deus omnipotens de sen ex
co a nobis Quod deus nullum ligat in
iuste de pena de iii Qui ex bone
Ego aliam ac nullum deus liga
re iniuste Item deficiente causa ꝑ
per quam debet aliquid fieri deficit et
effectus l. ex s. de hiis omnibus de di
gamo Adiciatur de appellacionibus
ex cessante Quod causa excommunicatio
debet esse peccatum mortale xi q iii Nemo
Epi hoc autem cessat in excommunicatione
iniusta ergo et non debet ligare Dicendum
ad hoc quod licet nullum debet excommunicare
iniuste tamen si excommunicatur excommunicatio
tenet apud ecclesiam militantem
licet non apud deum et hec sit ra
ut plus ecclesia censura timeatur
et ut homo crescat ꝑ obedientiam in
tali iniuste sine pateat Vnde dicit
Glosa xi q iii Nichil Quod licet
iniusta sententia non absoluat tamen si contem
pnitur statim incipit ligare xi iii
q iii Iurando in fine Vnde dicendum
Quod licet iniusta sententia non sit timenda
quantum ad deum simpliciter penes est tamen
timenda et tenenda quantum ad militantem
ecclesie iusticiam xi c nunc qꝑ apud deum

non tenet quia non fallit et apud ecclesiam
tenet que fallit fallit de sen
exco a nobis Non est autem intenda
ecclesie aliquem iniuste excommunicans ipso
ponit actum iniuste excommunicantis
Vnde xi q iii Illud et de sen exco
cum medicinalis li. vi. Quod excommunica
quod excommunicatio est mortis dampnacio
intellige si contempnit alias non et ita
solus contemptus inducit dampnacionem
xxiiii q iii Resecandi et habetur in Glo
sa Nemo episcopi xi q iii

Consequenter de tercio scilicet de parti
cipacione cum excommunicato
est sciendum xi q iii parti
cipacio est multiplex scilicet ad quamvis particip
alis excommunicato in crimine ꝑꝑ quod excom
municatus est scilicet dando ei consilium au
xilium vel favorem et talis incurrit ea
sententiam de sen exco Si concubina et c.
Nuper Ergo qui participat in crimine me
tali si non in illo ꝑꝑ quod excommunicatus
est et talis mortaliter peccat si non incurrit
candem sententiam Secundo qui participat eis in
diuinis scilicet recipiendo eum ad diuina
officia vel ad sacramenta vel ad sepul
turam et talis licet non sit irregularis
pena vicii tamen frequenter est irregularis
et si celebraverit in tali statu est iure
de sen exco Is qui li. vi. Tercio qui par
ticipat non in crimine sed in loquendo vel
orando sedendo sine comedendo et de tali
participante dicit Thomas probabili
passet dici quod non peccat mortaliter nisi
faciat ex contemptu vel contra prohibi
cionem superioris Vnde Thomas quod participans prim
cipaliter excommunicatis peccat mortaliter et pe

excommunicati maiori excommunicatione non sic
autem est de participante cum quodam excommuni-
cato vel oratione vel cibo aut potu et eius com-
munione quia esset quod quis per una levi vel
modica et mortale peccatum. Item hoc posi-
to illud dubium quod contingit mercatores
volentes volunt. Utrum peccat mortali-
ter qui in casu non concesso communicat ex-
communicato sciente. Dicendum est secundum
Host. quod sic ut colligitur quod mortalis cau-
sa fiat quod contrarium probat Archid.
xi q. iii. Sic ego. Nam omnis talis
est excommunicatus qui contra prohibitionem
superioris vel in contemptum ecclesie disci-
pline excommunicati se immiscet
tunc autem quibus non excommunicat nisi pro
mortali igitur et peccat mortaliter. Et
hanc sententiam Host. videtur tenere quod tunc
peccat mortaliter cum hoc facit pertinaciter
in contemptum et contra prohibitionem superioris
specialem vel generalem scienter. Nam cum hoc
tamen est excommunicatus participans non aliter
secundum ipsum ut de clerico excommunicato
ministrante c. [illegible] celebrat in si. de sen. excom.
Clementinam in fine eodem titulo et [illegible]
constitutionum li° vi° cum quibus [illegible]
tur hoc salubre documentum et salutare
ut consilium. Et excommunicatum cum [illegible]
scientem participans excommunicatur non potest
ut dicit Archid. v. b. restat quod veni-
aliter peccat [illegible] aut per [illegible]
scientem et superiorem excommunicavit potest pla-
num est quod tunc peccat mortaliter. Nam
excommunicationis sententia non est ferenda
nisi pro mortali. Dic ergo secundum Archid.
pertinacia causa est pro qua sola fertur
hec sententia. Sic intelligere Host. et [illegible]
quod mortalis causa. Et ex hiis patet quod si quis
excommunicatus est pro contumacia vel pro alio

crimine vel ut satisfaciat [illegible]
si non est prohibitio generalis vel specia-
lis participantibus, secundum participans
cum illo in loquendo [illegible]
non peccat nisi venialiter. Item quod non
facit contra prohibitionem superioris [illegible]
hoc non sit prohibitum. Idem dicendum
est secundum Archid. v. b. Si quis
communicat excommunicato contra prohibitionem
canonum peccat venialiter nisi forte
nimis frequenter vel in contemptu ca-
nonum quia tunc sic esset mortale et
potest intelligi xi q. iii. Excellentissimus
et xxx. d. [illegible] Et prohibitum
hominibus mortali peccato. Unde [illegible]
dic quod [illegible] agitur ad legem [illegible]
[illegible] lege [illegible]
[illegible] Idem notavit Host. [illegible]
Et in dubiis de sen. excom. et hoc
teneas ad sanguinem. Nota ad [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible] qui in sum-
ma sua dicit. Et si aliquis communicat ex-
communicato sciens in casu non concesso
si [illegible] vel si est clericus
semper mortaliter. [illegible]
[illegible] et ipse notavit de [illegible]
et [illegible] in glo. [illegible]
finem et in eo facere quod [illegible]
[illegible]
sua opinione [illegible]
est hodie tota Scola [illegible] et
theologorum qui sequuntur [illegible]
in iiii [illegible] dicatur per [illegible]
Et omnibus quibus sciens communicato [illegible]
tet non peccat mortaliter nisi in talibus
casibus scilicet quando communicat in crimine vel
in contemptu superioris aut in contemp-
tu clavium vel si [illegible] in divinis
quod teneas secundum Archid. [illegible]

communicet in divinis quia talis
excommunicatio mortale inducit cum hoc
ex contemptu fit et in contemptu ita om
intelligatur. Cetorum [illegible] excellentissimus
xi q iii vel ibidem notatur Hugo similiter
in divinis communicare est mortale ut
dicit Hugo xi q iii Hugo similiter in
omnibus est mortale ut de sen exco
Nuper
Circa sciendum quod non dicitur quis par
ticipare excommunicato licet ego et ipse simus
in eadem domo ego principaliter a parte
excommunicati aut finis quod si ego
et excommunicatus simul veniremus ad spacium
alium dum in ipso eodem vagaremus
bene in eadem excommunicatione esse
si ego et excommunicatus habentes unam
eandem cenam tamen licet michi cum
excommunicato esse in eadem domo et
non comedere sed non in eadem mensa
vel in eodem loco quia hoc non potest esse
sine voluntaria communione secundum Ar
chidyaconum qui ita notavit xi q iii Sic
apostolus ¶ Sed dicitur tamen sanctus
Iohannes evangelista exivit balneum
propter Cherintum excommunicatum xx iii
q i Omnis qui [illegible] quod illud fuit
ex superhabundati iusticia et ad hoc
quod est dimittere delictus propter pre
senciam excommunicati quod est bonum se
cundum [illegible] aliud [illegible] sunt dimi
ttere quod non est bonum secundum Innocentium
qui ita notavit de sen exco Nuper
Circa sciendum quod si excommunicatus
intrat ecclesiam ante exclusionem secundum
Glo xi q iii Sic apostolus Sacerdos
tamen si incipit missam non debet quia non
relinquet officium inceptum iii q i
[illegible] Hugo aut notavit in c [illegible]

excommunicato ibidem xi q iii quod sacerdos re
manebit cum duobus hostiis vero in fine
de sen exco c finali dicit quod si excom
municatus circa ecclesiam non potest et post fuit [illegible]
incipit canonem vestes convertere et vadat
Si vero incipit prefaciat missam ad quod excom
municatus oculos intendens et tunc ut
statim supra communione sacramenti vadat
sacristiam et ibi missam compleat de
consecratione dist ii Relatum concordat Hostiensis
et Goff. Dicit tamen Innocentius de sen exco
Nuper quod si in ecclesia esset excommunicatus
non vel causa orandi sed pro alio suo
negocio non videt ipse Innocentius quare in
eadem ecclesia oracio non possem qui non [illegible]
sibi in orando quia non orat licet alium
contradicunt. Dicit enim quod si excommunicatus
esset contra ecclesiam et audiat missam
statim sacerdos debet cessare et alii orantes
recedere nisi forte incepisset canonem
misse ut dictum est et hoc ne relinquat
officium incompletum secundum [illegible] Dicit
de excommunicatis quod non licet sibi ingredi
ecclesiam aliqua hora. Ad hoc ex in
de i c i principium xx iii q iii Clericus
et i q i Non licet nisi causa audiendi
verbum dei de sen exco Responso de cons
dist i Episcopus xxxv q iii de [illegible] secundum
Hostiensem qui ita notavit de clerico excom
municato. Aliud non dicit Egidius car
dinalis quod si excommunicatus sit privata
confessione vult dicere horas canonicas debet hoc
facere contra ecclesiam et non intret ex causa
supradicta quia separatus est ab ingressu ecclesie
Circa premissa sciendum quod quia est [illegible]
levitate et ex causa vel sequitur levitas
vitat alios tamquam excommunicatos. Secus
expedit facere quod qui talis est vitandus [illegible]
[illegible] quod secundum Hostiensem de sen exco Cum
non ab homine a communione illius qui [illegible]
[illegible] manum iniecerit in clericum in

in dictum sanctum Canonem excommunicatus
manifeste licet denunciatus non sit. Ubi allegabit
dominus in Judicio sit convictus vel quando sci
as quod vidisti quod clericum percussit et pu
blice super hoc laborat infamia donec
se purgaverit pro quo allegatur c. Cum desi
derās de sen. exco. Et hec eciam
vult Gloza dicti ca. Cum non ab
homine quod dicit quod excommunicato facto ali
quem excommunicatum statim debeo
ipsum vitare quamvis non sit denunciatus
nisi solus hoc sciam. Et hoc est
contra Johannem [illegible] secundum
Hostiensem et glozam supradictam qui
dicit quod excommunicatus non est vitandus
quousque denunciatus sit quod etiam est
[illegible] denunciatum cum non sit nisi
[illegible] ignorantis articulo de Induciis
Cura quorundam et eciam quibus certum est
[illegible] non capit regula Juris Cum
qui li. vi° [illegible] cum ligat infa
mia et non homo in hoc Decretum
Et quoniam homo venit et secundum trahit
exceptionem vel amplius ligatur ad de
nunciationem de appellationibus pa
storalis. Et ergo [illegible] excommu
nicatum et si denunciatus non sit dum
sciat hoc vel quod ipsum [illegible] passo
vel etc. si famosum sit ut dictum est
Secus ubi occultus est et hoc est verum
de excommunicato specie [illegible] nominatim non
autem in genere et etc. ubi tibi constat
tamquam homini vel si fit infamatus
de hoc publice. Secus si tibi constat
tamquam deo puta in confessione quod
tu nec in publico nec in privato ipsum
vitare debes. Item scandalis hoc ab a
liis non sis facilis ad credendum nisi
[illegible] excommunicati tibi [illegible]

citus est credendum. Et quoniam Circa
tamen debes quod aliquis ipsum famam
publicam vitare tamquam excommuni-
catus licet excommunicatus non sit
Hostiensis in ca. Cum desiderās de sen.
exco. ubi ait gloza. Et si fama est
aliquem esse excommunicatum vitan-
dus est cum ista fama facit proba-
tionem. Et ista omnia intellige
que ad publicam vitationem non
si quis solus novit aliquem ex-
communicatum et hoc probare non po-
test ille ipse solus ipsum vitabit a
liquo sine aliquem pati[illegible] [illegible]
[illegible] ipse cum vitabit publice
tamen occulte et ubi patitur facere sine
scandalo [illegible] tenet per regula [illegible]
[illegible] Et si manifestum est ali-
quem esse excommunicatum alii tene-
buntur de [illegible] [illegible] quod [illegible]
Si vero non est manifestum tunc
illi qui sciunt [illegible] tunc
et secrete [illegible] quod non sequitur ma-
nifestationem illius si [illegible]
[illegible] manifestandi [illegible]
[illegible] Item si occulte [illegible]
excommunicatum occulte monere [illegible]
ut [illegible] Concordat [illegible]
[illegible] Constantiensis in pro-
[illegible] est ut nullus aliquem vitare
debeat pro excommunicato licet nisi de-
nunciatus sit et declaratus sic hoc in-
tellige quantum ad publicam vitati-
onem si [illegible] constat aliquem [illegible]
[illegible] Canonem [illegible]
eum vitare non [illegible] aliquem

excommunicatorum per sententiam superius dicta
eo tamen modo quo dictum est supra
Item dictum est si fama publica est
vel audio a fide dignis aliquem
excommunicatum secundum dictum teneor eum
vitare et ut melius ista recolligas
ponuntur quinque regule de hoc quarum
prima talis est participans excommunicato
in eodem crimine scilicet principali est
excommunicatus incurrit eandem sententiam
excommunicatoris ut de sen. ex. c. Si con-
cubine etc. et c. Nuper quod intellige
si dedit auxilium consilium vel favorem
sine quibus illa non fecisset Secunda
regula participans excommunicato non
in crimine in contemptum clavium
incurrit mortale peccatum Tercia regula
participans in divinis excommunicato
scienter admittendo eum ad divina vel
ad ecclesiastica sacramenta vel sepulturam
peccat mortaliter Et licet prima
pena non sit irregularis ut de sen. ex.
c. quilibet vi° tamen ingressus ecclesie
est ei interdictus Si in ingressu secunda ad
divina sit ... de sen. ex. c. Is
cui li° vi° Et si sit clericus non debet
in cimiterio sepeliri ut dicitur ibidem
immo in ultimo casu sepeliens excom-
municatum in casu non concesso excommunica-
tus est de sepultura Clementina Quarta
regula participans excommunicato in
tempore suspectus peccat mortaliter
... Nemo Quinta regula par-
ticipans in loquendo bibendo come-
dendo semel tantum vel ex casu venialiter
tamen in contemptum peccat mortaliter

veniali si tamen hoc minus frequenter faciat
peccat mortaliter patet quia veniale fit mortale
dum placet et frequencia delicti facit con-
temptum ut dicit Augustinus de doctrina christi-
ana Sciendum autem quinque dicitur ex quo tempore
facit quod voluntas eius ordinatur ad obser-
vandum legi Sciendum autem circa
premissa quod in omnibus casibus predictis in quo
clericus participans potest absolvi a proprio sacer-
dote secundum in primo casu qui communicat in crimine
non potest absolvi ab alio nisi ab illo qui
excommunicavit principalem etiam si iste participans
parum ... non potest ... illum ex-
communicatorem potest absolvi a proprio sacerdote
ut de c. Nuper de sen. ex. In articulo
autem mortis potest ab omni excommunicatione
maiori per simplicem sacerdotem absolvi
servata tamen forma de qua habes supra circa
sacramentum penitencie ¶
Preterea sciendum quod quinque persone excusantur
a pena participacionis cum excommunicato
Primo quis causa utilitatis participat ut si
loquitur secum de hiis que pertinent ad
salutem excommunicati vel ad salutem propriam
si aliud non habet vel loquatur pro debito quod
tenetur sibi excommunicatus Secundo excusatur
uxor participans viro excommunicato
vel econverso tamen quantum ad reddicionem debiti
excusatur uxor quia non tenetur reddere viro
excommunicato ille tamen excommunicatus tenetur
uxori petenti reddere ut XI q. iii Quoniam
multos in glo. finali Tercio excusantur
servi filii ancille rustici servientes et
omnes familiares qui non ... tamen
domino scilicet qui excommunicatur et intellige
de servis qui ante excommunicationem domini sunt
mancipati et de filiis non de emancipatis
... domino suo apud quem sunt ...
in prima ... intellige colonos

agrorum dominorum suorum non beneficiantes qui tamen in huiusmodi laboribus ad quos de iure tenentur possunt participare diuinis quamuis tamen non excusantur participantes cum scientibus excommunicatis nec dominus cum suis seruis. Secundum Raymundum quod tenentur seruos conducere [illegible] sed dicit Hostiensis quod dominus seruis mercenariis quos sine magno incommodo uitare non potest potest communicare. Quinto faciens aliquid in contemptum ecclesie excusantur illi qui ignorant communicantes excommunicatos. Septimo excusantur illi qui in uilla tali eis communicant ut si quis intret per terram excommunicatorum et non habet uictualia alibi emere potest in illa uictualia ab excommunicatis emere et ab illis ea comedere. Ultimo sciendum quod confessores episcopi uel eorum officiales committunt plebanis absoluere aliquos excommunicatos. Modo de forma et modo absoluendi cuiusdam est uidendum. Ubi notandum quod in absolutione a maiori excommunicatione quatuor sunt seruanda. Primum ut excommunicatus plus prestet iuramentum ecclesie sic licet hoc in manifestum non sit de forma absolucionis. Secundum si quis pro manifesta offensa excommunicatur non absoluatur nisi satisfaciat. Si autem est causa sufficit cautio iuratoria. Tertium est ut absoluatur per eum qui tulit sententiam cum psalmis et orationibus et aliis consuetis puta Miserere mei deus usque ad finem uel secundum alios Miserere mei deus. Deinde Kyrieleyson, Pater noster, et ne nos. Saluum me fac seruum tuum deus meus sperantem in te. Mitte ei auxilium de sancto et de Syon tuere eum. Esto ei domine turris fortitudinis a facie inimici. Domine exaudi orationem meam et clamor meus ad te ueniat. Oremus. Oratio. Presta quesumus omnipotens deus huic famulo tuo dignum penitentie fructum ut ecclesie tue a cuius integritate deuiauerat peccando admissorum ueniam consequendo reddatur per dominum.

Tunc sequitur forma absoluendi. Ac omnipotentis dei una confisus auctoritate domini nostri Ihesu Christi et beatorum apostolorum Petri et Pauli necnon auctoritate ordinaria mihi in hac parte commissa. Ego a sententia excommunicationis quam incurristi pro [illegible] in ecclesiam ordinatam ego te absoluo et restituo in sinum sancte matris ecclesie et participationi sacramentorum et fidelium In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen. Et iste modus seruandus est circa mortuum excommunicatum absoluendum nisi addendo uersiculos et psalmos qui fiunt circa commendationem mortuorum addendo collectam Inclina domine aurem tuam ad illa dona quibus domine anime famuli tui refrigerium secundum quod ecclesia dimensionem hominis claritatem presti domini uiam. Quartum est ut precipiat illi sic absoluto ut si tale absoluitur a sententia canonis quod in contra illum canonem quem dedit sic ut non percutiat clericum aliquem uel consimile.

Circa suspensionem primo sciendum est quod suspensio est prohibitio qua quis coartatur abstinere ab aliquo certo actu legittimo. Et est multiplex nam tot sunt singulares suspensiones quot sunt actus legitimi nam per quos suspendi ab officio uel beneficio a iurisdictione ab ingressu ecclesie etc.

Circa primo sciendum est an in bile suspicatur de penis in ... magna contrahat ex v speciebus suspensionis. Est enim suspensio a communione fidelium

simpliciter xvij q. i. Si quis aut alia
destinata p duos menses eade de c.
finali. Cumqz ad fratres nostros spec. Ecle
sie eade de qz placuit l. eum de c. finali.
Est etiam suspensio a termine eo
rum sic donec poeniteat de electione
eius. De hijs qui sunt a meliori
pte tali c. i. in fi. Item ab ablatione
alitaris xxij q. iiij. Meliorem a
propter sacramentorum. et i q. iij. Si
aut apud et c. sequenti de electione viri
stante et finali. Item a consecratione
episcopali simul de translatione l. ij. et
determinate ad annum de electione pro
bada l. vj. Item a collatione or
dinum suum et similiter de temporibus or
dinationum vel non est c. de illatione
et ad determinationem anni eodem titulo
Sub quo l. vj. et Circumij de Si
monia c. i. Cumqz cetera ordinum
tm eodem ti. licitas. Cumqz clericale
tensure tm eodem ti. Nullus l. vj.
Cumqz certi ordinis tm simpliciter
eodem ti. licitas vel ad tempus
eodem ti. vel non est de Simonia c.
penultimo. Cumqz a pontificalibus
tm de translatione c. ij. Cumqz ab
officio sacerdotali et officio dele
gati Sane ij. eodem ti. Cum l. vj.
Cumqz non a toto sacerdotali officio
sed solum a celebratione missarum tm.
Cumqz p duos menses de electione pcussi
stancia Cumqz p annum l. ex v. q. vel
de conse dei n. a. Relatum Cumqz p
duos annos de electione pcussi punitum.
Item est suspensio ab ingressu ecle
sie quoqz sunt xvij q. iiij. Nullus
eodem ti. c. Si quis de ritibus de pe

rte omnibus de offi. delega. c. ij. l. vj.
Cumqz determinatur ad mensem de sen. exco
mmu. Cumqz quousqz satisfecit de cen
sus exigit l. vj. Cumqz suspenditur
quis ab ingressu ecclesie et divinis
p mensem de sen. exco. c. i. l. vj. et
quid importat suspensio ab ingressu
ecclesie habetur de sen. exco. Is cui l.
vj. Item est suspensio ab officio quo
qz simul et usque qz in omnibus quo
qz p annum de officio delegati c. Ulti.
q. Ut autem l. vj. Cumqz p triennium
de clandestina desponsatione c. finali
ad finem de eadem clementia de hereticis c.
i. ad fi. Item est suspensio a sacer
tali donec quis ordinetur de eadem com
pilatione de etate et qualitate articulo
vit hij ij. Item a beneficio simpliciter
de electione Licitas et determinatur p
ta ad sex menses et annum eodem ti.
de vi. c. de clericorum c. ij. l. vj. Ordi
narius dentibus Ordinatis non aliena
de c. ij. l. vj. de electione Cumque
mater et eodem ti. c. i. et c. Suspicti
et Statutum l. vj. Ad tempus incertum
scilicet quousqz tacuerit de electione generali
l. vj. Determinatur et quousqz ad plenum
disseruntur ut in precedentibus determina
tionibus ut quoniam ij. Suspenditur etiam
quis a beneficiis optinendo p sex men
ses et p annum ut in precedenti dominatione
ij. de vi. c. de clericorum Cumqz p
annum de statu Monachorum Ne in
agro et Si quis Suspenditur et quis
a beneficiis optinendo p septem menses
et p annum ut in precedenti determinatione ij.
Item est suspensio a beneficio simpliciter
de testibus tam in li. in fine de statu

Impeciis c. i. de privilegiis Excommunicatur
Itaque de terminate ad tempus satisfa
ctionis vel restitucionis de electione
Ouia sepe de censibus Exigit li. vi.
Et quia hec suspensio dicitur ab or
dine et dignitate de Casmatice c.
i. c. si Et quandoque fuerit alicui inpon
ta aut ab officio aut beneficii suspe
datur de vi et ho. clericorum Adapula Item
suspenditur quis ab administracione spir
et temporalium de terminacione tricennii de rebus non
alienandis c. ii. Interdum suspenditur
ab officio quod ab administracione et be
neficio usque ad satisfactionem in cle. de
decimis c. i. Item suspenditur quis
a privilegio clericali quandoque in persona
quandoque in rebus de vi et ho. clericorum
c. ultimo eciam de cognati c. i. Item suspe
ditur a collacione beneficiorum simpliciter
de prebendis Vacante ne sede vacante c. i.
li. vi. et c. cum de terminacione anni ut
bie[n]nium cle. de etate magistri et statu
monachorum et c. Si quis. Item suspen
ditur quis a confirmacione Electe
simpliciter de translacione c. ii. Itaque pro
cessus de electione pendente li. vi. Et
quia a confirmacione inferiora de
electione Indictum est. Item suspenditur
prelatus regularis a recepcione professionis
de regularibus non solum in sic li. vi. Item
suspenditur in officio legati minore
presente legato de late de officiis lega
ti Volentes. Item suspenditur status
Canonicorum almanie de electione in
dampnantibus eius per eum li. vi. et
in cle. de statu regulari attendentes
eis illos quos Item suspenditur quis
ab officio advocacionis et notarie

de heretico Cum dudum Item a colla
cione magisterii in cle. Si de magistro
Cum sit Item ab officio predicaci
onem cle. Cupientes de penis
Ut autem facilius ista materia explane
tur notandum sunt regule subscripte Prima
regula Suspensus ab officio et iu
risdiccione sive ab homine sive a
Canone nec conferre potest nec bene
ficia confert de concessione preben
darum qui Omnia Dum situacionem Ergo
cum talis caret iurisdiccione conferre
non potest de concessibus prelatorum Secunda
regula Suspensus ab ingressu
Ecclesie tamen talis communicare et ab
solvere potest quia adhuc retinet
Iurisdiccionem ut in c. Sacro de sen
tencia Iuncto c. ab excommunicato et de
rescriptis Ubi ad clericum suspensum
qui incidit suspensionem ab ingres
su Ecclesie est contrarium cum illud
ta lex Sacro Refert autem remissive
pro absolucione Tercia regula Su
spensus ab officio sic lis est suspe
sus quo ad se et quo ad alios non
eligit nec eligitur Ut in c. Cum
dilectus de consecracione et electione Cum
inter et hoc est verum qui eligit vel
con privati officium Si autem eligitur ra
cione publici officii potest eligere dum
sit occultus facit de remissione In
dicium ad probandum Quarta regula
Suspensus quo ad se tamen ut ille
qui est suspensus propter participi
um communicati talis eligit sive di
gitur de electione conservato insuper si

celebrat. Quinta regula. Suspensus ab ingressu ecclesie si in ea celebrat irregularis est. de sen. exco. cum in lo. vi°. Sexta regula. Suspensus ab officio tam a celebratione misse quam a collatione sacramentorum et quasi actu sacerdotali puta a baptizando solempniter intelligitur suspensus et contra faciens fit irregularis. Septima regula. Sacerdos suspensus a sacerdotalibus ministrandis in inferiori ordine non est irregularis quando non est suspensus a collatione sacramentorum conferens aliquod sacramentum solempniter fit irregularis. Octava regula. Licet suspensus non perdit iura spiritualia nec possessionem beneficii tamen fructus beneficii sui perdit secundum Innocentium de capellanis pastoralis et hoc si est suspensus ab officio ex propria causa puta propter scandalum ipsius vel infamiam solam secundum Hostiensem de appellationibus et Johannem ait in glossa magna ad finem. Nona regula. Suspensus a canone propter participationem excommunicati potest eligi et alia facere que sunt iuris diuini sed si ab homine vel a iure alias pro alia causa tunc contra per Johannem Andree in dicta glossa magna.

Restat nunc videre de quo sit de forma sententie excommunicationis pro quo sciendum quod ad sententiam excommunicationis non requiritur quod iudex [illegible] personaliter dictum

cum subligaret. Contra illud pactum. Si quatuor peccant clerici sua sublimia mittant. Suspit(?) quoniam ipse ut ait de quo in glossa xxx iiii de Valentie(?) igitur primitus triplex monitio ubi pena pro tribus aliis immissa est excommunicata et iudex est suspensus per mensem qui si se ingerat in officia suo scilicet in diuinis agendis sicut prius irregularis efficitur et per solum papam absoluendus. Extra de sen. suspensionis et interdicti de sen. exco. Cum medicinalis lo vi°. licet tamen pena non tangit episcopos tamen de eis non loquitur expresse. Preterea sciendum quod sententia excommunicationis ferenda est ex tribus causis. Prima est contumacia ut quia quis fuit monitus vel citatus tribus vicibus sine edicto vel uno pro tribus et ipse fuit inobediens vel contumax. Secunda causa quia per aliquo certo dampno vel offensa aliquis non vult satisfacere tunc enim licite potest excommunicari et vocari secundum Raymundum in iiii° Sumarum de xviii quia ex spiritu in expressum dei facit iniuriam et contemptu excommunicandus. Tertia causa quia persona ignoratur si excommunicatur quando quis vel quicumque furtum fecerit restituat vel qui scit nisi reuelet. de sen. exco. a nobis. Nemo autem de excommunicari pro peccato alterius xxiiii q. iii. Si habes. Sic licet potest interdici. Sunt autem quidam casus in quibus sententia excommunicationis nulla est ipso iure. Primus est si ille qui tulit eam non habet potestatem ferendi ut quando caret eius iudex vel quia non est catholica. Secundus quia est lata post appellationem legitimam quo casu tenet ut notatur de sentencia.

Et si quis contra dicitur quod licet sacerdoti
sub malo denuncianti aliquem excommunicatum
nisi sciat pro certo denunciatum ante excommunica-
tionem appellasse secure potest illi communicare
de appellatione Dilecti in fine extra et
ipse denunciatus potest se tangere canoni et di-
vinis de appellatione. Secundum [illegible]
Gosf(redum) qui ita notavit in preallegato c(apitulo) Di-
lecti. Secundum ultimum intelligitur vetus de
sen. exco. Solet li. vi. et ultima. Concor-
dat ad hoc glosa antiqua in di. de appel-
latione pastoralis dicens quod si quis exco-
municatur post appellationem probabilem licet ex-
communicatus sit non tamen est pro excommunicato ha-
bendus quia licite ei communicatur in omnibus
sacramentis. Hoc idem sentit glosa extra in c.
Dilecti ibidem dicens quod licet perfinam sit
[illegible] in dubio tamen magis standum
est appellationi quam denunciationi ex-
communicationis. Tertius casus est
quando sententia continet intollerabilem
errorem ut de sen. exco. per tuas, ut
si quis excommunicatur ideo quia non faciat
vel quia non dicit episcopo aliquid in-
[illegible] quod exemplificat glosa
ibidem. Quartus casus quando aliquis ex-
communicat maiori excommunicatione illos
qui excommunicato participant non in cri-
mine sed in loquendo [illegible]
nisi premissa trina monitione vel una
pro tribus et cum hoc nisi nominatim excom-
municet illi participantes de sen. exco.
Statuimus et c. Constitutionem de sen.
suspensionis et interdicti secundum Gosf(redum)
ultimum c. Statuimus de sen. exco. li. vi.
Quintus casus quando prelatus indicit [illegible]
subditis ne excommunicatos superioribus aut
inquisitoribus [illegible] [illegible]

sub pena excommunicationis non [illegible]
communicatio nulla est ut de officio
ordinarii c. Romana pleraque li. vi.
Ultimo sciendum quod secundum Remi-
gium? in summa sua regulariter episcopus
et quilibet inferior parochialis pres-
biter potest absolvere a sententia excommuni-
cationis etiam maiori lata a iure
ubi sibi superior absolutionem non
reservat. Sed obstat dominus Iohannes
An. in glo. in c. Si episcopus de pe-
nitentiis et re. li. vi. ubi ipse dicit quod ab-
solutio excommunicatis maioris exco-
municationis non competit simplici
sacerdoti sed episcopo ut de sen. exco.
Nuper. Sed [illegible] standum quod ver-
um est quod non competit hoc simplici
sacerdoti simpliciter et ex officio ubi pro-
hibetur. Secus autem ubi non prohibetur.
Similiter dicitur de episcopo et simplici
sacerdote. Secundum [illegible] maiori
declaratione per papam [illegible]
Sciendum etiam quod absens potest absol-
vi ab excommunicatione per procuratorem
secundum [illegible] Raymundum licet so-
lemnis reconciliatio ad [illegible]
[illegible] non potest fieri cum
absente. Et ita intelligit dominus
Innocentius qui prolixe scripsit de hoc
de sen. exco. Cum desideras.

Sequitur rubrica de [illegible]
interdicto qualiter debeat observari

E[illegible] opusculo impo-
nere cupientes de [illegible]
stio subiciamus interdicto
Circa quod sciendum

Dalszy ciąg następuje na p. 417 —
Całkowity ustęp przepisany na str. 393–417
znajduje się na właściwem miejscu
p. 315 sq. Domyślać się można, że w mowie
będący zwój przeznaczony był do innego
exemplarza Traktatu Mikołaja z Błonia.
24/II 88 Bol. Ulanowski.

F

de etate et qualitate et ordine preficien-
dorum c. Generalem, et nota quod an in
c. Si cum de preben. li. v. in glo. in
non cum ante nunc fierat [illegible] loqui
tum in ordinibus suscipiendis statu-
tum, vii? anno etatis [illegible] in
primis, vnde [illegible] cantare missam et
[illegible] constitutus in festo pasche
Si tamen quis in minori etate recipit
sacramentum, tamen si peccat, et debet su-
spendi ab executione eius, et ordi-
nator a collatione ordinum, et tamen hoc
potest compelli ut se priuidat de aliquo
[illegible] de tempore etc. vel non est
hoc enim quod quis in perfectis annis
discretionis recipit sacramentum
ordinis, licet tamen [illegible] sit propter hone-
stitatem sacri ministerii etiam ut
non sit de necessitate precepti, non tamen de essentia
sacramenti, vnde si ordo sacer confertur
puero carenti vsu rationis tenet
quantum ad esse sacramenti dicit enim
Thomas quod in illis sacris ubi actus
suscipientis requiritur, ubi vsus rationis
est de necessitate sacramenti sicut in
penitentia et matrimonio, sed in quibus actus
suscipientis non requiritur, vsus [illegible]
rationis non est de necessitate sacramenti
sicut est in ordine sacro, ubi solum
spiritualis potestas datur, ergo vsus rationis
non requiritur. Ego licet [illegible]
[illegible] nihil sciens de tali ordine [illegible]
sacri suscipere, quando esset sacramentum
[illegible] tamen [illegible] Thomas [illegible] conferendo
tali ordine sacro. Item dicit Thomas
quod tenetur ordinandus scire, quod pertinet
ad eius officium, sed magis et minus
vnde sacerdos religiosus [illegible] recip-
[illegible] tamen super corpus Christi [illegible] con-
secrandum, et ideo sufficit, quod sola sciat
illa, que requiruntur ad consecrationem

corporis Christi [illegible] aut ut plurimum
tenetur plus scire, quod primo super corpus
Christi misticum, quod est ecclesia, vnde [illegible]
scire, que spectant ad populum [illegible]
[illegible] pertinet scire etiam difficiles questiones
sacre scripture, quod ergo dicitur quod de
ordine sacri ordinis sint eloquia
diuina ut dicitur xxxviii di. omnes
[illegible] est, non de esse ordinis, sed de
[illegible] executionis, quia sicut [illegible]
non potest tamen ordinem nisi sciat id quod
[illegible] ordinem [illegible] requirendo
[illegible] licet sed tempora anni sint deputata
ad conferendum ordines, tamen hoc non
est de esse tamen [illegible] et hoc [illegible]
est de tempore etc. [illegible] tamen
valde est ut non alias nisi pontifex
[illegible] temporibus consecrant sicut [illegible] temporibus
singulis sabbato [illegible] et sabbato
pasche conferant sacros ordines, quia
sabbatum significat requiem, quod
significat quod qui ordinantur ad sacras
ordines [illegible] [illegible]
secularibus [illegible] ad recipiendum [illegible]
[illegible] [illegible] ut di. lxxv.
[illegible], primum etc. constitutum [illegible]
[illegible] in die dominica [illegible]
ita tamen quod ordinandi et ordinator [illegible]
[illegible] [illegible] precedentes sabbati
[illegible] mane [illegible] dici [illegible]
ad sabbatum propter continuationem [illegible]
[illegible], sed hoc non facit Thomas sine [illegible]
ut si forte [illegible] sabbato potest di-
[illegible] in crastinum, et intelligo de uno
et eodem ordine non diuiso. Item nullus
debitum suscipere ordines sacros per
[illegible] et [illegible] sacrum [illegible]
[illegible] temporibus, pena autem ordinatoris
[illegible] tempora est suspensio ab
executione illius ordinis quod fecit
suscepit, ut de tempore etc. [illegible] potest tamen
in casu dispensare ut [illegible]
imposita [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] ordinator non

debet priuari auctoritate ordinarii

Sequuntur cautele circa ordi-
nandos seruande

Et primo caueat episcopus ne
ordinet alienum clericum ut
habetur, ut de tempore ordinum c. eum illi-
bri vj°, Eodem si scit per annum a colla-
tione ordinum est suspensus, et itum
sunt etiam absque eius licentia pro-
moti nisi episcopus ordinari, ut in c.
Eos de tempore ordinandorum li. vj°.
Alii vero qui sine licentia epi-
scopi ordinantur ab executione ordinis
suspenduntur, tamen episcopus potest cum
eis dispensare ex c. ij Lugdu-
nensis de temp. ord., ut supra tactum.
Secundo caueat episcopus ne ordinet
aliquem ad sacros ordines sine titulo,
alias scilicet ei prouidere tenebitur de ne-
cessariis. Tertio caueat ne ordi-
net per symoniam, ut de symonia per
totum, nec solus episcopus, sed etiam
notarius non debet formatas uen-
dere de symonia c. ij. Quarto caueat
ordinandus ne recipiat ordinem
aliquem ab episcopo, qui sit symoniacus
in ordine suscepto siue sit occultus
siue manifestus, quia non recipit
executionem et indiget dispensa-
tione i q. i Si quis a symoniacis.
Dicit tamen Thomas ij ij q. c, quod
si esset symoniacus ecclesia tolerata
per illos recipere ordines, dummodo sit
occultum, quia talis episcopus non est
suspensus ab aliis quoad se tamen.
Quinto caueat ordinandus
ne tempore ordinationis sit in peccato
mortali, quod mortaliter peccat, de xl
d. multi. Et idem Thomas in q.
de xx iiij, nec talis potest in ordine
sic suscepto ministrare, quia faceret contra
preceptum illud de vi° ... Iuste

quod iustum est exequaris. Unde talis
suscipiens talem actum exercet in statu
mortalis. Dicit tamen Thomas ibidem
quod subditus huiusmodi ordinati in peccato
mortali tenetur ab eo recipere sacramenta
si est occultum, et hoc quamdiu toleratur ab
ecclesia, tamen ut ibidem dicit, non esset tutum
talem ad aliquem actum sui ordinis
exequendum inducere, dummodo constat
quod iste sit in peccato mortali, quem
tamen deponere posset, quia in instanti
homo potest admittere gratiam eundem.
Sexto caueat clericus ne ordinem
sine examine, alias de scrutinio ordi-
nandus cum hostes ut lxxiiij de eo
scientiam nec possunt ei sic formatas.
Si tamen est dignus et notus nichil
obest, quia tales non sunt examinandi
de eis xxiiij de quilibet. Sed si est
indignus deponi debet, de corpore
uiciatis Expresserit. Si etiam sit igno-
rantis dignus deponi debet, xxiiij
de c. ubi et c. in multis ... si indi-
gnus l. d. Episcopi ... debet magis
consistere publice episcopo crimina sua
notoria impedimenta debentur uel sunt
ut ibidem dicitur, si cuius subtraxit talia
que etiam post primam tonsuram impediunt execu-
tionem ut homicidium, diminutus non
habet executionem, nec etiam suscipiunt
ordinem aliquem superiorem admissum in-
feriori, quia hoc est possibilis promoueri
et talis debet deponi. Item si hoc
non fuerit criminalia, sed ignorantia
uel negligentia de preterito ...
alium, ex dispensatione tamen episcopi potest
poterit ad pretermissum ordinem promoueri.
Sed in suscepto prius non ministrabit.
Item autem gratia gratum faciens in
hoc sacramento que necessaria est non solum
ad digne suscipiendum sacramentum
sed etiam ad digne conficiendum, xx-
iiij et patet in q. de xxiiij

Propter fornicationem vitandam
unusquisque habeat uxorem suam
j ad Cor vij / xxxij q ij § his ita
q[uod] matrimonium in statum innocentie
sit constitutum in officium nature, hic
sit ut in propagationem et multiplicationem
plus ad dei cultum, quia hoc natura lapsa
viciata est originali peccato adeo ut
solum propriam in messem non veniat
mitte alienam quemlibet ut videntur
quamque feminam in qua formi-
cationis explicat peccatum, Ideo magister
doctor gentium predicator et rector pro-
videns de remedio dicit propter forni-
cationem scilicet vitandam unusquisque
habeat uxorem suam, per quod dampnat
peccatum fornicationis, et commendat sta-
tum matrimonii coniugalis. In quibus
verbis apostolus suadet vitare forni-
cationem, et esse peccatum, quia propter fornicationem
hoc consulit remedium adhibendum
ut habeat uxorem suam, per primum
dampnatur error illorum qui dicunt
simpliciter fornicationem non esse peccatum
allegantes sanctos patres scilicet habraham
iacob david et alios qui habebant
concubinas, nec in illa fornicatio
imputata est eis ad peccatum Contra quibus
ait Ieronimus Aliquem in de Carnem
de xxxij q iiij / quia quecumque fornicatio
extra matrimonium quae tollit debitum
ordinationem prolis complem[ent] quam natura
exigebat intendit est peccatum, Ideo
tamen hominum sine dubio simplex fornicatio
est peccatum mortale, Etiam si lex scripta
non esset, quod est singulariter notabile
Verumtamen ergo legimus aliquos sanctos
habuisse concubinas illud fuit ex
speciali dispensatione propter sanctitatem et
ad significandum aliquid, Sicut ii
filii Iacob ex libera et ancilla fuerunt

heredes significatur quod xpo in baptismo
nascuntur filii et heredes probos
et malos christianos, Sic etiam omnia
alia in predictis patribus admini-
strando pertinent ut habetur latius
xxxij q iiij c j et ij et iij, Deinde
cum placet super informacione videtur
notata mea super isto precepto de
machaberis, secundum dampnatur
bigamia cum dicitur habeat uxorem
suam, et sic unam tantum non plures
simul, Cum salvator repetens illud
genesis ij erunt duo in carne
una matth xix dicit, itaque iam non
sunt duo sed una caro
Circa istud sciendum est primo videndum
de spiritualibus, secundo de accidentalibus, tertio
de contrahentibus, Quantum ad primum sciendum
quod quedam sunt accidentia ma-
trimonii scilicet sponsalia. Et ideo de quibus
primo videndum, Secundo quid sit matrimonium
tertio que requiruntur ad matrimonium
quarto que requirunt et impediunt matrimonium
Quantum ad primum sponsalia
secundum franciscum de zarabellis super
rubrica de sponsalibus, sic diffiniuntur
sunt futurarum nuptiarum seu futuri
matrimonii promissio, Et hec diffinitio
habetur extra eodem xxx q v nostrates,
Dicuntur autem a spondeo spondes
quia ut dicit Gaspar de Calderinis
quod olim sponsus et sponsa invi-
cem cavebant, quibus spondebat
se intrasse in matrimonium consentire
et fideiussores dabant quibus id
se servaturos obligabant, Tamen sponsalia
dicuntur matrimonium si tamen
de intelligitur sic sunt sponsalia de presenti
Et fiunt sponsalia quatuor modis
primo nuda promissione, ut cum dicitur
promitto te ducere in uxorem, Secundo datis

arris sponsalitiis ut pecunie vel
alterius rei vel dacio anuli subarracione
vel tradito interveniente iuramento
vel cum alter alteri iurat se ducturum,
quod te ducam in uxorem. Contingit
ergo aliquando aliquos istorum quatuor modorum
promittit ducere, et postea non intrat [illegible]
-re mortalis peccati, nisi licitum in-
veniat impedimentum [illegible]
quod si sponsi sibi invicem displiceant
et eis dissentiunt, si sponsalia non
fuerint iurata possunt se absolvere
mutuo ut notant doctores in c.
preterea de spo., ubi nota textus de Al-
berga nota, quod quamvis aliud videtur quod ipsi
si sibi invicem displiceant debet
dissimulare, hoc est non debet cogere spon-
sos ad perficiendum matrimonium propter
malum quod posset inde provenire
scilicet uxoricidium vel mutua adul-
teria contrahendo, et hoc placet
Gaspari. Si autem alter tantum dissentit
dicit Goffredus quod ex quo alter con-
sentit, dissentiens potest compelli
donec in eodem statu permaneat, nisi
si cum alia contraxerit per verba de presenti
cessabit cohercio. Hoc etiam confirmat
in c. [illegible] de spo. Sed an autem sponsalia
iurata possunt mutuo partium dissen-
su dissolvi, licet doctores antiqui
de hoc dubitabant, moderni tamen ex-
pediunt istum casum. Unde Vin-
centius in c. preterea de spo. ponit di-
stinguendo, an iuramentum diri-
gatur in deum, an in hominem. Primo
casu nullus potest absolvere nisi deus,
secundo casu homo cui iuratur potest absolvere.
Quando autem dirigatur in deum seu
hominem, an [illegible] qui iurat ma-
gis intendit placere deo quam homini
sive sit iniuriando aliquid illi-
cito sive [illegible] aliquo illicito

Exemplum primi: iuravi abbati intrare mo-
nasterium, ubi cum tamen de consensu conventus non ab-
batis, tunc abbas non potest me absolvere
a iuramento. Similiter iuravi non
occidere hominem. Exemplum hominem autem tunc
dirigitur: si iuravi scribere tibi librum
absque [illegible] tu me potes absolvere,
quia te solum concernit hoc opus. Licet
autem omne iuramentum concernat deum
principaliter, quia per religionem promittitur, tamen quia
concernit commodum eius cui iuratur, potest
ab eo remitti. De omni iuramento [illegible]
etiam et Gasparus dicens quod sponsalia
etiam iurata mutuo dissensu tolluntur,
quia sublata obligatione sublatum est
iuramentum, sicut dicitur de statuto [illegible]
ut non [illegible] debito, sicut [illegible]
simile, [illegible] et quod non xxxi q. vltima
in glosa penultima, ubi dicitur quod possunt
sicut possunt infringere sponsalia [illegible]
et iuramentum remittere. Concludit ergo
et dicit cum [illegible] de Zarabella
si aliquis iuravit sponse eius con-
templatione dei [illegible], ut tunc
sponsus esset dives et sponsa paupe-
ra, tamen dicit [illegible] quod in hoc
casu potest eum absolvere sponsa, quia
licet iuravit contemplatione dei, tamen
ex quo commodum concernit sponsam, quod
potest remittere predicta. Et sic generaliter
affirmatur. Item etiam non [illegible]
de sponsalibus [illegible] nisi ad instantiam
alterius partis, ambobus ergo dissentientibus
etiam si iurassent mutuo possunt se
absolvere. Et nota quod [illegible] statuendi
tenendi sponsalia [illegible] septennium.
Unde desponsatio que sit infra septem
annos nulla est, ut de despon. impu-
berum [illegible], nec ex talibus sponsalibus
inducitur publice honestatis iustitia.
Est autem publice honestatis [illegible]
in c. [illegible] de sponsalibus [illegible]
menta quod nec consanguinitate nec
ex [illegible] procedit, sed [illegible] honestate

que in matrimonijs consideranda est,
honestatis namque est, ut ille qui prius
contraxit sponsalia cum aliqua, quod
postquam non ducat aliquam consan-
guineam ipsius infra quartum gradum, ut
in c. Ad audientiam et de spo. c. l. vij.
Racio huius constitucionis est, quod experien-
cia docuit quod rixas et inimicicias
inter consanguineos oriri, quando unus despo-
sata aliquam de consanguinitate spo-
sat alteram. Similiter quando quis con-
sanguineam sponse sue mortue cum
qua nondum contraxerat matrimonium vellet
ducere non est honestum, cum prohibetur quod
duo consanguinei velint uni mulieri
copulari, quod honestas prohibet. Unum
tamen quare est, quod si quis despo-
sat puellam ante vij annos, si intra
septennium potest eam sororem ducere. Et
similiter si moritur puella ante septen-
nium vir ducet eius sororem a minori.
Unde hec tota habetur de desponsacione
impuberum. Litteras[?] infra[?] ... aut certo
casus in quibus solvuntur sponsalia.
Primus si alter sponsorum post sponsalia
transeat ad religionem, quod eciam potest fieri
contracto matrimonio ante copulam carnalem,
tunc enim reliquus potest alteri nubere. Secundus
per mortem alterius, quia religio est quedam
mors similis. Extra de conversione coniugatorum c. Ex
parte, xxvij q. ij. In dicto qui sponsus est absen-
tans per longum tempus, sponsa cum alia
potest contrahere. Tertius si alter eorum incurrat
lepram vel paralisim. Quarto si superveniat
affinitas, vel si sponsus cognoscit consanguineam
sponse. Quinto si per mutuum se absolvunt.
Sexto si alter eorum medio tempore fuerit for-
nicatus, quia tunc redditur alteri suspectus
de fide per eum servanda. Septimo si sponsus
cum alia contrahit per verba de presenti
vel etiam de futuro cum copula carnali.

si tamen contraxit cum prima sine iuramento,
cum secunda vero cum iuramento, debet ad-
herere prime, et penitere de periurio. Octavo
cum impuberes contrahunt sponsalia,
perveniunt ad etatem adultam, et petunt
absolvi a vinculo sponsalium et
data licentia ante etatem reclamandi.
In omnibus autem istis casibus debent
sponsalia ante ecclesiam dissolvi, preterquam
in primo, tertio, quinto et sexto in quibus
solvuntur ipso iure. Ultimo addit vel nonum
casum scilicet si fama est quod
inter eos est canonicum impedimentum.

Consequenter de matrimonio est
dicendum. Matrimonium sic diffinitur:
est viri et mulieris coniunctio individuam
vite consuetudinem retinens. Ista
diffinicio habetur xxvij q. ij. Sunt. Ponitur
quod dicitur viri et mulieris, excluditur viri
cum viro, mulieris cum muliere, vel
unius viri cum pluribus mulieribus,
quia tales coniunctiones non constituunt
matrimonium. Si petitur, dicitur ibi coniunctio
scilicet animarum et matrimonialis. Dicitur
et individuam vite consuetudinem
retinens, quia tam diu, quod neuter eorum
absque alterius consensu potest continentiam
profiteri vel orationi vacare, nec se alteri
copulare, sed sibi invicem fidem servare,
et debitum reddere cum petitur. Similiter
debent eciam mutuo de necessariis providere
et subvenire invicem. Et hoc intel-
ligendum est tamen de matrimonio co-
pula carnali consummato, quia non con-
summatum tali copula potest separari per in-
gressum religionis ut de spon-
salibus dictum. Intelligitur vel hoc de ma-
trimonio fidelium, quia matrimonium infidelium
potest separari, altero converso ad fidem,
si alter non vult cohabitare, ut in c. de xxviij
q. i. Item quandoque matrimonium est insepa-
rabile nisi admodo inter habentes

et non inter alia animalia est hec. Omnia
aliorum animalium filii prouint sibi victum
statim querere, uel saltem ad eorum
sustentacionem unum sufficit, sicut est
de vacca capra azina et similibus.
Et ideo ibi non est certa coniunctio certi ma-
sculi ad certam feminam, nec est necessaria
diutina coniunctio, eo quod femina in eis
sufficit ad educandum fetum sine ma-
sculo. Sed in hiis autem quorum filii in-
digent utriusque scilicet tam matris quoad
partus sustentacionem, sed aliquorum tempore
inuenimus aliqua determinacio coniunctionis
ad tempus sustentacionis et educacionis
sicut est in auibus, ut in passeribus tur-
turibus et columbe sunt determinatos
feminas, quia hec conuertant utrique pullos
et alter eorum non sufficit perquirendo vi-
ctum, cum et se inuicem equaliter diligant.
Non sic autem est in hominibus, ubi fi-
lius indiget cura parentum ad ma-
gnum tempus, et ideo matrimonialis coniunctio
inter solos homines est indissolubilis
per totam vitam alterius coniugum,
apparet enim filium quandoque continuare mu-
tuum et domum, et sic de necessariis vite a
parentibus providere, eo quod inter apostolus
apparet parens thesaurizare filiis, secunda
Cor. xii. Ista autem requirunt
magnum tempus, et quo doctor dicit hec
super Matth. xix c. quod matrimonium non
solum de iure divino, sed etiam de iure
naturali, omnia hec ratio dictat, quod vir
et mulier cohabitent sibi pariter vitam
ad educandum et promovendum prolem usque
ad perfectum statum ~~virginitatis~~ etatis. Dicitur
autem matrimonium potius quam patrimonium
quia maiora sunt onera mulieris in ma-
trimonio quam viri, et dicitur a matre quasi
matris munium, quia munia matre
dat nubentibus esse matres. Et quia
etiam finis principalis est bonum prolis,
in cuius procreacione mater magis la-

borat, et ideo a parte denominatur. Sexto
autem matrimonium institutum a deo in
statu innocencie ut dicitur de patre
in h. usque, hec nota ex expressis verbis
que ita Adam spiritu sancto illustratus
dixit Gen. ii° in fine, et xxvii q. ii
Ex dicta, et per hoc reprobatur illa opi-
nio, que dicit quod matrimonium sit insti-
tutum illis verbis [illegible]. Crescite et multi-
plicamini, quod vir incontinens,
ut etiam illa verba prius dixit, non solum
ad homines, sed etiam ad bestias per eos
primo, et licet matrimonium sit institutum
etiam tempore moysi, et tempore christi, hoc tamen
fuit diversis respectibus etiam ut dicit
Thomas de [illegible] in quarto. Ordinatur quod
ordinatur ad generacionem prolis, que erat
necessaria, etiam ante peccatum sit institutum
a deo in statu innocencie, adhuc quod
dedit feminam viro in adiutorium,
hoc modo dicitur fuisse institutum in officium
sed in quantum est in remedium peccati
fuit institutum post peccatum tempore legis nature,
quantum ad determinacionem personarum habuit in-
stitucionem in lege moysi, ubi non nisi in-
ter certis tribubus copulabantur, sed in-
quantum representat coniunctionem christi et ecclesie sic
habuit institucionem in nova lege, et
inde hoc dicitur sacramentum nove legis.
Et ex hiis habetur quod due principales sunt
cause institucionis matrimonii, scilicet
educacio prolis ad cultum dei, et vitan-
de fornicacionis. Alie autem sunt cause
minus principales scilicet pulcritudo uxoris
reformacio amicicie, reformacio pacis
et huiusmodi que sunt cause, sic etiam ducatur
uxor divinis [illegible] tenet
matrimonium dicendum autem, quod [illegible]
dicitur [illegible] in actu carnali
[illegible] magis [illegible]
sicut dicit [illegible]
[illegible] sapientes. Et ut dicit Augustinus
xvi. de civitate [illegible] voluptas

quia maior est in voluptatibus corporis
recipit inhibitum, memento ipso tempore
quo ademus proximum extremum penes
quia actus et quia vigilia rationis
obruitur, vel nullus aut raro redditur
se obligare ad aliquid, in quo tamen
multum patitur, nisi sit aliud bonum reco-
mpensans istud dampnum. Unde a sanctis
ponuntur bona compensancia illud
actum scilicet bonum fidei prolis et sacramenti
fides hic sumpta est fidelitas sive
iusticia ad actum ad quem obligat se
ut ille non querat aliud nec commisceat
similiter bonum prolis obligat quo ad
cultum divinum ut religiose vel devote
et sancte educentur. Bonum autem sacramenti
est illa indissolubilitas consequens
contractum matrimonii, et dicitur sacrum
quia talis indissolubilitas inter
virum et mulierem signat indissolubilitatem
coniunctionis Christi et ecclesie, et hoc est bonum
intrinsecum matrimonii, quia perfectio prima
et formalis, prima autem duo bona scilicet
fides et proles sunt bona extrinseca ma-
trimonii et effectus eius, quia ex quo ut dictum
est sacramentum est bonum consistens
in actum, unde quia actus iste matrimonialis
non solum est bonus sed etiam sanctus,
quia sanctitatem habet ex indivisibilitate
coniunctionis, sicut quod significat coniunctionem
Christi et ecclesie, ita etiam dicit Thomas
de xxxi in quarto q. iiii. Ex quibus
omnibus infertur secundum Bonaventuram
ibidem in parte ii q. ii. Et quod qui reddit etiam
vitande fornicationis in uxore vel sibi
uxor solvitur, sic reddendo debitum non
peccat, sed magis meretur, quia exercet opus
iusticie, hoc est fidei ad quod tenetur
et ideo omnino a culpa excusatur. Si vero
fuit causa vitande fornicationis in se
ipso, sive ne ipse solus fornicetur in hoc sic
peccat venialiter, et hoc si non pulsatur
a carne, nec cum esse tunc non velit

peccatis plenum, nec ipse cum precandum
fuit, nec aliquo se compellitur ad reddendum
debitum, aliqua superfluitas est ibi, ideo
peccat sed venialiter, unde dicit dominus
Petrus de Tharentasia in quarto de xxxi
in principio q. ii. art. i. Cum querens de-
lectationem in coniuge, sistendo tamen in-
fra limites matrimonii, quia sicut etiam altera
infra illud non faceret est veniale peccatum
licet etiam sit causa expellende libi-
dinis. Si autem querit delectationem
in ea, non ut in coniuge, sed ut in alia
muliere, tunc est peccatum mortale. Hoc est
contra Hugonem xxxi q. i. quinimmo ubi
dicit usum matrimonii non posse impleri
sine peccato saltem veniali, quia etiam
potest esse meritorius, cum sit bono in-
tuitu sicut fuisset in statu inno-
cencie secundum Franciscum in rubrica de sponsalibus
super Clementina de sen. etc. li. vi super
verbo sacramentum, ubi dicit quod datur
gratia per istud sacramentum, sicut non sunt
pallia sacramenta. Confertur autem
in hoc sacramento gratia adiuvans
ad alia opera, que in matrimonio requi-
runtur. Ratio secundum Thomam in quarto de
xxvi q. iiii, quia ubicumque divinitus
datur facultas aliquid aliter faciendi
dantur etiam auxilia sine quibus non
potest uti convenienter illa facultate. Sed in
matrimonio datur facultas utendi uxore divinitus
et per consequens datur gratia, qua id convenienter
fieri possit. Hec sanctus Thomas,
et post hoc repetitur glossa in q. i. qui dicit
etiam doctor subtilis ibidem, quod effectus istius
sacramenti sunt due gratie in nobis
concurrentes, et hoc nisi sit obex mortalis
peccati, non enim sufficit ad gratiam recipiendam
quod contrahens non sit fictus respectu
sacramenti, id est quod non ficte recipit nisi
dicit, sed etiam appositum quod prius penituerit
quia illud sacramentum non dat primam
gratiam. Est ergo communis et totalis effectus

rstitus sacramenti sz gratiose quatuor
annorum hec dec sibi prescito e c vim
tn de sancti vnacione. Ulterius sciend
est de illis que requiruntur ad matri-
monium ut sit verum, primo requiritur etas
personarum debita contrahentium. Nam
vir debet esse xiiij annorum et femina
xij. Nam sicut sponsalia infra septimum
annum non tenent, ita eciam matrimonium
non tenet infra xiiij. Quandocumque
ergo fiat matrimonium per verba de presenti infra
xiiij annum, nichilominus non est aliud
nisi sponsalia de futuro, usque ad xiiij
annum, et ista pertinet tempori pro quod
sponsi, vel ulterius etatis venit ad etatem
xiiij annorum, nisi malicia suppleat
etatem matrimonii. Willelmus dicit, quod
non est matrimonium, nisi vellent per hec
recedere a sponsalibus et contrahere de presenti, sed
illud dictum nomine matrimonii signifi-
cat futurum matrimonium. Secundo consensus
mutuus contrahencium personarum per verba de
presenti. Consensus autem ille secundum Bo-
naventuram in 4 di. xxvij, debet
esse in mutuam corporum potestatem.
verba autem de presenti sunt ista, ex parte
viri, Ego te accipio in meam uxo-
rem, verba autem mulieris sunt
ista, ego te accipio in meum virum,
et sunt ista verba necessaria, quia sacramentum
est rebus sensibilibus, et ideo requiritur mediante
signum, quod expressio convenientius
fit per verba de presenti. Cum tamen iste con-
sensus potest bene per alia verba exprimi
inter homines usitata, que istis equi-
pollent, ut dicendo, consencio in te
tamquam in uxorem. Similiter si processit
interrogacio inter aliquos de contrahendo
aliquo, si alter eorum dicat, volo te

decetero habere in uxorem, et illa respondeat
et ego te volo habere in virum, vel volo quod
tu sis uxor mea, et illa, et ego te pro viro
in omnibus talibus contrahitur matrimonium.
Sed si dicat, volo te accipere in uxorem
vel volo mecum consentire tamquam
in uxorem, non est matrimonium. Similiter
si dicat vir, promitto quod te non ducam
pro meliori nec peiori, eciam iudicandum
est pro matrimonio. Item si per datam
fidem dicunt aliqui, bibamus nomine
matrimonii vel consimilem nobis, Willelmus
dicit, quod non est matrimonium nisi vellent
per hoc recedere a sponsalibus et contrahere de presen-
ti illud dictum nomine matrimonii si-
gnificat futurum matrimonium. Sed si diceret
bibamus pro matrimonio contracto esset
matrimonium, constante tamen dicit, quod illa
verba bibamus nomine matrimonii sunt
confessio veri matrimonii, et ergo est
matrimonium. Item in omnibus autem istis ubi
sunt verba dubia, recurrendum est ad in-
tencionem contrahencium et ad generalem verborum
vulgarium intelligenciam. Unde credo, quod
per illa verba sponsi interrogantis communiter
in Polonia scilicet: Placet tibi te
in uxorem, et illa respondente placet.
Si mulier interrogata, respondet similiter
contrahitur verum matrimonium. Et est eciam de pro-
pria per illa omnes de Polonia intelli-
gunt contrahi matrimonium. Ergo si sic pro-
prie intelligunt, contrahi matrimonium debet
eciam contrahentibus illa verba sunt communiter
intellecta, cum dicant doctores in 4 di.
28 de sponso, quod in talibus recurrendum
est ad intellectum communiorem, et hoc approbat
Stanislaus ibidem. Dicit eciam Hostiensis quod
si unus alterius non intelligit verbum vel lin-
guam, sed tamen intelligit factum vel con-
sensum mutuum vel signo sufficit et
recta autem mutua vel singularis intelligencia

et de tristacione inter corporalia
potest dici sicut ceteris, unde si sponsus
dat anulum dicendo in consensu
verba de presenti, et sponsa pollicem accipit
annuendo dicit consentire ut in
dicto c. ex litteris, dicit Petrus de Zarabel
in c. ex parte de spon. Et si dicat vir
promitto quod ducam te in uxorem, et de
cetero tenebo te ut uxorem, si ista contineat
verba de presenti, adiiciat secundo
post illa verba ducam te, que sunt
de futuro, propter etiam verba restringunt
sequentia tenebo te ut uxorem,
ut dicit Hostiensis, quod hec verba ducam
non sonant tamen actum, sed etiam ius, ut
sit sensus, promitto quod tunc tua fiam
post ultimo, et hoc si sunt verba mulieris.
Illa autem verba promitto quod tenebo te
in uxorem hunc sensum, ac si dicat vir
habeo te in matrimonium, vel accipiam
te in meam, et promitto quod de cetero tene-
bo pro uxore. Si autem dicat promitto
quod numquam habebo aliam nisi te, licet
istam non te simpliciter accipio, sed si
nullam uxorem in sua vita vellet
ducere, tamen si vellet aliam ducere, non
posset, quia de communi usu loquendi sensus
est accipiam te, et non aliam in uxorem
potero ducere. Item si concubina di-
cat alicui, nolo quod me cognoscas nisi
tamquam uxorem, et vir tacet et cogno-
scit, dicit Iohannes de Lignano, quod est
presumptum matrimonium. Sed tamen [illegible]
dicit quod non, quia non presumuntur spon-
salia, et etiam quia tacens habetur
pro consentiente, in hoc casu non agitur
de obligacione cuius ut non describitur
tione. Fit etiam aliquando contractus matrimo-
nii sub condicione vel sub modo.
Sub condicione sic, contraho tecum si pa-
tri meo placuerit, vel si invenero te in
bonis habere centum marcas, et sic de

similibus, et talis contractus suspendit
matrimonium usque ad eventum condicionis
et non prius tale matrimonium tenebit
nisi impleatur illa condicio, si tamen
interim consensus de presenti vel co-
pula carnalis sunt subsecuta, tenebit
matrimonium, eo quod tales videntur rece-
dere a condicione, ut de condicione apposita
de illis, et c. super eo, et c. per tuas, et hoc
intelligendum est de condicione honesta,
et tales sunt ille de quibus supra posite.
Si vero esset contra substanciam ma-
trimonii, ut contraho tecum si prolis
[illegible] evitabis, vel donec inveniam aliam [illegible]
vel si te exponas pro questu [illegible]
omnes tales nichil agunt. Si tamen
quis dicat, contraho tecum si te virginem
invenero, et postea statim corruptam
invenit, dicit Hostiensis et [illegible]
et Hostiensis iudicabitur pro matrimonio, et
hoc in foro iudicii, tamen in foro anime
non sic iudicabit, quia dignum est ut
illa que mentita est se esse virginem
remaneat decepta, et ut viro sub-
veniatur, qui forte nollet ducere biga-
miam. Sed sub modo contrahitur sic, do
tibi [illegible] vel cingulum vel anulum
ut contrahas mecum [illegible] reddo
quod dederam, talis contractus statim tenet,
sed si non tenetur modus, prout tenebatur,
dicunt tamen doctores quod licet posset contrahi
matrimonium sub condicione, non tamen sub
modo, et hoc tenendum. Matrimonium etiam
ex causa contractum, sive causa sit
vera sive falsa, ut contraho tecum quia
pulchra es, vel quia dives es, nisi
causa ita esset falsa, quod contineret
in se aliquod impedimentum, ut con-
traho tecum quia libera es, nam si non esset
libera, non tenet matrimonium, quia si-
milis condicio impedit matrimonium.
Sciendum etiam quod si quis contrahit cum
aliqua sub condicione, [illegible] ante
eventum condicionis contrahit cum aliqua

prius, debet remanere cum secunda etiam
si sit consanguinea prime.
Nunc videndum est de impedimentis
matrimonii. Sunt autem
xii impedimenta matrimonii, que
impediunt matrimonium contrahendum et di-
rimunt iam contractum. Primum continetur
in hiis versibus de sponsalibus. Primum est
furor, xxxii q. vii Neque furiosus, ubi
sic dicitur: neque furiosus neque furiosa
contrahere possunt matrimonium. Sed si
contractum fuit sed ante furorem non
separentur propter furorem. Et ratio est
quia tales non possunt consentire. Si tamen
habent lucida intervalla, tunc bene
possunt ut dicit glossa ibidem. Secundum consanguini-
tas. Tertium si est frigidus utroque testiculo
carens vel impotens coire, xxxiii q. i
vii illud. Quartum affinitas ut si quis
sponsam de presenti consanguinei sui acce-
pit in uxorem vel etiam eam cogno-
vit impeditur matrimonium contrahendum
et dirimit contractum, ita quod primo re-
stituatur, si ulterius induci non potest ad absti-
nentiam propter publice honestatis
iusticiam, ut de eo qui cognovit
consanguineam uxoris sue et de sponsalibus
Quintum error persone, ut cum quis
putans contrahere cum [illegible] contrahit cum
alia. Sextum error in conditione
simili, ut si quis contrahit cum
aliqua putans eam liberam, cum tamen
est ancilla ut de coniugio servorum c. ii. Sed
quid dicemus de Jacob qui deceptus
est in persona, sed tamen putans Rache-
lem cum qua [cognovit] invenit Liam, et tamen
tenuit matrimonium. Respondeo ut in glossa
xxix q. i § [illegible] quod illud matrimonium te-
nuit non ex precedenti consensu, sed ex subsequenti
quia post copulam carnalem in eam
consensit de novo. Error tamen qualitatis
non excludit consensum matrimonii, ut si
putavit quis bonum, qui tamen est

malus, vel si putavit pregnantem que tamen
est corrupta. Similiter error fortune ut
si putavit sponsam divitem, que tamen est
pauper. Que omnia in istis casibus non di-
rimunt matrimonium. Septimum votum solempne
ut sacri ordinis vel professionis. Unde
si quis professione facta ut in reli-
gione vel in sacro ordine uxorem
duxit dirimitur matrimonium, ut qui clerici
vel voventes matrimonium contrahere, de voto
et voti redemptione [illegible]. Alia autem vota simplicia
licet impediunt contrahendum non tamen di-
rimunt iam contractum. Unde si quis vo-
verit simpliciter non ducere uxorem, et post-
ea duxit tenet matrimonium, sed ille peccat
mortaliter sic contrahens, et non debet
petere debitum ab uxore, sed tamen tenetur reddere
quod petitur, ut notant doctores in c. rursus
qui clerici vel voventes de voto ibi
vide materiam. Sed tamen si quis habens votum
simplex contrahat, et dubitat an possit contra-
here et consulendum hec, quod potest quod si sit
contrahat pluribus, an tale matrimonium
tenebit, debet reddere non, quia
alias peccaret, quia dedit sibi occasionem non
peccandi. Septimum si machinatus est in
mortem prioris coniugis vel eam durante
[illegible], de eo qui duxit in matrimonium
quam polluit per adulterium et significatur
ut dicit Hostiensis an in [illegible] laudabilem de
[illegible] [illegible], quia qui machinatus
est absolute sed animo et intentione in mortem
mariti non sufficit ad dirimendum ma-
trimonium sine adulterio, qui vero est machi-
natus absolute tamen tunc non sufficit sine
adulterio ut de divortiis c. i, et ideo bene
[illegible] [illegible], quia ratio bene
iste punctus intelligitur. Octavum si
est alterius cultus, ut Sarracenus vel
Iudeus, xxviii q. i [alterius cultus] cum
Nonum si primo coactus est contrahere
ut de sponsalibus cum locum et intelligi-
tur vel metu qui cadit in constantem
virum ut dicit glossa ubi ibidem, que etiam
dicit, quod maior metus excusat feminam

et primo quod singularis nota
Promissor sacerdos sed qui clerici vel no-
minati et deuoto est vno hec vis
[illegible] et alii impedimenta de sponsalibus dixi
[illegible] publice honestatis
iustitia de sponsalibus est contuens et est ad
audientiam tamen et alia dua impedi-
menta quae impediunt sed non dirimunt
scilicet tempus feriatum ut de feriis capellani
et interdictum ecclesie ut de desponsa-
tione impuberum ad discernendum de omnibus
ipsis dat versus pro solutione audientes
in summa quarte subiiciam forma
error condicio votum cognacio crimen
cultus disparitas vis ordo
ligamen honestas si sis affinis
si coire nequibis hec facienda ve-
tant connubia iuncta retractant
[illegible] de solutione duobus dat versus
ecclesie interdictum tempus feriatum impediunt
fieri permittunt facta tenent

Secuntur cautele hominis [illegible]

Et primo caueat vir ne volens
a muliere extorquere debitum seu car-
nalem commixtionem fingat se velle
eam ducere non habens intentionem vel pro-
positum eam ducendi quia talis si eam
non ducat grauiter peccat et licet in
foro penitentiali non iudicatur pro matrimo-
nio tamen in foro iudiciali iudicatur pro
matrimonio et fuit iniuste quae simplici
animo sibi consensit capto [illegible]
tunc deceptor talis si nullum [illegible]
[illegible] nisi [illegible] sine [illegible]
quantum in eo est vel dare sibi dotem
convenientem vel alii facere et ad
hoc tenetur secundum [illegible] et hoc si vir
et equalis condicionis est illa sed si
vir esset melioris condicionis puta
nobilis et mulier rustica vel ribalda
probabiliter presumitur quod non fuit decepta
sed decipi [illegible] et tunc in tali casu
ille animo non ducendi [illegible]

cum non [illegible] eam ducere nec ei satisfacere
ut dicunt doctores. Secundo caueat ne
quis sponsam suam contracta sponsalia
usque solempnitates fiant matrimonii
scilicet usque solempnitates in facie ecclesie
cognoscat carnaliter cognoscere [illegible]
talis peccat secundum [illegible] et hoc in
telligitur in illis partibus ubi sponse in
pace benedicuntur vel [illegible] non sunt
virgines nec alii [illegible] per illam carnalem
commixtionem si accipit per hoc ben-
edictionem quia soli virgines vel alii
[illegible] temporis [illegible] peccat cum
[illegible] non fiunt benedictiones
si tamen non esset consuetudo mali
quibus partibus benedicendi primas
[illegible] fiunt est in polonia tunc
qui sponsalibus cognoscens sponsam
non peccat nisi [illegible] secundum [illegible]
in [illegible] de [illegible] Tertio ca-
ueat vir ne contrahat cum illa proba-
[illegible] cum qua alius contraxit probata
[illegible] et copula carnali confirmata
[illegible] nec [illegible] aliquod consequitur
matrimonium quod per modum [illegible]
est ut de sponsalibus et is qui [illegible] ca-
ueant parentes ne contrahant [illegible]
aut filiabus sponsalia sunt matrimonium
in [illegible] pene nam talis [illegible]
pene non valet [illegible] ut dicitur in c.
[illegible] de sponsalibus [illegible] quia matrimonia
debent esse libera et hoc est contra
[illegible] nostrates qui stipulant penas
nisi compleant filii eorum voluntatem
[illegible] de [illegible]
[illegible] Albas in dicto c. [illegible]
et [illegible] xxx q. ii c. vno quod bene
possit stipulari [illegible] vel pignora
[illegible] contrahentes secundum pene [illegible]
[illegible] arre vero dantur
[illegible] aut firmi [illegible]
[illegible] sunt in mo-
[illegible] pene vero in mag-
[illegible] magne [illegible]

posset quis compelli ad matrimonium
contrahendum dicit, quod si sunt extranei
omnino qui non habent contrahentes perso-
nas in sua potestate, isti possunt stipulatione
penas interponere, et possunt casus vel
agere, si sponsi contra non stant
in promissionibus. Sunt parentes vero
vel alios qui habent sponsos in potestate
non habet locum. De pignoribus etiam
teneas quod si datur pignus loco arre
tunc tenet, si autem pro pena, tunc non
licet. Item si datur pro conventionem non licet
sed ante traditionem tenet, hoc autem
dicitur contra Jacobum de arena, quod da-
no pignoris tenet si traditur secundum sic
constitutum, quod qui traditur cedit loco arre
sed qui constituitur cedit loco pene. Caveto
caveant contrahentes ne in cogna-
tione carnali spirituali vel legali contrahant
secum. Prohibentur contrahere consanguinei
usque ad quartum gradum inclusive
in collateralibus, sed in ascendentibus autem
et descendentibus in infinitum. In cogna-
tione spirituali prohibentur hii scilicet baptizans
et levans, baptizatus et filii levantis.
Item baptizans et ... levantis comes
cognita. Item levans et parentes
levati, Et eodem modo de baptizato
et baptizante, similiter in confirma-
to et confirmante. In aliis autem
sacramentis non contrahitur talis cognatio
scilicet in penitentia, quia penitentia non est
sacramentum collatum per modum generationis
sed sanationis. Secundo propter hoc non contrahitur
spiritualis cognatio, Unde eciam filius
presbiteri non posset sibi inhibere uxorem
in tota parrochia contra ... in capitulo
de XXX q. i ... fiat inter
sacerdotem et confitentem ...
... contrahitur, non tamen durantur ad
alios ... cognationis tamen ...
... licet impedit contrahendum

non tamen dirimit contractum ut de cog.
spirituali, Pro catechesimi. Item tercium
cognatio legalis impedit, ut de ...
mancipacione. Est autem cognatio le-
galis illa, qua quis adoptat in filium
aliquem extraneum cum iudice, quia
alias facta in privato loco similiter
valet contra hostem de cognatione legali
et ... et quod ista cognatio apud
nos non viget, sed de ipsa ...
Secundo caveat vir ne dimittat uxo-
rem propter fornicationem, ut dicitur in glosa
... que sunt de divortiis, et intelligi-
tur de fornicatione spirituali quam ...
sicut est ydolatria vel heresis, Similiter
si in morte viro machinetur, in istis
autem casibus non dimittit aliam quam
dum vivit ista quam dimisit, ut
XXXII q. vii, omnes causationes, Sed
quia licet quo ad thorum sit divisio
et divortium, non tamen quo ad vinculum
quod est indissolubile et perpetuum, Sed
hoc preter, quod vel non separat animo pro
fecto vel pacto eorum, vel alio in
pedimento ut dicitur ... dimitti de divi-
sione etiam potest ... defectu corporali ...
... ... et intelli-
ge, quod quantumcumque esset notorium crimen
fornicationis in uxore non potest vir
sine iudicio ecclesie ipsam audire cum dictum
est quod bene potest debitum debitam sibi ...
privato denegari ... et penitentiam et ...
... de adulteriis. In hoc ...
casu, quando alter fornicatur spiritualiter scilicet
labitur in heresim, non potest is qui remanet
in fide aliam ducere vivente illa
heretica. Secundo si aliquis heretica
infidelis vel paganus converti ...
uxor non vult converti, vel non vult
cohabitare, sine contumelia creatoris
... talis potest contrahere et ... uxor
ut de divorciis capitulo quanto. Septimo ...

Sextodecimo caveat ne vir uxorem in adulterio deprehensam
interficiat, quia licet secundum leges civiles
non puniatur talis occisor aliqua pe-
na, tamen secundum iura divina punitur xxxiii q. ii
Inter hec, ubi expresse prohibetur tale ho-
micidium, debet enim eam potius ad
iudicem et sibi reconciliari, secundum decretum
patris sit suscipere ipsam penitentem, extra
cum ... adultere Johannis viii in de-
[illegible] in qua de xxxii q. i, et Ihesus
q. iii, qui etiam addit, si occidens u-
xorem propter adulterium vel odium efficitur
tamen ... contrahere non debet cum alia,
et maxime si occidit eam ut con-
traheret cum alia, secus si non eo ani-
mo, quia tunc licet non debeat contrahere
cum alia, si tamen contraxit tenet. Octa-
vodecimo caveat ne habens aliquem sacrum or-
dinem contrahat matrimonium, quia tale ma-
trimonium non tenet ut de voto et voti re-
demptione c. i, caveat ne contrahens
cum aliqua probabiliter ... sacrum ordinem
recipiat, quia talis debet restitui u-
xori, et si potest esse sine scandalo uxoris
debet esse ... et ... clericus
et non potest contrahere post mortem uxoris
et si contraxit non tenet matrimonium
et similiter nec etiam post mortem u-
xoris in suscepto ordine poterit
ministrare, in extravaganti Johannis
xxii que incipit Antiquorum, si talis
autem restituitur uxori, tenebitur reddere
debitum uxori, sed non poterit petere de-
bitum. Nono caveant coniuges ne
post benedictionem acceptam prima nocte
consumant ut xxx q. v de sponsis
ubi etiam dicitur quod ... benedictionem ... vel tri-
duo debent continere ut xxx q. v, alii
dicunt hoc esse consilium non preceptum,
et ideo ne quis obligetur sub precepto
sponsos ad talia hic pono pro
fundamento, quia multi faciunt indiscrete

de talibus conscientiam ... contingit
propter preceptum, quod fieri non debet,
sed propter consilium tantum. Decimo ca-
veat vir vel femina ne sine parentum
consilio vel consensu nubat,
quia dicit Ambrosius in libro de patriarchis
quod est virginalis pudoris eligere maritum
et ... sanctus ... dicit, quia
aliud non est ... contingit nisi a
parentibus tradatur, et ... in
persona ... femine legitur ... ipsa
sponsalium ... nemo ... sibi
maritum eligere non esse ... hec dicta
habentur xxxii q. ii ... si tamen
fiat tenet matrimonium, quia hoc solum
est de honestate non de necessitate, maxime
si habet annos legitimos scilicet vir xiiii
et femina xii, dicunt tamen leges quod
femina post xxv invitis parentibus nubit
et viro esset. Undecimo caveat sacerdos
ne clandestine aliquos copulet
hoc est non premissis bannis in ecclesia,
quia talis sacerdos suspenditur per triennium
ut no. de clandestina desponsatione
c. cum inhibitio. Duodecimo ca-
veat sacerdos ne benedicat secundas
nuptias, quia irregularitatem incurrit,
potest tamen per papam super eo dispensari ut
in extravaganti Johannis xxii que incipit
concertationi. Tredecimo caveat
vir ne ... exigat vel reddat debitum
uxori, quia hoc est preceptum de reddendo
debito, cum sit affirmativum non obligat
nisi pro loco et tempore secundum Johannem pa-
risiensem, quia obligat semper, sed non ad semper
nec pro semper, sed quod potest esse debitis
circumstantionatus, secundum doctores subtiles
in quarto dist. xxxiii, Secundo quod tamen aliquis
... exactione vel redditione
non debet reddere exigere nec reddere
... in qua tamen probabiliter ...

vel quintus sextus non debet reddi
nec alter exigi debitum. Et ratio
secundum doctores super iiii sententiarum di. xxxii, quia
fortiori vinculo obligatur ad non reddendum obligatur
in hoc casu, quia tenetur non occidere fetum
in utero pregnantis, vel non esse
causa abortus. Similiter si redditio
debiti vergit in detrimentum proprie
sanitatis non tenetur reddere, tenetur potius
diligere propriam incolumitatem corporis
propter detrimentum vitae in coniuge.
Similiter non tenetur satisfacere voluntati
mulieris tempore menstrui ne proles nascatur
leprosa, que alias posset fieri sana,
et etiam quia talis coitus inducit
perpetuam sterilitatem in muliere
secundum Anglicum propter corruptionem
seminis in sanguine. Unde et si contigerit
nasci fetus sit leprosus scabio-
sus continens et [illegible]
vel paralysiam demoniacam tamquam
vas immunde compositum aptus.
Et ideo in lege mosaica accedens
ad menstruatam morte moriebatur,
que mors non infligebatur nisi pro
mortali. Et si dicas tamen le-
proso viro tenetur mulier reddere debitum
sic non tenetur secum cohabitare, ubi tamen
certissimum est quod proles nascetur
leprosa, ergo similiter in menstrua-
ta. Respondeo secundum doctores supra ubi supra
est in menstruo potest esse certitudo quod con-
cepimi ut nascatur proles sana in
lepra vero non. Unde melius est quod
nascatur proles leprosa vel aliqualis
quam omnino nulla, quia melius est esse
quam omnino non esse. Unde dicit Thomas
ubi supra quod aut [illegible] est in [illegible]
intolerabilis vel diuturna potest vir
debitum reddere, quia alias vir exponeret

periculo abstinentie. Dicit etiam quod mulier men-
struata potest reddere debitum viro petenti,
debet tamen eum avertere prius, ut
non tamen ita instanter debet avertere quod sufficiat
possit esse causa sibi inferendi in alias
pessimas corruptiones, si ad illud pronus
credatur. Si autem petit ignoranter, debet
mulier aliquam occasionem pretendere vel in-
firmitatem allegare ne debitum reddat
nisi periculum viro timeatur. Dicit etiam
Thomas, quod accedens ad pregnantem
non propter hoc peccat mortaliter, nisi timeatur
abortus. Dicit tamen ipse, quod si vir non
propter consuetum modum a natura institu-
tum, quantum ad situm exigit, debitum
coniugi, puta a parte posteriori vel
lateralis, non semper est peccatum morta-
le, sed quandoque potest esse sine peccato, et hoc propter
dispositionem corporis aliter modo non potest.
Similiter autem propter voluptatem est peccatum
mortale, quia hoc est contra naturam
coniugii et propter hoc est peccatum mortale et so-
domiticum. Hec sanctus Thomas.

Hoc facite in meam comme-
morationem Luce xxii. De quo
considerans secundum beatum Thomam
in tertia parte sue summe q. lxxxiii
cum in ministerio nostre salutis totum
comprehenditur in sacramento eucha-
ristie, ideo tale sacramentum precius
agitur cum maiori solemnitate quam
quandam solemnitatem in misse officio
recitetur, ubi recolitur singulariter me-
moria dominice passionis nostre quod ipse
initium ad passionem fiat propter quod dicitur
hoc facite in meam commemorationem
gloriosissima in memoriam mee mortis.
Et quia singule partes misse mira-
bili dulcedine redundant divino-
rum misteriorum, designant enim gesta
facta et opera Christi, que operatus est
operando salutem in medio terre et
precipue circa misterium sue passionis

consecrationis et ascensionis Christi &
singulis horis sacramentum sacri officii
fuerint intendamus
Circa quod primo videndum est quod
missa primo dicitur a mittendo, quia an-
geli ibi mittuntur ut dicit Gregorius &
Christi sanguinis, secundo ratione
[illegible] qui ibi mittitur a deo patre
[illegible] ratione nostri qui mittimus vota
nostra ad deum per sacerdotem, ut nobis deus
mittat benedictionem et gratiam, quarto
ratione assercionis [illegible] cathecumenorum
quia ut dicit Hugo antiquitus ad mis-
sam usque ad offertorium et abscon-
[illegible] foras mittebantur. Cathecumini
erant nondum credentes nondum
baptizati. Habet autem multa nomina istud
misse officium seu sacramentum. Dicitur
missa propter rationes superdictas. Dicitur
eukaristia ab eu quod est bona
et caris quod gratia bona gratia
Dicitur hostia ab hostibus vincendis quia
per eam hostes nostri vincuntur, ymolatio
dicitur [illegible] ab ym et moles
[illegible] in mole i. in tumulo altaris sacri-
ficatur. Communio dicitur quia coniungit
nos cum fidelibus [illegible] illud [illegible]
de uno pane et de uno calice participa-
mus. Dicitur viaticum quia datur in [illegible]
[illegible] nostre vite adsustentationem
Dicitur sacrificium, quia sacrum factum, quia
per mistica consecratur in [illegible] ymola
[illegible] sacrificium laudis. Dicitur [illegible]
[illegible], quia [illegible] in [illegible]
[illegible] agimus, nam [illegible] celesti
[illegible] diabolus [illegible]
[illegible] conscientia testis sacerdos &
[illegible] dicit Gregorius [illegible] in
[illegible] sacerdos qui [illegible]
[illegible] medium
[illegible] videndum est quis instituit
missam. Dicendo quod primus Jacobus

et Basilius Cesariensis [illegible]
[illegible] dicitur in [illegible] primus
[illegible] primam missam celebra-
[illegible] ut dicit Hugo de
sancto Victore libro [illegible] de sacramentis
[illegible] de [illegible] et Basilio habe-
[illegible] dicit autem [illegible]
in [illegible] quod [illegible]
[illegible] dicit. Basilius autem
addidit alia propter [illegible] quod missa
[illegible] sed in tanta [illegible]
[illegible] tanta dicebantur
primo enim apostoli dicebant illa verba
tantum in celebratione misse, que dixit
dominus Hoc est corpus meum [illegible]
apostoli addiderunt dominicam orationem
et adhuc etiam consuetudo apostolorum
[illegible] singulis [illegible] sancto die
[illegible] excepto quod eo die non
consecratur [illegible] cum [illegible] vel [illegible]
[illegible] instituit ut [illegible]
et [illegible] legerentur ante sacrificium
primo ergo legebatur [illegible]
[illegible] dicebant
verba [illegible] et [illegible] offertorium [illegible]
[illegible] altare, qui [illegible] in sabbato
sancto [illegible] [illegible] vero
[illegible] et apostoli [illegible] illas
[illegible] que [illegible] in
missa addiderunt ut [illegible]
[illegible] Gregorius [illegible] [illegible]
[illegible] Canonem autem dicit Gregorius
[illegible] compositum a quodam [illegible]
[illegible] apostoli tamen ibi multa
addiderunt sicut infra patebit in suis
[illegible] specialiter [illegible]
[illegible] est [illegible] sacerdote
[illegible] quod sacerdos [illegible] quod [illegible] qui
[illegible] ad [illegible]
in missa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Dilecta uero dixisti sanctissima cre-
dendi deprehendis, et hec quantum
ad illos qui dicunt affirmo secundum
quod linus papa instituit. Dicuntur
autem isti quinque psalmi ante sermonem
propter transgressionem quinque sensuum, et quia
in quolibet istorum fit commemoratio de
hiis que spectant ad istud sacrum
vel ad remissionem peccatorum. In primo
de altaribus: Altaria tua domine
virtutum. In secundo de misericordia dei
ibi: Ostende nobis domine. In tercio de
adoratione ibi: Venient et adorabunt
coram. In quarto de oblatione ibi: Calicem
salutaris accipiam. In quinto de finali
redemptione ibi: Copiosa apud eum
redemptio. Hoc facto sacerdos ornat se petendo
pilos purgando malas, per quod
designantur cogitationum malarum mun-
dationes. Deinde lavat manus dicens
illud psalmi: Lavamini et mundi estote. Deinde
induit se vestibus. Circa quod sciendum
quod aliter induit episcopus quam simplex
sacerdos. Nam episcopus quod designatur
per Johannem baptistam primo induit
sandalia vel sotulares, quod desi-
gnat ocreas pugillatoris, qui certe
tunc debet pugnare cum dyabolo.
Deinde accipit spiritualia arma, alba
plenitudinem(?), cingulo parum(?), sub-
cingulo prosarcina(?), et dicitur cinctu-
gulum, quo stola ligatur. Stola cin-
datur collum quasi hasta contra hostes
vibrat, manipulo palmat, casula
quasi clipeo contegitur, humerale
vero quasi galea caput pro-
tegit. Sed simplex sacerdos primo hiis calciatus
sine quibus nullus debet celebrare
nisi qui hiis ex voto professionis intelligit(?)
discalciatos esse Christus deputavit(?),
et hec signat humanitatem Christi,
quod Johannes baptista calciamentum
appellavit. Deinde insignitur dispensationis
Christi et esse mediatorem Christi in-
vicem sacerdos ponit humerale, et hoc
significat velamen Christi, quod Christus
in se habebat velatum prophetiam velata
Christi. Alba significat vestimentum
quo Herodes illusit Christum. Sicut sicut primo
cingulus significat flagellum quo Christus
est in columpna. Johannes ..... et
manipulus funem quo fuerat ligatus
postquam eum comprehenderunt et ligaverunt
eum. Stola significat ligamen quo
fuit alligatus ad columpnam. Casula
significat purpureum vestimentum.
Ista spiritualiter significant virtutes in
sacerdote. Nam humerale significat spem
quam apostolus appellat galeam salutis
... Alba spem que totum contegit
corpus ... spe salvi facti sumus.
Cingulus iusticiam, ... Sed
iusticia cingulus lumborum eius. Ma-
nipulus significat fortitudinem contra impetus
diaboli. Stola ab utroque humero significat
prudentiam et temperantiam. Casula que
totum operit significat caritatem que
operit multitudinem peccatorum. Hec ergo sacerdos
simplex fecit in ordinatione(?) quia hic confirmat(?)
quia hic catechizare, baptizare, predicare,
ligare absolvere et consecrare. Episcopus
vero habet nam fert caligas, sandalia,
succinctorium, mitram, dalmaticam,
tunicam, cirothecas, anulum, baculum,
quia episcopus hic plenum officium obtinet sacer-
dotis, principes consecrare, clericos
clericos ordinare, sinodos celebrare,
crisma consecrare, vestes nostras consecrare
et confirmare. Consecrationem autem vesti-
mentorum pontificum Stephanus papa
instituit. Octavo decimo, ut lxiij capitulo
enarrato considerandum est de accessu
sacerdotis. Sacerdos namque indutus sacris
accedit supplicando dicens psalmum
Iudica me deus, quo facto statim
recognoscit se indignum, et peccatorem

et confitendo generaliter peccata dicit, Con-
fiteor, per quod confessionem consequitur
indulgentiam, Sed venialium et mortalium
peccatorum oblitorum, debet enim illa co-
fessio esse generalis coram omnibus circumstan-
tibus et audientibus. Non enim debet
in ea in speciali aliqua peccata dici, sicut
aliqui indiscreti faciunt, dicentes
pollucionem [illegible], sed solum in genere
dicendo, scilicet peccavi cogitationibus,
delectationibus, verbis et operibus, et aliis
multis malis. [illegible]
primo. Et hanc confessionem instituit
Damasus papa Hispanus Anno
domini ccc lxx. Deinde sacerdos ante
gradus altaris dicit Aufer a nobis
domine, significando se infra per quod
petit omne impedimentum esse remo-
tum. Deinde osculatur reliquias in
medio altaris dicens, Oramus te domine
per merita omnium sanctorum tuorum et eorum
quorum hic reliquie sunt recondite
ut eorum intercessione nobis digneris
indulgere omnia peccata nostra
per quod petit suffragium sanctorum
quia ipse sit indignus. Deinde oscula-
tur librum dicens Dignus es domine
accipe librum et aperire signacula eius
quoniam occisus es pro nobis, et redemisti
nos deus in sanguine tuo. Osculum
illud quod fit in medio altaris
significat [illegible] [illegible]
gentilem, cum fidem crediderit. Sed
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] libri osculatur
[illegible] sacerdos accedit ad
dextrum cornu altaris, [illegible]
[illegible] [illegible] predicavit. Deinde genti-
bus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], et vertat ad [illegible]
[illegible] [illegible] deinde vertat ad epistolam

[illegible] [illegible] deinde vertat ad epistolam
[illegible] consecrato deinde vertat versus
ad dextram partem, [illegible] sacramenti
proprio et vertat versus ad ymnum
dicta gratias [illegible], et vertat versus
ad finem. Et sic [illegible] de primo ve-
nit in [illegible] [illegible]. Sed de primo
missa incipitur ab introitu, pro quo sciendum
quod olim missa a lectionibus inchoabatur
sicut adhuc fit in sabbato pasche
et penthecostes. Sed Celestinus primus
papam [illegible] Anno domini ccc
xxvij instituit ut ab introitu inci-
peretur, postea [illegible] [illegible] Anno
quingentesimo nono talem introitum
composuit, et sic desiderium sanctorum
patrum qui incarnationem [illegible] de-
siderabant exclamantes dicebant, Emit-
te domine agnum, et item, utinam disrum-
peres celos, postmodum pro designatione
[illegible], sicut dicit [illegible]
clamabant. Sed cum ut [illegible]
introitus [illegible] [illegible], sicut
cantabatur in principio misse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Sed pelagius
statuit, quod solum aliquid [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible], [illegible]
in [illegible] [illegible] introitus in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
incarnationem, quod [illegible]
ipsa instituit, [illegible] erat in missa
[illegible], [illegible] non sit in statu glo-
rie [illegible] in [illegible] passionis
domini, [illegible] confessio
[illegible] filij dei [illegible], [illegible]
introitus [illegible], [illegible]
[illegible] sancti misse sunt [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] clamabant [illegible], [illegible]
[illegible] primo [illegible] [illegible] de
[illegible], [illegible] introitus inchoatur

significat autem ille egressus christi
egressum de utero matris virginis gloriose
de qua processit tamquam sponsus de
thalamo suo. Ideo populus debet re-
ire cum mentis humilitate, quod facit
kyrieleison, quod etiam gregorius primus no-
vies cantari instituit, et est genus
significans tum sonat domine misere-
re. Sit autem in greco ut innuatur christi
titulus scriptus fuisse greco hebraice
et latine. Unde osanna sabaoth
hebraica sunt, reliqua omnia latina
vel ut omnis lingua confiteatur christi
passionem sit nominis, ut ad novem chori
tres ordines angelorum contempla-
torum possimus pervenire. Triplicatur
autem ad laudem trinitatis. Et recte sequitur
post introitum, Introitus enim signat adventum
christi in carnem, kyrieleison vero in metrum
quod significatur postea qui dicitur miserere
nobis. Tercio debet populus convenire
cum mentis devocione canticum, quod
designat cantum angelorum scilicet gloria
in excelsis deo. Et recte sequitur post illa
duo, ad designandum quod homo post ad-
ventum christi in carnem et mentem
debet gaudere gaudio spirituali, et illud
vocaliter exprimere, et primo incipitur
a sacerdote sed ab choro completur, per quod
significatur quod primo unus angelus
in nativitate domini istum ymnum
incepit, et postea multi alii ymnum
prosequebantur ut dicitur luce ii°. Et quia
iste ymnus dictus est ad laudem
christi in nativitate, qui est mediator
dei et hominum, ideo in medio altaris
dicitur, vel quia in media nocte natus
est. Et quia etiam iste ymnus in ortum
christi in mundum dictus est, ideo sacerdos
versus faciem ad orientem ymnum incipit.
Et quia istud canticum est leticie, ideo
inadvenitur non canitur quia semper priusquam
in re sed in spe venturum christum. Super
autem tempore dilectus affligitur animam proximo
non. Similiter in quadragesima et septua-
gesima, ubi recolitur lapsus primi hominis
flebilibus. Unde novem septuagesime tactus post
novem ordinum angelorum consorcium pre-
sentatur, quia fuit nos in gloriam sed in in-
trepidum christi ascensus. Cantatur tamen dicatur
iste ymnus, quod dicitur Te deum laudamus
excepto sabbato pasche in cena domini
propter sponsales racionis. Quaerenda tamen
domino nos dicitur, nisi ab episcopo sed sabbato
pasche albarum, quia illa missa quidem
est diei sequentis sed secundum resurrectionis
christi. Unde in nocte debet celebrari
que est diei nocte. Deinde sacerdos vertit
se ad populum dicens Dominus vobiscum,
quod tamen est i. dominus tribuat petitionibus
affectum et voluntate bonam. Sed episcopus
dicit pax vobis, quia est vicarius christi
qui dixit suis apostolis post resurrectionem
pax vobis et est sensus pax vobis hic sit
pectoris et in futuro eternitatis. Et chorus
reddit Et cum spiritu tuo, i. dominus qui est
in corde tuo, sit etiam in corde meo. Et
est istud verbum Booz, qui sic salutat
messores Ruth e ii°. Et istud verbum
Et cum spiritu tuo sumptum est ab apostolo
ad thimotheum secundum. Sciendum autem
quod sacerdos vertit se in missa quinquies
ad designandum quod christus post resurrectionem
sed ipso die resurrectionis quinquies
apparuit suis electis, primo magdalene
secundo mulieribus, tercio petro, quarto
duobus discipulis in emaus euntibus,
quinto omnibus discipulis absente thoma.
Et quia populus convenit salutem
tamen ad orandum cum intencione impendit,
ideo statim sequitur collecta. Unde dicit
sacerdos Oremus significans illud
quod christus dixit apostolis, orate ne
intretis in temptationem, per quod

magis reddit indignum. Secundo quia
celebrans adesse fidelibus dicit oremus
ad omnes meritum orationis, ut quod petimus
[illegible] obtinere impetremus. Et sunt
[illegible]. Dicitur collecta seu oratio que designat, quia
[illegible] dans nobis exemplum orandi.
Et dicitur collecta quia fit super populum co-
llectum, vel quia in ea colliguntur populi
petitiones. Et fit in dextra parte altaris
quia significantur bona eterna spiritualia
que primo sunt petenda iuxta illud
primum querite regnum dei. Fit etiam versus
orientem sicut damascenus libro iiii c. i
ut paradisum nobis restituere mereremur
qui est in partibus orientis. Ideo ut [illegible]
[illegible] quem versus orientem stantes
in cruce respiciebat attendamus
[illegible] ut Christum iudicem venturum [illegible]
significemus. Semper autem dicitur una
oratio ratione solempnitatis aliquando due
vel tres usque ad septenarium et non ultra
cum numerus septenarius [illegible] petitionibus
dominice orationis et etiam quia ultra [illegible]
in [illegible]. Item
quando autem imponuntur plures primo impon[itur]
[illegible] tres vel primo una [illegible]
[illegible] maior numerus septenarius, et [illegible]
sunt in numero impari. Et diriguntur
omnes orationes patri et filio et non spiritui
sancto, quia ipse sit donum a donis non
petitur donum [illegible].
Item concludendo collectas dicimus
[illegible] per dominum dicas in principio
[illegible] orationis [illegible] memoriam [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et non sit memoria de spiritu
[illegible]. Si autem memoria de spiritu
sancto dicitur qui tecum vivit in
unitate eiusdem spiritus sancti deus
per omnia secula seculorum i. per omnia

[illegible] et fit [illegible] ac debet
sibi facere nonnullas collectas que non sit
[illegible] probate [illegible] contra
illud [illegible]
[illegible] etiam quod impositio collectarum
[illegible] in missa primo quod illa debet
esse permultum, et non ultima quod finis
debet suo principio convenire. Similiter
autem non in missa defunctorum collectam
plures possunt imponi, quia [illegible]
[illegible] non ponit. Item collectas precipit
dicit [illegible] Sanctus
Anno domini [illegible]

Expedita prima parte misse
que est ad preparationem dicendum
est de secunda que est ad populi instructionem
instructio. Et incipit ab epistola in
qua docetur populus in divinis mandatis.
Et secundum sex partes sua ministerialem infor-
mationem designat in epistola [illegible]
preparationem [illegible] designat in graduali sa-
lutarem lamentationem designat in tractu
spiritualem exultationem designat in alleluia
principalem instructionem designat in evangelio
specialem fidei instructionem designat in
simbolo. Quantum autem ad primum epistola fit
officium [illegible] que predicat ante faciem
domini. Et respondit primam agite
Et ideo sequitur graduale [illegible]
sequitur gaudium quod ipse dixit appropinquabit
regnum celorum. Ideo sequitur alleluia quod
est cantus gaudii. Et quia post eius
doctrinam statim sancta est doctrina Christi
ideo statim sequitur evangelium quod est doctrina
Christi post quam sancta est fides discipulorum
ideo sequitur simbolum. Notandum autem
epistole non sunt de libris Moysi quia
in illis promittuntur temporalia [illegible]
[illegible]. Et hac ratione [illegible]
[illegible] ingrediuntur [illegible]
[illegible]
[illegible] Graduale [illegible]
nale dicitur a gradibus in quibus cantabatur

et significat gressum sabbatum perpetuum. Et inchoatur versus ad significandum quod nullus vitam perpetuam faciet, nisi qui implere conatus est et adderem, et obmittitur graduale in festis paschalibus, loco enim dicitur: Hec est dies, ut dicitur, quod dies illi statum futuram felicitatem insinuant, scilicet statum post resurrectionem, ubi non erit pena sed gaudium. Alleluia vox leticie significat gaudium perpetuum quod sancti expressius primo, et tamen etiam in adventu, quia licet sancti patres habuerunt spem de incarnacione Christi, tamen quia certi de hoc erant, et ideo exultabant. Sed in LXX obmittitur, quia casus primi hominis defletur, loco cuius cantatur tractus cum prolixitate et asperitate vocis significantis prolixitatem miserie primis incolatus. Et hoc Symachus cantari instituit, sicut et collectas. Adduntur etiam aliqui prose post alleluia, que est vox exultacionis, ad significandum gaudium corporis et anime, et est instituta a Nicolao papa, prius enim cantabatur neuma, quod longum post alleluia; loco cuius Nicolaus papa in festivitatibus precipuis prosam instituit. Ewangelium quod legitur in sinistra parte altaris designat, quod primi patres sunt vocati, et dicitur versus aquilonem, denotacionem malorum, et imitacionem bonorum; aquilonem particularem significantem. Nam particularem dicitur quia designat, certi temporis evangelium. Et dicitur in loco alto scilicet in pulpito, quod non sit in ecclesia, quia altius locus datur sacrantibus evangelium, quia verbum, et propter hoc etiam candela in alium premittitur ante evangelium. Dominus vobiscum salutacio premittitur ut prius populus disponat populum ad audiendum devote. Et ideo respondetur: Et cum spiritu tuo, id est sicut tecum est dominus, ad dicendum verbum dei, ita

vobiscum ad audiendum. Deinde signat se in principio et in fine, primo in libro facit signum crucis, quod dicit: Non crucifixum predicare intendo, Sicut Apostolus alibi dicit: nos autem predicamus crucifixum, id est in fronte, crucifixum predicare non erubesco. Demum populus signat, ne diabolus auferat mentes eorum ab audicione verbi dei in principio et in fine, ne tollat de cordibus eorum. Debet etiam populus stare et non sedere, in signum quod sint parati pugnare pro eo, et caput clinare in signum reverentie, et hoc statuit Anastasius papa anno domini quadringentesimo quarto. Inst habetur etiam hoc de consecratione distinctione prima. Apostolici arma etenim et baculos asportant in signum quod inter dominum evangelium parati sunt non armis sed penitencia se defendere. Inter alia, Si te quis percusserit ad unam maxillam, prebe ei et alteram. Aliquid autem significat [illegible] evangelium prope designatur dei bone operationis iuxta illud: Sic luceat lux vestra. Deinde osculum librum tamquam sacerdotibus, post evangelium vel ad designandum quod ipsius debent esse nuntiatores, cuius sunt in publicis vocis, post hoc cantatur symbolum quem quod Marcus papa post Silvestrum instituit, anno domini trecentesimo. Et dicitur a sin quod est con, et bolos morsus, quod compositum promissiones pros i. articulos. Est enim collectio et locus scripture, in quo est totius fidei. Compositum autem post maiorem cautelam contra hereticos, ne sit difficile quia catholicos fidei in scriptura invenire. Et est triplex: primum est apostolorum scilicet Credo, quod dicitur in prima et completorio, 2m Athanasii scilicet Quicumque vult salvus esse, et tercium Nicenum, quod in Nicena synodo compositum est. Et secundum autem patres certum quam alium quod additum est propter versus hereticos appellatur hereticos insurgentes. Et clarius est determinatio fidei quam symbolum apostolorum.

Sic ponitur tamen istud quam illud
ubi licet eadem sit veritas, verbis tamen
magis tamen in uno quam in alio, ra-
tio tamen aliter et expressius ut omnes
illud audiant et sciant.

Consequenter videndum est de tercia
parte misse, que dicitur obla-
tio, que continet novem partes.
Prima est [illegible] exultatio, propter quam
offerre debet, et hec signat processionem
que est oblationis presentatio ibi: Suscipe
sancta trinitas. Secunda est aliorum com-
mendatio, tercia est secretis [illegible]
in dicitur Orate pro me [illegible], quarta se-
quens oratio secreta, [illegible] manuum
ablutio. Circa quod sciendum quod sacerdos
post simbolum dicit, Dominus vobiscum
ad significandum quod extunc debet ad ob-
lationem accedere, et nulla oblatio
potest esse accepta sine deo, ideo dicit Dominus
vobiscum. Et quia tam sacerdos quam
populus debent esse specialiter attenti
circa oblationem hostie salutaris, ideo
sic quod cantando populus sacerdos
dicit Oremus, ne tamen [illegible] plurimos
vere alias, sed subsequenter dicit offertorium
proprie quod denotat [illegible] intencionem ma-
xime [illegible] ad deum. Significat
eciam illud silencium Christi ante passio-
nem in qua conspiraverunt contra eum,
ut sicut quidem contra eum conspiraverunt, et in
synagoga fecit. Cantatur tamen sicut
chorus valde letabundus ad designandum
hilaritatem offerentium, quia hilarem
datorem diligit deus. Et quia legitur
etiam de David, quod [illegible] cum tim-
panis precedebat. Venerunt autem et
fideles ad oblationem cum [illegible]
probatur in aliquibus festivitatibus
ut dicitur de [illegible], omnes tenemur, quia
dictum est a deo, non apparebis vacuus
in conspectu meo. Licet autem hoc sit

preceptum, tamen quantum ad quantitatem
ut tres vel quattuor offeratur non est preceptum
sed consilium, unde illud Exodi xxv. ab
omni qui sponte offert accipietis.

Quartum membrum post oblationis presen-
tatio. Circa quod sciendum quod sacer-
dos volens presentare oblationem deo
patri primo, et primo pro hostia
accipit panem triticeum azimum
mundum et purum, et pro calice re-
cipit vinum purum et sapidum, et
mixtum modica aqua, que possit
absorberi a vino, dicit: fiat hec com-
mixtio vini et aque pariter [illegible]
patris et filii et spiritus sancti. Deinde accipit sacerdos
calicem, tenendo unam manum in
medio, et reliquam sustentando pedem
calicis et alte sublevando dicit: Susci-
pe sancta trinitas hanc oblationem,
que eciam decenter indicat pro quo in-
orat [illegible]. Dicta autem ista ora-
tione debet deponere calicem dextrorsum,
et patenam desuper tollere, et panem
ad pedem calicis collocare [illegible]
[illegible] cum [illegible]. Calix
significat Christi divinitatem, patena
humanitatem, que divinitatem sicut
patena calicem contegit. Sed tunc
patena sub corporali absconditur, quia
discipuli relicto Christo omnes fugierunt.
Calix autem corporale cooperit, quod
significat sepulturam Christi. Debet
autem corporale esse de lino mundo et can-
dido sine [illegible] et consecratum ab epi-
scopo, ut etiam habetur in [illegible]
[illegible], hoc instituit Silvester primus
Anno domini [illegible] xv, [illegible] alias
[illegible] a [illegible] [illegible]
[illegible] Johannes [illegible]
[illegible] consilio
[illegible] parat et offendit [illegible]
qui mittit corporale in consecratione
farine, ad hoc quod sit tegumentum super calicem

nec tale corporale debet primitus
lavari nisi per sacerdotem prius lavetur
in vase ad hoc specialiter deputato
in quo nichil aliud [illegible] lavandum
ut dicitur De conse. di. i. nemo. Significat
autem hoc corporale [illegible] ubi supra
ecclesiam, quod autem sit panni [illegible]
significat quod Christi passionem ecclesia
non desinit imitari, corporale enim multo
labore candidatur, et ecclesia multo labore
Christo conformatur. Item significat
sindonem in qua Christus fuit invo-
lutus, et ideo fit corporale de lino
quod sicut linum multis tunsionibus
ad candorem deducitur, ita etiam palla
significata quod per corpus Christi multi-
git, multis passionibus et pressuris
ad candorem vite eterne perducitur,
Ita etiam corpus Christi palla signi-
ficatum per multas tribulationes venit
in gloriam ut dicit glo. c. Consulto
De conse. di. i. Et quia tunc ut dictum
est calix operitur significat Christi
sepulturam, hinc est quod tunc fit thu-
rificatio ad innuendum quod tunc Maria
Magdalena venit ungere Ihesum
et hec est tertia pars huius partis.

Sequitur quarta pars de humilia-
tione, ubi sacerdos dicit In spiritu
humilitatis etc. Et est oratio
Danielis iii c. ubi sacerdos profunde
inclinatur habens manus ante pectus
et tunc hic osculatur altare in signum
[illegible] quod per passionem crucis reconciliati
sumus deo, et in eius amicitiam ad
missi. Orate fratres etc. Ubi in-
non osculatur hic altare et vertendo se
[illegible], ubi secundo [illegible] sacerdos tunc
vertit se ad populum salutando et
dicendo, hec verba, orate pro me peccatore
propter verba sacerdos implorat auxilium

circumstantium propter altitudinem sacramenti
et debent ista verba sonore [illegible]
dici, et tunc vertit se sacerdos ad alteram
partem dicens Domine exaudi orationem
meam, quia tunc erat singularis oratio
et in hoc multi errant [illegible] illa verba
dicentes, Domine exaudi orationem, et tunc
et in hoc nollentes se vertere ad populum
nec ad alteram partem altaris, quod non est
sine peccato. Istud autem commisso ad populum
cum silentio significat occultam apparitionem
Christi qua apparuit Petro, quod hic [illegible]
fit, et in die resurrectionis apparuit
ut dicitur Luce ultimo, sed in nullo [illegible] est
ubi, et ergo fit sub silentio. Item
quando sequitur secreta, quod secrete dicitur
ut notatur in ecclesia conversio ad deum
ut fit sacrificium deo gratum. Debent
autem sic dici secreta, quod sicut collecte
in principio, et eodem ordine primi et [illegible]
[illegible], sed in fine dicitur expresse per
omnia secula seculorum ad significandum
quod hic erat ut singularis persona, in
[illegible] [illegible] [illegible] erat ideo alte
finiri non debet, vel ad innuendum
quod sacerdos hic postulat auxilium
populi. Sed [illegible] expresse videtur hic clamor
[illegible] ad significandum quod post Lazari
resuscitationem Christus publice predicavit.

Sequitur nunc quinta principalis pars
que dicitur sequens oratio vel prefa-
tio, que habet quatuor partes. Prima par-
ticula cum dicitur Dominus vobiscum et
[illegible] ratio assignatur ibi vere dignum.
Quarta laus divina appellatur Sanctus,
cum dicitur Sanctus. In quarta [illegible]
que inchoatur ibi [illegible] [illegible]
ad primum sacerdos salutando populum
excitat eum ad attentionem dicens, Dominus
vobiscum, secundo admonet [illegible] ubi
sursum corda, tertio ad gratias [illegible]
ubi gratias agamus. Excitat autem
ad attentionem propter reverentiam sacramenti
in quo Christus sumitur ipse [illegible]

Ideo sacerdos dicit: Dominus vobiscum; eciam
dicit: Sursum corda, ad designandum
quod cum hoc sacramentum debemus habere altissimam
contemplacionem, et ea que sursum
sunt appetere, ut dicit apostolus ad Colossenses iii, et est
quod istud sacrificium non potest digne perfici
sine illo quod sursum est, a quo bona
cuncta procedunt, ut dicit Augustinus, et a
quo omne bonum procedit, ut dicitur Ja-
cobi primo. Ad significandum quod sicut
hoc sacrificium non potest, nisi habeamus
corda sursum, ad quod statim mini-
ster reddit: Habemus ad Dominum, et est
sensus: Habemus scilicet corda nostra leva-
ta ad Dominum. Sed forte in hoc multi
mentiuntur, habentes corda dispersa que
curant [illegible] dicentis, scilicet [illegible]
quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
agere [illegible] ibi: Gracias agamus
Domino Deo nostro, ubi valde congruenter
laudat, quia eciam [illegible] Deus vult lau-
dari, Malachie primo: Si ego Dominus, ubi
ubi honor meus? Et quia Deus ideo
vult specialiter venerari, et quia tam
innocentes quam penitentes, unde
hic laudat Deum. Sed ideo dicitur: Dignum
et iustum est. Et vere dignum ra-
cione sue maiestatis, quia [illegible]
[illegible] [illegible] Benedictio et claritas, sapiencia
et graciarum actio, honor, virtus et forti-
tudo Deo nostro. Dignum est propter
beneficia nobis impensa, et dignum
racione superhabundantis caritatis, quia
proprio filio suo non pepercit, et racione statim
[illegible] [illegible] [illegible], unde dicitur
[illegible] dignum et iustum est, et hic ma-
xime presbiter, qui representat illud gaudi-
um puerorum cantancium in die pal-
marum: Benedictus qui venit in nomine
Domini. Hec autem que sequitur prefacio
[illegible] manibus levatis, ad designandum
quod tunc sacerdos debet orare celestibus.

Et presbiter [illegible] sacerdos [illegible] primo
Deum digne esse laudandum, tunc
se invitat cetus angelorum, cum dicit:
[illegible] maiestatem tuam laudant
angeli, quod cum [illegible] dignum
est, quia mera gracia nos fecisti, et iustum
quia mira [illegible] nos redemisti, equum
quia [illegible] nos [illegible], salutare, quia
[illegible] nos salvasti, nos tibi semper
et omni tempore et ubique et in omni loco, et
si non actualiter, tamen habitualiter, ne ponere
[illegible] obicem mortalis peccati. Non non
cessat orare qui non cessat benefacere,
ut dicit Augustinus. Sed [illegible] [illegible] quod tot
[illegible] sunt prefaciones. Pelagius enim
papa statuit novem, sicut habemus [illegible]
Anno Domini [illegible] [illegible] plus ad-
didit decimam de beata virgine. Colli-
gimus autem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Anno Domini [illegible] [illegible]
prima de nativitate, secunda de epiphania,
tercia de [illegible] quarta de resurrectione, quinta
de ascensione, sexta de penthecoste,
septima de sancta trinitate, octava de
sancta cruce, nona de apostolis, decima
de beata virgine, et hec habentur [illegible]
[illegible] et invenimus. Sed [illegible] [illegible] prefacionem
nomine [illegible] [illegible] [illegible]
esse [illegible], et [illegible] introductum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sine [illegible] non constat
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] enim [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] vel [illegible], multo magis
tam solempnem prefacionem prefacio [illegible]
[illegible] [illegible] sequitur, Sanctus, Sanctus,
[illegible] [illegible] [illegible] papa Anno Domini [illegible]
[illegible] instituit, quod sacerdos orat ut
laudes nostras voces in laudibus et
vocibus angelorum associentur, quia an-
geli semper cantant Sanctus, et [illegible]
[illegible] [illegible] ad honorem trinitatis, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], ad significandum [illegible]

solatium seu gaudium corporis et animae
significat tamen vel oblectatio sabbati
Quintum secunda pars scilicet ablutio ma-
nuum. In principio sacerdos ma-
nus abluit, ad significandum quod de-
cet mortalibus, sed in hoc loco ab-
luit, quia minus possit sine digitis esse vena-
libus, et ideo solum capita digitorum
perfundit. Et licet aliqui dicant
tunc psalmum, Lavabo inter innocen-
tes manus meas, tamen convenien-
tius obmittitur propter continuationem sequentis
canonis, qui incipit Te igitur
cum praecedenti sunt, et etiam, sensus
enim est Te igitur clementissime
vel te qui es sanctus dominus deus
sabbaoth deprecamur, quod incongrue
fieri non posset interpositis aliquibus
verbis puta Lavabo inter innocentes
qui facerent notabilem discontinua-
tionem illorum cum principalibus, et ideo
cautius obmittuntur quam dicuntur.

Sequitur quarta pars prin-
cipalis missae scilicet Canon

Circa cuius evidentiam sciendum quod Cano
graece interpretatur regula latine, quia
multum regulariter compositus est.
Dicitur autem quod Gelasius papa quinqua-
gesimus primus a beato Petro canonem
principaliter ordinavit, licet autem a
pluribus sit aliquid additum in eo,
tamen ab uno est compositus. Dicitur etiam
quod Clemens secundus anno Christi
primo electus est, instituit canonem
ante consecrationem, et ita dicitur canon
quasi ex regulis sanctorum patrum
divinis et compositus. Dicitur secreta(?)
quae tamen dicitur primo ad significandum
quod Christus secessit in desertum a multis
Iudaeis propter minorem invidiam post resurrectionem Laz-
ari, quia tunc sacerdos debet imitari illa-
tionem cordis, et submissa voce sensim
deinde orare, tunc propter praesentiam cantantium

re ipsi cottidiano verba sancta prolatus
renovatus propter materiam reverentiam
quae quae in publico sunt crucis vel prolatum
Hic sequitur de patena. Incipit Te
a bulla(?) benedicta, quae crucem valde re-
putat signum crucis, ad significandum
quod hoc sacrificium fit in memoriam
passionis Christi in cruce. Et fit ibi in
canone imago crucifixi, ut melius
imprimatur memoria passionis que re-
lebranti. Considerat autem sacerdos
primo benedicat se, deo componitur ma-
nibus osculatur passionem crucifixi in-
clinando se humiliter, designando hum-
iliationem quam fecit Christus ante
passionem in qua factus est sudor
eius sicut guttae sanguinis sicut di-
citur Lucae XXII. Aliis autem osculantur
altare ad significandum quod per hoc sacri-
ficium sanam dilectionem cum Christo et
ad designandum fidelem administrationem quam
minister non debet esse infidelis, ut in-
deinde incipit dicendo Te igitur, circa
quod notandum quod illa coniunctio igitur
est illativa respectu praecedentium
cum est quod dicit prius Sanctus
dominus deus inferius igitur clementissime
qui es sanctus. Dicitur autem clementi-
ssime quasi in una summa clementia
et hoc verba dicens sacerdos se inclinat
designans Christi humilitatem seu humili-
ationem ad passionem. Addit autem pate-
rem, filium tuum dominum nostrum, quod fit
ideo, quia Christus docuit in suo nomine
omnia esse petenda, iuxta illud, Amen
dico vobis, si quid petieritis patrem
in nomine meo, dabit vobis. Describi-
tur quadruplicatur, primo ut salvator
est Christus, Matthaei I°, vocabitis nomen
eius Iesum, quia ipse salvum faciet populum suum
Christus ut rex est Christus, quod impera-
tor sanctus per regnum cui(?) dei
ut filius naturaliter dilectus, quod filius
carus ut nobis placatus, quod domi-
nus, supplices vel humiles rogamus

Et interdictum secundum Innocentium non
est nisi prohibitio quorundam divinorum in
loco a certis sacramentis ibi accipien-
dis et a sepultura et ne celebren-
tur divina vel ministrentur sacramenta
Et est duplex quoddam generale quoddam
generaliter interdicitur regnum seu provincia
sive civitas castrum parrochiale vel quod-
dam est quod de multis ecclesijs una
interdicitur vel due vel tres ut habetur
de verborum significatione dilectus in presbiteris Et est
speciale dicitur quando omnes ecclesie
civitatis vel provincie interdicuntur ut
sit per excepciones generales vel generale
dicitur hoc quantum ad locum illum ubi
nulla excipitur Et secundum dominum
Albericum licet persona interdicatur
ut scilicet quando dicitur in tali loco modo
vel ad quemcumque venerit quando dicuntur
ibi sunt sanctuarie in eadem Et hoc casu
licet pro persona speciale constatur
interdictum tamen quoad observationem generale
intelligitur interdictum prelatus unum de ea
quis finat hoc interdicta generali est tunc
servabitur speciale autem in quo aliquem
ecclesie excipiunt et ubi secundum terra con
quam interdicitur specificatur quod est pro [illegible]
dum ex rationabili causa per culpam
domini loci alicuiusque sive talis sive quatenus
non tamen pro parvo pro ordinario vel dele-
gatu pro pecuniario debito vel cuiusvis
pecunie quantitate nisi de auctoritate sedis apo-
stolice speciali et expressa per extravagan-
tem Bonifacij viij Alme mater pro-
vide attendentes Et intelligitur de inter-
dicto generali quam speciale bene pro parte ipse
debitum pecuniarum vel ex pluribus non
solvunt atque collectum sedi apostolice

vel episcopo potest interdicere tamen illa ecclesia que
prohiberi non autem alia villa civitate sive
notatur in glossa Clementina in Clementina de sen-
tentia excommunicationis libro vj Et differt ab ex-
communicatione et suspensione quia excommunicatur
vel suspenditur persona sed interdicitur locus
regnum vel provincia castrum villa vil-
la civitas quatenus clericus vel populus potest
esse hoc interdictum per episcopum potentem de
consensu capituli sed unum quem perdit commo-
officia alius autem esse sine consensu
capituli potest interdicere super natalibus de-
licet hec ut potest facere collectum confirma-
tamen liquido dicto observantur quia hoc est iu-
risdictionis non ordinis vacante
vero sede potest hoc esse facere capitulum de quibus
ipsi sunt infra qui admittitur ad beneficia
Effecta autem interdicti est hec Nos
ipse clericus tamen scilicet occasionis secu-
laris in tali causa … tunc qui sup-
primaria ecclesiastica Interdicto
Hijs premissis ponuntur atque regule
de observatione interdicti prima regula est
interdicto clero speciali non propter hoc populus
intelligitur interdictum nec econtra unde in tali
casu layci possunt audire divina de sen-
tentia excommunicationis Is cui libro vj Sed non econtra
… ipsi populus vel econtra et interdictum singula-
res persone intelliguntur esse interdicte Se-
cunda regula licet generale interdictum etiam tunc
ante observatur tamen earum parte non sunt
interdicte et ideo alibi possunt … possunt
celebrare Tertia regula Interdicta terra
propter delictum domini subditi ipsius possunt
alibi audire divina nisi culpabiles
existant vel nisi sint ipsi interdicti
propter dominum in c. Si princeps de sen. ex-
co. Si civitas libro vj Quarta regula
civitate castro vel villa interdicto earum
continentia et suburbia intelliguntur interdicta

ut in dicto c. Si civitas. Suburbia autem
secundum Johannem de Deo intelliguntur loca que
civitati vel edificia que sunt extra
ultimas portas civitatis sive sit porta clau
sa sive aperta quod alio nomine dicitur ingres
sus vel introitus civitatis principalis vel
finalis de quibus edificiis vocantur for
nes ad tantum civitatis et solvunt quas
pensiones census vel tributa aliquis
tamquam contractum ut civibus civitatis
Quinta regula interdicta ecclesia nec in
ipsa nec in eius capella potest celebrari nec
in eius cimiterio contiguo potest sepeliri
ut dicitur in dicto c. Si civitas li. vi.
Sexta regula interdicta civitate propter peccata ci
vium quamquam cives non sunt propriis nominibus
expressi tamen quicumque veniunt interdicti
sunt nec debent admitti ad divina quia inter
dicti in una ecclesia interdicti est in a
lia in q. v. c. Emersit. Si autem propter peccatum
principalium sit non est propterea interdictus nisi
in eadem civitate secundum Johannem de Deo
sic est in tertia regula supra dictum est
Septima regula est quod interdicto generalis
posita ut latum est interdicti ut civitas
castrum villa singulis diebus in mo
nasteriis et aliis ecclesiis potest cele
brari misse submissa voce ianuis
clausis excommunicatis et interdictis ex
clusis campanis non pulsatis excepto
clericis pro dicta causa debent convenire ad eccle
siam alias amittunt distributiones
cotidianas que tantum interessentibus
dantur si non esset interdictum. Potest etiam tale
solum in festivitatibus Natalis resurrec
tionis domini pentecostes assumptionis
beate virginis campanis pulsatis ia
nuis apertis alta voce divina cantari
excommunicatis exclusis sed interdicti admis
sis ita tamen illi propter quos latum est
interdictum altari non appropinquent quod

sic intelligitur secundum Monaldum in c.
Alma de sen. exco. li. vi. et religio
ne culpabiles potest etiam ad altare
oblationem super altare offerre et simili
ter. Hec est per constitutionem Martini
quinti pape modernam que tendit ad in
dulgentiam ad festa corporis Christi ita quod
tempore interdicti generalis est licitum cele
brare alta voce pulsatis campanis usque
ad octavas illius tamen premissorum potest
fieri quando ecclesia specialiter est interdicta. Oc
tava regula tempore generalis interdicti
in solemnitatibus quatuor predictis
scilicet natalis resurrectionis pentecostes
et assumptionis virginis Marie licitum est can
tare vesperas primas et secundas sed non
completorium ipso die. Si tamen quis
cantans solemniter tale completorium
incurrit irregularitatem propter errorem opi
nionem fulcitur eo quod doctores inter se
concordant quod quando non in contemptu
clavium facit esset dispensabilis per
legatum ut dicitur in c. de dicto contemptu
instante dicta. Hec Johannes An. in
Novella in c. Alma de sen. exco.
li. vi. Sabbato vero magno scilicet re
surrectionis domini non potest in hac tantum
primo vespere cantari debent quia terminantur
cum complenda misse et ita quo
dammodo sunt post missam. Et in festo corporis
Christi tam prime quam secunde vespere cum
omnibus horis et missis et completoriis
usque ad octavam inclusive sunt potest ce
lebrari potest tamen completorium ipso die
octave quando videtur ad diem sequen
tem pertinere. Nullum tamen istorum potest fieri
tempore specialis interdicti. Nona regula
In festivitatibus quatuor predictis non
potest fieri homines peccatores corpus Christi
nec eadem homines mortuos sepeliri et in
so. An. in Novella in dicto c. Alma
et nota hec de sepultura ecclesiastica

in cle. in gloz. dicit. Et idem Archid.
in c° cum contemplatione de privilegiis li.
vi° de sentencia. Ex quibus patet valde
verum tenet contrarium cum quando non prima
let tamquam singularis. Decima regula
quod generalis interdicti patitur ista facultatem
conferri baptismi parvulorum. et ad
ultimam penitenciam tam sanis quam
infirmis praticatam seu corpus Christi quod
pro infirmis tamen consecratum in
fonte et conservatum crismatis. Secundum que
tamen magna pars est vero nota in glo-
glossa super verbo baptismatis in dicta cle.
ultima. Undecima regula licet qui-
dam aliqui ut Petrus de Sampsone et
alii opinabantur quod generalis interdicti
in certis modo supradicto non posse ce-
lebrari divina nisi assistentibus clericis
certis scilicet ut non nisi in certis pro
quibus plebanis cum vicariis debeant
celebrare divina submissa voce et ia-
nuis clausis et quod clerici extranei non
possunt ibi celebrare vel concelebrare
divina nec eis interesse. Dicit secundum
Johannem An. in Clementina c° ultima
primo contra hoc omnia facere
quia nimis durum est quod beneficiatus
unius ecclesie in ecclesia tunc celebrat
vel concelebrat non possit. Et in hiis
secundum ipsum qui unusquisque nimis contingit
dicit sanguinem hinc super Johannem
Kaldrini quod plus est possunt clerici
diversarum ecclesiarum secundum consuetudinem
quam habent convenire in festivitatibus
vel diebus certis per anni spacio tempore in-
terdicti servata forma decretalis Al-
ma scilicet ut submissa voce celebrent
et sine pulsu et ianuis clausis. Hec
Johannes Kaldrini in tractatu de inter-
dicto q. lxxx viii. Duodecima regula
quod ecclesia specialis est interdicta tunc in ca-
sibus diebus scilicet quatuor festivitatibus

et aliis divinis interdictum non patitur
celebrari etiam bassa voce et ianuis cla-
usis si quando enim in loco alio etiam pos-
set alta voce celebrari subtentando
vel in alia ecclesia si esset ubi non inter-
dictum secundum Jo. An. in Clementina dicta
cle. ultima. Terciadecima regula quod inter-
dicto speciali vel universitatis non loco
nec ecclesia poterunt clerici ianuis
apertis et campanis pulsatis singulis
diebus alta voce celebrare quod causa
interdicti exclusis enim hoc non sit pro-
hibitum sed interdicto loco non potest ibi ce-
lebrari nisi modo supra expresso quod
illa que dicta sunt intelligenda sunt de
locali interdicto quod locus est generaliter
interdictus. Quartadecima regula quod qui-
sceus culpabiles ut puta consiliarius
vel procurator aut capitaneus cum
consilio et auxilio latum est interdictum
licet ab eo tamen recipiatur et satis-
factionem exequi pena dirigatur non tamen
pro hoc relaxabitur interdictum nisi prin-
cipalis satisfecerit quo satisfaciente
tollitur interdictum per glossam dicte cle. ulti-
ma supra verbo relaxatur. Quindecima
regula etiam supra pacta morte aliquis
interdictus recipiat primo quod interdictum
et mater sacre matris ecclesie non
admittatur ad ecclesiasticam sepulturam
cum hoc sit contra Innocentium de pe. et re.
c. quod in te. in glossa. et dei. Sextadecima
regula quod interdicti non sunt audiendi
confessionem illi quorum culpa vel dolo
latum est interdictum vel qui prebuerunt
consilium auxilium vel favorem nisi
satisfecerint prius vel de satisfaciendo
dederunt ydoneam cautionem vel si
hoc non potest saltem iuraverunt quod cum
potuerint satisfacient et ad satisfa-
ciendum pellos qui tenentur dabunt

aut pro illud consilium vel favorem et scilicet
habuit posse non tenetur relaxandum inter-
dictum ut infra de sententia excommunicationis c. Alma quod sequitur ex illis est de-
cima septima regula quod tempore interdicti
non debent decedentes tamen clerici qui
laicali communione contenti inungi de pe-
nitentia. Et vide decima octava regula
quod tempore interdicti prohibentur matrimonia prout
ducatus contrahantur sine solemnitate
sed et inter excommunicatos contracta te-
net ut dicitur eo qui dicit in matri-
monium significasti ita notat Jo-
an. in dicto c. Alma super verbo celebra-
ri. Et Johannes de lignano dicit
quod in festo assumptionis Mariae pro
matrimonio solemniter benedici. De-
cima nona regula quod tempore interdicti potest
una campana pulsari pro quo
tandem campanae ad horas ut dicit
Johannes Calderini Mediolanensis et secundum
est sine pulsare ne populus relaxa-
tum credens interdictum conveniat
ad divina. Ut dicit Johannes Caldre-
ni. Vicesima regula quod tempore interdicti
potest campana pulsari pro dicenda
oratione pro pace scilicet Ave Maria sive
in sero sive in mane. Item Johannes
Calderini. Vicesima prima regula
quod tempore interdicti clerici possunt ad ulteriores
ordines promoveri si non sit specialiter
interdictum latum quod interdicti non possunt
promoveri. Vicesima secunda regula
quod tempore interdicti licet laicis sepeliri
non possunt in cimiterio ecclesiae qui non
dederunt causam interdicto possunt tamen cle-
rici sepeliri scilicet sine pulsu campa-
narum et sine omni solemnitate. De pe-
nitentia. Et nota vide quod ecclesia sublimis
favore pro clericis decedendis dicitur
requiem et vigiliae orari communis
clausis ianuis natalis ... et pro iis

in summa sua interdicti in 6o quia in fine
dicitur est de laicis qui non dederunt causam
interdicto vel si dederunt sufficienter emen-
daverunt et penituerunt. Item pro talibus
potest orari in secreto et corpus mortuo-
rum sine recepta licet non sepeliatur
in cimiterio tempore talis sunt in statu
salutis secundum dominum Alvarum dicit
ut ... in c. 1 de sepulturis.
Et hoc intelligendum est de mortu-
ariis quae tempore mortis relinquun-
tur interdicti. Vel certe de illis quae
post dicta sunt eo quod sepulti in
cimiterio per relationem interdicti de fu-
neralibus non quae dantur eo quod se-
pulti defuncti tempore interdicti non pos-
sunt clericos licite recipere possunt quia
videntur participare delicto. Idem
dicit Stephanus et addit quod idem in
Novella in fine glosae magnae. Et
sustinent non tenetur solvere quartam
talem ... in Clementina dudum de se-
pulturis ibidem. Et pro allegatione
dicendum ibidem inducitur legem et
facta ubi facimus omnia bonorum non
tenentur construere ea quae contra cons...
prohibitiones acquisierint. Vicesima
tercia regula sepulti contra cimi-
terium in quibus apparent signa con-
tritionis tempore interdicti relaxato
interdicto sepeliuntur in cimi-
teriis. Et cum fuerint in cimiterio
sepulti non sunt relaxato interdicto
excommunicandi qui vero tempore interdicti
sine poena decesserunt et per violentiam
fuerint sepulti relaxato interdicto
sunt exhumandi secundum dominum Alvarum
Vicesima quarta regula Hostiensis dicit
similiter est interdictum si est interdictum in
poenam plebis ... multi-
tudo de longinquo si forsitan universitas

vel magna pars vel forte de liquerit
dum tamen hoc tunc proponatur parro-
chiani non possunt in alia ecclesia eccl(esie)
interdicto alibi eligere sepulturam nisi
forte eo privilegio ut de privilegiis.
Sed privilegia et vero est interdicto ipse
defunctum clericorum tamen ubi ipse hoc
qui violata fuerit tunc parrochiani
possunt in alia ecclesia non interdicta eli-
gere sepulturam et audire divina.
Hec Innocentius. Vicesima quinta regula
specialem persone concessum est ut tempore inter-
dicti possit celebrare et audire divina
sub missa voce tunc cum suis familia-
ribus ad audiendum cum illo et celebran-
dum sibi admittuntur in absencia
ipsius domini clerici familiares hoc facere
et non possunt. Innocentius. Item in Clemen-
tina de privilegiis licet li° vi°. Clemen-
sit autem de familiaribus aliquorum talle
quod nisi privilegiati fuerint non
admittuntur eo quia concessione
gaudere non possunt qui dederit causam inter-
dicto vel cuius consilio culpa fran-
de vel dolo latum est interdictum ut
de privi(legiis) licet li° vi° et familiares
autem intelligere non solum ipsos commensales sed
eciam mercennarios secundum Archidiaconum.
Illi eciam qui successerunt aliis qui
fuerunt tempore dati privilegii sed eo
tamen fuerint assumpti censentur
familiares secundum Egidium de Cremo-
na. Et non illi qui voluntate inde
fuerint assumpti. Vicesima sexta
regula tempore interdicti episcopi quorumcumque
locorum possunt facere tamen se celebrari
divina submissa voce et clauso
hostio ut de privi(legiis) li° vi° in religiosi
nec possunt pro aliis diocesanos in
eius diocesi presbiteri secundum Jo(hannem) An(dree) in

Clem(entina) ibidem. Vicesima septima re-
gula religiosi vel alii exempti in ca-
pellis suis quas habent in locis non ex-
emptis tempore interdicti non possunt facere nec
per se celebrare divina ut de privi(legiis) Auc-
toritate li° vi°. Hoc autem religiosi
violantes interdictum penam ipso facto
applicantur vel ordinariis loci vel
generalem cessacionem divinorum factam per
provincialem concilium sive con-
cilium ipso facto non obstantibus pri-
vilegiis et exempcionibus quibuscum-
que. Ut patet in de sen(tentia) excom(municationis). Vicesima oc-
tava regula tempore interdicti non licet
secularibus circa ecclesiam auscultare
seu audire divina que fiunt in ecclesia
que fiunt in ecclesia nec per fenestras
vel foramina facta ad videndum corpus christi
divina ut colligitur de
pe(nitentia) ... ut de sen(tentia) exco(municationis)
i° in Clem. Vicesima nona regula
Clericus non solum celebrans sed eciam
agens quid in officio suo publi-
ce tempore interdicti violat interdictum.
Unde non solum cantans missam vel
sacerdos sed eciam assistens calicem ut
subdiaconus violat interdictum. Si-
militer celebrando privatim vesperas
vel matutinum etc. quem. Et si quis
Et sic secundum Guilhelmum in speculo
titulo ... de sentencia excommunicacionis versu
Et si quis tamen interest divinis
ad aliis cantatis non tamen agens in
suo officio irregularis est secundum ipsum
non tamen credit Hostiensis. Item irregularitatem
vel suspensionem nisi faciat
eo contemptu. Clericus tamen in minori-
bus agens in suo officio irregularis fit
cum ipsum de privi(legiis) ... c. Sed per
Innocentium. Tricesima regula tempore
interdicti permissa ... similiter

cum silencio non tamen debet sacerdos simplex
appetere publice sed tamen appetit non est ir-
regularis quia appositio non est aliqua or-
dini annexa Item alii sunt decreta Inno-
cencii et Gwilhelmi in speculo quia
loquitur secundum antiqua tempora Item dictum quod
quo permittitur missa sub silencio quia
maius est quam benedictio aque
sub silencio et ergo aqua sub silencio
quia minus est Vicesima prima re-
gula tempore interdicti clericus binis et binis
depresse et alta voce dicentes horas
ambulando vel sedendo in ecclesia
vel extra ecclesiam vel alibi ubi ab
astantibus laicis audiuntur creduntur
violare interdictum secundum Baldewi-
num Ex quo sequitur quod clericus [illegible]
volens dicere horas debet removere
a se familiam laycalem potest tamen cum
alio clerico dicere horas in secreto
ubi nullus audiat Vicesima secunda
regula tempore interdicti possunt tamen eciam
quam laici publice orare privatas
orationes in ecclesia nisi ipsis specialiter
esset prohibitum orare ingressum secundum
[illegible] tamen facerent clerici
abstinentes ab oratione cum laicis
propter suspicionem Illi tamen qui sunt
propter culpam interdicti excommunicati
non possunt tamen in ecclesia orare immo
nec ecclesiam intrare etc. in capitulo de
ex. in vi° Si quis quod [illegible] tamen excommuni-
catus est in ecclesia sed non orat
non videtur Innocencius quia non pos-
sunt preter eos orare tamen non communicare
sibi in oratione Ista veritas capitulo de
ex. in vi° Sicut apostolus dicit etc. quod
non dicitur quis communicare excommunicato si ego
cum excommunicato sumus in eadem domo
ego pro meo negocio ille pro suo sed si
in eodem negocio ut puta ambo

tenemus ad regem ad petendum pro aliquo
tunc dicitur communicare Decima [illegible] ibidem
quod possit cum excommunicato in eadem camera
comedere sed non in eadem mensa similiter
dormire sed non in eodem loco Vicesima
tercia regula licet tempore interdicti laici
pulsantes simpliciter non fiunt irregula-
res tamen non habeant aliquem ordinem
[illegible] quo violant interdictum per hoc
committunt suum remedium secundum Innocencium
et Hostiensem Clerici tamen pulsantes tempore
divinorum irregulares est secundum [illegible] ibi non
celebrarent divina Vicesima
quarta regula tempore interdicti possunt [illegible]
[illegible] et aliis salva tamen sit ianuis clausis
[illegible] sed non ad solemnitatem et sine
[illegible] psalmis et orationibus nec possunt
in ecclesiam excommunicatum introducere
quia hoc est ordinis unde hoc faciens
est irregularis secundum Innocencium Hostiensem et Wil-
helmum nec eciam possunt mulieres post partum
introducere in ecclesiam secundum Baldewinum
Quod intellige cum penitentibus et orationibus
possunt tamen vitam ducere premissa confessi-
one vel [illegible] nec scala utendo Vice-
sima quinta regula tempore interdicti spe-
cialis quando ecclesia est specialiter interdicta potest
in ea baptizari et crismari homo sed
tamen hoc fiet extra propter suspicionem crismalis
Vicesima sexta regula Sacerdos
celebrans submissa voce et ianuis
clausis tempore interdicti potest secum habere sco-
larem ad hoc quod deputatus ad mi-
nistrandum sibi secundum Innocencium de sen. exco.
[illegible] Ex quo etiam quod capitulo de ex.
in vi° [illegible] Apostoli Caveant tamen sacerdotes
ne vocent aliquos litteratos laicos
de sua parochia ad ministrandum sibi [illegible]
[illegible] alium [illegible] quia hoc esset in
[illegible] interdictum [illegible] solum [illegible]
[illegible] campanatorem qui [illegible]

convenit ministrare potest tamen hoc est
hoc sine sit clericus sine laicus minister
et ipso recedente potest alius clericus substi-
tui. dicit tamen de loco non invenio secundum
Johannem Kaldrim. Si tamen laicus mini-
strat sacerdoti qui non sunt ante hoc
finis minister licet non sit irregularis
tamen graviter peccat potest tamen sine dispensa-
tione premoneri prima parte ubi tamen
sunt plures sacerdotes indigent sicut si
unus alteri ministraret secundum clericos
vel campanatoribus sicut commode fieri
potest. Ista est mens Jo. Kaldrini
in suo tractatu de interdicto. Tri-
cesima septima regula tempore interdicti
non potest sacerdos officium pro baptis-
mo in sancto sabbato facere cum sole-
mnitate. Crismatis in die cene potest
confici nec tamen fiet benedictio can-
delarum in purificatione ac palmarum
in dominica ramispalmarum secundum Jo.
Kaldrini nec consecratio. Cetera al-
taria et calicia nec etiam viaticorum. ¶
Tricesima octava regula licet tempore
interdicti potest dari viaticum corpus christi
famis dampnatis ad mortem non tamen
morientibus naturaliter vel pugnantibus in
bello aut obsessis in civitate nec
etiam pugnantibus militaribus et peregri-
nantibus tamen secundum Jo. Kaldrini
Jo. An. non prodest in hac causa dicit decre-
dentes quibus hec solum permittitur a
iure sit tamen miliari pugnanti innuere
ne periculum ut quis positus in utero fa-
tigata laborat in gravi infirmitate
de qua verisimiliter timetur potest penitenti sa-
cramento dum tamen hec in scandalum non
fiet hoc videtur velle Jo. Kal. dum
dicit in suo periculo imminente. Tri-
cesima nona regula tempore interdicti
potest verbum dei omnibus indicere tam

interdictis quam non interdictis quam
etiam excommunicatis predicari de sen. ex-
co. Responso. Indulgentie autem concedantur
audientibus predicationem excommunicatis vel
interdictis propter quorum culpam latum
est interdictum non sunt dande cum ex-
capaces non sunt demum absoluti
secundum dominum Ulricum et ut eadem prohibetur(?)
compugnatur et potest etiam dari excommunicatis
si tempore excommunicationis dicit sunt excom-
municati et interdicti culpabiles qui
non sunt capaces concessionibus generalis
que ibi fit et etiam cum excommunicatio sit
quedam ovi non demum adquirantur
erat potest etiam pulsari campana pro
convocando populo ad sermonem tum
cum tamen est dimittere pulsum et dicat
populo cum clamore pucta(?) pax vel e-
ciam quia conveniunt. Quadra-
gesima regula tempore interdicti potest
corpus christi portari ad infirmum
per sacerdotes cum campana et lumine
precedentibus potest etiam dari in presencia
astancium secundum Jo. Kal. tamen indulge-
ncie que concesse sunt sequentibus et vi-
sitantibus corpus christi non sunt dande ex-
communicatis et interdictis culpabilibus
sed aliis omnibus qui declaratur tempore inter-
dicti secundum dominum Ulricum et Jo. Kal.
q. c. x x viij. Quadragesima prima
regula licet tempore interdicti non sepeli-
ant aliquem manibus propriis tamen
permittitur solum sepelire in cimiterio
incurrit penam Cle. Eos qui de sepul-
turis concessionibus ipso facto et si sunt ex-
empti etiam suspensionis ab ingres-
su ecclesie ut de privi. Greg. li. xi. ¶
Quadragesima secunda regula in inter-
dicto locorum quamdiu quis moratur ipso
recedente relaxatur et non est necessaria
alia relaxatio de v. sen. ex. c. i. in

glosa Innocentii li. vi. Quadragesima
tertia regula interdicta terra aliquando
intelligitur de terra que est sua quo
ad dominium jurisdictionale et quia terre
in feodo alteri subjectum et quia terre
nomine datur proprius sive et illa quam
habet in usu fructu sed pignoratam non in
telligitur sed dicitur interdico terram tuam
feudis sed dicitur interdico terram etiam
quam tenes in pignore ut si habes terras
in diversis provinciis per partem et interdi
so omnes ille partes subiacent inter
dicto sed si supradimiso et habet hanc terram re
dit et perdit non propter hoc tollit inter
dictum sed si novam acquirit illa non in
telligitur interdicta Host. Jo. kal. xxvi
q. ii Quadragesima quarta tempore in
dicti si clericus interest divinis et quia
dam simplicitate non est irregularis
sed si facit contempnendo vel proterendo au
ctoritatem faciendo etiam se cele
brare irregularis est Jo. Jo. kal. q. xx
v. Quadragesima quinta interdicto
collegio vel universitate propter aliquas
suas de universitate interdictum tenere Jo.
Jo. kal. vrui q. x. v. Quadra
gesima sexta regula clericus non
servans interdictum utputa celebrans
in loco interdicto scienter vel interdictus ir
regularis efficitur et suspensus de cle
rico inconsulte postulato et vlte
et de sen. excom. is qui li. vi. et hoc
teneas Jo. in Cruce de x. q. iiia
Et quis etiam si nulla sententia super hoc
sit lata ut de clerico excommunicato mi
nistrante apostolice et de postulatione pla
tum c. ii. Et in cap. celebrat in loco
interdicto non tamen sed a latere intel
ligitur esse suspensum Jo. cum sit rector
non potest dispensari cum eo ut dicit
[illegible] Jo. Cruce ... collegis eius non eligi

nec eligi de consuetudine cum dilectus et de
nobilis et i. de re eo. is qui nec potest po
stulari de postulatione c. i. nec be
neficia conferre neque actiones prosequi nec dimi
sit et de consecratis plurimis et tam
quam removendus est a suo beneficio
de clerico excommunicato ministrante postula
si et vlte Quadragesima septima
celebrans scienter in ecclesia ecclesia quie
non propterea dicitur interdicta sed propterea viola
ta seu polluta sanguine vel semine
effusione non meruit irregularitatem de sen. ex
co. Is qui li. vi. tamen ille omnino pati
ut ibi dicitur Ge. Guillelmus in
speculo ti. de ii. et innota proponens
vsu illud quoque est undique depin
ctum in gloss. ibi dicit Guillelmus
Et quia propter patronorum discordiam
clausit ecclesiam celebrare in eius
sit irregularis Secundus si de interdicto ecclesia
tam quam sit irregularis Quadra
gesima octava celebrans in ecclesia
non interdicta prius per iudicium interdicti
vel excommunicatus licet graviter peccat cele
brans etiam eis non tamen sit irregularis
quia hoc non habetur in iure sed talis
Jo. Cruce x. q. iii Et appli ten
seri de sicut ille qui committit contu
maciam maiorem qui tunc minori excommuni
catum est excommunicatus et de isto constat
quod non est irregularis ut de clerico ex
communicato ministrante Ei celebrare Item
hec in speculo sunt excommunicatis de sen.
non est scilicet usque ad excommunicantes
sunt celebrantes tamen excommunicatis
immo est contra statutum quod sunt irre
gulares et ita tunc irregularitas non
sit nisi per constitutionem ecclesie et de cele
brantibus tamen excommunicatis non sit statu
tum quod sint irregulares non debent
servi per iura sed secundum Innocentium quod ita

notauit de consecrationibus plures et finaliter
Si tamen talis ingreditur se scienter in officio
suo sicut ante publice irregularis ut dicit glossa in c.
de sen. exco. li. vi. Quadragesima
nona regula Si publice excommunicatus
vel interdictus propter culpam intrat ecclesiam
divinis officiis si comode expelli non potest
xxix q. i. Cum [illegible] quia
[illegible] in glossa Et ergo sacerdos
propter hoc non dimittat missam in eo
Si enim incepit canonem ut no-
tatur de sen. exco. Cum [illegible] Si tamen non
dum incepit canonem debet cessare vel si
iam compleuit canonem debet comode
ad orationibus sequentibus in eucharistia
finem Si autem occultus sit ille qui facit
eum solus tamen ex iure debet ita tamen quod
crimen non prodat sicut in q. Si tamen ex-
cepit ibi notatur in glossa Quinquage-
sima regula Quandocumque quicumque
excommunicatos celebrans facit sine scien-
tia vel loco sine coram mediate per-
sonis ab ordinariis delegatis vel
a iure Omnes clericos interdictos
publice ad diuina officia siue sacra-
menta siue sepulturam est mediatis
ab ingressu ecclesie ultra alias perso-
nas in iure positas ut de pri. et
excess. li. vi. Et si se ingerat in offi-
cio suo sic prius fit irregularis ut de
sen. exco. Is cui li. vi. Quinquage-
sima quod isti sic delinquentes in omnibus
predictis casibus non ponatur pena inter-
dicti ab ingressu ecclesie sed quod ultra
penas alias isti ab infligitur [illegible]
[illegible] celebrans in loco interdicto ut
dictum est in casu non concesso sit irregularis
ut de sen. exco. Is cui li. vi. Sed
ultra illam penam irregularitatis pro-
hibetur sibi ingressus ecclesie quod non sit
alijs irregularibus Celebrans
coram excommunicato vel interdicto publice
licet non sit irregularis prima vice tamen incidit

excommunicationem minorem ut de cleri. excom.
ministrando Si celebrat cum passione prima
Cum pater ministrare in ecclesia sine
[illegible] pena usque tali quae tamen abstinet
ab qui clericis non prius ministrare in ecclesia
quandocumque penitentie tamen in [illegible]
est eis ingressus ecclesie mediatus dum
de transgressione [illegible] ad celebrandum
cum sinerent [illegible] satisfecerint
competenter licet autem ista preter quod
ad exemptos ut dicunt quidam tamen
quia ad illam partem scilicet de admis-
sione diuinorum [illegible] Innocentius [illegible]
[illegible] in nouella dicunt nos ex-
emptos non ligari ista pena [illegible]
valet quod non exempti admittant
interdictos ad diuina officia non incur-
runt hanc penam sed ut non arceantur
ab ingressu ecclesie licet contra
procedunt ut dictum est [illegible] probat
[illegible] in nouella dicunt [illegible]
concludendo pro multa [illegible] exemptio
non per exemptos suffragatur ymo
[illegible] [illegible] facientes contra [illegible]
quod non erit tunc [illegible] maiora
remedia exemptionis [illegible]
[illegible] et dispensationibus [illegible]
apostolica sede concessa et promisse
[illegible] sicut sunt [illegible]
[illegible] fieri solent Hec ille

Ad habendam aliquam
notitiam de irregularitate no-
tandum est quod sunt aliquae re-
gule breues premissa
prius descriptione irregularitatis
Dicendum igitur est quod irregularitas est nota
in infamia vel impedimentum canonicum
[illegible] [illegible] defectum [illegible] quam
quis prohibetur ad clericatum ordinatus
promoueri et in assumpto ministrare Ista dif-
finit [illegible] [illegible] in speciali
[illegible] de dispensationibus [illegible]

Dicitur autem tamen impedimentum quod sic
dictum a iure canonico licet non sit expressum in
veteri testamento quia ad aliqua quod di-
ctum est david tu non edificabis mihi tem-
plum quia vir sanguinis es ut primo para-
lipomenon xxviii capitulo de consecratione di-
stinctione prima in levitico autem multi a sacerdo-
cio repellebantur propter defectum naturalem sicut
propter scabiem gibbositatem et huiusmodi. Ex-
tra de [illegible] ab in quo est sine et regula
quod tamen legis [illegible] nam sine peccatum
vel defectum contrahi [illegible] patet primo
casu exemplum primo per defectibus qui fuit
in homine sine peccato puta qui est biga-
mus vel maritus vidue vel alterius
corruptam vel commutacionem vel tamen
per apostasiam [illegible] sine iure
persone ubi generaliter prohibet omnibus
ordinari vel celebrare in ordine iam
suscepto sine dispensatione domini pape sine
peccatum defectum sine peccato sine com-
miserit grande peccatum de quibus infra
patebit [illegible] dicitur irregularis omnis
ille qui non potest remanere in suscep-
tis ordinibus nec ad maiores promo-
veri et ipso actu primarum sine dispe-
satione domini pape vel aliorum platorum.
Sequuntur regule prima regula
omnis spurius et clericus illi-
teratus in predicatione perviser litteratus
neophitus et generaliter omnibus in natu-
ralibus defectuosus irregularis est ad
sacros ordines suscipiendos patet
in decreto late incipiendo a xxxvi
de usque ad xl lxx et per totum vel quanta
sigillatim per leviam. Secunda regula accusatus
vel defensus de quo est dicitur criminis indice
pro quo pena capitis debetur vel truncatio
membri irregularis est vel quod in delatori
ceteri q s in sua de accusationibus.
Accusasti. Tertia regula percussus aliquem
sine iusticia pena sine palmum
cum ma dato si sequitur in homicidium
vel membri mutilatio si hoc fuit

absque inevitabili mente irregularis est
de homicidiis presbiterum et capitulo xxvi. Sed
Mirum. Quarta regula percussus ali-
quem absque mortem pariculo et sanguinis
effusione vel truncatione ... ad hoc
potestatem non est irregularis ut de raptoribus
in quo appare ... xxxiii quo vero capitulo ii
Extra vel de ... In de quo actores
sine dictator sine principalis vel pri-
legiatus si membri secuta est mu-
tilatio irregularis est libro de ... quis
vel clerici vel monachi. Quinta de homi-
cidiis postulasti li. i. de ... capitulo i. et quia
pergaminis vulgari que in tornamentis
vel aliorum de timore vel vindicte sa-
guinis autem benedictiones sine pa-
tientia sunt clericus presbiteri irregularis sunt
de corporibus platorum. Sexta regula
regula licet clericus non dat ictus
vindicte sanguinis sicut quod sola au-
ctoritate vel levitate in curia ubi
laicus suppeditur vel ubi quis in
duello occiditur licet preter committit non
tamen fit irregularis si nec amico clericus nec
consilium nec auxilium prestitit ut in vil-
helmi in speculata titulo de dispensatio-
nibus et summa panorum. Septima
regula. In decreto vel officialis sco-
labitur qui cum cantuaricie cum domi
dampnat operam ut sanguinis effunditur
irregularis fuit licet mors non sanguinis
effusio fuit subsequenta pro ... et ...
clericus per episcopum dispensari sicut vil-
helmi. Octava Similiter illos qui non pacifi-
cus suo sed quod odio dedit operam sicut
quod potuit ut occideret non tamen occi-
dit vel mutilavit indiget cum illis
dispensatione secundum vilhelmum. Oc-
tava regula. Clericus autem omni-
gerens sit propter imperitiam vel neglige-
ntiam cuius mors subsequenta est com-
missione adustione vel potione quam
dedit infirmo irregularis fit ut de homi-
cidiis tua et primo Ad eius petitionem

flebothomatur sanguinem vel facit ad
sublevandum timorem diligentiam non est ir
regularis etiam si sint mortui subsequen
ter corpora perimitur tamen creatura pa
tientis commisisse xxx q v de occi
dendis Secus si per eius negligentiam
sicut Wilhelmus Summa v. licet laicus
curantes artem cirurgie non sit
irregularis si ineptus eius inertiam vel
hic obierunt Clericus tamen si per eius
curam aliquis est peius eius culpa obi
erit irregularis est secundum Innocentium et
hoc notatur in c. tua de homicidiis et
in c. tua vel mo[illegible] Item Secunda
regula quod sciens sagittam vel telum
vel gladium infixum in corpore alicuius
extrahere hoc vulneratus tamen moritur irregularis
efficitur de homi. Summa. Item regula
custodientes infirmum et dantes ei vinum
imponentes vel aliquid aliud contra consili
um medicorum facientes propter quod mors
sit subsecuta irregularis efficitur propter eorum
imperitiam et negligentiam dissolutam
Sed tamen quis [illegible] facit bona fide contra
[illegible] non debet esse facilis ad faciendum
conscientiam scrupulosam quibus [illegible]
quo sit cautus si ibi non sit laicus cul
pa vel dissoluta negligentia [illegible] do
lus est et eciam dicit scrupulus de facili
deponendus est ad consilium sapientis Sed cum
tanta culpa vel negligentia dissoluta
et certum sit quod mors inde sit secuta
irregularitas contrahitur Sed ubi non sit
certum tunc distinguendum est quia eius du
bitatur probabiliter secundum iudicium me
dicorum et tunc abstinendum ab officio
et a promotione Si autem non dubitatur
tunc dispensata canonica consciencia patitur
ad ministrare et [illegible] promoveri alias non
secundum Raymundum [illegible] li. de [illegible] qui
arbitrum et eo. [illegible]
[illegible] dispensat Item
decima regula consulens aliquid [illegible]

sequitur homicidium irregularis est si fuerit
fit ictus balliste in castro lapidis vel
[illegible] quis ivit ad capiendum castrum
quod capi non potest sine hominis morte in
sequitur mors ex illo consilio irregularis
est secundum Wilhelmum Idem si fuerit [illegible] consu
lit [illegible] vel predicavit capi
castrum et mors inde sequitur irregularis
est quia [illegible] prestitit hoc
[illegible] passe in [illegible]
qui remotam causam homicidio de
dit Sed qui [illegible] de
homi. [illegible] Item mandans [illegible]
mandantis aliquem verberare si ver
berantis accidit verberatus irregularis
est qui mandavit licet expressis
ne occidatur de homi. Sufficiat sic
de homi. Item qui manda[illegible]
hoc in lege de illo qui [illegible] ma
davit verberari Secus de illo qui [illegible]
te secundum Ho. Item in novella de homi.
Item qui [illegible]
tamen de illo qui consulit aliquem capi vel
[illegible] male [illegible] tunc non sit con
sulens irregularis et si capiens occidat
illum quia hoc non consuluit [illegible] de
homi. [illegible] Absit enim ut cuique [illegible]
[illegible] sequatur voluntatem [illegible]
quodcumque mali accidit nobis debeat
imputari xx iii q v de occidendis
tamen sit irregularis [illegible] consilium
in mortem alterius ut [illegible]
[illegible] homi-
cidium ut [illegible] consili
um [illegible]
de homi. [illegible] si [illegible]
et [illegible] accidat quod [illegible]
consilii non [illegible] consili
um est dans [illegible]
est ut [illegible] illi de cuius morte
tractatum est quod caveat [illegible]
quod manda[illegible] homicidium [illegible]

sufficit si competenter mandet tamen de regu-
lis iuris. Omnis res vel si sciente
eo cui mandatum est parcere incurrit eum
occidendo ut xx q. i. q. i. Omne quod
vel parentela vel amicicia cum eo cui
tractat licet hoc ei non sufficiant quia
tamen certe coronam nota de cler.
Inter universas. Tredecima regula con-
sulens alium ut occidat aliquem
si tamen consultus est occidere occisus
ab illo occidendo secundum opinionem
maiorum non iudicatur ille consulens
irregularis. Ratio est quia sine consilio
consulentis concessit eo quo mediante a-
gressus est occidendum nec sibi legi-
timi fuit nisi quod attractus ad occi-
dendum aliud faceret in illo loco ubi pe-
riculum esse posset tunc esset irregularis sed
ex quo consiliavit accidat secundum
Goffredum ubi h. De rigore tamen iuris
hodie consulens illos consulens irregularis
est per Jo. An. in Novella de homi-
cidio qui mandat li. vi. Quarta-
decima regula si quis suadet alium
pro se propria vel proximo suo pro defensione
suo vel ecclesie sue se exponat nec
ab hoc fit irregularis etiam si ille ibi
moriatur xx iii q. iii pro membris
et c. sequenti. Sed si sciebat vel credebat eum
moriturum tunc videtur quod fit irregularis
secundum Goffredum. Si autem consulat quod
in dubitate mortis se exponat pro
honore proprio vel statu ecclesie non
fit irregularis et si mors inde sequatur
xx iii q. i. Sunt quidam xi q. iii precipue.
Solum hac ratione excusatur. Inqui-
sitantes heretice pravitatis factas quia
statim postquam aliquem pravitatem
reperit hereticum esse ille moritur
dicitur. Hoc etiam alias in libro sexto parva-
das (?) ad hoc eo accedit xx iii q.
viii legi etiam q. v. Si audierit illi

in ecclesia qui portauerat ligna tamen
indulgentiam ad hereticos comburen-
dos irregulares sunt nec cum eis dis-
pensatur nisi per papam. Sextadecima regula
licet dans operam rei licite et prima edifi-
cando domum vel damnum adhibita
omni diligentia quod potuit hic si
accidat aliquem casualiter non efficitur
irregularis. Si tamen dabat operam illicite
nec adhibuit omnem diligentiam
quod debuit efficitur irregularis ut de
homi. lator presentium. Ex literis et c. sa-
dignum et c. ad audientiam. Hinc
est quod medico operanti secundum regulas
artis sue non imputatur si quis ibi
eo moritur, sed si negligentiam commisit
consulitur sibi ut non promoveatur ad
ordines de qualitate ordinis ad
aures. Et idem de illo medico qui
vertit infirmum ad aliud latus ut cito
moriatur. Unde eo irregularis est tam ipse
qui fecit quod ille qui consuluit si
ex hoc mors sint subsequuta quia
forte vir ancille pepercit vel
pastinam rupit ex violentia mortem
et suffocatur. Si autem non ex eis mors
sequatur tamen non est irregularis sed peni-
tentia de peccato. Septimadecima regula non
solum est irregularis quis si ex eius
passione mortuus est aliquis sed et
si ex hac infirmitatem contraxit unde
mortuus est ut de homi. presbiterorum
et c. ad audientiam et l. in dis-
tinct. Octavadecima regula de-
fendens se in casu occidendo et
occidens aliquem irregularis est l. de
Si quis viduam et illos ad superio-
res non ascendit et in susceptis non
facile dispensatur. Sed necessitas sunt
inevitabilis datur consilium quia
ministret l. di. de his clericis in xii
non tamen propter hoc deponitur immo non
suo ordine administrare tollatur.

de sentencia qui absque dispensatione cum
laurencius l. de crimine tua Sic lo
quitur de homi. Ex si sequitur
illius hostis. Et quidam dicunt quod
possem tamen dispensare licito
de hoc dicit hoc solum papam hoc
posse hodie dicit vel aliquam Item
merie illud qui personam suam defen
dendo in casu inevitabili accidit
de homi. Si furiosus in the. ¶ Vice
sima octava regula Infans et
furiosus committentes homicidium non
sunt irregulares ut in de furiosis
de homicidio Item de homi cet.
si aliquem accidat qui non tamen cum
sunt preparatum occidendi ¶ Vicesima
nona regula potens hominem libe
rare a morte et non defendens ir
regularis est quia qui potuit defen
dere et non defendit occidit de ho
micidio Sicut dignum quod in lege
secundum glosam talis quanta defen
sio de illo ad quem respectu
officium vel dignitate pertinet
talia defendere non autem simpliciter
de quocumque. Unde dicit ibi glosa
quod si ego qui non habeo aliquam potesta
tem video quod aliquis vult vulne
rare alium sine meo consilio vel
auxilio non credo quod sim excommunica
tus sicut [illegible] licet forte
alias peccem quia non defendo cum pos
sim. ¶ Tricesima regula Retra
hens aliquem a proposito liberandi
hominem a morte irregularis est quia
quodammodo incidit homicidium
mittit l. de Ex quibus verbis et de
pena de [illegible] ¶ Tricesimo
prima regula praecavens animo occi
dendi latronem si aliquorum vulneribus

latro obiit irregularis est ut tales
legitur de homicidio Significasti re
sponso primo Item alias est si non pro
cessit sed aliquid opere impendit
in mortem eius sicut quod caperetur pre
[illegible] quia latronem detinuit vel eum
clamavit et hominem alios autem si illa
mens contra eum non in mortem eius
sed quod caperetur vel detineretur vel [illegible]
contendit irregularis non est de morte
eius vel si fit in neglectu alias si ma
licia eius procedit homicidio, dum
irregularis est et idem si eius negligentia
committatur l. de his qui Ecclesia
sine clamat contra latronem sine
eum capiat si alias quocumque modo
potuit intelligere [illegible] suo
vel alio actu homicidium posse
sequi irregularis est nisi forte faciat
pro precipuo corporis sui ne se videns
quod aliquis eum occidere velit cum
eum post [illegible] clamat pro
auxilio quia non intendit in aliorum
mortem sed in suam liberationem sed si
hoc faciat pro precipuo rerum suarum
si fuit presidio creditur post de homi
cidio Suscepimus ¶ Tricesima secunda
regula Clericus ligans cum sociis
latronem si propter ea timens ne occi
datur a latrone ipse potius occidit
eum irregularis est de homi. Sus
cepimus ¶ Tricesima tertia regula
Clericus non valens aliter recupe
rare res suas tenet furem ne eum
verberat fugiat donec eum [illegible]
Iudici dat eius auxilium [illegible]
ad res suas recuperandas non est
irregularis licet sit [illegible] a Iudice
[illegible] dummodo intentio eius non
sit corrupta intendens eum ad
mortem vel mutilationem Item dicit
si est clericus dedit [illegible]
ti latronem [illegible] quod eum [illegible]

citra sanguinis effusionem uel potestas
rerum subtractarum sibi restitui fecit tamen
in latronem animaduertat et puniat
eum morte non propter hoc erit irregularis
ut de homicidio plane libro vi. capitulo cum
necati illi super eo quod quendam latronem
tradidit, in signum est ideo quod si semper
plures depauperentur querelis et murmuribus
sibi et ecclesiis suis dicentes uiro
absque sanguinis effusionem ualeat
tacentem de homicidio. Ana et Idu
lex et ceteris Postulasti et x in q m in Ma
ximiam eius v et v. ce vi
et i. et pena Et hoc autem uera sunt
quia non intendit ad mortem nec hoc
in animo gerit sed protestatur publice
quod citra sanguinis effusionem castiga
verit. Non ergo. Iudex ciuilis agens
tamen finem non eminenter ad mortem
uel sanguinem licet eius iudex causa
placita suspendat ergo officio suo
ut de homicidio. Postulasti et sic
ulterius patet quod nullus natus irregulari
tatis incurrit si per executores aliquando
tamen peruenerit aliquem capi propter
ille delictum propter quod nec mori nec
mutilari debuisset licet iudex
inueniens eum alia commisisse propter ea
suspendat eum sed tamen ille nec credidit
nec cogitauit illud contingere posse. 4
Vicesima tertia regula si iudex uel
officialis insequitur furem fugien
tem et capit eum ut vtrumque videntem illud
et ego sciens quod fur ille ad mor
tem quaeritur instruo eum si per meam
responsionem fur inuentus est et ca
ptus. Iuris sum certus si nec sci
nec suspicatus fui eum ad mortem uel
penam sanguinis quaeri tunc non con
sulit in hoc. Cum aliquis sciat aliquem

ad mortem inquiri et intelligit quod ille
non possit fugere nisi per alterum de domo
vestris non debet dicere per hoc non fugiet quod
si poterit eum palam fugiendum sed
aut tacere uel quemcumque non alio declarat
dicendo Ne quid ego custos illius
sum uel alio. Vicesima quarta
regula. Sed clarum qui agit ad res
suas recuperandas ergo si post factum ra
tum habens quod latro suspensus est, cum
sibi placet si illius nollem consensu
suspicione in morte illius uel quid de
cooperatus est non est. Iuris secundum
Guillelmum et hoc sicut ergo non
maleficium est punitum non de per
sona ad sedem ipsius irregularitatis
ex homicidio solo non contrahitur
nisi culpa uel uoluntas precedat
uel scandalum sapiat et notatur
l. de hiis qui de homicidio. ex lib
Vicesima hodie nemo. Sed nunc cautum
est quod si quis absque mandato
meo manum iniecit in clericum meo
nomine violentas et hoc ratum habeo
excommunicatione canonis incido propter
ratihabitionem quae retro trahitur
et mandato comparatur. Si autem meo
nomine hoc non est factum licet ratum
habeam peccatum quidem sed non incurrit
excommunicationem ut deposuisse in c. Cum
quis de sen. exco. Cum quis lo
in q. Ut hoc intelligas pone pone
tibi casum amicum uel seruitor tuus
sciens aliquem clericum tibi fore
esse iniuriam talem uel talem percussit
eum quem tu postea receptando magis
amicum habuisti uel gauisus es et
hoc factum commendasti uel laudasti
tu es ex gratuitate propter ratihabitionem

ar firmandaffi Sz si vmq contineat
pauffit dicid et tu audias conum
sed congratularis & hoc licet non
est irregularitatem peccas admi9 ue
malr secdm Jo. An. in nouella su
dicto c° Cum quis li° vi° Vicesima
secunda regula Si quis mandat capi
vnum clericum & tribus simul mandat
tibus et alios duos non gnai si ma
datarius excedit fines mandati ali
os duos capiendo iste mandans non
erit irregularitatem secdm Ho. & do li
in° sua questionum q xvi Cetera
in qz contra voluntatem eius captus
fuit est contra eum & Sampsone iu
dicat quod tenetur & dampno quod illi
passi sunt & summus c° si xx iii
q viii ppt ea Eo hoc inferri possit
de irregularitate quod irregularitas
ratione homicidii non contrahitur so
la voluntate nisi homo actu occidatur
de homici. Sicut dignum est l° Vbi
& hoc in glo extra de x ii q1 Si
quis non irat Sz nec sit quis irre
gularis ppt solum homicidium nisi cul
pa vel voluntas precedat vel aliis sequitur
scandalum vt notatur l. de his qui de
homici. ex lit & clico ccpto sa na
Et hoc solvitur questio quia contingit
In clerico qui volebat interficere homi
nem sed non potuit qz invenit eum iam
mortuum qui volens inquirere satisfacere
facit ut sic amputat caput mortui
dicendum quod licet voluntas occidendi fuit
non tamen est irregularis secdm Archid. de
v q1 Si quis et ratio qz ad hoc quod
homicidium committatur requiritur quod ho
mo occidatur & homicidio Sed de
quod et xxx q iii Miraris Vbi

ubi abortus fetus inanimati non imp
utatur ad homicidium Sicut ille notat
Archid. eiusdem & homicidio
Si quis Vicesima septima regula
Si quis in rem manetur est refert
in quis illud intersit licet secdm
Bern sed Hugonem omnes sunt irregulares
quoad promotionem ad ordines propter
mansuetudinem vt xx iii q vlt e.
sed tamen probabilius est quod in illo casu
est sine dispensatione relinquendus secdm
Wilhelm in speculo et hostiensem in summa
de homici. et Innocentius Vicesima
octava regula Si amici mei occi
dunt aliquem me invitantem me
invito et contra meam prohibitionem
michi non nocet extra de homi
cidio et c. quam quidem perpulsus Et
est si me ignorante & amici mei
nobis excessus Sicut nobis et c° de ir
regularibus Sz si voluntas turbata sit
postea qz nec consentiat expresse
nec contradixerit imputabitur & casus de
& sen. Chatheus summa casus quoddam
dicitur l. quod si sciens tractatum de morte
et ipsum non revelavi non sum irre
gularis qz homicidium non commisi
facto mandato consilio vel defensione
l. de Si quis viduam et de ho
mici. quorum Alii dicunt contra
si tradidi quod non obstante mea
prohibitione mei interfecerunt
et hoc est tenendum nam in illo casu
tenebat revelare illi contra quem
tractatum est Vicesima nona
regula Si quis vadit ad interfi
ciendum aliquem et tu eum sciens
associas non tamen eum incitas ad
homicidium perpetrandum nec eum co
mpesces ad quem vadat Si constiti vel si tam
sed et eo animo et hoc dissuasisti
si eum nollet tibi acquiescere tamen

contineret de ipso cum associatis eius pacto
vel si forte quis eum inquireret eum defen-
dens eius homicidium sperabat vel irregularis
est secundum hostiensem vel quid facit de
homicidio Sicut dicitur est supra q
Vicesima regula clerici in iustis
armis pugnantibus si aliquos interfi-
ciant irregulares est extra de ea. xx. in q.
ultima c. finali Nomina armorum
intelliguntur fustes lapides ligna
et huiusmodi ¶ Vicesima prima regula
Judices ecclesiastici per hortari bra-
chium seculare contra violatores et
hereticos vel paganos ideo ut occi-
dat vel mutilet sed ut defensando lo-
bus compellatur Nec est irregularis si
aliqui homines inde sint occisi extra
de in q. v. decernendum et per penultimum q.
in concordantia Immo secundum Jan-
nuensem de homicidio petrus ligat ali-
quis in bello iusto aliquos percus-
serit sed tamen ^[inde] nullus mortuus est
non fit irregularis Idem si quis
accedit ad bellum iustum causa pacifi-
cuandi vel quod alia iusta causa licet
quod cum pugnat aliquando robur ac-
crescit finibus vel timor incutiatur
adversariis non est ei imputandum
dummodo dolus et culpa lata neglygen-
cia absit secundum Wilhelmum ¶ Vi-
cesima secunda regula Clericus
qui interest iusto vel iniusto bello
in armis vel sine armis si aliqui
homines inde sint interfecti irregularis est
licet ipse non occidit l. i. de se. et quis
et vi q in portu et de in q. ultima
et invadas l. q. l. c. finali ¶ Vi-
cesima tercia regula Clerici de-
fendendo se vel suos licet cum quod de-
fendentibus aliquis interfectus est quod
aliqua parte non est irregularis nec illi

qui non interfecerunt nec interfectoribus
ad iuvamentum fuerunt Irregulares licet
voluntatem occidendi habuissent quia lex
promovendus scilicet requirit et c. v. q. l. si
quis non invitus ¶ Vicesima quarta
regula Clericus in bello iusto quod
non occidendo sed ad defendendum quan-
tum instancia sagittas balistarius suo
ad sui defensionem si ille balistarius
aliquem interfecerit sed illi aliquos non inte-
debat quod ipse aliquem interficiat sed quod
illas detinuisset vel se et sua de-
fendisset vel vim passet non est irregularis
secundum Wilhelmum ¶ Idem dicit de illo
qui in bello iusto prodictus est quantum
ut suspectus faciat et cuncta dispo-
nat si forte contingat eum lanceas
vel sagittas emere et ministrare vel
ad quantitatem seu custodiam castri
mittere vel si hortatur ad accedendum
per hostes ut eos predam hominum vel
animalium auferant et tunc forte a-
liquis interficiatur dummodo intendit solum
ad recuperacionem predam non ad vindi-
ctam et his eum causa racionabili non nocet
¶ Vicesima quinta regula Cum homi
vel mulieri facit aliquid ne concipere
vel conceptum generare vel per conceptum
parere possit et qui per graviter mu-
lierem percutit ita quod faciat abortivum
si fetus fuit iam vivificatus irregularis
Si si non fuit vivificatus mortaliter
solum peccat de homicidio Si aliquis
in q. v. Consuluit Et si probabiliter du-
bitat vel creditur an sit mortuus vel in-
abortivum fetus quod illa percussione
vel vero conceptus fuit animatus vel non
in eo dubio de a promocione vel a
ministerio abstinendum nec pericelo sit commit-
tere de v. a. leneri vel tremcaria lex

opinionem deponat etiam si per eum potuit
personam administrare alias non secundum
Archidiaconum de sen. Goffredum. Quia inquisitio et
de symonia per tuas. Quadragesima sexta est
regula. Licet cuique occidere aliquem
pro defensione rerum suarum. Invenitur
est de homicidio. Ex sequenti vobis dicimus
quod utique relinquendum est pallium et
melius est sustinere rerum iacturam quam
pro servandis vilibus rebus et transi-
toriis acriter in alios exardescere.
Clericus tamen personam propriam defendendo
in necessitate inevitabili repellens vim
vi cum moderamine inculpate tutele
percutit aliquem sed inde mors se-
quatur non imputatur ei. Ut notatur
de homicidio. Significasti in 2 in
capitulo. Interfecisti. Unde dicit Archidiaconus
xx in q. iiiª c. ii. Si clericus etiam
se interficit ut non interficiat. Archidi-
aconus de furtis c. ii. Divinum tamen hoc sacri-
ficium pro persona sua hodie perdisse videtur.
Si vero sit de homicidio. Et dicit notat
personam propriam. Item sequitur videtur
cum glossa Clementina in Clementina Si furiosus et
Si furiosus de homicidio. Si non va-
lens evitare mutilationem licet mor-
tem passet evitare mutilavit vel
occidit aliquem invasorem etiam
si alias non valens salvare vitam su-
am cum occiderit qui hanc percuta-
re volebat. Sed secus etiam secundum Collo-
dicte de medicine super non sui de illo
qui occiderit illum qui occidere voluit
primum filium cuiuscumque vel personam con-
iunctam quem aliter invadere non potuit
quod putat glossa Clementina quia cum ille
non includatur sub necessitate inevitabili
sed evitabili. Intelligitur enim necessitas
inevitabilis cum glossa Clementina. Item sequitur

non valens. Item non valens ut quia in angulo conclusus
erat vel sit armatus erat et fugere non po-
terat nec se clamore impedire. Invenitur
legitur autem moderamen inculpate
tutele si fiat in continenti non quod inter-
vallo et causa defensionis non vin-
dicte et si aequalitate se defendat se
infestat ut si gladio percutitur et ipse
eum gladio percutit vel si ligneo baculo
et ipse eum ligneo baculo. Quod si vero
percutitur baculo et ipse repercutit ferro
ne amplius percutiat ad mortem. Si
autem quis percutiat cum parvo ligno
a quo non timetur mors vel depilatur
vel per vestem trahitur et ipse percutiens
ferro occidit suum invasorem. Invenitur
est quod non est modus cum moderamine inculpa-
te tutele. Debuit enim moderate se
tueri et non excessive ultra vio-
lentiam sibi illatam. Aut si percussus
est semel et sic dimissus est nec ul-
terius secundo percuti sicut contingit
in repercutiendo occidat. Invenitur est
Item debuit occidere invasorem
quoniam ab eo non credebat se occidi.
Item excessit moderamine quia per unam
percussionem non letali occidit. Haec omnia
colliguntur in glossa. Significasti in
de homicidio. Quadragesima septima
regula. Prelatus spiritualis habens iurisdi-
ctionem temporalem in suo dominio si fur
vel latro deprehensus in furto vel ma-
leficio adducitur ad eius presentiam et pre-
cipit ponitur incarcerandum secundum consue-
tudinem non ipse personaliter de hac cogno-
scit in dictam aut firmare sed dicit committe
iudici suo secundum quod debito ista verba
fiat iustitiam criminalem tamen non descend-
do specialiter qua morte sit iste mori-
turus. Hec clericus non vel monachi et ideo vel
tamen in peccatum est. Invenitur et si sequitur

sanguinis pena. Cum pt fieri specialis
commissio sup tali casu sz non specialis
pene c(on)pssio. Jo. in hoff. Idem Jo.
in nouella in decr. c. in dec. c. plec-
tio viiº. Dicit tn nouellator in No-
uella ibid. Et si epus uel platus
mandat vicario suo ut in tali ca-
su habeat commissionem generalem epi
& ut sup hijs faciat iusticiam et
naturaliter est irreg. quod pbat quia
eo casu non est facta commissio
sua sine iurisdictiones qd requirit
illa decretalis. Et ergo epe caueat
ut non mandat laycum clerum
committat specialem iurisdictionem laico
p seipsum immediate p aliud lay-
cum non aut p clericum. Et scias quod
hoc non solum vitatur sz in plato
hente iurisdictionem temporalem racione
sui beneficii sz etiam racione patrimonii
secundum nouellatarium ibidem. Et qd pl(us)
est dicit ibid quod regno clericus talis cau-
sas sine metu irregularitatis p(ro)
alium delegare sacre videtur quia si layco
ex talem iurisdictionem hens sz pu-
blicus causas sanguinis examina(n)t patitur
hoc non obstante ordinacionem quia non
fit irregularis eadem racione. Et nam
si platus cum intlogatus fuit a
iudice et respondeat. Malum
est si iste malefactor remanserit
impunitus. Verz esset irreg. ut de
excessibus platorum. Et lu. Sacri
cessima aeterna regula. Et iudex
hns latronem captum querit ab ep(iscop)o
pito quod fieri debet de tali et ille
respondet talem esse morte puni-
endum uel simile. Iudex aut se-
quitur eius consilium latronem punit
ad mortem irreg. est consulens
sive in culpa in casu qui defecto
erat respondendo ut de excessibus

platorum. Est hoc verum non est casus
defecto sz iudex querit simpliciter quales
sint tales p(er)miciali et clericus respondet
quod ad mortem uel simile quia respon-
sionem iudex sequitur punit eos ad
mortem uel ad sanguinem suspen-
dens respondens videtur. Jo. Andrea
irreg. Summa ut quod p(ro) tali irreg. consultus
non est irregularis et inquirens quod
iudicium ut dicit glo. in dec. c. Cle-
ricis. Quod aut errans in hac diuersi-
tati pena esse p(ro)uinciam in aliis summa
disperimte irreg. est p(ro)ut colligit
p wolfin in speculo titulorum de
irregularitate p(ro)uincie in eis. Si aut non reputa-
tur irreg. consultus nec interrogatus vadit
ut iudicio suo sz simpliciter dicit
quid de talibus senciat nec p(ro)sumit
uel iudex eum responsionem non est
irregularis quia non respondit ad
causam quid sit de facto. Verz si
consulit ad casum de facto irreg.
esset sz Ray(mundus). Sacratissima no-
na regula suspensus ab officio ce-
lebrando fit irreg. ut extra q(uaestio)nem. Si
quis ephus dampnatus etc. Si qu(is)
epus in concilio. Et licet illi Canio-
nes loquuntur in concilio sacrato et in
contemptum clamium celebrare hodie
tn idem irreg. est in suspenso admis-
ut de re iudicata. Cum cum et de
sen(tentia) exco(mmunicationis). Cum medicinalis li. vi.
et hoc casu solus pp dispensat ut
nota Wolfin in speculo titulo
titulo iiº de dioc. de cpo p(ro)...
quod suspensus aut ab officio non
non fit celebrando irreg. quia hoc
in illo iure caret. secundum innocen-
de clerico excom. in decr. de clerici
et c. statuimus de excessibus plen-
darum quia diuersitatem. Memor quod

cacione ppt participatoz excommunicati
in locucione vel similibus ligatus lig
celebrando committit peccatum non tamen efficitur
irregularis ymmo si mediocriter scienter fecit pro
quam committit excommunicato celebrantibus
eius ppt prima pacta sine dispensacione
celebrare ut de cle. excommunicato ministrante
tc. finali x. q. iij. sc quibus presbiteris
hinmoch tde hostiensis dicit quod clericis
non ppt suspensionem a iure celebrare
prohibentur tamen non sunt suspensi a
iure sed suspendendi sed solum ppt peccatum
prohibentur ipso ad deo a sacramentis
et a predicacione sicut a iure suspensi
essent celebrando fierent irregulares per
talia. Eo. et. iii. de sententia indicata li. vi.
de sen. exco. Eo. medicinalis eodem
li. Ex quibus omnibus hoc colligitur
secundum abbatem in distinccione bus
sius m. c. Si celebrat de cle. excommunicato
minicato celebrante quod celebrans in mortali
tali peccato non incurrit irregularitatem ter
ymmo per primam et communicacionem ob
tentam super peccato mortali vel excom-
municacionem minori in quibus celebrarunt
potuit sine aliqua dispensacione superioris
celebrare non obstante contraria nota
sed tali. Eo. et. iii. de re iudicata et
eo. medicinalis de sen. exco. li. vi.
Nec loquitur de illis qui sunt ingres
su ecclesie privati et a diuinis suspensi
quod non est in isto eo. isti nec ingressu
ecclesie sue privati nec a collacione
sacramentorum sed a perpetuo sunt suspe
si. Item Quadragesima regula de
loruis solemnitatibus licet a iure sit
suspensus celebrans tamen non fit irregularis
secundum Guilhelmum in speculo ti. lo. ii.
§ Item nota preterea. Nec obstat quod
quidam dicunt quod quando peccatum no
tarium fiat homo irregularis ut de
temporibus ordinandorum. Ex eo hoc
enim verum est si ita intelligitur ibi irre
gularitas eius que requirebat spem
dispensacionem. Unde dicit abbas ibi
quod in illa singularitate quam quis
incurrit ex notaria fornicacione et in
illa celebrat pro quibus dispensacionem
per primam Extra de iudiciis. At ita
hodie servatur et quibus quidam minus
rigide ut hosti. et hinmoch dicunt
contrarium non sunt audiendi quod qui
minus ennaugat elicit sanguinem
in de clericis. Nec advertas vi
cem illam qui dicunt quod minus suspen
sus ab officio per canonem celebran
do sit irregularis ut dicit m. c. Eo.
nomine clerici de re iudicata et eo.
medicinalis de sen. exco. li. vi.
Quesitum de consultacionem clericorum. Si
est fornicator notarius ut patet
m. c. Quesitum de consultacionem cleri
corum et x. x. ii. dist. ppt hoc ergo ef
ficitur irregularis. Ad hoc respondens
ad quod secundum Efrancisco de zava
bellis m. c. vestra et c. Quesi
tum de consultacione clericorum quod suis
pensus a canone celebrans irre
gularitatem tunc solum incurrit quando
per modum sentencie sit in canone su
spensio ut in dicto c. Eo. et. in li.
vi. Sic autem non est in fornicacione
notario et concubinato quia
non per modum sentencie sed comminacionem
dicitur in canone quod sunt suspe
si ut patet in c. Quesitum de consul
tacionem clericorum ergo celebrando
non fiunt irregulares de sen. exco.
li. vi. Sicut ergo secundum Efrancisco
quod si in canone dicitur pena impo
nere quod clericus sit suspensus ab officio
vel dicitur suspendimus clericum ab
officio si hoc fecerit tunc clericus suspe
sus celebrans sit irregularis ut in dicto

c. Cum ex eo § si dicitur in canone
penam applicante vel comminante sed vi
tamen aliquem esse suspensum sicut dicitur
de fornicatore notorio in c. Consi
tu ubi tamen veritate notariis fornica
catorem esse suspensum clericis celebran
do non sed quero isto dicto est
famosissimus ille doctor Goffredo
de Trano Archid. in capitulo ex
p. de. Quod dicit non ipse ibi notavit
in finali glosa que incipit Quod
intelligitur quod notarius fornicator non
est principaliter suspensus a canone
sed adeo quod post eorum requisito
penitentie licite celebraret de cohabitatione
clericorum c. Vestra licet in admini
nis per canones aliquid sit addi
tum quo ad vitandum eorum ut scilicet ut
audiantur ab eis divina ut in c.
Nulla et c. Vestra de cohabitatione cle
ricorum et xxxii di. Nullus et c.
Preter hec et c. Si licet sim In
nat licet autem Hostiensis non tamen
hinc continuandum tamen speculator qui
fuit suus discipulus non approbat se
immo notat contrarium in speculo titulo
de q. Iuxta sponsionis et de vita
de crimine versiculo xxvi. Et hanc
materiam continuo inveniet puta a
plectendi. Quinquagesima prima
regula suspensus a canone non
propter crimen sed propter aliquem defectum
ut puta illegitime natus corpore
viciati non incurrit novam irregu
laritatem stante obiectu dispen
satione celebret secundum Gwillelmum
in speculo titulo de [illegible] iuxta sponsionis
versu Sponso et idem notatur per Archid.
l. iii de Aplica in principio et
hanc sententiam quia qui dispensat
cum clericis simpliciter dispensat super
defectu nulla facta mentione de Sum.

quorumlibet incurrit l. x i de Aplica
et c. Cenomanense de filiis presbi
terorum. Venio secundum dicit in ....
speculator de illis qui propter infami
am suspensi sunt a canone sicut sunt
illi quorum crimina sunt notoria et qui
eciam post peractam penitenciam celebrare propter
scandalum et infamiam prohibentur
ut in c. finali de cohabitatione clerico
rum et mulierum et de homicidio c. Clericis
quos si Aplica et tamen celebrando ante
dispensacionem novam non incurrit ir
regularitatem quia sicut non invenitur in iure
cautum secundum Gwillelmum in speculo
ubi supra et Archid. l. iii de Aplica.
Quinquagesima secunda regula sus
pensus a confessionibus audiendis
celebrando ante reconciliacionem non
efficitur irregularis secundum Gwillelmum quia
talis non invenitur in iure cautum
l. q. ii. c. Tradunt de clerico sui suspe
sione licet xxv vi q. i et v q. ii
per totum. Quinquagesima tercia
regula recipiens beneficium in iure
impetrata absolucionem super iure
non indiget alia dispensacione super
beneficio obtento secundum Ray. et
Gwillelmum in speculo. Dicitur tamen
quod sic nec in peccato mortali vel suspen
sione beneficium recipiat. Omnis autem
est ut hic clericus confiteatur ante recep
tionem nec collatio sit vitiosa secundum Gwil
lelmum in c. Si celebrat de clerico ex
communicato ministrante. Et licet sic predic
est tamen vim propter raciones ubi pariter quod
si clericus eligitur nec pre ad illa a quorum
perceptione a sanctis patribus est privatus
Quid tamen Hostiensis ubi in addit dicens
quod si cum canonici in occulto peccatis colla
tum sit beneficium et ipse recipit illud
peracta penitencia potest retinere. Allegat
de clericis ordinatorum. Consensum et de
sen. c. Vestra. Sed an autem quando propter

incurrit ut priuetur ipso homicida dominus
ipso iure priuat beneficio Notatur
per Archidiaconum l. dist. Vindicat in glo.
que incipit hic dispensat vnde
glo. que dicitur eo ipso quod deponitur
Archidiaconus per similiter Nota ipso iure
tamen homicidium non inducit ipso
iure priuacionem beneficij secundum Hinr.
Compostellanum qui ita notat de
electione Quod sicut in glo. i. q.
Si vero vsque illa autem est contra
Innocencius dicens quod homicida ab ir-
regularitate tali pro quibus cum h. dig-
tate quam ipso iure et hinc causa si cum eis
fuerit dispensatum et est sine dispe-
sacione ipso iure tenet post dignitates
suas quousque remouetur vel depon-
antur secundum Innocencium qui ita notat
de accusacionibus prelatorum Cum ineis in
principio Contra tamen istud dicunt satis
vel multum Quid ut de electione pugnauerint
induello et hinc in fine extra l.
v de cl. pugnantibus ... loco cum
dispensacio requiritur ut homicida re-
cipiat beneficium videtur secundum hinc
tamen Item cum homicida ministrare
non potest et per primam sine dispensa-
cione de tempore ordinandorum et sic sus-
pensus est a beneficio quod datur
propter officium Item est argumentum lex
v l de electione et natat de effectu
dicitur cum dilectus in glo. Suspensi
enim Item dicitur breuiter quod hic nulla
est contrarietas Nam vnde ... primo
intelligitur quod homicida ipso
tenet et recipit beneficium quousque
deponitur per similiter Contra autem in con-
trarium inducta dicitur quod dicit carere
priuari beneficio de iure et de iure rigo-
re est inhabilis ad illud non tenere

negata qui hic secundum per similiter etc.
idem sentiunt ¶ Quadragesima
quarta regula prohibetur excommunicatus
vel suspensus simpliciter ab ordinibus
suis administrans in ordine irregulari
efficitur Irregularis secundum Guilhelmum
secus si tamen a missarum celebracione
fuit suspensus ¶ Quadragesima
quinta regula In minoribus ordinibus
constitutus clericus excommunicatus mi-
nistrans sacerdoti ad altare portando
vinum aquam et lumen et similia
non est irregularis secundum Guilhelmum
Idem puto de prohibito subdiacono
sacri quia ista nulli ordini sed cuncti
sunt clericis laicis litteratis compe-
tunt ¶ Quadragesima sexta
regula Episcopus suspensus a ponti-
ficalibus celebrando in eis non fit
irregularis quia pontificalia non sunt
de substancia secundum Guilhelmum
Quadragesima septima regula
Suspensus ab ingressu ecclesie si
in ea celebrat Irregularis et si in tali
suspensione decedit non sepelitur in
ecclesia vel in cimiterio ut dicit spe-
culum et extra hoc titulo Nota tamen
ibi nouellator in nouella quod potest
in ecclesia audire diuina sine metu
Irregularitatis sed non sine peccato licet Hostiensis
et Iohannes Andree ... contrarium
quorum opinio refutatur per modernos
Quadragesima octaua regula
Excommunicatus vel suspensus baptisans
solemniter in supplicio cum ...
publice Irregularis efficitur secundum Guil-
helmum secus si aliter scilicet simpliciter
baptisat et maxime in necessitate
Quadragesima nona regula qui
cumque non potest promoueri ad ordines

sine dispensacione vel eciam ad honores
et qui eciam est ineligibilis irregularis
secundum Gwillhelmum Item intellige de
omnibus casibus qui impediunt promo
uendos vel detinent iam promotos
vel qui penam deposicionis incurrunt Pro
regulare est quod quicunque per quam primam
puellam non habet ordinis quorumque
tonsuram irregulares sunt sicut homicide
c. de cl. i. de eo qui ordinatorem talem
finali Item excommunicatus in ordine
c. i. extra de symonia Item
Item excommunicatus suspensus interdictus
in contemptum clavium se faciens
ordinari de sen. exco. cum illorum
Item si clericus ... sine celebrare ... q.
i. de quib. de vita et ho. clericorum et
de quibus exigitur Item violans interdictum
de excessibus prelatorum Item
falsarius litterarum pape de crimine falsi
et falsorum c. i. ... in secundo
Item eciam si est occultus per absolucionem
et penitenciam sine peto p. ordinarium eciam
nullo ... tamen quod sit infamis
ipso ... Item hereticus de presumpcione
... sollicitandos vel recipientes
hereticos sacramenta de hereticis excommunicatus
in ... Item sacerdotalia
de excessibus prelatorum clerici Item
presbiter denudans confessionem de pe-
nitentia ... quis finali Item incor-
rigibilis etiam in ... contumacia
perseverans de dolo et contumacia
...tuus finali Item crimine no-
torio de ... et defectu de temporibus
ordinandorum c. finali Item assisinus
assisinorum vel receptans defendens
occultans eos licet mors non sequatur
inde de homicidio pro sanctuario ...

...ma Item apostata de apostatis
c. finali Item scismaticus de sci-
smaticis c. i. Item intrusus vel
talis per potenciam secularem ... Item
de electione ... Item omne
crimen quod ipso facto inducit in-
famiam civilem in ... ... Item
Item infamia ... de ... quod deli-
cto ... pena ... culpa ... presc-
nis ... ... in ... c. ... colligitur
infamis est enim irregularis sine in-
famis sit irregularis sine ... ut de
accusacionibus cum paratus et de
testimoniis ... Item
quinquagesima regula excommunicatus
tam excommunicatus sine ... ...
sine a ... sciens eciam ducatur excom-
municacione celebrans sit irregularis et
deponendus de clerico excommunicato mi-
nistrante latores Secus si ignoranter
ut eodem titulo c. Apostolice Et autem
dubitaret probabiliter de sua excommunica-
cione presertim qui conscius est de
culpa sua propter quam merito potuit
excommunicari nec ... ...
discernunt et celebrat eciam sit excommuni-
catus irregularis est et indiget dispen-
sacione pape secundum Gwillhelmum ut in
dicto c. Apostolice ... aut igno-
rancia in ... ... ut si cita-
tus perempt... nec ... nec ...
ad ... et celebrat licet ... de
excommunicato ...
Circa premissa sciendum quod suspensus
a iudice sine ad certum diem sine
spacio sine quousque peniteat ...
si celebrat irregularis est quod talis non
debeat celebrare nisi post finalem ...

p͂ sua declara...

celebrat sit sine suspenditur. In
illo tamen casu quidam quidam contra
dicunt. Sed primum est uerum quia presbiterum
ubi dicitur quod talis ad arbitrium superi
oris satisfacere debet et si ante absolu
tionem celebrat irregularis est. Extra de
de re iudicata. Ex litteris et quod
officiis prelatorum. Apostolica suspensi
uero a deo ut sunt omnes peccato
res celebrantes in peccatis non sunt
irregulares licet peccent nisi cele
brent in criminalibus etiam homici
dio etiam Symonia et in similibus
in quibus etiam acta peccati penitentia
peracta impeditur ut supra dictum est.
Suspensus autem ab officio a canone
propter crimen si celebrat irregularis sit
et hoc in utroque si suspenditur penam
imponente non autem applicante ut in
c. Cum eterni de re iudicata li. vi. quia
est in maiori excommunicatione existens
suspensus est a canone non impo
nente penam sed applicante et quiescente
penitet post celebrare de sen. ex. cum illu
per [illegible] in principio dicitur. Suspensus dici
tur canonis secundum Innocentium. Archidiaconus
quod secundum Iohannem An. in cle. i. de
[illegible] in glo. super uerbo donec
quod cum aliquis suspenditur donec
satisfecerit sufficit iudicis declaratio
super satisfactionem sine alia absolu
tione. In sacramentis uero necessaria
est et absolutio post satisfactionem.
Concordat etiam glo. Io. An.
in c. [illegible] de electione li. vi.
super uerbo donec plene ubi dicitur quod
illi qui occupant bona uacantium
ecclesiarum et ea distrahunt tardum sunt
a beneficiis et officiis et affines suspensi

donec ea plene restituerint [illegible] quod
restituentibus ipsa statim sine alia forma
restitutum erat ut notauit Io. An.
l. xxxi de [illegible] et qui post
castrandum [illegible] secundum glozam xx
vii de deinde. Infamia et irre
gularitas contracta ante baptis
mum et hoc si peruenit ex ipso delicto
quia dona baptismi sunt sine omni
pena et satisfactione ut de con. di. iiii.
[illegible] si enim peccatum non
deletur quantum ad infamiam adhuc
post baptismum [illegible] quod negat
[illegible] l. xx vii de consecratione [illegible]
si aliquis occiderit multos homines
ante baptismum omnis infamia
et irregularitas tollitur ut l. de
i. de. Si quis post acceptum [illegible] in
paulo qui ante baptismum fuit
homicida et tamen postea factus fuit
apostolus ut l. de [illegible] Tamen
in dicto aduertant doctores. Nam
Archidiaconus in dicto Canone dicit
quod licet infamia ex crimine non de
deatur nisi quod peccatum deletur in bapti
smo sicut [illegible] sed non irregularitas
que non fundatur super peccato. Unde
ita irregularis est qui occidit homi
cidium peccato sicut qui occidit sine peccato
ut Iudex etc. Nec clerici uel mo
nachi [illegible] et bigami et corpore
uiciati et ita ipse [illegible]
[illegible]
de homicidio [illegible] homi
cidi an baptismum sine [illegible]
sine [illegible] fuerit homi
cidium non sui post baptismum ir
regularis quia omnis sequela peccati
deleta est [illegible]
infidelium [illegible] quia peccatum

et scripta per eum bene debent in baptismo suo defectus sine impedimento. Prima via tamen approbatur. Speculator autem in titulo de dispensatione iuxta pontificis vero utramque viam recitat sed non neutram approbat licet circa medium eius. § ¶ in v. versiculo autem videatur declinare ad primam.

Incipiunt cautele circa censuras ecclesiasticas

Prima cautela quod episcopus et quilibet episcopus non per excommunicationem universitatem vel collegium et hoc ideo ne innocentes cum nocentibus puniantur ut dicitur in c. Romana de sen. exco. li. vi. Intelligendum tamen puto innocentes cum nocentibus dispensalibus non est contrarium quia ibi non est tantum periculum animae sicut in excommunicatione quae est etiam mortis damnatio per quam quis traditur sathane ut supra dictum est. ¶ Secunda cautela quod iudex non ferat sententiam excommunicationis non premissa monitione. Et tamen si hoc fecerit licet sententia sit iniusta tamen ligat sed punitur talis pena c. Sacro de sen. exco. scilicet suspensionis ab ingressu ecclesie per mensem. ¶ Tertio caveat ne ferat sententias excommunicationis suspensionis vel interdicti pro futuris delictis puta si clericus quod fecerit non proponit sub ea forma si deliquerit infra talem terminum nisi satisfecerint ut in c. Romana de sen. exco. li. vi. vel ridiculosum. Unde secundum Jo. An. in novella super dicto ca. valde ridiculosum esset si diceret prelatus clerico peto si furtum fecerit si adulterium commiserit extunc ad … pariter nos sed vel suspensum. Sed tamen …

culpa precessit tunc per quem … sub ea forma sententiam dicitur … ut … condemnatum in certa … personali non solverit infra quatuor menses ut debent … sententia iudex per pecuniam ut solvat infra tertium terminum alias sit excommunicatus hic enim precessit similiter de culpa ut quia negligentes fuerunt clerici in divinis officiis dicendis precepit iudex dicens excommunico omnes qui non intraverint chorum tamen sic hic enim culpa precessit similiter de offensa ut in contumace qui tenuit concubinam semper alias et excommunicatur si ulterius redeat ad ipsam alias per offensam … iudex non debet ferre sententiam excommunicationis … male faceret si statim per condemnationem … sententiam in penali iudex precipit quod solvat infra certum terminum ferendo sententiam excommunicationis cum ibi non precessit mora … possit … iudicis … ¶

Quarta. In generali doctrina circa dispensationem prelatorum sciendum est secundum … secundum quosdam doctores episcopus non potest dispensare super … et aliis defectibus nisi ubi in casibus a iure expresse et nisi ubi expresse sibi a iure permittitur secundum Gwilhelmum … Hostiensem Jo. de deo et quosdam alios secundum istos episcopus dispensat in casibus sibi a canone expresse videtur impugnare canones vel eos tollere. Contra tamen dicitur quod ubicumque … a canonibus potestas dispensandi non prohibetur episcopus potest episcopus dispensare et hoc dicit … per doctores quamvis approbatur ista tenet Lombardus(?) Jo.

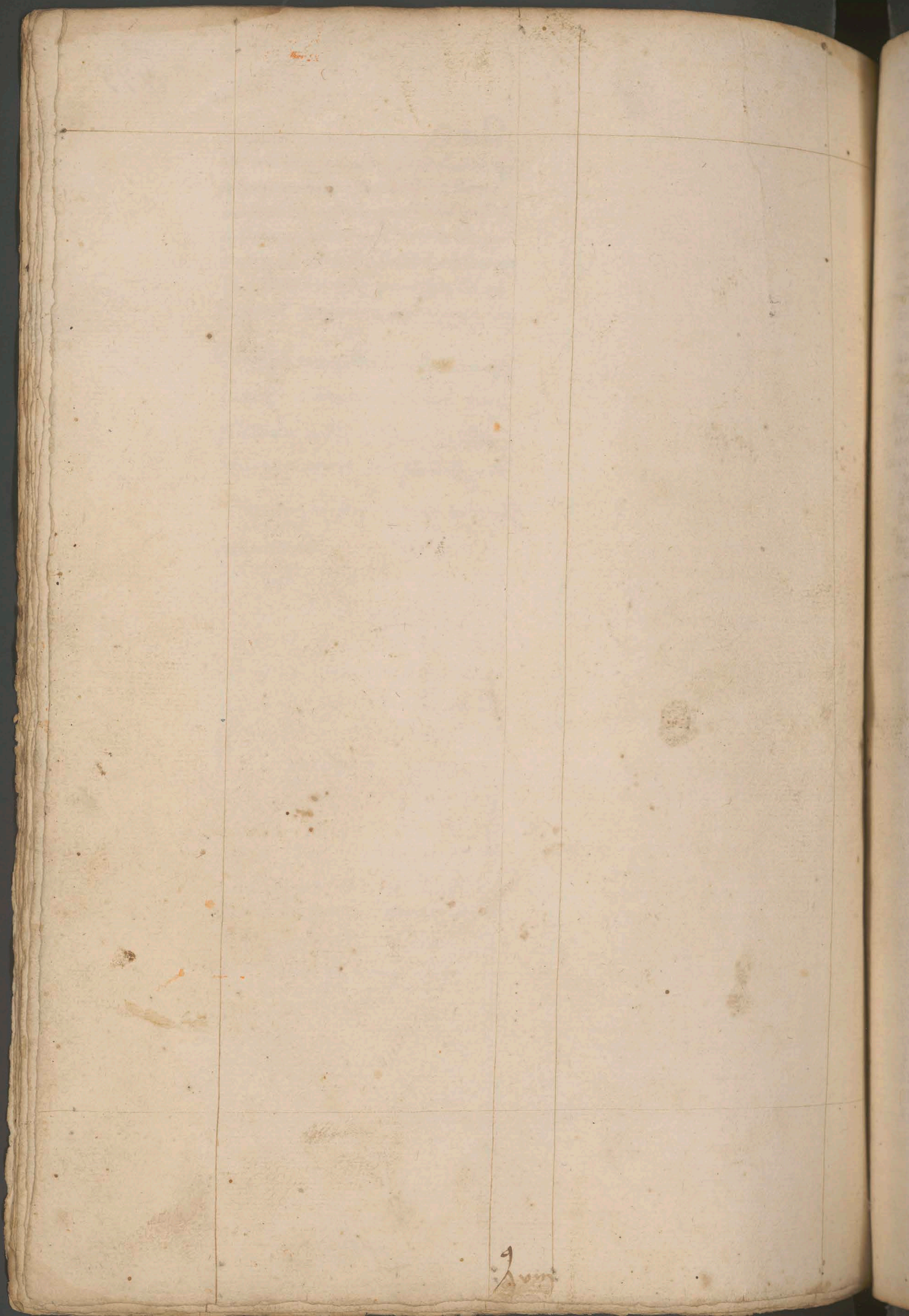
Anglie R^i de q Gwilhelmus in speculo
titulo de dispensacionibus et Raimund
de Penaforte et ille famosissimus doc
tor dominus Bertholdus l. de m c. de p
missis ubi late prosequitur istam mate
riam improbando opinionem contrariam
qui ergo dicunt dominum suum dispensasse
est in hiis in quibus morale preceptum
est contra legem divinam sicut in fur
to rapina ut x xiiii q v penale
dispensare non potest nec ecclesia papa ut
aliqui dicunt quod nunquam primarie
gat et restitucio fiat de usura
etiam lex et x iiii q v Si quis
et capitulo Multa et q vi^a Certe
In hiis vero in quibus morale preceptum
est secundum ius positivum et ubi est
Episcopis sive inferioribus preter mediam
dispensacio nullus dispensat nisi so
lus papa vel is cui specialiter commisit
Et pro non committendo potestas dispensa
di tunc hoc per Bertholdum x ista summa
faciunt multa Summa ut de electione cum
tanti tantum q Clare de sen ... Ma
ior et c^a Innobis et c^a et illorum
dispensabilibus Exemplum capitulo x vi q i
Sue nonullo q dico quibus tenses
maiores lege necnon q i^o Item et
Apostolus dicit Omnia mihi licent
xi q i Aliud Ergo hiis patet quod
sit Episcoporum potestas et lata quod omnia
possunt nisi expresse prohibeantur Sunt
autem multi casus sunt expressi in
quibus eis conceditur auctoritas dispe
sandi quos lucide scripsit Gwil
helmus in speculo Sunt de quibus hic
suppressi tenent scribere sedulitas
faciens quod Episcopi non egent ut quibus con
datur Episcopi sunt aliorum doctores

Iam Convenientibus presenti tract
pretex opusculi principalis intoxica
sunt fructica tractata vendimenta non
preteriti documenta subtilia ut ad
Apostolo lat. Paulus dicit non esset par
vulis potest quod ad cibo Talis enim
deus non indiget aut persuasibilibus
humane sapiencie verbis sed in doctrina
spiritus gerit eo quod mota Ysidorus
de Simonismo autem sacra scriptura

Agnoscant igitur doctores superstili
et maliciae voluntate quod non ipsis
sed simplicibus dirigitur Creati sunt
simplices quorum perfectum prius a
pusillum desematur Et ipsi tamen
discipuli patres dominus et dominus Christi
ipsi Episcopi Ceterique prelati doctores
et magistri si que bona scripta inveniuntur
inveniant applicare dignentur gra
ciose que vero dubia nodosa
aut perplexa declarent elucidare
et interpretentur Insuper quae minus
bene posita fuerit corrigere De mene
dent accupacioni pacienter qui igitur
vanae assentiens curiositate Sic
sic enim dictus est me quibus scar
dinis necnon dimissis Ymmo etsi in
vicem adiussis plurimis occupatum
negociis Et nisi prius duxissem
manum sedulitas nisi divine
gracie miseracio animum lacessi
tum confortasset necnon ex nau
fragio ... imbecillia animi am
ba previis conatibus suis anxietate
pectoris salutaris accenta fuisset
ad portum Hortor praeterea posterius
ut quicumque ista legere me

petentis recondat coronas dum
ut non tam pro industrioso labore quam
pro pie mentis devotione et bone
voluntatis affectu quo cuncta perpetua
delibis proficere conatur mercedem perpe-
tuam in omnibus fidelibus in vinea
sua laborantibus promissam largiri
dignetur tempore oportuno etc.

Suscipe completi laudes o Criste
laboris Gracias condigne leti vox
sedula reddit honoris Sit
merces operis ovans secula leget
Que ligat superis nos toto quoque
mente etc. Explicit li-
ber qui dicitur Sacrame-
tale editus per magistrum Ni-
colaum de Blonye decre-
torum doctorem Rectorem
Ecclesie parrochialis in Tur-
sko necnon Canonicum Ec-
clesie kathedralis placen-
ac Collegiate warschovien-
Et hic qui scripsit fuit Ja-
cobus de Cobilino Et
est finitus die sabbati xv
mensis Junii Anno domini
Millesimo quadringentesi-
mo quadragesimo septimo etc.

Sicut spiritualia et temporalia differunt Extra de Renunciatione Capitulo Inter corporalia
sic ius canonicum et civile Quia Canonicum ad regimen spiritualium Civile
autem ad regimen temporalium ordinatur Et ideo rectores populi in spiritualibus sicut
prelati percipiendo doctores docendo Predicatores exortando Confessores consulendo
non debent ius canonicum penitus ignorare ne si cecus ceco ducatum prestet ambo in
foveam cadunt Matthei xv. Sequitur ergo de necessitate ut saltim in quodam grosso de ipso noticiam
habeamus aliqualem Ut ergo compendiose de quolibet materia in decretalibus contenta possit
summatim satis faciliter inveniri secundum ordinem alphabeti est hec tabula ordinata In qua
primo ponuntur omnes tituli et capitula decretalium et per signum primum distinguuntur singule
decretales · prima p · a · 2a p · b · 3a p · c · et deinceps Postea alphabetum iterum duplicando sic · aa ·
ab · ac · Et postea · ba · bb · bc · donec liber primus fuit terminatus In secundo libro repetitur
alphabetum premissa figura binarii sic · 2a · 2b · 2c · In tercio vero libro 3a 3b 3c In quarto
libro · 4a · 4b · 4c · In 5to · 5a · 5b · 5c · In sexto 6a · 6b · 6c · In 1mo · 1a · 1b 1c · et deinceps
Cum ergo volueris scire de aliqua materia utrum in decretalibus aliquid habeatur vide principaliora
illius materie vocabula et quere illa in loco suo secundum ordinem alphabeti et invenies summatim
quid de illa materia est notatum et decretales in fine cum suo proprio signo per quod recurres ad titulos
et decretales et scies in quo tytulo situatur et in qua parte tituli ut si curiosius et subtilius
volueris indagare recurres ad librum decretalium et apparatum qui mittent te ad decreta et ad leges
et ad plenum poteris informari Ut autem scias in quo libro decretalium materia quam quesisti contineatur
in sinistro latere ponitur signum libri pro primo primum · pro 2o 2m · pro 3o 3m · pro 4to 4tum · pro 5to 5tum · pro 6to
6tum · pro 1mo 1m ~~Et terminus [illegible]~~

Incipiunt Rubrice seu tytuli cum eorum capitulis primi libri Decretalium

Λ P

m c Custos ecclesie
m d Custos sollicitus debet esse

De officio vicarii

m e Ad audienciam nostram
m f Provideas attencius
m g Adhec si persona alicuius
m h Clericos in presbiteratu
m i Tua nobis
m k Ex parte tua

De officio et potestate iudicis delegati

m l Quia questitum est
m m Sane si a nobis
m n Si pro debilitate
m o De causis que infra
m p Preterea super hoc
m q Quamvis vnius
m r Significasti nobis
m s Si quis de eia
m t In litteris
m v Consultacionibus
m x Sane quia
m y Ex parte nobis
n a Ex parte tua
n b Cum abbas
n c Super eo vero
n d Causam matrimonii
n e Causam que inter f r r
n f Cum te consulente
n g Relatum etc.
n h Statum germinis
n i Prudenciam tuam
n k Cum causa que vertitur
n l Cum super abbas
n m Consuluit nos t f
n n Insinuante etc.
n o Audita que preter
n p Super questionum
n q Pastoralis officii
n r Ex litteris patriarche
n s Licet undique
n t Cum in iure peritus
n v Cum olim abbas
n x Cum olim magister s r b
n y Coram dilecto filio
o a Cum R. canonicus
o b Cum contingat interdum
o c Venerabili f n archiepiscopo
o d Significantibus nobis
o e Suspicionis causa
o f Petro et Gaufrido
o g Cum vicesimum annum
o h Vno delegatorum
o i Cum apostolica sedes

De officio legati

o k Cum non ignorantes
o l Studuisti queri
o m Nisi specialis alia dilectio
o n Quod translationem
o o Licet troianam ecclesiam
o p Dilectus filius etc.
o q Novit ille qui nihil ignorat
o r Volentes etc.
o s Excommunicatis presertim
o t Venientes dubium esse

De officio ordinarii iudicis

o v Perniciosam etc.
o x Si sacerdos sciat peccato
o y Cum ab ecclesiarum prelatis
p a Cum nos plerumque
p b Ex parte tua
p c Significaverunt nobis
p d Quanta devocio
p e Ad reprimendam malicias
p f Duo simul
p g Quod sedem apostolicam
p h Pastoralis officii
p i Licet in corrigendis
p k Irrefragabili
p l Cum in plerisque
p m Inter cetera que
p n Conquerente yconomo
p o Vt nostrum etc.
p p Dilectus filius abbas
p q Grave gerimus
p r Ex his quibus ex officio

De officio iudicis

p s Ex litteris vestris accepimus
p t Iudicis officium

De maioritate et obediencia

p v Cum contum etc.
p x Si quis venit
p y Legebatur in litteris tuis
q a Omnes principes terre
q b Illud dominus in beato petro
q c Solite benignitatis
q d Per tuas nobis
q e Inter quatuor etc.
q f Quod super hiis
q g Cum in ecclesiis
q h Hiis que pro ecclesia
q i Dilecti in christo filia
q k Dilecti filii
q l Cum olim causa
q m Statuimus ut presbiteri
q n Cum iusticior procedere
q o Humilis doctrina magistri

De treuga et pace

q p Treugas a quarta feria
q q In nouam ut presbiteri

De pactis

q r Antigonus episcopus
q s Quociens in concessionibus
q t Qualiter in sardinea
q v Cum pridem etc.
q x Accepimus quod quidam
q y Cum clerici nostri
r a Plerique sicut accepimus
r b Pactiones facte a nobis

De transactionibus

r c Sicut gravem etc.
r d Statuimus ut si super decimis
r e Contingit interdum
r f Constitutus in presencia nostra
r g De ceteris novis
r h Ex litteris vestris
r i Super eo quod consuluisti
r k Veniens ad sedem apostolicam
r l Preterea quod inter laycos
r m Preterea quarto loco
r n Ex parte tua etc.

De postulando

r o Clerici in subdiaconatu
r p Ex parte tua fuit propositum
r q Cum sacerdotis sit

De procuratoribus

r r Alia quidem etc.
r s Querelam clerici
r t Ex insinuacione
r v In nostra presencia
r x Tue fraternitati
r y Cum pe causa que inter
s a Quia in causis
s b Auditis et intellectis
s c Peticio nostra
s d Accedens ad sedem apostolicam
s e Dilectus filius magister
s f Constitutus in presencia

Incipiunt tytuli Secundi libri decretalium

6 g Mandato procuratoris

6 h Non in iuste iudex

6 i Consulti an constitutus

De Syndico

6 k Sicut study nri

De hys que vi metusve causa fiunt

6 l Per latum est ad audienciam

6 m Abbas sci

6 n Ad aures nras

6 o Ad audienciam nram

6 p Sacris canonibus

6 q Cum dilecti fil

6 r Super eo quod aduersarius

De integri restitucione

6 s Requisiuit tua f

6 t Cum venissent ad ap se

6 v Auditis et intellectis

6 x Ex litteris abbas

6 y Cum ex litteris c

T a Suscitata sup diuisis

t b Coram felicis meorie

t c Constitutus in pnaa

t d Causa restitucionis

t e Beneficio restitucionis

De alienacione iudicii mutandi

t f Ex quorundam relacione

t g Ex parte Scabinorum

De Arbitris

t h Sane 2i

t i Non sine multa nri

t k Peruenit ad nos

t l Dilecti fil abbas 2 guctis

t m Cum tpre c

t n Cum dil fil 2i

t o Cum olim sup eligendis

t p Contingit interdum

t q Per tuas litteras

t r Ex parte tua nrbz

t s Ex posita nobis

t t Innotuit nobis

t v Cum a nobis petit

t x Compromissum no extedi

De Iudicys Rubrica

2 a De quo vel de eo actuarien

2 b Decernimus ut layci

2 c Quanto diuina

2 d At si clerici

2 e Ceterum quia in eos

2 f Dilecti fily prior

2 g Intelleximus 2i

2 h Clerici 2i

2 i Causam que vertit

2 k Cum no ab hoie

2 l Quia v qui violent

2 m Cum venissent

2 n Nouit ille qui nil ignorat

2 o Pastoralis

2 p Examinata causa

2 q Cum deputati

2 r Qualiter 2 qn

2 s Causam que int

2 t Exhibita nobis R

2 v Venientis f nu

2 x Significauerunt nobis

De foro competenti

2 y Si quis clericus

2a a Nullus Iudicium

2a b Sane si epi

2a c Si quis cont clericum

2a d Si clericus laycum

2a e Ex transmissa nobis

2a f Verum qui de quibusdam

2a g Cum sit generale

2a h Quod clericis 2i

2a i Licet ex suscepto

2a k Ex tenore litterarum

2a l Si diligenti 2i

2a m Cum contingat

2a n Postulasti per se ap

2a o Ex parte b quondam regie

2a p Conquestus est nobis

2a q Dilecti fily q et a

2a r Significasti nobis

2a s Proposuisti nobis

2a t Licet ione delicti

De libelli oblacione

2a v Ignarus epus

2a x Significantibus t 2 R

2a y Dilecti fily fris

De mutuis peticionibus

2b a Ex litteris 2i

2b b Prudenciam 2i

De litis contestacione

2b c Olim int epm

De lite non contestata

2b d Ad hoc deus 2i

2b e Accedens 2i

2b f Tue fraternitatis deuocio

2b g Accedens ad ap se

2b h Cum sequit in dubium

De iuramento calumpnie

2b i Inherentes vestigys

2b k Litteras 2i

2b l In pertractandis causis

2b m Imperatorem 2i

2b n Ceterum quia nouus

2b o Cum causam que int

2b p Cum in causa pecuniaria

De dilacionibus

2b q Dilecti fil abbas

2b r Preterea adiecisti

2b s Litteras tue ac peticionis

2b t Exposuit nobis

De ferys

2b v Omnes dies dominicos

2b x Cum in partibus 2i

2b y Licet tam veteris

2c a Cappellanus tuus

2c b Conquestus est nobis

De ordine cognicionum

2c c Intelleximus quod cum mulier

2c d Cum dil fil abbas

2c e Tuam non ordinis lateat

2c f Super spoliacione

De plus peticionibus

2c g Consilium prouideat

De causa possessionis et proprietatis

2c h Susceptis 2i

2c i Ad ultimum prorogati

2c k Cum ecclia sub tua

2c l Cum sup electione

2c m Pastoralis officy

2c n Cum dil fily

2c o Cum olim questio

2c p In causa que int

De restitucione spoliatorum

2c q Licet in multum 2i

2c r Sollicite curas pcurrit

2c s Accepta questione

2c t Audita querela
2c v In litteris 2ª
2c x Item cum quis dicat
2c y Conquerente nobis
2d a Retransmissa nobis
2d b Cum venisset ad nos
2d c Ex questione v mulieris
2d d Sicut ad nos querela
2d e Olim causam que inter
2d f Litteras tuas accepimus
2d g Exparte N mulieris
2d h Cum ad sedem ap
2d i Olim nobis dedisse
2d k Olim inter te
2d l Sepe contingit
2d m Pysanis ac lucan

De dolo et contumacia

2d n Ad hoc cui contingat
2d o Ex litteris uris
2d p Causam que inter f 2 R
2d q Pro ut nobis
2d r Finem litibus imponere
2d s Cum dilecti filii
2d t Cum olim d decanus
2d v Veritatis est verbum
2d x Contingit interdum
2d y Venerabilis f ur

De eo qui mittitur in poss causa rei ser

2e a Constitutus in presencia
2e b Cum sicut accepimus
2e c Cum venissent ad ap
2e d Si adversarius tuus

Ut lite pendente nil innovetur

2e e A memoria nostra
2e f Laudabilem 2ª
2e g Ecclesia Sancte Marie
2e h Ecclesia Sancte Marie
2e i Dilectus filius magister A

De sequestracione poss et f

2e k Ad hoc unxit nos deus
2e l Dilectus filius R rector
2e m Ab eo qui a sua

De confessis

2e n Cum monasterium 2ª
2e o Cum super electione
2e p Exparte abbatis

De probacionibus

2e q Ex epistole vris
2e r Sicut consuetudo
2e s Ex litteris tuis intelleximus
2e t Proposuisti quod causa
2e v Tercio loco a nobis
2e x Iuravit quidam
2e y Post cessionem
2f a In presencia b sancti adriani
2f b Licet causam
2f c Per tuas litteras
2f d Cum contra falsam
2f e Ad nostram noveris
2f f Cum causam que inter
2f g Causam matrimonii
2f h Cum bone memorie

De testibus et attestacionibus

2f i Placuit sancto conventui
2f k Inmonuit dominus 2ª
2f l Cum aliqua nobis
2f m In omni negocio
2f n Quotiens aliquis pret
2f o Insuper statuimus
2f p Exparte a presbiteri
2f q Si qui testium
2f r Sicut nobis est intimatum
2f s Veniens ad nos I
2f t Causam que 2ª
2f v Cum nuncius
2f x Super quod questivisti
2f y Dilectos laycos
2g a In causis ecclesiasticis
2g b Cum tu fili proposite
2g c Fraternitatis tue litteris
2g d Intimavit R
2g e Causam que vertitur
2g f Personas ecclesiarum
2g g Iudei sive sarraceni
2g h Super eo quod a nobis
2g i Licet universis 2ª
2g k In litteris 2ª
2g l Cum venisset ad ap
2g m Sericos tui rescripti
2g n Preterea cum quis
2g o Cum a nobis 2ª
2g p De testibus 2ª
2g q Constitutus in presencia
2g r Presencium auctor
2g s In presencia nostra
2g t Cum litteris vris
2g v Cum olim archidiaconus
2g x Extenore vestram
2g y Significaverunt nobis
2h a Cum causam que inter
2h b Veniens ad ap sedem
2h c Tuis questionibus 2ª
2h d Dilecto filio artem
2h e Significavit nobis
2h f Cum causam que inter
2h g Albericus miles
2h h Cum in tua diocesi
2h i Constitutus in presencia
2h k Constitutus in presencia
2h l Licet ex quadam necessitate
2h m Per tuas nobis litteras
2h n Licet dilectus filius vir
2h o Presentata nobis
2h p Nuper nobis a presbitero
2h q Venerabili f nostro episcopo
2h r Cum clamor validus
2h s Testimonium eius
2h t Ultra etiam producionem
2h v Non debet quis

De testibus cogendis

2h x Causam matrimonii
2h y Cum super causa
2i a Super eo 2ª
2i b Pervenit ad audienciam
2i c Pervenit ad nos
2i d Cetera quod super consanguinitate
2i e Preterea si testes
2i f Super hys 2ª
2i g Cum contingat
2i h Dilectorum filiorum nostrorum capituli
2i i Venerabilis fratris nostri archiepiscopus

De fide instrumentorum

2i k Si scripturam autenticam
2i l Scripta non autentica
2i m Ex litteris uris accepimus
2i n Accepimus litteras
2i o Contingit interdum
2i p Inter dilectos f abbatem
2i q Cum super hys
2i r Pastoralis 2ª
2i s Cum dilecti 2ª
2i t Cum Io
2i v Exparte karissime in xpo
2i x B presbiter vicarius
2i y Imputari eis potest

2k a Si cautio qua
2k b Cum tabellio p
2k c Si instrumenta propter

De prescripcionibus

2k d Sicut noxius est
2k e Afferte michi gladium
2k f Ex studiis suis intelligit
2k g Nullus dubitat q
2k h Nonne benediximus
2k i Mandata celestia efficacius
2k k Quosdam etc.
2k l Quanto etc.
2k m Scribam eis multiplicatis
2k n Cum via verisimile non sit
2k o Illud quoque nobis innotuit
2k p Litteras tue fraternitatis
2k q Tercio loco questionis
2k r Litteras vestras recepimus
2k s Cum in iuventute sua
2k t Dudum archidyaconus

De iure iurando

2k v Ex administracionis
2k x Pervenit ad nos primo
2k y Pervenit ad nos secundo
2l a Ego episcopus N ab hac
2l b Nullus episcopus clericos
2l c Debitores ad solvendas
2l d Ad nostram noveritis audienciam primo
2l e Si vero aliquis quecumque
2l f Ex rescripto quod nobis est
2l g Querelam R canonici
2l h Tua nos duxit f
2l i Cum quidam etc.
2l k Sicut ex litteris tue discrecionis
2l l Veritatis amica
2l m Verum in ea questione
2l n Veniens ad presenciam
2l o Brevi sciscitatus es
2l p Quanto personam tuam
2l q Venientes ad sedem apostolicam
2l r Ad nostram noveritis secundo
2l s Ad nostram noveritis
2l t Sa te ardimus
2l v Quinta vallis monasterium
2l x Tua nos duxit f
2l y Quemadmodum si vir mulieri
2m a Et si Christus precepit
2m b Sicut est nostris auribus
2m c Cum contingat interdum
2m d Sicut etc.
2m e Nimis de iure divino
2m f Petebas ut nobis
2m g Ex litteris vestris accepimus
2m h Intellecto iam dudum
2m i Mulieres que in iure
2m k Clericus qui iuravit
2m l Instrumentum ab parti

De excepcionibus

2m m Denique q
2m n A nobis ex parte tua
2m o Cum ecclesiastice prohibicionis
2m p Pastoralis etc.
2m q Cum inter priorem
2m r Cum venerabilis f
2m s Olim etc.
2m t Dilecti filii S et P
2m v Apostolice sedis etc.
2m x Dilecte in Christo filie
2m y Significaverunt nobis
2n a Excepcionem excommunicacionis
2n b Ad nostram tuam
2n c Venerabilem fratrem N

De prescripcionibus

2n d Placuit ut si quisquam
2n e Nichil potest etc.
2n f Sanctorum priorum sanctorum
2n g De quarta decime
2n h Vigilanti studio
2n i Ad aures nostras
2n k Causam que inter
2n l Illud autem te scire volumus
2n m Quia indicante abbate
2n n Ex transmissa questione
2n o Accedentes ad presenciam
2n p Cum non liceat
2n q Ad audienciam apostolatus
2n r Cum nobis etc.
2n s Audita et intellecta
2n t Cum ex officii sui
2n v Si diligenti
2n x Cum olim fratres
2n y Veniens ad presenciam N abbas
2o a Cum omne quod non est ex fide

De sentencia et re iudicata

2o b Sentencia contra leges
2o c Inter quamvis controversias
2o d Non sit quemquam
2o e Ea que iure ecclesiastico
2o f Decretos novimus
2o g Cum aliquibus est
2o h Lator presencium
2o i Cum causa que vertitur
2o k Inter ceteras etc.
2o l Tenor litterarum tuarum
2o m Consanguinei et laicas
2o n Cum olim magister
2o o Cum inter vos
2o p Causam que inter vos
2o q Ad consultacionem
2o r Sicut nobis intimastis
2o s Cum super controversia
2o t Cum Bertoldus
2o v In causis que sunt
2o x Inter monasterium Sancta
2o y Suborta inter
2p a Cum I et A
2p b Cum te A B
2p c Ad probandum quod procurator
2p d Canonicus regularis
2p e Duobus iudicibus

De appellacionibus

2p f Dilecti filii prior et decani
2p g Inter cetera etc.
2p h Ad nostram etc.
2p i Personas ecclesiarum
2p k Cum sit romana
2p l Ad hec si in una causa
2p m Si duobus coram suo
2p n Ex racione etc.
2p o Meminimus etc.
2p p Super eo quod sollicitudo
2p q De appellacionibus
2p r Super eo etc.
2p s Pervenit ad nos
2p t Consuluit nos
2p v Suggestum est
2p x Ad presenciam N R
2p y Cum teneamur
2q a Consuluit etc.
2q b Cum parati essemus
2q c Ad hec etc.
2q d Questioni quam fecisti
2q e Preterea de hiis
2q f Constitutus in presencia
2q g Proposuit nobis M
2q h Qua fronte nos consulere
2q i Reprehensibilis etc.
2q k Ad hec etc.
2q l Pervenit ad nos
2q m Consuluit nos t f
2q n Ad hec sicut asseris etc.
2q o De priore etc.
2q p Quia nos etc.
2q q Ad aures nostras
2q r Ad audienciam nostram

29 s accepta cognitione
29 t postremo f tua
29 v ad hec qui sub predicto
29 x Cum in ecclesia et c
29 y directe nobis tue littere
2r a preterea requisiti fuimus
2r b Secundo requiris
2r c An sit defendum
2r d nouit ille qui nichil ignorat
2r e Sepe contingit
2r f Constitutus in presentia
2r g Constitutus in presentia
2r h Ex parte tua et c
2r i Significauit nobis magister
2r k Significantibus t 2 r
2r l Ex insinuatione porrecta
2r m Bone memorie
2r n dil fil G et H
2r o pastoralis officij
2r p Sollicitudinem pastoralis
2r q dilectis filijs
2r r vt nostrum procedat
2r s oblate nobis nuper litere
2r t per tuas litteras
2r v vt debitus honor
2r x Cum cessante causa
2r y Cum specialiter sit prohibitione
28 a Cum causam que inter alba
28 b dilecto filio B capellano
28 c Nicolao milite ac fratre c
28 d Sua nobis R tutor
28 e dilecti filij prior
28 f Ex parte in domine
28 g Intimasti et c
28 h Significante aureliam
28 i Interposita appel contra
28 k Interpositionem tue t ex
28 l vna sua pluribus concessit
28 m Si iustus metus

De peregrinantibus

28 n Conquerente I presbitero

De Confirmatione vtili l inutili

28 o Si quibus rei litigiose
28 p de confirmationibus
28 q Bone memorie A cum
28 r Cum dilecta in xpo
28 s Ad nostram audientiam
28 t porrecta nobis ex parte t
28 v Examinata causa
28 x vestes fratres
28 y Sua nobis patriarcha

De vita et honestate clericorum

3 A vt laici secus altare
3 B Clerici arma portantes
3 C vt quisque presbiter qui plebem
3 D Si quis ex clericis armatus
3 E Clericus nequaquam comam
3 F Clericus si tonsuram
3 G Clericus et c
3 H monasteria sanctimonialium
3 I Cum vt ait scriptura
3 K Cum ab omni specie mala
3 L Deus qui ecclesiam suam nova
3 M Cum decorem domus
3 N vt clericorum mores
3 O A crapula et ebrietate omnes
3 P Clerici officia vel commercia
3 Q Ex litteris pontium

De Cohabitatione clericorum et mulierum

3 R Inhibendum est vt nullus
3 S Si quisquam sacerdotum
3 T Clericos in sacris ordinibus
3 V Sicut ad extirpanda
3 X Super eo vero
3 Y Si autem tue clerici mulieres
3a a vestra duxit deuotio
3a b Tua nos duxit f
3a c A nobis tua fraternitas
3a d Quesitum est de clericis

De Clericis coniugatis

3a e Si qui clericorum
3a f Sane et c
3a g Quod a te et c
3a h Sane sacerdotes illi qui
3a i diuersis fallacijs et c
3a k Cum olim ad nostram
3a l Johannes nobis
3a m Cum decorem domus
3a n Ex parte tua fuit
3a o vt consultationi

De Clericis non residentibus in ecclesia vel prebenda

3a p Non liceat episcopo
3a q Ex gestis et c
3a r Quia non nulli
3a s Relatum est nobis
3a t fraternitati tue
3a v Conquerente nobis
3a x decretis et c
3a y Ex parte vestra nobis fuit
3b a Qualiter archiepiscopus
3b b Inter quatuor alia
3b c Ex tue deuotionis et c
3b d Tue fraternitatis districtio
3b e Ex parte tua fuit propositum
3b f Cum dilectus filius magister
3b g Ad audientiam nostram
3b h Cum ad hoc sint beneficia
3b i Clericos in ecclesijs

De Clerico egrotante vel debilitato

3b k vt nullus de clero sine proprio
3b l non liceat ulli episcopo
3b m Ratio nulla permittit
3b n Episcopus si aliquem sibi clericum
3b o Quia in tantum quorundam
3b p Cum teneamur
3b q Referente I presbitero
3b r maioribus ecclesie
3b s Relatum est et c
3b t Quia nonnulli quam ydolorum
3b v Significatum est quod
3b x de monachis qui vicarios
3b y Ad hec licet et c
3C a preterea de B qui in ecclesia
3c b Cum non ignoretis
3c c Cum sedem apostolicam
3c d Inter cetera et c
3c e Cum iam dudum
3c f dil fil t canonicis lingonensis
3c g Tue fraternitatis deuotio
3c h nisi essent viri prouidi
3c i pro illorum prouisione
3c k Tuis questionibus
3c l Accedens ad apostolicam sedem
3c m dilecto filio p sedis
3c n vacante quadam prebenda
3c o dilecto filius B clericus
3c p de multa prudentia
3c q Quia nimis est
3c r Extirpande consuetudinis
3c s In lateranensi concilio nostri
3c t licet nobis dixerunt
3c v Exposuisti nobis
3c x dil fil B clericus
3c y Super inordinata
3D a Cum causam que inter
3d b vestris litteris fratris nostri
3d c Cum olim prior

De institutionibus

3d d Cum persona corporalis

3d e presbiter annus duos
3d f De rectoribus ecclesiarum
3d g Tua nos duxit f
3d h Exparte tua fuit
3d i Consultacionibus xi

De Institucionibus
3d k Non amplius suscipiat
3d l In ecclesia una certum
3d m Ex frequentibus querelis
3d n Auctoritate ap se
3d o Ad decorem xi
3d p Cum venissent ad ap
3d q Cum ad nram xi

De Concessione prebende
3d r Cum in minori sacdotii
3d s nulla ecclesiastica ministra
3d t Relatum est auribus nris
3d v proposuit nobis t
3d x Cum dinstiitatem corporum
3d y Cum nris olim
3e a post electionem et confirmacionem
3e b Cum super questione
3e c litteras nras accepimus
3e d Exparte ascensis
3e e Constitutus in presencia
3e f dilectus fil' magr. N
3e g Ex tenore litterarum nrarum
3e h Accedens ad se ap
3e i postulasti p se ap
3e k Cum dilecta in xpo

Ne Sede vacante aliquid inno
3e l Nouit ille qui scrutator
3e m Illa deuocionis
3e n Constitutus coram

De hiis que fiunt a plato
3e o Pacta est epoz donacio
3e p Continebatur xi
3e q Cum nos iam
3e r Nouit tue discrecionis
3e s Quanto xi
3e t Ex nostri xi
3e v Cum aplica se
3e x Tua nuper xi
3e y pastoralis officii
3f a Et si membra

De hiis que fiunt a maiori
3f b Cum in cunctis ecclesiis
3f c Quesiuit xi
3f d Ex parte sedentes xi
3f e Exparte tua nobis

Ut ecclesiastica beneficia sine diminucione conferantur
3f f Ut nrm prodeat de medio

De Rebus ecclesie alienandis vel non alienandis
3f g Non liceat epo
3f h Cum ius ecclesie
3f i Consensus totius
3f k Epi qui nichil ex ipso
3f l Nulli liceat alienare
3f m Si quis presbiterorum
3f n Ad aures xi
3f o Ut super aliquis xi
3f p Ad audienciam nram
3f q possessiones ad mensam
3f r Ad nram noticiam audi
3f s Cum laycis quamvis

De precariis
3f t precarie de quinquennio
3f v de precariis interminabili
3f x precarium vtendi

De Comodato
3f y Cum gratia sui bn

De deposito
3g a Gravamus illa quemonia
3g b Bona fides abesse

De Empcione et vendicione
3g c placuit ut presbiteri
3g d ut mensuram et pondera
3g e Cum dilecti filii
3g f peruenit ad nos
3g g Ad nram noticiam
3g h Cum causa que int
3g i Si venditori post
3g k Ex rescripto litterarum
3g l vestra nobis relacio
3g m propter sterilitatem
3g n potuit emphiteota

De Rerum permutacione
3g o Si principes voluerit
3g p ut commutaciones
3g q mancipia ecclesiastica
3g r In presencia videtur
3g s Questitum est ex parte t
3g t Ad questiones soluendas
3g v Cum olim magr. S et b
3g x Cum vniuersorum xi
3g y Exhibita nobis abbatis

De feudis
3h a Insinuacione presencium
3h b Exparte tua nobis est

De pignoribus et aliis cautionibus
3h c Nullus presbiter presumat
3h d lator presencium
3h e Ex presencium latoris
3h f Illo nos credimus
3h g Ex litteris tue fraternitatis
3h h Cum contra Cunem
3h i Significante R cive
3h k Cum constet in mulierem

De fideiussoribus
3h l Clericus fideiussoribus
3h m peruenit ad nos
3h n Constitutus in presencia nra
3h o Quod quibusdam religiosis
3h p Cum pro quo te fide

De Solucionibus
3h q Ad hoc in aplice xi
3h r Si quoruudam xi
3h s Odardus clericus
3h t Ad qui consequitur

De donacionibus
3h v prudentes xi
3h x fraternitatem tuam
3h y Certum est albatem
3i a Consultacionibus
3i b per tuas litteras
3i c Cum dilectus albas
3i d pastoralis officii
3i e Inter dilectos filios
3i f Apostolice sedis
3i g propter eius ingratitudinem

De peculio clericorum
3i h Investigandum est si m
3i i presbiteri qui dyocesi
3i k ut vniuersitatis presbiteri
3i l Inquirendum est
3i m Si quis sane clericorum

De Testamentis et vltimis voluntatibus
3i n Quoniam ad nos
3i o Cum in pregredientibus
3i p Nos quidem xi
3i q Indicante xi
3i r filius uir f constitutus
3i s Si heredes iussa testatoris

3i t Cum in officiis caritatis .
3i v Ad haec praesentibus innotescat .
3i x Cum nos ꝛc .
3i y Cum esses in curia .
3k a Relatum quod cum ad .
3k b Relatum est auribus .
3k c Cum tibi de benignitate .
3k d Officii ꝛc .
3k e Requisisti de his .
3k f Raynucius decedens .
3k g Tua nobis fraternitas . .
3k h Raynaldus peponis .
3k i Johannes clericus ꝛc .
3k k De his que ornamentis . .

De successionibus ab intestato

3k l Sed hoc ibidem in veteri .
3k m Sancto concilio allatum est .
3k n Cum dilectus filius . .

De sepulturis

3k o Nos instituta patrum .
3k p Relatum est auribus .
3k q Fraternitatem tuam non .
3k r De his que in infirmitate vel .
3k s Ex parte canonicorum .
3k t Cum liber sit ꝛc .
3k v De uxore vero viri .
3k x Cum super quodam capitulo .
3k y Certificari voluisti .
3l a In nostra praesentia .
3l b Ex parte praesentium .
3l c Sacris est canonibus .
3l d Abolende consuetudinis .
3l e Parrochianis tuis qui .

De parrochiis et alienis parrochianis

3l f Si episcopus ex donatis .
3l g Ut dominicis vel festivis .
3l h Nullus episcopus alterius .
3l i Super eo vero quod
3l k Significavit nobis .

De decimis et primitiis et oblationibus

3l l Decimas praecipimus omnium .
3l m Nonnulli generis exactionis .
3l n Ex multiplici consideratione
3l o Commissum ꝛc .
3l p Pervenit ad nos ꝛc .
3l q Nuncios ꝛc .
3l r Cum homines de Bertona .
3l s Dilecti filii abbas et .
3l t Suggestum est nobis ex parte .
3l v Ex parte tua ad nos .
3l x Licet de benignitate .
3l y Ad audientiam nostram .
3m a Cum a nobis sollicitudo .
3m b Parochianos ꝛc .
3m c Ad haec donacionem decime .
3m d De terris quas judei .
3m e Audivimus sit grave .
3m f Cum sint homines .
3m g Prohibemus ne laici .
3m h Ad apostolicae sedis regimen .
3m i Ex parte canonicorum .
3m k Non est in potestate
3m l Ex transmissa nobis .
3m m A nobis tua fraternitas
3m n Tua ꝛc .
3m o Tua nobis fraternitas
3m p Ex parte tua ꝛc .
3m q Pastoralis officii
3m r Cum contingat quandoque .
3m s Cum in tua diocesi .
3m t Dudum adversus fratres .
3m v In aliquibus regionibus .
3m x Cum non sit in homine .
3m y Super abbates
3n a Inter dilectos nostros .

De regularibus et transeuntibus ad religionem

3n b Nullus tondeatur .
3n c Si quis ante annos .
3n d Ut clerici qui se .
3n e Vidua si sponte velum .
3n f Johannes frater ꝛc .
3n g Cum in insulis .
3n h Non est nobis dubium .
3n i Ad nostram noveris .
3n k Super eo quod quaesitum .
3n l Sane de canonico .
3n m Significatum est nobis .
3n n Cum vir ꝛc .
3n o Porrectum nobis
3n p Cum simus ꝛc .
3n q Sicut tenor litterarum ꝛc .
3n r Ad apostolicam sedem .
3n s Sicut nobis fuit .
3n t Licet quibusdam monachis .
3n v Veniens ad apostolicam sedem .
3n x Consulti sumus .
3n y Postulasti ꝛc .
3o a Ex parte tua .
3o b Statuimus .
3o c Ne religiosi .

De conversione conjugatorum

3o d Praeterea vir laycus .
3o e Verum post consensum .
3o f Quidam intravit monasterium .
3o g Cum sis praeditus scientia .
3o h Conjugatus ꝛc .
3o i Sane si conjugati .
3o k Ex publico instrumento .
3o l Uxoratus sine licentia .
3o m Ex parte abbatis .
3o n Consuluit nos .
3o o Carissimus ꝛc .
3o p Placet nobis ꝛc .
3o q Ad apostolicam sedem ꝛc .
3o r Ex parte tua est .
3o s Constitutus in praesentia .
3o t Veniens ad praesentiam .
3o v Accedens ad praesentiam .
3o x Significavit nobis .
3o y Gaudemus in domino .
3p a Dudum a laico .
3p b Mulier que in fide .

De conversione infidelium

3p c Laudabilem ꝛc .
3p d Ex litteris tuis .

De voto et voti redemptione

3p e De peregrinationis voto .
3p f Venientis ad nos .
3p g Litteraturam tuam .
3p h Scripture ꝛc .
3p i Non est voti dicendus .
3p k Licet universis liberis .
3p l Magne devotionis . . .
3p m Quod super his ꝛc .
3p n Ex multa tue sollicitudinis .
3p o Per tuas nobis .
3p p Postulasti an .

De statu monachorum et canonicorum regularium

3p q Theodosius ꝛc . .
3p r Monachi non pro . .
3p s Recolentes qualiter
3p t Super quodam canonico .
3p v Quod dei timorem .
3p x Cum ad monasterium .
3p y In singulis regnis .
3q a Ea que pro religionis .

De religiosis domibus et ut

3q b Nunc autem ad basilicas .
3q c Cum monasterium .
3q d De xenodochiis locis .
3q e Ad haec ꝛc .

3q f Inter quatuor etc.
3q g Constitutus in presentia nostra
3q h Cum venerabilis frater noster
3q i Cum dilectus filius etc.
3q k Ne nimia religionum
De Capellis monachorum
3q l In ecclesiis ubi monachi
3q m Dilectus filius M.
3q n Ex parte tua fuit
3q o Ad audientiam nostram
De Iure patronatus
3q p Perlatum est etc.
3q q Quecumque ecclesia etc.
3q r Cum in quibusdam
3q s Preterea quia inter
3q t Quod autem consulis
3q v Quia clerici quidam
3q x Ex litteris quas
3q y Illud precium non
3r a Querimoniam etc.
3r b Cum laici episcopo
3r c Cum pastoralis etc.
3r d Si vero ordinatio alicuius
3r e Cum seculum relinquentes
3r f Ex insinuatione O.
3r g Consuluit nos etc.
3r h De iure vero patronatus
3r i Nullus laicus ecclesias
3r k Significasti etc.
3r l Consultationibus etc.
3r m Suggestum est
3r n Relatum est quod
3r o Cum te decet
3r p Preterea quoniam advocati
3r q Cum autem advocatus
3r r Nobis fuit etc.
3r s Per nostras postulasti
3r t Cum propter discordias
3r v Cum dilectus filius etc.
3r x Pastoralis officii etc.
3r y Postulasti per sedem apostolicam
3s a Transmisisse ad nos
De Censibus exactionibus et procurationibus
3s b Sancitum est ut
3s c Omnis anima sublimioribus
3s d Placuit etc.
3s e Licet multum etc.
3s f Pervenit ad nos
3s g Cum apostolus sit et sicut
3s h Prohibemus insuper
3s i Preterea illi qui
3s k Ecclesias quas de novo
3s l Innovamus etc.
3s m Cum clerici etc.
3s n Ea que de avaricie
3s o Significaverunt nobis
3s p Sopite etc.
3s q Quamvis ad modum etc.
3s r Quanto ecclesiis
3s s Cum iusticia nostra
3s t Ex parte compostellani
3s v Cum olim etc.
3s x Olim causam quam
3s y Cum venerabilis frater
3t a Super eo quod frater
3t b Procurationes que
3t c Venerabilis frater noster
3t d Cum inuper archiepiscopus
3t e Cum canonicas maiores
3t f Auctoritate presentium
De Consecratione ecclesie vel altaris
3t g Ad hec si altare fuit
3t h Tua fraternitas etc.
3t i Quod in dubiis etc.
3t k Proposuisti quod vestibus
3t l Cum sis etc.
3t m Ligneis edificiis
3t n Consuluisti etc.
3t o Cum fuerit ex relatione
3t p Aqua per episcopum benedicta
3t q Si ecclesia non consecrata
De Celebratione missarum et sacramento eucharistie
3t r Presbiter mane
3t s Quidam laicorum
3t t Consuluisti etc.
3t v Consilium nostrum etc.
3t x Ex parte tua etc.
3t y Cum Marthe etc.
3v a De homine etc.
3v b In quadam tua epistola
3v c Dolentes referimus
3v d Sane cum olim
3v e Cum creatura non habeat
3v f Te referente etc.
3v g Perniciosus in anno
3v h Litteras tuas recepimus
De Baptismo et eius effectu
3v i Si quis puer
3v k De quibus dubium
3v l Maiores ecclesie causas
3v m Debitum etc.
3v n Non ut apponeres
3v o Licet grecos diebus
De presbitero non baptizato
3v p Si quis presbiter
3v q Apostolicam sedem consuluisti
3v r Veniens ad apostolicam sedem
De Custodia eucharistie crismatis et aliorum sacramentorum
3v s Statuimus ut in cunctis
3v t Relinqui volumus
De Reliquiis et veneratione sanctorum
3v v Audivimus quod quidam
3v x Cum ex eo quod quidam
De observatione ieiuniorum
3v y Ex parte tua fuit
3x a Consilium nostrum etc.
3x b Explicari per sedem apostolicam
De purgatione post partum
3x c Volens etc.
De Ecclesiis edificandis vel reparandis
3x d Quicumque ecclesiasticum beneficium
3x e Cum dicat apostolus
3x f Ad audientiam nostram pervenit
3x g De his que parochiales
3x h Ad audientiam nostram
3x i Tua nos duxit
De Immunitate ecclesiarum et rerum ad eas pertinentium
3x k Ut in domibus ecclesiarum
3x l Pervenit etc.
3x m Iudicatum est etc.
3x n Non minus etc.
3x o Cum ecclesia dei
3x p Inter alia etc.
3x q Ad usus consules
3x r Quia plerique prelati
3x s Ecclesia in qua
3x t Immunitatem ecclesiarum
Ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant
3x v Multa sunt negotia
3x x Sacerdotibus et diaconis
3x y Non magnum opus
3y a Sed nec procurationes

zy b Clericos in sacris
zy c Secundum instituta
zy d Relatum est quod in ecclesia
zy e Sicut te accepimus
zy f Sententiam sanguinis
zy g Super specula 2i

De sponsalibus et matrimoniis

x a De francia quidam nobilem
x b Preterea hii qui de
x c Pervenit qui puellam
x d Ad audientiam nostram ap
x e De illis autem qui
x f De muliere que est
x g Ex litteris 2i
x h Sponsam alterius
x i Ex parte et mulieris
x k Ex litteris sollicitam
x l Non est nobis
x m Preterea de muliere
x n Veniens ad apostolicam sedem
x o Cum locum non habeat
x p Veniens ad nos V
x q Commissum 2i
x r Requisivit a nobis tua f
x s Cum in apostolica 2i
x t In presentia nostra
x v Per opera caritatis
x x Adicimus quod per tuas
x y Sicut ex litteris tue f
x a a Cum apud sedem ap
x a b Dilectus filius R
x a c Tue fraternitati 2i
x a d Tua nobis duxit fraternitas
x a e Cum in tua diocesi 2i
x a f Consultationi tue
x a g Gemma mulier
x a h Is qui fidem dedit
x a i Si inter virum et mulierem
x a k Adolescentes qui sibi despo

De desponsatione impuberum

x a l Tua fraternitas requisivit
x a m Ubi non est consensus
x a n Puberes a pube
x a o Litteras fraternitatis tue

x a p Accessit ad presentiam
x a q Continebatur in litteris
x a r De illis qui infra
x a s A nobis tua discretio
x a t De illis qui in minori
x a v Attestationes super ea
x a x Ex litteris tue fraternitatis
x a y Duo pueri W et Wa
x b a Ad dissolvendum quod semel fuerat
x b b Tue nobis exhibite

De clandestina desponsatione

x b c Si quis clam
x b d Quod nobis 2i
x b e Cum inhibitio

De sponsa duorum

x b f Duobus modis dicitur
x b g Accepisti illam in uxorem
x b h Licet preter solitum
x b i Tua fraternitas nos consuluit
x b k Tuas dudum 2e

De condi appo in despo

x b l Quemadmodum sub conditione
x b m Cum sit in primum 2i
x b n De illis autem 2i
x b o Verum cum aliqui
x b p Super eo vero quod
x b q Per tuas litteras
x b r Si conditiones

Qui cleri vel vo ghe (?) possunt m

x b s De dyacono qui in
x b t Ex litteris tuarum
x b v Meminimus 2i
x b x Consuluit nos tua
x b y Veniens ad presentiam
x c a Rursus quidam votum
x c b Presumitur nobilis

De eo qui duxit in matrimonium quam pol

x c c Propositum est nobis
x c d Significavit nobis
x c e Super hoc vero
x c f Ex litteris tuarum
x c g Cum habeat uxorem
x c h Significasti nobis
x c i Veniens ad presentiam nostram
x c k Si quis uxorem vivente

De coniugio leprosorum

x c l Pervenit ad nos quod
x c m Quoniam nemini licet

x c n Litteras 2i

De coniugio servorum

x c o Dignum est 2i
x c p Proposuit nobis M
x c q Licet 2i
x c r Ad nostram noveris

De natis ex libero ventre

x c s Videtur nobis esse credimus

De cognatione spirituali

x c t Verum autem filii
x c v Si vel vir vel mulier
x c x Super eo quod a nobis
x c y Martinus B duxit
x d a Contracto matrimonio
x d b Veniens ad apostolicam sedem
x d c Tua nos duxit
x d d Ex litteris in accepimus

De cognatione legali

x d e Si qua per adoptionem

De eo qui cognovit consanguineam uxoris

x d f Si quis cum filiastra
x d g Veniens ad nos lator
x d h De illo qui uxorem
x d i Transmisse nobis
x d k Super eo quod postulas
x d l Discretionem tuam
x d m Fraternitatis tue 2i
x d n Ex litteris tue f
x d o Veniens ad apostolicam sedem
x d p Tue fraternitati deducto
x d q Jordane mulieris

De consanguinitate et affinitate

x d r Ex litteris tuis accepimus
x d s Super eo quod inveniemus
x d t Quod dilectio 2i
x d v De infidelibus
x d x Quod super his 2i
x d y Quia circa 2i
x e a Tua nos duxit f
x e b Non debet reprehensibile
x e c Vir qui a stirpe

De frigidis et maleficiatis

x e d Accepisti mulierem
x e e Quod sedem 2i
x e f Ex litteris tuis accepimus
x e g Consultationi tue
x e h Laudabilem 2i
x e i Fraternitatis tue litteras
x e k Litteras tuas nobis

De matrimonio contracto contra interdictum ec

x e l Littere quas nobis

r d g Significavit nobis et
r d h Quod olim preceptum
r d i Et si iudeos quos
r d k Postulasti qualiter
r d l In non nullis provincys
r d m Cum sit nimis
r d n Ad liberandam etiam
r d o Ex parte quorundam
r d p Nulli iudei baptizati

De hereticis

r d q Dubius in fide infidel
r d r Qui alios cum sit
r d s Firmissime tene et
r d t Fraternitatis tue
r d v Si quis episcopus hereticos
r d x In eos qui catholica
r d y Cum christus perfectus deus
r e a Sicut beatus leo
r e b Ad abolendam etc
r e c Vergentis in senium
r e d Si adversus nos
r e e Cum ex iniuncto etc
r e f Excommunicamus itaque
r e g Sicut in vno corpore
r e h Excommunicamus et anathematizamus
r e i Absolutos se noverint

De scismaticis

r e k Quod a predecessore
r e l Fraternitati tue

De apostatis et reiteran bap

r e m Presentia dicta
r e n Ex litteris tuam
r e o Tue fraternitatis etc
r e p Quidam sicut accepimus
r e q A nobis expetit et f
r e r Consultationi tue

De hys qui filios occiderunt

r e s Venientes ad nos m
r e t De infantibus
r e v Intelleximus quod qui

De infantibus et lang expo

r e x Si a patre sive

De homicidio volun vel ca

r e y Si quis per indus
r f Adversitati siue
r f b Si perfodiens inventus
r f c Cum in juramento
r f d Si aliquis causa exeundi
r f e Sicut dignum etc
r f f Presbiterum qui quendam

r f g Continebatur in litteris
r f h Lator presentium
r f i Suscepimus litteras et
r f k Ad audientiam apostolatus
r f l Dilectus noster
r f m Dilectus filius A
r f n Ex litteris tue f 1°
r f o Ex litteris tue f 2°
r f p Significasti quod cum
r f q Petrus dyaconus
r f r Significasti nobis
r f s Tua nos duxit f
r f t Sicut ex litterarum tenore
r f v Postulasti etc
r f x Exhibita nobis
r f y Johannes sacerdos
r g a Petitio tua
r g b Quidam ut asseris

De Torneamentis

r g c Felicis memorie
r g d Ad audientiam nostram

De clericis pugnantibus in du

r g e Porro si clericus
r g f Henricus presbiter

De Sagittariis et balista

r g g Artem illam mortiferam

De adulteriis et stupro

r g h Si seduxit quis virginem
r g i Pervenit ad nos
r g k Si vir sciens
r g l Maritus etiam
r g m Significasti nobis
r g n Intelleximus quod cum
r g o Tua fraternitas

De raptoribus incend et vio

r g p De illis autem qui de loco
r g q Super eo vero
r g r Excommunicationi subdantur
r g s In archiepiscopatu tuo
r g t In litteris tuis
r g v Cum causa que inter
r g x Accedens ad apostolicam sedem

De furtis

r g y Qui furatur hominem
r h a Fures et latrones
r h b Si quis ypocritice vel tery
r h c Qui cum fure partitur
r h d Ex litteris tuis

De usuris

r h e Plures clericorum

r h f Quoniam non solum
r h g Quia in omnibus
r h h Super eo vero
r h i Cum tu manifestos
r h k In civitate tua dicis
r h l Preterea prohibemus
r h m Conquestus est nobis
r h n Tua nos duxit f
r h o Consuluit nos tua
r h p Quam periculosum
r h q Post miserabilem
r h r Duas dudum
r h s Quia frustra legis
r h t Cum in dyocesi tua
r h v Salubriter etc
r h x Michael laycus
r h y Quanto amplius
r i a Naviganti vel eunti

De crimine falsi

r i b Falsidicus testis
r i c Super eo quod sinam
r i d Ad audientiam nostram
r i e Dura sepe vndata
r i f Licet ad regimen etc
r i g Quam gravem pene
r i h Ad falsariorum confutandam
r i i Accedens etc
r i k Ex conscientia etc

De Sortilegiis

r i l In tabulis vel codicibus
r i m Ex tuarum litterarum
r i n Ecclesia vestra episcopo

De Collisione

r i o Scripta fratres relegentes
r i p Crimina semel audita
r i q Audivimus usque ad
r i r Ante clamor qui

De delicto puerorum

r i s Pueris grandiusculis
r i t Referente nobis h

De clerico venatore

r i v Episcopum presbiterum
r i x Omnibus servis dei

De clerico percussore

r i y Si quis in aliquo gradu
r k a Preterea quia mulierem
r k b Presentium lator
r k c Continebatur litterarum

De clerico maledicto

r k d Innotuit nobis etc

r k c Statuimus ut si quis
de Clerico excoicato
r k f Si quis eps presbit
r k g Si quis psbit
r k h Clerici aut si qui
r k i Latores pntu
r k k Illud dns in b
r k l Fraternitati tue 2
r k m Postulasti per se ap
r k n Proposuit nobis p
r k o Apostolice sedis 2
r k p Si celebrat vndri
de clerico no ordi^to ministr
r k q Si quis baptizauit
r k r Reluttis t f nobis
de clerico p saltu pmoto
r k s Tue litteris continebat
de eo qui furtiue ordi s
r k t Veniens ad nos p
r k v Cum h lator
r k x Innotuit nobis
de excessibg pla 2 sub
r k y Peruenit ad audiam
r l a Ad hec qm eps
r l b Ad aures nras
r l c Clerici 2
r l d Sane si epi
r l e Illud etiam de vicariis
r l f Cum ad quorud
r l g Sicut ymie cpatus
r l h Quam sit graue circa
r l i Reluttis viris
r l k Prt dil fil f b r p
r l l Accedentibus ad nos
r l m Dil fil i psbit
r l n Dil in xpo filia
r l o Grauem 2 dolore
r l p Nimis iniqua 2
r l q Nimis praua 2
r l r Tanta est clamis petri
de Noui opis nūciacōne
r l s Intelleximus ex litteris
r l t Cum ex iuncto
r l v Significantibg canoic
r l x Hys qui opus
de priuilegiys 2 exces pri
r l y Episcopalia gubnacula
r m a Sicut i iudiciis laycorum
r m b Cum et plantare
r m c Dilecti filii fres
r m d Ad hec 2
r m e Si dictum quam
r m f Porro quam
r m g Recepimus
r m h Sane 2
r m i Patentibus litteris
r m k Quam nos tenere
r m l Cum olim essemus
r m m Exparte abbatisse
r m n Cum olim ppter
r m o Accedentibus ad puciam
r m p Cum capella duas
r m q Recte sedentis i trono
r m r Exparte tua fuit
r m s Pastoralis officii 2
r m t Petistis p sedem ap
r m v Cum per confessionem
r m x Quia circa 2
r m y Antiq patriarchalum
r n a Ut priuilegia que
r n b Quod no nullus
r n c Quanto amplius 2
r n d Exparte tua fuit
r n e Super specula 2
r n f Quia intencionis nre
r n g In hys que ad cultu
r n h Audum sunt pōem
r n i Quidam sunt asserīs
r n k Consultacōni nre
de purgacōne canonica
r n l Nobilis ho uel ingr
r n m Si quis psbit
r n n Moniales si libidibg
r n o Si quis de gradu
r n p Quociens videm epus
r n q Nos int alia
r n r Cum p innocencia
r n s Ex tuarum intelleximus
r n t Constitutus i p nra
r n v Inter solllicitudines
r n x Cum dilectus 2
r n y Cum i iuuentute sua
r o a De testibus 2
r o b Accedens ad puciam
r o c Cum dilectus fil
r o d Accepimus lras
de purgacione vulgari
r o e Cum suscepti regiminis
r o f Significantibus vo laycis
r o g Dilecti fil nouit
de iniuriys 2 dapno dato
r o h Si rixati fuint
r o i Si quis apparuerit
r o k Si vos alienus
r o l Si lesit quis
r o m Si egressus quis
r o n Si quis domum
r o o Olim sedentibus
r o p In nra 2 suum iniur
r o q Si culpa tua
de penis
r o r Ea que frequenter
r o s Presbiteri inferre
r o t Licet ins aplin
r o v Calumpniam 2 audaciam
r o x Quod in dubiys 2
r o y Tue discrecionis peri
r p a Constitutus in pncia
r p b Super hys de quibus
r p c Quam ad nos rectores
r p d Ad aures nras aplatus
r p e Dilectus filius electus
r p f In quibusd pncijs
r p g Grauem capitulo
de penitentiys 2 remissioibg
r p h Manifesta pcca
r p i Qui psbiterum occidit
r p k Significauit nobis
r p l Quod aut consuluisti
r p m Quod quidam ad
r p n Licet eam vetus
r p o Quesitum est vtr
r p p Deus qui ecclesiam
r p q Officii 2
r p r Noua quedam
r p s Quod nre 2
r p t Omnis vtriusq sexus
r p v Cum infirmitas cor
r p x Cum ex eo 2
r p y Nos postulasti
r q a Ne p dilacōne
de Sententia excommunicacōis
r q b Super eo vero
r q c Monachi vero 2
r q d Si vero aliquis
r q e Si vero aliquis
r q f Non dubium
r q g Mulieres 2 alie
r q h Porro si aliqui
r q i Nulli se posset
r q k Parrochianos nros
r q l Ex tenore tuarum
r q m Dilecto nobis q

Tituli primi libri

1qn Adhec omnipotens prochi ·
1qo Cum nostris 2j ·
1qp Cum non ab homine ·
1qq Cum desideres 2j ·
1qr Veniens ad apostolicam sedem ·
1qs Pervenit ad nos 2j ·
1qt Significavit nobis ·
1qv Tua nobis duxerit ·
1qx Ad eminenciam sedis apostolice ·
1qy A nobis fuit expetitum tua ·
1r a Conquesti sunt nobis ·
1r b Pervenimus ex litteris ·
1r c Venientes ·
1r d In audientia nostra ·
1r e Quod de his 2j ·
1r f Cum pervenisset que inter ·
1r g A nobis est sepe quesitum ·
1r h Nuper a nobis ·
1r i Quod in dubiis 2j ·
1r k Inter alia quod Strigoniensi ·
1r l Cum illorum absolucio ··
1r m De monialibus tua ··
1r n Si vero 2j ·
1r o Ut fame 2j ·
1r p Contingit interdum ·
1r q Relatum est nobis ·
1r r Sacris est canonibus ·
1r s Sicut nobis ·
1r t Per tuas litteras ·
1r v Si aliquis forte ·
1r x Officii 2j ·
1r y Responso nostro ··
1s a Inquisicioni tue ··
1s b Contingit interdum ·
1s c In presencia dilecti filii ·
1s d Quante presumpcionis ·
1s e Sacro approbante concilio ·
1s f Noverit 2j ·
1s g Canonica constitucione ·
1s h Super eo quod michi ·
1s i Venerabili f. n. ·
1s k Graviter venerabilis ·
1s l Cum voluntate ·
1s m Si consuetudine publice ·
1s n Duobus collata ·
1s o Permittimus ecclesiarum ··
1s p Quamvis incidens ·
1s q Si quem sub hac forma ·
1s r Pueris qui in canonicis

De verborum significacione

1s s Innovate novale ·
1s t Nam et in ·
1s v Nam et ego vinguntur ·
1s x Quod dicit autem ·
1s y Joseph non cognovit ·
1t a Intelligencia dictorum ·
1t b Michi obstat ·
1t c Prestita pro ecclesiam ·
1t d Quamvis omnis ·
1t e Servus est de cadaver ·
1t f Pactum dicitur ·
1t g Quod dictum est a iure ·
1t h Causam cupiens ·
1t i Audivimus tua f. ·
1t k In his que ambiguitatis ·
1t l Olim tibi scripsisse ·
1t m Cum in pluribus ·
1t n Cum tibi de benignitate ·
1t o Cum electi placitum ·
1t p Ceterum quod pro tua ·
1t q Quod per novale ·
1t r Venerabili f. n. ·
1t s Expetere dilecte in x° ·
1t t Cum olim pro ·
1t v Abbate sane Silvani ·
1t x Super quibusdam ·
1t y Nominum expedire ·
1v a A dilecto filio ·
1v b Cum inter nos ·
1v c Ex parte v fuit ·
1v d Ex parte v fuit 2° ·
1v e Tua nobis f. ·
1v f Transmisse littere ·

De regulis iuris

1v g Omnis res per quascumque ·
1v h Estote misericordes ·
1v i Qui scandalizaverit ·
1v k Quod non est licitum ·
1v l Quod latet ·
1v m Cum in contemplacione ·
1v n Quae multociens ·
1v o Qui ex timore fecerit ·
1v p Deflerat peccata ·
1v q Quamvis tamen ·
1v r Indignum 3 r a w ·

De Summa trinitate et fide catholica

6 A Fideli
De Constitucionibus
6 B Licet Romanus ·
6 C Ut animarum ·
De Rescriptis
6 D Ipso iure ·
6 E Cum in multis ·
6 F Dispendia ·
6 G Cum aliquibus ·
6 H Si gratiose ·
6 I Susceptum ·
6 K ~~Si duobus fecerit~~ +
6 K Statuta quaedam sup ·
6 L Clericis cum ab ecclesia ·
6 M Si cui ·
6 N Si propter tua ·
6 O Statutum quia ·
6 P Tibi qui gratiam ·
6 Q Si pro te alium ·
6 R Si duobus super pluribus ·
6 S Ecclesia per ambiciosam ·
De Consuetudine
6 T Consuetudinem ·
6 V Non putamus ·
6 X Non est in probando ·
6 Y Cum in tua ecclesia ·
De postulacione prelatorum
6 a a Ipetius ·
De electione et electi potestate
6 a b Statuimus ut si quis ·
6 a c In electionibus ·
6 a d Ubi periculum maius ·
6 a e Ut circa electiones ·
6 a f Qualitate etatis ·
6 a g Si sit ecclesiis ·
6 a h Ipetius scrutinio ·
6 a i Nulli littere ·
6 a k Si quis contigerit ·
6 a l Eius constitucio ·
6 a m Si forte in electione ·
6 a n Sciant cuncti ·
6 a o Generali lege constitucione ·
6 a p Licet canon a se ·
6 a q Nemo deinceps ·
6 a r Duplicibus collacionis ·
6 a s Fundamenta militantis ·
6 a t Ex quibus in causa ·
6 a v Si quis electus ·
6 a x Qui contra ·
6 a y Sicut cum pro forma ·

6 g v Cum appellacionibus
6 g x Ab eo qui appellat
6 g y Non solum i nouatis
6 h a Contradictioni antiq
6 h b Appellacio quam i scriptis
6 h c Si a iudice a quo
6 h d A collacione benef
6 h e Licet ab interlocutoria

De vita et ho cleric

6 h f Clerici qui clericalis

De clericis coniugatis

6 h g Clerici qui cum vnicis

De clericis no resi i ec

6 h h Consuetudinem que

De prebendis et dignitatibus

6 h i Susceptum regiminis
6 h k Licet ecclesiarum
6 h l Statutum s ec
6 h m Quamvis plenissime
6 h n Cum de beneficio
6 h o Super eo q prebendas
6 h p Cum cui canonicatus
6 h q Si pro clericis pauperibus
6 h r Si cum super quis
6 h s Mandato nostro sub certa
6 h t Si clericus pro quo
6 h v Hii qui auctoritate
6 h x Postquam canonicatui
6 h y Dudum venerabili fr
6 i a Cunctis sepe dubitatur
6 i b Cum in illis quibus
6 i c Si tibi absenti
6 i d Cum qui beneficium
6 i e Is cui conceditur
6 i f Si beneficia que per se
6 i g Non pt dispensacio
6 i h Si apostolice sedis
6 i i Si motu proprio
6 i k Si pluribus simul
6 i l Cum in ecclesia tua
6 i m Si tibi concesso a nobis
6 i n Cui de nostro mandato
6 i o Licet episcopus beneficium
6 i p Is cui p mandatum
6 i q Si pauper clericus
6 i r Si a sede apostolica
6 i s Cum singula officia
6 i t Cum i ecclesiis cathedralibus
6 i v Presenti declaramus
6 i x Si apostolica sede
6 i y Si cui nulla

6 k a Si episcopus cui nullis
6 k b Quamvis tibi nuper
6 k c Si is cui de canonicatu
6 k d Quidam p litteras s ec
6 k e Mandatum apostolicum

De clerico egrotante

6 k f Pastoralis officii

De institucionibus

6 k g Et si capitulum sede
6 k h Si is ad quem

De concessione prebende et ec

6 k i Cunctis electis et
6 k k Detestanda iniquorum
6 k l Ne captande aliene
6 k m Executor super provisione
6 k n Si capitulo alicuius
6 k o Si soli ordinario
6 k p Auctoritate maiorum pre
6 k q Cum constitucione

De sede vacante

6 k r Si adeptum et capitulum

De rebus et no alienandis

6 k s Dudum et
6 k t Hoc consultissimo

De rerum permutacione

6 k v Licet in tua dyoc

De testamentis et vltimo

6 k x Si pr filium et filiam
6 k y Religiosus executor

De sepulturis

6 l a Animarum periculis
6 l b Cum quis eciam
6 l c Is qui habens
6 l d Licet pr morte f
6 l e Religiosi nisi a

De decimis

6 l f Dispendiosam vit
6 l g Statuto presenti

De regularibus transe ad re

6 l h Is qui monasterium
6 l i Non solum et i
6 l k Constitucionem
6 l l Visitantes illius
6 l m Qui post votum ast
6 l n Si ad solum abbatem

De voto et voti redempcione

6 l o Quod votum debeat

De statu regularium

6 l p Periculoso et detestabili

De religiosis domibus

6 l q Religionum diuersitatem

De capellis monachorum

6 l r Presbiteri qui ad curam

De iure patronatus

6 l s Si laycus ius patronatus

De censibus et exacti pla

6 l t Romana ecclesia
6 l v Exigit perversorum
6 l x Felicis recordacionis
6 l y Cumque pedagiorum
6 m a Preterea declaramus

De consecracione et ul al

6 m b Si ecclesiam pollui

De reliquiis et vene sanctorum

6 m c Gloriosus deus i sanctis

De i munitate et ec et locorum reli

6 m d Cunctis nonnulli
6 m e Decet domum domini sanctitudo
6 m f Clericis laycos infestos
6 m g Quam vt intellexinius
6 m h Hos qui temporale

Ne cleri vel mo negociis secularibus se i

6 m i Statutum s ec
6 m k Quod periculosum religiosis
6 m l Episcopus seu quivis

De sponsalibus et mat ec

6 m m De sponsalibus primo

De desponsacione impuberum

6 m n Si infantes ad invicem

De cognacione spirituali

6 m o Dum inter baptizatum
6 m p Per catheacismum
6 m q Quamvis non plures

De accusacionibus i quisi et de ec

6 m r Postquam eciam eo
6 m s Si is cui contra te

De hereticis

6 m t Cum episcoporum
6 m v Quicumque hereticos
6 m x Filii vel heredes illorum
6 m y Super eo quod sepcium
6 n a Vt inquisitionis negocium
6 n b Presidentes regimini
6 n c Cum contumacia
6 n d Accusatus de heresi
6 n e Statutum quo certis

De scismaticis

6 n f Si aliquis dubitacione
6 n g Vt officium inquisicionis

6 n h Ut commissi nobis officii
6 n i Contra christianos qui ad
6 n k Decrevit se etc.
6 n l Statutum fe. etc.
6 n m Inquisitores haereticae
6 n n Per hoc quod negotium
6 n o Ut inquisitionis negotium
6 n p Cum sedis legatos
6 n q Statuta quaedam

De Schismaticis

6 n r Ad succidendos

De Homicidio

6 n s Pro humani redemptione
6 n t Praelatis vel clericis

De Usuris

6 n v Usurarum voraginem
6 n x Quamquam usurarii

De Excessibus praelatorum

6 n y Cum ex eo quod praedicatores

De Privilegiis

6 o a Volentes libertatem
6 o b Cum de diversis mundi
6 o c Abbates quos ap. se.
6 o d Auctoritate se. ap.
6 o e Ne aliqui de indultis
6 o f Ut ap. se. benignitas
6 o g Cum personae ecclesiasticae
6 o h Episcoporum et aliorum
6 o i Per exemptionem
6 o k Si papa in aliquo
6 o l Licet nobis concessum
6 o m Cum episcopi eorum qui superiores

De iniuriis et damno

6 o n Et si pignorationes

De poenis

6 o o Romana ecclesia
6 o p Degradatio qualiter
6 o q Cumque ad reorum custo
6 o r Ubicumque alicui
6 o s Felicis recordationis

De poenitentiis et remissionibus

6 o t Romana ecclesia etc.
6 o v Si episcopus pro subditis
6 o x Indulgentiae quae ab

De Sententia excommunicationis

6 o y Cum medicinalis
6 p a Solet a non nullis
6 p b Statuimus ut nullus
6 p c Quia periculosum est
6 p d Romana ecclesia
6 p e Dilecto filio etc.
6 p f Venerabilibus etc.
6 p g Decernimus ut iudices
6 p h Constitutionem fe. rec.
6 p i Praesenti generali declaramus
6 p k Quamquam pro eo quod
6 p l Si iudex laicus
6 p m Statutum Gregorii papae
6 p n Licet excommunicatio
6 p o Si clericos
6 p p Si sententia praedicti
6 p q Si civitas castrum
6 p r Is qui in ecclesia
6 p s Cum in baptismo
6 p t Is cui est ecclesiae
6 p v Religiosi qui manus
6 p x Eos qui a sententia
6 p y Cum quis absque
6 q a Alma mater ecclesia

De verborum significatione

6 q b Veniens etc.
6 q c Constitutionem felicis etc.
6 q d Exiit qui seminat
6 q e Privilegium monasterio
6 q f Sicut nobis significastis etc.

De Regulis iuris

6 q g Beneficium ecclesiasticum
6 q h Possessor malae fidei
6 q i Sine possessione
6 q k Peccatum non dimittitur
6 q l Peccati venia non datur
6 q m Nemo potest ad impossibile
6 q n Privilegium personale
6 q o Semel malus semper
6 q p Ratum quis habere non potest
6 q q Ratihabitionem retro
6 q r Cum sunt partium
6 q s In iudiciis non est acceptio
6 q t Ignorantia facti non iuris
6 q v Cum quis in ius succedit
6 q x Odia restringi et favores
6 q y Decet concessum a principe
6 r a Indultum a iure beneficium
6 r b Non firmatur tractu temporis
6 r c Non est sine culpa
6 r d Nullus pluribus uti
6 r e Quod semel placuit
6 r f Non debet aliquis alterius
6 r g Sine culpa nisi subsit causa
6 r h Quod quis mandato
6 r i Mora sua cuilibet nociva
6 r k Ea quae fiunt a iudice
6 r l Factum legitime retractari non
6 r m Manere a iure communi
6 r n Quod omnes tangit debet
6 r o In obscuris minimum est
6 r p Eum qui certus est
6 r q Non licet actori quod reo
6 r r Mutare consilium
6 r s Generi per speciem derogatur
6 r t Plus semper in se continet
6 r v Pro possessore habetur qui
6 r x Utile non debet per inutile
6 r y Ex eo non debet quis
6 s a Cum quid prohibetur omnia
6 s b Pluralis locutio duorum
6 s c Imputari non debet ei
6 s d Accessorium naturam sequi
6 s e Qui tacet consentire videtur
6 s f Is qui tacet non fatetur
6 s g Inspicimus in obscuris
6 s h Si quis in ius succedit
6 s i Praesumitur ignorantia
6 s k Locupletari non debet
6 s l In poenis benignior
6 s m Actus legitimi
6 s n Semel deo dedicatum
6 s o Non praestat impedimentum
6 s p Cui licet quod est plus
6 s q Qui prior est tempore
6 s r Qui sentit onus
6 s s In re communi potior
6 s t Contra eum qui legem
6 s v Non est obligatorium
6 s x Dolo facit qui petit
6 s y Non est in mora
6 t a Quod ob gratiam alicuius
6 t b Nullus ex consilio
6 t c Exceptionem obicienti
6 t d Quae contra ius fiunt
6 t e In pari delicto vel causa
6 t f Cum non stat per eum
6 t g Quod alicui suo non licet
6 t h Potest quis per alium
6 t i In malis promissis
6 t k In alternativis debitoris
6 t l Qui ad agendum admitti

ftm Qui facit per alium est
ftn Factum legittime retractari
fto Quod alicui gratiose
ftp Frustra sibi fidem
ftq Delictum persone non debet
ftr Certum contrahit ut facere
fts In argumentum trahi
ftt Nemo potest plus iuris
ftv In toto partem
ftx In generali concessione
fty Cum quid prohibetur
fva Bona fides non patitur
fvb Cum quid una via
fvc Contractus ex conventione
fvd Damnum quod quis sua
fve In fauoribus porte non
fvf Certum est quia iis committit
Datum Rome apud sanctum Petrum
quinto nonas Martii pontificatus
nostri Anno quarto

Abbates tenent vendere p conventibus
suis nisi eorum negocia sint distincti
a. o. Edocti Abbas exemptus
per nullam constitucionem pt ad aliam
abbaciam se transferre nisi de ppe licencia
vel legati. b. x. Cum venerabilis Abbatissam pt epus
instituere si moniales comiserint in eandem. c. r. Licet
que preter Abbas aut prior non pt esse nisi in reli-
gione in qua pfessionem debuerit pt pfessus. d. o. Cum etiam
eb. Cum ad monasterium Abbas non pt absolvere suos
subditos ab obediencia sua nisi de licencia superioris
g. f. licet coram nobis Abbas exemptus sine
licencia ppe non pt cedere alias sequens electio nichil valet
g. h. dilecti filii Abbates postquam fuerint confirmati
si epus petitam dare neglexerit etiam an sua benediccionem
possunt suum officium exercere. g. h. statuimus Abbates
debent esse sacerdotes Similiter archipresbiteri prepositi
et decani qui si promoti non fuerint debent a suis offi-
ciis removeri. h. l. ut abbates et Abbas pt esse in
minoribus ordinibus constitutus. h. v. Quam in
dno Abbates possunt conferre monachis et conversis
suis tonsuram postquam fuerint benedicti. h. x. Cum
contingat Abbas esse pt qui ad aliud monasterium
transivit et redyt si non habet se habuit pro renunciato
h. y. intelleximus Abbatisse non possunt excommu-
nicare vel suspendere Sed eorum subditos et capella-
nos et clericos pt p obedienciam compellere vel sua per
censuram ecclesiasticam cohercere. q. i. dilecta in xpo
Abbas non exemptus mortuo epo dz peccat appel-
lare confirmari. q. l. Cum olim Abbas tenetur
licenciare monachum si petiit ut ad religionem transeat
arciorem   Abbas
unus duabus abbaciis nunquam psit. z. q. t. ne
nimia reli. Abbas pt dispensare cum monacho
qui in seculo furtive minores ordines recepit et
subdyaconatum sumpsit. 7. t. v. Cum in lator
Abbatum Cisterciensium pfessio est epis facienda. 7.
a. f. ne dei ecclesiam Abbates non tenentur epis
ad aliud nisi ad obedienciam et ea que ecclesia Romana
gessit epis sup abbacias. ri. l. d. Sane. l. y. ecclesia
lia gubernacula Abbates de causis matrimonialibus
et publicas penas imponere non possunt nec litteras in-
dulgenciarum dare quia hoc ad epalem pertinet dignitatem
nisi hoc ex speciali privilegio eis esset indultum. 7. ll.
accedentibus Abbatisse non possunt confessiones au-
dire nec benedicere nec predicare quia hoc ad claves
ecclesie pertinet que nulli mulieri nec etiam beate
virgini sunt concessa. 7. p. r. nova quedam Abbas
exemptus pt in epm eligi sed non sine ppe
vel legati licencia confirmari. G. b. p. Si ad abbatem
Abbates non possunt ex privilegio pro villas dare

benedicciones nec tonsuras conferre nisi subditis. G. o. c.
abbates Abbates in capitulis et synodis non utuntur
mitris nisi auctoritate et simplicibus non ex-
emptis. 6. o. f. ut aplice. se Absolutus a sententia
debet in eandem sentenciam retrudi quo obstante appellacione
interposita post mandatum sibi factum vel execucionem ma-
dati si non fecerit quod iniunctum est se fecit. 2. q. d. Eloni
Absolutus a superiori si penitenciam non recepit debet
eam recipere a directo alio sacerdote. 7. bb. Sedulgentes
Absolucionis beneficium gratis debet impendi alias
esset vicium Symonie. 7. b. q. ad aures Absolvendi
mitti non debent ad papam pro iniectione in pueros
iocantes magister causa discipline se ceteris peractos
ex odio qui tunc ex eo et pro papam absolvuntur. 7. q. b. Sup
eo. et. 7. r. d. Cum illorum Nec Religiosi in clau-
stro mittendi ad papam sed per suum platum absolvuntur
7. q. c. Monachi. Nec hostiarius magnatum
et alii officiales qui clericos non gratis percusserint et qui
arcendo turbam non ex deliberacione si fortuito casu
clericum leserit ab epo possunt absolvi Nec viri vi
repellentes cum moderamine se defendendo Nec in
veniens clericum turpiter agentem cum matre filia
uxore sorore sua. 7. q. d. Si vero aliquis Item nec
pueri qui nitentem comam si ornabat quem cum clericum
ignorabat qui si iurare non vult tamquam excommunicatus
ab omnibus est evitandus. 7. q. e. Si vero aliquis Ab
solvi debet a papa qui verberat clericum vel monachum
vel religiosum et etiam conversum. 7. q. f. Non est
dubium Absolvi possunt ab epo mulieres que clericos
percusserint quia sui iuris non sunt et magnates
delicate postquam status eorum ppe sunt muniatam
ut de eius consilio corrigantur mittendi sunt ad
papam sed mulieres senes et valitudinarii seu me-
brorum destitucionibus impediti ab epo valent
fidelium communioni restitui. 7. q. g. Mulieres
7. q. o. Ea noscitur Satisfaciens clericos quem lesit
nisi in certis casibus p epm pt absolvi. 7. s. p.
Cum pridem Absolucionis forma de iniectione
manuum in clericum quod iuret stare mandatis ecclesie
que debent esse quod de certis non peniciat clericos vel
religiosos nisi in casibus a iure concessis. 7. q. l.
Ex tenore Absolvi possunt ab epo qui clericos percusserunt
si habent inimicicias capitales vel aliud impe-
dimentum vel aliquo casu quo se ppe nequeunt presentare
iniuncto eis quod impedimento cessante se eius conspectui
presentabunt. 7. q. m. Ex certo Absolucionem a sentencia
iudicis non committit papa nisi ea condicione quod ab
solvendus ponat cautionem ~~parte~~ quod velit parere
mandato ecclesie. 7. q. n. adhuc Absolvere possunt legati
a latere ab omni iniectione. 7. q. x. Ad eminenciam se ap

Actus legittimi condiciones non recipiunt neque diem .6.8. in actus legitti

absolucione non indigent qui occidit clericos in
... tyrannide abiecto habitu clericali maior
... et immiscuit se quasi plaicus .7. o. p. ... in
... absolui ... excommunicatus post mortem p. c.
... de sina exco Absolui non possunt ...
... post de iniuriacorum nisi a papa .7. q. v. Tua nos
... absolui ... quilibet ab omni sententia in articulo mortis
... de hiis Absolucione speciali non indiget
... preditorem guerrarum monentem non ... compulsando
... occidit .7. r. b. ... Absolui debet
... quam cum effractione ecclesias spoliat qui excommunicati
... de iniuria per papam absoluunt .7. n. a.
... sunt Absoluunt per episcopum moniales que
... vel ... suas manus iniciunt violentas
... de monialibus Absolucionem querat a papa
... excommunicatus per iniectionem manuum nisi duo
... non fuit in culpa ... quem dampnum inferat vel
... in fraudem dum tunc ab episcopo absoluatur
... et enormius sit leso .7. v. q. Relatum est
Absolutus reputari non debet Cum papa mittit
... excommunicatur .7. r. v. Si aliquando
Absolucio imperata tacita vite non ... pretium
... sententiis si absoluatur ab una non debet
... absolutus quod iudeos faciunt facere non debet
... Officii Absolucioni sunt hospitalarii a prelatis
... alii religiosi per iniectionem manuum in cle-
... Cancti. ... Absolucio episcopus datur ad
... qui non ... suam vite latam .7. r. t.
... Veniali Absoluere potest episcopus priores quos
... sive promulgatas sive aliis sive ...
... postulent .7. b. r. priores qui Absolucio i...
... non .6. e. r. absolucionis
Absolucionis ... Domine ... famulo tuo
... sicut ut ... tue ...
... ad ... veniam consequendo
... in noxiis ... Absens potest
... qui per ... iudicem tenuerit .7.
... Cum olim A ... non valet ... principali
... dilectos A ctiua vita fructuosior ... quam
... sed contemplativa ... .9. b. ...
... Acciones non dicit ... clerici a laycis ...
... non ... c. b. Ex parte Accionis generis non
... actor ... actionum non ... .2. f.
... Actorum ... repelli ... non ...
... aliam ... .2. h. ...
... A ctorem ... potest religiosus ...
... non potest repelli ... fuit ...
... deputari A ctor potest ... .2. ...
... sibi ... .2. b. a. Relatus ...
... impetrauit appellacione remota ...
... qui ... .2. b. b. ...
Actor debet mitti in possessionem rei petite ...
... quo ... presente est actor

...

verus possessor Et si infra annum cauciones de ...
... et expensas soluit possessor reddetur sed in
... tantum ... actio sibi petitoria reseruatur .2. b. h. ...
... A ctio est in anno quando ... in opera
debitoris .2. d. ... Olim nobis A ctor si non potest
mitti in possessionem ex decreto iudicis post lapsum
anni efficitur verus possessor .2. d. x. Contingit
Et reus qui actorem ... in possessionem ad mandatum
iudicis non admittit non ... de ...
... anni offerat cauciones ... .2. d. r. ad hec ...
contingat A ctor missus in possessionem post lapsum
anni efficitur verus possessor licet reus ... anni cauciones
prestare voluerit .2. ca. Constitutus ... A ctor
et reus ... iudicio probant et si pares sunt proba-
ciones absoluitur reus nisi actor fouerat causam fauorabilem
.2. e. b. ... A ctore non probante absolui
debet reus etsi nichil prestiterit ... Si tamen ...
... sacramento ostendat ... notoriam
... vel ... A ctor ... suam
... causa spirituali ... non ... cum ... non potest
licet ... si ... .6. q. m. Albate ...
A ... licet ... non ...
... .3. c. v. ... A ...
non ... legittimus non fuit ... accusator .7. a.
Si legittimus A ccusator debet ...
... .7. b. Si quis episcopus A ccusare potest
religiosus prelatos suos vel de ... et ...
... illos ... .7. c. Illa ...
A ccusatus de crimine ... non debet ...
... non debeat vacillare ... debet se ante
purgare .7. d. Dum ... A ccusatores episcopi repellere
non potest ipse episcopus ... accusacionem ...
... sibi familiares .7. e. Nulli episcoporum A ccusari
non debet quod de crimine qui de eodem fuerat prius absol-
utus .7. f. De hiis A ccusare non potest ... re-
pelli ab accusacione qui inimicis ... .7. g.
Repellantur A ccusans ... si ...
debet ... penam ... .7. h. Accusasti
A ccusatoris clamore non indiget ...
... .7. i. ... A ccusare non potest laycus
clericum ... ille qui fuit testis in ... accusacione eius
nec ille qui fuit ab eo de simili crimine accusatus ...
super illo quo prius ... accusacionis repulsus ...
... .7. k. ...
A ccusatus religiosos ... prelatos non sunt repel-
lendi eo quod sunt sub eius obediencia et expense debet ...
de monasterio ... licet alios ... accusare
non possunt .7. l. ... A ccusare non potest inimicus et
ab accusacione ... repellitur .7. n. ...
A ccusator ... potest ab accusacione ... si
pena ... ad ... non venit ... proponit .7.
o. ... potest A ccusator repelli debet ab accusacione

... accusati

Accusacio

Acceptio personarum in iudiciis non est habenda .6. q. b. in iudiciis

Accessorium naturam sequitur principalis .6. b. d. accessorium

Et id in quest. iij. scta alienaco rei causa mutandi pudicitiam gerunt presbyterio impetrato q alienaciu t.f. ... Et clericus causa mutandi iudicium ... a layco ... accionis cessio e. g. Expte prohibicio

qui inuaint aliquem no accusat c. p. veniens
i accusator denunciator r exceptor differunt isto
qr denunciator cuius no inscribit se h3 accusator
inscribit se ad penam talionis Exceptor aut ex inscribit
se ad penam ordinariam si p excepcionem deciat
ab obtento alio non . c. q. Sup hijs Accusatus
de crimine de quo infamia non precessit no debet a
beneficio obtinendo retardari c. a. a. Tractens ad
Accusatorem debet precede inscripcio denunciacionem cari[ta]tiua
monicio Inquisicionem aut clamosa insinuacio precessit
que fieri no debet nisi vocato eo qt quem fienda
est r eo pnte nisi contumacit se absentet dirt[r]as
noia r dicta testium sibi dabit excepcioes r defensioes
legittimas admittet r plus beniuoli i honesti
admittam q cu r pluries denunciacio est confessata
c. a. b. qualit r qn c. b. q. licet heli Accusari
no pt qd no est p c ad dissoluendum de desponsacione
impuberis a. c. illud de sue pa. r. c. dug laya
c. ti Administracio ecclesie cathedralis a solo papa
dari pt r ideo pt qiqi pt epus ex capitulo alienacione
i mobilium ex hijs que ad potestatem ptinet dignitatis
b. b. x. io cu Administrare debet capitulum pepo
capitulo b. c. c. si epus Adoptiuus filius no
pt gthe cum filia adoptantis durante adopcione
Aduocatus esse
no pt in iudicio seculari existens in sacris nisi
pecca vel ppe aut pmiscabilibus proprie Clerici
Aduocati no pnt esse canonici regulares s[e]d
nec monachi Exparte Aduocatus no
pt esse presbyter nisi p eccle ecclesie vel pmiscabilibus
proprie aut coniunctis qd si aduocat qt ecclesiam
beneficio est puandus Cum sacerdotes Aduo
cati confessores i iudice eodem die reuocatam pro lite
contestata vult habere vel processu statim a sub delegato
delegati ab eo pt licite appellari r. 4. a. Ducam
Adulterium no pt vir vxori opponere qui adulteram
pecca uit dispensacione Adulterium impositum
debet ei iudici purgacio quam si prestiterit i suo officio
pmanebit alioquin si deficit ab officio p suspendi c. g.
in Significasti Adulterium 3 petrum puber r pmit
p c. p. r. n. de adulterijs Affinitas contrahit inter
vxorem i virum q cognouit eius filiam vir pete
no pt debitum n post mortem vxoris cu filia gthe
Sed ambo debet sic pe coniuges remanere. c. d. f.
Si quis cu filiastra Affinitatem vnius assensum
pnt coniuges preffisse matrimonium inpugnari no
pt. c. d. h. de illo qui Affinitas nulla generata p
matrimonium Inducere racione no det vir p mortis coniuge
no velit pete pt & petitor pt reddere cu timore
c. d. p. Cum frequenter Affinitas in 2do gradu impedit
matrimonium et dimit iam contracto. c. d. c. Velittos
Affinitas superueniens qui carnaliter cognouit
de qua contraxit filium p carnalis copulae consanguinea de
fidio. c. d. b. super eo Affinitas non contrahitur
inter pntes Sunt r mulieris seu vxoris vir licet
contrahit Et i gdibus phibitis contrahe no pnt. c. d. x.
Quod super hijs Affinitas in 2o 23o gradu affinitatis
licite contrahit Et phibitio copule coniugalis no excedit
c. 3o gradu consanguinitatis r affinitatis Et eo voles fiscos
sp 2 in impeys gingi pt consanguinitatis par uir c.
d. b. Non debet Afflictio no est addenda afflicto
Et epus p[ro]pter infirmitatem officium ... no pt det hic
coadiutores. 3. d. h. Exparte tua Agentes r pa
cientes pari pena se constringit ille aut vide gthe
qui cu manifesto facinori no desinit obuiare
i Excommunicatus Allegans Exceptiones audiat si
gratiam tangat no 3 a alio audiendus. r. o. h la
Alearum et taxillorum ludi et vana spectacula
clericis interdicta 3. p. Clerici officia Alienac
no debet plati res ecclesie vendendo donando aut p
mutando aut i ppetuum concedendo 3. f. l. Nulli
Alienacionem rei ecclesiastice nullius psbiter a dyaconus
vel defensor audeat subscribere se alias excommunicet
3. Si qs psbiterorum Alienac no pt epus
bona vninis ecclesie r alia gferre du cauet recipere
qr si ostitut se opponat r ad hec cum debet debita
solempnitas adhiberi b. t. s. Dudio Alienatus
niert no pt de bonis ipijs ordinare. 3. t. n.
Cu dilectus Altaris pellicius debet vine de altari
3. t. c. Cum 2m apostolum Altaris sedes si fracta
vel amota vel lapis continens sigillum no ...
sed altare iterum gsecret 3. t. g. ad hoc p altare
3. t. l. ay in dubijs Altaria plura pnt simul
consecrari in vna ecclesia 3. t. l. Cum sit Altare
amota licet sit fracta modica corruente tecto
parietibus illesis nec altare n ecclesia reconsecrabitur
3. t. m. ligneis Appellacio eius cuius no pnt
est non solet audi nisi illorum quorum int[erest] 3. d. c.
Cum ant. t. Appellans r no pseq[ue]ns appellacionem
aduersario per se... tene in expensis r si diu suppressit
liaco absque vt potuit nichil prodest a. c. Depo
Et qr agit racione reali gputatur dyoc vbi sita est
res et de merito appellacionis no videtur aqo si videtur
adquem est appel. ay. dilectus f. i Appellacio
gdiconata processum no impedit si gdicio stetit
Cum nobis Appellans si cont appellacionem
fecit pt excipere de eadem d. t. bone memorie in
Appellante legittime ne procedat ad electionem si eligit
pdit ius eligendi illa vice. d. t. Bone memorie
Appellacione remota pnt impetrantem r reum sol...
non aut impedit alias si fiunt se gnali n. c.
Sup eo Ad Appellacionem remittat qui coram
iudice aquo appellat in eadem cu pcedit. ...
iam contestatis Appellacio no pt aboco ad antiquis
pnte delegato no ordinaria procedere. p. t. licet
t corrigendi Appellacionis nullus remedia p...
appellat ... non ... Appellari iuste potest

Agrum vel vineam p gspicias lesit r dimisit
iumentum suum ut depascat aliena p dampno
estimacionem restituet c. o. l. si lesit

Administracio
adoptiuus
aduocatus
adulterium
affinitas

a judicibus quibus commissa est ut 2m pro 2 consue-
tudinem procedant Si enim gt consuetudinem possit
i judicio reprobari . 2 . c . c . Cum venissent Appel-
lacionem renunciat qui post eius testes produxit vel induxit
. 2 . g . l . Cum venisset Appellacionem debet deferre
judices qui in quantum sententiam excommunicacionis protulerunt
. 2 . q . Venientes ad se Appellare potest excommunicatus
a processu se gravari . 2 . m . x . Dilecte i x° . 2 . n . c .
Dilectum Appellari non potest ab executore super exequendi
modum sibi imposito in mandato . 2 . o . q . Et adeo ap-
pellacionem nec potest revocare . 2 . r . d . Novit ille
Appellacione legitime interposita in collacione beneficii
facta post eam non tenet . 2 . p . f . Dilecti filii Appel-
lacionis non obstante quod fit per canonicos omnibus in dicte
. 2 . p . g . Intellecta Appellacio religiosi contra correctionem
ordinis nichil valet . 2 . p . h . Ad nostram Item est
qui non detulit appellacioni interposite ad litteras
sui ordinarii remitti ad papam . 2 . q . o . De priore
Appellans infra terminum a judice statutum vel a jure
appellacionem suam non prosequitur vel judicio ipsius
judicis stare compellitur . 2 . p . i . Personas ecclesiarum
cum quando vel duo quando judex potest ab in-
eunte vel prolongare 2m condicionem personarum et distanciam
locorum in quod si non fuit prosecuta sententia lata erit sine
tempore in rem judicatam si non diffinitive judicis sub
jacebit . 2 . q . q . Ad aures Super exceptione legittime
allegata quam non fuit prosecuta appellacionem . 2 . p . n .
De bone Appellans habet annum ad prosequendum appel-
lacionem brevius 2 p in idem tempus non prosequitur sententia
manet firma Sed si ante sententiam appellatur renedit ad
primum judicem cum aut decime impetret appellacionem potest
si notorius non existat . 2 . p . t . Ut pote romana
si quidem Appellans ab ordinario in causa
in alijs coram eo cogitur vide potest ipsum renun-
ciare ne de novo 2 gradu causam accipiet . 2 . q .
g . Proposuit nobis Appellans in causa causa a judice
possit in alia causa gravitur nisi recusaverit ut suspectum
. 2 . p . l . ad hoc s . i . Appellari non potest ad papam a ju-
dice speciali nisi sit de speciali dispensacione certe . 2 .
p . m . Si duobus Appellantibus una parte ad papam
altera ad archiepiscopum in eadem causa commutacionem archiepiscopo
appellasse ad papam de causa cognoscere potest 2 pri-
ma gravaminis . 2 . p . m . Si duobus Appellari fuit
fuit qui ante citacionem utraque anticipavit 2 non
aliquis procedit in causa Sed si post citacionem ut quis anticipavit
eandem papam judex non tunc procedit negocio . 2 . p . o .
Licet Appellans ante sententiam coram judice causam
probaverit comprimat a quo appellatur nec est probandus exceptio
de mittendis missis vel litteris impetratis quod judici non
sit putatur 2 si causa appellacionis non sit probandus re-
mittitur appellans ad judicem a quo est appellatum 2 condem-
natur in expensis legittimis Si vero probandus superiori

judex de appellacione cognoscere . 2 . r . v . Ut debitus
Appellacio super excepcione totum suspendit si ad eam
pertinet principales et super ea diffiniri non potest . 2 . p . p .
Super eo quod Appellacio a causis minus quod fuit pro
quarumque alia rem non tunc est defendit ante si pendens
fiet . 2 . p . q . De appellacionibus Appellacione remota
in causis ecclesiasticis remo recusacione que est
judicaud de vetere . 2 . p . r . Super eo 2 Appellacionem
super causis notorijs non est aliquis defendi et aut
sit dubia ad prosequendum eos assignetur . 2 . p . s . pervenit
. 2 . p . t . Consuluit Appellacio non est sententia ad
deprimendum eius jurisdiccionem sed ad reprimendum ipsum
gravamen . 2 . p . v . Suggestum Appellacione facta excommunicatum
absolvi potest ad cautelam 2 si constiterit eum legittime
appellasse non punitur ex eo quod interim celebravit divina
. 2 . p . x . Ad presenciam Appellans ab ordinario in causa causa
sibi non prejudicat si in alia litigat ad eo . 2 . p . y .
Cum teneamur Appellacionis prosecucionem non debet quis
contempnendo citacionem legati judicis alios trahi graviter
punietur . 2 . q . b . Cum parati Appellans contra sententiam
cogendus est per judicem aut sententiam servare aut iter
arripere ad papam prosequendam infra xlta dies . 2 . q . c . Ad hoc 2
Appellans ab ordinario de delicto quod postea com-
misit per ipsum punietur . 2 . q . c . Preterea de hijs A p-
pellans ne perdatur ad eleccionem aliam facta de excommunicato
publice celebrata non est audiendus . 2 . q . f . Constitutus
Appellacionem non potest subditus et maxime religiosus a
correctione superioris sui ut si sit in suo conventu
accedit . 2 . q . i . Reprehensibilis Appellans nec prosequens
cogendus est a judice ut vel sibi pareat
vel partes eligat sibi judicem non suspectum si ha-
buit eum suspectum . 2 . q . k . ad hoc 2 . i Appellacio non
valet illius qui detectus cogitur observare ut si episcopus
cogat a judeis recedere mancipia parata 2 per hoc
quis appellet non valet appellacio . 2 . q . m . Consuluit nos
Appellacio non prodest abbati monitum recedere si sint
publice diffamati . 2 . q . p . Cum nos Appellat
qui se 2 sua ponit in proteccione apostolice sedis nichil
valet forme per hoc littere . 2 . q . r . Ad audienciam
Appellacionis causa nisi de consensu parcium remitti
non debet ad judicem a quo extitit appellatum . 2 . q . s .
Accepta Appellacio lata post interdictum ab eius
observancia non tuetur Sicut post excommunicacionem si lata
ante tuetur . 2 . q . v . ad hoc quod Appellans sine
gravamine vel post jussam causam ad priorem judicem
remittendus . 2 . q . x . Cum terram Appellans quod non
fuit prosecutus appellacionem in termino reddit ad primum
judicem Si autem gravamine potest iterum appellare 2 maxime
i separacione matrimonij quod per eos favendi . 2 . q . y . Dilecte
Et omnia sufficient per communicacionem vel interdicti lata
sub condicione suspendit Si ante eam condicionem fuit appellatum

Appellare potest quod ante citacionem vel noticiam litterarum
misit nuncium ad ipsum se ap ne delegatum procedat
sed post citacionem non potest . 2 . q . n . Ad hoc sicut

Et p appellante habet^r s qs renunciat ad ppaz g
pma supiorez ita q excommunicatio lata p g modi m
eu no tenet . 2 . x . n . d dl' fil' . 2 . 3

. e . ra . pteta rescripti Appellacionis remocio ad oes
articlos in commissione gentutos extendit^r porta v q
nis aut fuit adeo separati q ultimi ad primos non
videantur aliqliter ptinere q tunc remocio illa ad illos tm
extendit^r q pcedit . 2 . s . t . suspicionis c Appellacio
adusan non defenso sed ipm spoliatis in q^o deli-
quit puniat^r ut si neqnaqz s appellauit audiat^r
. 2 . x . c . dm pt defendi Appellans si recipiat^r a
judice vel apostolos apte eum sentitum ad causaz
psequendam habet unus pemptorii n^c pt puenit
Et si qs tm appellacionem puentis tractari veritate
litteras impetrauit careat impetratis et penaz contu-
macie non euadat . 2 . x . c . Sepe contingit
Appellacio ex plurimbus causis interposita ff valz
dum oo una illarum suffi^ns pt pbari . 2 . x . l .
Significauit Appellacionem sufficit tm no psequi
no tenetur s tm wlt pponere excepciones pemptorias
audiat^r . 2 . x . f . Constitutus Appellans ex sufficienti
causa no est audiendus licet dicat q i pcessu
aliam causam legittimam allegabit s z aduersarius
i possessionem mittendus qua adeptus deuictam potit
g ipm . 2 . x . g . Constitutus Appellacionis remocio
no impedit qn actorem appellat s reus no pt
ad locum accedere assignatum a judice nolit ei locum
assignare . 2 . x . h . Ex parte tua Appellans licite pt
reus qui non audit^r petens declarari que i libello
sunt pposita . 2 . x . b . Significantibus Appellacionem
no pt judex assignare eum ad eam tenendum qd
s senciat intelligi eum ad se putandum statuisse . 2 . x .
l . Ex pssimacione Appellari pt ex judicio ad ppaz
excusatis vel illis ne i possessione molestet Si
posita spoliatus restituendus p in sentencia quo fuit
pte quo appellat^r . 2 . x . m . Bone mem. Appell^o
ex phibet p clausulam appello remota que a
jure expresse pmissa no est . 2 . x . o . pastoralis
Appellans ad ppam q excommunicatus ab epo s
petat absolui ab archiepo appellacionis remota
at nisi dicat se velle coram ppa psequi suum
sum qua ille solus ad quem appellat pt de
ptinentibus ad appellacionem cognoscere et ideo tanq
petens igua repellat^r . 2 . x . p . Sollicitudinem
Appellans devoluit ad judicium appellacionis
negocium pncipale cum suis accessoriis et sententia exco^mis
vel interdicti postea lata no tenet . 2 . x . q . dil'
filys Et post qm ppa negocium ad se reuocat
no tenet pcessus postea habitus p inferiores sicut
nec valet si pcessus esset ab eo legittime appellato
. 2 . x . r . ut nemo p Appellacione si ius ad pse-
quendum eam pfignatur pt appellatus nisi infra
tempus litteras impetret quibus paret^r aduersarius
licet postea litteras impetrent judicibus de quibus
mencio no habet^r hec no valent sicutuo autem

Appellare potest si is qui desinit esse tutor nomine
pupilli gnerit^r . 2 . b . f . Ex parte in duc

pseque s pnciu sit in mora sicut est i delectabilibus
debet judex eum assignare . 2 . x . o . oblate nobis
Appellacio si fuit post litem contestatam alta pte
contumaciter absente judex pt in ea pcedere usque
diffiniri . 2 . x . t . Per tuas litteras Appellacio ppt co-
minacionem judicis vel interlocutoriam no valet si
judex wlt corrigere errorem suum q cessante causa
cessare debet et effectus . 2 . x . x . Cum cessante ca
Appellacionem ppt suspicionem judicis causa per
arbitros electos gnitur suspicionis causa vel le-
gitima si judex suspectus i bnam gnittat eam alteri no
suspecto et si ca suspicionis legittima coram arbitris
i gpetentes tm no fuit pbata ut sua jurisdicione
judex vtat^r . 2 . x . y . Cum spali pt Appellans
q tm appellacionem pfixit si mittat pcuratorem
solum ad impetrandum aduersario legittime impetrati
gdepnat in expensis . 2 . b . c . Nicolaus Appellan
no licet a sententia iam appellata . 2 . s . d . Sua nobis
Appellari no pt a subdito vel delegato epi
ad archiepm . 2 . s . e . dil' filij Appellans debet se
offere ad pbandum causam legittimam quam allegat et s
petat dz remitti ad priorem judicem i infra adu-
sario dum tn cos satisfaciat de expensis et si coram
supiore velit pbare eam et pos p gtumaciam se absentem
pt judex pcedere . 2 . py^lo licet no fuit contestata . 2 .
s . l . Interposita Appellacio a sententia qua multi gnati
ab uno tm causa si unus obtineat alij relevantur
et illius victoria sue gnum ceteris suffragatur . 2 . s .
l . Una sententia Et qui ppt metum no audet
appellare Si justa p dies coram judice vel in
pncia virorum bonorum contestacione ipius copiam
habere nequiuit et in isto appellandum . 2 . s . m . Si justi
Appellare no pt si clericus spoliet bursas gnugra-
tus . 3 . a . l . dilectus fil Appellari no sufficiat
docere q legittimam excepcionem pposuit h que appel-
lauit nisi ppt illam no admissam se doceat ap-
pellasse . 2 . s . b . dilecto fil' g Appellacio no post
petitam ad causam q q recipere no pt si repellat^r vel
hnm spoliat^r . 3 . a . b . relatum Appellacio legittima
facit sequentes sentencias esse nullas . 3 . q . m . Cum
dilectus Appellari no pt ab officiali ad epm
. 6 . v . Non putamus Appellari no pt ad dele-
gatos s unus cum sub delegatus aliorum pcedat
sed ad delegatum . 6 . d . b . Si duo Appellari dz
a sub delegato ad delegatum qui ei no totaliter
gmisit vices suas . 6 . d . f . Si delegatus Appel-
landum est ad ppaz si in ea recusacione ab arbitris
appellet^r . 6 . d . k . ab arbitris Appellandum no est
a sub delegato ad sub delegatum si de eius juris-
dictione excipiat^r . 6 . d . m . Si a sub delegato [illegible]

Appellacione [illegible] no solum alios sed etiam de
canonicos gprehendit . 2 . t . m . Cum de beniginitate

Licet p(er) appellac(ionem) ad archiep(iscopu)m ca(usa) devolva(tur) et de ea
cognoscere possit tam de p(ri)ncipali q(ua)m de i(n)cide(n)ti n(on) p(otes)t tamen
p(ro)p(ter) de app(ellati)o(n)e cognoscat eos p(ro)ba(tur) g(e)n(er)alib(us) si volu(n)t
suffraganei t(em)p(or)ib(us) querelas q(ue) i(n) h(uius)(modi) cap(itu)lo p(ro)vide est
ac si volu(n)te suffraganei p(ro)muntur querelas cognoscet
q(uo)d n(on) p(otes)t facer(e) . 6 . f . f . Romana eccl(es)ia

Si ex duob(us) arbitris duo concordat p(ro) o(mn)ib(us) depe(n)dat te(n)et
su(mm)a de s(ecundu)m illud . 6 . f . a . 5 . ex trib(us)
Si ex trib(us) arbitris unus nolit examinando vel diffi(niend)o
n(e)g(oti)o i(n)t(er)esse duo p(ro)cede(re) poterunt ac si ille p(rese)ns esset
c(ontra) (iudi)cia (iudi)catis aut antiq(ua) (iur)a s(ecundu)m .6 . f . b . Ut q(ui)b(us)

Appellans legittime ab i(n)t(er)locutoria in toto ca(usa)
a iudice est exemptus . 6 . f . r . Cum qui a b(ea)
h(aben)t n(ec)essario p(er) appellac(ione)m p(ro)sequi(tu)r q(ua)n(do) ad iudice(m)
p(ri)ore(m) remittet(ur) . 6 . g . a . c . t . c . 7 . Appellac(i)o(ne)s
q(ua)n(do) devolvu(n)t(ur) a suffraganeis ad archiep(iscop)os et
eo(rum) officiales et q(ua)lit(er) p(ro)ced(i)t . 6 . g . b . Roma(na) eccl(es)ia
Appellans i(n) p(ro)p(ri)o dicens pete(n)s ap(osto)los n(on) d(ebe)t
iudex denegare alt(er) p(ro)cessus ei(us) n(on) valet n(ec)
appellac(i)o(nem) p(otes)t renu(n)ciat(ur) . 6 . g . t . Ut si appl(ica)
6 . g . x . ab eo q(uo)d Appellac(i)o(nem) i(n)iuste n(on) differt
iudex alt(er) iurisdic(ti)o(n)i a(mi)ttet . Superior aut(em) si
diffi(ni)t(ur) remittet appellat(ur) p(otes)t ad iudice(m) q(ui)
n(on) detulit alt(er) n(on) . 6 . g . v . Cu(m) appellac(i)o(n)ib(us)
Appellac(i)o(n)e iudex post s(e)n(tenti)am emissa(m) o(mn)i p(ro)
revocare debet q(uo)d p(ost) s(e)n(tenti)am ip(s)am n(on) a(liter) et i(n)dute
appellat(ur) fuerit novata . Si aut(em) a(n)te s(e)n(tenti)am fuit
emissa ea q(ue) medio t(empo)re facta sunt revocare n(on) d(ebe)t
donec sibi co(n)stet q(uo)d sit legittime appellat(um) n(is)i
forte post p(ro)hibic(i)o(n)em suam f(ac)ta(m) i(n)f(er)ior(e)s iudici n(on)
p(ro)cedat et p(ro)cede(re) attemptaret q(uo)d t(un)c revocare debet
talit(er) attemptata . 6 . g . y . Non solu(m) Appellans
a iudicio iusta p(ro) dicens a nota(ri)o g(ra)vamine est
su(m)menda n(is)i g(ra)vati g(ra)va(m)i(n)a p(ro)bare(t) revocari q(uo)d
i(m)peditu(m) taliter excipit(ur) . 6 . h . a . Constitucio(ne)m
Appellac(i)o n(on) frustra(tu)r eo q(uo)d cora(m) iudice n(on)
lecto d(ic)to p(ro)cessus sibi appellac(i)o p(otes)t porrecta . 6 .
h . b . Appellac(i)o q(ue)ma(dmodum) Appellant a g(ra)vamine p(ro) dicens
s(ibi) fugiendus ad doc(tore)m g(ra)va(m)i(n)is et revocac(i)o(n)em g(ra)vaminis
audie(n)dam exhibe(re) iudex p(ro)cede(re) pote(st) ea f(ac)ta . 6 .
h . c . Si a iudice Appellac(i)o(n)is iudex p(ro) diffi(ni)-
tiva(m) emissa p(otes)t revocare g(ra)va(men) p(er) i(n)t(er)locutoria(m)
illata si t(ame)n vigeat negocio p(ri)n(ci)p(a)le est et ab i(n)t(er)lo-
cutoria n(on) fuit appellat(um) . 6 . h . e . Licet ab i(n)t(er)lo
A p(ro)curatore p(otes)t s(er)vic(i)o p(ro) aut(em) s(ecundu)m p(ro)pt(er)ea
eius q(ui) d(e) s(er)vicio q(ui)q(ue) a(l)i(quo)rum q(ui)q(ue) iudicio
et alio s(er)vicio dat iudicium (et) c(aus)is . c . n .
Significasti A p(otes)tate eccl(es)ia q(uo)d abiecto habitu
clericali s(un)t in crimib(us) dep(re)hensi n(on) debet p(er)
c(ontra)a(m) urbani . 7 . g . c . m . p(ro)cta dic(itu)r A p(otes)tate
eccl(es)ia debet cog(i) redire ad habitu(m) clericale(m) et de
infamia se purgare . 7 . c . o . Cum s(ecundu)m statuta
A p(otes)tate eccl(es)ia q(uo)d n(on) p(otes)t iudicari ut redeant
ad abiectu(m) habitu(m) reassume(n)du(m) s(un)t sub g(ra)vi car-
ceris custodia recludendi . 7 . c . q . A nobis q(uo)que
A p(otes)tate religiosi recepti(on)es ordi(nu)m non
p(otes)t si dispensac(i)o(ne) sp(irit)uali in ordinib(us) ministrare
eos ad ordines redeuntes . 7 . c . r . Consultac(i)o(n)i
A qua po(n)itur in calice q(uo)d vi(num) aqua q(ue) vincit
de co(n)s(ecratione) p(ro) q(uo)d s(i) sigillatu(m) fuit p(ro)p(ri)etas d(e) q(uo)d aqua
vincit in dep(ositum) petri aut e(ss)e r(e)p(ro)bat(ur) . 3 . v .
b . In quada(m) una ep(isto)la A qua i(n) p(ro)pria q(ua)ntitate

ad calice(m) c(ontra) fu(n)denda . 3 . v . g . p(er)inc(i)p(iu)s . t(ame)n
Arbitri assignant(ur) t(ame)n ad p(ro)banda(m) c(aus)a(m) iudices
causas suspicio(n)is q(ui)d(em) p(ro) disp(ar)ib(us) fuerit i(n) s(e)n(tenti)am s(e)n(tenti)am
vel t(ame)n concordet adv(er)sar(ius) ad quo duo vel alt(eru)m
n(on) s(tate)at s(un)t cogendi p(er) iudice(m) recipi(e)ntes . o . c . Sus-
picionis Arbitri elig(i) n(on) p(otes)t in ca(usa) matrimo(niali)
liberali vel c(ri)minali . n . d . Causa m(at)rimo(nii) Arbitri
trib(us) electis duo(rum) s(e)n(tenti)a robur h(abe)t . t . h . Sane
Arbitro i(n) q(uo)m (in)maxi(m)e i(n) b(ene)f(ici)o n(on) t(enetu)r c(on)sent(ir)e p(otes)t
tenens su(m)mare eos si su(m)ma(n)t . t . l . Non si multa
Arbitri n(on) v(ide)t(ur) q(uo)d layc(us) possit decimas obtine(re)
t . t . p(er)venit Arbitri n(on) p(otes)t f(ier)i infideles n(is)i
nobiles q(uo)d despectu(m) h(abe)nt iurisdic(ti)o(nem) subdito(rum)
. t . l . delecti fil(ii) Arbitri(s) iura(n)d(o) s(er)vato c(on)firmat(ur) c(o)n(tra)
(et) n(is)i s(un)t ad ecc(lesi)e uti(litate)m q(uo)d p(ro)p(ter) exce(p)to p(er) n(on) potest
p(re)latus c(om)mitti(tur) s(er)v(ici)o ea . t . m . Cum c(aus)a t(ame)n
Arbitri n(on) h(abe)nt p(otes)tate(m) reconveniendi . t . n . Ego
delecti Arbit(ri) diffi(ni)t(ur) q(uo)d a(li)q(ua)nd(o) c(on)clud(i)t(ur) requi(ri)t(ur)
n(on) d(ebe)t p(ro) h(ac) c(om)p(ro)m(issu)m eius c(om)p(ro)mitt(er)e eos si r(e)c(t)o(r)i ecc(lesi)a
p(otes)t ponendis . t . o . Cum d(i)l(ec)t(u)s Arbit(er) in ca(usa) sp(irit)uali
nunq(uam) layc(us) p(otes)t f(ier)i . t . p . Contigit inter Arbitro(s)
p(o)testas exspirat (et) fuit c(om)p(ro)misso alter c(om)mittendo
decedente . t . v . Ex parte tua Arbitri iudicialiter
recipere(n)t racio(n)e(m) h(abe)re debet et n(on) p(otes)t excipe(re) postea
c(ontra) illud . t . q . per tuas Arbitri n(on) d(ebe)nt derogare
sine iure late si sit sup(er) aliquib(us) articulis emergentib(us)
c(om)missis . t . s . Exposita nob(is) Arbitri q(uo)d p(otes)t vocare
eos ad p(ar)te(m) depe(n)dat de ea s(e)n(tenti)a(m) ad i(n) eis mediu(m) v(ide)t(ur)
q(uo)d i(n) p(ro)p(ri)a(m) i(n) ea(m) n(on) fuit c(om)missu(m) . t . t . I(n)iu(n)c-
tu(m) nob(is) Arbitri s(ecundu)m diffini(r)e q(uo)d mediato(r) ab
eo dic(tu)m c(om)ponat i(n)ter p(ar)tes tenet ac si i(n) p(ri)ncipio
esset actu(m) . t . v . Cum a nobis Arbit(ri) n(on) p(otes)t
sup(er) h(er)edes c(om)mittet se ad p(ri)mo n(on) p(otes)t actu(m) . t . x .
Compromisso n(on) c(om)p(re)hendi Archidyaconus h(abe)t cura(m)
a(n)i(m)arum et p(otes)t suspende(re) (et) excommu(ni)care ab pl(ur)ib(us) eccl(esi)as
iurisdic(ti)o(nem) corrige(re) (et) visitare . c . t . dudum eccl(es)ia Archi-
dyaconus (et) vicarius ep(iscop)i q(ui) d(ebe)t h(abe)re cura(m) a(n)i(m)ar(um)
clerici et p(o)p(u)li (et) visitare (et) corrige(re) delinquentes . l . i . Ut
archidyaconus Archidyaconus d(ebe)t ordinare de ministris
et officia d(ebe)t distri(bui)t eis et q(ui) lege(re) aut cantare
debeant . l . b . Officiu(m) Archidyaconus d(ebe)t su(m)mare
vas(a) ecclesie et de eis r(ati)o(n)e(m) reddere . l . l . Ea que
Archidyaconus p(ro) qu(a)macu(m)q(ue) co(n)suetudine s(ecundu)m co(n)sensu(m) ep(iscop)i
curam n(on) p(otes)t c(om)mitte(re) a(n)i(m)ar(um) . l . m . Ex p(ar)te satis
Archidyaconus n(on) p(otes)t excommu(ni)care n(is)i de ex(pre)sso
ep(iscop)i vel de co(n)suetudine ap(pro)bata . l . n . Archidyaconus
Archidyaconus n(on) p(otes)t visitare eccl(es)ias n(is)i semel
in anno n(is)i h(ab)e(a)t emerge(n)t ca(us)us . l . o . Mandamus
Archidyaconus (et) p(ro)p(ter) archip(res)biteri esse (dicuntur) archi-
dyaconus o(cu)l(u)s ep(iscop)i et d(ebe)t ad ep(iscopu)m p(er)tine(n)t(em) iusticia(m)
corporalis (et) s(upe)r b(e)n(e)ficio q(uo)d eos dignitatib(us) est
eos examinac(i)o cl(er)icor(um) q(ui) fuerit ad sacros ordines
p(ro)movendi . l . p . Ad hoc nos et . l . r . Ut nemo

Arbitri

Archidyacon(us)

Baptizatu se credens et si baptismo in fide xpi decessit
orari debet pro eo qui sine manus esse fide et in nova
confessione perseveraverit 3 v q Apostolicam

Archidyacon sine consensu epi licentiam non potest clericos
in ordine promovendos. Et archidyaconus non debet dare
licentias recommendatias ad ordines. l. q. Significasti
Archidyaconus visitacionem vel correctionem non habz
super abbacias nisi de consuetudine approbata nec potest
plus in una quam in alia vendicare. l. e. Sed si
Archiepus Archiepiscopus electus confirmatus ad capitulum transiri
non potest f. d. Cum ex illo generali Archiepiscopus non potest
absolvere excommunicatum a suffraganeo cum si per sententiam
fuit appellatum vel prius ad illud remisso suffraganei
absolucionem recipiet qui tunc absolvet eum propter contu-
maciam p. c. Ad reprimendam maliciam Archiepiscopus
potest correctionem sui suffraganei committere episcopo catholico
conterminis et vices suas licite ei committere. p. g. eodem
Archiepiscopus non potest cogere subditos suffraganei ad
cognoscendum de causa que per appellationem ad eum
fuit devoluta. p. h. pastoralis Archiepiscopus cum suis
suffraganeis debet singulis annis concilium celebrare
ubi statuta generalia recitet et predictas quas
committat visitare quod si impedimentum de corrigendis
invenerit ut ad sequens concilium referat et qui in hiis
fuerint negligentes a suis officiis suspendantur. c. a. c.
Sicut olim ex. c. d. m. Cum sit nimis Archiepiscopus
non potest cognoscere de causis subditorum suorum suffra-
ganeis nisi in casibus eciam si velint subditi me-
moriat. c. g. g. Romana eciam Archiepiscopus potest
punire in tota provincia eos qui pacem impediunt
prestare. c. o. o. Romana eciam Archiepiscopus
cum appellatione non committat nisi infra spacium
diocesis vel ideo in quo incepit dicta causa. c. e. b. ut
litigantes Archipresbiter subest archidyacono et
Archipsbit debet habere curam de ordine ministrorum. l. t. ut
archipresbiter Archipresbiter confessiones audiat sacerdotum
l. x. officium Archipresbiter ruralis presbiterorum et
laycorum sui archipresbiteratus curam gerat nec quicquam
contra decretum epi ordinare potest. l. y. Ut singule
Argumentum Argumentum contra sententiam in causa consimili receptum
sed in dissimili nichil valet. 3. n. n. Quod vero
Assessores Assessores mittens contra quoscumque sibi plane
licet modis non sit excommunicatus est et privatus pro omni
beneficio et diffidatus ab omnibus propter hoc plane. c. n. b.
pro humana redempcione
Baculum Baculum pastoralem solus pontifex romanus
balistam defert. Cum venisset Balistam et
sagittam excommunicati sunt si contra xpianos exercuerint
artem illam. c. g. g. Artem illam Bannum edi-
Bannum ctum a laycis contra personas ecclesiasticas non sit in iudicio sub
pena pecuniaria conpescendi et eo editores tenentur
ad dampna et expensas si que provenerint propter illud. c.
o. o. Aliud ecclesiastibus Baptismus non fit si in ampulla
Baptismus et placanar verborum forte ad hoc specialiter constitute 3 v.
Si quis precio Baptizatus si parvulus recepit graciam
et virtutes in habitu sed adultus et coactus sed per nichil
recepit Si fictus aut timore productus recepit ca-
racterem sed non graciam 3. v. l. Maiores ecclesie
Baptismus est spiritualis generacio unde non potest nullus sine
se generare sed nec baptizare. 3. v. m. debitum et Bapt-
tismus in aqua et verbis celebratur non in lumine salivaque
nichil prodest. 3. v. n. Non ut apponeres Baptizatus
a latinis per grecos rebaptizari non debet et qui secus
hoc fecerit excommunicetur. 3. v. o. Licet grecos Baptismus
est fundamentum sacramentorum sed qui ipsum non recepit non potest
recipere ordines sacros et si ordinatus post baptizandus est
postea iterum ordinetur. 3. v. p. Si quis presbiter Baptismus
supposito quod a xamis est genitus et in libris sibi generationis
probaretur debet baptizari et si ordines susceperat iterum
ordinari debet quia baptismo non recepto non potest aliud re-
cipi sacramentum cum sit omnium fundamentum nec talis in regulari
esset quod non necesse esse sedem non suppositum secundum
3. v. r. Veniens ad apostolicam Baptizatus si fuisse du-
bitatur debet sub condicione baptizari si si non es bap-
tizatus ego baptizo te et non per iter. 3. v. t. De quibus
Baptismus non debet aliquatenus iterari quia sive occulte sive publice
ponitur vel cooperitur ut quicquid fiet nisi iubeat reli-
gionem non debet ad ordines promovere alius si sacerdos
c. c. n. Ex litteris tuis Baptismus non debet antiquos ritus
infidelium retinentes sed ut eos abiciat sunt cogendi
c. e. p. Quando per Beneficiorum privatus impetratus
si reditum non est admittendus nisi de eo privacionem
in rescripto mencionem habeat. a. t. dilectis filiis Beneficium
unus et hoc tracto aliud impetratus nichil valet. a.
v. postulasti Beneficia electi vacante eo fuit gratis
c. q. Cum in cunctis Beneficia plura sine plures digni-
tates cum cura absque dispensacione sedis apostolice non potest
obtinere. c. t. Dudum eciam Beneficium primi per
symoniam ignoranter obtentum post resignacionem potest ex
dispensacione epi rehaberi non aut. in pro quo clerico
celebratur. c. f. b. Si alicui Si alicui Beneficium
non confertur in sex mensibus a tempore noticie ad superiorem
non obstante appellacione devolvitur ordinandum. g. m.
dilectus filius Quod si superior negligat dabitur ipsa g. t.
licet nuper. Si autem primus providerat de persona dig-
na quod superior conferat ordinacio robur habebit. g.
l. litteras nostras Beneficia obventuras nisi interveniens
faciat sibi provideri quamvis dicat quod non potest bona consci-
encia. ii Beneficium in ipsum cum conpelli et cetera si non bu-
sorum non amovens. h. g. Quamvis a nobis Beneficia non
potest suspensus recipere immo si plane sic stetit in suspen-
sione pena beneficio quod prius habebat et quod per modum
acquisivit. h. 3. Cum hoc monere Beneficium ad ab-
baciam promotus non debet impetrare ut sibi episcopus
in sua diocesi provideat sibi aliud beneficium promotus ad
candum. h. m. Abbas Beneficium cum cura non illegittimus
obtinere potest si hoc sit in statute. Si hoc debet ei provi-

In argumentum trahi nequit quod propter necessitatem
aliquid sunt gesta c. t. b. In argumentum

ut sola morum vitam habeat in beneficio incorporato
sine medio tantum omnium .d. ii. proposuit nobis Beneficium
quibus in una diocesi et domicilium in alia habens
de ipso electo alibi conferri beneficium quod in diocesi sua
delinquit et episcopus beneficium suum exequitur contra
diocesim beneficium obtinet .z. a. ii. postulasti per
Beneficiorum collatio per papam facta robur non habet si ap-
paret probabiliter quod per surreptionem fuit concessa .z. a. m.
Cum olim Beneficiati compelli possunt ut in beneficiis
resideant vel si noluerint spolientur .z. a. l. Prouenit
Beneficium certum tenere non potest clericus coniugatus .z.
a. c. Si quis clericorum cum autem contraxit cum vidua v-
gine post dissolutum matrimonium ordinari et beneficium
obtinere .z. a. f. Sane ij Beneficiorum emolumenta habere
non debet qui servicium debitum non impendit .z. a. v.
Conquerente Beneficiorum fructus possunt ipse qui
episcopus fuerint exceptis distribucionibus que tantum presentibus
tribuuntur .z. a. x. de certo Beneficiorum iniuste fraudat quod se
sine licencia absentans impedito cessante non redeunt
competenti tempore expectati .z. b. b. Inter ceteros Beneficia
plura obtinens sine dispensacione certa in ecclesia
ad vnum duobus viris possit conferre similiter vnde
licet episcopus de illa pluraliter clericos non habentibus pri-
det .z. b. o. Cum in tuis Beneficium impetrans
non facta mencione de alio quod habebat illud non
potest obtinere Et quod sine scandalo beneficium habere non potest
licite repellatur .z. b. p. Cum teneamur Beneficia
duo cum cura obtinens tenet unum quod maluit re-
signare .z. b. q. Referente Beneficia minora non
debent in una ecclesia minui si maiora integra
permanerent .z. b. r. Maioribus ecclesie Beneficia
vacancia per impositionem census aliquid quod institutis
portionem decenti teneatur .z. b. v. Significantibus
Beneficium alicui conferens quod conferre non potuit tene-
tur de alio ad collacionem suam pertinente prouidere .z. c.
d. Post certa Beneficia non recipiunt sectionem .z. c. g.
Cum frequenter vel per persona beneficiorum impone-
personalis est et recipiat decedente eo cui persone
fuit data .z. c. h. Inter ceteros Beneficio consecrato
electus absentis palam vel alios potest in vestiri
.z. c. l. Accedens ad apostolicam Beneficium cum cura recipiens
per aliud plene obtinebat statim vacat vnde si infra
6 menses per eo ad quem spectat collacio non fuit or-
dinatum superior ordinabit et de prouentibus suis cogi-
tur in vtilitatem ecclesie cuius illud est beneficium assignare quam
alter vacacionis tempus constituit esse perceptum .z. c. p.
de multa prouidencia Beneficia conferentes prodigiis
a collacione beneficiorum per prioralia gradus suspendi-
dunt ipsa vel ipsius patriarcha quod hoc solo possit
eos restituere statuit per decreta generalia viris ydoneis

qui infra beneficia conferat que vacabat .z. c. q. Statuimus
Beneficia cum cura non debet conferri priori nec illis que
ingenium resident .z. c. y. Super inordinata Beneficiorum
impetracione quod hoc non habebit dignitates vel rectorias quam
contenerit decretum celebrari .z. d. c. Cum olim Beneficiorum
dicimus clericos egrotos debet integre fructus percipere .z.
d. d. Cum proposito Beneficium ab eo recipiens quod prelatus
non z. nec vices eius gerit excommunicatus .z. z. q.
suam in tercium nisi conferre satisfecerint absolutione minime
prosumant .z. d. m. Dilectis Beneficium non
vacans donacione non excommunicetur .z. d. x. Cum in
minoribus Beneficia antequam vacat promitti non debent
et per alium concedatur et conferunt post beneficium vacatum ad
gratiam non trahatur .z. c. m. Dilecto filio .p. Sede
si aut vacantes adeptum prouocat et infra 6 menses
non contulerit capitulum ordinabit quo negligente
ad superiorem ordinacio deuoluetur .z. d. s. Nulla consti-
tucio aut ad expectatiuas vel maiores dignitates minime exten-
datur .z. e. f. Dilectus filius Beneficia vacancia conferunt
non obstante appellacione cum quibus premissa fuerunt
antequam vacarent .z. d. t. Relatum est Beneficium collatum
alicui vacat si per papam dicta collacio fuit ino-
vata .z. d. v. Proposuit nobis Beneficium reputatur
vacare a tempore mortis a quo sex menses incipiunt
computari et per id quod conferre debet suspensus fuit que
quo durat sententia non debet in illis sex mensibus co-
putari .z. d. x. Cum dudum Beneficium quod de iure
vacat sed non de facto si impetratur licet per beneficio non
valet quia de aliquo collata possessione fieri non scient me-
cionem .z. d. y. Cum nuper Beneficium si constet esse
collatum per eum qui potestatem habet conferendi per exceptionem
recriminatoriam et abiuracionem non debet possessio re-
tardari .z. e. a. Post electionem Beneficiorum collacio
non est ad capitulum deuoluenda nisi propter negligenciam
episcopi et locum non habeant dum sedes vacat .z. c. m.
Illa deuocione Beneficia conferri debent publice sine
pacto et diminucione nisi collator ex causa necessaria
prouentus ad tempus in toto retineat vel in parte
.z. f. f. Ut nostrum pacat Beneficia permutari non
possunt pacto quolibet mediante si prelatus potest personas
transferre ad loca ubi fructus plus deseruiunt .z. g.
s. Quesitum est Beneficia tenere per mutationes eis
vendicio sine prouidendi .z. g. v. Cum olim nuper s.
Beneficium exemplicater resignans propter spem quam
alius ei debeat de suo resignando quod fieri non debet
sed dicta propter sua beneficia non permutare .z. g. x.
Ad Beneficiorum Beneficium impetrans quod maluit
acceptare ante eius acceptacionem collacio beneficiorum
facta alteri in recto habet .z.   Cum concesso
Beneficiorum vbi nus primo loco illis teneamur

Beneficium a iuvene [illegible] debet esse maior .6. q. y. debet [illegible]

obnoxii a quibus beneficium nos cognoscimus recepisse in officio caritatis .3. q. 1. c. Cum in officiis. Beneficiorum possessionem non habens ex eo quod fuit commendatum vel si expellatur non dicitur spoliatus Si autem sit institutus et spoliatur ante omnia debet ei restitui secundum appellacionem donec de obiectis criminibus sit convictus .7. q. m. Digestit quid Beneficium obtinens mediante pecunia omnino deponatur .1. q. 1. c. Cum alium Beneficium habens debet impetens qui accusatus fuerit de crimine si infamia non purgavit et postea potest accusari et si convincatur spoliatur Si si gratis eum non appareat legitimus accusator et in expensis condempnetur Si ullus accusat perdat infamia ei purgacio indicatur per qua si defecerit beneficio privatur .7. a. a. Accedens ad. Beneficium vivi collatum alteri constituti non dicitur donec prima collacio sit cassata et quod fratres probabit in viva pecunia contendi et secunda collacio fit in anno .7. c. Dilectus. Beneficium principio cessante sit permissum .7. m. x. Cum ecclesia. Beneficiorum collacio nichil valet si alius sit in possessione donec legittime sit privatus .7. o. c. Ex delicto. Beneficia ac alie prebende generali nomine beneficiorum continentur .7. v. e. Cum nobis. Beneficium ecclesia non habebit quod non existens in etate legittima impetravit licet ad legittimam pervenit quando petit .6. m. Si eo. Beneficio collato alteri ignorante per aliud impetravit eligat quod voluit de duobus .6. t. Cum quis super Beneficiorum fructus vacantis [illegible] per [illegible] alium non habebit illos quod iam alii debentur .6. Qui si [illegible] Beneficium huius subiectis non habebit quod allegato fuit impetravit .6. d. t. Collacio beneficiorum. Beneficia plura obtinens tenetur onde prelato dispensacionem alio alteri constituit .6. d. y. Ordinarius Beneficia super quibus litigatur quamvis ea teneat reddat vel dedat alii aut litigacionem [illegible] .6. v. S. hic quos Beneficio collato per papam et episcopum tamquam Canonicus si appellandum est potest appellari ad episcopum non autem si gratiam eum Capitulo ut prelatus .6. h. d. Collacione beneficiorum. Beneficio impetrato usque ad certam summam non potest peti persona vel prebenda in ecclesia cathedrali nisi in tota provincia in ipso se extendat .6. h. m. Cum. Beneficia vacancia in curia ad solum papam pertinent ordinanda .6. h. t. Licet ecclesiarum. Episcopi per mensem collata non fiunt [illegible] episcopus vel vicarius eius generalis agentes eius in remotis .6. h. l. Statutum. Beneficiorum impetracio precedens secularis non extenditur se ad illa quod conveniunt per regulares continuo [illegible] .6. h. n. Cum de beneficio. Beneficium in curia constituti potest ei qui in sacris non existit constitutus .6. h. q. Si predecessor. Beneficium per aliquos defunctos impetrans illud quod ad eos communiter pertinet pervenit non potest obtinere .6. h. S. Mandatum. Beneficiorum impetracio per decedentes [illegible] non habebit ad aliquem esse collatum

Beneficia quis non potest officialis aut vicarius episcopi generalis in beneficiorum collacione episcopus [illegible] sit generalis .6. t. x. Cum generalis.

Beneficium [illegible] non valet per adeptionem beneficiorum [illegible] fructu alius occupat porrigit .6. l. m. Si tibi.

se extendet sit nec ad illud per quo electus celebrari debet pertinens ad plures si [illegible] de uno [illegible] habetur .6. l. b. Cum in illis. Beneficium collatum absenti alteri constituti non potest nisi elapso tempore quo patitur contendere .6. l. c. Si tibi absenti. Beneficias in curia se ingerens predicit aliud quod habebat et occupans aliud predicit ius quod habuerat in eodem .6. l. d. Eam qui beneficium Beneficium impetrans non debet habere quod alteri non remittat si habebat nisi copiam quod valeat retinere et intelligere [illegible] .6. l. e. Si eum gerit Beneficio resignato ut unum habeat quod a papa eo nesciente debet resignatum Sponte illud dimittat ad [illegible] aut libere tenetur .6. l. f. Si beneficia que Beneficium habens et impetrans quod plura beneficia in curia valeat obtinere si [illegible] nichil [illegible] illa gratiam habet duo [illegible] .6. l. g. non potest Beneficium quod motu proprio papa confert aliud obtinenti illud non fecit amitti etsi mencio non sit facta [illegible] quod huius motu fiat mencio in rescripto .6. l. i. Si motu proprio Beneficium in curia habens et receptus [illegible] valeat in altero possessio est ad [illegible] vel [illegible] recipiendus est in mora ne possessio assequatur occupari [illegible] non dicitur nisi legittime sit moratus .6. l. o. Litteras Beneficium in forma pauperum impetrans habere non potest qui medio habet aliud est adeptus .6. l. q. Si pauper Beneficio eodem collato a diversis eodem habet melior est condicio possidentis Si autem neuter possideat melior est condicio eius cui facta est collacio a maiori .6. p. Si a sede Beneficiorum collacio ad capitulum pertinens nichil valet nisi omnibus qui commode potuerunt evocatis nisi consuetudo sit contraria .6. p. Ea in ecclesiis Beneficia dedicata ad ordinem venientem vel reditum ad duas dictas et omnium [illegible] ad papam pertinet ordinanda .6. l. v. Pontificis Beneficia vacancia nullatenus permittimus .6. t. t. Detestanda Beneficium vacans [illegible] quod dixit acceptandum impetrans [illegible] valet non potuit acceptare .6. t. l. ne capitulo Beneficiorum collacio per executores impetrancium prelatus non potest gratiam publicam quam potuerunt refutare .6. t. m. Executor Beneficium ad collacionem capituli pervenit impetrans illud debet habere per quemcumque nomine capituli conferatur non autem si per [illegible] ad unum de capitulo collacio pertinet .6. t. c. Mandatum Beneficiorum collacio facta per ordinarium tenet quamvis alius impetravit prius quod dixit acceptandum si acceptare non potest .6. t. i. Cum ecclesia Beneficium a papa refutatum post reputacionem receptum constituti non potest licet in predicto negligens fuit executor .6. t. n. Si capitulo Beneficiorum collacio facta per episcopum tenet licet papa mandavit alium providere nisi per decretum [illegible] sit premissa .6. t. o. Si plures Beneficium vacantis impetrans non habebit [illegible]

Bos alienus si cornupeta est ab [illegible] et [illegible] et non custodiet cum dominus eius reddet bovem pro bove et cadaver integrum recipiat .7. o. t. Si bos

Bonam fidem presumitur non habere cum scit [illegible] .6. t. y. Cum scit [illegible]

Bona fides non patitur ut semel exactum iterum exigatur .6. p. a. Bona fides

Bigamus reputatur licet virginitate non cognoscat
quam mortua uxore ordinatus ad sacros cum 2a contrahit
de facto et eam cognoverit .l.a. nuper a nobis

qui per contrarium cum alio resignat .6. t. v. licet
in tua diocesi Bigami non possunt ad ordines
promoveri. t. v. ut bigami Bigamus ordines
receptos ab executione repellatur et ordinatores a
collacione ordinum suspendatur. t. x. Super eo quod
Bigami reputantur coniuges viduarum t. x.
de bigamis. Est qui de facto cum pluribus contrahit
licet de iure eas habere non potuisset et similiter qui
contrahit cum corrupta .l. d. A nobis Bigamus
non est qui contrahit cum relicta viri qui eam virginem
dereliquit .l. b. debitum Bigamus non est quod plures
habuit concubinas .l. c. clerici (?) Bigami
privati sunt omni privilegio clericali .6. c. b. alteracionis
Blasphemium in deum et beatam virginem committens
punitur .t. t. c. statuimus

Calumpniator est ille qui crimen alicui imposuit
et ille innocens repertus talis per penam talionis
est pena consimili alia condigna puta deportacione
exilii vel verberibus punitur .l. t. a. f. Cum fortius
Canonum statuta ab omnibus sunt servanda. C.
canonum. Canonum statuta secularibus legibus
adiuvantur sicut leges non dedignantur sacros canones
imitari .l. d. s. intelleximus Canonici episcopo sene-
ctos debent vel possunt percipere fructus prebendarum
.3. a. x. de cetero Canonici licenciati ut ad studia
eant et fructus percipere habeant prebendarum non possunt eos
retinere nisi vadant ad locum ubi viget studium
.3. b. d. tue fraternitatis Canonici privilegiati a papa
super certo numero si sponte recipiant aliquem ultra illum
numerum contra pertentes a papa indulgenciam non possunt
.3. c. l. pro illorum Canonicorum certo numero in ecclesia
constituto uno deficiente debet locum eius alius digne
de aliis clericis personis ydoneis committi et ea sunt
plures layci qui non deberent in clericorum numero computari
nec canonicos eorum institui .3. d. l. in ecclesia
Canonico recepto debet dari de prebenda que primo
vacaverit providi nec potest capitulum contra eum quod statuto
generali se tecipis quod frustra implorat legis auxilium
qui committit in legem .3. b. s. relatum et .3. e. b.
cum super hoc Canonici regulares possunt regere
parrochias ita tamen quod quilibet rector ecclesie unum socium
de sua religione habeat secum continue in moratem per se
.3. p. v. ad dei timorem Canonici qui non interfuerint
divinis distribuciones non recipiant nisi legitime im-
pediti alias restituere teneantur .6. h. h. consuetudinem
Capitulo non consenciente nichil valet alienacio
facta de rebus ecclesie a prelato .3. c. o. irrita est
bona tamen ecclesie male detenta a laycis sine consensu
capituli a solus prelatus consensu possunt alias ecclesie applicari
.3. c. v. cum apostolica Capitulum a[...] per se et clericos
obtinet quod diffinitur nisi a maiori parte aliquid fiat

Capitulum vel is ad quem administracio pertinet va-
cante sede eos absolvet ab excommunicacione sua sive
iure sive homine quos absolvere posset episcopus si viveret
nisi a sede apostolica id fuerit interdictum .6. e. s. generali

Causa cessante cessat effectus .t. p. v. cum inhibitas
.3. p. l. magne devocionis

opponatur iuramentum de consuetudinibus ecclesie observandis
quia hic intelligitur de illis que sunt utiles et consone iuri
.3. f. b. cum laycis Capituli per se in canonicum non
iudicant eorum sed hic facere debet episcopus cum consensu capi-
tuli .3. f. c. cum inter Capitulum moriens per se non
potest condere quod prelatus et maior pars possit ad utilitatem
ecclesie statuere et imponere omnibus et super hoc
semper prevalet sentencia plurimorum .3. f. c. ex parte tua
Carceri mancipandi sunt per episcopum ad penam temporalem vel
perpetuam faciendam .6. o. q. quamvis ad reorum custodiam
Cardinales si eligatur non debet in episcopum confirmari
vel etiam postulatus .c. f. bone memorie in archi-
Caritas magis est orantem a vicio removere
Carnes possunt comedere in festivitate nativitatis et
possunt opera Carnes possunt comedere infirmi in xlma nec
puniendi sunt qui famis tempore media ingruebat a
[illegible]

Canes (margin) Cardinal. Caritas Carnes Carnal. Castitas Causa Certa Censu census (margin notes, in red)

Census novus ecclesiis imponi non debet nec
antiquus augeri .3. s. h. prohibemus

Et si universitas vel singulares persone ecclesias vel ecclesiarum
personas compulit solvere pedagia vel guidagia vel exactiones
pro rebus quas non negociacionis causa deferunt vel persone
singulares sunt excommunicati et universitas interdicta nec
obstante contraria consuetudine .6. l. y. quamquam pedagiorum

Cetiorari cum ultimus no est q ctp. b. v. p. Cla

Centesima — Centesima vel l^a p[ar]s sua donatio suorum redditum p[ote]st
cuius gsit parapi monasterio nisi in gravamen ecclesie
dispendium redundaret. z. i. f. Apostolice sedis oracio
Cimiterium — Cimiterium violatur si excommunicatus sepultus fuerit
in eodem et reconciliatione indiget. potest etiam violatum
z. t. n. Consuluisti Cimiterio violato non viola-
tur iuxta illud licet eveniat eiusdem. c. m. b. Si
Citari — etiam pollui Citari debet reus in propria persona
vel procurator eius si non valeat. i. Bern. quere si non
habeat coram testibus denuntiatum in domicilio et si
sit non comparuit tamen contumax habeatur. z. d. p.
Causam que sunt Citandus est prelatus in propria etiam
licet non remaneat. z. d. y. veniens f. Citato reo
et comparenti contumax actor non veniens in expensis
nec eum citari plus faciat nisi de prosequendo dederit
cautionem. c. f. q. Actor q ad tum
Civitas — Civitas tempore
guerre debet die ac nocte tam a clericis quam a laycis
custodi nec aliquis quocumque privilegio excusetur. z. x. l.
clamor — pervenit in Clamor cuius pervenit ad prelatum ex
publica fama volat aut frequens fuit insinuatio sub-
Clandestinum — ditorum. z. b. q. licet heli summus Clandestinum
matrimonium si vertatur in dubium a viro probato exigatur
x. b. c. Si quis clam Clandestine contrahentes non
sunt compelli ab ecclesia sunt esse donec matrimonium sit
probatum quod si in publicum deducatur nisi sit impedimentum
aliquod tollerantur. x. b. d. Quod nobis Clandestina
matrimonia prohibentur ibi si quis huiusmodi coniugia clandestina
vel interdicto in gradu prohibito contrahere presumpserit soboles de
tali coniunctione suscepta erit illegitima. Sacerdos autem
qui tales coniunctiones prohibere contempserit per triennium ab officio
suspendatur. Si autem maliciose imposuit impedimentum
Clausula — graviter puniatur. x. b. c. Cum inhibitio Clausula
illa quod precedit quando de iure fuit ad omnia referri
et que precedit. a. l. Causam que sunt Clausula
si est in ad omnia debet referri. a. b. olim
Clerici — Clerici pullam legem paratam possidere debet coram
iudice seculari quem contra leges non decet sacris cano-
nibus repugnare sed potius imitari. z. h. Clerici
Clerici criminosi per iudicem ecclesiasticum convicti
puniatur et si sic non correxerint anathemati supponantur
quod si non prodest seculari iudici exponatur. z. d. at
si clerici Clerici conveniri coram iudice seculari potest hic
non decet apud episcopum aliquis comprobari ibidem clericus
contra clericum debet coram iudice ecclesiastico et non coram
layco litigare. potius tamen inter eos laya arbitrari.
z. y. Si quis clericus Clericus renunciare non potest
quoad privilegium clericali et ideo non potest sibi eligere
iudicem secularem et si contrarium iuraverit tamquam illicito
iuramento et si autem secus faciet in causa criminali
deponendus in civili statum suum debet amittere et penam
quod incurrit. z. a. l. Si diligenti Clerici non sequantur
tunc dominus suus quibus placeat sed personam iudicandi
sunt in privilegium vel consuetudo aliud induxerit. z. a.

Clericorum cause non sunt canonica et non coram seculi
iudicem laycorum trahi et decidi debent. z. a. h.
ad dicas

in. Cum contingat Clerici non possunt se subicere iudici
non ecclesiastico sine licentia sui dyocesani quibus subsunt.
z. a. v. Significasti nobis Clerici et religiosi possunt
in causa sue ecclesie testes esse. z. f. v. Cum in nostris
Clerici arma portantes et usurarii excommunicantur
z. b. Clerici arma Clericus si coronam relaxaverit
anathema sit. z. d. Si quis Clericus debet habere ......
ecclesie a qua census exit et a qua possit tenere scolas in omni
ecclesia cathedrali scolaris. z. c. ut quisque presbyter
Clericus neque comam nec barbam nutriat
z. e. Clericus Clericus uxorem si ducat nisi sit
in sacris ordinibus constitutus et si velit gaudere privile-
gio clericali deportet habitum et tonsuram. z. f. Clericus
Clerici comam nutrientes inviti a suo archidy-
acono tondeantur. z. g. Clericos et Clerici
frequentantes monasteria sanctimonialium sine causa legitima
et ... Si ad monitiones episcopi non desistunt ab eorum
officio sunt immunes. z. h. Monasteria sancti
Clerici in sacris constituti sunt ad continentiam obli-
gati et si laborat vicio incontinentie suspendantur
et si legati celebraverint deponantur et puniantur
excessu. z. n. ut clericorum Clericis prohibitus
est ludus alearum et taxillorum et spectacula inhonesta
et tabernis nisi in itinere constituti. z. p. Clerici officia
Clerici mercationibus suspectis tenentur ad onera
et munera mercatorum et non desistentes perdunt privilegium
clericale. z. cz. Relatum Clerici in sacris sus-
pecti de malo consortio mulierum ut precaveant se
sunt monendi et postea excommunicandi si cum eis
inventi fuerint colloquentes. z. s. Si quis sacerdos
Clerici in sacris publice tenentes concubinas
monendi sunt ut eas dimittant sub pena sus-
pensionis quod si noluerint sententia excommunicationis
feriatur. sed ne labem in posterum cogendi non sunt
huius absolvere. z. t. Clericus in sacris et si
suscepit eas retinet beneficiis sunt privandi. z. v.
sicut ad extirpanda. z. y. Si autem hic Clericus sit
concubinarius suspensus et post absolutionem propria a sua
libas impetrans quod sententia suspensionis non continet inchoatum
aliquid. z. x. Super eo Clerici contractus sunt bene-
ficiis spoliandi nec appellatione aliqua releventur. z.
a. l. diversis fallaciis Clerici in sacris si contraxerint
cogendi sunt uxores dimittere et graviter puniri
agere de consensu si autem in sacris non sunt tenent
matrimonium sed beneficiis sunt privandi. Si autem ad
viduam et corruptam contraxerint matrimonio separato sunt
ordinandi et beneficia obtinent. z. a. c. Si quis clericorum
z. a. f. Sane et Clerici coniugati tenentur ad pe-
rura alia que aliis laycis imponuntur. z. a. n.
Sexte tua Clerici qui sunt minores beneficiis
sunt privati et si coniugati aliquas possessiones excipere

Clericos non permittit cum mulieribus habitare
nisi forte de illis personis existat in quibus naturale
sedus nichil permittit sevi criminis suspicioni z.
a. c. A nobis tua

Trīstinaz s quis apparuerit et fodeit et nō operuit eaz ceciditq; bos vel asinus in eaz dns cisterne reddet precium iumentorum qd aūt mortuum ē ipius erit. x. o. j. si quis aperit

quas tenebat illas potuit sine gtradictione retinere. 3. a. g. Quod aūtē Clerici cõiugati nō sunt cogendi tonsuram deferre nec vxori scandalo. pñter 3. a. l. Ex parte nobis Clericus cõiugatus nō patet additus ad dignitates nec possunt bñficia habita retinere. 3. a. m. Cum decorem Clericus ferens milites nō est cogendus deferre tonsuram clericalem. 3. a. o. Ut consultationi Clericus nō debet epūs recipere nisi litteras alterius dyocesis habeat a plato suo. 3. a. t. Fraternitatem tue Clericus abiciendus est qui frequentat sedicionis conventus et conspirat. 3. h. l. Clericus Clericorum bona in quatuor partes diuidatur pmāz heat eps 2az eccīa 3am pauperes 4tam eius paventibus si sunt digni alias pe epm dispensentur. 3. s. m. Sancto galio Clerici nō debent esse vallium seu iusticiarij ducorum secularium alias ab officiis ecclesiasticis repellantur. 3. y. a. Sed nec procuratores Clericus in sacris qui pst vel paluns exercet iudicium sanguinis loco et bñficio est priuandus. 3. y. b. Clericus in sacris Clericus sub pena excommunicationis prohibitus ne vacet negociacionibus causis lucrandi. 3. y. c. Sedem iusticia Clericus in sacris cogi debet per bñficiorum subtractionem ut tabellionatus officio nō intendat. 3. y. e. Sicut te Clericus nō det sententiam sanguinis exequi nec dictare nec vbi pena irrogatur ēē nec sagittariis preesse nec purgationem quam per ferrum candens fit vtendum nec aut eam met esse nec etiam cirurgiam quod ad incisionem fit exercere. 3. y. f. Sentenciam sanguinis Clericus ab officio et bñficio deponatur qui iactat se vxorem alterius cognouisse. 7. l. h. Cum sit gñre Clericus deponatur qui negat fidelitatem epō debitam seruare vel qui trahit eum in cā super re eccīastica coram iudice seculari vel qui cum inuadentibus dat auxilium vel fauorem. 7. l. o. Grauem et dolorem Clericus vberius pabsolutione est ad curiam remittendus. 7. l. r. Tanta est Clericus nō debet se subicere verberibus laycorum qui cedit in preiudicium ordinis clericalis et si quis faciat excommunicationis sentencie supponatur. 7. r. p. Contingit interdum quod Clerici vberius qui post trinam monicionem militaria portat arma sententiam nō incurrit et priuilegium clericale amittit. 7. r. d. In audiencia nostra Clerici criminosi de mandato epi possunt capi playcos vi-olenter dum tamen eorum violencia amplius se non extendat. Cum ad sunt incorrigibiles nec in monasteriis valeant custodiri debent sub arta custodia detineri. 7. r. o. Ut fame Clericus tonsuram et habitum nō ferentes et se negociis secularibus immiscentes. Si post trinam monicionem nō desistunt perdunt priuilegium clericale. 7. s. b. Contingit interdum 2o Clericorum

nomine tamen canonici quam nō canonici includuntur. 7. t. b. Eo decet Clericus contrahens cum vidua vel corrupta virgine dum habitum et tonsuram retinet nō aliud retinet priuilegium clericale. G. h. g. Clerici quod Clericus sub maleficiis capiatur a iudice seculari in habitu clericali tamen quamuis in possessione clericatus iudici ecclesiastico est reddendus. Item si fama publica eum clericum dicat alias potest eum detinere donec clericus sit probatus ita tamen quod ad condempnacionem vel inquisitionem procedente probatione tpe nō procedat. Si aut negaret eum clericum probare debet laycus illum esse. G. p. l. Si iudex Clerici appellant qui eius in moratur sumptibus et expensis etiam ad talos solum extendi contra quam prius clericus supponitur. G. o. l. Licet nobis Coadiutor lepros rectori ecclesie assignetur. 3. d. f. Coadiutor
de rectoribus ecclesiarum similiter morbo incurabili laborantium. 3. d. h. Ex parte tua. Et si pdet vsum lingue 3. d. j. Consultationibus Coadiutores potest epūs et quilibet superior assumere de gremio capituli si ad quod exercende officij ad tempus sunt impeditus. Si aut perpetuo tunc capitulum statui eius et ecclesie fidelit de-nunciet aplice sedi que ordinauit coadiutores et tunc dicti coadiutores de bonis eius sumptus habeat moderatos qui nichil de rebus ecclesie alienare debet et illi plato vel capitulo seu successori rationem sic receptorum sunt reddituri. G. t. f. Pastoralis officij Cognatio spiritualis contrahitur inter parentes primum et filioli vnde nō possunt matrimonio copulari et separantur alias si per eorum alterum spiritualis est contracta. Sed filij duorum compatrum per quorum neutrum est deuenta ad compaternitatem licite contrahere nisi consuetudo patrie repugnaret ex qua scandalum oriretur. X. c. x. Super eo Cognatio hic contrahitur inter coniuges. Si alter de fonte leuauit eorum proprium puerum sacerit vel ignoranter et nō sunt separandi nec alter alteri debitum debet subtrahere nisi ad continentiam pariter possent induci. X. c. v. Si vir vel mulier Cognatio tripliciter de viro leuante puerum in vxorem vnde viro mortuo illa pri pueri leuati nō potest copulari. X. c. y. Martinus b Cognatio in decorcismo et cathecismo nō contrahitur sed iam contractum nō dirimit. X. d. a. Contracto matrimonio Cognatio contrahitur inter patrem pueri et mulierem ipsum de fonte leuantem vnde nō possunt matrimonio copulari et si secus actum est separentur. X. d. b. Veniens ad Cognatio contrahitur inter parentes iam natos leuantis et puerum nō leuatum vnde nō potest esse matrimonium inter eos et parentes huius tenent mutuo accipere. X. d. c. Tua nos Cognatio contrahitur inter baptizantem et filium baptizatum et si coniuncti fuerint separentur. X. d. d. Dilectus in Cognatio legalis contrahitur inter adoptantem et filium adoptiuum vnde adoptione durante eam nō potest accipere in vxorem. X. d. c. Si qua per

Collectores denarii beati petri conuertentes ecclesias
illo officio priuabuntur. 3. S. n. Ea que de auaricie

Collecte Cognacio spiritualis que est inter baptizatum et leuantem et
vxorem eius cognitam et filios contrahitur item inter confirmatum et
tenentem dirimit matrimonium iam contractum. 6. m. o. Vic dum
Cognacio contrahitur inter cathecisatum que impedit matrimonium con-
trahendum sed non dirimit iam contractum. 6. m. p. per cathe-
cismum Cognacio leuantes et leuatum contrahi-
tur et confirmatum semper licet tamen vnus vir et vna mulier
in baptismo debeant esse. 6. m. q. Quinimo non plures
Collecte pro procuratoribus et aliis nunciis legatorum
non debent maiores leuari quam requiritur ad soluendum Et
contra facientes cogentur a superioribus superfluum soluere et
tenentur de ipso Et qui in hoc fuerint negligentes Canonicam
incurrant sententiam vltionis. 3. x. r. Cum a plerisque
Collusio Collegia non debent onerari vltra quam suppetant fa-
cultates. 3. d. t. Non amplius Collusio interuenisse
supponitur cum accusatus de crimine innocens inuenitur accusator
per amiciciam et conspirationem eorum. 7. f. o. Scripta fuit
Et ideo iudex iniuste non committat. 7. f. p. Cum a
Collusio presumitur cum molestatus super beneficio soluit
molestatori annuam pensionem et ille amplius non
petit Nam tales beneficio sunt priuandi. 7. f. q. Audi-
uimus nostro Collusio detecta quia testes acci-
piunt de crimine fallacem absoluitur est ingressio vero
Comendam priuanda. 7. f. r. Pueris clamor Comendam potest ecclesia
sacerdoti et non aliis et vna tamen et tempus semestre com-
mendacio non excedat. 6. a. q. Nemo deinceps
Committe Committere potest iudex vices suas antequam recusetur
et post de voluntate recusantis sed recusatione sententia non
est lata. 6. d. d. Iudex ab apostolica Committere potest
executor vices suas ad puniendum prouide sed non
Comenda sed committere debet puniri. 6. d. l. 16 cum ab Comenda
et beneficium datur in commendam vide c. Nemo de electione
libro vi[to]. et c. Si. cum sit de rescriptis c. ll. et c. 5. g. Statuto
comodatum Comodatum pro sola vtilitate sua recipiens tenetur de leuissima
culpa sed non de casu fortuito nisi processit eius culpa
vel nisi in mora reddendi fuit quia locus non habet donec
vsus ad quem acceptum est completus quem ad reddendum non tenetur
3. f. y. Cum gratia sua Communicare debent monachi
Communicatio cum communicamus eius vicino. 3. 1. b. Excepte puto
Comenda que fuit data pro vtilitate gratia non a tione
permittatur quia propriis vsibus applicetur. 3. b. m. Extra
compensatio Ratio nulla Compensacio seu deductio locum habet
in mutuo et aliis contractibus excepto deposito quod
integre debet reddi. 3. g. b. bona fides Compromis-
compromissarius sarius quando esse pronunciare debet et fecit infra tempus
statutum a iure aliter ad superiorem potestas deuoluitur pro
uidendi. Si autem indignum eligat illi qui hoc casu non
tempore iure suo priuetur non priuatur quod se eligat qui
voluit contentire. 6. b. q. Si compromissarius Concessio
concessio beneficiorum contra mandatum ipse non est irrita sed irritanda
postquam vacauerit primitus reputatur. 3. d. x. proposuit
Concessio beneficiorum primo facto et ratum impedit matrimonium prius

Condicio impleta habetur dum cum non stat per
ad quem pertinet quominus ac perinde ac si impleta
fuisset. 6. ti f. cum non stat

fuit reuocata. 3. e. a. post electionem Concessio
eius quod maius est concessionem eius videtur includere
quod minus est. 3. m. p. Excepte tua Concilia
Concilia quatuor principalia sunt ewangelia veneranda sunt scilicet
Niceum Constantinopolitanum Ephesinum primum et Cal-
cedonium Et aliter tertius decretalis 3. Episcopus potest
cum Capitulo ecclesiam remittas ad ordinem vel religionem
descendens ad ecclesiam retransire non potest. 5. b. post
translationem. 3. f. a. Et si inter Conciliis trans-
gressionem non potest alteri obicere quod contra ipsum transgressus
3. e. b. Cum super quod Concilia prouincialia sunt
singulis annis celebranda. 7. a. c. Sicut olim
Condicio 7. d. m. Cum potest nimis Condicio melioris
possidentis de iure ecclesia non detrectabit illius quia sua
certe potest se tuendo contra aliorum presumptionem xl annos
2. n. 1. Ad aures nostras Condicio apposita ve-
ditioni per quam potest rescindi venditio quia pignora-
ticia reputatur. 3. h. f. Illo uos creditur sibi
Condicio temporis apposita in matrimonio putat si fuerit
secuta ea non obstante matrimonium firmum est. 8. b. l.
Omnino seorsum condicionis Si autem sit contra matrimonium
Sed si generacionem prolis euitet vel si te permisit
contra fidem violari vel donec inueniam meliorem
talis condicio ipse et eius fauorem debet habere pro non
adiecta. 8. b. r. Si condiciones Condicio in ma-
nifestis fuit apposita et sublata. 8. b. m. Non est
Condicio dotis soluende non perficit matrimonium
nisi consensus de presenti interfuit vel nisi carnalis
copula subsequitur. 8. b. n. de illis autem et
Condicionem appositam in consensu sit accepto te si pre-
tio placet non facit matrimonium de presenti cum
respiciat ad futurum et ideo talis non debet cogi ad
matrimonium consumandum. 8. b. p. Super eo Condicio
in sponsalibus apposita fuerint si carnalis
copula subsequitur et tunc ea non obstante matrimonium
est firmum. 8. b. q. per tuas litteras Conductus
Conductus hospitiorum bononie excommunicati sunt si non ...
singulum 3. g. t. Ex rescripto tuo Conductor
rei tempore certo si sine culpa eius sunt steriles et tempore
notabiliter sint gratia debet de eo minimi nisi
annis precedentibus aut subsequentibus dampnum valeat
compensare. 3. g. m. propter sterilitatem Confessio
Confessio clericorum non sufficiat ad aliorum condempnacionem et non
creditur ei quos ipse dicit suos complices. 2. c. u. Cum
monasterio 2. f. l. venientes ad nos primo Confessio
alicuius in iudicio sufficiat ad condempnacionem contestem ex
terminandos si quem aliud sit confessus. 2. co. Cum super clericis
Confessio facta per errorem facta non preiudicat si error
ante sententiam est probatus. 2. c. p. Excepte illud
Confessionem non debet presbiter reuelare etiam iustitia [illegible]

Confirmatio electi epi qd de pte ab initio non subscripsit. 6. e. b. Confirmatio

q fieri no debet q eo pna ccc admittat pficit
. e. l. m. del. fil. Confessio alterius audienda est
qui ante q apertis nequit abstinere z dz eos absolui
ctlico licet tales pna no pt iniu . e. p. m. qd ad
Confessores p verbo put sibi eligere omnes epi et
exempti sine licencia alterius cuiusq . c. q. a. ne
p dilatione Confiteri tenentur omes vtriusque sexus
semel in anno pprio sacerdoti aut alteri de eius lica
z salte in pascha recipere corpus xpi nisi ad
tempus abstineat de qsilio confessoris qui si confessionem
revelaverit deponatur z i arto monasterio retrudatur
z. p. t. omnis vtriusq sexus Confessorem eligere absque
licencia sui pbri p plas consuetudines nullus pt z si
de licencia eligat de capitulo epi no pot ts ab
solui. 6. o. v. Si epus pro Confirmacione facienda
ple epi pot imfacere z no aly . q. d. Subreptio
Confirmacio generalis no valet tractat qd abeat de
tibit appellatio . e. s. q. Bone memorie Confirmatio
rei litigiose no impedit judicem Sed si rem
ante paracione possidebat ad judicem confirmacionem obti
nuit no s licitu judici eam diffinire absque ap
p mandato . e. s. o. Si quis rei litigiose confirmacione
Confirmacio habita p falsi suggestione no admittitur
p gstat de ea si s z dubium ap gplxo restrans
e. s. p de confirmacionibus Confirmacio impetrata
a religioso sup administratione no valet si de religioso
mencio no habetur . e. s. g. ad nram Confirmacio
nisi dat religioso ut bficiu retineat p orctes
vel alys administracionibus vn si de religioso fit mencio
dum sie lic reputari si no supponitur tractari
vt . e. s. t. porrectum Confirmacio sine late
gt forin imp nichil valet . e. s. b. Eualiata
Confirmacione obtenta sup ecce qui prior
iam appellavit no pt post eam aplicus replire
e. s. x. veniens f. Confirmacio sup electo ne
electo no pt dyocesano pjudiciu generat . e. s.
y. qua nobis Confirmacio bficiorum in forma
gui no extenditur nisi ad ea q legittime sunt
obtenta . z. d. x. Cura duj tez Conjux no pt
intrare religionem de voluntate compartis continenciam
no voventis sed ab epo suo pt ad thorum compartis
revocari z compelli . z. o. d. pira vtro Conjux in
vito conpare pt intrare religionem no dum ma
trimonio consumato ad eum no sequitur effectu Una
cio z alia post si no vult continenciam sua licite
pt contrahere z in seculo remanere . z. o. c. vero pq
Conjux invito conpare religionem pfessus reuoca
tur z reddit ad virum z quo mortuo no cogetur
ad religionem reddi ad voto no tenuit si non
potest contrahere ad ala pmisit eum sic no exigit debitum
qd i eius erat ptate . z. o. f. Cum iam intrauit

Costitucio si vt eta sit ic ctquo ppe edita i gno
lug forin exprimes z in q ab hyo q electionibus
postulatoribus a pripositibus sic opponit debat appel
loci sibi no vendicat n pom cu i eis de judicioru
appellat. 5. b. v. Consto fit ic

Coppositionis sup sue primatie vingi pluvang pntz
impedire pt et suo primace h voca suo metropolitanus
q. o. huius doctrina

Conservator a manifestis defendit i jniurys z judiciales
indagines no exercet 6. c. y. Statuimus ut

Conjux intrare religionem compare invente licet
vovente continentiam in seculo remanente no pt seorsum
aut si senex sunt ad no exigendum debitum de cetero
no desint i continendum formandi . z. o. g. Cum sis
Conjux intrans religionem de volucitate compartis et
pfessus si revertatur ad conparem aut eius continenciam vovit
post mortem eius reum debet ad religionem z si
noluit compellendus z z p defectu contraxit matrimonium
debet separari . z. o. m. Accepte aliud Conjux
intrans religionem invite compare z pdum moram
contrahens alteri compare decedente intrare no poterit
egredi nec contrahere z si prius fuit sepet . z. o. n.
Coppulavit Conjuges efficiuntur p carnales copulam
vna caro z ideo vna post cum no pt z alia i seculo
remanente . z. o. q. ad apliciam sic Consanguinitas   co sag[uinitas]
computari debet ab eo qui magis distat a stipite
quoto gradu distat ab eo z aquo p alias lineas
descendentium excedi . e. c. c. vir qui Conpacie   cosac
dicitur tenetur quilibet stet et si curvica sit q
diu primaverit rectore et qui sciat contra consciam
edificat ad gehennam . z. d. f. litteras tuas acc
itaque motus dumeo semen quoque Agnus
effusus sagius paucis si corrigat ipse thetis
q sciunt iterato templa sacrari Consecracio altaris   consecratio
z no ecce dz fieri moto altari vel lapide continente
sigillo . z. t. g. ad hec si altare Consecrari potest
eccla in die q no est festum . e. t. l. Quod
in dubys Consecrari pnt plures epi z plura
altaria simul . z. t. l. Quod Consecrari no dz
eccla lignea construens si pieter integre remanserit
Sic nec altare nisi medietas fracture . z. t. in lig
neis edificys Consecrari no dz eccla anteq sit
dotata qd si fundator hoc pmiserit ad dotem
sic obliget ipso facto . z. t. o. Cum sint ex relacione
Confessio i coacto opponitur vn ubi metus   Confess.
vel coacto advenit ubi confessio no dz asseruissent . e. o.
Sed loco Conservator datus aliquibus ipsos tam   Cosuatori
pt defendere a gravaminibus manifestis . 6. c. y.
Statuimus Conservatores tenent z gravidantur
debet q platos pcede nisi aliud exigat si con
maria coepit . 6. d. a. Cura pontificalis ecce
Conservatores quo ad loca z psonas quibus
gravidatur ppt forum tenentur datum judicibus dele
gatis z judices nec sunt conservatores corporis qui
sub eos p conservatoribus deputati z plura alia
6. d. o. Hec constitucio Conspiratores sunt compu   cospiatores
dia qui sentiunt q nullus recipiet imperatum
vel quodcumq aliud p qd ipse obediat impeditur . 6. q. c.
Constitucio f. v. Constitucio nova leges ptitas   Costitucio
no inponit . d. Cognoscentes Constitucio ad jura
q tuitive est remitti ipsi prudere qd nullus facere
debet . 6. ne sumptus Constitucio dz actores ipsos

Consecrari pnt ecce eciam diebus no festivis . z. t. h.
Cum sanitas

Constitucioni vt cum no satisfecit appellas qui
diffinitive judicavit sic eadem opposita ex via vel q sufficeret
debent ex eis . 6. a. v. vo q si

Constitucio appellas si eum pponat ne eligat vt
eum consentiat tenet . 6. a. x. cum si eum

Nicolaus papa 3us probat auctoritate potestatem maiorem nobilitatem ecclesiam et fundatam super apostolos et predicatores quorum fundamentum et preladatos [illegible] per Christum hominem aut papinus fuit b. petrus cui superna dei provisio b. paulum adiunxit qui duo sub uno persecutore eodem die et loco cum urbem Romam pro gloria per crucem martirium duo christo consecrarunt / 2o dicit ipsam ecclesiam divino miraculo qualibus ad vitam auxilijs dum s. Constantinus imperator ipsi ecclesie imperio b. Silvestri [illegible] die sui baptismi dominum urbem Romam ut ibi collocata petri sedes gaudet plenaria libertate Tercio dicit decretum esse omnem maiorem et non dum tolli per

obligationem. h. Cum omnes. Constitutio facta de aliquibus rebus vel feodis ecclesie sine superioris beneplacito non valet .7. Cave in ecclesiam. Constitutio facta a canonicis de amovendo personam a sua ecclesia et de ipse licet privatur si veniat contra [illegible] ad [illegible] eligendo. Ecclesia accessisset. l. Ecclesia cum. Constitutio debet esse clara ut omnes debeat obligare et constringere. ff. Cum constitutio. Constitutionem non oportet singulorum auribus esse occultam sed legat post quam fuit promulgata. c. d. Ad hoc in beato Petro. Constitutio facta de novo a papa statuta localia et generales consuetudines non revocat [illegible] licet romanus. Consuetudo tolleranda non est nisi vigat ecclesijs contra [illegible]. b. p. Consuetudines q. eius. Consuetudo obtinet non potest quis alius quam episcopus iniungeret crismatis [illegible]. b. b. Credito de benignitate. Consuetudo de Scotacie non [illegible] cum [illegible] non impedit quin legatus facta [illegible] ueat [illegible] ecclesijs appellatione [illegible] quod [illegible] rei collatione accidat [illegible] et super altare ponatur. b. q. Exhibitor etc. Consuetudo contra canones nichil valet. b. r. Ad audientiam nostram. Consuetudo non vult preiudicium pro violatur. Consuetudo [illegible] nos. Consuetudinibus [illegible] attendendum b. t. Cum [illegible] nos. Consuetudinibus [illegible] attendendum officia nove dignitatis [illegible] consuetudo que magistra est [illegible]. b. v. Cum olim. Consuetudo est optima legum interpres. b. y. Cum dilectus. Consuetudo non vult quod abbas exemptus possit ad aliam ab baciam transire sine papa licencia vel legati. b. p. Cum venerabilis. Consuetudo sola non sufficit quod aliquis de collegio alius prelatos eligere possit tenebat. b. y. Cum dilectus. Consuetudo antiqua magna est auctoritatis et ideo [illegible] episcopus [illegible] nec [illegible] potest [illegible] c. a. Cum consuetudinis. Consuetudo non vult quod vir possit alienare dotem uxoris vel quod uxor adultera de bonis viri aliquid habeat vendicare. c. b. Ex parte una. Consuetudo non derogat iuri [illegible] cum transgressio [illegible] inducat nec [illegible] iuri positivo nisi sit rationabilis et legittime prescripta. c. c. Cum tanto. Consuetudo quantumcumque prescripta non vult contra formam canonicam eligendi. d. a. Cum terra. Consuetudo [illegible] rationabilis aut [illegible] aut media prima tercia [illegible] 2a [illegible] per episcopum [illegible] [illegible] nec [illegible] canonicalis [illegible] 3a sub dissimulatione potest tollerari. e. c. x. super eo. Consuetudo in ecclesia non valet quod aliquis tenet duas [illegible] ad prebendam. b. t. Consuetudinem. Consuetudo quod episcopus [illegible] possit [illegible] et [illegible] ad prebendam. b. x. non [illegible] [illegible] prebenda. Contumax non est qui comparet in termino dici assignato a iudice delegato nisi [illegible] eius debetur [illegible] comparere n. m. Consuluit nos. Contumax [illegible] ad diem assignatum non veniens et in [illegible] expensis [illegible].

Consuetudo

Contumax

Consuetudo laudabilis [illegible] non tollitur per rescriptum apostolicum quo de prebenda prima vacatura mandatum alicui provideri [illegible] ibi [illegible] consuetudo quod antiquiores canonici vacantes prebendas possint mutare [illegible] non obstante mandato potest antiquior vacantem optare prebendam et expressum per [illegible] dies notentibus optare exequitur de non optata provideri eidem. Si ad prebendam vacantem [illegible] papa [illegible] illam antiquior optare non potest. b. y. Cum in [illegible].

a tempore citationis computetur. z. d. b. Cum dilecti filij. Contumax prelatus citatus super criminibus non comparens debet suspendi et iterum citari quod si non venerit probatis criminibus deponatur. z. d. v. Veritatis. Contumax est qui [illegible] tempus [illegible] se absentat. r. p. Venientes ad se. Contumace reo debet actor mitti in possessionem a qua [illegible] et [illegible] ordinem expellat. r. a. y. Cautelam. Corporalia facilius destruuntur quam construuntur sed in spiritualibus secus. f. e. Inter corporalia. Crimina gravia et notoria non debet prelatus relinquere impunita. e. d. Ad hoc in beato p. Crimine occulto detentus non debet publice removeri [illegible] licet sciat [illegible] ipse sacerdos quod non ut iudex sciat sed ut deus [illegible] admoneat ne se ingerat. o. x. Si sacerdos. Criminum correctio libere debet ad episcopos pertinere et si [illegible] habeat correctionem super [illegible] et corrigere negligit ad episcopum pertinebit [illegible]. p. t. Irrefragabili. Crimine probato quod criminaliter accusatus est ab officio et beneficio deponendus non autem si civiliter perdat nisi pro homicidio vel vicio [illegible] z. x. Inquisitionis negotium. Criminibus quod prelato probatis si suam depositionem sit latens cum [illegible] et ordine non [illegible] successor non est legittime substitutus. Cum sit non [illegible] vacavit prelatura et [illegible] monendus papa [illegible] approbare et amoto deposito substituto. r. y. Ad petitionem. Crimina alicui imponens et in probatione deficiens ab officio et beneficio suspendatur vel pena alia condigna puniatur donec legittime se purgaverit quod ex malicia hoc fecit. r. a. g. Cum dilecti filij. Crismate unitate debent episcopi sacerdotes baptizari [illegible] et altare. q. d. Cum venisset. Cura animarum non debet nisi ei qui habet xxv annos et potest [illegible] debito ordinari et vita et scientia approbato [illegible] debito ordinari et vita et scientia approbato [illegible] stat a beneficiorum collatione sit suspensus et ad capitulum vel superiorem [illegible] collatio devolvitur. c. q. Cum in cunctis. Cura animarum intuitu nationis papa [illegible] ordinem conferat. b. y. l. x. Si apostolica. Cura non conferatur nisi habenti xxv annos litteratis moribus approbato qui tenetur in certa residere nisi de licentia [illegible] et si est non collegiata et permitte ad sacerdocium [illegible] [illegible] potest [illegible] usque ad septennium episcopus dispensare [illegible] et admonere [illegible] constitutum. b. a. p. Licet canon. b. b. a. Constitutionibus. b. b. n. Cum ex eo. b. b. o. Commissa. Curam amittens [illegible] anno non fuit ad sacerdocium ordinatus ipso illa vice episcopum non potest rehabere. b. b. o. Commissa. Cura gesta ad [illegible] auferri non potest nisi ex causa [illegible]. b. l. r. Presbiteri. Clerici [illegible] ad ordines non intendens tenetur ad [illegible].

Non est sine culpa qui rei que ad eum non pertinet se immiscet. b. r. c. Non est.

Contineri non est dubium in toto partem. b. r. v. In toto partem.

Contractus ex quacumque legem accipere dignoscitur. b. v. c. Contractus.

quos metus vel timor aliquos invenit post(quam) ipsi potissima tamen ... sunt fratribus et complices sibi exhibendo alijs negocijs Rome esse que
inveniat propter faciendam et tractandam potestatem et promotione cardinalium cum occurrerit ... quarto digitos metus ... adverbe ad medias
reducat ... dignitas magis quam pericula quam sustinuit plus ... pergina regimina et senatores ... quod ... ipsi continuati
Rome, maxime tempore contradicionis. 6. a. b. fundamenta militatis esse

fructuum perceptorum et tali præcunt confirmis tenere
... dispensatorum ... 6. b. o. Commissa
... ... non prohibetur audire leges et phisicam ...
... possunt ... capellanos. 6. m. l.
... Custodes officium ... campanas
... aperire lampades et ad ornamenta
esse custodiendis m. e. Custos esse Custos ...
... decimas et oblata. m. d. ...
tos sollicitos

De dampno

Dampna non meruit culpa carens
d. cognoscentes Dampnum passus
per alterius negligenciam seu culpam
... dampnis ... 7. o. n. Si
quis dominus Dampni ... dare dampnum
videtur dedisse nisi debitum diligenciam apposuit
... si alia tua ... proponas nichil
... ad satisfactionem tenetur non ... passus
dampnum vel ... 7. o. q. Si culpa
Dampnum remittens et ... non repetere
... restitucionem potest repetere. 7. o. p. ...
... Debitor non liberatur si solvit
... debebat. z. l. t. ...
Decimam ... ad predictum ... h. ...
abbates et decimam Decime et non ...
... z. g. x. Cum ...
Decime a laycis ... z. n. t. ...
... Decimas ... a laycis possunt ...
religiosis vel cuilibet esse de licencia episcopi non
... capituli ... z. e. v. Cum
... Decimas ... esse non potest ...
... alteri assignare ... 6. z. m. t. Dudum
debet in talibus adhiberi. 6. z. m. t. Dudum
Decime ... possunt laycis vendi sed
non tradi in feudum seu sub alienacionis titulo
... z. g. l. Vestra nobis Decimas non
debent clericis nisi illis ... possunt
... z. l. m. Novum genus Decimas tenentur
solvere religiosi de terris ... novit cultis de
quibus alij solvebant. z. l. o. Commissum z. m. l.
... nobis Decime debent integre
de molendino piscarijs feno lana et quod ...
solvi potest ... z. l. p. Pervenit
Decimas debet de apibus et de omni
fructu persolvere. z. l. q. ... Decime
statim collectis fructibus possunt solvere ...
... deducere ... fructibus ... dignam satisfactionem ...
... z. l. r. Cum homines. z. m. n. Tua ...
Decimas tenentur dare religiosi de predijs quas
... licet privilegiati sint quod de terris ...
... non teneantur. z. l. b. Dilecti filij abbas

Dampnum quod quis sua culpa sentit sibi debet
non alij imputari. 6. v. d. dampnum quod quis

Decimas debent dare religiosi de possessionibus et
domibus eorum si multiplicate fuerint. z. l. t.
Suggestum Decimas laborum suorum non solvunt
religiosi ... Cistercienses templarij et hos-
pitalarij. Ceteri vero religiosi non solvunt de
novalibus et ... nec de agris
z. l. v. Excepta tua Decimas tenentur religiosi
de predijs que tradunt alijs ad colendum licet privilegiati
sint quod de cultis ... nichil solvant
z. l. x. Licet de benignitate Decimas novalium
... privilegium de ... labo-
ribus. z. l. y. ad audienciam nostram Decime
novalium debent illi ecclesie ... parochia in-
surgunt ... non sit ecclesie parochie debet episcopus ...
potest sibi ... ecclesie assignare. z. m. a.
Cum a nobis Decime que sunt a domino ...
quas debitum exigi possunt. z. m. b. Parochianos
Decime non possunt hereditarie concedi laycos ...
... z. m. c. Ad hec
donacionem Decimas persolvere coguntur ... vel
possessiones dimittere z. m. d. De terris Decimas
... vel oblaciones prelatus ...
laycos puniatur. z. m. c. ... potest grave
Decimas ... in una diocesi ad aliam
transferre possunt licet ... videatur si colonus
... in alia parochia quod illi solvant decime
... solvere. z. m. f. Cum sit homo
Decimas tenentes laycus eas in alium laycum
transferre non potest sed restituat ecclesie vel ...
... sepultura. z. m. g. Prohibemus Decime
... non transferuntur ad ... solvantur
... ubi ... personales vero ad ...
transferuntur. z. m. h. Ad apostolice ... z. l. t. Significat
Decime de omnibus ... fructibus ... solvende
absque diminucione. z. m. i. Excepta Decime
debet dari de milicia de venacione et de mercacione
et de omnibus bonis sine deduccione ... expen-
sarum et nolentes solvere ... debet districcione
compelli. z. m. k. Non est in potestate Decime de
molendino ... pervenientium ... alij ...
persolvantur. z. m. l. Ex transmissa Decimas
tenetur locator ... nisi ostendat ...
... z. m. m. A nobis tua Decimas
... non dandas a laycis ... potest ... possessio
... z. m. n. Tua ...
Decime novalium non ... layco qui
decimas in feudum habuit ab antiquo ...
m. n. Tua ... Decime debentur deo in signum

Vita ministrarum non impeditur quin soluatur nec in usus quoscumque bonos alios conuertat · 3 · m · o · Cum nobis
Decimas antiquas percipiens debet de noualibus ibidem percipere quia ubi magis concedit ibi minus concessisse uidetur · 3 · m · p · Ex parte tua Decime de
negociacionibus soluuntur deductis expensis in aliis autem ubi fructus de terra ueniunt deductio non debet licet terre sint meliorate de pecunia decimata quia melioracio domino refundatur · 3 · m · q · Pastoralis
Decimas percipiens in alia parochia si ibi insurgunt noualia ipsorum decimas non habebit nisi ostendat causam racionabilem · 3 · m · r · Cum contingat
Decime subtracte illi ecclesie debent restitui cui subtractoris tempore debebantur aliis parochialibus ecclesie tribuantur · 3 · m · s · Cum in tua Decimas uel ecclesias layci concedere non possunt eciam licet sit confirmatum per papam in forma communi titulus prebende non acquiritur · 3 · m · t · Dudum ad nostram Decimas
tenentur persoluere qui terras suas tradunt talibus excolendas qui ad soluendas decimas non tenentur · 3 ·
m · v · In aliquibus regionibus Decime prius sunt soluende quam tributa uel census alias turpiter persoluta cum onere restituantur integre decimanda · 3 · m · x ·
Cum non sit Decimas debent dare religiosi eciam priuilegiati de terris quas de nouo colunt uel amodo acquirent eciam · 3 · m · y · Nuper abbates
Decimas a laycis detentas ad alienas ecclesias pertinentes nullus clericus in pignus recipiat ab eisdem · 3 · n · a · Prohibemus Decime primicie oblaciones sunt spiritualia bona ecclesie unde nullus laicus potest ea in rapina et sacrilegio uendicare · 3 · t · h ·
Causam Decimas et alia iura prochie dum tenet rectorem non potest alienare episcopus nec sibi debita solepniter · 6 · Dudum 2 I
Decima
· 6 · l · f · Dispencioni nostre Decime noualium impetrate racione porcionum ueterum non preiudicat aliis personis sanccionem
preceptis nec impetracio se extendit ad loca in quibus nulle ueteres habebantur nec ultra mediatorem huius porcionis preiudicat episcopus quin ecclesiis debita porcio relinquatur · 6 · l · g ·
Statuto perpetuo Decimas tenentur religiosi priuilegiati soluere de noualibus eciam Ibidem · 6 · l · g ·
Statuto Decimas in feodatas layci a religiosis post lateranense concilium non licet ipsis religiosis sine consensu episcopi uendicare Ibidem Statuto
Decretales si uim communem sit contraria racione ipsarum non metuatur iudices iudicare Si uero sit iuri disposicione ipsarum non iudicet sed superiorem consulat super ea

2 · I · a · Pastoralis Defectus corporalis obiectus electo iudicetur in corporeis sensibus si uisu andita inuenta et iudicetur · 6 · q · c · Constantem
Desponsacionem ignorans et cum ducere in uxorem et dotare uel intrare religionem · 4 · g · I · Proueniunt
Degradacio clerici debet fieri coram iudice seculari et tradi debet sibi et de mutacione est iudicii secularis ut in suum forum recipiat degradatum quia in eorum defectum efficiatur intercede pro eo ut arceat periculum mortis circa eum summa modestia · 2 · t · y · Nouimus
Degradacio quo fieri debet · 6 · d · p · Degradacio
Degradatus legittime de impeditur si sit simul cum infamibus defectus uel mortuus uel infirmus actore uel pluribus exuente possunt condelegati procedere non aliter nisi procedatur ponatur in rescripto quod si non omnes possint uel uoluerint ipse esse saltem duo
uel unus negociatum exequatur · a · f · Prudentia eius
Delegatus habet ius cohercendi eos qui suam impediunt potestatem · m · l · Causam quam Delegatus
recipiens super eadem causa diuersas litteras quarum 2e de primis non faciunt mencionem debet certificare pape
super eo ut deinde suam cognoscat plenius uoluntatem · m · m · Sane si Delegatus a papa potest subdelegare
aliud nisi cause sint arduae et graues · m · n · si
Prodebilitate Delegatus sibi communis consensus peremptorie non
potest prorogare terminum et eo transacto mandatum expirat
et quidem ad detractionem delegati pars neglexerit citos
potest punire minus iuste taxacionem alioquin racione sui
arbitrio punire poterit · m · o · Dedecus quem in
Delegatus ad compaciendum partes potest citare compellere
et contradictorem punire et omnia facere quod ad causam spectat
· m · p · Preterea super hoc Delegatus ad delegato potest
committere uices suas alteri · m · q · Cum unus
Delegatus post sentenciam latam potest exequendi causam
de mandare et compellere rescriptores · m · r · Significasti
Delegato quamuis in iudice procedentes non de ordinarius mandato causa recipere uiolenter fieri appellacione instare ut desistat donec rei ueritas innotescat · m · s · Si quis clericis Delegatus partes
accipiat postquam sentencia fuit execucioni · m · t · In
litteris Delegatus pape in causa sibi commissa iurisdictionem habet super ordinarium quemcumque maiorem causis delegatam gerit officium pape et ideo potest ordinarium si rebellis fuerit cohercere · m · x · Sane quia
et · p · h · Pastoralis officii Delegatus non debet
exceptiones racionabiles recusare · na · Ex parte tua
Delegato facta alium expresso suo nomine officii
et non persone ad successorem deuoluitur successorem · n · b ·
Cum Abbas Delegatus pape in causa de iure
putandi usurum appellacione delegatus puniendi

decretal'

defen… defla… degra… deleg…

pt si institutus non pt et Si delegatus vult in-
stitui licite appellabit qui hic institutus. n. c.
Sup eo vo de delegacio facta duobus Sina Burg
non tenet. n. d. Cu matrimon de delegatis
p pt ad duos vel duos revocari pt. n. e. Cum que
de delegatis ipse subdelegans alicui in aliqua causa
retinens sibi aliquid de potestate ad ipsum subdelega-
tum appellabitur non ad papam. n. f. Cum te gi-
de delegati potestas non finitur mortuo mandatore
p racionem morat recessisse Si autem ante litem
contestatam moriatur mandator expirat mandatum. n. g.
Gratum relatio et de delegatus si citaverit ante mortem
delegantis perpetuatur iurisdicio. n. h. Statuto quod
delegati perpetua iurisdicio de delegati cum tribus cum clausula quod si non omnes
iudicium quoniam appareat de impotencia vel voluntate tercius
duo procedere non potest et si procedit nichil agit
Indicit cum scribitur duobus cum clausula ut si alter
interesse nequiverit alter exequatur. n. i. Prudenciam
de delegati potestas suspendi si venit ante tempus
prefatis notarius procedi cum mandato ad auditoriam
destinatur et delegata cum tribus duo sub delega-
cione tamen procedere non potest quod si fuerit ab eis licite
appellatur. n. k. Cum causa de delegati duo
in aliqua cum clausula quod si ambo vivo vel uno
pro alter solus procedere possit et si cum recusato p-
cedat non tenet processus. n. l. Cum sicut
de delegati iurisdicio si expirat in peremptorio
quibus assignavit post quartam horam per-
emptorie procedere potest absente non expectato Si
vero non expirat si vult potest absentem expectare
iterum reo citare si vult. n. m. Consuluit nos
de delegatus pro legittime recusari et removeri
et alius subrogari per quas litem contestatam ex causa
nova. n. n. Insinuante de delegatus ipse usque
ad integram causam potest sentenciam suam exequi. n. o.
Quoniam quod de delegatus subdelegare non pt
appellacione te qui si aliquid de causa retinuit ad
eum potest appellari Si autem non ad causam appellatur
Et pt delegatus licite pt a principio in fine
et medio cause sibi committere non solo causam sed
et decisionem alii delegare pt et delegatus
cum subdelegato vices suas alteri committere Sed
tamen subdelegatus vices suas alteri non committet
n. p. ~~pastoralis officii~~ Super questionum de delegatis
pt compellere subdelegatum ad recipiendam causam et cita-
cionem faciendam quod si ab eo vel subdelegato fuit
appellatum et aliis iudicibus littere destinantur
sine execucio per personam alius executoris te exequi
in penis tamen iurisdictio defert dirigitur et promo-
n. q. pastoralis officii de delegatus cohercere

pt subdelegatum cum non a delegato iurisdictionem
habuit. n. r. Ex litteris de delegati iurisdictio
expirat re integra morte delegantis. n. s. Licet
de delegati mandatum nullus tenetur exequi nisi de eo
constiterit per litteras. n. t. Cum in iure de delegatus non
pt cognoscere nisi de hiis que in commissionis litteris
continentur. n. v. Cum olim de delegato p certi ope-
riens causam delegatoris et ipsorum violando sigilla
omnia alia acta ultimus audiri non debet. n. x.
Cum olim sugerit de delegatus subdelegatum collegis
impediti admittere non tenetur si in rescripto est clausula
quod si ambo vel alter delegatus collegarum sibi per
litteras subrepticias admittere admittere non tenetur
ipsius subdelegatum. n. y. Cum dilecto de delegatis
tenetur committere vices suas alicui non suspecto si alteri
partes non possit propter inimicicias coram eo comode
comparere. o. a. Cum G. de delegatus cui mandatur
ut absolvat illum quod se dicit excommunicatum iniuste antequam
possunt probaciones recipiat absolvet Si autem dicat sentenciam
excommunicacionis esse nullam nisi latam probaciones possunt prius recipiet
quam absolvat. o. b. Cum contingat de delegatus totam
causam committens subdelegato nichil amplius pt sive
tamen officio suo esset functus. o. c. Nichil. f. n.
de delegatus qui se principaliter iurisdictionem non
habere ex de gestis vel penam illam causam non resumet
o. d. Significantibus de delegata iurisdicio ad p-
sonas non expressas in rescripto ex de personarum consti-
tucione non pt. o. f. Petro et de delegatus non pt
esse minor xx annis nisi a principe fuit factus
delegatus vel voluntas parcium hoc requirit. o. g.
Cum vices in de delegacio facta pluribus simul uno
insciente alii non procedunt nisi aliud in delegacione
fuisset expressum. o. h. Uno delegatorum de delegatis
a principe pt subdelegare alium nisi in casibus gra-
vibus quod sunt iurisdiccio et causa proprio ubi discretio
et industria persone eligitur sicut causas predictas excom-
municacio et absolucio dispensacio cum irregulari in iudicio
pronunciare salutorem nulli licet aliis de mandato quod eorum
iurisdicioni committere in hac parte. o. i. Cum apostolica
de delegato mortuo excommunicatus ab eo solus
papa habet absolvere et possessionem amissam recuperare
nisi alter in causa potestate sibi fuit subsatituta. p. h.
pastoralis de delegatus si recusatus per in testes re-
movetur a iudicando et alius subrogatur et h d.
dilecto filio de delegatus quod pt esse et vero cognoscere
et cui committere debet vices suas. 6. d. Statuendum quod
de delegati recusacio coram condelegato ventilabitur
si vivus in alterius absencia cognoscere debet habeat potestatem 6. de — Si cont
alius arbiter iudicabitur Si autem duo subdelegati
alius arbiter et tercius tamen illis subdelegatis procedat ad primum dele-
gantem recurret si fuit appellatum. 6. d. b. Si duo ex
de delegatis pt committere vices suas antequam fuerit

Delictum persone non debet in detrimentum ecclesie redundare. 6. t. q. delictum

Recusatus post vero non nisi de beneplacito recusantis nec hic p recusacionis sententia sit lata. 6. d. d. Iudex

Delegatus totam causam committens ancy sit delegatus perdet vices suas potest renovare idem intellige si decedat. 6. d. e. Quamvis alicui vices

Delegatus vices suas committens alicui quod dum avunt abstus est vel re vel renovarit quod per subdelegatus factum est eo vivente ratum habebit si decedat. 6. d. f. Si delegatus

Delegacio facta pluribus ita quod alter altero non expectet uno inchoante alter non perdet nisi decedat vel per maliciam se absentet et erit iurisdictio perpetua si per unum fuit inchoata. 6. d. g. Cum plures

Delegato mortuo vel excommunicato qui aut in partes conviscat vices suas ad eam revertentur si fuit appellandum. 6. d. i. Si is cui

Delegatus nisi spirituale mandatum habeat partes citare non potest donec ab actore fuit requisitus nisi in causa criminali vel ad testimonium perhibendum vel si de calumpnia sit etc. 6. f. c. iuris esse

Delictus unius persone non debet nocere pluribus in genere et in ii. Cum vestris

Denunciacio potest cum non competit accusacio 7. l. y. Quemadmodum

Denunciacio qui prius innuente pronuntiatur repellatur 7. t. Cum oporteat

Denunciacio fiat per excommunicatio vel gubernantem publicum vel conspiratores vel per qui monitionem legittimam non premisit 7. v. Cum dilectus filius

Depositum singulari persone traditum ecclesiam non obligat nisi in eius commodum sit conversum 3. g. a. Bignamus

Deposito amisso depositarius rebus salvis bona fides abesse possunt et mito de culpa tenebitur si tempore deposito obtulisset vel si depositi diu recepisset. Casus etc. sibi servantis impute et si mora reddendi fuit vel pactum super hoc intervenit quod teneatur reddere quantitatem que depositum repetit nec ibi recompensacio habet locum 3. g. b. Bona fides

Dedicatus deo ad nullum alium usum transferri licet 3. g. q. Inacapia

Dictis duabus et non amplius partes ex dyocesim conveniendi a. x. Non nulli

Dignitas tractatus modicus non impedit a suo officio sacerdotem si potest sine scandalo celebrare 4. n. de presbitero

Dignitates plures in una ecclesia vel pluribus non potest licite obtinere cum singula officia in ecclesiis assiduitatem exigant personarum 3. b. y. ad hec licet

Dignitatum multitudo et prebendarum reddit quem ineligibilem 3. c. e. Cum iam dudum

Dignitatem huius cui cura annexa est statim cum aliam recepit vacat prima etc. in eadem ecclesia nullus plures dignitates aut personatus hic possidere non heant curam

In dispendium eius non est retorquendum quod ob gratiam alicuius conceditur 6. t. a. Quod ob gratiam

Dispensacio non valet super matrimonio in gradu prohibito contracta si falsa ea fuit expressa nisi de novo papa hoc ratificet et approbet x. d. y. Cum in ecclesia

Circa sublimes et litteratas personas que sunt honorande maioribus beneficiis papa per se approbare potest dispensari 3. c. p. de multa

Dignitatem huius in ecclesia si prelatus officia ad quem spectat collacio dignitatis sibi eam conferre non potest quia inter dantem et recipientem distinctio debet esse 3. d. q. Cum ad nostram

Dignitatis porte pati non debet promovi bilibus et indignis ut publicis aleatoribus et usurariis quia tales debent repelli 3. l. t. Inter dilectos filios

Dignitatem sine cura potest quis obtinere quod xx annos habet ex dispensacione episcopi. 6. c. p. Permittimus

Dilapidatores custodias non est qui de consensu eorum quorum interest aliquid alienavit capitulum d. p. Et sicut — dilap

Dilacio debet dari citato petenti si ei sic canonicus brevius terminus est assignatus et potest si negatur sibi licite appellare 2. b. q. Dilecti filii — dil

Dilacionem ad deliberandum petere non potest cum diu ante actoris intencio est exhibita in rescripto 2. b. v. Prima adie

Dilacio non debet post declaracionem libelli per mutua negocium non mutat 3. b. o. Littere

Dilacionem reddendi ad dominum debet habere qui per publicam utilitatem vocatur et inducunt perpetuo 3. b. t. Exposuit nobis

Dispensare potest papa ipsa quod aliquis cum cura plura beneficia valeat obtinere c. t. Dudum ecclesia — dispens

Dispensacio semel facta non est amplius renovanda 1. q. Ex tua nobis

Dictari non debet et maxime clericus cum aliena iactura 7. p. c. Quam ad nos — dictio

Dolus vel malicia nemini debet patrocinari 2. d. o. Ex litteris — dolus

Dolus non prodest si per eum spiritualis concessio obtinetur 2. d. t. Cum olim

Donacio facta pio loco si statim tenet contra consuetudine non obstante sibi b. q. Ex litteris — donac

Donacionem uxoris si vir vendidit cuidam alteri impacatis eo mortuo ipsa emptorem inquietare non potest 3. g. f. Pervenit ad nos

Donaciones quevis facte de rebus ecclesie ab aliquo prelato sine consensu capituli huiusmodi donaciones de iure non tenent et poterunt legittime revocari 3. h. x. Fraternitatem

Donacio facta a prelato debet rata vel irrita iudicari ex dati quantitate et consuetudine approbata 3. h. y. Ceterum

Donaciones ecclesiarum que fiant prioratus personis vivetibus illis que ecclesias ipsas possident nullius debent esse momenti. Si religiosi fiat locis absque vel eius auctoritate rate debent haberi 3. i. a. Consultacionibus

Donacio licet facta a prelato si sit tradita divite est a successore fieri integre in valore 3. i. b. Per tuas

Donaciones in eos sit plenissima interpretacio seu clausula sequens in donacione posita non respiciat precedentem sed sequentem donacionem 3. i. c. Cum dilectus abbas

Donacio ecclesie perpetuum religiosi de consensu priorum

Dimpta et narrandi nichil obstat ubi eadem dicitur marte cum quo evangelistarum eo ordine credit sed dicit quo deus voluit. 7. t. b. Nichil obstat

Dolo facere non videtur quod quod mandato facit iudicis cum habeat parere necesse 6. v. h. Quod quis mandato

Dolo facit qui petit quod restituere oportet eundem 6. x. Dolo facit

ipso priorus qd' sum z gsit vide i no videlz
priorats Data aut eccia religios de gss
epi omne ius epale i eos pt cathedraticu
est translat z j d pastoralis Donac pot
i publice religios i pud sprudicu bo sc et
domus suay alti domui religiose vel dedacoz
ac sciez p acceptacoz q capit eius turpitudinez
nullus potit revocare z j c put dilectos
Donacio quinqagesime vel centesime fcta per
epm origiu pue eccie dedinicto p succesores pt
legittime revocari hac aut donacoe semel fcta
alias facta no valebit z j f Apostolice se
Donacio fcta ab aliquo ipt ingratitudinez reui
pientis revocari pt si forte i donatez impias
manus iniecit seu gue rez suay dampnu vel
vite pictin iuste psumpsit z j et Inter cetus
Donac pot ppe eccia bona ipe cu volut
sz si obierit intestati alteri cui sunt ora
ipetua stipecie i Bpus eis tradat z b l
sed tc ibidem Donari no pt alti qd de iure
no pt possideri z m t dudu aduersi Donata
re aliqua sub gdicoe res donata suis ipetis
no legat z r v cu dilecto Donatio sub gdicoe
a donatore posita revocari no pt nisi tali
gdicoe pt collatio q eu cessante debet revocari
x b o verum eu aliam Dotem no dz vxor
amitte ipt maleficium si hz actoz g res
possessas res dotalicias vel gt detentores
bona viri q sibi pdote fuant obligata z
h g Gelittor Dos integre reddi debet vxori
que a viro legittime est separata x f y mulieres
et debet iure eos bona sibi q olim habunt
gunt i dyst et gpellary x g a Significat
Dos habet iudicium q hz de matrimonio in
dicac i sic sunt sup matrimonio x g b De pru
dencia viri otem repetere no valebit mulier
si ob causam fornicacoz iudicio eccie a volutate
ipsa a viro recessit i eidem reconciliata no fuit
x g c pleriq3 Do otem quem recepit mulier
a viro ipt impotes soluto matrimonio restituere
debet eidem x g d Et si vxor Dos dat
ab vxore viro vir aut vxori donacoz ipt
impotes q vir no pt sempi eas dare de suo
plus q hz vez si hz hz ad vicem no pt semp
eas dare n de placito successoris x g e Imper
Dos viro tradita est etiam si vrgat ad inopia
ipt onera matrimoy supra da qd si timet ne pereat
debet caucoz ydoneaz de ipa no petitura pirac
vel saltem dam mugatoz gmitta qui de hoesto
modo valeat onera matrimoy sustentare x g f
per vestras Dos debet ad vxorem reddere i donare

ipt impotes ad maritu nisi gpetente sit causa
vel nisi de lucranda dote i donacoe fuit pactum
fcta donacio aut no tenet nisi morte donatoris
fuit gfirmata vy vir pt eas quas diu vixerit
revocare i accipiat guge decedente x g g Donat
Duellu no debet clericus recipere nec offere qd'
si fecerit deponatur si aut mors q mutilacio
secuta no fuit pt cu eo epus dispensare x g e
porro si Duellu p aliud clericus irregularis est
si mors aut mutilacio subsequitur pt tn cu eo
in bnficio ~~post~~ epus i no i officio dispensare
x g f Henricus psbr Duella i alie pur
gacoes vulgares phibite sunt qr sepe pcas dapna
absoluendus i qr aetbs deus teptare vide x o c
Cum sicut Duellu nullam fidem facit si gtrarium
sit pbatum puta si victus ~~fuit~~ dicta sceleris furtum
i apud aliud z i t x o f Significantibus

Ecclesie habite dimitti no pnt si gsequi
epi nec eas mutare f b Ad monet
Ecclesia vacante debet priorus infra tempus
debitum puitare eam alr epus ordinabit x si prior
sit religios no pnt ipetes sibi illius eccie appli
g j Sicut nobis Ecclesia dispensare minori
gessa no p laycos sed per clericos regi debet
donec minor pueniat ad etatem h m Ex tenore
Eccias plures cu cura nullus hre pt nisi vna
ex alia dependeat vel nisi ipt earum nimiam paupertatem
sed vnus eas eligat sibi vnam h o Quam te
Ecclesiam parochiales no debet q assumere nisi ad
minus sit subdyaconus i no dz admitti dispensative
tn in minoribus ordinibus gstitutus assumi dz tn
i breve tempus possit ordinari h p Preterea licz
Ecclesia que eu diu vacante debet epus de ydo
neo puidere q fructus ad vtilitatem eccie q p futura
psona fideliter recolligat p a Cum nos pleris
Ecclesia si lesa est i manifeste apz defunctus
epus cu epus eius gdicoz no pt facere dedicoez
i possessiones eius gcesse sub tempore ei restituere soluitus
opperis q p melioracoz eorum fcte sunt bona fide
b b Peruenit Ecclesiarum ingoncia laya no pre
sumat tractare sed soli plati i epi debent tractare et
maxime q noscuntur spualia no debent gmittere
iudicio laycorum pertractare z b Decernimus Eccia
litigiosa ad aliquem deuoluta tempore eu lite per
ligiosa adaque deuoluta tempore eu lite per
coram iudicibus terminanda z l q Venientes
Ecclesiarum iura laya usurpantes velut sacrilegi
p iudicem ecclesiasticum gpescende p eu eccias in
z a p Consequentius Eccia sita i dyoc alicuius
epi epalia iura sibi debet dare nisi exempta
legittime pbare no tn ipetetas pertinet ad eu in
tempalibus nisi debitum hre sit pscripta z m v Cu
vestris Ecciarum ordinacio ad superiorem deuoluitur

duella

p pcu̅ ad quem ptinet negligencia. z. p. f. de electis
Ecclesias p̄prias desertas p alios atād no̅ pnt
in dictis ecclesiis diuina monitione attent' et si in temp
indicto no̅ redierit merito debet eis spoliari. z.
b. c. Extra decretos Ecclesiarum bona nullus de
clericis vel populo iure consanguinitatis sibi vendicat habenda
z. b. k. Ut nullus de clericis Ecclesias et porciones vel
antiquos redditus clericorum sine consensu archiepiscopi vel
episcopi nullus dicere et minuere presumat. z. b. t. A
nobis q est Ecclesiarum rectores ad prioratus mo-
nachorum nullus instituatur ad easdem nisi eis prius
competens porcio prouentuum assignetur de quibus possit
iura episcopalia persoluere et congruam sustentacionem habere
z. b. x. de monachis Ecclesia vna pluribus rectoribus
regi debet et si eligitur ad 2am nolens dimittere primam
electores possunt replere. z. c. b. Cum nobis significaverit
Ecclesie omnes in provincia dum ad archiepiscopum aliquid
pertinet nisi mandato sibi per aliquos ut eis aliquem secularem
earum prouiderit potius ei in diocesi suffraganei
prouideat. z. c. i. pro illorum. Ecclesie parrochiales rectores
non obstante consuetudine episcopi vel prelati habere debent
de redditibus ecclesie congruam porcionem. Cum vero hec
ecclesiam parrochialem non per vicarium sed per seipsum illi
deseruiat in ordine quem ipsius ecclesie cura requirit nisi
dignitas vel prebenda ecclesie parrochialis sit annexa licet
debet quis de prouentibus ecclesie pensionem alicui in
fraudem assignare. z. c. r. Extirpande. Ecclesie
non possunt recipere sine consensu episcopi de manu layci
vel excommunicatos vel interdictos ad diuina
aliquis admittat. z. c. B. In lateranensi concilio noscitur
Ecclesias occupatas viuente earum rectore hoc
ipso ab ecclesiastica communione sunt pellendi. z. d. r. Ci
in vimorum Ecclesias non potest episcopus dare religiosis
ut earum prouentus sint patrimonii quia hec alienacio
generis est quod non potest fieri sine capituli voluntate
z. c. x. Tua nos Ecclesiis non potest episcopus
nouas pensiones imponere vel veteres augere nec
prouentus earum religiosis concedere retenta sustentacione
capelle vicarii nisi de voluntate capituli et de licencia
Ro. pon. excepta quinquagesima quam pro suis locis in
elemosinam dare potest. z. c. y. pastoralis Ecclesiarum
rectores layci conferre non possunt et qui ab eis recipiunt
excommunicantur. z. f. h. Cum vos Ecclesiam
non potest dampnificare episcopus. Unum filium eius in fundo
ecclesie non potest facere nec dedit vel acquisierit ecclesie ad
valorem tuus si manum emitterit ad possessionem sua et
periculo in fundo ecclesie remanebit. z. f. k. Episcopus quod
Ecclesiam suam utilitatis potest sic facere et sub annuo censu
tras fetas ciuiles excepta plus potest dare
hereditas iure excepta partibus vel aliis si magis
utile videtur. z. f. n. Ad aures. Ecclesie
possessiones bis potest prelatus de consensu maioris partis

capituli pro melioribus commutare. z. f. o. Ut super
Ecclesia potest agere ad restitucionem contractus in quo
enormiter sunt lesi vel ecclesia per dimidium tandem
in contractu locare non potest. z. f. p. Ad audienciam
Ecclesie sine consensu rectoris possunt edificari permutari
et eciam possessiones earum possunt commutari et prius va-
lentibus pretium supplere. z. g. t. Ad questiones
Ecclesia collata religiosis ab episcopo de consensu
prelatorum ad ipsos pertinet pleno iure. z. l. d. pasto-
ralis officii. Ecclesiarum rectores qui per eos bona
aliqua acquirunt post que acquisierint obitum debent ecclesie rema-
nere nisi aut ecclesia non episcopus vel successor eius
mouentur iustificare [illegible] dictorum gratis congregata intelligi-
tur si plures ecclesias habuit debet diuidi inter eas
per estimacionem congruam. z. k. b. Relatum est auribus
Ecclesia succedit in bonis clericorum de quibus
in vita per eos nichil extitit ordinatum
si non sunt de ecclesia acquisita. z. k. l. Sed hoc ibidem
Ecclesia de nouo fundata sub illo episcopo debet
esse qui ante incolas baptizat. z. q. b.
Nunc ad Ecclesiam sita in diocesi alicuius episcopi tenet
sibi episcopalibus unde nisi ordinat illa sibi esse re-
missa. z. q. g. Constitutus Ecclesiarum prelatorum
laya excommunicat qui clericos instituunt et eos
et remouent ad voluntatem possessiones quoque pro sua
voluntate distribuunt et clerici qui institucionem laicorum
recipiunt communione priuentur. z. q. h. precta quia
Ecclesias non potest episcopus dare alicui sine consensu pa-
tronorum nec contra potest tamen episcopus donacionem prelatorum
ratificare postius facta. z. k. m. Suggestum est
Ecclesiis religiosorum episcopus nouum censum non
potest imponere. z. s. d. Statutis et Ecclesiis de
nouo erectis de manibus laycorum non potest
episcopus eis imponere sua et seruitutes que aliis ecclesiis
imponuntur. z. s. k. Ecclesiis quas Ecclesie
tenent unde episcopo in cuius diocesi sunt sunt de peni-
tentibus et aliis iuribus episcopalibus in aliud ostendat
datur. z. s. v. Cum olim Ecclesie episcopus
remittens fiducia sibi debita procuratio pensio(?)
procuracionem aut sibi debitam ratione visitacionis non
intelligitur remisisse. z. s. y. Cum venerabilis
Ecclesia non est demum consecranda parietibus ma-
nentibus in integritate. z. t. m. Liguris edifi-
Ecclesie de nouo constructe in porcionibus et aliis
iuribus episcopalibus fruantur consuetudine vicariorum
ecclesiarum. z. t. a. Super eo Ecclesia non debet
consecrari moto altari vel lapide grandi sigillo
z. t. g. Ad hec per altare Ecclesia in qua perpetrata
sunt homicidia aut vulnera prorogata reconci-
liari potest per aquam cum vino et cinere benedictam
z. t. k. Proposuisti quod Ecclesia consecrata si polluta
fuerit a sanguine ... episcopus reconciliabit aqua
benedicta vino et cinere. Si tamen ecclesia non consecrata
sufficit sola aqua benedicta. z. t. q. Si ecclesia

Ecclesie ornamenta et vasa eius corporalia et
palla sunt ea omnia indicia consecranda. Ecclesia aut
templa seu altaria seu ibidem ponere non debet nisi ad
tempus causa hostium sive ea ignis seu alia necessitate
urgente que cessante pristinis reponentur. 3. v. t. Reliquie
Ecclesijs reparandis debent adiungi quorum beneficium
erat hunt et debent cogi ad opus sunt de bonis ecclesie
3. x. d. ecclesiarum 3. x. s. de hijs que Ecclesia
et ad ecclesia debet in villa quam nunquam desistit a prochi
alijs debet in redditibus et obvencionibus illius ville
et si fundat in ea qui ibi sunt instituti qui curatam an
habent sacerdotes qui ibi sunt instituti quem curatum an
nuque esse putabit quod si noluit vel opposuit
fiant episcopus procuratur 3. x. f. Ad audiaz nostram
Ecclesia secularis non potest gubernari ad statum seu ecclesiam
religiosorum vel irregularium sine consensu ipsius atque episcopi
et secularis ibi canonicos de bonis ecclesie quidam vi
vunt ibi vel alibi. Item providebunt eos 3. x.
et ad audiaz nostram 2o Ecclesias novas construere
potest episcopus permittere ipsis indigentibus non obstante
reclamacione de rebus ecclesie non alienandis 3. x. j.
Ita nos duxit Ecclesie vestra non potest vita
ecclesie dimitti et ad usum privatorum laycorum se
convertere 3. x. m. Predicatum est Ecclesias quatuor
angarijs affligentes et de earum bonis publicas
nuncios facientes et prelatorum ecclesie comantes
nisi moniti resipuerint tam ipsi quam fautores eorum
sua opera sunt ligati possunt tamen episcopus et clerus
invalide contribuere sic viderint necesse et ubi bona non
suppetunt laycorum 3. x. n. Non minus quia plures
propter imprudenciam aliquorum episcoporum. Ro. pon. plus
consulat omnia iure contra quibus utili bene puniatur 3. x.
que adversus consules Ecclesia contra tutela refugium conse
quentur judices seculares eiusque de pagis
effusione corporali pena agitare sub intimacione
anathematis prohibentur 3. x. o. Sed etiam Ecclesia
dat immunitatem ad eam confugientibus nec eius mors
nec mutilacio inferatur nisi sint latrones
publici aut agrorum depopulatores aut illos qui
insidias vias ponunt. Servi tamen reddendi sunt
dominis eorum prius prestita cautione de vita vel membro
aliquo non amittat 3. x. p. Inter alia et
Ecclesijs collectis et quandoque regalibus in
stitutis hic reginis et eo dimisso sunt Bona
eorum inde et successores eorum in ea
revocaverunt et nostram rescriptum 3. x. q. Adversus consules
Ecclesia non prestat emunitatem eis qui in ea vel
in eius cimiterio mutilant seu homicidia com
mittunt eo et eo in quo peccaverunt puniri deberent
et frustra legis auxilium invocat qui committit
in legem 3. x. t. In immunitatem ecclesiasticam Ecclesiarum
regimen quo ad curam animarum sub annuo censu ulla
tenus concedatur 7. c. m. Dein enormis Ecclesiarum
prelatus ad tempus sub annuo censu licite conceditur
7. c. m. Cautelam nostram Ecclesia polluta reconc

Ecclesia nondum consecrata in qua divina cele
brantur emunitate gaudet 3. x. b. Ecclesia in qua

cuius reconsiliacio fit per episcopum per aspersionem aque benedicte
7. g. m. Significasti Ecclesie non possunt unium sine
consensu eius diocesanum etiam si consensus metropolitanus inter
veniat et in diocesi sua suffraganei sine ipsius assensu
nichil potest attemptare 7. l. g. Sicut unire episcopatus
Ecclesia potest advocare brachium seculare vel auxilium
brachij secularis quando potestas eius non sufficit ad excessus
plurimos corrigendos 7. l. r. Tanta est clamor Ecclesia
nova non est maltius sine iudicium consecranda 7. l. b.
Intelleximus Ecclesia paganorum vel sanguine fedata prius
reconcilianda est quam ibi aliquod divina celebrentur 7. m.
t. Quarum vos Ecclesia vacante non possunt patroni
pene advocati vel vicedomini vel feodatarij aliquid in
ea de novo ultra id quod eis erat debitum vendicare
Et si clericos rectores aliquos ecclesie propter vel palos occadunt
quicumque ius in ea habuerunt perdant et heredibus totum am
mittant et heredes eorum usque ad quartam generacionem non debent
admitti in collegium clericorum nostrorum prelatorum alicuius
domus regularis assequi honorem nisi cum eis
fuerit dispensatum 7. p. f. In quibusdam Ecclesia in suo
iudicio fallit et fallitur unde excommunicatus ab ea
licet quo ad deum potest absolutus quia in fine vite in
eo sunt signa ostensa non potest hoc apud ecclesiam dici
absolutus sed prius modis absolvendus 3. r. g. A
nobis sunt Ecclesie parrochianos et iuvans obediens
et prelato non clerico qui per diocesim generale habet sollicitudinem cathe
dralis ecclesie et principali episcopo tamquam capiti obedire
tenentur et obligatur 3. t. o. Cum dicta Ecclesiarum
cathedrales intelligere volumus per matrem ecclesiam
non aut romanam 7. t. r. Nec licet Ecclesie
non possunt submitti laycis et ephitorum et qui contra
fecerint graviter puniantur 6. t. t. Hoc consultissimo
Edictum de matrimonio prohibetur dicitur de hereditate ut
quandoque non prohibetur per cognacionem admitti. E. a. a.
Sed apud se Electio nichil valet si ipsa sunt
a suspensio aut de suspensis b. y. Sed dilectus filius
Eligi nullo iure potest episcopus qui fuit alligatus
ecclesie non tamen translato sed bene potest postu
lari c. 1. Et si unanimiter Electio de celebrari
de rectore aliquo ecclesie ubi duo vel tres aggre
gatores fuerint alii intrusores si ecclesie non prelectorum
expellatur de eadem c. h. Nullus Ecclesia Electio
reprobanda est ad populi clamorem propterea seu populi qui
frivole preterire et inducere esse ut clamaret in ecclesia
et clericos sic faciens qui cum nisi peniteat est suspen
dendus c. l. Cassus episcopus Electi mores ubi
quesitus sunt diligenter inquirere si alter
confirmatus fuit expellantur et episcopus confirmans eum graviter
puniatur c. 1. Nichil est Electio eius qui fuit
confirmatum non tamen a confirmatore ordinatus et iam
redijt ad ecclesie unitatem dispensacione a papa potest
confirmari c. o. Cum diligencia Electio ipse non

Electio est confirmanda cessante impedimento c. m.
postquam et

Edictum
Electio

pt nunc qui ad nutibus patribus cardinalium cele-
brari quod alius electus vellet se surgere vel per ipsa
se gerere et generaliter ei essent accommodos sua
in noditi. c. p. Licet de vitanda. Eligi in episcopum
nullus debet nisi qui iam tricesimum annum etatis ex-
egit et de legitimo sit matrimonio natus qui et vita
et sciencia sit commendandus. Si autem secus factum fuerit electores
eligendi potestate ab ecclesiasticis beneficiis tercio sint
suspendendi. c. q. Cum in cunctis. Electus a deo
permissarius seu episcopo dum non sit ydoneus confirmat
tenetur eum reicere. c. r. Causam que.
Electus ante confirmacionem beneficia conferre non potest vel
ad ministracionem non potest. c. s. Nosti. Quod Electio facta
post appellacionem contra privilegia ecclesie vel facta per unam
non cassata non tenetur. c. t. Coram. Electus
metropolitanus post confirmacionem sue electionis litteris
mandat suis suffraganeis electionem comparere
c. v. Suffraganeis. Electione cassata aliquem
ipso vicio forte seu modi electorum cassatus iterum
eligi potest secus autem si ipse racione persone fuit
cassata c. x. Super eo. Eligi potest monachus
unius monasterii in abbatem alterius monasterii
c. y. Cum monasterium. Electionis consuetudo
per quam collegium ad alterius voluntatem eligit non
valet. d. a. Cum terra. Electus confirmatus non
de ceteris potest ea que sunt iurisdictionis non autem
que sunt ordinis. d. b. Transmissam. Electioni de
se facte qui renunciat appellans non potest nec de cetero eligi
se facere non vult. d. c. Cum
Et electio a suspensis facta non valet. d. c. Cum
Electus si non habet sufficientem scienciam vel ante
confirmacionem administrat cassatur ipsius electio. d.
d. Cum nobis. Electus qui vocat ad electionem
canonicum non vocandum illum expectare tenetur nisi per-
sonam sint absoluti vel pariter sit in morte. d.
e. Cum inter universos. Electores qui de loco
electionis recedunt iuri eligendi renunciat et
penes vocatos ius eligendi remanet. d. f. Cum
nobis. Eligi in episcopum illegitime natus non potest
et si electus fuit ipso iure non valet electio sed
nobis postulari potest in episcopum. d. g. Innotuit nobis
Electus a maiori parte capituli si sit ydoneus
et consensit vel consentire velit recusari non potest
nec electio impediri. d. h. Cum inter Electus
a maiori parte capituli si est et erat tempore electionis
ydoneus confirmatur. Si non tunc erat indignus
et postea fuit electus a minori parte per se ydoneus
confirmatur. Causa electio propter dignitatem aliquorum eliger-
ent propterea impediri non potest quod est a maiori parte
celebrata. d. i. Dudum ad audienciam. Aliter esset
si in paucis excederent dignitates quia cassatur electio
que non est facta a maiori parte et sanioris. c. y. Sacra
universa Eligendi potestatem ipso iure amittunt
qui sine licencia pape ad administracionem recipiunt.

episcopum postulatum et electum ad alios transire licet nisi
pape concedentis. d. k. Bone memorie. Electio sufficit
probare quod eligentes tempore electionis ius eligendi possidebant
d. l. Cumulatam. Eligentes scienter indignos sunt
privati eligendi potestate in illa electione tantum quod primo
fuit facienda. d. m. Cum vinitorem. Eligens scienter
indignum episcopum et ob hoc suspensus ab ipsius ecclesie
beneficiis per triennium illo durante tempore ad ipsius beneficia
pertinenti vel dignitatis illius ecclesie eligi vel assumi
non poterit. d. n. Per inquisicionem. Electus non professus
si eligatur ad regimen aliquam ecclesie regularis cassatur eius
electio. d. o. Cum causam. Electionem facienda eius
omnis non iure impediri non potest semper nominacio vel
appellacio que si fiat eo consensu quod vocem habet eo
presente et tacito non habet cassatur. d. p. Quod sicut
Electio facta per minorem partem capituli non tenetur
nec per subsequentem consensum ratificari poterit. d. q.
Auditis. Eligendi potestate dati aliquibus
postquam tractare ceperint non poterit revocari nichil
tamen valet quod faciunt si formam sibi traditam non ob-
servant si tamen non eligunt poterint postulare. d. r.
In causis. Electio canonicorum de consuetudine
potest ad solum capitulum pertinere. d. s. Cum ecclesia Electio
a compromissariis si sit dignus compromittentes eum re-
cusare non possunt nisi contra formam compromissi vel in dubio
appareat illum esse electum. d. t. Cum dilectus Electio
illius confirmatur si de septem tres eligunt quorum et
ille consentit et est ydoneus. d. v. Cum in iure
Electus in imperatorem a maiori parte illorum qui
habent eligere si est ydoneus confirmatur per papam
Et electionem plus nocet contemptus unius quam contradictio
plurium. d. x. Venerabilem. Electores absentes quorum
in provincia ad electionem sunt vocandi. d. y. Coram
Electio maioris partis cassatur contempta minori parte
tamen ius eligendi non devolvitur ad minorem Et
electorum vocacio ante mortem prelati non sufficit nisi
post mortem iterum vocetur nec aliquis ecclesie electionem
tractandum est nisi prelato tradito sepulture Ca.
Bone memorie. Eligi non potest in prelatum religio-
sorum qui ante non extitit religiosus. c. b. Cum
sanctum. Et. c. c. Cum in magistro. Intelligere re-
gularem non monicum sed professum. d. d. Cum causam
Eligi non potest in abbatem qui non est in regula mona-
chali instructus. c. e. Officium. Tamen Electio alicuius
nominati confirmabitur licet quidam eligencium fuerit
excommunicacione ligati. c. d. Illa cotidiana in
Electores ad quos spectat prelatorum atque ecclesie eligere
negligunt electionem infra tres menses potestas eligendi de-
volvitur ad proximum superiorem qui si infra alios tres
menses non eligat canonice punietur. c. f. Ne pro
defectu Electionum formis statuit generalem et in quos
iudex debet ecclesiis viduatis providere electionis
alibi factas et iubet ... factos privari eligendi

vsare h' p° in electionis negocio ꝑhibet ꝓvisatores
restitui nisi eciam ea gerat h' ·2° ·Repbat elect
int ꝯ decretales statuctos ut saltem electione
statim debeat publicari ·c· ꝯ· · Anima ppter
Eligentes ꝑ secularem ptatis abusum ab officio et
bn̄ficiis ecclesiasticis ꝑ triennium sint suspensi et
eligendi ptate priuati q̄ aut tali electioni co
sentit in eligentes efficiat̃ nec valet talis elecc°
ꝑvenit in causis electionum Electus indignus epō
ob̄ causas electoris ꝯfirmatos ad regimen animarum
ꝑpt suam negligenciam ꝯfirmandos ꝑmo successores et a bn̄ficiis
obt ptate ꝯfirmandi ꝑmo successores et a bn̄ficiis
ecclesiasticis suspendi ꝑmotus et ꝯfirmatus deici
Si aut ꝑ malitiam fecit gnus punit Et electi
inmediate subiecti ppe pete debent ꝯfirmatoz appa
ppt vel ꝑ ꝓvisatores ydoneos Et si electus
ppt vel ꝑ ꝓvisatores ydoneus ꝯstitutus intere admi
gnanda est vlt ytalia ꝯstitutus intere admi
nistrac ꝑt alienac bn̄ nō nisi bndictos et co
ꝯtracto recapiat ut ꝯsueuit ·c· 1 · Nichil est
Electorum plati ꝑsequendaz expensas quas fecit
capitulo yea de bonis plature debent reddi ·c· l·
vt ꝑtite Electio post collacionem ex puticallo
celebratam nō tenet ·c· l · Cum post Electionem
abbatis monachus vnius monasterij fecitus albus
albus monasterij ꝑ eorum monastij nō hꝫ vocem eli
gendi ecclesiis ꝑ h' ꝯs ab abbate et ꝯventu ꝑonis
monastij specialit fuit reseruatum ·c· m · Constitutus
Electio debet fieri vbo et de illo ī quez aor
ꝑs ꝯsentiat nō respectu aliorum ꝗ respectu eaꝫ
tacentis ·c· n · Ecclesia nostra Electione facta
a maiori pte capituli et collacione obmissa
non tenet ·c· p · Cuniana eccia Eligere
ꝑlatum in eccia collegiata nō pt ꝑsonam laycam
eorum ꝑpositus ·c· q · Sacro sancta Electio facta
de ꝑsona aliquorum nō vz ī requisita nō fuit cor
ꝑla aut ꝯgruo tpe ꝯfirmata ·c· r · Cum
in ecclia Electus a maiori pte capituli ꝑ pt ydoneus
ꝯfirmet alius ꝯfirmat a minori pte capituli ꝑ pt dignus
·c· s · Congregato Electio illius cassanda est
qui sine dispensacione tenuit plura bnficia cum cura
et · Dudum eccia Electio est irrita quam colla°
nō ꝑcessit vel q̄ nō fuit facta a maiori pte
capituli vel que nō ꝯ gnus ·c· v · In genesi
Electio nō valet facta ꝑ laycos cum canonicis
ꝑ hoc heat ꝯsuetudo ·c· x · Massana eccia
Electionis post publicacionem scrutinij nequit
variare sed ꝑ superiores ꝗ opportunum ꝯpellantur
f · a · publicato Electione cassata ꝯgregati
electo ppt ꝑmonicam et ꝗ culpa electi cepius
nō dispensat ea vice Scitus in summa bnficio
libere resignato f · b · Si aliquis Electores
absentis superioris licenciam elegere nō ꝑsumat cepius
ꝑsumpto a canonicis eccia ex q° ī nostra fuit tempus
licenciam postulandi f · c · Eos quibus fuit ecc

Eligi pt in epm qui est subdyaconus ordinatus
h · t · Et multis Eligendus est ab omnibus q̄ debet esse
omnium rector q̄ quod omnes tangit ab omnibus debet ap-
bari · l · p · adhuc nos Electus thus macula ī oclo
q̄ nō inducit magnam deformitatem pt per epm
ꝑmoueri · Si · Vo talis pt illegitimus in ꝑmocione sua
vltra indiget ꝑmocione ·t· o · Cum dectea Electio
nō admissis illis ad eam q ī electoribus ꝯsueuerunt
ī esse cassanda est licet ius nō heant eligendi
eo q electio ad solos canonicos ecclie cathedralis
ꝑtinet nisi gnus pt ꝑbato ·12· c · f · Cum ecclesia
Electus in nullo iure et ecs ꝯfirmatus ꝗ per
violenciam expellat ꝑ° debet restitui p̄ cassari
·2· c · l · Cuius sup electione Electio nec epōrum nō
in domibus regum sed ī pallacio vel camera vel
ī eccia pontificali sint ꝯfirmande ·2· q · h · Circa forte
Electus ꝯfirmatus gt que appellatur ꝗ admissi°
non pdit sed ꝑ vnum debet sua ꝯfessio retar-
dari ·2· d · t · Cum olim · d · Electio nō valet
ꝗ ꝑt fiat postulacio eligendo vel electo postulado
·b· a · a · ꝑpetuo Electione impugnata qualit
procedi pt ·b· a · b · Statuimus Electio ꝯnoctis
ꝯdo natis vel altinatiuis nō pt fieri aut
ꝯdō · natis vel alternatiuis nō pt fieri aut
reetf ·b· a · c · In electionibus Electio sūmi po
tifices est ī lugd' galio ordinata ·b· a · d · Vbi
picalis Electorum ī pugnantes debet omnia obiecta
ꝯcebē et iurare q ad pbandum omnia sit parati ne
aliquis ꝑplures obiecc potuit nisi ꝑuenit de nouo
dio ad eorum notitiam devenimut vel pbadi de
nouo obtulit ꝗ facultas ·b· a · e · Vt eciam elec
Electio a duabus ptibus celebrata nō pt
paltius ppt zelum a minori impugnari ·b· a ·
t · Si quis ꝯtingit Electio q̄ que appella° ad
t · Si · quis ꝯtingit iudicium reseruatur nisi cause sint
solius ppe iudicium reseruat° nisi cause sint
friuole ppt quas mitto appella° nō defert°
vel nisi appellantes replicat sine fraude q
ꝑ° diligenciam inquirat q ꝑcessus alicui non
valet ·b· a · l · Cunis ꝯstitutus Electio ppt cuius
defectum ī ꝑsone vicium pit impugnata ꝑs° ꝑsone
modo desiciat et ꝗ oppones ī pbado desiciat a toto
negocio repellat° ·b· a · m · Si forte Electio coīs
debet primarias ꝑ vnum vice omnium electorum ·b· a ·
ꝑ Sicut bn ꝑ forum Electionum ī ꝯdicione nō pit
religios decoidie meditacionem ꝯsentitur ·b· b · c · Quorum
seculo Electoz ꝗ dup via pateat ꝑsequendi vnam
eligat in q ꝗ desiciat ad aliam nō redibit ·b· b ·
d · Vt qui duas Electionum vllius ptisit ꝑ vsu
caueat iōmis ·b· b · l · Ex eo q ad electionem
Electio ꝑ appellacionem ex causa pbata nō potest
ꝗ sint ꝯfirmata ·b· b · m · Si postq Eligere nō
pit qui ī aliquē ꝯpmisint ut eligeret · Si · 1
tepus debitum nō eligere · Si aut indignum eligunt
aut nolentes nisi electores illum indignum approbat

Eligendi ptate canonici cathedral' eccie ipso iure
ut ꝑsonam priuati ad ppam nisi deuoluit eligendi ptas
ī casu negligencie in inferioribus ecclis ꝑ ad proximum superiorem
deuoluitur ·b· a · t · Cuius ī casu

Electio nō tenet · Si · ꝯpmissarius et ꝯditas ab
inetaz potestatis et ꝑsepij iuratis voluntatibus ꝑsiorum
illum eligat ī que nō a° ppt cause ꝗ plures aliorum
ꝯparare ꝯsensint ~~nec tenet~~ cum pt formam ꝯplures
sint celebrata ·b· b · g · Cum eligendi

Electos scriptura tradita p decret. 9. c. Cu dilecti nos
publata q̄squis ḡsilia q pt. 6. b. h. Cu expediat
gcordac sua junbg 2 cor contradices
Electo no ꝫ vitiata q̄ passat ꝫi ipa pbi pnuspoꝫ cathedrales eccle reserat
prohibuit 2 decreuit oia ꝫ q̄ resignatony ḡsequut caret effctu. 6. c. b. Si eo tpe

elige rursus pnut. 6. b. q. Si compromissarius
Electo ḡfirmata p illud q̄ no pt vel q̄ sollempnitas
debitaꝫ no pt vel q̄ debitaꝫ no obseruat no debet
ppt hc irrita iudicari. 6. b. v. Si confirmacoꝫ Electo
ḡfirmari no dꝫ nisi pubice pfixo tmo sub quo
qui voluit se opponat. 6. c. d. Cum electone no
Electus amittet jus sum q̄ ant̄ ḡfirmatus sut
administrat. 6. a. f. Audiac electos Electus pdit
jus sum q̄ infra mesꝫ no ḡsentit p tn valeat
ḡsentire 2 nsi infra tres menses peterit ḡfirmari
6. a. g. Cum sit ecclesijs Electus infra mesem
iter arripiat p q̄ ppta debeat ḡfirmari 2 ato
gparcat 2m qd locoꝫ distancia hc requirat 2 duo
electores 2 duo se opponentes p tot sunt gparcat
ad eosd. 6. a. r. Cupientes Electo opponens in
notorio defectu pp̄ie vel pre no potest resilire
6. b. k. ab eo qui ꝫ Electus recedens de curia
antequ sit ḡfirmatus pdit jus qd habuerat ipo
facto. 6. b. m. Si postqm Electo p de duobg
sut celebrata alto decedete no ppt hc ite
eligat electores alto pseqnte. 6. f. t. dissendijs
Electores ḡuias eo q 2m sum b̄uplacitu no
elegunt excommunicacos sua i nodar. 6. a. n.
Quod euntis Electores infra mesꝫ hite facults
tenet electo electoꝫ putare aliqm bnficia q̄
tenet i ecclia pqn electo fcta ꝫ p tenum pnut
suspes. 6. a. r. Cupientes Electo e fcta rite
celebrata p ḡfirmata no sut ite deut ad aliaꝫ
electoꝫ electores pcede. 6. b. c. Si electio Electo
absens excra ioria vni vel duobg pt vices
suas gmittere q p det plurbus opts q q̄libꝫ
sit i solido gstitut 2 eit melior ḡdico occupantes
vel eius q capitlin vel maior ps duxerit
admittendu duo aut pnul vlla tenus admittat
q possit vota diuide in diuss. 6. c. c. Si
quis iusto Eligendo i dignu no pdit jus
suu p electo no sequa. 6. a. h. Per vos
Electom ḡsentiens eaꝫ no potest impugnare
nisi infra causa de nouo ad eius noticia ve
niat impugnadi. 6. a. l. Nulli liceat Eligens
indignu qualr puniat. 6. b. m. Si ḡpmissarius
Eligi pt genitus in sacerdocio a gnto q̄ mino
vti pt q vo scandalo no obsistit. 3. a. k. Cu
olim Electione pa no cassata p fiat alia nil
valet. 3. e. a. Post electoꝫ Electo a maiori
pte capli 2 gumd ordinao ecce p appelos ꝫ dices
eius cui g no iust ꝫ impedi no dꝫ. 3. f. d. Ex
ore sedent Emens rem citra medietate iusti
pcij sub codice ut i tpus ctto eaꝫ duo resti
tuet p eod pcio vsurarius reputat 2 p victo
habendus quia tlis gtracts ctto ꝫ q i fraudeꝫ
fctus est vsuraꝫ. 3. g. g. Ad nostram nouis

Electio ꝫ in altrnatiuis debitoris 2
sufficiat altera adimpleri. 6. t. t. In altrnatiuis

Emens rem cit medietatem iusti pcij aut sup
pleat q mis est de pcio aut ea restituat
p eod. 3. g. h. Cu causa Emens ad epcoꝫ
no pt age p molestiis no annectant
venditor rem vedita pbi defende. Si cotu
mater absut tpe sue pmulgate sen pen
i juriaꝫ sua lata suit de emccoe jure sitacos
legittimas age no valebit. 3. g. l. Si venditor
Emphiteota ecce reseruato pus pt aliuby
duo melioramenta vende exceptis q̄buscꝫ 2
p cessaunt pbiemus solue pensioꝫ tpe statuto
pt expelli q sꝫ alia de innouacoe ipis pdus
interpellat sꝫ p melioracoꝫ vendat nec dno
de innouet ut ipaꝫ possit pcio retinere pdca
aut denunctacoe fcta p dns eaꝫ no retinu
erit vendicio robur hz. 3. g. n. potuit em
phiteota Epus deponi pt p sue defectu
notables pacat. 1. c. Cum ms multa Epi hnt
ptatem iniciendi deciuubg 2 puniendi 2 ad
nocadi ad hc brachiu seculare. o. v. paru
cosaꝫ Epus capilo negligete pt pfigere
tem ad correctoꝫ canoicoꝫ delinquendo faci
endaꝫ quo elapso p censuraꝫ ecclam pt eos co
gere et p canoica absqꝫ manifesta 2 ronali ca
maxie i gtepetu epi cessaunt adiuus epus
cessatoꝫ hmdi no seruabit 2 metropolitanus
ant tpe causaꝫ cessacos audire i fine debet
p. tt. irrefragabili Epi plures vim ecce dioc
ncep debet pspe Si aut in ea sint pplus dio
sarp linguaꝫ hns diuss ritus 2 mores epus
seu ordinarius puideat viros ydoneos qui
officiaꝫ pdicet 2 ecclastica sacta ministret. p. l.
Cum in plerisqꝫ Epi tenet ponere viros
ydoneos q̄ i pdicacoibg 2 gfessoibg iniunt
eos qbg deut necia ministrare Et tam i cathe
dralibg qm collegiatis eccijs instituendi sut
viri ydonei qbg ad expedit epus possit com
mittere visitacoes pdicacoes 2 hmoi. p. m. Int
cetera Epus in eccijs sibi subditis debet esse
gtentus juribus cathalibg. i. obedia subiectoe
reuerencia jnstitucoe destitucoe correccoe refor
macoe ecca censura jurisdico i causis canscos
pena 2 alia pcum reserpore synod 2 synoda
ca no duos solidos quarta decimacom
ac mortuoꝫ visitacoe eꝫ ciarp 2 visitacoe
cap ynia taxadaꝫ mis eig facultas. p. n.
Conquerente Epus visitans monasteria non
introducet seculares sed duos vel tres cano
nicos suos ad aliquot religiosos. p. o. Ut ipo
Epoꝫ jurisdico a dyocesana lege differt q
ad pmaꝫ ptinet cetracio carp examinac detrso
carp de emedre. p. p. Dilectus filius abbas

Epi vl' corp sup iores q albates seu q̄uis alij ucantia
dignitatibg vl eccijs q̄buscuqꝫ sibi subiectis ad colla
coꝫ dꝫ ptinetibg phibet ne bo eclias vacantes i
dvenient q i vtilitas futuris pncessoribg deut fidelit
reseruari occupare q̄ i vsꝫ suos gudi psumat u desopali
similo vl gnetis ire pcepta eisd ḡtete dignitam Ab
stractos eps i eccijs supiores ab ingressu ecce sunt absoff
2 bnfic taꝫ diu no mdet se suspesos quo usqꝫ restes fecint
depiderit. 6. c. f. Ponti phibemus

Emens

Equalit aut dimida capitulis int epm substitutu
hcto i ipm hctori reserut i ex dispensacione receptu
het. 3. l. f. si epus ex donatione

Episcopop dectta sen pcepta b contempnit
ab eccia abiciat. p. x. Si quis Epus tene-
tur tm clerici pncipes i ceti hoies obedie ut
ipm beatu petru paripiebat. q. a. omis pncipes
Episcopi no tenet metropolitanus facere pma-
nere ultra formam a iure statutam. q. b. dilecti
Epo mortuo capitulum confirmat confirmandos ab
eo. q. l. Cum olim causa Epus nunc archi-
episcopo subsit. ses capitulis i pudicio archi-
diacono subsit sz s capitulis i pudicio archi
e sudatus recto pspacio greuia 2 sibi fracunda
q. n. Cum iurisdic Epi diversarum puinciarum
debet litigare coram iudice dato a pmate a ung
puincia ros gspat sup qua litigat. 2. a. b.
Sane si epi Epus recusatus a layco q eliget
litigantem debet delegatus eligere q no est suspectus
qd si actor no acceptet gpellat pros ut eligat
iudices q eum valeat timare. 2. a. c. Si qs
Epi circa testamenta debent diligentiam adhi-
bere q precurtores fideles expediat elta bona
qm dubitat alys usibus aplicare ut 2m defuncti
voluntatem minuta pcedat. 3. b. g. Tua nobis
Epus i archiepus cedendi licentiam exposta
a potentibus pa si difficultate gcedit. 3. n. t.
Licet quibusdam Epus esse pt thus uxorem
q e pfessa gnoceam i sacram vela impont
i religiosam vestem assumit. 3. o. i. Sane si
Epus in pse liceat voto pegrinaco se astri-
gere no pt. 3. p. l. Magne devocionis
Epus pt remitte pna capitula sub anno ex-
pire viro symoie et cum ptea i dyoc epi te-
abi i capitulum mde ii ostendat genus. 3. q. g. Co-
statutis in p Epi debet vite rochetis seu indu-
mentis lineis i publico i cetera nisi sint religiosi
qui horum hitu no dimittant. 3. p. Clerici officia
Epi pnt dispense cu sacerdotibus q impoas
gtinue i p lo longam pnia i beatorum laudabiles pnt
gmittere officias suo reservari pnt indulgencias epi
3. a. h. Sane sacerdotes Epus pt gmittere
infiores ordines seu psbitis q iurisdicos existunt
sed no ea q ordinis capitalis sunt ut pnt crisma
reconcilacione i alia q officium epi gspicunt. 3.
t. p. Aqua pcipim Epi tenet i ppris dyoc
plenus residere nec pnt ad alium se transferre cum
nq pt epus i venenis decimarum ad moiores ordines
tinet. 3. a. p. Non licuit. 7. b. t. Illud duo
si aut diu pt absentavimt deponat. 3. a. q.
Ex gesta Et p vocatus redire nolunt alius
eligat. 3. a. y. Excepte nuti. 3. b. a. Cultus
Epus no debet recipe clericos dyoc alieni
nisi de licencia sui epi nisi recepit mandatu

Epus diginus dociliu vel etiam beneficium gmendatarias
ad ordines dare pnt inferiores plati no ii punte
vel officiales epor si tm q hnt administracionem spualium
illas hy gcedit i pnt epi ordi te pores porantiu
no exemptorum i post epos q diu movent i illos
hy inde no fuit ounde. G. e. m. Cu illis
Nullus epus vel quis alius infratre ii religiosi subest seu
illiterato si ne tho. aliene dyoc absq supi sui licencia
clericos psuat tonsuram gfer vel est injungit ii religiosi
intre volenti q no q fecit p v m annu a collac clerical
officii movet et sussponse. G. e. o. Nullus epus

ab aplica sede. 3. a. t. Firmitati tue Epi ordinantes
clericos sn certis tytulus nec habentes de patrimo-
nio unde vivat tenet eos in necessariis pvide. 3. b. l. Non
licet. 3. b. n. Epus si aquez et successor epi
talit ordinatis sn titulo te ci i necessariis mistrare
donec gpetens beneficium fuit assecuti. 3. c. d. Cu
2m aplium Epo gravi morbo 2 i curabili laboranti
debet dari coadiutor sed ipse hoc no 2 gpellendus
ad cessionem capitum ad afflicto no est addenda
iam afflicto. 3. d. h. Excepte tua Epo gsecto
ipso iure vacat beneficia que tenebat nisi vi-
gente necessitate i de ipse licencia eligi pt ad aliquam
dignitatem. 3. d. y. Dum nostris Epi electio no
devolutur ad archiepm si tandem no eligat i
tpus sz ad mortem beneficia i alios pvenats se
extendit hmoi electio. 3. e. f. Dilectus filius
Epi no pnt alienare res ecce nisi gssu capitli
accedente qd si nisi sucus reclamet simplo gsentie
Reclamate no sed consuecte postea alienacio
gfirmat. 3. e. g. Tu nos iam Epus vacante
dignitate pt gfer eam no obstante impetrante pam
quam dixit impetrandum acceptandam si ante
collacionem epi no acceptet. 3. f. b. Cu teneatur
Epus iurisdicoem suam vel alias ptates spuales
ullatenus vendere pt. 7. c. b. Ptea quod Epi no
debet in clericos talias i exactiones i debitas
ipone nec debet irrigulabiliter gravare. Aut suc
iudicio capitli suscepde aut eos cetus iurisdictio
subiecte attempterit licet pmitte ut vnus duas
ecclesias heat ubi vna sufficit ad vitendum nec
est aliquem excomunicare sn ordine iudiciario
psumat. 7. b. y. Invenimus Epus cuius aut
gmissum est homicidium ab altaris ministerio i officio
pontificali i dignitate privat. 7. l. q. Dilectus mus
Epi no debet iustitam in locos modicis sed
i solempnibus i famosis ne honor eius debeat
excellenciam gnittit sui ministrorum vilescat. 7.
l. y. Capitula gubernacula Epi no pnt ecclesias
subiectas archidyaconis auferre i ut sua gsuetu-
i obsequia sibi no soluat. 7. l. a. Ad hoc quam
Epo vices i archidyaconos gentes q i causis
eminandis pecunia accipiunt adeo tales pnt merito
removendi i epi hec tolleratores pena canonica
pnt pcellendi. 7. c. l. Cum i quibusdam Epi pnt
remone ab eccliys archidyaconos q se tenere
intruserunt i ad eas dimittendas censura canonica
pnt gpelli. 7. l. b. Ad aures nras Errantes
qui pt ab errore no revocat se ipm errare de-
monstrat. 7. d. r. Cum alios Excepcio per
rescriptum impetrantem q hoies eiusdem dyoc tho est aliqui
dyoc eunde nos gveni no pt. b. e. Significante
Epus qui religiosus est ppt culpam in eligibiles
iudicari scriptus si ppt devocoem ad statum se transtulerit
regularem vel epus ppt cinis remanetas causam ad
religioz derederis adeptato reasumi no pt scriptus
si ppt peccatorum i iniuriam iuste mt cunt destituit
sede vel gplez a ay ay remanerat. g. c. p q translacioz

Eucaristia i crisma debent sub fideli custodia
conservari ne ad illa temeraria manus possit extendi
ad alia horribilia extendi Si no ad is ad quos spectat
custodia ea i caute relinquit tribus mensibus ab
officio suspendatur se. 3. v. b. Statuimus

Errat
excepcio

Exceptio bona est quia littere impetrate contra illos de dyocesi
ad alios decium (?) similiter extenduntur. v. f. Rodolphus
Exceptio racionabilis semper est a iudice admitten-
da. n. a. Exposite tua. Exceptio non valet quod
advocatus partis qui presens est a iudice delegato
quia propter familiaritatem iudicii sit suspectus. p. o. Ex
litteris vestris. Exceptio spoliacionis probati non facit
ad restitucionem procedendum sed licet excepcionis tenus (?) sit
in faucibus (?) vel sunt aliquid tamen testis obiectum ut
a testimonio repellatur est si probetur. 2. c. d. Cum dilecti filii
Exceptio non valet quod iudex secularis (?) tenuiter (?)
non est plena officio executus fo. 2. v. Venerabilis
Exceptio de duabus dietis non valet si res
litigiosa aut rei domicilium sit in illo tamen
constitutus quamvis ipse alibi commoretur. Vel impe-
trabilis propria pro layci coram ecclesiastico iudice
conveniri. 2. a. o. Exposita. b. alis (?) rea (?) est vel
potest appellari. Exceptio similis examinanda est
qua probata iudicaret probare (?) vel licet iudex ... super
de peremptoria excepcione cognoscit sufficit tamen quod in
principali procedetur. 2. c. c. Intelleximus quod
Exceptionem proponens contra partem quam iam fundavit in-
tencionem suam et defficiens in probacione condempnabi-
tur in expensis quia dolosus presumitur. 2. d. v. Finem
litibus. Exceptio falsorum testium recipienda est in
qualibet parte litis. Et intendito (?) vel possidere
obtinet contra instrumentis (?) tabellionem (?) probat. 2. f. b. licet causam
Exceptio de non admittendis testibus cum iam sunt
testimonia publicata in causa matrimonii nichil valet
2. h. h. Cum in tua. Exceptio peremptoria in causa
appellacionis debite potest poni. 2. i. t. Cum Iohannes
Exceptio illius repellenda est qui excepit contra
alium in quo ipse culpabilis invenitur. Sed similis plura
crimina contra alium de pluralitate non excepit. 2. m. o.
Cum ecclesiastice. Excepciones dilatorie omnes sunt
proponende infra certum tempus a iudice assignatum nisi de
novo aliqua exorta contra factum fuit vel de novo venit
excipiens quod probacionis copia sibi postmodum est oblata
2. m. p. Pastoralis. Exceptio tanquam ius ad-
versarii non repetitum confessio cum hec excepcio non
intendat. 2. m. r. Cum venissent. Excepcionis
non est probacio admittenda quod nichil aget iam
probata. Et propter excepcionem excommunicacionis vel periurii
a parte vel ecclesia sunt defensor ... repelli non debet
2. m. t. dilecti filii. Exceptio suspensionis repellitur
in causa sua (?) tam ab agendo si tamen propter hoc ledatur causa
suspensio relaxetur et postea prosequatur. 2. m. v. Ap-
postolice sedis (?). Exceptio excommunicacionis late sine
propter appellacionem legittimam excommunicatus appellanti
ab repelli non debet 2. m. x. dilecte in Christo. Et propter
excepcionem excommunicacionis a prelato ante appellacionem emissam (?) actor
repelli non debet. 2. m. y. Significavit. Exceptio
admittenda est quod reus venire non audet propter

in principiis capitulas (?) Vel in cum restitucionis
lite non contestata certum contradicere sua partis non
potest. 2. b. g. accedens ad apostolicam. Exceptio non est ad-
mittenda quod littere delegatorie sunt fallaciter impetre-
te (?) sicut Hen(ricus) (?) licet est audiendus excipiens si parte
tamen appellacio. 2. p. p. Super eo. Excepciones
peremptorie semper sunt admittende non obstante quod
excipiens ... vel lex appellacioni
causam electoris (?) ... non fuit ...
inchoanda iudex de impedito electi cognoscet
2. r. f. Constitutus. Exceptio admittenda non
est quod consuetudo in ecclesia sit quod non nisi nobiles
canonici admittantur sed quia ingeniales qui impetravit se
recipi requirat 3. d. b. Venerabilis frater. Excepcionem
illam contra gratiam facies eo causa fieri vellet solvendum (?)
se ad prima et futura. Cum episcopo decimas concedens
religiosis super prima (?) ... et futuris 2. m. x.
cum in ecclesia. Exceptio contra testes decinare (?) si convicti
sunt vel confessi a testimonio repellentur si decimare non
possunt si non negat (?) ... 2. m. m.
Denique quia. Exceptio reo contra actorem de excommunicacione
convicto excepto (?) contra eum obiecta non obstat. 2. m.
n. Tuis nobis. Excepcione et appellacione excommunicato
et omnes partes defensionis facere pro reguiemento (?) non
potest. 2. m. q. Cum inter priorem. Exceptio propter quam
non admissam ad appellat coram iudice debet probare
appellacionis excepcionem esse veram. 2. m. s. olim (?)
Excepcionem excommunicacionis in quibus per litem reus pactum (?)
omittens obicere actori minime prohibetur et si malicia
actor illam distulit debet in expensis condempnari et si
non excipiat illam excommunicatus iudex ex officio suo re-
pellet illum. 2. n. a. Excepcionem. Exceptio rei
iudicate non competit reo absoluto quia tunc absolucionem
non possidebat. 2. n. b. Adversarius tuo. Exceptio
de re iudicata semper est admittenda et in seculari
et in ecclesiastico iudicio. 6. g. h. Quod hiis. Exceptio
maioris excommunicacionis agentem repellit in quolibet parte
litis. debet tamen exprimere quia excepit excommunicacionis speciem
et actorem quod si hoc ipso dictis non probavit condempnabi-
tur in expensis si tamen postea probavit admittatur sed pro-
cessus eius ex eo tanto suspendatur donec absolucionem
ptetit (?) et tunc omnia acta manent in suo robore
nisi excommunicatus foret notorius quod iudicem non
latebat quia debuit eum ex officio suo repellere ab
agendo. 6. g. g. Pya consideracione. Excommunicacionis
in iuste cognicio pertinet ad iudicem super absolucionem
datum hiis excommunicatum absolucionem recusat ... t. m.
ab excommunicato. Excommunicacio minor non
impedit electorem in eius electione. c. d. Illa.
Excommunicacionis excepcio actorem non impedit nisi

Exceptio vice legittima quod potest si tuerit non est in mora
6. 6. y. non est in mora

Excepcionem obiciens non videtur de iurisdiccione adversarii
confiteri. 6. 6. t. c. Excepcionem

legittime sit probata. Extra nisi in breviter tempus pro-
mittet absoluendi ad excommunicatorem mittatur
qui si noluit absoluere delegatus iudicio id
ministerio contrastico libere excommunicatum. Dubio non sit de egres-
sione complius aut absoluere sedi apostolice reseruatur. ii.
in prudenciam tuam. Excommunicatus si asserit
post appellationem legittimam illud probet antequam
absoluatur. Si autem dicit se iniuste excommunicatum
sic per iudicem absoluatur antequam probaciones pro-
ducat. o. b. Cum contingat. Excommunicatus
recipiatur. o. b. Cum contingat excommunicatus
per sacerdotes eo quod clam dampnum intulit sed non
dicitur aliquis nominatus est si occulte rem mouit
nec publice sed remouere a communione sed debet
eos amonere ne se purgent. o. x. Si sacerdos
excommunicatos a plebanis non debet episcopus
absoluere nisi de corpore assumptum et postquam satisfe-
cerint competenter. o. y. Cum ab ecclesiarum excommuni-
catis impetrant absolucionem. Significat ordinario quod alijs
qui impetrant absolucionem vas excommunicatorum remittet ei ad
appellationem sic non compescat si habet eorum eo suspicionem coget
ipsas. Si non compescat. p. b. Excepto tua excommuni-
catum ut se purget. p. b. Excepte tua excommunicatus
pulsatum minoria ad remanendum in collegio contra eos
absoluere corum iudicium impetrant si eos
absoluunt et tempore recipere desistunt providam
in ipsam sentenciam reuocant donec eam in recepcione
testium et alijs legittimis habeant processo. p. c.
Significauit. Excommunicatus ab episcopo si appellat
debet eum archiepiscopus ad ipsum remittere sub absolu-
cionis forma quod si noluerit recipere eo absol-
uet recepta iuratoria caucione ab eo. p. c. Ad
nostram remedium. Excommunicatos per rectorem manum
violenta poterit absoluere illi quibus commissum est
ab hijs qui habent huiusmodi potestatem absoluendi ex
officio. p. r. Ex quibus. Excommunicatus potest prelatum
religiosorum subditos suos et expellere de consortio
fratrum si noluerint obedire donec veniant ad
emendam. q. g. Cum inter ceteros. Excommunicatus
communicans precatur mortaliter nec per metum potest
excommunicari nisi sanctorum sit coactus quod in vetitis communicans
quia tunc magis pati quam agere communicat. S. p. Sa-
cris canonibus. Excommunicatus quod contrahit
recedit de iudicio ad quod venit vel quod prius
iudicem suum non declinat potest non potest. 2. a.
De quo vult deus. Excommunicatus non potest quod de pos-
sessionibus quod petere venit ab ecclesia pati sit coram
duo fecit litigare. 2. c. Ceterum quod excommunicatus
contrarium potest et debet pallium in iudicio vendere ne
videatur de sua malicia commodum reportare. 2. g.
Intelleximus. Excommunicatus debet clericis in
conciliis quod depositus sit a iudice ecclesiastico supra-

furtum vel homicidium seu alio crimine depositus
Si vero non vult se corrigere et contemptus sit per prelatum, compri-
mendus est potestatem ita quod ei deputet exilium vel
alia pena legittima infligatur. 2. k. Cum non ab
excommunicato fuit est presumpcione quam contra gratiam compin-
sat et si petit absoluatur purgato quod parebit eccle-
mandato et huiusmodi mandata sit defendat. 2. d. f.
Litteras tuas. Excommunicatus non potest presentari prouin-
catori vel per litteras ordinarij probatur quod excommuni-
catus probet contrarium. 2. e. y. Post cessionem. Excommunicatus
debent publice quod impediunt aliquos testimonium
perhibere. 2. h. i. Constitutis in excommunicati sunt
testes recognoscendi ad ferendum testimonium pro excommunicatos sententiam
et suspensorum et depositorum. 2. h. y. Cum super ea
excommunicatus contingit potest iudicem suspectum recusare
et agnoscere appellare et omnes defensiones legittimas
allegare sed sibi si reconuencio intendatur. 2. m. q.
Cum inter . excommunicatus communicans potest repelli
ab agendo et a testimonijs participare remouen. 2.
m. n. A nobis. Excommunicatus receptus ab eo
impetratus sit prorogatiue appellacionis valet licet de
excommunicacione non fecerit mencionem. 2. n. c. Veniens Excommuni-
catus excommunicatus proferre durante sentencia nichil valet
vel reuocatur sentencia ipso iure destituitur iudicis iurisdiccionem
ut quod unus iudicans erat publice excommunicatus
vel ipse ordinis iuris non seruato circa de principali
questione. 2. p. c. Ad probandum. Excommunicatus potest ap-
pellans ad papam per ordinarium appellacionem ignorantem
sentenciam ab eo communicat se absentet. 2. p. m. Si
duobus excommunicatus non sit absolucio deneganda
dummodo caueat de parendo appellacione contra non
obstante. 2. q. h. Cum fiet Excommunicatus
si appellat nichilominus deuitabit excommunicatus
et beneficiorum prouentibus spoliatur. 2. r. o. Pastoralis
excommunicare potest mortuus in nodo quod instituunt
heredes conuersos a paganitate vel hereticos compag-
nitos aut paganos perducit et ipsius non
sunt dei sacerdotes vllomodo recipere. 2. d. v. Si quis
episcopus excommunicatus per alium si sentencia ecclesie
si in fine penitentibus tradendi sunt ecclesiastice sepulture
et absolui per presbiteros et heredes sui compellendi sunt
ut satisfaciant pro eo. 2. g. t. In litteris tuis
excommunicatus episcopus presbiter vel dyaconus
celebrans ab ecclesia proscindatur. 2. k. f. Si quis
excommunicatus prius interdictus celebrans et mo-
nitus non desistens irregularis deponendus et sentenciam in curia
2. k. h. Clerici aut Excommunicatus celebrans
quod est degradatus et ad mandatum episcopi non desistit
et quidque eo communicat est excommunicatus et si omnibus
habet contumax et episcopus non potest remedium ad hoc
habere compescat et episcopus potestatem in exilium sit depontandus. 2. k. g. Si quis

Excommunicati se esse dubitans debet a dimis ut
tutiorem viam eligat absolvi Si autem sciat non debet
se publice venire coram se facit celebrari. c. t. Illud
dicis in libro Excommunicatus celebrans omnibus beneficiis
ecclesiasticis potest spoliari. c. t. i. Firmiter Excommu-
nicatus non potest ecclesiastica beneficia recipere ut tales recep-
tione et tali percipit. Consensus est a collatione beneficiorum
suspensus donec veniam meatur Et celebrans in
loco interdicto si potest clericus suis beneficiis spoliatur Si
monachus vel monialis in artiori monasterio ad peniten-
tiam perpetuam detrudetur. c. t. iii. Postulasti Excommunicatus
vel interdictus si celebrat deponatur nisi ipse ipsorum
multitudinem pena mitiget. c. t. i. Latores presentium
Excommunicatus per eam alium obtinens ut beneficio spoliatur
debet probare ipsum a depositione beneficii Et excommunicato
post absolutionem beneficium potest conferri. c. t. ii. Prosint
Excommunicatus monachus petens celebrando non tamen efficitur
irregularis et potest eligi et accedere ea que sunt iurisdictionis
si non potest eligi et peccat conferendo ecclesiastica sacramenta
collata tamen valent. c. t. p. Si celebrat monachus
Excommunicatos exhumare sed ecclesie tenentur
religiosi qui eos tradiderunt ecclesiastice sepulture alio
per episcopum exhumentur. c. m. d. Ad hec et i. Excommunicatio
lata per ordinarium in eos qui sunt exempti et privilegiati
non valet. c. m. c. Cum dato amplius Excommunicato
dum subditi eius ad obedientiam non tenentur et si logo
tempore in ea perstiterit et inobediens non paruerit ecclesie
ab eius debito absolvitur. c. p. g. Cumque ca
Excommunicatus non est qui manus violentas iniecit
in clericum tonsuram nescientes si ipsum ignorabat
clericum et tamen manus dumtaxat perstabit pena. c. q.
c. Si vero alius Excommunicatus per violentas clericum secularem
vel clericos regulares vel conversos et ad sedem apostolicam
mittendus per absolutionem. c. q. f. Non est dubium
Excommunicatus est qui mandat vel consulit clericum
verberari et ad sedem apostolicam est mittendus. c. q. g. Mulieres
Excommunicate per manum iniectionem in clericum licet sit
occulta per papam tamen debet absolvi. c. q. h. Porro si
Excommunicatus est prelatus monachus vel religiosus
conversus et dicitur denunciari et est vitandus donec a papa
absolvatur. c. q. k. Parochianos Excommunicatos
vitare tenentur exempti et sciverint illos si in
clericos manus iniecerint violentas et ab his qui
fuerint se tenere sunt. c. q. l. Nulli sed Excommunicatos
ante denunciationem vitandos nisi sit occultum et qui
tales novit debet eos in secreto non in publico
vitare ut fratris talem confundat. Illi tamen ulterius
apostolicos non vitant qui scindunt dictos excommuni-
catis impositos habeo contempnentes. c. q. p. Cum
non ab homine Excommunicato ante absolutionem communi-
care non licet iuravit sacre mandatis ecclesie vel compo-
suerit cum offensis Et infamato de excommunicatione
participatione non debet nisi se exprimat vel absolvat
per cautelam ad cautelam. c. q. q. Cum desideras. c. r. i.
Quod in dubiis Excommunicatus non est qui presbyteros
regulares vel clericos de ecclesia eiecit qui divina officia
perturbet. c. q. r. Veniens ad apostolicam Excommunicato a papa
qui sciens et sponte participat in divinis cum eo
excommunicatione maiori et per papam solummodo absolvendus. c. q.
t. Significavit Excommunicati sunt quidam qui
sunt publice nunciati per solum papam absolvuntur
c. q. v. Cum vos Excommunicatos per manum iniectionem
violentam legati cardinales possunt absolvere. c. q.
x. Ad eminentiam Excommunicatio lata contra sententiam
excommunicatorum subditos tamen ligat nisi per papam
amplius sit indultum. c. q. y. A nobis sunt
Excommunicati sunt qui cum effractione ecclesias spoliant
et postquam denunciati per papam debent absolvi. c.
Co q sti. r. a. Excommunicati sunt abbas et laycus verberans mo-
nachum ex mandato abbatis licet absolvitur ab alio
quam a papa. c. r. c. Universitatis Excommunicatus qui
per papam debet absolvi per abordinariam absolvi
in his casibus in articulo mortis in paupertate
in infirmitate in senectute gravi et in aliis et
apparentibus aliis impedimentis de iustitie
sedem apostolicam. c. r. e. Quod de his Excommunicatus pluribus
causis si in absolutione precedente tamen unam tamen expresserit
pro absoluto haberi non debet. c. r. f. Cum pro
Excommunicatus in quo signa apparuerit in morte
contritionis evidentia post mortem absolvendus est ab
eo a quo vivens fuerat absolvendus Et heredes
sui ad satisfactionem de his pro quibus ipse fuerat excommunicatus
compelli debent. c. r. g. A nobis est Excommunicatus
est detinens clericos in custodia vel in vinculis ex
pene alicui lesione Et quicumque excommunicato scienter communicat
excommunicatus est maiori et per excommunicatum vel eius superiorem
cum quo excommunicato absolvi debet nisi iustum impedimentum
subsistat Et quicumque excommunicato ex eius excommunicatione
minori si penitenti a suo presbytero potest absolvi. c. r. h.
Nuper a nobis Excommunicati communicare tenentur qui
prius erant illis ad familiare obsequium obligati
alii vero non licet hoc sunt inhibitio non tamen tenentur
ad hec. c. r. k. Preterea Excommunicatus per violentam
manuum iniectionem postquam recipit ordines sit dictus
secularis deponendus est Si religiosus ab executione
ordinis est suspensus Et si dictus secularis ignorans
fuerit vel factum id exegit cum ipso solus papa dispensat
Si regularis dispensat abbas dummodo ignorancia
sit probabilis et factum non sit enorme. c. r. l. Cum
illorum Excommunicatas moniales per manum iniectionem
absolvit episcopus. c. r. m. De monialibus Excommunicatis
qui in satisfactionem procedunt in sede in clericum eam
volentem manum iniecit violentam. c. r. p. Contigit

Excommunicatus sunt pro iniectione manuum in clericum
mitti ad papam pro absolutione nisi duo qui non sunt
in culpa ex hoc genere decretum in tenebat vel pro sumus
in scandalo hoc sunt ab episcopo potest absolui nisi genus et
enormis sit lesio . c . r . q . Relatum Excommunicatus
per participationem excommunicato licet cum expugnet absque
non est . c . r . r . Sacris Excommunicatus accedendi
non est qui se asserunt absolutos nisi hoc probent
non qui se asserunt absolutos nisi hoc probent per
litteras vel per testes . c . r . b . Sicut nobis
Excommunicatus ab episcopo si appellat ad metropolitanum
ab ipso potest absolui ab eo sua auctoritate recepto vel eum
remittit ad excommunicatorem si ei deferre voluit pro
absolutione si excessus illius sunt maiores Et cum
absolutionem non audiatur volens se probare iniuste excom-
municatum sentencia si dicat suam esse nullam . c . r .
t . per tuas litteras Excommunicatus si papa sine suis litteris
salutet generaliter ipsum non absoluit . c . r . v . Si
aliquis Excommunicatus pluribus suis prelatorum non
restitutum communionem si ab vno eorum sit absolutus
. c . r . x . officij et Excommunicatus et interdictus ipso
iure potest verbum dei et ceteris generalis interdicti
et predicare potest baptismum confirmacionem et sponte et penam gesti potest . c .
r . y . Responso non Excommunicatus poenas pati
debet . . . debitum reddere si sit pro certo
impeditus matrimonium reddit autem debitum sed
non exigit si hoc credit ex causa probabili et discreta
si autem ex causa temeraria et leui reddere et
exigere potest . c . s . a . Inquisitioni tue Excommunicatus
non potest absolui illi cum quo prius conuenit et dimi-
nuit de nouo sit mortuus vel est super hoc impeditus
. c . s . c . In pena del. fil. Excommunicatus qui
permittit clericum percuti et non prohibet cum posset
prohibere . c . s . d . Ante presentiam Excommunicatus aqui-
monicione non premissa factum coram testibus fide
dignis ab ingressu ecclesie per mensem est interdictus
et si excommunicandi non habeat causam iustam excommunica-
tio condempnabitur in expensas vel alio puniatur et nisi ab-
soluit eum infra tempus assignatum superior eum absoluet
et qui sic asserit se excommunicatum peruenit a superiore
Et si iudex suum recognoscens errorem dicat se
excommunicatum volens excommunicatum absoluere et aduersarius
appellat ne absoluat non debet deferre appellacioni
nisi . . . debeat dubitari
. c . s . c . Sacro approbante Excommunicati sint omnes
heretici vtriusque sexus quocumque nomine censeantur
et fautores et receptatores et defensores eorum
necnon sententia facientes vel facta seruari per-
mittentes contra ecclesie libertatem nec non iudicantes
et acta talis iudicij conscribentes . c . s . f .
Nouit . f . c . Excommunicatus pro iniectione violenta manuum

in clericum hoc statutum et priuilegium concessum monachis
ut priores abbates vel priores absolui possunt ad
hospitalarios se extendit vnde in tali casu nisi
maiores prudentes sit requirenda personas que presbiteri
esse debet bursam absoluere impedi potest . c . s .
g . Canonica constitucione Excommunicari vel suspendi propter
vitandum scandalum possunt per manuales permissiones
absolui absque pena . c . s . h . Super eo Excommunicati
sunt officiales locorum in quibus sunt edita statuta
contra ecclesiasticam libertatem nisi ea de capitularibus suis
deleri faciat et statutis eorum scriptis ecclesiasticis
sunt priuati . c . s . k . Grauem nobis Excommunicatos
non incurrit qui locatur cum excommunicatis eos ad absolutionem
inducendo et si verba alia interponat licet pre-
dicatores recipientes elemosinas ab eis eos salubriter
admonendo possunt si alias suspectum non sunt licet
et alia seruientes pueros vel adolescentes in minoribus
ordinibus constitutos et clericos diuinum officium auctoritate
necnon magistri subditos et scolares eorum corrigere li-
cite possunt suum excommunicatos non incurrit licet
qui propinquos in sectis eorum . . vel qui aliquos de
familia sua seruientes corrigunt ut sua in bonis moribus
informentur . c . s . l . Cum voluntate Excommunicatos a cura
sunt in volumine alia gubernare qui per latum suum
conuincat in eodem tunc celebrare . c . s . m . Si
gubernare Excommunicatus bonis potest cum absoluere ab
eadem si ab aliis est collata potestas . c . s . n . Duobus
Excommunicatus et interdictus exclusus semel in
ebdomada tempore interdicti non pulsatis campanis
voce submissa ianuis clausis permisso est
missarum sollempnia celebrare eam conferendi corporis
Christi quod decedentibus in penam non negatur . c . s .
o . Primitus Excommunicatos sua superius lata
sub quacumque forma verborum a iudice est intelligitur
esse a canone nisi specialiter exprimatur . c . s . q . Si quem
Excommunicatos sunt si pueri incidunt in eam
sunt ante pubertatem sunt per potest episcopus absoluere
bursam eos purgari . c . s . r . pueros qui in
Excommunicatos nisi in causa appellacionis vel ab-
solucionis non potest litteras impetrare et si impetrauit
nichil valet . c . d . Ipso iure Excommunicatus est
qui per laycos nouam imponit ecclesie seruitutem et dicitur
quod se velit non opponunt fructibus bursarum
que tenet in illa ecclesia sunt priuati . c . a . o . Decernimus
Excommunicatus officialis est qui iniuste exigit non
dat robur illis qui vices eius gerunt ut sua
non ligant . c . c . t . Romana ecclesia Excommunicatos
potest absoluere episcopi generis victos si episcopus absol-
uendi habeat potestatem . c . c . g . Romana

Excommunicatos excepcio si tamen eius formam et actorem
exprimat semper est admittenda quam si opponens
infra x dies non probauit condempnetur aduersario
in expensis. 6. g. E. pia consideracione. Excommunicatum
dicens esse sentenciam illam absoluendus est ad caute-
lam nisi infra octo dies probet quod per iudicem competentem
sit ligatus. 6. p. a. Solet a nobis. Excommunicatum
admissum ad probandum sentenciam latam post appellacionem
vel errorem notorium continentem ad communionem non
admittet nisi in hiis que proposita fuerint ab ac-
tore hoc tamen ad ordinariorum sinodos que eorum
interest non extendatur. 6. p. a. Solet. 6. p.
c. anima periculose. Excommunicatos iudices et sus-
pensos suas latas a canone episcopi non incurrunt.
6. p. c. anima periculose. Excommunicationes non in-
currunt communicantes nisi sint legittime moniti
non sua auctoritate excommunicatores sed tamen sentencias
incurrunt. 6. p. b. Statuimus. Excommunicatos vel
quoscumque alias sentencias latas per subditum suffraganei
non potest archiepiscopus relaxare. 6. p. d. Romana ecclesia.
Excommunicatos generaliter latam ab archiepiscopo tamen legato
illos de propria dyocesi quam nec ipse propria commissione
nec alius facere debet nisi legittima monicione premissa
premissa ibidem. 6. p. d. Romana nec potest in
vniuersitatem tales sentencia ferri ibidem. Excommunicati
possunt iudices et eos impugnare. 6. p. c. dilecto.
Excommunicatos a suffraganeis in quo casu ar-
chiepiscopus eos potest absoluere et ultra alia tenentur
ibi. 6. p. f. Nobilibus. Excommunicatos tenentur repellere
iudices seculares et ad hoc si necesse est per cen-
suram compellantur. 6. p. g. decernimus. Excommunicatos participantes
pantes maiorem sentenciam non incurrunt nisi cum
interuallo temporis moneantur. 6. p. h. Constitucionem.
Excommunicati sunt qui mandant communicari excommunicantes
vel agentes a bona dictorum compatientes nisi
infra octo dies hoc duxerint reuocandam quam sentenciam
si per duos menses sustinuerint absoluendi ad
curiam mittantur. 6. p. k. Quicumque. Excommunicatum
post appellacionem si eam non prosequatur denunciandum
est et tamen de iudicium quam in iudicio cum tradi.
6. p. n. licet excommunicato. Excommunicatum non per iudicem
ecclesiasticum qui per secularem clericum maleficum capi
faciat nec eos secularibus capiens si tamen non potest
enorme maleficium recepta ab eo cautione
ydonea dimittitur. 6. p. o. Si diocesanus. Excommunicati
in necessitate absolutum ea cessante si per eum qui eum
absoluere poterat non fuerit absolutus
a papa ad eum ad quem mittitur non accedat
eadem qua prius sentencia innodatur. 6. p. x. Eos qui

Excommunicatus religiosus qui per leui iniectione in
clericum secularem excommunicatus per episcopum absoluetur. 6.
p. v. Religiosus qui excommunicatus est qui in monachum
religiosum manus iniecit violentas ibidem religiosos.
Excommunicatos scienter recipientes ad diuina vel eccle-
siastica sacramenta aut ecclesiasticam sepulturam ab ingressu
ecclesie est suspensus. 6. o. h. Episcoporum et aliorum.
Excommunicatus est qui iniectorum manuum violentarum
dicendo factum suo nomine ratum habet non aut qui non
ratum habeat eum suo nomine non est factum. 6. p. y.
Cum quos absque. Excommunicati sunt qui abutuntur con-
seruatoribus si fatigant aliquos in causa non
contento in litteris impetratis. 6. d. o. hac
constitucione. Exemptus remotus semper recipitur
eos si non fit quod papa mandauit facere. v. Si
quis tunc. Exemptorum non habet legittimam quam non
faciat quod sibi precipitur postquam accedit sibi posse
licet illud tunc recepta mandati non haberet
y. Eam te. Executore littere nichil valet
si monicione non precessit. 6. h. Ex presumpcione.
Exempti non includuntur in generali mandato
facto alicui super correctione dictorum non per ipsum
non possunt corrigi vel suspendi nec eos iudicia.
p. q. Grauem gerimus. Exempti non tenentur
facere obedienciam prelato a cuius potestate sunt exempti.
q. e. Inter ceteros. Exemptorum non habitos tenentur
venire ad synodos prelatorum et facere ea que
ibi fiunt ordinata. q. f. eum super hiis. Exempto
monasterio in capite non in membris abbas tenetur
ad synodum episcopalem accedere et de ipsis episcopo inde
tenetur. 7. m. q. Ex eo sedentes. Exempti
non excusantur a potestate episcopi qui a papa in ...
personarum et rerum litteras impetrauerint. 7. m. v.
Exceptis tua. Exempcio certorum quod dominum monasterio
vtroque iure sunt subiecte non extendi ad subiectos
tamen quo ad temporalia si possunt in eos spiritualia episcopalia
exerceri. Et priuilegium concessum monasterio quod ipsi
monachi excommunicari non possunt intelligi de monachis
in monasterio manentibus. 7. m. v. Cum per confessorem.
Exempta racione delicti et rei de qua agitur
et contractus possunt coram ordinariis conueniri. 6.
o. a. Volentes. Exempti si episcoporum licencia
non possunt in locis capellas construere non ex-
emptis nec in iam constructis celebrent inter-
dicti nec in causis hominum suorum liberorum actores
esse audeant prout eos defensores. 6. o. dilecte.
Exempti si requisiti fuerint excessores suarum
debent ordinarios exhibere vel presbyteros vel
amorum aut talis priuilegium quod eam perbeat
prescribendi alios ordinarios sint subiecti. 6.
o. g. Cum personae. Exempti tunc iudicii

Exemplum non d3 ab alijs trahi contra alium
exemptionem concedit . 6 . t . o . contra alium

non celebrant nec faciunt excommunicatos aut
interdictos recipiant ad diuina vel ecclesiastica sunt
publica alias sunt suspensi . 6 . eo . h . Exemptorum et
Exempto monasterio regulares et eis competit
obligatam exempti semper iudicatur sz pro
ecclesiam que tamen non sunt exempti sz pro soli re-
gulares exempti fiunt que h exempti non
est exempta . 6 . o . l . p exemptionem Exce-
ptione non probatur p h quod ipsa mandato etiam ad
illius competens dicat ioue esse ptinere sz si
etiam exceptionem retineat a principe exceptionis
concedat eidem vel dicit etiam ad se ap ptinere
probata est tunc excepta . 6 . d .
6 q . b . veniens Expositus puer a patre siue
ab alio parente ipso aut ratione huius h ipso
a potestate patria sunt liberatus et similiter in cause
consimili in libertatem eripitur et contra ubi mera sub
trahitur non tamen quod h susceperit eos sunt
in eorum proprio seruos aliquid vendere . c . e .
x . si a patre

Falcidia lex que voluntatem iudicat testa-
toris 3 . t . h . Raynaldus Falsificatores
dicuntur qui in concessionibus confirmationibus
et alijs negocijs esse absentes nomina praesentes
inscribi faciunt et eciam munimenta scripturarum sunt infra
3 . t . 6 . cauto et Falsus testis deo 3 obno-
xius qui contempnit deinde iudici quem mentiendo
fallit postremo innocenti quem falso testimonio
ledit . c . l . b . falsi dicens testes False littere fieri
non sinantur et qui eas presentauerit diligenter retinetur
c . l . c . super eo Falsificatores sigillorum principum
regum si presbiteri debent degradari et in fronte caracte-
re signari et in exilium deportari sz absente iudice
concedendi non sunt nec est mutilandi . c . l . d . ad
audienciam Falsarius est qui scit vel palam
litteras papales recipit ab alio quam a papa vel
ab illis qui de mandato pape ad id officium sunt depu-
tati si clericus est ab officio et beneficio suspendatur
si laycus excommunicatus fuerit et clericus falsarius
qui habent litteras falsas nisi in xx diebus ad destruat
dicunt respexerit si penam excommunicationis noluerint eua-
dere quos non in mortis articulo sic papali man-
dato pape absolui non habent quoquam sunt incursi . c . l .
c . dura pape Falsitatem litterarum papalium multis modis
fieri: falsis litteris inserere falsam bullam 2o de vera bulla
filum extrahere et aliud immittere in eandem . 3o cum filo
ab alia parte quam carta plicatur incipiendo cum vera
bulla falsas litteras imitatas sub eadem plicatura cum
filo falsis canapis . Quarto a summo parte bulle alte-
rius filo subpositis resigillatur et per idem filum litteras falsis
in scriptura reducitur . Quinto cum litteras bullatas per rasuras
tenuem aliquid immutatur . Sexto cum scriptura litterarum per
aquam vel vinum totum deletur et eadem carta cum sale et
alijs dealbata de nouo rescribitur . Septimo cum carte ab-
olite vel abrase sub bulla ipsa carta eximitur quam tamen
scripta conglutinatur omnis iste falsitatis sunt deprehendi
sunt aut aliter dum quod diffidere congnoscitur Cum
quis ab alio recipit litteras quin a cancellario vel a papa
vel curiosis falsas litteras ad bullam proferat fraudulenter
per hoc ex solo non carte vel dictaminis potest falsitas
deprehendi Colore vel in admixtione filorum vel in
collacione bulle vel motione vel obtusione per
si bulla non sit equaliter si alicubi magis tumida
et alibi magis depressa . c . l . f . licet ad regimen
False sunt littere papales in quibus episcopus vocat filius
vel iunior frater vel cum unum personam sub singulari scribitur
in plurali . c . l . g . cumque qui Falsificatores litteras
papales per se vel per alios cum fautoribus et defensoribus
eorum sunt eo modo excommunicatos innodati et si sunt
clerici omnibus beneficijs ecclesiasticis et officijs competere priuati
et inde per se vicem falsitatis decent degradari et tradunt potestati
secularis puniendi et layci qui sunt contra de falsitate
legittime puniantur clerici non falsas litteras vtunt non
pape si clerici sunt officijs et beneficijs spoliatur Si
layci tamen diu maneat excommunicati donec satisfaciat
competet . c . l . h . ad falsariorum Falsasse non
presumitur litteras de primis pro iusticia formam habentes
nec punitur si eo cognito statim desistit ab vsu . c .
l . c . accedens et False non reputantur littere
per modicam rasuram exequi per litteras fuit et rescriptum
non probatur falsum . c . c . t . excepta Feodotarius
excommunicari non d3 si non vult coram alio quem ei non
tenetur nisi coram eius domino litigare et iudice . 2 . c .
Ceterum quia Feodus si domino eius maliciose agit
in ea spiritualia ad iudicem ecclesiasticum cognicio cause pertinet
deuoluitur . 2 . a . c . Extrinsimissa Feodi causa
non d3 per ipsam sed per dominum feodi si secularis est ter-
minari . 2 . n . Nouit ille Feodi dare sine ecclesia
et vel secularis causam feudi cognoscat . 2 . a . f .
Verum quia Feodo percepto ab ecclesia si in contrarium euenerit
vult sit sua causa compelletur feodotarius ipsum dimittere
recepto precio quod donatur et recepto insuper fructibus
sibi saluis . 3 . f . r . Ad nostram nouit Feodum
recipiens ecclesia a vasallo et pignus absentendo
ab eius fructus non tenetur fructus in sortem computare .
3 . h . a . insinuacionem Feodum ecclesie alienatum per
platus concedit layco ut recuperatum tenetur ab ecclesia
si ipse licet eciam si ad manum eius veniat quia si
non est de nouo infeodare tamen contra eum si ipse
licet non licet . 3 . h . b . Excepte tua Feodotarium
ecclesie feudis sunt priuati si sententia fuerit vel sen-
tiat quod contra ipsius libertatem . c . s . t . Grauem nobis

Faciens palam ȝ prouinde ac si faciat ipse
6 . t . m . cum fecit palam
Factum legittime retractari non debet licet casus
postea eueniat a quo non potuit inchoari
6 . t . n . factum legittime

Feodotarius

Feodum

Ferie Ferie iudicium non impedit si eos litigiosa sunt
petita vel non obstante exceptione temporis feriati
iste vindicias suas executioni mandat. 2 x. Sig-
nificavit Feriada est dies durata a vespera
in vesperam et ab omni opere illicito est abstinendum ut
indicatio vel fiet in eo nisi dixit ad mortem vel penam
iudicetur nisi sancta presentem in pace ut dicitur nota te
2 6 v. Omnis dies Feriatio dictis fiunt sollemnitas
in fine debet fieri et iustitia magnitudinis et consuetudinem
regionis In paschali festo et per festa in pentecoste
non sit solemniter genuflexio Si tunc episcopus vel
alia ordinat et ordinatos modo genua flectent.
Et Romana ecclesia non facit speciale festum sanctis fuit
tunc in hoc capitulo quilibet ecclesie consuetudo. 2 6 x.
Cum in parte Ferie illi nobis sunt sollempnes ipse
necessitates piscari licet in eis si venerat copia
fiet quamquam ipsa captura ecclesiis et pluribus faciat portionem
potest quia in maioribus sollempnitatibus festorum non
licet hunc diversis operibus. 2 6 y. Licet tamen veteris
Feriatis diebus strepitus iudicialis debet quiescere
obtentus dei et propter hiis diebus in nativitate
domini in pascha in penthecoste cum eorum octavis
in tempore in adventus domini cum duobus sequentibus
diebus in omnibus diebus dominicis in non diebus apostolorum
in sollempnitatibus beate virginis et sancti Iohannis Baptiste patronus festi
festorum in hiis processus habiti nichil valet ubi
viget debito voluntate secus in feriis propter
pro bus et vindemiis colligendis. 2 c. 6. Con-
questus est Festum de omnibus apostolis evangelistis
et quatuor doctoribus Augustino Ieronimo Ambrosio Gregorio
debet celebrari. 6 m. c. Gloriosus deus **Fides** Fidei
catholice contrarie a sunt ecclesia et per 1 fi 2 ff.
sit una sancta ecclesia seu universa via vnice non colla
vel plenitudo mala quia sancta non est quamquam nec genita vel
precedens que illi actus non attribuunt sibi sed propriis
licet per hoc in tribus assimul quamvis generis sectatur
heretica sunt censenda nisi de errore resipiscant vel
corrigere se aspici se submittant Cum tamen errans in
fide non est hereticus si ad mandatum ecclesie se corrigere
sit paratus. B. dampnamus Fidem non servan-
ti et frangenti eadem non est fides observanda. 2 t. y.
pervenit ad nos. Fidei articulos et de fide catho-
lica disputatio publice vel privatim de interdicto
laicis inhibetur. 6 m v. Quicumque hereticus **Fideiussio** Fide-
iussoribus clericis se inviscere a tali contractu abstinere
3 h l. Clericus fideiussoribus Fideiussores suarum
indempnitate compellit debitor ex pacto suorum pene
tam prior usurarios. 3 h m. pervenit ad nos
Fideiussores compelli debitor pro distractione eorum
a fideiussore absolvere qui a creditoribus molestentur
3 h n. Constitutus Fideiussor non potest clericus
religiosus sine suo prelati licentia et de consensu dominorum capituli
capituli et religiosi sine licentia abbatis et maioris partis

Fideiussio non expedit ab creditore in malis promissis
6 t 1 in malis

Fideiussio sibi frustra quod postulat ab eo creditori
cui fidem a se prestitam creditor recusat 6 t p frustra

capituli non fideiubeat pro aliquo vel ab aliquo pecuniam
mutuo accipiat aliquando si fecerit quamvis per hiis
non teneatur aliquis nisi in utilitatem domus manifeste
constiterit redunda sunt. 3 h o. Quod quibusdam Fide-
iussor potest debitorem post elapsum terminum solutionis
convenire ut ipsum liberet aut si bona sua dispergit
vel in iudicio conveniatur. 3 h p. Cum pro quo **Fil[…]**
Filii presbiterorum non possunt ordinari nec alii qui
ex fornicatione nati sunt nisi in ordine sunt professi
licet placere habeant. 7 h. ut filii presbiterorum
Filius sacerdotis qui tacita patris beneficium impetrat
removeri ab eodem. 1 i. ad presentiam Filius
sacerdotis ecclesie patris possessionem non potest nequam immediate
in qua pater eius noscitur ministrasse. 7 k. pervenit
pro Conquerente Filio sacerdotis eius succedere
consensus ecclesias in qua pater eius ministrasset ab eadem
ipsum removere non potest. 7 m. Veniens Si autem
ignorans est ad eius titulum ordinatum ibi re-
manere debet donec sibi de alio beneficio sit provisum
Filius sacerdotis iam promotus et a patrono ad
ecclesiam presentatus debet de illa vicaria mediate qui
fructuum ipse alii presbitero qui ibi debet institui
ministrabat. 7 n. proposuit nobis Filius sa-
cerdotis potest possessionem ecclesie cui pater presunt mediate sed im-
media interposita persona. 7 o. Ex tenore
Filius possessionem potest ecclesie in qua pater sine titulo
ministravit. 7 p. Constitutus Filii presbiterorum
presentati in ecclesiis in quibus patres eorum sine medio ministra-
verunt si dispensationem habuerint non sunt occasione predicta
petitionis removendi quia solum sunt impetrare eos
ex defectus ab hiis cum quibus non exitat dispensatio
1 q. Ex tenore nobis Filius sacerdotis si notorius
et publicus est quod patri succedit in ecclesia immediate
sine ulla testium receptione removetur. 1 r. Cum
in sacris Filii presbiterorum sine gratia in sacro
sine non ab ecclesiis removentur in quibus fuerunt eorum
patres tamquam vicarii vel rectores. 1 s. Ex consulto
paradas Filius episcopi legitimus promoveri potest ad ordines
sacros et in eisdem ecclesiis in quibus presunt genitor
beneficium obtinere. 1 t. ad hoc ex parte Filius non
potest vicarius in ecclesia in qua pater fuerat rector
immediate. 1 v. Michael presbiter Filius sacerdotis
de uxore legittima natus dispensative ad sacros
ordines et ad beneficia ecclesiastica promovetur. 1 x. licet
Filius sacerdotis in paterna ecclesia promoveri non
potest ad beneficium. 1 y. Cum decorem Filius sacerdotis
seu spurius si instituatur in ecclesia in qua institutus est pater
eius non valet institutio et instituentes a beneficiis
suis suspendit. t a. Ad abolendam Filium
sacerdotis per beneficium in ecclesia prima immediate nullus
alius dispensare potest quam papa. t 6. dilectus fil[…]

Fructum non dicitur quod ex eo consequitur quis nisi extitit in pignore c. v. y. ex eo non dicitur

Filii sacerdotum et alii non legittime nati ad dig-
nitates et personatus ac alia beneficia curam animarum
habentia sine dispensatione sedis apostolice promoveri non possunt
c. nimis in textu. Filius verus reputatur
dicitur quem pater eius putativus tamquam filium legittimum
tractavit et genuit ita reputatur licet ~~[illegible]~~
velit contrarium astruere sententia c. f. c. per tuas litteras
Fructus prediorum ecclesiasticorum dicitur fieri per agri-
cultores limitanda et xl annorum prescribi-
tur c. m. causa iudicante Fratria deposite
et cum multa fratribus fiant si qui iniusto pacto sunt
ecclesiam et imperium reformata tenent violant
et spectant privilegiorum capitula fratres cardinales
ac aliarum ecclesiarum prelatos et clericos religiosos
et seculares de heresi non dubiis et leviibus sed
difficilibus et evidentibus argumentis habeant suspectos
et regulam. Similiter quod est speciale privilegium ubi
petri iudex tenebat in feudo et multa alia fraudabat
propter quod eum honore et dignitate erat privatus et quod
sententia erat ei a sententia absolvebat
c. g. m. ad apostolice dignitatis Fructus debent
computari in sortem qui ex pignore provenerunt
c. h. cum contra Fructus non facit suos qui
ecclesiam tenuit et ab eo per iudicium est ablata
nec est quod ius in ecclesia non habebat. Vel legatus
delatum ecclesiam cum alia ecclesia sine persona potest per
collationem retinere licet non valeat et confert omnia
vacat c. k. v. Cum dilectus filius Fructus pig-
noris in sortem non computantur sed computari
pro dote fuerat obligatus et viro sufficiant ad
onera matrimonii supportanda c. h. v. Salu-
bris Fructus pignoris per creditorem de quibus
recepit sortem deductis expensis pignus
restituere creditori alio cedere usuram c. h. c.
plures clericorum Fructus beneficiorum habere
debent qui pro negotiis ecclesie in curia moram
trahunt c. b. q. Cum non deceat Frigidus
potest conjuge separare. Si cum alia contrahat ecclesia
est decepta et primum matrimonium separabitur. Si autem
cum dicat vir cognovisse uxorem ipsa negan-
te stabitur dicto viri nisi per aspectum corporis
vel alio modo legittime probetur non separantur c. c.
de retrepisa Frigidi ex eo coire non possunt et
inde sunt apti ad contrahenda matrimonia possunt peterer
quod non potest reddere debitum non est aptus coniugio c.
c. c. causam fidem Frigidus debet cum
uxore per triennium habitare postea possunt separari
si cum septima manu propinquorum iuraverint
se dedisse operam carnali copule et non potu-
isse convenire matrimonium separabitur. Et mulier

esse potest. Sed si vir contrahat cum alia rei primum
tenent et prima pacta cogitur ad connubia priora
redire c. c. h. laudabilem. Forum rei actor
sequi debet si sit clericus ad secularem debet si bene actor sit
secularis c. a. d. Si clericus. Forum rei actor sequi
quod est generale est malefactores ecclesiarum qui sacrilegi
sunt censendi etc. cum possunt sub quo iudicem
maluerint convenire c. a. g. Sed sit generale
Forum sequitur ubi deliquit. Si vero per beneficiatus extra
suam diocesim committit pro quo debeat beneficio spo-
liari sine privilegium potest per episcopum in cuius diocesi
deliquit sed executio est facienda ab eo in cuius diocesi
beneficium obtinet c. a. n. postulasti. Forum
declinare non potest mutando domicilium si legittime
est citatus c. a. cum coram suo iudice unde cogetur
c. a. v. proposuisti. Forum sortitur quis ratione domi-
cilii et rei de qua agitur delicti sive contractus. Si quis
cum opus in curia non potest negotia quibus eum dominus
opportebat remeare in eadem potest conveniri. Vel clericus
in curia conventus non competit declaratoria fori possit
tamen coram ipsum competens ius renovandi dominum c. a.
t. licet ratione Forum causarum secularium non debet
in ecclesia ventilari contraria consuetudine non obstante c.
v. t. ut in domibus c. m. c. decet domum
Forum ecclesiasticum laycam tractantes sunt excommunicati
c. m. g. cum ut intelleximus Forum rerum vena-
lium clericos prohibetos sunt excommunicati c. m. h.
Eos qui Furiosus non potest contrahere matrimonium
quod non potest inter eos legittimus intervenire consensus
c. a. b. dilectus filius. Forus est excavatum litto-
ris a fando dictus sive a foroneo rege qui
primus dedit legem grecis c. t. c. forus est
Furiatus homines ad videndum si convertit de ista
morte moriatur c. g. y. cum fuerat Furiatus
propter necessitatem famis quis victualia vestem vel
pecus percitat et ebdomadas si reddit non cogitur
recurrere c. y. h. b. fere sed quis propter necessitatem
Fures et predones in causa excommunicationis contrahant sepultura
Si autem capti vel vulnerati sunt penitentibus
penitentia et communio non negatur c. h. a. furtis et
Furti reus est qui celat sciens quecumque
duos res furtivas et qui cum fure partitur accedit
animam suam c. h. c. cum ex Fur occultus
receptis celeriter in ecclesia si sponte confitetur et satis-
faciat ecclesie cum fuit celatus nec simpliciter maior
iustitia pro pactum penam talis ad sacros or-
dines potest promoveri c. h. d. ex litteras tuas

Generali mandato derogat speciale mandatum
et sicut Romana est iurisdictio per
generales litteras attributa per speciales quod ad ea quod

In generali concessione non veniunt que quis non esset
verisimiliter in specie concessurus c. t. x. in generali

Filius ... Frigidus ... Forum ... Furiosus ... Forus ... Furiatus

confessio

Bta

specia[r] exprimunt[r] [illegible] eis penitens enerviatur a. g.
pastoralis. § Confessiones non debet fieri publice
in dominicis diebus et festis paschalis licet sint pascha
et penthecostes sed ex devocione potest fieri in occulto
et. b. x. Cum in pte § Facta quam a sede est
preiectisse perpetuo viciosa reputari non debet quamvis
decano beatissimo ab episcopo tuo antea vel absenti et ignoranti
collato iam confirmatis intercessit. 6. te. Bta quam § Facta
ipse gessit quod dum sibi placuit et eius obitu tamen
sed non sunt gesta usque ad apostolice sedis beneplacitum
durabit talis gratia competit que ipsa sedes non moritur.
6. h. Si gratiose § Ite definitionibus hindus sive
repetita sunt penitens revocatur apud quos dimittentur in pole
vagandi et dissolucionis separat una cultus divinus
amittunt. 6. s. Fama pro abiectissimi § Facta
non exprimunt probatio gerentur per licet pretas ap-
equendi non premunt. 6. d. h. Sis per gratiam § Facta
gessit alium ut posset perpetuo ydoneus et etiam
eam pervenire non compriat probatio gerentur secundum
sine per principio esse prone facienda potest dari pretas
eidem non obstante compriat. 6. i. y. Si cum illa
§ Facta generalis de beneficiis gerendis non impedit
principiis ipse status specialis unde per generali gratiam vel
derogat positionem specialis licet de hoc in litteris iam
sint mencio. 6. te. b. Quamvis vel imp. § Goliardi
seu scolares qui artes ignominiosas
per unum annum si quis clericus 3o monitus non resipu-
erit carent omni privilegio clericali. 6. h. f.
Clerici qui clericalis § Tenere eciam ipsa non pretendit
usque si mandat alium in aliqua causa ponendi ubi de
principio alicuius iam mandavit ulla metuere statum
de i° alio reputari debet sub receptione statim esse
b. i. Mandatum Et causa in qua principium ipsa moni-
torias dedit et ipsa executorias non per ipsum sed
per alium tempus causa esse generata. 6. te. Litteris apo

Habitus monachorum debet esse distinctus
ab habitu professorum et professores ecclesie bea-
dicunt vestes que presbyteris conceduntur ut
monachorum a professorum habitum distinguat Et si annum
probacionis licet sit quoniam redire ad seculum non professo-
rum tacitam vel expressam fecerit vel appareat eum absque
vitam voluisse mutare. 3. d. b. Statuimus novi

heretici
pro

h[eretici] Eodem causa gestationis in heredem non transit
usque si substantio per sententiam abeo si in herede desperessit
de penitus revocatur vel dubia probacio non
relevat probantem. 2. f. a. In presencia h[eretici] Eodem
compellitur rem reddere et causa restitue Si retro causa
per sententiam ipso re causa alienatur morte preventus. 3. h.
c. Excipitur latoris h[ereditas] Hereditatem petenti coram
iudice seculari cum de quo nascitur ob ea ad eum
iudicem de remittenda. X. c. 6. Lator presencium

hereditas

h[ereticus] ordo presbyteri est episcopus qui cum duo peccavit
usque sic occidatur episcopo de gregorio sciencia longinquitas
gravitet in utilitatem causa cum possunt alias presbyteri
largiatur. et. o. b. Presbyteri h[eretici] Certus de dubius
in fide licet eis credendum quoniam veritatis fidei ignor-
rant. 7. d. q. Dubius in fide h[eretici] Etiam vel scis- hereticus
maticus ad dyabolum et angelis eius cum igneis
incendio cruciabitur nisi ante finem vite catholice
fuerit ecclesie fuit incorporatus neque enim tali prodest
baptisma neque elemosina quantumcumque copiosa neque
mors pro nomine christi suscepta prestat peritus ad salutem
7. d. 6. Firmissime tene h[eretici] Heticorum dicta sen-
tencia autem sunt recipienda quorum auctores dampnatus
si celestinus et pelagius. 7. d. t. Firmitatis
h[eretici] Clericus non potest pro catholicum heres vel qui scienter
talem instituit excommunicantur post obitum habeat. et. d.
v. Si quos 7. d. x. In eo qui h[eretici] Clericus receptor
qui de dedit nisi reatus vero vel tanque 2[um] q. ho
7. d. y. Cum christus h[eretici] Etiam auctores et defen-
sores receptatores sunt excommunicati et decedentes
in hoc peccato in cimiterio sepeliri non debet nec pro eis
orari. 7. e. a. Sicut beatus leo h[eretici] Etiam male
sentientes vel docentes de sacramentis ecclesie aliter quam
ecclesia romana observat excommunicantur et nisi se correxerint
et errores abiuraverint si clericus de degradatur et
tradatur curie seculari per quam est laycos punit
non abiuratam heresim Suspecta non que se non purgat
eadem pena plectetur Relapsis non denegatur audiencia
Scolares non puniantur Comites rectores civitatum
qui iurare noluit de causa quam hereticos defendenda
excommunicatur et omni honore et dignitate privatur et tunc corpus
predicto supponitur Clericos non in hiis refectores
aliarum communio cavetur comitatus et dignitate spiritualibus
privatur exempti non in hiis subsunt episcopo. 7. e. b.
Ad abolendam h[eretici] Eorum bona confiscantur ecclesie
habeant heredes catholicos. 7. e. c. Urgentis
h[eretici] Etiam credentibus fautoribus vel defensoribus
eorundem advocati et scriniarii fiunt prohibentur
ne in aliquo prestent eis consilia et auxilia
neque aliquid proinde presbyterat eo neque publicum
prestant vel sententiam alterius per eos primo factos
infames sunt et ab officio suspensi. 7. e. d. Si
adversus h[eretici] Etiam excommunicat quibusdam nominibus cen-
seantur dampnatam iudicio seculari relinquuntur recte
unitos a spectum autem detrudantur Credentes
hereticorum errores heretici sunt censendi et ibi. 7. e.
f. Excommunicamus. 7. e. h. Excommunicamus Absolutos
se noverint a debito fidelitatis et tenens obsequiis
quicumque lapsis manifeste in heresim alio pacto quocumque
firmitate vallato tenebantur astricti. 7. e. i. Absolutos
h[eretici] Etiam notorius reputatur qui contra fidem catholicam
publice predicat defendendo errores suos vel qui coram
platis suis per convictus de qui confessus de quo similiter

condempnatus est super heretica pravitate cuius heretici
bona ipsa confiscantur et puniunt suos legittimos
successores c. ut t. x. Cum quibusdam hereticis sus-
pectorum parte qui longo tempore excommunicatus persistet
tales si moniti non venit ad emendam perdit
ius in comuna si quod habet et a consortio fidelium sit ab eo
penitus relegati c. i. p. g. Exiatur capituli hereticos
quem orta est magna suspicio super heresi abiu-
ravit et postea committit ipsam esse debet
relapsus secus de modica suspicione quia tales
non debet puniri pena relapsorum Et quicumque vivat
post heresim ante in uno articulo convictus et abiuravit
postea in alio articulo seu secta alia committit iudicetur
relapsus Et heresis inquisitio additatores et
ad privilegia ad usurias quam heresim manifeste
non sapiunt non extendit sed reliquendi sunt
iudicia puniendi eorum c. n. d. Accusatis de he-
resis inquisitio super quacumque sententia civitatis ville
aut castri non debet aliquis impediri Sed
sententias ad revocandum et moderandum pertinet
et sunt compellendi c. m. e. Statutum heresis
inquisitio per mortem pape vel non solum quo
ad negocia iam incepta mandatorum inceptam
et quo ad quecumque et non cepta vide perduratur
c. n. f. Ne aliqui heresis inquisitores pl
sunt vel dimissum procedere contra hereticos receptatores
fautores Et in examinatione testium super crimine
heresis adhibeantur due religiose persone et que
persona publica aut per viros duos ydoneos
qui fideliter depositiones testium conscribant c. n. g.
Ut officium heresis inquisitorum per citationes
et denunciationes sinarum committi possunt ad
totalium evocationem clericorum et populi civitatum castrorum
congregandi fugientes hereticos ac sibi commissos
inquirant et puniant eos et deinde hereticos
privatos beneficiis de consilio episcopi quam clericis be-
neficia non donant penas mitigant et sibi libros
faciunt exhibi ad suum officium pertinentes c. n.
h. Ut commisso hereticorum maritis et uxoris catholi-
cos eorum ipse hec non deberet confiscari ut inlicitos
matrimonia contraxisset ad bona quos sciebat
hereticos c. n. h. Decrevit heretice pravitatis
inquisitores quam episcopos non procedat in litteris
commissionis apostolice continetur quod sunt hec et sciunt
episcopos vel alios superiores crimine heresis commississe
aut diffamatos de heresi confitentur vel suspectos te-
nentur sedi apostolice intimare c. n. m. Inquisitores
heretici defensores eorum et receptatores fautores
eorum quorum filii usque ad secundam generationem non ad beneficia
ecclesiastica vel publica obtinenda sunt Secus de
illis quos emendatos reconstituit et reincorpa-
tos communi unitati c. n. l. Statutum super heresis
inquisitio commissa aliquibus ordinariorum potesta-
tem non excludit quod inquisitio per episcopos et per inquisitores
de eodem facto fieri potest coniunctim vel divisim et si
divisim processum tenere sibi communicare possunt et non
sibi deferat mutuo quin summa per utrosque prestatur
in quo scienda si non conveniunt ad sedem apostolicam remittantur
c. n. n. per hoc quod heretice pravitatis apostolicae
deputatis inquisitoribus et diocesanis episcopis prelatos
et dominos temporales et rectores provinciarum et civitatum pa-
reant et intendant in hereticorum fautorum et defensorum
eorum investigatione capcione ac custodia deli-
cta ab eis fiunt recepta Ut eos hereticos in-
fectos civitatum in carceres episcoporum et inquisitorum ducant
in mora Et prohibet dominis temporalibus et rectoribus
ne de tali crimine heresis aliquo modo iudicent vel cognoscant
seu captos pro tali crimine absque inquisitorum licentia
liberent Secus sententias excommunicationis incurrant
pecuniam quam pro penam imponunt velut heretica
condempnet c. n. o. Ut inquisitores heresis inqui-
sitio in negocio de plano procedere debent absque advo-
catorum ac iudiciorum strepitu et figura licet debent
accusatoribus potestatem et nomina testium publicari in
coram episcopo et non publicet de inquisitione sive episcopus
sive inquisitores possunt aliquibus aliis personis
prudentibus peritis ad hoc vocatis processum explicari
et eorum consilio absolvere vel condempnare procedat
c. n. q. Statuta heretici qui in vita latuerunt
si post mortem heresis detegatur bona eorum filiis
a nepotibus catholicis non sunt spoliandi si per
xl annos pacifice possiderunt c. q. u. Si quis ex
hereticis in sacris sit degradandus episcopus una
cum abbatibus et aliis prelatis cum pro heresi sunt seculari
curie relinquendi c. m. t. Quum episcopi hereticos
sciunt sepeliri excommunicatos et non absolutos vel sinunt
mortuos in propriis manibus publice exhumari et
locus in perpetuo careat sepultura Et laycis non
debent disputare de fide catholica sub pena excommunicationis
Et heretica et filii eorum usque ad secundam generationem ad
nullum beneficium admittuntur Et ille qui scienter ad
eorum presentationem beneficium sit adeptus privatur eo si
acquisitus et careat habitus perpetuo c. m. v. Quum
cuiusque hereticos hereticos presumunt receptores pe-
titionis consolationem hereticorum per manuum impositionem
et vinculum magis carnis progressionis si probatum
fuit per confessionem quamdam hereditatibus non nocebit c.
m. x. Filii vel heretica relapsi admittuntur ad
penitentiam et ad sacramentum eucharistie si hoc petit aliqua
audientia sunt relinquendi iudicio seculari c. m.
y. Super eo heresis inquisitio contra hereticos in fidei

fautores admittuntur excommunicati et peccatores vel
socii eorum ad testimonium in causis heresis contra eos
et contrarios testium tam deponentium quam contra quos
deponunt quilibet ac alias circumstancias per testi
ficatos non falsa dicere presumatur. 6. in. a. In fi
dei favorem. Hereticus ad incarceracionem perpetuam sine sui
mortis dispendio vel magno periculo non possunt
ydonei superiores judices desistere per excommunicatos
potiunt debitam penam perlatam. 6. n. b. Hereticos.
Hereticos judicatur qui citatus ab inquisitore subtra
fugit pariter contumaciter se absentat vinculo excommu
nicatur qui excommunicatus per annum persistet animo sustinet
contra velut hereticus condempnatur. 6. n. c. Cum
contumacia. Hereticorum fautores seu defensores si peniteant
et contingunt pena pecuniaria puniatur et si decedat
ea non soluta heredes ad solvendum compellentur non
autem si revocaverit ante receptionem penitentiam moriatur.
6. n. d. accusatus. Et hereticos instructores
ut ponitur celent fautores sunt eorum et si sunt
sacerdotes graviter puniatur. Si religiosi ad carcerem
vel carcerem mancipetur. Ibidem. Hereticorum filii per
primam lineam descendentes usque ad maternam
per unam beneficiis sunt privati etiam si post mortem
defuncti fuerint nec etiam vita revocati fuerint.
6. n. l. Statutum. Hereticorum uxores qui bona eis
eorum congruentes continentur constituunt sicut ~~consortes~~ consortes
ad receptoribus per dicte dotem preterquam per inquisitores
sensualiter fuerint condempnati. 6. n. p. Cum et leges.
Honestatis publice justicia impedit matrimonium
cum cognata illius cum qua sponsalia sunt contracta
x. c. Juvenis. Homagium per spiritualibus non
debet clericus prestare temporale. x. v. i. Indignum est.
Homicidium perpetrans a xxi anno primo et per impedias
ab altari et moriatur duellas. x. c. y. Si quis
homicida est qui occidit furem quem poterat
capere sine morte et puniendus est quintus quater xl dies
ecclesiam non intrabit laneam veste induetur abstineat
et potibus qui intendet sunt et atheo gladio celebrat
illis diebus abstinebit iii et quinta et quarta feria
et sabbato quibus leguntur vel orationibus pons et primos
pisciculos ad mediocrem cervisia tantum utetur. et quos
x. f. a. Interfecisti. Homicidii reus non est qui
furem interficiat de nocte effodientem, secus si de
die quis deprehendit ipse ad occidendum venit vel
furandi enim simplex homicida et ille qui occidit si telo
immittit invaditur. x. f. b. Si perfodiens. Homicida
illius debet fieri etiam si se ad hoc constrinxit iu
ramento. x. f. c. Cum sua. Homicida est qui
preparat et dat sterilitatis potulacionem seu venena qua
vir non potest generare et ne mulier possit concipere.
x. f. d. Si aliquis. Homicida sunt qui alium occidi

mandavit capiendi. Sed ut verisimiliter Tho Cantuariensis archiepiscopus
et mandatum a certis se fatetur dixisse sed de illa
existeret puniendi. Illi autem quam non ut ferret
sed ut perpessus opus fieret sine impediret
bono pena debet multari quamquam potuit homicidam
liberare a morte et non liberavit eundem occidit
licet ex certet scrupulo conscientie occulte qui
manifesto facinori desinit obviare. x. f. e.
Sicut dignum. Homicidii reus est qui cum
deputavit ita voluerit quod occidit si eis talis est
sacerdos debet tamen a ministerio altaris removeri
quam ab officio sacerdotali deponi. x. f. f. Presbiterum.
Qui homicidium casuale imputatur ei qui
dabat operam rei illicite si non adhibuit
diligenciam quam debuit. Unde talis si inpreacrus
non debet ministrare in eis ut appellatum promovendus
sub dispensacione potest. x. f. g. Continebatur. Homicida
non est qui ad terram proiecta si proiecta illius cul
tello occidatur quia non fuit in culpa. x. f. h.
Lator presencium. Homicida est clericus qui furem
detinuit si per captum a judice occidatur. Et is et
cuius opere illicito homicidium sequitur irregularis
est et promoveri non potest. x. f. i. Suscepimus.
Homicidium casuale imputatur ei qui dabat
operam rei licite sed non adhibuit diligenciam
quam debuit vel homicida reputatur quamvis operas
et voluntas et percussio tamen generaliter insuper
persona ut vias venire carnis ingressus
in talis ad ordines non accedat nec audeat mini
strare. Secus autem si ex alia infirmitate obierit
tunc potest pariter cum solito divina officia
ministrare. x. f. k. Ad audiam. Homicida videtur
esse qui homicidio causam dedisse videtur et non debet
ad ordines promoveri. Homicida non debet presbiter
reputari cuius equus eo prestato fugiens puerum
interfecerit unde licite potest ministrare. x. f. l. x. f. m.
Dilectus noster. Et dilectus filius. Homicida
non debet presbiter reputari qui diligenter conspiciat
si aspiciat aliquem et petram de ecclesia proiciens puerum
interficit qui latebat sed tamen quia ipsum purgatio indicitur
purgatio canonica ei judicetur. x. f. n. Delictores.
Homicida non est vacans rei licite in loco ubi
non solent homines convenire vel confluere si ex ipsius
iactu aliquis occidatur. x. f. o. Ex litteris. x. f.
Homicida non est qui equus durus lethaliter non potest
qui aliquem interficiat sed equum vitium ignoravit
sed tamen pena est ei iniungenda ad cautelam. x. f. p.
Significasti. Homicida non est cuius animali se
capere cuius quod prohibentem preas aliquem occiderit
x. f. q. Petitio dyaconi. Homicida non est qui

honestas
homagium
homicidium

alicui leve vulnus intulit si eo non percussus
ab aliis occidatur vel etiam cum ad leges primo
aliis concessit preventus homicida de cuius vulnere du-
bitatur an fuit letale vel non si percussus ab
eo et ab aliis fuit occisus. c. f. c. Significasti.
Homicida non est inercius cirurgicus si a se-
ipso prohibet ne vento exponat et ideo contingit
sauciatus moriatur. Vel inercius cirurgiam exercens
si exinde mors sequatur irregularis est etiam si fuit
peritus et diligens et hoc fecit causa pietatis. Et dicens
qui iudici seculari tradit insignia furis per que
fuit vulneratus etiam si ille per eius modum occidatur
irregularis non est censendus. c. f. b. Ex tua nos.
Homicida non est qui ludendo cum muliere
preter non dolum dominicavit a utero eius lesit
secundum si iam esset animatus in utero. c. f. t.
Sicut ex litteris. Homicida non est ille qui contra
detractorem iure suam agit ~~coram~~ iudice coram
iudice si iudex postea occidat vel etiam clericus
cuilibet vindictam sanguinis coram iudice seculari
de laycis petenti non imputatur si iudex in
illum vindictam sanguinis exerceat. c. f. v. Postu-
lasti. Homicidii penam ferre non debet qui
viri impetrens lapide percutit pro eo cum causa invenia
endi timorem qui currens ad caput se vulneratus
alio lapide. Cum propter imperitiam medicantis cum
propter pius eiusdem qui labiis et pedibus ipsum
apposuit expiravit qui nec occiditur cum nec
culpa fuit. Et si ad cautelam veniam postu-
lavit. c. f. x. Exhibita. Homicida non est
qui campanam pulsat quo cadente propterea ad divina
si intentionabiliter cadens percussit aliquem ad mortem
c. f. v. Johannes presbyter. Homicida et irregularis
est qui in conflictu pervenit ubi plures occiduntur
etiam si pugnas contra sarracenos. c. g. a. Petitio.
Homicida non est presbyter reputari qui
repando cum solvit trabem clamando ut
assistentes caveant si aliquis inde occidatur. c. g.
b. Eundem ut asseris. Homicida non est qui inter
repellantes violentiam nullum ledit licet ab
aliis repellentibus plures de inferentibus oc-
cidantur si tamen ea presbiter ad cautelam aliquo tempore
suspendi quo elapso poterit ministrare. Vel etiam
duobus mensibus a missarum celebratione
suspendi presbiter qui iecit lapidem in conflictu
ubi aliquis mortuus fuit. c. t. b. Petitionem latoris.
Homicida non est qui ad resistendum predonibus arma
sumpsit in conflictu in quo aliquis fuit occisus ad
subdyaconatus ordinem dispensative poterit promoveri
si eius sacerdos vel episcopus homicidium non fuit per-
petratum. c. t. c. Continebatur. Horas canonicas
debent presbiteri quolibet die iuxta possibilitatem

horis competentibus explere que publice a prela-
tis complentur. Et post licet eos opera manualia
exercere. d. t. r. Presbiter mane. Hore canonice seu
nocturnum officium sollempne et diurnum quantum dedit deus
a clericis studiose pariter et devote compleantur. d. v. c.
Dolentes referimus. Hospitii receptores non debent — Hospicium
eis transeuntibus vel peregrinis carius vendere quam
venderent in mercato. d. g. c. Placuit ut. Hospi- — Hospitalium
talium pauperum et alia loca sub ordinatione episcoporum
esse debent ut ibi ea que a principio ordinata sunt
faciant exerceri. d. q. d. De xenodochiis locis et aliis.
Hospitalia sunt specialibus usibus deputata
unde non debet mundanis usibus applicari. d. q.
c. Ad hec et si. Humores quatuor sunt in humano — Humores
corpore principales inter quos primus sanguis est et iste
exeunt de corpore et non exeunt fleuma vel coleria
sive melancolia. d. v. b. In quadragesima

Ieiunium vigiliarum festorum feria 2a eveni-
entium sunt precedenti sabbato ieiunande. Et
ieiunari debet vigilia beati Mathie apostoli. d. v.
v. Expte nostra. Ieiunandum est in vigilia omnium ap-
postolorum preter vigilias Johannis ewangeliste Philippi et
Jacobi. De Bartholomeo non tenenda et consuetudo pre-
in adventu etiam est ieiunandum. d. x. a. Consilium.
Ignorantia facti non iuris excusat. b. q. t. Ig- — Ignorancia &
norancia. Illegittimus postulari potest in episcopum sed — Illegittima
non potest eligi et postulatus dispensationem debet habere
impetrare. d. g. Innotuit. Illegittimum non debet
ordinari ad sacros ordines nisi in religione fuerint
professi. d. h. Ut filii. Illegittimus est qui est natus de
matrimonio clandestino in gradu prohibito quod non esset
si in facie ecclesie contraxisset licet hoc est ambo igno-
rassent. x. b. c. Cum inhibicio. Illegittimus ex
dispensatione sedis apostolice ad omnes ordines promoveri et potest
obtinere beneficium etiam si habeat curam animarum. ~~b. c. x.~~
~~[illegible]~~. Et si illo adepto secundo impetraret quod
aliud simile habeat et teneat nichil ~~valet~~
valet impetratio si tacuit de defectu. b. c. r.
Si ius cum quo sed illegittimus est dispensatum ad
minores ordines est promovendum et obtinere beneficium
cui cura non imminet animarum. b. c. q. Is qui defectum.
Imperator electus a principibus examinandus — Imperator
est a papa et postea confirmandus et coronandus nisi sit
sacrilegus vel excommunicatus a tyrannus vel fautor
aut hereticus vel aliis infidelis. d. x. Venerabilem.
Imperator debet pontificatum summi pontificis re-
verenter pertractare. Et imperium non preest sacerdocio
sed illi subest et ei obedire debet. q. c. Solite benignitatis.
Imperio vacante a principibus secularibus deferatur ad papam.

Indubius quo anno stat inchoatio potest est
interpretatio facienda. c. v. h. Ex parte tua.

Ignorancia presumitur ubi scientia non probatur. b. b. i. presumitur.

Impedimentum non prestat quod de iure non sortitur effectum
b. b. o. Non prestat

Impetrator prius qui impetravit ut prima dignitatem cum vacaverit habeat et vos posteriori modo impetravit eciam dignitatem in eadem eccl. vacaturam si vacat dignitas illa gf et p m. y. Excepte n

Appellacionis. [illegible]

impetrans

[illegible]

indefinita

impuberes

impugnans

indebitum

ingratus

[illegible]

Infamis est condempnatus in accione in famiam sed per papam ad famam restitui potest. 2. q. b. Cum te ab

[illegible]

indulgencie

[illegible]

infamatus

[illegible]

infidelis

[illegible]

In ipso cause initio non post questionibus incho-
andi. e. t. v. m. cum in contemplatione

Beneficiatus Infideles seu Iudeos debent
compellere principes seculares ut Xianis usuras
remittant et donec eos remiserint debet eos
denegari a Xianis fidelibus commercia et commoda tam in
mercimoniis quam in aliis sub pena excommunicationis
e. t. q. post miserabilem Infirmus debet in-
terea fructus beneficii percipere quos perciperet si fuerat
prepositus. e. d. d. cum percussio Infirmatus episcopus
incurabiliter qui officium exercere non potest debet ei dari
coadiutor sed ad cedendum non est aliqualiter compellendus
e. d. t. de cetero tua Infirmo archidyacono qui
laborat morbo paralitico et officium linque a-
mittit melius dandus est ei coadiutor e. d. t. de
substitutionibus Inquisitores qui si non sufficiunt debite
ordinem possessorum providere et caute corrigere se debent
ne inde nascatur a iure via prava nascitur et
ne inde nascatur inquinatio quia ordinate sunt acta non potest circumque
quam alius qui ordinabat agi. e. t. v. tenaliter et qui Inquisitio
non est facienda de vita clericorum nisi post constet de in-
famia et tunc non in unum vel plures sed vocari
ydonei ad perquirendum inquisitionem et testes admitti-
tur et qui non movent de malitia sed ex zelo est
nisi infamatus decedit nec in vita per inqui-
sitionem purgatio sibi indicitur. e. t. cum oporteat
Inquisitio non debet procedere contra eum qui premoniti
non sunt aut si denuntiat contra excommunicatus vel
appellatum et publicum generaliter. e. t. v. cum
dilectus Et secundum per inquisitionem probatum impedit
et in partem primam ordinem electorum vel
beneficiorum retentorum possunt poni in accipiente iudicio
alio est pena arbitraria puniendus Et qui non
infamatus super vita clericorum inquiri non debet et
si libellus inscriptionis fit qui eum in electo por-
rectus non credere testi qui inde deponit se
alicuius quam quesivit inveniunt Et non possunt
quando declinare de quo non constat per famam et
testium credulitati iudicata sibi alli purgatio Iure
ad dicta paucorum infamatus. e. t. x. inquisitionis
Inquisitio si aliquem spoliat a sua delegatione legatus
de causa intromittere non potest. e. t. v. ad petitionem
Inquisitione qui platum cum quivis non potest platus
ea despicere qui accusatores vel testes suas sol-
mittere nec punire beneficiorum vel de veritate
tacenda exigere iuramentum quod si fecit totum per
iudicium irritetur et debet sibi subditi omnibus
obedire qui inquisitores in aliquo non retrudant
dictum vero testium debent fieri nota actuum et si
accusatores religiosi sunt eis expensis de mona-
sterio ministretur. e. a. d. olim I Inquisitione
quam spirituali gratia dilapidationes platum et pesiguis
pre fama inquisitionis debent personaliter de-

Si ex duobus impetrantibus super uno beneficio non
apparet quis prius si solum alteri collatum post concessum gratia
apparet ille prefertur alteri etiam prius impetranti et prius
recepto Si aut neutri vel neutri post collatum aut
alteri prefertur pertinet aut ambo gerunt si alteri pertinet
ille prefertur Si ambo gerunt ille vel illi vel ipso
ambo possit ad quos collatio et receptio spectat alterum
eorum eligere et ille solus admittitur vel alias prefertur
in aliud venit ut volunt providere. e. t. duobus super

Institutum non debet aliquis in eius ultra facultates
eius post. e. d. m. auctoritate apostolice

dimare ad locum et publicare inquisitionem redditam et eam
faciunt conventes sub sigillis eorum transmittere faciunt
sed quod plato apparere eum coram ipsa et iudicat
ei omne genus alteritandi. e. a. e. platorum excessus
Inquisitio super criminibus facta in pura devocata
non reclamatis non debet potestatem si rescripti quod non sunt si
rescripti de inquisitione e. ulterius non suppliciti. e. m. e.
Si in eum Inquisitor datur super criminibus ab acceptato
coram eo confessus potest ei punire non obstante quod sententia
non possit vel quod capitulum seu alii per inquisitionem est facta
non fuit. e. m. r. postquam Inglino ignorante
excommunicatus est dominum clam conducere vel potest excommunicatus
sub magistris et scolares studii bononiensis qui a tempore
conducunt conducerunt hospitia magistrorum et scolarium sine
consensu eorum vel inquisitum prestitit in hoc fine sanctis
consilio. e. g. t. ex rescripto Inquilinus potest dominus
de domo conducta expellere si casus contingerent in ea
voluit habitare vel si prius habitat in ea aut de
meliorare posset si domum sibi non providet. e. g. m.
propter sterilitates Institutiones et destitutiones ab
batum et prioratus et dignitatibus ab episcopo fiunt pre
abbatis consensu capituli non fuit facta Et nec institu-
tiones fiunt ab abbatibus si consensus maioris et sanioris
partis conventus. e. e. t. ea nosset Institutum gau-
det pleno iure e. v. d. si vero ordinarius Insti-
tutio de aliquo beneficio valet quamvis nulla petitione
possit ubi patronus abutitur sed consideratur. e. q. v.
cum in cunctis Institutiones et destitutiones in ecclesiis
excommunicati vel hoc admissis est et alia institutiones
layci respicitur ratione pertinet. e. q. e. pertinet
Instituti in ecclesiis personas proprias nimirum
non sunt nec vicissitudines earum per eos fieri possunt
e. v. a. Quoniam Institutus ad petitionem
eius qui tunc ius patronatus possidebat non removetur
licet aliud ius postea ab eo evincatur secundus
si non possidebat sed credebat sibi esse proprium
e. r. l. consultationibus Instrumenta exemplaria
fidem non faciunt nisi originalia iudicem deducta
seu ipsa autenticam videam. e. e. t. si scripture
Instrumenta non possunt aliquam fidem si testes
inscripti decesserint vel publica manu non possit publicata
aut sigillo autentico sigillata. e. e. l. scripta non
Instrumentum sine testibus non tenetur nisi sed
quod capitulum in loco non supposito generatur e. e. m.
dilectus Instrumentorum et privilegiorum non
visorum non possunt fides allegari et in deunt in loco
sine eis testimonio adversario exhiberi quam
si addicere ad hoc assignatum non venit ea non poterit
amplius impugnare et iudicium statuit sine prefatione
lata. e. e. m. inter primos Instrumentum duplex
capitula gravis continens iudicium de ex iniecto legis

Institutum non solum debet dici ecclesie dignitatis et eius
vel in eius clericis excedentes prestitutum est ad eum qui gravi
sunt ydonei prestitum possint. e. d. e. ad decorem

Sed potius illud capitulum de quo questio est in iudicio debet edi et illud rescribatur et adverse parti copia eius fiet. e. ti. o. Contingit ¶ instrumentum viciatur per defectus in dictione aut in sigillo vel absolute [illegible] acto [illegible] sit obscura ut quod est instrumenta sint obscura vel littere vel scripture sigilli delete. e. ti. p. Sunt delete ¶ instrumenti quod dicitur speciale non est omnino tamen admittendum nisi probabiles coniecture evidentes puta predictum recepisse votum propter impedimentum vel non valent littere quas per absolutione voti [illegible] obtinuit [illegible] tacitas vel solitas expressum. e. ti. q. Et super hiis ¶ instrumenta possunt produci usque ad sententiam [illegible] per publicationem attestationum. Si autem postea sunt conscripta quibus deperditis [illegible] fides in litteris adhibetur sufficit ad probandum quod consuetudo loci facit instrumentum publicum et autenticum. e. ti. B. Cum dilectus ¶ instrumenti scriptus vel id quod de est instrumento per testes potest probari. e. ti. t. Cum io ¶ instrumentum non dicitur viciosum si modicum quod deficiat per quod summa non mutatur. e. ti. v. Excepta tamen instrumentorum copia parti petenti per iudicem est facienda et si negetur licite poterit appellari a iudice. e. ti. x. O Presertim ¶ instrumenta contra presentes repellatur tamquam nichil probavit. e. ti. y. Proponentem cum ¶ instrumentum super debito causam debiti non continens nichil probat sed omnes actiones aliquas probationes adhibere. Si autem causam contineat et reus illam confitetur tenetur plene nisi probet se indebite promisisse. e. ti. a. Si cautio ¶ instrumenta inchoata per [illegible] tabellionem si moriatur de consensu partium et auctoritate iudicis ordinarii possunt per alium integrari. e. ti. b. Cum tabellio ¶ instrumenta ab auctoritate iudicis possunt per personam publicam exemplari dummodo in nulla sui parte viciata consistit et continet cum originalibus eandem continet firmitatem et instrumentum productum auctoritate iudicis ordinarii exemplatum eandem vim habet cum originali. e. ti. c. Si instrumentum ¶ instrumentum suppositum esse [illegible] per personam fideli et publica est confectum et per notarii testimonium et firmam probatur [illegible] maxime si appareant instrumenta donationis seu dotalia. e. ti. o. Illud quoque ¶ instrumentorum novorum per [illegible] litteras non debent [illegible]. e. o. x. Super [illegible] ¶ instrumentum non [illegible] super alienatione rei [illegible] indebite est confectum et qui receperunt [illegible]. e. f. m. Si quis presbiterorum ¶ instrumentorum copia facit fidem si sub sigillo autentico sint conscripta. e. h. In-pugnet ¶ instrumentum repellitur si in loco suspecto habet rasuram aut [illegible] glozatum est. e. h. Cum venerabilis ¶ instrumenta sine litteris iudicis

fidem non faciunt contra conventos puta [illegible] publicorum pugnatio [illegible]. Cum [illegible] sit semper [illegible] e. o. c. Cum dilectus filius et ¶ In[illegible] nulli videtur facere qui utitur iure suo [illegible]. Cum [illegible] ¶ interdictum generale ab omnibus est servandum contra [illegible] non obstante. b. t. Cum sint [illegible] ¶ interdicto posito in [illegible] per canonicos si causa rationabili potest ibi episcopus celebrare. p. t. Irrefragabili [illegible] ¶ interdictum latum per aliquem vel aliquos de canonicis si [illegible] episcopi et aliorum canonicorum servandum non est sed sit facientes sint [illegible] puniendi. e. f. c. Dilecti ¶ interdictum non servantes episcopus [illegible] et voluit se corrigere si sint clerici a beneficiis sunt spoliandi si religiosi [illegible] monasteriis ad [illegible] agendam penitentiam sunt detrudendi. e. t. m. Postulastis ¶ interdictum violans peccat in eum qui tulit [illegible] latum est a sententia violans illud tamquam [illegible] [illegible] est et ab officio et beneficio suspendatur. Si prelatus est ad superiorem venire compellatur [illegible] receptus [illegible] vocato ad [illegible] si opus fuerit auxilio brachii secularis. e. t. v. Tanta est ¶ interdictum lato [illegible] privilegiorum si privilegiati [illegible] templarii et hospitalarii illud non servat non est ab aliis observandum ne de fletu aliorum videatur ridere. e. m. t. Petistis ¶ interdicti tempore possunt episcopi et [illegible] religiosi [illegible] celebrare quod interdicti culpabiles non sunt. e. u. b. Ex non ullius ¶ interdicti non debet esse nec suspendi [illegible] a [illegible] persone nec pecunia exigi debet penitentibus corrigendis. e. o. t. Licet [illegible] apostolicum ¶ interdicti tempore [illegible] dei [illegible] et tempore interdicti [illegible] baptisma puerorum et confirmatio [illegible] et morientibus penitentia. e. e. y. Responso nostro ¶ interdicti tempore potest olim semel in ebdomada [illegible] sollempnia celebrari et [illegible] dummodo non pulsentur campane [illegible] clausis [illegible] interdictis [illegible] hodie ad dies singulos est [illegible]. e. b. o. Permittimus ¶ interdicto generale est [illegible] civitas vel castrum vel villa sunt interdicta et non solum sunt interdicti [illegible] seu [illegible]. e. t. m. Cum in partibus [illegible] ¶ interdicto [illegible] non oblata causa [illegible] publico instrumento tenetur ad restitutionem omnium [illegible] [illegible] et satisfactionem tenebuntur. Et qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] penitus [illegible] [illegible] [illegible] perdat [illegible] sua. e. d. x. Si canonici ¶ interdictum fieri non debet nisi omnibus [illegible] sicut [illegible] fieri [illegible] et eo [illegible] [illegible] fieri debet quo lato [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

Interpretacio tamen apertius facienda donorum cum quis legem dicere potuit. G. b. c. Donorum [illegible]

conspectum rejiciet. G. c. e. Cum sup. Interdicti tempore regulares non possunt admittere excommunicatos ad divina. Sed persona singularis privilegiata tempore interdicti celebrare potest et audire divina cum suis familiaribus domesticis ad audiendum cum eo admittitur. G. o. l. Licet vobis, nisi causam seu culpam dolo vel fraude fuit sententia interdicti prelata. Interdicti tempore super altare portatile possunt episcopi celebrare divina officia vel audire. G. o. m. Quamvis episcopi. Interdicti generalis relaxatio ad cautelam non videtur locum habere. G. p. i. presenti generali de. Interdicti et suspensionis sententie late in eos qui excommunicatis participant eos non que legitime moniti fuerunt tamen ligant. G. p. m. Statuimus. Interdicto clero non tamen interdictus populus nec econverso. Unde uno interdicto reliquos alios licite admittit ad divina. Et interdicto loco propter dominum non possunt homines interdicti qui culpabiles non existunt et possunt divina audire de foris stantes si populus potest esse interdictus. G. p. p. Si sententia. Interdicti populi in dictus [illegible] ante que consilio illorum suburbia et contiguo edificia eo ipso esse intelliguntur interdicta. G. p. q. Si civitas. Interdicto loco celebrans secunt nisi existat privilegiatus que a jure sit concesso eidem irregularitatem incurrit a qua non est per alium quam per romanum pontificem liberari et clericis efficiat inhabilis. Hec autem pena non extendit ad celebrantes coram excommunicato vel in ecclesia sanguinis vel semine polluta. G. p. r. Is qui in ecclesia sanguinis. Interdicti tempore licite baptismus puerorum et confessio adultorum et penitentia exhiberi potest. Et crisma die cene domini confici potest et conferri. G. p. o. Cum in baptismo. Interdicto ingressus ecclesiam alicuius celebrat irregularis efficitur et si clericus detrudat durante interdicto non debet in ecclesia vel cimiterio sepeliri nec per appellacionem sequentem hanc sententiam sunt suspendi. G. p. t. Is cui est. Interdicti tempore prima omnibus tamen moventibus quibus nunc tamen primo episcopis interdictus nuntiatur dum tamen non fuerint excommunicati quos in mortis articulo debent absolvi. Et singulis diebus in ecclesiis tempore interdicto una semper celebretur sub missa tamen voce et januis clausis excommunicatis ac interdictis exclusis campanis non pulsatis et tamen canonici qui divina ecclesiarum ex quibus cottidiane distribuciones debentur illis qui interfuerint si ad officia non veniunt tempore interdicto distribuciones amittunt. In festivitatibus que non natalis domini pasche ac penthecostes et assumpcionis gloriose virginis campane pulsentur et januis apertis alta voce divina officia sollempniter celebrentur excommunicatis penitus exclusis sed interdictis admissis ut ipsi ad humilitatem eorum et reconciliacionem affectum obviencius sollempnitatibus [illegible] G. q. a.

Alma mater ecclesia. Interpretacio in contractibus plena in testamento plenior in beneficiis quoque plenissima debet esse. B. i. e. Cum dilectus abbas. Irregularis non est qui excommunicatus celebrat ignoranter nisi ignorancia fuit crassa vel supina que tunc etiam dispensacione apostolica indiget. R. t. o. apostolice sedis. Irregularis non est si quis celebrat post excommunicacionem legatus licet graviter peccet. R. t. p. Si celebrat. Irregularis et excommunicatus scienter se [illegible] ordinari si secularis est a susceptis ordinibus perpetuum deponatur. Si religiosus fuit tunc beneficium absolucionis eorum prelatis impendi non [illegible] excessus difficiles [illegible] et si religiosus percusserit clericum secularem non per alium nisi per papam gravem absolucionem potest provenire. Si vero clausterales in alias personas religiosorum alterius claustri manus injecit violentas per abbatem proprium et eius qui passus est injuriam absolvatur et ne privilegium mereatur amittere qui permissa sibi abutitur potestate. R. v. l. Cum illorum absolucio. Irregularis non est qui de suis malefactoribus querelam penas seculares judicum deponit petens emendam sibi fieri et providere ne quid [illegible] etiam de ecclesia per se protestando expresse quod ad vindictam seu penam sanguinis non intendit quamvis in tali casu desistere debeat pena sanguinis provocata et si judex per modum mortem illis inferat juris a compotente alioquin si clericus propter hunc metum que judex ad penam sanguinis posset procedere de suis malefactoribus [illegible] non audient tunc darent pluribus laicis via tradendi corpus et ipsorum bona libere depredandi. G. n. t. Prelatis vel clericis quibus. Irregularis tamen qui mandat aliquem verberari si mors fuit subsecuta que non prohibuit hoc expresse. G.

Irregularitatis laqueo non incurrit qui in ecclesia sanguinis effusione polluta vel que parietibus [illegible] excommunicacione nodatus scienter celebrat licet in hoc temere agat. Et qui scienter in loco supposito interdicto celebrat nisi existat privilegiatus que a jure sit eidem concessum irregularitatem incurrit a qua non potest absolvi et liberari nisi per romanum pontificem. G. p. r. Is qui in ecclesia. Iterari non debet confirmacio sed caute supplendum quod incaute fuerat pretermissum quod in ordinibus sacris tamen in tempore quo ordines celebrantur caute supplendum tamen quod per errorem constat pretermissum. R. e. Pastoralis. A. g. Presbiter et diaconus. Iteranda non est altaris consecratio etiam si quod degradati presbiteri celebraverint nec vestium sacerdotalium benedictio nec corpora sepulta a scismaticis sunt exhumanda. A. f. A nobis. Iudei si convertuntur ad fidem christianam beneficia temporalia obtinere possunt. Y. Etiam te. Iudeos oportet subiacere christianis et ab eis ex sola humanitate foveri et christianis contra judeum

Interpretacio.

Irregularis.

Item.

Iudei.

in testem admittitur. c. G. q. iudei sive ¶ Iudeus nichil probat contra christianum nisi cum per duos vel tres testes fideles et ydoneos. c. G. i. licet universis. ¶ Iudei non possunt licite habere servum christianum sed a quocumque christiano precium xii solidorum et hoc idem fiat si habent mancipium infidele si velit fieri christianus contra nephas sed quem christus redemit blasphemator christi in servitutis vinculis detinere. c. e. t. presenti concilio. ¶ Iudei licet suos christianos habere non valeant possunt tamen ortolanos et agricolas qui terras eorum excolant dato censu quos adversus alios non possunt ponere nec tueri alias compellantur a [illegible] libitate. c. e. v. Multorum ad ¶ Iudeis legales diffinitio non permittit erigere novas synagogas sed antiquas sine strepitu et in consuetudine remanere permittit. c. e. x. Iudei ¶ Iudei in parasceve debent tenere clausa hostia et fenestras. c. e. y. [illegible] super ¶ Iudeis [illegible] christiani in propriis domibus et pueros eorum nutrices [illegible]. Si autem [illegible] iudeus conversus ad fidem a possessione sua nullatenus excludatur. Si secus fuerit [illegible] domini temporales et principes [illegible] loci sub pena excommunicationis compellantur ut portionem hereditatis et bonorum suorum ex integro faciant eis exhiberi. c. d. a. Iudei sive ¶ Iudeos construere de novo synagogas prohiberi debet sed antiquas reedificare tollerari non ut eas exaltet aut ampliores aut preciosiores faciat quam ante fuerunt. c. d. e. Consuluit ¶ Iudeorum [illegible] se exponentes [illegible] et invitos prohibet ne presumant [illegible] in eorum domibus amplius presumat quam iudeorum mores et nostri in illo [illegible]. c. d. d. Ad hec [illegible] ¶ Iudeos volentes baptizari nullus christianus eos venire compellat quia fidem habere non creditur qui ad christianorum baptismum non spontaneus sed invitus cogitur pervenire. Et nullus christianus sine terre potestatis iudicio occidere vel vulnerare aut pecunias auferre presumat aut bonas quas habent consuetudines immutare. Preterea in celebratione festivitatum suarum nullus fustibus aut lapidibus eos perturbet neque aliquis ab eis coacta servicia exigat nisi que ipsi tempore preterito facere consueverunt. Nec cimiteria eorum invadere audeat sine obtentu pecunie corpora humata effodere. Si quis [illegible] fecerit quod absit honoris et officii sui periculum patiatur aut sua excommunicatione plectatur nisi presumptionem suam digna satisfactione correxerit. c. d. e. Sicut iudei ¶ Iudei compellendi sunt ut dimittant famulos christianos et etiam nutrices christianas nutrientes filios eorum ne filii libere filiis famulentur ancille in synagoge [illegible] si noluerint excommunicentur omnes qui communicaverint cum eisdem. c. d. i. Etsi ¶ Iudei [illegible] usuras [illegible] puniatur vel eis usque ad satisfactionem [illegible] christianorum communio [illegible]. c. d. t. Postulasti ¶ Iudei [illegible] christianorum et omni tempore

debent prohiberi publice a christianis [illegible] in diebus autem lamentationis et dominice passionis in publicum exire non debent quia iudei [illegible] in illis [illegible] passionis [illegible] lamentationis signa [illegible] et illudere non formidant [illegible] audeat in contumeliam [illegible] creatoris prosilire [illegible] domini temporales [illegible] presumptores digne compescant ne crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare presumant. c. d. l. In nonnullis ¶ Iudei super christianos in publicis officiis non ponantur nec paganum qui pro hoc christianis sunt infesti. Si quis autem eis officium tale commiserit provinciale concilium monitione premissa districtione qua convenit compescat. Et officiali iudeo tamdiu christianorum communio [illegible] et aliis denegetur donec in usus pauperum christianorum [illegible] quicquid a christianis fuerit adeptus occasione officii sic suscepti et officium [illegible] iudeus committat quod irreverenter assumpsit. c. d. m. Cum sit nimis ¶ Iudeos preficere christianos in officiis publicis prohibet et monet [illegible] ut eos amoveant [illegible]. Si autem eos iam redditus vendiderunt compellantur eos [illegible] christianum non suspectum qui cohibeat eos ne levandis iura temporalia seu regalia molestias et iniurias inferant christianis. c. d. o. Ex speciali ¶ Iudeo non licet emere baptizatum vel baptizari volentem [illegible] retinere [illegible] baptizari voluerit data pro eo xii solidorum [illegible] liberetur. Si autem [illegible] christianum [illegible] exposuit venalem vel ad [illegible] emit eum nec ipse vendere nec alius audeat comparare sed in illo pro dato pretio ad pristinam libertatem. c. d. p. Nulli ¶ Iudei principes sunt cogendi ut usuras restituant christianis quod si noluerint [illegible] communio eis prohibeatur. c. h. q. post miserabilem ¶ Iudei qui a christianis graves usuras extorquent vel [illegible] de possessionibus vel domibus suis decimas vel oblationes et alia emolumenta solvant que antequam ad eos devenirent ecclesie [illegible] compellent [illegible] iudei debent compelli per [illegible] et ad solvendum et christianorum commercio sunt privandi. c. h. y. Quanto amplius ¶ Iudeus non coactus factus est baptizatus si postmodum ad iudaismum redeat tanquam hereticus condempnetur et tanquam [illegible]. G. n. i. Contra christianos ¶ Iudex [illegible] donec [illegible] probatum. d. c. Bone memorie ¶ Iudeos non [illegible] ad [illegible] probationes [illegible]. Sed ex confessionibus [illegible] et depositionibus testium et allegationibus advocatorum et aliis [illegible] perficiet [illegible] sunt iudicialiter [illegible] ut semper

vs

iudex

cessionem pro ipso debeat donec quod primum aliquid
legittime comprobetur · f · v · in presentia ¶ Iudicis dele-
gati si iurisdictio expirat in peremptorio quod partibus
assignat post completam horam peremptorii procedere
potest absente non contumace · Si vero eius iurisdictio
non expirat si vult potest absentem expectare in
crastinum vel terciam diem si vult · n · m · Consuluit
¶ Iudex delegatus etiam post litem contestatam
ex nova causa removetur et alius subrogatur
n · n · Insinuante ¶ Iudex recusatus non potest assignare
diem ad probandum causam recusationis sed arbitri eligendi
sunt qui statuent partibus terminum ad probandum delegatus
tamen qui recusatur cogere potest arbitros ut conveniant
vel tercium sibi iungat ne principale negocium plus
protrahatur · o · e · Suspicionis ¶ Iudicis delegati
officium pertinet advocatum dare parti que habere non
potest et potest dare domesticum · p · b · Ex litteris
¶ Iudicis officium ubicumque pro actione proponitur
lite contestata expostulat aliter autem et post ingressum
causae potest si libet quod contra terminum recessus · p · t · Iudicis
¶ Iudices ecclesiastici debent laycos de clericis
conquerentibus iusticiam facere ne pro defectu iusticie
clerici trahantur a laycis ad iudicium seculare quod
omnino prohibetur · 2 · r · Qualiter et quando ¶ Iudex huius
modi causam causae sibi commisse a iudicando
debet removeri et alius subrogari · 2 · b · Causam
¶ Iudex si de principali et exceptionibus preiudicialibus
simul cognoscat vel super principali lite non contestata
probationes recipiat ab eo licite potest appellari · 2 ·
t · Exhibita ¶ Iudicum instancia non perit per
lapsum temporis · 2 · v · Venerabilis ¶ Iudex secularis
si potest clericum constringit aut compellat excommunicari
debet · 2 · a · a · Nullus ¶ Iudicem laycum non potest
clericus sibi constituere et si fecerit suramentum et adversarius
consensus accedat · 2 · a · l · Si diligenti ¶ Iudex non
debet esse consanguineus vel inimicus vel notorius
fautor · 2 · b · g · Accedens ad ¶ Iudices recusari
non possunt qui sunt de voluntate partium assignati
2 · c · o · Cum olim ¶ Iudex datus ad causam que
dependet ab alia non potest procedere donec illa sit per
suum iudicem terminata · Vel pendente causa
matrimonii coram iudice ecclesiastico hereditatis coram
iudice seculari inchoari non debet · 2 · c · c · Tua nos
¶ Iudex inferior non potest in causa procedere quam ad
se superior revocavit · 2 · c · h · Ecclesia sancte marie
¶ Iudex cui causa simpliciter est commissa potest cognoscere
de possessione et proprietate per reconventionem · 2 · c · t · ad
hoc venit ¶ In iudicio cum probat actor et reus
et si pares sunt probationes absolvitur reus quia
actor fovent causam favorabilem · 2 · c · o · Ex litteris
¶ Iudex debet facere quod omnia acta per unum ydoneum

conscribantur quod ad tollendum dubium originalia penes se tenet
et si propter eius defectum dubium in suis processibus oriatur
fidem non faciunt sed alia probatione ut est prima dinus
vel tenet sententia que super exceptione cause lata est
2 · o · r · Quoniam nobis ¶ Iudicis autem est clausum debet
minus expresse qui defensionis copiam subtrahit
adversario · 2 · h · i · Constitutus in presentia ¶ Iudex
debet locum tutum et ydoneum partibus assignare quia
post sententiam non audebat accedere potest processus sequutus
appellatione interposita irritare · 2 · h · t · Constitutus
¶ Iudex suspectus est et a quocumque ex civitate potest
recusari et appellari · 2 · o · e · Cum dilectus suas defensiones facere potest
et ipsa iniquum tali committere vices suas cum coram
tali prelato esset litigandum · 2 · m · q · Cum inter personas
¶ Iudex tenetur audire allegationes utriusque partis alioquin
presumitur iudex corruptus · 2 · o · t · Cum bertoldus
¶ Iudex et ordo super terre conservare sententiam suam
spiritualem sine si eius iudicio decedunt sed in simili
casu potest prelato inferior sibi si constaret quod ipsa dispensatione
in propria sua iudicatur · 2 · o · v · In causis ¶ Iudex
potest autem litem principaliter recipere sed non postquam ce ...
personam presumitur remittendum · 2 · o · x · Inter monasterium
¶ Iudicium potest eius auctoritatem in partibus preiudicium ... credendum
et si post prius citationem appellat nec comparuit potest tanquam
contumax condempnari · 2 · q · b · Cum parati essent
¶ Iudex delegatus potest recusari si est consanguineus
prepositus vel si prius in eadem causa fuit advocatus
quando apud se causa fuit delegata · 2 · q · t · Postremo
¶ Iudex recusatus et suspectus ab aliquo eius debet
causam suspicionis et tamen competenter allegatae coram arbi-
tris qui debet cogi per eundem iudicem · Si vero infra eundem
terminum non fuerit probata tunc demum auctoritate sua
iudex utetur · Et si coram arbitris causa suspicionis
fuerit probata talis iudex recusatus et suspectus sedere
cognitioni causae quia ut ipso dicitur suspecti et
inimici iudices esse non debent · 2 · r · b · Sedes
requiris ¶ Iudex non potest procedere per litteras posteriores
in quibus nulla fiebat mencio de prioribus et si procedat
licite ab eo potest appellari · 2 · r · l · Significat nobis
¶ Iudicis delegati officium conquiescit pendente dilatione
cum autem eius eliminatio absque partium consensu non procedit
vel ubi autem lis contestata est iam de quo principaliter litigatur
actor moveat delegatum vel dies assignatum preterit
ab eo potest licite appellari · 2 · b · h · Significaverunt
¶ Iudex ecclesiasticus contra debet iudicare nec exigere
potest aliquid propter decere et si consuetudo hoc habet · Cum
non ipsis iudicum iudicia vendere liceat · Et sunt
venales et ipsis secularibus legibus reprobantur · 3 · t ·
Cum ab omni parte ¶ Iudex in temporalibus potest infra ipsam in
omni regione et aliqua causa emergente · Et ipsa non
legittimat allegationes non sunt iurisdictioni subiectos

Et in casu ipsum pt legittimare filiaz ut succedat in
hereditatem Et 3a sunt iudicia p[er]m[ixta] sunt seculares z spi-
rituales p[ro]pt[er] q[uo]d criminale intelligit[ur] z ciuile Aliter sunt
lepras z lepras p[ro]pt[er] q[uo]d ecclesiasticum z criminale notum sicut
symonia z heresis Medium autem iudicium est inter eas
i[n] causas q[uo]d ad utraque respicit tam ecclesiasticum q[uam] ciuile
ponit z iudicium personale In quibus iudicijs cum aliqui[d]
fuit difficile vel ambiguum ad iudicium est recurrendum ap-
pellandum Cum simus q[ui] superbis obsistere contempserit
nos scriptur[e] i[n] p[ro]p[ter] excommunicatos simus velut mortuus
a communione fidelium debet separari · x · f · d · p · venerabilem
¶ Iudex si contendat se errasse i[n] suis ordine non
pudeat ipsum corrigere sententiam suam nec ab alio corrigatur
q[ui] ex male inceptis non pt exire aliquid ordinatum
Et ne pudeat iudicem corrigere errorem suum qui
positus sit ut aliorum corrigat errores quin apud
districtum iudicem i[n] qua mensura mensi fuerit eadem
remetietur vobis · 7 · h · cunctis z ejus i[n] ¶ Iudex
ecclesiasticus de omni causa pt cognoscere q[uam] ratione p[er]sonarum vel
rerum ad ecclesiasticum forum pertinet ac super omnibus causis
q[ui] pace seruanda sit Et viduis pupillis orphanis et
personis miserabilibus tenetur i[n] iudicio ecclesiastico facere
iudicium · 7 · t · x · Sup quibusdam ¶ Iudex secularis p[er]sonas
ecclesiasticas non pt compellere ad debita soluenda super quibus
coram eo exhibentur littere vel alie probationes iudicium
et talis iudex · p · c · et · compesci debet · 6 · f · g · Secu-
laris ¶ Iudex ecclesiasticus de omni causa pt cognoscere ubi
implicatur observancia iuramenti · 6 · f · h · Cum laicus
¶ Iudex ecclesiasticus sic fame prodigus z sui honoris
prestitor q[uam] gratiam z q[uam] iusticiam i[n] grauamen p[ar]tis alterius
in iudicio quicquam fecit p[ro]pt[er] gratiam vel p[ro]pt[er] sordes ab ex-
ecucione officii p[er] annum non mit se suspensum Ut si
inibi suspensionis durante diuinis se ingesserit irre-
gularitatis laqueo se i[n]volvet a quo non n[isi] p[er] summum
pontificem poterit liberari Dignum enim est ut qui i[n]
tot p[er]sonis offendit pena multiplici castigetur
6 · g · l · Cum eterni ¶ Iudicio compares z promittas
z iurauit se absentis tali in cumulet donec
satisfactionem promissam fuit absolutum · 2 · a · de quo uult
¶ Iudicio venire non solum id de quo actum est ut veniz
sed id non venire de quo nominatim actum est ne veniz
Et tamen possessorio quam petitorio deduci debet in
iudicium Sed iudex deceptus si cognouit pronunciare debet
2 · e · t · Cum ecclesia · c · l · Cum super electione bethlehe
¶ Iuramenti contrario ad p[ro]p[ri]am peticionem vel habet
vel illicitum reputetur z to ay seruandum ubi non seruandum
extitit Ideo ergo sane intellectus ignorat ad iudicium
spectare pertinere · d · x · venerabilem ¶ Iuramentum de bursario
non petendo non impedit quin muneris possit illud
habere si a[lio]r[um] p[er]sonis p[er] capituli z s[cripti]one consueuerit in

Iuramentum

eiusdem · f · q · Cum inter · p ¶ Iuramentum suffraganei
factum a metropolitano non tenet s[ed] factum est q[uam] forum
consuetum p[re]stare Cum non deceat aliquem ex facto q[uo]d ab
alio fieri videtur · q · t · Dilecti filii ¶ Iuramentum
q[uo]d non vergit in detrimentum salutis seruandum est ex unctu
factum · f · q · Cum dil[ecti] fil[ii] ¶ Iuramentum factum i[n] contingenti
contractu vel negocio deuoluit causam inde orientem
ad iudicium ecclesiasticum cum tunc compellere ad obseruanciam
iuramenti · 2 · n · Nouit ille ¶ Iuramentum calumpnie
prestare non compellitur persone ecclesiastice sed sufficit quod
illud prestet procurator · 2 · b · i · Inhibemus ¶ Iuramentum
calumpnie est a lege ciuili primitus institutum sed
tamen canones hic non sperpitant illud prestari i[n] causis
spiritualibus licet de nouo iure sit i[n] hys etiam
iudicetur · 2 · b · t · litteras ¶ Iuramentum calumpnie
a religiosis non prestatur nisi p[er] yconomos habentes
causas notam · 2 · b · l · in pertractandis · 2 · b · m · In-
pator z i[n] ¶ Iuramentum calumpnie dici i[n] ipsius causis
prestare potest non obstante consuetudine q[ue] legis est contraria
2 · b · n · Ceterum quia ¶ Iuramentum calumpnie prestare
pt procurator etiam vel unuersitatis · 2 · b · o · Cum
causam ¶ Iuramentum calumpnie prestare pt palam
si causam agit palam S[ed] non pt agere causam
p[re]ter eos preter apostolos z non tactis euangelijs
pena non recusatis hic iuramentum cum prestandum sunt ut
actor cadat ab instituta actione Reus autem tamen
debet p[ro] confesso · 2 · b · p · Cum in causa ¶ Iuramentum
prestans de stando iuri z appellans z contumax
iuramento contempto recedens i[n] absentis s[e] p[ro]bari
pt ferri sententia p[er] actorem vel partis ipsius adiudicare
possessio seruata tamen contra contumacia absenti · 2 · d · q ·
prior ut nobis ¶ Iuramentum non debet exigi ubi p[er]
alias probationes veritas est i[n]venta · 2 · e · v ·
Sicut consuetudo ¶ Iuramento prestito de veritate
tacenda testes admittantur non tenent talem iuramentum
2 · h · l · Constitutus i[n] ¶ Iuramenta prestita de
usuris soluendis creditores sunt compellendi ut
relaxent ea · 2 · t · v · Ex administratore ¶ Iuramentum
prestitum de repetendis rebus ecclesie factum a prelato non
ligat tamen et absoluendus est ad cautelam · 2 · t · x ·
Peruenit i[n] ¶ Iuramentum conditionatum non ligat nisi
conditio impleatur nec excluditur quin possit fieri
maius bonum vel non frangit iuramentum q[ui] illud
in melius commutat · Vel frangenti fidem
frangatur fides eidem · 2 · t · y · Peruenit ad nos i[n]
¶ Iuramentum fidelitatis epi debet prestare ipse cum
suam habes ibidem · 2 · l · a · Ego episcopus · Ab hac
¶ Iuramentum non debet epi a clericis extorqueri
nisi aliquam administracionem ecclesiasticam recepit quam commissa sunt eis

Iuramento debitor non obligatus ad usuras soluendas
solutis non tenetur obligatus vero si iuramento solutis
tenetur sed repetere potest. 2. l. c. debitores

2. l. b. Nullus episcopus ¶ Iuramentum seruare compellitur
debitor si iurat creditori rem pignoratam
pignus non repetere nisi debitum soluat. 2. l. d. Ad
nostram noueritis. Iuramentum seruandum est quod non
vergit in detrimentum eterne salutis. si tamen aliquis co-
actus beneficium abiurauit si constet absolui debet
a papa et beneficium obtinere. 2. l. e. Si vero aliquis
¶ Iuramentum seruare tenetur monachi qui pro debito
monasterii iurat stare in obstagio et fideiussores
qui iurat creditori seruare in dampnum. 2. l. f. Ex
rescripto ¶ Iuramentum non ex necessitate aliquis faciens
sed voluntate venit contra licitum iuramentum talis periurus
est et ab ecclesia debet remoueri quin non meruit re-
gere ecclesias qui ante periurus fuit conuictus. 2. l. g.
Cautelam. ¶ Iuramentum si presentatus faciat pre-
sentanti quod sibi antiquus census augere vult postea
vero contra iurat presentatus valet 2um iuramentum
et non primum remouetur tamen talis ab ecclesia. 2. l. h.
Cum nos ¶ Iuramentum transgressores si episcopi in-
veniantur contra sunt iudicandi quanto maior pre-
minet dignitate. Illi vero qui iurant non locum pri-
mat. Nota vel fit a quo eis heriuantur subpedum
exhibere absoluendi sunt ab illius obseruancia iura-
menti cum illicitum sit et contra ius immo in-
eos debent qui male iurauerant pena competenti
2. l. i. Cum quidam ¶ Iuramentum religiosi contra obser-
uancias regulares illicitum est seruandum puta quod
stabit in claustro cum quodam alio sive ibi sorte
si sit iurantibus pena est iniungenda ut aliqui quibus
exemplo eius delictus punire aliquos presumes-
cat. Ipse vero qui in claustro licite abiurare non po-
tuit cum stabilitate contra regulam penam exequatur
2. l. k. Sicut ex litteris ¶ Iuramentum fidelitatis obli-
gat iurantem vasallus autem qui iurauit prelato
successoribus iurare non cogitur. 2. l. l. Vitas
¶ Iuramentum ex terrore per vim vel metum mortis
aut amissionis rerum ad monendum non videtur obli-
gare et ecclesia solet absoluere a tali iuramento Et
eius transgressores non tamquam mortaliter peccantes
puniendi sunt et tamen quia absoluere faciunt
ad cautelam. 2. l. m. Verum in ea parte que
¶ Iuramentum et cetera puta stare dicto alicuius non
obligat si contra ecclesiam iurauit dicens fuit nimis
contra vel contra aliud licitum iuramentum velut ius
contra mandato stare iuram Si aliquis tamen papam
contra iuramentum prius per me licite prestitum illud
seruare non teneor. 2. l. n. Venientes ad presenciam
¶ Iurans ecclesiam defendere et recipiens ius super iusta
causa recepisset post primus est nec appellacio ipsum
defendit. 2. l. o. Breui sanctitatis ¶ Iuramento
faciens principes qui etiam monetam seruare iurat

Si sciebat legittimo pondere defraudatam penitere
debet de iuramento quod fuit illicitum et ideo non
seruandum. Si vero ignorabat illud iuramentum ser-
uabit dum non fuerit restaurata monetam et
l. p. Quanto personam Et iuramentum non est vinculum
iniquitatis et ideo quamquam non seruandum quamquam interpretatur
quamquam absolucio est petenda ibidem ¶ Iuramentum
quod iudices iurant scilicet seruare exequi in certo tempore tamen
non obstante debet appellationem deferre cum iuramento exci-
pere non potest in quo debet intelligi ius superioris
exceptum. 2. l. q. Veniens ad sedem ¶ Iuramentum
prestans quod usuras non repetet potest iudicis officium
implorare qui usurarium vel heredes eius debet compellere
ad reddendum et parentes ad restitucionem prohibendum. 2. l.
r. Ad nostram noueritis ¶ Iuramentum iudicis qui iurauit
quod in omnibus causis ordinem iudiciarium obseruare vellet
in notoriis non subtilitatem iudiciariam ordinis seruare
non tenetur. 2. l. s. Ad nostram noueritis ¶ Iurans cum
non debuit iurare tenetur vel compellitur iurare cum
debet. 2. l. t. Ex tenore ¶ Iuramentum illius ve
cuius mandato quis stare iurauit non potest ille papa fi
vt vxorem abiurat vel filios exheredet ita quod
filii non succedat in hereditatem. 2. l. v. Quemad-
modum ¶ Iuramentum quod vir vxorem repetere non vir
vult et contra ipsum illicitum tamen si ~~voluerit~~ contrahere voluit
Si autem contrahere voluit et permittit vterque contrahere
potest cum alio 2. l. x. Cum nos duxit ¶ Iurans
contrahere cum muliere propter fornicacionem vel deformitatem
superuenientem eam repellere potest tamen propter paupertatem non
Et si vir iurauit non accipere mulierem de qua vir mulier
cuius talis iuramentum temerarium est et non seruandum Sed
si vir iurauit mulierem non accusare eam propter ad-
ulterium talis vir denunciare potest scilicet ad penam peragendam
non accusabit vxorem scilicet ad diuorcium celebrandum
2. l. y. Quemadmodum si ¶ Iuramentum non est malum
sed est a malo in malo quia non tamen culpe quod pene
nec exhibendum sed exigendum iuramentum nam in-
credulitas hominis est magis pena scilicet exigendum quam
culpa scilicet illorum exhibendum Cum ad iurandum non
deus quemquam spontanea voluntas inducit sed necessitas
talis importuna Cum vir mulieri iurans repleuit
iniquitate et non discedet a domo eius plaga Et
si monachi contra ius iurare possunt pro testimonio
ferendo in causa sui monasterii. 2. m. a. Et si Christus
domino tertiant tamen comitas scilicet iudicium iusticiam
et veritatem ¶ Iuramentum factum contra vtilitatem ecclesie non
tenet sed periurium dici debet. 2. m. b. Sicut est
¶ Iuramentum vxoris super alienacione dotis cum sponte doo
contraxit et non contra veniet iurauit non audiet nisi
vbi factum fuit vi vel metu Si vero aut contra non
illicitos non impedit quominus valeat reuocari. 2. m. c.

Cum contingat ¶ Iuramentum factum a duobus qui mutuo sibi fidelitatem observabunt si unus alteri transgressor fuerit alius non remanet obligatus ad fidelitatem quia fides etiam iurata servari non debet ei qui fidem frangit. 2. iii. d. Sicut ex [illegible] ¶ Iuramentum fidelitatis non debet clericus prestare layco nisi ab eo teneat aliquid temporale. 2. iii. c. Nimis de iure ¶ Iuramentum quod facit quis contra aliquem de certo non vult esse non ligat quia talis in causa sua vel sue ecclesie esse potest contra eum. 2. iii. f. Petitio tua ¶ Iuramentum de veritate dicenda debet iudex prestari a partibus non quando agitur de usuris et de aliis. Si recusaverint tales per censuram ecclesiasticam cogantur. Et ergo si iudex in primo casu iuramentum de veritate dicenda non exegit in processu ex causa exigere potest. 2. iii. g. Ex litteris ¶ Iuramentum si non quis prestitit fratribus non alienare aliquid ~~[illegible]~~ non valet alienatio quam postea facit etiam si iuravit non contravenire. 2. iii. h. Intellecto iam ¶ Iuramentum prestitum a muliere quod se iuravit alicui viro in sponsam per verba de presenti contraxisse nec aliter probare potest sicut sibi et non datur ei licencia nubendi sed fit contra personam relinquendi. 2. iii. i. Mulieri quod ¶ Iuramentum dicitur faciens quod statuta in sua ecclesia edita servaturus permittens per eadem iuramentum statutum quod per quemodo sub [illegible] fidelitatis observare [illegible] transgredi non debeat quod permissit non tamen tenetur ad illorum observanciam que debito privis facta iuramenti. 2. iii. t. Clericis qui ¶ Iuramentum quod defertur parti a iudice non potest recusari nisi legittima causa sit allegata. Sed si delatum a parte potest ei licite referri recusanti deferenti et si actor omnino in probatione defecerit reus debet obtinere etiam si nichil prestitit presumptione non faciente pro illo sed eo deficit potest ad ostendendum suam innocentiam iuramentum nisi iudex instetit per [illegible] considerationes illud actori videat deferendum. 2. iii. l. Iuramenti a te ¶ Iuramentum non preiudicat ecclesie si in eius dampnum sit prestitum a prelato. 3. d. p. Cum venissent ¶ Iuramentum super consuetudinibus in preiudicium ecclesie vigentibus observandis prestitum est nullum [illegible] et sit iurantes suspensi sint a perceptione beneficiorum donec satisfecerint pena digna. Illa etiam iuramenta non sunt dicenda iuramenta sed potius periuria. 3. f. b. Cum in tuis ¶ Iuramenti transgressor est ab officio et beneficio suspendendus. 3. h. iii. Pervenit ad ¶ Iuramentum calumpnie subire cogatur qui debitum negat consuetudine que est legi contraria non obstante. 3. h. ii. Constitutus in ¶ Iuramentum factum quod sponsa dabitur filio sponsi [illegible] non convenit cum eo illicitum est tale iuramentum nec est servandum quia sponsam filii sui talem non potest. Et de talibus iuramento illicito penitenciam agat qui iuravit. 4. d. Ad audienciam ¶ Iurans se cum aliqua contracturum si non est impeditum aliquid [illegible]

ecclesiasticam compellitur contrahere. 4. t. Ex litteris plurium ¶ Iurans cum aliqua contrahere si vult in religionem ingredi prius contrahat cum ea ut iuramentum servet et ante carnalem copulam ingressum poterit adimplere. 4. q. Commissum ¶ Iurans mulier contrahere cum aliquo talis potius monenda est ut contrahat quam cogenda quia matrimonia debent esse libera sed quia coactiones sequi solent sepe difficiles exitus. 4. h. Requisivit a nobis ¶ Iurans aliquam accipere in uxorem si centum dabit eam accipere non tenetur si illa non dedit nisi postea in sponsam [illegible] consentit vel eam cognoverit. 4. b. ii. De illis autem ¶ Iuramentum super criminibus detegendis prestitum de veritate dicenda super eis ad sola publica crimina est referendum et non ad occulta quia talia non debent aliquibus revelari. 5. h. Qualiter et quando ¶ Iuramentum prestitum super his que inquiruntur iuramentum ad interrogata iudicis tam per confessionem auditur volens excusaciones probare quod confessionem non perimunt sed exponunt secus autem si iuravit plenam et meram veritatem dicere. 5. s. Cum dilectus filius ¶ Iuramentum filie non decepte quod pro dote in bonis paternis nil exigeret est servandum. Idem si de dote alienanda iuravit in contrarium non venire. 6. c. i. Quamvis pactum patri. Sed quia quidam iudices seculares eos qui prestitas alienationes audiunt qui non constet eos legittime [illegible] iuramentum. Tales iudices ad servandum hec ius canonicum per locorum ordinarios tam censura ecclesiastica debent compelli. 6. g. c. Licet mulieres ¶ Iuramentum de calumpnia prestari potest etiam in spiritualibus et in quolibet parte litis. Si autem non prestetur non debet propter hoc processus ex illis licet etiam annullandus. 6. f. i. Si de calumpnia ¶ Iuramentum de calumpnia prestitum debet in appellacionis causa quociens in primis instancie sunt. Et idem in iuramento de veritate dicenda observari debet [illegible] quoque quod post iuramentum calumpnie deputatur ab eo debet calumpnia exitari ad subeundum [illegible] iuramentum etiam si a partibus dimissum quod ponere a iudice [illegible] agere debeant sunt presumenda potest tamen iudex exigere a partibus iuramentum malicie quociens viderit expedire. 6. f. iii. In appellacionis ¶ Iuramentum calumpnie a procuratore admissum constitutum [illegible] speciale mandatum si iudex eum admisit nullum a iure [illegible] iudex [illegible] 6. f. ii. Nullam est ¶ Iuramentum de statutis ecclesie observandis ad sola licita et possibilia attendit et non ad ecclesie contraria se extendit. Cum ad observandum duntaxat licita et possibilia et non obviantia libertati ecclesie iuramentum rei debet intendere. 6. g. d. Contingit in ¶ Iuramentum factum ab electo si in posterioribus et inferioribus [illegible] repeciat [illegible]

Iudicibus non subesse possunt ea que sunt a iudice per ad eius
non spectant officium. 6. r. li. Ea que
Iuramentum prestitum contra bonos mores non est obli-
gatorium. 6. b. v. non est obligatorium

manifesta tercio primo insimul iusta ea et racionabilis
accepit super ipsa electione preterea pleccum prepo-
debet idem fiet de possessoribus in possessoribus prima-
tum pro pro morte fecto. 6. g. f. Cum in possessoribus
Iudicia petit in aliam questio Albas syndicos
atque per de veritate dicenda. 6. g. b. presenti
Iurisdictio et lex dyocesana petit diuisim unum res
iudicata in una non obstat agenti super alia
p. p. dilectus filius Iura imperpetuitatem petit ad polliceri
que ad competendum. 2. c. b. Ex litteris tuis Ius
temporale multa continet unum probata prescripcione in vno
de aliis non probatur. 2. n. b. Auditis et intellectis
et albas prescribit iura temporalia et optinet tamen in
hiis in quibus prescribit. 2. n. x. Cum olim fi-
Ius dicitur est a iure possidendo hic enim iure
possidet quod iuste hic iuste quod bene quod autem male
possidet alienum est male autem possidet qui vel
prius male venit vel aliena presumit i. inuadit
ff. b. g. Ius dicitur Ius quod cum quis procedit aliquis
iustam ignorancie causam censetur hic. 6. q. v. Cum
quis in ius Ius dubium a iure bursam non potest aliqui
auferri. 6. r. a. Indultum Illa que a iure con-
cedit. tot nunquam ad gratiam petit extendenda. 6.
r. m. Que a iure Ius quod per quos procedit alius
a iure quo i. e. uti non debet. 6. b. h. Si quis
Illa que contra ius sunt debet utique pro infectis haberi
6. t. d. Que contra Ius iuventute que sunt contracti
in senectute non presumuntur contractus. Cum labes trium
que non umquam in iuventute contrahitur in senectute fie-
quencius expietur. 2. k. b. Cum in iuventute

Layci per quecumque consuetudinem non petit ad
electionem potestatem admittendi et post factam
fuit electio nullam obtinebit firmitatem. c. x.
Massana extra Layci ecclesiastica negocia tractare
non presumant Et archiepiscopi et episcopi et alii prelati de
negociis ecclesiasticis et de illis que spiritualia sunt non sunt
laycorum iudicio non disponant nec sint eorum prohibere
ecclesiasticam debitum iusticiam quare. 2. b. decimum
Laycis conquerentibus de clericis debet iusticia fieri
per ecclesiasticam iudicium si fit actio personalis non
obstantibus appellacionibus frustratoriis quod in eorum
gravamen clerici frequenter opponunt ac pretextu iusticie
clerici trahatur a laycis ad iudicium seculare quod
fieri est prohibitum. 2. k. Qualiter et quando Layci
circa altare quando diuina celebrantur stare vel sedere
inter clericos non presumant sed pars illa que cancellis
ab altari diuiditur tantum psallentibus pateat clericis
Adorandi vero et communicandi laycis et feminis
sicut mos est pateat sancta sanctorum. 3. a. Ut
Layci sermo Layci non debent in canonicorum
nimio computari nec decet differri quo nunc statuto
numero de aliis dicatur personis ydoneis suppleantur
3. d. l. in ecclesia nostra Laycis qui decimas detinet
monendus est ut eas ecclesie restituat ad quam
spectat qui si forte induci nequiverit et eas cum
dyocesani episcopi consensu alteri ecclesie assignaverit personis
religiosis quecumque constabit ipsa donacio perpetua
firmitate subnixa. 3. c. v. Cum apostolica Layci
excommunicatur qui si manifesta et racionabili causa frequenter
prestiterint monasteria patrimonialium et a cetu fidelium
fiant penitus alieni. 3. h. Monasteria Layci
non debent spiritualia prestare Et si quis dum laicus
in seculo remanens ecclesias decimas oblaciones quas
gessit a statim pro parte arbor que inutilis terram
occupat succidatur et donec de dolore fuit fratrum
iaceat prestatus. 3. m. c. Quamuis sit grave nimis
Laycorum statuta in preiudicium ecclesie puta de alienatione de-
creta de feudis et de possessionibus vel aliis rebus ecclesie
non valet nec tenetur sed ut revocet petit compellendi
3. f. b. Cum laycis Layci habent potestatem clericos
episcopo putare et si ecclesias conferre audeant excommunicentur
atque ecclesiarum bona propria voluntate distribuunt ipsos
est anathematizandos fore decimus 9. 3. q. b. pterea
quia in tamen Layci decimas a ecclesiis sine ipsius
ecclesiastici quodcumque non petit sine consensu episcopi alteri ecclesie
assignare et si episcopus avaricia vel improbitate
quam differat consensum ipse committet et quod offendi
est tunc eius littera offeratur. 3. k. i. Nullus
laycus Layci spoliantes ecclesias excommunicantur
Et abusio et offensio removetur que morituri non dittitur
ecclesiam sibi a layco gessam sine consensu episcopi. 3. k. n.
Relatum est Layci petit excommunicandi que racione proximatis
nova gravamina ecclesiis imposuerunt aut exigunt
preter antiquos et moderatos redditus ab episcopis locorum
institutos exigere Sortem quoque tenendi quos
fecerunt vel fecerint in futurum vim aliquam non
habere decernimus. 3. k. p. Preterea quoniam Laycis non
debent sacerdotes et clerici in negociis secularibus
ministrare nec eorum existere procuratores quod si fecerint
presumpserint et occasione ipsius administracionis sint pro
avaricia eius deprehensi in fraudem per dignum est
eos ab ecclesia subvenire per quos constat in ecclesia
scandalum generari. 3. v. x. Sacerdotibus et clericis
Layci non debent ecclesias ad firmas tenere et
ne monachi clericos vel laycos pro nomine
firmas haberent. 3. y. c. Secundum instituta Laycis
anguitque procuratores sunt non est licitum predicare et
verendum existat ne vicia sub se vitium ceulere
subsistent. 7. c. g. Sicut in uno corpore
Laycos violenciam inferentes ecclesiis cohere eos

legatus

Non contra legem est agere sed est subsidium facere legi. c. ult. a. Sicut in iudiciis. Legatus potest de omnibus causis que ad ipsum per querimoniam deferuntur. o. t. Cum non ignoretis. Legatus potest de causa alteri specialiter delegata per ipsum intromittere sed non potest cum mandatum datum speciale derogat generali. o. l. Studuisti querere. Et legatus non potest sententiam delegati quolibet pretextu irritare tamen si per ignorantiam lata fuit valeat confirmare et executioni mandare ibidem. Studuisti. Legatus etiam de latere ex generali legationis iure ferre non potest episcopos vel etiam ecclesias cathedrales alteri subicere aut unam in provincia erigere aut duos episcopatus unire vel unum dividere. Excommunicatos tamen per manuum iniectionem in clericos absolvere potest. o. in. Super specialis. o. in. Ex supplicatione. Legatus desinit esse iudex in causa illa quam retulit ad papam. o. o. licet Troyan. Legatus de latere confert beneficium vacans spectans ad presentationem ecclesie. Cum plus preheat in compositione prelatus quam in presentatione patronus licet preiudicet prelato si quis per appellationem se le. prelato in capitulo ecclesie concedatur. o. p. dil. fil. Legatus in quantum potest legationis existit potestatem sibi traditam exercere seu officium suum exercere potest. o. q. Novit ille. Legatus de latere finito mandato legationis exercitium officii sui dimittit quamdiu ibi legatus de latere esse fuit. o. r. Volentes. Legati non de latere excommunicatos alienos de venientes vel eorum subditos suos extra provinciam sibi decretam absolvere non possunt nisi de speciali gratia hoc habeant. o. b. Excommunicatos per Legati sententia edita in provincia sibi commissa durat tamquam perpetua licet eandem provinciam postmodum sint egressi. Secus autem si causas duxerint aliquibus delegandas cum iurisdictio istorum expirat si autem illorum discessum citatio non precessit. o. t. Nemini dubium. Legatus de latere ordinationem sive pro collatione potest ecclesiam cuius alia ecclesia est provinciam reservare licet non vacet et confert cum vacat. z. k. v. Cum dil. fil. Legatus non de latere non potest conferre ecclesias pertinentes ad ordinationem inferiorum. z. p. f. dilecti fil. Et collatio beneficiorum post et in appellationem facta non tenet ibidem. Legatus a latere potest excommunicatos pro violenta manuum iniectione in clericum potest absque omni hesitationis scrupulo absolvere. c. q. x. Ad eminentiam. Legatus de latere potest missus dare potest licentiam abbati descendi monasterium quam in episcopum fuit electus. Et legatus in provincia sibi decreta propriam tempore habere archiepiscopi episcopi et exemptorum electiones potest ex officio confirmare. Aliud autem legati nequeunt hoc nisi eis id a sede specialiter sit concessum. c. b. p. Si abbatem. Legati ecclesie Rome quicunque plenam legationem optineat sive missus fuerit a papa sive suarum pretextu ecclesiarum legationis sibi vendicet dignitatem nam potestatem habent conferendi beneficia vel alicui specialiter sunt indulta quod in legatis de latere potest legationi sufragentibus non observatur qui legati possunt conferre beneficia ex sui honoris prerogativa letantur sic eos dicitur amplioris fungi potestate. c. d. p. officii nostri. Legati habent ordinariam potestatem in eis provinciis in quibus sunt deputati et per eorum obitum officium legationis nequaquam expirat. c. d. q. legatos. Legatus postquam in aliqua cathedrali ecclesia vel collegiata reservationem aliquam duxit faciendam aliam illa pendente ne faciat aliquis in eadem dicitur ex postquam aliquid sibi reservavit beneficium ad collationem pertinens cuiuscunque. Aliud quod ad illius collationem pertineat quidem reservatio pendet alteri sibi quam reservat. c. d. r. Presenti. Legatus non potest reservare beneficia ad que electio celebratur nec alicui committere potestatem et reservationem recipiendi eligendi et alia conferendi. c. d. b. deliberatione. Legatus sedis apostolice si collatio beneficiorum per eum alicui facta fuerit ea non fuit facta mentio de alio beneficio quod prius habuit talis collatio nullius momenti existit. c. d. t. Collatio beneficiorum. Legatos et nuncios nostros impedientes excommunicati sunt et etiam eorum quidem contractus sunt suppositi ecclesiastico interdicto. c. Super gentes. Legatum de re aliena heres et executores solvere non tenentur sed de certa restituere debent. Ergo legatum non debet cum testatorum non rem suam sed alienam esse et esse legavit. z. i. r. Filius in. Legato ecclesie episcopus partem petit suam licet aliquis fuerit sibi a testatore relictum nisi cum conditione et non intendit fuit ei relictum ut ea parte potest contentus et episcopus acceptaverit non videtur detentus posse cogi portionem si ab eo sibi relinquit portionem sibi debitam potest inchoans detentus vendicare. z. t. d. officii ii. Legatum relictum ab eo quod possunt vel relictum intuitu ecclesie non potest in cathedrali ecclesia canonicus potest de illo petere portionem quemadmodum episcopus competit pia portio si aliquid ecclesie reliquerit nisi testator exprimat quod velit hoc tamen vel episcopi et non ecclesie quo casu standum est dispositioni testatoris. Secus autem si expresserit quod velit id tamen vel ecclesie et non episcopi quia privati dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis inmutare. Si non reliquerit episcopo approximo possunt vel relictum non intuitu ecclesie sed persone forte gratia probavit et de eo nichil potest ecclesia petere. Quod si reliquerit episcopo et ecclesie de illo canonica est quia ipsos dividenda. Si vero

pertinent ecclesie et illud clerici relinquat parrochialis ecclesia
sunt in ecclesia sunt relicta reducenda sunt ad disposi-
cionem sunt episcopi et ecclesie cathedralis nisi ab eo
velint testator disponere generaliter. Secus autem
si aliquis legat episcopo et alicui capelle vel monasteriis
aut aliis piis locis sicut in hoc casu quod legat epi-
scopus et papa cum ecclesia cathedrali quia cuilibet
aliis legare et de hiis que illis legantur potestatem eciam
integram obtinebit. Cum non sit tanta coniuncio inter
capellas vel monasteria quanta sit inter episcopum
episcopum et capellas et eciam cathedrales cum sit spiritualis coniuncio copulatus
unde quod acquirit episcopus non illis capellis sed ipsi
et cathedrali tamen acquirit. Credo quod si ei aliquid specialiter
relinquatur non solum a principio nisi est ab ecclesie
intelligitur esse relictum non intuitu ecclesie sed propter
ipsi probacio in contrarium apparet. 3. d. c. Requisisti
Legata ecclesiis vel aliis piis locis ad preben-
dam dei canonica porcione dempta in fraudem non
fiat episcopo vel parochiali ecclesie non debitur. 3. d. f.
De hiis que Lex bona est que prohibet concupiscenciam
a qua omnia mala oriuntur. f. 1. nam concupiscenciam
Legem pati quam ipse tulerit. h. Cum omnibus
egis frustra auxilium implorat quod committit in
legem. 3. x. t. Immunitates ecclesiasticas Leges
non dedignantur sacros canones imitari. Sed
non sit canonibus per aliquam consuetudinem derogari
seu preiudicium generari. 2. h. Clerici Lex non
est scripta iustis et qui spiritu aguntur non sunt sub
lege quia ubi spiritus dei est ibi est libertas. Et ex
lege privata quod publice legi preiudicat absolutus
liber sit sanctorum vite propositum ad ampliorem qui
professus est laxiorem. 3. d. t. Licet quorundam
Leges et phisicam religiosi audientes nisi
infra duos menses destiterint excommunicati sunt et in
nulla causa si procurator patrocinare voluerint au-
diantur. Reversi autem in choro mensa capitulo et
ceteris ultimi sint sedem. Quis nisi Sexta. 3. y. g. Su-
per specula 2. Idem ad archidyaconos decanos
plebanos prepositos et alios clericos personatus
habentes nisi ab hiis infra spacium prescriptum destiterint
extenditur et simul dicit observari. Leges non dicit quando
leguntur parisius vel in locis aliis vicinis et
qui contra fecerit per ordinarium excommunicetur et auditores
a procuratoribus interim sunt suspensi et exclusi. 7.
n. c. Super specula Legis translacio nunc fiat
translato predecessore quod de uno generorum statutum
ad alterum generorum extenditur quia quod de uno dicitur
unum est ut de altero intelligatur. Et Translato
Legittimi sunt nati ex soluta et soluto si postea
eam invicem contraxerint et de hereditate paterna expelli

Legis verba complectens quod legis mentem voluntatem
Certum est quod is committit in legem. 6. v. f. Certum est

non debet. q. c. 6. Conquestus est. Secus autem si vir
vivente uxore sua aliam cognoverit et ex ea prolem
susceperit licet post mortem uxoris eandem duxerit
in thorum spurius erit filius et ab hereditate repel-
lendus precipue si in mortem prioris uxoris aliquid
eorum sint machinati. Et c. t. Tanta est vis
Legittimi sunt nati in matrimonio contracto per annos sed lapsum
licet postea candide sepens et tales filii in bona
paterna hereditas sunt succedunt et de pueri faculta-
tibus mutatis. Et c. p. Cum inter Legittimus
filius censeri non debet quem vir et uxor negant
legittimum filium nisi contrarium probet indiciis et
testibus. Et c. q. Transmisse Legittima proles
non censetur si uxor vivente viro alii adhereat
et cum illo prolem generat quia non potuit esse uxor
quem viri sui thorum maculans alii dum ille vivens
copulari presumpsit. Et c. v. Causam que inter et de
causa civili ecclesia non cognoscit inter laycos agitur
tamen quis de legittimo matrimonio sit natus. Et c. v.
Causam que inter Legittima est proles quam mulier
susceperit a secundo viro cum quo contraxit si per iudicium ecclesie
a primo separata fuit ipso vivente. Et c. x. Per latum
Legittimi sunt qui de clandestino matrimonio nati
sunt postmodum ab ecclesia approbato ac publicato. Et
c. y. Quod nobis Legittimi non sunt nati de
matrimonio secundum contracto contra interdictum publice hoc sciens
nec tales nati ad successiones paternorum bonorum non
videntur aliquibus admittendi. Et f. a. Referente
Legittimum sunt illi nati de matrimonio quod pari-
ter per impedimentis vinculis coniugibus. Et ad pro-
bandum prolem illegittimam non sufficit probare impe-
dimentum matrimonii in facie ecclesie contracti. Et f. b.
Pervenit Legittimi sunt nati de sponsa licet
de facto aliud matrimonium sit contractum et sententia dein-
ceps quod probat aliquem legittimum licet forma vi-
deatur contrarium habeat. Et f. c. Per tuas litteras Legitti-
mi non debet nati de dampnato coitu cum in
contrarium leges talibus alimenta debet denegari.
Et f. d. Per venerabilem Legittima est proles si coniugatus
vivente prima coniuge in facie ecclesie contraxit cum secunda
cum tamen ignoranter eorum nati sunt legittimi. Et f. e. Ex
tenore litterarum Legittimi sunt nati in infidelitate
quod secundo vel tercio vel ulteriori gradu contra opinionem illorum
matrimonialiter contraxerint affectu per fidem recepti tamen
utilitate publica suadente legittima proles reputatur.
Et f. f. Gaudemus Lex episcopo curato dandus est coad-
iutor quod curam habeat animarum et de facultatibus ecclesie
ad sustentacionem suam congruam recipiat porcionem ab
3. d. f. De rectoribus Lex episcopo curato quod debet admi-
nistracionem officiorum generaliter presertim sui et ab honoribus
illi debet cum necessaria quamdiu vixerit ministrari. 3.

legitimos sit

Leprosus

.d. g. Cum nos l. eps permittit ecclesiam cum cimiterio eis construere si tot fuerint sub communi vita congregati et proprio debent gaudere sacerdote qui eis divina celebret et ministret ecclesiastica sacramenta tamen caveant ne ut in prejudicium veterum ecclesiarum de jure parochiali aliquid usurpetur nec tales leprosi cogantur decimas solvere de ortis et nutrimentis aliorum suorum. .3. x. c. Cum dicat l. leprosus matrimonium contrahere potest et leprosus superveniens non dirimit matrimonium contractum immo sanus tenetur infirmo reddere debitum nisi usque ad continentiam induci possit. Et leprosi virum tenetur uxor sequi et econverso et si ad hoc induci non possunt excommunicentur. .x. e. i. pervenit l. leprosi possunt contrahere matrimonium et iam contracto vir et infirmus quantum carnale debitum exigendum est ei solvendum. .x. c. in. Quoniam nemini l. leprosi effectum post sponsalia non tenetur sponsa accipere cum eo matrimonium contrahere. .x. e. n. litteras ij q.

Libellus

l. ibellum tenetur actor porrigere reo in quo debet sua petitio contineri. .2. a. v. significantibus eius l. ibellus formandus est de re certa et si ibi aliquid dubium habeat judex precipiat declarari quid voluit appellari. .2. a. x. significantibus t. 2. b. l. ibellus debet continere causam petendi qua res litigiosa possit peti. .2. a. y. dilecti fil. l. ibellus non supponitur variatus si aliquid in eo apponitur quod non mutat negotium principale vel si post declarationem libelli per quam via negotii non mutatur non datur judicandi sua dilatione licet. .2. b. b. littere

Liber

l. iber homo pro debito non tenetur vel non potest obligari etiam si res desinunt quod possit pro debito addici in adjudicatum. .3. h. d. lator presentium l. iber est reputandus qui nec jure sui nec jure prius per x annos sustinuit calumpniam sui status quia stat standum libertati. .x. c. g. licet ij. l. iber debet reputari filius liberi vel libere et judicetis esse eos ad servitutem trahi durum enim est ut si aliqui pro inerti de sua libertate ceciderint ab eadem aliqui tunc debent levocari. .x. c. b. judicetis esse

Licitum

l. icitum dicitur et expediens est a prudentibus tenendum quid liceat secundum equitatem quid deceat secundum honestatem et quid expediat secundum utilitatem. Quod enim agit a prelatis facile trahitur a subditis in exemplum. .3. p. l. magne devotionis

Lis

l. itis contestatio fit per petitionem in jure propositam et responsionem secutam. c. t. dudum etiam l. ites possunt fieri restringendo quam laxando. a. x. Non nulli l. ites non debent dari alteri neque vendi quia hoc ex cupiditate procedit et justicia defraudatur. .z. Excepte l. itigantes prius debent proponere factum suum non per advocatos nisi sint periti ignorantes et insufficientes. .2. o. pastoralis l. itigantes tenentur in curia romana ubi quantum nisi excipiat se pro tali causa a qua repetenda jus domini nec habeat admissum. .2. b. t. Exposuit nobis l. ites ecclesiarum diu suspensas

Licet utique quod est minus cum licet quod est plus. 6. b. p. cum licet

Quod alieni suo non licet nomine nec alieno licebit. 6. r. g. de alien.

principaliter per judicem datum a metropolitano in causa principali res litigiosa est posita in sequestro. .2. a. b. Sane l. itis contestatio fiat per petitionem in jure propositam et responsionem secutam. Et lite non contestata non valet processus. .2. b. c. Olim l. ite non contestata vel aliis litis contestationibus si agatur de adulterio ad separationem thori non quidem recipi debent testes sed reus per excommunicationem cogendus est ut contradicat ut lite debite contestata non propter processum ad diffinitivam sententiam. .2. b. d. Ad hoc decens l. ite non contestata in causa restitutionis etiam contumaciter super ipsi non potest vel litis contestatio necessaria est ad hoc quod processus per eum factus habeat robur firmitatis. Reus tamen contumax decidatur et actor in possessionem mittitur nisi sit legittima appellatio interjecta. .2. b. c. Accedens et lite non contestata testium productio non valet. l. ite non contestata si reus contumaciter se absentet si fieri potest actor mittatur in possessionem rei petite causa custodie si tamen reo contumace sit quod in possessionem eius valeat adipisci alias reus contumax per censuram est compellendus ut sui presentiam faciat. .2. b. f. Tue fraternitatis l. ite non contestata etiam ministrabilis non tenet receptio testium facta contra non contumacem. .2. b. g. Accedens l. ite non contestata super principali non est ad receptionem testium procedendum nisi de eorum morte vel absentia timeatur. Et tunc etiam contra non contumacem recipi possunt testes dummodo in eius contumacia vel hic presentibus intercedat alias attestationes ipse non valent. Et si de causa carnali vel co matrimoniali vel spirituali matrimonio agitur contra contumacem testes recipi possunt et causa diffiniri. Sed non contumaces spirituali conjugio recipi non possunt. Quia in spirituali conjugio contracto antiqui canones observantur. Si autem de spirituali conjugio contendo agitur absens non contumax per vi menses expectatur. Si autem de carnali contracto agitur tamen diu expectatur donec eius obitum repleat spiritualem quam in conjugio multa casus accidunt in quibus conjuges pro culpa sed non pro causa contrahere cogitur. Et si reus est contumax in agendo actore reali mittatur actor in possessionem rei petite causa custodie qui recuperat reus veniens infra annum cautione prestita et restitutis expensis possessionem non super hoc tamen audietur. Sed si contumacia qui nomine possidet alieno deinde in judicio vocabitur quem statutum sibi terminum faciat comparere. Et si non venerit citabitur a judice quod ad contumaciam actor in veram possessionem mittetur. Si autem agitur actore spirituali et reus est contumax mittatur actor vel in possessionem nomine liti et in possessione immobilium vel excludatur reus. .2. b. h. Cum frequenter l. item possunt contestasse qui videtur aliquid

q litis gtestacom srpe videat ims gtriu
ptestet vel si reus est gtuax pq li gtes
pt fieri diffinitiua si de causa liquet vel liqre
pt sz si no liquet nec lique pt actor mit-
ti in possom vnam .2. d. q. prout nobis
Lite pendete reus comodo possor sue
priuari no debet .2. oc. A meorra Lite pe-
dente sup giugio no debet giugibus pud-
dici carnale giuctu .2. e. f. laudabilem
Lite pedente no debet res litigiosa alie-
nari qm si aliena ita q rehaberi no pt
equalete subsitue pt debet in locu illig
qm alienare no dz .2. e. g. Extra. s. maie
.2. e. h. Extra. s. maie Lite pedente sup
re litigiosa impetratu pruilegium nl valet
de lite no hita mecoe .2. e. j. Dilectis fil
nec p illud processus judicis impedit .2. g.
c. Causaz que .2. Litis gtestacio sufficiet
cpbata si ptes i judicio hic gstitem unde
dcta coraz primis judicabus hitam fides fi-
cat coraz sedis .2. f. h. Cu Boe meoie
Litem defende pt q cu pbac pt q negocia
cu tanget vel ubi vdiat modo agendi
publicatis atestatoibus coraz sup eodem
capitulo testes pducere pt .2. reap. put .2.
h. b. veniens ad ap Litis gtestatio fiat p
in pom ptis ad petitioz i judicio pbi. sctam
.7. o. c. Cu dil fil .7. o. o. olim sbetibus
Lis dicat esse mota cu fuit gtes vn ad
illud tempus refendu zz sc cu dr a tpe litis mote
.7. v. c. Ex pte v. j. Litis gtestacio pullaz
exceptom debet aliquatr impedi nisi de re
judicata transacta seu finita excipiat litigator
.6. f. j. Exceptionis Litis gtestacio neqm
intelligit esse sctam si oblato libello ab actore
expte rei exceptio peptoria pponat imp pt
de illis exceptoibus que litis gtestacoz impe-
diunt .6. f. t. Si oblato Lites oz minime
2 alabo dbus subiectos relevare .6. g. q. Addi
nobis Lite no gtestata in causa liberali
q gtrahetez testes recipiuntr .2. g. v. Cu olim
Litteras falsas mittens judici sub noie altig
deponedus zz 2 suspendedus ab officio 2 bnficio donec
mea gtraim 2 indulgeciaz ap sc obtineat .2. g.
t. Tam litteras nris Lite pede no renunt
pmas nisi de pmis faciat mecoez .2. o. x.
pud monasteriu Lite pedente dignitates 2
psonatus vel huiusmodi bnficia nllatum alys
gferatur nc adeo eligantur gspiraz donec q sup
patris lis finita fuit .6. f. v. Si hyr contra
Locaciones ppetue rerum ecclesiasticarum si gss

Locatis opum psonales si solucoi p[illegible] ut eis ptez
licet ille postea excoicetur si postea locaus ad satis-
factom induci no pt in ope locato pbi. potius emeat
.7. t. m. Ex. vo 2j

capli facte penitus ab epo sut revocande 2 gpellendi
sut auctores harum locaconum apel. re ad suscep-
tam pecuniaz gductoribus refundendaz .3. f. p. ad
audienciaz mraz Locupletari no debet q[illegible] cu
alterius i juria vel jactura .6. g. t. locupletari
Locare pnt plati libere puentus decima 2
vendere no obstante statuto eccle du tn huiusmodi
locacio ad feudu vel ad alienacoz no videat
extendi .3. g. l. vestra nobis Locata domo
inqlino pt dns gtractu rescindere 2 dom inhitare
vel reficere si necitas q tn no immunebat locatori
tpe cotractus exposcat remissa pbi p resido tepore
pensione .3. g. m. ppter sterilitatez Locus eccl
ab ap. sc assignatus ad inqirendum mutari pt ex
causa sz si ppt potestatem vel maliciaz illius g
quez inquiri debet sine pccli seu scandaloru
eiusmodi hic no possit exequi eo loco securi ne
comode ex dolo vel fraude reprtacet pt id
exequendum aliu locu eligat ydoneu 2 securum
.6. d. m. Statuimus 2o Locu nouu no pnt
suscipere pdicatores minores 2 religiosi aly me-
dicantes nec antiquum 2 receptu mutare vel eundem
vendicoes donacoes pmutacoes a quouis alie-
nacoes tytulo quocumque in alios transferre psumant
absque sc. ap. licencia speciali .6. m. y. Cum
ex eo Ludi inhonesti no debent in ecclia
exerceri ne p huiusmodi turpitudinez eccle inquinetur
honestas 2 go debet extirpari .3. m. Cum
decorem Ludus taxillorum 2 alearum actibus
omnino vitetur .3. p. Clericis Ludus alearum
dicitur e prohibitus 2 omnis ludus voluptuosus
occasioe cuius quibusdam cnaliter ymagie ad
dissolucois mraz deueniunt eo 2 illos magis
plectibiles pt offensa p quos ad excessidas ex-
ecutiones 2 aulis delinquendi auet vsurpa
2 psonis vilibus 2 indignis porte dignitatis
pate no debent pme legittimas sancciones
vn q ludu huiusmodi in usu habiut beneficio
spoliet .7. l. f. Inter dilec fil

De Magistris

Magistri debent institui p singlas eccas
cathedrales 2 eis bnficia assignari q
paupes gratis doceant 2 si quis p licencia docendi
aliquid exegerit vel dignos ad docendum impedi-
erit bnficio spoliet Dignu qppe vide ut i eccia
fructu sui laboris no habeat q cupiditate animi
du vendit docendi licencia eccloru pfectu nititur
impedire .7. e. o. Cum eccia .7. e. q. Quoto gal
Magistri nichil debent pmittere q exigere p docendi
licencia 2 absolute deut remitti pmissa debet
s pmisit et si q 2 receptu dz restitui Si aut

quor(um) int(er)est ingnos no(n) instituunt d(omi)n(u)s h(oc)
exequat(ur) .r. c. p. p(ro)hibeas ne Magist(ri) instituta
in kathedralibus eccl(es)iis (et) i(n) aliis quar(um) suffice(re)
potiunt facultates q(ui) clericos ecc(lesi)ar(um) g(ra)tis (et) g(ra)mm(at)i(ce)
facul(ta)te ac alios instruat p(ro)ut poss(it). In metro-
politana v(er)o ecc(lesi)a theologus n(ihilominus) h(ab)eant qui
sacerdotes (et) alios in sac(r)a pagina doceat (et) in
hiis p(re)cipue informet que ad cura(m) a(n)imar(um)
spectare noscunt(ur). Aeque at(ten)d(er)e ingnor(um) a
capi(tu)lo uni(us) p(re)bende p(ro)ventus (et) p(er) theologo a
metropolitano tradi (et) p(ro) e(o) h(oc) metropolitana g(ra)-
vari(tur) g(ra)mmatico in alia ecc(lesi)a sue dyoc(esis) q(ue) suffic(er)e
valeat faciat p(ro)vid(er)i .r. c. r. Cama no(n) ullis
Magistri docentes in theo(logi)a debet fruct(us) p(er)cip(er)e
p(re)bendar(um) (et) i(n) ea studentes p(er) q(ui)nquenni(um) de lic(enti)a
s(edis) ap(ostolic)e (pro)vent(us) p(re)bendar(um) p(er)cipiat no(n) obstante aliq(ua)
c(ontra)ria (con)suetudine vel statuto. Et ut possit h(ab)u(n)-
da(n)tia (con)suetudine copia ingnor(um) (et) doctor(um) q(ui) velut stelle i(n) p(er)petuas
et(er)nitates m(ansur)i ad iustitiam valeat plurimos e-
rudire per p(re)latos (et) capi(tu)la eligant(ur) abiles q(ui)
ad theolo(gi)e studium destinat(ur) q(ui)b(us) et(iam) s(i) expediat
necc(ess)a(ri)a sub ministret .r. c. b. Super specula (et)c.
maior Maiores cause eccl(esi)ar(um) ad ap(ostolicam) se(dem) s(un)t p(re)fere(n)de .f.
d. Cum ex illo Maior (est) in honore q(ui) p(ri)mo fuit
ordinat(us). p. v. Cum eti(am) Maior in ordine u(e)l
in officio p(ri)m(um) locu(m) obtineat q(uam)vis ultio sit
recept(us) (et) i(n) p(ro)portione p(re)ced(en)da s(un)t potior (et) maiores
debet facere (con)incia (con)iuncta maioribus .q. m. Sta-
tuim(us) ut Maior solu(er)e vel ligari no(n) p(otes)t a b(ea)to
(con)tra a(rchiepiscopum) i(n) potior iunior(e)(m) ligat regulari (et) absol(vit)
maledicens q. n. Cu(m) iusticia Maledicens ip(s)e puniend(us) est
ut pena illi(us) alios t(er)reat (et) (con)tineat ne dictio
g. ro. ex t(ua) alia v(er)ba p(ro)nuntiat .r. t. d. Statuim(us)
Maledicens seu blasphemans deu(m) vel aliq(uem)
s(an)ctor(um) sanctor(um) (et) max(im)e b(ea)tam v(ir)gi(nem) p(ro)p(ter) penit(entie)
(con)tra vii dieb(us) d(omi)nicis p(ro)s(esti)b(us) eccl(esi)e i(n) manifesto
du(m) ag(un)t(ur) missar(um) sollemnia blasphemos (con)p(re)hendens (et)
ultio illor(um) die d(omi)nico pallium (et) calcia(men)ta non
h(ab)eat ligatis corrigia c(ir)ca collum .s. q(uod) s(an)c(t)is diebus
post su(us) i(n) pace (et) ad ie(iu)net et(iam) ulla(m) tenus
(con)gressus (et) quolib(et) p(re)d(icto)r(um) dier(um) (et) si potest alios
duos reficiat pauperes sive v(er)o s(ancti) p(otes)t (et) s(i) p(er)vina
h(uius)mo(d)i renuit recipi eccl(es)ie ingressu(m) interdicatur
sibi (et) i(n) obitu eccl(esi)astica sepultura P(er) qualem pena
pecu(niari)a(m) coactione adhita (contra) eu(m) Blasphem(us) si di-
ves fuerit xl. sol(idorum) alioq(ui)n 30 sive 20 (et) si ad
h(ec) no(n) sufficiat. v. sol(idorum) (et) si v(er)o sal(vat) indicte pena mule-
t(ur) nullam t(ame)n in h(oc) i(m)m(u)nitate(m) h(ab)ituri .r. t. c. Sta-
manifesta tuim(us) Manifesta pecca no(n) s(un)t occulta correct(ion)e
maritus puniend(a) .r. p. h. Sua manifesto Maritus sine
culpa sua si sit absens ut s(uo) captivitate a (con)tinu(e)

vel alio impedi(men)to teneat(ur) (et) no(n) malicio(s)e volu(n)te
debet uxor eu(m) expectare tam diu donec de ip(s)i(us)
obitu verisimilit(er) p(re)sumat(ur) no(n) obstante forma (con)-
tra q(uam) i(n) v(er)sus arti(cu)lus tenet(ur) (con)iunges (con)tinue (et) alteru(m)
(con)iugem expectare. r. b. h. Cum frequent(er) Maritus
debet uxori restitui s(i) p(ro)bat(ur) q(ue) desponsata erat
ei legitime (et) cognovit eam Excipitur t(ame)n sufficienti
causa q(ue) debeat ei aliq(uo)d malu(m) inferre. Et s(i)
vir mulier(em) capitali odio p(ro)sequ(itu)r q(ui) de ip(s)o diffi-
dat alicui p(ro)be (et) honeste mulier(i) usq(ue) ad deci-
sione(m) cause custodienda (com)mittat(ur) in loco ubi vir
vel parentes ei(us) n(on) a(liquomodo) possit mulieri violentia(m)
inferre. r. d. a. Ex bis(ancio) illa Maritus debet
uxori petita restitui no(n) obstante q(ue) ille super
(con)sanguinita(te) l(itt)eras impetrivit (et) s(i) sibi denegatum
fuerit potuit appellare (et) e(st) p(ro)cessus q(uo)d sup(er)ficiet
r. d. c. Ex (con)questione Maritus no(n) te(netu)r redde(re)
debitu(m) uxori sive ne(c) est (con)iugium s(ed) i(n) g(ra)du p(ro)hibito
sit (con)iunctus cu(m) hoc q(uo)d no(n) est ex fide peccat(um) est
(et) q(ui)cq(ui)d fit (contra) (con)sciam edificat ad gehenam. Cum
ergo vir petit uxore(m) sibi restitui te(netu)r sibi
securitatem dare alias ab eo potius amoveri
vel melius vide(tu)r cu(m) oppo(situ)m (con)sang(uini)tas i(n) g(ra)dib(us)
divina lege p(ro)hibitis (et) p(ro)bacio(n)es offerunt(ur)
in (con)tinenti parte (et) s(ua)m(en)to recepto ab opponente
q(ue) tales obiectio maliciose no(n) fiat restitucio
fiet q(uo)ad relu(m) sed denegabi(tur) q(uo)ad thor(um)
S(i) v(er)o p(ro)bacio(n)es i(m)pr(om)pte no(n) sint fiat plena
restitucio nisi magna sit viri sevicia. r. d.
s(uper) litteris tuis Maritus petens restitucione(m)
(con)iugis habet p(ro)bare (con)iugiu(m) per legitim(um)
matrimo (con)sensum. r. d. g. Extra in Matrimo(nium) sp(irit)uale
est int(er) subditos (et) p(re)latu(m). d. h. Cu(m) int(er) corpora
Cu(m) ergo fortius sit vinclu(m) sp(irit)uale q(uam) carnale
dubitari no(n) debet q(uin) deus sp(irit)uale matrimoniu(m)
q(uo)d (est) int(er) p(re)latu(m) (et) ecc(lesi)am suo iudicio t(ame)n reserva-
verit dissolvend(um) q(ui) etiam dissolutione(m) carnal(is) (con)iugii
q(uo)d (est) int(er) viru(m) (et) femina(m) suo iudicio t(ame)n reservat
no(n) (con)tinua(r)i sed potius divina potestate matrimoniu(m)
sp(irit)uale dissolvit(ur). f. c. Int(er) corporalia et
Matrimoniu(m) sp(irit)uale q(uo)d (est) int(er) ep(iscopu)m (et) ecc(lesi)am
q(uo)d i(n) electione initiatu(m) in (con)firmacione ratu(m) (et)
in (con)secratione intelli(gitu)r (con)summatu(m) s(ed) aute(m) illi(us) solui
no(n) p(otes)t q(uam) successor s(ancti) Petri (et) vicarius Ihesu Christi
.f. g. licet in t(antu)m Matrimonio illicito copulati
(et) ip(s)i h(oc) excommunicati no(n) ab imp(er)ect(us) iudicibus
absolvi debe(n)t (et) s(ed) fuerint absoluti t(ame)n p(er) ordinariu(m)
in s(e)ntencia(m) suam redire debent p(ost) revocare (et) p(ro)s(e)q(ui)
tam diu debent sua t(ame)n ligatos donec ea in re
excepcione testium (et) i(n) aliis legitimis (?) p(ro)p(ter) habe(n)d(um)

pgressum . p . c . Significavit nob' Matrimonii
causa favorabilis est et ideo q' in aliis caus'
no fiet sicut in ea restitucio alicui fiat de vel'
com suaz lataz in ea matrimonii restitutio be-
neficias supplicatos ex iusta causa . b . x . Ex
litter' Matrimonii causa no p't p arbitros ter-
minari . t . d . Causa restitucois Matrimonio
accusato lite pendente alicui coniugii an p'ta
tam accusacois iure q' h't ralte pvari no
p't Sed lite pedente sup coniugio coniugibus
no d'z iudicium carnale commercium . r . c . f . laudabiles
Matrimonii causa q' z inter vir' et mulie'z que
posuit se a viro no cognitaz n' potuisse cognosci
qd ipso iurato et testimonio . s . mulie'z p'bantur
qui eaz virgines assenant vio aut p' iurato
sui cognitum asserente fides poms z adhibenda
puelle et testimonijs illarum . s . mulie'z qui vio
r . c . t . proposuisti Matrimonii ca ubi inter viro
et mulie'z pbato z ipos . t . i . 7 to gdu consanguinit'
ab . Vn'az attine Et ex adulso alt' pbar' velit
grm q p'dcaz pbacois iuramento curiue testium
et ptibus publicatam in ullo gdu continget Stand'
e pbacioni prioi et no 2e . 2 . e . x . Iuravit
Matrimonium esse no p't inter filium putativum et
p'ris eius consanguineaz q' p'r filium pub'ce qi
suu p'testant et filius eis gaunt nota et tertio
ab ambobus Cuius mulier' p'gmodum iurato
contrarium p'stito no est standum Cu' uis i'equam
sit ut qd' sua voce confessus diluat p'testitus z
tandu casu ipo relevat testio ius suac i . negare
r . f . c . pet' tuas lras Matrimonii ca q z int'
iuvenes et puellaz q' se virgines et moechaz p'fi-
ter' et pbacoes addunt maturaz Sz qz ut
dr' amoris Sepe manus fallet et oculus obstetricum
Et go debet deputari honeste et prudentes matrone
et prudentes ad inquirendum de virginitate puelle Et
repbari p't matrone p'quas virginitas puelle
pba' . r . f . g . Causam inmo Matrimonii p'
flium testio'm separatum reintegrandum z s' p alios
testes no p'rimos q'bus credi no debet p't
veritas pbata . r . f . r . Sicut nobis Matrimonio
copulandi no fit vir et mulier ubi mat' aliquis
eos consanguineos confitetur Sz si iaz sit coniuncti
p't dictum illius no fit adi separandi Et tes-
timonium matris z suspectum ubi filia petit aliqm
in virum se maiorem et diciorem . 2 . g . h . Sup eo
Matrimonium ca in q' publicatis attestacoibus
sup eadem articulo testes p't iudici et admitti
vel publicatis attestacoibus p't falsitas prop'
testium pbari . 2 . g . m . Seriose tum Matrimonia
contra g't statuta homi tolerabilius z dimitte

eos copulatos q'm coniunctos legittime c' statuta
dum separare . 2 . h . l . licet ex quadam Matrimonium
ex violenta suspicione p't dirimi quo ad thoro
si consanguineus eius p' viri . Vel ma' nudus cu' nuda
solus cu' sola . i . eodem lecto iacentes loco et te'pe ad
h' apto Sic h' q' Vir h'eat licenciam ducendi a'liam
mortua illa mulier' Vel si ipse coniugium remitte
r . t . p . lictas r . t . q . Tercio loco Matrimonium
qd' z int' viro et mulie'z si sna lata fuit c'
matrimonium no transit in rem iudicatam Cu' mat' oia
canonice contracta no debet q'dam levitate dissolvi
r . o . h . lator pnitum Matrimonium p' vba de p'nti
contractum cu' aliqua impedit et dirimit contractum cu' alia
etiam carnali copula subsecuta . r . o . l . Tem-
leraz Matrimonium sinalit' separati ad eam partem
de causa quam allegavat esse ficam rem-
tegandum no z uis h' legittime p'bet' Cu' inter
solaz confessionem mulie'z no fz recedendum a sna p'
iudicium ecclie rona p'mulgata n' pbare . z' gra'm
r . o . m . Consanguinei et Matrimonium p'solaz copulaz
carnalem consumat' ad q'm nullius coniugum cogi
debet cu' possunt ante ea ad monasterium convolare
Vel' Sponsa de p'nti incognita q' d' se religionem
ingredi velle compelli' i eu' t' s' i spacium duorum
mensium p'fiteri vel adherere marito . 3 . o . t . Ex publ'
lico instrumento Matrimonium p' vba de p'nti contractum
debet consumari et ad h' cogendi sunt Et ante q'm
matrimonium sit p' carnalem copulam consumatum licet alti
coniugum reliquo inconsulto ad religionem transire ita q'
reliquus ex tunc legittime potest alti copulari . 3 . o . v .
Ex p'te tua Matrimonium int' viro et mulie'z factum ubi
vir cognovit uxorem postmodum orta discordia
int' viro et alias puelle et copulata alti vivo
p'ring vir factus moechus a coniuge adultera re-
peti no p't et eadem mulier a 2o vio cogi debet
per cen et ut ab eo recedat . 3 . o . b . Consti-
tutis 3 . o . t . veniens ad p'ntiam Matrimonium int' viro
et mulie'z consumatum si postmodum se ab . absolvunt
continentiam p'mittendo et religionem intrando alter
altrum repetere no p't . 3 . p . a . Dudum a e layco
Matrimonium p' lo gressu contrahitur licet solempnitates
vel consuetudines p're no fuer' cu' no sint de s'bta
matrimonii . C . a . de francia Matrimonium z contractum
si vir et mulier adi sibi p'mittunt q' ab illa hora
p' coniugibus se habent Vn si alia sup inducta
fuit separari Cu' enim nemini licet uxorem suam sine
manifesta causa fornicacois dimittere . C . 7 .
Ex p'te . Et Matrimonium no d'z vir cogere q'm asserit
se consanguineam cognovisse n' ante h' inivisset

Vel dictum viri impedimentum assentientis impedit matrimonium contrahendi nisi interveniat iuramentum. c. m.
Preterea de muliere Matrimonium valet si mulier contrahit cum aliquo viro si devota et renitens cum aliquo contrahit cum
quem non consensit. c. n. Veniens Matrimonium
solo consensu contrahitur et ubi de ipso quaeritur plena
debet certitudo gaudere cum et animus indagandus
est si timetur de violentia mulieris inferenda de cuius
matrimonio agitur. Unde debet iudex ut tuffertur
maneat in honesto et secreto loco donec causa
finiatur. c. o. Cum locum Matrimonium per sponsalia
consummatum si post sponsalia carnalis copula sit
secuta. Vel si copula carnalis secuta fuit sponsa
defuturo non dissolvit matrimonium per sponsalia secunda
deputati alio tenet sponsalia deputati ut per metum
qui posset cadere in virum constantem fuerunt contracta
. c. p. Veniens Matrimonia cum libera esse
debeant potius monenda quam cogenda mulier que nube
renuit cui sub impetrationem interposito iuramento
firmavit quam cogenda cum coactiones difficiles
soleant exitus frequenter habere. c. q. Requisivit
Matrimonium quam si erat ullum tenet et aliis
legitime contractum licet super quo iudicium ecclesie non
fuit expectatum sed contrahentes et contractus pena
iniungenda et si tempus prime a carnali copula
arceatur et per quemmodum in maritali copula potuit
remanere. c. s. Cum in apostolica Matrimonium
non licet contrahere mulieri cuius vir longo tempore
absens fuit donec de morte eius certum habeat
nuntium. c. t. In publica vita Matrimonium cum
mettere contrahens ut eas a vicio et servitute cor-
poris revocaret talis quod agitur in remissionem pec-
catorum. Cum etiam facere non sit minimum opus
inter opera caritatis. c. v. Inter opera Matrimonium
per verum contractum subsequenti cohabitatione qua
testi spontanea licet deceptio admittenda est
probatio contraria. c. x. Ad id quod Matrimonium per
verba deputati solvit sponsalia defuturo est iuramento
firmata. Sed sponsalia defuturo iuramento firmata
non solvuntur per sponsalia defuturo sed tamen ille est
puniendus pena cum per quem matrimonium non fuit ce-
lebratum. c. y. Sicut ex litteris Matrimonium potest
per signa contrahi si consensus per verba exprimatur. Unde
muti et surdi et omnes qui non prohibentur possunt
contrahere matrimonium. c. a. a. Cum apud Matrimonium
contrahere non potest furiosus et continuo laborans furore
. c. a. b. Dilectus filius Matrimonium in verba contrahitur per
legitimum viri et mulieris consensum. Sed verba consensum
exprimentia deputati necessaria sunt quantum ad ecclesiam
tam et muti possunt contrahere. Matrimonium per consensum mutuum
sed verbis et pueri ante annos legitimos per sola

verba non contrahunt cum consentire non intelligatur. c. a. c.
Tue fraternitatis Matrimonium non contrahit qui non consentit
etsi per verba exprimat. Vel Matrimonium non est si
vir mulierem aliter inducere nequit ut sibi commisceretur
carnaliter nisi desponsaret eandem non sollempnitate
adhibita vel aliquibus presentibus quibus mulierem te
Johannes desponsat eum non vocaretur Johannes sed finxit
se vocari Johannem nec est huius proposito contrahendi
sed solum tamen decipiendi carnaliter. Ibi non est con-
iugium cum in eo nec forma coniugalis contractus nec forma
contrahendi coniugium valeat inveniri quam exaltera parte
dolus solus affuit et defuit omnino consensus sine
quo cetera nequeunt fedus perficere coniugale. c. a. d.
Cum nos Matrimonium contrahi non debet si persona quibus
cum fidem est adhibendam denuntiat quod inter contrahentes
sit propinquitas et docere de ipsorum fama vel scandalo
licet parentes asserant contrarium per proprium iuramentum
et eos qui se contrahere nituntur si moniti induci ne-
quiverint compellendi sunt ut a talibus contractu desistant.
Si autem persona denuntians non extiterit comprobans
moribus vel de fama vel scandalo non potest
edocere tales contrahentes monendi sunt ne contrahant et
non cogendi. c. a. e. Cum in tua Matrimonium
per metum contractum qui cadit in constantem virum non est
verum dummodo hoc probetur. Si autem mulier que negat
se in matrimonium consensisse non credetur ei marito
probante contrarium. c. a. f. Consultationi Matrimonia
debent esse libera et ideo in eis appositio vel pene
promissio non obligat et nullo est serbanda
. c. a. g. Gemma mulier Matrimonium non valet
si vir suus cognovit aliam fidem dans ei super
matrimonio contrahendo et postea in facie ecclesie duceret
aliam et cognoscat eam ad priorem tenetur redire quia licet
primum matrimonium presumptum videatur tamen quod presumptionem
huiusmodi non est probatio admittenda. c. a. h. Io
que fidem Matrimonium celebrare non debet inter eos
quorum alter ad etatem legibus vel canonibus deter-
minatam non pervenerit nisi forte aliqua urgen-
tissima necessitate interveniente ut pote pro bono
pacis talis coniunctio tolleretur. c. a. m. Ubi non est
Matrimonium contrahere potest vir cum matre puelle que
desposita fuerat sibi bonorum septennio si in cunabulis
iacentem cum huiusmodi desponsationes nulle sint que
fiunt in cunabulis. Secus si tempore sponsalium puella
fuit annorum septem vel licet tunc bonorum et in eadem
voluntate persistens facta maior mansit tunc contrahere
non potest cum matre et si contrahit sunt dividendi inter
eos debet promulgari et sic nec matrem nec
filiam habebit in uxorem. c. a. o. litteras s.
c. a. p. Accessit Matrimonium separandi non est inter

spon

spon

Virum et mulierem si vir dixit quod cognovit uxorem
suam et mulier negat prestito viro quod decet se mulierem
cognovisse fides est adhibenda si id firmaverit
iuramento. X. a. q. Continebatur. Matrimonium
non censetur contractum inter eos si vir iurat quod postquam ad
annos legitimos pervenit mulierem non cognovit
uxorem suam nisi contrarium probaretur. X. a. v. Attestationes.
Matrimonium non est inter virum impuberem et bonem
et mulierem puberem et adultam quod nimis puerum contraxit
si voluit consentire. Et illa mulier non tenetur
expectare annos pueri bonem quousque ad etatem
adultam pervenit. X. a. x. De illitteratis Matrimonium
quod propter defectum etatis nullum est non debet acceptari
si post consensum contrahentes inter eos sequi debent continuari propter
ne ad matrimonium contrahendum procedat. X. b. a. Ad
dissolvendum Matrimonium non intelligitur contraxisse sed
sponsalia qui per verba de presenti contrahat cum impubere
quia malicia non supplet etatem. X. b. b.
Tue nobis Matrimonia si ita occulte contrahant
quod exinde legittima probacio non appareat tamen quod
contrahunt ab ecclesia non sunt aliquatenus compellendi ut
simul cohabitent. Unde si proprie contractum voluerint
hoc publicare nisi rationabilis causa impediat ab ecclesia
recipienda sunt et comprobanda tamquam a principio in ecclesie
conspectu sunt contracta. X. b. d. Quod nobis Matrimonium
clandestinum contrahi prohibetur. X. b. c. Cum inhibicio
Matrimonium non potest esse inter virum et mulierem quam
mulierem alter sibi desponsaverat et deinde dimittere illam
quamquam postea sibi fieri legittima. Et vir penitentiam in diebus
in pane et aqua quod carina vocatur cum septem sequentibus
annis peniteat. X. b. g. Accepisti Matrimonium
aliud contrahere non debet qui appellat in causa matrimoniali
et iudicium debet nec contrahat cum alia et si contraxit se-
parentur ab. X. b. i. Tua fraternitas Matrimonium non
tenetur tenere qui per verba de presenti contraxit cum aliqua
ea condicione si pater eius consenserit et si pater eius
non consentit non est cogendus contrahere matrimonium
cum consensus liber dici non possit qui in alieno
arbitrio reservatur. X. b. p. Super eo Matrimonium
non est inter virum et mulierem si contractum eorum fuit contra
substantiam matrimonii puta si alter dicat contraho tecum
si generacionem prolis evites vel donec inveniam
aliam honore vel facultatibus digniorem aut si pro
questu adulterandam te tradas cum matrimonialis
contractus quantumcumque sit favorabilis caret effectu. Sed
si alia condicio turpis vel impossibilis apponatur contractui temporis vel
impossibilis habeatur pro non adiecta et tenet matrimonium.
X. b. r. Si condiciones Matrimonium contrahere non possunt
in sacris ordinibus constituti. X. b. s. De dya-
cono Matrimonium contrahens in subdyaconatu officio

constitutus nisi religionem intraret ad maiores ordines
non promoveri potest. Si autem ad religionem noluit se confer-
re talis nec in subdyaconatu permittatur ministrare nec
ad ulteriores ordines promoveri sed in minoribus tamen
ordinibus poterit ministrare. X. b. t. De illitteratis
Matrimonium non potest religiosus contrahere iam professus
et si contraxit cogendus est ut ab ea recedat et ad eam
cui se reddidit sic condicionibus supersit. Sed si talis religiosus
nec habitum suscepit nec professionem fecit sed solum votum
fecit et ad religionem se transtulit permisit licet peccaverit
matrimonium contraxit non est cogendus ad religionem transire
et matrimonium voto rescindere. X. b. v. Insinuante
Matrimonium contrahendum impedit habitus in professione
susceptus sed non dirimit iam contractum. Sicut enim
simplex votum impedit matrimonium contrahendum et non dirimit
iam contractum sic habitus in professione. X. b. x. Consuluit
Matrimonium contrahere cum eo quod per fidem et votum
simplex oblatum quam fornicacionis reatu incurrit. X.
b. y. Veniens ad presenciam Matrimonium contrahens cum
secunda hanc ignorante quod prima viveret mortua ista prima
a secunda nisi consenciat mulier non recedet nec gliscet
de malicia sua. X. c. c. Propter Matrimonium
contrahens cum secunda sciente uxorem legittimam vivere
et eam cognoscit est mortua prima separabitur a secunda
Si eadem sciverit primam legittimam uxorem non fuit quia eam
sponte non contraxit nisi postquam prestito iuramento ipsam
carnaliter cognovit. X. c. d. Significavit Matrimonium
esse non potest inter virum et mulierem quam vivente sua
uxore cognovit eam si illa mulier machinata fuit
in mortem uxoris. X. c. e. Super hoc vero Matrimonium
separato propter adulterium et uxore monachalem habitum
suscepta. Si vir vivente ea contrahat cum secunda ab
illa separari debet et eadem non debet iniungi penitentia de
adulterio et cum alia poterit copulari mortua
prima. X. c. f. De illitteratis Matrimonium contrahens cum
adultera vivente uxore sua legittima est mortua
prima separabitur a secunda quia sola fides de contrahendo cum
adultera tale matrimonium impedit. Et nullus ducat
in matrimonium quam adulterio polluit. Et diminu-
tus temporis peccatum non minuit sed augmentat.
X. c. g. Cum habet Matrimonium contractum cum
adultera tenet mortua prima nisi alter eorum
in mortem defuncte uxoris fuit machinatus vel
ea vivente sibi fidem dedit de matrimonio contrahendo.
X. c. h. Significasti Matrimonium tenet contrahens
cum secunda hac ignorante quod prima vivit mortua ista
prima remanebit cum secunda de novo in eam consenciens
dummodo non prestiterit fidem adultere vel machinatus
fuit in mortem uxoris defuncte. X. c. i. Veniens

Matrimonium est inter virum et mulierem cum de contrahendo
fidem dedit vivente uxore prima si tamen eam carnaliter
non cognovit. Et matrimonium alterius tamen non sufficit
sed matrimonium utriusque tamen sufficit. X. c. t. Si
quis. Matrimonia inter servos illicita debent prohiberi
et si dominis contradicentibus et invitis contracta fuerint illa
ratione inter ipsos non dissolvenda debita tamen et consueta
servicia non minus debent propriis dominis exhiberi.
X. e. c. o. Dignum est. Matrimonium est separandum
cum liberam ignorans contrahit cum serva nisi eam
cognoscat carnaliter postquam illam audivit fore
ancillam tunc cogi debet ut eam pro uxore
maritali affectione pertractet. X. e. c. p. Proposuit nobis.
Matrimonium est separandum si liber contrahit cum ancilla
tamen ignoranter et postquam intellexit conditionem ipsius
nec facto nec verbo consensit in eandem et contrahendi
cum alia liberam habeat facultatem. X. e. c. r. Ad nostram.
Matrimonium licite contrahunt filii duorum compatrum
post quorum neutrius de ventre est ad compaternitatem nisi
consuetudo repugnet. Secus autem si pro altero eorum
vel utroque devenit ad compaternitatem. X. e. c. t. Vel
aut filii. Matrimonium non dirimit compaternitas facta
vel ignoranter inter coniuges nec alter
alteri debitum debet subtrahere. X. e. c. v. Si vir vel
Matrimonium non potest contrahi inter puerum baptizatum
et uxorem levantis puerum ab eo cognitam et si contrahitur
dirimitur matrimonium. X. e. c. y. Martinus. Matrimonium
impedit contrahendum ipsa compaternitas contracta per
cathecismum sed non dirimit iam contractum. X. d. a.
Contracto matrimonio separatur si pro baptizato
contrahat matrimonium cum levante. X. d. b. Veniens.
Matrimonium non potest contrahere natus cum compatre
cum filia compatris sui prius vel commatris. Et si
contraxerint inter se debent separari et quod contractum fuerint
debent illud esse irritum. X. d. c. Tua nos.
Matrimonium est separandum quando contractum inter baptizatos
et filias baptizantis. X. d. d. Ceterum.
Matrimonium esse non potest inter me et filiam adoptivam
quam sibi pater meus adoptavit quamdiu
adoptio durat. X. d. e. Si qua. Matrimonium
nunquam ullo tempore potest ille contrahere qui cum filiastra
sua scienter fornicatus fuit nec a matre petere
debitum potest nec filiam unquam habere potest uxorem
nec filiastra vel cum cognoverit consanguineam
uxoris sue incestuose tamen non propter hoc dirimit
matrimonium. X. d. f. Si quis. Matrimonium non
dissolvit affinitas superveniens sed sponsalia
de futuro dissolvit affinitas. Sicut si maritus

sponse sue cognovit et sponse nunquam adhesit
carnaliter tunc illa ponenda est pena [illegible] quam pro
adulterio que pacta potest et dispensare cum alia
matrimonium contrahere. Et si sponsam cognovit antequam
maritum vel post antequam maritum vel sponsam
potest accipere in uxorem. Et incestuosum matrimonium
contrahere non potest. X. d. g. Veniens ad nos. Matrimonium
non separatur ad denunciationem unius asserentis affinitatem inter
coniuges precessisse nisi hoc publicum et notorium fuerit
aut ydoneis testibus comprobatum. X. d. h. De
illo qui matrimonium contrahere non potest incestuosus
si qui cum filia uxoris defuncte eam carnaliter
cognoscens et si contraxit cum aliqua matrimonium tenet.
X. d. i. Transmisse. Matrimonium non separatur
ad confessiones coniugum qui dicunt affinitatem precessisse
si vir ante contractum matrimonium uxoris sue
consanguineam carnaliter commixtione cognovit et utrique
fatentur etiam si rumor vicinie concordat. Rumor
autem vicinie non est adeo iudicandus validus quin
[illegible] et fide digne probationes accedunt
possit tamen contractum matrimonium irritari. X. d. k.
Super eo. Matrimonio de futuro contracto nec adhuc
consummato si mulier invita traditur consanguineo
viri sui et cognoscitur ab eo et si postmodum fugit
ab eo si velit propter publicam honestatem amovenda
sed ut incontinentia maneat donec postquam maritus
fuit mortuus ei si necesse fuerit iudicia procedere
cogatur redire ad eam et maritali affectione eam
tractare. Et adulterium ei non possit obicere qui
eam adulterandam tradidit [illegible]
[illegible] ei affinitas in contractum nocere potest quam hunc
iniquitatis proprius non excusat cum pro iure
non debeat sua culpa privari. X. d. l. Discretionem
tuam. Matrimonium separandum est si vir consanguineam
coniugis sue quam cognoverat adhuc septennis
erat et eam extraordinaria libidine [illegible] polluisse.
X. d. m. Fraternitati tue. Matrimonium separandum est
si vir cognoverat matrem sponse et postea cum
sponsa matrimonium consummavit quod si de eo
matrem cognoverat et prius quam se cognosci debet
sic ipse coniungi et vir perpetuo remanere nisi de
lapsu carnis timetur. X. d. n. Ceterum.
Matrimonium non tenet si vir iuravit se ducturum
quandam puellam in uxorem quam antequam pervenisset ad etatem
legitimam interim cognoscens carnaliter sororem
puelle et postea puellam duxit in uxorem
in qua ille [illegible] iungebat cognoscebat utramque.
Et monitum debet salubriter ut dicto abstineat
ab utraque. X. d. o. Veniens. Matrimonia in

[c]onque contracta affinitas illi nocere non debet quia
ignorantia peccatum non auget. Extra eodem Cum sororie
legitime coniugis fornicatus, monenda est uxor
ut a coniunctione viri abstineat propter publicam
honestatem et in continentia maneat donec vir
moriatur, qui si forte continentiam servare recusans et
de lapsu timetur, ipsius vir eius potest et debebit
cum dei timore ei debitum solvere coniugale. Extra
d. p. Tue fr. Extra d. q. Jordane mulieris.
Matrimonium contractum separatur inter affines primum
genus et quarti gradus. Cum abstinendum sit a consan-
guineis uxoris et sponse. Et matrimoniales
cause non sunt tractande per quoslibet sed per iu-
dices discretos qui potestatem habent iudicandi et
canonum statuta non ignorent. Extra d. r. Ex
litteris. Matrimonium contrahi in quarto gradu si disper-
setur cum aliquibus requiritur quod utrique coniugendorum
distet a stipite quinto gradu. Sed eas alias latius
si quis utrique distet quarto gradu maxime si consuetudo hoc
approbet. Extra d. t. Quod dilectio. Matrimonium
infidelium ad fidem conversorum quod in infidelitate in gradu
prohibito secundum legis veteris instituta contracti fuerunt
post baptismum lavacrum separari non debet. Extra
d. v. De infidelibus. Matrimonium potest fieri inter
filium viri et filiam uxoris inter duos germanos
cum duabus germanis inter avunculum et nepotem
cum duabus sororibus quia inter consanguineos uxoris
et viri et ex corpore viri et uxoris coniugio
nullam precessit affinitas contracta. Extra de gradibus
prohibitis. Matrimonium contrahere prohibendum est inhibendum
et prescriptiones et dispensationes non obstante
consuetudine que dici debet potius corruptela. Extra
d. x. Quod super hiis. Matrimonium contractum in
gradu prohibito si per falsi suggestionem est dis-
pensatio impetrata non est propter hoc separandum et ideo
dispensatio non valet nisi de novo papa eam approbet.
Extra d. y. Quia circa. Matrimonium contractum ad probandum
si super consanguinitate fuerit accusatum nisi testes nomina-
verint a stipite vel gentiles personas singulas
designando usque ad coniuges descendendo non est propter
hoc separandum. Extra c. a. Tua nos. Matrimonium
in quarto gradu potest contrahi. Et prohibitio coniugalis copule
non excedit quartum gradum consanguinitatis et affinitatis. Et
licet contrahatur in secundo et tertio genere affinitatis. Et
soboles suscepta ex secundis nuptiis coniungi potest
consanguineo prioris viri. Extra c. b. Non debet.
Matrimonium verum est cum vir distet quarto gradu
a stipite et mulier ex alio latere distet quinto.
Extra c. c. Vir qui a stipite. Matrimonium est se-

parandum si vir provocatus ad iudicium et asserit
se impotentem et mulier hoc confitetur. Sed si ecclesia
decipiatur requiratur primum. Si vero vir asserit se potentem
et cognovisse uxorem et mulier contrarium asserit viro
est magis credendum cum ipse sit caput mulieris. Sed
si per aspectum corporis vel alias legitime impotentia
viri probetur matrimonium separatur et illa si voluerit con-
tendi licentia ei concedatur. Extra c. d. Accepisti.
Matrimonium est separandum si mulier naturale impedimentum
habeat sive autem membrorum ut carnaliter cognosci
non potest nec etiam potest ope medicorum adiuvari
viro alias accipiendi uxorem libera tribuitur facultas.
Extra c. f. Ex litteris. Matrimonium contrahens cum muliere
habente impedimentum naturale fecerit non potuit separari
sed debent simul stare sicut fratres et sorores habitare.
Extra c. g. Consultationi. Matrimonium est separandum
si de impotentia coeundi constet et per triennium
cohabitaverint ad probandum frigiditatem et impotentiam
coeundi mulier potest alium accipere in virum. Si
autem vir alias duxit in uxorem separetur. Et si
ambo consentiunt simul esse vir eam et si non ut u-
xorem saltem habeat ut sororem. Si autem ambo forte
quod numquam se cognoverint tunc septima manu propinquorum
vel vicinorum bone fame si propinqui defuerint tactis
sacrosanctis evangeliis utrique iure firmando dicant
quod numquam per carnis copulam una caro effecti sunt
tunc mulier potest ad secundas nuptias convolare et
si vir alias duxit tunc illi qui periuraverunt rei
periurii teneantur et priori prima cogatur ad priora
connubia redire. Extra c. h. Laudabilem. Matrimonio
propter mulieris arctitudinem separato si vir contraxerit
cum alia et mulier in monasterio conversa continentiam profitetur
Si autem mulier postea defectu careat eam decipi
primum matrimonium restaurabit nisi vir probet eam
adulteram. Extra c. i. Fraternitatis. Matrimonium est
separandum si vir maleficiatus numquam potuit
cognoscere uxorem cum qua habitavit per triennium
et cum septima manu propinquorum hoc iurantibus.
Extra c. k. Littere. Matrimonium contractum contra prohibitionem
ecclesie vel iudicis propter hoc non dirimitur sed imposita
est pena sic contrahentibus et separabuntur donec cog-
nita de causa iudicetur. Extra c. l. Litteras quas.
Matrimonium dirimit solutum matrimonium defuncto
Extra c. m. Matrimonium contrahentes quod per consanguinitatem
prohibentur coniuges sint per excommunicationem compellendi ne
cohabitent tamdiu donec legitime cognoscatur
utrum eorum matrimonium possit et debeat stare.
Extra c. n. De muliere. Matrimonium non est post obitum
accusandum quod in vita non fuerat accusatum. Extra.

v. Causam que inter Matrimonium accusari potest cum
agitur de federe matrimonii reo contumaciter absente
et inter se impedimento minorum testes recipi dudum
sunt legittimum et ad dicta sponsorum fit sententia. Extra
eodem. Relatum Matrimonium quod inter virum et puellam
que invita desponsata est et postea sponte cognita
et nunc debet audiri si contra matrimonium reclamat. Extra eodem. Tua.
Insuper Matrimonium accusans propter questionem ut co-
arguit personam talis ab accusatione repellitur.
Extra eodem. Significante Matrimonium accusans qui tempore
denunciationis tacuit repellitur ab accusatione nisi
denunciationem probabiliter ignoraverit vel iuraret se
de novo didicisse et quod nunc maliciose non obiceret
impedimentum. Extra eodem. Cum in tua Matrimonium
non est separandum propter crimen alterius coniugis nisi
alter coniugum spiritualiter fornicetur sicut si vir seipsum
traxerit coniugem ad infidelitatem maleficium vel prolabitur
in heresim vel si alter coniugum altero vivente fornicatur
et tunc manet matrimonium quo ad vinculum
coniugale sed non quo ad thorum. Extra eodem. Cum
sint Matrimonio accusato testes sint personaliter
audiendi et confessiones eorum quantum ad prepositos sine
nisi alia legittima persona et admonita affuerit
quo ad fidem prestandam. Extra eodem. Ex nobis Matrimonio
accusato super consanguinitate parentes et consanguinei qui
magis certi sunt ad testimonium admittuntur quod non est
in aliis causis faciendum. Extra eodem. Videtur nobis
Matrimonium propter parentelam seu aliquod notorium
impedimentum non est sine iudicio ecclesie separandum
unde si alia uxor superinducatur separanda est
ab eo et compelli debet ad priorem que petit restitutionem
viri quam si recipere noluerit cum et super iudicium
vinculo excommunicationis astringetur. Et deficiente fa-
ma inquirere potest episcopus de impedimento contra coniuges ceteris
nemine opponente et accusante. Extra eodem. Porro de
Matrimonio inter virum et mulierem separatur ubi mulier
adulterium commisit et prolem de alio viro susceperit
si postea postulat viro restitui et asserens se ab
ipso iniuste dimissam et magis adulterandi de-
disse ad eam recipiendam vir cogi non debet nisi
constaret ipsum virum cum alia adulterium commisisse.
Extra eodem. Significasti Matrimonium separatum propter
adulterium mulieris reintegretur si vir postea for-
nicatur. Extra eodem. Ex litteris tuis Matrimonium
inter virum et mulierem si mulier a viro lapso in heresim
ipsa autem recedat non est separandum sed ad eum reversum
ad fidem reddere compellitur. Si vero iudicio ecclesie
ab eo recessit ad recipiendum est illatam est compellenda.
Extra eodem. De illa que Matrimonium infidelium

si alter ad fidem convertatur altero nullo modo volente secum
cohabitare vel non sine contumelia creatoris vel peccato
mortali talis ad secunda vota si voluerit transibit
et primum matrimonium separatur. Cum enim contumelia creatoris
solvit ius matrimonii circa eum qui relinquitur ab
infideli. Si vero alter fidelium coniugum labitur in heresim
vel transit ad gentilitatis errorem in hoc casu qui relinquitur
in fide vivente altero infideli non potest ad secundas
nuptias convolare. Nam et si matrimonium verum inter
infideles existat non tamen est ratum. Inter fideles verum
ratum et verum existit quia sacramentum fidei. Extra eodem. Quanto
Matrimonium non est separandum quod in infidelitate inter
infideles est contractum in gradu prohibito et maxime
si fuerint baptizati. Cum enim per sacramentum baptismi
non solvantur coniugia sed crimina dimittantur. Sed
si vir paganus habet plures uxores post
baptismum tenetur adhibere primam et si prima remanet
habitare cum viro aut etiam si consentiat non tamen absque
contumelia creatoris vel ut eum pertrahat ad
mortale peccatum contrahet cum secunda post baptismum primam
adhibebit etiam si prius repudiatam dimissa secundam. Etiam
si repudiata contrahat cum alio licet potuit ei ad-
ulterium opponere nisi cum alio fuit fornicata. Extra
eodem. Gaudemus in domino Matrimonium de novo ad
fidem conversorum propter infinitatem gentis consanguinitatis gradum
et ipsa ut matrimonium contraxerint cum relictis fratrum vitari
si tamen fratribus decedentibus sine prole ut semen defuncti
tum legem mosaycam suscitarent cum talibus
contraxerint nec tales postquam ad fidem venerunt co-
pulentur sibi prohibentur. Extra eodem. Deus qui ecclesiam
Matrimonio soluto vir debet restituere dotem
mulieri et omnia que olim coniunctim habuerunt dividere
compellitur et cogitur. Extra De donationibus. Significavit Matrimonio
soluto propter consanguinitatem iudicis debet cogi vir
ut totam dotem sicut canonicum fuerit restituere non
moretur. Extra eodem. De prudentia vestra Matrimonio
separato iudicio ecclesie ob causam fornicationis quod si
mulier ipsa voluntate a viro recessit vel repudiata
est eadem dotem vel dotalicium repetere non
valebit. Extra eodem. Plerumque Matrimonio propter consanguinitatem
prohibitam separato donatio seu dos propter nuptias
reddi debet ad matrimonium cum inter eos matrimonium
non existat. Extra eodem. Et si necesse Matrimonium inter
virum et mulierem si alter coniugum precio fiat impotens
coniugium propter quod sine mortali peccato non valeat car-
nale commercium exercere non debet reddere debitum sed po-
cius excommunicationem pati. Si autem credit sine impedimento
suo fiat peccato et propter ... adulterium ... et

temeraria licite pt nō solū reddē sed exigē
debitū jugale Si aūt hec gstaz ex credulitate
pbabili ꝛ discreta debitū q̄dē reddē pt s; postu-
lare nō dz .1.7. S. a. jnspiciōi Medici vo-
cati ad jnfirmos an oīa debēt jnfirmos
ad gfitēdū jnducē ut adiuocēt medicos aīarū
ut postq̄ fuit ī fine despūali salute pūisū
ad corpalis medicīe remediū salubrius
pcedat̄ Cum cā cessante .s. pctō cesset et
effectus .s. jnfirmitas Et ꝑ pcius fecīnt clericos
medici ab jngressu ecclē arceat̄ .s. p bidū
donec p trāsgressiōe huiusmodi satisfecit gpetēt
Cerciam caueat medici ne p corpoali salute
alicui egro suadeat qd̄ ei i pīclm̄ aīe gūtat̄
.7. p. v. Cū jnfirmitas M enstruās jnstas et
jnsta podēt causā lucē imitant̄ xxx
dies jn pane ꝛ aq̄ peniteat .z. g. d. Vt
mensue Meretrīce nō debent diebus dnīcis
a vespā usq; ad vespām ex̄cer .z. b. v. Omīs
dies Metu mortis īductus ad religiōm nisi
postea ratifacet ei nō remanet obligatus
ꝛ exire potīt matrimōniū gtrahendo .s. l. perlatū
Metus causa q̄ p eū amissiōe patrimonii pu-
bicis renūciat illud repetē potīt tanqā
q̄ metu ꝛ si fuit de iure debet ī jntegrū reuocari
.s. m. Abbas seu Metu laycorū q̄ electōm
de se fcām renūciat s renūciacō jnramento uel
fide firmata nō pt regī ad qd̄ electꝰ fuit ꝑ-
sui potīt .s. n. Ad aūcs vias Metus q̄ pp̄s
fide eidē ī gstantē s i qs bñficio suo renūciare
iurauit ꝛ illud renūciat̄ repetē potīt illud
qz q̄ vi metus ne cā fuit cauē debet robore
firmitatis .g. o. Ad audiaz Metu quocūq; nō
debet qs jnduci ad pāndū modicā Vnde
metus nō excusat a crīōe nec a excōicato
qui excōicatōm jncurrit nisi ꝑ se pt coactꝰ
.s. p. Sacris canoibus Metum passo nō
subuenit̄ ꝑ metus fuit talis qui nō debuit
cadē in gstātē .s. q. Cum dilecti Mjnor
annis attendit̄ iuxta dūsas causas q̄ mīor
est .ī. ad uiriōni gtrahēdū Aut mīor .xxv.
ad negocia ptrāctanda .z. f. a. jn pueris
Missa de die ipa seu ferialis ōmitti nō
debet ꝑpt missas spāles .z. t. b. Cum laicorū
Missa vna tm̄ jn die dz pṕbr̄ celebrare
nisi jn die natalis dn̄i qn̄ .3. celebiant̄ vel
nisi necessitas esset multū vigens .z. t. t. Co-
sulinsti Missa gmedicatōe licet jn ea dicā
ipa pfacio nō tn̄ dicēd̄ ꝑpnius anglicꝰ vel
Mjnori xiiii annorū regimen ecclē gmitti
nō dz .h. n. Indecorū
Mjnim̄ ꝑ sequeri jn obseruātia .b. v. o. jnobseruāt

Symbolū vel Te deū laudam̄ regulariter di-
mitti .i. regulare ꝑ ut dimittat̄ quando dicat̄ jn
laudibus matutinis .z. t. v. Ex parte Missarum
sacerdos celebrans sumpto sanguine debet ꝛ vinum
sup jnfusū sumere nisi debeat missam aliam
eodē die celebrare ne ꝑ forte vinū psumpcōis
accipiēt celebracōm aliam jmpediret .z. t. x. Ex
pte vra Missam celebrans ꝛ nō gfessus tamq̄
x gīmus peccat qm̄ s gfitēt erit jn mortali
pctō Cum iste q̄ celebrat ī mortali ꝑ plurꝰ
dei misericordis maiūm jncidit ille vō qui
nō gfitat nō solum deo cui nō reuēret̄ illudē
sed ipse quēz accipit se astringit Et falsa sunt
abiicienda remedia q̄ veris sunt pīclis gtraria
.z. v. a. De homine Missam pṕbitti raro celebrāt
ꝛ maiores clia raro diuinis ministeriis assistētes
ꝛ dū diuina celebitur̄ ecclesiam fugientes jntendunt
exterius collocucōibus laycorū ꝛ auditu ad
jndebitos sermones effundunt Amicos jnsectos
nō porrigētes ad diuina hec ꝛ similia sub pena
suspensionis penitus ꝓhibet̄ .z. v. c. Dolentes
Misse jn ecclesiis gūetualibus gūetualit̄ sunt
celebrande de festo vel feria vel p animabus de-
functorum .z. v. e. Cū creatura Missas plures
jn die nō dz sacerdos quantacunq; dignitate ꝓfulge-
at celebrare s tm̄ vnam tm̄ ꝛ valde felix est
qui celebrat digne vnam Et q̄uis jn die cene
dn̄i jn ecclā sua ī q̄ te ōsnia gfitē tm̄ vnam
missam celebrare dz .z. v. f. Te referente Missas
nō pt qs vel alia diuina officia jn nostri suffr-
gio celebrare .l. m. Proposuit nobis .z. e. vt qsq;
Missam celebrans cū hostia fructata aut
sine igne ꝛ aq̄ aut jn calice ligneo deponendꝰ
ꝑ ab officio ꝛ bn̄ficio .z. v. h. litteras Modicacio modacio
vbum plus dimicū gtinet q̄ augmentū .r. v.
.f. Tractum sūpse Monachi ꝛ moniales nō debēt monachi
insimul habitare .z. o. l. Vocatis Monachi
limites canonicis nō vtant̄ nec ipa aliquo
possideat ꝛ ꝑ qs aliquid ꝓpriū hēt eo ꝑ gmeta resig-
net suo abbati Et ꝑ qs pq̄ hoc ꝓprietātē aliquā fuit proprietas
deprehensus tpe regulari moicone pmissa de mona-
sterio expellat̄ nec reciꝑiat̄ ultimꝰ ꝓ penitenciā monas-
terium disciplinam Et ꝑ ī morte ī Veniat fuit ꝓprietas
apud quēq; ipa cū eo jn signum ꝓdicionis extra
monasterium jnsterqilinio subtiet̄ jn oratorio vō ꝛ
refectorio ꝛ dormitorio plerum obsruet jn refec-
torio nullus omnino carnes vescat̄ nisi ī jnfirmatorio
ad quod curandi accedat̄ pb. lure Et ad agenda offi-
cia monasterii deputet̄ q̄ sit fidelis ꝛ discretus nec
alicui gmittat̄ aliqua obedicia ꝓprietas possidenda

tamen in sua sibi vita licet sed cum obtinuit amovi
si qualis abbatie renovetur. Et per potius post
abbatem potius sit in opere et sermone ut exemplo vite
verbo quod doctrine fratres suos instruere possit in bono
et a malo revocare. Et omnes cum omnes et omnibus
tenentur obediant quanto frequentius potest sit cum
fratribus in conventu vigilem curam et diligentem sol-
licitudinem gerens de omnibus ut de officio sibi com-
misso dignam deo possit reddere rationem. Nec abbas
cum aliquo monacho potest dispensare super habendo proprio
quia abdicatio proprietatis sicut et custodia castitatis
adeo est annexa regule monachali ut contra eam nec
summus pontifex possit licentiam indulgere. ȝ. p.
x. Cum ad monasterium. Monachus unus non debet
sibi locum in pluribus monasteriis vendicare nec
unus abbas pluribus monasteriis preesse presumat.
ȝ. q. ii. Ne nimia. Monachi non debent recipere
curam animarum et regere parochias sed ubi habitat in ecclesiis
presentatur per se capellanus ab episcopo per capitulum mo-
nachorum ita ut ex solius episcopi arbitrio tam ordi-
natio eius quam depositio et totius vite peni-
tentie gubernatio. ȝ. q. i. In ecclesiis. Monachum
qui solus manet in capella abbas debet
alio monacho associare aut ad claustrum revocare.
ȝ. q. o. Ad audientiam. Monachi et alii ministri altaris
domini non debent se immiscere negotiis secularibus
iuxta apostolum in ad Timotheum 2o. Nemo militans
deo implicet se negotiis secularibus. ȝ. x. v.
Multa sunt. Monachi et alii religiosi professi
exeuntes monasteria sua ut audiant leges vel phi-
sicam nisi infra duos menses redeant excommunicati sunt
nec in aliqua causa patrocinium si patrare voluerint
audiantur. Et si aut in choro capitulo mensa et aliis
ultimum fratrum obtineant et nisi ex mandato sedis apostolice
spem promotionis amittant. ȝ. x. y. Non magno-
pere. Monachus prioratus villarum a iurisdictiones
et seculares sub aliquibus principibus secularibus
aut iusticiariis eorundem et queste non presumat.
Contrarium faciens omnimodo punietur quod clericus
secularis quia etiam excommunicetur quod clericus ab ecclesiastico ministerio
sit alienus pro eo quod officio clericali neglecto
fluctibus seculi ut potentibus placeat se
immergit. ȝ. y. a. Sec nec. Monachi vel clerici
causa lucri non debent negociari et ne monachi
ecclesias vel laycos suo nomine firmas habeant
nec layci ecclesias ad firmas teneant. ȝ. y. c.
Sedis institutum. Monachi et conversi expulsi
sunt et monasterium restituantur de monachis alterius
monasterii si de monachis suis non possit restituere.
ȝ. y. d. Velatis. Moniales si sunt de carnis

moniales

vitio diffamate si negat hoc probari debet iuxta
regulam se purgare. ȝ. n. n. Moniales si li-
Moniales si se invicem percusserint vel clericos
aut clericos seculares per episcopum absolvantur. ȝ. x.
in. De monialibus. Moniales impuberes sive
novitia non admittantur ad eligendum cum aliis
nisi xii annos peregit et professa fuit tacite
vel expresse. Nec in abbatissam vel priorissam ubi
priorissa monasterium gubernat eligatur aliqua nisi xxx
annos compleverit et expresse professa fuit ordinem re-
gularem. Electa aut a duabus partibus confirmetur et
benedicatur nec fiat in earum electionibus collo
num ad unum. Moniales vero que pro se retine-
ant nec faciunt professionem regularem sed vivunt
ut in secularibus ecclesiis canonica secularia non eli-
gant nec eligant non professe cum in ipsis hoc locum
sibi negat vendicare per hoc et statum eorum et
regula non approbant nec est inter eas approbata. 6.
b. y. Indempnitatibus. Moniales singulas cuius-
cumque sunt religionis vel ordinis in quibuscumque mundi
partibus existentes sub perpetua in suis monasteriis
debent permanere clausura ita quod nulli earum
religionem professe pateat egressus nisi tanto
morbo aliqua earum evidenter constaret laborare
quod non possit cum aliis absque periculo commorari
tali sit facultas egrediendi nec aliqua persona
inhoneste nec etiam honeste nisi rationabilis causa existat
et de illius specialis licentia ad quem pertinet te
ingressus vel accessus pateat ad easdem nec
in monasteriis non mendicantium aliqua recipiat in
sorores quam non poterunt de ipsorum monasteriorum
bonis absque penuria sustentari. Et quia abbatissa
vel priorissa monasterium tenet ab aliquo principe
pro feudo sibi debetur homagium vel fidelitatis
sacramentum prestare tunc vel procuratores suos presentet
si sit apud dominum efficere et si non tunc de monasterio
exire potest cum honesta societate et homagium
prestare et facto homagio quam primum commode potest ad
ipsum monasterium reversagio recurrat. Et curam eius
quibus immergitur quam procuratores earum causas
et negocia earum fieri faciat. 6. l. p. Periculoso.
Monasteria sanctimonialium etiam si cum romana monasteria
visitatores per episcopum arceantur et si non destituunt
ab officio celebrationis reddatur immunes et si laycas
sunt excommunicationis subdatur et a cetu fidelium fiat
penitus alienus. ȝ. h. Monasteria. Monasteria
monachorum vel puellarum non sunt ultra
personarum gravanda nisi tot quanto recipere facultates
et tot quot possit se regere de bonis ecclesie absque

penitencia. 3. d. t. Non amplius Monasterium
ingrediens sem condicti voluit siue in morte siue
in vita omnium rerum et possessionum quas post salute
anime sue detinet dispergendi medietatem ecclesie ad
quam demonstratur penitencie relinquatur. 3. t. p.
Relatum 3. Monasterium peccatorum integre in rebus
alliis quam ei obtulit se ipsa solummodo contrarium probari
non potest. 3. t. n. Cum dilectus Monasterio s.
filia minor xii annorum a parentibus sit tradita
et postea facta maior professionem quam fecit ad seculum
exire non potest. 3. m. n. Cum vir Monasterio
filius annos discrecionis non habens a patre
suo oblatus et bona sua confectis filius filius
annos discrecionis habens habitu religionis voluit
si ad hoc iudicia recepit non ad hoc compellendus
quia sue libere sibi erit eum dimittere et bona sua
quam ipsi ex professione prouenientibus postulare poterit. 3.
n. p. Cum similiter Monasteria non debent
prelati molestare licet possint ea subditis dispensacione
nec sibi ea que data sunt a fidelibus vendicare
3. p. q. Theodosius Monasteria monachorum
ad ea non debet monachi recipi. Preterea
monachi primitus habere peculium et quod habuit
non ab abbate sunt permissum ei a corpore reconcili-
ari alterius et quod in claustro fuit in vetere cum peculio
indigne non perierunt nec oblacio pro eo fiat
nec inter fratres accipiat sepulturam. Item
monachi singuli per villas et oppida ponantur
sed debent poni in aliis coenobiis quam in aliquibus sedibus
maneant. Et si quos exactus propria receptione ad-
dedit ad sacros ordines non ascendat ipse vero
quam recepit officium suspensione mulctetur. Priores
vero in ecclesiis conuentualibus non per manifestam causam
i non nisi mutentur. Si si sunt dilapidatores
si incontinenter vixerint aut si pro alios officiis
inutiles de consilio fratrum fuerint remouendi. 3. p. o.
Regulares Monachi non Monasterium si
propter desolacionem alia vniatur non propter hoc episcopus
perdit ius suum in eos sub quo erat. 3. q. c.
Cum in monasterio Monasteria religiosorum que-
dam ruinam potiunt ordinata ad secularia
dicioris non sunt transferenda quod si regulares
defuerint propter eorum defectum in eis seculares clerici
poterunt ordinari. 3. q. f. Sunt quatuor et
Monasteria sita in dyocesi alicuius episcopi de iure
communi ad episcopum pertinent nisi in parte vel totaliter
sint exempta. 3. q. g. Constitutus Monasterium
subiectum est episcopo in cuius dyocesi est situm nisi probetur
exemptum. Et si abbas sibi commissum fratrum episcopo
obedienciam recognoscat non propter hoc monasterium quod

quod subiectum. 3. q. i. Cum dilectus Militaria arma
dicta qui relicto habitu clericali gestare non erubes-
cunt si a prelatis suis 3º commoniti deponere noluerint
de priuilegio clericorum subsidium aliquod habere non debent
r. v. d. Si audita ma Monete diminucio
non est preiudicare creditores persone qui soluat
tum quantum prius constituit constitutum. Et soluendi sunt
census ad antiquam monetam ad quam institutum fuit
nisi in aliam monete solucionem sit prescriptum. 3. s.
x. Olim causam Monete antique vel eius
estimacionem persone antique soluenda est persona
antique solucionem porrigere petente. 3. t. c. Cum
canonicis Mortuo mandatore expirat mandatum
si mandatarius ante non tradidit non incepit. m. g.
Relatum. n. h. Dicatum Mulieres iudicare non
possunt nec esse arbitre nisi admodum sint excellentes
sue nobiles que alicubi ut in partibus gallicanis
valeant iurisdictionem de consuetudine approbata quam
plerique habere noscuntur. t. l. Dilecti filii
Mulier non est in possessione viri donec conuenta
sit ab eo vel recessum sibi factum petentis non
auditur. r. d. g. Expte in Mulieres de quibus
suspicio sit quod nullus sacerdos retineat. Et si
nec illas quas canones concedunt matrem amitam
et sororem quia instigante dyabolo esset illis scelus
perpetratum repertum. Et esset nulla mulier ad altare
presumat accedere quam presbitero ministrare aut infra
cancellos stare siue sedere. 3. k. Inhibendum est
Mulieres quecumque preter claues ecclesie non
habent vel esse abbatisse non possunt confessiones au-
dire nec benedicere nec esse predicare. t. p. r.
Noua quedam Mulieres autem sedis etiam
iudicibus non citentur ad testimonium perhibendum sed
mittatur tabellio vel iudex veniat si ea necessaria
hoc exponit quam si iudex falsitate et fraudulenter
fecerit excommunicacionis sententia est innodatus. Et mulieres
religiose professionem que degunt sub clausura monasterii
extra suum monasterium non vocentur ad iudicium vel etiam
esse si ad hoc voluntas capituli accesserit. 6. f. d.
mulieres Moniales tua perdere debet vindictam
q. p. Treugas Mutare sit principes cum ecclesia
rerum immobilium si causa racionabilis id exposcat
dando meliorem vel equalem. 3. g. d. Si principes
Mutacio rei ecclesie facta ab antecessore in eo
pulte perpetuo successores potest renouare et emendari. 3.
g. p. Vel commutaciones Mutare non conueniunt
mancipia ecclesie nisi ad libertatem sed ut mancipia
que per hoc ecclesie dabuntur in ecclesie seruitute permaneant
ecclesiasticorum hoc quod conuenta sunt perpetua libertate

Mutue galli qd no pt i altius deduci .6. e. v. Mutue galli

q. d. cu semel deo gsecrata ad huanos vsus trasferri no licet Et absurdu e ut ab eccia sicri digni sermo recedens huane pt obnoxius seruituti .3. q. ii. Mancipia .3. q. vi. c. In nostra
Mutaciones pbendaz de sue fieri no posst pstim pacc pmissa q cu spualia vel co nexa spualibus labem sp gtinet symonie Si aut epus inspexerit causa necessariaz licite pt de vno loco ad aliu trasferre psonas ut q vni loco sut minus vtiles alibi valeat se vtilius exercere .3. q. 6. c. Mutacio. Mutaci pssut eccie sue pretatis 2 possessores eccias eorum possut ad prinitium i prius valentibus pcium exhi bei .3. q. t. Ad questiones. Mutacio bnsficia sua ipa auctoritate pdunt ea n cui eos fuit dis pensati .3. q. v. Cum olim. Mutacio bnfi i si copleta e ex vna pte 2 p altra stat q nu gpleat restitui pz ad sui bnficiu Et ma deceptis 2 no decipientibus iura subueniat .3. q. x. Cu vniuersorum. Mutacio de spualibus .3. q. x. ad tpalia nunq pt fieri .3. q. y. Exhibita. Mutans bnficiu suu cu alio si resignat suppossito no vacare vn impetrus illud no hebit .6. t. v. licet in tua. Sequitur de N

Natalium causa debet p iudicez ecclesie 2 aplico iudicio fini .2. c. c. Tuaz no
Naufragorum bona occupantes nisi restituat excoicentur sicut sut ligati 2 qui nauigantes spoliat simili sina percellant .2. g. v. Excoicacioni
Necessitas no habet legem nam 2 sabbatum custodi preceptum e Machabei cu si culpa in sabbato pugnat Sic p qs sceleris egrotum fregit ieiuniis voti no habetur .2. v. t. Quod non e licitum
Negantis factum per rerum naturam nulla e pbacio .d. t. Bone memorie
Negatiua inducta pt pbari .2. c. v. Tercio loco
Negatiue pbacio duz tm possit pbari affirma gra nos e aliquis admittenda .2. f. c. ad nostram
Negatiua pt pbari quos sine loci publicati attestacionibus pt fluctas testium inducte pbari .2. g. x. Ex tenore
Negocia secularia appellantur indorum spectacula aleacionis tempore lucre muneris dando siue recipiendo negocia secularia causa secularium tractacio pcio aliquid gducere Dotes vel lites iurgia amicorum amicabilia placita secularibus disputacione accepta defensores orphanorum aut viduarum conductores aut pcuratores secularium recipi tpus vbus vel sue esse socialiter vel socii secularem

Natus non dicitur qui statim decessit .e. s. v. naz 2 ego

Nobilitas sibi quedam legem ponit ut debeat qd sponte tenuit exsoluet 2 n i bnficiis suis oemt nichil se prestitisse putet .3. h. v. prudentes

deligere altas aurae . Dumanensi igitur nos pro posito querere sy dehaps vinere velle gulaz 2 ebrietatem sequi. pcedat i iusta ut impias habe negocium i iusto gere 2 aliis deue dica 2 iudici. abstineri .3. y. v. Multa sunt
Negligens amittit suus suum .2. p. f. dilecti — negligens
Nichil e cum scandalo faciendum .2. h. c. nichil prodest — nichil
Notoria iudicialiter ordinem no requirunt .2. l. 3. ad nostram 3.
Notoria cri mina no indiget accusatore neque teste cum tumgi oimes nulla tergiuersacione pt celari vbi aut laborat publica fama apud fide dignos pincipio iusto fiat .3. a. b. Tuanos — Notoria
Nouale appellatur terra redacta noviter ad culturam de qua no exstat memoria q aliquid cultus fuisset 2 q al no erat esse cesual .2. t. q. Quod pnouale — Nouale
Noui operis denunciacio fieri quiq postea edificatur e iure vel in iuria Regalibus et gstitutionibus de moli i desierit qr nulla erat i pprediciud altius e gstruenda .2. l. s. intellexerunt .2. l. t. Cu ex iuncto — Noui
Noui operis denunciacio fieri qui edificans tamen velit qr si in causa succumbat qd sup edificabitur destruetur 2 non e i ope pcedendum i persous fieri fuit desiaria 2 si studens intelligere igitur iuste potest appellari .2. l. v. significabis — eam
Noui operis denunciacio fieri exspectet edificus per 3 menses i quos pbat denuncians opus i sui pprediciuu esse inceptum .2. l. x.
hys cui Nomina debet inscribi debent de modo gstitui inscribi 2 ordines dimicaz et symbolum debent pulliate adoi Et entrasca cius agunis sesimitatibus 2 i mortis angli renatis fonte baptismi instruetur Et sacerdos arbitrari debet primaz 2am quintam excessus penitentes gderez 2 reliquas consecrat y p. p. deus qui eam — Nomina — sae
Nupcie a lxx vsque ad octauas pasche 2 a rogacionibus vsque ad feriis 2 i aduentu non celebrentur .2. c. a. Capella — Nupcie
Nupcie 2c debet bnderac cuius vn pcedos q eos bndicit 2 ab officio 2 bnfo suspendatur .2. g. h. Capellanus .2. g. t. Nu
Nupcias 2as non dz gtrhe q de morte gingis no e certus qd si fecit iurium reddat debitum cum timore si vlterius exigat Si vo certificatus e de vita non reddat non exigat debitum sed dimittat eaz 2 ad suaz redire cogatur .2. g. l. — intro
Dus ac deceptori Nupcias gtrahere pt intro mortuo viro suo qr eaz soluta e a lege viri

Nouale e ager nunc p o passus et .s. s. innouate

Obligari nemo potest ad impossibile. 6. q. iii. Nemo potest
Odio alterius non debet aliquis pregrauari. 6. r. s. Non est
Nullus exemplo durius fraudulentum non sunt
obligati. 8. t. v. Nullus exemplo

sunt. 2. q. 1. super illa Nuptias 2as vidua
contrahens persona non incurrit quia omnis infamia
preterea dicitur cui vult nubat in domino Unde
cum licet post viri obitum infra tempus luctus 1.
vir quoque anni spacium nubat. contra tamen pro te
pro ibi ab apostolo. Item. x. q. m. Cum secundum
apostolum Mulier. S. o. Sequitur de O

Obedientiam nullus debet transgredi pro
quocumque temporali cum spiritualia sint temporalibus
digniora et obediencia melior quam victime
et auscultare magis quam adipem arietum offerre.
q. 6. Illud dominus Obedientiam debet clerici suis episcopis
presertim quibus a quibus sunt ordinati licet pro
hoc teneri non sint. q. d. p. tuas Obedientiam
prestare quia ipso voluntarie aduertent officio comprobabat
non necesse est ut obligaret scripto. p. y. legebatur
Obedire tenetur presbiter sacerdoti quia sacerdotio non
potest sacerdocio sed illi subest. q. c. Solite
Obediencia ubi subiecto cuius de ea agitur non
est attendi in preiudicium rei vel possessoris non
aletur. q. c. Sicut quoniam Obedientiam et reverenciam
debitam debet abbates et sacerdotes diocesana lege
subiectos episcopo exhibere quam pro tunc et ad primordia cum
appellatur se compellit. q. f. et sup. hiis Obedientiam
debent religiosi canonici suis superioribus exhibere
quod si noluerint per eos coherceri possunt et si pro
non obediencia debet de capitulo suo expelli
q. 6. Cum in aliis Obedire tenentur subditi in
omnibus capitulo ministro prelato coram nisi
aliqui pro bono pacis sit acceptum. q. h. hiis qui
Obedire tenetur subditi abbatisse et cogunt
licet eos excommunicare non potest q. 1. dilectus in Christo
Oblationes quas 2m eundem valorem et eandem
mensuram consueuerunt certa recipere ab antiquo eadem
dimensione non licebit et adeandem illi sunt cogendi
Si aut 2m diuersos valores et 2m varias mensuras
illi qui volunt soluere ad minorem non sunt
cogendi ut ad maiorem persoluant quia cum
tamen de vota grauata fuerint a bicio benignius
sint a dominis ecclesiasticis exigenda ne tamen
exactores videantur in eis temporalibus inhiare
3. s. t. excepte contestacio Oblaciones diuersorum
quorumque de proprio et licitis rebus a fidelibus certe
offeruntur quamuis ergo eas presbiteri obtinent
secularem pro dubio quod dominus et sacerdos pro imp̄
tibus sanctorum qui nimis et que accipit et que tradidit
raptoribus et sacrilegis iudicabitur. 7. t. h. Cum
Oblationum nomine continentur quecumque offeruntur ecclesie
quocumque sine in missa vel alio in ecclesia
vel apud ecclesiam. 7. v. b. Cum inter nos

Obligati ad iornnia ut peruatores cruaticos ex-
centores seu actores pupillorum si post deposita
onera actus vite eorum fuerint compulsi in quibus dentur
cum laude dei si postulati fuerint honore munerari
et ordinari alias non debet ordinari quia si ante liberati
ordinantur cum prestituatur. t. m. Magnus est
Obligacio magis sit scripto quam quam verbo. p. y.
legebatur Oberdens mater filium suum sponte ductu
caloris preaccidere dum pudui ut ad aliquod monasterium
transeat in quo peccatum suum penitentia perpetua deploret
Si vero repugnante carnis fragilitate ad hoc inducta
noluerit ei nubendi licencia tribuatur quia tamen ut
in domino nubat vim sui quam inhonesta multos
admittat. 7. c. 8. veniens Oberdens puero
in lecto cum parentibus iacente et non apparet utrum
a patre vel matre oppressus sit vel suffocatus vel
ipsa morte defunctus non debet inde iure parentes sanari
uter eorum sit pena quia aut eos non latet esse
ipsius pueri suffocatores sive debet se quem delinquisse
quod aut eum amore penam indicat quoniam
purgat in pane et aqua. 7. c. t. de infantibus
Oberdens mater puerum furore dyabolico accepto
si alios pueros habeat non in amicis pro separanda
si alio quoniam puniendum et que pro scelere penam
luat. 7. c. v. Intelleximus quod tu Occulta beneficiorum
collacio licet sit suspecta tenet dummodo alias
legittime facta probetur vel ut ecclesiastica beneficia
sine diminucione conferantur et si prelatus aliquid sibi re-
tineat symoniam committit. 3. f. f. Ut nostrum
Officiali excommunicato ex aliqua racione et illi qui
vices eius gerunt sententiam hanc excommunicacionis vinculum
non astringit cum non conuincat ob id officiali archi-
diaconi quod auctoritate seu districtio pro eo quod suum officium
exercet non arctatur. Etiam si quis ipsi gerendo huiusmodi vices
agunt eo tali excommunicato manente si presidendi
tam ab eo susceperint non sunt obtinere vigorem
6. c. t. Romana ecclesia Officiales habent causas
generaliter iudicare et in eos causa cognicionis transferunt
per commissiones generales sibi factas potestatem tamen inquirendi
corrigendi et puniendi aliquorum excessus seu
aliquos a suis beneficiis vel administracionibus
amouendi transferri non debet in eundem nisi specialiter hec
sibi committantur. 6. c. v. licet in officiales Officialis
episcopi aut vicarius generalis beneficia conferre non
possunt nisi beneficiorum collacio ipsis specialiter
sit commissa. 6. c. x. Cum in generali Officialis
episcopi si recusetur debet eo recusatore coram episcopo
ventilari licet ad ipsum ab eodem officiali nequeat
appellari. 6. d. c. Si quis vrum Sit est si delegatus
episcopi recusetur recusacio coram episcopo si probanda
ibidem. 3. i. q. vrum Officialis archiepiscopi non potest

Marginal notes (right margin): obligacio; mater oberdens; occulta; beneficia; symo; officialis. (Left margin): oblaciones.

auctoritate ipsa per dyocesis suffraganeorum iudicando nisi
ad eum fuit appellatum quia in causis per appellationem
devolutis ad ipsum iam iurisdictionem nostri obtinendo
nec excommunicando vel puniendo attemptet suffraganeos
archiepiscopo in provincia convenit. G. d. v. Romana
Ordinatio restringi et favores convenit ampliari. G. q.
odia x. Odia. Ordinatio mea tangens debet ab omnibus
omnes approbari. G. r. m. Quod omnes Ordinatio mea prohibet
contraveniunt ex illo quod prohibetur. G. b. a. Cum quis
obprob Obprobrio in eis respicias quod est tripliciter vel quam
plerumque fieri consuevit. G. b. g. Inspicimus in
omnes Omnes sententias scripture dei et commodi. G. b. r.
ordinans Cum sententia Ordinans pro materia in primam sibi fact
sed de alijs factis scientiae que ordinibus nostris
non indiget pro eo quia sunt presbiteri ubi omnia
eius adnotata succedunt sed non possumus eorum ordinibus
indigentiam quos cum ministri sumus undique nos
mala nostra perturbat. 3. t. y. Cum Marthe
ordinatus Ordinatus confirmatus non dicitur pro electus fuit
confirmandus dispensatione tamen potest promoveri. c. o. Cum dil
Ordinatus in die consecrationis sue excepto papa non
potest aliquos celebrare. d. p. Quod sicut Ordinari
subdyaconos in diebus dominicis et sabbato penthe-
costes nulli liceat nisi romano pontifici. g.
n. Subdyaconos Ordinare sacri tamen in sab-
batis quatuor temporum et sabbato sancto et vi-
gilia pasche celebrantur nec obstat consuetudo
contra institutionem canonicam quam penitus est improbanda
nisi multitudinem peterentur licet alijs temporibus
ordinati deponantur et ordinatores puniantur
auctoritate ordinandi. g. o. Sane sicut Ordinare
minores in diebus dominicis et precipuis festis
licitum est episcopis conferre scilicet unum aut duos Sed
ad subdyaconatum non in quatuor temporibus aut in sabbato
sancto vel sabbato ante dominicam de passione illi
episcoporum presbiteri non licet aliquos ordinare
g. p. De eo quod Ordinatum debet criminis
publicum et impedimentum promovendi Si autem occultum
est non repellatur si admonitus noluit abstinere
et ut ratione dicitur prohibetur. g. q. Ceterno Ordina-
ri non debent religiosi contra prohibitionem sui prelati
secundus in clericos secularibus Corona non in sublimitate
graduum sed in amplitudine virtutis acquiritur regno
dei. g. r. Ad aures nostras Ordinato episcoporum et
suffraganeorum a tertius ex iussu archiepiscopi fieri
metropol' debet metropolitanus vero ab omnibus suffraganeis
consecretur et ordinetur. g. b. Si archiepiscopus Ordinare
non presumat episcopum metropolitanum sine tribus

vel duobus episcopis comprovincialibus nec etiam episcopi
sine metropolitani permissu ita tamen quod alij episcopi
comprovinciales admoneantur epistolis ut suo
responso significent consensisse Et si inter eos
aliqua dubitatio fuerit metropolitanus maiori numero
consentiat. g. t. Nec episcopi Ordinatus extra statuta
tempora tam ordinans quam ordinatus sit suspensus
tam diu donec a papa restitutionis gratiam consequatur
g. v. Cum quidam Ordinari non debent latini a
grecis nec econverso ne ritus varij misceantur
g. x. Cum secundum Ordinatus in sacerdotem in modes-
tis ad quod tenuerit de alio missa rursus ad primum
missam in sacerdotio ministrabit. g. y. Ex parte
Ordinatus grecus episcopus latinus subiectus a greco
pontifice sine licentia episcopi latini iurisdictionem
ei ordinis executio est suscepta Si vero de licentia
sui presulis a greco pontifice et minores grecorum
fuit ordinatus licet culpandus sit episcopus latinus
quod clericos suos a greco facit episcopo ordinari ordi-
nes minores ab eo tollerantur impedire non debet
ab executione ordinum talis susceptorum. h. a. Ex
translatione Ordinatus a papa sine episcopi licentia
ad ordines superiores non promovetur. h. b. Cum in
Ordines duos sacri ordines conferri non potest una
die vel duobus diebus continuatis ieiunio si sine
scientia fuit tunc ordinans puniatur in quo deliquit
a collatione ordinum Ordinatus vero ab executione
officij sacerdotalis remaneat suspensus. h. c. Lit-
teras nostras Ordinans puerum XIII annorum in
dyaconum a collatione ordinum suspendatur et ordinatus
ab executione officij dyaconatus usque ad etatem
legittimam suspendatur et ordinans compellatur per
ex ut provideat puero de ecclesiastico beneficio competenti
h. d. Vel non est Ordinans sacros plures
dare uni eodem die non potest episcopus etiam ad hoc
archiepiscopo licentiam concedente quod si fecit ab ordi-
nandi potestate sit suspensus tam diu donec apostolicam
meruerit gratiam obtinendo. h. e. Dilectus filius
Ordinari extra tempora statuta non est eos dubium
crismatis recepisse unde pro transgressione imposita
eis pena competenti possunt in susceptis ordinibus
ministrare. h. f. Consultacioni Ordinari vel or-
dinandi post penam non debet impedire in iam
susceptis vel suscipiendis ordinibus propter crimina
occulta quam preter adulterium periurium homicidium
vel falsi testimonium hec vel ante conversionem perdiderit
Cum si non penituerint monendi sunt et sub inter-
minatione divini iudicij obtestandi ut in receptione
sue dampnationis in susceptis etiam ordinibus non ministrent

h. g. Queritur si ordinatus aliquis in officium
dyaconi vel presbiteratus archidyaconus qui assistit
episcopo dicit postulat sancta mater ecclesia hunc subdya-
conum vel dyaconum ad onus presbiteratus assumi
et nos interrogante episcopo si eum cognovit esse dignum
scilicet iudicet quantum humana fragilitas nosse
sinit et scit et testificatur illum ad huiusmodi onus
officii esse dignum et in hoc tamen non peccat dum
modo contra conscientiam non loquatur quia non super asserit illum
esse dignum sed in quantum humana fragilitas nosse sinit
Cum illum quem indignum esse non novit dignum
debeat estimare nisi de indignitate ei constat constaret
quia tunc metropolitano per quem ad huiusmodi scrutinium
veniatur secrete intimaret. h. h. Recepte tua
Ordinatus ab episcopo qui renunciavit loco suo et rogatus
ab aliquo alio episcopo ut ordines conferret talis episcopus qui
renunciaverat licite potest ordines conferre sed aut cetera
Si autem talis episcopus rogatus qui renunciaverat loco et
dignitati simul aliquis ab eo ordinatus fuit in
sacris ordinibus vel etiam in sacris ignorans
cum eo dyocesanus potest dispensare. Si
autem alii episcopo scienter ordines sacros receperit
execucionem officii non habebit quia indignum se fecit
h. i. Requisitum Ordinatus qui recepit ab episcopo
excommunicato ignoranter per episcopum eius potest dispe-
sari cum eodem. h. k. Cum clericus Ordinatus sacerdo-
tales debet habere albatus decanus et preposita qui
presbiteri non sunt decanus vero archidyaconus tenetur
fieri dyaconus qui vero archipresbiteri presbiteri aut
dimittat honorem tamen ... per aliquem iustam causam prohi-
bente presbiteri aut dyaconi esse non potuerit per
laicos eorum committat. h. l. Ut albatus et
Ordines recipere compellantur clerici ecclesie ... tenentur
et valetudinis causa dummodo ydonei sint per amissionem
locorum et beneficiorum suorum. Et si clerici pro-
pter defectum maiorum ordinum pretextu consuetudinis sunt
sit indignos esse statuitur ... inferiores in eorum quorum
sit vita probabilis promoveat episcopus nisi ordinari
... tamen ... aliis ... ecclesie
valde valeas sint eos auferat beneficia et
aliis canonice conferat. h. q. Cum vos Ordinari
non debet medicus qui habet remorsum conscientie quia in
egro per mortem propter eius negligentiam subsecuta
Et cuius mortalitatis ... non impedit me-
dicus ipsum ordinari presertim solertem et tradicio
aut ... h. r. Adauctos nuper Ordinata
ad sacros ordines sine tytulo ab ordinatore
licite petunt beneficia et tenetur eis beneficia providere

nisi tunc postea reddidit se indignos. j. a. De-
cepimus Ordinandi diligenter sunt examinandi cum
ordinator malos ministros non expediat habere
quia sanctus Gregorius maxime in ordinacione sacerdotum pau-
cos bonos quam multos malos habere ministros
quia si cecus cecum ducat ambo in foveam delabuntur
Et quamvis ydonei ad regimen animarum vel in sacerdotes
assumi non debent. j. b. Cum sit ars Ordinatus
in subdyaconatum sine manuum impositione et
confirmatus non consignatus sed oleo delinitus non iterat
sacramentum sed supplebit quod incaute fuerat pretermissum
j. c. pastoralis. Et cum presbiteri et dyaconi ordinantur
sine manuum impositione obmittatur statutis temporibus
suppleatur. j. g. Ex presbiteri Ordinari non debent
illegittimi nisi in ordine monachorum sint professi
vel in congregacione canonica regulari sit vincendo
prelacionem vero tales illegittimi nullatenus habeant. j. h.
Ut filii Ordinari non debent causa pendente
decime acceptatur. z. h. v. Non debet Ordinari
ullius debet nisi probi in vite moribus sit promissum
aliter tamen probi ordinatus providere. z. v. l. Non liceat
nisi talis ordinatus de qua vel propria hereditate
subsidium vite possit habere. z. v. n. Episcopus si aliquem
Ordinatus ... ad sacros ordines sine titulo et nomine
presentate successor eius compellitur in victus vite
providere donec competens beneficium fuit consecutus si ab
eo exactatus sufficiens sit ... z. e. c. Cum et apud
Ordinari presbiter licite ad sacros ordines sine tytulo
qui de patrimonio suo habet quia honeste valeat susten-
tari et si non dum sciudit etiam ad beneficium assecuti dummodo
aliud non obstat. z. e. t. Cum quibus Ordi-
nari ad sacros ordines nullus coniugatus assumi
debet nisi ab uxore absolutus vel voto continencie sint
obligatus. z. o. h. Coniugatus Ordo sacer impedit
matrimonium contrahendum et dirimit iam contractum. K. b. b. De
dyacono Ordinatus michi episcopo dare debet nec per
notarium eius per calamo aut voce vel sigillum nec est
exigi debet. t. a. h. Inordinando Ordinari nunquam
debet qui dictum officium execuit aliquod antequam debitos
ad hoc ordines suscepisset propter temeritatem eius etiam
de ecclesia abiciatur. 7. k. q. Si quis Ordinem
sacerdotales non habens et missarum celebraciones exerce-
ns ad sacerdotis officium nunquam promovendus. Ab iuste
non est ordinatus excommunicato biennio vel triennio sit
suspensus de beneficio aut habito misericordiis agatur
cum eo ne sustentacione privatus ad seculi negocia
revertatur. Salubrius tamen esset ut ad regularem vitam
se duxit transeundum. t. k. r. Ex litteris Ordi-
natus ... ignoranter ordines recipiat pretermisso

Ut si de diacono subdyaconus factus et presbiter promotus
tali pretextu negligentia dimissis competenti condigna penitentia
quam patrata que non intelligatur suscitatum quod factum esse neces-
sarium ipsum in dyaconum ordinare potest et in ordine sacerdotis
ministrare penitentia peracta. extra. eodem titulo. Tue litere. Ordinatos
furtive recipiens si quando hoc fractus excommunicacione lata
erat nisi religionem intraret vel papa dispensaverit de predictis
nec in susceptis ordinibus ministrare potest nec ad superiores
potest ascendere. Si autem nulla fuit sententia lata tunc
episcopus in promocione ipsius ad sacerdotale officium con-
digna sibi satisfactione imposita potest dispensare
extra. eodem titulo. Accedens. Ordinatos minores et subdyaconatum
eadem die recipiens ministrare tamen in receptis ordinibus
penitentia peracta celebrare. Si non religionem intraverit et
ibi fuerit conversatus in ea potest cum eo abbas in
maioribus dispensare auctoritate ipse. extra. eodem titulo. v. Cum in
Ordinatos duos sacros furtive recipiens et per
episcopum per excommunicacionem suam fuit inhibitum ne quis
sit ad duos ordines sacros suscipiendos ingereret
Cum tali nisi religionem intraverit in qua religiose
peracta penitentia et conversatione laudabili ex licencia apostolica
episcopus potest cum eis dispensare alias non nisi plenius
potestate. extra. eodem titulo. x. Promovent nobis. Ordinare
non debet episcopus aliquem ultramontanum clericum nisi ab
apostolica sede speciales litteras haberet vel ab episcopo
eciam dyocesis traxerit originem ordinandi vel
eciam dyocesis beneficiatus extiterit. et qui aliter fecerit debet
esse suspensus et absque spe dispensacionis debet remanere
nisi ab apostolica sede dispensacionem obtineret. Et ordinatus
debet penitentia condigna puniri licet ex primario
absque speciali licencia ipse cum tali ordinato dispensare
debent vel suas litteras eis tradit per quas cum
ipsis debeat dispensari. Clem. c. i. Sepe contingit
Ordinatos alios clericos exemptos absque superiorum
ordinandorum licencia et facit seu affectata ignorantia
clericos ordinatos a collacione ordinum per annum sunt
suspensi et interim clerici eorum in illo anno absque
eorum licencia a vicinis episcopis possunt ordinari
Clem. c. iii. Eos qui clericos. Ordinandi licenciam extra
dyocesim suam possunt dare clericis ordinandis episcopi eorum
vel eorum vicarii in spiritualibus generales vel sede
vacante capitulum seu is ad quem tunc episcopis administracio
spiritualium noscitur pertinere. Inferiores non prelati reli-
giosi vel alii nisi eis a sede apostolica specialiter sit indul-
tum vel officialis episcopi clericos et subditos suos
a quo volunt episcopo ordinari huiusmodi nequeunt licenciam
impertiri. Religiosi non exempti superioribus et non exemptis
porcionibus deputati superiores et eorum socii possunt
a locorum dyocesanis quando ordines moviant in ipsis porci-
onibus ordinari licite licet non sit de ipsorum dyocesi

ordinandi. Clem. c. iii. Cum nullus. Ordinatus nullus esse
potest episcopus consecrari qui defectum patitur natalium seu il-
legittimus et beneficium cum cura non tenet alias cum
illegittimus potest obtinere dummodo sit ille beneficium super
quo per ipsum episcopum valeat dispensari. Clem. c. [illegible]
Is qui defectum. Maiores tamen ordines et beneficium tamen
curam tamen virum ex dispensacione ipse potest obtinere
libri vi q. Ordinato aliquo sine tytulo ab episcopo
Cum eciam episcopus loca quemquam potest vices suas ut
ordines celebraret sine expressione nominis et persona
tamen iste eciam episcopus potest ordinato ab eo providere
tenebitur de aliquo competenti beneficio. Si autem personas
certas expressit eas ordinare inter quas sit aliquis
sine titulo tunc ipse committens est ad provisionem
huiusmodi obligatus. Hi autem quibus a dyocesanis
datur licencia ut possint a quo voluerint episcopo ad omnes
sacros ordines promoveri non quod ordinant si qui
obtinuit licencias cum eam dant non deant tytulum
non habeant ad premissa sit tytulo non tenent obli-
gati. Clem. eodem titulo. Si episcopus. Ordinandos per alium
visitari permittat licet ipse ordinaturus tenet illi et
alios necessarios providere tamen qui visitatur ministrare
teneretur expensas victualium visitanti. Cum et
apostolica? non sit magis sed ab eo mittatur talia
per que spiritualia serviant. Si autem ordinarius
cum persona non visitat nichil ab hiis qui
pro illis per quem visitat sumit visitanti exigere
poterit aut debebit. Clem. c. c. Si episcopus. Ordina-
rius in quolibet loco sue dyocesis non exempto potest
vel per alium potest pro tribunali sedere eos ad eorum
forum spectantes audire personas eciam eorum crimen
excessus causa exigit capere ac carceri depu-
tare. Clem. c. d. Cum episcopus. Originale peccatum Originale
remittitur parvulis quibus sacramentum baptismi valide
confertur licet non intelligat vel credat parvulum
quia originale peccatum absque consensu contrahitur. Actuale autem
cum consensu committitur. Originale autem peccatum sine consensu
contrahitur sic sine consensu per virtutem sacramenti baptismi remittitur baptismus
Actuale autem peccatum cum consensu contrahitur sic sine consensu non
relaxatur. Sed amentibus adultis et dormientibus
si eis confertur baptismus non remittitur eis originale
nec actuale peccatum ymmo nec eis imprimitur karacter
primitus nisi prius habuissent propositum baptizandi
et prius continuum gessisset. Sed ille qui numquam
consentit sed penitus contradicit nec rem nec caracterem
suscipit sacramenti quia plus est expresse contradicere quam
minime consentire. extra. de bap. c. Maiores ecce

Pactu d[icitu]r qn pt ptes ex pact[o] quemed ffi bu[n]a
legibus et canonibus approbata de[rogant] pactu q[uo]d
pactu fecit c. t. f. pactu d[icitu]r

Pacta legittima sut fui[n]t suada et
transgressores p[ro]cedit et sut pumedi q
v. Antigonus Pactu q[uod] ab i[ni]cio
non valet confirmacio p[ro]cedens fecit t[ame]n validu
q. g. Canonicus Pactu no valet p[ro]p[ter] q[uo]d bn
ficiu ecclesiasticu p[ro] pecunia debet resignari q. v. Su
per eo Pactu no v[idet]z desuete dedo p[er] mortem
plati i[n] sp[irit]ualib[us] eccl[es]iam cu[m] tale pactu i[n]iquu
z et pcis canonibus i[ni]micu et eo no d[ebe]t aliq[ui]s
tolleri. q. x. Accepimus Pactu personis
augende istis q[uo]d p[ro] i[d] gesterunt z eccl[es]iam d[ebe]t illa
p[ro]uidi et alie canonice puni. q. y. Cu clerici
Pactu no tenet p[er] q[uo]d una eccl[es]ia rem suam
locando vel feudi gerendo iur[is] alterius eccl[es]ie
derogaret p[ar]rochialis. r. a. plerique Pactores
sete p[ro] q[ui]busd[am] sp[irit]ualib[us] obtinendis nullius pe
nitus sut momenti Et ex pactu turpe
vel rei t[em]p[or]is a[ut] i[m]possibilis de iure uel de facto
nullam obligacione[m] inducit. r. b. pactores sete
Pactu de no recipiendis ad sepulturam eccl[es]iam
z suadet. S. e. h. pactum cu Pactu p[er]
q[uo]d aliqua filia fecit du nuptui tradebatur ut
dote contenta nullu[m] ad bo[n]a p[ro]pria regressum
habe[re]t q[ua]mvis lex civilis i[m]p[ro]bet si t[ame]n iura[men]to
no vi nec dolo p[ro]stito firmatu fuit ab ead[em]
domo suad[ere] debet cu no vergat i[n] eterne sa
lutis dispendiu nec redu[n]det i[n] alterius detrimentu
S. e. i. Quamvis pactu Pacta p[re]dictoru et
more ac aliorum mediacione fecit et appba
ta de sui[s] q[ua]ntum i[n] p[ro]p[ri]o et assensu dum
t[ame]n alias sunt licita et honesta debet ab
ipsis fratrib[us] et locis i[n] q[ui]b[us] facta fuerunt p[er]petuo i[n]
violabiliter obs[er]vari non obstante q[uo]d i[n] capi
tulo vel ministri a[d] ipsos g[e]n[er]alis seu p[ro]vincialis
p[er]uenerunt no i[n]tervenit i[n] eisdem assensus licet
ex ab ipsoru[m] ca[pitu]lis p[ro]uincialib[us] vel g[e]n[er]alib[us]
ceratur approbata S[ed] cu[m] q[ui] p[ro]cedit ap i[n] hys
i[n] p[re]dictis facta fuerunt antea et ea no
p[er]petuit vel assenso. S. e. k. Cum ex eo
Pax p[er] quos refo[r]maretur et h[ab]ita fo[ve]atur
et ep[iscop]i ad solu[m] deu[m] et ad salute[m] p[o]p[u]li h[abe]ntes
respectum o[mn]i trepidacione[m] postposita ad pacem
studeant tenenda[m] sibi co[n]sil[i]u[m] et auxilium
p[re]beant nec h[ab]eant alicuius amore vel odio p[re]t
mittant At si q[ui]s i[n] h[oc] ope[re] tepidus i[n]ventus
fuerit dampnu[m] p[ro]p[ri]e dignitatis incurrat q. p.
Treugas Pace et securitate debent gaudere
p[res]biteri monachi et conversi peregrini mercatores et
rustica i[n] agricultura e[u]ntes et alia q[ui]b[us] arant
et q[ui] semina portant ad agru[m] q. q. Innovam[us]
Palium no tradit[ur] [nisi] ap[ostolus] electo i[n] archiepiscopum palliu
nisi p[ri]us p[re]stet fidelitatis et obediencie iurame[n]tum
vel[ut] palliu[m] accipiendo z dec[or]e s[an]c[t]i petri et
vestis eo intelligat se esse membru[m] eius
et eo debet servare formam eccl[es]ie fidem obedia[nci]am
et unitatem c. n. Significasti Pallio non
recepto archiepiscopus p[ost] c[on]firmacionem electionis
sue licite mandat suffraganeu[m] suu[m] c[on]secrare
c. v. Suffraganeis Pallio no recepto
no licet archiepiscopo c[on]vocare c[on]ciliu[m] conficere
c[ri]sma dedicare basilicas ordinare clericos
et ep[iscop]os c[on]secrare. d. p. Quod sicut ex litteris tuis
Palio uti pt archiepiscopus in q[ui]b[us]dam eccl[es]iis sue
p[ro]uincie S[ed] ult[ra] no pt et h[oc] solu[m] du[m] missa[rum]
celebrat i[n] s[ol]e[m]pniis contigit eccl[es]iam eccl[es]ie p[ro]uen[ire]
tue eccl[es]ie licite pt. f. h. Cu sit Palium
suu[m] archiepiscopus alteri archiepiscopo commodare no
pt Cu paliu[m] p[er]sonaliter no t[ra]nseat si quis
cu eo debet sepeliri. f. i. Ad h[oc] q[uod] [illegible]
Paliu[m] designat plenitudine[m] pontificalis
officii Unde ante eius recepcione[m] no debet
quis archiepiscopus appellari. f. k. Nisi specialiter
Palio s[ummu]s utit[ur] romanus pon[tifex] i[n] missaru[m] sollep[ni]
nys et ubique uti[tu]r q[uia] assu[m]ptus z i[n] plenitudine[m]
eccl[es]iastice potestatis Alii aut[em] so[lu]m i[n] suis eccl[es]iis
i[n] q[ui]b[us] iurisdicionem eccl[es]iasticam acceperunt et c[er]tis dieb[us]
i[n] q[ui]b[us] festivis et solempnib[us] uti debet q[uia] vocati
s[unt] i[n] partem sollicitudinis no i[n] plenitudine[m] potestatis
f. l. Ad honore[m] dei Palio archiepiscopus no pt
uti ex[tra] suam p[ro]uinciam nisi degressu[m] dyocesam
i[n] p[ro]p[ri]e licencia specialiter eccl[es]ie si h[oc] h[ab]eat consuetudo
f. m. Ex tenore Palio uti pt archiepiscopus
ubicu[m]q[ue] fuit i[n] missaru[m] celebracionib[us] c[er]tis
dieb[us] sollempnib[us] p[ro]uincie sue. f. n. Cum sto
Palio et sandalis archiepiscopus i[n] missaru[m]
celebracione no s[olu]m uti debet et eciam i[n] sua q[ua]m
i[n] aliena dyoc[esi] pt absq[ue] pallio et sandalis
celebrare sed solu[m] dieb[us] illis q[ui] expressi sunt
i[n] p[ri]vilegyis eccl[es]ie archiep[iscop]i. f. o. Licet de vitanda
Papa esse no pt nisi a duab[us] partibus papa
cardinalium eligatur Si aut[em] aliter electus fuit
a 3[ci]a parte cardinalium p[ro]p[ri]am se gessit talis et eos
q[ui] ei c[on]senserunt et q[ui] eu[m] receperunt excommunicacionis sunt
sut ligati et tocius s[a]c[r]i ordinis p[ri]vacione
mulctetur Ita ut viaticu[m] eois ex[cept]o nisi
t[ame]n i[n] ultimis denegetur Et si no resipiunt
cu Dathan et Abiron quos terra vivos ab
sorbuit accipiat porcionem Et se si a pauoribus

Patres dicuntur omnes ascendentes .ff. de v. s. Nam (?)
e rex

quando a duabus partibus aliquis sunt electi ad apostolicum
officium is maior concordia interesse (?) illa certe assumatur
et pene predicte subiaceat si humiliter noluit abstinere
c. p. licet de euitanda. Par in parem non habet
par imperium. d. g. innotuit
paro Pars eiusdem que suo
non congruit uniuerso. ix. b. ti. Quas dudum
pastor Pastor non excusatur si eo nesciente lupus
comedat oues. c. v. q. .i. Summus canon c. ff.
patriarcha Patriarcha non cognoscat de causis subditorum archi-
episcoporum vel episcoporum suorum nisi per appellationem ad ipsum deferatur
vel nisi sibi aliud ex consuetudine vel privilegio
competat spirituali p. f. duo simul. Patriarche post
papam super omnes prelatos et alias ordinarie
potestatis optinent principatum vt post Constan-
tinopolitanum primum Alexandrina secundum Anthiochena
tertium Iherosolomitana quartum loci obtineat sunt ista
cum suis ipsa dignitate Ita quod postquam patriarche
eorum a romano pontifice receperint pallium quod est plenitu-
dinis officii pontificalis insigne prestito sibi
fidelitatis et obedientie iuramento ipsi suis suffraganeis
pallium id possunt [illegible] largiri recipientes pro se pro-
fessionem canonicam et pro romana ecclesia sponsionem obedientie
ab eisdem dumque sibi crucis vexillum ante se fe-
rant vbique desuper nisi in vrbe roma et vbicumque
summus pontifex presens extiterit aut eius legatus
vtens insigniis apostolice dignitatis In omnibus
aut patriarcharum prouinciis eorum iurisdictioni
subiectis ad eos cum necesse fuerit appellatur salvis
tamen appellationibus ad sedem apostolicam interpositis quibus est
ab omnibus humiliter deferendum c. x. m. y. Antiqua
patronus Patronum se reputans bona fide dum possidet
sua presentatio robur habet. d. d. Querelam quam
Patronus laycus non potest esse per se post eos in ecclesia
collegiata prelatum eligere c. q. Sacros. Patronus
nunquam ius habet ad ecclesiam presentando quam eiusdem in
consensu. s. p. dilectus filius. Patronum vero presentatio
debet cuicumque alteri auferri si in sua presentatione
firmiter permanet. ix. c. t. Cum bertoldus Patronum
monachi debet vicariis suis parochialium ecclesiarum
de prouentibus ecclesie assignare tantum quod sufficienter
habeant vnde viuat et sua capella possit
supplere. z. b. x. de monachis quod Patroni non
obstante consuetudine contraria debet rectoribus parochi-
alium ecclesiarum de prouentibus ecclesie congruam portionem
cura pro assignare. Et hoc ecclesiarum parochialium presbiter
non per vicarium debet illi deseruire in ordine quem
requirit alius cum prima ipsius sine non sit annexa
prebende vel dignitati tunc in hoc casu cum oportet
eum in anno certo deseruire in ipsa parochiali ecclesia

Causa iuris patronatus coram seculari iudice
tractari non debet. z. v. c. quanto domina

ydoneum et perpetuum habeat vicarium canonice
institutum qui ecclesie congruentem habeat de ipsius
ecclesie prouentibus portionem. vnde dicitur de prouentibus ecclesie
pensionem aliam in strictius (?) assignare. z. c. v. Ex-
tirpande contentionis. Patroni religiosi insti-
tuendos ad curam debent episcopo presentare notos
ydoneos bone fame ut illi instituendi de
plebis cura episcopo tradant. Ipsis vero religiosis
pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Et
institutos vero remouere non audeant absque consensu
episcopi. Nec etiam regulares excommunicatos vel nominatim clau
interdictos admittant aliquis ad diuina. z. c. b.
In laterano concilio. Patroni non possunt promittere
beneficia vacantia. Et dicta vel inducta pro-
missio facta patronum de beneficio vacante non
tenet. z. c. t. Cum dilecta in Christo. Patronus si
construat quod eiusdem ecclesie constat vnius religi-
osis asseritis (?) presbiteri quod simile est consuetudine videtur ius
presentandi et eiusdem asserit quod tempore obtinet
in eadem ut si fructuum eiusdem ecclesie aliquam portionem
recipiat in eorum vsus illa portio conuertatur Sed
ut episcopi donatione post legittima consensio est sui explicit
requirendus. z. l. d. Pastoralis officii. Patroni
non possunt ipsa auctoritate clericos ecclesiarum filiorum suorum vel
filii aetatique possunt casus. z. r. g. Consuluit
Patronatus non potest dedi in hereditatem vnus si
ius eorum discordias non possunt tamen dum in ecclesia
eiusdem maiori solempniter iudicetur donec ad
concordiam redeat et ecclesia sacerdotem canonice
habeat. z. q. p. perlatum. Et si contingat patronos
prestandi (?) discordie ut noluerint eam sub vno presbitero
presentare Episcopus si aliter non potest ipsi consilio tunc
tollat inde reliquias atque eiusdem ecclesie claudat
hostia ut parce (?) iniuriam nullus in ea celebret
antequam vnum eligant presbiterum quem sacro (?) facto sit
ydoneum presentare. z. g. q. Quicumque ecclesiam
Patronatum pertinens ad plures si se diuiserit
ille preferatur ecclesie quem maioribus iuuatur meritis
et pluriorum eligitur et probatur assensu. Sed autem
si scandalo esse nequiuit tunc episcopus ordinet ecclesiam
prout melius eam secundum deum viderit ordinandam.
z. c. meriti (?) si patronum laicum sit Si clericus tunc
in vi mensibus et ad ipsum esse spectat. Si de iure
patronatus contentio possessorie (?) causam pro eo contendit
sunt aliquos. z. q. r. Cum in quibusdam. Patroni
layci ecclesiarum quod in ecclesia instituunt et destituunt
vel reparare vero admittunt absque auctoritate episcopi. Et
clerici qui institutiones laycorum receperint communione
priuentur et si perstiterint a ministerio ecclesie et ordine

deponatur. 3. q. c. Preterea. Patronus laycus si successive presentavit duos et secundus ab episcopo institutus
valet institucio. Et si layci clericis vel collegiis
de concessionibus vel donacionibus institucionem concesserint
si habet verba vel similia concessi vel dedi ecclesiam et
presentacio tamen facta sine consensu episcopi non accessit
nichil agitur ut quia ius non datur habet quod ab illo
datur quod non potest de iure dare. 3. q. t. Quod autem.
Patronatus emi non potest unus si quo contractu fecit
ut primus quod eius ecclesia vacaverit presentet alius
presentacio cassatur ac per hoc potestas ipsius spoliando. 3. q.
v. Cum a clerici. Patronatus annexus ville que
ad firmam est concessa ad eum presentacio devolvetur in
contractu quod potest contractum. Vel ius patronatus si non
fuit exceptum cum universitate transibit in eum in quem
transit universale dominium. 3. q. x. Ex litteris.
Patronus laycus si clerico ~~vel religioso loco~~
vel religioso loco ecclesiam concedit si consensu episcopi
vel religioso loco non obstante tali concessione quod non tenet libere ad
eam cum vacaverit poterit presentare et eam de consensu
episcopi alii conferre licet tamen religioso loco ius
patronatus concedendi liberam habeat sine consensu episcopi
facultatem. Et si ius patronatus ecclesie vacante reli-
gioso loco contulit et ab eo presentacione facta loci
eiusdem fuit in ipsa ecclesia institutus eius institucio et
vigorem iuris contradicenda. 3. q. y. Illud pretendi.
Patrono mutato [illegible] ecclesie non mutatur
novus patronus quousque ecclesia vacet non
poterit presentare. 3. K. a. Auctoritate. Patronus
si concedit clerico ecclesiam episcopo nesciente aut
laycos si concedit et postea prima ducitur alium ad
non consenciente et postea prima ducitur alium ad
eandem ecclesiam episcopo reputat et clericus idem ad patrones
patronum ab episcopo institutum talis institucio stare
debet et prima concessio nulla fuit non enim licet la-
icis clericos in ecclesiis presentare sine ordinacione.
3. K. b. Cum laycus. Patronus laycus si concessit
ecclesiam monasterio episcopo incompulso tales religiosi non
possunt retinere eandem nisi cum consensu episcopi vel nisi
legittime prescripserit aut postea consenserit. Cum enim
laycus non possit in alios nisi ius quod habent
transferre. 3. K. c. Cura pastoralis. Patroni si
ad ecclesiam vacantem infra tempus debitum non presentaverint
tunc episcopus ordinabit ecclesiam. 3. K. d. Si vero.
Patronatum de novo a monasterio per antiqua privi-
legia acquisito iura episcopalia que habebat in ecclesia ac-
quisita non sunt hoc minimus. Vel si ius pa-
tronatus ecclesie devenerat et transeat ad exemptos
propter hoc ius episcopale non leditur. 3. K. e. Cum secularis.
Patronus potest ius suum alteri dare. Sine tamen
alicuius consensu nullus debet ecclesiam occupare et que gerit

fecit restitucionem compellatur. 3. K. f. Ex insinuacione.
Patronatus vendi non potest quia est spirituali annexum.
3. K. h. De iure. Patronus ecclesias vel decimas
sine consensu episcopi vel pape ecclesiis vel locis religiosis conferre
non debet et si quis eius improbitatis vel avaricie tante
contencione voluerit contraire potestati micietur et quod
offenderit eius licencia offeratur. 3. K. i. Nullus.
Patronus clericus episcopus in ecclesia alterius diocesis ydo-
neus presentatus ab eo debet admitti et institui. 3.
K. k. Significasti. Patronatum possidens si presentet
aliquem tenet presentacio licet ab eo postea evincatur
cum autem nunc possidet nunc prius habet licet asserat se
habere suam presentacionem nichil valet. 3. K. l. Consulta-
Patroni consensu non requiritur quo ad hoc quod collacio
ecclesie facta monasterio consenciet. Vel licet in donacionibus
ecclesiarum requirendus sit et expectandus patronorum consensus
quia tamen ecclesie in auctoritate pervenerunt pontificalem
credi non potest. 3. K. m. Suggestum. Patroni
si predecessor eos contraria fecit in donacionibus ecclesiarum
et infra sex menses postquam vacaverint non fuit
denunciata licite ab episcopo de persona ydonea ordinatur
3. K. o. Cum te decet. Patronus ius patronatus
alienare non potest nec ab ecclesia aliud exigere quam quod
in fundacione a dyocesano est eis concessum. 3. K. p.
Preterea quia. Patronus si presentet clericum ydoneum
episcopo et postulavit post modum eo non refutato
alium eque ydoneum in eadem ecclesia si laycus est patronus
eius ecclesiam obtinebit. Si autem fuit clericus aut colle-
gium vel ecclesia persona non potest hoc facere Cum
enim pro eo tunc sine variacione esse videtur. 3. K.
q. Cum autem advocatus. Patronum faciunt dos
edificacio fundus. Presit presentat defendit [a hoste]
alatur egenus patrono debetur onus honor
emolumentum. Si autem prelatus in collegiata ec-
clesia eligatur patronus assensum debet prestare si non
eligere nec in fundacione aliud fuit ordinatum. Secus
in capella in qua unus presbiter a patrono eligitur et pro
presentacione eadem episcopo loca presentatur patrono
pro fundacione honor perpetuo fuerat et debet. Et si
patronus ad inopiam vergat ab ecclesia illi modeste
succurritur. 3. K. R. Nobis fuit. Patronus ecclesie
quicunque sit ydoneus et quibuscunque studiis et moribus
admittitur non potest se ipsum presentare ad eandem quia
nemo se ingerere debet ecclesie ac prelaturis officiis. 3. K.
s. Per nostras. Patroni layci si per eos de
iure patronatus quo contendit infra quatuor menses non
fuit diffinita extunc episcopatus ecclesiam episcopus non differat
ydonee persone ydonee ordinare. 3. K. t. Cum propter.
Patroni presentacio non dat ius presentato donec
per episcopum fuit acceptatus. 3. K. v. Cum dilectus

Patronus laycus si duos successive presentat utrique
institutio facta de 2o non obstante appellatione facta per
primum episcopus tamen per primum malicios repulit ei pro-
inde tenetur. 3. R. x. pastoralis officii. Patroni
non preiudicant si ecclesias parochialium ecclesiarum aliquos
presentat ad prebendas ecclesiarum tytulos ordinandos quin
prior possit alios ad illas ecclesias cum vaca-
verint presentare nec de prioribus possessis assensu
aliquo petitulacio. 3. R. y. postulasti. Patronus
earum clericus ecclesiarum vacantem conferre non potest licet
ad eam possit presentare. Et ex si presentet unum
et postea alium voluit presentare eo non refutato
primo presentato nichil valet. 3. s. a. Transmisse
Patronum sede episcopi vacante debet capitulo presentare
Et si capitulum sede vacante beneficia que ad collacionem
episcopi pertinet conferre non possit presentatos tamen a patro-
nis potest admittere si sint ydonei. 6. R. g. Et si
capitulum Patronum possit non constituti in sacris
presentare ad ecclesiam dummodo alias sint ydonei et infra tempus
a iure statutum ad ordines quos ipsius ecclesie
cura requirit valeat promoveri. 6. R. h. Si ipse
Patronus laycus potest iure patronatus ecclesie
sibi competens eidem vel loco religioso conferre consensu
episcopi irrequisito dum tamen cura spiritualia non
ledantur. 6. l. 6. Si laycus iure Parrochias parrochias
alienos illius presbiter debet recipere ad divina
vel ad missam diebus dominicis et festivis sed
eos et venientes statim ab ecclesia abiciat. 3. l.
g. Ut dominicis vel Parrochianum alienum
illius episcopus iudicare presumat nisi quem eum ordi-
nare non potuit nec iudicare potest. 3. l. h. nullus
episcopus nisi in casibus exceptis cum maleficio-
ros ecclesiarum presentet in utroque foro convenire. 2. a. g.
Cum sit generale. Et ex sacerdos certus huius in una
dyocesi et residens in eadem domicilium non volens prioris
in alia dyocesi ibique delinquens ab eo sub episcopo
in cuius dyocesi deliquit sinna potest promulgari
in eundem set ab eo in cuius dyocesi beneficium obtinet
quo ad illud est executio facienda. 2. a. n. postu-
lasti per se Parrochiarum limites et eos
cohercendum presbiteri non potest si fines legittima
probacione vel alias indubitata fide constiterit ecclesiarum
ordinacione statutos. 3. l. l. Super eo Parro-
chianus ecclesie desunt ecclesiastice que domicilium alibi
transmutantur nisi episcopus in eos sua spiritualia non contrahat
decimas tamen prediales recipiet si predia habeat
in dyocesi eadem. 3. l. tr. Significavit Peccatis pecca
diminutivi tepis non innovatur nec dimittitur
sed augetur. 2. c. g. Cum habet Peccata non sunt
sub spe venie committenda. 7. t. t. Illud dignum

Peccata manifesta sicut adulterium et consimilia non
sunt occulta correctione purganda et per hunc ma-
nifesta. Peccator in mobili peccato defleat
peccatum qui in uno offendens factus est omnium reus
7. v. p. defleat. Peccatum non dimittitur nisi ablatum
restituatur. 6. q. t. peccatum. Ecclesiarum venia
non datur nisi correcto. 6. q. l. peccanti ve-
Peculium clericorum de bonis ecclesie acquisitum ad peculiu
ecclesiam ad quam nichil habens promotus est pertinebit
post canonicam alienari. Et presbiter que dyocesis tenere
decimas quas super erunt ad opus ecclesie non presentetur
fricat aut ab eius ordinacione removeatur.
3. l. h. investigandum. 3. l. l. presbiter. Peculium ung-
que presbiter qui post diem consecrationis accipit ipse
ecclesie relinquat. 3. l. k. ut inmissis. Et presbiter
sicut nec suo sta nec alieno nomine facere
fraudes de facultatibus ecclesiasticis debet quomodo tamen inde-
gnum est a patre eum inde fuisse que sacras oblaciones
asportabat et furabatur. 3. l. l. inquirendum
Et si quis clericorum vineolas aut agella in terra
ecclesie sibi probabiliter fecisse ea sustentande vite
usque ad diem obitus sui possidebit post decessum
vero suum ecclesie restituat et nulli eorum heredum
relinquat nisi cum episcopus prius si de prestacione
ecclesie largi voluit. 3. l. m. Si quis Peculium
clericorum decedencium non debet layci occupare sed
dividatur in quatuor partes quarum una episcopo alteri
ecclesie 3a pauperibus 4ta parentibus assignetur
Et si non sint ydonei parentes episcopus eam reci-
piat et in usum ecclesie diligenter distribuat
et si quis contra hoc presumpserit anathematizetur. 3. t. in
Sancto galo. Pedagia nova sine consensu prin- pedagia
cipum et regum exigentes et statuentes si commoniti
non desistant donec satisfaciant communione careant
ytaria. 3. s. l. innovamus. Pedagia gui-
dalia salinaria sunt ea introducta que non
appareat imperatoris vel regum vel laterani concilii
largicione concessa vel ex antiqua consuetudine
a tempore cuius non extat memoria introducta
7. t. x. Super quibusdam. Pedagia plebius vel
a personis ecclesiasticis exigentibus excommunicati sunt
Et si ipse ecclesie vel persone vel res hinc inde sunt
in illorum districtu vel territorium constitute. 6. m.
d. Quamvis non ulli. Pena apposita in statuto pena
non debet trahi ad gratiam nisi si electus propter suam
negligenciam sit 6 mensibus non fuit consecratus
tunc nec in eadem ecclesia nec alibi donum gracie
acceptat ymmo patriarcham potest tunc deponi
si alias non potest admittere duos electores. f. c.

Inter corporalia. Pena debet etiam videri ut in
eo puniatur quis in quo deliquit. xi. v. Cum
olim. Pena temporalis saltem cohibeat a malo
peccato quos divinus timor a malo non revocat
iii. vi. Ut circa. Pena vbera et aliquorum ab ec-
clesiastico iudice infligenda. Et fortius puni-
enda sit cumia que in pontibus et maxime sacris
hominibus inferuntur quam sit culpabilis. xi. a. f. Cum
fortius. Pena nulli debet infligi pro eo in
quo non deliquit et eis quod non recepit reddere
non tenetur. xi. v. n. dil. fil. Pena interdicti
est quocies fulminatio iteratur. xi. o. c. Ea
que fiunt. Pena pecuniaria que pro intestato
presbitero est inflicta debet episcopus que heredem
eius assignari que medietatem utilitatibus ecclesie cum
profuit tribuat et alteram in eius elemosinam inspectu
dispensat. xi. o. b. Presbiteri intestati. Pena pec-
cuniaria non debet exigi a clericis et laycis pro eri-
gendis ecclesiis et cimiteriis si autem que fecerint ap-
te ecclesiam cum compellantur. xi. o. t. licet pœna
Pena pecuniaria comprehendet victus victori in
causa pecuniaris nisi tamen sententia ferat pro absente
et contumace. xi. o. v. Calumpniam. Pena deponen-
dus sit plectendi cum sacerdotes qui gubernant navem
ad pugnam contra quos propria autem confecto et hy
qui alios invitant ad pugnandum et omnes enormiter
peccant. xi. o. x. Quod in dubiis. Pena de-
gradationis ab ordinibus suis puniri debent
clerici in latrocinio vel aliis magnis scele-
ribus deprehensi et postmodum detrudi debent
in arctis monasteriis ad peragendam penitentiam. xi. o. y.
Tue dis. pun. Penam nemo committeret
nisi exigente culpa vera veniret contra statuta. xi. p. a.
Constitutum vel pena apposita in compositione
solvenda per partem servatam a non observante non debetur
si utraque post recessit ab eadem. Pena ad quam
debitor obligatur si statuto tempore non solvat
soluta maiori parte debiti non est a viris ec-
clesiasticis exigenda quia magis debet attendi
equitati iuris quam rigori verborum sufficiat eos-
que residuum debiti persolvatur. xi. p. c. Sicut ad.
Pena occidentium episcopum preter alias hic addatur
quod clericos occidentes feuda et beneficia que ab ecclesiis
obtinuerunt nec ipsi nec heredes eorum obtineant
nec eis restituantur nec eis de novo alia
collata conferantur. xi. p. d. Tua aucto. Pena ei-
us qui contrariat terminis iudicia et conveniatur de mandato
contra verba iudicis ad superiorem arbitrium infligatur
ut ne vilescat auctoritas iudicialis. xi. p. e.

dilectus filius. Pena quam puniendus sit patro-
nus advocatus vel vicedominus qui eius plus prius
usurpat quam eis sit a iure permissum et potest
et compescuntur contra faciens. Et si patronus vel
advocatus aut feudatarius vel vicedominus rectorem
alicuius ecclesie vel clericum alium ipsius ecclesie per se vel
alios occidere vel mutilare ausu nephario presump-
serint penam omnibus que habent ab ecclesia et non solum de-
privantur nichil pervenit ad heredes sed eorum usque
ad quartam generationem posteritas eorum ad titulum non
promovetur neque ecclesia in domibus regularibus aliquam
prelaturam assequatur honorem nisi cum eis fuit dispen-
satum. xi. p. f. In quibusdam. Pena puniendi ita
autem xi. sententia decreto existit notoria archiepiscopus
comprovincialis contra defendi demonstratur prelatos qui sibi vel suble-
gis aut aliis visitant provinciam digne qui alios
ministros quos in provincia debita iurisdictione utendo
committitur in minari presumpserit et est puniendi
facultas que libera manifestas et notorias ad offensas
tamen eis illatas vel suos. xi. o. o. Romana.
Pena contemptus quamvis ad reorum custodiam et non
ad penam specialiter deputatus esse noscatur tamen
non improbat si commissos sibi clericos sibi confessos
de criminibus perpetua deliberatione pensata in perpetuum
vel ad tempus prout sibi videtur expedire carceri
mancipet ad peragendam penitentiam. xi. o. q. Quamvis.
Pena filiis infligenda pro delicto patris intelligitur
de descendentibus per paternam seu masculinam lineam
descendentibus nisi tamen aliud in iure vel sententia
et non feminam. xi. o. r. Ubicumque. Pena infligi-
tur expresso. xi. o. r. Ubicumque. Pena infligi-
da per eos que cardinalibus inferunt nocumentum
aut parvis eius fuit fractus a facto mandavit
aut consilium dedit eis eundem prout reus eius lese
maiestatis penitus sit infamis et intestabilis nec
testes habeat facultatem et hereditates fiant
eius deserte et ut non sit qui eas inhabitet denuo
eius edificia in ruinam illius et debita
contra ipsius reddere illius in iudicio minime teneantur quoque etiam
in bonis inveniuntur dominio applicantur ut etiam nil
committat ad posteros si postea cum ipso quo admo-
dum punietur a pena. Sicut si aliquid habuit sit privatus
et si quos procreavit filium vel filios vel nepotes
beneficio quovis beneficio ecclesiastico si pontificali adeptus
sunt dignitatem sit eis ipso iure privata sive omnino
provincia sublata. Nulli etiam filiorum atque nepotum
ex vili penitus descendentium ab ecclesiis aliquam aperiat
ianuam dignitatis aut honoris eorum in iudiciis
eorum assertio que quecumque nichil fidei nichil
credulitatis obtineat ad testimonia reddantur indigni

Et eis sit inhibitus assensus ad ordines et ad
beneficium vel officium ecclesiasticum negatus accessus et
ex dispensatione ipso facto sunt excommunicati quorum et
tam inventores quam alii scripta tali mali par-
ticipes quidem in premissa contraria perduraverint singulis
diebus dominicis et festivis pulsatis campanis et
candelis accensis per omnes ecclesias illius loci necnon
civitatis dyocesis vicinarum excommunicati publice
nuncientur. Nec ab alio quam a romano pontifice
possunt absolvi nisi in mortis articulo constituti. Post
absolutionem autem penitentiam iniungendam peragent et
diebus dominicis et solempnitatibus incedant nudi corpore
preter femoralia tantum virgas et ferulas deferentes
in manibus cum quibus per ecclesias parrochiales illius loci
publice fustigentur. Item per eundem modum ultra mare
et ibi acturi penitentiam per tres annos adminus nec
exinde reversuri absque licentia speciali sedis apostolice. Et
cum gratiam reconciliationis meruerint huiusmodi absolutione
obtenta indulgetur eis licentia ut suas et
suorum in personas possessiones et debitorum illorum que confiscata
fuerant de per eundem modum acquisitas et repetitio non negetur.
extra de sententia excommunicationis Felicis recordationis. Penitentia quibus conflige-
da benignior debet in eius infirmitate [struck] facienda
extra de [illegible] In penitentia. Penitentia publica pro
manifestis criminibus imponenda. extra de penitentia [illegible] manifeste.
Penitentiam xii annorum imponatur illi qui presbiterum
occidit. Et quamvis usque ad ultimum tempus vite
sue militare cingulo careat et absque spe coniugii
maneat. extra de penitentia Cum presbitero. Penitentiam
leviorem imponimus ei qui delinquit tuendo ecclesie
libertatem et non cum [illegible] per [illegible] pene a [illegible]
ecclesie rethiciatur [illegible] consideratis circumstantiis arbitraria
imponatur ei pena que se defendens moderate.
extra de penitentia Significat. Penitentia illorum qui
peccandi actum non deponunt quamvis non sit vera
penitentia est tamen eorum confessio admittenda et crebris
et salubribus monitis penitentia iniungenda. extra de penitentia
Quod quidam. Penitentiam recipiens quod in aqua
et pane debeat ieiunare deficiente pane tunc
leguminibus aut piscibus aut aliis cibariis potest uti
si necessitas id exposcit dispensatione tamen habita quod
his non ad delicias sed ad sustentationem tantum
utantur. extra de penitentia Licet tam. Penitentia criminum
presbiterorum quam laycorum imponenda non tamen publica
nisi in publicum veniat debet penitentia imponi
et sacerdotes gravia perpetrantes vel negligentes
confessiones parrochianorum suorum ab altaris officio debent
perpetuo abstinere. extra de penitentia Omnis. Penitentia
non tantum criminum excessuum quam criminum [illegible]

pnia

Percussus aliquis lapide vel pugno ita tamen quod non
moriatur si iacuit in lecto quin possit operas suas
amissas et expensas pro medicis factas restituere tenetur
extra de homicidio Si rixati.
Percussus clericus leviter absolvi potest ab episcopo. extra de sententia excommunicationis Pervenit ad

[illegible] arbitrium discreti sacerdotis moderanda penitentia
quelibet precipue super fornicatione adulterio homicidio
et aliis criminibus et aliis consideratis circumstantiis omnibus.
extra de penitentia Deus qui. Penitentia non est mulieri que
de adulterio concepit vel partum alienum supposuit
licet hoc viro non audeat revelare si doleat
non est ei penitentia deneganda. Sed discretus sacerdos
videat si per hoc ad alienos devolvatur hereditas
et iuxta hoc competentem satisfactionem debet ei iniungere.
extra de eo qui duxit in matrimonium. extra de penitentia Officii. Penitentiam
et confessionem non possunt moniales ministrare nec etiam abba-
tisse. extra de penitentia Nova quedam. Penitentia et viaticum
tempore generalis interdicti conceditur decedentibus. Clericis
vero qui servaverint interdictum possunt cum silentio in cimiterio
sepeliri. In ecclesiis autem conventualibus bini et bini
vel singuli tres horas canonicas possunt legere
potius quam cantare. Et penitentia est concedenda peregrinis
et cruce signatis. extra de penitentia Quod in te. Penitentia
primo est infirmantibus adhibenda quam reme-
dium. extra de penitentia Cum infirmitas. Pensio nova
nulli super parrochiales ecclesias concedatur. 3 c. v.
Extirpande. Percussor clericus nisi se corrigat
deponatur. extra [illegible] Si quis in [illegible]. Percussorum
pena episcopus puniatur qui non attendens ad sui
officii dignitatem facit aliquos crudeliter verberari
vel duobus mensibus ab administratione officii
suspendatur. extra [illegible] Peregrinum clericum
adminus [illegible] super ordinatione sua testimonio
muniatur et non debet permitti celebrare publice
nisi habito testimonio de eo si per se venerit dignum potest
causa eius dispensari. extra [illegible] Tua nos. Peregrinus qui
[illegible] se ad ordines promoveri ab alio prelato in
susceptis ministrat nec ad superiores ascendere
permittitur. extra [illegible] Inter quatuor. Peregrinus de
cuius ordinatione non constat in publico celebrare
non permittitur sed si aliquis privatim ex devotione
voluerit celebrare potest sustineri. extra [illegible] Tue fraternitatis.
Peregrinus reputantur clerici de alia dyocesi
ordinandi. Vel in iurisdictione prelati sub dyocesanorum
suorum absque peregrinos clericos [illegible] instituere
non debet. extra [illegible] Cum nobis. Perpetuatur iuris-
dictio prelatorum [illegible] ut in Gratum gerimus.
Perpetuatus [illegible] beneficium [illegible]
Perpetuatus prelatos non potest quis in una ecclesia
vel in pluribus obtinere. Cum singula officia in
ecclesiis assiduitatem exigant personalem. 3 [illegible]
ad hoc licet. Et si iam plures habet unum quod
maluerit retineat alios resignet. [illegible]
Petita de [illegible]. Petitorium in eodem libello potest cum
possessorio intentari. [illegible] Quotiens. Petitorium [illegible]
[illegible] sicut [illegible] probabat potest [illegible]

pridecum
pensio
pensor
peregrinus
perpetua
perpetuatus
petitio

Plus petentium importunitas punitur si super petitione
sua duxerint in iudicio persistendum ita quod qui repetitur
a pluris sine causa in expensis adversario condempnatur
et ibidem ponuntur [illegible] modi plus petendi et eorum pena.
[illegible] Consiliend[illegible] providentie

Possessio iuris parrochialis acquirit' i obseruatis
per centumannos de rebus aliquibus obseruatis .2. d. t.
sluy pt te

intepta'c .2. c. p. ppt causam q' est ci sup petito-
rio et possessio pril' et actu' cue i p intentacone
possessionem et prmittere ss in executione dz peruerti
penale .2. c. ii. Cu' dilectus fil' Pignori non
debet obligari calix a liber a vestes ecclesie
tabiniis a ulic' nisi necessitas vrgente
.3. h. c. Nullus presbit' Pignori obligari non
pt ho liber ecce s alie no suppetunt facultates
.3. h. d. lator presencium Pignori obligatis pecia
vasa ecclesie s decedat anteq' redimat tunc tene'
heres redime ea et compelli' .3. h. c. Ex presenti
Pignoraciuus contractus non est s vendico ex prima
licet apponatur condicio q' non extante vendicio est
irrita .3. h. f. Illo nos Pignori obligate
sit res viri p dote vxoris q' amitti non pt
pt vnum maleficium etiamsi ad quemcumque transferat
pt pbi mulier vendicare et ex agere p dote
.3. h. g. Ex litteras tue Pignori obligate
possessiones debet libere restitui postquam fructus
percepti sorti fuerint computati .3. h. h. Cum gt
Pignori obligato sub pena amissionis nisi
certo tpe redimatur legibus prohibet' vnde s quis
ad hec se astrinxit facto et i tpus inspt per
cond mittem' peruenit ut credebat si ce non
soluit i tpus sit impeditus aliquid non nocebit
ei nisi fraudes adhibuit non soluendo post
dies illos ad redime potest .3. h. i. Significante
Plebani excitacoes suaz i subditos pnt sie
ei cu in concina satisfacione i absque illius plebani
consensu epus non relaxat eas .o. y. Cu ab ecclesie
Porcionem canonicam in legatis factis alijs
ecclesiis non habet epus s sibi aliquid pt legatu'
ea condicione q' ea porcione haita pt extrem' et epus
acceptat ecclesia no poterit exige porcionem nisi
facum fuit fraudulenter .3. h. d. officij Porcio
canonica q'no sunt epus et canonici dicat' que
sup legatu' .3. h. c. Requisisti Porcio canonica
dictis fraudus non fiat legatis ecclesijs et alijs
pijs locis ad structum diu' cultus epo seu pro-
chiali ecce debuit no dz .3. h. h. de hys que
Porcionem canonicam debet hre prochialis ecclesia
in legatis illius q' eligit sepeli .3. h. o. Nos
instituta Porcionem canonicam habet prochialis
ecclesia in illius bonis q' infirmus intrat monas-
teriu' s ibi moritur ss s sanus intrauit no habebit
i exigi no pt ut aliquis ecce impetiet' qi libere
et eis bona sua no sit religiosis s et cogatur
pnat prius ecc .3. h. r. de hys Porcio
canonica nunc 3a nunc 4ta vel medietas est
locorum consuetudines et tax'ada .3. h. v. Conflictu
Porcionem canonicam debet hre prochialis ecclesia

Pocior et q' i iure cum pocior et tpe .6. o. q.
cum pocior

Pocior est condicio possidentis in pari delicto ut
causa .6. t. c. in pari delicto

Porte no pateant dignitatis in fratribus
.6. v. e. in fratribus

de oblacionibus et alijs q' defunctis p aia sua i vltima
sua disposicione relinquit qui eligunt alibi sepeliri
si aut alibi no eligunt restituet' et si qui tunc
illorum ad alios peruenit .3. i. a. qi prouiria iura
Possessionis et ppetatis causa sub eodem iudice debet
agi et concludi .2. c. h. Susceptis est vna itep-
tata pt alia intepta .2. g. y. Significarunt
est puit iudices deputati pernu' comunibus suptibus
pte et cuncti audiat allegacoes et testes admit-
tant .2. c. l. Adulterum Possessio et ppetas
veniunt in iudicium qi ptes toti i examine
iudicis possunt nisi spaliter pt excepti .2. c. k.
Cum ecclia Possessione spoliatus non est electus
vnus canonice confirmatus donec sua electio pt
cassata vnd s spoliatus est prius debet restitui posse
qm de cassacione tamq' qd agat .3. c. l. Cum
sup electione Possessione et ppetate simul in iudicio de-
ductis vna sua pferat' in q' prius de possessione
prnunciet' ss de ppetate prius est cecerunt fiat eda
.2. c. m. Cu dil' fil' Possessio p iudicium vim pti
assignata actio ppetatis alti s agere voluit re-
fiat' .2. c. o. Cu olim Possessionem habet ille
cuius noie res tenet' et ei dat' restitui .2. d. b.
cum venisset .2. n. v. Si diligenti Possessio-
nem vane efficit' actor q' mittendus est i possessionem
pq annum qi p dolum vel pom rei eam no potuit
adipisci .2. d. x. Contingit inuen' Possessor verus
efficit' actor missus i possessionem pq lapsus annum s
reus intim standum iuri no prestat caucionem
licet voluntatem pstitudi habuit et eam nisi eam
salua obtulit s aut p eu no stetit s p iudicem
vel adusarium qd tamq' reus recupet possessionem
i annum et pq annum audiet' prestans caucionem et
recupabit possessionem .2. c. a. Constitutus .2. c. b.
Cu sent Possessor verus no efficit' i e q' post
appellacoem iustam mittur rei possessionem nitti ecce s
offerat de stando iuri caucionem quomo no caueat
de expensis Vel si reus passus i missionem
nu missus i possessionem docet se contumacem no fuisse no
condempnat' i expensis .2. e. c. Cum venissent
Possessor debet actor hre s reus citatus
ad loca transferat se remota p'uiatore ydoneo
no dimisso i denunciacione facta pub' domui
no appareat q' defendat .2. c. d. Si aduersarius
Possessor ex rei facie s missus i possessionem dissi-
pat fructus tunc dissipati reuocat' et alij restitut'
.2. c. l. Dilectus fil' Si aut anteq' reus dedit
caucionem expensas fecit restitui sibi debent .2. c.
t. Ad hec nouit Possessione cum sed rei et eodem
duo ipsi i spoliati hic no pnt s q' cla p bat
iustum titulum eam heat alter no pbate nec

Possessor male fidei nullo tempore non prescribit. 6. q. 4. possessor
Pro possessore habetur qui dolo desiit possidere. 6. r. v. pro possessore

Potest quis palam quod potest facere prescribere. 6. t. 4. potest quis palam

interdicto uti possidetis habet ibi locum. 2. f. 6. licet
Possessio adinstar alicuius non sufficit ad dandum pignora nisi corporalis possessio tradatur. 2. o. g. Cum aliquibus. Possessor beneficij debet in ipso tueri donec de proprietate fuerit terminatum quia possessio et fructus cum persona si iterum devolvuntur ad personas successores vel possidendas per instituendum. et ad quem non spectat de iure quum procedit judicio proprietatis in possessione tuetur. 3. d. p. Cum venisset Possessio adiudicata actori propter rei contumaciam potest repeti infra annum quod si actor probatur fecerit non fuit contumax verus erit possessor actor vero absente et reus non debet citari contra reum. 2. v. a. dilecto filio Possessio beneficij contra non est mittenda litigati cum aliquo propter contumaciam cum rei suadere licet contumax absentiam et lite non contestata diligenter examinato negotio ipsum fine debito terminare. 6. f. 6. cum quidam super

Possessor negatum potest judex admittere quia non potest probari in possessorio adversarius si equitate suadente videt expedire. 6. f. y. Statuimus ut et ibidem in glossa habet quod possessor potest probare et per aliud p. c. jur. de fide instrumentorum
Possessor ad jussum judicis reus nolens iurare et absque causa rationabili recusat vel contumax fit absentiat tunc tanquam confessus si non tanquam contumax habeatur si tamen possessor jurare nolens, si aliquid jussus fuit iurare contumax fit absentiat et non debet haberi pro confesso sed pro alio quam tanquam contumax jurare dictavit procedendum. 6. f. y. si post presentationem vero
Postulatio illius est cassanda quam interdictum alijs fratribus ipso facto non fuit nec excipit si mandatum super hoc non recepit. c. d. Ad hec in libro petit.
Postulatores faciunt personam indignam jure postulandi et eligendi privati sunt et privatis ad alios licet pro ea vice devolvitur. c. c. Gratum
Postulatio cardinalis in episcopum non est concedenda nisi ex privata utilitate non est prestanda publice utilitati licet postulatio alicuius admittenda est si potest nunquam quando a duabus partibus celebrata c. f. Bone memorie. Postulatio archiepiscopi in archiepiscopum et econverso postulatio putatur est ipso iure si episcopus licentia superioris non licet et si omnis postulatio absque presentatio probeat extra duas partes admittatur. c. g. Bone memorie
Postulatio in unanimiter facta si quod sit promittitur procuratores ydoneos ad omnia sufficienter instructos sunt ad curiam mittendi. c. h. postulationem quam
Postulari potest episcopus in archiepiscopum si nullo iure potest eligi quia non habet liberum voluntatem sine permissione superioris. c. j. Et si unanimiter Postulari quum potestatem eligendi quibus datum est pares ab electoribus eligendi vel pares dati consensu ipsorum de eligendo re non integra in possessionibus quam habuit de electione tractatum.
Postulari non debet clericus in sacris vel in minoribus beneficiatus. in fratris postulari nisi potest vel contra sua aut permutabilibus personas. x. o. Clericus in subdiaconatu
Postulari non debet monachi et regulares canonici nisi publice monasterij et tunc de precepto prelati alias non. x. p. Ex parte tua

remotum non potest. d. x. In causis Postulari potest qui ex devotione ab episcopatu ad statum transit regularem non autem si ex culpa ab officio potest amotus. g. c. post translationem Postulatio cum electione si concurrit et maior postulantium est duplo maior et postulatus est ydoneus tunc postulatio admittitur. Si vero postulatus est indignus et maior pars postulantium hoc ignorat repellitur postulatio et electio. Si autem hoc sciebat repellitur postulatio et confirmatur electio licet quam maior postulantium non est duplo [illegible] c. e. Scriptum est Potus
Potus equalis clericus prohibetur et a crapula et ebrietate omnino clericus abstineat unde vinum sibi temperet et se vino nec ad bibendum aliquis incitetur cum ebrietas et mentis inducat exilium et libidinis provocat incentivum Si quis autem super hoc culpabilis exhibuit nisi a superiore commonitus satisfecerit ab officio vel beneficio suspendatur. 3. d. A crapula et ebrietate
Prebendarum nunc collatarum restringatur nisi cum conditione donec redditus fuerint augmentati. t. Cum accessissent ex parte episcopi. Prebendarum etiam nondum vacantium seu futurarum si hoc tacet impetrans nichil egit et nichil vero rescripto executoribus quod impetrasset. a. m. Constitutus Prebendarum collatio licet de iure communi pertinet ad episcopum de consuetudine tamen collatio ad capitulum pertinere potest. d. o. Cum ecclesia vacat
Prebenda debet quanto facultas affuerit assignari ei qui in canonicum est receptus causa non est congruum ut prebenda careat qui in canonicum noscitur esse receptus. 3. b. b. Relatum est Prebende minores non debent minui si maiores integre requiruntur ut post in magnus. Ita quoque in minoribus personis sumat certam habeat unitatem dividio autem prebendarum quae dignitatibus permutatum fieri est prohibenda. 3. b. r. maioribus ecclesie
Prebende vendi non debent vel si una duobus collata fuit eius electio de rigore juris premitus est cassanda. 3. c. g. Tunc similiter devotionis esset vivi prudentis et honestatis hoc quam ordinacioni fecerunt quam illi contra quos est facta ordinacio Et si ipsi duo electi compromittunt in judicem ipso potest vivi providere de beneficio alteri aut de proventibus dignitatis usque ad vitam prelati pro bono pacis. 3. c. h. nisi esset Et si ad unicam canonicatum et prebendam duo sunt electi non tenet electio etiam si auctoritate apostolica se legitur intervenit. 3. c. m. dilecto filio Prebendam unam potest episcopus dividere ex causa rationabili si proventus sufficiat pro duobus aliter tenebitur restituere. 3. c. n.

Vacante quadam Prebenda a papa impetrata que
mandat ordinario collatori ut alium prouideat
et ipse alteri conferat tenet collatio sed tamen tenebitur
impetranti de alia prouidere et sibi interim de re-
ditibus ecclesie singulis annis assignari pro eius
z. c. d. Dilectus filius Prebendis notabiliter
dominus ut eius capellas ecclesie regulate
tamen congrua capellarum presbiteris portione z. c.
v. Exposuisti Prebendarum collatio pertinens
ad laycum si ad personam ecclesie eam deuolutam modo
ecclesie spectet ut papa de illis siue de aliis
valeat ordinare. z. c. x. dil. fil. de Prebenda
si de mandato pape fuit integranda non est
hoc aliam minuenda etc. pro unius prebende
integratione alia diuidi non debet. z. d. a. Cum
causam Prebenda collata plegatum non videtur
exceptas quorum si non est nobilis licet consuetudo
videtur quod ecclesia non nisi nobiles sint admittendi.
z. d. b. Venerabilis fr. Prebenda ipso iure vacat
licet non defecto alia iam recepta vnde si
impetrans hoc tacuit non habebit eam quia
prius eam resignauit ad quod est compellendus ut
illam sine difficultate resignet. ap. rc. z. o. c.
Litteras vestras Prebenda non vacat per
mortem canonici ubi non est distinctio prebendarum
et ideo tempus semestre non currit si non fuit alius
institutus sed si suppetat facultas et maior
pars ecclesie consentiat debet ibi alii canonia ordi-
nari z. c. d. Ex parte assensis Prebendarum va-
cantium ille qui habet conferre eam non potest alteri dare
preter consensum. z. o. c. Constitutus Prebendarum
collatio si pertinet ad canonicos et ad platum
seu episcopum ut canonicum si vacans per eos non
fuit infra tempus semestre ordinata tunc ad ipsum
platum collatio pertinebit Secus aut si ad platum
tamquam ad platum cum canonicis ordinatio pertinebat
ut sicut licet ab illo ad vos ita licet a vobis
ad illum potestas deuoluitur conferendi. si 2um statuta
lat. gal. ad superiores transit donatio eiusdem. z. c.
I. postulasti per ap. Prebendarum non debet
habere in monasteriis etiam secularis licet tamen quin
recepti sint locum vel vocem in ecclesia dormitorio
vel refectorio vel claustro sibi vendicare contendant
seu indebitorum ecclesiarum in proximo presumant sed in
uniuersum sed beneficiis sibi concessis contenti existent
honeste optinere obsequia in monasteriis fideliter
impendere vel in vita in spiritualibus et temporalibus
exigat in ipsis monasteriis vel vsurpent. Si qui
vero tamen a visitatoribus inuenti fuerint ecclesie

per dyocesanum i. non exceptis et per visitationes vel
prouisores generales ecclesie i. exceptis beneficiis priuentur
eisdem. z. q. a. Ea que per Prebenda super capitulum
impetrata illam impetrans non habebit si vacat quam
cum impetrare ignoratus fuit sed debet expectare
quousque vacet alia. 6. j. l. Cum in ecclesia tua
Prebendarum expectans si due simul vacent si ipsa
motu proprio conferre contulit eidem tunc habebit
illam que maioris existit vel valoris et si sunt
equales tunc ad eam quam duxit eligendam recipiet
si vero ad petitionem alterius ipsa gratia fuit facta ap.
sola tunc illam que maioris valoris existit habebit
6. j. t. Si pluribus sub. Prebendarum impetrans
sine mutatione habeat eandem 2um quod positum est
in rescripto puta si sacerdotalis prebenda vel alia certa
valoris vel dignitatis vel integra impetrauit ut si
in ecclesia in qua integre ac diuidue prebende habentur ma-
det integram conferri prebendam quamquam ille per quo scribi-
tur existit extitit dimidiam velit esse contentus ei de
ipsa non potest prouideri. 6. j. m. Cui de non
Prebendarum simpliciter impetrans ad sacerdotalem non
aptus sacerdotales prebendas ei vacantes non
habebit sed aliam expectare debebit. 6. j. p. L.
cum prouideri Prebenda a tribus impetrata
quis ordine conferenda habet. 6. t. p. Ante maio-
Prebende collatio ad episcopum et ad capitulum simul
spectans episcopo mortuo vel a collatione beneficiorum
suspenso potest capitulum vacantem conferre prebendam
idem potest episcopus si capitulum ab ipsa collatione suspendi
contigat Secus aut episcopus complicem in conferendis beneficiis
per capitulum sit petitus eo mortuo vel in remotis
agente non ergo huius complicem expectare. 6. t. r.
Si ad episcopum Prebendarum cum parochialis ecclesie est
annexa et personatum cum cura ut quis in eadem
ecclesia obtinere cum tamen generalis gallis non obmitt.
6. h. o. Super eo Prebendarum primo habebit cum
prius collata est a papa licet nondum sit in ea
receptus. 6. h. p. Cum tibi Prebendarum ante
papa obtineret non legatus si eas super prouisione ap.
sit legatus in ecclesia eam per suas litteras destinauerat
que erant repulse et si ipsa scripsit per eodem et in
in assecutione prebende ordinis in dicta ecclesia est prosequendus
6. h. r. Si eis super Prebendarum in ecclesia eam
vacantiam sub apostolica sit mandatum dicimus ad eandem
recipi et si qui vacat petere neglexit omit-
tat tunc aliam per modum in ipsa ecclesia vacaturam
negabit petere uti mandati petere Cui sententia ei
gratia primus neglecta est obtenta Secus de
si iam ibi est canonicus receptus non obstante neglecta

Si tres prt expectantes i eccia vnq auct martini alt auct bonifacij 29 eius auct ad purgatia ut psct ob9 recepit no auct bonifacij pbedas hy gsequet hc ordie p9 hebt 29 2a3 39 terciaz p9 qd pba av legali .6. t. p. Auctoite Martini

peti potit pbedaz aliaz p ro vacatura du no sint alij eadi auct pbedas i ipa ecca ex pertantes .6. h. t. Si clericus Prebedaz a papa impetus debet alys auferri 1d3 si ppa madat legato vel alti qr ei fincat pindi .6. h. v. hyq

Prebedaz a ppa impetratz ullius alius gfic pt eciaz si ignorat et si ad gedit eaz eius collo ullaz optict fruitus .6. h. x. Si postq eano

Prebede spalis gesso p ppaz no impedit pgualez fetm peqm ecly psssz gu dero gat .6. h. y. dudu venl

Prebeda impetrata ab vno i postea ab alio pbeda cu digni te psonat vel officio quus abe simul vacent nisi vna alti pt anexa tue p9 cu pt tyc antiore pstudg 3 in dca pbenda S3 si fr anex tue 29 cu debet digtas psonat vel officiu psct in ipa .6. 7. a. eciua sepe

Prebedam auct ppe tyc suppon q alegato liras hebat sup ead et io aufio d3 p quo scppt ut sibi pus sta plegato collas tenet .6. 1. h. Si aplice

Prescriptione de quinquenio i quinquenii sit renouande 2m auctas i aliqm gsuetudicz 3. f. t. prescrie

Prescrie sete a ectoie irronabilit et ung gsulte sub pena aliq no obligant successoriez. 3. f. v. de penijs

Prescria re concessa pt vti recipies qu diu placuit gcedeti olunt quoq et finit obitu eius cui gessio q si morte recipiet si no gcedet aut et cu ipm alienai gcgit alieui tc renocat volenti qr p gucosz tmq pciz no licet rem alienaz i vito duo possedi Porro Precie q quq de ecclias possoibz fieri solent no sut p volute gcedetu renocade. 3. f. x. Precium vtendum

Precio minori mote rem emes tenet vel supple peu vel venditoi restitue p ead. 3. g. c. Cu dilecti .3. g. h. Cum ca

Predicatores igressores tenet plat ad sui auxilium aduocare i eis ueria ministrare 2 qnt debet puni qui eca hc fuit negligetes qr publicabut velci p. m. Inter cetera

Predicatori exhortacom corectioni i restracioni debent plati intede vsitantes qr no debet queria que sua sut sed q ihu xpi qd si no fecint expesas qs ca vsitandi fecint restitue teneat i ecce qu talit agua tuch impedat .3. t. b. predicatores

Predicare nullus laycus audeat nec eciaz occulta gueticula heant nc sacerdotes reprhedent i coru simplic no eludat Et nisi missis audeat predicare nec alicui 3 accedere q sr in vrbibz dicat missa qr eius missa ppp eciaz vel

Preceptu qui alit ex timore fecit alit qm debeat fecit 2 io iam no fecit .t. v. o. eam ex timore

p opacoz minaculi gfinet et astica debet eciaz pdicacio fieri i apto no i gueticulis sicut apud hereticos fieri gsueuit .t. ec. Cum ex i iuncto

Predicare psumetes no missi ab epo vel a ppa excoicentur i si no desistint sert alia pena canoca pellant. 7. e. f. Excoicam

Predicatores i minores a plati pcessioibz in ullas arti los cximunt a qbz ipsos papa absoluit .7. l. p. dilcctus i equa .7. l. q. ius piana in ectis cons pot guata ulla in po cao xv. in 2o xv. q. infesbat plati eius pdicatoribz i minoribz a qbz eos papa absoluit

Preiudicium sustine no debet q nec ecclia nc gemmaro nec quctz excepit q e ant qoi

Prelatus in cossu capit les ecce alienare no pt .3. c. o. irrita eit Si aut capitlm tc nouit i no gdixit supposita gsentie. 3. c. p. Contnebat Si aut p reclamet i postea gsetat alienaco rata eit .3. c. q. Cu nos

Prelatus si gssu capit sui i gplio coru instituere et destitue seu alia negocia ecce sue tractare no d3. 3. c. r. Nouit tuc

Et platus q scanda fuint i ecca d3 cu gplio sanioris ptis eca sentue i enata corrigat i euelleda d3 disspare i euellare .3. c. s. Auito i fr

Prelatus pinhibt de gssu cali sui vel maioris ptis si ecca col legiata hoc i alia ecca puncie nisi de gsuetude antiq vel pule tc sibi sole gpetat .3. c. t. Ea noscit

Prelatus si gsensu cali i eciaz q ius pronat hut i ecclys no potest gfic ecclas ppetuo possidendas Cu ecc gces sioes ecclar ad ppetuas alienacones no pt dubiu ptine .3. c. x. Tua nup

Prelatus prochiales ecclias vel earum obuecioes sine lica sumi pontificis i pt sui cali voluntatz monsterio donare no pt. 3. e. y. pastoral officij

Prelatus tiaz suus ecce no debet vere ad alias quus abc sint i eius ptate sz pro vtilitate ecce si comitare volut pt de gssu abatis pcu eas i vitez primitare. 3. f. g. No licet

Prelatus si res suas ecce relinqt a ml tyus aliq pdia vel filias ecclie sue acqrit potit manu mitte suu ecce iux rei collate mod Sz in ipe i eius posti remanebut sub patruo ecce .3. f. 7. Consensus

Prelatus q ml ex ppo ecce xpi gferit si manu mittit suu ecce no tenet manu missio sny impuu 3 vt q res suas ecce no attulcit dap nu insitat .3. f. k. Ex

Prelatus no pt alienare possioes q ptinet ad mesaz eius nec eciaz i qbz gsueuit ministrare monachi. clicas ul laycos assignare

Prepositi quamvis domus vite vocentur qui preesse vsi
sunt obtinuit eos vocari prepositos qui quodam prioratu
ordinis super alios gaudebant. c. d. eiusmodi domus

z. f. q. possessores. Prelatus tenetur solvere debita
predecessoris sui que in utilitatem ecclesie sunt conversa. Item
filius debita patris solvere tenetur. z. h. q. ad hec.
Prelatus non debet ecclesiam pro gravissimam pro
alienis contrahendis debitis que litteras datum seu sigil-
la gaudent quibus posset ecclesia obligari quod si fecit
ad solutionem talium debitorum ecclesia non tenetur
et faciens talia ab administratione spiritualium et
temporalium noverit se suspensum. z. h. r. Si quando.
Prelati tria debent attendere et habere in exemplum
scilicet quod liceat secundum equitatem quod deceat secundum honestatem
et quod expediat secundum utilitatem. z. p. l. Magne.
Prelati non debent vacare comessacionibus super-
fluis et confabulationibus illicitis vel vigiliis
inhonestis sed debent de nocte surgere ad divinum
officium peragendum. z. v. c. Dolentes. Prepositi
debent esse in sacerdocio constituti. h. l. Ut abbates.
Presbiterorum filii non debent institui in ecclesiis
in quibus patres eorum immediate fuerant positi et
si contrarium factum fuit debet ammoveri. z. l.
Conquerente. Si autem hoc episcopus fecit filio presbiteri
contulit ipsum ab ea removere non debet. z. m.
Veniens. Presentatus non dicitur habere ius ad rem
nisi donec fuit institutus ab episcopo. z. h. v. Cum
dilectus filius. Prescripcio annalis videlicet actori qui pro
rei contumacia in possessionem est inductus super
re eius interrumpit illam contra ordinarios vel
personas publicas et honestas de facto pure offerat
canonicam ut post annum recuperat possessionem per se
applicatur. z. p. h. Pastoralis. Prescripcio non
currit contra ecclesiam que dum prelato cathedrali est orbata
et episcopus contra quem prescribit tenuimus si locus eius
per quodvis ad sedem. z. n. d. Placuit ut pascha.
Prescripcio non currit in re viciosa z. n. c. Ni-
chil potest. Prescripcio fit contra ecclesiam per quietem
possessionem xxx annorum super patronatus sectorum
primum z. n. f. Sectorum primum. Prescripcio fit
contra eum de quarta decime et oblationum defunctorum
si xl annorum non solverit eidem nisi interim pasto-
ralis sedes caruisset pastore qui ipsa ecclesia ex-
igere debuisset. Nam io. ex. t generales prescripciones
contra ecclesiam hodie non admittit sed olim admisit
z. g. n. g. De quarta decime. Insuper contra prescriptionem
interrupcio opponitur tunc ab utraque parte testes
recipi debent et si probata fuit interruptio tunc
prescripcio non tenebit z. n. l. Illud autem. z. n.
b. Audita. Prescripcio in re mala fide possessa
secundum canones nunquam videlicet quia nulla antiqua dierum
possessio iuvat aliquem male fidei possessorem nisi resi-
puerit postquam se alienum noverit possidere
sed secundum legislatores effectivum prescripcio in re mala
fide possessa in xxx vel xxxx annorum tenetur

z. n. h. Vigilanti. Prescripcio quadragenalis decimas
pretensas decimas excludit. Unde cum de iure melior sit
condicio possidentis tunc dicimus possessores tacite tutus
est. Unde una ecclesia in parrochia alterius prescribit decimas
spacio xl annorum z. n. g. Ad aures. Prescribere
non potest laycus decimas quantumcunque tempore diutino cum
enim laycus decimas detinere non possit eas etiam nec
valet prescribere ratione z. n. t. Causam. Prescribuntur
fines prediorum ecclesiasticorum spacio xl annorum z.
n. m. Cum via iudicante. Prescripcio non currit tempore
hostilitatis z. n. n. De tuis misse. Prescribi non
potest procuracio que debetur legatis et nunciis sedis apostolice
z. n. o. Dilectus. Prescripcio non currit contra
obedienciam. Unde ecclesie subiecte episcopo quocunque tempore
nunquam ab eius obediencia subtrahuntur z. n. p.
Cum non liceat. Prescripcio contra ecclesiam Romanam
centenaria non currit et contra eius vasallum
z. n. q. Ad audientiam. De centenaria vero prescriptione
que sola currit contra Romanam ecclesiam et contra scismaticum debent de-
dum adhibita diligentia concordare z. n. r. Cum
nobis. Prescripcio contra visitacionem non currit nec
etiam contra procuracionem que ratione visitacionis debetur prescribi
potest. Cum secundum apostolum qui spiritualia seminat non est
mirum si metit carnalia cum nemo cogatur
suis stipendiis militare z. n. t. Cum ex officio.
Prescripcio in rebus ecclesiasticis sine bona fide et
bono titulo non tenet z. n. y. Si diligenti.
Prescripcio currit super capellanias quod multa continet
probata in aliquibus articulis non est ad alios exten-
denda z. n. b. Auditis probata autem in aliquibus
prejudicans privilegiorum non iudicat quia abbas sua
capitula prescribit et optinet tamen in hiis in quibus
prescribit z. n. x. Cum olim. Prescripcio non dat
illud quod iam privilegium obtinetur quia una res
non potest duobus titulis obtineri vel si impetrans pri-
vilegium et eo utitur post prescriptionem completam et
renunciasse videtur. Si vero nondum erat consummata
et completa sed erat in prescribendo post impetratum privilegium
bonam fidem non habuit et ideo non prescripsit z. n.
y. Veniens. Prescripcio non valet si prescribens
habeat in aliqua parte temporis malam fidem si quis res
fuit aliena. Unde nec prescripcio canonica nec
civilis valet absque bona fide. Cum generaliter omni constituti-
oni atque consuetudini sit derogandum que absque mortali
peccato non potest observari z. d. a. Cum omne quod non
Prescripcionem in re ecclesie non sufficit bona fides
nisi prescripcio vel ius commune est ei contrarium sed neque
non titulus que possessionem causam tribuat prescribendi vel tempus
cuius contrarii memoria non existat. c. g. l. Episcopum qui ecclesias

privilegium

Prescripcio nō perdit ꝑ possessorē. 6. q. 1. Sꝑ possessore

Prescripcio cont᷑ ro. et centenaria requirit᷑ sed
gt alias ꝙdragenaria sufficiat. 6. g. h. Si qui
P resentac̄o collac̄o ꝛ puisio seu puisacio manifestie
diffinit vꝫ qui vnaȝ impetrat aliaȝ nō hebit
6. j. b. Cum ī illis P resumit᷑ esse malus licet
dicat ludens sci ꝑ fraudulēt nocuit ammo suo
2. t. d. Sicut nouimus et ꝯ ꝑ suspicōe violeta
sert᷑ diffinicā sīma utꝫ de Salomōe q̄ stat
infanteȝ viuū diuidi in duas ptes. 2. t. c. Affite
P resumit᷑ bonū esse futuꝝ qui ī puiacia bene
facit et pt pectoria psuīt᷑ de junioribꝫ. 2. t. f.
Desiderātes pus intelli' puo P resumit᷑ reus qui
fugit judiciū sed innocēs querit illud. 2. t. g.
Nullus dubitat P resumit᷑ alteꝝ esse veꝝ qn
aliciū duo opponit᷑ ꝟ negant tū vnū et
ꝯ Cū tacet ꝯsentire videt᷑. 2. t. h. Nō ne
P resumit᷑ bonū ī placōe qui ante ꝯtinue duxit
vitaȝ bonaȝ. 2. t. j. Mādata P resumuntur
vetiora magis q̄ recenciora sed fctis ꝛ ꝯgnop-
ꝯ morās loci. 2. t. k. Quosdā P resumit᷑ q
fama ꝓpinquos nō lateat q̄ diffinita ꝫ ad re-
motos. 2. t. l. Licet ex P resumit᷑ ꝑ trāsgressor
qui mādata noua trāsgredit᷑. 2. t. m. Scribaȝ
P resumpcio vehemēs nō admittit pbacōes in
ꝯtrariū nisi testes sint ꝯmuni opīōe maiores
vel efficaciores pbaco exigit᷑ ab eo q̄ vult pbare
illud qd nō ꝫ verisimile. 2. t. n. Cima verisile
P resumptū matrimoniū qd̄ pbacōe ꝯtrariū nō ad-
mittit ꝑ pl' loco ꝛ mensa cohabitauit teste
fama vel per nonnullos cohibitoꝝ famaȝ pbat
ꝯiugiū max̄ ꝑ appeat subarratio domestica
2. t. o. Illud quoqꝫ P resumit᷑ vxor adultera ꝑ
ī veniat cū alio viro sola cū solo nuda cū nudo
ī eodē lecto iacentes ꝛ loco ꝛ tpe ad hec comodis
ꝛ hoīs electis ꝛ pt ꝯ hūiꝰ vio leti ꝛ cera sus-
picōe fornicacois sīma diuorcii pnūlgari sera
ut vir licēaȝ heat mortua illa ducendi aliaȝ
vnde nō ꝑ ipse ꝯiugis remanēte. 2. t. p. lit-
teras tue. 2. t. q. Tercio loco P resumit᷑ suspectꝰ
asserens ꝯtra ꝛ loco repellēdꝰ vnū tn̄ ꝯtroꝝ ꝫ
magis adherendꝰ pro quo ꝫ maior ꝑsumpcio vel
ꝑt ꝑsumpcioꝝ etiaȝ vehemēteȝ nō ꝯdepnat᷑
aliqs max̄ sup ꝯtra crime. 2. t. r. Litis viac
P resumit᷑ in senectute esse ꝯtinēs q̄ ī iuuentute
fuit ꝯtinēs. 2. t. s. Cum ī iuuentute P resumit᷑
aliqs esse ydoneus vbi ꝯtrariū nō pbat᷑ vel
īs pro quo fecit᷑ bursarado vel clausula ꝑ est ydo-
neus nō tr̄ se pbare ydoneū q̄ ydoneꝰ ꝑsuīt᷑
2. t. t. Dudū archidyāꝰ P resumpcōe ꝯt aliqꝫ labo-
rante pt ei judicii purgacō ut ꝯcessacōes sua
pbacōibꝫ veraȝ pbet. 2. f. f. Ut nrm̄ peat
P rimicerius subꝫ archidyacono sicut archipsbi-

Primogeniti dimany pertinat tamen nō vocat
eū quē fco ꝑsuīt᷑ secundū q̄ p̄ natū fuit. x.
. S. in Joseph nō

Et ad eius curā ptinet ut pst ī docendo dy-
aconibꝫ vel reliqs gradibꝫ ecclesiastic̄ ī ordine
positis ut ipse discipline ꝛ custodie susstat
ꝛ ut ipse dyaconibꝫ doceat lectores ad noct
officia ꝛ de singulis ordinādꝫ sacdiū heat
m. a. vt primicerius P rimicerie vo q̄
ꝯ veti lege de singulis offerebat᷑ nō erant
spāli nōie diffinite sed offerencium arbitrio ꝑ
delecte Tradico hebreoꝝ nō lege ꝑcepta
ꝑ arbitrio maioꝝ in oblata accept vt q̄
pli in xlma ptes dabat sacdotibꝫ cum nō
numeū lx sit xlma ꝛ lx aꝫ licebat
ꝯdacōꝫ voluisset offerre. 3. t. l. decimaȝ ptes
P rincipale ꝑ nō tenet accessoriū nō ꝑ
tenebit etiaȝ ꝑ vallatū fuit juramento.
l. t. Cum ex injucto P ortiones duas nō
pt hēre religiosus in ecclīs nec duas curas
adnexas nō anexas nisi in alio monasterio vnicū
portiū ꝛ pena ꝯtinus imponit᷑ ꝯtrariū atte-
tanti sꝫ q̄ eo ipso efficit᷑ religiōis ꝛ tamq̄
ambiciosus ab vtraqꝫ porcione repellat᷑ nec
ꝯ porcioēs q̄ ad ministrācōes seu officia vnius
monasterii ꝯcessit ꝑ eoꝝ monachos gubnari co-
mittat᷑ absqꝫ sedis auctē alteriꝰ monasterii
monachis gubnāda vel ꝯcessa dimittere
eisdē ꝟ ꝑ eos ad quos ptinet libere ordinare
cū illis nō liceat hēre loca ī diuersis monasteriis
quoꝝ vnū ab alio nō dependet vel aliorū
monasterioꝝ vel eccliarū tēsserit ad ipa porcōes
eccias ad ministracōes vel officia gubnare cum
ipsi sciunt ꝯ alienis monachis ꝯcesserint
vel dimiserint eaȝ ꝯcessa ea vice adi-
de ipsis pt prelate puidi ꝛ de ipis pdyoc-
sanos ꝑ recepti nō fuerint alioqꝫ pre-
ap ordinet᷑. 6. j. b. Cum singla offia
P riuilegiū posterius priꝰ nō reuocat nisi
de ipso faciat mencionē. a. n. y. Veniens ad
P riuilegiū ī nouacō jus nouum nō tribuit
ꝟ antiquū seruat et priuilegia vetustē
exigente posset renouari sicut testes senes
pnt ad liteȝ ꝯtest recipi ne pbacōes copia
subtrahat᷑ ī nouac̄o enī nullū jus nō-
uum acquirit. 2. s. r. Cum dilectꝰ in xpo
P riuilegiū post ꝯposicōē sup decimis fctā
ī impetratū nō ꝑjudicabit ei nisi de ipsa
faciat expressaȝ mencionē. 3. l. n. Ex miti
P riuilegiū nō debet extendi vltra id
qd̄ ī uentū fuit ꝯtinere. 3. l. v. Septe tua
P riuilegiū libertatis datū religiosis habitibꝫ

Et cause priuilegioꝝ sedis apostolice ꝑ papaȝ
judicari debent. 2. m. Cū venissent

Priuilegiatꝰ ut nō teneat᷑ respondere nisi
certo loco ꝑ in alio loco sponte puenit debi-
pt ꝯueniri. 2. a. q. dilecti filii. j. 2. a.

Marginal notes, left: titulo; sint; matrimo; uxor; primicerius. Right: prīcipale; portio; priuilegiū.

Parrochiales domos ad multiplicatos per quemodum
non descendet. e. ti. c. Suggestum. Et privilegium
de propriis laboribus comprehendit sub se decimas
novalium. e. ti. c. Ad audientiam. Item privilegium
confirmatorium certe non potest conferri ubi non dicitur alicui
extitit in ea quibus privilegium concedatur. e. ti.
c. Ad audientiam. Item privilegia laycorum debent
dici et eiusdem layci clericorum inviolabiliter
custodiri. Et violentos laycos cohercere non
est contra legem agere sed legi facere subsidium. e.
ti. c. Sicut in iudiciis. Privilegia non possunt
concedi religiosis quod ipsi ecclesias vel decimas
recipiant de manibus laycorum sine assensu episcoporum.
Exemptos vero et novalia subditos a religiosis
suorum episcoporum sententiam vitare tenentur. In aliis vero
similibus que ad eos pleno iure non pertinent presbyteros
episcopis representent ut eis de plebis cura respondeant
ipsis vero pro rebus temporalibus congrue exhibeant competentes
institutos etc. Et inconsultis episcopis non audeant removere.
Templarii vero vel hospitalarii si ad ecclesiam ve-
nerint interdictam non nisi semel in anno ad ecclesiasticum
officium admittantur nec tunc ibi sepeliant corpora
defunctorum. Ecclesias vero templariorum vel hospitalariorum que
ad eos spectant pleno iure non susceperint ab ordinariorum
iure non eximantur sed presbyteros suos in eos possunt in
alios parochias suos exerceant cum presbyteris suis fuerint ex-
ceptis coniungendi et quicquid contra hoc fecerint irritum
habeatur. e. ti. c. Cum et plantare. Privilegiis
suis contra prelatos qui privilegiis derogant aliorum
contra privilegia prelatorum detrahunt quod religiosis de
malefactoribus suis iustitiam facere nolunt et eorum
privilegia respicere contempnunt. e. ti. c. Dilecti filii.
Privilegiati qui sepeliunt excommunicatos illos ex-
humare tenentur. e. ti. c. Ad hec. Et privilegio
uti longo tempore negligens et in quinquaginta veniens non
potest illud per quemodum allegare quia supponitur renuncias
iuri suo. Et contra privilegia prescribitur spatio xxx
annorum hodie vero xl. e. ti. c. Si de terra. Quia
privilegiis suis extendere nemo potest ideo debet
inspici diligenter tenor privilegiorum et ad id quod
continet sunt servandi. e. ti. c. Porrecta. Privilegium
docet de ecclesia utrum exempta debeat reputari.
Si enim dicatur quod in ea certe [illegible] subiectionis
census solvere obligatur exempta est non autem si in
signum protectionis illud solvere teneatur. Et sic
solutio census non probat aliquam exemptionem nisi ad
indicium libertatis sit solutus. e. ti. c. Recepimus.
Privilegium concessum alicui ex gratia speciali non
debet alteri ad se trahere ipsa potestate quod tenuerat in
et iudiciis [illegible] alicui sua auctoritate presumpserit quod id

et aliam ecclesiam [illegible] inferre indulsit. e. ti. c.
Sane etc. Privilegium concessum aliquibus de capellis
[illegible] non conceditur eius qui campanas habeant in eo
in preiudicium aliorum. Et templariis et hospitalariis
in privatis oratoriis non licet habere campanas.
e. ti. c. Patentibus. Privilegium meretur amittere
qui permissa abutitur potestate. Et ideo si religiosi
mittant alios sub habitu suo pro eleemosynis colli-
gendis officio predicationis sunt privandi. Nisi autem
si sunt layci excommunicentur. Si clerici ab officio et beneficio
suspendantur. Si autem in terra polluta sacramentum vel
sepulture presumpserint celebrare suspensi ab ordinario non
si aliquos recipiant ad divina officia sic recepti
ab ordinario in eandem sententiam detrudantur quocumque
privilegio non obstante. Layci autem in seculo rema-
nentes licet sint privilegiati aliqui [illegible] annuatim
conferunt nichilominus ordinariorum sententiis sunt subiecti.
e. ti. c. Tuam. Nos privilegium predictum decimas
tenere concedit [illegible] idoneos [illegible]
dicta [illegible] debet innovari. e. ti. c. Cum olim.
Privilegium innovatum non tribuit novum ius
sive exemptionem sed vetus confirmat et conservat. e.
ti. c. Accepta. Aliquis privilegium libertatis
non potest episcopus dare nisi si sui capituli non
consentiat. Si autem privilegium per violentiam extorquetur
et in aliquo [illegible] [illegible] [illegible] etc. vel. Ut
vel si privilegiatum duplicatur vero privilegio
exemptionis licet de uno fuerit usus per alium tamen
potest obtinere. Exemptus diocesano obedientiam
promittere non tenetur [illegible] potest si ipsius [illegible] in loco
non exempto eum consecrare. e. ti. c. Cum olim.
Et xl annorum spatio contra privilegium certe prescribitur.
e. ti. c. Accedentibus. Privilegium exemptionis
non tenetur canonicos si eorum cura recipiat
quam episcopo sunt subiecti. Et [illegible] unum beneficium
ille dicitur subiectus quod in eo alterius exemptus exceptus.
e. ti. c. Cum capella. Privilegium libertatis quo
abbas ab episcopali iurisdictione protectus est exemptus
et solum [illegible] subiectus dicitur. Tamen ad abbas monasterii
parochialis non exempte ad synodum episcopalem accedere
et de ipsis episcopo [illegible] etc. e. ti. c. Ex ore sedentis.
Privilegia prelatorum ostendentes in quibus proponere
sic notato eo ordinibus suis sub apostolica protec-
tione [illegible] [illegible] [illegible] privilegia ab
episcoporum suorum potestate non censentur exempti. e. ti.
c. Accepta. Privilegiati religiosi ab apostolica
sede [illegible] suis in suos [illegible] de [illegible]
diocesanorum eorum possessiones [illegible] nisi in suis
privilegiis aliud exprimatur. e. ti. c. [illegible]

Privilegium monasterio concessum quod eius monachum
seu clericum eiusdem monasterii synodale vel ex toto
non presumat intelligi de monachis in monasterio
manentibus vel capellis sibi utroque iure subiectis
r. m. v. Cum pro confessione. Privilegium concessum
ab eo ut monasterium remissionis habeat decimarum
non plus ad futuras sed etiam ad preteritas videtur
extendi. r. m. x. Cum a nobis. Privilegium
meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate. Et
privilegia concessa templariis vel hospitalariis a papa
se indulsit ut hiis qui fraternitati eorum assumpserint
si forsan ecclesie ad quas pertinent a divinis offi-
ciis fuerint interdicte ipsos quod in morte contigit sepul-
tura ecclesiastica non negetur nisi excommunicati vel nominatim
fuerint interdicti. Et hoc intelligitur regulariter ibique in-
dulti ut si qui fratrum suorum qui ab eis missi fuerint
ad recipiendas confraternitates sive collectas in quibus-
cumque castellum vel villam advenerint per locus
ille a divinis officiis sit interdictus in eorum iocundo
adventu semel in anno aperiantur ecclesie ut exclusis
excommunicatis divina ibi officia celebrentur et hoc intelligitur
quod in eadem civitate aut castro vel villa una tantum
ecclesia eiusdem ordinis fratribus semel in anno aperiatur
et non ad omnes eiusdem loci discurrent secundum predictorum
locorum conventum referendum secundum intellectum nec si
hoc non singulas eiusdem loci reperiret ecclesias
in unum vel pedem contigit sunt interdicte. r. m. a.
Ut privilegia. Privilegiati qui exceditur non
possunt ab ordinario excommunicari non debent. r. n.
c. Cum tanto apostolus. Privilegio non gaudet
clericus qui in maleficiis deprehensus insignia tamen
clericorum abiecta. Et qui tonsuram et habitum et
reliquias ut laicus gessit si in delicto deprehendatur
clericus privilegio non tuetur. Cum malignis homi-
nibus indulgeri non debeat sed potius obviari
r. n. d. Recepta tua. Privilegium in monasterio
ius novum non confert nec etiam vetus tollit
sed potius ius vetus conservat. r. n. f. Cum in-
tentionis. Privilegiati ut ubicumque velint
possint cum altari viatico celebrare et hoc sine
preiudicio licentia prelatorum. Et cum privilegium speciale
nichil concedit si in hiis esset licentia requirenda
prelatorum quod ea possent sine privilegio hoc concedere. r. n.
g. In hiis que. Privilegium de decimis nova-
lium non solvendis non extenditur ad decimas prius
possessas ab aliis nisi hoc in privilegio exprimatur.
r. n. h. Dudum inter. Privilegia eorum conversi
nisi in totum se ad eos transtulerint ad ecclesiastica
sua tenent ut saltem pro mortuis in domibus suis sepeliant

nō

r. n. i. Quidam post. Privilegium de decimis non
solvendis reddit ecclesias illas liberas de quibus
non extat memoria quod aliquis culte fuissent si
nomine ad culturam sint redacte et perpetuo debent
immunitatem de non solvendis decimas novalium iure
concessas. r. n. k. Consultationi. Privilegio apostolico
se nulli possunt se tueri qui in excommunicatos violenter tenentur
et pro violenta manuum iniectione in clericos per excommunicationem
vitari debent. r. q. l. Nulli se. Privilegio non
gaudet clericus qui eorum derelicto habitu deferunt
arma militaria et ea tertio moniti non deponunt
r. r. d. In audientia nostra. Privilegiorum verba lar-
gam et clariorem recipiunt interpretationem seu expositionem. Verum
verba ista ... et iure in eos possunt comparatione tamen
et non contradicunt intelliguntur ut res de qua agitur
valere possit potius quam perire. r. t. v. Abbate sancti
Privilegium exemptionis ab apostolica sede indultum quamvis
integrum observari debeat et per omnes limites non exce-
dat tuetur ratione delicti sive contractus aut
rei de qua contra ipsos agitur ratione possunt coram ordinariis
locorum conveniri et ille quo ad hoc perinde in ipsos iuris-
dictionem possunt prout ius exigit exercere. G. o. a. Volentes
Privilegiis divinis libertatibus et immunitatibus
talibus gaudeant studentes in iure divino theologice
et canonico et civili per eas se. ap. quibus privi-
legiis gaudent studentes in scolis ubi generale
regitur studium ac recipiant integre proventus suos
ecclesiasticos sicut illi. G. o. b. Cum de diversis. Privilegio
speciali abbates ab apostolica sede insigniti in ecclesiis
que ad eos pleno iure pertinent qui in eis divina
celebrant possunt post missarum solempnia et vesperas
ac matutinas laudes benedictionem solempnem super
populum elargiri. Alibi autem publice in aliis locis
non valet nisi ei hoc expresse apostolico privilegio
sit concessum. G. o. c. Abbates. Privilegia sin-
gularium personarum cuiuscumque conditionis aut status
existant quod ipsi interdici excommunicari vel excommunicati
non possunt nisi et vel ecclesie ipsorum interdicto
supponi subquacumque verborum forma eis concessa sit
sunt penitus sint revocata dumtaxat exceptis
quod regibus et reginis coniugique filiis necnon et re-
ligiosis quibuscumque non tamen personis sed ordinum
privilegiatorum vel locorum conceduntur. G. o. e. Ne
aliqui Privilegiati suorum privilegiorum non
debent fructum efferri. G. o. f. Ut apostolice sedis benignitas
Privilegiati qui asserunt se privilegia apostolica se ex-
emptos ... ab ordinariis locorum huiusmodi
privilegia ipsis ordini in loco congruo et secreto et
aliquibus viris providis sufficientibus cautionibus adhibitis
deputatum in eius competentes ... qualiter ipsorum

ordinariorum vel priorum delegatorum arbitrorum mo-
derandum iusto impedimento cessante unde et ad legendum
intelligit exhiberi litteras non de articulis de quibus
in copia sunt transscriptum tradi tenetur. 6. o. g. Si
persone Privilegium concessum a papa si in eo non
sunt inserta facta prima super dacione vel secreta
exempcionis vel alias libertatis alicui etiam ad
ius et possessionem eo ex premi vel gesta verba men-
cionem non pretera illius erit exempcio que apprbatur
nisi aliter de libertate doceatur. Cum enim sic quam
omnes erunt per orbem diffuse ad eo pertinent
etiam. 6. o. t. Si papa in aliquo Privilegium
monasterio concesso ut monachi in celle ad monasterium
spectantibus habitantes abbati qui a papa vel eius legato
electionem acceperit suspendi vel ipse celle iudicio suppon-
non possunt [illegible] privilegium non sicut in corporatibus in
[illegible] seu capelle eorum monasterii qui in eis sunt
tempore [illegible] in cellis habent [illegible] loca secreta et
solitaria que sunt separata a quibus vita hominum ad
contemplandum et deo vacandum specialiter deputata defendit
6. q. e. privilegium Privilegium quod habet clausula
imaginatorum ad illos solos dictos extendatur qui
in eorum expressi et in eorum finibus generaliter commorantur
alicui ex illis aliquam aliquis per suis dictis concedens
negociis abesse contingat 6. q. f. Sicut nobis
Privilegium personale personas sequitur et extin-
guitur cum persona. 6. q. n. privilegium Prior qui
alio dignior non est preferendus. 6. j. a. Cuma *prior*
saepe dubitatur Probaciones que sit nullatenus admit- *probaciones*
tenda monstret et reus sua ipsa instrumenta ac-
tori non tenetur edere. Cum illi dicendum est ea que contra
te sunt apud temetipsum debeas documenta requirere
atque in medium proferre. 2. e. q. Ex epistole vestris
Probata intencione per litteras vel per testes non
est inquantum illius requirendum est actori qui plene
probavit non debet compelli jurare non obstante
contraria consuetudine. 2. e. r. Sicut consuetudo lau-
Probacio prohibet tam petitori quam possessori
et si ambarum parcium testes sint equaliter ydonei tunc
testes possessoris preferuntur. Cum pro partibus sint
iura ad absolvendum quam ad condempnandum pergimus in
libellum eorum in quo si utriusque partis testes equales fu-
erint plus bene sua preferetur. Et si in quibus iudi-
probat actor et reus et si partes sunt probaciones
absolvitur reus nisi tunc actor favorat causas
favorabiles. 2. e. b. Relatorum tuus Probacio
passionum corporis mulieris prevalet assercioni
viri quantum se eas invalide cognovisse. 2. *vir mulier*
e. t. proximo quod Probacio testium prevalet in
preferri eius instrumentis. 2. e. v. Cum loco

Probatur quod excommunicatum per litteras ordinarii nisi
probetur contrarium. 2. e. y. post cessionem Probacio debet
esse certa. Ubi probans dubium nichil obtinebit
nec revelatur ~~obtinuerit~~ probantem. 2. f. a.
in prima Probandum sit duo offerens non prestat
si probant tamen unum. Et iudex pro possidente
obtinet quam suspiciosum titulum probat. 2. f. b. licet
Probacio tam in iudicio ordinario quam in extra-
ordinario iudex non est negocium scitum per testi- *judex*
monium. Et iudex si de hoc notarium vel duos
viros ydoneos qui acta iudicii conscribent alias si
difficultas emerserit per quam suspiciosam punietur nec
credetur ei nisi legittimo documento ostendat
2. f. d. cum contumaciam Probari si sit reus
delinquisse eius purgacio quod non deliquerit au-
dienda et recipienda non est. 2. f. e. Ad ~~audiendam~~
Probare si per unum modum
nostrum non nisi Probacione si per unum modum
haberi non valeat videtur sint plures alii
adhibendi sint per testes presumpcione et per coniec-
turas alia adminicula comprobatur. Et cum fines
dyocesis probatur per libros antiquos non per testes
2. f. f. Cum causam Probacio per aspectum corporis
mulieris debet fieri per matronas honestas
alio possit excapi que eas quas reprobari potest
matrone per quas virginitas puelle probatur
2. f. g. Causam minorum Probaciones fiunt
coram iudicibus actori coram per nuncios 2. f.
h. Cum bone [illegible] dicendum de testibus recipiendis
coram uno iudice. 2. f. t. Cum quis Pro-
curator si mandato domini litteras adeam impe- *procurator*
travit non potest nec valet talem impetrare ad
lites et que pertinentes personas. 2. a. x. non
nulli quam b. d. Ex parte decani Procuratorem
nequis in electionis negocio constituat nisi sit ab-
sens in eo loco de quo debeat advocari iusto
qui impedimento detentus venire non possit super
quo si opus fuerit fides faciat iuramento *elecio*
Et cum electiones clandestine reprobantur quod
quia electio sint celebrata solempniter pub-
licet. e. g. Cum venit Procuratoris
vel advocati contra etiam in quo habet bursam
illo est spoliandus quod talis presumit esse per
ceteris terminis in quo etiam v. q. Cum sacrosancta
Procurator admitti non debet per curatus etiam
ecclesie collegiate in iudicio nisi habeat sufficiens
mandatum prelati et capituli litteris testimonio sub-
scripcionibus roboratum 2. r. Aliquando Procura-
tores illi tenentur mittere si excausa non va-
lent legittime impeditum. Et reus cum sua
qua facit condempnatus in expensis ex iusta

causa absente legittime excusatus quod in ardua
causa noluit procuratorem constituere. e. ti. li. vi. Quia clara (?)
procuratore revocato et deinde certificato sententia
lata non tenet. ii. t. Ex parte inducere procura-
toris falsi exceptio non solum ante sententiam verum etiam
postea potest obici ut probate quod exceptione probata
iudicium nullum et nullius momenti contionesse re-
putetur. e. ti. v. in una. Procurator
non potest mittere actorem qui ad talem potest de-
venire obligatus quod in actione thori locus non
habet. Item qui agat de adulterio coram iudice
seculari ad penam legalem non intuitu procura-
toris, sed coram iudice ecclesiastico ad thori
separationem agatur. e. x. Cum firmitati procu-
rator ad negotia debet hic expensas quas
fecit propter ea. Item quod de mandato domini causam
procuravit ab eo repetit expensas propter hoc factas
e. v. Cum pro causa procuratorem de sue contra
universitas ad agendum et defendendum constituere potest
S. a. Cum in causis procuratorem revocatus
in preiudicium partis debet in expensis que propter hoc
fecit condempnari. Item si post conclusionem cause apparet
procuratorem esse revocatum, nichilominus facit sententia
S. b. Audiens procurator episcopi generalis vel
vicarius eius in absentia episcopi ecclesie agere potest
et defendere causas ecclesie licet in procuratorio
syndicus vel actor non exprimatur. S. c. Petitio
Procurator debet insinuari libere et non [illegible]
Item iudex considerat quod capitulum procuratorem in ea
universali gaudeat libertate quod procurator ad agendum
et vindicandum et ad defendendum plenam habeat potestatem
S. d. Accedens Procurator generalis ad omnia
negotia tractanda potest dilationem petere a iudicibus
datis in causa ad consulendum dominum quod si denegatur
ei potest appellare. S. e. Dilectus. Si procurator
non potest defendere causam si tamen fuit institutus
ad agendum. Item si reus in principio recedit a iudicio
dimisso procuratore solo ad agendum contumax
et condempnatur in expensis. S. f. Constitutus in presentia
Procurator si ignorante iudice et adversario post
litem contestatam fuit a domino revocatus processus per eum
habiti rati erunt. S. g. Mandato Procurator
potest filius familias si simul cum aliis fuerit
institutus potest alios preveniens et agere. Non autem
sed in procuratoribus diversis temporibus constitutis quorum dato
posteriori prior esset procura revocata. S. h.
Non iniuste. Procurator universitatis eius maio-
ris et sanioris partis excommunicati ad impetrandum ad-
mittitur nisi in procuratorio sint expressi vel eorum

auctoritate id fieri potest vel adversus ab aliis fuerint ad-
missi sunt. S. i. Consulti Procuratorum generaliter
domino [illegible] e. e. c. Sepe contingit procuratorem
repellendum sed si rite non fuit institutus et si eum
iudex receperit post alium potuit appellare. e. t. 1. Sig-
nificavit. Procurator non preiudicat domino si quod
prohibuit id attemptavit vel etiam ubi alii contrahit
erat id de quo agitur prima moneat aliquid delet apella
vel diem assignatum preveniat ab eo potuit licite appel-
lare. S. k. Significante Procurator in ea criminali
non est admittendus. e. p. Veniens ad sedem nisi ergo
detinetur civiliter et non criminaliter tunc potest procurator
admitti et pendere iure certari. e. q. Super hiis
Procurator in ea appellationis contra electum possessorem
aut priusquam non aliter ydoneus reputetur nisi in
procuratorio omnia per quibus appellatum sit ex-
pressa. S. b. r. Procurator. Procurator potest pro laicis
et in causis spiritualibus admittendus. Item post litem
contestatam a procuratore potest alium constituere, ante tamen non
potest nisi in rem suam sit datus vel a domino
substituendi alium sibi fuit concessa potestas. Item
procurator datus ad negotia potest libere quemcumque
alium deputare. S. c. l. Non indistincte Pro-
curator quamvis ante litem contestatam etsi ea libere
possit a domino revocari postea tamen ipso nolente
non habebit nisi cum domino immineat fieri vel suspectus
adversario efficiatur contingit vel eius heredem
effici seu ingredi religionem aut in longinquam peregrina-
tionem accedere aut vinculo detineri contingat vel alia
rationabilis causa subsit propter quam merito sit revocandus
potest tamen dominus sive causa cum procuratore sed maxime
si de collusione timeat adesse. S. c. m. Cum
Procurator qui potestatem substituendi habet debet
mandatum domini speciale etiam si eo usus non fuerit
non potest ulterius revocari nisi revocandi potestas
concessa fuisset eidem. Item si ad plures vel ad omnes
causas generaliter constitutus fuisset substituendo
in una in aliis nequaquam prohibetur procuratoris
officium exercere. S. c. n. Is qui Procurator
generaliter institutus ad aliquem articulum in quo
speciale mandatum exigitur admitti non debet qui
ad agendum et defendendum ac generaliter ad omnia etiam si
mandatum exigat speciale constitutus. Sed si aliquod vel
aliqua de articulis speciale mandatum exigentibus spe-
cificata et expressa fuisset per generale mandatum
ad omnes alios non expressos se extendit. Item
procurator absque speciali mandato transigendi
desuper [illegible] vel paciscendi non potest nisi de bo-
nis vel cause administratione libera sit concessa

G. c. o. Cum ad agendum procurator qui generaliter
constituitur ad negotia agere ac excipere potest ex
ceptis hiis casibus qui mandatum exigunt speciale
Et filius familias absque patris assensu non solum
ad negotia sed etiam ad iudicia potest fieri procurator
licet autem quis post xvii annum procurator ad ne-
gotia licite deputetur ad iudicia tamen nisi
maior xxv an. fuerit deputari nequibit. G. c.
p. Cum generaliter procuratoribus pluribus in so-
lidum constitutis divisim agere potuit Sed si de
putetur non adiecto in solidum tunc unus sine alio
admitti non debet sed tunc illius melior erit
conditio qui prius litem contestatus negotium primitus occupabit
In causis tamen spiritualium negotiorum cum talia
electionum expeditionem exigere dinoscantur et si plu-
res procuratores simul in eis fuerint non in solidum
deputati iudex nec propter eorum gestum negotia
eadem in tantum contingat ydoneiorem ex ipsis
eligere valeat et ille solus procedat ac si haberet
in plenam roboris firmitatem. G. c. q. Si duo
Procurator qui constituitur ab absente dixerit
putatum sibi suscipere nolle mandatum et si
non obstante quidem constitutus in eadem persistit
voluntate ipsum acceptare poterit quandocumque placebit
G. c. r. Licet procurator revocetur si
dominus tractet causam propriam nisi continuando
protestetur se ipsum in officio procuratoris ducere non
mandato vel ex aliquis causa contingat a quo
dominus procurationem receperit Aut si procurator sit pre-
sens vel forsitan se absentet seu quid aliquid
accidat. G. e. b. Siquem Procurator
non aliud censetur ydoneus ad matrimonium
contrahendum quam si ad hoc mandatum habuit speciale
Et quamvis alias is qui constituitur ad negotia
procuratorem alium dare possit in hoc casu cum
propter magnum periculum quod ex tam arduo facto
posset imminere non poterit deputare alium nisi
hoc eidem specialiter sit commissum Et si procurator
antequam contraxerit a domino fuerit revocatus contractum
per eum matrimonium ab eadem licet tam ipse quam
ea cum qua contraxit revocationem huiusmodi penitus ignora-
verit nullius momenti existit cum illius
consensus defecit sine quo firmitatem habere nequit
G. c. t. procurator Procuratores prelatorum
procuratores sine iure facultates certam moderande. p. ii.
Consequenter yconomo Procuratores recip-
ientes debent esse contenti a bonis moderatis
et cum gratiarum actione id recipiat quod honeste

ac competenter illic fuerit ministratum vel cum equitaturis
venatoribus et ambus proficiscantur sed ita procedat
ut non que sua sunt sed que Ihesu Christi querere videatur
Archiepiscopi vero visitantes provincias per diversitatem
provinciarum et facultatibus certam xl vel l evec-
tionum numerum non excedant Episcopi autem xx vel xxx
Cardinales xxv Archidiaconi vero v vel vii
Decani constituti sub ipsis duobus equis contenti
existant In locis vero pauperioribus pauciorbus
sint contenti. 3. S. g. Cum apostolus procurationem
recipit archiepiscopus provinciam visitans et certam
a monasteriis provincie exemptis. 3. S. p. Sopite Pro-
curatio debita collegio si persone multiplicate
fuerint non est propter hoc augmentanda immo expensis
secundum communem summam personarum proportionanda nisi redditus
propter quam debetur fuerint augmentati. 3. S. r. Cum
Procuratores tenetur impendere omnes circa legatos
et nuncios ipse vel aliquis potest se excusare quibus
prospicere seu privilegio Ita tamen procurationes sunt
moderande quod ecclesie non graventur a se non 3 una
ab aliis adiungentur. 3. S. S. Cum prestare Et circa
tenetur inde episcopus in omnibus dyocesis sue de procurationibus
quitte omnium decimarum et de aliis iuribus episcopalibus
3. S. v. Cum olim Procuratio causa visitationis
debetur quam non potest prelatus remittere cum excessus
corrigere teneatur Unde si episcopus aliquam ecclesiam remi-
sit procuratione sibi debita perpetuam persone ad pro-
curationem tamen successor tenebitur eam obligatum. 3. S. y.
Cum venerabilis Et circa de novo consuetudines ad fidem
in procurationibus et in aliis servabit consuetudines vi-
cinarum ecclesiarum. 3. t. a. Super eo Procurandi
sunt prelati cum personaliter visitant Et circa legati se
ap et tunc circumstantium et personarum mediocritatem
observet ad hoc ut adhibere moderamen Et legati et
nuncii apostolice sedis per hiis diebus procurandi sunt tamen quibus
morantur et habitat nec locus ille propter ipsos in minus
agravetur Et cum alicui ecclesia propter paupertatem non sufficeret
tunc due vel plures coniungantur in unam Et
visitatores officium exercentes non querant que sua sunt
sed que Ihesu Christi predicationi et exhortationi Correctioni
et reformationi vacando ut fructum referant qui
non perit. 3. t. b. procurationes Procurationes
tenetur monstrando auctoritatem dare episcopo nec tenetur plus
quam alias non solvit nisi ostendat alias libertatem
3. t. c. Vestre sic Procurationes ratione visitationis
debitas iure facultates certam exhiberi debet
archiepiscopo quam ante vel sic ap provinciam
visitaverit Et non solventes archiepiscopo coherce potest
eos et suam iure inmodicam quam in violabit ex sua

debet. 3. t. d. Cum inuper. Procuratorium prelati non
habent in granchiis que nec visitationi per quam debetur
procuratio locum habet. 3. t. f. Audite. Puerum procura-
re non amplius potest petere pro eorum consecranda quia alias
fit symonia. 7. a. v. Cum sit Romana. Procuratio
negari potest a visitato visitanti quando nobis accedit
cum multitudine evectionum et personarum ut in lat(erano) concilio
3. et si ipse tamen fecit sumptus in ecclesiam vel clericos
[illegible] et non debet teneri. 7. l. f. Cum
ad quorundam. Procurationes recipiat visitans et in
victualibus expensas tamen recipiat moderatas. Et
nullam pecuniam ipse aut aliquis de sua familia occasione
alicuius officii aut consuetudinis audeat recipere. Careat
etiam ne ipse vel quispiam suorum aliquid munus quod-
cumque sit et quantumcumque offerat presumat recipere.
Quod si contra presumptum fuit recipiens maledictionem incurrat
a qua nunquam nisi duplum restituat liberetur. Et quibus
archiepiscopus suam volens visitare provinciam prius
ecclesie sue capitulum ac civitatis et diocesis suas plene
visitare procuret. Nec solum circa minores sed circa
maiores ecclesias [illegible] clericos tamen et eorum prelatorum
visitationem sit intentus. 6. l. t. Romana ecclesia
Procurationes ratione visitationis debitas si qui
exigere pecuniam vel etiam a volente recipere vel etiam
recipiendo munera sine visitationis officio non im-
pleto violare presumpserint duplum eidem ecclesie a qua
receptum fuit infra mensem reddere teneatur. Et pa-
triarche archiepiscopi episcopi duplum ultra predictum tempus resti-
tuere differentes ecclesie ingressum interdictum eius
inferiores vero ab officio et beneficio sint suspensi quousque
usque de duplo satisfactionem ecclesie plenariam im-
penderit. 6. l. v. Exigit perversorum. Et si vi-
sitatores voluerint procurationem visitationis in pecunia a de(?)
recipere liceat visitanti [illegible] visitavit
[illegible] moderatis [illegible] in victualibus die-
bus quibus visitationis officium [illegible] et solum
unam procurationem liceat visitanti recipere una
die sive unum locum sive plura visitaverint.
6. l. x. Felicis re(cordationis). Et licet archiepiscopus suam
provinciam libere visitaverit tamen eius suffraganei
non sit negligentes stante eadem visitatione ac
procurationes a locis recipere visitatis consueverunt
per quos ab ipsis suffraganeis vel ab aliis allegatur
premissis contraria non obstante. Et archiepiscopus dum
visitat confessiones subditorum suffraganeorum
audire potest ac absolvere confitentes et ipsis penitentias
iniungere salutares. 6. in. a. Pretio decanus
Professa esse intelligitur novicia que scienter
iungit se actibus professorum. 3. in. e. Vidua

nota

professa

Per professionem minor xiiii annorum non obli- professio
gatur sed in maiore si defert habitum professorum et
infra triduum deponit. 3. n. l. Ad nostram. Professio-
nem habitum recipiens ubi habitus sit distincti ibi vel
alibi profiteri tenetur. Sed recipiens habitum novicio-
rum non potest. 3. n. k. Super eo. Professionem faciens
certo modo regularis [illegible] que ad regulam servandam
ibi remanebunt si vero ad laxiorem redire compellitur.
3. n. l. Sane de eo. Profitendo religionem minor
xiiii annorum non obligatur nisi fuerit maior-
rem habitum. 3. n. m. Significatum est nobis
Professio facit monachum non habitus tamen
3. n. o. Porrecta. Professorem monachalem
[illegible] faciens non obligatur ad eandem nisi
fuerit monachus [illegible] habitum
3. n. p. q. Sicut tenor. Professio fieri et
recipi potest infra annum probationis et ne monachus est
[illegible]. Cum tamen nullum fieri prohibetur quod si
[illegible]. Et albatem [illegible]
prohibetur ne passim et indifferenter [illegible] plures
quoslibet ad professionem recipiat et si [illegible] fecerit [illegible]
corrigendum. 3. n. r. Ad apostolicam. Professio
tacite vel expresse licet longo tempore non detulit
habitum et fuit usus propriis rebus ad monachalem
regulam servandam compellitur. 3. n. s. Sicut nobis
Professus religionis privilegiate que de illa
de ad aliam arctiorem transire non possit pe-
tita prelati licentia licet non obtenta zelo sanc-
tioris vite transire potest et arctiorem regulam profiteri.
3. n. t. Licet quibusdam. Profitendo religionem in-
gressus [illegible]
ab [illegible] non potest. 3. n. v. Veniens ad ap(ostolicam)
Professionem nondum faciens [illegible] ad monasterium
sumendo habitum novicii infra annum probationis redire
potest ad seculum nisi constet eum absolute vitam
voluisse mutare. 3. n. x. Consulti. Professione
non facta infra annum probationis rediens ad seculum
licite potest ad ordines et ad beneficia promoveri.
3. n. y. Postulasti. Professio tacite intelligitur
esse qui ultra annum differt habitum monachalem
in monasterio ubi sit habitus indistincti. 3. o. a. Ex
parte tua. Professorum vestrorum sit benedictio de-
[illegible] professionis ut noviciorum habitus a professorum habitu
distinguatur. Et etiam infra annum probationis libere quis potest
redire ad seculum nisi constet evidenter et absolute eum
voluisse vitam mutare et in religione perpetuo
deo servire. 3. o. b. Statuimus. Professio ab-
batis Cisterciensis [illegible] in hunc modum

Ego fr albas cist or subiectionem reverenciam
et obediencia a sctis patribus constitutam ẽm
reglã S. Benedicti tibi dne Ep̃e et tuis
successoribus canonice substituendis et scte se ap
stolice sedis salvo ordine meo perpetuo me exhibiturum
promitto .7. c. f. Nec dei grã Professio
vel habitus religionis qui dari professis consue-
vit fiat et non suscipiat quisquis ante-
quam annum xiiij libere ut in alium ad secu-
lum remeare Et si pro toto anno perseveraverit in
monasterio permanserit ubi professio et mo ...
sit habitus indistincti professionis, post hoc ...
vel sic quam prius sumptum habuisse vi-
detur .6. l. h. Is qui monasterio Etiam anni
probacionis elapso ... maxime in ... fra-
gilis habitu regularis instituta quorum ad
professionem ordinis seu renunciacionem seculi fru-
endas recipe ... constitutum in ... anni aliquis
impedire quominus ipsum ad aliam religionem
quam maluit transeat .6. ... nos ... et
Professio gratis ... ante annum probacionis elapsum
recipi non debet et hoc ... ad ordines
mendicancium in aliis autem religionibus professio
tacite vel expresse fieri potest licite ... annum si
expresse ... seculari habitu non ...
illi religioni professio obligat quam professus
est professis Tacite non fit ... probacionis anni
... habitus qui professis ... dat ali-
cui religionem recipiente obligat si etatis
apte sit .6. l. st. Constitucionem Et ...
... qui religionem ingreditur non ... probacionis
annum alicui ... nisi ad id ... acce-
dat consensus aut ... vitam mutare
voluit absolute vel professionem expressam
fecit seu ... habitum recepit professorum
Sed ... eidem ... palam ... debe-
assignata sibi ... premissa ... pueritibus
... .6. l. l. ... Prohi-
bita sit que non sit in iure expresse ...
... pastoralis ... Prohibicio ...
illos ... qui expresse alias ...
prohibetur ... qui ... quod ...
licet omnibus qui prohibita non ... & a a
Cum apud sedem ... Promissa sit ... gple-
da .q. t. ... in ... Promisso
beneficiorum vel ... vacaturo ...
... lat galli nichil valet ... quod
... videatur ... et locum et
beneficium ... successurus ... in

Prohibitus aliquis una via alicui ad id alia
non debet admitti .6. V. b. Cum quid

legibus gentilium sit prohibitum Turpe est et dum
plenum ... iudicium si loco ... dei ...
successores ... habeat qui ... gentiles ...
... .3. d. e. Nulla ... Promissio
beneficiorum cum vacabit non valet sed ... facultas
... talis tenet Et obligat platum qui
promittit alicui providere cum potuit .3. c. h. ...
Promissio beneficiorum vacaturum non tenet .3. c. g.
... Promissiones personis ... obtinenda
sit ... si ... debet ... spoliari
alio ... sunt ... .q. y. ...
Profectus ... ap ... eos et ... qui ita
arripuit adeundum et debet restituit si post iter
arreptum ab eis aliqui sunt ablata. 2. S. n. Con
querente. j. ... Pubertas a pube sit vocata
i a pudencia corporis nuncupata quia hi loca pri
lanuginem ducunt Et pubes sit qui generare
potest et ex habitu corporis pubertatem ostendit Pu-
... non sit qui in annis puerilibus parit
... a. n. Pubes Pueri ad regendum ... non
sunt apti nec beneficiati qui non potest ex iocunditate ...
... et ... beneficiati non sunt ydonei ad
beneficium obtinendum .3. c. y. Sup in ordinata
Pueri doli capaces ante annos pubertatis possunt
peccare et delinquere ... vicium carnis ... furto
... mendacio et ... in ... puniendi
sunt quam adulti .7. j. b. Pueris grandiculos
Pueri ante annum xiiij non debet puniri ... ho-
micidio carnali ... pueros delictum
relinquitur ... quod in aliis puericiis ...
seu adultis ... leges ... severius
corrigendum Et ... pro delicto puniri non potuit
.7. j. t. Deffinitus ... Purgacionem se tenentur
... sunt diffamati quod si noluerint ...
... puniatur .2. g. t. ... litteris
... Purgacio ... infamato ... indicenda .7.
t. Cum ... Purgacio infamato
... non probato ... .7. T. Cum
... Purgacio ... non ...
aliquis admittenda ... .7. l. j. ...
Purgacio ingenuo vel nobili ... accusato
indicenda ... ingenuus ... sine
... non ... et hoc ... fide
dignus ... ingenuus ... testes
aut ... non sufficit ... ignobiles ... purgandus .7. n. t. Nobilis ho-
Purgacio ... indicitur si fama ... suspicio
... sunt ... spoliatores
... pupillis et
... non possit ... et ... depo-
natur .7. n. o. Si quis Purgacio ... indicenda

Puniendus non est aliquis ... culpa nisi ... causa
.6. r. g. S. Sine culpa

Plus semper ... continet ... .6. v. t. Plus ...
Pluralis locucio duorum ... contenta .6. b. b.
Pluralis
Plus iuris ... nemo potest in alium quam sibi
competere dignoscatur .6. t. t. Nemo potest

Pro
Professio peregrinatis
Pubes
Pueri beneficium
Purgacio
Prohibitum
Promisso

infamato q quez crimen pbari no pt et de vite dicenda iurabit conpurgatores aut iurabunt de credulitate. T. n. p. Quociens Purgacioni pt clericus iudici subdito et compelli ei super crimine diffamato ces. si no appareat accusator et testes nisi sup ipo ad superiores iudicem appellauit et ei appellauit coram illo superiore tenebitur se purgare. T. n. q. Nos inter alia Purgatores debet purgandi vitam cognoscere ut ydonei appareant et eius conpurgatores debent esse honesti qui nullatenus nec amore nec odio seu obtentu peccunie declinaret et talibus nullis impeditis seu indignacionem a iudice sub pena talis purganda. Si aut purgandus in purgacione defecerit omni debet beneficio spoliari etiam et officio. T. n. r. Cum p ma
Purgacio peregrina puta per aquam frigidam vel feruidam non absoluit unde ea reprobata alia iudicatur et absolucio facta ad vulgarem purgacionem non tenet. T. n. b. Ex tenore Et sufficit q conpurgatores sint bone fame et suis ordinibus instituti nec in iudicio per crimine condempnati et absentem tollerare. T. n. t. Constitutus
Purgacio ibi fiat ubi infamia fuit orta tamen ut qui ad eius purgacionem accessiunt comprobandam sint fide catholica et vita probati. Conuictus et vitam eorum purgantes ex pietate nominat q ab officio iudicis suspendatur et non a beneficio in perpetuum fructibus illius qui aliquis ei hereticus scienter fuisse noscitur dominus senda ut oppiniatur et publice fructibus hereticos ab iuret ac confundat et detestetur heresim prius eius deceptor vitam suam bonis adornans operibus ut iusticia gustatur in famam et omne scandalum et suspicio de mentibus catholicorum deleantur. Ad si in purgacione defecerit a beneficio et officio deponatur et ad agendam penitenciam in arto monasterio detrudatur. T. n. v. Inter sollicitudines
Et tales ad purgacionem admittantur proprie que vicine sint et honeste. T. n. x. Cum dilectus
Purgacio non est indicenda nisi infamatis et qui ab emulis infamatur. Si tamen importunitas ipse hoc requirat non tamen de plenitudine obseruanda unde scien q dominus unius sinale sequitur multitudo. T. n. y. Cum in iuuentute
Purgatores q ad purgandum aliquis infamiam inducuntur solo tenentur iuramento firmare q verum credunt eum dicere qui purgatur. T. o. a. Accepimus Purgacio non tamen per crimine sed et per fama defectus natalium indicetur alius non potest promoueri. Et quando non est nota delicti est tamen nota defectus impediet ad

sacros ordines promouendum. T. o. b. Accedens
Purgacio super crimine notorio non est indicenda sed potius condempnetur et pendente ea crimen coram delegato ipse purgacio super illius ab ordinario recepta non tenet. T. o. c. Cum dilectus Purgandus probare debet q sit immunis ab illis criminibus q sibi imponuntur et q post promocionem suam illa crimina non commisit. Ut si de eo quando commisit imposita non ad penam sed ad tempus in quo promotus existat referatur nec sufficiet ei iurare q a criminibus sit immunis ne confidat q post penam sit purgatus. T. o. d. Accepimus litteras Purgacio vulgaris per duellum reprobatur penitus quia sepe per eam dampnatur absoluendus et quia deus temptari videtur ideo est prohibita. T. o. e. Causam suscepti et o. f. Significasti tibi. T. o. g. Dilecti filii nostri
Purificacio Puerperium tempus taxatum in lege mulieres nostre tempore non astringit cum post partum quando voluerint possunt ad ecclesiam gratias acturi nec est eis ex desiderio aditus denegandus ne pena illis culpa videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere deuocionem earum non est reprobanda. T. x. c. Volens et c.

Quadragesime tempore carnes comedentes ipso tempore maiorum et aliorum in opiam nimie premuntur. Pereat tamen populis et cum illos offendatur ne eius aliquis imputetur quod bonarum mentium est ibi timere culpam ubi culpa minime reperitur. Infirmitatibus vero in quadragesima et in aliis ieiuniis esus carnium sunt denegandi cum necessitas non subiaceat legi. T. x. d. Consilium
Quadrimestre datur tempus ad soluendum per quam condempnatus per sententiam a iudice arbitro et est prorogandum per prelatos hoc aput tempore renunciantibus iuri suo non potuit appellare. T. o. g. Quod ad consultacionem Questores elemosinarum nullatenus admittantur nisi veras litteras apostolicas aut prelatorum suorum specialiter vel dyocesani. Nec tunc ultra quam continetur in eis proponant et debet esse honesti modesti et districti. Eos questores tabernas aut alia loca suspecta declinent et eos non hospitentur. Superuacuas quoque et sumptuosas expensas caueant non faciant et falsis religiosorum habitus non assumant. T. p. x. Abusionibus et cetera Questuarii predicatores ubi eos contigerit per inquisitores super fidei negocio congregaciones fieri vel alio eorum negocio ex hoc impeditur aliquis assumant predicatorum officia quod ad ipsos nullatenus pertinet. Sed tamen eis inter se castitatem subpedia supplient

Quatuor sibi possit queri per istam clausulam quando alii quoque nominatim primo citatorio expressa ne vel ea omnia sit. T. r. Cum in multis

Purificacio

Quadrimestre

Questores

petere de indulgentiam si forte habet aliquam
exponat .c. in g. Ut officium Cum vestris [...]
cum metropolitanus archiepiscopus seu eius officiales
attendi suffraganeorum ipsius esse subditos
quos idem contra eos sibi respectu quam nolle parere
dixerunt ut super hoc gravaret eorum episcopus ne-
quaquam debeat petitiones. Super benignis non ipsorum
recipere ac subiicere ipsi subicere sancta possunt
eorum suffraganeos et alios christi fideles ipsius provin-
cie auctoritate movere per concedendo indul-
gentias non excedat archiepiscopus statutum gene-
ralis .c. d. t. Romana cum Quinquage- [margin: Indulgē(ntia); Quinquagesima]
simam redditum suorum per episcopus quaelibet monasterio
a se de novo fundato in se consuetude quae detri-
mento patitur eam .3. q. f. Apostolice sedis
oraculo etc.

Sequitur de R

Raptor per illud episcopum punitur et excommunicetur
in cuius dyocesi rapinam commisit cuius
excommunicatio ipso eo iure regressionem quam cum non ab-
solvat sed ad excommunicatores remittat ubi
rapinam fecerunt et omnia ibi plene emendet
et restituet .c. g. p. de illis Raptor vel alias
violator si restituat vel de restituendo caveat
at in vita et in morte ad penitentiam et ad sepul-
turam ecclesiasticam admittatur. Si vero in vita non
vult cum possit cavere et in morte non potest cum vult
restituere vel de restituendo cavere in pretere sol-
lepnitates pacem prestare nisi eos et nullus
clericorum eius sepulture interesse debet nec
eius elemosinam accipere presumat. Contra in-
cendiarios fractoribus et huiusmodi rapiente praecipitur si
a Renti fuerit ordinem sui dampnum iure
capabilem pacatur et ecclesiastico beneficio careat .c.
g. q. Super eo vero Raptores Xanctorum et pre-
dones rerum abutentes si infideles sint et
de iurisdictione episcopi tunc de delegatione prin-
cipis possunt pecuniaria pro iure pena perpetui
et affici flagellis cum moderamine adhibita
quod flagella non videantur magis turpe in-
videant. Si vero ita fuit grave excessus quod
mortem vel detruncationem membrorum debeant
sustinere tunc seculari iudicio possunt relinquendi
.c. g. B. in archiepiscopatu Raptor cum rapta
quam abduxerit cuius voluntate matrimonium
contrahere potest post eius confirmationem alteri secundum altimo
licentia religionem ingredi non potest .c. g. v. Eadem
causa quod possit Raptor potest cum rapta matrimonium
contrahere et parentibus invitis si prior dissensio
cessat per modum in consensu et quod ante dis-

[top margin addition:] Receptus per litteras facultatis si ad recipientes pertinuit
receptus reputatur et non propter auctoritatem intelligitur esse receptus
in litteris aliud est expressum. Si autem receptio non spectabat
ad eos de apostolica auctoritate dicitur esse receptus .c. eb. Cum aliquibus

plurimum tandem incipiat complacere .c. g. x. de-
cernimus ad ap. Ratum quod habet non potest quod [margin: Ratum]
ipsius nomine non est gestum .c. q. p. Ratio quod
Rati habitio retro trahitur et mandato non est
dubium comparari .c. q. q. Rati habitione Ratio omni [margin: Ratio]
congruit ut procedat in omnem quam substantie in
honore .c. t. v. Ratione Realis cessio est [margin: Realis]
dicitur sed personalis fuerit accipit eum persona
.3. d. p. Cum venisset Recipiens designatur [margin: Recipiens]
a donante quod meo potest alium sibi dare .3. d. q.
Cum ad maiorem Reconventione potest reus actorem
coram eodem iudice delegato qui simul audiat [margin: Actor]
et finiet causam utramque .c. b. a. Ex litteris [margin: Reconventio]
Reconventio inter actorem et reum sub eodem sit [margin: Reus]
iudicio et actores et rei eodem contra quod dicitur et unus
eodemque iure circa appellationis remedium debeant
uterque censeri sicut actor dependat ut sibi in ex-
ceptione mandatoris iusticia fiat ap. et eodem
debet reguemeti contra iusticia respondere et
.b. b. prudentiam. Rector unius debet preesse [margin: Rector]
unius ecclesie et non pluribus verum nec unus pluribus
et clericus sed habeat quam possit tenere scolas qui
pueros in fide instruat diligenter et quos eum
omnium cum tempore erudiat .3. c. Ut quisque presbiter
Regule morum expositio .c. q. d. Sexti cum [margin: Regule]
Regule iuris .c. q. g. Beneficium
Religiosis preesse non debet nisi religiosi [margin: Religiosus]
ordine et professus .d. a. Cum tam .c. b. Cum
ad maiorem nec valet consuetudo contra quam
alius instituti debeat amoveri eo quod antequam
esset dispensatus voluit esse unique et postquam
fuit in regula contrahere instituti sunt virgines necessitatibus
et evidens utilitas ipsius monasterii postulaverit
pingationem recepti potest reassumi ne mo-
nasterio offendit in temporibus maligniorum .c. c. Officii
Religiosi unius monasterii voce in electione alterius
monasterii non habebit .c. m. Constitutus in
Religiosi ante professionem egredientes non habent
actiones ut etiam recipiant .f. r. Ex tenuissima
Religiosi possunt per ordinarios compellendi in mo-
nasteriis residere ipso et in monasteriis reponere re-
gularem vitam observantes si abbates eorum fuerint
negligentes .p. d. Cum ante devoto Religio-
sis ordinariis utriusque exceptis paucis de
iure contra non debet introducere secularios .p.
d. Sit iuxta Religiosi non possunt sine superioris
licentia litigare .2. q. Causam quam Religiosi non
possunt ab agendo repelli ob hoc quod eorum origo
pluribus sit incognita dum tamen quod tenendo monasterio

Relacio non vero omnes exemplum non fiunt
litigatoribus editum .c. b. g. Intimasti etc.

Rectores non debent institui in ecclesiis religiosorum preter
receptorem ad presentationem ipsorum nisi prius eis assignetur
unde provisio onera subire possint et congrue sustentari
nec valet contraria consuetudo .c. h. q. Extirpanda

Illud agatur .2. q. Cum deputati Religiosi
per eorum suorum testimonium possunt prohibere dum tamen de vi
tate dicenda promittunt iuramento .2. c. v. De-
cio loco Religiosi non possunt appellare si statuta
sui ordinis corrigantur nec tali appellacioni
defendunt quia non debet contrarietati a religiosis pro
cinium exhibere .2. q. h. ad nostram Ubi dicitur
prelatus modo corrigendi excedit tunc appellatio
locum habet .2. q. o. Deposuit Religiosi simul
debent habere communia omnia et simul dormire
et quiescere et comedere sub uno tecto Et si unus
alterum percussit a prelato ipso potest absolui nisi
sunt leso nimis atrox quod penas graviores
expetit .3. l. Cum ut ait Religiosi simul
commorantes cum regulare proposito et honestum
habitum habeant per quo sunt conformes .3. l. Deus
qui etiam Religiosi facti episcopi pro religionis
habitum debent portare .3. p. Clerici officia vel
Religiosi non possunt pro aliquo fideiubere nec ab aliquo
mutuum accipere sine licencia sui abbatis et absque
consensu maioris partis capituli alioquin non tenetur conventus
pro hiis aliquid reddere nisi remaneat obligatus nisi
in utilitatem domus seu monasterii manifeste constiterit
redundasse .3. h. o. Ad quibusdam Religiosis nec
petitur et ibi dum commorantur supponitur sua bo-
na per hiis eidem loco dedicasse .3. l. o. Cum
ingredientibus Religiosis nullius debet in testamentis
fieri nisi legittime fuit etatis .3. n. b. Illis tem-
Religiosis intrantibus an annos legittimos et sine
consensu parentum professis si parentes ipsius infra annum
non reclamaverint ad principem et ad episcopum
in monachatu debet permanere Sic etiam si per annos
legittimos proprium ingressum monasterium et nec
per nec eius parentes infra annum reclamaverunt te-
netur in monachatu debet permanere .3. n. c. Si quis
Religiosus filius habitum deferentes excedi pro
et corrigendi ut aliud religiosi assumant habitum
vel clericos fuit exhibent secularium .3. n. d. Ut
dicatur quod Religiosi de licencia ad aliud monasterium
transire vel ipsi infra penitentiam habere non potest .3. n. f.
Johannes fit Religiosi minimus etatis non debent
procuri an annum vicesimum intrare et prohibentur fieri
capi .3. n. g. Cum in insulis Religiosi vel
cuiuscumque ordinis existit post professionem sine licencia prioris ab-
batum de monasterio exire non debet et nullatenus in
recipi permittatur .2. p. q. si licencia abbatum exire
presumpserint et generalia excedit non redeunt sunt
compellendi .3. n. h. Ne quis dubium ut Religiosi
licet ad artiores non ad laxiores
regulas convolare .3. n. l. Sane de canonico

Religiosi fugitivi et eiecti de ordinibus suis
sunt annuatim per prelatos requirendi et prelati eorum
tenentur eos recipere salva ordinis disciplina
quod si redire noluerint et inobedientes inveni-
untur tamen dum a prelatis eorum excommunicentur
donec ad mandatum ipsorum et ad penitenciam humiliter
redeant .3. o. e. Ne religiosi Religiosi vir-
tus de licencia uxoris sue ingrediens et professionem fa-
ciens uxore non in seculari habitu remanente
nec transeunte ad religionem aut continenciam perpetuam
vovente episcopus ex officio suo virum ad thorum
uxoris potest revocare nisi tunc uxor ad religionem
transeat aut perpetuo castitatem servare promiserit
.3. o. d. Porrecta Religiosi alterius coniugum intrare
potest altero eorum repugnante dum non sit carnalis
copula coniugium non fuit subsecuta Et
alter remanens in seculo si continentiam conventus
servare noluerit licitum est ei ad secunda vota transire
Cum non suffecit una caro simul effecti
fuisse potest unus ad deum transire et alter in seculo
remanere .3. o. e. Ver post Religiosi mariti
intrantis nubentis iungere debet ei reddere eum si
in monasterio postquam professus quia defuncta redire ad mo-
nasterium non cogetur quia professio nulla fuit et
ultimus uxorem accipere non potuit quia quantum in
eo fuit se ad non exigendum debitum obligavit
quod in eius erat potestate tamen non reddere non erat
in eius potestate sed in potestate mulieris .3. o. f. Cum
intraverit Religiosi intrare non permittit vi-
rum sicut uxor fuerit vel in ipsa de continencia
non fuit suspecta et continencia promittat .3. o. g. Cum
sis proditi .3. o. l. Uxoratus .3. o. q. Ad apostolicam
Religiosus professus de consensu uxoris in seculo re-
manentis licet uxori fuit restitutus quia ipsa
continentiam voluit nec continentiam votum facere post
eius commorantem virum si convertit ad alia seperetur
et redire ad monasterium compellatur sub regularium
tempore districto duo finitus .3. o. m. Ex parte
abbatis Religiosi intrantis maritus et per
annum in ea professus si uxor eius in monasterium
exire non potuit et habitum abbatissae quem assumpsit nec
aliquo sibi viro copulare potuit quod si convertit
apud nuncium consensus dimiserit .3. o. n. Consuluit
Religiosi uxor ingrediens quae virum mortuum
reputabat debet restitui viro suo revertenti
quo mortuo redire ad monasterium monenda est sed
non cogenda .3. o. p. Placet nobis Religiosis
professio et proposito castitatis in seculo servande sol- sponsa
venit sponsa licet deputat .3. o. r. Ex parte tua
Religiosus per maritum intrare si uxor desti-
tuta contra quo tamen adultera separari debet

Et p[ost]m[od]um reuocari no[n] potest et si co[n]iuncta sit
ab eo. 3. o. b. Constitutus Religiosus de licencia
vxoris vir p[ro]gressio[n]e n[is]i fornicata fuit
ab ea potest reuocari. 3. o. t. Veniens ad
Religionem vir intrans de vxoris licencia
co[n]fessa p[er] metu[m] et i[n] mo[naste]rio co[m]morans sine
voto et h[abi]tu si vir ad s[ecu]l[u]m reu[er]tat[ur] vxor
eius recipie[n]da est ei et ap[ud] se coge[n]do
3 ea[m] assumere. 3. o. v. Accedens ad p[ro]
Religionem viro p[ro]gre[di]e[n]te de vxoris lic[enti]a
vo[lun]tate co[n]tinenciam p[ro]mi[tt]e[n]s cu[m] iuuencula est intre
mo[naste]rium co[m]pella[tur] si no[n] vetula p[otes]t i[n] s[e]c[u]lo
remanere. 3. o. x. Significavit Religionem p[otes]t
vxor intrare si fornicata fuit et a viro se-
parata et ea i[n]iusta ad meliorem vite sing[u]l[ar]is
vir eam recipere nolit. 3. o. y. Sane q[ui]
Religionem intrantes vir et vxor co[n]tinenc[iam]
p[ro]mittentes et se ab[solutos] absoluentes alter
alterum repetere no[n] p[otes]t. 3. p. a. Quidam
Religionem p[otes]t vxor intrare iniusta ad fide[m]
viro q[uo]n[da]m volente s[e]c[un]d[u]m ei[us] infidelitatis
sunt ab eo p[er] iudicium eccl[es]ie separata. 3. p.
b. Mulier que Religionis votum emisit q[uo]a
vota supplet qui obsequiu[m] diuinu[m] p[er]petuu[m] co[m]-
pleri q[uo]d l[icet] t[em]p[or]ale. 3. p. h. Scripture et i[n]
Religionem se intrantur voue[n]s si in ep[iscopu]m
eligat[ur] tunc p[ri]mo d[ebe]t intrare religionem et voto
adimpl[er]e q[ua]m electioni co[n]sentiat de se f[ac]ta[m]
3. p. o. p[ro]p[ter] tuas Religiosus si p[ro]mouea[tur]
in ep[iscopu]m p[otes]t votum emitte[re] tu[m] qu[i]a mo[n]d[us] et
in ep[iscop]is p[otes]t votum redditu[m] p[otes]t a suos vs[us]
tu[n]c necessitate[m] suor[um] redditum p[otes]t a suos vs[us]
gunt. 3. p. p. Populasseris Religiosorum de-
monstras eis datas a fidelibus no[n] debent
p[ro]bi ep[iscop]i vendicare nec eos in eis dispe[n]s[ari]
aliquatenus molestare. 3. p. q. Theodosius
Religiosus ad mo[naste]ria p[ro]p[ri]o no[n] debet rea
p[ro]pi nec peculiu[m] p[er]mittit[ur] hic n[isi] singuli
p[er] villas et opida p[ro]p[ter] q[ua]scu[m]q[ue] p[ro]chiales
ponant ecclesias s[ed] i[n] maiori co[n]uentu a[n]i cu[m] d[e]i[n]c[e]ps
fratribus maneat. Et si q[ui]s ex actis p[ro]p[ri]a
fratribus reci[pere] d[e]p[osi]t dedit ad sacros ordines no[n]
recipere d[ebe]t dedit ad sacros ordines no[n]
ascendat ipse vero q[ui] eu[m] recepit officio sus-
pendere valeret. Et albatis si q[ui]s h[uius]mo[d]i negli-
gentes fuerint deponat[ur] et eius vel de mo[naste]rio
3. p. r. Monachi Religiosi q[ui] obliti d[e]
relicta p[ri]me institutionis discipli[n]a et laxi-
oribus se co[n]formant pro i[n]p[ri]me cu[m] talibus
accusatis et q[ue]rit ad eos recipiat discipli[n]am
et mu[n]da dignit[at]is ut q[ui] si[mi]les cu[m] aliis vitam
suscipiunt p[ro]les se[nte]ntiat in legibus discipli[n]am
3. p. s. Recolentes Religiosi qui in p[re]lati

litteras p[ro]p[ri]am seu peculiu[m] retinuit in morte
careat ecclesiastica sepultura et si sepultus est eximat[ur]
d[e] si sine scandalo fieri p[otes]t. 3. p. t. Sup[er] quod
Religiosus p[ro]fessus p[otes]t esse p[ar]rochiali ecclesie
dum socium sui ordinis secum h[ab]eat si p[otes]t. 3. p.
v. Quod dei timore[m] Religiosi p[er] p[ro]uincias debent
singulis annis capitulum celebrare ubi albates
et sup[er]iores co[n]ueniant p[ro]missis visitacionibus q[ue] refe-
rant corrige[n]da et nulla alia cu[m] obs[er]uanciam
regularem h[ab]e[n]t i[n] adhibito moderamine ut nulli
eorum plus q[ua]m vi euectiones et octo p[er]sonas
adducant. 3. p. y. In singulis regnis. Et monachi
delinquentes p[er] albates loci sui corrigendi eos
q[ui] co[n]suge[n]da s[u]nt p[ro] iura salutis iuxta b[ea]ti benedicti
regulam et ap[osto]lica instituta. Et si albates in
corrigendis excessibus iuxta visitatorum mandatis
negligentes inuenti fuerint p[ro]clamet[ur] et cor[am]
p[re]lat[is] et ibi puniat[ur] publice i[n] exemplo g[e]n[er]al[i]
q[ue] pena ipsor[um] sit aliis in ex[empl]um. 3. q. a. Ea q[ue]
Religiosi nonam nullas debet i[n] ve[n]ire s[ed] q[uo]rumq[ue]
ad religionem q[uo]n[da]m si volunt unam de ap[ro]batis
assumat. Sed q[ui] vult religiosam domum de no-
uo fundare regulam et institutionem accipiat de a-
p[ro]batis. 3. q. t. Ne nimia Religiosi no[n] debent
singuli in singulis ecclesiis co[m]morari si plurib[us]
facultates no[n] suppetunt eorum p[ro] q[uo]d cu[m]q[ue] p[ri]-
uilegium q[uo]d de gal[lica] lat[ione] nullam facit mencio[n]em
3. q. n. Recepte tua Religiosus p[ro]fessus vnio-
nem co[n]trahere no[n] p[otes]t et si co[n]traxit cogend[us] ab ea re-
cedere et ad eam cui se co[n]tulit sub co[n]dicione tu[n]c
e. b. r. Meminimus et Religiosi san[cti] ab admini-
stracionibus amouent[ur] et non i[n] p[ri]ncipe eorum ad
correpcionem ipsor[um] no[n] est tanta iuris plenitudo
sunt i[n] p[re]lat[is] secularibus adhibenda. r. a. b. Cum
sit i[n] q[ua] 2°. r. b. r. Per tuas Religiosi pro-
i[n] secreto et p[ro]fessione no[n] sunt ad eam transmittendi
r. q. c. Monachi no[n] Religiosis co[n]traendi
electionibus de se f[ac]tis et ad p[re]latos ad q[uo]s electi
fuerint sup[er]iores eorum sine p[re]cep[ti]s co[n]uentibus
h[uius]mo[d]i electis libertatem p[ro]stituendi facultatem
6. b. f. Si religiosus Religiosus ad albaciam
vel p[re]laturam no[n] eligat[ur] nisi ante fuit ordinem
regularem exp[re]sse p[ro]fessus q[uo]d si s[e]c[u]l[a]r[i]s f[ac]tus fuit
p[ro]ba[n]do h[ab]eat[ur] ad dignitate[m] no[n] e[pisco]palem nisi
p[ro]hibet[ur]. 6. b. g. Nullus religiosus Religi-
osi monicus vel layci q[ua]m si cu[m] p[ro]fessus clericus no[n]
debet in electionibus i[n]t[er]esse. 6. b. l. Ex eo q[uo]d
Religiosi nec electionibus nec p[ro]uisionibus postu-
lacionibus a bon p[otes]t i[n] mo[naste]rio ad p[re]latos de se f[ac]tis
sine no[n] audeant p[re]stare co[n]sensu[m] eciam si licencia

sinoz penitencie platorum. c. v. c. Quod decios
Religiosus ab aliquo in sua voluntate ultima
executor deputatus non potest executorie velle
vel nolle non habeat huiusmodi suscipere officium vel
exequi nisi a superiore suo super hoc licenciam habeat
c. te. y. Religiosus Religio (Religionem) professi non potest
qui ad annum xv non peruenit sed exelitur si per annum ma-
serit vel habitum professorum recepit presumitur velut
esse professus Et habitum professorum benediccionem aut
dissimulacionem distinctum ab habitu nouiciorum c.
l. h. 16 qui nouiciatum Religionem artam vouens
intrauerit in laxiore non potest professi. c. t.
a contrario et si professus in laxiori non obstante
voto priori licite potest remanere in eadem profes-
sione non completo per eadem penam proponere. c. l.
m. Cum post votum Religiosorum recepcio
si ad platum seu abbatem et ad conuentum pertineat
eo mortuo potest conuentus recipere et creare nouos
monachos Sed si ad solum abbatem pertineat et eo
defuncto non potest nouos monachos a conuentu creari
c. l. m. Si ad solum Religiosos et ordines
mendicancium per generale lugdunense adiuvete que
ullam confirmacionem sedis apostolice meruerunt perpetue sub-
iacent prohibicioni et quia processerant gradatim possit
reuocare potest predicatorum et minorum ordines
quos euidens ex eis utilitas esse vniuersali
prouenit prohibet aprobatos Ceterum carmelitarum
et heremitarum sancti Augustini ordines quorum institucio
dedit generale concilium precessit in predicto statu vale-
ant permanere. c. l. q. Religionum diuersitatem
Religiosus habitum dimittentes et non portantes
in religione trahit vel excepisse professi sunt et qui
eos ad scolas recipiunt et docent leges
leges aut phisicam excommunicacionis sentenciam incurrerunt
ipso facto Et illi qui vadunt ad studia licencia
sine licencia sui plati et sui conuentus conuentus vel ad
(*Religio*)
(*votum*)
(*Reliquie*)
partem eiusdem sentencie excommunicacionis sentenciam incurrunt
c. m. t. Ut periculosa Religiosus qui manus
violentas in clericum secularem iniecit potest
ab episcopo absolucionis beneficium exhiberi Religi-
osus vero non in nouicium penitens et manus vio-
lentas in eum iniciat excommunicacionis late sententie
vinculum non euadit. c. p. v. Religioso qui
Reliquie ornis thomas in ecclesia eidem sort
in ebrietate in potacione nullatenus debet venerari
et coli est sine per ea immacula fieret Et non
licet aliquem protestem coli absque auctoritate ro-
mani sedis apostolice. 3. v. v. Audiuimus quod quidam
Reliquie antiquas amo de cappa nullatenus
ostendantur nec exponantur venales prinatim
aut de nouo inuento publice venerari presumat

nisi prius auctoritate romani pontificis fuerint approbate Nec
est plati permittere populis ad earum accedentes
causa venerandi variis figmentis aut falsis
documentis decipi sicut in pluribus locis occasione
questus fieri consueuit. 3. v. x. Cum ex eo quod
Renunciacione non dum platis esset esse tribulacio (*Renuncio*)
seu sepius opponere defensiones Et tamen non datur
sibi licencia cedendi propter senectutem quam insufficientiam
sui alias potest magis vel ytal esse sed Cuma in-
decens omnino probatur priusquam plus mulierum cun-
gulando qui cedat victori adiutores plurimos
c. p. litteras Renuncias beneficio id (*bn*)
repetere non potest. c. c. r. Ex transmissa Renunciare
non potest beneficiatus beneficio sine licencia plati seu
episcopi. c. c. b. Admonet Renunciasse non presumitur
beneficio sponte quamquam sed probatur expresse vel
qui petentes beneficium admitti spontanee abiu-
rato est excepcio est causa non abiecta quod qui
tunc repliciter potest actor quod non spontanee re-
nunciauerit et quia melius probabit optime habetur Et re-
grauantes sunt per recta nulla et plures. c. t.
Super hoc Renuncias sponte electioni de se facte
super qua electione ulterius non audiri. c. v. Inpresencia
Renuncias beneficialibus litteris non potest hoc
renunciat institucionem iam facte per illas. c. x.
Quare dolose Renuncias seu resignans beneficium (*resigno*)
in manum layci illud repetere non potest licet ecclesie
resignacio nulla sit. c. y. Quod in dubiis in-
Renuncias archiepiscopatum quia ibi recuperare non
potest commortuum propter peccatis mortem potest bene
alibi de licencia pape officium episcopale sine pallio
ad te et de honorabili sustentari et propter mo-
nitum metropolitani reuerenciam et obedienciam impensus
c. a. Ad supplicacionem Renunciacionis fecit sic
causas propter quas cuiusque racionabilis cedendi debet licencias
s. conscia crimis debilitas corporis defectus
scientie malicia plebis grauae scandalum
et irregularitas persone Ceterum accepte (*ordo*, *voluptas*)
a voluptas omnino fuit hostis antiqua ad
nisi etas animas capiendas. c. b. Nisi
ad precedentem Renuncias loco et non ordini pon-
tificale potest alibi postulari. c. e. pg in Glacie
Renunciandi seu cedendi licencias impetrauit
ea obtenta ad cedendum compellendum est. c. d. Cum
cedendi. Et non renunciat prius suo quin
quam adipsum se submittit. c. e. Veniens ad
Renunciare potest ipse et libere resignare a plato
c. c. e. Cum aliqui obtinent Renuncias beneficium
beneficio ut expectatas impetrat fraudem
per renunciacionem huiusmodi quando detecta fraude ap-
pareat per alios probabiles coniecturas Vel ei

Reprobatur quod persone ecclesiasticae concedi vel concesse
non debet obtendi quod sericeos nisi renouet
uestes singulares sunt decreta vniuersitates
interdicte. c. o. n. Et si per grauiores

Item pia gra instructa actori edere no
tene. a. c. q. ex epistole nobis

Item no suo nomini sed rei 3 simo subiectum.
t. a. intelligentia dictorum

Dignitas pignus gsetur clis renuncians
omo careat habita et ambita. 6. c. ff
6. de phendas Res inter alios acta alii no
preiudicat. 2. c. o. Cu olim questio. 2. j. p.
pnt dilectos. 2. o. o. Cum sup. 2. p. d. q.
nis regulant 2 fallit hic 3 multis casibus. f.
Cu pbi p'm de ea recepto vel defesio gpete
bat sustinuit sequetes agi. Sic et illi q
passus 3 eu a quo causam habuit reprim
preiudicium 3 guato ibidem. 2. p. d. Cu inter
Item res inter alios acta regulant alijs no
obessit 3 m. c. m. dilecto fil. Res vin-
ca non debet diuiso sue censeri. 3. m. 6.
Cu in tua Res illud qd no licet non
licet actori. 6. r. q. No licet Et in re
gnum potior 3 gdito phibentis. 6. 6. 6. 13
re gnum Rescriptum spale derogat gnali resp
de illo no facit mentionem. q. sicut romana
Et resp spale madatum derogat gnali ibidem
Rescripti no valet obtentum tacita vite
gnitum vetat. q. i rescript sic intelligenda
est hec gdio resp si no appona si pcto vi
urtat vel si 3 ita. R. Ecce Rescriptum 2'm
impetratum si in eo de p'o rescriptis cum suis cause
aduersam no sit mentio vel p'm al. vale 2'm 2 f
si in fuit de gnum gsp' v pcend impetrato no tenet
2'm hic tacite impetratum. 3. Ceterum p Rescriptum
gt alique impetratum sub disiunctone puta si tlis
sit sacerdotis filius. predonio genitus vel qsecratur
illicite ocupauit alto phato robur habet
ec. inter actas Et id ad quas rescriptum spe
dirigit dz illi pare vel impetrari causam oude
quare no paret. c. v. q. q. tue Et distinctione
p rescriptum in quo no sit mentio de ordine ex
tensionis gnerit no potest sup decimis vel alijs
q ordinu corp ap se indulsit. x. Cu ordinem
Rescriptum recipiens sup aliquo faciendo gnei
pacem no hic si tue no possit facere cum
offert se postea facultas. y. Cum te 2j
Rescriptum sup beneficio impetrato no valet
si de alio iam habito no faciat mentionem
a. a. ad aures nras. Et item recepit q
rescriptum qd de suo p'o mentionem no facit nisi
dolo vel negligentia no fuit vsus illo. a. b. g.
aut aliquis Rescriptum q alicuius possit in omnibus
causis sibi iudicem eligere sub receptione re
putat. Et est no vz rescriptum p qd inueti
iudices dant vel qd plura negotia gmittitur
ec. ad hec sumus Rescriptum spe no valet
in quo gmittitur falsa latinitas. a. d. ad audientiam
Et no pt q 2'm rescriptum opponi tacitumitas p'
qd impetrant appellas de sua ac appellacione no
faciens mentionem. a. c. Ecce. 8. Rescriptum quod
dirigitur pluribus Et clausula q si no omnes re
de impotentia inter ceteri debet intelligi. a. f. Ces
satum Rescripti prior 2 posterior iudicis nisi in
renouatione alicuius dubitatur recurrit ad arbitros
si illi iudices sibi no definiunt vel dicitur no
gcordat. Et p gnales clausulas positas in rescripto
cum expressio rerum vel personarum delegatum in eas
cum expressione rerum vel personarum ac
iurisdictionem no ostent Et rescriptum sup rebus 2 persone
in gnali p aliud certus res 2 personas exp'uo
renouat absque hic q de alio mentio habeatur
Et gnale p spale derogat 3 iurisdictio p gnales
litteras attribuita p spales quod ad ea q specialiter
exprimuntur in eis penitus euacuatur. a. g. pasto-
ralis officij Rescriptum minores personas exp'mo
p clausulas 2 quidam alij ut res alie no exten-
ditur ad maiores dud 3 maliciose no fiat co-
gnitio. a. h. gedeo. ap Rescripta duo impetrata
gnaum sup eadem ca ad diuersos iudices 2
eis vtitur pdit comodum cor 2 dz caue impetrans
quia fraus 2 dolus alicui patrocinari no debet
a. j. Ex tenore litterarum Rescriptum no valet im-
petratum ad beneficium obtinendum de beneficijs im-
petratis no faciens mentionem. a. k. Cu adeo
Rescripti ordo impetrationem recipit a iure gnum
a. l. Causamque Rescriptum p bende impetrate
in ecca ubi 3 certus nus iuramento firmatus
no valet si de hic no fiat mentionem. a. m.
Constitutionem Rescriptis careat impetrans qui p
maliciam tacet verum vel exprimit falsum in rescripto
sed in eo q facit hic simpliciter vel ignoranter si
sic q tacuit expresso vel falso qd expresit tacere licuisset
no 3 uisset 2'm forum iuris. a. n. sup litteris
Et in ea mostrum gueniunt albas p rescriptum
in quo nulla sit mentio de gnerali licet pte h
apel re pte nisi causa gueniri omnis esset dicta
a. o. Cedocet Rescriptum postmodum nichil valet
nisi de prior qd quo ad omnes articulos faciat
mentionem. a. p. Cu dilecta Rescriptum 2'm valz
licet no faciat mentionem de p'o quo vte noluit
impetrans p annum. a. q. plerumque Rescriptorum
diuersorum iudicum si madat alicui gnra se
gstat ille p'm madato recepisse cu sup hoc
nichil sciuit 3 si nichil in ubestat primo
no reuocat gsiderat debz humilitate excecutioni
madare Et si dubitat tunc copiat exhiberi

faciat rescriptor. et si necesse possit plenius informari aut prouideat et compleatur. a. v. Cum contingat. Et cum in rescripto plura narrant diuersos operantia effectus ad utrumque effectum consequendum non sufficit alterum probari. a. 6. olim ex litteris. Rescriptum impetratum super restitutione beneficii non valet si de causa amotionis et exclusionis impetrans non fiat mentio. a. t. dil. fil. Rescriptum non valet ad beneficium impetratum in quo tacuit impetrans vicarias perpetuas quas habebat. Vel per formam dat non cogit episcopus pro inde huic perpetuas vicarias vel sufficientes prouisiones unius tamen possit. a. v. postulasti. Rescriptum actore non potest quis trahi ultra duas dietas a fine diocesis. a. x. non nulli. gra. Et cum agit realiter actore tunc computantur diete a finibus diocesis ubi res est sita et de imunitate apel non computantur iudex a quo sed iudex ad quem appellatum est debet cognoscere. a. y. dil. fil. Et si plures in eadem ecclesia impetrauit inspicitur data et primus impetrans preferatur et prius recipiatur. b. a. Capitulum. Rescriptum non valet quod petitor reuocatur et de hoc certificatus impetrauit ad iudicem, sed in iudicio impetrauit tunc rescriptum valet in iudicio vel aduersarius hec ignorat. b. d. Ex parte decani. Rescriptum impetratum contra homines certe diocesis est homo alterius diocesis eiusdem nominis vel eius rescriptum quemquam non potest. b. c. Significauit. Et per rescriptum impetratum contra dyocesanos cum talis est quem non potest. b. f. Rodolfus dictus. Rescriptum contra aliquem impetratum ad eius successores non extenditur si quemcumque per clausulas quas alii rei iuris inueniatur. b. g. Significauerunt nobis. Rescriptum non valet ad beneficium impetratum nisi de suo beneficio episcopus et modicum non fiat mentio. b. h. Et prouenit. Rescriptum absentis tenet aduersario in expensis. b. o. Cum non ulli. Rescriptum est non valet ad iudicem ecclesiasticum nisi impetratum si cause illius cognitio pertineat ad iudicem secularem. z. a. i. licet ex suscepto. Rescriptum postmodum non reuocat summam a primo iudice prius latam, deinde si post rescriptum et summa esset danda. z. c. t. Audita. Rescriptum generale non reuocat speciale nisi si de capite eius voluit aliquis iudicium declinare et [illegible] compescis. z. d. o. Ex litteris. Rescriptum non vitiatur propter modicum defectum licet quod sententiam non inuiciat. z. p. v. Ex parte tunc. Rescriptum super absolutione impetratum non est nisi causam continent quare sententia fuit contra eum lata. z. x. Super eo. Restitutio in integrum super ... de pastoris facienda licet non afficiat electum vel alia quod perdiderit afficiat hec ut effectum careat ea quemadmodum sub sequitur. b. c. b. Si eo tempore quo

Et prescriptum impetratum contra violentiam qualiter in quo scitur succeditur in eum. z. i. Cum v qui

Residentiam tenetur prelatus in sua ecclesia alias deponatur. z. a. p. Non liceat. z. a. q. Ex gestis. Si autem diu [illegible] expectatus et tamen ista recessit ab ecclesia et vocatus non rediens potest alius eligi nisi impeditus legitimus sit detentus. z. b. a. Qualiter archiepiscopus. Residentiam debent promittere instituti ad curas spirituales animarum et si non fecerint illud quod acceperint amittant et qui contulit largiendi potestate priuetur. z. a. r. Cum non ulli. Residentias in ecclesia facere non valentes si puteantur non admittantur et si iam admissi fuerint poterunt amoueri licet possit aliquis si tenet pro hoc episcopus propter studium vel aliquas alias causas legitimas ut ad tempus non residerant indulgere. z. a. s. Relatum est nobis. Residentias in ecclesia non faciens beneficio est modicum extra ... priuetur. Residentiam computatur ex desiderio in pluribus prelatorum suorum. z. a. v. Conquerente nobis. z. a. v. doceto. Residentias in eius non facientes prima ... si non habeant in stipendium absente et si vocati non venerint in tempore aguntur. a. y. Ex parte ua. z. b. b. post. Residentias in ecclesia non fecerit se aut fraudulenter absentat et nesciat ubi sit edicto citabitur in ecclesia eius edictis et si non redierit per proprio merito ex ista priuabuntur. z. b. c. Ex tenore ... Residentes in negotio ecclesie qui se absentat licet fructus de residentia facienda fuerit. z. b. c. Ex parte tua. Residentias debet facere qui in [illegible] et ecclesie negotiis occupati et familiares domini pape non obstante constitutione contra fructus prebendarum pape debet in absentia. z. b. f. Cum dil. fil. Residentias dicitur duo canonici existentes in fructus et cetera et fructus prebendarum pape debet non obstante contra constitutione. z. b. g. Ad audientiam. Residentias appellandi in eius si ecclesia patitur ministrorum defectum non obstantibus apostolicis indulgentiis et si non venerint tunc de ipsorum beneficiis diu absentes fuerint ministri idonei prouideatur si ipsi tunc contra desinant. z. b. h. Cum ad hoc. Residentias beneficia exigentes si clerici sibi lucem [illegible] ad alias dyoceses causa morandi transierunt nisi moniti redierint aut causas legitimas absentie sue docent poterunt beneficio spoliari. z. b. i. Clericos in eius. Et licet absentes in studio theologie fructus prebende percipiat distributiones hec cotidianas non habebit. z. c. t. licet nobis dilectis. Residentiam eius ecclesiam contrahentium alio legitime celebratio si ea venerint repello potest lesa est restitutione contra rem deueniat habere debet expensas quas bono fide fecit meliorando rem

impetrantes

prelator

Restitutio

Residentia

Restitutio

Restitutio intelligitur si alterius preiudicio si restitutio que ad gratiam revocatur vel alia ad restitutionem perpetuam petitur non dz. 6. l. Exhibita in cng

Talis restituitur. b. 6. Requisivit Restituitur ecclesia lesa per negligentiam procuratoris qui pro ea eam non produxit. b. t. Cum venisset Restituntur etiam qui contra eam que contra lesa fuit per terminos probationes obmissas. b. v. Auditis Restitui potest etiam ex iusta causa contra sententiam latam in causa matrimonii. b. x. Ex litteris abbatis Restitui potest etiam contra sententiam super re in causa restitutionis in integrum partibus presentibus tractanda. b. v. cum ex litteris Restitutio in integrum contra sententiam latam si is contra quem est prescriptio mandabit sententia execucioni recepta cautione de restituenda re si prius ex deputatus in hoc iudicio prevalebit. b. a. Suscitata Restitutio in integrum geritur contra iudicem sunt contra eos si dilatio petat ut ex magistro mitti contradictionem. Et si pro peremptoriis de sue iure non audiatur etiam audiatur ei per bullam restitutione in integrum. b. Constitutus Restitutionem modicum in eo quod contraxit vel obmisit si probat se ex iure lesum enormiter et potest in prima restitutionem petere de restitutione et adolescentium per eum quod bona etate esse obmisit. Et iustum restitutionis hoc modo si potest tamen preiudicium aliud vel ad potest quod emptori sim proposito offerre. b. c. Constitutus Restitutionem causam pro ordinario si ad ministratorem habeat tamen si autem administrationem non habeat tunc etiam ipse non delegatus eius de causa cognoscere potest. b. d. Causa restitutionis Restitutione semel denegata iterum denegata et non debet dari nisi novis de sensibus producatur vel quod appellatio obmissa et quod potuit suspensioni vel minima offensio deferatur. b. c. Beneficio resa Restitutionis petitio privilegiata et ut ante fiat quam inde ad spoliatus potest ad eam petens requirente ut restitutionis iusta audiatur. 2. c. f. Super spoliatione Restitutionis si petens contentio potest sibi restitutio questio pretendit. 2. c. g. licet aliter Restitutionis petenti non obstat exceptio ab ipso auctoris sive post spoliationem. 2. c. x. Solliciter Restitui non debet ei cum contra spatium sponte ab ipsa. 2. c. b. Accepta Restitutionis bene fieri petentis questio possessionis non tamen esset non potest et restitutio prius facienda et proponi si predicta asserit se spoliatum. 2. c. v. ex litteris. 25 Restitutionis coniugis petentis habet probare coniugium vel restituunt coniugio non probante dessponsationem et copulatione et violentam cauteque de pluribus malis nisi magna sit sententia ipsius vivi. 2. d. a. Ex transmissa

Restitutio si petatur et a iudicibus denegetur conveniri sunt possessores. 2. d. c. Ex questione Restitutionem tenetur violentus possessor rem cum fructibus et quod possessor potuit et dampna resarcire et restituere de iniuriis illatis satisfacere compellitur. 2. d. d. Grave ad nos Restitutio non datur ei qui non possidet. 2. d. c. plures causas Restitutione de uxore viro quod consanguinitatis vel affinitatis probatione petita alias de quo ad omnia potest videri. 2. d. f. litteras Restitutionem coniugis petens habet probare coniugium per legitimas gratias. 2. d. g. Ex parte Restitutio facienda non est nisi de spoliatione constiterit evidenter aut per testes aut per confessionem aut per instrumenta aut per facti evidentiam manifestam et absque quo restitutio non habet intentionem vel in loco. 2. d. h. Cum ad sedem Et in annis et actio quam excludit in opia debitoris. 2. d. i. Olim nobis et restitue non cogitur qui non potest Restitutio plene et facienda ac libere ita quod spoliatus sit in possessione eo pacto sicut ante. 2. d. m. Pisanus ac Restitutio in integrum non est contra sententiam vel contra postlapsum quadriennium facienda dispensatione vel fraude nisi probet super hoc intervenisse contra eo aut alia rationalis causa subest quod supradicta inmove debeat. b. c. x. Ecclesia quod Restitutionis beneficio in integrum si adversus confessionem in iudicio a se factam lesa etiam negligentia per quadriennium absque preiudicio confessionis computandum petere obmittat non est ad hoc petendum ulterius admittenda nisi aliquid rationale appareat ad aliud suadere faciendum. b. c. v. 3. adversus Restitutionem non tenetur civitates de decimis occupatis cum de iure eum ad eum pertineat nisi adversarius probet iusto tytulo possidenti. b. f. p. ad decimas quas Restitutio eius et absolvendi si actor nichil contra eum probavit. 3. f. f. ut nostro procedat Res per quamlibet causam nascitur per easdem dissolvitur. 1. 10. g. omnis res

Sacerdos non obmittat propter modicam truncationem digiti celebrare missam nisi tunc scandalum oriretur. b. n. de presbitero si per annum post prosilias vingwez [illegible] ad eum facienda hostiam habeat partem et ullum aliud canonicum obsistat. b. c. Thomas Sacerdos qui sine causa fuerat sibi villa amputatur accedens inde merito potest per altare ministerio ex dispensatione episcopi reliquum officium exercere. b. q. Significavit Et sacerdos in cunabulis licet per monetam si aliud non obsistat. Et eunuchus si propriis pudendas tonsus fuerit vel ita natus potest ad ipsius presbiteratum ascendere

Rex portugalie negligens erat et remissus circa regimen et subditos eius perdigit et dissipator erat permittebat civitates monasteria et pia loca regni sui et personas proprias comitum afficerent unde dedit papa regi coadiutorem nobilem virum Comitem bononie fratrem predicti regis devotum consiliarium et potentem per quem speciat futura reformatio ipsius regni mandat quod baronibus et comitibus ipsius regni quatenus dicto Comiti coadiutori debitum honorem exhibeant et eum ad opus suis recipiant et omnibus ipsius et eius mandatis obediant et sibi auxilium quoquomodo impedat etc. b. c. h. Grandi non in unius

Sint vilia digniq3 ut possit ecc in eps p-
mom poīt a canoib9 aplorq3 sanctitūo f
p Sexte. v. invocti. Sacdos qui ex iusta ca
fecit sibi villa amputari pt post pus offim
sacdotale ecce. ti. 3. Sexte in. Sacdos du
manu pdidit illatē potit missaz celebrac
nec in albatez pmom ₇ si pmoue3 ab of
ficio albacie amouēd9. ti. 6. Expositi nob
Sacdotes i dignitatib9 gstituti extinus ha
beāt vestes clausas nec nimia brevit vel
logitudie nonda pamis rubeis atq vidib9
nec no maicis aut sotularib9 cosubtiois fe-
nis sellis pectoralib9 calcarib9 deauratis
aut aliaz supfluitez gentib9 no vtan cap-
pas manicatas ad diuin officiu no gerant
int eccaz. 3. p. Cleri officia Sacdotes in
domib9 suis no heant mulieres u punt
tar q eis suat i altari. 3. k. pthibend93
Sacdos excoicat p tcio monitu a suspecte
mulieris gsortio vel colloqio no desistit. 3. s.
Si qsitu Et platus no debet gpelli sacdotes
q tenet gcubinas ut eas abiuret si s eas
no dimittat debet eos excoic. 3. t. Clicos
Sacdotes missa no audiat q3 ipe fornic
pubicae gdepnatus aliq ta vitand9 no 3 q
dm ab eccia tolleratr. 3. a. a. vestra duxit
Et p dca no suator fornicao no pbat ta
purūt pfamatus si i purgacoe gtenda de
fecit 3. a. b. tua nos Sacdos gcubinarius
in officio vitari no dz nisi sit notori9. 3. a.
d. Quesitū Sacdotes qui defcto gtinue ma
tmoi in suat bustaris suis i ps pmaz pactay
si laudabi gusete put ex indulgēa sui epi
officio suo restitui. 3. a. h. Sane sacdotes
3. a. i. diuisio fallacis Sacdotes gita filius
natus i matimo quo vnit pt licite inter
lienos in platu eligi si scandalū ilo ob
pstat. 3. a. k. Cu olim Sacdos cu medic9
palme cu duob9 digitoz abscisa celebrac
no pt qr nec sine ipe debilitez nec sine
scandalo ipe deformitez mebri. pt tn
alia sacmenta mistrac. 3. d. e. Presbiteru quq
Sacdotes vos q sut de ecca acceptu p9 eius
mortez ad eccam tenetr ₇ hr pstit si an or-
dinatoz pau habuit ₇ postea locupletq pt
i Beutz. 3. i. h. Intellexagad9 3. i. k. vt vnq
₇ de cetr si de pculio Sacdos no heat offim
vicecomitis aut ppositi secularis alis excoice
si gmonitus no desistat 3. y. b. Clerici sacr
Sacdotes ordines rectores prochias eccam assi-
me tene q̄ dp s i amo q̄s s no sunt pmotus

i sdi tpus tur ecca sibi gmissa nulla ecc
monicoe pmissa sit pruatus et in prochi-
ecca cui rector exstit ppuall tene repde
pt ta ordinari9 gtaz dispensacoe ad tpe sic
put causa roualis id expostit. 3. a. p. licet
canon. 3. b. a. Statuto sc ic Sacrilegiu Sacilegiu
3 qsq i iuste agit in epis ₇ rebus dnis
gsectis qi q sac sut aquocuq violari no
debet. 7. v. n. Quc inhibetes Sacrista Sacrista
debet archidyaco subesse ₇ ad eius cuiaz
ponet custodia sacror vasor vestimentor
eccarur ₇ tcius thezari eccastici. m. b.
Vt sciat sic Sacdotes debet eucharistiaz in enca
loco sin ₇ mdo ₇ sigto sub honoifice collo
care ₇ fidelr gsuac Et qlz sacdos dbt frequ
plebez suaz doce ut cu i missa hostia eleuā
q reuent se inclinet sdr cu eaz portat sac
dos ad infirmu q portet eaz in decēti hit
suppo mdo velate ₇ mait ac honoifice
ferat an pectus cu di reueria ₇ timore sep
lumie pcedete cu sit candor lucis eterne
Et plati hmq madata trāsgressores debent
punire si ipi diuinaz ₇ spalez volut effugie
vlcones. 3. v. d. Sane cu olim Sacrificiu Sacrificiu
altaris dn pagitr tue i maio qntite debz
de vino ppom ad calicez qm de aqua
3. v. g. Perniciosus Sanguis cause in Sanguis
eclesiis vel cimitiis agitari no debent
sub intimacoe anathetis. 3. x. o. Cu ecca
Sanguis iudiciu clicis i sacris ordinib9
gstitutis agitare no licet nec ipe tncta
cos mebror faciat ₇ iudicet infurendas
qd si qs tale qd fecit honore puet ₇ loco
3. v. b. Clicos i sacris Sanguis sentaz nulli
dicus dictac a pfit debet nec ecc sagwis
vindictaz exceat aut vbi exceat intsit et
ecc nulli clicas ruptariis vel balistariis aut
hmqi viris sagwim pponat licet ecc purga
nullaz artez cirurgie subdyacos dyacos
aut sacdos exceat q adustoez vel incisioez
inducit nec qsqi purgacoem aq feruentis
vel frigide seu fri candetis impedat 3. v. f.
Sentcaz Sanguinis cum licet clicas agi-
tare no liceat eas tn ad iurisdictoz obtinent
tpales debet ₇ put incubit iurisdicces cessate
alios delegare ut ipi malefactores puniat
ad penaz sagwis p eos iusticia mediante. 6.
m. l. Epus sed quqi Sanguis pena si
infligat illi dequo dicui 3 gqstus no est
irregularis si tr no intedebat ad vindictaz

seu penas ꝯ3 ꝑsecuti te hꝰ ferit vel ut iterato
ꝑditus rehabeat seu emendaz sibi fieri et
ꝑ iudicē petit ne ꝯ eū talia decetero ꝑsu-
mat. c. m. t. Platis vel clericis Saraceni **Saraceni**
sub alendoꝝ pueroꝝ obtemptu neqꝫ ꝑ servicio &
vel alia qlibꝫ certa causa xpiana mancipia
in domibus suis nō ꝑmittant̄ habē Exco-
municent̄ eni qnqꝫ xpiani ꝑsumpserint cū his habitare
r. d. a. Iudei sive sarraceni Saracenis arma
portantes vel eoꝝ navibus ministrantes exco-
sunt r rebus suis priuant̄ r capiētiū fiū efficiant̄
ut r ꝯ sua ꝑ eam ecclesias maritimarū
urbium sepius publicet̄. r. d. b. Ita quidē
Saracenoꝝ aliis q̄ xpianis ꝑdicatoꝝ cū eis
habitat r eis religiosos adhuc apti depravatoꝝ
licencia ibi stantes statuit quibus ꝯuatsi
cū modestia ad gratiā ꝑsone poterit uti
r. d. f. Quam sit laudē Saracenos ꝑūt
adire xpiani ut redimat gentes suos q̄
illic in captivitate tenēt̄ dū tamē michil in
mercibus suis illuc deferat pꝫ possit Sarrace-
nis exceptis redemptoꝝ articulo aliqd comodi
aut subsidiū ꝑuenire Excōicati eni sunt
mittentes eis merces prohibitas causa lucrandi
r. d. g. Significaverunt nobis Saracenis
dantes ꝯsiliū vel auxiliū ꝯ [illegible]
transmittentes ꝑ emolumento quocūqꝫ durante
guerra inter xpianos et sarracenos ligati sunt
excōicatiōs sentencia r si q̄ in malicia induratī
excōicatos agere ꝑsumpserint nō solū ipso sue ma-
ceriis agē ꝑsumpsint nō [illegible]
dant in excōicatōnē vin eis [illegible]
incurrunt r. d. h. Quod olim Saracenis
a xpianis habitu distinguant̄. r. d. i. In nō ullis
Saracenis arma ferentes r lignamina de-
ferentes galeaꝝ excōicant̄ Et illi q̄ galeas
eis vendunt vel naves r in eis curaz gub-
nacōis exercent r eis in dispēdiū terre sancte Et in-
sup̄ generaliter absolucōs nō apeiat̄ nisi
toto qd̄ ex dampnato ꝑceperint
et tantumdē de suo in subsidiū terre sancte transmiserint
ut eqvo iudicio in qo deliquerunt puniant̄
q̄ si nō poterit tue, reatū [illegible] aliis castigant̄
q̄ in pena ipsoꝝ aliis interdicat̄ audacia
silia ꝑsumendi. r. d. n. Ad liberandū tamē
Satisfactio an absolucōē ꝫ procedat si excō. **Satisfactio / excō.**
vel interdictū ꝑ contumacia vel offensa q̄ ꝑ ipsis ius-
sis noluit maleficia emendare absolvit
ꝑstita caucōe standi iuri ꝑmissa satisfactiōe
Si aut offensa ꝫ maleficia tue nō satisfecit ut
relaxet̄ sententia n ꝑūs sufficienter ꝑstet emenda

Et d̄ manifesta q̄ vel ꝑ ꝯfessionē vel ꝑbacōē
legittimē nota sunt aut evidentia rei q̄ nulla
possit tergiversacōe celari. r. t. a. Extra de elec.
r. t. t. Cum olim Scandalū vitiliūs nō sit **Scandalu(m)**
ꝑmittend̄ qm̄ veritas relinquat̄. r. v. s. Cum
scandalizavit Sacra ꝯpetens nō eminens **Sacra**
sufficiat in plato c. q. Cū in curia Scismatici **Scismatici**
tempus advenientes nisi a scismatico fuerit
ordinatus si eligat̄ ꝯtra normā canonū r alia
nō impediat dispensacōe ꝑmitti ꝯfirmari. c. o.
Cum deligeat Scismaticis nō potest ꝯfirmacōe ordi-
nes nec beneficia recipientes aut ab eis contrahit
ꝑpetuō Alienaciōes quoqꝫ q̄ ꝑ eos sci scismaticos
sive ꝑ laycos facte sunt de rebus ecclesiasticis omni
carent firmitate r ad eccliās sine omni onē revertat̄
r si qs̄ ꝯtra ꝑsumpserit excōicacōni se noverit
subiectum Illi vō q̄ sponte iuramento de tenendo
scismate ꝑstiterunt a sacris ordinibus r dignitatibus
sunt suspensi. r. e. b. Quod a ꝑdecessore nō
Et a scismatico ordinatus potest eps ab officio
seu execucōe suspendere repellē nisi legittime
ꝑbaverit seu fuisse inscius dīt dispensatū r
ab ea ꝑsona q̄ super hoc potestatē habuit dispēdi
r. e. t. Firmiter Scrutinio electos publico **Scrutinio**
nō poterit electores amplius variare si ꝑsūpsit
si oppositum ꝯpellat̄ ꝑsice. f. a. publicato scru-
Scrutinio in ordine dici ꝯtra iuriga q̄ quaz fac-
eps ab archidiacō scis illud esse dignum r
nupō archidyacōi scāo quātū huius fragilitas
[illegible] nosse sinit r scit r testificat̄ illud ad huius
omnis officii onus dignum nec tamē r tā impone
mittit̄ nisi tue de indignitate ꝯstitit pb. Prius
in quo casu si illud cognovit esse indignum te
prius eps quam ad huiusmodi scrutiniū veniat̄
secrete moneat. h. h. Extra tua Sentencia **Sententia**
lata ꝯ pacem nō citatū nec ꝯfessum nec ꝯ-
victum nullius ꝫ momenti. m. Extra. S. maie
Sentencia lata a nō suo iudice nullaz tenet
firmitatē. b. r. ad audiaz Sentencia inter locuto-
ria transit in rem iudicatam si in x dies nō fuit
appellatū. d. e. Cū dilectus Sentencia lata a
ꝑsona potest in melius ꝯmutari si subreptione quis
fuit facta vel quē aliquis error ꝑ iudiciū ꝯvincitur
s. y. Cum ex litteris Sententia potest ferri ꝯtra absentes
si citatus fuit vel procurator eius eo absente
aut si procuratorē nō dimisit citacio ad eius
domiciliū facta fuit coram testibus aliquibus fide-
fidedignis. r. d. p. Causas q̄ inter Sentencia
in scriptis ferri debet r q̄sqꝫ eam ꝯfirmet. q. p. Trien-
gias Sentencia lata post appellacōēm irritanda
ꝫ si fuit ꝯfirmata. r. ꝑ f. p. Extra a ꝑsbr
Sectus in tumabulis nō impedit̄ promoveri
r. p. Extra. b.

Sententia de semper fit contra petitores qui non constat de altiori parte in iusticia ex petitione probare pro dare de. 2. i. p. sunt dilectos Sententia rite lata post ipsius novum articulum revocari nec sunt contra iudicibus qui voluit eam quia contra adalia tunc de confirmari 2. i. t. Cum iohannes Sententiam per appellationem suspensam nullus debet exequi pretextu cuiuslibet mandati 2. i. q. venientes Sententia nulla est etiam si non post appellationem interposita que lata fuit contra leges et canones 2. o. b. Sententia contra Sententiam non debet in dictos retardare et demum debet firmare. 2. o. c. purgatio Sententia depositos a sacerdotali gradu non sciat nisi ex iustis causis omnes concordant 2. o. d. non post Sententia rite et rationabiliter lata sine consensu morientis per ipsam roboratur. 2. o. e. Ea que Sententie contra metus executores contra quem opponit de falso fraude non vendicant sibi sed remittit 2. o. f. directo Sententia lata in causa matrimoniali non transit in rem iudicatam quo minus retractari et revocanda est quandoque deflit constat vel si minus iuste contracti vel separati sunt. 2. o. h. latore Sententia lata contra eum et contra vicarios et contra ipsos ipsius revocanda pretextu constitutionis iniquitatis 2. o. i. Cum causa Sententia non videtur que iniquitatis continet manifestam Et etiam eo alia eorum contra apostolice et sententia ferre aliquam evacuari oportet 2. o. k. sunt certos Sententia lata contra absentem non contumaces etiam in causa matrimoniali nullius valet 2. o. l. Tenor litterarum 2. o. m. Cognovit Sententia ipsa si per subreptitiones lata fuit ut si contra principales sunt iustitiae vel traditae constat revocanda est et non tenet 2. o. n. Cum olim Sententia lata contra ius litigatoris postquam in rem transit iudicatam firma erit et valet si ab ea infra x dies sunt appellatum non autem si contra ius scriptum lata est per quam eo nulla sit non oportet appellare 2. o. o. Cum sunt Sententia iudicis nichil aliquid contra eos possunt esse bono non obstante si probaciones sequentes non sunt allegatas cum non solum ad unam speciem probacionis sed ad totius cause meritum debeat cum iudicare 2. o. p. Causam que sunt Sententia per spacium seu lapsum x dierum transit in rem iudicatam si prius non sunt appellatum i contempnatis per iustificationem iuris late sine supposuit parvisse i appellacioni renunciasse. 2. o. q. Ad consultationem Sententia tenet que sui expressione cause lata est. 2. o. r. Sicut nobis Sententia confirmatur quo ad rem appellantes in nichil docent contra eam differe tamen eius execucio si tamen de suo docent interesse 2. o. s. Cum super eo Sententia lata contra absentem probata iusta causa absencie revocanda est ubi apparet iudicium esse contradictum 2. o. t. Cum bertoldus Sententie speciales quas profert significat in eo ipse suum ordinem insuper regnis existentes Sed in pluribus casibus certi iudicatos tenere pluribus iudicare nisi dispensationem aliquam speciales sine continent. 2. o. v. In causis Sententia 2a diffinitiva lata contra privatis tenet si de prima non sunt acceptio nec a 2a appellatio. 2. o. x. sunt augustino Sententia lata contra privilegium ostensum vel non ostensum tenet si ab ea non sunt appellatum vel supplicatum. 2. o. y. Subornata Sententia a qua sunt appellatum retractatur si constet testes ad quorum dicta tamen lata sunt conspiratores fuisse et precio contradicente receptos 2. p. a. Cum i. 2. a. Sententia ipsius defectum iurisdictionis revocetur ut quia unus iudicum erat publice excommunicatus aut ex causa i iusta eam eadem sententiam constat confirmandam 2. p. b. de causa cognoscit 2. p. c. Ad probandum Sententie late contra a duobus iudicibus si ex iurisdicione ordinaria processerunt tenet preterea non pactores sententia nisi in causa scandali puta matrimonii liberi. Si vero ex delegata potestate utique pendet sententia ex arbitrio delegantis eius si ex comprimisso tunc tenent de hic vigores. 2. p. e. Duobus iudicibus Sententie excommunicationis sunt dicta suspensionis non proferat in subditos nisi sui canonica monitione premissa nisi tunc tale sit odium contra ipso facto penam indicat. 2. q. i. Sepe per alius Sententia excommunicationis ab ordinario lata ignorantes non ligat dum tamen eorum ignorantia non sunt crassa aut supina Nec etiam ligat ex diversis delinquentes. 6. d. Ut animarum Sententia pluribus iudicibus per unum ferenda est in plurali Sed sententia ab uno iudice recitata habet ac si fuit pronunciata ab omnibus recitata Secus tamen si electore in quibus ut electa tum de eis vinculis regis est ab uno vice omnium sine per compromisso sine per scrutinium porrecta electore pronunciata per verba sunt communi facienda. 6. g. o. Sed ab uno Sententiam soli episcopi possunt confirmare sed alii per ipsos. 6. g. p. Et si sententia Sententie seculares si contra ecclesiam vel cimiterios proferant omnium caret robore firmitatis nec ubi peccatorum est venia postulanda quibus peccatum dedit occasio aut deprehendatur peccata committi Nec in eisdem locis sunt negociationes prophane nundinarum et fori cuiuscumque tumultus nec strepitus secularium iudiciorum nec ubi causa aliqua criminalis agitetur et eadem locorum sunt a laycorum congruentibus aliena. 6. m. c. decet domum

Sentencias excommunicacionis interdicti suspensionis
in spiritualibus et spiritualia et in excommunicatos depositi
consulenda quicumque excommunicatus presentat et ius
menses ex tunc quindecim statim tenet excommunicato
esse tradenda si fuerit recepta super quo recipe
fieri debet publice instrumento vel testes testimoniales
sunt consecte de sigillo autentico consignate Sacer
sancto temerarie ab ingressu ecclesie per unum
mensem noverit se et ad divinis suspensum anathematis
nisi suas superior revocet et gesserunt eo
interpositus quam sic tulerit ut pena docete
distat iudicans quamvis gravis sit excommunicacionis sentencias
sine maturitate debita fulminare. 6. c. v. Cum
medicinalis Sententia excommunicationis maioris
nullius iudicium audeat participatis eo ex-
communicatis ab eo in locucione et aliis quibus licita
propositis excommunicacione bona aliis inmoderatis
canonicis excommunicacione salvis constitucionibus
contra illos legitime promulgatis qui incurrit per
sumit participare dampnato. 6. p. b. Statui-
mus ut nullus Et episcopi et alii superiores
prelati nullius constitucionis occasione sive sine
mandati incurrit sententias nullatenus ipso iure
nisi in ipsis de expressis expressa mencio fiat.
6. p. e. Cum pro... Scienti et consencienti
non fit iniuria neque dolus. 6. r. i. Scienti
Sepeliri debet quis cum predecessoribus qui non
alibi eligit sepulturam Si autem alibi eligit
valet et nulli est denegandus sed de eius legatis
habebit ecclesia parochialis canonicam porcionem et eam
prestant quem celesti pabulo refici consuevit ut
patres qui apostolis sunt consolacionum patres qui fuerint
passionis. 3. t. o. Nos instituta Sepulture
electa alibi quamvis ubi parentes sepulti sunt si
causa ... licet et in loco novo et unius religiosi
efficaciam non habet. 2. t. q. fraternitatis
Sepelientes alienum parochianum quem sepe-
lire non debebant coguntur restituere corpus
et omnia que racione ipsius habuerint. 3. t. q. Accepta
canonicorum. 3. t. t. Cum liberum sit Sepulturam
potest uxor eligere ubi vult Sed minores filios
potest pater ubi vult sepelire si consuetudo patrie
non obsistat. 3. t. v. de uxore Sepulturam
extra parochiam eligens debet parochiali ecclesie
de ipsius testamento certam porcionem relinquere. 3.
t. x. Cum super quadam Sepelire possunt illos qui
apud se eligunt sepeliri heretici ... super
sunt fundandi Relicta tamen canonica porcione

ecclesie parochiali aliter restituent quicquid racione illorum ad
eos pervenit. 3. l. a. Cum inter Sepultura
ecclesiastica ... non debet aliquis de potestate sepultura
subiungi. 3. l. b. De presenti ... Sepeliri non
debet in cimiterio qui in excommunicacione sua deces-
serit et si forte fuit ex humanitate debet et poterit
abstrahi sepultura tantum si discerni ab aliis poterit
alioquin dimittatur Quod licet non obstet insuper sepultura
nulla vel vilis. Impiis tamen celebrior vel speciosa
non prodest. 3. l. c. Sacris est canonibus Sepulture
locus nullatenus est vendendus. 3. l. d. Abolende
Sepultura ecclesiastica non carebit excommunicatus pro
manifestis excessibus si ... in eis ...
si ante mortem ... presbitero pro ... fuerit ...
absolutus Sed tunc eius heredes et propinqui ad quos
bona pervenerint ipsius ad satisfaciendum pro eodem cen-
sentur compellendi. 3. l. e. Parochiano tuo qui
Sepulture electe sive iuramento vel voto seu pro-
missione quolibet fuerit ad parochiam aliquam firmata
nichil prodesse debet potuit Et religiosis et
clericis secularibus prohibetur in virtute sancte obediencie ac sub
intimacione maledictionis eterne ne aliquos ad
vovendum iurandum vel fide interposita seu promittendum
inducant ut apud eorum ecclesias sepulturam
eligant vel iam electam ulterius non immutent
alioquin factum sine electo erit nullius et firmitatis. 6. l. a.
... Sepultura potest eligi in loco unius
ut amicorum Sepultura potest eligi in loco unius
religiosi vel pollegium. 6. l. b. Cum quis in
Sepulturam non eligens ubicumque decedat est
sepeliendus in parochia in qua habet domicilium iuste
vel in qua maiores ipsius ab antiquo sepultura desisterunt
dummodo tamen absque periculo ad ipsam valeat deportari
Mulier autem que plures viros habuit predecessore
si sepulturam non eligat est cum viro ultimo cuius
domicilium et honorem retinet tumulanda. 6. l.
c. Is qui Sepulturam non potest eligere pro-
pter impuberes nisi consuetudo fuerit approbata eiusmodi
filius autem absque patris assensu potest sibi eligere
sepulturam pro anima tamen sua potest ipsius assensu
aliquid iudicare non potest nisi peculio castrensi.
6. l. d. Licet pro Sepulturam non potest eligere
religiosus eo velle vel nolle non tenetur sed potest
apud sua monasteria tumulandi nisi tunc a suis
monasteriis sint remoti adeo quod ad ea commode
... portari non possunt. 6. l. e. Religiosis in
Sequestrari debent fructus si nimium in possessores
causa vel fraude eos distrahere videtur et dissi-
pari fructus remoteis. 2. el. Dilectus filius Et
ab eo qui a sententia provocat seu appellat fructus

Sequestrum

Possessione si dissipet ab ipso pendente lite poterit
removeri sententia · 2 · c · iii · Tibi eo qui a sua
Servus ad plenam manumissus ordinari
non debet · et · d · Infirmandi · Et si servus dominum suum
fugiens aquam calidam vel fraude ad gradus
ecclesiasticos pervenit deponatur et eius domino cum recu
piat · et · c · De servorum Servus ab ecclesia manu
missus ordinari potest et si quid acquirit post obitum
suum erit ecclesie manumittentis et omnia ad ius ecclesie
pertinere debent · Et si eam accusat vel contra eam testi
ficat non solum libertatis beneficio careat sed etiam
honoris gradu quem non digne nec si veritate ipsius
meruit · et · f · de simulis eorum Servus manu
missus a domino ut ordinetur sibi ministret in divinis
si autem ipse post ea per superbiam elatus domino suo
canonicas horas persolvere noluit accusatus apud
episcopum qui eum ordinavit degradetur · et · g · Nullus
Servi et spurij ordinari non debent · et · h · Co
suluit et Servus manumissus ab ecclesia
eo tenore ut clericus fiat et ipsi ecclesie perpetuo serviat
in divinis ad aliam ecclesiam transire non potest Servus
si prius fuit manumissus ut serviat · et · i ·
Ex libertis · Et ius quod de servo seu dyacono
etiam de subdyacono intelligi debet · et · k ·
Iunctum Servus non est sed liber qui natus
est de patre servo et matre libera et ad ordi
nes promovetur · et · l · Dilecti filii Servum ecclesie
per quantumque generationem non potest ad manum laycorum
devenire nisi cum titulo libertatis quia res deo di
cata non potest ad humanos usus applicari · 3 · q ·
q · Mancipia ecclesiarum Servi ecclesie fugitivi po
tius per communitatem ad laycos devenire et alios
non quia absurdum est ut ab ecclesiarum dignitatibus servus
recedens humane sit obnoxius servituti · 3 · q ·
r · In iusto Sermonem non faciat presbiter
in ecclesijs constituti de decimis vel oblationibus
fidelium vel de dotibus que de areis et de ortis
ius ecclesiarum possessis potest sumptionem constitutionem · 3 · s ·
b · Sanctorum Servi contrahere domino matrimonium
contra eorum voluntatem possunt si quid hoc non impedit domino suo teneretur
& · c · o · dignum est Servilis conditio dirimit ma
trimonium iam contractum nisi post eius notam sit
carnali copula subsecuta et des redat vel ad
si ipse hoc sciret · & · c · p · proposuit nobis Se
milis conditionis non potest opponere uxor dominus si
se gessit per decennium tamquam liberum nec per
calumpniam servitutis sue licet ei si petat divortium
audienda · & · c · q · licet et si Servilis condicionis
coniunx ferre intelligens et nec scio nec verbo in eam
consensit et servorum eum ecclesie contraxit potest ab ea
separari et cum alia contrahendi liberam habeat
facultatem auctoritate apostolica · & · c · r · Ad nostram

Servus dicitur liberatus per fraudem ut
missus ad curiam communem sunt a suo domino
tis potest ab episcopo ab episcopo nisi tunc genus et
enormiter sit leso · 7 · r · q · Relatum est nobis
Scientia prius est placere ipse dei Tuum
si prima quamquam plures est constanda · 7 · i · h · Semper co
Semel malus semper presumitur esse malus
6 · q · o · Semel malus Semel placitus
amplius displicere non potest · 6 · r · c · Quod semel
Semel deo dedicatum non est ad usus humanos
ulterius transferendum · 6 · b · n · Semel deo Sigillum
quod potest ipse collegium sed non illi qui preest pro
collegio vel presbiteri · 7 · l · n · Dilecta in christo
Similia simili iudicio sunt tractanda · f ·
e · Sunt corporalia Symonia etiam symoniaca
decidit a beneficio sic adepto quod si sunt sumptus
per libera resignatione per dispensationem episcopi po
terit rehabere sed in placere non potest illa vice
eius dispensare · f · b · Si aliquis clericorum
Symoniacus in iure se confitens ab officio et
beneficio est deponendus · 2 · c · o · Cum sit electe
Symonie labem contrahit qui pacto interveniente
in permutacione spiritualium vel spiritualibus annexorum
3 · g · b · Quesitum est Symoniacus potest qualiter
catholicus accusare et sic testimonium contra eum et
ad hoc est probabis magnus iudicandus et exorandus
7 · a · h · Si duo et iuste Symoniacus accusatus
nec est prohibere ne missarum solempnia cele
bracio · 7 · a · l · Accusatus donec quod sit vere
dijudicatur · & · 7 · a · m · Quotiens et si Symo
niacus convictus fuerit de ecclesia expellatur quia
sicut alia crimina est magis quam symonia sua mag
nitudine alios morbos vincit · 7 · a · n · Si
cut symoniaca Symoniacus potest servus ipsius
accusare et quibus criminosus nisi de crimine sci
sit convictus · Et omnis peccator missarum celebrare
potest si symoniacus quicumque ut ab ordine
male accepto removeatur accusare potest symo
etiam et mercede · 7 · a · o · Tanta est Symoniacus
est pecuniam exigere pro ingressu religionis Porciono
nes vel capellanias vendere proprio potest ab
eo cum regimen ecclesiarum committitur per censum committi pro
pecuniam exigere nam ille qui dedit quam qui recepit
vel consentit pecuniam eum symoniacum non dubitet
habere Pro sepultura quoque et crismatis olei
percepcione et pro benedictionibus nubencium nisi pro
sacramentis attribuere licet in hoc alia consuetudo
excusat crimina diuturnitas temporis non minuit
peccatum sed auget · 7 · a · p · Non satis et si

Simo

Spurij

Scientia

Sed mala

placent

Sigillum

Similia

Symonia

vel symo

Sepultura

Et tanto grauiora sunt crimina quanto diuciꝰ in
felicem animam tenuerint alligatam. t. a. q. Co
i celeste Symoniacus conuictus de symonia depo
nendus est idem i infamato qui deficit i pur
gacione t. a. s. De hoc aut laica uo si acq
sierunt illud non possunt pro salute sua dispendio
retinere sed debet ualor talium i applicare Ibidem
Symoniacus est qui pmittit certum sibi aliquid
beneficium conferendum pro quali negocio pecuniando
et talis pmissio nichil valet. t. a. t. Cum
esset Symoniacus notorius in beneficio ab ipso
deponatur et punitur idem de eo qui deficit i purgacione
infamatus de symonia. t. a. v. Infamatus est
Symoniacus est prece vel fauore peccatorem
reclamare vel reconciliare intuitu consanguinitatis
et familiaritatis. Et quam gratia vel fauore penitentes
vel minus digne penitentes ad reconci
liacionem admittit adducat pecuniam et testimoniis
reconciliacionis suis eidem vel quoscumque minus
digne penitentes a reconciliacione remouerit
t. a. x. Nemo presbiterorum Symoniacus est
vendere vel redimere altare. t. a. y. Cuncta
Symoniacus est qui per se uel per alium minas ab
ecclesiis extorque quos nunc cathedraticum
aliqui paschales presentaciones synodales episcopales consue
tudines appellant quia nomina non excusant sed
magis peccatum illius qui exigit non in merito po
tius formidare. t. b. a. Ea quam de auaricie
Symoniacus est qui facit homagium alicui
pro habendis spiritualibus seu obtinendis ecclesiis
t. b. b. Dilecti Symoniaci non possunt
cardinalis quintus walefredo recepto a
nobili viro [illegible] arbitrando muniis ab ipso
symoniaco vel non concedendo pro eius dante et
accipiens aliquas munus quantum et donacionis
ipsius vt pax in tuis metas muneribus
dandis attendas quam ista. Amus dans
quisue petens quamque res quam causa pro petendo
vel [illegible] collector vel ordinator non est symoniacus
licet pro ordinatore donatum fuit aliquid non
ex pacto. t. b. c. Et si questiones Symoniaci
sunt religiosi qui dant pecuniam pro ingressu
monasterii et tempore recepti debet se ad aliud
monasterium transferre Receptores non tenentur restituere
pecuniam et pro tanto peccato excessum ab officiis
ex tunc suspendantur t. b. d. Veniens Symoniacus
est si ordinatus aliquid dedit putatiui pro ex pacto
pro oculto et talis ordinatus est inducendus ut ordinem
aliquem religiosum assumat et perpetuo ab officio

abstineat quod illicite acquisiuit Et si noluit non
est publice compellendus sed eius est pena contentus et quod
uisum fuit i iniugenda. t. b. e. Ex tue. Ex litteris
Symoniacus est pro missis celebrandis siue pro
vitaris conferendis [illegible] consignandis sub pacto malum aliquid
exigere. t. b. f. Ad nostram. Symoniacus non est qui
ignorat symoniace ordinatus et in suis ordinibus
potest remanere dispensacione episcopi. t. b. g. De symo
Symoniacus est electus et confirmatus si alias gratis
dictus electionem propter pecuniam sibi de voluntate
electi traditam a contradictione desistit et talis electus
renunciare tenetur ac sponte dimittere curam vel
prodesse homini si vniuersi indici licuerit Anime
non sue detrimentum paciatur. t. b. h. Matheus
Symoniacus est per ablucionem excommunicato quam pro
sint aliquid exigere. t. b. i. Ad aures nostras pue
Symoniace monasterium per eum ingrediens tunc
locum omnino dimittat et pluribus seu alia mo
nasteria distrectiora adeat in quibus tam execrabilem
excessum sub intermissione deploret Si aut ignor
rat est ingressus per symoniam talis cogi potest ad reintrandum
eadem loco eidem et pari modo potest recipi i eodem
si ibi absque scandalo potest remanere. t. b. k.
De regularibus Symoniace canonicatum adeptus
et ei renuncians per renunciaciones potest reassumi
ad eundem canonicatum et de pro recipere vel inter sibi
potest vendicare. t. b. l. Ex infirmacione tua
Symoniacus est electus et cassandus est si propter hoc
electoribus est promissa pecunia licet electo hoc ignorante
rante nisi in fraudem electi hoc factum fuerit
Cum aut propter symoniam repulsus fuit et reg
batur a suo episcopo dispensacione aliqua de iure obtinere
non potest. t. b. m. Nobis fuit exposita Symoniacum
est pro exequiis mortuorum et pro benediccionibus nu
bencium aliquid exigere. t. b. n. Quam nobis Symoniace
ad monasterium recepti si paciscientes consentit tam
recipiens quam receptus deponatur Et si pro prelatis
ministris consentit eos qui per symoniam promittuntur i locis
talibus sunt recepti ab illis debet amouere
et ad agendam penitenciam ad monasteria arciora dirigere
Et recipientes i eis officiales debet ab officio
suspendi donec dignam egerint penitenciam. t. b. p.
Dil. fil. a. Symoniacus [illegible] testes quam super symoniam
deposuit contra eum in iudicio inspecto ~~repelli non~~
potest excepcione quod sint inimici et conspiratores alio non
probet furari adulterii vel aliorum criminum excepcione
non potest quia omnis indifferenter tam infirmis quam
criminosis non solum ad accusandum sed et ad testi
ficandum i crimine symonie sunt admittendi. Et etiam non
participantes si peccato crimina comprobat. t. b. q. Licet heli

Symonia in religiosos imponitur nisi eorum status omnium fama clara non fuerit sed per criminosos conventus symonie et repelli eum agatur cum non sit ab administratione amovendus et testes criminosos qui actione de symonie non deponunt quibus maiora crimina obiciuntur admittuntur in crimine symonie contra symoniacos ingressos agitur. T. b. r. Per tuas Symoniacus non est pro eius confirmatione data fuit pecunia eo expresse prohibente et ignorante nisi postea consenciat, sed eum deponas quia pecunia sit recepta quia non sufficit non consentire sed requiritur dissentire alias non debet repellere. Et ecclesia non iudicat de occultis sed de manifestis. T. b. b. Sicut tuis Symoniacus est qui pecunia vobis confert ecclesiam eo pacto quod dum vixit decimam vobis tenetur exhibere. Si autem pactum non fuerat non est quo ad ecclesiam symoniacus reputandus. Apud deum tamen est symoniacus quia sententiam est conditorum et cognitorum secretorum, si intendit quod propter hoc sit receptus nec dicit quod eum a fiery admittitur esse cum alias receptum. T. b. c. Cum nos Symoniacos credimus episcopum ex sola relatione quod cuidam aliquod exhibuit ordinatus sed in suscepto ordine ministrare sed ad superiores dimittit gratia non ascendat ne forte conficiat ad gehennam. T. b. v. Per tuas Symoniacus est resignare et curam investiture aliquid exigere nec excusat consuetudo vel varia omnium. T. b. x. Si tamen Symoniacus est ordinatus ad titulum alicuius ecclesie pacto facto quod nichil exiget ab eadem vel a presentante et nec in suscepto ordine licet ordinatus dicitur ministrare nec ad superiorem potest ascendere sine dispensatione et licet a domino papa ecclesia in hoc non credet perceptis. T. b. v. Per tuas Symoniaci sunt qui mediante pecunia administrationem spiritualem obtinere volunt et tam emptores quam venditores cum symonie percelluntur. T. c. a. Consule et in Symoniacus est qui pro consecrationibus episcoporum et benedictionibus abbatum et prebendis ecclesiarum clericorum pro aliquid exigit nec excusat longeva consuetudo quod magis dicenda est corruptela. T. c. b. Sicut pro Symoniace sunt moniales et regulares quod pro textu paupertatis aliquas pecunias recipiunt et tam recipientes quam recepta sive sit subdita sive prelata sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur et in locum arctiorem regule ad agendam perpetuam penitentiam sunt detrudendi. Si sit recepta ante synodale statutum perhabeatur monasterio suo et in aliis monasteriis eiusdem ordinis collocetur. Si multitudo sit in consimili ne dampnabili periculo evagetur recipiatur in eisdem monasteriis dispensative de novo mutatis prioribus locis et personis assignetur. T. c. c. Cum

Symoniaci sunt episcopi qui in ecclesiis vacantibus nullum permittunt institui nisi eis certa summa pecunie conferatur et qui in dignitatibus religiosorum ubi eligunt sepeliri nullo dato et difficultates ingerunt donec aliquid sint adepti tales dupplum restituere tenentur. T. c. d. Audivimus Symoniacus non sit qui in oblacionibus sepulturis et benedictionibus nubentium fuerat consuetudines approbatas dummodo nichil directe petitis exigatur quod servitus libere sit conferendum. T. c. e. Ad apostolicam Symoniaci sunt canonici qui pretextu alicuius consuetudinis prandium exigunt a canonico de novo recepto. T. c. f. Quia Jacobus Symoniaci sunt ordinatus et ordinator et etiam presentator si pactum sit quod a presentante nichil exigere velit ordinatus et ordinator a collacione presentatoris ab execucione ordinum perpetuo et ordinatus ab ordine sit suscepto sunt suspendendi dispensationem super hoc per sedem apostolicam obtinere meruerint. T. c. h. Si quis Symoniacus metallum nullo pacto exsinus explicato popularem gentem et penitentiam sit pro satisfactione citatorum. T. c. i. Mandato nostro Symonie species sunt pro corrigendis excessibus et criminibus puniendis a clericis et laycis penas pecuniarias exigere pro anima exactione propriis suspendere quoque ecclesias predictas a vicariis decimarios recipere ut mortuos in ecclesia permittantur. T. o. t. Licet iuxta apostolum Syndicum debet habere religiosos in causis forensibus cum competens dicitur salarium assignari si exequi nolit gratis quia expedit eis pro animo incommodo a strepitu causarum servos dei esse quietos. S. t. Sicut studiis Sodomite si clerici sint deiciantur a clero vel ad agendam penitentiam detrudantur in monasterium. Si laici excommunicatione subdantur et a cetu fidelium fiant penitus alieni. T. i. c. Clericus in Sollempnitate petens non debet ad ordines promoveri. T. v. Ut bigamus Solvere quis tenetur sit et ligatus quia nec eo iustior Solvere tenetur prelatus predecessoris debita que in utilitatem ecclesie sunt conversa. Z. h. Quia adhuc in apostolice Solvere non tenetur ecclesia debita que per predecessores alienus sunt contracta et obligata. Z. h. r. Si quo Solvere non valens debitor nec in toto nec in parte excommunicandus non est sed recepta ab eo cautione ydonea ut si ad pinguiorem fortunam devenerit debitum resolvet. Z. h. b. Odardus Solucio per oppositum indebiti opponens debet probare quod indebitum sit soluta ubi eius adversarius solucionem negat.

Solucio tributi subiecti prelati ecclesia et ecclesia sublimioribus potestatibus subdita sit. Z. s. c. Omnis anima

Symoniace

Ecclesia iudicat

Sepulturis

Syndicum

Sodomite

Sollempnitate

Solvere

Sorte — ex parte gravatur . 3 . h . c . 50 q . ggu . Sorte
sorte non sit inquirenda in tabul vel codicibus
nec etiam divinationes aliquis in aliquibus rebus aliquis
fuerit presumat qui autem contra hoc fecerit xl dies
peniteat . 7 . q . 1 . In tabulis Sortilegio
Sortilegium — utens privetur et pro inspectione astrolabii furtum requirens
pro tempore suspendatur et per v annos ab altaris minis-
terio . 7 . q . 1 . in . Extra de sortilegiis Sors
Sors — in electionibus prohibetur quo etiam electores compro-
missarios proportionem assumere non possunt . 7 . q . 1 .
Speciale — Extra . Speciale derogat generali quod dicit
Romana a qua pastoralis officii Si ergo ad
dominum fecerit spiritualia per litteras apostolicas non
fra ut ... de ordine super ea non potest gue...
x . Cum ordinem Species derogat generi vel
Spes — genus possit derogare . 6 . r . 6 . Spiritua-
Spiritualia — lia que sunt dignitas non sunt pro temporali commodo
Spoliatus — dimittenda . q . 6 . Illud duo Spoliato abs-
pars non est restitutio facienda nisi eo quod possessio-
nem per contumaciam absentasset . in . v . Consul-
tationibus Spoliato per violentiam ea probatione per
testes singula que amisit et comitatio et taxatio
fiat restitutio de rebus amissis per iuramentum . 6 . r .
Super eo Spoliatore proposita iudicio primo
exceptione contra actionem tunc prius audit reus et ea
probata vide non cogitur si potest non restituetur
Si autem primo actor fuerit agendo et tunc simul
utrumque potest audit quo et eadem sententia terminatur et ea
probata restituitur Et etiam et regula iuris qui
prior appellat prior agat quod prius quo esset
proposito prius esset tractanda Cum ad spolia-
tus spoliatus non cogitur ad restitutionem illatam
vide . 2 . c . d . Cum dilectus Spoliatus super
spoliatore queritur adversus restitutionem petentem
non est audiendus nisi super spoliatione quod se eum
reconciliat . 2 . c . f . Super spoliatione Spoliatus
ut tempus petere non potest simul possessionem interpre-
tari nisi renuntiato fuit vel geluso ut sententia potest
servanda qui tunc non potest in iudicio ex contra legit-
tima gaudeat . 2 . c . in pastoralis Spoliatus non
debet restitui prius quia constituit testes super spe-
ciali quod sufficienter deponunt contra eum . 2 . c . q . licet
Spoliatus se dicens et petens restitutionem antequam
renuntiavit iuri suo restituendum et non obstat
exceptio absurda sed post spoliationem quia non est
simplex quod sponte iuri suo renuntiavit quod renun-
ciat spoliatus . 2 . c . t . Sollicite Spoliatus se
dicens et petens restitutionem cum obstet exceptio
precise absurdas potest ex absurda coram ad spo-
liatum et non per restituendum . 2 . c . 6 . Accepta

Spoliatus cum restituendus est et quamvis probaverit
sunt parte quod male fuit institutus Nam prius
de violenta electione quam de canonica institutione
agi debet . 2 . c . v . In litteris Spoliatus agens
ad restitutionem non potest repelli per obiectionem criminis
per adversarium quam criminaliter adversus eum ad restitutionem
agere non potest cum possunt crimen accusare criminis . 2 .
c . x . Item cum quis Spoliatus non debet episcopus clericos
sine iudicio sed ordine iuris servato debet
procedere contra eos et restituendi sunt si contra acceptum
2 . c . v . Conquerente Spoliatus petit restitutionem
rei ab eo qui scienter possessionem spoliatam a spo-
liatore recepit . 2 . d . v . Sepe contingit Spoliatus
non potest impedire processum principalem si pluries
inbetur sunt contra actorem in xv dies si criminaliter
procedat vel contra quendam sententiam fuit criminalis alio-
quin in expensas quas interim actor ob hoc fecerit
iudicialiter taxatas prohibito condempnetur alias si iudica
cognitum visum fuit puniendus Et spoliatus re-
putatur cui criminaliter accusatur quod tota sua vel
maiori parte ipsius per violentiam destitutus af-
firmat habet enim spoliatus privilegium ut
non possit exui iam nudatus Et ut ius
probatum spoliato in causam cum loco non
habet nec etiam contra Et spoliatus se dicens
ab aliquo per hoc volens repellere accusationem
petat restitui in tempus a iudice assignatum
6 . f . 6 . frequens et assidua Spoliatus se
dicentes a decimis et diu eas possedisse re-
quaque debet restitui nisi evidenter ostendit
quod eas possessionem legitime assecuti fuissent
et de iure quem ad eos ostendat sequitur . 6 . f .
p . ad decimas Sponsalia de futuro solvuntur — decimas
si sponsi mutuo se absolvunt sint parentes
permittentes eam remittere sibi fuit . x . 3 . — Sponsalia
Extra . In quo Sponsalia contracta impedit pub-
licam iustitie honestatem x . c . Iuvenis
sic in quo venit per consanguineo alterius innubit
copulatam x . a . q . Consuetudo Sponsus
de futuro si eam carnaliter copulam et ad lon-
ginquas partes transferat et per longum tempus
fecerit sponsa potest cum alio contrahere x . c . de
illis Sponsalia si per verba non intelli-
gantur debet iudex inspicere si matrimonium
contractum ad contrahendum sint ydonei sua et etate
quo contracto si alter non intellexit quod alter
proponit debet ei et intelligi ad magis quem
deponit et cogatur utrumque verba prolata in suo
termine que solent recte intelligentibus contrahere
x . c . Ex litteris Sponsalis alterius nunc sed

Nubili etati proxima nullius conjugii copula aliqua potest sibi matrimonio copulari. Ex. h. Sponsam alius
Sponsalibus juramento firmatis contractos ad implendum promissa si non obstet impedimentum per censuram ecclesiasticam
compellantur. Ex. t. ex litteris pluries Sponsalia de
futuro si carnalis copula fuit subsecuta non dissol-
vuntur per sponsalia sequentia de presenti alias tenent spon-
salia de presenti nisi per metum que posset cadere in constantem
virum fuerint contracta. Ex. p. veniens ad nos Spon-
salia de futuro juramento firmata solvuntur per secunda
sponsalia de presenti sed non per secunda sponsalia de futuro
Ex. y. sicut ex litteris Sponsalia non debent cum
pena apposita solvenda si per quem non stetit ab
alio per quem stetit in si appositam fuit non solvatur
Ex. a. g. gemma nulli Sponsalia de presenti non
solvuntur per sequens matrimonium carnali copula consumatum
sed sponsalia de futuro juramento solvuntur per secunda
sponsalia de presenti. Ex. a. s. Si inter virum Spon-
salia de futuro non impediunt matrimonium sequens
quod per verba de presenti contrahitur etiam si inter primas attemptatum
per carnalem copulam nec est secuta. Et sponsalia de
futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam sub-
secutam sed per non prius carnalem copulam. Ex. a. h.
Is qui fidem. Ex. a. t. Adolescens Sponsalia pot-
est contrahere per perfectum impuberem quamvis non doli capax aetatis
sit qui cum ad etatem perfectam venerit tenetur perfecto
stare per se. Si autem vero voluntate filius habeat
sed eius consensus vero potest non potest sponsalia contrahere et cetera
Ex. a. l. Tua fraternitas Sponsalia non habent
ante annum septimum firmitatem nec fieri possunt si consensus
postea non accedit. Et quod desponsavit in uxorem
benigno cum eius matre contrahere potest secundus si tempore
sponsalium fuerint annorum vel licet tunc bonum et cetera eadem
voluntate perseveres fecit annorum non tunc contrahere non potest et si
contrahat nec matrem nec filiam tenebit. Ex. a. o. litteras
fraternitatis. Ex. a. p. accessit Sponsalia duo impu-
beres contrahentes maiores septimo anno pubertatem
reclamare non possunt. Et ille qui prius pervenit
ad etatem alterius expectare tenetur et cum alter ad
annos pervenit et tunc reclamavit et noluit in
alterum consentire possunt judicio ecclesie ab invicem separari. Et
pubes cum impubere contrahens ipsum expectare tenetur
quousque perveniat ad etatem. Ex. a. r. de illis qui
Sponsalia impuberes contrahere possunt sed non
in matrimonium consentire et non debent separari ante annos
pubertatis et cum ad annos pubertatis pervenerint tenentur
matrimonium confirmare quia simul esse voluerunt. Si
petant nisi tunc carnalem copulam ante tempus intervenire
licet cum judicio, ut malitia temporis anticiparet
solebat pubertatis. Ex. a. v. A nobis tua
Sponsalia solum non debent inter proximos
pubertati qui potuerunt conjungi copula carnali quia
possunt ex malitia vero in aliud consensisse et ma-
litia etatem videtur supplevisse nisi obiciatur
violentia quoniam omnino tunc locum habet. Ex. a. t. de illis
Sponsalia contracta cum quis infra septennium per contra-
bitantes mutuam per septennium convalescunt et
inducunt publicam honestatis justiciam ac si
ab initio inter maiores contracta fuisset dissolvuntur
tamen per sequens matrimonium de presenti. Ex. a. y. Duo
pueri Sponsalia nisi uterque sit annorum septem
non sunt firma et si accepit non potest matrimonium
quod non est et si cum minore septennio sit contracta de
mutuo tamen sit impedimentum ut interdicatur
matrimonium contrahendum in futurum contrahant. Ex. b. a.
ad dissolvendum Sponsalia et non matrimonium
intelligitur consensisse si quis puellam citra XII
annum habentem desponsavit per verba de presenti
nisi etatem malitia supplevisset. Ex. b. b.
Ex nobis Sponsalia contracta clam desertis
si vir vel mulier negat hunc de desponsatione
viro incumbit probatio. Ex. b. c. Si quis
Sponsalia contrahens dat fidem pactorum cum
promissis sed matrimonium contrahens dat fidem
consensus per quod aliud facere non debet et quod non potest
et sponsus duarum adhibebit primam si prima sponsa
fuit de presenti si vero prima de futuro et secunda de presenti
adhibebit secundam et si ambe de futuro sunt sponse
prius desponsatam tenebit. Ex. b. f. Duobus modis
Sponsalia de presenti non solvuntur per sequens
matrimonium etiam si sunt juramento firmata sive non
etiam carnali copula consumata. Ex. b. b. h.
Licet post Sponsalia facta sub conditionibus non
inter sponsum et sponsam si ipse eam relinquere voluit
frangat conditio sed desponsatam irrefragabiliter
teneat. Ex. b. l. De muneribus Sponsalia sub
honesta conditione contrahentes et ante conditionem vir
sibi desponsatam cognoscit a conditione recedit
Ex. b. q. Per tuas litteras Sponsalia propter solam
famam et rumorem vicinie de affinitate facto
separantur sed non matrimonium. Ex. d. t. Super eo
Sponsi matrem cognoscens que sponse nunquam
carnaliter adhesit et ponenda est ei penitentia
aperte quam per adulterio quia pacta cum alia contrahere
permittatur dispensatione episcopi. Si autem sponsam
cognovit antequam matrem vel post nunquam eam
vel aliam potest accipere in uxorem. Ex. d. g.
Veniens ad nos Sponsalia de futuro sol-
vuntur per affinitatem supervenientem de jure consent

affin

Statuit Nicolaus papa 3us volens cum futura pericula adhibere salubre remedium quod nullus imperator rex princeps marchio dux comes aut baro vel alius quivis qui sit nobilis preeminentie dignitatis potestatis vel excellentie fratres filii vel nepotes ipsorum possit assumi ad tempus vel in perpetuum in senatorem vel rectorem urbis Rome quocunque nomine vocetur ipsa dignitas. Et nullus alius preter predictos assumi possit ad ipsum officium ultra annum nisi venia et specialis interveniat apostolice sedis licentia per speciales sedis litteras expressa. Ex alia parte 3a quod 3 et in 4 ff sexto. Contrafacientibus penas imponit. Statuit quod nominantes eligentes patientes nominati vel electi et qui se gesserit —

saltem per firmam. extra de electione. cum eo quod. Sponsalia puri et cum sint contracta affinitate fragilitate religione aut alia quavis ratione sint nulla dum tamen non sint nulla ex defectu consensus oritur ex eisdem impedimentum justicie publice honestatis ad impediendum et dirimendum sequentia sponsalia non autem ad precedentia dissolvenda. Et ideo si sponsalia pure ac deinde cum alia muliere contraxerit et per verba de presenti cum 2a postea consanguinea ipsius fuerit ex primis sponsalibus vigore quorum publice honestatis justicie ex 2is sponsalibus subsecutam non derogari ad primam. Unde cum prima remanet obligatus. Ille vero qui sponsalia cum prima muliere sub conditione contraxerit si per verba de presenti ante conditionis eventum cum alia post consanguinea per verba contraxerit de presenti cum 2a remanere debet cum eo sponsalibus conditionalibus ante conditionis exstantem sint ex non habentibus consensum et ideo non publice honestatis justicia oriatur. c. unico. de sponsalibus puris.

Sponsalia si infantes adhuc vel unus eorum septennio et alter minor contraxerint vel parentes eorum pro eis nulla sint ratione defectus consensus et non inducunt publice honestatis justiciam nisi per cohabitationem mutuam seu alio verbo vel facto appareat eorum ... eandem voluntatem postquam ad eorum septennium pervenerint hujusmodi sponsalia que ab initio nulla erant per lapsum dicti temporis minime convalescunt. Et si duo impuberes non proximi pubertati in quibus malitia non supplebat etatem contraxerint per verba de presenti illa sponsalia quamvis interpretatione juris fuerint sponsalia defectu non licet verba consensum exprimentia de presenti habuerint et matrimonium contrahere intenderint ... per adventum pubertatis in matrimonium non transeunt de presenti et matrimonium nisi si carnis copula fuisset subsecuta. Et si parentes pro filiis puberibus vel impuberibus contraxerint sponsalia ipsi vero filii si eo presentes consenserint vel tacite ut si presentes fuerint et non contradixerint obligantur et ex eis oritur justicia publice honestatis. Et idem si filii tempore sponsaliorum fuerint absentes et ignorantes eadem sponsalia et post scientes ratificaverint expresse vel tacite obligantur ad ea. c. unico. Si infantes.

Statuto

Statutum penale alicui quomodo non ligat si satisfactionem et partis et pena per actorem a ... que sit gravatus per statutorum infertur intelligi esse temporale et non perpetua. c. ii. de litteris nostre.

Statutum intelligendum sit eo modo quo non sint juri communi et privilegiis derogandi alias statutum non valet. c. v. Cum dilecti filii.

Stupratio

Stuprans virginem non dum desponsatam dotabit eam et habebit in uxorem. Si vero pater virginis dare noluerit reddet pecuniam juxta modum dotis quam virgines accipere consueverunt. c. quod si. Si seduxit. Aut clericus stuprans virginem castigatus corporaliter detrudatur in monasterium in quo agat penitentiam et recludatur et nullam sit ei egrediendi licentia per perpetuo tempore. c. quod. j. pueri.

Substitutio

Substitutionis pupillaris directe vel inducte quo sint heredes. c. ix. si post.

Successio

Successio non debet sibi locum in beneficiis ecclesiasticis vendicare. j. c. ad extirpandas. Et pacto de successione post mortem prelati in ipsius ecclesia nichil valet. c. x. Dilectus.

Successio ratione consanguinitatis locum in bonis ecclesiasticis non habet. c. ult. ut nullus.

Subdelegatus

Subdelegatus non potest subdelegare quia tamen solum competit a principe delegatis quod aliis causam valeant delegare. c. a. Cum causam.

Subdyaconus

Subdyaconus post dyaconum et in sacris in ordinibus quo ad hoc ad paria judicantur et eodem gaudet privilegio. c. c. Nimiam.

Suffraganeus

Suffraganeus in causam metropolitanam non potest esse judex alias potest appellari. j. c. c. Clericus et in.

Suspensus

Suspensus eligere vel eligi non valebit. c. v. Cum dilecti filii. d. c. Cum inter.

Suspensio et pena juris et in multis decretis habet in glosa supra verbo suspensi. c. v. Cum dilectus filius.

Suspensus non potest beneficium recipere ymmo si post recipit in tali sententia perduravit debet habito spoliari. c. vi. Cum bone memorie.

Suspensus est eo quo adest ipsum cum scit in motu proprio non debet ipso officio cum tamen quo ad alios dum presens hujusmodi sit notorium per sententiam seu confessionem factam in jure aut evidentiam rei que non potest celari et suspensionem et tunc debet in divinis ab omnibus evitari. c. a. d. Cum in sinistro de clerico.

Suspensus prelatus beneficia conferre non potest nec tempore sue collatio ad superiores devolvetur quia hec pena et quod negligentiam introducta. Unde suspensionis tempus in sex menses nullatenus debet computari que semestre tempus non a tempore vacationis prebendarum sed notitie ipsius post debet computari. c. d. x. Cum in dudum.

Suspensus si celebrat ignorantia excusatur nisi crassa et supina aut cum nota sint ignorantia que apostolicam dispensationem judiget. c. c. c. Apostolice sedis et in.

Stupratio

... eius obedientias datas auxilium ... apostolicum ... archiepiscopi et episcopi assumpti vel electi ... gesserit vel se dederit pro infimis sint cum penis postea in perpetuum priventur omnibus feudis privilegiis ... ad Romanam vel alias ecclesias et hiis ad quos spectaret dispensandi liberam habent facultatem. Et statuit perpetuo sine gravamen ecclesia que fecerit talem senatorem vel rectorem urbis ... judices et tabelliones qui procurationibus ... vel in jure contrahentibus fiant eorum officiis propter eos qui assumpserint excommunicati que sua potestate possit absolvi per licentia dumtaxat ipse specialis. In alia parte. s. ut aut dicti Romani ... vel episcopi ... ad ... vel ... possit ... per senatores Romanos assumi ... sint ... vel filii vel nepotes que sub comitatu vel baronie nomine ... sint ... potestati ... per ... officium urbis jurisdictionem ... vel ... debeant ... per ... ad ... debeat aliud. c. a. c. fundamenta et ista summa incipit a hoc ... officium ... ad ... in ... de constitutionibus. de c.

Tactus consentire videt^r 2. t. h. Nome bij et 6. o.
c. cum tacet
Tacens no fatet^r sed nec utiq^z negare vide^r. 6. b. f.
jo qui tacet

Tabelli. Tabellionatus offitium interdicitur
clericis in sacris ordinibus constitutis
al' bursys spoliet^r. 3. y. c. Sicut te
Tabernas. Tabernas clerici personis debent cuitare nisi
causa necessitatis in itinere constitutis. 3. p. Clerici
Talias. Talias no debet plati a suis subditis extor-
quere et eos agravare sunt tn plati et superiores
nec^te urgente q aliquociens suppetunt ut pro
manifesta et rationali causa exsoluit cum caritate
moderatum ab eis auxilium postulare. Cum enim
d^t aplus. 2. ad cor. xij^o no debet filij the-
zaurizare parentibus sed parentes filijs. Et etiam
archid' sive decani decani ullas talias sive
exactiones in presbiteros sive in clericos exercere p-
sumant. 3. 5. g. Cum aplus Talias seu exac-
tiones quascumq^z laycis no licet ecclesys vel
personis ecclesiasticis imponere vel ab eisdem pro
domibus predys vel quibuscumq^z possessionibus ex-
igere legittime acquisitis vel in posterum acquirendis
etiam si ipse res vel ecclesie vel persone sint in illorum
districtu vel territorium constitute Nec etiam liceat
laycis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum
vel alienandum a se ma^s suas ponendum acquisita
jam vel que deinceps acquiret aliquis coartare
6. m. d. Cum no ulli Talias no debet
ponere ecclesie laycis dare q permitte aut se
solutiones consentire absq^z auctoritate sedis ap^e nec
etiam imperatores reges duces comites potestates
Capitanei officiales q^i talias imponere a
exigere vel recipere a personis ecclesiasticis et ecclesys
presumat. Illaz tamen dantes qui recipientes eo
ipso sententiam excommunicationis incurrunt. Universitates no
q in hijs culpa^les fuerint ecclesie supponunt
interdicto. Suspendens aut excommunicatos et interdi-
ctos nullius absolui valeat preterquam in mortis
articulo absq^z sedis ap auct^te et licentia speciali. 6.
m. f. Clericis laycos infestos opido tradit
Pus antiquitas. Tempus judici assignatum in quo
causam debeat terminare currere tunc incipit
cum judex judicem contingit litteras recepisse
Tinno 2. p. r. Sup eo 2°. Termino assignatus
ad solvendum interpellat per dno ulla alia aliter
Testamentu pecunie. 3. g. n. potuit emphiteota Testa-
mentum no pt facere platus de rebus ecclesie
et peccat in anathema si testatur pt de rebus
ipsijs. 3. l. n. Quoniam ad nos. Testamentum
no pt condere abbatissa q dum monasterio presunt
etiam in habitu seculari qui habitus religiosi non
faciunt sed offitium regulare. 3. l. v. Cum in gene-
ralibus. Testamenta debet epi exequi exq^o
infra annum no sint executioni mandata. 2°
prt negligentiam heredis epus exequi pias vo-
luntates testatoris. 3. l. p. Nos qd^z. Testamenta
seu legata facta inuidis ubis debet^r. 3. l. q.
Judicante 2°. Testator heredem no obligat
ad solvendum si rem legavit alienam sed quicquid
illaz habuit testatur tenea^r. 3. l. r. Filius
Testamentum heredes solvere negligentes ab he-
reditate sibi relicta et fructibus eius ab epo loci
illius arceat^r et anno ec interdicant^r donec in-
tegre sit solutum et ut vota defuncti impleat^r
3. l. b. Si heredes jussa Testamentum no teneant
si quis alys bo^a conferre voluit q p ecclesiam acqui-
sivit 3. l. t. Cum in officys. Possunt tn clerici
mendicatam elemosinam de bonis ecclesie acquisitis
facere si de eis testari no pnt. 3. l. v. Ad hec
Testator pnt clerici facere de hijs q pervenerunt sibi
successore vel cognatione intuitu aut de artificio
sunt adepta seu dono consanguineorum a aliorum no
habito respectu ad ecclesias pervenerunt ad ipsos de
hijs tn q contemplatione ecclesie perceperunt no^s de jure
pnt facere testamentum 3. l. x. Cum in nos 2°.
Testamentum valet q^d fuit prochianus
in presentia presbiteri et duorum testium vel 3um ydo-
neorum no obstante contraria consuetudine et talia
testamenta debet permanere firma sub interminatione
anathematis ne qs audeat ea rescindere. 3. l. y.
Cum esses in mea. 3. t. a. Relatum 3 q^i ev
Testamentum pt facere clericus de bonis proprys
in acquisitis no p ecclesiam succedit ecclesia. 3. t. b.
Relatum 3 aurib^s. Testamentum supponitur condidisse
qui ordinationem sue ultime voluntatis in arbitrio
ponit alterius. 3. t. c. Cum tu de benigni^te
Testatoris ordinatio e suadenda nec possunt
executores relicta ad certos usus alys applicare
q^d si fecerint p epm corrigatur et ipse 3 generali
executor Nec etiam pt excedere p ordinationem contraz
testatoris. 3. t. g. Tua nob. Testamentum
executionem tenet^r executores pro quibus tenuerunt omnis
suscepit q^d si negligat p epm cogi debet
ut testatoris expleret ultimam voluntatem. 3. t.
j. Johannes clericus. Testamentum ecclesiastice persone
facere pnt de hijs q habuerunt aliunde sed si
de illis bonis no ordinaverit et intestati de-
cessit altari cui serviunt omnia perpetuo sacrificentur
et in usus eius tradant^r. 3. t. l. Sed hic ibidem
Testamentum illius q usque loquens perdidit no
tenet. 3. t. n. Cum dilectus. Testes no pt co- Testes
sensus publicos admittendi. 1. r. Cum in sacris

Testes nō sūt recipiedi nc admittedi. an litē
gtestatā nisi de eor morte vel absētia ti-
meat᷑ et tūc etiā si nō gtestatā recip. pnt
dūdo reus ī aīm gtemat vel h' p̄b. inveniat᷑
al' attestatiōes ipe nō valēt Et testes recip.
pnt q̄ gtestatā s̄ de crīali vel spūali nego
agit᷑ z ea diffinī z q̄ nō gtestatā testes recip.
nō pnt Et ī spūali qtro antiq̄ canones obs
uat᷑ Si aūt de spūali qtiōe agit᷑ ob qnd nō
gtesto p vj menses expectāt Si de crīali ca
qtro agit᷑ tam diu expectāt donec de eius obitu
vl plē ꝓbat᷑ Et si reus ꝫ gtumax z agitur
reat᷑ mitti actor ī possesō rei petite ea custodie
quā recuperat reus veniēs ī anno cautōe ꝓs
tita et restitutis expēsis postea vō tm̄ sup ꝓpte
audit᷑ Et si gtuat᷑ q̄ nōie possidet alieno
dūm ī iudicio noiabit que ī stā tē p̄b. tūc
stet gpare Et si nō venit citabit᷑ a iudice
quo ad᷑ gtumac actor ī vā possessiō mittet
Si aūt agit᷑ ꝑsona z reus ꝫ gtumax mitti
actor p̄o ī possesō mobiliū 2o īmobiliū vel ex
coicat reus. 2. b. h. Cum sequit᷑ Testibus
publicatis nō pnt alij testes sup eod articulo
admittedi. 2. c. x. Intimavit qdā Testes pnt
recipi q̄ reum gtumacē lite nō gtestata s̄ agit᷑
de crīe ī modū denūciatiōis et pt fieri diffinitiva
sña. 2. d. v. veritatis ꝫ verbū Testiū ꝓbatio
ꝑfert᷑ instrumēto. 2. c. v. Tāo loco Testes
nō debēt gduci ꝓ pco si sūt ydonei z fideles
z eo debēt depone testiōn sūt [illegible]. 2. f.
ꝑ placuit sed Testes viri pnt recipiedi
nō sūt nisi altā pte citata seu evocata q̄
si nolūt venire ipedimēto cessante recepto
testiū robur hēt tanq̄ ipo p̄nte et aliter nō
2. f. p. Inmote diu Testificat᷑ melius q̄
dicit eū de crīe cuiūlibet agit᷑. 2. f. l. Cum
aliq̄ Testes vnus in ea de intentiōe ꝫ ille
q̄ denūciat᷑ Et ī oi negotio ꝑ unius ꝑsona
dictū vitat de re p̄bi nota recepisse Iuda
ꝫ [illegible] cū adhibito vno efficiūt᷑ duo
testes adhibitis duobus efficiunt᷑ tres. 2. f.
in. In oim negotio Testes ad ꝓbandum sūt
[illegible] debēt esse de eadē
[illegible] vel duo aut tres de senioribus z me-
lioribus loci eiusdē debēt ē testes q̄ ad legit᷑
[illegible] pnt Et tūc ꝓbatio debz fieri dū
iuramēto. Sūt [illegible] ut nec [illegible] nec odio
nec ꝑ aliq̄ comodo qd habuimt vel hnt
vel hitū sūt ad hoc iurandum inductos Et
sūt [illegible] dicit rei [illegible] accepisse a ma-

ioribus suis z credo ita esse. 2. f. n. Cum causa
Testes esse pnt Religiosi in ea sue ecclesie
dūo vnus qui duo ad agendū z mod' instituā᷑
quorū testiōn ī causis ī q̄bus actores vel respo
sales sūt instituti nō debēt admitti. 2. f.
o. Insup statuim Testes infames nō sūt
q̄ clericos admittēdi. q̄n si ad ꝓbandū eor infa-
miā testes pduxit gpellendi sūt ꝑ iudices
dicē vitā. 2. f. p. Excepte a ꝓsbit Testes
s' nimia te de tenti venire nō pnt ꝑ viros
ydoneos ad eos missos a iudice audiat᷑
vt si sūt testes paup vetulus q̄ remotus
debilis egritudine aut qui pduxat egerent
vt testet᷑ ibi debet mitte iudex. 2. f. q.
q. qui testiū Testes qui ꝑ filiatatē steterunt
vel matrimoniū separari z ad alia vota cōiugales
se illicite transtulerint sūt qui [illegible] ꝑmedi
[illegible] adultij nec dicentibus [illegible]
nisi ꝑ alios vitā sit ꝓbata. 2. f. r. Licet
Testes cū se gniurasse gfessi nō ꝫ super
simili crīe admittēdi vij accusato de abpluin
nisi [illegible] aliud sufficiens testiōn cōmunicat᷑. 2.
f. s. Veniens ad nos Testes recepti sub vno
iudice si aliquis iudex ī eadē ca successerat fidē
faciūt sub eodē. 2. f. t. Cum [illegible]. 2. f. t.
Causam q. [illegible] Testificari pnt clerici ī causis
[illegible]. 2. f. v. Cum nuncius Testificari nō
pnt layci q̄ clericos ī causa crīali nec ī civili
[illegible] sūt admittēdi. nisi forte sua vel suo-
rum iniuriā ꝓsequat᷑ nec [illegible] ad testiū si ad crī
[illegible] pnt admitti. 2. f. y. v. De cetero
Testes crīnosus repelli᷑ postq̄ crīen in
exceptōe [illegible] ꝓbatū 2o crīen [illegible]
ꝓbatū repellit testes [illegible] de [illegible] crīe
nō gdēpnatū. 2. f. x. Sup eo Testes [illegible]
post treas pductos pducat᷑ nisi pductos sūt
q̄ [illegible] tempore copiā testiū nō valebat 2o vlt
zam pductos nō [illegible] admitti nisi adhibita
qda solepnit᷑ q̄ in legibus [illegible] expssa. 2.
g. a. In causis [illegible] Et si in ea [illegible]
[illegible] pductos testiū petitam eod solepnitate legal
potest appellar. 2. g. y. Significarunt nobis
Testes [illegible] si [illegible] videat᷑ debet [illegible]
[illegible] ne ꝑiurij reatu notent᷑
2. g. b. Cum tu fili Testes novi pnt pduci
sup novis capitulis seu articulis ī ca appellacōis
si talia nova gtingit emerge sup q̄bus aliqua
[illegible] voluit novos testes pduci vel [illegible]
receptos aliq̄ [illegible] recepit [illegible] ab [illegible]

2m formam recipiendorum testium iuramentis .2.g.c.
serenitatis tue Testificari compellitur qui iuramentum
testimonium non dicet si attestaciones publicate non sunt
alio testibus publicatis non potest alii producendi autem
si renunciatum est testibus producendis .2.g.d. Inti-
mavit. Testium publicacio vel renunciacio
in uno capitulo facta non preiudicat volenti testes
producere in alio .2.g.e. Causam que Testis non
debet admitti plus simili morbo laborans
petit ille contra quem testimonium fert .2.g.f. Per personas
Testificari potest xpianus contra iudeum .2.g.g. Iudei
Testimonium matris videtur suspectum et non est
admittendum ubi filia petit in viro aliquem se ma-
ritum dicens et vir negat eam affidasse .2.g.h.
Super eo Testis unus in alia causa non est ad-
mittendus. Et iudeus contra fideles nichil potest probare
nisi quam per duos testes fideles et honestos probat
.2.g.i. licet universi Testes non sunt admit-
tendi quos actor de sua familia producit nisi
probate essent vite et opinionis .2.g.k. In litteris
Testes non potest post producere si iam sunt testes
pro altera publicati vel si renunciatum ex-
titit hinc inde. Et donec attestaciones fuerint
publicate vel eis renunciatum possunt testes pro-
duci. postea vero non super eodem articulo nisi super
capitulo de novo formato .2.g.l. Cum venisset
Testibus publicatis in ea materia in eodem au-
possunt alii testes induci vel publicatis attesta-
cionibus potest fieri per testium probari .2.g.m. In-
dentes tamen Testimonio iuratorum est standum si testi-
monium ... de visu reddunt vel de auditu de plu-
carnali copula inter aliquos subsecuta .2.g.n.
Petita cum ... Testimonium plurium prevalet asser-
cioni unius iudicis quod fides non fiat nisi plurium testimonio
confirmetur. Et unius iudicis verbo non creditur et contra
sentencia potest per testes ydoneos reprobari excepto
... .2.g.o. Cum a nobis Testes
si sint inducti ad excepciones dilatorias probandas pro-
bandam cum super ea ... iuraverint dicere veritatem
super principali ... audiri nec cogi testimonium perhibere
si vero ad probandam excepciones peremptorias tunc ab
alterutra parte inducuntur et ... postea super principali negocio
petentur eos deponere tunc ... iurare et
deponere possunt cogendi. nisi tunc sufficientes producto
testium super principali ... fuerint facta vel renunciatum
fuit testibus vel deposiciones testium fuerint pub-
licate .2.g.p. De testibus Testium publicacio
non est danda ad petencium ... Et post ... apud quem
attestaciones deposite sunt non potest ultimus testes
producere .2.g.q. Constitutus Testis non potest

repelli postquam dicta testium fuerint publicata
nisi repellens iuret quod ad hoc excepcio ... non pre-
dedit vel iuret quod crimen de novo ad eius noticiam
devenit quo repulso repellens non potest illius
testis se iuvare .2.g.r. Presentium auctoritate
Testes a diversis partibus producti deponentes contra-
ria si sunt equales honestas stetur maiori nu-
mero personale potest partium auctoritas .2.g.s. In
presencia nostra Testes contra clericos cum singularitas
obviat potest esse laycus et esse ... si quos
aut eos impedire presumpserit ut testimonium non
perhibeant veritati tales compellere debet excom-
municari .2.g.t. Tam litteris Testes in causa
liberali recipi et admitti possunt contra contumaces
et lite non contestata sua pte fieri .2.g.v. Cum
olim archidiaconus Testibus seu attestacionibus pub-
licatis potest fieri ... testium inducte plu-
.2.g.x. Exteriorem viru Testes quos utrique
post tam super principali negocio quam in personas
testium duxit producendos diligenter examinandi
sunt et puniendi sunt qui eos impediunt. Et propter
testium multitudo est per iudicem resecanda ut hic
iudex congregacionem nimiam testium exceptam non per-
mittat .2.g.y. h.a. Cum causam que Testibus
publicatis si lis fuit inmutata et paulo quem
unus potest est iterum inchoata potuit ab utroque
parte novi testes produci et qui recepti fuerant
testari. Et ubi ... modum agendi publicatis
attestacionibus esse super eodem capitulo testes produ-
cuntur .2.h.b. Veniens ad apostolicam Testes contra
... produci non possunt absque iuramenti exhibicione
nisi forte a parte adversa remittatur .2.h.c. Cum
... Testis non potest esse iudex nisi si ubique
est in testem removetur a iudicando et alteri
iudici causa committatur .2.h.d. Dilecti filii
Testes ydonei diligenter sunt examinandi et
eorum dicta debent in publicum redigi munimenta et
eorum adversariis denunciari ut recipiantur testium
si velit inspicere et super denunciacione per facta
publicam confirma instrumentum .2.h.e. Signi-
ficavit nobis Testes quos alterutra parte duxerit
ad producendum sunt recipiendi. Et post publicatas
attestaciones novum capitulum probari potest esse per
testes antiquos .2.h.f. Cum causam que
Testes recipiuntur et publicantur quod sufficerat
sine ubi persona de sua non apparet .2.h.
g. Albertus miles Testes publicati in ea
materia si novus apparuerit accusator in-
ducere debet iterum et audiri. Et super eodem capitulo

publicatis attestacionibus ubi variatur modus
agendi licet testes produci. 2. h. h. Cum in
tua dyoc. Testes periurio a testimonio perhibendo
debet excusari. Illos autem quos compassione excusavit
ut nichil dicerent debet denunciari huiusmodi iura-
mento non teneri et de veritate dicenda possunt reus
de cuius voluntate presentur qui compromisi seu testes
actoris impediunt. 2. h. i. Constitutus. Testes
recepti in uno iudicio possunt recipi in alio au-
diri si non fuerant publicati et nomina recipi
possunt si renunciacio testium non obsistit. 2. h. k.
Consultacioni prima. Testes de auditu non sunt
in causa matrimonii audiendi nisi sint maiores
omni exceptione qui ante litem motam hoc audi-
erant a primis et antiquioribus fame bone
2. h. l. Licet ex quadam. Testes post publicacionem
ad peticionem producentis interrogari non debent
nisi quod super omnibus capitulis non deposuerunt vel
ad malicose vel negligenter sunt pretermissi. 2. h.
m. Per tuas nobis. Testes super principali productos
admitti debet ad reprobandum eos qui fuerunt in causa
principali recepti et ipsi recipi per alios reprobari po-
terunt sed non ulterius procedendo quibus locis
astatim reprobandi. 2. h. n. Licet dil. n. Testes
si mortui sunt tunc attestaciones recepte parti-
bus faciunt fidem in iudicio similiter etiam in posteros
eius qui quem producti sunt cum velit attestaciones
recipere cum velit testes de novo deponere. 2. h.
o. Intimata nobis. Testes quantumcumque religiosi sunt
audiri non debent nisi iuramentum deposuerunt in presencia iudicum
aliorum. 2. h. p. Nuper nobis. Testes diligenter
et sigillatim sunt examinandi alias recepcio non
valet. 2. h. q. Venerabili fratri. Testes in causa
symonie possunt a iudice audiri etiam si in publico
dicti coram in certa [illegible] fuerunt vel confessi ibi
examinandi sunt testes ut dicti coram clarius
declaretur. 2. h. r. Cum clamor. Testis in causa
civili etiam si agatur de crimine criminaliter repelli non debet
propter crimen de quo convictus est et non infamatus
nisi tunc periurus esset propter quod tantum repellendus
est a testimonio. Per periuros vero in crimine etiam in
civili repellitur a testimonio. 2. h. s. Testimonium cum.
Testes non debent produci in aliqua causa ultra
terciam productionem nisi prestito ab eo qui petit iuramento
quod neque ipse neque per alium testificata subtraxit
nec per dolo aut arte aliquos quos producturus ex-
posuit. 2. h. t. Ultra terciam. Testes accusatores
de crimine lite pendente non sunt in criminali iudicio
admittendi nisi in exceptis si crimen lese
maiestatis in matrimonio tempore. 2. h. v. Non debent.

Testes sunt cogendi per excommunicacionem suspensionem et
deposicionem sentenciam ad testimonium ferendum. 2. h. x. Cum
matrimonium. Testis qui timore adverse partis a testimonio
se subtrahit testificandum compellitur. 2. h. y. Cum super
2. i. a. Super eo. Testes compelluntur ferendum illius
detegere qui probatoris copiam adversario subtrahit
2. i. b. Pervenit ad audienciam. Testes sunt cogendi
per censuram ecclesiasticam si de rebus certis testificandum recu-
sant et super in iudicium facta dicto. 2. i. c. Pervenit.
Testes cogendi sunt perhibere testimonium veritati
super compromissi probanda. 2. i. d. Ceterum quod super.
Testes publici qui alio nomine dicuntur synoda-
les postquam coram uno iudice iuraverunt coram
alio non tenentur iurare nisi forte articulus noviter
compositus emergat. Et si super negligenti aut infamia
a testimonio sunt repellendi. Possunt tamen si emenda-
verint in cogniti non autem ex intervallo corrigi
de sua et non debet reprobari. 2. i. e. Preterea testes.
Testes qui nominati fuerint perhibere testimonium veri-
tati sunt cogendi. Cum de electione vel vicio fiantur
inquirit. 2. i. f. Super hiis. Testes qui se gratia
odio vel timore subtraxerint super crimine falsi
compelli debet per censuram ecclesiasticam ut veritati testimonium
perhibeant. 2. i. g. Cum ergo nuper. Testes qui
fuerint nominati preterquam super criminibus si se gratia
odio vel timore subtraxerint cogendi sunt per censuram
ecclesiasticam ut testimonium veritati perhibeant. 2. i. h. Dilectorum.
Testes qui iuraverunt quod testimonium numquam ferrent
postea possunt a iuramento per iudicem absolvendi postea
ad testimonium compellendi. 2. i. i. Venerabilis frater noster.
Testes presentes instrumento et possunt interrogari a
iudice quotiens de facto dubium orietur. Cum falsitas instru-
menti vel id quod de esse instrumento probari possunt per testes. 2. i. k.
Cum Iohannes. Testes possunt in via suspensionis recipi
antequam lis sit contestata. 2. i. l. Ad maiorem nominis
Testibus cum sentencia possunt de novo opponi crimina
que si probata fuerint repellantur. Si autem in alio iu-
dicio convicti de eis fuerunt vel confessi repelli debent
nisi probaverint se correctos non sunt propter hoc
nisi accusaverit alia pena puniendi. 2. m. n.
Denique. Testes possunt recipi super sentencia lata sed
fidem non faciunt nisi deponant de causa que iudicem
inclinat et movere solet ad sentenciam proferendam. 2. o. x.
Sicut nobis. Testimonium compromissatorum recipi non debet
et si ad dictum coram sentencia lata sunt renovetur nisi
tot essent alii quod sine illis sufficiens testimonium haberetur
iuramentum tamen compromissatorum de veritate dicenda recipi po-
terunt. 2. p. a. Cum in 2. a. Testes qui de compromisso
deponunt compromittentium debent incipere a capite sancta
approbacione vel germanis. 2. c. a. Tua nos duxit.

Testio[n]e[m] d[e]z fi[eri] in causa matrimo[n]ii viva voce
[et] no[n] p[er] scripturas que sufficiat ad sua[m] p[ro]bandam .x.
f. h. a nobis Testimoniu[m] p[at]ris no[n] d[e]z admitti
in causa filii n[ec] testimoniu[m] filii i[n] causa p[at]ris [con]t[ra] h[oc]
[est] vi[deli]c[et] i[n] c[ri]mi[n]alibus [et] [con]t[ra]ctibus nisi sit in matrimo[n]ii
[con]iugio testio q[ua]nto testes p[ro]pinquiores tanto indubitabi[lius]
p[ro]b[ant] ea[n]de[m] .x. f. i. videtur nobis Testes infames
[et] c[ri]mi[n]osos [con]tra symoniacos admittu[n]tur [et] etiam ad ac-
cusand[um] admittu[n]tur Cu[m] ad instar publici c[ri]minis [et]
lese maiestatis p[ro]cedat accusacio symonie [et] etiam
p[er] testes eius[dem] [con]p[ro]batur .7. b. q. licet heli summus
in talibus sunt testes q[ui] no[n] ex zelo iusticie sed
ex malicia [et] fomite malignitatis testio[n]e[m] co[n]ceptam p[ro]-
ferre [con]su[eve]rint .7. b. x. p[er] tuas nob[is] Testis va-
allarius non p[o]t[est] h[ab]e[ri] [con]t[ra] infamis .7. p. b. sup
h[oc] de q[ui]bus Testes in causa symonie potunt
esse mediatores p[er] quos s[c]elus symonie [com]mittitur
si no[n] agatur c[ri]minalit[er] s[ed] ciuilit[er] [et] si ex inde no[n]
fuerit assecuti aliq[uo]d emolumentu[m] .6. g. a. Me-
diatores p[er] quos Testis in ca[usa] appellacionis no[n]
erit q[ui] appellat p[ro]curator vel advocatus . pori
iudicio fuerat .6. g. c. Romana ecc[lesi]a Tonsura[m]
si clericus dimittat [et] uxorem accipiat [et] i[n] s[e]c[u]laris
no[n] fuit p[ro]fessus clericus p[er]mittitur h[ab]e[re] uxorem [et] ite[rum]
tondeatur nec uxorem i[n] vita sua dimittere audeat
3. f. Clericus si tonsura[m] Tonsura clericalis non
[con]feratur infanti nisi sit i[n] legittima etate [et] sp[on]-
tanea volu[n]tate .3. n. b. nullus tondeatur Torne-
amenta fieri no[n] debet [et] sunt p[ro]hibita vn[de] illi ibi
volu[n]tarie penitencia [con]ceditur denegatur t[ame]n ec-
cl[esi]astica sepultura si moriatur .7. g. c. felicis memo[rie]
Torneament[is] assistens no[n] ut ludat sed ex alia
causa adueniens si ibi debita reperienda ibi
q[ui] fortuito casu obierit corpus eius tradi debet
ecc[lesi]astice sepulture maxime si duos co[rum] sustenit
[et] s[ignum] dei vnctione fuit p[er]unctus .7. g. d. Ad
audiencia[m] ma[m] Trabellianica[m] q[ua]rta[m] p[o]t[est] peti et
deduce[re] in bonis p[at]ris matris [et] a[vi]e h[er]es q[uod] de-
bitum iure nature in q[uo] [con]putari no[n] p[o]t[est] [et] g[ra]tatus
hereditate[m] restituere p[o]t[est] q[ui] ea t[ame]n [con]putare fructus a
t[em]p[or]e litis [con]testate p[er]cepti .3. k. f. Raymu[n]dus dederat
et filius rogatus restituere h[er]editate[m] [et] detrahit debi-
tam iure nature [et] q[ua]rta[m] trabellianica[m] i[n] q[ui]bus p[o]t[est] legata
relinquere h[er]edes instituere [et] [con]t[ra] facientibus pena[m] in-
ponere .3. k. h. Raynaldus s[e]p[ar]atis Transacti[o]n[e]
[con]t[ra]ria tollu[n]tur instrume[n]ta [et] alia i[ur]a pen[dentia] .x. c.
Sicut g[ra]ve Transactio p[o]t[est] fieri sup[er] decimis int[er]
p[resbi]t[er]os ecc[lesi]asticos c[um] assensu ep[iscop]i vel archiepi[scop]i su-
p[er] .x. d. Statuim[us] Transactione[m] capitulum [con]tra eos
q[ue]m fecit p[re]latus no[m]i[n]e ecc[lesi]e velamus dissentire no[n]
potest [et] ea[m] no[n] p[o]t[est] reuocare si de rati habicione
litteras ea[m] gessit .x. e. Contigit interdum
Transactio no[n] v[ale]t et[iam] iuramento firmata si
[con]tineat p[ra]vitate[m] symonie Et sup[er] ecc[lesi]astico b[e]n[e]fi[ci]o
t[ra]nsigi no[n] p[o]t[est] .x. f. Constitutus Transactio
p[ro]p[ri]alis f[ac]ta sup[er] ecc[lesi]a no[n] obligat successores
Et p[er] t[ra]nsactionem f[ac]tam si auctoritate ep[iscop]i p[o]t[est] p[re]latus
si no[n] ecc[lesi]am [con]sentu capitul[i] .x. g. decreto nomis
~~transactio sup[er] re sp[irit]uali f[ac]ta~~ T-
ransactionis qui fuit mediator no[n] v[ale]t ab
eo impetrare . vel est si b[e]n[e]fi[ciu]m q[uo]d p[er] t[ra]ns-
actionem habetur ut vacans impetrat .x.
h. Relittas vestras Transactio sup[er] re ec-
clesiastica f[ac]ta aliquo dato vel recepto [con]met
symoniam Amicab[i]l[i]t[er] t[ame]n [con]posicio fieri p[o]t[est] si-
cut .x. i. Sup[er] eo Transactio sup[er] decimis
i[n] p[re]iudiciu[m] ecc[lesi]e parochial[is] no[n] v[ale]t [et] si scripta
[et] p[er] cautam [con]firmata vel t[ra]nsactio f[ac]ta de reb[us]
ecc[lesi]e p[er] p[re]latum si superiore [con]se[n]su no[n] obligat
successores .x. k. Veniens ad se Transactio
sup[er] iure patronatus symoniaca [est] dato aliquo
vel recepto p[er] q[ue]m est t[ra]nsactionem nouus census
imponitur ecc[lesi]e vel antiquus augetur .x. l. P[er]ta
Transactio no[n] v[ale]t f[ac]ta sup[er] sp[irit]uali p[er] recept[io]ne
p[ro] aliq[ua] pensione .x. m. P[er]ta quarto Trans-
actio sup[er] ca[usa] matrimoniali no[n] [est] f[a]cie[n]da .x. n.
Expte tua Transitus d[e] sua ecc[lesi]a p[ro]pria
auctoritate ad alia[m] ecc[lesi]am meliore[m] p[ri]uat vtraq[ue]
Canonici qui eu[m] receperunt p[ri]uantur potestate
eligendi .f. f. Cruato p[ro]p[ri]as Transferri
no[n] p[o]t[est] aliq[ui]s ad pares dig[ni]tates q[ui] a p[a]pa obti-
nuit ut ad altiores posset se t[ra]nsferre Et
solus p[a]pa transfert ep[iscop]os et indulgencia p[er] eu[m]
sup[er] tali tradita [con]cessa ad litteram [et] distincte
[est] s[er]vanda .f. g. licet in t[ame]n Translacio ep[iscop]o[rum]
solus p[a]pa [est] h[oc] [est] de maioribus causis Et p[at]ri-
archa q[ui] [con]firmat [et] archiep[iscopu]m t[ra]nsfert sua auctoritate
ad equales sedes a [con]firmacione ep[iscop]orum suspenditur
.f. d. Cu[m] ex illo Translacio no[n] p[o]t[est] ep[iscop]os legatus
est a latere p[a]pe missus .f. k. nisi specialis
Treuge generales sunt a [quar]ta feria p[ost] occasum sol[is]
usq[ue] ad feria[m] s[e]c[un]da[m] in ortu sol[is] [et] ab aduentu d[omi]ni
usq[ue] ad octaua[m] epiphanie [et] a lxx usq[ue] ad
octauas pasche obs[er]uande [et] q[ui] eas fregerit post
tercia[m] admonicione[m] [et] si no[n] satisfecerit p[er] ep[iscopu]m excommunicetur
[et] scripta vicinis ep[iscop]is mittatur quorum nullus recipiat eum

Tonsura

Torneamenta

Trabellianica

Transactio

Transitus

Treuge

Vacacio per mortem et vacacio per renunciacionem sunt
diuersa et ideo in litteris ad beneficia impetratis vno
expresso non venit reliquum . 6 . de suscepto

In commune recipiat et questionem suam quamuis
contineat . q . p . Treugas agitari . Vicitudo — Vicissitu-
dinem suam allegans nonnumquam audiendus est
de . c . Iudex delectus fil. Sequitur de V

Vacante prelato ecclesia semper status non
mutatur quia episcopali sede vacante non
debet aliquid innouari . 3 . e . l . Nouit ille qui
Vacante ecclesia cathedrali non potest hoc colla-
cionem beneficiorum propter consuetudinem semestrem episcopo et ad
capitulum deuoluta que solent fieri propter pla-
torum negligenciam impedire . Et sede vacante
capitulum non confert prebendas quarum collacio
pertinet ad platum . 3 . c . m . Illa deuocionis
Vacante sede non debent testes recipi
in causa que contra episcopum ventilatur et non tenet
iudicium quod contra eum tunc habitum . 3 . c . n . Constitutis
Vacante ecclesia futuro rectori bona obue-
niencia reseruentur et qui ea aliter occupauit
tamdiu maneat ab officio et beneficio suspensus
donec suspensus donec plene restituerit quicquid
de bonis perceperit non obstantibus quibuscumque beneficiis
priuilegiis vel indulgenciis aut quibusuis consue-
tudinibus vel statutis iuramento confirmatis
vel apostolica alia quauis firmitate vallatis que omnia
per recolende memorie apostolicam cassata et irrita ac
nullius firmitatis . 6 . b . t . Quia sepe contingit
Vacante ecclesia cathedrali visitator ab archiepiscopo
qui a romano pontifice deputatus non potest nisi
capitulum in temporalibus et spiritualibus negligenter
aut perperam administret propter archiepiscopus ob ne-
gligenciam vel maliciam eiusdem necnon super hoc conting-
ente premissa visitatores seu administratores
eidem ecclesie licite poterit deputare hodie vero visi-
tatores quicumque spiritualium et temporalium administracionem
ecclesiastica habeat beneficia tamen que ad collacionem pertinet
episcopi conferre non potest si ab archiepiscopo vel a romano pontifice
fuit deputatus . 6 . c . t . Ecclesie cathedrali
Et si episcopus a paganis vel a scismaticis ca-
piatur non archiepiscopus sed capitulum ac si sedes per
mortem vacaret illius in spiritualibus et temporalibus
ministrare debebunt donec libertati restituatur
vel per sedem apostolicam cum interest ecclesiarum prouidere re-
spicientibus super hoc per capitulum quatenus commode
poterit consulendo aliud contingit ordinari . 6 . c . i .
Si episcopus a Venacioni non debet vacare
eciam presbyteri dyaconi quia si quis clericus presbyteros

in hac voluntate sepius detectus fuit si
episcopus est tribus mensibus a communione hominum si
presbyter duobus mensibus sint priuati dyaconus
aut ab officio suspendatur . T . j . v . Episcopum presbyterum
Venaciones et silvaticas vagaciones cum canibus
et accipitres aut falcones omnibus seruis dei
sunt prohibite et interdicte . T . j . x . Omnibus seruis
Vendere non debet hospitales rebus transeuntibus
carius quam in mercato . si quidem precio vendere possunt
3 . g . c . placuit ut prohibitam Vendicio alicuius rei
minus dimidia precii in arbitrio est emptoris iustum
precium supplere vel vendicionem rescindere . 3 . g . c . Cum
dilecti fil. Vendere potest maritus donacionem vxoris pre-
ter consensum que data fuit ei propter nupcias et vino
mortuo vxore emptorem molestare non potest . 3 .
g . f . peruenit ad nos Venditor si post iuste
contra se iudicium quod omiserit vt rem venditam pro
defendere denunciare vel contumacia abfuit tempore sentencie
promulgate seu per iudicem sentenciam suam latam fuit
de emptore iure sanctiones legittimas agere non
valebit . 3 . g . l . Si venditor Vendere potest
emphiteota ecclesie melioramenta requisito prius
domino accepte tamen quibusdam et si cessauerit per biennium
soluere pensionem repellitur nisi in continenti elapsa
biennio soluerit pensionem nec vetere per quod compellere
quod dicens per duo statuta compellat . 3 . g . n . potuit
emphiteota Verba si qua sunt in sermone
nisi quod ab ewangelistis dicta non fuit crede-
debemus que a Christo apostoli et ab ipsis sui successores
eorum verba habuerunt . 3 . t . v . Cum Marthe
Verba dubie et obscure prolata in matrimonio
contrahendo debent a iudice secundum communem modum quo
gentis solet dici interpretari . X . 6 . Ex litteris
Verba debent seruire intencioni et non intencio verbis
et ideo sentencia iudicis non frustratur si verbis vsus non
fuerit concretis adeo sic statuto quod concretum sit dicti
huic partem absoluo aliam quam condempno . T . t . r .
propter hoc quod ambiguitatem Verba priuilegiorum late
per hoc quod ambiguitatem interpretacionem recipiunt . 7 . t . l . Olim tibi
Vestibus honestis clerici vti debent ab inhonestis
precipue consulunt clericos abstinere et pannis rubeis
aut viridibus vti non debet . 3 . p . Clerici officia
Vicarius esse non potest qui alterius ecclesie curam animarum
tenet et personali debet vicaria . m . c . ad audiencia
Vicarias plures quis habere non potest quia ad vicariam
teneatur personis et certis despicere alicuius est ab
ordine iuris vt vicarias quos habeat per vnam

Verborum iactancia plerumque dum attenditur sensus
veritatis amittitur . t . c . presertim si capitalis

Vicarii [?] presbyteri se falso asserentes contra personas se erexerint et super hoc convicti fuerint ut convicti detrusi in carcerem ad suum officium executionem illatam admittantur. 7. l. c. Illud etiam

m. f. Provide decet attendentes. Vicarius perpetuus auctoritate episcopi institutus per rectorem removeri vel portione sibi assignata absque causa defraudari non potest nisi aliquod committat propter quod per judicem de vicaria vel beneficio possit deponi. m. g. Ad hec si persona. Vicarius perpetuus non potest per prelatum ecclesie ubi substitutus sit per vicarium desinere alterum vicarium non potest dare vicario. m. h. Clericos in presbiteratu vel in diaco-
Vicarius constitutus a papa in urbe illam habet visitationem et potestatem extra urbem in reliqua diocesi. m. l. Cum nobis. Vicarius perpetuus compellitur promoveri et ex eius desinere per subtractionem proventuum vel vicariam. m. k. Ex parte tua. Vicarius loci tempus

vicari

in permutationibus non debet consumere brevius hora. 3. 8. c. Cum apostolus. Vidua contra judicem ecclesiasticum

Vidua

convenire non potest nisi in causa ecclesiastica vel in defectum justicie domino per judicem secularem non possit suam justiciam obtinere. 2. a. k. Ex tenore litterarum. Ex insinuatione presbiteri potest laycum contra ecclesiasticum judicem convenire. 2. a. o. Ex parte b. quod.

Violent

Violentus introductus vel alio modo illicito non dimovetur sed privatur. 7. v. l. Quod latent.

Virgo

Virginem seducens et deflorans tenetur eam ducere vel dotare. 7. g. h. Si seduxerit. Virginem stupratam aut eam ducat aut intret monasterium a quo si licentia non recedat. 7. g. j. Pervenit.

Vis

Vis ... et vir habet difficultatem vis si mulier asserat sibi in matrimonio vim illatam postea scit qualis fuit per modum judicatur. 8. f. De mulier

Vim vi repellere semper licet et omnia jura permittunt. 7. q. d. Si vero aliquis.

Visitatio

Visitare volens aliquis archiepiscopus suam ecclesie capitulum ac civitatem et diocesim suam plene visitare poterit nec postmodum contra ... sed ... minorum ecclesiarum nec clericorum ... sed ... visitationem potest committi. 6. l. t. Romana ecclesia.

Visitans procurationem illam petunt nec aliquis de sua familia occasione alicuius sui officii aut consuetudinis sed in victualibus expensis tantum recipiat moderatas. Et caveat ne ipse vel ... aliquod munus quod cum potest ... offerat presbiter recipere ... ut non que sua sunt querere videantur sed que domini Christi quia si fuit ... receptis maledictionem incurrit atque ... nisi duplum restituat. 6. f. t. Romana ecclesia. Visitans ab ecclesiarum et locorum visitatorum rectoribus seu personis pecuniam licite recipere valeat pro sumptibus moderatis procedens in victualibus diebus quibus visitationis offi-

cium personaliter exercebit. Et non licet visitanti nisi unam procurationem recipere una die sive unum locum solum visitaverit sive plura etiam si loca quibus hec visitatio ab illo sufficiat ad procurationem integram prolocandam ... sufficere debeat ut ... loca personaliter visitavit pro diebus quibus eo specialia ... 6. l. x. Felicis recordationis Gregorius

Visitare potest archiepiscopus ... tenorem constitucionis fe. re. primo pape innocentii suam provinciam licet eius suffraganei non fuerint negligentes et recipere visitationem eandem ac procurationes a locis recipere visitatis consuetudine non obstante. 6. m. a. Romana ecclesia

Unctio

Unctione sacra episcopi sit in capite et in manibus in ungendo. j. d. Cum venisset ad apostolicam. Unctionis due sunt species scilicet exterior que materialis et visibilis. Et interior que spiritualis et invisibilis. Exterior quidem visibili ungitur corpus. Et interior invisibili ungitur cor. j. d. Cum venisset. Unctio extrema potest ab uno tantum presbitero et uno clerico ministrari. 7. t. j. Quesivit tua.

Volunt

Voluntate ac proposito malo ... designitur. 7. 3. 1. Cum voluntate ac

Vota

Vota debent solvi et voventes ut impleant votum compellendi sunt ... non ... per suppressionem veritatis aut falsi expressionem non solum cardinalium sed etiam et specialem nec etiam dubias sed ... impetrant ... non debet impetrantis et eis non obstantibus ad voti executionem compelli debet. 2. j. q. ... suplicis. Vota peregrinacionis episcopus potest commutare in aliud quod sit magis acceptabile deo considerata ... qualitate persone et causa commutationis ... affluentia dummodo ... causa probabili. 3. p. e. De peregrinacionis votis. Votum transmarinum in juventute factum ... facilius quam arbitrio dispensationis permissum potest papa commutare in elemosinas et tempore vite sue ... juxta consilium ... in pauperum ... ad hoc sue facultates sufficiant debet providere. 3. p. f. Venientes ad nos. Votum ... religiosis faciens et simpliciter promittens religionem ingredi si hoc non fecerit voti reus dici non potest ut si diceret non ... 3. p. g. Litteraturam. Voti facti reus aliquis non habetur qui temporale obsequium in perpetuum noscitur religionis obsequio commutare. 3. p. h. Scripture. Voti transgressor non ... dicendus qui auctoritate superioris illud distulit

ad implendum. z. p. j. Non est voti dicendus
Voti executor sicut pater pro fidei commissum filio
delegatum qui filius ab ecclesia compellitur ad execucionem
voti per executores et bonorum detentores. z. p. t.
licet. Utrum Voti commutatio debet fieri cum
exigentiam pie cause. Unde si votum peregrinacionis
tue expensas quas facias in eundo morando et
redeundo facturus alicui religioso pro quantitas in
necessarios usus bene illud sed dimittere qualibet
tuis fienda et labores operis laboribus recompenso
pollicens prestando vigiliis orationibus devocioni
vacans. z. p. l. Magne devocionis Votum
transmarinum in iuvenibus et in debilibus et in
pauperibus qui secum non possunt ducere bellatores
facilius committitur quia isti magis illud in defectum
quam ad profectum accedunt cum isti pugnare non
valeant et illi mendicare cogantur. Et si quis
post extensionem terre sancte votum peregrinacionis emittit
tam clericus vel laicus dum attendit sumptibus et si laicus
vovens tamen utilis ad pugnandum quamvis sit ha-
bilis ad eundem nichilominus redimere votum quam ex-
pensas committere et sic intelligendum de penitentibus
quod propter debilitatem non potest iter in persona peregrinacionis
simplex. Et impedito ad tempus extra voti
ultramarinum conceditur delacio. Impedito non perpe-
tuo conceditur redempcio in id quod magis expediat
terre sancte. z. p. m. Quod super hoc Votum ultra-
marinum in certis casibus permutari et redimi
potest non tamen palam quam pro propria vel per illos
qui super hoc mandatum receperunt a sede apostolica
speciale. Habiles aut ad eundem et non habiles
ad pugnandum si possunt cum proprio stipendio et secum
possunt ducere multos bellatores votum non
redimunt. Uxorata aut vovens sine uxoris
assensu obligatur ex voto et viri sine uxoris consensu
potest hoc votum facere et implere. Clerici aut
vovent nisi in certis casibus votum redimunt.
z. p. n. Ex multa tamen Vovens religionem
ingredi si ante completum votum efficiatur episcopus
electum de se facte confirmacione non dum et renunciare
compellitur quousque complevit votum suum. z. p. o.
Per tuas nobis Votum transmarinum possunt
emittere prelati qui de religionibus sunt assumpti
et deberent illud implere personaliter nisi per
absenciam eorum ecclesia ledatur et grave dampnum incurreret
et tunc in usum eorum sicut terre sancte vicesima pro suo

redditum eorum terre sancte subsidio deputata
z. p. p. Postulasti an Vovens religionem
ingredi habitu suscepto professione quod sponsam
et si sibi aliquam post modum copulaverit cogendus
est ab ea recedere et ad ecclesiam cui se contulit sed
conditione transire. Si non solum votum fecit et non
habitum suscepit nec professionem fecit et sic ad reli-
gionem transivit, primus sicut licet postea matrimonium
contraxit non est cogendus ad religionem transire. x. b.
v. Meminimus. x. b. x. Consuluit nos Votum
simplex emissum post fidem datam non impedit
contrahendi matrimonium quod tamen contra votum suum transgredi-
quam fornicacionis reatum incurrit. Unde si mulier
iuvencula hoc emisit debet sibi licencia contrahendi.
x. b. y. Veniens ad presenciam Votum simplex
impedit matrimonium contrahendum non dirimit tamen
iam contractum. x. c. a. Rursus quidam Votum simplex
pro religione initum sit sollempne si postea summa
cum sequens matrimonium non dirimendum. Et votum
castitatis sollempnizatum professione religionis
dirimit matrimonium. x. c. b. Insinuante.
Votum sollempnizatur per sacros ordines et per professionem
expressam vel tacitam factam alicui de religionibus
per sedem apostolicam approbatis si quis matrimonium impediat
contrahendum non tamen rescindit sicut matrimonium post contracta.
s. l. o. Quod votum debeat Voti emissum
de certa religione intranda si laxiorem aliam ingredi-
tur et profitetur in ipsa licite potest remanere
in eadem non obstante proprio voto cum tamen propter
prius sollempne nostre derogabit. Pro voto
per eius sollempne non est derogabile pro voto
tamen non completo erit eidem pena imponenda. s.
l. m. Cum post votum Usufructuarius tenetur
dare caucionem quod fructus rebus in mobilibus sal-
dare cautionem quod fructus rebus in mobilibus sal-
va rerum substantia ad arbitrium boni viri. z. h. t.
Clerum gerit. In Usurarius reputatur qui in
fraudem contrahit usurarum quod possunt sine possessionibus
emunt precio minori valore nobis restituendas
certo tempore per eadem. z. g. g. Ad nostram noticiam
Usurarius contractus possunt si sit dubius et ab
eo factus qui usuras solitus est exercere. Et si usu-
rarius emit rem illo pacto quod post tempus rem
restituet debitori venditori recipiendo aliud
ultra sortem fructibus tamen computatis in sortem
iudicabitur contractus pignoraticius. z. h. j.
Illo nos Usuram vel aliquid aliud genus
usure nullus clericus exercere presumat et si cre-
ditor de fructibus pignoris recepit sortem deductis

Usufructuarius

Usurarius

expensis tenetur pignus restituere debitori nisi sint
decime sive alie res ecclesiastice accepte a laycis
et persone ecclesiastice applicate alio sit detinens si clericus
est deponatur. 7. h. e. plures clericorum. Et non solum
vitis ecclesiasticis sed etiam quibuslibet alys periculosum
est usurarum lucris intendere. Si qui autem de possessi-
onibus quas in pignore receperint tenentur sortem
deductis expensis receperint ad easdem pignora
restituenda sub usurarum exactione ecclesiastica dis-
tricione compellantur. 7. h. f. Cum non solum usurarij
publici ad communionem altaris vel ad ecclesiasticam
sepulturam si in hoc peccato decesserint aut ob-
lacionem offerendam admitti non debent qui autem contra
hoc fecerint et qui acceperint illa reddere compellantur
donec ad arbitrium sui episcopi satisfecerint et ab
officij sui execucione maneant suspensi. 7. h.
g. Cum in omnibus usurarum crimen utriusque
testamenti pagina detestetur nec super hoc dispen-
sacionem aliquam posse fieri apparet nec licet ex
usuris huiusmodi recipere ut captivi redimantur
cum eis. 7. h. h. Super eo vero usurarij qui usuras
extorserint sive ante sive post interdictum lateranen-
sis concilij cogendi sunt per penam restituere hys a quibus
extorserint vel eorum heredibus vel hys non
superstitibus pauperibus erogare dummodo in facul-
tatibus habeant unde ipsas possint restituere cum
iuxta verbum beati Augustini non remittatur peccatum
nisi restituatur ablatum. Illi autem qui non habent
in facultatibus unde usuras valeant restituere
non debent ulla pena mulctari cum eos notam
paupertas evidenter excuset. Possessiones vero que
de usuris sunt compte debent vendi et ipsorum precia
hys a quibus usure sunt extorte restitui ut
non solum a pena illa sed etiam a peccato possint quod
per usurarum extorsionem incurrerint liberari. 7.
h. i. Cum tu manifestos usurarios contra eos de
sua forma non est cum quis vendit rem plusquam
valeat eo quod differt solucionem precij ad tempus cer-
tum petat. Si venditor nisi dubium sit merces
illas plus aut minus solucionis tempore valituras
alias quod plus vendidit restituere compellit ad salutem.
Cum cogitaciones hominum omnipotenti deo nequeant
occultari. 7. h. k. In ciuitate tua usurarios
manifestos non desistens si clericus est ab officio et
beneficio suspendatur si vero laycus excommunicetur donec
restituerint usuras. 7. h. l. Peticio parochi.
Item si quis accipiat feodum pro pignore non te-
nens computare in sortem dum tenet feodo tamen
ad similitudinem quod debebat pro feodo non compellat

7. h. m. Consequenter usurariorum heredes eciam
generaliter cogendi sunt ea districtione qua et parentes
ad restituendas usuras quas receperunt. 7. h.
n. Tua nos usurarios iudicandos sunt in foro
consciencie qui plus vendiderit pro tempore expectando
et qui sine pacto tradidit pecuniam sub ea spe
quod lucrum recipiet peccando unde consulendum est talibus
ut restituant sic accepta. 7. h. o. Consuluit
usurarios manifestos quos usuris renunciasse
publice constiterit cum aliquis eos convenerit de usuris
nullius permittatur appellacionis suffragio se tueri.
7. h. p. Cum perniciosos usurarios debet iudex
restituere iudeorum et principes seculares compelli
debent ad remittendas iudeorum usuras et donec
eis remiserint ab universis christifidelibus tam
in mercimonys quam in alys per excommunicacionem similiter
eis communio omnimoda debet denegari. 7. h.
q. Post miserabilem usurariorum qui fecerint iurare
debitores de usuris solvendis vel non repetendis
nec super hys quas solvit ullam moveat
questionem. Tales mouere. p. p. cen. et ap
re sunt compellendi ad usurarum solucionem ab earum
exactione desistere vel restituere ipsas per quas
fuerint persolute ne de dolo et fraude glorietur
eos quomodo reportare. 7. h. r. Quas dudum
usurarius ullatenus audiatur prescriptum impe-
tratum super recuperandis usuris quas ipse alteri
solvit nisi prius ipse restituerit usuras quas
ab alijs noscitur recepisse. 7. h. s. Cum v h x
frustra leges usurariorum manifestorum excepto neminem michael
accusato pellendi sunt per penam in lateranen-
sis concilio editam contra eos qui propter eorum potenciam vel
suorum defensorum impediunt quod nemo audeat
accusator apparere. 7. h. t. Cum in dyocesi
usurarios inmoderatas iudei a christianis exige-
rent et extorquerent christianorum eis per rapinam
subtraherentur donec de inmoderato gravamine satisfe-
cerint competenter compellendi sunt iudei ad
satisfaciendum ecclesijs pro decimis et oblacionibus
debitis quas a christianis de domibus et possessionibus
alys percipere consueverant ut sic ecclesie conveniunt
illese et indempnes. 7. h. v. y. Naviganti aplicas
usurarius est censendus qui navigantibus vel
eunti ad nundinas mutuat pecuniam ut
plus recipiat pro eo quod periculum recepit in se nomi-
nibus est autem usurarius qui dat eam pro tempore

peccatum ablatum

cogitao

Blado vel huiusmodi ut alio tempore totidem recipiat
que licet tunc valeant vel plus vel minus po-
tuerint tempore sunt valiture .c. i. a. Nam
ganti vel centi Usurarius est qui ludeti xi
mutuat pro xii vel pro alio cleri est repellendus a beneficio
obtinendo super huiusmodi .c. i. extra. Sunt delectos si
Usurarum vorago animas devorat et facultates
exhaurit statuimus ut nec collegium nec alia universitas
vel singularis persona cuiuscumque sit dignitatis condicionis
aut status alienigenas et alios non oriundos
de terris ipsorum publice pecuniam fenebrem exer-
centes aut exercere volentes ad hoc domos in terris
suis conducere vel conductas habere aut alias habitare
permittant Sed huiusmodi usurarios manifestos
omnes infra tres menses de terris suis expellant
nunquam aliquos tales de cetero admissuri Nec
illis ad fenus exercendum domos locent vel
sub alio titulo quocumque concedant Qui vero
contra fecerint si persone fuerint ecclesiastice patriarche
archiepiscopi episcopi suspensionis minores vero perso-
ne singulares excommunicationis Si autem collegium seu
alia universitas interdicti sententiam ipso facto se
noverint incursuros quam si per mensem animo
sustinuerint induratos terre ipsorum quamdiu in eis
idem usurarii commorantur ex tunc ecclesiastico subiaceant
interdicto Si vero sint layci per suos ordinarios
ab huiusmodi excessu omni cessante privilegio per
censuram ecclesiasticam compescantur .c. ii. v. Usurarum voraginem
Usurarum publice consueti debent ecclesiastica se-
pultura carere nisi de usuris quas receperant
satisfieri expressa quantitate in ultima voluntate
mandaverint nisi tunc ipsi aut eorum heredes
de restituendo dederint cautionem quod si non
fecerint eorum sit invalida testamenta Et qui
tales sepeliunt manifestos usurarios suspe-
nsi sint donec ad arbitrium episcopi satisfecerint
Et nullus manifestorum usurariorum testamentis
intersit aut eos ad confessionem admittat
sive ipsos absolvat nisi de usuris satis-
fecerint vel de satisfaciendo cautionem ydoneam
prestent Testamenta quoque manifestorum usura-
riorum aliter facta non valeant sed sint irri-
ta ipso iure .c. ii. x. Quamquam usurarii
Ut in pluribus deffinitionibus nullus prohibetur

.c. r. d. Nullus pluribus Utile non debet per
inutile viciari .c. r. x. Utile non debet
Uxor a viro propter adulterio separata non potest consequi
constitutionem in dotem viri alicuius vendicare
nec vir pro quacumque consuetudine alienare potest
dotem ecclesie uxoris si noluit constitutione e. b.
Excepto mea fuit Uxor fornicaria vel
infidelis potest dimitti non obstante iuramento prestito
quod condicionaliter debet intelligi scilicet si illa in legem
coniugii non peccaverit Item si quis iuravit se ducturum
aliquam in uxorem non potest ei fornicationem opponere
precedentem sed bene subsequentem ut illam non
ducat in coniugem Item si post contractum coniugium vir
propter fornicationem liceat potest uxorem a sua co-
habitatione dimittere longe fortius ante coniugium
celebratum propter eandem causam sponso liceat potest
in suam cohabitationem non admittere sponsam quia
turpius est quam non admittere hospes Et
qui proinde propter eius quod celat crimen uxoris sue
et si vir iuravit quod eam nollet accusare de crimine
eius temerarium est et non servandum iuramentum
Sed si iuravit non accusare propter adulterium tunc
dimittere potest eam si non accusare .c. l. y. Cum
admodum si vir Uxoris consensus non valet
super alienatione dotis si tamen iuravit quod in
contrarium non veniet et hoc sponte vi et dolo
non inducta obligatur ad observantiam iuramenti
cum tamen in alterius preiudicium iuramentum non redundet
nec observatum vergat in interitum salutis eterne
c. m. c. Cum contingat Uxor potest eligere se-
pulturam sine licentia viri sui cum mariti et casu
isto utrique equales credit eos esse facultates
cum electio ista ad eum statum personas pertineat
in quo mulier solvitur a lege viri .c. 3. k. v.
de uxore vero utrique Uxor credens virum
mortuum habitum religionis assumens ipsi
tamen debet viro restitui reviviscente quo mor-
tuo convertere in eum ad salutem ut ad monasterium
redeat ubi bona ducta interesse professionem
fecit et habitum religionis accepit Si vero ad hoc
induci non poterit ipsam in vitam aeternam
non cogendam .c. 3. o. p. placet nobis et si
Uxor que continentiam vovit marito debitum
reddere compellitur licet vir ad tempus voto con-
senserit .c. 3. o. o. Carissimus et si f. u.

Uxor mariti consensum repetit non obstante licentia consensu ab ea per metum extorta. 3 o v. accedens ad. P. V. Uxore perchante per infideles presentis viri sui ipsum hic non potest si ad fidem catholicam convertatur se eius si sic eius perditionem ipsum ex causa alia occidisset 3. p. c. laudabilem in V. Uxore in iudaismo remanente si vir eius ad fidem conversus fuit filius communis assignetur ei converso ad fidem. 3. p. d. Ex litteris tuis V. Uxores non debet detinere quoniam etiam viri ipsas valeant rehabere que iustum et honestum est ut viri suas petere uxores alias detinentes excommunicentur et loca ubi detinentur possunt subici interdicto sic quod ibi nulla divina officia fiant preter parvulorum baptismata et penitentias morientium. Ex. c. Non est nobis V. Uxorem alterius accipiens que alteri fuit desponsata per verba de presenti tenetur eam dimittere que nunquam potest sibi fieri legittima et xl dies in pane et aqua et tamen vocatur cum septem sequentibus annis peniteat. Ex. h. g. Accepisti illam in uxorem V. Uxoris consanguineam cognoscens non potest petere debitum ab uxore et ea mortua debet sine spe coniugii remanere. Ex. d. f. Si quis cum filiastra V. Uxor a viro separanda non est si frater eius dicit se antea eam cognovisse nisi probatum fuit evidenter. Ex. d. h. De illo V. Uxor ad petitionem viri cognatos eius interfecit coniuncta non perdit ius suum quod sibi culpa eius talis affinitas est contracta. Ex. d. l. Discretionem tuam V. Uxor si in mortem mariti sui cum alio conspirata est et ipse aliquem illorum se defendendo occidit ipse post mortem uxoris sue si voluit potest aliam ducere ipsa autem peniteat perpetue absque spe coniugii secundum subiectum. Ex. f. n. Si qua mulier V. Uxore propter adulterium dimissa si vir cum alia de facto contrahat primam recipere compellatur. Ex. f. x. Ex litteris tuis V. Uxor a viro propter heresim ecclesie iudicio separata non cogetur ad eum redire licet ab heresi reversum. Ex. f. o. De illa que V. Uxorem in infidelitate repudians nunquam eam vivente licite potest aliam ducere ad fidem conversus hic si post conversionem ipsius illa remaneat habitare cum ipso aut ecclesia si contrahat non tamen absque contumelia creatoris velut eum

prothrat ad mortale peccatum per quod casu restitutionis petenti coniugi et iusta spoliatione constaret restitutio negetur. Ex. f. v. Gaudemus in domino V. Uxorem fratris defuncti si frater eius duxit eam ut semen defuncti iuxta legem moysaicam suscitaret et si postmodum conversus ad fidem catholicam ab ea non potest separari. Ex. f. x. Deus qui ecclesiam V. Uxorem adulteram in vitio obstinatam que non egerit penitentiam tenetur vir eam repellere ne videatur esse patronus et particeps criminis. Si autem mulier dimissa egerit penitentiam et voluerit ad suum virum redire debet si non semper recipere penitentem. Ex. g. f. Si vir sciens V. Uxorem suspectam de adulterio premisso est cum ea accusando de adulterio. Ex. g. l. Maritus etiam V. Uxorem petens restitutionem mariti repellitur per exceptionem adulterii incidisse nisi vir etiam adulteratum probetur. Ex. g. n. Puelle xiiij ut Et cum pars tamen conspiratione mutua delevit vir huius fornicationis obtentu sue uxoris nec consortium declinare. Ex. g. o. Extra se remisit

Sextum de X

Xpi ihesu nostri quod est super omne nomen a quo aliud sub celo non est datum hominibus in quo salvos fieri credentes oporteat exhibere reverentie propalo attollatur et precipue dum agitur missarum sacra misteria glorioso illud nomen quotiens recolitur flecti debent genua cordis vel capitis inclinari. 6. m. c. Decet domum domini sanctitudo

Yconomum debet dare episcopus ecclesie domini vacanti in qua ecclesia certa persona putatos non habet vel que persona minus utilis et ydonea putatur quod yconomus debebit fructus eiusdem ecclesie percipere et eos aut in ecclesiarum utilitatem expendere aut eos futuro proviso fideliter observare. p. a. Cum nos plerisque

